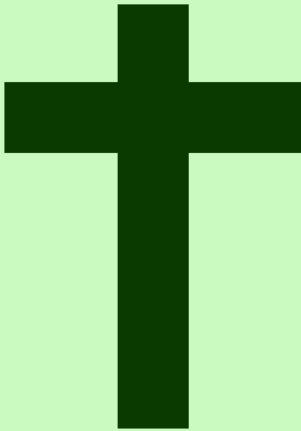

Vaikala Noxou Lataua

The New Testament plus Genesis and Jonah in the Ata language
of West New Britain, Papua New Guinea

Vaikala Noxou Lataua
The New Testament plus Genesis and Jonah in the Ata
language of West New Britain, Papua New Guinea
Buk Stat, Jona, na Nupela Testamen long tokples Pele-Ata
long Niugini

Copyright © 2009 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Pele-Ata

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
4bfa18b4-9930-59a7-95c7-466b1629bee3

Contents

FRT	1
TAVA'U	3
IONA	91
MATAIO	95
MALUKO	157
LUKA	198
IOANESI	265
APOSELI	307
ROMU	368
1 KOLINITO	399
2 KOLINITO	423
XALATIA	439
EPESO	449
PILIPAI	459
KOLOSI	466
1 TESALONIKA	473
2 TESALONIKA	479
1 TIMOTI	483
2 TIMOTI	491
TITO	497
PILIMONI	501
EVALAIO	503
IAKOVO	525
1 PITA	533
2 PITA	541
1 IOANESI	546
2 IOANESI	553
3 IOANESI	555
IUDASI	557
REVELESEN	560
Read the New Testament	590
Ualauala Laalaaxu	602

Vaikala Noxou Lataua

Genesis, Jonah, and the New Testament in the Pele-Ata Language of Papua New Guinea

Buk Stat, Jona, na Nupela Testamen long tokples Pele-Ata long Niugini

Vaikala Noxou Lataua

The New Testament plus Genesis and Jonah in the Pele-Ata language of
West New Britain, Papua New Guinea
[ata]

Translation by © 2009, Wycliffe Bible Translators

Print Publisher, © 2009, by The Bible Society of Papua New Guinea
in cooperation with the Maebashi Christ Church and Higashikurume
Izumi Church
ISBN 9980 63 993 2

Web version
2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim

kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela.

Yu mas givim nating. Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Vaikala Muai no Nano Lavuku Tavuna

Ualauala [tab] Uala ataxu [tab] Itiiti

Vaikala Lamana

Eni amasaxa lexe avikala laixe musuku ulai noxou Lataua Maminge. Sou vaikalau muxolu no Lavuku Tavuna. Ane muxiu mune'e no anu vaikala noxinge Ata 'o. Xo noxou Latauasi ane Anu molu mu'oxonu vote'isou. Vaikalau ane 'o sou texiunu la sou ane vaimomo 'o nenge tamaisou ngiaxu no ienge.

Eni avikala laixe musuku kalumo ulai noxi'a ane'i ane misu'uli sou mixiunu vaikala no 'a Lavuku Tavuna se'i sou mune'e mupita. La sou muxali Lavuku Tavuna 'o. Eni a'osa mo a'itinu Lataua ualásou manina xo eni emaisou lexe vaikalau ne muxolu no 'a vaikala iouiou la ta mitema no 'a Ata iitisou ia ilavusou laaxu uasi mania.

La sou eni avikala pekia'u manina ulai noxinge ngingi ta mitema sou Ata lexe xavingengi u'oki manina sou ngaitisou vaikalau Lataua no 'a vaikalamengi uisalili mo sou ngalamana laixe manina no 'a laaxu xe ngamuxaxu tangengi no anu la ngano'u mauli ane kaluxu uasi. Manina.

Preface

Vaikala Noxou Lataua is a translation of the New Testament into the Ata language of Papua New Guinea. This language is spoken by approximately 2,000 people in West New Britain Province, Papua New Guinea.

Tava'u Vaikala lamana

Lavuku ane 'o mua'aloXu mimii latala e Lataua mukoinu mukalusi. Anu musokou la mua'aloXu a'alosou lialia ilou loxotolo mo mua'aloXa'a ta mitema misoko sou mipaa no lia 'o a loxovaa, mo mua'aloXu tava'u susu ilou tu'utu'umaxu xe navunavu e muxali no lia 'o. Mo mua'aloXu vote'i ma'ia Lataua molu mu'oxonusinge nenge ta mitema iouiou no lialia 'o mukalusi.

No nano no anu lavuku 'o, mikalipalanu la muxali la'oluxu ta tamei.

(1) No anu mautunu 1-11 la, a'alosou lialia ilou loxotolo xe a'alosou mimii latala muxali no lialia 'o tatei no mine ta mitema mixali no lialia 'o. Mo a'alosi'a Adamu ilee Iva ilo'a ta 'ili'a Kaini ilou Aveli mo a'alosou Noa ilou alipaa toxoxa'a muxali no lialia 'o, xe a'alosou tani veveni mulai teitexi ne Vaviloni.

(2) Ta tameisou musoko no anu mautunu 12-50 la, a'alosou ta mutu ovuxa'a ta Isilaeli. Musoko noXou Avalaamu anu itema sou utaloxolixu sou umulinu masaxa noXou Lataua xe mumuxaxu tanu noXou Lataua maninasou. Anu mulosienge ta mitema sou tamuxaxu tanenge maninasou. Mo mulosienge ta mitema sou tamuxaxu tanenge maninasou. Mo a'alosou Aisaki ilou 'olu Iakovo ilo'a ta 'olu mavulovexa mulu'e lia tamei e mixalixu mata noxi'a ta Isilaeli. Mo a'alosou Iosepu kalumo no mine muxolu ne Aixiputo xe a'alosi'a ta Isilaeli no mine mixolu ne Aixiputo. Lavuku ane 'o mua'aloXu a'alosi'a ta mitema tavu'alo, ia mii mutila manina ane a'alosou mimii tavu'alo Lataua mukoinu. Tei manina la Lataua mukoinu mimii mukalusi xe ili'i no mine ta mitema misokou sou mi'oxonu 'ili'ilixu masumasua, la Lataua mukalusi'a no anu alipaa toxoxa'a, ia Noa ilee semau xe ta 'olu ane'isisi mimauli. Xe ili'i la Lataua musosovosou Avalaamu la musakiinu vaikala noXou lexe u'oxonu laixe noXou xe noxi'a ta xaixasou xe ta 'ilu'ilusunu ili'i.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Lataua mukoinu mimii latala mukalusi xe ta mitema 1:1-2:25

Susu ilou tu'utu'umaxu musoko 3:1-24

Nana musoko noXou Adamu mulai muxali noXou Noa 4:1-5:32

A'alosou Noa xe alipaa toxoxa'a 6:1-10:32

Tani veveni ne Vaviloni 11:1-9

Nana musoko noXou Semu mulai muxali noXou Avalaamu 11:10-32

Ta Isilaeli ta 'ilu'ilusunu'e'i: Avalaamu, Aisaki xe Iakovo 12:1-35:29

Nanasi'a Esau ta xaixasou 36:1-43

Iosepu ilo'a ta vimovimou 37:1-45:28

A'alosi'a ta Isilaeli no mine mixolu ne Aixiputo 46:1-50:26

Lataua Mukoinu Mimii Latala Mukalusi

¹ Tatei manina no voxo ane Lataua musokou sou mukoinu mimii latala loxo loxotolo ilou lia 'o, ² la lia 'o ne, loxo tamaisou vaimomo 'o uasi. Muxolu muxovulaulau vitanisi mo xalusousi. Isivoxo musu'asou lexa toxoxa'a ia Lataua Uleenusi muxixaoxao no loXou lexa ne. ³ *Ioxe, Lataua muavuti la muvikala aloxo 'o, "Lamana upaa!", la lamana muxali. ⁴ Anu mumaisou la muxali laixe misevile. Xe muavuti la mukalipala'ane'i lamana ilou isivoxo. ⁵ Lamana mumoxo'u lexe "Aso" xe isivoxo lexe "Olovoxo". 'Olovoxo xe kakau la anu voxo vile a mukalu ne.

* 1:3; 2Ko 4:6

6 *Xe ili'i la, la Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Vimelu vile upaa no lexa lixinu mo ukalipala'anu lexa ulai no xalee tamei." 7 La anu vimelu ane ne, muxali vitanisi. Lataua mu'oxonu vimelu ane ne sou utaluxu lexa teitexi xe lexa no lia. 8 Anu mumoxo'u vimelu ne lexe, "Loxotolo". 'Olovoxo xe kakau la anu voxo tamei a mukalu ne.

9 Xe ili'i, la Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Lexa no laaxu loxotolo ulai upita no xalee vile mo sou tani 'esi'esi upaa." La anu tani 'esi'esi mupaa muxali vitanisi. 10 Tani 'esi'esi ne, anu Lataua mumoxo'u lexe "Lia" xe lexa ane mulai mutavo no xalee vile 'ole ne, mumoxo'u lexe "Luaki". Xe Lataua mumaisou la muxali laixe. 11 Xe Lataua muavuti, la muvikalalo aloxo 'o la, "Lia uxalixu ia'eia'e ilou kamakala xe oвуovu iouiou ane unene'a la uxalixu ngiangiaxu xe tematemanu." La mimii ane ne, lia muxalixu mukalusi. 12 Xe anu mumaisou la muxali laixe. 13 'Olovoxo xe kakau la anu voxo tatalu a mukalu ne.

14 Xe ili'i la, la Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Ta mimii sou ikaakaa ipaa teitexi no loxotolo sou ikalipala'a aso ilou 'olovocho xe sou ivikalanengexu voxo iouiou mo voxovoxo mo tauutauu ie. 15 Ta mimii ane ne ipaa no loxotolo sou ikaa ulu'e no lia." La ta mimii ane ne ane'i mixali. 16 Lataua muxalixa'a ta mii tamei sou iiei. Vile uiei no aso xe vile sou uiei no 'olovocho. Anu muxalixa'a ta oto kalumo. 17 Anu mumulaxa'a ta mii ane ne teitexi no loxotolo sou ikaa ulu'e no lia 18 xe sou isaxila'a aso ilou 'olovocho xe sou ikalipala'ane'i lamana ilou isivocho. Xe Lataua mumaisi'a la mixali laixe. 19 'Olovocho xe kakau la anu voxo tami'a a mukalu ne.

20 Xe ili'i la, la Lataua muvikalalo aloxo 'o, la "Ta mimii iouiou ane sou lexa tanu no nano, ipaa no lexa sou imauli ukalusi mo ta ngiala iouiou ixali sou ivavava teitexi." 21 La sou Lataua mukoine'i ta mimii ta toxotoxoxa'a sou luaki xe mukoine'i ta mimii se'i la ane maui uxolu noxi'a kalumo sou lexa. Mo ta ngiala iouiou. Xe mumaisi'a la mixali laixe. 22 Xe anu Lataua muavuti la mualusi'a ta mimii ane ne la muvikalalo aloxo 'o, "Ta mimii iouiou 'o ipaa tavu'alo sou i'ana'ana no luaki. Mo ta ngiangiala ipaa tavu'alo kalumo." 23 'Olovocho mulai mukalu xe kakau la anu voxo ta'uve a mukalu ne.

24 Xe ili'i la, la Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Ta mimii iouiou ane maui uxoo noxi'a ipaa no lia 'o. Ane'i ane ta temene mo ane'i ane ta vova ta tatila mo ta kitukitu'a mo ane'i ane ixalaxala." La ane'i ta mimii ane ne mixali. 25 Xe mumaisi'a la mixali laixe.

26 *Xe ili'i, la Lataua muvikalalo aloxo 'o la, "Toxe, nenge takoine'i ta mitema mo ixali loxo nenge. Tamuxaxa'a sou isaxila'a ta sinana ilo'a ta ngiala mo ta mimii iouiou latala ane ta temene mo ta vova mo ta mimii iouiou ane ixalaxala no lia." 27 *Mukoine'i la mixali loxo anu, Lataua. Mukoine'i ta mulu xe ta sema aloxo anu nesi. 28 Lataua mualusi'a la muvikalalo aloxo 'o, "Ngapalaane'i ta 'ilinge tavu'alo mo i'ana'ana no xalexalee lia mo ngasaxisaxila'a ta sinana ilo'a ta ngiala mo ta mimii iouiou ane imauli no lia 'o." 29 Xe Lataua muavuti la muvikalalo aloxo 'o la, "Eni aitingenge kamakamakala iouiou mo oвуovu iouiou ane unene'a la ngiangiaxu xe tematemanu ne lexe ngingi la'ilalingenge ane. 30 Mo eni aitixa'a ta mimii iouiou ane imauli no voxosila ilo'a ane'i ane ixalaxala no lia mo ta ngiala ia'eia'e iouiou mo oвуovu iouiou volovoloxu mo seseseenu." La ta mimii ane ne mixali aloxo Lataua muvikalalo ne. 31 Lataua mumaisi'a ta mimii ane anu molusi mukoine'i la mixali laixe. 'Olovocho mulai mukalu xe kakau la voxo muxatele vile a mukalu ne.

2

¹ Lataua mukoinu loxotolo ilou lia mo ta mimii latala aloxo ne mukalu. ² ✧ ✧ Xe no voxo muxatele tamei la anu muma'ila xo anu mukalusou xaixai noxou. ³ Musosovosou voxo muxatele tamei ne lexe anu voxo tavuna noxou xo anu mukalusou xaixai noxou xe no voxo ane ne la sou anu muma'ila.

Adamu Ilee Iva

⁴ Nana sou Lataua mukoinu loxotolo ilou lia ne aloxo 'o.

No voxo ane Lataua IAUE* mukoinu loxotolo ilou lia, la ⁵ mimii iouiou ane uleleme no lia loxo ia'eia'e xe kamakala ne, uleme uao. Xo anu ukalanu la'iuu ulu'e no lia mo itema vile sou uxaxai no lia kalumo uao. ⁶ Tani pitapita'usi xo lexa a uxalixali utetelo no lia latanusu o.

⁷ ✧ Io ili'i la sou Lataua IAUE mukoinu itema vile no anu lia. Xe mutauu tauuxu sou maui mu'unalai no kusunou, la sou itema ne anu mutulu.

⁸ Xe ili'i la sou Lataua IAUE muxalixu oвуову lailaixe no xale lia ne Eden no xalee mulai loxo no xalee ane aso uxaxali utelo no anu. Itema e anu mukoinu ne, anu mulai mu'italonu no xalee lia ane ne. ⁹ ✧ Anu muxalixu oвуову iouiou lailaixe muleme no nano no lia xalee ane ne la munene'a la muxalixu tematemanu lailaixe misevile sou ta'o'ou. Ovu ane ulosinge maui xe ane sou ulosinge lavulavu sou talavu no anu mimii ma'ia ane laixe xe mii ma'ia ane masua.

¹⁰ Lexa luuxu vile mupaa ne Eden sou u'oxonu mimii no xale lia ane ne uleme laixe. Lexa ne misiali mulai va'axu la sou mukalipala'a la muxalixu lexa aiinu tami'a. ¹¹ Vile ilemele lexe Pisoni, ane misiali mixixaoxao tuala vile tila ilemolu lexe Avila. ¹² Lavo'o ilemolu lexe "xoulu" mo vile ne laulauoinu, ilemo lexe "onikisi", mixalisou no lia xalee ane ne. Ta mii tamei ne lamolisi'a tatila misevile. Ovu vile kalumo muleme lai ne. Luuxu ne tuma'u lailaixe misevile.

¹³ Lexa tamei sou ne ilemele lexe Xioni, ane misiali mixixao tuala vile tila ilemolu lexe Kusu. ¹⁴ Lexa tatalusi'a ne ilemele lexe Taixilisi. Ane misiali milai loxo no xalee ane aso uxaxali utelo no anu ne Asiria. Xe tami'asi'a ne ilemele lexe Iupleitisi.

¹⁵ Xe ili'i la sou Lataua IAUE mulai mu'italonu itema ne no xalee lia ne Eden sou uxoxoo uxaxai ane xe usaxisaxila'u xalee lia ane ne. ¹⁶ Lataua muavuti la muvikananu aloxo 'o, "Ovuovu ane muleme no xalee lia 'o ne, nini na'ou ngiangiaxu ukalusi, ¹⁷ ia oву ane sou ulosou itema vile lavulavu no anu mimii ma'ia laixe xe mimii ma'ia ane masua ne, na'ou uasi. Xo maasi xe nini na'ou la nini nasoli manina."

¹⁸ Xe ili'i la, la Lataua IAUE muvika aloxo 'o, "Itema anusisi uxoxoo loxo la laixe uasi. Eni akoinu menexu vile sou ilou ixoxolu sou usu'usu'ulinu."

¹⁹ La sou anu muno'u lia 'o sou mukoine'i ta mimii iouiou ane imauli no voxosila mo ta ngiangiala no anu. Mukoine'i mukalu la sou muno'a milai noxou itema ne sou anu molu mumoxo'u ualaualasi'a vilevilesi. Ta mimii iouiou ane ne ilo'a ta ngiangiala vilevilesi ualaualasi'a ne anu itema molusi mumoxo'a no anu. ²⁰ Anu itema mumoxo'u ualaualasi'a ta mimii iouiou ne ilo'a ta ngiangiala mukalu, ia vile noxi'a ne uxali menexu sou usu'usu'ulinu uasi.

²¹ Ioxe, IAUE Lataua muavuti la mu'oxonu itema ne la muai ne muva'ava'amimi avile. Muai muva'ava'amimi aloxo ne, io ulavu ua. Lataua mune'e mulaanu alamanu vile no vainu. Mulaanu mukalu, la musovolou xiasinu ilou alamanu tanixu no vainu itema ne, ²² io muno'u alamanu ne mulai sou mukoine sema vile no anu. Mukoine mukalu la

✧ 2:2: Eva 4:4, 10   ✧ 2:2: Mul 20:11   * 2:4: IAUE ne anu Lataua ualasou e ane'i ta Iutaia imoxou'u aloxo ne.   ✧ 2:7: 1Ko 15:45   ✧ 2:9: Pal 2:7; 22:2, 14

muno'e milai noxou mulu ne. ²³ Xe anu iou muvaxa loxo 'o la sema eie mine'e mixali noxou 'o. Xe anu muavuti la muvikala aloxo 'o, "Anu! Mukalu soxu! Eni tangaxo maninasou ane.

Xine ilou xiasine ne molu ane noxilo 'osi.

Lataua muno'u ane noxilo 'o la sou ane Anu mukoine no anu.

Eni amoxoe lexe 'sema', xo ane mipaa ne no anu xilelisi."

²⁴ *Tava'u aloxo ne la sou ane, itema u'umesi'a momu ilee nenu sou ulai ilee semau ixolu ipita sou ixali vilesisi. ²⁵ Ane'i ilou itoxu uasi ilou mixoo vitanisi, ia ilou imaela uasi.

3

Mulu Ilee Sema Ilomuxu Lataua Vaikalau Uasi

¹ *IAUE Lataua mukoine'i ta mimii iouiou ane imauli no voxosila mo ane'i ane ixaxalaxala mo ane'i ane ivavava 'o ukalusi, ia vile noxi'a ne umomomo noxou sinana veveeni uasi, xo anu mulavu misevile.

No voxo vile la anu sinana veveeni ne mulai muxali noxie sema la mutali'isie aloxo 'o, "Manina lexe Lataua mupela'inge ngongou lexe ngongou ngaxoxoolu la mamu ngongou ngao'u ovu se'i muleme no nano no xalee lia 'o ngiangiaxu uasi?" ² Ane miavuti la mikolinu aloxo 'o, "Ovuovu ane muleme no nano no xalee lia ano 'o ne, nexi ta'ani'ani ngiangiaxu ukalusi, ³ ia vilesisi e ututulu no nixi 'ole ne anu mupela'ixe lexe nexi ta'ou ngiaxu uasi. Xo maasi xe nexi tano'u sou ta'ou, la nexi tasoli. Anu Lataua muvikanexi aloxo ne." ⁴ Xe sinana veveeni muavuti la mukolinu vaikalaie aloxo 'o, "Vaikala ane ne manina uasi. Ngongou ngasoli manina uasi.

⁵ Lataua mulavusou lexe maasi xe ngingi ngongou nga'ou, la iengi ngongou lamana la ngaxali loxo anu Lataua. La ngalavu no anu mimii ma'ia ane laixe xe ma'ia ane masua. Tava'u aloxo ne la sou ane Anu mu'apingengexu ne."

⁶ Xe aliku 'o iei mulai mutukumusou ovu ne nigangiaxu, la lailaixe misevile. Lailaixe loxo ta'o'ousi. La sou xavutalaie muvikala lexe, "Manina, lexe eni a'ou ovu ne ngiaxu, la eni ano'u lavulavu no anu mimii piena misevile." La aliku 'o minanavaa 'o, milutu 'o la milai mi'elexu ovu ne ngiaxu sou mi'ou. Xe miitixu mulue sou anu mu'ou kalumo. ⁷ Xe alaxu vilesisi 'o la ilou ie'i lamana xe mixamuli loxo 'o, la ane'i ilou i'a mii loxo 'o sou utaluxu vasime'a uasi. La sou ilou milai mixatelexu ovu vile volovoloxu loxo xalupe sou ilou mitoxu'u.

⁸ Xe no 'olo'olovoxo mine tani lelemesou, la ane'i ilou mixamulinu IAUE Lataua mine mumuamua'i no nano no xalee lia ane ne, la ilou milai mitalume no ovu tavatava'u. ⁹ Xe IAUE Lataua mune'e la mukamuline'i ilou la sou mu'avalou itema "Nini a ne'ei?" ¹⁰ Xe anu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Elomusine ia e'ume mo eni ane atatalume 'o, xo eni xeni mii vile sou ataluxu vasimelo no anu uasi, mo eni ane axoxoolu vitanisi 'o." ¹¹ Xe IAUE Lataua muavuti la mutali'isou aloxo 'o, "Ena'ei muvikananeni lexe nini meni mii vile sou nataluxu vasimene no anu uasi? Loxovaa, ne'ou ovu ngiaxu e epela'inexu lexe na'ou uasi 'ole?" ¹² Anu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Sema e nini nekoine ka nene'ene noxilo lexe menexilo ane, ane mele mino'u ovu ne ngiaxu la milosilo la ane eni e'eu ne." ¹³ *Xe IAUE Lataua muxiu vaxa la mutali'isie sema ne aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane nini ne'oxo mii ano 'o?" Ane mikolinu aloxo 'o, "Sinana veveeni mu'oxo loloxo la mukalavoileli, la sou ane eni eno'u la e'eu."

¹⁴ Xe IAUE Lataua muavuti la muvikananu sinana veveeni aloxo 'o,

“Tava'u xo nini neolexa'a ta tamei 'o,
 la nini nano'u navunavu tatila loxo 'o.
 Navunavu ane eni alosine ne,
 anu toxoxa'a no anu navunavu noxi'a ta mimii iouiou ane imauli no
 voxosila

mo ane'i ane ixaxalaxala mo ta ngiangiala kalumo.
 Usoko ane vaimomo 'o mo ulai utalo avile ili'i ne,
 nini nalalaave no oponenisi, mo 'ani'anixene ane lialia.

15 ✧ Sema uluaie ane nini xe nini uluameni ane ane.
 Mo ane'i ane ipaa ili'i noxine xe noxie sema ne aloxo ne kalumo.
 Xe ane'i imaloxo'u kisine la nini nakikatu sou
 navalinu anaxene une'e sou nangaasou tava'a.”

16 Ioxe, IAUE Lataua muxiu vaxa la muvikalane sema aloxo 'o,
 “Ulai xe nini oponeni la nini naxamulinu navunavu tatila.
 Xe navo'o 'iline la nano'u navunavu mine tatila loxo.
 Navunavu ane ne molu noxilosi.
 Nini namasaxa lexe nasaxila'u mulumeni, ia uasi.
 Anu molu usaxila'ine xo nini kisine ane anu.”

17-19 ✧ Xe muxiu vaxa la muvikalanu Adamu aloxo 'o,

“Tava'u xo nini nelomuxe semameni,
 la ne'eu ovu ngiaxu ane eni e'apixenexu lexe na'ou uasi ne,
 la eni a'oxo masua lia 'o.
 Nini mene xavineni sou naxaxai no voxovoxo
 ane nini namamaulixu mo natotouxene la'ilali.
 Ovuovu ngiangiaxu mo ia'eia'e ane auauexu mo ane upalapalasinge
 mo mimii ane anaanaxu la ukalukalusinge ne ileme no lia no xaixene
 kalumo.

Naxoxoolu xe nasolixene la namolo ovuovu ngiangiaxu
 ilou ovuovu se'i volovoloxu la na'ou.

Naxaxai xavineni mo sou sasaieni upaapaa la sou lia e natotou mimii
 no anu 'o ne,
 uxalixu la'ilali sou na'ou xo mole
 nini nalivu ulai no lia e nini nepaa no anu 'o.

Xo eni ekoinei no anu lia.
 Anu aloxo ne la sou ane nini nalivu nalai naxali loxo lia la.”

20 Adamu mumoxoe semau ualasia lexe Iva. Xo ane ta mitema ukalusi
 neni'a ane ane. 21 Ioxe, ili'i la sou IAUE Lataua molu muvau vile noxi'a ta
 mimii sou musulukinu sosou ka mulailixu noxi'a ilou sou misakiinu.

22 ✧ Ioxe, ili'i la, la IAUE Lataua muvicala aloxo 'o, “Vaimomo 'o, itema
 anu muxali loxo nenge, mo anu mulavu no anu mii ma'ia ane laixe xe
 mii ma'ia ane masua. La sou nenge tamaxa lexe anu uno'u ovu ane sou
 ulosinge mauli ne ngiaxu mo u'ou sou uxolu mo umauli kaluxu uasi, uasi.”

23 La sou IAUE Lataua mukusau muatulai muxexesou xalee lia ne Eden,
 la muvikalanu sou uxaxai no lia ane anu Lataua muxalixu no anu. 24 Xe
 no xalee mulai loxo aso uxali utelo no anu ne, IAUE Lataua mumuxaxa'a
 ta angelo xe viso vile ukakaakaa ia uxixaoxao uxalixaliliou pa'upa'umolu
 xalee lia ne sou ilo'a ta angelo isaxila'u xo loxo 'o io, evile une'e 'alai no
 anu ovu sou mauli kaluxu uasi.

4

Kaini Ilou Aveli

1 Xe ili'i la sou Adamu mulai noxie semau la opoone. Xe ili'i la ane mivo'onu 'ilie e oposou la mivikala aloxo 'o, "IAUE musu'ulileli mole ane eni eno'u 'alixe mulu 'o." La sou mimoxo'u ualasou lexe Kaini.* 2 Xe ili'i la mivo'onu 'ilie mulu vile la. Mimoxo'u ualasou lexe Aveli anu itema sou usaxisaxila'a ta sipsip. Xe Kaini anu itema sou xai.

3 Mixoxoolu mo mixaxai xoo xe, ili'i la Kaini mulai mumolo la'ilali no xaixu, ka mutavulenu mulai sou mu'elaxu mulai noxou IAUE Lataua. 4 ✨Xe Aveli kalumo ne mulai muno'a ta sipsip ta 'ili'a se'i ta laixe misevile ta lapolaxu, ka mupalepeine'i sou mu'elaxa'a milai noxou IAUE Lataua. IAUE Lataua mumaisou la mumasaxau mo mu'osasou Aveli ne ilou lolovolo noxou misevile. 5 Ia Kaini ne uasi. Xe Kaini mulavu aloxo ne la, iou ne masua loxo. La'iaxu misevile. 6 IAUE Lataua muavuti la muvikalanu Kaini aloxo 'o, "Nini la'iaxene mamu. Mo ieni ututuma loxo ne mamu. 7 Alexe nini namulinu mo na'oxonu 'ilixu ane mulapu, la ano 'o ne nini na'osa'osasi. Ia tava'u xo nini ne'oxo 'ilixu masua, la sou anu 'ilixu masua ne ane anu ungiuleleine mo a ulolooxene ne. Anu umasaxa lexe utaloxolixene mo uatasine ulu'elai. Ia nini xavineni mo nataloxolixu ulu'elai."

8 ✨Ia Kaini ne opoonu lelemesou uasi manina. No voxu vile la mu'avalou vimou Aveli la muvikalanu aloxo 'o, "Nane'e mo nengei talai taxixaoxao." Ilou milalai xoo xe, Kaini muavuti vaxa la muvau vimou Aveli musoli ne.

9 Xe ili'i la IAUE Lataua mutali'isou Kaini aloxo 'o, "Vivine Aveli 'ava?" Kaini mukolinu aloxo 'o, "Eni alavusou uasi. Xo ma'i, eni amitema sou saxisaxila'u sou vivilo ne?" 10 ✨Xe IAUE Lataua muxiu vaxa la mutali'isou, "Loxovaa ane nini ne'oxonu 'ilixu masua ane ne? Eni elavu lexe nini vivine sialuxu munixi mulu'e no lia 'o mo sialuxu ne loxo itema mukatuleli sou lexe nini nano'u navunavu tatila sou lakoli 'ilixu masua ane nini ne'oxonu ne. 11 Ioxe, eni vaimomo 'o eni alosine tu'umaxu vile aloxo 'o, umomomo sou nini naxaxai mo natotou mimii ulu'e no lia 'o la uasi, xo lia ne muua mo muixu vivine sialuxu no voxo ane nini nevau no anu. 12 Ulai xe nini natovo mo lexe natotou mimii toxotoxosou ne la ulemeieni uasi. Xe nini ne sine tuala mo tani sou naxolu talo no anu uasi. Naxixaoxao no lia 'o vitavitanisi, ia naxoo talo uasi."

13 Xe Kaini muavuti vaxa la mukoli vaikalau IAUE Lataua aloxo 'o, "Tu'umaxu ane nini nelosilo 'o ne tatila misevile. Eni amomomo no anu uasi. 14 Mo nini a nakusailo 'o sou eni alai axolu va'axu, ia axolu no lia no pa'umene 'o la uasi. Mo silo tuala mo tani sou axolu no anu la ua, axixaoxao mo avavaxa anene'e aloxo nesi, ia axoo talo no lia 'o la uasi. Itema vile uxalisilo ne la uvelosi mole asoli." 15 Ioxe, IAUE Lataua muavuti la muvikalanu lamana aloxo 'o, "Evile umomomo sou uvene uasisi manina. Ia lexe evile uvene xe nasoli la eni alosou navunavu tatila lakolineri." La sou IAUE mumuxaxu sosovo vile noxou Kaini sou lexe ta mitema imaisou la ivau uasi. 16 Ioxe, Kaini muavuti la mu'umesou IAUE sou mulai muxolu no lia xalee vile ilemo lexe "Nod". Lia xalee ane ne muxolu no xale lia ne Eden loxo aso uxaxali utetelo no anu.

17 Xe ili'i la Kaini mutaula'i, la sou ilee semau mipalaa 'ili'a vile mulu la mimoxo'u ualasou lexe Enoko. Xe ili'i la, la Kaini mu'ili'i tuala vile tatila la mumoxo'u tuala ne ualasou noxou 'olu ualasou. 18 Enoko mupalaa 'olu vile la mumoxo'u ualasou lexe Ielati. Ielati mupalaanu Meusaleli. Meusaleli mupalaanu Metusaeli. Metusaeli mupalaa Lameki. 19 Xe Lameki muavuti la mu'uluxa'a ta sema tamei, eiae Ada ilee Sila. 20 Lameki mulai noxie Ada xe

* 4:1: No anu vaikala Evalaio, uala e Kaini o tamaxu loxo "eno'u". ✨ 4:4: Eva 11:4 ✨ 4:8: Mat 23:35; Luk 11:51; 1Ioa 3:12 ✨ 4:10: Eva 12:24

opoone, la sou mivo'onu 'ilie vile la mimoxo'u ualasu lexe Iavala. Iavala anu 'ilusune'i ta mitema ane ilavusou isaxila'a ta kau xe ixoxoo no tani alelaxu. ²¹ Xe vimou Iuvalu ane anu 'ilusune'i ta mitema ane ilala'ati xe itatau iuxoxo. ²² Sila opoone la mipala'alixu Tuvala-Kaini. Anu mukoinu mimii iouiou ane sou taxaxai no anu. Mu'oxonu no anu kopa ilou aen. Anu Tuvala-Kaini ne vimou sema ane Naama. ²³ Xe Lameki muavuti la muvikalane'i ta semasemau tamei ne aloxo 'o, "Ada, ngongie Sila ngalomu une'e noxilo.

Eni evau mauulu vile mo musoli xo anu muvelo.

²⁴ ✧Ia lexe evile uxalisou Kaini xe uvau usoli

la IAUE Lataua ulosou navunavu tatila.

Mo eni kalumo ne lexe evile uvelo asoli

la IAUE Lataua ulosou navunavu toxoxa'a misevile."

²⁵ Adamu ilee semau mipalaa 'ili'a mulu vile la, la Iva mivikala aloxo 'o, "Lataua mulosilo 'o sou lakolisou Aveli e Kaini muvau musoli." Anu mimoxo'u ualasu lexe Seti.

²⁶ Seti mutaula'i la ilee semau mipalaa 'ili'a vile mulu, la mumoxo'u ualasu lexe Enosi. No tauu ie ane ne, la ta mitema misokou sou mi'ava no anu ualasu IAUE anu uala tavuna no nano no anu xoluxolu noxi'a no anu lalotu.

5

Ualaualasi'a Adamu ta Xasoxasou Ilo'a ta 'Ilu'ilusunu

¹ ✧Nanasi'a Adamu ta xasoxasou ilo'a ta 'ili'ilusunu a ano. No voxo ane Lataua mukoinu'i ta mitema la mixali aloxo anu Lataua. ² ✧Mukoine'i ta mulu xe ta sema ka mualusi'a. Ka mumoxo'a lexe "ta mitema". ³ Adamu mumaulixu tauu ie itemaxu ta'uve mo mavulovexa tatalu (130) mukalu, la mupalaa 'olu mulu vile la. La 'olu ne, mauilixu loxo momu manina. La mumoxo'u ualasu lexe Seti. ⁴ Adamu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a (800) la. No nano no anu tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ⁵ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa tatalu (930), la sou anu musoli.

⁶ Xe 'olu Seti ne mumaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo ta'uve (105) mukalu, la mupalaa 'olu mulu, ualasu lexe Enosi. ⁷ Seti muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo muxatele tamei (807) la. No nano no tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ⁸ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa vile mo mulelia tamei (912), la sou anu musoli.

⁹ Enosi mumaulixu tauu ie loxo mavulovexa muxatele tami'a (90) mukalu, la mupalaa 'olu mulu. Mumoxou ualasu lexe Kenan. ¹⁰ Io, anu muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo mavulovexa vile mo mulelia ta'uve (815) la. No nano no tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ¹¹ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo ta'uve (905), la sou anu musoli.

¹² Kenan mumaulixu tauu ie loxo mavulovexa muxatele tamei (70) mukalu la mupalaa 'olu vile mulu. Mumoxou ualasu lexe Maalaleli.

¹³ Kenan muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo mavulovexa tami'a (840) la. No nano no tauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ¹⁴ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa vile (910), la sou anu musoli.

¹⁵ Maalaleli mumaulixu tauu ie loxo mavulovexa muxatele vile mo ta'uve (65) mukalu la mupalaanu 'olu vile mulu, la mumoxo'u ualasou lexe Ielati. ¹⁶ Io, anu muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo mavulovexa tatalu (830) la. No nano no tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ¹⁷ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo mavulovexa muxatele tami'a mo ta'uve (895), la sou anu musoli.

¹⁸ Xe Ielati tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele vile mo tamei (162), la mupalaanu 'olu vile ualasou lexe Enoko. ¹⁹ Io, anu muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tami'a (800) la. No nano no tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ²⁰ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele vile mo tamei (962), la sou anu musoli.

²¹ 'Olu Enoko ne, tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele vile mo ta'uve (65), la sou mupalaa 'olu Metusela. ²² Xoluxolu ilou toxotoxo noxou mulai noxou Lataua pumuxu no nano no tauutauu ie aloxo itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve (300). No nano no tauutauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ²³ La sou anu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele vile mo ta'uve (365). ²⁴ ✧Xoluxoluxu mo muamua'ixu ne, ilou Latauasi. Aloxo ne la sou ane Lataua mupasikinoxu mole tasiauxusi, io usoli mo imaisou uasi.

²⁵ Metusela mumaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tatalu mo muxatele tamei (187) mukalu, la sou anu mupalaa 'olu vile ualasou lexe Lameki. ²⁶ Ka muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tatalu mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tatalu mo tamei (782) la. No nano no tauu ie ane ne, anu mupalaane'i ta 'olu se'i la. ²⁷ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele vile mo muxatele tami'a (969), la sou anu musoli.

²⁸ Ioxe, xe Lameki tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tatalu mo tamei (182), la sou mupalaa 'olu vile la, ²⁹ muvicala aloxo 'o, "No anu lia ane IAUE mu'oxo masuanu 'o, la molomolo ano 'o sou ukalusou 'au'au toxoxa'a noxinge," la sou mumoxo'u 'olu ne ualasou lexe Noa. ³⁰ Lameki mumaulixu tauutauu ie se'i la loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tami'a mo ta'uve (595). No nano no tauu ie ane ne, la anu mupalaane'i ta 'olu se'i la, ³¹ xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tatalu mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tamei mo muxatele tamei (777), la sou anu musoli.

³² Noa muxolu mo tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve (500), xe ili'i la sou mupalaane'i ta 'olu ta mulu tatalu ualaualasi'a lexe Semu ilou Amu mo Iapeti.

6

La'iuu Toxoxa'a

¹ ✧Xe ili'i noxi'a ane'i nenge tenanasi'a mukalu 'o, la ta mitema mitau-
taula'i la, la mipalaane'i ta 'ili'a tapiena mole itiitisi'a mu'oki'oki tani mo
mitasou xalexalee tuatuala mukalu. Mipalaane'i ta 'ili'a ta sema xe ta
mulu. ² Lataua ta 'olu ta mulu mimaisi'a ta sema ne, la ta mitema ta
'ili'a ta sema ne ta lailaixe misevile, la sou milutu vaxa sou mino'a ane

ane'i mimasaxai'a sou mi'uluxa'a. ³ Anu aloxo ne la sou IAUE muavuti la muvika aloxo 'o, "Eni umomomo sou amasaxai'a ta mitema 'o ixolu mo imauli mauuxa'a veveeni la uasi, xo ane'i ta mitemasi, ta mitema sou isoisolisi. Usoko ane vaimomo 'o mo ulai avile ili'i, ane'i imaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa tameisi (120)."

⁴ ✧ No nano no voxovoxo ane tatei mo ili'i, ta mitema mipalaane'i ta 'ili'a, la ta toxotoxoxa'asi. Ta mitema ane ne, ane'i ta 'ilulususune'i ta sema ane mi'uluxa'a Lataua ta 'olu ta mulu. Ane'i ta mitema sou xavi. Ta mitema no xalexalee tuatuala milavusi'a manina.

⁵ ✧ Xe IAUE mumaisou lexe no voxovoxo utotomu ne, ta mitema ane mitaasou xalexalee tuatuala mukalu ne, misusu misevile no anu 'ili'ilixo masumasua ane ane'i mi'oxo'oxonu mo xavutalai'a umasaxu 'ili'ilixo masumasuasi. ⁶ La tanuxa'a misevile mo tanu u'elai'a, xo Anu molusi mupaalixa'a sou mimauli no lia 'o, ⁷ la sou muvika aloxo 'o, "Eni akalusi'a ta mitema ane eni melo ekoine'i 'o mo ta mimii iouiou ane ta vova mo ane ta temene ilo'a ta mimii ane ixaxalaxala, ane'i ane ilalave, mo ane'i ane ivavava mo ta ngiangiala. Eni talelixa'a xo eni melosi ekoine'i." ⁸ Ia, itema vilesisi no taine'i nesi ane, anu IAUE opoonu laixeu misevile. Itema ane ne, ualasu lexe Noa.

⁹⁻¹⁰ ✧ Nana ano 'o sou Noa. Noa mutaula'i la mupalaane'i ta 'olu tatalu, ualauasi'a lexe Semu ilou Amu mo Iapeti. Noa ne, anu itema vile mulapu. Mo mii vile ususu no anu xoluxoluxu uasi. Mo muamua'i noxou ne, ane ilou Latauasi. ¹¹ Ia ta mitema tavu'alo ne, 'ili'ilixo masumasua loxo, 'oto'oto mo ialivula tuala, mo ivau itema usoli ne, mu'oki'oki tani mo mu'ana'ana no xalexalee tuatuala mukalu. Lataua mumaisou mo mulavusou 'ili'ilixo masumasua noxi'a ne mukalu. ¹² Iou mulu'e no xalexalee tuatuala 'o, la masua misevile. Ta mitema mi'oxo masuanu mukalu no anu 'ili'ilixo masumasua noxi'a.

¹³ La sou anu muvikananu Noa aloxo 'o, "Eni emaisou mo elavusou 'ili'ilixo masumasua noxi'a ta mitema loxo 'oto'oto mo ialivula tuala mo ivau itema usoli mukalu, mo eni amasaxa lexe akalusi'a ukalusi, xo 'ili'ilixo masumasua noxi'a mu'ana'ana no xalexalee tuatuala mukalu. ¹⁴ Eni emasaxaine lexe natulusou lasipi vile tatila. Naxexeta ovu xopa, ka navalavala alealelaxu la sou natulusou no anu. Natulusou ukalu, la nakaviutunu no nano ka naluluu koluta no nano xe no ale no vasi-molu. ¹⁵ Nalovaxu nasokou no ta'u ulai uxali no kusunou limaxu itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve (300). Xe no anaxu pa'umolu vile ulai uxali xalee vile limaxu mavulovexa ta'uve (50). Xe no lia no ta'u ulai teitexi, limaxu mavulovexa tatalu (30). ¹⁶ Natulusou lasipi ne laxa'u loxo tani 'o, ia laxa'u ne une'e utalo vaxa no lasipi pa'upa'umolu uasi. Namuxaxu taiinu ilimaxu vile no nixi no laaxu xe no pa'upa'umolu. No nano no tanu, la nasia'u lavalataxu no nano loxo tani lavalata tatalu. Vile no lia, vile no nixi xe vile teitexi. Ukalu, la sou namuxaxu aitenga vilesisi no xalee vile.

¹⁷ Xo eni asou a'oxo la'iuva toxoxa'a usili sou uxalixu kupa tatila loxo luaki 'o sou unononu xalexalee tuatuala mo u'unane'i ta mitema latala ilo'a ta mimii iouiou latala ane mimauli no xalexalee tuatuala 'o mo isoisoli ukalusi, ¹⁸ ia eni emasaxa lexe asakiinu vaikala sou opo vilesisi, ia apala'alixu noxine ili'i o. Ngongi'a ta 'iline ilo'a neni'a mo ta ua'au'ani nga'unalai no nano no lasipi ne. ¹⁹ Ta mimii iouiou ta temene mo ta vova, ane'i ane ixaxalaxala mo ane'i ane ivavava mo ta ngiangiala iouiou 'o ne, ²⁰ nano'u mulu vile xe sema vile noxi'a vilevilesi sou napamauline'i. ²¹ Mo nano'u ngenge ngongi'a la'ilali iouiou kalumo." ²² ✧ Noa mulomuxu vaikala

noxou IAUE la mimii piena e muvikananuxu lexe u'oxo ne, mu'oxonu mukalusi.

7

¹ Xe ili'i la, la IAUE muvikananu Noa aloxo 'o, "Ngongi'a ta 'iline ilo'a neni'a mo ta ua'aua'aneni nga'unalai no nano no lasipi ne, xo eni elavusou lexe ninisisi itema vile mulapu no taine'i ta mitema ane mimauli no xalexalee tuatuala 'o. ² Nano'a ta mimii iouiou latala ane ta temene mo ta vova ane ngingi ngalavusou nga'i'a, tangatangaxa'a muxatele tamei noxi'a vilevilesi, sema xe mulu. Xe ane'i ane ngingi ngalavusou nga'i'a uasi ne, la nano'a tangatangaxa'a vilevilesi, sema xe mulu ikalusi. ³ Xe ta ngingiala latala iouiou 'o ne, nano'a tangatanga muxatele tamei noxi'a vilevilesi kalumo. Na'oxo aloxo eni elemolu ne, xo ta mimii ane ne imauli sou ulai ili'i, la ipalaa la sou ixali tapiena, la i'ana'ana no xalexalee tuatuala ukalusi la. ⁴ Voxo muxatele tameisi a uxolu sou eni apalusou la'iu'a toxoxa'a sou usili aso xe 'olovoxo mavulovexa tami'a sou u'unane'i ta mitema latala ane eni ekoine'i ilo'a ta mimii iouiou latala ane ta temene mo ta vova mo ane'i ane ixaxalaxala, mo ane'i ane ivavava mo ta ngingiala iouiou ne ukalusi." ⁵ Noa mulomuxu vaikala noxou IAUE mo mimii piena ane anu muvikananuxu lexe u'oxonu ne, mumulinu mo mu'oxonu mukalusi.

⁶ No tauu ie ane Noa tauu iexu muxali loxo itemaxu mavulovexa tatalu (600) mukalu, la sou la'iu'a toxoxa'a musokou sou musili. ⁷ Anu ilee semau mo ta 'olu ilo'a ta semasemai'a mi'unalai no lasipi mo sou mamu iulua. ⁸⁻⁹ Ta mimii iouiou latala ane anu IAUE muvikananu Noa lexe uno'a sou itelo no lasipi ne, ane'i mitelotelo kalumo. ¹⁰ Mi'unalai mo mixoo no nano voxo muxatele tamei mukalu xe ili'i la sou voxo sou la'iu'a ne muxali.

¹¹ Anu tauu ie ane Noa tauu iexu muxali loxo itemaxu mavulovexa tatalu (600), no voxo mavulovexa mo mulelia ta'uve mo muvaxa simi tamei no anu so'io tamei, la lexa luuluuxu no lia no xalexalee tuatuala muopuopu mutelo mukulukulupei lialia ilou lavolavo'o sou musiali loxo lexa u'ani, xe lexa ane no loxotolo 'ole taxataxasou kalumo mua'a sou la'iu'a tatila muxauxaumu mulu'e no lia. ¹² La'iu'a ane ne musisili aloxo ne aso xe 'olovoxo mavulovexa tami'a.

¹³ No voxo ane ne, la Noa ilee semau mo ta 'olu tatalu, Semu, Amu mo Iapeti ilo'a ta semasemai'a mi'unalai no lasipi. ¹⁴ Ta mimii iouiou latala ane ta temene mo ane'i ane ta vova ta toxotoxoxa'a mo ta kitukitu, ane'i ane ixaxalaxala mo ane'i ane ivavava, mo ta ngingiala iouiou latala ne mi'unalai kalumo no lasipi tanu.

¹⁵⁻¹⁶ Ta mimii iouiou latala e IAUE muvikananu Noa lexe uno'a ne, vile pa'usou uasi, muno'u sema vile xe mulu vile noxi'a vilevilesi mukalusi. Ilo'a mi'unalai mukalu, la sou Lataua molu mutatusou lasipi aitengaxu.

¹⁷ No nano no anu aso mo 'olovoxo mavulovexa tami'a ne, lexa mupaapaa mutetelo ne mole mutetelo ne. Mo la'iu'a kalumo muxauxaumu mululu'e ne mo mululu'e ne, ia uxoxoto uasisi manina. ¹⁸ Lautu tatila mole lasipi asou upuati no kupa loxo'u. Kupa lautuxu munononu xalexalee tuatuala mole lasipi ne mupuati no loxo'u lexa. ¹⁹ Lexa lautuxu mutelai mutelai xoo mole mua'ulixu no mutaasou laxalaxa'ilu no xalexalee tuatuala mukalu. ²⁰ Ia musoxo mususuku mutelai mo mutelai la loxo lima mavulovexa vile mo mulelia ta'uve. ²¹⁻²² Ta mimii iouiou latala ane mauli muxolu noxi'a mimauli no lia no xalexalee tuatuala 'o ne, misoisoli mukalu. Ta ngingiala iouiou ilo'a ta mimii iouiou latala ane ta temene mo ta vova mo ane'i ane ixaxalaxala mo ta mitema latala ne misoisoli mukalusi. ²³ Ta

mimii iouiou latala ane maui muxolu noxi'a mimauli no lia no xalexalee tuatuala 'o mo ta ngiangiala latala iouiou ilo'a ta mimii iouiou ane latala ta temene mo ta vova mo ane'i ane ixaxalaxala mo ta mitema latala ne misoisoli mukalusi. Anu IAUE molusi mukalusi'a avile. ²⁴ Lexa lautuxu ne usii ulu'elai palea uasi, mutavo muxoxoo aloxo ne voxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa ta'uve (150).

8

¹ Noa ilo'a ta 'olu mo semau ilo'a ta ua'aua'ane'i ilou, mo ta mimii iouiou ane muno'a sou mitelo no lasipi kalumo ne, Lataua iou si'isi'a uasi, anu mupalusou atume sou muili, la sou lexa lautuxu loxo luaki ne, musokou sou musii se'isisi mulu'elai. ² Lexa luuluuxu no lia no xalexalee tuatuala mo lexa ane no loxotolo taxataxasou ne musovosovo mukalusi, la sou la'iaua muxoto. ³ No nano no anu voxo aloxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa ta'uve (150), la lexa mine lautuxu loxo luaki ne musii se'isisi mululu'elai. ⁴ Xe no voxo mavulovexa vile mo mulelia ta'uve mo tamei no anu so'io muxatele tamei, la lasipi mulai mu'oso no laxa'ilu vile kisou no laxalaxa'ilu ne Alalati mole mutulu avile ane. ⁵ Lexa musii mululu'elai ne mo mululu'elai ne. Xe no voxo vile voxosou so'io mavulovexa, la laxalaxa'ilu kisokisou mupaapaa mukalu ⁶ xe voxo mavulovexa tami'a mukalu la, la Noa mukisiinu aitengasou no lasipi ⁷ sou mupalusou 'ola mulai sou ukili lexe lexa musii mukalu, la ua. Anu muvavava muvavaxa mulai muxixaoxao xoo mole lexa musii mo lia ne mutala. ⁸ Noa uutiti lexe 'ola ulivu une'e la uasi, la sou mupalusou utu sou mulai mukili lexe lexa a musii mulu'elai. La uasi. ⁹ Lexa a mutaasou xalexalee tuatuala sio mole anu mii vile sou uxolu no anu uasi, la muvava mulivu mune'e no lasipi. Noa mukalanu avolu mutulai sou muxolu no anu, la sou mu'unalaixu no nano. ¹⁰ Noa muxolu no nano no lasipi sou muxoimaiou lexa sou usii ulu'elai voxo muxatele tamei, xe ili'i la sou mupalusou utu ne mulai la. ¹¹ No 'olo'olovoxo no voxo ane ne, la utu mulivu mune'e noxou Noa mu'alavevenu lovo voloxu vile alavua no anaxu. Noa mumaisou la mulavu lexe lexa a usisii ulu'elai sio. ¹² Ioxe, anu mulavusou lexe lexa usii manina mo tani utala manina uao, la ane'i ilo'a mixolu no nano ne, voxo muxatele tamei la. Ia utusi ane anu mupalusou mulai sou mukili la. No voxo ane ne, la ulivu une'e la ua, mulai muxolu avile.

¹³ No voxo vile sou so'io vile no anu tauu ie ane, Noa tauu iexu muxali loxo itemaxu mavulovexa tatalu mo vile (601), la lexa musii mukalu avile. Xe muavuti la mulokenu lasipi laxa'u sou anu mulai mutulu teitexi sou musu'anu iou mulu'e no xalexalee tuatuala. Iou mulu'e la mumaisou lexe lexa a musii mukalu, ia tanisi a utala laixe uao. ¹⁴ Ilo'a mixoxoo no nano ne la, xe no voxo itemaxu vile mo ta'uve mo muxatele tamei (27) sou so'io tamei, la tani mutala mukalu.

¹⁵ La sou Lataua muvikalanu Noa aloxo 'o, ¹⁶ "Ngongie semameni mo ta 'ilinge ngongou ilo'a ta semasemai'a ngauatulai no ale. ¹⁷ Ngano'a ta ngiangiala ilo'a ta mimii iouiou ane ngongi'a ngexoo no nano ne mo ngongi'a ngalai no ale, mo sou ane'i ilai ixolu no tuala alavua sou ipalaa mo ixalixa'a ta 'ili'ili'a tapiena mo itaasou xalexalee tuatuala ukalusi." ¹⁸ Ioxe, ane'i miavuti la milutu sou milalaa miuatulai. ¹⁹ Ta ngiangiala iouiou ilo'a ta mimii iouiou ne ane'i mikalikaline'i sou milalaa milai no ale kalumo.

²⁰ Milalaa mukalu, la Noa mutaxu lavo'o sou muta'olunu mupita sou muxali loxo valovalo xe mukalu la muno'a ta mimii iouiou ilo'a ta ngiangiala ane'i ane ilavusou i'i'a vilevilesi noxi'a sou ilee semau ilo'a ta 'ili'ili'a mo ta ua'aua'ane'i mi'elaxa'a mulai noxou Lataua mukalusi. ²¹ Anu

IAUE mumaisou mo mutuma'u ne, la mumasaxau la mu'osasou misevile. La sou tanu muvicala aloxo 'o, "Eni ulai ili'i la a'oxo masuanu xalexalee tuatuala aloxo eni e'oxonu 'o, tava'u no anu 'ili'ilixoxo masumasua noxi'a ta mitema la ua, xo eni elavusou lexe no mine ane'i uao ta maumaulu mo ta vuavuaanga 'o, la ane'i imasaxa lexe i'oxo 'ili'ilixoxo masumasua ulalai ne. Mo eni akalusi'a ta mimii iouiou ane mimauli no lia, ilo'a ta ngiangiala iouiou mo ta mitema la ua. Mukalu ano 'o. ²² Ia vaimomo 'o, mo ulai utalo ili'i manina no anu voxo ane xalexalee tuatuala ukalu no anu ne, voxo uxolu sou ixaxai mo itotou mimii mo ikookooli. Voxo se'i, la ixamuli tani lelemesou xe tani ialuxu. Voxo se'i, la aso xe la'iuu xe aso xe 'olovoxo, ia ukalu uasi, xo xalexalee tuatuala 'o ne, uxolu aloxo ne."

9

Muloxu Lele'e ne Anu Sosovo sou Vaikala sou Opo Vilesisi Lataua Musakiinu Noxou Noa

¹ ✧Xe Lataua muavuti, la mualusi'a Noa ilo'a ta 'olu, la muvicalane'i aloxo 'o, "Ngapalaa mo ta 'ilinge ixali tapiena mo sou ta xasixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi ixali tavu'alo sou i'ana'ana no xalexalee tuatuala ukalusi. ² Ta mimii iouiou ane ta temene mo ta vova mo ane'i ane ixalaxala mo ta ngiangiala iouiou ilo'a ta sinana ne, i'umenge. Ia ane'i ixolu no avonge. ³ Ngingi ngamasaxai'a lexe nga'i'a, la sou ngave'a sou nga'i'a. Mo kamakamakala iouiou ne, ngainixu sou nga'ou kalumo xo eni emuxaxa'a lexe ngingi la'ilalingenge ane. ⁴ ✧Ia, mii vilesisi lexe mamu nga'ou ane, mii xiasi siasialuxu o. Eni emasaxainge lexe mamu nga'ou, xo sialuxu ne mauli a uxoo no anu sio. ⁵ Io, ta mii ane ta temene mo ta vova ivau itema vile usoli, la eni ave'a isoli kalumo. Xe itema ane uvau itema vile usoli, la akalusou maulixu mitema ane ne kalumo. ⁶ ✧Ta mitema ne, Lataua mukoine'i, la mixali loxo anu Lataua. La sou lexe itema vile uvau menexu vile, la vile une'e ukolinu ane musoli ne sou uvau. ⁷ ✧Emasaxa lexe ngapalaane'i ta 'ilinge tapiena, mo sou ta xasixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi ixali tavu'alo sou i'ana'analixu xalexalee tuatuala 'o ukalusi."

⁸ Xe Lataua muavuti la muvicalane'i Noa ilo'a ta 'olu aloxo 'o, ⁹ "Vaimomo 'o eni apala'alixu vaikala sou opo vilesisi eni asakiinu noxinge. Mii ane eni alemolu 'o, uxolu mo umauli noxinge mo noxi'a ta xasixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi ane ipaa ili'i ¹⁰ mo ta mii iouiou latala ane ngonggi'a ngelalaa muatu no lasipi 'o. ¹¹ Vaikala sou opo vilesisi eni asakiinu noxinge aloxo 'o, eni umomomo sou a'oxo masuane'i mo a'unane'i ta mitema ilo'a ta mimii iouiou 'o mo xalexalee tuatuala la ua. ¹² Sosovo ane eni amuxaxu 'o sou u'oxo tu'umaxu sou opo vilesisi ane eni esakiinu noxinge ngonggi'a ta mimii iouiou e ngonggi'a ngaxoxolu vaimomo 'o xe noxi'a ane'i ane ixali ili'i. ¹³ Muloxu lele'e eni e'oxonu mulolu no tamuxala ne anu sosovo sou opo vilesisi eni esakiinu ulai noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala no lialia ukalusi ane. ¹⁴ Lexe eni asu'asou loxotolo no anu tamuxala xe lele'e muloxu upala'a, ¹⁵ la eni axavutalanu vaikala sou opo vilesisi eni esakiinu noxinge, lexe mamu la eni a'oxo masuanu mo a'unanu xalexalee tuatuala mo ta mitema ilo'a ta mimii iouiou ane ixoo sou imauli no anu tauu ano 'o, mo ulai avile ili'i. ¹⁶ Lexe eni amaisou muloxu lele'e uxali no anu tamuxala, la eni axavutalanu vaikala sou opo vilesisi e eni esakiinu noxinge. Vaikala sou opo vilesisi e eni esakiinu ane ne, uxolu aloxo nesi mo kaluxu uasi manina.

¹⁷ Muloxu lele'e ne, anu sosovo sou vaikala sou opo vilesisi ane eni esakiinu mulai noxinge ngongi'a ta mimii mukalusi e ixoxolu imaumauli no lia 'o."

¹⁸ Noa ta 'olu tatalu e ilo'a milalaa muatu no lasipi ano, eiae Semu ilou Amu mo Iapeti (Amu ne, anu Kanani momu). ¹⁹ Ta mitema ane mimauli no xalexalee tuatuala 'o ne, ta mutu'u ovuxa'a ane Noa ta 'olu tatalu ne.

²⁰ Noa ne, anu itema sou xai. Anu itema ane musokou sou mutou ovu uaini tei ane. ²¹ Voxo vile, la anu muixeu uaini se'i la xavutalau ne muxovulaulau, mole ulavu ua. Muavuti la muxexenu lavalavau ia, muai vitanisi no nano no taasou. ²² 'Olu Amu mu'unalai la mumaisou momu muai loxo nesi, xe muatu la mua'alo'i'a ta vimovimou ta tamei 'ole. ²³ La sou Semu ilou Iapeti mino'u lavalava vile sou mixavulalanu ia mitetelisuou ili'i no laxasi'a, io sou ane'i ilou mimuamua'i tumali'a mulai loxo noxou mami'a uai 'ole sou milai misu'asou. Ia ilou ie'i uxiu ulai no tumali'a sou imaisou mami'a uasi. ²⁴ Ili'i xe Noa mutulu, la sou tanu tema la mulavu no anu mii e anu 'olu Amu mu'oxonu noxou. ²⁵ Xe anu mami'a muavuti la muvikala aloxo 'o,

"Eni elavu lexe Latauasi ulosou Kanani navunavu.

Ili'i la anu uxali itema vile vitanisi no laaxa'a ta vimovimou sou ipalupalusousi.

²⁶ Ia nenge ta'iti ualasou IAUE, Lataua noxou Semu.

Kanani ne uxolu no laaxu Semu sou upalupalusou.

²⁷ Lataua molu ualusou Iapeti sou ta 'olu ixali tavu'alo sou ilo'a ta mitema noxou Semu ixolu xoluxoluxa'a vilesisi.

Kanani ne, uxolu no laaxu Iapeti sou upalupalusou."

²⁸ Xe ili'i no anu la'iuva toxoxa'a te mu'unane'i ta mitema ilo'a ta mimii iouiou 'o mukalu, la Noa muxolu sou mumaulixu tauu ie itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa ta'uve (350) la. ²⁹ Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tami'a mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa ta'uve (950) la sou musoli.

10

Noa ta Xasoxasou Ilo'a ta 'Ilu'ilusunu Ualualasi'a

¹ Xe ili'i no anu la'iuva toxoxa'a ne, la anu Noa ta 'olu ne mipalaa la mixalixa'a ta 'ili'ili'a. Nanasi'a mulai aloxo 'o. ² Iapeti mupalaa, la muxalixa'a ta 'olu ta mulu la ualualasi'a aloxo 'o, Xomeli, Maxoxu, Matai, Iavani, Tuvalu, Meseki mo Tilasi. ³ Xomeli ta 'olu mo ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu ane mixalixa'a ta tema tuala ne Asikena, mo ne Lipata mo ne Toxama. ⁴ Xe Iavani noxou ane mixalixa'a ta tema tuala ne Elisa mo ne Tasisi, ne Saipasi xe ne Lotan. ⁵ Ane'i ta mitema ane ne, ta xasixasi'a ta mitema ane mixolu mimauli no la'ola'olu xe no luaki pa'umolu. Ane'i ta mitema ane ne, ane'i Iapeti ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu. Ane'i mikalikaline'i no anu matamata noxi'a sou milai mixolu no tuatualasi'a vilevilesi. Mo ivivikala no anu vaivaikalai'a vilevilesi.

⁶ Xe Amu mupalaa, la ta 'olu ualualasi'a ano 'o, Kusu, Aixiputo, Livia xe Kanani. ⁷ Kusu mupalaane'i ta 'olu ta mulu, la ta 'olu mixalixa'a ta mitema sou tuala ne Siva, ne Avila, ne Savata, ne Lama xe ne Savateka. Lama mupalaane'i ta 'olu, la ta 'olu mixalixa'a ta mitema sou tuala ne Seva xe ne Tetan. ⁸ Kusu mupalaa 'olu vile la mumoxo'u ualasou lexe Nimuloti. Nimuloti muxali tei loxo anu itema sou xavi manina no lia no xalexalee tuatuala. ⁹ No anu xavi mo su'uli noxou IAUE, anu muxali loxo itema sou paipaa. Anu aloxo ne la sou ane ta mitema ivikala lexe, "IAUE molu ualusine mo sou naxali namitema sou paipaa loxo Nimuloti." ¹⁰ Anu

musaxila'u tuala tami'a tei, Vaviloni, Eliko, Akati xe Kalune. Anu tuala tami'a mixolu no nano no tuala tila ne Vaviloni. ¹¹ Mulutu lai ne la sou mulai ne Asiria sou mu'iliu tuala tila ne Ninive, xe ne Leovotia ne Kala xe ¹² ne Leseni. Leseni ne mixou no nixi ne Ninive xe tuala tila ne Kala.

¹³ Aixiputo ta 'olu, mo ta xasoxasou mo ta 'ilusulusu mixalixa'a ta mitema ane ta tema tuala sou tuala ne Litia mo ne Anama, ne Leavu mo ne Naputu. ¹⁴ Ne Patulusi, ne Kasulu xe ne Kiliti. Ta mitema ne Pilisutain ne, ta 'ilusulusune'i mitulu ane ne Kiliti.

¹⁵ Kanani ta 'olu ualualasi'a aloxo 'o, Saidoni laposalaxu xe Ketu. ¹⁶ Kanani ta 'ilu'ilusunu ane mixalixa'a ta mitema sou tuala ne Ievusi, ne Amolu, ne Xilixasi, ¹⁷ ne Ivi, ne Alikete, ne Sini, ¹⁸ ne Aluvati, ne Semari xe ne Amati. Ta Kanani mixali tavu'alo la mikalikalipala'a sou milai mixolu no xalexalee tuatuala tavu'alo. ¹⁹ Pilixaxa'a musokou ane ne Saidoni la sou mulai mutalo ane ne Xasa no xalee ne Xelalu. Xe no xalee mulai loxo aso uxali utelo no anu mulai mutalo ne Sodomu, xe ne Xomola, ne Atama xe ne Sevoimu ulai ne Lasa. ²⁰ Ane'i ane ne, ane'i mixali noxou itema vilesisi ane, Amu. Ane'i mikalikaline'i no anu matamata noxi'a sou milai mixolu no tuatualasi'a vilevilesi mo ivivikala no anu vaivaikalai'a vilevilesi.

²¹ Semu, anu Iapeti vimou tila, anu muxalixa'a Eve ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilusulusunu. ²² Semu ta 'olu ane, Elamu, Asulu, Apasata, Litia xe Alamu. ²³ Alamu ta 'olu mixalixa'a ta mitema sou tuala ne Usu, ne Ulu, ne Xelete mo ne Meseki. ²⁴ Apasata 'olu ane Sela. Xe Sela 'olu ane Eve. ²⁵ Xe Eve mupalaa la sou muxalixa'a ta 'olu tamei, vile ualasou lexe Pelexi, xo no anu imamanu ane ne la ta mitema no xalexalee tuatuala 'o mikalipala'a, xe 'olu vile ualasou lexe Iokutani. ²⁶ Iokutani ta 'olu mixalixa'a ta mitema sou tuala ane, ne Alamota, ne Selepi, ne Asamaveti, ne Iela, ²⁷ ne Atolamu, ne Usala, ne Tikala, ²⁸ ne Ovala, ne Avimaele, ne Seva, ²⁹ ne Opili, ne Avila xe ne Iovavu. Ta mitema no tuatuala ane ne, mixali noxou itema vilesisi ane, Iokutani. ³⁰ Lia xalee ane ane'i mixolu no anu ne, molu ane ne Mesa la mulai mutalo ane ne Sepa no laxalaxa'ilu no xalee mulai loxo aso utelo no anu. ³¹ Ane'i ta mitema ane ne, mipaa noxou itema vilesisi ane Semu. Ane'i mikalikaline'i no anu matamata noxi'a sou mixolu no tuatualasi'a vilevilesi mo ivivikala no anu vaivaikalai'a vilevilesi.

³² Ane'i ta mitema ane ane'i ta matamata noxi'a Noa ta 'olu tatalu ne. Xe ili'i no anu la'iuu toxotoxoxa'a, la Noa ta 'olu mixalixa'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi. Ane'i ta mitema ane ne, ane'i ta matamata noxi'a manina.

11

Tani Veveeni ne Vavelu

¹ Tei, la ta mitema ane mimauli no lia no xalexalee tuatuala 'o ne, vaikalai'a vilesisi. Vaivaikala maumautunu ane ane'i ivivikala no anu ne vilesisi kalumo. ² Mixixaoxao no xalexalee lia mulai loxo no xalee ane aso uxali utelo no anu, la sou milai mixali no latia vile ne Vaviloni sou mixolu ane. ³ Xe miavuti la mivikalane'i ngato'o aloxo 'o, "Laixe nenge taulalumenge pilika maumautunu ka ta'elaxu mo sou uxali pekia'u loxo lavo'o." La sou ane'i mino'u pilika maumautunu loxo ulaluu ia pekia'u sou mitulusou tani no anu. Miteitei koluta sou mutetelisu pekia'u. ⁴ Ioxe, ane'i miavuti la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo, 'o nenge ta 'iliisinge tuala vile tatila mo tatulusou tani vile veveeni utelai utalo teiteixi no loxotolo mo sou nenge ualasinge utelai. Mo nenge taxolu tapita vilesisi ano 'osi, ia tapaxele mo talai taxolu va'axu no xalexalee tuatuala se'i la uasi."

⁵ Xe ili'i, la IAUE Lataua mulu'e sou mumaisou tuala ilou tani e ta mitema mitulusou ne, ⁶ la muvikalalo aloxo 'o, "Ta mitema ano 'o ne, ane'i ta mitema vilesisi mo vaikalai'a vilesisi. Ane'i a misokou 'o sou imasaxa lexe imulinu masaxa noxi'a sou lexe ixotataone'i. Ili'i xe ane'i ie'isou la, xe imasaxa lexe i'oxonu mii vile la, la ane'i i'oxonusi. ⁷ Laixe nenge talu'elai mo ta'ianu vaikalai'a no anu vaivaikala piana mo sou mamu ane'i ivivikala no anu vaikala vilesisi." ⁸ IAUE Lataua muavuti la mukalipala'ane'i sou milai mixolu va'ava'axu no xalexalee tuatuala mole tuala ilou tani e mitutulusou ne musu'a. ⁹ Tuala ne milemolu ualasou lexe Vavelu xo IAUE Lataua mu'ianu vaikalai'a xe mukalipala'ane'i sou milai mixolu va'ava'axu ane.

¹⁰ Ioxe, nanasi'a ta mitema ane Semu muxalixa'a aloxo 'o. Tauu ie tamei mukalu ili'i no anu, lexa mu'unanu xalexalee tuatuala, la Semu tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve (100), la anu mupalaanu 'olu vile ualasou lexe Apasata. ¹¹ Xe ili'i la anu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tamei mo itemaxu ta'uve (500) la. No nano no tauutauu ie ane ne, la anu mupalaane'i ta 'olu se'i la, ka musoli.

¹² Xe Apasata tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu mo ta'uve, la mupalaanu 'olu vile ualasou lexe Sela. ¹³ Anu muxolu mumaulixu tauutauu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tamei mo tatalu (403), la anu mupalaane'i ta 'olu se'i la, ka musoli.

¹⁴ Xe Sela tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu, la mupalaanu 'olu vile ualasou lexe Eve. ¹⁵ Xe ili'i, la mupalaane'i ta 'olu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tamei mo tatalu (403), la sou anu musoli.

¹⁶ Xe Eve tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu mo tami'a, la mupalaanu 'olu vile ualasou lexe Pelexi. ¹⁷ Xe ili'i la, la mupalaane'i ta 'olu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tamei mo mavulovexa tatalu (430), la sou anu musoli.

¹⁸ Xe Pelexi tauutauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu, la sou anu mupalaanu 'olu lapolaxu ualasou lexe Leu. ¹⁹ Xe ili'i, la mupalaane'i ta 'olu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa tamei mo muxatele tami'a (209), la sou anu musoli.

²⁰ Xe Leu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu mo tamei, la sou mupalaanu 'olu lapolaxu ualasou lexe Seluxu. ²¹ Xe ili'i, la mupalaane'i ta 'olu se'i la, xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa vile mo muxatele tamei (207), la sou anu musoli.

²² Xe Seluxu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa tatalu, la mupalaanu 'olu lapolaxu ualasou lexe Naola. ²³ Xe ili'i, la mupalaane'i ta 'olu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa vile (200), la sou anu musoli.

²⁴ Xe Naola tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu vile mo muxatele tami'a, la sou mupalaanu 'olu lapolaxu ualasou lexe Tela. ²⁵ Xe ili'i, la mupalaane'i ta 'olu se'i la. Xe tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve mo muvaxa simi tami'a (119), la sou anu musoli.

²⁶ Xe Tela tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele tamei (70), la sou anu mupalaane'i Avalamu ilou Naola mo Alani.

²⁷ Ioxe, nanasi'a ane'i ta mitema ane Tela muxalixa'a ano 'o. Tela mupalaane'i Avalamu ilou Naola mo Alani. Xe Alani, la mupalaanu eiae Loto. ²⁸ Xe ili'i, la sou musoli no tualasou ne Ulu no nano no xalee lia tila ne Vaviloni. Alani musoli, ia momu Tela ne usoli palea uasi, anu muxoxoolu 'o. ²⁹ Xe ili'i, la sou Avalamu mu'uluxe Salai, xe Naola mu'uluxe Milika, Alani 'olu sema mo 'olu mulu vile kalumo ualasou lexe Isika. ³⁰ Ia Avalamu semau Salai ne ipalaa uasi.

³¹ Tela mukasi noxou 'olu Avalamu xe xasou Loto eiae Alani 'olu, xe ua'anu Salai, Avalamu semau, la ilo'a mivulasou tualasi'a ne Ulu no nano no xalee tila ne Vaviloni sou ilai ixolu ne Kanani. Milai mixali no tuala ne Alani la mixolu ane, ³² la sou Tela, Avalamu momu tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu mavulovexa vile mo ta'uve (205), la sou musoli.

12

IAUE Mu'avalou Avalamu

- ¹ *Ioxe, IAUE muavuti la muvikalanu Avalamu aloxo 'o, “Mamine ta minuminu ixoo no tualasinge ngongi'a mo lialiangenge ngongi'a ne, ia nini nalutu mo nalai no lia xalee ane eni melo alosienixu sou nalai no anu.
- ² Lexe nini nalomuxo mo na'oxo aloxo ne, la nini naxalixa'a ta mitema tapiena aso vile mo eni aalusine sou nini naxali itema vile toxoxa'a mo itema sou lavuluti. Ualasinge kalumo ne, uxali tatila sou ta mitema tapiena ilavusine. La sou ualasinge upala'a no anaxa'a ane'i ane ialusi'a aso vile ili'i. Ivikala aloxo 'o, 'Lataua ualasinge loxo mualusou Avalamu.’
- ³ *Eni aalusi'a ane'i ane ialusine. Ta mitema ane i'oxo masuaneni ne, eni akolineni la a'oxo mausane'i kalumo. Eni aalusi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi no anu vote'i vilesisi. Vote'i ane ne, anu nini Avalamu.”
- ⁴ La sou anu mulutu muxexesie Alani loxo IAUE muvikalanu sou mulai. No anu voxo ane ne, anu Avalamu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele tamei mo ta'uve (75). Loto kalumo ne, mumulinu sou ilou milai.
- ⁵ Mulutu la muno'e Semau Salai xe vimou 'olu, ualasinge lexe Loto. Ta mitemau mo ta miumiu ane usasaxila'a loxo ta kau ilo'a ta sipsip, mo ta mee mo lavulavuluti iouiu ne, mukaoline'i mukalusi sou ilo'a milai no xalee lia ne Kanani. ⁶ Avalamu mumuamua'i mu'unalai no nano no lia xalee ane IAUE mupalusou lexe ulai no anu xoo la, mulai muxali no tuala vile sou la lotu noxi'a ta mitema ne Kanani. Tuala ane ne, ilemolu lexe Sikemu. Ovu tavuna vile a muleme no tuala ane ne ilemo lexe More. No voxo ane ne, la ta mitema sou tuala ne Kanani, ane'i mixoxoolu no tuala ane ne sio. ⁷ *IAUE mupala'a noxou Avalamu, la muvikalanu aloxo 'o, “Tuala e lexe eni alosi'a ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ane.” La sou Avalamu muavuti la muta'olunu lavolavo'o sou muxali loxo valovalu sou mu'elaxa'a ta sipsip mulai noxou IAUE. ⁸ Xe ili'i la anu musuku mulai ili'i no laxalaxa'ilu no xalee mulai loxo aso uxaxali utelo no anu no tuala tila ne Veteli. Veteli ne mixolu no xalee mulai loxo aso ulololo no anu. Xe ne Ai no xalee mulai loxo aso uxaxali utelo no anu. Mulai muxolu ane no nixi no tuala tamei ne. Xe muavuti la muvalovalu no lavo'o alaxu vile la sou mu'elaxa'a ta sipsip se'i mulai noxou, xe mulotu mulai noxou IAUE. ⁹ Xe muavuti la musukusukululu no tuatuala mulalai loxo ne Nexevu.

Avalamu Mulai ne Aixiputo

¹⁰ Xe ili'i, la soli muxali ne Nexevu, mole ta mitema ne xa'a la'ilali uasi manina. Soli mupakipakikine'i manina. La sou Avalamu mulu'e 'alai ne Aixiputo sou muxolu ane, ia uxolu maxuveni lai ne uasi, xo anu u'unalai ne Aixiputo ne uao. ¹¹ Ioxe, anu alalai sou lexe uaalasou pilixa sou u'unalai

ne Aixiputo, la mupela'e semau aloxo 'o, "Eiseo, nini ne nini sema laixe misevile, ieni ne lailaixe misevile. ¹² Maasi xe ta Aixiputo imaisine la ane'i ilavusi lexe eni semaxe ane nini, la ane'i ivelo asoli, ia ninisi naxolu, ia ivene uasi. ¹³ *Maasi xe nenge nengei ta'unalai no tuala ne Aixiputo ne, xe itali'isine la navikalane'i lexe eni vivilo sema ane nini ne. Mo sou ane'i ie'i uvaxailosi mo i'oxo laixe noxilosi."

¹⁴ Xe ilee semau mimuamua'i mi'unalai ne Aixiputo, la ta Aixiputo mimaisie Salai la miisuxe. ¹⁵ Ta mitema se'i ta tatila noxou tatananu tuala vile ne Aixiputo ne mimaisie kalumo la milai miyikalanu tatananu tuala ne Aixiputo lexe sema vile ie'i lailaixe misevile a ilou mulu vile mixali. Anu muavuti la mupalusi'a sou milai mine'ene milai noxou. ¹⁶ Xe mumaisie la mumasaxaie misevile. Mulue Avalamu ne, iou muvaxausi mo mu'oxo laixe noxousi. Xe muavuti la muiti ta sipsip mo ta mee mo ta kau mo ta donki mo ta kameli mo ta mitema sou upalupalusi'a.

¹⁷ Ia ili'i, la IAUE muxalixu pipiena ilou navunavu iouiou noxi'a tatananu tuala ne Aixiputo ilo'a ta mitema noxou xo tatananu tuala ne, muno'e Salai mo mulai sou mu'uluxe. ¹⁸ Aloxo ne la sou anu mu'avalou Avalamu sou mulai noxou sou mutali'isou aloxo 'o, "Loxovaa ane nini ne'oxo 'ilixi ano 'o noxilo loxo 'o? Navikalaleli lamana lexe Salai ane semameni ua, ¹⁹ nevikala lexe vivine ane ane, la sou ane eni eno'e lexe semaxeni 'o. E'e, semameni ane nalivulixe ilai noxine mo ngongou ngauatulai ane alalae 'osi."

²⁰ Tatananu tuala ne muvikalanu aloxo ne xe mukalu, la sou mupalusi'a ta tatila noxou sou mino'a Avalamu ilee semau mo mi'ami'a sou miuatu-lailixa'a sou milaa mixexeesou tualasou.

13

Avalamu Ilou Loto Mikalipala'a

¹ Ioxe, Avalamu mulaa molu ne Aixiputo muatu la mulai no xalee ne Nexevu, ilee semau. Mi'ami'a latala ne mino'u mukalusi. Loto kalumo ne ilo'a milai. ² Avalamu anu itema sou lavuluti. Ta sipsipou mo ta meeou mo ta kauou ne tavu'alo misevile. Lamoliou kalumo tavu'alo misevile.

³ Xe ili'i la anu musukusou tuala ane ne sou mulai loxo ne Veteli. Mulai xoo la mulai muxali no tuala vile no nixi no tuala tila tamei ne Veteli xe ne Ai. ⁴ Anu mune'e muxali no valovalu ane anu mutulusou sou muxolu tei ane, sou mulotu mulai noxou. ⁵ Loto kalumo ne miumiu piena misevile aloxo Avalamu mo ta mitemau kalumo tapiena misevile. ⁶ Ilo'a ikekei sou isukusuku ilalai aloxo ne la sou ta meei'a ilo'a ta sipsipi'a mo ta kauri'a ne tapiena misevile la ia'eia'e latilatiasou mine tatatila ne, ia i'ou la ukalasi'a uasi. ⁷ La sou anu, 'oto'oto muxali no nixi noxi'a ta mitema sou isaxisaxila'a ta meei'a ilo'a ta sipsip mo ta donki mo ta kau. No tauu ie ane ne, ta Kanani ilo'a ta Peresi mixoxoolu no xalee lia ane ne 'o.

⁸ Ioxe, Avalamu muavuti la muvikalanu Loto aloxo 'o, "Nenge nengei 'o ne, nenge nengei vivesisi, mamu ta mitema noxinge nengei i'oto'oto loxo 'o. ⁹ Natulu mo namaisou lia xalee toxoxa'a e no talanenge 'o. Laixe nenge nengei takalipala'a. Lexe masaxa noxine aloxo ne, la sou nini mene nalemolu xalee ane nini namasaxa lexe nini nalai no anu. Lexe nini nalai no xalee ano 'ole, la eni alai no xalee ano 'ole."

¹⁰ *Xe Loto muavuti la mutulu sou musu'asu'a iou xoo la mumaisou vanunuxe Ioridani mulai muxali ne Soalu lexe anu lia xale ane ne, lexalexasou piena loxo xalee lia noxou IAUE xe loxo lialia ne Aixiputo.

¹¹ Aloxo ne, la sou Loto mulou sou mumasaxau Ioridani vanunuxe lexe

anu ulai no anu. La sou anu mulutu sou mulai no anu no xalee mulai loxo no xalee ane aso uxaxali utelo no anu. Anu a'alosou kalipala'a noxi'a ilou aloxo ne.

¹² Io, anu Avalamu ne muxolu ane ne Kanani ne, ia Loto ne mulai muxolu no nixi no tuatuala se'i no vanunu ne sou mu'ilii tualasou 'alai ne Sodomu.

¹³ Ta mitema sou tuala ane ne, ane'i ta mitema masumasua misevile. Ane'i ilavusou i'oxo'oxo 'ili'ilixo iouiou masumasua misevile no iou IAUE utotomu.

¹⁴ Ioxe, Loto mulai io, IAUE muvikalanu Avalamu aloxo 'o, "Natulu ane naxoxoo no anu ne, mo nasu'asu'a ieni ulai no xalexalee lialia 'o ukalusi.

¹⁵ ♣ Lialia no xalexalee tuatuala ane ne, eni alosine ngongi'a ta 'ili'iline mo ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni mo kaluxu uasi. Lialia ane ne ngingi nga'angingi ukalusi avile. ¹⁶ Eni axalixa'a ta 'ilusulusuneni tavu'alo misevile mo ixali tapiena loxo io'io'i no tasi'i la evile umomomo sou uitisi'a uasi. ¹⁷ Ioxe, nalutu mo nalai nakilolou lia xalexalee ane ne ukalusi, xo eni aitixene ukalusi."

¹⁸ La sou Avalamu musukunu taasou sou mulai mutulusou 'alai no ovu tavuna ne Mamule no tuala ne Ebulon, la sou muvalovalo no lavo'o sou mu'elaxa'a ta sipsip se'i mulai noxou IAUE.

14

Avalamu Mulivunoxu Loto

¹⁻⁹ Ioxe, no tauu ie ane Bera, anu tatananu tuala ne Sodomu xe Bilusa anu tatananu tuala ne Xomola, xe Sinap anu tatananu tuala ne Atama, xe Semevelu anu tatananu tuala ne Sevoimu, xe tatananu tuala ne Bela, tuala ane ne ilemolu kalumo lexe Soalu. Kedolulaome anu tatananu tuala ne Elamu. Anu musaxila'a ta tatananu tuala no xalee ne Sodomu mo ne Xomola mo ne Atama mo ne Sevoimu mo ne Bela. Anu musaxila'a tauu ie mavulovexa mo mulelia tamei. Xe no anu tauu ie mavulovexa mo mulelia tatalu la ane'i ilomuxu vaikalau Kedolulaome uasi. Ioxe, no anu tauu iexu mavulovexa vile mo mulelia tami'asou, la sou anu mu'avali'a ta menexu tatalu, eiae Amulapelu anu tatananu tuala ne Vaviloni, Alioku anu tatananu tuala ne Elasa mo Taitalu anu tatananu tuala ne Xoimu. Ane'i ta tatananu tuala tami'a ne, ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxi'a milai sou ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou Lepaimu ne Asutelo-kananimu sou ilo'a mi'oto, la ane'i tami'a ne mitaloxolixa'a Lepaimu ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou. La mitaloxolixa'a ta Sus ne Amu mo ta Emu ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxi'a no latia ne Kiliataimu. Xe mitaloxolixa'a ta Xori no laxa'ilu ne Seiru ka milelemuline'i milai mitalo no tuala ne Eluparan 'alai no xalee lia vitanisi. Ka sou mixiu sou mixixao milivu mine'e ne Kadesi. Mitaloxolixa'a ta mitema sou mive'ave'a no xalee lia ne Ameleki mukalusi. Ka ilo'a ta Amolu ne Asason-tama mi'oto la ane'i mitaloxolixa'a mukalusi. Xe ili'i, la ta tatananu tuala ta'uve ne Sodomu ilee Xomola mo ne Atama mo ne Sevoimu mo ne Bela mino'a ta mitema sou 'oto'oto noxi'a sou milai no vanunu ne Sitimu sou ilo'a ta tatananu tuala ne Elamu mo ne Xoimu, mo ne Vaviloni mo ne Elasa mi'oto. Ane'i ta mitema sou 'oto'oto noxi'a ta tatananu tuala ta'uve ne, ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxi'a ta tatananu tuala tami'a ualasi'a lexe, Amulapelu ilou Alioku mo Kedolulaome xe Taidalu, ilo'a mi'oto.

¹⁰ Vanunu ne Sitimu ne, koluta taxataxasou mu'ana'ana no anu. Ioxe, ta tatananu tuala ne Sodomu ilee Xomola iexe lexe i'ume loxo 'o la ua, ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxi'a se'i mitalotaloxo milu'e no taxataxa, ia tavu'alo noxi'a ne mi'ume milai no laxalaxa'ilu. ¹¹ Kedolulaome ilo'a ta

menexu tatalu ne, mitaloxolixa'a ane'i ta'uve ne mole mi'unalai ne Sodomu ilee Xomola. Mi'unalai xe miuatu sou milai, la mitavule mimii no nano ne mukalusi, mo mitavule la'ilali kalumo. ¹² Loto ne, anu muxolu ne Sodomu, mole ane'i mi'una la mino'u kalumo mo mixumixu.

¹³ Ia itema lexe noxi'a ane ne, ane'i mi'oto la anu mu'ume mulai noxou Avalamu anu itemasie Evalaio la mua'alou sou eiae Loto, xo anu Avalamu ne mulai muxolu 'alai no oву tavuna noxou Mamule itemasie Amolu. Mamule ilo'a ta vimovimou eiae Esikolu ilou Anelu. Ane'i tatalu ne Avalamu ta menexu. ¹⁴ Ioxe, anu Avalamu mulomu lexe vimou 'olu, Loto ane ta mitema mino'u ne, la sou mu'avali'a ta mitema sou 'oto'oto noxou itititisi'a muxali loxo itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve mo mavulovexa vile mo ta'uve mo muxatele tatalu (318) sou milelemuline'i Kedolulaome ilo'a ta menexu tatalu mole milai mixali ne Den. ¹⁵ Milai xe milai mixali ne Den, la Avalamu mukalipala'ane'i ta mitema noxou la'oluxa'a tamei. Xe no 'olovoxo la mialivulane'i la mitaloxolixa'a moso mukalusi. Milelemuline'i xoo mole milai mixali ne Ova ne Temasukasi. Tuala ane ne muxolu no paxa sevile ne Temasukasi. ¹⁶ Mi'ume mimii e ane'i mino'u mo milivunoxu Loto ilo'a ta sema mo ta mitema noxou mo mi'ami'a kalumo.

¹⁷ Milivu mixali, io ili'i no anu 'oto'oto ane ne, la tatananu tuala ne Sodomu mulai sou mualexu Avalamu no vanunu vile ilemolu lexe Save. Ilemolu vanunu ane ne kalumo lexe "Vanunu Noxou Tatananu Tuala".

¹⁸ *Xe Melikisateki tatananu tuala ne Salemu, anu itema sou u'elaxa'a ta sipsip ulai noxou Lataua Manina Teitexi. Muno'u la'ilali xe uaini sou mulai noxou Avalamu. ¹⁹ Mulai muxali noxou, la mualusou, muvukala aloxo 'o, "Lataua Manina Teitexi anu ane mukoinu mimii latala loxo loxotolo ilou lia ualusine!" ²⁰ Anu molu mulosine xavi sou netaloxolixa'a ta mitema sou 'oto'oto ane ngongi'a nge'oto ne. Laixe nenge ta'itinu Lataua ualasou." Xe Avalamu muavuti la muta'olunu mimii ane anu mulai mu'umenu mulivunoxu ne, la'oluxu mavulovexa vile. Xe muavuti la mulosou Melikisateki la'oluxu vile.

²¹ Xe tatananu tuala ne Sodomu muavuti la muvikalanu Avalamu aloxo 'o, "Mimii piena e ne'umenu mulivu ne, natetelisu mo uai noxine ne, ia ta mitema noxilo ne, nalivulixa'a ine'e noxilo ukalusi." ²² Xe Avalamu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Eni atulu no iou IAUE Lataua Manina Teitexi, Anu molu mukoinu loxotolo mo lia, mo eni avikala manina aloxo 'o. ²³ Eni umomomo sou atetelisu mo ano'u mii vile uai noxine uasi, loxo 'o io nini navikala lexe ninisi ane, nini neitixeni mimii la ane eni exali itema sou lavuluti 'o. ²⁴ Mo eni umomomo sou eni ano'u mii vile uasi. Mimii ane ta mitema noxilo mino'u, ane eni opoleli musixelaxusi. Ia ta vivilo tatalu e Anelu ilou Esikolu mo Mamulesi ane lexe nini nalosi'a na'a."

15

Lataua Musakiinu Vaikala sou Opo Vilesisi Noxou Avalamu

¹ Xe ili'i la sou IAUE muxali noxou Avalamu no anu loxo aipiepiena, la mulomusou IAUE muvikalanu aloxo 'o, "Avalamu, na'ume mamu, xo eni xaliausine sou asaxila'ine no anu tu'utu'umaxu ane lexe uxali noxine, mo nini naxali itema tila manina." ² Ioxe, Avalamu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "IAUE Lataua noxilo, mii ma'ia ane nini nalosilo loxo alu e nelosilo no anu. Eni ulai la asoli io, apalaa 'alixe vile sou eni ualasilo ulai ili'i la ilemolemo ua. Eliaselu sie Temasukasi ane anu sou ulai xe eni asoli, la anu ualasou utelo no anu mimii noxilo. ³ Nini naxalixa'a ta 'ali'alixeni mo ta

xasixasilo uasi, mo 'alixe vile eni apalaanu sou lexe eni asoli la anu ualasou utelo no anu mimii noxilo uasi.”

4 IAUE mukolinu Avalamu la muvikananu aloxo 'o, “Eliaselu e uxoxoolu noxine sou napalupalusou ne, ulai ili'i la anu ualasou utelo no anu mimii noxine uasi, 'iline vile manina ualasou utelo no anu.” 5 *Xe ili'i la sou IAUE muno'u anu Avalamu ne sou mulailixu no ale sou muvikananu aloxo 'o, “Teni utelai no loxotolo mo natovo lexe naitisi'a ta oto 'o ukalusi, xo ulai ili'i la ta 'iline mo ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni ixali tavu'alo aloxo ne.”

6 *Avalamu mumuxamuxaxu tanu noxou IAUE, la IAUE mumoxo'u lexe anu itema mulapu. 7 La sou IAUE muvikananu aloxo 'o, “Eni IAUE ane elaalixene ne Ulu no xalee lia ne Vaviloni mo elosine lia ano 'o lexe na'a nini.” 8 Xe Avalamu muavuti la mutali'isou Lataua aloxo 'o, “Lataua IAUE noxilo, eni alavu a loxovaa lexe lia ano 'o ulai la eni na'a xeni?” 9 Anu mukolinu aloxo 'o, “Nano'e kau sema vile mo mee sema vile mo sipsip mulu vile tauu iexa'a tatalusi. Nano'a ine'e noxilo. Nano'u utu vile mo kuau vile kalumo.”

10 Avalamu muavuti la muno'a ta mimii ane ne milai noxou IAUE, ka anu molu muxotone'i tamomone'i tamei ka sou muta'olune'i tangatanga tametamei, ia ta ngiala ne uvalane'i uasi. 11 Ta nenusuluvi se'i mivava mulu'e sou lexe itokixa'a mo ilai i'ou la ua. Avalamu mukusai'a milai.

12 *Xe no 'olo'olovoxo mine aso ululu'elai 'o la, Avalamu iou muvuvuvu la muai. Anu muai ne la muaipiepiena lexe isivoxo toxoxa'a mutaasou mukalu. La mu'olo'olo la mu'ume. 13 *Xe IAUE muavuti la muvikananu aloxo 'o, “Ulai aso vile la ta 'ilu'ilusuneni ne ixolu no tuala vile mo. Mo ilai ixolu no tuala vile va'axu mo. Mo ta mitema imuxaxa'a sou ipalupalusi'asi no tuala ane ne. Xoluxoluxa'a kalumo ne masuasi no nano no anu tauu ie loxo itemaxu mavulovexa tamei (400). 14 *Ia ta mitema ane i'oxo 'ilixu aloxo ne ulai noxi'a ne, eni alosi'a navunavu, ia ta 'ilusulusuneni ne no voxo ane ane'i i'umesou tuala ane ne, la itavulei'a lavuluti piena misevile sou ilailixu. 15 Xe nini ne, naxoxoo namauli laixe xoo mole nalai naaululu manina mole namuamua'i la ua. Naxoxoo laixe loxo ne ia, oponeni uavuti sou la'iaxeneu mii vile uasi manina xoo mole nasoli la i'asixene. 16 Ta 'ilu'ilusuneni ne ilivu ilai palea uasi xo ta mitema ne Amolu ne, eni umomomo sou eni akusai'a ilai palea uasi. Ixoxoo ane 'o mo lexe 'ili'ilixu masumasua noxi'a ne lexe u'oki'oki tani, la sou eni alosi'a navunavu, xe la sou akusai'a ilai. Ia ane'i ta 'ilu'ilusuneni ne ilivu ine'e lexe tauu ie itemaxu mavulovexa tamei ukalu.”

17 IAUE muvicala aloxo ne mukalu, la aso mulu'elai mole tani isivoxo. Lasopeni vile sou navu xe telu vile ne mukaa mu'okinu, ilou mipaa vitanisi ka ilou miiave vaxa no taiinu la'ola'oluxu mimii ane anu Avalamu musu'a la'oluxu ne. 18 *No voxo ane ne, la IAUE ilou Avalamu misakiinu vaikala sou opo vilesisi la IAUE muvikananu Avalamu aloxo 'o, “Eni aitixa'a ta 'ili'iline ilo'a ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni lialia e pilixasou musokou no lexa ne Aixiputo la mulai mutalo ne lexa tila ne Iupileitisi. 19 Lialiaxa'a ta Kenan ilo'a ta Kenisi mo ta Kademon 20 mo ta Keti ilo'a ta Peresi mo ta Lepaimu 21 ilo'a ta Amolu mo ta Kanani ilo'a ta Xilixasi mo ta Ievusi ne, eni alosi'a ukalusi.”

16

Axali Iou 'Tlie Isimaeli

¹ Avalamu semau e Salai ne ipapaala uasi. Ane'i ilou muluesi xe semasie Aixiputo vile ualasio lexe Axali ane ane'i ilo'a mixoxoolu ne. Salai mino'e Axali ne sou ixoo noxie sou ipalupalusie sou i'oxo'oxo mimii. ² No voxo vile, la Salai miavuti la mivikalanu mulue Avalamu aloxo 'o, "Tila noxilo, IAUE molu mumasikalaleli mole umomomo sou eni avo'o uasi. Nini nalai mo ngongie Axali ngaai. Male nini na'oxo aloxo ne la sou ane ivo'onuxeni keakea vile." Avalamu mulomu aloxo ne, la xavutalau mumasaxau xavutalaie semau ne. ³ La sou ane mino'e Axali sou milailixe noxou Avalamu. Avalamu muxolu ne Kanani tauu ie mavulovexa mukalu, ⁴ la Axali milai mixolu noxou Avalamu la sou anu mulai noxie la sou ane opoone.

Ioxe, ili'i xe ane Axali milavu lexe ane a opoone, la ane mi'osa misevile la milevetesie tila noxie. ⁵ La sou Salai miavuti la mivikalanu mulue Avalamu aloxo 'o, "Nini namosou e ne'oxo la sou Axali milevetesilo ane. Eni elavu lexe eni melo e'italone milai noxine, ia no voxo ane, ane milavu lexe ane a opoone, la ane mixamaile misevile la milevetesilo. Ia eni avikalaneni, anu mii noxou IAUE. Anu molu uvikalanenge lamana lexe 'ena'ei noxinge nengei ane anu mususu xe 'ena'ei uasi."

⁶ Avalamu muavuti la mukolinu vaikalaie aloxo 'o, "Anu laixesi, Axali ne ane mixoxoo ane noxinge nengei 'o sou nini napalupalusie. Ane mixoo no anu saxisaxila'u noxingesi. Namasaxa lexe na'oxone a loxovaa, la anu mii noxinesi." No voxo ane ne, la xoluxolu noxie Axali ne laixe la ua. Salai imolomolosilane sou ilalavixe utotomusi la sou ane mi'ume.

⁷ Xe ili'i la sou angelo noxou IAUE mulai muxalisie Axali ne no lexa luuxu vile no lexa uxaxali utetelo no anu no xalee lia vitanisi no vote'i ulai loxo ne Suru la mutali'isie aloxo 'o, ⁸ "Axali, sema noxie Salai, mene ne'ei? Ia, nalalai loxo ne'ei?" Ane mikolinu angelo ne aloxo 'o, "Eni e'umele Salai sema tatila noxilo, la sou ane ene'e 'o."

⁹ Xe angelo muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Nalivu ulai noxie mo ipalupalusinexu mimii sou na'oxo'oxo loxo nexoo noxie tei la ne'oxo'oxonu."

¹⁰ Ka muvikalane aloxo 'o la, "Ulai ili'i la eni axalixa'a ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ixali tapiena, la evile umomomo sou uitisi'a uasi.

¹¹ Keakea e uxoxoo no nano no oponeni ne, nini navo'onu la mulu. La namoxo'u ualaso lexe Isimaeli, xo IAUE mulomusou tamaxene sou tu'umaxu ane muxali noxine ne.

¹² Ia 'ililine ne uxali itema vile sou la'ia loxo donki vova. Anu uluai'a ta mitema ukalusi mo ane'i ta mitema ukalusi ne, uluai'a ane anu. Mo ta vimovimou kalumo ne, ilo'a ixoo ipita uasi."

¹³ Xe Axali miavuti la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o, eni emaisou Lataua anu ulavusou umaisilo." La sou ane miavuti la mimoxo'u IAUE lexe, "Lataua anu Lataua sou umamaisilo." ¹⁴ La sou ane ta mitema vaimomo 'o ilemolu lexa iou mi'asou no nixi ne Kadesi xe ne Bereti lexe, "Lexa noxou anu ane mauli muxolu noxou mo umamaisilo."

¹⁵ *Xe ili'i la sou Axali mivo'onu 'ilie mulu la sou momu mumoxo'u ualaso lexe Isimaeli, aloxo angelo mulemolu noxie. ¹⁶ No tauu ie ane ne, la Avalamu tauu iexu muxali loxo itemaxu tami'a mo muxatele vile (86).

17

Lataua Musakiinu Vaikala sou Opo Vilesisi Ane Lexe Xooxoo Ungaasi'a ta Mulu Ukalusi

¹ Xe no tauu ie ane Avalamu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele tami'a mo muxatele tami'a (99), la IAUE muxali mupala'a noxou la muvikalanu aloxo 'o,
 “Eni Lataua ane xaviinu misevile.

Nini nalomuxo mo namulinu masaxa noxilo
 mo na'oxonu 'ili'ilixo ane lailaixesi no ieli utotomu.

² Nenge nengei tasakiinu vaikala sou opo vilesisi.
 La eni axalixa'a ta 'iline mo ta xasixasine
 mo ta 'ilu'ilusuneni ixali tavu'alo aso vile.”

³ Xe Avalamu muavuti la mutangatulu mulu'elai iou mulai no lia, la sou Lataua muvikalanu aloxo 'o,

⁴ “Nenge nengei tasakiinu vaikala sou opo vilesisi 'o,
 la sou avikalaneni lexe ulai aso vile,
 la nini mutu'uovuxa'a ta mitema tavu'alo.

⁵ *Maasi la ualasin lexe Avalamu la ua, amoxoine lexe Avalaamu,
 xo eni aalusine sou nini naxali mutu'u ovuxa'a
 ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi.

⁶ Eni axalixa'a ta xasixasine mo ta 'ilu'ilusuneni tapiena misevile, mo sou se'i noxi'a ixali loxo ta tatananu tuala. ⁷ *Eni apala'alixu vaikala sou opo vilesisi ne aloxo 'o. Ta 'ilu'ilusuneni ne ixali tavu'alo misevile la ixalixa'a ta mitema iouiou sou xalexalee tuatuala ukalusi. Vaikala sou opo vilesisi eni esakiinu noxine ne, uxolu mo umauli no nixi noxinge nengei, mo no nixi noxi'a ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ane ipaa ili'i mo kaluxu uasi. Eni Lataua noxine mo noxi'a ta 'ilu'ilusuneni kalumo. ⁸ *Lia ane nini nene'e nexolu no anu 'o nga'a ngingi ngongi'a uasi, xo ngingi ngene'e ngexolu no anu 'o loxo ta aasilasi, ia eni aitingenge ngongi'a ta 'ilu'ilusuneni lialia ne Kanani ne ukalusi. Ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni liaxa'a manina ane, mo eni axali Lataua noxinge ngongi'a manina.”

⁹ Xe Lataua muavuti la muvikalanu Avalaamu aloxo 'o la, “Vaikala sou opo vilesisi ane nenge nengei tasakiinu ne, nini mo ta 'ili'iline ilo'a ta xasixasine mo ta 'ilu'ilusuneni ane ipaa aso vile ili'i imulinusi. ¹⁰ *Vaikala sou opo vilesisi nengei tasakiinu aloxo 'o. Ta mulu noxinge ukalusi ne xooxoo ungasi'a ukalusi. Vaikala sou opo vilesisi ane nenge nengei tasakiinu 'o ne nga'oxonu xe ngamulinu. ¹¹⁻¹² Usoko ane vaimomo 'o mo ulai ili'i ngatetelisu 'ilixo sou xooxoo ungasi'a ta mulu, xo anu sosovo sou vaikala sou opo vilesisi ane nengei tasakiinu. Xooxoo ungaasi'a ta keakea ta mulu ane ta neni'a mivo'one'i mo voxosi'a uao ta'uvesi mo muxatele tatalu. Ta mitema ane ngeno'a sou mine'e mixolu noxinge sou ngapalupalusi'a ne ta 'ili'ili'a ilo'a ane'i ane ngelotone'i no xalexalee tuala se'i va'axu ne ta 'ili'ili'a kalumo. ¹³ Ta mulusinge ne, xooxoo ungasi'a ukalusi. Mo sou sosovo ane ne upala'alixu vaikala sou opo vilesisi nenge tasakiinu. Vaikala sou opo vilesisi ane nengei tasakiinu ne uxoo aloxo ne mo umomomo sou ukalu uasi. ¹⁴ Ia lexe vile no nixi noxinge ne xooxoo ungasou uasi, la anu ane ne anu noxilo uasi, xo anu umulinu mo utetelisu vaikala sou opo vilesisi ane eni esakiinu uasi.”

¹⁵ Xe ili'i la, la Lataua muvikalanu Avalaamu aloxo 'o, “Maasi la nini namoxoe semameni lexe Salai la ua, vaimomo 'o mo ulai avile ili'i ne namoxoe lexe Sala. ¹⁶ Eni aalusine la sou ane ivo'onumeni keakea mulu vile

xe ane ixali ta mitema no xalexalee tuatuala neni'a. Ta xasixasie ilo'a ta 'ilu'ilusune ne ulai ili'i la se'i noxi'a ixali ta tatananu tuala no xalexalee tuatuala aso vile."

¹⁷ Xe Avalaamu mulomu noxou Lataua aloxo ne mukalu, la muxola'u tava'u tamei sou mutulu no tava'u vo'uvo'uxu ka sou mutangatulu mulu'elai no lia sou motoxonu ia mukeke xo tanu muvikala lexe, itema vile tauu iexu uxali loxo itemaxu ta'uve (100), ia upalaa loxovaa 'o? Xe Sala ne, ane tauu iexe muxali loxo mavulovexa muxatele tami'a (90), ia ane ipalaa loxovaa? ¹⁸ Xe Avalaamu muavuti la muvikalanu Lataua aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe Isimaeli ne uxolu no anu saxisaxila'u noxine." ¹⁹ Xe Lataua muavuti la mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Uasi. Semameni Sala ne, ivo'onumeni keakea mulu la sou nini namoxo'u ualasou lexe Aisaki. Eni apala'alixu vaikala sou opo vilesisi eni esakiinu noxine 'o uxolu noxou xe noxi'a ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu, mo kaluxu uasi manina. ²⁰ Eni elomusou xavutala noxine sou eiae Isimaeli ne. La eni aalusou mo sou anu upalaane'i ta 'olu tavu'alo la sou ane'i ixalixa'a ta xasoxasou ilo'a ta 'ilu'ilusunu tavu'alo aso vile. Anu uxali ta mitema ta tatila sou isaxila'a ta mitema noxi'a vilevilesi, mavulovexa vile mo tamei mami'a. Anu upalaane'i la sou ixalixa'a ta mitema tavu'alo ane evile umomomo sou utaloxolixa'a uasi. ²¹ Ia, lexe Sala ivo'onu Aisaki no anu tauu ie alavua, la nexi noxousi tasakiinu vaikala sou opo vilesisi ne."

²² Lataua muvikala aloxo ne noxou Avalaamu mukalu, la mulai. ²³ Xe no voxou ane ne, Avalaamu mulomuxu vaivaikala noxou Lataua la muno'u 'olu Isimaeli sou xooxoo mungaasou ilo'a ta mitemau mo ta mitemau sou upalupalusi'a ta mulu ane anu mulotone'i ilo'a ta mitemau ta 'ili'ili'i ta mulu kalumo. ²⁴ Xe no voxou ane Avalaamu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele tami'a mo muxatele tami'a (99), la sou xooxoo mungaasi'a ilou 'olu Isimaeli. ²⁵ No voxou ane ne la Isimaeli tauu iexu muxali loxo mavulovexa vile mo tatalu. ²⁶⁻²⁷ Mo ta mitemau no taasou kalumo. Ane'i ane mixoxoo noxou tatei mo ane'i ane mulotone'i ne, xooxoo mungaasi'a kalumo no voxou vilesisi ane.

18

Ta Mitema Tatalu Mixali Noxou Avalaamu

¹ Xe ili'i la, no voxou vile la IAUE muxali mupala'a noxou Avalaamu no ovu tavuna ilemolu lexe Mamule. No voxou ane ne la, aso ialuxu misevile la sou Avalaamu muatu muxolu no aitunga sou taasou. ² *Xe mumalei mutelo loxo 'o la mumaisi'a ta mitema tatalu a itutulu, xe muavuti la muiave mulai noxi'a sou mualaxa'a. Muxali noxi'a la mutangatulu mulu'elai sou mutoxone'i ³ la sou muvikalane'i aloxo 'o, "Ta tatila, lexe ngingi opongengi usexelaxo la mamu ngingi ngapolopepee tualasilo. ⁴ Eni apalusou itema vile sou utau lexa mo une'e mo nga'uinu tavainge no anu mo ngane'e ngama'ila no maimaixu ovu 'o. ⁵ Eni ano'ungenge la'ilali sevile une'e sou ulosinge xavi sou ngingi ngasolo muamua'i noxinge. Laixe musuku xo ngingi ngene'e noxilo." Ane'i ilo'a mikolinu vaikalau aloxo 'o, "Laixe musuku noxine, nexi oponexi mu'osasou 'ilixou laixe ane ne."

⁶ Muvikalane'i ilo'a aloxo ne mukalu la muiave mulai no taasou la muvikalane Sala aloxo 'o, "Napalea nano'u palaua tivasou sene mo napuinu veleti se'i mo napalea naxaumusou ane alalae 'osi." ⁷ Xe muavuti la muiave mulai no taasi'a ta kau sou muno'u kau 'olu vile lailaixe ka muno'u mulai noxou itema sou xaixai noxou sou mupalepeinu ka muxutulalau.

8 Muxutulalau mukalu la mu'ele'elexu sou muxutuxu. Muxutuxu mukalu la anu Avalaamu munou ilou susu lovoxu mo susu sou molu mulai mulosi'a no ovu tava'u e ixoxoo no anu sou mi'ou. Ane'i mi'ani'ani, ia Avalaamu ne mututulu sou muxoxoomaie'i no ovu tava'u 'alai noxi'a.

9 Mi'ani mukalu la mitali'isou aloxo 'o, "Semameni Sala ane 'ava?" Anu muvikalane'i lexe, "Ane a ixoxoo no tani." 10 *Xe vile noxi'a muavuti la muvikala aloxo 'o, "Usoko vaimomo mo ulai utalo no anu so'io ano 'o no tauu je alavua xe eni alivu alu'e manina la ane ivo'o 'ilie vile mulu manina." Sala ne a itutulu ili'i no tumalou no aitagaxu taasi'a mo ane a ilolomu kalumo. 11 Anu Avalaamu ilee semau ne ane'i ta aululu, mole semau ne ikukulukemele la ua. 12 *Mole ane milomu aloxo ne la ane mikeke la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o ne, eni a aululu mo xavileli la ua, taleli u'osa mo umasaxau muluxeni loxovaa la? Xo anu kalumo ne anu aululu."

13 Xe ili'i la IAUE mutali'isou Avalaamu, "Tava'u loxovaa la Sala mikeke ka mivikala lexe umomomo sou ane ivo'onu keakea vile mine ane a aululu 'o? 14 *Mii ma'ia ane pekia'u noxou IAUE? Anu aloxo eni elemolu ne, so'io ano 'o tauu je alavua la eni alivu une'e, la Sala ivo'onu 'ilie vile mulu." 15 Tava'u xo Sala mi'ume, la ane misingi lexe ane ikeke uasi. Ia anu muvikala lexe, "Manina, nini nekekeiou vaikala ane ne."

16 Xe ili'i la ane'i ta mitema tatalu ne milai no xalee vile sou ilai itulu teitexi sou ie'i ulu'elai sou imaisou tuala ne Sodomu. Avalaamu mumuline'i sou musaxane'i milai. 17 Xe IAUE muavuti la tanu muvikanu aloxo 'o, "Mamu eni atalumeu mii e eni emasaxa lexe eni a'oxonu. 18 Ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu ixali tavu'alo mo ane'i ta mitema sou xavi sou tuala. Vote'i ane noxou 'osi, la sou eni aalusi'a ta mitema iouiou no xalexalee tualua 'o ukalusi. 19 Eni melosi esosovosou mo sou anu uulaxune'i ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu mo sou ta mitema imuli masaxa noxou Lataua mo imuli 'ili'ilixu ane lailaixe mo ane manina. Lexe ane'i imulinu aloxo eni emasaxau ne, la eni mimii e epala'alixu noxou lexe eni a'oxonu ulai noxou ne, eni a'oxo ukalusi."

20 Ioxe, xe ili'i la, la IAUE muvikananu Avalaamu aloxo 'o, "A'alo piena musuku eni elomusou lexe tuala tamei e Sodomu ilee Xomola ne mixali masua. Ta mitema sou tuala tamei ne, 'ili'ilixu masumasua noxi'a ne mu'oki'oki tani misevile. 21 Eni alai mo ataxuu a'alo sou xoloxolu noxi'a ne mo alomu laixe lexe anu vaivaikala ane ne manina."

22 IAUE muvikala aloxo 'o ne mulai noxou Avalaamu mukalu, la sou ta mitema tamei e ilo'a mikei ne, ilou milutu sou milai loxo ne Sodomu, ia IAUE nesi, anu muxolu noxou Avalaamu. 23 Xe Avalaamu muavuti la musuku mulai 'alai noxou IAUE la mutali'isou, "Loxovaa, maasi la nini nakalusi'a ta mitema ane milapu ilo'a ane'i ane ta masua ukalusi? 24 Loxovaa, lexe ta mitema mavulovexa ta'uve ane milapu ixoo no nano no tuala tila ane ne, nini nakalusi'a kalumo mo ilo'a tualasi'a iulua ukalusi? Tanenixu tuala tila ne mo, uxolusi mo sou ta mitema mavulovexa ta'uve ne iulua uasi? 25 Manina, eni elavu lexe nini umomomo sou nakalusou maulixa'a ane'i ane milapu ilo'a ane'i ane ta masumasua uasi. Anu ane ne, umomomo no anu xavutala uasi. Umomomo sou nini na'oxo loxo ne uasi. Anu ane ne masua. Laixe nini namulinu xavutala ane mulapusi, ka sou nini na'oxo aloxo nini nemasaxa lexe na'oxonu noxi'a ta mitema ukalusi."

26 Xe IAUE muavuti la mukolinu Avalaamu vaikalau aloxo 'o, "Lexe eni axalisi'a ta mitema mavulovexa ta'uve ane milapu no nano ne Sodomu ne, la eni akalusou tuala uasi, xo ane'i ta mitema milapu ane ne, ixoo no nano no tuala ne, ia iulua uasi."

²⁷ Ioxe, Avalaamu muavuti la muvikala aloxo 'o la, "IAUE, mamu nini la'iaxeneilo sou vaikala ilou tali'i piepiena noxilo 'o. Xo eni itema vile vitanisi, eni amomomo sou avikalanenixu mii vile sou nini na'oxonu uasi. ²⁸ Ia lexe ta mitema mavulovexa ta'uve ane milapu uasi ixoo no tuala ne uasi, ia mavulovexa tami'a mo ta'uvesi a ixoo, la loxovaa nini nakalusou tuala ane nesi?" Xe IAUE muavuti la mukolinu tali'iiou Avalaamu aloxo 'o, "Lexe eni amaisi'a ta mitema mavulovexa tami'a mo ta'uve ane milapu, la eni akalusou tuala ne uasi."

²⁹ Xe Avalaamu muavuti la mutali'i aloxo 'o la, "Lexe nini namaisi'a ta mitema mavulovexa tami'a ane milapu ixolu, la loxovaa noxi'a ane'i ane ne?" Anu IAUE mukolinu aloxo 'o, "Lexe eni amaisi'a aloxo nini nelemolu ne, la eni amomomo sou akalusou tuala ne uasi."

³⁰ Xe Avalaamu muavuti la muvikalanu IAUE aloxo 'o la, "Mamu la'iaxeneilo, xo eni amasaxa lexe avivikala ulai noxine la. Ioxe, lexe ititisi'a ulu'e loxo mavulovexa tatalusi la ane ne loxovaa?" La Lataua mukolinu lexe, "A lexe eni amaisi'a xe ititisi'a muxali aloxo ne, la eni amomomo sou akalusi'a uasi."

³¹ Xe Avalaamu muavuti la muvikala aloxo 'o la, "IAUE, mamu la'iaxeneilo sou talitali'i ilou vaivaikala piepiena te a'oxo'oxonu une'e noxine 'o, xo eni amasaxa lexe atali'isine la. Ia lexe ititisi'a ulu'e loxo itemaxu vile, la ane ne loxovaa noxine?" Anu muavuti la mukolinu tali'i noxou Avalaamu aloxo 'o, "A lexe ititisi'a loxo itemaxu vile, la ane ne eni amomomo sou akalusou tuala tile ne uasi."

³² Xe Avalaamu muavuti la muvikala aloxo 'o la, "IAUE, mamu la'iaxene. Eni amasaxa lexe atali'i kalulusou la. Lexe ititisi'a ulu'elai loxo mavulovexa vile, la loxovaa no anu ane ne?" Anu mukolinu aloxo 'o, "Lexe eni amaisou lexe ta mitema mavulovexasi milapu a ixolu, la eni amomomo sou akalusou tuala tila ne uasi."

³³ Ilou mivivikala aloxo ne mukalu la, IAUE mulai xe Avalaamu mulivu mulai no taasou.

19

Sodomu Ilee Xomola

¹ No voxou ane ta angelo tamei e ilo'a IAUE milai mixali noxou Avalaamu mine'e mixali ne Sodomu, la anu 'olo'olovoxo. Loto mulai mo a uxoxoo no aitengaxu vimelusou tuala tila ne Sodomu, mole anu mumaisi'a mine mitelo, la anu mutulu sou mulai noxi'a ilou sou muxali noxi'a ilou la muxola'u tava'u sou mutulu no tava'u vo'uxu sou mutangatulu mulu'elai no talaxa'a ilou sou mutoxone'i, ² la muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Ae, ta menexilo, eni sou asu'ulingengi ngongou. Ngongou ngane'e mo nenge'a talai no tani noxilo mo ngongou nga'uinu tavainge mo nenge'a taai, xe ne'ielu no kakau la sou ngongou ngasolonu laingenge ngongou ulai no xalee ane lexe ngongou ngalai no anu."

Ia, ane'i ilou miavuti la mikolinu vaikalau aloxo 'o, "Uasi, nexi talai taai no tilovolovo."

³ Ia uasi, Loto pekia'u mole, ane'i ilou mamalaxa'asi la ilou mimulinu sou ilo'a milai no tani noxou. Xe muavuti la mupalusi'a ta mitema sou xaixai noxou sou mixutuxu veleti se'i vitanisi, ia iisi sou uasi. Xe mukalu la, mi'oxoxa'a la'ilali mine lailaixe loxo 'o. Milalaxi la'ilali ne mukalu la mi'avali'a sou mine'e mi'ou.

⁴ 'Olovoxo, ia ta aasilaxu Loto ne ilo'a iaai uao. Ta mulusie Sodomu mine'e mixeliliu tani e ane'i mixoxoo no anu ne. Ta mulusie Sodomu ne mine'e mukalusi, ta maumaulu mo ta tatila mo ta auaululu ne mine'e

mukalusi. ⁵ ✧ Mine'e mitulutulu no ale, io sou mi'ava mu'unalai sou mitali'isou Loto aloxo 'o, "Ta mitema tamei e mine'e mi'una no tani noxine no 'olo'olovoxo sou ngongi'a ngaai maasi no 'olovoxo 'o 'ava? Nano'a iuatu noxixe!" Ane'i mine'e mitalitali'isi'a loxo ne, xo imasaxa lexe i'oxo 'ilixo masua sou ilai noxi'a.

⁶ Xe Loto muavuti la mukisiinu aitenga sou muatulai. Muatulai mukalu la mutatusi'a pekia'ua. ⁷ Io sou muvikalane'i ta mulusie Sodomu ne aloxo 'o, "Ta menexilo, eni alingange aloxo 'o, nga'oxo 'ilixo ane ne mamu! ⁸ Ngalomu, eni ta 'alixe ta sema ta vuanga tamei a ixoxoo no nano no tani. Evile ulai noxi'a uao. Eni alai ano'a iuatu mo ngingi ngakalusou masaxa noxinge noxi'a ilou. Ia mamu nga'oxo masua noxi'a ta mitema tamei 'o, xo eni ta aasilaxeni ane, eni atatusi'asi mo ixoxoo a no nano ne."

⁹ Ia, uasi. Ane'i la'iaxa'a la mikaikaitolonu Loto, "Vavalau sou tani, naxexesixe. Nini nene'e 'o loxo aasila vile, ia nini navivikala loxo itema tila lai 'o. Naxexesixe, loxo 'o io nexi ta'oxonu masuaneni tila, ia ane'i ne ta'oxo masuane'i xolosi." Xe miavuti, la misounu Loto mulai ili'i no tumali'a, io sou ane'i misuku mulai no aitenga sou lexe imamulonu tatusou aitenga. La ua.

¹⁰ Ta mitema tamei no nano ne mipasipaa la mikisiinu aitenga sou milapunu palea mu'una no nano, io sou ilou mitatu. ¹¹ ✧ Xe ilou miavuti la ilou mi'oxonu ta mitema latala ne ie'i seleveenu mukalasi mole umomomo sou imaisou aitenga la ua.

¹² Xe ilou miavuti la mivikalanu Loto aloxo 'o, "Lexe nini ta minemineni se'i loxo ta 'ili'iline ta mulu mo ta sema, ta leualeuaneni mo ta tulatulaneni se'i kalumo a ixoo no nano no tuala ano 'o, la nalailixa'a ilai no ale. ¹³ Xo nexi asou takalusou tuala ano 'o. IAUE mulomusou vaivaikala sou 'ili'ilixo masumasua noxi'a mukalu ne, la sou ane anu mupalusixe tene'e sou lexe takalusou tualasi'a 'o."

¹⁴ Xe Loto muavuti la mulutu mulai noxi'a ta mitema tamei e lexe i'uluxa'a ta 'olu ta sema tamei la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngapalea mo ngaxexesou tuala ano 'o mo nga'ume ulai va'axu, xo IAUE anu asou ukalusou tuala ano 'o!" Ia ane'i milomu aloxo nesi ka mixolu xo ane'i miexe lexe anu umomolo vila'i.

¹⁵ Xe no maxasesela, la ta angelo mitulusou Loto sou mipalusou mo upalea u'umesou tuala ne Sodomu. Mivikalanu aloxo 'o, "Nano'e semameni mo ta 'iline ta sema tamei ne, mo ngapalea mo ngalaa ane alalae 'osi mo sou mamu ngaulua!" ¹⁶ ✧ Loto mulomu aloxo ne la mu'ume, ia ulutu mo ilee semau ilo'a ta 'olu i'ume palea uasi. Ia, IAUE tanuxu la sou ta angelo mikasi vaxa no avo'a ilee semau mo ta 'olu sou mitila'a milaailixa'a milai no ale no tuala ne. ¹⁷ Xe angelo vile muavuti la muvikalane'i aloxo, "Tangengixu maulingenge mo ngaiave avilesi. Ia iengi uxiuxiu mo ngatulu sou ngama'ila no vanunu vile uasi. Ngaiave utelai no laxalaxa'ilusi mo sou mamu ngaulua."

¹⁸ Xe Loto muavuti la mukatunu aloxo 'o, "Ae, mamu na'oxonexi tamulinu aloxo nelemolu ne. ¹⁹ Xo nini tanenixo mo a nelaalixo 'o mo sou eni aulua uasi, ia nalomu, laxalaxa'ilu e nelemolu lexe nexi tatelai no anu 'ole ne, no paxa misevile. Nexi tapalea loxovaa la talai taxali ne. Loxo 'o io nexi taulua ane no lia 'osi, io talai taxali ne ua. ²⁰ Namaisou tuala kitu'a se 'ole. Anu 'alaisi lexe nexi talai mo lexe taxali ane, la nexi taulua uasi."

²¹ Anu mukolinu vaikalau Loto aloxo 'o, "Ioxe, anu laixesi, eni amulinu masaxa noxine. Eni akalusou tuala se ne uasi. ²² Ia napalea! Naiave! Eni

umomomo sou a'oxo mii vile palea uasi mo lexe nini nalai mo lexe naxali ane." Tava'u xo Loto mulemele tuala se ne lexe kitu'a, la sou ane'i milemele lexe Soalu.

²³ Xe aso muxali mutelo la Loto mulai muxali ne Soalu. ²⁴ ✨Xe alaxu vilesisi 'o la, IAUE mu'italo navu mulu'e loxo la'iuu sou mu'elaxu tuala tamei, eiae Sodomu ilee Xomola. ²⁵ Navu mu'elaxu tuala tamei mo vanunu ne mukalu. Ta mitema mo mimii latala loxo kamakamakala ne mu'ela mukalu avilesi. ²⁶ ✨Ia Loto semau ne, ivaxasi mo imuli mulue ilaisi ua. Iei muxiu sou lexe imaisou tuala tamei nesi, la mixali loxo lavo'o au, mole mitulu ane.

²⁷ No kakau la Avalaamu mulutu mulai no tanixa'a ilou IAUE e ilou mitutulu no anu, ²⁸ sou iou mulu'elai ne Sodomu ilee Xomola. Iou mulu'elai, la vanunu ne navu iauxuxu mutomu mo a uiaiauxu utetelo. ²⁹ No voxo ane Lataua mu'elaxu tuala tamei no vanunu e Loto muxoo ne la, xavutalau a muxoo noxou Avalaamu, la sou ane anu tanuxu Loto sou mu'oxonu vote'isou sou mupamaulinu.

Loto Ilo'a ta 'Olu ta Sema Tamei

³⁰ Xe ili'i la, Loto umasaxa lexe anu uxolu ne Soalu uasi, xo anu u'ume. La sou ilo'a ta 'olu ta vuanga tamei ne mi'ume mitelai no lalaxa'ilu sou milai mixolu mitalume no taxa vile no tava'u maea.

³¹ No voxo vile, la 'olu laposalaxu mivikalane vimoe aloxo 'o, "Maminge nengei soxu a sou aululu, ia ta mulu sou i'ulunenge sou nenge'a taxalixa'a ta 'ilinge uasi, xo ta mulu se'i ixoo no xalexalee tuatuala 'o uasi. ³² Ia maasi la nenge nengei ta'oxo vote'i vile aloxo 'o. Nengei taienu la sou nenge'a taai la sou anu upalaane'i ta 'olu noxinge nengei mo sou ta xasoxasou ilo'a ta 'ilu'ilusunu ne ipaa ili'i." ³³ Ilou mivikala aloxo ne, xe no 'olovoxo la ilou milosou uaini sou muixu. La sou 'olu laposalaxu milai noxou sou anu mulai noxie, ia mamie ne muie mu'oki mole ulavu ua. ³⁴ Xe loxo ne'ielu no kakau, la 'olu laposalaxu ne mivikalane vimoe aloxo 'o, "Mei no 'olovoxo ne elai noxou mo noxou teai, ia maasi no 'olovoxo, la nenge nengei taienu la mo sou nini nalai ngongou ngaai, la sou nenge nengei tapalaa ta 'ilinge. Maminge nengei molu uxalixa'a noxinge nengei." ³⁵ Xe no 'olovoxo la ane'i ilou mienu mami'a la. Anu muie mu'oki mole ulavu ua. 'Olu mipasipaa la mine'e sou ilou miami sou anu mulai noxie.

³⁶ Vote'i ane ane'i ilou mino'u opo noxou mami'a a'alosou aloxo ne. ³⁷ 'Olu laposalaxu ne mivo'o, la 'ilie mulu. La mimoxo'u ualaso lexe Moabu. Anu Moabu ne, mutu'u ovuxa'a ta mitema ta Moabu ane mipaa ili'i mo mimauli vaimomo 'o. ³⁸ Xe vimoe ne mivo'o, la 'ilie mulu kalumo, la mimoxo'u ualaso lexe Veni-ami. Anu mutu'u ovuxa'a ta mitema ne Amoni ane mipaa ili'i mo mimauli vaimomo 'o.

20

Avalaamu Ilou Avimeleki

¹ Avalaamu muavuti la muvulasou tuala ne Mamule sou mulai ili'i no xalee ne Kanani. Mulai muxolu no nixi ne Kadesi xe ne Suru. Xe ili'i, la sou ilou misuku milai mixolu ne Xelalu. ² ✨La anu muvikalane'i lexe Sala ne anu vimou sema. La sou tatananu tuala ne Xelalu ualaso lexe Avimeleki muno'e Sala milai noxou. ³ Xe no 'olovoxo la anu muaipiepiena lexe Lataua muxali noxou la muvikalane aloxo 'o, "Maasi la nini nasoli, xo nini neno'e sema ane ne, ane mitaula'i." ⁴ Xe Avimeleki muavuti la muvikalane Lataua

✨ **19:24:** Mat 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2Pi 2:6; Iud 1:7 ✨ **19:26:** Luk 17:32 ✨ **20:2:** Tav 12:13; 26:7

aloxo 'o, "IAUE, eni asusu uasi, ia loxovaa ane nakalusixe noxi'a ta mitema noxilo ane ane'i isusu uasi?" ⁵ Anu Avalaamu molu muvikala lexe anu vimou ane, mo ane kalumo mivikala aloxo ne. Eni xavutalaxeni muvikala lexe anu mii vile masua no anu uasi, la sou eni eno'e semau, ia eni a'oxo 'ilixio vile masua noxie uasi." ⁶ Xe Lataua muavuti la mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Ani, manina. Eni elavusou xavutalamenti la sou ane eni e'oxo xavutalamenti ne mutulu pekia'u mo sou mamu nini nasusu no ieli. Mole ane nini nalai 'alai noxie sou na'oxonu 'ilixio vile masua noxie ua. ⁷ Ia maasi 'o, nano'e sema ne mo nalivulixe ilai noxou mulue. Mulue ne, anu itema sou usova vaikala noxou Lataua. Anu umaisine lexe nini nalivulixe semau ne, la sou anu ulingaine mo sou mamu nini nasoli. Ia lexe nini nalivulixe uasi, la eni avikalamenti lamana aloxo 'o, nini mo ta mitema noxine ne, ngongi'a ngasoisoli manina."

⁸ Xe no kakau no mine loxo taai tatutulu 'o la anu Avimeleki mupasipaa la mu'avali'a ta mitema sou xaixai noxou sou muvikalane'ixu vaivaikala e Lataua muvikalanuxu no anu aipiepiena noxou no 'olovoxo. Ane'i milomusou la mimama'u misevile. ⁹ Xe muavuti la mu'avalou Avalaamu sou mutali'isou, "Ilixio mii ma'ia ane nini ne'oxo mune'e noxixe loxo 'o? Susu ma'ia ane eni e'oxo mulai noxine la sou ane nini ne'oxo tu'umaxu ano 'o muxali noxixe noxi'a ta mitema noxilo 'o? Evile ulavusou u'oxo 'ilixio vile aloxo 'o une'e noxilo uasi. ¹⁰ Ia loxovaa la nini ne'oxo loxo 'o?"

¹¹ Xe Avalaamu muavuti la mukolinu tali'i noxou Avimeleki aloxo 'o, "Eni eloxomale lexe ta mitema lai 'o ne itoxonu Lataua uasisi manina, la loxo io ivelo asoli io sou ane'i i'umene semaxeni. ¹² Xe, Sala ne ane vivilo sema manina, mamixe noxie vilesisi. Ia ane nenie vile mo, la sou ane eni e'uluxe ne. ¹³ No voxo ane Lataua mupalusilo sou e'umesou mamilo taasou sou elai no tuala va'axu, la eni e'unaa noxie Sala aloxo 'o, 'Lexe nini namasaxailo manina, la nini namaxa'u taneni noxilo aloxo 'o, lexe nenge nengei ta manua'i xe ta mitema itali'isine, la nini navikalane'i lexe nini vivine ane eni."

¹⁴ Xe Avimeleki muavuti la mulivulixe Sala milai noxou Avalaamu. Xe mukalu la muitiu ta sipsip, ta kau xe ta mitema sou upalupalusi'a. ¹⁵ Xe muavuti la muvikalanu Avalaamu aloxo 'o, "Namaisou, lialia ano 'o ne noxilo mukalusi, namasaxa lexe nalai na'iliiine tuala sou naxolu no anu a ne'ei ne la, mii noxinesi." ¹⁶ Xe muavuti la muvikalane Sala, "Vaimomo 'o, eni alosou vivine Avalaamu lamoli siliva itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000). Anu umomomo no anu tu'umaxu ane muxali noxine. Ta mitema imaisou la ilavu lexe uasi manina, nini nasusu uasi. Ane'i latala ne, ilavu aloxo ne lexe nini na'oxo 'ilixio vile masua uasi."

¹⁷⁻¹⁸ Ioxe, tava'u xo anu Avimeleki muno'e Sala milai noxou, la sou IAUE mumasikalane Avimeleki semau ilo'a ta sema sou upalupalusi'a noxou no tuala ne mole vile noxi'a ne umomomo sou upalaa uasi. Ioxe, Avalaamu muavuti, la mulinga sou Avimeleki, la sou Lataua mupamaulinu. Lataua mupamauline semau mo ta sema sou upalupalusi'a noxi'a ilee semau, sou ipalaa ta 'ili'a.

21

Sala Mivo'onu Aisaki

¹ Xe ili'i la IAUE mune'e sou musu'uline Sala aloxo anu mulemolu tei, ² *la sou ane opoone. Xe ili'i la sou ane mivo'onu 'ilie mulu no mine momu Avalaamu ne anu itema tila maninanu. Mivo'onu ne no voxo ane anu Lataua molu musosovosou lexe nenu ivo'onu no anu. ³ Xe momu muavuti

la mumoxo'u ualasu lexe Aisaki, ⁴ ✨xe voxo sou muxatele tatalu mukalu, la sou xooxoo mungaasou aloxo Lataua mulemolu lamana tei. ⁵ No voxo ane Avalaamu tauu iexu loxo itemaxu ta'uave, la Aisaki nenu mivo'onu. ⁶ Xe nenu miavuti la mivikala aloxo 'o, "Lataua molu mulosilo 'osa'ila mo keke. Ta mitema ane ilomusou a'alosou mii ane muxali noxilo 'o, la ane'i kalumo i'osa mo ikeke." ⁷ Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, "Evile uvikalanu Avalaamu lexe ulai ili'i la semau ne ipalaa ta 'ilie uasi. Ia Avalaamu anu soux ane, itema tila mukalu 'o, eni evo'onu iu keakea mulu 'o."

⁸ Aisaki muleme tatila mupasipaa loxo. Xe no voxo ane anu mu'italonu susu, la momu mu'oxonu la'ilali toxoxa'a.

Sala Mikusai'a Axali Ilou 'Ilie Isimaeli

⁹ No voxo vile, la Isimaeli e Axali semasie Aixiputo, Avalaamu mulai noxie la mivo'onu, muvikala masua mulai noxou Aisaki, Sala 'ilie. ¹⁰ ✨Xe Sala milomusou la mivikalanu Avalaamu aloxo 'o, "Napalusi'a Axali ilou 'ilie ne mo ilai. 'Ilie ne umomomo sou ualasu utelo no anu mimii se'i noxine uasi. Mimii ne eni 'alixe Aisaki miumiu ukalusi."

¹¹ Avalaamu mulomusou vaikala ane ne, la uai laixe no opo uasi, xo Isimaeli ne anu 'olu kalumo. ¹² ✨Ia Lataua mavuti la muvikalanu Avalaamu, "Taneni utamasi'a 'iline ilee nenu ne mamu. Namuli vaikalae Salasi, xo ulai ili'i, la ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni ixali tavu'alo ane noxou Aisaki 'osi, aloxo eni epala'alixu noxine ne. ¹³ Isimaeli kalumo ne eni axalixa'a ta 'olu mo ta xasoxasou mo ta 'ilusulusunu tavu'alo aso vile, mo sou ane'i mata ane ne ixali tavu'alo. Anu Isimaeli ne nini 'iline kalumo."

¹⁴ Miai xe mitulu no kakau ne la, Avalaamu muno'u la'ilali se'i sou mulai mulosie Axali ilou lexa mutavulenu no anu mee sosou. Xe mulutu vaxa la muvo'onu 'olu Isimaeli sou mu'italonu vaxa noxie nenu tumalie, io sou mupalusi'a ilou milai. Ane'i ilou 'ilie soxu milutu mole milai. Milai mixixaoxao mivaxa mine'e ne Beru-seva. Xalee lia ane ne, xalee vitanisi. Ovuovu ilou ia'eia'e ne uleme u'oki uasi, vilevilesi. Xalee se'i la tani taxulunusi. Lavolavo'o mo io'io'isi. Lexa kalumo uasi. ¹⁵ Xe no voxo ane lexaxa'a ilou mukalu la, ane milai mi'italonu 'ilie ne no ovu soxo vile maimaixu, ¹⁶ ia ane milai mixolu no paxa seville, io ane mixavuxavutala, la mivikala aloxo 'o, "Eni elavu lexe umomomo sou eni amaisou 'alixeni usoli uasi." Ane mixolu sou mixavuxavutala aloxo ne la mitatama. ¹⁷ 'Ilie kalumo ne mutatama xe Lataua mulomusou mine ane itatama, la sou angelo noxou Lataua teitexi no opoonu loxotolo mutali'isie Axali aloxo 'o, "Ma'ia ane nini oponeni uai no anu laixe uasi ne, Axali? Na'ume mamu, xo Lataua mulomusou molomolo e utatama ne. ¹⁸ Natulu mo nalai mo navo'onu, mo naxolixolinu. Xo ulai ili'i la eni axalixa'a ta 'olu mo ta xasoxasou mo ta 'ilusulusunu ixali tavu'alo sou ixali ta mitema sou mata vile toxoxa'a." ¹⁹ Xe Lataua musu'uline la sou ane iei mukaa lamana laixe, la sou ane mimaisou lexa iou uopuopu utetelo no taxasou. Ane milutu milai sou mitau no anu tavulu e Avalaamu mulosi'a ilou sou mienu Isimaeli.

²⁰ Lataua muxolu noxou Isimaeli la sou anu muleme toxoxa'a. Ilee nenu mixolu no xalee lia vitanisi ne Paran mole anu muxali itema vile sou uvau mii manina no anu pasiko ilou tavi. ²¹ Xe nenu miavuti la milai mino'e semasie Aixiputo vile sou mine'e mu'uluxe.

Avalaamu Ilou Avimeleki Misakii Xavutalai'a

²² ✨No tauu ie ane ne, la Avimeleki ilou Pikolu itema tila sou uulaxune'i ta mitema sou 'oto'oto noxou anu Avimeleki milai mixali noxou Avalaamu, la mivikalanu aloxo 'o, "Lataua a uxoo noxine mo no anu xaixai noxine

ukalusi, ²³ anu aloxo ne la sou alalae 'o, eni amasaxa lexe nini napala'alixu taneni no iou Lataua mo navikala lamana lexe nini ulai la nini namomomo sou nakalavoinexi noxi'a ta 'ali'alixeni mo ta xasixasilo mo ta 'ilu'ilusuleli uasi. Xo eni esu'ulineni mo asusu no anu 'ilixu vile masua no ieni uasi. Ia lexe nini kalumo napala'alixu taneni lexe nini kalumo nini tanenixo mo nasu'ulileli no xalee tuala ane nini nene'e naxoxoo no anu 'o." ²⁴ Xe Avalaamu muavuti la muvikala aloxo 'o, "Eni a'oxo aloxo nini nelemolu ne." ²⁵ Xe muavuti la, la musolo vaivaikalau mulai noxou Avimeleki sou mukalapuusou lexa iou anu mu'asou lexe anu ilo'a ta minuminu na'a, ia ta mitema sou xaixai noxou anu Avimeleki mivukosou lexe ane'i lexaxa'a iou ane. ²⁶ Xe Avimeleki muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Eni alavu no anu mii ane nini nalemolu 'o uasi. Mo alavusi'a ta mitema ane mi'oxo 'ilixu ane ne uasi. Nini navikalalelixu lamana uasi, ia uao eni alomusou 'o."

²⁷ Xe Avalaamu muavuti la muiuiu Avimeleki ta sipsip ilo'a ta kau se'i xe mukalu la sou ane'i ilou misakiinu xavutalai'a ilou lexe, ane'i ilou maasi, la xoloxuluxa'a ilou ne vilesisi, ia mii vile loxo 'oto'oto la uasi. ²⁸ Xe Avalaamu mulu la mulai no taasi'a ta sipsip noxou sou mukalipala'ane'i ta sipsip ta 'ili'ili'a ane ta sema sou muno'a muxatele tamei no nano no la'oluxa'a sou mulai muta'olune'i va'axu. ²⁹ Avimeleki muavuti la mutali'isou, "Loxovaa ane nini ne'oxo loxo ne?" ³⁰ Xe Avalaamu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Maasi 'o la oponeni u'osasi, mo nano'a ta sipsip ta 'ili'ili'a muxatele tamei 'o. Nini nano'a mo sou nini napala'alixu lexe eni amoosou lexa iou e'asou ano."

³¹ La sou lia xalee se ne ane'i mipotongalee lexe Beru-seva.* Xo ane'i ilou misakiinu xavuxavutalai'a ane. ³² Mukalu la sou anu Avimeleki ilou Pikolu milivu milai no tualasi'a ne Pilistia. ³³ Xe ili'i la sou Avalaamu mutounu ovu vile ne Beru-seva ne sou mulotu mulai noxou IAUE anu Lataua kaluxu uasi. ³⁴ Avalaamu muxolu no xalesi'a ta Pilistia ne, maxuvee misevile.

22

Lataua Mutovonu Avalaamu

¹ *Mixoxoo ne, xe alaxu vile la Lataua mutovonu Avalaamu, la mu'avalou, "Avalaamu!" La Avalaamu mukolinu, "Ma'ia, eni 'a!" ² * "Nano'u 'iline soxu vilesisi e Aisaki, nini tanetanenixu mo namasaxau misevile, mo ngongou ngalai no xalee lia e ilemolu lexe Moria. Ngalai ne la sou eni alosiengixu laxa'ilu vile lai ne, sou nini navau mo na'elaxu Aisaki ukalusi une'e noxilo."

³ Ioxe, no kakau no mine uao sivosivo se 'o, la Avalaamu mutulu sou muvalavala ovu sou ulai u'elaxu 'olu Aisaki loxo Lataua muvikalanuxu. Muvotunu ovu e musiasia'u ne, ka muiiu mutelo noxou donki, xe mukalu la sou muno'a Aisaki ilo'a ta mitema sou xaixai noxou tamei sou ilo'a milai ne Moria loxo Lataua mupela'uxu. ⁴ Ilo'a mimuamua'i voxo vile mo tamei xe tatalusou, la Avalaamu iou mulai mutukumusou laxa'ilu e Lataua muvikalanuxu 'ole. ⁵ Xe muavuti la muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou aloxo 'o, "Donki a, mo ngongi'a ngaxoxoolu 'o, ia nexi noxou soxu 'o talai 'ole mo, ka sou nexi noxou talivu une'e noxinge."

⁶ Avalaamu muvikalanu Aisaki sou mutavule ovu tavalanu, xe anu sou muno'u viso ilou navu mu'ani'ani no totou sou anu umuxaxu navu iou sou utauxu no anu. ⁷ Ilou mimuamua'i miki milai xoo, xe Aisaki muavuti la muvikala momu, "Mamilo," la momu mukolinu, "Ma'ia, 'alixeni?" Aisaki

* **21:31:** Beru-seva laaxu lexe lexa iou muxatele tamei. * **22:1:** Eva 11:17-19 * **22:2:** 2A'a 3:1

muavuti la mutali'isou momu aloxo 'o, “Eni emaisou lexe nini ovu tavalanu mo navu mo momoiou ano 'o, ia sipsip 'ilie sou ta'elaxu ukalusi uali noxou Lataua 'ava?” ⁸ Momu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Lataua molu ukamuli vile la sou ulosinge.” Ilou mivivikala aloxo ne la, ane'i ilou mimuamua'i miki milalai. ⁹ ✧ Ilou mimuamua'i xe mixali no laxa'ilu e Lataua mupela'uxu Avalaamu, la sou anu Avalaamu muta'olunu lavo'o musokou no lia mulai muxali teitexi sou muxali loxo valovalo. Xe mukalu la muta'olunu ovu vaxa. Xe muavuti la mukasi vaxa noxou 'olu ka musakisakii. Mukalu la mu'itinu sou mumuxaxu vaxa no ovu latanu e muta'olunu vaxa. ¹⁰ Xe mukasi vaxa no viso sou lexe uvau usoli, la ua. ¹¹ Angelo noxou IAUE mu'ava teitexi molu no opo loxotolo mulu'e noxou sou muvikananu aloxo 'o, “Avalaamu, Avalaamu!” Avalaamu mukolinu, “Ma'ia, eni 'a.” ¹² “Navila'isou 'iline sou navau usoli mamu. Vaimomo 'o, eni elavusou lexe lolomu a muxoo noxine maninanu mo nini netaxaa Lataua manina, la sou ane nini tanenixu 'iline soxu e vilesisi 'o mo na'apisou noxou uasi.”

¹³ Xe Avalaamu muavuti la iou muxixao laxa'ilu kulutitinoxu se anu ututulu no anu ne la iou mulai mutukumusou sipsip 'ilie mulu vile ne sikiliu mu'oso no ovu soxo vile avoavolu. Aliku 'o mupasipaa 'o la mulai muno'u sou movau musoli, ka sou mu'elaxu mukalusi. Ia 'olu ne, Avalaamu uvau usoli uasi, xo anu movau sipsip 'ilie mulu vile. ¹⁴ Xe Avalaamu muavuti la mumoxo'u laxa'ilu kulutitinoxu se ne lexe, “IAUE Ulosinge”. Vaimomo 'o ne, ta mitema ilemolu lia xalee se ne lexe, “No laxa'ilu noxou Lataua e anu ulosinge.”

¹⁵ Xe angelo noxou IAUE muavuti la muvikala molu no opo loxotolo alaxu tameisou mulai noxou Avalaamu aloxo 'o, ¹⁶ ✧ “No ualasilu, eni avikalaneni manina lexe, eni IAUE ane avivikala 'o, tava'u xo nini na'apisou 'iline soxu vilesisi ne uasi. ¹⁷ ✧ Nelomuxosi, la eni aalusine. Eni evikala lamana noxine mo epala'alixu masaxa noxilo lexe eni axalixa'a ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni tavu'alo mo ixali i'oki'oki loxo ta oto no loxotolo 'o mo loxo io'jio'i no tasi'i. Mo ulai ili'i la ta mitema sou 'oto'oto imomomo sou italoxolixa'a uasi manina. ¹⁸ ✧ Eni aalusi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi no anu vote'i vilesisi. Vote'i ane ne, nini ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ane. Xo nini nelomuxu vaikala noxilo manina misevile.”

¹⁹ Ilou mivikala mukalu, la Avalaamu ilou 'olu Aisaki milivu milai noxi'a ta mitema sou xaixai noxou e ilo'a mine'e sou ilo'a milivu milai ne Beruseva xe muxolu no anu.

Naolu ta 'Olu

²⁰ Avalaamu muxoxoo xe ili'i la mulomu lexe, “Milika a mipalaa mo ta 'ilie se'i. Milika ne eiae Naola semau. Anu Naola ne nini vivine. ²¹ Naola ilee Milika ta 'ili'a ualaualasi'a ano 'o, Usu, anu lapolalaxu. Vusu mo Kemueli eiae Alamu momu. ²² Mo Keseti mo Kaso mo Piludasi mo Itilapu mo eiae Betueli.” ²³ Betueli ne Liveka mamie. Milika ilou Naola mipalaane'i ta 'ili'a ta mulu ane muxatele tatalu ne. ²⁴ Xe Leuma mipalaane'i ane eiae Teva ilou Xaamu mo Taasi mo Maaka. Leuma ne eiae Naola semau ane ili'i ane.

23

Sala Misoli

¹ Sala mixoo mo mimaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa tamei mo muxatele tamei (127), la sou misoli. ² Misoli ne Ebulon no xalee ne Kanani, la mulue Avalaamu muxolu sou mutamasie.

³ Xe muavuti la semau xalusie muai ne, ia anu mulutu mulai noxi'a ta Keti sou muvikalane'i aloxo 'o, ⁴ * "Eni 'o sou tuala vile va'axu mo a, ia eni ene'e exoo no nixi no taingengi 'o. Emasaxa lexe aloto lia xalee sevile noxinge mo a'asixe semaxe no anu."

⁵ Xe ane'i miavuti la mikolinu vaikalau aloxo 'o, ⁶ "Nalomu une'e noxixe, nexi telavu lexe nini toxo tila vile maninanu, la anu mii vile uasi, na'asixe semameni no anu taxa no maea tava'u lai 'o. Nini nasosovosou vile ane nini namasaxau. Vile noxixe 'o opo u'osa mo lexe ui'talonu taxa vile sou nini na'asixe no anu, la anu mii vile uasi."

⁷ Xe Avalaamu muavuti la, muxola'u tava'u sou mutulu no tava'u vo'uxu ka mutangatulu mulu'elai no laxune'i sou mutoxone'i sou ⁸ muvikalala aloxo 'o, "Lexe ngingi opongingi mu'osasi mo ngemasaxa lexe eni a'asixe Sala lai 'o, la eni emasaxa lexe ngingi ngatali'isou Epulon, eiae Sokaru 'olu, ⁹ lexe umasaxa la eni alotonu taxa Makapela noxou. Taxa ne mi'asou muxoo ane no liaxu pa'umolu. Ngatali'isou mo sou lexe anu umasaxa la eni alotonu noxou no anu lapee toxoxa'a umomomo no anu ane alalae no iengi 'osi, mo sou anu lia xalee ane ne eni na'axeni sou a'asixa'a ta mitema no anu."

¹⁰ Epulon to a uxoxoolu ulolomu no taine'i ta menexu no anu pita ane ne no aifengaxu vimelusou tualasi'a ne. Xe muavuti soxu la muvikalala no ie'i ane'i ta fatila iloa'a ta menexu sou mukolinu tali'i noxou Avalaamu aloxo 'o, ¹¹ "Ae, nalomu. Eni alosine lia xalee ane ne ukalusi mo taxa e mi'asou muxolu no nano no anu ne, kalumo. Eni avivikalala 'o, la ta mitema noxilo ane ita'ota'olu ilolomusilo eni avikalala no iengi ngongi'a 'o. Eni alosine vitanisi sou nini na'asixe Sala no anu."

¹² Xe Avalaamu muavuti la mutangatulu sou mutoxone'i no ie'i ta Keti ane mine'e mipita ne sou ¹³ mukolinu vaikalau Epulon mo sou ane'i latala ne ilomusou, "Epulon, eni alingaine lexe nini nalomu une'e noxilo. Eni masaxa noxilo tila lexe alotonu lia xalee ane ne ukalusi. Xavutalamenti u'osason masaxa noxilosi mo sou eni a'asixe semaxeni ane."

¹⁴ Xe Epulon muavuti la muvikalalanu Avalaamu aloxo 'o, ¹⁵ "Ae, lia ne mumomomo no anu lamoli siliva alelaxu* loxo itemaxu mavulovexa tamei (400). Ia anu mii vitanisi no nixi noxinge nengei. Nalai naasixe semameni no anusi."

¹⁶ Avalaamu mulomu aloxo ne, la mulavu lexe lapee ane ne, anu mumomomo aloxo Epulon mulomolu la sou mulosou lamoli no ie'i ta Keti ane mine'e mipita no voxo ane ne.

¹⁷ La sou anu lia xalee ane ne ilou taxa ne, anu Epulon na'u, ia Avalaamu mulotonu noxou mole anu na'u. Lia xalee ane ne, muxolu ne Makapela no xalee ane aso uxaxali utelo no anu ne Mamule. Lia ane Avalaamu mulotonu noxou Epulon ne a'alosou aloxo ne. Mulotonu taxa mo ovuovu ma'ima'i a ane muleme no lia ane ne mukalusi. ¹⁸ Ta mitema ta Keti ane mine'e mixolu no anu pita ane ne, ane'i milavu lexe lia xalee ane ne, anu Avalaamu na'u. ¹⁹ Xe vaivaikalasou lia mukalu, la sou Avalaamu mulai muluvone semau sou mune'e mu'asixe no taxa ne Makapela alai ne Mamule. Lia xalee ane ne muxolu no nano no lia tila ne Kanani. ²⁰ La sou lia xalee ane anu Avalaamu mulotonu ne, ta Keti na'a la ua, anu na'u. Mo lia xalee ane sou i'asixa'a ta mitema no anu ne, anu Avalaamu na'u.

* 23:4: Apo 7:16; Eva 11:9, 13   * 23:15: Siliva alelaxu vile tu'umaxu loxo 11.5 gramus.

24

Aisaki Ilee Liveka

¹ Avalaamu mumaulixu tauu ie piena xoo mole, anu aululu mukalu. Mimii piepiena ane anu mu'oxonu ne, IAUE mualusouxu no anu mukalusi.

² Xe muavuti la mu'avalou itema sou xaixai noxou vile. Anu itema ane ne anu itema tila kena. Anu sou usaxisaxila'u mimii noxou Avalaamu mukalusi. Muvikalanu aloxo 'o, "Namuxaxu avone vaxa no laaxu poxo'ilo mo navikalaleli manina. ³Eni emasaxaine lexe navikala manina no ualasou IAUE anu Lataua sou loxotolo mo lia, lexe mamu nini nasosovosie sema vile iu 'alixeni noxi'a ta mitema lai ne Kanani 'o. ⁴Laixe nini nalivu ulai no tuala noxilo mo nano'e sema vile iu 'alixeni Aisaki noxi'a ta milemleli lai ne."

⁵ Xe anu itema ne muavuti la mutali'isou Avalaamu, "Lexe eni alai xe axalisie sema vile iu 'iline xe eni avikalane, xe imulileli ine'e 'o uasi la ane ne loxovaa? Eni apalusou Aisaki ulivu ulai no tuala nini ne'umesou?"

⁶ Avalaamu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Mamu nini napalusou 'alixeni ulivu ulai ne, naxavutalanu ane ne laixe. ⁷ IAUE Lataua sou opo loxotolo muno'ilo no tualasou mamilo mo no lia liaxa'a ta milemleli mo anu muvika manina lexe lialia ano 'o ne anu ulosi'a ta 'ali'alixe ilo'a ta xasixasilo mo ta 'ilu'ilusuleli. Anu molu upalusou angelo noxou sou uulaxuneni sou nini naxalisie sema vile iu 'alixeni. ⁸ Lexe nini naxalisie sema vile, xe imulineni sou ngongou ngane'e uasi, la vaikala eni evikalanenixu ne umomomo sou utaluxene uasi. Ia nalailixu 'alixeni ulivu ulai no tuala noxilo ne uasi." ⁹ Ioxe, anu itema sou xaixai noxou ne muavuti la mumuxaxu avolu vile ne no laaxu Avalaamu poxo'u sou muvika manina lexe anu umulinu aloxo anu Avalaamu mulemolu ne.

¹⁰ Xe itema sou xaixai noxou anu Avalaamu muavuti la muno'a ta kameli mavulovexa noxou anu Avalaamu ne, xe muno'u mimii piena lailaixe kalumo. Muno'u mimii ane ne mukalu, la sou anu mulutu sou mulai noxou Naola ne Mesopotamia. ¹¹ Mulai xe muxali, la muta'olune'i ta kameli 'alai no lexa iou no ale no tuala ne sou mita'olu no lia. Anu asou 'olo'olovoxo mole ta sema ane'i sou ine'e itau lexa. ¹² Xe muta'olune'i ta kameli mukalu, la sou anu mulinga, "IAUE, nini Lataua noxou vatila noxilo Avalaamu. Nini menesi na'oxo mii ano 'o manina noxilo vaimomo 'osi. Mo namaxa'u alauna noxine noxou itema tila noxilo Avalaamu. ¹³ Namalei, eni ane atutulu no pa'umolu lexa iou 'o, mo ta mitema no tuala 'o, ta 'ili'ili'a ta vuanga ane inene'e sou itau lexa. ¹⁴ Ia lexe eni avikalane vile aloxo 'o, 'Eiseo, namuxaxu lexaxene netau ne no lia mo eni aie.' Xe ane ivikala lexe, 'Ioxe, amula 'o, ka sou naie. Xe naie ukalu, la sou eni aiene'i ta kameli kalumo.' Eni emasaxa lexe ane sema ane nesi ane nini mene nesosovosie lexe itema sou xaixai noxine Aisaki semau. Lexe anu masaxa ane ne uxali manina, la eni alavusi lexe nini nemaxau alauna noxine noxou itema tila noxilo."

¹⁵ Anu a ulilinga mo ukalu uao, ia Liveka mitavulenu lexaxe vexasou no laxasie mine'e mixali. Liveka ne Betueli 'olu sema. Betueli ne momu ane Naola, eiae Avalaamu vimou. Xe semau ne Milika. ¹⁶ Liveka ne vuanga 'o, iei ne lailaixe misevile mo ilou mulu vile iai uao. Mine'e la milai avile no lexa iou sou mitau lexa, xe mukalu la milivu mitelo.

¹⁷ Xe itema sou xaixai noxou Avalaamu ne mupasipaa 'o la muiave mulai noxie la muvikalane aloxo 'o, "Naie no anu lexaxene mo aie seville."

¹⁸ Xe ane miavuti la mivikalanu aloxo 'o, "Ioxe, Naie." La sou ane mitaloxolixu lexa vexasou mitalilonu ne mulu'e mitetelisou sou mitelixu sou muie. ¹⁹ Xe muie mukalu la ane mivikalanu aloxo 'o, "Neie mukalu, ia eni alai mo aiene'i ta kamelimeni mo ane'i iie kalumo." ²⁰ Xe ane miavuti

la milai minixi'u lexa pa'usou no lupexa'a ta kameli io milai sou mitauxa'a lexa la. Miiene'i xoo mole, ta kameli tavu'alo ne mikalusi'a. ²¹ Ia itema ne anu iou a ulalai noxie sou uutiei, ia uvivikala uasi. Anu umasaxa lexe umaisou Lataua IAUE uxaxai no anu mii ane ne mo lexe uxali maninasou loxo mulingau mulai noxou.

²² Xe ane miiene'i mukalu, la anu muno'u suva xoulu vile ne tu'umaxu muxali loxo gramu ta'uve sou mulilixu no kusinei xe mukalanu lasa xoulu tamei tu'umaxu muxali loxo gramu itemaxu ta'uve (100) no avole. ²³ Xe mukalu la mutali'isie aloxo 'o, "Maula se, navikalaleli, mamine 'ena'ei? Mo lovoxaa tani noxou ne tila seville sou nexi noxi'a ta mitema noxilo noxi'a taai no anu maasi?"

²⁴ Xe ane miavuti la mikolinu aloxo 'o, "Mamilo ne ualasou lexe Betueli, eiae Naola ilee Milika 'ili'a. ²⁵ Mo nexi ta kameli taasi'a lailaixe a uxolu mo la'ilalixa'a kalumo piena misevile a uai sou i'ou mo tani a uxolu sou ngaxolu no anu."

²⁶ Xe itema ne muavuti la muxola'u tava'u vo'uxu sou mutulu no anu sou mutangatulu mulu'elai sou mulotu mulai noxou IAUE. ²⁷ Muvikala aloxo 'o, "Eni a'iti ualasin IAUE, nini Lataua noxou tila noxilo Avalaamu. Nini nemaxau alauna noxine noxou itema tila noxilo mo nini ne'oxo maninasou vaikala noxine ane nini nevikalanu no anu. Vaimomo 'o, nini menesi neoleleli mole ane eni emuamua'i elapu ene'e noxi'a ta minuminu 'o."

²⁸ Xe sema miavuti la miiave alaxu vilesisi milai noxie nenie taasie sou mia'alo'i'a ta minemine. ²⁹ Liveka vimoe vile mulu ualasou lexe Lavani, anu mulomu la muiave muatulai no ale sou mulai avile no lexa iou e itema sou xaixai noxou Avalaamu mune'e muxalisie vimou no anu. ³⁰ Lavani mumaisou suva noxie vimou kusinei xe lasa no avole, xe mulomusou vaivaikala e itema sou xaixai noxou Avalaamu muvikananexu, la anu mulai noxou. Anu itema ne a ilo'a ta kameli itutulu no lexa iou pa'umolu.

³¹ Lavani mulai xe muxali noxou, la muvikananu aloxo 'o, "Nane'e mo nengei talai no tani. Lataua IAUE tanuxene mo mualusine. Ia loxovaa ane nini natutulu loxo 'o? Eni epaipou taasine no taasilo mukalu, mo ta kameli ne taasi'a kalumo a muxolu."

³² Xe itema sou xaixai noxou Avalaamu mulomu aloxo ne xe mukalu la mumulinu Lavani mulai no tani. Ilo'u milai xe mixali no tani, la Lavani muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou sou misu'uline'i sou milu'enu mimii ne no latane'i ta kameli, xe mukalu la miitixa'a ia'eia'e mo la'ilali sou mi'ou. Xe mukalu la mino'u lexa mulai noxou itema sou xaixai noxou Avalaamu ilo'a ta mitemau sou i'uinu tava'a. ³³ Mino'u la'ilali mine'enu sou i'ou, la anu itema sou xaixai noxou Avalaamu ne muvikala aloxo 'o, "Eni umomomo sou a'ani palea uasi, lexe eni avikala lamana no anu mii ane eni ene'e lexe alemolu lamana noxinge, la sou eni a'ani." Xe Lavani muavuti la mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Toxe, navivikala."

³⁴ Xe anu muavuti la muvikala musokou aloxo 'o, "Eni itema sou xaixai noxou Avalaamu, ³⁵ IAUE Lataua mualusou tatila noxilo Avalaamu misevile, mo mu'oxonu muxali itema sou lavuluti. Muiitiu ta sipsip mo ta mee mo ta kau, siliva mo xoulu. Ta mitema ane sou upalalupusi'a, ane'i ane ta sema xe ta mulu. Muiitiu ta kameli mo ta donki kalumo. ³⁶ Sala e tatila noxilo semau, ane aululu, ia ane mivo'onu 'ilie vile mulu. Tatila noxilo Avalaamu muiitiu mimii noxou latala ne mukalusi. ³⁷ Anu muvikala pekia'u noxilo aloxo 'o, 'Eni axoxoo lai 'o ne Kanani, ia mamu nini nasosovosie sema vile noxi'a ta Kameli lexe 'alixe semau, uasi. ³⁸ Nini nalai noxi'a mamilo ta temanu tuala sou mo nakamuli iu 'alixeni sema ane." Anu muvikala aloxo ne la sou eni evikala lamana manina lexe eni amulinu

vaikala anu muvikalalelixu ne. ³⁹ La sou eni evikalanu tatila noxilo aloxo 'o, 'Lexe sema ane ne, imasaxa lexe imulileli ine'e uasi, la ane ne loxovaa?' ⁴⁰ La anu muvikala aloxo 'o la, 'Eni amitema sou alolomu mo amulinu vaikala noxou IAUE. Anu molu upalusou angelo noxou sou umulineni sou mii e nini nalai na'oxo ne, anu uxali laixesi. La sou nini namomomo sou nano'e iu 'alixe sema vile noxi'a ta mitema noxou mamilo. ⁴¹ Lexe nini na'oxo aloxo, ne la vaikala ano 'o umomomo sou utaluxene la uasi. Mo lexe nini nalai noxi'a ta milēmileli xe, ilomuxu vaikalameni uasi, la anu aloxo nesi, vaikala eni evikalanenixu ne umomomo sou utaluxene uasi.'

⁴² Vaimomo 'o eni ene'e exali no lexa iou la elinga aloxo 'o, 'IAUE, Lataua noxou tatila noxilo Avalaamu, nini mene na'oxo xaixai ane eni ene'e lexe a'oxonu 'o mo uxali manina. ⁴³ Eni a axoxoo 'alai no lexa iou, ia lexe sema vuanga vile ine'e itau lexa, la eni avikalane aloxo 'o, "Eiseo, natauxenixo lexa une'e mo aie." ⁴⁴ Xe ane imasaxa, xe imasaxa sou iiene'i ta kameli xe kalumo, la ane sema e nini nesosovosie lexe tatila noxilo 'olu semau ane.' ⁴⁵ Eni akalusou lingalinga noxilo uao, ia Liveka mine'e mixali. Mitavulenu lexa vexasou no laxasie milu'elai no lexa iou sou itau lexa. Xe eni eavuti la evikala aloxo 'o, 'Eiseo, natauxenixo lexa seville une'e mo aie.' ⁴⁶ Xe ane mipasipaa 'o la milu'enu lexa vexasou no laxasie la mivikala lexe naie. La sou mitelixu sou eie. Xe miavuti la mivikala lexe eni alai mo aiene'i ta kamelimeni kalumo. ⁴⁷ Xe eni elutu vaxa la etali'isie, 'Mamine 'ena'ei?' Ane miavuti la mikolinu tali'ixeni lexe, 'Eni mamilo ualasou lexe Betueli, eiae Naola ilee Milika 'ili'a.' Eni elomu aloxo ne, xe eavuti la eno'u suva vile ka ekelelixu no kusinei xe lasa no avole tamei. ⁴⁸ Xe eavuti la exola'u tava'ilo vo'uxu sou etulu no anu sou elotu mulai noxou IAUE. Evikala laixe mo e'iti ualasou Lataua IAUE, anu Lataua noxou tatila noxilo Avalaamu. Anu molu mupaamuxale mune'e noxou tatila noxilo vimou mole ane eni ene'e exalisie sema vuanga 'o sou i'uluxu tatila noxilo 'olu. ⁴⁹ Ia ngingi alalae 'osi ne lexe ngingi ngamaxa'u alauna ulai noxou tatila noxilo mo nga'oxo 'ilixu laixe ulai noxousi, la ngavikala lamana noxilo, xe uasi la ngavikala lamana kalumo, mo sou eni atovo xavutala vile la."

⁵⁰ Xe Lavani ilou Betueli miavuti la mikolinu vaikalau itema ne aloxo 'o, "Nexi telavusou lexe mii ano 'o molu noxou IAUE Lataua, la anu umomomo sou nexi tamuli xavutala vile la uasi. ⁵¹ Ia Liveka ano, nano'e mo nalailixe sou tatila noxine 'olu u'uluxe aloxo masaxa noxou IAUE."

⁵² Xe itema sou xaixai noxou Avalaamu mulomu aloxo ne la mutangatulu mulu'elai sou mulotu mulai noxou IAUE. ⁵³ Xe muavuti la mulaasou lavuluti ane anu mutaataa no tivaxu sou mulosie Liveka. Muno'u mimii se'i loxo siliva ilou xoulu mo lavalava sou mulosie Liveka xe mulosou vimoe ilee nenu lavuluti se'i ane lailaixē kalumo.

⁵⁴ Ilo'a mivikala mo mulosi'a mimii ne mukalu, la sou anu ilo'a ta mitemau mi'ani mo miie. Xe mukalu la milai miāi. Xe mitulu no kakau, la anu muvikala lamana noxi'a aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe alivu ulai noxou tatila noxilo."

⁵⁵ Xe Liveka vimoe ilee nenu miavuti la mivikala aloxo 'o, "Ngingi ngongi'a ta mitema noxine ngalai, ia Liveka ne lexe ixolu voxo mavulovexa vile, ka sou ilai."

⁵⁶ Ia anu muavuti la muvikala aloxo 'o, "Mamu nga'oxonexi sou taxolu la. IAUE molu musu'ulileli mo xaixai noxilo ane munene'a 'o. Ia nga'apixo mamu, nga'italoleli mo alivu ulai noxou tatila noxilo." ⁵⁷ Xe ane'i miavuti la mivikala lexe, "Ta'avalie ine'e mo tatali'isie 'o." ⁵⁸ La sou mi'ava Liveka milai sou mitali'isie lexe, "Loxovaa, nemasaxa lexe namulinu itema 'o?" La ane mikolinu lexe, "Ani, eni emasaxa lexe alai."

⁵⁹ La sou nenie ilou vimoe mipalusie ilee sema tila milai sou mimulinu itema sou xaixai noxou Avalaamu ilo'a ta mitema noxou. ⁶⁰ Xe miavuti la mialusie no anu vaivaikala ano 'o, "Vivixe sema, ulai ili'i la tavu'alo misevile neni'a ane nini. Ulai aso vile la ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni italoxolixa'a ta uluai'a." ⁶¹ La sou Liveka ilo'a ta sema sou xaixai noxie mitaxusou mi'ami'a sou mimulinu itema sou xaixai noxou Avalaamu ilo'a ta mitema noxou sou milai.

⁶² No voxo ane ne, Aisaki mu'umesou xalee lia vile, ia no nano no xalee lia ane ne lexa iou vile a uxolu. Ilemo lexe, "Lexa Noxou Lataua Ane Mauli Muxolu Noxou Mo Umamaisilo". Xe anu muxoxoolu ne Nexevu. ⁶³ No 'olo'olovoxo no voxo ane ne, la anu mulutu sou mukilaka no tani tatatexa xe iou mulai la iou mutukumusi'a ta kameli inene'e loxo noxou. ⁶⁴ Xe Liveka mimaisou la mitaloxo noxou kamelie milu'e no lia, ⁶⁵ xe miavuti la mitali'isou itema sou xaixai noxou Avalaamu, "Itema 'ena'ei e ualaanenge umumuamua'i unene'e ne?" Anu muxiu vaxa la muvikalane lexe, "Ua, tatila noxilo ane." Xe ane milomu aloxo ne, la ane mipasipaa misu'asou iei no anu lavalava sou kisie.

⁶⁶ Aisaki mune'e muxali noxi'a la sou itema sou xaixai noxou mua'aloxu muamua'i noxou mo mimii ane muxali no anu muamua'i noxou. ⁶⁷ Aisaki muavuti sou muno'e mi'unalai no taasie nenu Sala, la sou anu mu'uluxe semau ne. Anu umasaxaie misevile mole tanutanuxe nenu la ua.

25

Avalaamu Musoli

¹ Sala misoli la Avalaamu mu'uluxe sema vile la, ualasie lexe Ketula. ² La sou ilou mipalaane'i ta 'ili'a la ualaualasi'a ano 'o, Simulani, Iokusani, Mediani, Midiani, Isivaki xe Sua. ³ Iokusani mupalaane'i ta 'olu ane Seva ilou Tetan. Tetan ta 'olu ane mixalixa'a ta mitema sou tuala ne Asulu mo ta mitema ne Letusi mo ne Leumi. ⁴ Xe Midiani ta 'olu ta mulu ane Epa ilou Epe mo Kanoko mo Avita mo Eluda. Ane'i ane ne Ketula ta 'ili'ilie ilo'a ta xasixasie.

⁵ Avalaamu mu'italonu lavuluti noxou mukalusi mulai noxou 'olu Aisaki. ⁶ Xe no mine anu uao uxoxoolu o, la lavulavuluti se'i ne muiti'a ta 'olu ane noxi'a ta semasemau ane ili'i. Mulosi'a mukalu la mupalusi'a sou milai mixolu va'axu noxou Aisaki no lia xalee ane aso uxaxali utelo no anu.

⁷ Avalaamu muxolu mumaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tamei mo ta'uve (175), ⁸ mole anu aululu soxu manina. Muxoxolusi xe mulapuu tauuxu kaluxu alaxu vilesisi loxo 'osi la musivita soxu. Anu aululu manina vile xo mumaulixu tauu ie piena misevile. Xe no voxo ane anu musoli no anu ne, la uleenu mulu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli. ⁹ Ta 'olu tamei eiae Aisaki ilou Isimaeli mitavule sou milai mi'asixu ne Makapela. Makapela ne muxoo no xalee mulai loxo aso uxaxali utelo no anu ne Mamule. Tei la lia xalee ane ne, Epulon liaxu. Epulon ne itemasie tuala ne Ketu, momu ualasou lexe Sokaru.

¹⁰ *Avalaamu molu mulotonu lia ane ne noxi'a ta mitema ne Ketu. Milai mi'asixu anu Avalaamu no pa'umele semau Sala ane. ¹¹ Avalaamu musoli io Lataua muavuti la mualusou 'olu Aisaki. Aisaki mulai muxolu 'alai no lexa iou vile ilemolu lexe, "Lexa Noxou Lataua Ane Mauli Muxolu Noxou Mo Umamaisilo".

Isimaeli ta 'Olu

¹² Ioxe nanasou Isimaeli ano 'o. Isimaeli ne, Avalaamu mupalaanu noxie Axali semasie Aixiputo e Sala mino'e sou mixoo noxie sou ipalupalusie

ne. ¹³ Mupalaane'i la ta 'olu ualaualasi'a ano 'o. Musokou noxou ane lapolaxu la mulai muxali noxou soxu ane kaluxusi'a. Lapolaxu ane Nevaiote ka Kedaru, Atibelu, Mipusamu, ¹⁴ Misima, Tuma, Masa, ¹⁵ Kadati, Tema, Ieturu, Napisi xe Kedema. ¹⁶ Ane'i, ta mitema e mavulovexa mo mulelia tamei ne, Isimaeli ta 'olu ta mulu ane. Ualaualasi'a ne, mimoxo'u tuatualasi'a ilou tanitanixu mauilixa'a no anu. Ane'i Isimaeli ta 'olu mixalixa'a ta mitema sou mata noxi'a vilevilesi. ¹⁷ Xe Isimaeli tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa tatalu mo muxatele tamei (137) la sou anu musoli. Xe no voxo ane anu musoli no anu ne, la uleenu mulu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli. ¹⁸ Ta xasoxasou ilo'a ta 'ilusulusunu ne milai mixolu no lia xalee no nixi ne Avila xe ne Suru no vote'i mulai ne Asulu 'alai ne Aixiputo. Ane'i milai mixolu va'axu noxi'a Avalaamu ta xasoxasou ilo'a ta 'ilusulusunu ane noxou 'olu Aisaki.

Iakovo Ilou Esau

¹⁹ Avalaamu 'olu e ualasonu lexe Aisaki, nanasou aloxo 'o. ²⁰ Aisaki tauu iexu mulai loxo itemaxu tamei (40) la sou anu mu'uluxe Liveka eiae Betueli 'olu. Betueli anu sou tuala ne Alamu no xalee ne Mesopotamia. Vimoe mulu ualasonu lexe Lavani. ²¹ Aisaki mu'uluxe semau Liveka ne, ia ipalaa uasi, la sou mulinga mulai noxou IAUE la sou ane opoone. ²² Opoone ne la ta 'ilie tamei a mixolu no nano, la ilou i'oto'oto. La sou ane miavuti la mitali'i aloxo 'o, "Loxovaa ane mii ano 'o muxali noxilo loxo 'o?" Xe miavuti imasaxa lexe ilavu no anu tava'u 'oto'oto noxi'a ta keakea tamei ne. La sou mele mitali'i no anu linga noxie mulai noxou IAUE. ²³ *La sou IAUE mukolinu tali'i noxie aloxo 'o, "Ta mutu'u ovuxa'a ta mitemta tamei ane ixoxoo no nano no oponeni ne, ulai ili'i, la sou nini navo'one'i, ia ulai ili'i la ixolu ipita uasi, ikalipala'a. Vile xaviinu xe vile ne xaviinu uasi. Ane kitu'a e uxali la ulu'e ili'i ne, ulai la anu usaxila'u anu ane nini navo'onu tel."

²⁴ Xe no voxo ane sou Liveka mivo'o, la mivo'one'i ta 'ilie ta vunaxa'a ta sema ta mulu tamei. ²⁵ Ane mulu'e tei ne, vasimolu lauolauoinu xe laxulaxusou. La sou mimoxo'u ualasonu lexe Esau. ²⁶ Xe ane mulu'e ili'i ne mulu'e la avolu muteteli noxou ane muuli ne tava'u ulu'u. La sou mimoxo'u ualasonu lexe Iakovo. No tauu ie ane, ane Liveka mivo'one'i ta 'ilie tamei ne la Aisaki anu tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa muxatele vile (60).

²⁷ Ta 'olu ta tamei ne mileme mipalea loxo 'o. Esau ne muxali itema vile sou paipaa manina. Mulavu laixe misevile sou uvau mii. Ia Iakovo ne anu itema vile sou uxoxoo se'isisi sou u'ole'ole no tualasi. ²⁸ Aisaki umasaxau Esau misevile xo anu u'osasonu taataa e unono'u anu u'o'ou utotomu. Xe Liveka ne ane imasaxau Iakovo misevile.

²⁹ No voxo vile la Iakovo uxuxutuxu la'ilali se'i ne se'isisi. Xe Esau mulai mupaipaa xe muxali, la musolixu. ³⁰ Xe muavuti la muvikalalanu vimou Iakovo aloxo 'o, "Eni esolixo misevile, naitixo la'ilali lauoinu e naxuxutuxu ne se'i." La sou ane ane'i mimoxo'u Esau ualasonu vile lexe Edomu.* ³¹ Ioxe, anu Iakovo muavuti la mukolinu vaikalau Esau aloxo 'o, "Lexe nini nalosilo ualasinu lexe nini lapolaxu ne, la sou eni aitixene la'ilali 'o." ³² Xe Esau muavuti la muvikala aloxo 'o, "Anu mii vile uasi. Eni a 'alalai sou asoli. Uala ane ne, anu mii vitanisi, umomomo sou uxalixu mii vile noxilo uasi." ³³ *Xe Iakovo muavuti la muvikalalanu vimou ne lexe, "Ia lexe nini navikala maninasou lexe nini nemasaxa manina lexe na'italo uala ane ne une'e

noxilo.” Esau muavuti la muvikala maninasou, la sou mulosou uala ne lexe anu Iakovo anu laposalaxu. ³⁴ Xe Iakovo muavuti la sou munitixu vimou Esau ne, veleti ilou la'ilali se'i ane anu muxuxutuxa ne. Mu'ani mo muie mukalu, la sou mulutu sou mulai. No anu xavutala ne Esau mumulinu sou muxexeenu ualasou lexe anu laposalaxu mulai noxou vimou ne, anu lamana lexe anu uala ane ne, anu mii vitansi noxou anu Esau.

26

Aisaki Ilou Avimeleki

¹ Tauu vile sou soli muxali ne Kanani la loxo ane muxali no tauu ane Avalaamu muxoxoolu 'o, la sou Aisaki mulai noxou Avimeleki, anu tatananu tuala noxi'a ta Pilistia no tuala tila ne Xelalu. ² IAUE mupala'a noxou no voxo ane ne la muvikalanu aloxo 'o, “Nalu'elai ne Aixiputo uasi, naxolu no xalee lia ane eni melo avikalane ni sou naxolu no anu. ³ Naxolu no lia xalee ane ne la eni kalumo axolu noxine mo aalusine. Lia xalexalee ano 'o eni alosinge ngongi'a ta 'iline mo ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ukalusi, aloxo 'o eni elemolu lamana noxou mamine Avalaamu. ⁴ Eni axalixa'a ta 'ili'iline mo ta xaisxasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ixali tavu'alo loxo ta oto teitexi no loxotolo. Mo sou a'italonu lia xalexalee no anu lia lololinu ano 'o noxi'a. Xe ulai ili'i, la eni aalusi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi no anu vote'i vilesisi. Vote'i ane ne, nini ta xasixasine ilo'a ta 'ilusulusuneni, ⁵ xo Avalaamu anu mulomuxo mo mumulinu masaxa noxilo mo vaivaikala noxilo laixe mukalusi. Tava'u aloxo ne, la sou ane eni a'oxonu 'ilixoxo laixesi ulai noxine.” ⁶ Aisaki mulomusou vaivaikala lamana noxou IAUE mukalu, la sou anu muxolu ane ne Xelalu.

⁷ Xe no voxo ane ta mitema sou tuala tila ne Xelalu mitali'isou sie semau Liveka ne, la anu muvikalane'i lexe, Liveka ne, anu semau uasi, vimou ane. Muxavutala lexe utalumeie'i ilou aloxo ne xo loxo io anu upala'alixe lexe anu semau ane, la ane'i ivau. Xo ane Liveka ne iei lailaixe misevile.

⁸ Aisaki muxoxoolu no xalee tuala ane ne maxuveeni misevile, xe no voxo vile la Avimeleki tatananu tuala noxi'a ta Pilistia mutulu no aitenga sou atume no taasou la iou mulai'ou Aisaki mine usa'asa'avunoxe Liveka. ⁹ Avimeleki mumaisou Aisaki aloxo ne mukalu, la mu'avalou mulai noxou la muvikalanu aloxo 'o, “Aisaki, vaimomo 'o eni elavu, sema e ngongou ngaxoxoolu ne, nini semameni ane, ia loxovaa la nini nevikala lexe nini vivine sema ne?” Xe Aisaki muavuti la mukolinu tali'i noxou Avimeleki aloxo 'o, “Eni xavutalaxeni mu'ume xo loxo 'o io maasi xe eni apala'alixe lexe ane semaxe ane, la ta mitema ine'e ivelo asoli io sou ine'e ino'e la ilai i'uluxe.”

¹⁰ Xe Avimeleki muavuti, la muvikalanu aloxo 'o la, “Nini nesusu toxoxa'a. Lexe itema vile noxixe 'o ilee semameni miai, la anu susu ane vaikalasou utelo noxixe. Ia ano 'o ne uasi, anu susu ane muxali no nano 'o ne, vaikalasou utelo ane noxinesi.” ¹¹ Xe ili'i la sou anu Avimeleki ne molu muavuti sou muvikala pekia'u sou mupeletotosi'a ta mitema noxou mukalusi. Muvikalane'i aloxo 'o, “Lexe itema vile u'oxo susu vile noxou itema ano 'o ilee semau, la tava'u itema ane ne mo usoli.”

¹² Aisaki muxoxoo ne xe ili'i la sou muxaxai sou mutounu la'ilali se'i mulu'e no lia no xai ane anu muxaisou ne. No tauu ie ane ne, la'ilali no xai ane ne, temanu piena misevile, xo IAUE mualusou anu Aisaki. ¹³ Aisaki muxali loxo itema tila vile maninasou lavuluti tavu'alo mo lavulutiu mu'oki'oki tani manina. ¹⁴ Anu itema vile toxoxa'a manina. Ta sipsipou ilo'a ta kau mo ta mitemau sou ixaxaixu ne tavu'alo misevile, la sou ta

Pilistia opone'i masuau. ¹⁵ Xe miavuti la lexa taxataxasou e ta mitema sou xaixai noxou momu Avalaamu mi'asou mine anu Avalaamu uxoxoolu ne, misovosovolou mukalusi no anu lialia.

¹⁶ Xe Avimeleki muavuti la muvikalano Aisaki aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe nini naxoo no lia 'o la uasi. Naxexesou tualasixe 'o mo nalai naxoo va'axu, xo nexi tamomomo noxine la uasi. Nini xavineni misevile." ¹⁷ Aisaki mulomu aloxo ne mukalu, la mulutu sou mulai. Mulai xoo la mu'ilii tualasou alavua no vanunu ne Xelalu ne sou mutulusou taasou ane. ¹⁸ Tatei la Avalaamu muxoxoolu ane, mo mu'asou lexa iou sou miie no anu, ia ili'i no anu soli noxou la ta Pilistia misovolou lexa taxataxasou ne mukalusi. Ia Aisaki mulutu xe mulai muxolu ane, la anu mu'asou lexa taxataxasou ne la. Mu'asou mukalu la mumoxo'u ualaualasi'a aloxo momu mumoxo'u no anu tei.

¹⁹ Alaxu vile la ta mitema sou xaixai noxou Aisaki mi'asou lexa iou vile no vanunu e ane'i milai mixolu no anu ne. ²⁰ Xe ta mitema sou isaxisaxila'a ta kau ne Xelalu ne miavuti la ilo'a ta mitema sou isaxisaxila'a ta kau noxou Aisaki mi'otosou lexa iou ane ne. Ta mitema sou isaxisaxila'a ta kau ne Xelalu miavuti la mivikala lexe, "Lexa iou ane ne, nexi na'anexi." Xe ili'i la sou Aisaki mumoxo'u lexa iou ane ne lexe, "Otosou". ²¹ Ioxe, ta mitema sou xaixai noxou Aisaki miavuti la mi'asou xa'a lexa iou vile la. Xe ili'i la 'oto'oto muxali no anu la. La sou Aisaki mumoxo'u lexa iou ane ne lexe, "Ulua". ²² Xe Aisaki muavuti la musukusou xalee lia ane ta mitema sou xaixai noxou mi'asou lexa iou no anu ne, ia musuku mulai no xalee vile sou mu'asou lexa iou vile alavua la. Xe mumalei la ta mitema i'otosou uasi, la mumoxo'u lexa iou ane ne lexe, "Xoluxolu laixesi", xo anu muvikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o IAUE mulosinge tuala laixe sou taxolu laixesi no anu, mo ulai ili'i la nenge mimii tavu'alo ne anu molu ulosinge no anu xoluxolu noxinge no anu lia xalee ano 'o."

²³ Xe ili'i la anu Aisaki mutelai ne Beru-seva. ²⁴ Xe no 'olovoxo la IAUE mupala'a noxou la muvikalano aloxo 'o, "Eni Lataua noxou mamine Avalaamu. Na'ume mamu, xo eni axoo noxine, mo aalusine mo sou ta 'ili'iline mo ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni ixali tavu'alo xo eni emasaxau itema sou xaixai noxilo Avalaamu misevile." ²⁵ Aisaki muavuti la muvalovalu no anu lavo'o sou mutauuxu navu sou mu'elaxa'a ta sipsip sou mulinga no anu IAUE ualasu noxou IAUE. Xe muavuti la mu'ilii tuala sou mutulusou taasou no xalee lia ane ne. Xe ta mitema sou xaixai noxou miavuti la mi'asou lexa iou vile kalumo a no xalee lia ane ne.

²⁶ *No voxo vile la Avimeleki molu no tuala ne Xelalu sou mulai mumaisou Aisaki, la eiae Ausate e anu itema vile sou ulolosou Avimeleki xavuxavutala mo Pikolu anu itema vile toxoxa'a sou uuli noxi'a ta mitema sou 'oto'oto noxou Avimeleki ne ilou mimulinu sou milai noxou Aisaki. ²⁷ Ilo'a mimuamua'i xe milai mixali noxou Aisaki la mutali'isi'a aloxo 'o, "Tatei la ngelavixo la ngekusailo la exexesou liangenge, ia loxovaa la ngingi ane a ngane'e ngaxali noxilo 'o la?" ²⁸ Xe ane'i tatalu ne miavuti la mikolinu tali'iou aloxo 'o, "Vaimomo 'o nexi telavu lexe IAUE anu a uxoo noxine. La sou nexi temasaxa lexe nenge nenge'a tasakii xavutala vile no nixi noxinge nenge'a. ²⁹ Xavutala ane nenge nenge'a tasakiinu 'o aloxo 'o, Mamu nini na'oxo masua une'e noxixe xo nexi ta'oxo masua noxinge uasi. Nexi te'oxo laixesi mulai noxingesi. Mo no voxo ane nini ne'umesou lianexe, la nexi iexi muvaxainesi mole nelai opoone lelemesousi, ia la'iaxene uasi. La sou nexi temaisou lexe IAUE musu'ulineni laixe misevile."

³⁰ Xe Aisaki muavuti la mu'oxoxa'a la'ilali toxoxa'a sou mi'ou xe miie. ³¹ Ilo'a mi'ai xe mi'emo la ilo'a mixalixu masaxa vile toxoxa'a lexe usoko ane vaimomo mo ulai utalo ili'i ne ane'i ilo'a xoluxoluxa'a vilesisi. Misakii xavutala ane ne mukalu, la Aisaki musaxane'i sou milai, ia opone'i muai se'lisisi.

³² No anu voxo ane nesi la ta mitema sou xaixai noxou anu Aisaki ne mine'e mixali noxou la mivikalanu aloxo 'o, "Nexi te'asou lexa iou vile la lexa muxali mutelo no anu." ³³ Xe Aisaki muavuti la mumoxo'u lexa iou ane ne lexe, "Seva (tavu'alo)". La sou musoko no voxo ane ne mole mune'e vaimomo 'o ne, ane'i mimoxo'u tuala ane ne lexe Beru-seva.

³⁴ Ioxe, Esau tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu tamei (40), la mu'uluxe eiae Iudi, Beri 'olu sema. Beri anu itemasie Ketu. Xe muavuti la mu'uluxe Basemati, eiae Eloni 'olu. Eloni kalumo anu itemasie Ketu. ³⁵ Aisaki ilee Liveka ixoxolu xe ie'i uvavaxai'a ta sema tamei ne la, tane'i navuxui'a misevile.

27

Aisaki Mualusou Iakovo

¹ Aisaki mumaulixu tauu ie piena misevile mole anu aululu manina. Iou ne isivoxo mole umamalei la ua. No voxo vile, la anu mu'avalou 'olu lapolaxu Esau mune'e noxou la mivikalanu aloxo 'o, "Esau, 'alixeni. Nini 'ava?" La Esau mukolinu la mivikala lexe, "O! Eni a axoxoolu 'o." ² Xe momu muavuti la mivikala aloxo 'o, "'Alixeni, eni a amitema tila mukalu, mole eni alavusou voxo ane sou eni asoli no anu uasi. ³ La sou eni emasaxaine lexe nano'u pasikomeni ilou tavimeni mo nalai napaipaa mo navau xenixo miposi. ⁴ Xe naxali la naxutulala'u ukalu la naxutuxu xenixo la'ilali tu'axu lailaixe loxo nexutuxu e'ou. La'ilalixu ne uxutu ukalu la nano'u une'e noxilo. Eni a'ou ukalu xe ili'i la sou eni aalusine kaluxusou ka sou eni asoli."

⁵ No voxo ane Aisaki upepela'u 'olu Esau aloxo ne la Liveka a ilolomu. Xe Esau mulutu la mulai mupaipaa. ⁶ Xe ane Liveka milomu aloxo ne xe milutu la milai mivikalanu 'ilie Iakovo aloxo 'o, "'Alixeni, nalomu. Alalae se 'o elomusou mamine upepela'u 'olu Esau aloxo 'o, ⁷ 'Nalai napaipaa mo navau xenixo miposi mo naxutuxu xenixo la'ilali tu'axu lailaixe loxo nexutuxu e'ou. Xe a'ou ukalu la sou eni aalusine kaluxu no talaxu IAUE ka sou eni asoli.' ⁸ 'Alixeni, nalomu noxilo. Mii ma'ia ane avikalanenixu lexe na'oxo alalae 'o, la namulinu vaikalaxenisi mo na'oxonu. ⁹ Nalai no kalesi'a ta mee 'ole mo nano'a tamei ta lailaixe ane uao ileleme utetelo o mo ine'e axaumusi'a, xe axutuxuxou mamine la'ilalixu e umasaxau utotomu, ¹⁰ la sou nano'u ilou ulai noxou sou u'ou, la sou anu ualusine xe ili'i la sou anu usoli."

¹¹ Ia Iakovo soxu ne muavuti la mivikalane nenu aloxo 'o, "Atie, nini nelavu lexe Esau ne anu vasimolu laxulaxusou, ia eni 'o ne, vasimelo muvelisi. ¹² Loxo 'o io anu uvava'ou vasimelo xe ukasilo, la anu ulavusi lexe enisi ane a'oxo loloxu ne, la u'oxo masualeli io ualusilo ua."

¹³ Xe nenu miavuti la mikolinu vaikala aloxo 'o, "Mii masua ma'ia ne une'e utelo ane noxilo eni anenine 'o, ia nalaisi mo na'oxo mii e elemolu noxine."

¹⁴ Anu mulomuxu vaikalaie nenusi mole mulai muno'a ta mee loxo nenu mimasaxai'a la mune'ene'i noxie sou mi'oxo xou momu la'ilali tu'axu lailaixe loxo anu mumasaxau. ¹⁵ Liveka mixutuxu la'ilali ne mukalu, la milai mino'u Esau tokolomou lailaixe e muai no taasi'i ne sou mitoxu'u 'ilie Iakovo no anu. ¹⁶ Xe mino'u mee sosou, ia laxulaxusou ka misakisakii muvaxa no avolu xe no xolanu xo tokolomou vimou e mutaa ne, utaluxu

xolanu uasi. ¹⁷ Xe miavuti la misulu veleti muvaxa noxou sou muno'u ilou la'ilali tu'axu lailaixe mulai noxou momu.

¹⁸ Mumuamua'i xe mulai muxali noxou momu la muvicala aloxo 'o, "Mamilo o!" "Ma'ia?" Momu mutali'i mulivu mulai noxou aloxo ne. Xe momu muavuti la muvicala aloxo 'o, "Ngingi ta 'ali'alixe ne tamei, ia 'ena'ei noxinge ngongou ane une'e u'avalilo 'o?" ¹⁹ Xe anu Iakovo muavuti la mukolinu momu aloxo 'o, "Eni Esau, 'iline laposalaxu. Natulu mo natalupexa mo na'ou la'ilalixene eno'u mune'e noxine 'o. Xe ukalu la sou naalusilo."

²⁰ Xe Aisaki muavuti la mutali'isou, "Alixeni, nepalea loxovaa?" Iakovo mukolinu la muvicalanu momu lexe, "Lataua IAUE noxine musu'ulileli la sou eni exalisou palea." ²¹ Xe Aisaki muavuti la muvicala lexe, "Alixeni, nasuku une'e 'alai mo sou eni akasine mo axamulinu vasimene. Loxovaa nini Esau manina?" ²² Iakovo muavuti la musuku mulai 'alai noxou momu sou mukasou sou muxamulinu vasimolu. Xe muavuti la muvicalanu 'olu aloxo 'o, "Xolineni loxo Iakovo xolinu, ia avone maumautunu 'o examulinu la laxulaxusou loxo noxou Esau." ²³ Muvicala aloxo ne, ia utongonu uasi xo vasimolu ne laxulaxusou loxo Esau. Xe muavuti, la lexe ualusou la ua, ²⁴ muavuti la mutali'isou la, "Loxovaa, nini Esau manina?" La anu mukolinu lexe, "Ani, eni manina."

²⁵ Xe Aisaki muavuti la muvicalanu 'olu aloxo 'o, "Toxe, nano'u la'ilali se'i e nexutuxu ne une'e mo a'ou. Xe ukalu la sou aalusine." Iakovo muavuti la muno'u la'ilali ne mulai noxou momu sou mu'ou. Muno'u xou uaini lumamo sou muiemolu kalumo. ²⁶ Xe ili'i la sou Aisaki muvicalanu 'olu aloxo 'o, "Alixeni, nasuku une'e 'alai noxilo mo na'aulaxo mo natimunu xaleleli." ²⁷ ✧Iakovo muavuti la musuku mulai 'alai manina noxou momu pa'umolu sou mu'aulaxu xe mutimunu momu xalenu, la momu mutuma'u tokolomou la tuma'u lailaixe misevile, la sou mualusou. Muvicala aloxo 'o, "Alixeni tokolomou ilou vasimolu 'o tumatuma'u lailaixe loxo xai vile IAUE mualusou.

²⁸ Laixe Lataua molu ulosine ta oto kui'a sou utilisou liaxene mo sou liaxene ne utuxu piena la la'ilalixene uleme laixe. Anu molusi uitixene la'ilali ilou uaini piena.

²⁹ ✧Ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi ne ixali loxo ta mitema sou xaixai noxinesi.

Mo ta mitema sou xalexalee tuatuala ne'eine'ei ne ixolu no lia no laaxenesi.

Ta viivine ne ixolu no laaxenesi. Nini menesi nasaxila'a.

Ane'i kisi'a ane nini. Mo nenine ta xasixasie ilo'a ta 'ilusulusune ane'i kalumo ne aloxo ne.

Ulai xe ta mitema imasaxa lexe ilingau Lataua sou ulosine tu'umaxu sou u'oxo masuaneni,

la anu mii ane ne ulivui'a la.

Xe ane'i ane imasaxa lexe Lataua u'oxo laixe noxinesi mo ualusine,

la anu Lataua kalumo u'oxo laixe noxi'asi mo ualusi'a kalumo."

³⁰ Xe Aisaki mualusou Iakovo mukalu mo mulaa mulai, io ili'i se la, la Esau e mulai mupaipaa xou momu 'ole mulivu muxali. ³¹ Anu kalumo muxutuxu xou momu la'ilali tu'axu lailaixe mo anu a unene'e noxou. Mu'unalai noxou momu la muvicalanu aloxo 'o, "Mamilo, natulu mo natalupexa mo na'ou la'ilalixene o se'i. Eno'u mune'e sou lexe na'ou ukalu la sou naalusilo." ³² Xe momu muavuti la mutali'i, "Nini 'ena'ei ne?" "Ua,

eni Esau e 'iline lapolaxu o.", anu Esau mukolinu tali'iiou momu aloxo ne.

³³ Xe Aisaki mulomu aloxo ne la mukuluke, la vasimolu mu'olo'olo. Xe muavuti la mutali'i, "Ia 'ena'ei e muvav miposi mo muno'u la'ilali mune'e eno'u 'o? Nini naxali uao ia eni e'ou la'ilali ne, mo alu kaluxusou ane elosou ne. Alu ane ne, uxolu noxou aloxo ne xo anu na'u mukalu." ³⁴ Xe Esau mulomu aloxo ne la la'iaxu misevile. La sou mutaloxu iii mii e toxoxa'a loxo 'o, sou mutama. Xe muavuti la muvikala tamatama mulai noxou momu aloxo 'o, "Naalusilo kalumo, eni kalumo naalusilo, mamilo soxu!" ³⁵ Momu muavuti la muvikalano aloxo 'o, "Vivine ane mune'e mukalavoileli o. Mo alu lexe eni aalusine no anu ane muno'u ne."

³⁶ *Xe Esau muavuti la muvikala aloxo 'o, "Mukalavoileli alaxu vile ka tameisou ano 'o la. Uala ane Iakovo ne, laaxu mumomomo noxou manina. Eni 'o ne, eni lapolaxu, ia anu mune'e mukalavoileli la muno'u uala lapolaxu ne mulai noxou. Ka une'e u'umenu alusilo 'o la. Ia loxovaa, alu sevile la sou naalusilo no anu la uasi?" ³⁷ Xe momu muavuti la muvikalano aloxo 'o, "Eni emuxaxu lexe anu uxali loxo tila noxine ne, mo ta minuminu ne ulai ili'i la ixolu loxo ta mitema sou upalupalusi'a noxou. Mo evikalano lexe ulai ili'i la la'ilalixu tavu'alo misevile, mo uaini kalumo. Ia 'alixeni, eni mii vile la sou alosine la uasi."

³⁸ *Xe Esau muavuti la mulingau momu la, "Mamilo, lexe alu noxine vile a uxoo noxine o, la naalusilo no anu. Naalusilo kalumo." Aliko soxu 'o mutaloxu iii sou mutama alaxu vile la noxou momu. ³⁹ *Xe momu muavuti la muvikalano aloxo 'o,

"Ulai ili'i la liaxene ne, lia laixe uasi.

Natounu la'ilalixene la uleme laixe uasi.

Mo ta oto kui'a umomomo sou utilisou xaixene uasi.

⁴⁰ *Visomeni uulaxuneni no anu voxo ane lexe nini na'oto sou nakamulin-uxene la'ilali.

Vivine ne anu tila noxine.

Nini naxoo no laaxu sou anu upalupalusine sou na'oxo'oxo mixumixu.

Ia ulai ili'i la nini la'iaxene, la anu umomomo sou usaxila'ine la ua."

Iakovo U'ume Ulai Noxou Lavani

⁴¹ Ia Esau ne la'iaxu mo tanu masuau Iakovo misevile, xo momu mualusou laixe, ia anu uasi. Xe muxoxoolu la xavutalau ukakamuli vote'i sou uvau vimou. Xe muavuti la muvikala aloxo 'o, "Ala'alai sou mamilo asou usoli. Usoli ukalu mo ta'asixu xe ili'i la sou eni avau vivilo Iakovo ne."

⁴² Xe Liveka neni'a ilou milomu aloxo ne la mikalaa anaxeu 'ilie Iakovo sou mune'e noxie. Mune'e muxali la ane mivikalano aloxo 'o, "Nalomu, vivine Esau la'iaxu mo umasaxa lexe uvene nasoli. ⁴³ Nalomu mo na'oxo aloxo eni alemolu noxine o. Nalutu ane alalae 'osi mo na'ume ulai noxou iameni Lavani, eni vivilo, anu a uxoxoolu ne Alani. ⁴⁴ Nalai naxoo noxou ne mo lexe vivine tanu lelemesou ⁴⁵ mo lexe iou si'isou mii e ne'oxo noxou, la sou eni apalusou vile sou ulai uno'ine une'eneneni. Xo eni amasaxa lexe ngingi ta 'alixe tamei 'o mamu ngakalu no voxo vilesisi." ⁴⁶ Alaxu vile la Liveka mivikalano mulue Aisaki aloxo 'o, "Eni amamaisi'a Esau ta semasemau tamei 'o la opoleli laixui'a uasi, mo etotosa noxi'a. Male lexe Iakovo kalumo u'uluxe sema vile noxi'a ta Keti la, la male eni ne asolisi."

28

¹ Xe Aisaki muavuti la mu'avalou 'olu Iakovo mulai noxou sou mualusou la muvikalanu pekia'u aloxo 'o, "Mamu na'uluxe semasie Kanani vile. ² Nalai ne Mesopotamia no tuala noxou xasine mo sou na'uluxe sema vile lai ne, iameni Lavani 'olu. ³ Lataua anu xaviinu misevile, molu uxolu noxine mo molu ualosu taula'ixene mo molu ulosine ta 'iline tavu'alo mo sou ulai ili'i la ta mitema tavu'alo no xalexalee tuautala ne'eine'ei ne mami'a ane nini. ⁴ *Anu molusi ualusinge ngongi'a ta 'ili'iline mo ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni aloxo anu mualusou Avalaamu. La sou ulai ili'i la nini natatananu lia ane nini nexoo no anu 'o. Lia ano 'o Lataua mu'italonu noxou Avalaamu." ⁵ Aisaki muvikalanu 'olu Iakovo aloxo ne mukalu la mupalusou sou mulai ne Mesopotamia noxou Lavani. Lavani momu ane Betueli. Anu itemasie Alamu. 'Olu sema ane Liveka, eiae Iakovo ilou Esau neni'a.

⁶ No voxoo ane Esau mulomu lexe momu Aisaki mualusou vimou Iakovo mo mupalusou mulai ne Mesopotamia sou ulai u'uluxe sema vile lai ne, la anu mulavu kalumo lexe no voxoo ane anu Aisaki mulingau Lataua sou uxoo noxoo Iakovo, la anu mupela'u lexe mamu ulai ili'i la u'uluxe sema vile ne Kanani. ⁷ La mulavu kalumo lexe vimou Iakovo mulomuxu vaikala noxi'a momu ilee nenu la sou ane anu mulai ne Mesopotamia ne. ⁸ Tava'u aloxo ne la sou anu Esau mulavu lexe momu Aisaki umasaxai'a ta semasie Kanani uasi. ⁹ Ioxe, anu soxu muavuti la mulutu mulai noxoo Isimaeli e Avalaamu 'olu ilo'a ta 'olu. Mulai muxolu ane la sou mu'uluxe sema vile la. Ualasio lexe Makaleti, Isimaeli 'olu. Vimoe mulu ualasu lexe Nevaioite.

Iakovo Muaipepiena ne Veteli

¹⁰ Iakovo mulutu ne Beru-seva sou mulai ne Alani, ¹¹ la mumuamua'i xoo mole anu asou 'olo'olovoxoo. Mumuamua'i mulai xe aso mulolo, la muxali no lia xalee vile, la mutalupexa sou muai ane. Muavuti la muno'u lavo'o vile sou mutixalaxu. ¹² *No 'olovoxoo, la muaipepiena lexe mumaisou teetelo vile mutulu no lia la mulai muxali avile teitexi no loxotolo, mo ta angelo noxoo Lataua ilulu'e itetelo no anu. ¹³ *Xe iou muvaxa la mumaisou Lataua mune'e mutulu no pa'umolu. Xe muavuti la muvikalalo aloxo 'o, "Eni IAUE, Lataua noxoo Avalaamu ilou Aisaki. Ulai ili'i la eni alosinge ngongi'a ta 'ili'iline mo ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni lia ane nini naai no latanu 'o. ¹⁴ *Ta 'ili'iline ilo'a ta xaisxasine mo ta 'ilu'ilusuneni ne ititiisi'a uxali tavu'alo loxo lialia no lia 'o. Xe ulai ili'i, la sou ane'i isukusukunu pilipilixasou lialiaxa'a 'o ulai umomoxu atume iou tami'a o sou ilai ixolu no anu. Eni aalusi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusu no anu vote'i vilesisi. Vote'i ane ne, nini ta 'ili'iline mo ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni. ¹⁵ Mo nalomu la, eni axolu noxine mo asaxila'ine no anu muamua'ixene no xalexalee tuatuala ane nini nalai no anu. Xe ili'i, la alivulixene une'e no lia 'o. Umomomo sou eni a'umesine uasi, axoo noxine mo sou mimii e eni elemolu lexe eni a'oxoo noxine ne uxali maninasou."

¹⁶ Aliku 'o mukuluke xe mutulu la mutalupexa xe tanu tema, la sou muvikalalo aloxo 'o, "Manina, IAUE a uxoo no lia xalee se ane eni eai mo ane axoxoo no anu 'o, ia eni alavusou uasi." ¹⁷ Mumama'u misevile, la sou muavuti la muvikalalo aloxo 'o, "Eni emama'u misevile xo tuala ano 'o, iou vilemo. Anu Lataua taasou ano 'o, mo aitungasou ane mukisi mulai teitexi no opo loxotolo e emaisou 'o."

¹⁸ Muai ne xe mutulu no kakau no sivo, la muno'u lavo'o e mutixalaxu no 'olovoxoo sou mulaanu mulu'elai no lia, loxo atola sou sosovo. Mutulusou

mukalu la munixi'u ovu vile lexaxu no latanu sou musosovosou tani ano 'o lexe Lataua na'u. ¹⁹ Xe ili'i, la sou mumoxo'u lia xalee ane lavo'o kisou mutulu no anu ne lexe Veteli. Tei la ilemolu tuala xalee ane ne lexe Lusu. ²⁰ Xe Iakovo muavuti la mupala'alixu tanu mulai noxou Lataua, la muvikal aloxo 'o, "Lexe nini naxoo noxilo mo nasaxila'ilo no anu muamua'i noxilo ano 'o, mo naitixo la'ilali ilou tokolomo ²¹ mo lexe eni alivu mo alai axali noxou mamilo taasou, la sou nini Lataua noxilo manina. ²² Lavo'o kisou e e'asixu ne, anu sosovo lexe nini taasine ane. Xe ulai ili'i la mimii ma'ima'i ane nini nalosilo mo naitixo ne, eni akalipala'anu la nini na'a nini pa'usou seville loxo vile no anu mavulovexa ane eni alosine ulivu ulai noxine."

29

Iakovo Muxali Noxou Iau Lavani

¹ Iakovo muvikal aloxo ne sou mupala'alixu tanu mulai noxou Lataua mukalu, la sou anu muavuti sou musokou muamua'i noxou sou ulai. Mumuamua'i ne, la mulalai aloxo no xalee lia ane aso uxaxali utetelo no anu. ² Mumuamua'i mulalasi xe musu'a iou loxo 'osi la mumaisi'a ta sipsip la'oluxa'a tatalu ane misu'a la'oluxa'a miami mixaliliou iou lexa vile. Ta sipsip ne, mine'ene'i sou iiene'i ane, ia mine'ene'i la iiene'i palea uasi xo lavo'o toxoxa'a te ipipalopalo'u sou uxexesou taxa e lexa uxaxali utelo no anu ne uao. ³ Ta mitema sou isaxisaxila'a kalumo a ixooomla'e'i. No voxo ane sou ta mitema sou isaxisaxila'a ta sipsipi'a ine'e sou iiene'i, la ane'i ipipalo'u lavo'o to ne uxexesou lexa iou sou ta sipsipi'a iie. Xe ukalu la sou ane'i ipipalo'u ulivu no tanixu la. ⁴ Iakovo mumuamua'i musuku mulai 'alai manina noxi'a sou mutali'isi'a aloxo 'o, "Ta vivilo, ngingi sou tuala ne'ei?" Ane'i mikolinu la mivikala lexe, "Nexi sou tuala ne Alani." ⁵ Xe anu muxiu vaxa la mutali'isi'a la, "Ia ngingi ngelavusou itema e ualasou lexe Lavani o? Eiae Naola 'olu." "Ani, nexi telavusou." Ane'i mikolinu aloxo ne. ⁶ Xe muavuti la mutali'isi'a la aloxo 'o, "Ia loxovaa, anu laixenusi?" "Ani, anu laixenusi. Namalei, 'olu sema Lakeli ane inene'ene'i ta sipsip noxou 'ole." Ane'i mikolinu aloxo ne la. ⁷ Xe anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Aso a uao teitexi 'o mo umomomo sou ngingi ngalivulixa'a ta sipsip ilai no nano no taasi'a palea uasi, ia nganavaa e ngaiene'i palea mo sou ukalu la ngalailixa'a sou i'ani ia'eia'e ua o?" ⁸ Xe ane'i miavuti la mivikalanu lamana aloxo 'o, "Nexi talavusou ta'oxo loxo ne uasi. Nexi taxoomaie'i ta menexixe mo lexe ane'i ixalixa'a ta sipsipi'a no lexa iou 'o ukalusi, la sou nexi tapipalo'u lavo'o uxexesou lexa 'o taxanu, la sou ta sipsipmexi 'o ne, ilu'e sou iie alaxu vilesisi."

⁹ Anu Iakovo ilo'a ane'i ane miuli mine'e no lexa iou ne, ivivikala ia Lakeli ane mipasipaa mo mine'e mixalixa'a mamie ta na'u ta sipsip no lexa iou ne. Xo ane ilavusou isaxisaxila'a ta sipsip noxou mamie. ¹⁰ Xe aliku 'o iou muxaxa loxo 'o la iau 'olu ane mine'ene'i ta sipsipou 'o, xe muavuti la molu mulai sou mupipalo'u lavo'o muxexesou lexa iou sou muiene'i. ¹¹ Xe muavuti la mutimunu xalene tei 'o sou muvikal "aso laixe" mulai noxie mo mutaloxu tama xo anu mu'osasia. ¹² Xe ili'i la sou muvikalane lamana, "Eni vivilo tavuna ane nini 'o, iaxe ane mamine Lavani ne, xo mamine vimou sema e ualasia lexe Liveka, ane eni atie." Xe sema 'o miavuti no lia 'o la ane miiave milai noxou mamie sou mia'alou. ¹³ Lavani mulomu lexe iau ane mune'e muxali 'o xe, muavuti la muiave mulai mualaxu sou mu'osasi. Muavuti vaxa la mu'aulaxu ka mutimunu xale. Xe mukasi vaxa no avolu la muno'u mu'unalailixu no taasou. Xe ili'i, la sou anu muvikalane iau lamana noxi'a momu ilee nenu mo vimou, xe mua'alouxu mimii ane

muxali noxou no anu muamua'i noxou. ¹⁴ Xe Lavani mulomu noxou iau aloxo ne xe mukalu, la muvikala aloxo 'o, "Manina musuku, nini ne noxilo manina. Nenge nengei ienge lavo'o vilesisi." La sou Iakovo muxoo noxou iau ne, so'io vile.

Iakovo Mu'uluxa'a Lea Ilee Lakeli

¹⁵ Xe no voxo vile, la Lavani muvikananu Iakovo, "Nini naxoxoo noxilo 'o sou nasu'usu'ulilelixu mixomixo vitanisi loxo 'o uasi. Loxo 'o io nini xavutalamenti uexe lexe, eni alotoneni uasi o xo, nini noxilosi. Uasi, eni emasaxa lexe alotonenixu xaixai e nini nasu'usu'ulilelixu 'o. Nemasaxa lexe alotoneni no anu ta'ei?" ¹⁶ No tauu ie ane Iakovo mulai muxoo noxou iau ne la iau ta 'olu ta sema tamei ne, ane'i ta vuangā. Ane lapolalaxu ne, ualāsie lexe Lea, xe ane no talie Lea ne ualāsie lexe Lakeli. ¹⁷ Lea ne, iei laixe malaxo uasi, ia Lakeli nesi, iei laixe misevile. ¹⁸ Xe Iakovo muavuti la mukolinu tali'i noxou iau Lavani aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe axoo noxine 'o tauu ie muxatele tamei mo axaxaixene, lexe nini nemasaxa lexe eni a'uluxe Lakeli." ¹⁹ Iau Lavani muavuti la muvikananu aloxo 'o, "Anu mii vile uasi, eni a'italone noxine sou na'uluxe, xo 'ena'ei ane uxoxoo noxilo 'o sou uxaxaixo la sou eni a'italone noxou sou u'uluxe?" ²⁰ Anu muxolu xe muxaxaixu iau tauu ie muxatele tamei sou u'uluxe Lakeli ne. Tanu mu'oxoxe la tauu ie muxatele tamei ne loxo, voxo moso tatalusi no xavutalau.

²¹ Muxolu sou muxaxaixu iau ne, xe tauu ie muxatele tamei mulai mukalu, xe mulutu la mulai muxali noxou iau, la muvikala aloxo 'o, "Nano'e 'iline ine'e mo a'uluxe, xo tauu ie eni elemolu lexe eni axoo sou axaxaixene no anu ane mukalu ne." ²² Xe Lavani muavuti la mu'oxonu la'ilali sou iau ilee 'olu Lakeli taula'ixa'a. Mukala anaxu mulai noxi'a ta mitema no nano no tuala ne, sou mine'e no anu la'ilali ane ne muxali. ²³ Xe no 'olovoxo la Lavani uno'e Lakeli ilai noxou iau loxo mulemolu tei 'ole ua, mukasivaxa noxie vimoe tila Lea mole mulailixe noxou sou ilou miai no 'olovoxo ne. ²⁴ Lavani muno'e sema vile noxi'a ta sema e ixoxoo noxou sou upalupalusi'a sou i'oxo'oxo mixumixu ne sou ie 'olu Lea. Sema ne ualāsie lexe Silipa. ²⁵ Miai xe mitulu no kakalu xe, Iakovo iou muxaxa loxo 'o, la ano 'o Lea mo ane ilou miai 'o. Xe aliku 'o muavuti la mulai muxali noxou iau la muvikananu aloxo 'o, "Loxovaa ane nini ne'oxo 'ilixu ano 'o mune'e noxilo loxo 'o? Eni exaxaixene 'o sou lexe eni ano'e Lakeli, ia loxovaa la, nini ne'oxo loloxo loxo 'o?" ²⁶ Xe iau muavuti la muvikananu lamana aloxo 'o, "Lai noxixe 'o, nexi talavusou tavaitaula'ine'i ta 'ilixe ta sema ane mipaa no tali'a ta lapolalaxu tei uasi. Ta lapolalaxu ane nexi tavaitaula'ine'i tei. ²⁷ Ia naxolu 'o mo voxo sou taula'i ano ulai usivita no anu voxo muxatele tameisou 'o ka sou eni ano'e Lakeli ilai noxine, lexe nini namasaxa lexe naxolu tauu ie muxatele tamei la sou naxaxaixo. Xo eni masaxa noxilo aloxo ne."

²⁸ Xe Iakovo muavuti la muvikananu iau lexe, "Anu mii vile uasi." Xe voxo sou taula'i ane mi'oxo tei 'ole mulai musivita, la sou Lavani muno'e 'olu Lakeli sou mulailixe noxou iau Iakovo sou mu'uluxe. ²⁹ Ka muno'e Vila mulailixe noxie 'olu Lakeli ne sou ipalupalusie sou i'oxo'oxo mixemixe. ³⁰ Iakovo muno'e Lakeli kalumo sou milai ilou miai. Anu mumasaxaie Lakeli misevile noxie Lea. Xe muavuti la mumulinu masaxa noxou iau sou muxolu tauu ie muxatele tamei la sou muxaxaixu.

Iakovo ta 'Olu

³¹ Iakovo ilo'a ta semasemau tamei ne ixoxoolu, la anu ulai ilee Lea ixoxoo malamalaxo uasi, ia Lakelisi ane ilou itautinane'i misevile. Xe IAUE mumalei la mumaisou aloxo ne, la tanuxe Lea la sou musu'uline la ane

opoone. Ia Lakeli ne uasi. ³² Ilo'a mixoxoo xe ili'i la sou Lea mivo'o 'ilie vile mulu. Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, "IAUE mulavusou tu'umaxu ane muxoo noxilo. Anu manina lexe muluxeni umasaxailo manina." La sou mimoxo'u ualasou lexe Luven. ³³ Xe ili'i la, la Lea opoone la mivo'onu 'ilie vile la. Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, "IAUE muitixeni keakea mulu 'o xo anu mulavusou lexe Iakovo ne umasaxailo malaxo uasi." La sou mimoxo'u ualasou lexe Simeoni. ³⁴ Xe ili'i la, ane opoone la. La mivo'onu 'ilie vile mulu la. Xe miavuti la mivikala aloxo 'o la, "Vaimomo 'o eni elavu lexe eni muluxeni maasi la anu masaxa noxou utila une'e noxilo mo unene'e noxilo sou noxi'a ilo'a ta 'olu taxoo tapita utotomu, xo eni ane evo'one'i ta 'olu tatalu ta mulu 'o." La sou 'ilie ane ne, ane mimoxo'u ualasou lexe Levi. ³⁵ Xe ili'i la, ane opoone la. La mivo'onu 'ilie vile mulu la. Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o eni a'iti IAUE ualasou sou molomolo ano 'o la." La sou ane mimoxo'u ualasou lexe Iuda. Io, ili'i la ane ivo'o la ua.

30

¹ Leasi ane ipapalaa loxo ne, ia Lakeli uasi, la opoone masuaie vimoe Lea ne misevile. La sou milutu milai noxou Iakovo la mivikalane aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe apalaa ta 'alixe kalumo. Xe uasi, la eni emasaxa lexe asolisi." ² Xe mulue la'iaxu la muvikaala toxoxa'a noxie aloxo 'o, "Nalavusou lexe Lataua molusi ane mumasikalaneni uasi? Eni Lataua sou axalixu keakea no oponeni uasi. Anu molusi mumomomo sou u'oxonu ane ne." ³ Xe Lakeli miavuti la mivikalane mulue aloxo 'o, "Ioxe, nano'e Vila, sema sou xaixai noxilo 'o mo, ilai ngongou ngai la sou ane ivo'onuxeni keakea. Keakea e ane ivo'onu ne, nenu ane eni 'o." ⁴ Mivikalane mulue aloxo ne, xe ili'i la sou milai mivikalane Vila lamana no anu masaxa noxie ane, ane mipala'alixu noxou mulue ne. Xe ili'i la sou mino'e Vila ne milai noxou Iakovo sou ilou miai loxo semau. Mulai noxie ⁵ la sou opoone xe ili'i la sou mivo'onu keakea mulu noxou Iakovo. ⁶ Xe Lakeli miavuti la mivikala aloxo 'o, "Lataua mumaisou mo mulavu no anu tu'umaxu ane Lea mi'oxo'oxonu mune'e noxilo la sou mulomuxu linga noxilo la ane muitixeni keakea mulu 'o." La sou ane mimoxo'u ualasou lexe Den. ⁷ Xe ili'i la Vila opoone la, la mivo'onu keakea vile la. ⁸ Xe Lakeli miavuti la mivikala aloxo 'o, "Nexi noxie Lea te'oto'oto xoo mole, vaimomo 'o eni euli." La sou ane mimoxo'u keakea ne ualasou lexe Napitali.

⁹ Lea mixoxoolu xe milavu lexe ane imomomo sou ipalaa la ua la sou ane miavuti kalumo sou mino'e sema sou xaixai noxie ualasie lexe Silipa sou milailixe noxou Iakovo. Silipa milai mixolu noxou Iakovo loxo semau. ¹⁰ Ilo'u mixoxoolu ne, xe ane mulai noxie xe opoone, la sou mivo'onu keakea vile mulu. ¹¹ Xe Lea miavuti la mivikala aloxo 'o, "Voxo laixe muxali." La sou ane mimoxo'u keakea ne ualasou lexe Xati. ¹² Ilo'a mixoxoolu xe ili'i la, la Silipa mivo'onu 'ilie tameisou mulu. ¹³ Xe Lea miavuti la mi'osa misevile la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o, eni 'osa'ila toxoxa'a manina uxoo noxilo. Ulai ili'i, la ta sema tavu'alo ivikala lexe eni asema sou 'osa'ila." La sou mimoxo'u keakea ne ualasou lexe Aselu.

¹⁴ No tauu ie ane ne la, uiti munene'a mole Luven, Lea 'ilie laposalaxu ne, mulai no xai, la iou mulai mutukumusou ovu vile seseenu. Ngiaxu ne sou i'oxoxa'a ta sema mii no anu. Muavuti la mulai mu'elesou ngiangiaxu ne sou mulailixu noxie nenu no tuala. Munu'u xe muxalixu noxie la nenu kokope Lakeli ne mimaisou, la milai noxie vimoe Lea la mivikalane aloxo 'o, "Loxovaa umomomo sou naitixeni se'i?" ¹⁵ Xe Lea miavuti la

mivikalane aloxo 'o, “Neno'u muluxeni mo a ulai uxoxoo noxine ne ia, nini a nene'e 'o sou lexe nano'u 'alixe miu 'o la, ne?” Xe Lakeli miavuti la mikolinu vimoe vaikalae aloxo 'o, “Lexe nini nalosilo mii ne, la eni avikala Iakovo la ngongou ngaai maasi no 'olovoxo.”¹⁶ Mixoxoo xe 'olo'olovoxo, la Lea mialaxu Iakovo. Milai xe mixalisou mine ulilivu une'e no tuala, la mivikalane aloxo 'o, “Maasi no 'olovoxo la nane'e sou nengei taai, xo eni elotoneni noxie Lakeli no anu ovuxa'a ta sema ngiaxu e Luven 'alixe miu ne molu muno'u no xai.” Iakovo mulomuxesi mole no 'olovoxo la mulai noxie sou ilou miai.¹⁷ Xe ili'i, la Lea milinga noxou Lataua la anu tanuxe la sou ane opoone. Mixoxoo xe voxo sou ivo'o 'ilie ne muxali, la sou mivo'onu 'ilie mulu ta'uvesou.¹⁸ Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, “Eni e'italone Silipa sema sou xaixai noxilo milai noxou muluxeni la sou ane Lataua tanuxo la mulosilo keakea soxu e lailaixe 'o.” La sou mimoxo'u ualasou lexe Isikali.¹⁹ Isikali muxoxoo xe tila, la sou nenu ne opoone la, la mivo'onu 'ilie mulu muxatele vile sou la.²⁰ Xe miavuti la mivikala aloxo 'o, “Lataua mulosilo mii vile toxoxa'a 'o la. Iakovo vaimomo 'o ne anu u'osa misevile mo u'iti ualasilo mo utoxoleli xo eni evo'one'i ta 'olu muxatele vile.” La sou mimoxo'u ualasou keakea ne lexe Sevulon.²¹ Xe Sevulon mulai muxali tila, la Lea opoone la. Mixoxoo xe voxo muxali sou mivo'o, la mivo'one 'ilie sema vile. La sou mimoxo'u ualasie lexe Tina.

²² Tauu ie piena mulai mukalu, ia Lakeli ne ipalaa uasi manina. Ia vaimomo 'o, Lataua tanuxe la sou mulomuxu linga noxie la sou molu mululusie. Mululusie ne, la anu maxuveni la ua, ane opoone.²³ Mixoxoo xe voxo muxali sou ivo'o no anu, la sou mivo'onu 'ilie vile mulu. Xe aliku 'o miavuti la 'osa'ila misevile, la mivikala aloxo 'o, “Vaimomo 'o, eni a'osa xo Lataua tanuxo mo molu mukalusou tu'umaxu noxilo, mole eni umomomo sou amaela no anu mii vile la uasi.²⁴ Mo eni emasaxa lexe anu molu uitixeni keakea mulu vile la.” Xe miavuti la sou mimoxo'u keakea ane, ane mivo'onu ne lexe Iosepu.

La Temene Noxou Iakovo Mixali Tavu'alo

²⁵⁻²⁶ Lakeli mivo'o Iosepu mukalu, xe ili'i la momu Iakovo mulai muxali noxou iau Lavani la mivikalane aloxo 'o, “Eni ene'e exoo noxine 'o mo exaxaixene piena misevile sou lailotosi'a ta sema tamei 'o mo ta 'ili'ili'a. Mo nelavusou lexe exaxaixene laixe misevile. Ia vaimomo 'o eni emasaxa lexe na'italonexi noxi'a ta semasemaxeni ilo'a ta 'ili'ilixe noxi'a mo talivu uali no tualasilo.”²⁷ Lavani muavuti la mukolinu vaikalau iau Iakovo aloxo 'o, “Laixe no anu vaikalameni, ia loxo nalomu 'o mo eni alemolu mii 'o. Eni exoxoo la emaisou aloxo 'o, IAUE tanuxo la musu'ulileli xo nini ane nene'e nexoo noxilo 'o.²⁸ Ia navikalaleli laixe no anu mii ene nini nexasaxau, la sou eni alosine sou nini naxolu la, sou naxaxaixo.”²⁹ Xe Iakovo muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Nini nelavu no anu xaixai ane eni ene'e exolu 'o la e'oxo'oxonu. Mo nini nelavusou kalumo lexe eni esaxila'a ta sipsipmeni lailaixe misevile, mole ane vaimomo ane'i mixali tapiena misevile.³⁰ Tatei la ta sipsipmeni ne tavu'alo uasi, ta ta'ei mososi. Ia musoko no tauu ie ane eni ene'e exoo noxine mo mune'e mutalo vaimomo 'o ne, ta sipsipmeni mipaa tavu'alo misevile. Xo IAUE muxolu noxilo sou musu'ulileli no anu xaixai noxilo la sou anu musu'ulineni. Ia vaimomo 'o eni emasaxa lexe nexi mexi mii se'i sou nexi mexe tasaxila'u va'axu mo.”³¹ Xe iau muavuti la mutali'isou aloxo 'o, “Ia mii ma'ia ane eni alosine?” Xe Iakovo muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Nalosilo mii vile mamu. Ia lexe na'oxo aloxo eni alemolu 'o, eni axolu la mo alai aolene'i ta sipsipmeni mo asaxila'a.³² Alai maasi, la ieli uiloi'a laixe mo sou asosovosi'a laixe. Asosovosi'a ta sipsip ta 'ili'ili'a ane ta muximuxi mo ane matomatovine'i

ilo'a ta mee ane matomatovine'i kalumo. Ane'i ane ne eni ano'a ukalusi loxo lailotosou xaixai tapiena e eni ene'e exoo noxine la e'oxo'oxonu ane.

³³ Ulai ili'i xe nini nane'e sou nataxune'i laixe xe namaisi'a lexe eni eno'a aloxo eleme'a noxine ne, la lexe eni evikala manina. Xe nane'e xe namaisi'a se'i vasime'a loxo eni eleme'a noxine uasi, la lexe ane'i ane ne epakaline'i ane." ³⁴ "Anu laixesi. Tamulinu aloxo nelemolu ne." Lavani mukolinu iau Iakovo vaikalau aloxo ne. ³⁵ Xe muavuti la no voxo ane nesi ne, mulai muno'a ta mee ta mulu xe ta sema latala e ta kea ia matomatovine'i ilo'a ta sipsip ta muximuxi ne sou ta 'olu misaxila'a. ³⁶ Xe ili'i la sou mumuline'i ta 'olu sou ilo'a milailixa'a ta meei'a ilo'a ta sipsipi'a ne. Mimuamua'ilixa'a voxo tamei xe tatalu sou la sou mixalixa'a no xalee lia ane lexe ane'i ilailixa'a no anu ne. Ia Iakovo muxolixa'a pa'usi'a ne sou musaxila'a.

³⁷ Iakovo muxoxoolu ne, xe ili'i la sou mulai muxoxola ovu iouiou se'i avoavolu ka muvili'isou ovu avoavo ne sou kalaxa'a keakea no nano 'ole mupala'a, ia usuluki uasi. ³⁸ Xe muavuti la mutavulenu ovu avoavolu ne mulai sou mulaalaa no pa'umolu lexaxa'a ne sou lexe ane'i ine'e sou iie la lexe ovu avoavolu ne a ututulu no talaxa'a sou imamaisou. Xe ine'e sou iie ³⁹ la ivavailo no pa'umolu ovu avoavolu e mulaalaa ne, la sou isulune'i ta 'ili'a la xooxoolaxa'a aloxo ne. ⁴⁰ Xe Iakovo muavuti, la muno'a ta sipsip ilo'a ta 'ili'ili'a ane ngolangola'a sou milai mixolu va'axu, ia ta sipsip ilo'a ta mee ane ngolangola'a mo ane ta muximuxi ta mulu ilo'a ta sema noxou Lavani ne mixolu ne sou ane ta mulu ivavaialone'i ane ta sema. Mu'oxo vote'i ane ne, la ta sipsip ilo'a ta mee ane misulune'i alavua ne anu ta na'usi, ia upitane'i ilo'a ta mee ane noxou Lavani uasi. ⁴¹ Uxoxoo xe umalei lexe ta sipsip ilo'a ta mee ane xavine'i mo ta lailaixe ialuxa'a xe ine'e sou iie xe umalei lexe ane'i a sou ivaialo, la anu upasipaa ulai uno'u ovuovu avoavolu 'ole sou une'e ulaa no talaxa'a sou ane'i ivavaialo la imamaisou, ⁴² ia ane'i ane ta lailaixe mo xavixavine'i uasi ne, anu iou uvaxa'iasi. La sou mulai ili'i la ta sipsip ilo'a ta mee ane ta laixe mo xavine'i musuku ane anu ta na'u. Xe ane'i ane xavine'i uasi, ane Lavani ta na'u. ⁴³ Anu mu'oxo aloxo ne la sou ane, anu muxali itema vile toxoxa'a manina. Miumiu piena misevile. Ta sipsipou ilo'a ta mee mixali tavu'alo misevile. Ta mulu ilo'a ta sema sou upalupalusi'a sou i'oxo'oxo mixumixu ne tavu'alo misevile, mo ta kameli ilo'a ta donki kalumo.

31

Iakovo Mu'ume Mulai

¹ Ilo'a mixoxoo ne xe alaxu vile, la Iakovo mulomu lexe iau, Lavani ta 'olu ta mulu misu'anu vaikala vile. Mivikala aloxo 'o, "Iakovo to ne mune'e la, iu mimii uasi ia, mune'e muxolu noxinge nenge'a maminge mole ane mutaxusou maminge miumiu mukalu 'o. Mole ane anu muxali itema sou lavuluti vile manina." ² Mami'a kalumo ne, iau Iakovo umamaisou, la iou la'ila'iaxu mo uvivikalanu lailaixe loxo tei uasi, muxiu mo loxo iou ututumasi. ³ Xe IAUE muavuti la muvikalalanu Iakovo aloxo 'o, "Naxoxoo 'o uasi, nalutu mo nalivu ulai no lialiaxa'a mamine ilo'a ta minemineni xo eni kalumo alai axoo ane sou axoo noxine sou asaxila'ine." ⁴ Xe Iakovo muavuti la mukalanu anaxui'a Lakeli ilee Lea sou milai noxou e uxoxoolu sou usaxisaxila'a ta sipsip ilo'a ta mee no anu. ⁵ Iou milutu xe milai mixali noxou, la muvikalane'i ilou, "Emaisou maminge ngongou, la maulixu muxiu. Tei, la nenge'a ta'osa'osasinge ngato'o mo uvivikalanenge nenge'a ne lailaixe loxo 'o, ia vaimomo 'o ne uasi manina, emaisou iou ne, la iou masuailosi. Ia Lataua noxou mamilo Aisaki ane uxoxoo noxilo 'o. ⁶ Ngingi ngongou ngelavu lexe, eni exaxai misevile xou maminge ngongou, ⁷ ia anu

mukalavoileli alaxu mavulovexa la ulotoleli uasi. Mu'oxo 'ilixu ane ne noxilo ia nomomomo sou u'oxo 'ilixu vile masua une'e noxilo uasi xo Lataua a uxolu noxilo. ⁸ Muvikalaleli lexe ta sipsip ilo'a ta mee ane tolotolone'i ne eni ta na'axeni. Ioxe, ane'i isulu xe tolotolone'i ukalusi, la anu uxuunu la lexe eni ta na'axeni ane misa'esa'eutu. ⁹ La sou ane Lataua muno'a maminge ngongou ta sipsipou ilo'a ta meeu la ane mune'e muitixeni 'o. ¹⁰ No tauu ane ta mee ta mulu ane'i sou ivaialone'i ta mee ta sema, la eni eaipiepiena lexe emaisi'a ta mee ta mulu ane tolotolone'i mo ane'i ane misa'esa'eutusi ane mivaialone'i ta mee ta sema ne. ¹¹ Xe angelo noxou Lataua muavuti la mu'avalilo, 'Iakovo,' la eni ekolinu 'O! Ma'ia?' ¹² La anu musolonu vaikala la, 'Natulu mo namalei ta mee ta mulu ane tolotolone'i mo ane ngolangola'a mo ane'i ane misa'esa'eutusi ane ivavaialone'i ane'i ane ta sema. Eni emaisou 'ili'ilixo e Lavani mu'oxo'oxo noxine ne mukalu, la sou ane eni e'oxo vote'i ano 'o sou usu'ulineni. ¹³ *Eni e avivikalaneneni 'o, eni Lataua e epala'a noxine ne Veteli, anu lia xalee ane nini nelaa lavo'o e netixalaxu ka nenixiu ovu vile lexaxu no latanu sou nepala'alixu taneni mune'e noxilo. Ia, alalae 'osi ne, nataxusou mimemimeni mo nalivu ulai no liaxene.' ¹⁴ Lakeli ilee Lea milolomu noxou mului'a ilou aloxo ne mukalu, la ilou mikolinu, "Nexi umomomo sou tano'umexi mimii se'i noxou mamixe miumiu 'o uasi. ¹⁵ Xo anu mu'oxonexi loxo nexi ta 'olu uasi, nexi ta sema sou tuala va'axu mo a. Muno'u 'ulusixe ne ia musu'a mukalu ne. ¹⁶ Mimii tavu'alo e Lataua muxexe noxou mamixe avolu ne, une'e nexi noxi'a ta 'ili'ilixe mii mexi ukalusi. La sou nexi umomomo sou tamulesine uasi. Namuli aloxo Lataua muvikalaneneni ne."

¹⁷ Xe ili'i la sou anu mutelone'i ta semasemau ilo'a ta 'ili'ili'a noxi'a ta kameli. ¹⁸ Anu mutelone'i mukalu la muolene'i ta sipsip ilo'a ta mee sou muulaxune'i sou milai. Lavulavuluti'a e muno'u ne Mesopotamia ne, mutavulenu kalumo sou mulailixu ne Kanani noxou Aisaki. ¹⁹ Lavani ne ulavu uasi, xo mulai no paxa mo a uxoxotosou ta sipsip laxusi'a. Lakeli miavuti la milai mipakaline'i ta miu e mupuine'i sou isaxila'u taasou sou mino'a milailixa'a. ²⁰ Itemasie Alamu kena Lavani ne, 'ei muvika la lamana no anu lailutu ane ne. Iakovo xavutalau lexe, ane'i ipasikisi mo ilai. ²¹ Mitaxusou mi'ami'a tavu'alo ne mukalu, la mipasikisi mole milai. Mimuamua'i xoo xe, milai la mixisa'isou lexa toxoxa'a Iupileitisi. Mixisa'isou mukalu la sou mimuamua'i milai loxo no lalaxa'ilu ne Xileati.

Lavani Mumulinu Iakovo

²² Iakovo ena milai mo voxo tatalu mupolo, ia ili'i la sou ta mitema se'i milai mivikalanu Lavani lexe Iakovo ane mupasiki mo mu'ume mulai ne. ²³ Xe Lavani mulomu aloxo ne, la mutaxusi'a ta minuminu se'i sou ilo'a mimuline'i. Mimuline'i milalai xoo xe, voxoxa'a muxatele vile mukalu xe muxatele tamei sou, la sou mixalisi'a no lalaxa'ilusie Xileati. ²⁴ Mixali xe 'olovoxo la ilo'a mi'ai. Lavani muai la muai piepiena lexe Lataua muxali noxou la muvikalanu aloxo 'o, "Nelelemulinu Iakovo mo a nene'e nexalisou 'o, ia mamu nini navikala vile loxo 'o noxou uasi!"

²⁵ Iakovo ena miuli la milai mixolu ane no lalaxa'ilu ne Xileati sou mitulusi'a tani, la sou ane Lavani ilo'a ta minuminu mine'e mixalisi'a ne. Lavani kalumo muavuti la mutulusou tani vile ane no lalaxa'ilu ne, no pa'umolu Iakovo. ²⁶ Xe ili'i, la sou Lavani mulai noxou Iakovo la muvikalanu aloxo 'o, "Loxovaa ane nini ne'oxo loloxo la nelavene'i ta 'alixe tamei 'o ilo'a ta xasixasilo loxo ta motu ilulutu sou ilai ialivula no tuala vile 'o? ²⁷ Loxovaa ane nini ne'oxo loloxo mo nepasikisi ia navikalaleli

lamana ua 'o? Lexe nini navikala lamana tei noxilo la nenge nenge'a taxolu tapita mo ta'ani sevile ka tavalivali kulumiso mo talala'ati sou talelele mo talelei, ka sou nexi tasaxangengi la sou ta'italongengi ngalai.

²⁸ Ano 'o ne ua, nini netalumeie'i ta xasixasilo ilo'a ta neeni'asi mole ne'umene'i 'o ia, eni asaxane'i laixe mo atimu no xalexalene'i mo aioone'i ka sou i'umesilo ilai uasi. Nexovulaulau misevile. ²⁹ Eni umomomo sou akalusine ane alalae 'o ia, umomomo la uasi xo no 'olovoxo la Lataua noxou mamine mumulesilo la muvikalaleli lexe, 'Nene'e nexalisou Iakovo ne ia mamu nini navikala vile loxo 'o noxou uasi!' ³⁰ Eni elavu lexe nini taneni mutulu pekia'u lexe na'umesilo mo nalivu ulai no tualasine, ia loxovaa la nalutusi mo nalaisi ua ia, nelutu la nepakaline'i ta mimii e epuine'i sou isaxila'u taasilo?" ³¹ Xe Iakovo muavuti la muvikalano iau Lavani aloxo 'o, "Ua, lexe avikalaneni lamana ia, emama'u xo loxo io maasi xe eni avikalaneni lamana, la nini na'apixa'a ta 'iline 'o pekia'u la na'umene'i ilivu ilai noxine. ³² Ia avikalaneni aloxo 'o, nakamuline'i ta mimii noxine alalae 'o, xe naxalisi'a no tivaxu vile noxixe 'o la anu ane ne usoli ane alalae 'osi. Nexi noxi'a ta molomolo noxilo ilo'a ta neeni'a mo ta mitema sou xaixai noxilo mo, ane'i ane ngongi'a ngene'e 'o ane, nexi noxi'a tatutulu 'o ia nini mene na'una no taataasixe ne mo nalulusou tivativanexe ne mo namalei lexe naxalisi'a. Lexe naxalisi'a la nalaasi'a mo nano'a, ia nexi latala 'o tatulu mo tautiieni." Iakovo uvivikala Lavani loxo ne ia, ulavu uasi. Mii ne, semau Lakeli mipakali noxou mamie taasou mo a itatalumeiou ne. ³³ Lavani muavuti la mulai mu'unalai noxou Iakovo taasou tei sou mukamuli. Mukamuli xe uasi, la musuku mulai noxie Lea no tani. Mu'unalai mukamuli xe uxalisou mii vile uasi, la mulaa muatu. Xe muavuti la musuku mulai no tani noxi'a Silipa ilee Vila, la uasi. Xe musuku la mulai noxie 'olu Lakeli no tani. ³⁴⁻³⁵ Ane moosou e mipakaline'i ta miiu mamie ane. Ane miavuti la mitaane'i mu'una no anu tixalasuou ixolu no anu kameli la ixolusou mo milai mixolusou. Mamie mune'e xe mu'una no taasie, la ane mipasipaa mivikalano lamana aloxo 'o, "Tila, na'una mo nakamuli, ia nalavixo uasi, xo eni ekulukemelo mo umomomo sou eni atulu sou asukusine uasi." Mamie mu'una la ukakamuli no nano no tivativaxe xoo mole ua, la mulaa. ³⁶ Iakovo ne la'iaxu misevile. Xe muavuti la muasaxau iau Lavani ne sou mutali'i xatixati vaxa noxou. "Ae! Susu ma'ia ane eni e'oxonu la sou ane nini nelelemulileli, nene'e avone muxaixai mimemimexi mukalu 'o? ³⁷ Ioxe, lexe nexalisou mii vile, la namuxaxu ulu'e no talanexe nexi latala e tatutulu 'o, mo sou ta mitema noxilo 'o ilo'a ane'i ane noxine imaisou kalumo, la sou ane'i imomosou vaikalasou no nixi noxinge nengei. ³⁸ Xo nalomu, eni elai exolu noxine tauu ie mavulovexa tamei, la ta sipsipmeni ilo'a ta meemeni ne isusulu utotomu lailaixesi ia ixotoxoto uasi. Mo avau sipsipmeni mulu vile mo a'ou uasi. ³⁹ Mo no 'olovoxo ane, ta mii se'i ine'e ipakaline'i ta sipsipmeni sou ive'a i'i'a, mo ane ive'a mo i'i'a pausi'a uai ne, eni ano'u mo ane'e amaxa'u noxine uasi. Eni melo axiu vaxa la, akoli mii e tasiauxu ne la. Xe naavuti la, navikala pekia'u une'e noxilo misevile sou melo akolinu mii ane ta mitema ipakali no aso xe no 'olovoxo kalumo. ⁴⁰ Voxo piena musuku aso ulakaisilo xo mole kisilo ne lexe uvala. Xe no 'olovoxo la sivo ukasilo mole aolopipi loxo 'o. Mo aai laixe uasi manina. ⁴¹ Nengei texolu tepita tauu ie mavulovexa tamei, la e'ausou ane sou exaxaixene nesi. Exaxaixeni tauu ie mavulovexa vile mo mulelia tami'a xo eni e'uluxa'a ta 'iline ta sema tamei 'o. Xe ili'i la exolu sou exaxaixene tauu ie muxatele vile sou lexe ano'axeni ta sipsip se'i noxine sou lailoto sou xaixai latala ne la ua. Nini nekakalavoilelisi alaxu mavulovexa vile. ⁴² Ia, lexe Lataua noxou mamilo, mo Lataua noxou

Avalaamu uxoo noxilo uasi, la male eni alivu vitanisi, ia mii vile sou ano'u no avolo uasi. Ia tava'u xo Lataua mumaisou mo mulavusou xaixai tapiena e eni e'oxoxene, mo tu'utu'umaxu ane muxoo noxilo 'o, la sou ane anu muxali noxine no 'olovoxo sou muvicala pekia'u noxine ne."

⁴³ Xe Lavani muavuti la mukolinu vaikala noxou Iakovo aloxo 'o, "Lea ilee Lakeli ne, eni ta 'ali'alixe ta sema ane. Mo ta 'ili'ili'a ilou ne, eni ta xasixasilo ane, mo ta sipsip ilo'a ta mee kalumo ne, eni ta miixe ane. Mo namalei, mimii tavu'alo 'o ne, molu ane noxilosi, ia a'oxo mii vile noxi'a Lea ilee Lakeli mo ta 'ili'ili'a uasi." ⁴⁴ Xe anu Lavani molu muavuti la muvicalanu Iakovo la, "Eni emasaxa lexe ane alalae 'osi 'o, nane'e mo nengei tasakiinu vaikala sou opo vilesisi pumuxu sou usakinenge nenge'a no anu. Xe ili'i la sou nenge'a tasu'a la'oluxu lavo'o no lia 'o sou loxo sosovomenge. Ili'i xe nenge fane'e tamaisou, la nenge taxavutalanu vaikala e nenge taxalixu alalae 'o." ⁴⁵ Xe Iakovo muavuti no lia 'o, la mulai mutavulenu lavo'o to vile veveeni ka mune'e mulaa loxo atola pumuxu mulu'elai no lia, ⁴⁶ ka muvicalane'i ta 'olu ilo'a ta mitema noxou sou milai mitavule lavo'o se'i la, sou mine'e mita'olunu vaxa muxaliliou ane anu mulaa tei. Xe mukalu, la sou ane'i ilo'a mi'ani ane no lavo'o la'oluxu pa'umolu ne. ⁴⁷ Xe mi'ani mukalu, la Lavani mulemolu lavo'o la'oluxu ane ne lexe, "Iaxaru Sa'aduta" no anu vaikala noxou, xe Iakovo kalumo mulemolu lexe Xaleti no anu vaikala noxou. ⁴⁸ Xe Lavani muavuti la muvicalanu Iakovo aloxo 'o, "Lavo'o la'oluxu ano 'o, anu uxolu loxo sosovo sou nenge nengei taxavutalanu vaikala ane nenge nengei tasakiinu ili'i." La sou ane ane'i mimoxo'u lavo'o la'oluxu ne lexe Xaleti. ⁴⁹ Xe Lavani muavuti la muvicala aloxo 'o la, "IAUE molusi umaisinge nengei mine nenge nengei takalipala'a." La sou lavo'o la'oluxu ane ne, milemolu kalumo lexe Misipa. ⁵⁰ Xe Lavani muavuti la muvicalanu Iakovo la, "Ia, lexe nini nasaxila'a mo na'oxo laixe noxi'a ta 'alixeni ta sema tamei 'o uasi, mo male nalai na'uluxa'a ta sema se'i va'axu, ia eni alavu uasi ne, ia anu laixe nini naxavutalanu lexe Lataua a umamaisinge nengei. ⁵¹ Lavo'o ane eni elaanu mo ane eni esu'a la'oluxu no tava'u ane, eni elaanu no nixi noxinge nengei ne, ane uxolu 'o. ⁵² Uxolu sou nenge tamaisou aso vile, la taxavutalanu vaikala ane nenge nengei tasakiinu. Eni amomomo sou aalasou pilixa ano 'o sou avenge mo ngingi umomomo sou ngaalasou sou ngavelo uasi. ⁵³ Lataua noxou Avalaamu mo Naolu molusi umaisinge, la sou ulavu no anu 'ili'ilixo noxinge nengei." Xe no ualasou Lataua anu Lataua noxou Iakovo momu Aisaki, anu Iakovo muavuti la mupala'alixu tanu lexe anu utetelisou mo umulinu vaikala ane ne. ⁵⁴ Xe muavuti la muve'a ta sipsip se'i sou mu'elaxa'a mulai noxou Lataua teitexi no laxa'ilu ne. Xe ili'i la sou mu'avalila'a ta mitema noxou mine'e ilo'a mi'ani. Mi'ani mukalu, la miai 'olovoxo vile la, teitexi no laxa'ilu ne. ⁵⁵ Xe no kakau manina, la sou Lavani mulai noxi'a ta 'olu tamei ne ilo'a ta 'ili'ili'a sou mutimutimunu xalexalene'i ka mualusi'a io sou mu'italone'i ia anu mulivu mulai no tualasou.

32

Iakovo Musosovosi'a ta mimii Noxou Vimou Tila Esau

¹ Lavani mulutu sou mulivu mulai, la Iakovo kalumo mulutu sou mulai e lexe anu ulilivu ulai no anu. Mumuamua'i xe mulai la ta angelo noxou Lataua mixalisou. ² Xe Iakovo mumaisi'a la muvicala aloxo 'o, "Tuala ano 'o noxou Lataua." La sou anu mumoxo'u lia xalee ane ne, lexe Maanaimu. ³ Xe Iakovo muavuti la mupalusi'a ta mitema se'i sou milai noxou vimou

Esau no tuala vile ilemolu lexe ne Seiru no xalee lia ne Edomu. ⁴ Milutu sou milai, la anu mulosi'a vaivaikala aloxo 'o, "Ngalai xe ngaxali noxou Esau itema tila noxilo la ngavikalanu lexe eni Iakovo, elai exolu maxuvee misevile noxou Lavani, mo ane mune'e mutalo vaimomo 'o. ⁵ Ngavikalanu kalumo lexe eni alivu unene'e 'o eni anene'e vitanisi uasi, eni ta mitema mo ta sema sou xaixai noxilo a noxi'a tanene'e 'o. Mo ta kauxeni ilo'a ta mee mo ta donki mo ta sipsip kalumo. Eni ekanu anaxo une'e noxine nini tatala noxilo lexe eni ane'e axali noxine la nini opoone laixeilosi."

⁶ Xe ta mitema ane anu Iakovo mupalusi'a ne milai xe milivu mixali, la mivikalanu aloxo 'o, "Nexi telailixu vaikalameni noxou vivine Esau, la muvikanexi lexe anu une'e sou ualaxene no vote'i. Ilo'a ta mitema itemaxu mavulovexa tamei (400)." ⁷ Iakovo mulomu aloxo ne la mumama'u misevile la tanu kalaua mo xavutalau ne laixe uasi. Xe muavuti la mukalipala'ane'i ta mitema noxou sou xaixai ilo'a ta sipsip mo ta mee mo ta kau mo ta kameli ilo'a ta donki la'oluxa'a tamei. ⁸ Ka muvikala aloxo 'o, "Lexe Esau une'e xe umasaxa lexe uxalixu 'oto'oto vile, la anu ilo'a ta mitema noxilo la'oluxa'a ano 'o i'oto ia, ane'i la'oluxa'a ano 'o i'ume."

⁹ Xe muavuti la mukilaka aloxo 'o, "Lataua noxou Avalaamu, eni xasilo mo nini Lataua noxou Aisaki, eni mamilo, nalomusou linga noxilo. IAUE, nini nevikalaleli lexe eni alivu ulai noxi'a ta milemileli no tualasilo ne, la nini naalusilo sou eni axali itema sou lavuluti. ¹⁰ Lataua eni amitema sou xaixai noxine. Ia eni amitema vile laixe uasi. Ia nini tanenixo la ne'oxo laixe noxilosi. No voxo ane eni exisa'isie lexa Ioridani sou elai exoo noxou Lavani ne, la ano'u mii vile no avolo sou elai ne uasi. Vilaxoxosi 'a ane eni enono'u sou evilaxoxu. Ia ane 'o ne, eni ane alivu une'e 'o noxi'a ta mitema xuxulusi'a tamei 'o. ¹¹ Eni alingaine lexe nini nasu'ulileli mo sou mamu vivilo Esau une'e ualivilanexi. Eni amama'u misevile xo loxo io anu une'e usokou 'oto'oto vile, la uvexevexe ukalusi, la uve'a ta sema ilo'a ta 'ili'ili'a 'o kalumo. ¹² *Nexavutalanu vaikala e nini mene nevikalalelixu. Nevikala lexe nini naxoo noxilo mo naalusilo sou eni ta xasixasilo ilo'a ta 'ilusulusule'i xali tavu'alo ili'i loxo io'io'i no tasi'i, ia evile umomomo sou uitisi'a uasi."

¹³ Olovoxo la Iakovo ena miai xe loxo ne'ielu, la anu Iakovo musosovosi'a ta kau ilo'a ta mee mo ta sipsip mo ta kameli mo ta donki se'i sou iu vimou Esau. ¹⁴ Itiitisi'a ta mimii ne aloxo 'o ta mee ta sema ne muno'a itemaxu mavulovexa vile (200). Xe ta mulu, la muno'a itemaxu vile. Ta sipsip ta sema la muno'a itemaxu mavulovexa vile (200) xe ta mulu la muno'a itemaxu vile (20). ¹⁵ Xe ta kameli ane misulu mo ta 'ili'ili'a a no tava'a ne, muno'a mavulovexa tatalu (30). Xe ta kau la muno'a mavulovexa tami'a (40) ane sema, xe ta mulu mavulovexa. Ta donki la muno'a ta sema itemaxu vile (20) xe ta mulu mavulovexa (10). ¹⁶ Xe muavuti la musosovosi'a ta mitema sou xaixai noxou sou vilevilesi isaxila'a ta mee ilo'a ta sipsip mo ta kameli mo ta kau ilo'a ta donki e anu Iakovo musosovosi'a sou lexe uitiu vimou Esau. Mu'italone'i ta mitema vilevile sou isaxila'a ta mimii la'oluxa'a vilevilesi ne mukalu la muvikalane'i aloxo 'o, "Maasi xe nenge'a talutu sou talai, la ngingi ngauli, ia ngasaxila'a Esau ta miu ne mo sou mamu imua'i ipita. Ngamuxaxu taitaiinu. Nini ane nasaxila'u la'oluxa'a vile, la nauli, ioxe anu ane uno'a noxou sou umulineni, la umuxaxu taiinu o ka sou uili'i no tumaline. Nga'oxo aloxo ne, la ulai utalo noxou ane sou uili'i."

¹⁷ Xe muavuti la mulosi'a vaikala tamei sou. Muvikalanu itema sou xaixai noxou ane sou uulaxune'i aloxo 'o, "Nauli xe eni vivilo Esau uala xe une'e uxalixine xe utali'i lexe, 'Nini namitema sou xaixai noxou ene'ei? Ia nalalai ne'ei 'o? Ta mimii te naolene'i ne 'ena'ei ta miu?' ¹⁸ Ioxe nini naavuti la

navikalanu lexe, "Ta mii 'o, itema sou xaixai noxine Iakovo anu musovane'i mine'e noxine nini tila noxou lexe nini ta miimeni. Anu muitimeni vitanisi. Ia anu Iakovo a uili'i sio.'" ¹⁹ Musuku mune'e noxou itema sou xaixai noxou tamei sou mo tatalu sou la mulosi'a vaikala vilesisi aloxo ne. Mo ane'i ane tavu'alo mo mulai upee noxou ane ili'i ne, vaikala vilesisi anesi, ane anu muvikalane'ixu sou ikolinu tali'i noxou vimou Esau. ²⁰ Xe muavuti la muvikalane'i la, "Vaikala vilesi anesi, lexe uxalisine xe utali'i aloxo ne la, ngakoli vilesisi aloxo ne. Ngaxavutalanu sou ngavikalanu lexe, "Ani, itema sou xaixai noxine a uili'i sio.'" Xe muavuti la muvikalane'ixu, "Male no anu xavutala ano 'osi la sou eni axolixoli no anu, la sou anu uxuunu tumalouxu 'ilixu masua e eni e'oxo noxou la sou anu la'iaxuilo no anu." ²¹ Xe muavuti la musova iu vimou mimii muuli mulai noxou ia anu muxolu sou muai 'olovoxo vile la.

Iakovo Ilou Lataua Mi'oto'oto

²² No 'olovoxo la Iakovo muavuti la muno'a ta semasemau tamei ne ilo'a ta sema sou xaixai noxou tamei mo ta 'olu mulelia vile (11) milai mixisa'isou lexa Iavoku. ²³ Mulailixa'a no lexa no xalee vile xe mukalu, la mulivu mune'e sou uvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou sou itavulenu miuumi ulai no xalee lexa noxi'a ane'i ane miuli 'ole, ²⁴ *ia anusisi muxoxoo ne, xe no 'olovoxo la itema vile mune'e muxali noxou sou ilou mi'oto. Ilou mi'oto xoo mole lamana mukea. ²⁵ Xe itema ne muxamuli loxo 'o la anu a xavixavinu ua, xe muavuti la mu'otunu Iakovo tanga'u no avolu la tanga'u muxatele. ²⁶ Xe itema ne muavuti la muvikalane'i Iakovo aloxo 'o, "Naxexeenu avone mo eni alai xo anu asou lamana ukea." Iakovo muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Eni umomomo sou eni axexeenu avolo uasi. Lexe nini naalusilo 'o, la sou eni axexee avolo." ²⁷ Xe anu itema ne, muavuti la mutali'isou Iakovo aloxo 'o, "Ualasin loxovaa?" Xe Iakovo muavuti la mukolinu lexe, "Eni ualasilolexe Iakovo." ²⁸ *Xe anu itema ne muavuti la muvikalane'i Iakovo, "Tava'u xo ngingi ngongou Lataua nge'oto mo ngongi'a ta mitema kalumo la nini netaaloxolixa'a, la ualasin lexe Iakovo ne usu'a, ia ualasin lexe Isilaeli." ²⁹ *Iakovo muxiu vaxa la mutali'isou itema ne lexe, "Nini ualasin 'ena'ei? Nalemolu noxilo." La anu itema ne, mukolinu lexe, "Tava'u loxovaa la nini nexasaxa lexe nalavusou ualasilole?" Xe muavuti la mualusou Iakovo. ³⁰ Xe Iakovo muavuti la muvikalane'ixu lexe, "Vaimomo 'o eni emaisou Lataua iou, ia eni asoli uasi." La sou mumoxo'u lia xalee se ane ne, lexe Penuelu. ³¹ Aso muxali mutelo, la Iakovo mulutu sou musukusou lia xalee ne sou mulukeluke mulai xo tanga'u mupee. ³² La sou musoko ane tatei ne mole ane mune'e mutalo vaimomo 'o ne, Iakovo ta 'olu'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilusulusunu ne i'ou mii xiasinu no tatesou 'o uasi xo itema e ane'i ilou mi'oto, la mu'otunu ane no tanga'u ne.

33

Iakovo Mualaxu Vimou Tila Esau

¹ Xe Iakovo muavuti la mulutu sou mulai muxisa'isou lexa Iavoku sou mumuline'i ta semasemau ilo'a ta 'olu'olu mo ta mitema sou xaixai noxou sou ilo'a misolonu muamua'i noxi'a ulai ne Kanani. Ilo'a mimuamua'i xoo xe, anu Iakovo musu'a iou loxo 'o, la vimou Esau ane ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou itemaxu mavulovexa tamei (400) imumuamua'i inene'e. Ia uao no paxa sio. Xe aliku 'o muavuti la mupalusi'a ta 'olu'olu milailai noxi'a ta neneni'a sou mitulu no tavatava'a. ² Lea ta na'e milai noxie, xe Lakeli noxie milai xe ta sema sou xaixai noxou tamei ne, ta noxi'a milai

* 32:24: Ose 12:3-4   * 32:28: Tav 35:10   * 32:29: Kis 13:17-18

noxi'a ilou kalumo. Xe muavuti la muvikalane'i ta sema sou xaixai noxou ilo'a ta 'ili'ili'a sou miulaxune'i. Ka Lea ilo'a ta 'ili'ilie. Ka Lakeli ilou 'ilie Iosepu sou miili'i no tumali'a. ³ Ioxe, anu Iakovo mumomomo sou muamua'ixa'a aloxo ne, mukalu io sou anu mulai sou muulaxune'i sou ilo'a milai. Ilo'a milalai xoo xe, ane'i asou ilo'a ixali alaalai, la Iakovo muxola'u tava'u sou mutulu no tava'u vo'uxu sou mutangatulu mulu'elai sou mutaxanu vimou. Anu mu'oxonu aloxo ne alaxu muxatele tamei xoo mole mulai muxali 'alai noxou vimou. ⁴ Xe vimou muiafe mune'e la mua'ulaxu ka mutimunu xalenu, la sou ilou mitama. ⁵ Xe Esau musu'anu iou la mumaisi'a ta sema ilo'a ta 'ili'ili'a, la mutali'isou Iakovo aloxo 'o, "Ia ta'e'i ngongi'a ngakekei 'o?" Xe Iakovo muavuti la mukolinu vimou lexe, "Ta molomolo ane ne Lataua tanuxo musuku la sou muitixeni eni amitema sou xaixai noxine." ⁶ Xe ta sema sou xaixai noxou tamei ne ilo'a ta 'ili'ili'a miavuti la mimuamua'i mulai no talaxu Esau sou mitangatulu mulu'elai sou mitaxanu. ⁷ Ka Lea ilo'a ta 'ilie, ka Lakeli ilou 'ilie Iosepu. ⁸ Xe Esau muavuti la muvikalanu vimou lexe, "Eni exalisi'a ane'i e nepalusi'a sou miuli no vote'i. Ia nepalusi'a sou miulilixa'a ta mimii ne mine'e noxilo sou ma'ia?" Xe anu Iakovo muavuti la mukolinu vimou lexe, "Tatila, a eni e'oxo loxo ne sou lexe nini opoone laixeilos." ⁹ Xe Esau muavuti la mukolinu vaikalau vimou aloxo 'o, "Vivilo, eni mixemixe tavu'alo misevile. Ta miimene ne, anu laixe lexe nalivulixa'a." ¹⁰ Ia Iakovo ne pekia'u misevile. Muavuti la mukolinu vimou vaikalau lexe, "Lexe nini oponeni laixeilo mo lexe nemasaxailo manina, la nini oponeni usexelasi mo nano'a ta mimii e eni eitimeni ne. Xo eni emaisine la loxo eni emaisou Lataua iou, tava'u xo nini opoone laixeilos mo nemasaxailo manina. ¹¹ La sou ane vaimomo 'o eni emasaxa lexe ta mimii e eni eitimeni ne namulesi'a mamu nano'asi, xo eni Lataua tanuxo misevile la muitixeni mii piena misevile." Anu Iakovo kapia'u aloxo ne, la sou vimou Esau ne, opoonu musexela sou muno'asi.

¹² Xe ili'i la, la Esau muvikalanu vimou aloxo 'o, "Alalae 'o eni emasaxa lexe nenge ta'iti mo tatavuevule mimii mo nenge'a talai, eni aulaxunenge nenge'a." ¹³ Ia Iakovo muavuti la muvikalana lexe, "Tatila, nini nelavu lexe ta molomolo 'o ne xavine'i sou ipalepalea uasi. Mo ta sipsip ilo'a ta kau mo ta mee ta 'ili'ili'a e uao i'o'ou susu 'osi. Xo Maasi xe nenge taiavelixa'a no voxo vilesisi 'o sou talai taxali no tuala ane alalae oosi 'o, la ane'i isoisoli ukalusi xo xavine'i uasi. ¹⁴ La sou tatila noxilo, eni emasaxa lexe nini naulaxuleli mo nauli, ia eni aili'i se'isisi sou apalalaxa'a. Xe ili'i la sou eni alai axalisine ne Edomu." ¹⁵ Xe Esau muavuti la muvikalanu vimou Iakovo ne aloxo 'o la, "Ioxe, la eni asosovosi'a ta mitema noxilo 'o se'i sou ngongi'a ngaxolu 'o sou ino'inge ine'engengi." Ia Iakovo muavuti la mukolinu vimou vaikalau lexe, "Itema tila, nini oponeni laixeilo misevile, ia mii vile uasi, ta mitema sou xaixai noxilo me'a ipalalanexe la sou ixalinexe." ¹⁶ Xe Esau muavuti la no voxo ane anu mune'e muxalisou vimou sou ilou mivikala ne la mulivu sou mulai ne Edomu. ¹⁷ Xe Iakovo muavuti la mulai loxo ne Sukoti. Mulai xe muxali la mutulusou taasou xe taasi'a ta mee ilo'a ta sipsip mo ta kau mo ta kameli mo ta donki. La sou ane'i milemolu tuala se ne lexe Sukoti.

¹⁸ No tauu ie ane anu Iakovo mu'umesou tuala ne Mesopotamia sou mulivu mulai no liaxu ne Kanani, la mii vile masua uxalisou uasi. Anu mulai ne Sikemu sou mu'ilii tualasou ane. ¹⁹ *Xe ili'i la sou, ulotonu lia xalee ane ne noxi'a Sikemu ilo'a ta vimovimou ane'i ta mitemasie Amolu. Lia ne, mulotonu no anu lamoli siliva alelaxu itemaxu ta'uve (100). ²⁰ Xe ili'i la, la sou mutulusou valovalo sou u'elaxu ta mii no anu ulai noxou

Lataua kalumo lai ne no tualasou alavua ne. La mumoxo'u tani ne lexe "Elu, Lataua noxi'a ta Isilaeli."

34

Sikemu Mu'oxonu 'Ilixo Masua Mulai Noxie Tina

¹ No voxo vile la eiae Tina e, Iakovo ilee semau Lea 'ili'a, milai mixixaoxao sou mimaisi'a ta sema no tuala tila ne Sikemu. ² Amolu anu itema vile tila no anu mata Ivi, anu tatananu tani no xalee lia ne Kanani ne, 'olu mulu ualasu lexe Sikemu. Mumaisie Tina la mulapune sou mulai noxie.

³ Mulai noxie mukalu la mu'unanu tanu noxie mo sou lexe ane imasaxau.

⁴ Xe ili'i la sou mulai muvikalanu momu lexe, "Mamilo, eni emasaxa lexe nano'e sema 'o ine'e mo a'uluxe!" ⁵ Xe Iakovo mulomu lexe 'olu Tina ane Sikemu mu'oxonu 'ilixo masua noxie ne, la uvikala vile uasi xo ta 'olu ta mulu ane miki milai sou milailixa'a ta sipsip sou iiene'i xe i'ani ia'eia'e.

Muxoomaie'i mo lexe ixali la sou uvikalane'i. ⁶ Amolu, Sikemu momu muavuti la mulutu mulai noxou Iakovo sou ilou mivivikalasou masaxa noxou 'olu. ⁷ No voxo ane Amolu mune'e sou ilou Iakovo mivivikala ne, la anu Iakovo ta 'olu milivu mixali. Mixali xe milomusou a'alosie vimo'a Tina lexe Sikemu mulapune sou mulai noxie, la mitamasie xe la'iaxa'a misevile, xo 'ilixo masua ane Sikemu mu'oxonu noxie Tina ne, anu masua misevile no ie'i ane'i ta Isilaeli. Itema vile ulai noxie sema aloxo ne, ane'i imama'u no anu misevile xo anu susu taxoxa'a ane.

⁸ Xe Amolu muavuti la muvikalane'i Iakovo ilo'a ta 'olu aloxo 'o, "Eni 'alixeni Sikemu ne, tanu mutulu pekia'u noxie Tina ne misevile, la sou ane eni atali'isinge lexe ngamasaxa la nge' uvaxaieisi mo u'uluxe. ⁹ Anu laixe lexe nenge nenge'a tataula'ingenge nenge'a ngato'o mo sou xoluxolunenge nenge'a laixesi. Ta 'ilinge ta sema ine'e i'ulunexe, xe nexi ta 'ilixe ta sema ilai i'ulungenge. ¹⁰ Ngemasaxa lexe ngaxoo no lia xalee anevaa ne la mii noxingesi. Ngamasaxa lexe nga'oxomengi vote'i se'i sou mimii se'i uxali no anu, sou usu'ulingengi no anu xoluxolunenge mo ngingi mengesi ngasaxila'u, la anu mii vile uasi." ¹¹ Xe Sikemu muavuti la muvikalane'i Tina mamie ilo'a ta 'olu aloxo 'o, "Lexe ngingi opongengi u'osasou masaxa noxilo sie Tina, la mii ma'ia ane ngingi ngamasaxau ne, eni alosingesi. ¹² Ia ngasosovosou 'ulusie mo ngavikalaleli lamana no anu mimii lailaixe ane ngemasaxau lexe eni alosinge. Mimii ma'i ane ngemasaxau ne, eni alosingesi, ia lexe ngano'e Tina ne ine'e mo a'uluxe."

¹³ Ioxe, tava'u xo Sikemu mu'oxonu 'ilixo masua noxie Tina sou mulapune sou mulai noxie, la ta vimovimoe mixalixu xavutala vile sou ikalavoine'i Sikemu ilou momu Amolu. ¹⁴ Ta motu miavuti la mivikalane'i Sikemu ilou momu aloxo 'o, "Nexi umomomo sou ta'italone vivixe sou i'uluxu itema vile ane xooxoo ungaasou uao uasi. Xo maasi xe nexi ta'oxo aloxo ne la, anu mii sou maela toxoxa'a noxixe. ¹⁵ La sou lexe ngingi nga'oxo mii toxoxa'a 'o tei, ta mulu sou tualasinge ne lexe xooxoo ungasi'a ukalusi aloxo nexi 'o. ¹⁶ Lexe ngingi nga'oxo aloxo nexi telemolu ne, la sou nexi iexi uvaxainge sou nga'uluxa'a ta 'ili'ilixe ta sema xe nexi ta'uluxa'a noxinge. La sou nenge nenge'a taxolu tapita sou taxali loxo ta mitema sou tuala vilesisi. ¹⁷ Ia lexe ngingi ngamulinu masaxa noxixe aloxo telemolu lamana 'o uasi, la nexi tano'e vivixe sema 'o mo noxi'a talivu."

¹⁸ Xe Amolu ilou 'olu Sikemu milomusou vaikalai'a Iakovo ta 'olu ne la tu'umaxu xe mutama laixe misevile no sangali'a ilou, la mimasaxa lexe ilai i'oxo aloxo milomusou noxi'a Iakovo ta 'olu ne. ¹⁹ Sikemu ne anu mauu vile e ta mauu ilavusou imasaxau mo itoxonu misevile. Anu momu ta

minuminu. Anu mulomusou vaikala ane ne, la umasaxa lexe uvoovoxo la uasi, xo anu tanu u'elaie Tina lexe u'uluxesi. ²⁰ Xe ilou momu milomu aloxo ne, xe miavuti la ilou milai no tilovolovo 'alai no aitengaxu vimelu sou tualasi'a tila ne sou mivikalane'i ta mulu sou tuala ne. ²¹ Vaikala e mivikalane'ixu aloxo 'o, "Ta mitema e nexi telai sou noxi'a tevivikala ne, ta laixe misevile. Mo mimasaxa lexe ine'e nenge'a taxolu tapita. Nenge lia nenge toxoxa'a misevile. Lexe nenge tamasaxai'a, la ane'i ine'e mo nenge'a taxolu tapita ano 'o, mo mii ma'ia ane ane'i imasaxa lexe i'oxonu ne, ane'i i'oxonusi, xo nenge lianenge toxoxa'a misevile. Lexe ane'i ine'e nenge'a taxolu tapita maninasou ane lai 'o, la sou nenge ta'uluxa'a ta 'ili'a ta sema xe ane'i i'uluxa'a ta noxinge. ²² Ia masaxa noxi'a vilesisi e ane'i mitulu pekia'u no anu ane lexe, ta mulu sou tuala tila noxinge 'o lexe xooxoo ungaasi'a ukalusi aloxo ane'i. Lexe nenge ta'oxo aloxo ane'i milemolu ne, la sou ane'i oponeni u'osa sou nenge'a taxolu, ²³ la sou male ta sipsipi'a ilo'a ta kau mo mi'ami'a tavu'alo ne nenge miimenge kalumo. Ia tamulinu masaxa noxi'asi mo sou ine'e nenge'a taxolu." ²⁴ Ta mulu tavu'alo mukalusi e milai mipita no aitengaxu vimelu sou tuala pa'umolu ne, milomu noxi'a Amolu ilou 'olu Sikemu aloxo ne, la ane'i latala ne, mimasaxa lexe i'oxo aloxo ane'i ilou milemolu noxi'a ne. Mole ta mulu sou tuala tila ne xooxoo mungaasi'a mukalusi, ia vile pa'usou uasi.

²⁵ Ta motu ixoxolixu xalexalevine'i voxo vile, mo tamei sou mo tatalu, mo navunavuxa'a 'ole ukalu uao, ia Iakovo ta 'olu tamei e, eiae Simeoni ilou Levi, Tina ta vimovimoe, ilou mino'u viso ka mitoke mimuamua'i miali no nano no tuala tila ne Sikemu ne, sou mixali'a. Ilou mive'ave'a ta mulu e ixoxolixu xooxoo anaxu tanixu ne mukalusi. ²⁶ Miavuti vaxa la mive'a Amolu ilou 'olu Sikemu ne kalumo. Xe mitokine vimo'a Tina e ixoxoo no tani noxou Sikemu ne sou ilo'a milai. ²⁷ Simeoni ilou Levi mive'a ta mulu sou tuala ne Sikemu ne mukalu, xe ta vimovimo'a ane ilo'a mami'a mixolu 'ole, milutu sou milai mi'unalai no tuala tila ne sou mipakali mimii. Mimii piena lailaixe ne, mitavule mulai mukalusi. Ane'i mi'oxo loxo ne sou lexe ikolinu 'ilixox masua e Sikemu mu'oxo noxie vimo'a Tina. ²⁸ Xe miavuti vaxa la mino'a ta sipsip ilo'a ta kau mo ta donkii'a ne mukalusi. Mimii iouiou no nano mo no ale no tuala ne mino'u mukalusi. ²⁹ Mimii iouiou e 'ulusou toxotoxoxa'a ne mino'u mukalusi. Ta sema sou tuala tila ilo'a ta 'ili'ili'a ne mino'a mukalusi kalumo. Mo mi'ami'a no taataasi'a ne mitaxusou mukalusi sou mitavule mulai. ³⁰ Xe Iakovo muavuti la muvikalane'i Simeoni ilou Levi aloxo 'o, "Ngingi ngongou nge'oxo 'ilixox ano 'o, la mulosilo tu'umaxu toxoxa'a misevile. Ta mitema latala e ixoxolu no lia xalee ano 'o, loxo ta Kanani mo ta Peresi. Maasi xe ipita sou imasaxa lexe ialivulaleli, la umomomo sou ikalusixe noxi'a ta 'alixenisi, xo nexi tapiena uasi." ³¹ Xe ane'i ilou miavuti la mikolinu vaikalau mami'a aloxo 'o, "Xo ma'i, nexi noxou iexi uvaxaie vivixe loxo nesi, mole ane'i i'oxone loxo sema sou vote'i loxo ne mole loxovaa?"

35

Iakovo Mulivu Mulai ne Veteli

¹ *Xe Lataua muavuti la muvikalanu Iakovo aloxo 'o, "Nalutu mo navulasou tuala ano 'o, ia nalai mo naxolu ne Veteli mo natulusou valovo sou na'elaxa'a ta sipsip utelo noxilo. Eni Lataua e epala'a noxine no voxo ane nini ne'umolu vivine Esau la nene'e netatalume." ² Iakovo mulomu noxou Lataua aloxo ne xe mukalu, la muvikalane'i ta 'olu ilo'a ta semasemai'a mo ta 'ili'ili'a mo ane'i ta mitema latala e ilo'a ikekei ne aloxo 'o, "Ngingi latala

'o ne maasi la ngaxexene'i ta maliava sou kalavoi noxinge latala ne ukalusi, mo ngaxali malemalenga ukalusi mo ngatokolomo no anu tokolomo alavua ukalusi, ³ xo nenge asou tasuku sou tuala ano 'o ia talai ne Veteli sou eni atulusou valovalo sou a'elaxa'a ta sipsip ilai noxou Lataua no anu. Lataua e musu'ilileli no anu tu'umaxu ane muxali noxilo xe muxolu noxilo sou musaxila'ilo no xalexalee tuatuala ane eni emumuamua'i no anu.”
⁴ Xe ta motu miavuti la milai mitavulene'i ta maliavai'a sou milailixa'a noxou Iakovo. Mo paxoxo sou sangasangali'a kalumo ne milaxalaxalixu sou milosou sou mi'asixa'a no ovu tavuna tava'u 'alai ne Sikemu. ⁵ Xe mukalu la sou ane'i Iakovo ilo'a ta 'olu milutu sou milai. Milutu sou milai, la Lataua muxalixu 'ume toxoxa'a noxi'a ta mitema ane mixolu no nano no tuala tatatila 'alai ne Sikemu, o'pone'i mole ilelemuline'i ua. ⁶ Mimumuamua'i xoo, la milai mixali ne Lusu. Vaimomo 'o ane'i ilemolu tuala ane ne lexe Veteli. Anu tuala ane ne muxolu no xalee lia ne Kanani. ⁷ Milai mixolu ane sou anu mutulusou valovalo sou u'elaxa'a ta sipsip ane. La sou mulemolu lia xalee ane Veteli ne lexe, “Lataua sou Veteli” Xo Lataua mupala'a noxou no voxo ane anu mu'umolu vimou Esau la mulai mutalume no anu. ⁸ Milai mixolu ane, la sou Debora sema tila e misusune Liveka no molomoloxe misoli ane. La sou mi'asixe no ovu tavuna tava'u no xalee mulai ili'i ne Veteli. La sou mimoxo'u ovu ne lexe, “Ovu Tavuna Sou Tama”.

⁹ No tauu ie ane Iakovo molu ne Mesopotamia sou mulivu mune'e ne Kanani, la Lataua mupala'a noxou la. Xe muavuti la mualusou aloxo 'o,
¹⁰ ✧ “Ualaside lexe Iakovo, ia usokou ane vaimomo 'o mo ulai avile ili'i ne, imoxoine lexe Isilaeli.”

La sou mumoxo'u lexe Isilaeli.

¹¹ ✧ Xe Lataua muavuti la muvikalanu aloxo 'o la,
 “Eni Lataua, eni xavileli misevile.

Eni emasaxa lexe napalaane'i ta 'iline tapiena,
 mo sou nini naxali loxo ta mitema tapiena 'ilusune'i
 mo ta tatila sou xalexalee tuatuala kalumo.

¹² Lia ano 'o eni elosi'a Avalaamu ilou Aisaki tei,
 ia vaimomo 'o eni a'italonu ulai noxine.

Mo ta 'iline ilo'a ta xasixasine mo ta 'ilusulusuneni ane ipaa ili'i ne,
 eni aitixa'a lia ano 'o kalumo.”

¹³ Lataua muvikalanu aloxo ne, xe mukalu la sou mulai. ¹⁴ ✧ Xe Iakovo muavuti la mutulusou lavo'o vile veveeni ane ilou Lataua mitutulu mivivikala ne. Xe mukalu la munixi'u uaini ilou ovu vile lexaxu teitexi no latanu lavo'o ne, sou Lataua miu. ¹⁵ La sou xalee lia se ane ane'i Lataua ilou Iakovo mitutulu sou mivivikala no anu ne, anu Iakovo mumoxo'u lexe Veteli.

¹⁶ Xe ili'i la sou anu Iakovo ilo'a ta minuminu mivulasou tuala ne Veteli ne sou lexe isuku ulai no tuala tila ne Epurata. Milutu mo a imumuamua'i sou ilalai ne Epurata mo ixali uao, ia voxo sou lavulo'o noxie Lakeli sou ivo'o muxalisie. No voxo ane ne, ane mixamuli navunavu toxoxa'a misevile.
¹⁷ Xe sema e mine'e sou mipaipixone ne, mivikalane aloxo 'o, “Taneni kalaua mo na'ume mamu xo 'iline mulu vile la 'a.” Sema ne imasaxa lexe ixolixoline Lakeli aloxo ne la ua, ane misuxula'e sou soli. ¹⁸ Xe misuxula'e kalulusou ne la, ane mimoxo'u 'ilie keakea ne ualasou. Mimoxo'u lexe Beni-Oni. Xe ili'i la, la momu mumoxo'u ualasou lexe Beniamini. ¹⁹ Mino'e Lakeli milai sou mi'asixe no vote'i pa'umolu ulai ne Epurata ne. Vaimomo 'o ne ilemolu tuala ne Epurata ne lexe Vetiliemu. ²⁰ Xe ili'i la sou mulue mutulusou lavo'o vile veveeni no lousie ne. Mo lavo'o ne a uai sio, mo

mutalo vaimomo 'o. ²¹ Mi'asixe Lakeli mo mitulusou lavo'o vile veveeni no lousie loxo ne xe mukalu, la misolo muamua'i noxi'a mulai sou milai mixali ne Migudalu Ederu. Xe misuku mulai seville la, la sou milai mi'ilii tuala sou mitulu tani sou mixolu no anu. ²² *No tauu ie ane Iakovo muxolu no lia xalee ane ne, la Luven anu Iakovo 'olu vile mulai noxie Vila anu Iakovo semau vile. Xe ili'i la sou ane'i mia'alou momu.

Ioxe, anu Iakovo ta 'olu mavulovexa mulelia tamei.

²³ Ta 'olu ane noxie Lea ualaualasi'a ano, lapolaxu ane Luven ka Simeoni, ka Levi, ka Iuda, ka Isikali, ka Sevulon. ²⁴ Xe ta 'olu ane noxie Lakeli ualaualasi'a ane, Iosepu ilou Beniamini. ²⁵ Xe ta 'olu ane noxie Vila, sema sou xaixai noxie Lakeli, ualaualasi'a ane Den ilou Napitali. ²⁶ Xe ta 'olu ane noxie Silipa, sema sou xaixai noxie Lea, ualaualasi'a ane Xati ilou Asele. Ane'i Iakovo ta 'olu 'o ne ta neni'a mivo'one'i ane ne Mesopotamia.

²⁷ *Mixoxoolu ne xe Iakovo muavuti la mulai noxou momu Aisaki ne Mamule. Tuala ne Mamule ne 'alai ne Ebulon tualasi'a Avalaamu ilou 'olu Aisaki mixolu no anu tei. ²⁸ Aisaki mumaulixu tauu ie loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa muxatele tatalu (180). ²⁹ Xe no voxo anu sou usoli la sou mulapunu tauuxu alaxu vilesisi loxo 'osi, la musivita. La uleenu mulu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli. Xo anu aululu mine manina. La sou ta 'olu Esau ilou Iakovo mi'asixu.

36

Esau ta 'Olu Mo ta Xasoxasou Ilo'a ta 'Ilu'ilusunu

¹ Nanasi'a ta mitema ane Esau muxalixa'a aloxo 'o. Anu Esau ne ilemolu ualasu vile kalumo lexe Edomu.

² *Anu mu'uluxa'a ta sema ne Kanani. Vile ualasio lexe Ada, eiae Eloni 'olu. Eloni anu itemasie Ketu. Vile ualasio lexe O'olivama, eiae Ana 'ilie. Ana mamie ualaso lexe Sibeoni, anu itemasie Ivi. ³ *Xe vile ualasio lexe Basemati, Isimaeli 'olu. Vimoe mulu ualaso lexe Navaiote. ⁴ Ada opoone la sou mivo'onu Elipasi. Xe Basemati mivo'onu Leuelu ⁵ xe O'olivama mivo'onu Ieusu ilou Ialamu mo Kola. Esau ta 'olu ane ne anu mupalaane'i mine ane'i mixoxoolu ne Kanani.

⁶ Xe Esau muavuti la muno'a ta semasemau ilo'a ta 'ili'ili'a mo ta mitema noxou mo ta mee mo ta kau mo ta donki mo ta kameli mo ta mimii iouiou ne muno'a mukalusi sou ilo'a misuku milai no xalee lia vile va'axu no paxa. ⁷ Milai mixolu va'axu noxou vimou Iakovo, xo ilo'a mixolu mipita la ilou vimou mi'ami'a ilou mixamixa'a piena misevile la umomomo sou ilou ixolu ipita uasi xo tanixa'a uasi. Lia xalee se ane ilo'a mixolu no anu ne umomomo sou ilo'a ixolu ipita la uasi, xo ta sipsip ilo'a ta mee mo ta kau mo ta donki noxi'a ilou tapiena misevile mole lia xalee vile pa'usou la uasi.

⁸ La sou Esau musuku sou mulai muxolu no lalaxaxa'ilu ne Seiru. Esau anu mutu'u ovuxa'a ta mitema ne Edomu ane mixolu no lalaxaxa'ilu ne Seiru.

⁹ Ta 'olu ualaualasi'a aloxo 'o, ¹⁰ Elipasi, nenu ualasio lexe Ada, Leuelu nenu ualasio lexe Basemati. ¹¹ Xe Elipasi mupalaa la ta 'olu ualaualasi'a aloxo 'o, eiae Teman ilou Omaru mo Sepo mo Xatamu ilou Kenisi. ¹² Xe Timuna, Elipasi semau ane vile mipalaa eiae Amaleki. Ane'i ta mitema ane ne, Esau ta xasoxasou. ¹³ Xe Leuelu ta 'olu ta mulu ualaualasi'a aloxo 'o, Nakati ilou Sela mo Sama mo Misa. Ane'i ta molomolo ane ne, Esau ilee semau Basemati ta xasixasi'a ane. ¹⁴ Xe O'olivama e Esau semau, nenie ualasio lexe Ana. Ana mamie ualaso lexe Sibeoni, O'olivama xasie. Ane O'olivama mipalaane'i ta 'ilie ane eiae Ieusu ilou Ialamu mo Kola.

15-16 Ta mitema ano 'o, ane'i ta tatila ane, Esau 'olu laposalaxu Elipasi muxalixa'a ualaualasi'a ano 'o, eiae Teman, Omaru, Sepo, Kenisi, Kola, Xatamu mo Amaleki. Ane'i e teitiitísou ualaualasi'a ne Elipasi ta 'olu. Ane'i ta tatila sou tuala tila ne Edomu, ane'i Ada ta xasixasie. ¹⁷ Ane'i ta tatila ano Esau 'olu e ualasou lexe Leuelu muxalixa'a. Ualaualasi'a ano 'o, eiae Nakati, Selau, Sama mo Misa. Ane'i ta tatila ane teitísou ualasi'a 'o la ne Leuelu muxalixa'a. Basemati, Esau semau ane tatalusi'a ta xasixasie. ¹⁸ Ane'i ta tatila sou tuala tila ne Edomu kalumo. Xe ane'i ane noxie O'olivama ane Iesu ilou Ialamu mo Kola. Ane'i ta tatila ane ne O'olivama e Esau semau ane tameisi'a mixalixa'a. O'olivama nenie ane Ana. ¹⁹ Ane'i ta mitema ane nenge teitísou ualaualasi'a mukalu ne Esau e ualasou vile lexe Edomu muxalixa'a. Ane'i mixali ta tatila sou tuala tila noxi'a la.

²⁰ Xe Seiru ta 'olu ta mulu ualaualasi'a aloxo 'o. Seiru anu itemasie Xoli, ia anu muxolu no tuala tila ne Edomu. Ta 'olu ualaualasi'a ano 'o, vile ualasou lexe Lotan mo Sobalu mo Sibeoni mo Ana ²¹ mo Disoni mo Eseru mo Disan. Ane'i ane ualaualasi'a mupala'a 'o ne, anu Seiru ta 'olu. Ane'i ta tatilasi'a ta mitema ne Xori no nano no tuala tila ne Edomu. ²² Seiru 'olu vile e ualasou lexe Lotan muxalixa'a ta 'olu ta mulu ane, eiae Xori ilou Koman. Lotan vimou sema ualasie lexe Timuna. ²³ Sobalu ta 'olu ta mulu ualaualasi'a ane Aluvani ilou Manakati mo Ebalu mo Sepo mo Onamu. ²⁴ Xe Sibeoni ta 'olu ta mulu ualaualasi'a ane Aia ilou Ana. Ana e mia'aloxu lexe mulai musaxila'a momu Sibeoni ta donkiuu la mumaisou tivula taxataxasou. La tivula uopuopu utetelo no taxataxa ne. ²⁵ Xe Ana mulai xe mupalaa, la mupalaane'i ta 'olu ane, Disoni ilee O'olivama. ²⁶ Xe Disoni la muxalixa'a ta 'olu ane, Emudan ilou Esuban mo Itiran mo Keran. Ane'i ta mulu mukalusi. ²⁷ Xe Eseru ta 'olu ta mulu ualaualasi'a aloxo 'o, eiae Bila ilou Savani mo Akan. ²⁸ Xe Disan ta noxou ane, Usu ilou Aran. Ane'i ta mitema ano 'o ane'i ta tatilasi'a ta mitema ne Xori. ²⁹⁻³⁰ Ualaualasi'a ano 'o, Lotan ilou Sobalu mo Sibeoni mo Ana mo Disoni mo Eseru mo Disan.

³¹ Xe no tauutauu ie ane ta Isilaeli'a tila vile sou usaxila'a uasi, la ane'i ta mitema ano 'o, ane'i mixali ta tatila sou tuala xalee ne Edomu. ³² Ite ma ane musaxila'u tuala xalee ne Edomu tei ane Bela. Momu ualasou lexe Beori. Anu muxolu sou musaxila'u tuala tila ne Dinava. ³³ Xe Bela musoli, la Iovavu muno'u tanixu. Iovavu momu ualasou lexe Selau. Selau anu sou tuala tila ne Bosura. ³⁴ Xe Iovavu musoli, la Usamu anu sou xalee lia ne Teman muno'u tanixu. ³⁵ Xe Usamu musoli, la Kadati muno'u tanixu. Kadati momu ualasou lexe Bedati. Xe Kadati mulutu sou mulai ne Moabu sou mu'oto ne Midiani, la mutaloxolixa'a. La sou mulai muxolu ne Aviti sou musaxila'a ta mitema ne Aviti. ³⁶ Xe Kadati musoli, la Samula anu sou tuala ne Masureka muno'u tanixu. ³⁷ Xe Samula musoli, la Saulo itemasie Leovotia muno'u tanixu. Tuala ne Leovotia ne, muxolu 'alai no lexa tila ne Iupileitisi. ³⁸ Xe Saulo musoli, la Balukanan muno'u tanixu sou muxali tila noxi'a. Balukanan momu ualasou lexe Akuboru. ³⁹ Xe Balukanan musoli, la Kadati muno'u tanixu. La sou anu muxolu sou musaxila'u tuala tila ne Pau. Semau ualasie lexe Me'etavelu. Momu ualasou lexe Matele, xe Matele mamie ualasou lexe Mesaapu. ⁴⁰⁻⁴³ La sou ta mitema ta tatila ane noxou Esau ualaualasi'a aloxo 'o, Timuna ilou Aluva mo Ieteti mo O'olivama mo Ela mo Pinon mo Kenisi mo Taman mo Mipusalu mo Makadielu mo Iramu. Ane'i ta mitema ane ne ane'i ta mitema ta tatila noxi'a ta mitema noxou Edomu. Edomu ne Esau ualasou vile aloxo ne. Anu Esau ne ta mitema ne Edomu xasi'a. Ane'i ta tatila vilevilesi no tualasi'a mo ta mitema sou isaxila'a a ixolu.

37

Aipiepiena Noxou Iosepu

¹ Ia Iakovo ne u'umesou tuala ne Kanani e momu Aisaki muxoxoo no anu ne uasi. ² Muxoxoo ane, la sou nanasi'a ilo'a ta 'olu mikaukavunu muxolu aloxo 'o. Iosepu anu Iakovo 'olu mauu tauu iexu mumomomo loxo mavulovexa vile mo mulelia ta'uve mo muvaxa simi tamei (17). Anu ulavusou sou usaxila'a ta sipsip ilo'a ta mee noxou momu ilo'a ta vimovimou noxi'a Vila ilee Silipa. Ane'i ta sema tamei ne, momu ta semasemau. Ia anu mulai noxou momu la mua'alouxu 'ili'ilixone'i ta vimovimou e i'oxo'oxonu masumasua.

³ Iosepu ne, momu Iakovo ualasu vile lexe Isilaeli, anu umasaxai'a ta 'olu ia umasaxau Iosepu misevile mu'oki noxi'a. Xo nenu mivo'onu no mine anu Isilaeli ne aululu manina. Tava'u aloxo ne la sou momu mu'oxonu iu tokolomo vile lailaixe, utaa la ulai uxali no lia no tava'u, xe avolu veveni. ⁴ Xe ta vimovimou milavu lexe mami'a anu umasaxau 'olu Iosepu misevile mu'oki noxi'a Iosepu ta vimovimou, la ane'i opone'i masuau vimo'a ne misevile mo ivivikala lailaixe ulai noxou uasi.

⁵⁻⁷ No 'olovoxo vile, la Iosepu muaipiepiena la mulai mua'alo'i'a ta vimovimou aloxo 'o, "Ngalomu une'e noxilo mo aa'alomengixu aipiepiena noxilo 'o. Nenge'a telai no xai sou nenge'a tevovotu uiti tavatavalanu. Xe noxilo tavalanu muavuti la mutulu mulapu. Ia ta noxinge miavuti la mitulu mixaliliu noxilo ka mitangatuluou." Xe ane'i milomu aloxo ne la la'iaxa'a misevile.

⁸ Xe miavuti la mitali'isou aloxo 'o, "Loxovaa, nini xavutalamenti lexe nini sou naxali tila sou nasaxila'ixe?" Ane'i la'iaxa'a mu'oki'oki xo milomusou aipiepiena noxou xe vaivaikala ane anu mulemolusi'a.

⁹ Xe ili'i la Iosepu muaipiepiena alaxu vile la. Xe muavuti la muvikalane'i ta vimovimou aloxo 'o, "Eni eaipiepiena la, la emaisou aso xe so'io ilo'a ta oto mavulovexa mo mulelia vile mitulutulu no talaxo ka mitangatulu mulu'e noxilo."

¹⁰ Xe muavuti la mulai noxou momu kalumo sou mua'aloxu aipiepiena noxou ne. Xe momu muavuti la mukaitolonu la muvikalanu lexe, "Aipiepiena ma'i to axoo ne? Loxovaa, nini nemasaxa lexe nexi noxie nenine mo ta viivine tane'e taxola'u tava'ixe mo tatangatulu sou tatoxoneni?"

¹¹ *Ta vimovimou ne, opone'i masua misevile ia mami'asi ne iou si'isou aipiepiena ne uasi, uxoxoolu la uxavuxavutalanu.

¹² No voxo vile, la Iosepu ta vimovimou milailixa'a mami'a ta sipsipu ilo'a ta meeou ne Sikemu sou mi'ani ia'eia'e xe miie lexa. ¹³ Xe Iakovo muavuti la muvikalanu 'olu Iosepu aloxo 'o, "Alixeni, eni emasaxaine lexe nalutu mo namuline'i ta viivine ulai ne Sikemu." Xe Iosepu muavuti la muvikalanu momu lexe, "Ani, eni asou alutu alai."

¹⁴⁻¹⁵ Xe momu muavuti la muvikalanu aloxo 'o la, "Nalai mo namaisi'a ta viivine lexe ane'i a laixene'isi. Mo namaisi'a ta sipsipxeni kalumo lexe laixene'isi. Nalai mo nakilisi'a lexe laixene'isi la sou nalivu une'e sou naa'aloxeni." La sou momu mupalusou sou mulai mukilisi'a ta vimovimou. Ia momu ne, anu muxoxoo no vanunu ne Ebulon. Iosepu mumuamua'i xe mulai muxali ne Sikemu, la mulai muxixaoxao no lia xalee ane ne, la sou mumaisou itema vile la itema ne mutali'isou aloxo 'o, "Nakakamuli ma'ia?"

¹⁶ Xe Iosepu muavuti la muvikalanu lexe, "Eni akakamuline'i ta viivilo e mine'ene'i mamilo ta sipsipou sou ikamulixa'a lexa sou iuxu xe ia'eia'e sou i'ou. Nemaisi'a a ne'ei la napela'ilo mo amuline'i."

17 Xe itema ne, muavuti la muvikalanu Iosepu lexe, “Ane'i a milutu mo milai. Elomusi'a mivivikala lexe ilai loxo ne Dotani.” La sou anu mumuline'i la mulai muxalisi'a ne Dotani. 18 Xe anu a uao no paxa, ia ane'i mimaisou mine anu umuamua'i ulai noxi'a, la ane'i mipotoxu sou lexe ivau usoli.

19 Ta motu miavuti la mivikalane'i ngato'o lexe, “Anu, itema sou aipiepi-ena a uxali 'o. 20 Tapalea mo tava'u soxu mo tasu'anu ulu'elai no lexa taxasou vile musii 'o. Ia talai la taa'alo lexe mii vile loxo laeoni muvau. La sou nenge tamalei lexe mii ma'ia ane uxali no anu aipiepiena noxou ne.”

21 Xe Luven mulomusi'a mivikala aloxo ne, la mukamuli vote'i sou upamaulinu Iosepu no anu. Muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Nenge'a tava'u mamu. 22 Tatetelisousi ka talea ulu'elai no taxa sou lexa 'o no xalee lia vitanisi, ia ta'oxo masua loxo 'o uasi.” Anu mulosi'a vote'i ane ne xo anu mumasaxa lexe anu molu ulivu une'e sou ulivunoxu vimou utelo sou upalusou ulivu ulai noxou momu.

23 Iosepu mumuamua'i xe mune'e muxali noxi'a ta vimovimou ne, xe ane'i miavuti vaxa la mitetelisu ka milulusou tokolomo lailaixe e mutaanu, 24 ka sou miavuti la mi'itinu ka mileanu mulu'elai no lexa taxasou vile musii.

25 Mileanu maulamenge soxu loxo ne mukalu, ia ane'i milai mita'olu sou mi'ani. Mi'ani'ani ia mimalei la ta Isimaeli se'i ilo'a ta kamelii'a me'a loxo ne Xileati ia ilalai loxo ne Aixiputo. Ta kamelii'a mitavule mimii lailaixe loxo mii ane tuma'u laixe sou la'ilali mo lamalasile mo ovu vile lexaxu ane tuma'u laixe.

26 Xe Iuda muavuti la muvikalane'i ta vimovimou aloxo 'o, “Taemoso, lexe nenge tava'u vivinge usoli ka tatalumeiou, la mii ma'ia laixe ane nenge nenge'a taxalisou no anu xavutala ane ne? 27 Nenge'a tano'u mo talosi'a ta mitema e inene'e 'o mo ilotonu. Mo sou mamu nenge ta'oxo masuanu. Xo nenge vivinge maninasou ane. Nenge xiasinenge ilou sialunenge ane.” Xe ta vimovimou miavuti la mivikala lexe, “Toxe, nenge tamulinu aloxo nelemolu ne.”

28 ✨Xe ta mitema sou ivaivalo sou ino'u lamoli e mimaisi'a minene'e 'ole mine'e mixali 'alai noxi'a manina, la sou Iosepu ta vimovimou ne milai milaanu sou milosi'a. Ta Midiani milotonu Iosepu mulai noxi'a ta vimovimou no anu lamoli siliva alelaxu mavulovexa tamei. Milotonu mukalu, la sou mino'u milailixu ne Aixiputo.

29 Xe ili'i, la Luven mulivu no taxa e ane'i misu'anu vimo'a Iosepu no anu ne la umaisou vimou uasi. Xe muavuti la musinasinanu tokolomou no vasimolu ne xo tanuxu vimou misevile. 30 Xe mulivu mulai noxi'a ta vimovimou, la muvikalane'i lexe, “Ae, molomolo soxu 'ole a tasiauxu! Ka eni anavaa maasi?”

31 Xe ta motu miavuti la mivau mee vile ka mino'u sialuxu sou mi'unanu Iosepu tokolomou mulu'e no anu. 32 Xe ili'i la sou mino'u tokolomou ne mulai sou mimaxa'u noxou mami'a. Mixali la mivikalanu mami'a aloxo 'o, “Namaisou mii 'o. Nexi texalisou. Male 'iline miu.”

33 Xe Iakovo iou muvaxa no anu tokolomou 'olu ne la mutongonu la muvikalane'i lexe, “Ani, 'alixe Iosepu tokolomou ane! Ta mii se'i loxo ta laeoni mivau 'alixeni ne mo mi'ou.”

34 Xe muavuti la musinasinanu tokolomou no vasimolu ne, io mutelonu tokolomo su'i sou tama xo tanuxu 'olu ne misevile. Muxoxoolu tanutanuxu 'olu mo mutatamasou ne maxuvee misevile. 35 Ta 'olu ta mulu mo ane ta

sema mine'e noxou sou lexe ixolixolinu, la anu umasaxa lexe ane'i ine'e ixolixoli mamu. La sou muvikalane'i lexe, "Taletailelixu 'alixeni 'o mo atatamasou mole eni amulinu 'alixeni ulai no tualasi'a ta mitema sou soli ne ia ukalu uasi." La sou anu muxolu sou mutamasou 'olu ne voxo se'i la.

³⁶ Ioxe, ta Midiani e milotonu Iosepu noxi'a ta vimovimou ne, milailixu ne Aixiputo, la itema vile ualasu lexe Potipaa mulotonu, anu itema sou xaixai noxou tatananu tuala ne Aixiputo. Anu tila noxi'a ane'i ane sou isaxila'u taasou tatananu tuala.

38

Iuda Ilee Tamari

¹ No tauu ie ane ne, la Iuda mulutu mu'umesi'a ta vimovimou ia mulai muxolu noxou itema vile ualasu lexe Ira. Ira anu itemasie tuala tila ne Adulamu. ² Iuda mulai muxolu ne la mu'uluxe semasie Kanani vile. Mamie ualasu lexe Sua. ³ Ilou mixoxoolu xe opoone, la mivo'onu 'ilie laposalaxu, la mulu. Mimoxo'u ualaosu lexe Eri. ⁴ Xe ili'i la, la ane opoone la. Xe mivo'o, la 'ilie ne mulu la. La mimoxo'u ualaosu lexe Onani. ⁵ Xe ili'i la, la ane opoone la. La sou ane mivo'onu 'ilie mulu vile la. La mimoxo'u ualasu lexe Sela. No voxo ane Iuda semau mivo'onu 'ilie Sela ne la, anu Iuda mulai mo a uxoxoolu no tuala ne Kesipu.

⁶ Mixoxoolu xoo xe, Iuda 'olu e laposalaxu, ualasu lexe Eri muxali itema tila, la sou momu muno'e iu sema vile ualadie lexe Tamari. ⁷ Ia Eri ne, 'ilixonu laixe noxou IAUE iou uasi. La sou IAUE muvau musoli.

⁸ Xe Iuda muavuti la muvikalanu 'olu Onani, "Nalai mo ngongie omeni Tamari ngaai xo vivine musoli la ta 'olu uasi. Xoloxolu na'a nenge aloxo 'o, nini nano'e vivine semau sou napalaane'i vivine ta 'olu mo sou vivine ualasu ne ukalu uasi. La sou ulai ili'i la ta 'ilie ane ane ivo'one'i ne, vivine Eri ta 'olu." ⁹ Ia Onani ne, mulavu lexe ta molomolo ane anu uxalixa'a ne ta 'olu uasi. La sou no voxovoxo ane ane'i ilee Tamari iai sou anu ulai noxie xe 'uve'uve'u sou unixi, la anu uxexee sou unixi ulai va'axu no lia. Anu mu'oxo aloxo ne xo anu umasaxa lexe upalaane'i ta 'olu iu vimou uasi. ¹⁰ 'Ilixo ane ne, IAUE mumaisou la laixe no iou uasisi manina, la muvau musoli aloxo vimou Eri.

¹¹ Xe Iuda muavuti la muvikalane ua'anu Tamari aloxo 'o, "Nalutu mo nalivu ulai noxou mamine mo naxolu aloxo nesi ia nataula'i uasi mole 'alixe Sela uxali itema tila o." Anu muvikalane aloxo ne xo anu umama'u xo loxo 'o io Sela usoli kalumo loxo ta vimovimou tamei. La sou Tamari milivu milai noxou mamie.

¹² Tauu ie tavu'alo mulai mukalu xe ili'i, la Iuda semau ane Sua 'olu sema misoli. Muxolu sou tamasie semau xo tanuxe misevile. Xe mukalu, la sou ane'i ilou menexu vile ualasu lexe Ira sou tuala ne Adulamu milai ne Timuna sou ilou imaisi'a ta mitema noxou ixoxotosou ta sipsip noxou laxusi'a.

¹³ Xe Tamari milomu lexe ua'ane Iuda a mune'e ne Timuna sou uxotosou ta sipsip laxusi'a ne. ¹⁴ La ane mipasipaa sou mixexeenu tokolomoxe ane ane mitokolomoxu sou mipouliosou mulue, ia misakii mii vile loxo taunamo o sou mutaluxu iei ia milai mitalupexa no vote'i no iou xalengaxu tuala tila ne Enaimu. Tuala ane ne muxolu no vote'i ane mulai loxo ne Timuna. Xo ane milavu lexe Iuda 'olu e ualasu lexe Sela ne, anu itema tila, ia ane'i ino'u ulai noxie sou i'uluxu uasi.

¹⁵ Iuda mumuamua'i mune'e xe mumaisie, la muloxomale lexe ane sema sou vote'i vile ane xo ane misu'asou iei. ¹⁶ Ia utongone lexe ane ua'anu Tamari uasi manina. Ioxe, anu muavuti la mumuamua'i mulai loxo noxie

no vote'i pa'umolu, la muvikalane, "Ioxe, nengei taai." Xe ane miavuti la mikolinu lexe, "Nalosilo ma'ia?"

¹⁷ Xe anu muavuti la muvikalane lexe, "Alivu la sou asovanumeni mee 'ilie soxo vile une'e noxine." Xe ane miavuti la muvikalane aloxo 'o, "Anu laixe, ia lexe nini nalosilo mii vile sou eni amuxaxu loxo sosovo ulai utalo no voxo ane nini nasovanu mee ne une'e. La sou alivunoxu sosovo ne ulai noxine."

¹⁸ Xe anu muavuti vaxa la mutali'isie, "Mii ma'ia ane nemasaxa lexe eni alosine?" Xe ane miavuti la muvikalane lexe, "Nalosilo miimene e nasosovosou mimii no anu lexe na'a nini ilou lamotasou ulili no xolaneni mo vilaxoxene e natatavulenu ne." Xe anu muavuti la mulosie mii tamei ne xe mukalu, la sou mulai noxie. ¹⁹ Xe Tamari miavuti la milivu milai no tuala sou mixexeenu mii e misakii noxi sou mitaluxu iei no anu, io sou ane mitelonu tokolomo sou poulilosou mulue 'ole mutelo la. Ane milai mixoxoo ne xe ili'i la sou opoone mupala'a.

²⁰ Ioxe, Iuda muavuti la mupalusou menexu vile ne Adulamu sou ulailixu mee noxie sema 'ole, xe uno'u mimii e ane milingau sou mimuxaxu muai noxie sou umaxa'u vaikala noxou Iuda lexe anu muvikalane manina, sou ulivunoxu ulai noxou. Itema ane ne mulutu xe mulai la uxalisie uasi.

²¹ Xe muavuti la mutali'isi'a ta mitema se'i ne Enaimu, "Sema sou vote'i e ilavusou ixoxolu no vote'i 'o 'ava?" Xe ane'i miavuti la muvikalane lexe, "Nexi sema sou vote'i vile ixolu lai 'o uasi."

²² Xe itema ne mulomu aloxo ne la, mulutu sou mulivu mulai noxou Iuda la muvikalane lexe, "Axalisie sema ne uasi. Ta mitemasie Enaimu ne muvikalaleli lexe ane'i sema sou vote'i vile ixolu noxi'a no tuala ne uasi manina."

²³ La sou Iuda muavuti la muvikalane lexe, "Mii vile uasi, mimii e sema ne mino'u ne, uai noxie ne, xo loxo 'o io ta mitema ikekeienge. Eni esova mee vile 'ilie ulai noxie, ia naxalisie uasi ne la, mii vile uasi."

²⁴ Xe male loxo so'io tatalu mukalu xe ili'i la sou vaikala mune'e muxali noxou Iuda lexe ua'anu Tamari ane mi'oxo loxo sema vile sou vote'i mo ane a opoone. Xe anu Iuda muavuti la mupalusi'a lexe ino'e iuatulailixe mo i'elaxe mo isoli.

²⁵ Mino'e miuatulailixe la ane muvikalane lexe, "Ngavikalane ua'aleli lexe, opo ano 'o itema e miumiu ane uai noxilo 'o, opou. Ngano'u mii 'o ulai noxou mo utongonu."

²⁶ Mii ne mino'u xe milailixu noxou Iuda, la anu mutongonusi. La sou muvikalane lexe, "Susu noxie ne tatila malaxo uasi, ia noxilo ne tatila misevile. Xo ano'e sou i'uluxu 'alixeni Sela la ua." Xe ili'i, la Iuda ulai noxie la uasi manina.

²⁷ Xe no voxo ane sou ane ivo'o no anu, la milavu lexe ane ivo'one'i ta 'ilie tamei. ²⁸ Xe no mine sema vile mine'e sou ipapaipixone, la 'ilie vile avolu muxali muuatu, la sema e ipapaipixone nenu ne mitetelisou avolu sou misakii no anu lamota lauoinu. Xe miavuti la muvikalane lexe, "Ane ulu'e tei a." ²⁹ La ua. Anu mu'umenu avolu mulivunoxu mulai no nano, ia vimou mulu'e tei. La sou sema e mine'e sou mipaipixone nenu ne muvikalane lexe, "Ee, xavineni sou nelu'e la sou ane nelu'e tei 'o!" La sou mimoxo'u ualasu lexe Peresi. ³⁰ Xe ili'i la sou ane misakii avolu no anu lamota lauoinu ne mulu'e. La sou mimoxo'u ualasu lexe Sela.

39

Iosepu Ilee Potipaa Semau

¹ Ioxe, Iosepu e ta Isimaeli mino'u mulai ne Aixiputo ne, mino'u mulai noxou Potipaa sou mulotonu. Potipaa ne, anu itema tila vile. Anu itema

sou xaixai noxou tatananu tuala ne Aixiputo. Anu tila noxi'a ane'i ane sou isaxila'u taasou tatananu tuala ne Aixiputo.

² IAUE uxoo noxou Iosepu, la sou mii ma'ia ane anu u'oxonu ne, uxali laixe misevile. Io, anu Iosepu mulai muxolu noxou Potipaa. ³ Anu uxoxoolu noxou taasou Potipaa ne la, tilasou mutongonu lexe IAUE a uxoo noxou mole ane xaixai piepiena ne anu mu'oxonu laixe mukalusi. ⁴ Potipaa opoonu usexelaxu Iosepu misevile la sou molu musosovosou lexe anu uxali loxo itema vile sou uxoo 'alalai noxou. La sou mumuxaxu sou usaxila'u taasou mo mixumixu mo miumiu no nano no taasou ne ukalusi. ⁵ Tava'u xo Iosepu ane Potipaa muno'u sou mune'e sou usaxisaxila'u mixumixu ilou miumiu, la sou ane IAUE mualusou tila noxou mo ane'i ane ilo'a ixoxoo no tani noxou ne mo miumiu ilou mixumixu no taasou mo no xaixu kalumo. ⁶ La sou Potipaa mu'italonu mimii tavu'alo ne no avolu Iosepu sou anu molu usaxila'u ukalusi. Ia anu uxavatalanu mii vile la uasi. Anu uxavatalasou la'ilalisi.

Iosepu ne muleme mauulu vile xaviinu misevile. Mo iou ne lailaixe misevile. ⁷ La sou maxuvee uasi manina, Potipaa semau miisuxu xe miavuti la ixoloxixiio. La sou mivikalanu lexe, "Nane'e mo nengei talai taai no luu noxilo."

⁸ Ia Iosepu mulomu ua la muvikalane lexe, "Tila noxilo musosovosilo mo mumuxaxo lexe eni sou asaxisaxila'u mimii no nano no tani 'o ukalusi. Miumiu mo mixumixu tavu'alo ne anu mumuxaxo lexe enisi melo asaxila'u. ⁹ Tani 'o mo, mimii no nano 'o ne muxolu no anu saxisaxila'u noxilosi aloxo anu, ia mii vile no nano 'o anu uvikalalelixu lexe eni amomomo sou asaxila'u uasi, uasi. Ia nini ne, anu uvikalalelisine uasi, xo anu semau ane nini. Anu umomomo sou eni amulinu masaxa noxine uasi. Xo maasi xe eni amavasata noxine, la loxo eni a'oxo 'ilixu masaxa manina no iou Lataua." ¹⁰ Ia ane ilomu uasi manina. No voxovoxo utotomu ne, ane ilai noxou sou ixoloxixiioi sou lexe anu ulai noxie, ia anu ne xaviinu misevile la ulomuxe uasi manina, mo anu muxolu va'axu noxie.

¹¹ Io, no voxo vile la anu Iosepu mulai no nano no taasou tila noxou mo a u'oxo'oxonu xaixai noxou se'i. Ta mitema sou xaixai noxou tila noxou vile noxi'a ne uxolu no nano uasi. ¹² Xe aliku 'o miavuti xe mine'e la miteteli pekia'u vaxa no anu tokolomou veveeni e utataanu ka mivikalanu lexe, "Nane'e mo nengei talai taai." Xe anu muavuti la mulo'ene sou mu'ume mulai no ale. Miisou e mutataanu ne, muluvu no vasimolu mole ane mitetelisu no avole ne.

¹³ Xe ane mimalei loxo 'o la anu ane u'ume ulai no ale, ia tokolomou ane ane itetelisu 'o xe, ¹⁴ miavuti la mi'ava mulai noxi'a ta mitema sou xaixai noxie lexe, "Ngamaisou mii 'o! Itemasie Evalaio e muluxeni muno'u sou mune'enu muxolu no tani noxixe 'o, utoxonenge uasi. Mulusi ka mune'e no ano no taasilo e aai no anu sou uexe utetelisi'lo mo ulai noxilo no anu masaxa noxousi. ¹⁵ Ia eni eunga toxoxa'a sila anu muiave mulai no ale io mutautalonu tokolomou e mutaanu muai no pa'umelo."

¹⁶ Ane mimuxaxu muai ne xe mulue muxali, ¹⁷ la sou ane mia'alou, "Itemasie Evalaio e neno'u mune'e muxolu 'o sou napalupalusou, utoxole uasi manina, mune'e mu'una no taasilo e aai no anu sou lexe ulai noxilo, sila ua. ¹⁸ Eni eungaunga sila anu mu'ume muiave mulai no ale ia mutautalonu tokolomou e mutataa no vasimolu no pa'umelo."

¹⁹ Xe Potipaa mulomu aloxo ne, la la'iaxu misevile. Tanu no nano ne navu ukaakaa. ²⁰ La sou muvikalane'i ta mitema sou 'oto'oto noxou tatananu tuala sou mine'e mitetelisu Iosepu sou milailixu no taasou navunavu

noxou tatananu tuala sou uno'u navunavu sou 'ilixoxo ane anu mu'oxonu ne. Mulai muxolu no taasou navunavu ne ²¹ *ia IAUE muxolu noxou mo mualusou mole mimii e anu u'oxo'oxonu no nano ne u'oxonu laixe ukalusi. La sou itema sou usaxila'u tani ane ne, opoonu usexelaxu Iosepu misevile. ²² Itema ane ne muavuti la mumuxaxu Iosepu sou usaxila'a ta menexu e ilo'a ixoxoo no nano no taasou navunavu ne mo xaixai piepiena no nano ne anu molu usaxila'u ukalusi. ²³ Mole anu itema ne, umomomo sou usaxila'u xaixai vile la uasi xo xaixai tavu'alo ne uxoo no avolu Iosepusi. Anu molusi u'oxo mimii ne la laixe ukalusi xo IAUE muxoo noxou.

40

Itema sou Usaxila'u La'ilali Ilou Itema sou Usaxila'u Uaini

¹⁻³ Iosepu mulai muxolu no ano ne maxuvee malaxo uasi, ia mumalei la mino'a ta mitema sou xaixai tamei noxou tatananu tuala ne Aixiputo mine'e mi'unane'i no tani noxou itema sou xaixai uuli noxi'a ta mitema sou 'oto'oto. Anu itema tila ne ilo'a ta mitemau ixoxoo ane sou isaxisaxila'u taasou tatananu tuala ne Aixiputo. Ta mitema sou xaixai noxou tatananu tuala tamei ne, vile anu tila noxi'a ta mitema sou isaxisaxila'u uaini noxou tatananu tuala xe vile ne anu tila noxi'a ta mitema sou isaxisaxila'u la'ilalixu tatananu tuala. Ane'i ilou misusu no anu 'ilixoxo vile masua la tatananu tuala la'iaxui'a ilou misevile la sou mulai mu'unalalixa'a no taasou e Iosepu mulai mu'unalai no anu. ⁴ Mi'unalai mixoo no ano ne maxuvee misevile mole tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ne musosovosou Iosepu sou usaxisaxila'a ilou. ⁵ Xe no 'olovoxo vile, la ane'i ta mitema tamei ne ilou miapipepiena. Aipiepiena noxi'a ilou ne laaxu vilesisi uasi. Vile noxou aipiepiena ne vile mo xe vile noxou ne vile mo.

⁶ Iosepu mulutu no kakau xe mune'e muxali noxi'a ilou, la mumaisou ie'i ne la, ilou ie'i kala uasi. ⁷ Xe muavuti la mutali'isi'a ilou, "Loxovaa ane iengi kalaua loxo 'o? Tu'umaxu vile muxali noxinge ngongou vaimomo 'osi?"

⁸ Ane'i ilou miavuti la mivivkalanu aloxo 'o, "Nexi noxou teapipepiena, la evile sou usu'ulixexi noxou sou ululusou laaxu uasi." Xe Iosepu muavuti la muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Lataua anusisi ane anu molu ulosou itema lavulavu sou ululusou aipiepiena. Ioxe, ngongou ngavikalalixu aipiepiena noxinge ngongou vilevilesi."

⁹ La sou anu ane sou usaxisaxila'u uaini noxou tatananu tuala ne mua'aloXu noxou tei. Muvikala aloxo 'o, "No anu aipiepiena noxilo, eni eai la emaisou uaini aiinu vile mutulu no talaxo, ¹⁰ ia avolu tatalusi. Xe alaxu vilesisi 'o la, volovoxoxu mupaa vitanisi vaxa no avoavolu ne mo sesesenu kalumo. Xe alaxu vilesisi 'o la, tematemanu mupaa la mumomoxo alaxu vilesisi. ¹¹ Eni a etutulu eteteli sou kapuxu tatananu tuala tila ne Aixiputo no avolo. Xe eavuti la eno'u uaini ngiangiaxu mumomoxo ne ka ekapinu mulu'elai no kapuxu ne ka elosou."

¹² Xe Iosepu muavuti la muvikalane'i, "Aipiepiena noxine ne laaxu aloxo 'o. Uaini avolu tatalu ne voxo tatalu. ¹³ Voxo tatalusi a uxolu sou tatananu tuala ulaalixene sou ulivulixene ulai no anu xaixai noxine la. La sou nini nalosou kapuxu aloxo nini ne'oxo'oxo tei. ¹⁴ Ia ulai xe nini nalivu ulai no ale sou naxoo laixe, la ieni si'isilo uasi, naxavutalaleli lexe xoloxoluxene ne lailaixe ukalusi. Mo lexe tanenixo la naa'aloXo noxou tatananu tuala ne Aixiputo mo nasu'ulileli sou eni kalumo alaa axexesou tani ano 'o. ¹⁵ Xo eni 'o ne mino'ilosi ka misululeli vaxa noxi'a ta mitema no liaxa'a ta Evalaio no voxo ane ane'i ta mitema ane ne mimuamua'i minene'e loxo ne Aixiputo la

sou ane'i milotoleli. Xe ene'e exoo ne lai 'o la, asusu no anu 'ilixu vile uasi, ia mino'ilo vitanisi ka ane mine'e mi'unaleli no taasou navunavu 'o."

¹⁶ Iosepu ululusou aipiepiena noxou itema sou usaxila'u uaini ne, la itema sou usaxisaxila'u la'ilalixu tatananu tuala ne mulolomu vaxa noxou Iosepu, la aipiepiena laaxu e anu ululusou ne, anu tamaxu laixe no anu xavutala noxou. La sou anu muavuti vaxa la muvikalanu Iosepu, "Eni kalumo eaipiepiena lexe, eni evo'utulolixu ti'a sou veleti tatalu no kisilo ia e'ulu'u. ¹⁷ No nano no ti'a ane muai teitexi ne, la'ilali iouiou ane muxutu a mu'ana'ana no anu. Anu tatananu tuala ne Aixiputo la'ilalixu, ia ta ngiala mine'e mo a i'o'ou."

¹⁸ Xe Iosepu muavuti la mululusou laaxu aipiepienau ne aloxo 'o. "Ti'a tatalu ne voxo tatalu. ¹⁹ Voxo tatalusi a uxolu sou tatananu tuala ulaalixene. Nalaa ulai no ale la ixotonu xolaneni. Xe ukala la sou ilaa ovu vile ka ililixene no anu. Io sou ta ngiala ine'e i'ou xiasineni." ²⁰ Ilo'a mixooxo no nano ne xe voxo tatalu mukalu la sou tatananu tuala ne Aixiputo ne mu'oxonu la'ilali vile toxoxa'a xa'a ta mitema sou xaixai noxou. Anu mu'oxonu la'ilali ane ne sou uxavutalanu voxo ane nenu mivo'onu no anu. La sou muvikala, la milaalixa'a itema sou xaixai noxou sou usaxisaxila'u uaini xe itema sou usaxisaxila'u la'ilali. ²¹ Xe ilou milaa mukalu, la sou tatananu tuala muvikalanu itema sou usaxisaxila'u uaini ne sou mulivu mulai no anu xaixai noxou. ²² Xe muavuti la muvikalane'i ta mitema sou 'oto'oto noxou sou mililixu itema sou usaxisaxila'u la'ilali ne no ovu e milaanu. Mimii ane ne muxali ne aloxo Iosepu mulemolu ne.

²³ Ia itema sou usaxisaxila'u uaini ne iou si'isou Iosepu ne mole uxavutalanu la ua.

41

Tatananu Tuala Muaipiepiena

¹ Xe ili'i no anu tauu ie tamei mukalu, la tatananu tuala ne Aixiputo ne muaipiepiena lexe anu mulai mo a mututulu no lexa Nailu pa'umele, ² la mumaisi'a ta kau muxatele tamei ta toxotoxoxa'a. Vasime'a ne muveli loxo 'o. Mo lovoxa'a misevile. Me'a no lexa mitelo mo a i'ani'ani ia'eia'e no lexa pa'umolu. ³ Xe ili'i la ta kau muxatele tamei la mitelo. Ane'i ta kau ane ne, alaalamane'isi, mo vasime'a ne mu'ita'itasi. Me'a no lexa xe mixali mutelo, la mitulu no pa'ume'a ane'i ane mixali mitelo tei. ⁴ Xe miavuti vaxa la mi'i'a ane'i ane mixali mitelo tei ne mukalusi. Tatananu tuala mumaisou aipiepiena ane ne xe mukuluke la mutulu.

⁵ Xe ili'i, la mulivu sou muai, la muaipiepiena la. No anu aipiepiena ane tameisou ne, la mumaisou uiti ngiangiaxu palepanu toxotoxoxa'a muxatele tamei no aiinu vilesisi. Uiti ngiangiaxu ne lingamo sou ivalitusou. ⁶ Xe ili'i la, la mumaisou uiti ne ngiangiaxu palepanu muxatele tamei no aiinu vilesisi muxali mutelo la, ia kisou ngialanusi. Palepalepanu ne kitukitusi xo atume ialuxu muili molu loxo no xalee lia ane aso utetelo no anu la muxutuxu. ⁷ Xe ane'i ta uiti ane ne, miavuti la mimalukusi'a ane'i ane ta toxotoxoxa'a e mixali mutelo tei ne. Xe tatananu tuala mukuluke la, la mutulu avile la sou tanu tema. La sou mulavu lexe anu muaipiepiena.

⁸ *Xe mutulu no kakau la tanu laixe uasi. La sou mukala anaxu mulai noxi'a ta mitema sou lavulavu no tuala tila ne Aixiputo ne mo ta mitema ane milavu no anu alualu iouiou ne sou mine'e noxou mukalusi. Ta motu mine'e mixali noxou mukalu, la sou anu muvikalane'ixu aipiepiena noxou ne. Ia vile noxi'a ne umomomo sou ululusou aipiepiena tamei ne laaxu ulai noxou uasi.

⁹ Xe itema e sou usaxisaxila'u uaini ne muxavutala, la muvikananu tatananu tuala ne aloxo 'o, "Vaimomo 'o eni apala'alixu lexe eni e'oxo susu vile. ¹⁰ No voxo ane nini la'iaxenei'a ta mitema sou xaixai noxine la mino'ixe noxou itema sou usaxisaxila'u la'ilalixene sou milai mi'unalailixene no tani noxou itema sou xaixai uuli noxi'a ta mitema sou 'oto'oto. ¹¹ La nexi noxou teai la teaipiepiena mukei. Ia aipiepiena noxixe noxou ne laaxu vilesisi uasi. ¹² No nano no tani sou navunavu ne, maulusie Evalaio vile a nexi noxi'a texoo no nano ne. Anu uxoxoo noxou tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto sou isaxisaxila'u taasine. Maulu ne a uxoxoo noxou sou anu upalupalusou. Nexi noxou tevikananuxu aipiepiena noxixe noxou, la anu mululusou laaxu aipiepiena noxixe vilevilesi ne mune'e noxixe. ¹³ Xe ili'i, la mimii ne muxali maninasou aloxo anu mulemolu lamana noxixe ne. Nini nelaalixene noxou, la nelivunixo sou elivu elai no anu xaixai noxilo la, ia nelixu itema sou usaxila'u la'ilalixene."

¹⁴ Xe tatananu tuala ne Aixiputo mulomu aloxo ne, la mukalanu anaxuou Iosepu sou une'e noxou. Alaxu vilesisi 'o la milai milaanu Iosepu no nano no tani sou navunavu. Iosepu mulaa mukalu, la mulai sou musala saexu laxusou muxexe xe mutokolomo laixe. Xe ili'i la sou mino'u mulai noxou tatananu tuala.

¹⁵ Mulai muxali noxou, la sou anu muvikananuxu aipiepiena noxou aloxo 'o, "Eai la eaipiepiena, ia evile sou ululusou noxilo uasi. Eni elavu xo mivikalaleli lexe nini nalavusou nalulusou aipiepiena laaxu."

¹⁶ Xe Iosepu muavuti la muvikananu tatananu tuala aloxo 'o, "Toxo tila, eni amomomo uasi, ia Lataua molusi ululusou aipiepiena noxine laaxu."

¹⁷ Tatananu tuala muavuti la muvikananuxu Iosepu sou aipiepienau aloxo 'o, "Eni eaipiepiena lexe, eni elai mo a atutulu no lexa Nailu pa'umele, ¹⁸ xe emalei la ta kau muxatele tamei ta toxotoxoxa'a, vasime'a ne muveli mo lovoxa'a misevile. Me'a no lexa mitelo mo a 'iani'ani ia'eia'e. ¹⁹ Xe ili'i la, la ta kau muxatele tamei la mixali mutelo. Ia ta kau ane ne vasime'a ne mu'ita'itasi mo alaalamane'isi. Eni alavusou amaisi'a ta kau se'i loxo ne lai 'o ne Aixiputo uasisi manina. ²⁰ Ane'i ta kau ane ne miavuti vaxa la mi'i'a ane'i ane ta toxotoxoxa'a e emaisi'a tei. ²¹ Ia talavusou laixe uasi xo, mi'i'a loxo ne ia vasime'a uxali laixe uasi. Vasime'a mu'ita'ita mo alaalamane'i ne a uxoo nesi. Eaipiepiena aloxo ne xe ekuluke, la etulu.

²² Xe eai mulu'elai la, la eaipiepiena la. No anu aipiepiena ane ne, la emaisou uiti ngiangiaxu palepanu toxotoxoxa'a muxatele tamei no aiinu vilesisi. Uiti ngiangiaxu ne lingamo sou ivalitusou. ²³ Xe ili'i la, la emaisou uiti ngiangiaxu palepanu muxatele tamei la, ia atume ialuxu muili molu no lia xalee ane aso utetelo no anu muxutuxu mole uleme laixe uasi, palepalepanu ne kitukitusi. ²⁴ Xe ane'i ta uiti ane ne miavuti vaxa la mimalukusi'a ane ta toxotoxoxa'a e mixali mutelo tei ne. Ioxe, no kakau xe etulu, la ekalaa anaxoi'a ta mitema ane milavu no anu alualu iouiou ne Aixiputo sou mine'e sou ea'aloi'axu aipiepiena noxilo 'o, ia vile noxi'a umomomo sou ululusou laaxu noxilo uasi manina."

²⁵ Xe Iosepu muavuti la muvikananu tatananu tuala ne Aixiputo ne aloxo 'o, "Aipiepiena tamei ne laaxu vilesisi. Lataua mulosienixu mimii ane anu u'oxonu uxali ili'i ane nemaisou. ²⁶ Ta kau muxatele tamei ta toxotoxoxa'a mo vasime'a muvelisi mo lovoxa'a misevile ne mo uiti ngiangiaxu palepanu toxotoxoxa'a muxatele tamei nemaisou no aiinu vilesisi ne laaxu vilesisi lexe tauu ie muxatele tamei. ²⁷ Xe ta kau muxatele tamei ane vasime'a mu'ita'ita mo alaalamane'isi ne mo uiti ngiangiaxu palepanu muxatele tamei ia kisou ngialanusi ne laaxu vilesisi lexe nenge ulai la taxolixu soli

toxoxa'a tauu ie muxatele tamei. ²⁸ Nalomu, aloxo elemolu noxine tei, Lataua mulosienixu mimii ane anu u'oxonu uxali ili'i ane nemaisou ne. ²⁹ Ulai, la nenge nenge la'ilali piena misevile sou ta'ou no anu, no anu tauu ie muxatele tamei. Tuala xalee vile no ano no tuala tila ne Aixiputo 'o pa'usou uasi. ³⁰ Xe ili'i no anu tauu ie muxatele tamei ne lexe ukalu, la nenge taxolu no anu tauu ie muxatele tamei sou soli toxoxa'a manina. Umomomo sou evile uxavutalanu tauutauu ie ane xoluxolu lailaixe ta mitema mixolu sou 'osa'ila no anu uasi, xo soli toxoxa'a ano 'o ne utaasinge mo u'oxo masuanenge ukalusi. ³¹ Umomomo sou ta mitema ixavutalanu tauutauu ie ane ane'i mixoxoolu la mi'o'ou la'ilali iouiou piepiena no anu la ua, xo soli toxoxa'a ane uxali noxinge 'o ne, utila manina misevile. ³² Lataua mulosienixu mii vile tatila no anu aipiepiena tamei xo anu umasaxa lexe nini nalavu no anu mii ane sou anu u'oxonu uxali manina. Mii ane ne a 'ala'alai sou uxali.

³³ Ioxe, maasi la nini napasipaa mo nasosovosou itema vile ane xavutalau lailaixe mo mulavu laixe manina sou usaxila'u muamua'ixu xaixai no nano ne Aixiputo 'o. ³⁴⁻³⁵ Mo nasosovosi'a ta mitema se'i sou xaixai kalumo la sou isu'uli sou iavelixu xoluxoluxa'a ta mitema laixe. Navikalane'i pekia'u lexe ino'u la'ilali noxi'a ta mitema no nano no anu tauu ie muxatele tamei ane asou nenge taxoo no anu tei 'o la, ikalipala'anu la'oluxe vile no anu la'oluxe ta'uve ne sou ilai i'uanu no taasou la'ilali no xalexalee tuala tila 'o ukalusi. Ka isaxila'u laixe. ³⁶ La'ilali ane ne uai sou ta mitema i'ou no nano no tauu ie muxatele tamei sou soli toxoxa'a ane uxali noxinge lexe tauu ie muxatele tamei sou xoluxolu lailaixe mo la'ilali piepiena ukalu. Lexe nenge tamulinu xavutala ano 'o, la umomomo sou ta mitema isolixa'a uasi."

³⁷ Xe tatananu tuala ne Aixiputo ne, mulomomou xavutala ane ne la mutama pumuxu laixe no anu xavutalau, la sou ilo'a ta mitema ta tatila sou xaixai noxou mimasaxa lexe imulinu aloxo Iosepu mulemolu ne. ³⁸ Xe anu muavuti la muvikalane'i ta tatila sou xaixai noxou aloxo 'o, "Nenge umomomo sou taxalisou itema vile laixe loxo Iosepu 'o uasi. Itema e Lataua uleenu muxoo noxou."

³⁹ Xe tatananu tuala muavuti la muvikalane'i Iosepu aloxo 'o, "Eni elavu lexe Latauasi ane molu mulosienixu mimii ane nini nelemolu lexe uxali noxinge 'o, la sou anu lamanasi lexe ninisi ane nini namitema vile sou xavutala lailaixe mo nelavu laixe manina. Evile umomomo loxo nini uasi. ⁴⁰ *Eni emasaxa lexe eni asosovosine sou nini naxali loxo itema tila sou nasaxila'u taasilo. Mo ta mitema noxilo sou xalexalee tuatuala sou tuala tila 'o ne ilomuxenesi. No anu ualasi, eni tila noxine, ia nini nasaxila'u tuala tila noxilo lai 'o."

Iosepu Usaxila'u Tuala Tila ne Aixiputo

⁴¹ La sou tatananu tuala ne Aixiputo muavuti la muvikalane'i Iosepu aloxo 'o la, "Nalomu, vaimomo 'o eni amuxaxene sou nini naxali itema sou nasaxila'u xalexalee tuatuala no nano no tuala tila ne Aixiputo 'o ukalusi."

⁴² *Xe muavuti la mulaa ring no avolu simisou sou mulai mukelelixu noxou Iosepu avolu simisou. Ia ring ane ne, sosovo vile noxou tatananu tuala ne a muxolu no anu. Xe muavuti la mutokolomonu no anu tokolomo noxou laixe ka mutaa xapo xoulu vile vaxa no xolanu Iosepu. ⁴³ Xe muavuti la mulosou karisi sou 'oto'oto noxou ane tameisou sou utavulenu. Ta mitema i'ava lexe, "Ngaxexesou vote'i! Ngaxexesou vote'i!" La sou musosovosou Iosepu sou muxali loxo itema sou usaxila'u xalexalee tuatuala no xalee lia tila ne Aixiputo ukalusi.

⁴⁴ Xe tatananu tuala ne Aixiputo ne, muavuti la muvikalanu Iosepu aloxo 'o la, “Enisi eni tatananu tuala. Ia eni avikalaneni aloxo 'o, itema vile lai 'o umomomo sou u'oxonu mii vile no anu masaxa noxou vitanisi uasi manina. Lexe itema vile umasaxa u'oxonu mii vile, la anu utali'isinexu tei o.” ⁴⁵ Xe tatananu tuala muavuti la mumoxo'u Iosepu no anu uala vile noxi'a ta Aixiputo. Mumoxo'u lexe Sapenati-Panea. Xe muavuti la, la muvaitaula'inu Iosepu noxie sema vile uafasie lexe Asenata, eiae Potipera 'olu. Potipera ne anu itema sou uvala suluvixa'a ta maliava no tuala vile ilemolu lexe Eliopolisi. Xe Iosepu ne muavuti la muxixaoxao sou umaisou xalexalee tuatuala ukalusi no nano ne Aixiputo.

⁴⁶ Iosepu ne tauu iexu muxali loxo mavulovexa tatalu, la sou anu musokou sou muxaxai noxou tatananu tuala ne Aixiputo. Xe muavuti la mulaa no taasou sou mulai mumuamua'i no xalexalee tuatuala no nano no tuala tila ne Aixiputo mukalusi. ⁴⁷ No nano no anu tauu ie muxatele tamei, la la'ilali muxali tavu'alo mo mu'oki'oki tani manina. ⁴⁸ La sou Iosepu mumolo la'ilali sou mu'unanu no taataasou la'ilali no tuatuala tila vilevilesi no nano no tuala tila ne Aixiputo. No anu tuala tila vilevilesi ne, mu'unanu la'ilali molu no xaixai no pa'upa'umolu tuatuala vilevilesi ne. ⁴⁹ Iosepu mumolo la'ilali tavu'alo misevile loxo io'iio'i no tasi'i. Tavu'alo tavu'alo misevile, la sou anu umomomo sou uitisou uasi.

⁵⁰ Ili'i no anu tauu ie muxatele tamei sou soli toxoxa'a uxalisi'a uao, ia Iosepu ilee Asenata mipalaane'i ta 'ili'a tamei ta mulu. Asenata ane eiae Potipera 'olu. ⁵¹ La sou muvika lexe, “Lataua musu'ulileli mole eni ieli si'isou tu'utu'umaxu ane muxali noxilo mo ieli si'isi'a mamilo ilo'a ta viivilo mo ta minuminu no tualasixe noxi'a.” La sou mumoxo'u 'olu laposalaxu ne lexe Manase. ⁵² Xe muavuti la muvika la aloxo 'o, “Tava'u xo Lataua molu muxalixa'a ta 'alixeni tamei no tuala ane eni ene'e exalisou tu'utu'umaxu no anu 'o, la eni amoxo'u 'alixeni ane tameisou 'o lexe Epalaimu.”

⁵³ Tauu ie muxatele tamei sou la'ilali mo xoluxolu lailaixe ne Aixiputo a mune'e muxali no telexu, ⁵⁴ ✧ mo tauu ie muxatele tamei ane sou ane'i ixolixu soli toxoxa'a a musoko aloxo Iosepu mulemolu. Soli toxoxa'a mutaasou xalexalee tuatuala mukalusi, ia no nano no tuala ne Aixiputo mu'isalili no tuatuala no xalee lia ne Aixiputo ukalusi ne la'ilali a uxolu. ⁵⁵ ✧ Ta mitema ne Aixiputo ixoxolu xe isolixa'a, la ilai ikatu noxou tatananu tuala ne Aixiputo, la sou anu molu upalusi'a ilai noxou Iosepu sou anu uvikalane'ixu mii ane ane'i i'oxonu.

⁵⁶ Mixoxoolu xe, soli toxoxa'a ne mu'oki'oki tani mo mutaasou xalexalee tuatuala ne Aixiputo ne mukalu, la sou Iosepu mukisiinu aiaitengaxu taataasou la'ilali ne mukalusi sou ta mitema mine'e milotoxa'a la'ilali. ⁵⁷ Ta mitema me'a no xalexalee tuatuala mukalusi no paxapaxa ne, mine'e mixali noxou Iosepu ne Aixiputo ne sou ilotoxa'a la'ilali noxou xo soli toxoxa'a ne mu'oki'oki mo mutaasou xalexalee tuatuala ne'ei ne'ei ne mukalusi.

42

Iosepu ta Vimovimou Ilai ne Aixiputo

1 Ioxe, Iakovo ilo'a ta 'olu ixoxolu no tualasi'a ne Kanani xe anu mami'a mulavu lexe la'ilali tavu'alo a uai ne Aixiputo, la anu muavuti la muvikalane'i ta 'olu aloxo 'o, “Ngananavaa e ngata'ota'olu vitani 'o, ngaavuti mo nga'oxo mii vile uasi? ² ✧ Ngalomu! Eni elomu lexe ta mitema

a ilalai ne Aixiputo sou ilolotoxa'a la'ilali. Ngalai ane mo ngalotonenge, ua tasoisoli sou soli maasi.”

³ Xe ane'i milomu vaxa noxou mami'a aloxo ne, la sou ane'i Iosepu ta vimovimou mavulovexa vile milutu sou milai ne Aixiputo sou ilotoxa'a la'ilali, ⁴ ia mami'a upalusou vimo'a soxu e kitu'a, Iosepu vimou maninasou sou ilo'a ilai uasi. Vimou soxu ne ualalous lexe Beniamini. Mami'a umasaxa lexe umuline'i uasi xo loxo 'o io, male mii vile u'oxo masuanu no vote'i. ⁵ Ta mitema se'i ne Kanani ne milutu sou milai milotoxa'a la'ilali, la ane'i Isilaeli ta 'olu mavulovexa ne milutu sou mimuline'i, xo soli tila ne mulai mutaasou xalee lia ne Kanani mukalu.

⁶ Iosepu ne, anu muxali itema sou usaxila'u tuala tila ne Aixiputo, mo ta mitema no xalee xalee tuatuala ne'ei ne'ei ne a ilalai noxou sou ilolotoxa'a la'ilali. Xe anu ta vimovimou mine'e mixali noxou, la mixola'u tava'a sou mitulu no tava'a vo'uvo'uxu ka sou mitangatulu mulu'elai no talaxu sou mitoxonu. ⁷ Anu Iosepu ne, mumaisi'a ta vimovimou ne ka mutongone'i, ia anu muavuti la muvikalane'i loxo anu ulavusi'a uasi. Muavuti la mutali'i xatixati vaxa noxi'a aloxo 'o, “Ngingi minge ne'ei e ngene'e 'o?” Xe ane'i miavuti la mivikalane'i lexe, “Nexi mexe no xalee lia ne Kanani ane tene'e 'o, xo temasaxa lexe talotonexe la'ilali.”

⁸ Anu mulavusi'a xo mutongone'i, ia ane'i ne itongonu uasi. ⁹ *Mumaisi'a mine ane'i mine'e sou mixola'u tava'a sou mitulutulu no tava'a vo'uxu sou mitangatulu mulu'elai no talaxu, la anu muxavutalanu aipiepiena noxou e muai la mumaisou, ia anu muavuti la muvikalane'i lexe, “Ngingi ta mitema ano 'o, ngingi ngene'e 'o sou ngatulunexe sou ngalavu lexe tualasixe xalee anevaa ane pekia'u uasi.”

¹⁰ Xe ane'i miavuti la mikolinu vaikalau aloxo 'o, “Tila, uasi! Nexi tene'e 'o loxo nexi ta mitema vitanisi sou lexe talotonexe la'ilali. ¹¹ Nexi latala 'o ne, itema vilesisi ta 'olu, ia nexi tene'e sou tatulungege uasi, xo nexi ta mitema ano ne, nexi ta mitema sou vaikala manina. Takalavoi uasi.”

¹² Ia anu Iosepu muavuti la muvikala kiipali vaxa noxi'a, “Uasisi manina! Ngingi ngene'e 'o sou ngatulunexe sou ngalavu lexe tualasixe xalee anevaa pekia'u uasi.”

¹³ Xe ane'i miavuti la, la mivikalane'i aloxo 'o, “Tila. Nexi 'o ne nexi itema vilesisi ta 'olu. Nexi itititixixe muxali loxo mavulovexa mo mulelia tamel. Mo nexi sou xalee lia ne Kanani. Vivixe vile ne musoli, xe soxu e kaluxusixe a ilou mamixe mixolu.”

¹⁴ “Uasisi! Ngingi ngene'e sou ngatulunexesi!” Anu Iosepu muavuti la muvikalane'i aloxo ne la. ¹⁵ “Ia eni amasaxa lexe alavusinge manina no anu vote'i vile aloxo 'o. Eni atulu no xavi noxou tatananu tuala lai ne Aixiputo, la sou eni avikala manina aloxo 'o, umomomo sou ngingi ngalivu ulai no tualasixe uasi manina. Mole vivinge soxu e kaluxusinge ne lexe une'e 'o mo eni amaisou no ieli maninasou. ¹⁶ La sou emasaxa lexe vile noxinge ne ulivu mo ulai uno'u une'e, ia ngingi tavu'alo ne ngane'e ngaxoo no anu taasou navunavu 'o mo nexi takamuli mo talavu manina lexe ngingi ngevikala maninasou. Xe uasi, la eni atulu no xavi noxou tatananu tuala ne Aixiputo, la sou eni avikala manina lexe, ngingi ngene'e 'o sou ngatulunexe manina.” ¹⁷ Muvivikalane'i aloxo ne xe mukalu, la muno'a sou mulai mitatuxa'a sou mixolu no nano no taasou navunavu voxo tatalu.

¹⁸ Xe no voxo tatalusou, la anu Iosepu mulai sou muvikalane'i aloxo 'o, “Ngalomu, eni 'o ne, eni alavusou ataxaanu Lataua misevile. La sou eni emasaxa lexe apamaulingengi no anu vote'i vile aloxo 'o. ¹⁹ Lexe ngingi ta mitema sou ngavikala manina, la eni emasaxa lexe vile noxingesi ane maasi

la ulivu mo ulai uxolu no nano no taasou navunavu e ngingi ngongi'a ngelai ngexoo no anu, ia ngingi muxatele tami'asi ne, ngano'u la'ilali e ngelotonu ne mo ngalivu ulai noxi'a maminge ilou 'olu mo ta mingemingengi e ixolu sou soli no tuala. ²⁰ Ngalailixu la'ilali 'o no tuala ukalu, la sou ngatilo vivinge soxu e kaluxusinge ne une'e noxilo. Xo lexe eni amaisou no ieli maninasou, la sou eni alavu manina lexe ngingi ngevikala manina. La sou umomomo sou ngingi ngaulua uasi." Ane'i milomu noxou aloxo ne xe mukalu la sou mimasaxa lexe inulinu aloxo anu mulemolu noxi'a ne.

²¹ Xe ane'i miavuti la mivikalane'i ngato'o lexe, "Ngamaisou, nenge te'oxo masuanu vivinge la sou ane vaimomo 'o nenge texalisou tu'umaxu ano 'o lakoli 'ilixu ne. Nenge nenge'a temaisou tu'umaxu toxoxa'a ane muxali noxou ne mo, anu soxu mutama mune'e noxinge sou tasu'ulinu ne, ia nenge texiunu tumalingeusi. La sou ane nenge nenge'a talu tu'umaxu ano ane mune'e musu'asinge 'o."

²² Xe Luven muavuti la mukoline'i ta vimovimou aloxo 'o, "Eni evikalangengi laixe lexe mamu nga'oxo masuanu maulamenge soxu, ia ngingi ngalomuxo uasi, la sou ane nenge taxalisou tu'umaxu ano 'o lakolisou soli noxou ne." ²³ Ia Iosepu ta vimovimou ne ilavu lexe Iosepu mulavu no anu vaivaikala noxi'a e i'oxo'oxonu uasi, xo anu uvivikalane'i no anu vaikala noxi'a ta Aixiputo ia, itema vile a sou uxiuxiunu ulai noxi'a no anu vaikalai'a. ²⁴ Muvivikalane'i aloxo ne xe tamaxu mulokolaxu, la mulai mutalume no nano mo mutama o. Xe mutama mukalu, la sou anu muatulai noxi'a sou muvivikalane'i la. Xe ili'i la sou mupalusi'a ta mitema sou xaixai noxou sou mitila'u Simeoni mulai loxo noxi'a sou misakisakiinu no ie'i ta vimovimou ne.

²⁵ Xe muavuti la muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou sou mitataa la'ilali mu'unalai no tivativaxa'a ta vimovimou ne, xe muvikalane'i sou itataa lamoli'a ulivu no tivativaxa'a vilevilesi kalumo. Mo mino'uxa'a la'ilali ane muxutu kalumo sou i'ou tuxane'i no vote'i. La ane'i mi'oxonu aloxo anu mulemolu noxi'a ne. Xe ta mitema sou xaixai noxou mi'oxonu aloxo anu mulemolu ne mukalu, ²⁶ la sou ane'i Iosepu ta vimovimou ne mitelotelo tivativa sou la'ilalixa'a e milotonu ne mutelo noxi'a ta donkii'a vilevilesi sou milutu milai.

²⁷ Milutu milai xoo xe, 'olovoxo la mita'olu sou miai. Xe vile noxi'a muavuti la mululusou tivaxu sou lexe ulaanu la'ilali se'i sou ua'anu donki noxou sila, mumaisou lamoliu e mulotonu la'ilali no anu ane uai no latanu la'ilali no tiva anaxu 'o. ²⁸ Xe aliku 'o muavuti la muvikalane'i ta vimovimou, "Ae, taemoso! Lamoli noxilo e elotonu la'ilali 'o no anu ane mulivu mune'e noxilo 'o. Ngamalei, ane uai no la'ilali 'o latanu no nano no tiva 'o." Xe ta motu mimalei loxo 'o, la manina. Ka inavaa. 'E'ene'i ne mutelo mulokolaxa'a manina. Tane'i kalaua sou u'umesi. Xe miavuti la mitalitali'isi'a ngatongato'o, "Lataua mu'oxonu 'ilixu ma'ia ane loxo 'o noxinge 'o?"

²⁹ Milutu sou mimuamua'i ilalai xoo xe, milai mixali noxou mami'a Iakovo ne Kanani, la mia'aloXu mimii e muxali noxi'a ne Aixiputo ne aloxo 'o, ³⁰ "Telutu e nepalusixe sou telai, xe texali ne Aixiputo, la itema tila ane usaxila'u tuala ne Aixiputo ne, muvikala pekia'u noxixe mo mukalavoisixe lexe nexi telai ne sou tatuluxa'a. ³¹ Xe nexi teavuti la tevikananu lamana lexe, 'Nexi ta mitema sou tatulungenge uasi, nexi 'o, nexi ta mitema sou vaikala manina. ³² Mo nexi 'o, nexi itema vilesisi ta 'olu. Nexi itiitisixe mulai muxali loxo mavulovexa mo mulelia tamei. Ioxe, ili'i, la vile musoli, xe soxu anu kaluxusixe a ilou mamixe mixolu no tualasixe." ³³ Xe itema tila

ane usaxila'u tuala ane ne muavuti la muvikananexi aloxo 'o la, 'Ngalomu, eni emasaxa lexe alavu manina lexe ngingi vaikalamengi 'o manina, la vile noxinge ne une'e mo noxou taxolu, ia ngingi ane muxatele tami'a ne ngatavule la'ilalixa'a maminge ilou 'olu, mo ta mingemingengi no tuala mo ngalai. ³⁴ Xe ngalivu une'e la, ngatilo vivinge soxu ane kaluxusinge sou ngane'e noxilo. Lexe eni amaisou soxu ne, la sou eni alavu manina lexe ngingi ngane'e sou ngatulunexe uasi mo lexe ngingi ngamitema sou kalavoi uasi. La sou eni alivunoxu vivinge ane uxoo noxilo 'o sou ulivu ulai noxinge. La sou ngingi ngane'e ngaxoo lai 'o sou ngavaivaoli sou ngano'u lamoli.' ”

³⁵ Mixali mia'alou mami'a aloxo ne xe mukalu la sou ane'i vilevilesi ne milulusou tivativaxa'a sou milaasou la'ilali e milai miloto ne, xe ie'i muvaxa loxo 'o la, lamoli'a soxisoxisou kalumo ane muai no nano no tivativaxa'a 'o, la mimama'u misevile. Mami'a kalumo ne mumama'u misevile. ³⁶ Xe muavuti la muvikalane'i ta 'olu ne lexe, “Nga'oxole mole eni ta 'alixeni tasasiauxa'a noxilo ukalu io? Iosepu tasiauxu tei mo musu'a ne. Ka Simeoni ane kalumo tasiauxu ne. Ia ngingi a ngevikala lexe ngano'u Beniamini kalumo sou ngalailixu la. Ia talu la axoo laixe.”

³⁷ Xe 'olu Luven muavuti la muvikananu momu aloxo 'o, “Ano'u mo alailixu, xe namalei lexe eni alivu uxali noxine ia, anu uasi, la sou eni melo ano'a ta 'alixeni ta mulu tamei ine'e noxine sou nave'a isoli. Na'italonu Beniamini no avolo mo eni melo asaxila'u sou alailixu ka alivunoxu une'e noxine.” ³⁸ Ia momu ne, pekia'u misevile. Muavuti la muvikalane'i ta 'olu, “'Alixeni 'o umomomo sou umulingengi uasi manina, xo vimou ane musoli ne, ia anusisi soxusi ane noxou taxolu 'o. Ngalailixu uasi xo loxo 'o io, mii vile uvau no vote'i. Ngamalei, eni soxu ane a aululu manina mukalu, lexe mii vile masua uxali noxou la eni talelixu misevile mole eni asoli mo alu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli.”

43

Ane'i Ilai ne Aixiputo La

¹ Ioxe, soli toxoxa'a muxali ne mulai mutaasou xalexalee tuatuala no lia ne Kanani mukalusi mole mu'oki'oki tani manina. ² Iakovo ilo'a ta 'olu mi'ou la'ilali e ta 'olu milai milotonu ne Aixiputo ne mole mukalu. La sou mami'a muavuti la muvikalane'i, “Ta molomolo, ngalutu mo ngalai ngalotonenge la'ilali se'i la.”

³ Xe 'olu Iuda muavuti la muvikananu aloxo 'o, “Ani, nexi talai. Ia aloxo nexi tevikananexi ne. Itema ne muvikala pekia'u noxixe lexe anu umomomo sou umaisixe lexe nexi tano'u Beniamini ulai sou umaisou, xe uasi, la anu umomomo sou nexi talai taxali noxou uasi. ⁴ Ia, lexe nini oponeni u'osasi mo na'italonu Beniamini ne une'esi mo noxi'a talai, la sou nexi talai sou talotonuxene la'ilali. ⁵ Xe uasi, la nexi umomomo sou talai uasi. Xo aloxo nexi tevikananeni ne. Itema ne muvikala pekia'u noxixe misevile lexe anu umomomo sou umaisixe lexe nexi tano'u Beniamini ulai sou umaisou, xe uasi la anu umomomo sou nexi talai taxali noxou uasi.”

⁶ Xe Silaeli muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi nge'oxonu tu'umaxu ano 'o musu'asilo manina. 'Ei muvikalangengi lexe ngavikananu itema ne lexe ngingi vivinge a muxolu no tuala?”

⁷ Xe ane'i miavuti la mikolinu aloxo 'o, “Ua anu umolo tali'i misevile. Mutali'isi'a ta mineminexi, xe mutali'i lexe, 'Maminge a uxooxoolusi 'o? Mo vivinge vile la uasi?” La sou nalomu, anu molusi mutali'isixe aloxo ne, la sou ane nexi tekolinu tali'i iou ne mukalusi. Nexi talavusou lexe anu uvikananexi sou tano'u vivixe soxu 'o ulai sou noxi'a talai noxou uasi.”

⁸ Iuda muavuti la muvikalanu momu la, “Na'apixu mamu! Na'italonusi une'e noxilo mo noxi'a talai ane alalae 'osi xo loxo 'o io, nini mo nexi mo, ta 'ili'ilixe mo ta semasemamexi kalumo ne massi la nenge nenge'a tasoisoli ukalusi no 'a soli ane 'o. ⁹ Une'esi mo noxi'a talai. Naxavutala piena uasi, eni melo asaxila'u. Ia ulai xe namalei lexe eni alivunoxu une'e noxine uasi, la susu ane ne anu susu noxilo. Ulai la vaikalasou utelo noxilosi mole maulixo ukalu. ¹⁰ Lexe nini oopone u'osasi sou na'italonu Beniaminisi mo noxi'a talai palea, la male ano 'o ne nexi telai mo telivu mune'e alaxu tamei mukalu.”

¹¹ Xe mami'a Isilaeli muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ioxe, nenge vote'i vile la sou tamulinu uasi, ia lexe nenge tamulinu aloxo ngelelemolu ne, la anu laixe musuku lexe ngingi ngalai, la ngatavule mimii se'i ane lailaixe musuku molu no lialia nenge 'o loxo lamalaxile mo unuxu lexaxu mo mii ane tuma'u laixe sou la'ilali mo ovu vile lexaxu tuma'u lailaixe mo la'uele lailaixe mo ngataataa no tivativangenge ulai xou itema tila ne loxo lolovolo noxinge ulai noxou. ¹² Mo ngano'u lamoli ane sou ngaloto no anu xe ane mulivu muai no nano no tivativangenge. Xo loxo 'o io male, ane'i ie'i si'isou la mitaataa mulivu la. ¹³ Ngatila'u vivinge soxu 'o mo ngapasipaa ngalivu ulai. ¹⁴ Lataua anu xaviinu musuku, molu u'oxonu itema sou anu tanungenge la, ulivunoxu Beniamini ilou Simeoni ine'e noxinge. Ia lexe Lataua umasaxa lexe eni axovulaune'i ta 'alixeni, la eni axovulaune'isi.”

¹⁵ Xe ane'i miavuti 'o la, mimolo mimii e mami'a muvikalane'ixu lexe ino'u ne mo mino'u lamoli ane sou iloto la'ilali no anu xe ane mulivu 'ole. Xe mikasi vaxa noxou Beniamini 'o la, milai ne Aixiputo. Milai xe mixali, la milai mipala'a avile noxou Iosepu iou. ¹⁶ Xe anu Iosepu mumaisou Beniamini no taine'i, la muvikalanu itema vile sou xaixai noxou e sou usaxisaxila'u taasou ne aloxo 'o, “Nano'a ta mitema 'o mo nalailixa'a no tani noxilo, xo noxi'a ta'ani no aso lixinu. Ka nalai nasa'avunoxu kau vile mo navau. Navau ukalu, la sou ulai uxutu. Xe nalalaxii la'ilali se'i sou noxi'a ta'ou ilou.”

¹⁷ Itema sou xaixai mulomu aloxo ne xe mukalu, la sou anu muno'a Iosepu ta vovimou ne sou mulailixa'a no tani noxou vimo'a ne. ¹⁸ Muno'a sou mulailixa'a no tani, ka ane'i ne tane'i kalaua sou 'ume, tane'i mukuni lexe, “Anu a une'enenge 'o, xo tava'u no anu lamoli e mulivu mune'e no tivativanenge loxo tene'e tei. Xe, la sou itetelisinge ka ino'a ta donkimenge ilai'a. Io sou ane'i ino'inge sou i'oxonenge taxali loxo ta mitema sou upalupalusinge sou ta'oxo'oxo mixumixu.”

¹⁹ Xe mimalei loxo 'o la itema sou xaixai noxou Iosepu e uxoxoolu no taasou sou usaxisaxila'u ane mune'e mutulu no aitenga, la sou ane'i miavuti vaxa la muvikalanu lexe, ²⁰ “Ae, tila. Nexi tene'e alaxu vile tei sou telotonexe la'ilali lai 'o. ²¹ Ia telivu, la telai tema'ila no vote'i. Xe telulusou tivativanexe vilevilei sou lexe tamaisou la'ilali e, mitaataanexe ne, la tekuluke xo lamoli e nexi vilevilei telosi'a lapee sou la'ilali nexi teno'u 'o, ane mulivu mune'e muai no tivativanexe ne. La sou nexi tene'e 'o sou talivunoxu lamoli ane ne, ²² xe teno'u ane sou nexi talotonexe la'ilali se'i la no anu. Nexi tanexi liliu lamoli ane mulivu 'o xo, nexi talavusou itema ane mulivunoxu uasi manina.”

²³ Xe anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngaxavutala piena uasi. Mo nga'ume uasi. Male Lataua noxinge, anu Lataua noxou mamingesi ane mulivunoxu lamolimengi ne. Ia mii vile uasi, xo lamoli ne a eno'u.” Xe ili'i la sou mulai muno'u Simeoni sou mune'enu noxi'a.

²⁴ Muno'u Simeoni mune'e noxi'a mukalu, la sou muolene'i sou mu'unalailixa'a no nano no tani noxou vimo'a ne. Xe muavuti la mulai

mutau lexa mulailixu noxi'a sou mi'uinu tavatava'a no anu, xe mukalu la mulai mu'a'ane'i ta donkii'a. ²⁵ Mixoxoo no nano ne sou mixoxoomaiou Iosepu sou une'e sou ilo'a i'ani, la ane'i mipitanu mimii se'i lailaix e ane'i mino'u no tualasi'a mune'e sou ilolovoloxu no anu.

²⁶ Mixoxoo xe aso lixinu la anu Iosepu mune'e muxali noxi'a 'o. Xe ane'i mipasipaa 'o la, milai noxou sou milolovoloxu no anu mimii se'i e mino'u no tualasi'a mune'e. Xe miavuti la mitulutulu no tava'a vo'uvo'uxu no talaxu sou mitangatulu mulu'elai noxou sou mitoxonu. ²⁷ Xe anu muavuti la mutali'isi'axu maulixa'a, lexe ane'i laixene'isi. Xe muavuti la muvikala lexe, "Ngene'e tei, la ngea'aloxenixu aululu maminge soxu lexe anu a uxoxoolu no tuala, la loxovaa noxou? Anu a uxoxoolu laixenusi?"

²⁸ Xe ane'i miavuti mivikalanu vimo'a ne lexe, "Tilasixe, mamixe ne anu soxu a uxoxoolu mo laixenusi." Xe miavuti la mitulutulu no tava'a vo'uvo'uxu mulu'e no talaxu la, sou mitangatulu mulu'elai noxou sou mitoxonu la.

²⁹ Xe Iosepu iou muvaxa la mumaisou vimou soxu e ualasou lexe Beniamini anu vimou manina ilou neni'a vilesisi la sou mutali'isi'a lexe, "Vivinge sou ane kaluxusinge e, ngevikalalelixu ano 'o?" La sou iou mulai noxou Beniamini sou muvikalanu lexe, "Ei soxu, Lataua uxoo noxine mo ualusine." ³⁰ Xe muavuti no lia noxi'a ta vimovimou ne la mulai avile no nano no taasou xo mumaisou vimou Beniamini la tanuxu misevile. La 'ala'alai sou utama no ie'i. La sou ane anu mulai mutalumeiou tamaxu no anu sou mutama.

³¹ Mutama mukalu, la mulai mu'uinu iou. Ka sou muuatulai no ale ne la tamaxu mulokolaxu ne ia pekia'usi sou muvikalane'i ta mitema noxou sou ino'u la'ilali une'e sou ulosi'a.

³² Ane'i mino'u la'ilali ne mukalu la sou Iosepu ne, milai mimuxaxu na'u no luu vile va'axu sou anusisi mulai muxolu sou muno'u. Xe ta vimovimou ne, milai mikaline'i sou mi'ani no luu vile va'axu mo. Xe ta mitema se'i ne Aixiputo e ilo'a Iosepu ixoxolu no tani noxou ne, mi'ani va'axu mo, xo ta Aixiputo ne, ilavusou ilo'a ta Evalaio ixolu ipipita sou i'ani'ani uasi. ³³ Ane'i ilo'a ta Evalaio ixolu ipita la, ane ne masua misevile noxi'a ta Aixiputo. Xe ane'i ta vimovimou mimaisou mine ane'i mixoluxolu loxo no talaxa'a mulai noxou, la mikuluke, la ie'i mukaai'a ngatongato'o. Xo ane'i mita'olu sou mi'ani ne la, vimo'a ane laposalaxu muxolu tei, ka sou vimo'a ane tameisi'a ka tatalusi'a xoo la sou mulai mutalo noxou Beniamini. ³⁴ Xe ta mitema sou xaixai noxou anu Iosepu miavuti la, ivavauxa'a ta vimovimou la'ilali ne moxu loxo no luu sou na'u la'ilali ne, ulalai loxo noxi'a. Vimo'a soxu e Beniamini ne, mivau xou la'ilali piena misevile loxo umomomo noxi'a ta mitema ta'uve sou i'ou. Ane'i ilo'a Iosepu mi'ani mo miie.

44

Iosepu Siliva Kapuxu

¹ Xe ilo'a mi'ani mukalu, la sou Iosepu muvikalanu itema e sou usaxila'u taasou ne aloxo 'o, "Nalai mo namoloxa'a ta mitema 'o la'ilali mo nataataa u'una no tivativaxa'a vilevilesi mo u'ana'ana manina. Nataataa e piena. Xe ukalu la, nataataa lamoli'a vilevilesi ne ulivu ulai no nano no tivativaxa'a vilevilesi. Namuxaxu teiteixi no tivativaxa'a anaanaxu. ² Ia vimo'a soxu e kaluxusi'a ne, nano'u kapuxo siliva 'o, ka nataanu ilou lamoli ulai no nano no tivaxu." Xe anu itema ne muavuti la, alaxu vilesisi. Mu'oxonu mimii ne mukalusi aloxo tatilasu mupele'uxu ne.

³ Ilo'a miai xe mitulu no kakau manina, la ta mitema sou xaixai noxou Iosepu ne misaxane'i ilo'a ta donkii'a sou milai. ⁴ Milutu mo mi'umesou

tuala tila ne mo ilai no paxa uao ia, Iosepu muavuti la muvikalanu itema sou xaixai noxou e usaxisaxila'u taasou ne aloxo 'o, "Nalutu mo namuline'i ta aliku e milivu alalae 'o mo lexe naxalisi'a la natali'isi'a aloxo 'o, 'Loxovaa ane nexi te'oxo laixe noxinge ia, ngingi ngekoli no anu masua 'o la ngepakalinu tila noxilo siliva kaluxu o?"⁵ Kapu ane ne anu uie no anu xe sou ulavu no anu sou umaisou mii ane utalume kalumo. Susu ane ngingi nge'oxonu 'o anu mutila misevile!"

⁶ Xe anu itema sou usaxisaxila'u taasou Iosepu ne muavuti 'o la mumuline'i anu Iosepu ta vimovimou ne xoo la, mulai muxalisi'a. Xe muavuti la, muvikalane'i aloxo tila noxou mupela'u ne. ⁷ Xe ane'i miavuti la mikolinu, "Ae, tila. Tali'imeni ne laaxu loxovaa? Nexi tanexi lili. Nexi telavu lexe nexi ta'oxo 'ilixu vile loxo ne uasi manina. ⁸ Namaisou, nini nelavu lexe nexi mexe no lia xalee ane ne Kanani sou telivu tene'e 'o la nexi teno'u lamoli e tetalisou no tivativanexe anaanaxu vilevilesi sou telivunoxu mune'e. Ia nexi tapakalinu xoulu ilou siliva no taasou tila noxine loxo ne mole loxovaa o?" ⁹ Xe miavuti moso la misolonu vaikalai'a mulai noxou itema ne aloxo 'o la, "Ae, tila. Lexe nini naxalisou vile noxixe 'o muno'u kapu ne, la uulua avilesi. Ia nexi latala 'o, nexi taxolu noxine sou napalupalusixe sou ta'oxo'oxo mixemixene."

¹⁰ Xe anu muavuti la muvikalane'i lexe, "Ua ma'i, eni emasaxa aloxo ne. Anu ane lexe eni axalisou kapu noxousi, ane eni ano'u sou ulai uxolu noxilo sou eni apalupalusou sou u'oxo'oxonu mixomixo, ia ngingi latala nesi ngalivulivu ulai no tualasinge."

¹¹ Xe ane'i milomu aloxo ne, la mita'olunu tivativaxa'a no lia alaxu vilevilesi. Ka me'a milulusou tivativaxa'a ne anaxu vilevilesi. ¹² Xe milulusou mukalu, la sou anu itema ne molu mune'e sou mukamuli kapu ne no nano no tivativaxa'a. Uxilexilenu tivativa ne laixe loxo 'o. Musoko noxou vimo'a ane laposalaxu xoo la sou, mulai musivitanoxu noxou soxu e kaluxusi'a. La sou muxalisou siliva kapu tila noxou ane noxou Beniamini no tiva. ¹³ Ta vimovimou mimalei loxo 'o la manina. Xe miavuti la misinasinanu tokolomoi'a no vasime'a vilevilesi ne mukalu. Xo tane'ixu misevile. Xe miavuti no lia 'o la, mitelo mixamixa'a no latane'i ta donkii'a alaxu vilesisi, xe miavuti la milivu mulai ne Aixiputo.

¹⁴ Milivu xe milai mixali no tani noxou Iosepu ne, la anu Iosepu a uxoxoolu no taasou nesi o. Iuda ilo'a ta vimovimou mi'unalai no taasou la mitulutulu no tava'a vo'uvo'uxu sou mitangatulu mulu'elai no talaxu vimo'a sou mitoxonu ne. ¹⁵ Xe anu muavauti la mutali'isi'a, "Ngingi nge'oxonu 'ilixu ma'i ane loxo 'o? Ngalavu lexe itema vile loxo eni umomomo sou ulavu mii ane utalume uasi?"

¹⁶ Vimou Iuda muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Tila, nexi talemolu mii ma'ia la ulai noxine? Mo nexi tavikala piepiena sou taxilili lexe nexi ta'oxonu mii ano 'o uasi, loxovaa e Lataua molusi mupala'alixu susu noxixe 'o io. Maasi la nexi latala ukalusi 'o ne, nini nano'ixe sou nexi taxolu noxine sou napalupalusixexu mixemixene sou nexi ta'oxo'oxonu. Ia anu ane muno'u kapuxenesi uasi. Nexi noxi'a ukalusi."

¹⁷ Xe Iosepu muavuti la muvikala aloxo 'o, "Uasi manina! Umomomo sou eni a'oxonu loxo ne uasi! Anu ane muno'u kapusi ane anu uxolu noxilo sou apalupalusou sou u'oxo'oxo mixomixo. Ia, ngingi latala nesi mii vile noxinge uasi. Tangengi uai laixesi mo ngalivu ulai noxou maminge."

¹⁸ Xe Iuda muavuti la musuku mulai 'alalai noxou Iosepu ka muvikalanu aloxo 'o, "Tatila noxilo. Eni emaisine la nini aloxo tatananu tuala ne Aixiputo manina. Ia na'apixo mamu, ieni uvaxailosi mo avivikalaneni 'o.

Ia la'iaxene'ilo mamu. ¹⁹ Nalomu, no voxo ane loxo nexi tene'e tei, la nini netali'isixe lexe, 'Maminge a uxoxoolu mo vivinge vile la uasi?' ²⁰ La sou nexi tevikalaneni lexe, 'Ua ma'i, mamixe soxu ne aululu. Anu a uxoxoolu. Iou vivixe soxu ane kalusixe. Anu mamixe soxu ne, aululu ia, anu mupalaa vivixe soxu ne. Mo vimou vile kalumo, ia vimou ne musoli. Ane'i ilou neni'a vilesisi, ia anu vimou soxu nesi ane umauli uxolu ne. Momu tanuxu mo usaxila'u laixe misevile.'

²¹ Ia tatila, nini nevikalanexi lexe nexi talai tano'u mo tane'enu noxine mo namaisou. ²² Xe nexi teavuti la tevikalaneni lexe anu umomomo sou u'umesou momu uasi, xo maasi xe anu u'umesou la momu soxu ne anu ukalu. ²³ Xe nini neavuti la nevikala toxoxa'a noxixe lexe nexi umomomo sou namaisixe lexe nexi tano'u vivixe ane kalususou une'e noxine. Xe uasi, la umomomo sou nexi tane'e taxali noxine uasi. ²⁴ Nexi telomu noxine aloxo ne xe mukalu, la sou nexi telutu sou telivu mulai noxou mamixe la tea'aloXu vaivaikalameni e nevikalanexixu.

²⁵ Xe anu muavuti la mupalusixe sou talivu une'e 'o la sou taloto la'ilali seville la. ²⁶ Xe nexi teavuti la tevikalano lamana aloxo 'o, 'Nexi umomomo sou talai uasi. Xo maasi xe nexi talai, la umomomo sou tila opoonu usexelaixe sou nexi talai noxou uasi manina. Ia lexe nexi tano'u vivixe ane kalususou 'o ulai, la sou anu opoonu usexelanexe sou nexi talai taxali noxou aloxo anu molu mulemolu noxixe ne.'

²⁷ Anu mamixe soxu muavuti la mukolinu vaikalamexi ne aloxo 'o, 'Ngingi ngelavu lexe semaxeni mivo'one'i ta 'alixeni ta mulu tamei. ²⁸ Vile ane mu'umesilo tatei mo ne. Male ta mii se'i mivau ne, xo amaisou uasi xoo mole ane mune'e mutalo vaimomo 'o. ²⁹ Ia maasi xe ngingi ngano'u soxu 'o sou ngalailixu xe mii vile uvau no vote'i, ka eni asolisi mo alu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli. Xo eni soxu ane aaululu ukalu 'o. La tu'umaxu ane ne umomomo sou ukalusou maulixosi.'

³⁰⁻³¹ Ia vaimomo 'o, tatila nalomu lexe eni alivu ulai noxou mamilo xe anu umaisou mauulu 'o no tava'ilo uasi, la anu ukalu soxu. Xo 'olu nesi ane anu 'e'enu manina ane. Mamixe soxu ne anu aululu maninanu. Ia lexe nexi talivunoxu 'olu ne uasi, la nexi mexe taolexu soxusi la, anu usoli mo ulu'elai no tualasi'a ta mitema sou soli. ³² Anu mamilo ne mu'apixu 'olu ne pekia'u misevile. Ia eni melo eavuti la epala'alixu masaxa noxilo maninasou mulai noxou aloxo 'o, 'Naxavutala piena uasi, une'e la sou eni melo asaxila'u. Ia ulai xe namalei lexe eni alivunoxu une'e noxine uasi, la tu'umaxu ano 'o ne, vaikalasou utelo ane noxilo 'osi mo ulai utalo lexe eni akalu.'

³³ La sou nalomu, eni emasaxa aloxo 'o, eni ano'u tanixu mauulu 'o mo axoo noxine 'o sou napalupalusilo sou a'oxo'oxonu mixemixene, ia na'italonu soxu mo ulai noxi'a ta vimovimou mo ilo'a ilivu. ³⁴ Lexe mauulu 'o nexi noxou talivu ulai noxou mamixe uasi, la enisisi alai axali noxou loxovaa o? Xo eni amasaxa lexe amaisou tu'umaxu ano 'o uvila'isou mamilo uasi."

45

Iosepu Mupala'alixu Mulai Noxi'a Lexe Anu Vimo'a

¹ *Juda uvivikalanu aloxo ne la Iosepu ne tamaxu mulokolaxu mukalu sou lexe utama. La sou muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou sou milaalaa mulai no ale ia anusisi ilo'a ta vimovimousi mixolu no nano ne sou anu mupala'alixu mulai noxi'a lexe anu Iosepu, vimo'a. ² Xe mutaloxu iiii mie 'olu'olu uasi manina la ta mitema ne Aixiputo ilo'a ta mitema sou ixoxolu no taasou tatananu tuala ne milomusou.

³ Iosepu muavuti la muvikalane'i ta vimovimou aloxo 'o, "Eni Iosepu a, loxovaa, mamilo a uxoxoolu laixesi?" Xe ta vimovimou milomu vaxa noxou aloxo ne, xe mi'ume misevile la milemolu ma'ia.

⁴ Anu muavuti la muvikalane'i, "Ngasuku une'e 'alai noxilo." La ane'i misuku mulai noxou. Xe anu muavuti la muvikalane'i la, "Eni vivinge Iosepu a, ngingi menge ngeno'ilo ka nge'italoleli no avo'a ta mitema ne Midiani sou milotoleli, la sou mino'ilo mine'eleli ne Aixiputo 'o. ⁵ Ia mamu ngaxavutala piena mo mamu ngamaela no anu 'ilixu ane nge'oxo noxilo ne uasi, xo eni elavusou lexe Latauaeni ane Anu molu mupalusilo sou eni euli mune'e 'o sou apamauline'i ta mitema. ⁶ Soli toxoxa'a te muxali 'o, uao tauu ie sou tamei ano 'o. Ia tauu ie tau've a uao uxolu 'o. Umomomo sou evile uxaxai mo ukookooli la uasi manina. ⁷ Lataua molusi mupalusilo sou euli ene'e 'o sou apamaulingengi ngongi'a ta xasixasinge ilo'a ta 'ilusulusungengi mo sou mamu ngasoisoli. Vote'i ane Lataua mu'oxonu 'o iou vile mo.

⁸ La sou eni emasaxa lexe ngingi ngalavu lexe ngingi ngapalusilo une'e 'o uasi. Lataua ane anu molu mupalusilo ene'e 'o. Anu mu'oxole exali loxo tatananu tuala ne Aixiputo momu loxo molomolo vile momu usaxila'u mo asaxila'a ta mitema no taasou ne ukalusi mo amitema sou saxisaxila'u si'a ta mitema no xalexalee tuatuala no nano ne Aixiputo ukalusi. ⁹ *Ia alalae 'osi 'o, ngapalea mo ngalivu ulai noxou mamilo mo ngavikalanu aloxo 'o, 'Vaikala ano 'o molu noxou 'iline Iosepu, muvikala aloxo 'o. Lataua muno'ilo mune'eleli ne Aixiputo 'o mole mu'oxole exali loxo itema sou saxisaxila'usi'a ta mitema no xalexalee tuatuala lai 'o. Ia naxoxoolu la uasi, napalea une'e noxilo. ¹⁰ Nane'e la sou naxolu ne Xosen 'alai noxilo. Ngongi'a ta 'ili'iline mo ta xasixasine mo ta sipsipmengi ilo'a ta mee, mo ta kau mo lavulavulutimengi tavu'alo ukalusi ne. ¹¹ Nane'e naxolu ne Xosen 'o mo sou eni asaxila'ine, xo soli tila e muxali 'o ne, tauu iexu ta'uve a uao. Eni emasaxa aloxo ne, xo emasaxa lexe ngingi ngongi'a ta 'ili'iline mo ta xasixasine mo ta minemine latala ilo'a ta sipsipmeni, mo ta mee ilo'a ta kau ne mamu ngaxolu sou soli lai ne."

¹² Xe muavuti la muvikalane'i ta vimovimou aloxo 'o la, "Emasaxa lexe ngingi mo vivilo Beniamini 'o, ngamaisilo mo ngalavusilo. Evile uasi, eni Iosepusi ane avivikalangengi 'o. ¹³ Ngalai mo ngavikalanu mamilo lexe eni ene'e exolu ne Aixiputo 'o la, mi'oxole exali itema tila vile manina. Mo ngavikalanuxu mimi'i tavu'alo e ngemaisou lai 'o. Ioxe ngapalea ulai mo ngano'u mamilo une'e 'o."

¹⁴ Muvivikalane'i aloxo ne xe mukalu, la sou muavuti sou mulai mu'aulaxu vimou Beniamini la mutama. Xe anu Beniamini kalumo mu'aulaxu vimou la mutama. ¹⁵ Xe muavuti la musuku mulai noxi'a ta vimovimou 'ole sou mutimunu xalexalene'i. La tama 'a ululu'e noxi'a. Ilo'a mitama mukalu, la sou ta vimovimou tane'i laixe sou ilo'a mivivikala.

¹⁶ Xe ili'i xe a'alosi'a anu Iosepu ne ilo'a ta vimovimou mulai muxali noxou tatananu tuala ne Aixiputo ilo'a ta tatila sou xaixai noxou, la opone'i mu'osa misevile. ¹⁷ Xe anu tatananu tuala ne Aixiputo ne muavuti la muvikalane'i Iosepu aloxo 'o, 'Navikalane'i ta viivine mo itelo tivativasou la'ilalixa'a noxi'a ta donkii'a mo ilivu ulai no xalee lia ne Kanani, ¹⁸ mo ino'u maminge ilo'a ta mingemingengi ane mixoluxolu 'ole mo ilivu ine'e noxilo. La sou eni a'italonu lia xalee vile ane laixe mo lovoxu misevile lai 'o sou nga'ani laixe.

¹⁹ Navikalane'i mo ino'u karisi se'i ne Aixiputo 'o kalumo sou itelone'i ta 'ili'ili'a ilo'a ta semasemai'a mo maminge ngongi'a mo ino'a ine'ene'i

10. ²⁰ Ixavutala no anu mimii e i'umesou ne Kanani ne uasi, xo mimii ane lailaixe lai 'o ne, ane'i na'asi."

²¹ Ioxe, ane'i Isilaeli ta 'olu miavuti la mi'oxo aloxo tatananu tuala mulemolu noxi'a ne. Iosepu mulosi'a karisi aloxo tatananu tuala mulemolu ne mo la'ilali kalumo sou i'ou tuxane'i no vote'i. ²² Mulosi'a ta vimovimou ne tokolomo vilevilesi, ia vimou Beniamini ne, mulosou ta'uve xe lamoli siliya alelaxu itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve (300). ²³ Xe muavuti la musovane'i iu momu ta donki ta mulu mavulovexa vile la mutelonu mimii lailaixe ne Aixiputo noxi'a, xe ta donki ta sema mavulovexa vile kalumo la mutelonu momu la'ilalixu mo la'ilali se'i kalumo sou vote'i. ²⁴ Mulosi'a mimii ne mukalu, la sou mupalusi'a sou milivu milai, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngalai ia nga'oto'oto no vote'i uasi."

²⁵ La sou ane'i milutu ne Aixiputo ne sou mitelai ne Kanani sou milai noxou mami'a Iakovo. ²⁶ Milai mixali la mia'alou mami'a aloxo 'o, "Iosepu usoli uasi! Anu a uxoxoolu! Anu muxali loxo itema sou saxisaxila'u sou xalexalee tuatuala no nano ne Aixiputo mukalusi!" Xe mami'a mulomu aloxo la mukuluke la uele muvava avile, ia anu muloxomale lexe ane'i ikakalavoinusi. ²⁷ Ia ane'i mivikalanuxu vaivaikala e anu Iosepu muvikalane'ixu, xe mumaisou karisi e anu musova mune'e sou uno'u ulai ne Aixiputo, la tanu ne muai se'isisi loxo 'o. ²⁸ Xe Isilaeli muavuti la muvikala aloxo 'o, "Manina musuku! Eni elavu lexe 'alixeni Iosepu usoli uasi. Anu laixe lexe eni alutu mo alai amaisou tei 'o, ka sou asoli."

46

Iakovo Ulai ne Aixiputo

¹ Isilaeli mulomu aloxo ne xe mukalu, la mutaxusou miumiu sou ilo'a ta 'olu ilo'a ta semasemai'a mo ta 'ili'ili'a mo ta minemine'i latala ne mivula sou milai ne Aixiputo. Milutu xe milai mixali ne Beru-seva, la anu mu'elaxa'a ta sipsip se'i lai ne mulai noxou Lataua. Anu Lataua noxou momu Aisaki.

² Xe no 'olovoxo, la Lataua muxali noxou la mumaisou loxo ta mitema imaisou mii no anu aipiepiena. La mu'avalou, "Iakovo! Iakovo!" Xe Iakovo muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Ma'ia ne! Eni 'a!"

³ Xe Lataua muavuti la muvikananu aloxo 'o, "Eni Lataua, Lataua noxou mamine. Nalutu mo nalai ne Aixiputo, ia na'ume mamu, xo eni axalixa'a ta 'ililine mo ta xasixasine mo ta 'ilu'ilusuneni sou ixali ta mitema tavu'alo sou tuala vile toxaxa'a manina lai ne. ⁴ Eni amulineni sou nengei talai taxolu ne Aixiputo ne. Xe ili'i, la eni ano'a ta xasixasine ilo'a ta 'ilu'ilusuneni sou alivulixa'a ine'e no liangenge ngongi'a ne la. Nalai naxoo ne xe, no voxo ane sou nasoli, la Iosepu uxoo alai noxine."

⁵ Ioxe, Iakovo mulutu sou mu'umesou tuala ne Beru-seva la, Iakovo ta 'olu mitelonu anu mami'a ne ilo'a ta xasoxasou ilo'a ta neeni'a no anu karisi e tatananu tuala ne Aixiputo musova mulai sou milailixa'a. ⁶ *Mino'a ta kaui'a ilo'a ta sipsipi'a mo ta meei'a mo lavulavuluti'a tavu'alo ne Kanani ne sou milai ne Aixiputo. Ta minuminu latala ne muno'a sou ilo'a milailai. ⁷ Muno'a ta 'olu ta mulu mo ta xasoxasou ta mulu mo ta 'olu ta sema ilo'a ta xasoxasou ta sema sou ilo'a milai.

⁸ Ane'i anu Isilaeli muno'a sou milai ne Aixiputo ne, ia ta 'olu ta mulu ualaualasi'a aloxo 'o. Luven, anu 'olu laposalaxu, ⁹ ilo'a ta 'olu. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Kanoko ilou Palu mo Esuloni ilou Kami. ¹⁰ Simeoni xe ta 'olu. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Iemuelu ilou Iamin mo O'adi ilou Iakin mo

Sokaru mo Saulo. Saulo ne, sema vile ne Kanani 'ilie. ¹¹ Levi kalumo ilo'a ta 'olu. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Xeson ilou Koati mo Merari. ¹² Iuda ilo'a ta 'olu kalumo. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Peresi ilou Selau. Ta 'olu tamei la ane, Eru ilou Onani. Ia ilou misoisoli ne Kanani. Iuda 'olu vile e ualasu lexe Peresi mupalaane'i ta 'olu la ualaualasi'a ane, Esuloni ilou Amulu. ¹³ Isikali ilo'a ta 'olu. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Tola ilou Pua mo Iasupu mo Simuron. ¹⁴ Sevulon ilo'a ta 'olu. Ta 'olu ualaualasi'a ane, Sereti ilou Eloni mo Ialelu. ¹⁵ Ane'i ane ne, anu Iakovo ta 'olu e semau ualasi lexe Lea, ilou anu Iakovo mixalixa'a ne Mesopotamia. Lea mivo'one 'ilie sema vile kalumo, ualasi lexe Tina. La sou anu Iakovo ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu ane Lea mixalixa'a ititiisi'a muxali loxo mavulovexa tatalu mo tatalu (33).

¹⁶ Ioxe, Iakovo ta 'olu se'i la ano 'o. Vile ualasu lexe Xati. Xati ta 'olu ualaualasi'a ane, Seponi ilou Axi mo Suni mo Esubon mo Eri mo Arodi mo Areli. ¹⁷ 'Olu vile la ane, Aselu. Aselu ta 'olu ta mulu ane, Imuna ilou Isiva mo Isivi mo Beria. Xe vimo'a sema ane Sela. Aselu 'olu vile e ualasu lexe Beria, mupalaane'i ta 'olu ane, Eberu ilou Malakielu.

¹⁸ Ane'i ane ne anu Iakovo ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ili'ilusunu ane anu ilee Silipa mipalaane'i ane. Silipa ne ane sema e Lavani muno'e sou milai mixoo noxie 'olu Lea sou ipalupalusie sou i'oxo'oxo mixemixe ane. Ititiisi'a muxali loxo, mavulovexa vile mo mulelia ta'uve mo muvaxa simi vile.

¹⁹ Ioxe, Iakovo semau ane ualasi lexe Lakeli, ane mivo'one'i ta 'ilie noxou mulue ne ane, Iosepu ilou Beniamini. ²⁰ *Xe Iosepu mu'uluxe Potipera 'olu ualasi lexe Asenata ne Aixiputo ne, la sou ilou mupalaane'i ta 'ili'a ta mulu tamei. Vile ualasu lexe Manase, xe vile ualasu lexe Epalaimu. Potipera ne anu aili'i ne Eliopolisi. ²¹ Xe Beniamini la mupalaane'i na'u ta 'olu ane, Bela ilou Beke mo Asibelu mo Xera mo Naamani mo Eki ilou Rosi mo Mupimu mo Upimu mo Ati. ²² Ane'i ane ne anu Iakovo ilee Lakeli ta 'ili'ili'a ilo'a ta xasixasi'a. Ititiisi'a muxali loxo, mavulovexa vile mo mulelia tami'a.

²³ Iakovo 'olu vile la ane Den. Den mupalaanu 'olu vilesisi ane ualasu lexe Usimu. ²⁴ Xe 'olu ane ualasu lexe Napitali, mupalaane'i ta 'olu ane Iakusielu ilou Xuni mo Ieseru ilou Silemu. ²⁵ Ane'i ane muxatele tamei ne, Iakovo ilee Vila e Lavani muno'e sou mulosie 'olu Lakeli sou ixolu noxie sou ipalupalusie sou i'oxo'oxo mixemixe mipalaane'i.

²⁶ Ititiisi'a Iakovo ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu e milai sou mixolu ne Aixiputo ne ane, mupita la muxali loxo mavulovexa muxatele vile mo muxatele vile. Ia ta 'olu ta semasemai'a ne itisi'a ipitane'i uasi. ²⁷ *Iosepu mupalaane'i ta 'olu tamei lai ne Aixiputo ne, la sou ititiisi'a mutelai muxali loxo mavulovexa muxatele tamei.

²⁸ Ilo'a mimuamua'i xoo xe milai, la Iakovo mupalusou 'olu Iuda muuli sou ulai uvikalanu Iosepu une'e ualaxa'a ne Xosen. Xe ane'i mine'e mixali ne Xosen, ²⁹ la Iosepu mutelo mo anu karisi sou 'oto'oto noxou sou mune'e muxali noxou momu Isilaeli. Mune'e xe muxali noxou momu ka mu'aulaxu la utatama xoo mole, maxuveeni loxo 'o.

³⁰ Xe momu muavuti la muvikala aloxo 'o, "Eni a'osa sou soli, xo eni a ene'e mo emaisine 'o mo elavu lexe nini a naxoxoolu."

³¹ Xe Iosepu muavuti la muvikalane'i ta vivimimou ilo'a momu ta minuminu ane ilo'a mine'e ne lexe, "Eni alai mo avikalanu tatananu tuala ne Aixiputo lexe eni ta vivilo mo mamilo ta minuminu e ilo'a mixoo ne Kanani ane mine'e mixali noxilo 'o. ³² Avikalanu lexe ngingi ne ngingi

ta mitema sou saxisaxila'a ta sipsip. Mo avikalanu kalumo lexe ngingi ngen'e'e 'o la, ngen'o'a mine'e kalumo. Mo ngetavuevule lavulavulutimengi piena misevile kalumo mune'e. ³³ Lexe u'avalinge sou utali'isinge mo lexe ulavu no anu xaixai noxinge, ³⁴ la ngavikalanu lexe ngingi ne ngingi ta mitema sou saxisaxila'a ta sipsip ne tatei mo, loxo ta xaxisasixe tatei. Lexe ngapalomatananu aloxo ne, la anu upelemasaxainge sou ngaxolu no xalee lia ne Xosen." Iosepu muvikalane'ixu vote'i ane ne xo ta Aixiputo ne imasaxai'a ta mitema sou isaxila'a ta sipsip ne uasi.

47

¹ Xe Iosepu muavuti la muuoloi'a ta vimovimou ta'uve sou ilo'a milai mixali noxou tatananu tuala ne Aixiputo. Ilo'a milai xe mixali noxou la Iosepu muvikalanu aloxo 'o, "Mamilo ilo'a ta viivilo mo ta sipsipi'a ilo'a ta kau'i'a mo ta kameli'i'a mo ta donkii'a mo ta mee'i'a me'a ne Kanani mo a mine'e mo a ixoo ne Xosen. Mitavule lavulavuluti'i'a piena misevile kalumo mune'e." ² Xe muno'a ta vimovimou ta'uve e muiloi'a ne sou milai noxou tatananu tuala.

³ Xe anu tatananu tuala muavuti la mutali'isi'a, "Xaixai ma'i ane ngingi ngaxoxoo la nga'au'ausou sou nga'oxo'oxonu?" Xe ane'i miavuti la mikolinu aloxo 'o, "Tatila, nexi ta mitema vitanisi 'o, nexi ta mitema sou tasaxisaxila'a ta sipsip aloxo ta xaxisasixe tatei." ⁴ Xe miavuti la mivikalanu aloxo 'o la, "Nexi tene'e 'o xo soli tila 'o mulai mutaasixe mo mu'oki'oki tani no xalee noxixe ne Kanani mo nexi ia'eia'e sou ta sipsipmexi ilo'a ta kaumexi uasisi manina. La sou ane nexi tene'e 'o sou taxolu lai 'o, ia taxolu maxuveeni uasi. Ia tatila, vaimomo 'o, nexi temasaxa lexe nini opoone usexelaixesi mo nexi taxoo ane ne Xosen ne."

⁵ Xe anu tatananu tuala ne muavuti la muvikalanu Iosepu aloxo 'o, "Mamine ilo'a ta viivine ane mine'e mo mixali noxine 'o sou ngongi'a ngaxolu lai ne Aixiputo 'o. ⁶ Na'italone'i mo ixolu no xalee lia vile ane lailaixe misevile. Ieni uvaxai'asi mo ilai ixolu ne Xosen, xo anu lia xalee ane ne anu laixe musuku. Xe lexe nelavu lexe, se'i no nixi noxi'a ne milavu lailaixe musuku no anu xaixai ane sou isaxisaxila'a ta sipsip ilo'a ta kau lailaixe misevile, la mene nasosovosi'a ka nalai na'italone'i sou isaxisaxila'a eni ta na'axeni ta sipsip ilo'a ta kau."

⁷ Xe ili'i la, la sou Iosepu muno'u momu Iakovo sou mune'enu noxou tatananu tuala ne. Xe Iakovo muavuti la mualusou lexe, "Lataua uxoo noxine mo ualusine." ⁸ Xe tatananu tuala muavuti la mutali'isou Iakovo aloxo 'o, "Tauu iexene ta'ei?"

⁹ Xe Iakovo muavuti la muvikalanu lexe, "Maulixo sou xoluxolu mo xixaoxao no lia 'o muxali loxo tauu ie itemaxu ta'uve mo mavulovexa tatalusi. Tauu ie piena uasi, ia tu'utu'umaxu piena misevile muxalisilo. Ta xaxisasilosi ne mixolu mo mimauli maxuveeni misevile mo tauu iexa'a ne veveeni misevile no anu ane noxilo." ¹⁰ Ilo'u muvivilala aloxo ne xe mukalu, la sou Iakovo mualusou ka muioonu io sou mulivu mulai.

¹¹ Ilo'a tatananu tuala mivivilala aloxo xe mukalu, xe ili'i la sou Iosepu mulai sou mu'oxo loxo tatananu tuala muvikanuxu sou musu'uline'i momu ilo'a ta vimovimou sou mu'italone'i no lia xalee vile ne Aixiputo ne. Mulai mu'italone'i no anu lia no tuala ne Lamesesu. Lia sou tuala xalee ane ne laixe misevile. Muuli no anu lialia ne Aixiputo mukalusi. ¹² No voxo sou soli toxoxa'a ane ane'i ixoxolixu ne, la Iosepu iou si'isi'a momu ena uasi, la'ilali a ulalai noxi'a sou i'o'ou. Momu mo ta vimovimou mo, momu ta minuminu mo moso ane ta molomolo ne ukalusi.

Ta Mitema Milotoxa'a La'ilali Noxou Iosepu

¹³ Soli toxoxa'a e muxali ne, muxoo maxuveeni mole mu'oki tani mole la'ilali seville uxolu no xalee lia seville loxo uasi manina. Ta mitema sou tuala ne Aixiputo mo ne Kanani ne misoisolixa'a mole xavine'i la uasi manina. ¹⁴ Ta mitema ine'e sou iloto la'ilali, la Iosepu utaxusou lamoli ne sou ulai umuxaxu noxou tatananu tuala ne Aixiputo taasou. ¹⁵ Xe ta mitema ne Aixiputo mo ne Kanani ilai ilotoloto la'ilali xe lamoli'a ukalu manina, la ane'i ilai noxou Iosepu la ivikalanu aloxo 'o, "Naitinexe la'ilali, xe uasi la nexi tasoisoli sou soli avile. Nasu'ulinexi no anu vote'i vile mo nexi tamauli xo nexi lamolime'i ane mukalukalu ne."

¹⁶ Xe Iosepu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Lexe ngingi lamoli sou ngalotongenge la'ilali no anu uasi, la ngano'a ta sipsipmengi ilo'a ta kaumengi ine'e noxilo la sou eni aitingenge la'ilali." ¹⁷ La sou ane'i mino'a ta mii loxo ta oosii'a ilo'a ta sipsipi'a mo ta meei'a mo ta kaui'a mo ta donkii'a ne sou milosou Iosepu, la sou anu muitixa'a la'ilali. Ane'i mi'oxo'oxonu aloxo ne mole tauu ie ano 'o ukalu.

¹⁸ Xe no tauu ie ili'i, la ta motu mine'e noxou Iosepu la, la mivikalanu aloxo 'o, "Tila, nexi tamomomo sou tatalumeiou tu'umaxu noxixe noxine uasi, nexi tene'e 'o sou tavikalaneni manina lexe, nexi lamolime'i ane mukalu ne, mo ta sipsipmexi ilo'a ta kaumexi, mo ta donkimexi mo ta meemexi mo ta kamelime'i ane milaimeni mukalu ne. Mii vile la sou nexi talosine la uasi. Nexi vasimexe ilou lialianexesi a uxolu. ¹⁹ Ia ieni uvaxaixesi mamu, xo maasi la nexi tasoisoli ulu'e no ieni 'o mo lialianexe uxali masua ukalusi. Nalotonexi mo lialianexe no anu la'ilali mo sou taxali loxo ta mitema sou palupalusou noxou. Ia tila, anu laixe lexe nini naitinexe la'ilali toxosou sou tatounu mo sou temanu la ta'ou, xe uasi, la nexi tasoisolisi. Nexi tamasaxa lexe nexi taxolu laixe mo lialianexe uxali masua uasi."

²⁰ Anu aloxo ne la sou Iosepu mulotonu lialia ne Aixiputo ne mukalusi xou tatananu tuala to ne. Ta mitema ne Aixiputo vilevilesi ne mulotonu lialiaxa'a mukalu, xo soli u'oki'oki tani manina avile. Lialiaxa'a ne mulai tatananu tuala tila na'u mukalu ne. ²¹ Iosepu muvikalane'i lexe ta mitema ne Aixiputo no xalexalee tuatuala ukalusi ne, mi'umesou liaxa'a mo misuku milai mixolu no tuala tila se'i. ²² Ia Iosepu ulotonu lia xalexalee noxi'a ta aili'i uasi, xo tatananu tuala ulolosi'a lamoli la sou ane'i ilotoloto la'ilali no anu ne. La sou ane lialiaxa'a muxolusi ne.

²³ Xe Iosepu muavuti la muvikalane'i ta mitema aloxo 'o, "Ngalomu, vaimomo 'o eni elotongengi iu tatananu tuala, mo elotonu lialiangenge kalumo ne lexe xou, ia la'ilali ngiangiaxu, ngano'u mo ngatootou ulu'e no lia 'o. ²⁴ Ia ulai ili'i xe unene'a xe tematemanu, la ngano'u la'oluxu vile no anu la'oluxu ta'uve ulai noxou tatananu tuala. Xe la'oluxu tami'a ne ngamuxaxu, se'i sou ngatounu xe se'i sou ngongi'a ta 'ili'ilinge mo ane'i ane ngongi'a ngaxoxoo ne nga'ou."

²⁵ Xe ta mitema ne miavuti la mivikalanu Iosepu, "Laixe musuku xo nini nepamaulinexi mole ane nexi latala 'o tamauli laixe 'o. Mo ane nexi taxolu loxo ta mitema noxou tatananu tuala sou upalupalusixexu mixumixu sou ta'oxo'oxonu."

²⁶ La sou Iosepu muxalixu vote'i vile no nano ne Aixiputo ne lexe, ta mitema itootou la'ilali xe ulai ili'i xe temanu xe lingamo, xe imolou la la'oluxu vile no anu la'oluxu ta'uve ne ino'u ulai noxou tatananu tuala. Vote'i ane ne, a uxoxoolu sio mo a imumulinu mo mutalo vaimomo 'o. Ia ta alili'i ne, lialiaxa'asi 'a Iosepu ulotonu ulai xou tatananu tuala uasi.

²⁷ Io, ta Isilaeli e mine'e mixolu ne Aixiputo no xalee lia ne Xosen ne, mipalaa ta 'ili'a mole mixali tavu'alo misevile, mo mi'ami'a ilou mixamixa'a kalumo ne tavu'alo misevile.

²⁸ Iakovo e mune'e kalumo sou ilo'a mixolu ne, mune'e muxolu mole tauu iexu mulai muxali loxo mavulovexa mo mulelia ta'uve mo muvaxasimi tamei. La sou tauu iexu maulixu mutelai loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa tami'a mo muxatele tamei (147). ²⁹ ✧Xe voxo a 'ala'alai sou Isilaeli usoli, la mu'avalou 'olu Iosepu sou muvikalano aloxo 'o, "Lexe nemasaxailo manina, la namuxaxu avone no laaxu poxo'ilo mo napala'alixu taneni lexe nini namaxa'u alauna noxine noxilo mo lexe eni asoli, la na'asixo lai ne Aixiputo 'o uasi, ³⁰ ia lexe eni ieli uvuvu sou alai noxi'a ta xasixasilo ane'i ane misoisoli la natavulenu xalusilo uatulai no ale ne Aixiputo sou nalai na'asixo ane no pa'ume'a ne." Xe Iosepu muavuti la mukolinu momu lexe, "Eni amuli masaxa noxine mo a'oxo aloxo nini mene nelemolu ne."

³¹ Xe Iakovo muavuti la muvikala la lexe, "Eni amasaxa lexe nini navikala maninasou lexe nini na'oxo aloxo nelemolu ne." Xe Iosepu muavuti la, la mupala'alixu tanu maninasou noxou momu, la sou momu Iakovo mutangatululu no luusou sou mulotu noxou Lataua.

48

Manase Ilou Epalaimu

¹ Ilo'a mixoxoo xe ili'i, la vaikala lamana mune'e muxali noxou Iosepu lexe momu a pipiena mu'oxonu. La sou anu muno'a ta 'olu tamei, eiae Masase ilou Epalaimu sou ilo'a milai mikilisou. ² Xe anu Iakovo mulomu lexe 'olu Iosepu a mune'e la anu mupulili sou molu muavuti sou mutulu mutalupexa no luusou ne.

³ ✧Xe muavuti la muvikalano 'olu Iosepu, "Lataua ane xaviinu misevile mupala'a noxilo ne Lusu no xalee lia ne Kanani, la mualusilo ane. ⁴ Muvikalaleli aloxo 'o, 'Eni axalixa'a ta 'iline tavu'alo misevile mo sou itiitisinge utelai, la sou ngingi ngaxali ta mitema tavu'alo manina ili'i. Mo eni a'italonu lia ano 'o lexe ta 'iline ilo'a ta xasixasine mo ta 'ilu'ilusuneni liaxa'a ulai avile ili'i mo kaluxu uasi.'"

⁵ Xe musolonu vaikalau la muvikalano 'olu aloxo 'o la, "Ta 'iline ta tamei e nepalane'i ne Aixiputo 'o ka sou eni ene'e ne, eni ta 'alixeni. Emasaxa lexe Manase ilou Epalaimu ne, eni ta na'axeni ta 'alixeni, aloxo 'o Luven ilou Simeone. ⁶ Ia ulai ili'i xe male nini napalaane'i ta 'iline se'i la, la nini ta na'a nini ane. Xe ulai ili'i xe ikalaa pilipilixasou lialiaxa'a sou i'ita'italonu noxi'a vilevilesi, la ane'i ta 'iline ane nini napalaane'i no tumali'a Manase ilou Epalaimu ne ane'i imoxo'u liaxa'a no anu ualasi'a tamei. ⁷ ✧Eni e'oxo xavutala ano 'o xo taleli utamasie nenine Lakeli misevile. Ane misoli no xalee lia ne Kanani no voxo ane nexi tevulasou tuala ne Mesopotamia sou tasuku ulai ne Epurata. Misoli, la e'asixe no vote'i pa'umolu ulai ne Epurata. (Vaimomo 'o ne ilemolu tuala ne Epurata ne lexe Vetiliemu.)"

⁸ Xe Isilaeli mumaisi'a Iosepu ta 'olu tamei e ilo'a mine'e ne la mutali'isou aloxo 'o, "Ta molomolo ta 'ei moso ne?" ⁹ La anu muvikalano momu lexe, "Eni ta 'alixene e Lataua mulosilo lai ne Aixiputo 'o ane." La sou momu muvikala lexe, "Nano'a ine'e noxilo mo aalusi'a ilou."

¹⁰ Isilaeli ne iou isiisivoxo mo umalei laixe la uasi, xo anu itema tila manina. La sou 'olu Iosepu muno'a ta 'olu tamei ne milai 'alai manina noxou momu sou momu mu'aulaxa'a ilou ka mutimunu xalene'i ilou.

¹¹ Xe Isilaeli muavuti la muvikalanu 'olu Iosepu, “Eloxomale lexe umomomo sou amaisou ieni la ua, ia vaimomo 'o Lataua molu mumuxaxa la sou emaisou ieni xe emaisi'a ta 'iline kalumo.”

¹² Xe momu muvicala aloxo ne xe mukalu, la sou anu mutila'a ta 'olu sou muxexene'i noxou momu tava'u, ia anu mutangatulu mulu'elai no talaxu momu. ¹³ Xe muavuti la muno'a ta 'olu tamei ne ka mutulusi'a no pa'umolu. Epalaimu no avolu tema sou musaxi mulai loxo noxou Isilaeli avolu ae, xe Manase ne mutulusou no pa'umolu no avolu ae sou musaxi mulai loxo noxou Isilaeli avolu tema. Io sou musukune'i ilou milai sou mitulu 'alai manina noxou momu talaxu. ¹⁴ Ia Isilaeli muxiunu la muno'u avolu tema, ka mutelo sou mumuxaxu noxou ane kitu'a Epalaimu kisou, xe muno'u avolu ae, la mutelo mumuxaxu noxou ane lapolaxu, Manase kisou.

¹⁵ Io sou mualusou Iosepu la muvicala aloxo 'o,
 “Nini Lataua e xasilo Avalaamu ilou mamilo Aisaki mimuamua'i noxine maninanu mo nini Lataua sou saxisaxila'u noxilo tatei mo mune'e mutalo vaimomo 'o.

¹⁶ Mo nini Lataua e nene'e nexali noxilo loxo angelo sou nesaxila'ilo mo nepamaulileli no anu tu'utu'umaxu ane lexe ukalusou mauxo.

Amasaxa lexe nini naalusi'a ta molomolo tamei 'o.

Ipalaane'i ta 'ili'a tavu'alo mo sou ta 'ili'ili'a ilo'a ta xasixasi'a ixali tavu'alo manina

sou i'ana'ana no xalexalee tuatuala ukalusi ili'i.

La sou eni ualasilu mo xasilo Avalaamu ilou mamilo Aisaki ualasi'a kalumo

ne uxexee no anaxa'a ta mitema uasi.”

¹⁷ Xe Iosepu iou muvaxa la muuaisou momu mine mumuxaxu avolu tema no latanu Epalaimu kisou, la opoonu u'osa uasi manina. Xe muavuti la mukasi vaxa noxou momu avolu sou muxexeenu noxou Epalaimu kisou sou mumuxaxu noxou Manase kisou, ¹⁸ ia muvicalanu lexe, “Ane nemuxaxu avone no kisou ne uasi, anu ane lapolaxu ano 'o. Namuxaxu avone tema no kisou.”

¹⁹ Ia momu umasaxa uasi, la muvicalanu lexe, “'Alixeni, eni elavusou. Manase ne ulai la ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu ne ixali tavu'alo misevile sou tuala vile. Ia kitu'a 'o anu ulai la utila musuku noxou. Ta 'olu ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu ne ixali ta mitema sou xavi, mo ixali tavu'alo loxo ta mitema sou xalexalee tuatuala piena.” ²⁰ *La sou no voxo ane ne, Isilaeli mualisi'a la muvicala aloxo 'o,

“Ulai ili'i, la ta Isilaeli imoxo'u ualasinge ngongou no voxo ane

lexe ane'i ilingau Lataua sou ualusi'a se'i. Ivikala aloxo 'o,

'Lataua molu ualusinge loxo mualisi'a Epalaimu ilou Manase.' ”

Anu aloxo ne la sou ane anu Isilaeli muxiune'i ilou sou mumuxaxu Epalaimu muuli noxou Manase.

²¹ Xe muavuti la muvicala vaxa noxou 'olu Iosepu, “Eni asou asoli, ia Lataua uxolu noxinge. Mo anu molu uno'inge sou ulivulingenge ulai no liaxu xasine ilou 'ilusuneni. ²² Lia e no tuala ne Sikemu ne, anu lia xalee ane ne laixe misevile. Tatei la eni eno'u viso ilou pasiko sou noxi'a ta Amolu te'otosou la eni eno'u e'umenu noxi'a. La sou, tava'u xo ninisi ane nini tila noxi'a ta viivine, la ane eni a'italonu lia ane ne noxine.”

49

Iakovo Mualusi'a ta 'Olu Vilevilesi

¹ Xe Iakovo muavuti, la mu'avali'a ta 'olu sou mine'e noxou mukalusi sou muvikalane'i,

“Ngata'olu ngaxalili no pa'umelo mo eni avikalangengixu mii ane sou uxali noxinge mo noxi'a ta 'ili'ilinge mo ta xasixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi no voxovoxo ane unene'e ili'i.

² Ta 'alixeni, ngingi ngane'e ngapita mo ngalomu.

Ngalomu noxilo maminge Isilaeli.”

³ Xe mita'olu mukalu, la anu musokou sou muvikalanu Luven tei, “Luven, nini 'alixeni laposalaxu ane, eni xavileli ane nini.

Eni no mine xavileli ia epalaaneni.

Nini itema vile tatila misevile mo xavineni misevile kalumo.

⁴ Nini loxo lexa u'ani la evile umomomo sou utalutaluxene uasi.

Ia umomomo sou nini naxali itema vile tila la ua, xo nelai ngongie sema noxilo vile ualasio lexe Vila ngeai,

la nexomaulaleli la nepamaelaleli sou ne'oxo 'ilixio masua no luusilo.”

⁵ Xe mukalu la musuku mulai noxi'a Simeoni ilou Levi.

“Simeoni ilou Levi ne ngingi ta taumetali.

Ngingi ngalavusou nga'oxo masuane'i ta mitema sou ngave'a no anu mimii sou 'oto'oto noxinge.

⁶ Umomomo sou eni alai axolu no taingengi,

mo alai nenge'a taxolu no anu xolu pita noxinge sou vaivaikalasou mimii uasi,

xo ngingi la'iangenge la ngalavusou ngave'a ta mitema,

xe loxo ngingi la'iangenge uasi ia ngaxoxoo lailaixesi,

la ngingi ngamulinu masaxa noxinge sou ngaxoxolasou ta kau tavatava'a vitavitanisi.

⁷ Tava'u xo ngingi ngongou ta mitema sou la'ia,

la tu'umaxu uxolu noxinge ngongou,

xo opongengi e ututulu palepalea sou la'ia ne masua manina misevile.

Eni avelune'i ta xasixasinge mo ta 'ilu'ilusungengi sou

ilai ixolu va'ava'axu no xalexalee lia ne Isilaeli

mo ilai ixolu no nixi noxi'a ta minemine'i mo sou xavine'i uasi.”

⁸ Muvikalane'i ta tamei ne mukalu, la musuku mulai noxou Iuda.

“Iuda, nini ne ta vivine i'iti ualasio.

Ta uluameni ne ulai la nakapilaxa'a.

Ta viivine 'o ulai la ixola'u tava'a ka itulu no tava'a vo'uxu sou itangatulu ulu'e no talaxene sou itoxoneni.

⁹ *Iuda, nini ne, loxo laeoni 'olu. Nini xavineni misevile.

O! Iuda, 'alixeni. Nini loxo laeoni anu uvau xou mii sou u'ou

ka ulivu une'e sou uai no taasou se'isisi.

Umeximexi tava'u ilou avolu ka ulivu sou uai no lia la.

Evile umomomo sou utulusou uasi xo i'ume noxou.

¹⁰ Iuda ne, anu uxolu aloxo tatananu tuala vile,

mo uteteliso vilaxoxu ane sosovosou lexe anu tatananu tuala.

Ia tatananu tuala noxou manina uxali,

la anu usaxila'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi.

¹¹ Ovu uaini uleme tavu'alo la sou utali'isou donkiu,

la ulai usakii no ovu uaini aiinu mo utali'isou oosiiu

la ulai usakii no anu uaini avolu laixe.

Xe uaini lexaxu tavu'alo misevile

- la sou uno'u uaini lexaxu ane sou u'uinu tokolomou,
 xe uno'u uaini lexaxu lauoinu sou u'uinu toloomou laixe no anu.
- 12 Iou lavo'nu ne lauoinu u'okinu, xo uieux uaini lexaxu tavu'alo.
 Anaxu ilanu ne ukea u'okinu, xo uieux kau susu tavu'alo.”
- 13 Xe muavuti la muvikalanu Sevulon.
 “Sevulon ne ulai la uxolu no luaki pa'umolu.
 Xalee tuala ane anu ulai uxolu no anu ne,
 luaki laluxu mo lautuxu lailaixe sou lasilasipi u'una utulu no anu.
 Pilixasou liaxu ulai utalo ane ne Saidoni.”
- 14 Muvivikalanu Sevulon aloxo ne mukalu la musuku mulai sou muvikalanu Isikali.
 “Isikali ne anu xaviinu loxo donki,
 utavule tavuevule ia utalupexa sou uma'ila.
- 15 Ia lexe umaisou tilovolovo sou lexe lailaixe mo lexe lialiaxu kalumo ne lailaixe,
 la utangatulu ulu'elai sou ususunu laxasou sou utavulenu tavuevule.
 Xe ipalupalusou sou uxaxai u'okinu.
- 16 Xe Den ne, anu ulai la anu itema vile tila sou usaxila'a ta mitema noxou sou
 ulosieixu 'ilixu ane mulapu sou imulinu.
 Ta mitema noxou ne, ulai la ane'i aloxo ane'i ta mata ne Isilaeli ane se'i.
- 17 Den ulai la, anu loxo sinana veveeni uai no vote'i pa'umolu.
 Sinana veveenu vile masua manina no pa'umolu vote'i.
 Oosi uive umulinu vote'i la, ungaasou tava'u ulu'u
 la sou uleanu tatananu e mutelo noxou ne ulai ili'i.
- 18 ‘IAUE, eni axoomaieni sou napamaulileli.’ ”
- 19 Xe muavuti la muvikalanu Xado.
 “Xado ne ulai ili'i la ta mitema sou pakali ilooxu sou ivau.
 Ia anu uxui ulai noxi'a sou umuline'i mo uve'ave'a.
- 20 Aselu ne, ulai la liaxu uxalixu la'ilai lovolovoxu lailaixe misevile.
 Anu uxutuxu la'ilaili tuma'u mo tu'axu lailaixe loxo tatananu tuala la'ilalixu.
- 21 Napitali ne ulai la anu loxo mee.
 I'italonu la uxixaoxao no anu masaxa noxousi.
 Xe uxalixa'a ta 'olu la ta lailaixe misevile.”
- 22 Xe musuku mulai noxou 'olu Iosepu la muvikala aloxo 'o,
 “Iosepu nini ovu uaini vile ne nene'axu lailaixe misevile.
 Ovu uaini ane ne, uleme no pa'umolu lexa luuxu uopuopu utetelo no anu.
 Ukalakala avoavolu utelo umulinu tani kakapisou.
- 23 Ta uluameni ixaline la ivene no anu tavi.
 'Oto'oto ane ne 'olu'olu uasi.
- 24 Ia nini Iosepu pasikomeni ne utalivimi uxolu aloxo ne xo Lataua noxilo,
 eni Iakovo anu ulosine xavi. Avone ne pekia'u misevile.
 Lataua ane ne, anu usaxisaxila'a ta Isilaeli,
 mo kulu noxi'a sou italume no anu.
- 25 Anu Lataua noxilo, eni mamine Iakovo mo anu Lataua xaviinu misevile.
 Anusi ualusine no anu la'iua molu teitexi no loxotolo,
 mo lexa molu no lia tanu, mo ualusine sou napalaane'i ta 'iline tavu'alo.
- 26 Ualusine sou nini mii piena.
 Alualu noxilo, eni mamine ne,
 anu mutila musuku mo uva'usou xii laxalaxa'ilu ne ukalusi,
 mo mutila no anu mimii lailaixe e ta saxisasilo mino'u sou

mimuxaxu no taataasi'a tatei.

Alualu latala ne ulai ili'i la uxali noxine nini Iosepu manina no ieni nini tila no taine'i ta viivine.

²⁷ Beniamini ne anu a'aa vova toxoxa'a.

No kakau xe no 'olo'olovoxo, anu u'i'a ta mii anu muve'a mo ukali-pala'ane'i.”

²⁸ Ane'i ta mitema ane ne, ane'i mata mavulovexa mo mulelia tamei noxi'a ta Isilaeli ane. Mami'a vaivaikalau sou mualusi'a no anu ane telomusou mo mune'e mutalo noxou Beniamini. Alualu ane anu mualusi'a no anu ne, mumomomo manina no anu maulixa'a vilevilesi.

Iakovo Musoli

²⁹ Xe muavuti la mupela'a aloxo 'o, “Eni asou alai noxi'a ta milemileli tapita no tuala sou soli. La sou emasaxa lexe nga'asixo ane ta xasixasilo miai no anu. Mi'asixa'a no taxa no lia noxou Epulon anu itemasie Keti.

³⁰ ✨Taxa ane ne, muxolu no xalee lia ne Makapela 'alai ne Mamure, no xalee lia tila ne Kanani. Avalaamu mulotonu taxa ane ne noxou Epulon itemasie Keti no lia xalee ane ne kalumo. ³¹ ✨Mi'asixu Avalaamu ilee semau Sala mo Aisaki ilee semau Liveka mo eni e'asixe Lea kalumo ane 'olele. ³² Lia xalee ane ne, mo taxa sou ta'asixa'a ta mitema no anu ne, Avalaamu muloto noxi'a ta Keti.”

³³ ✨Xe Iakovo mupela'a ta 'olu aloxo ne xe mukalu, la sou mutelailixu tava'u no luusou sou muai mulu'elai, xe musuxula'e alaxu vilesisi ne la, musoli. La mulai sou ilo'a ta minuminu ane misoli tei mipita no tuala noxi'a ta mitema sou soli.

50

¹ Xe Iosepu mumalei loxo 'o la, momu ane musivita ne. Xe muavuti la muai mutelo noxou momu latanu sou utamasou xe utitimunu momu xaleenu. ² Xe muavuti la muvikalane'i ta mitema sou lavulavu sou ipamaulinenge no anu pipiena iouiou sou mine'e mi'uinu vasimolu no anu lamalasile se'i iouiou sou mamu u'ui palea. ³ Ta mitema ne mine'e mi'uinu vasimolu voxo mavulovexa tami'a. Xo anu xaixai ane ne, voxosou umomomo aloxo ne. Xe ta Aixiputo mine'e la itatamasou itatamasou xoo mole, voxo mavulovexa muxatele tamei.

⁴ Xe voxo sou mixoxolixu sou mitatamasou mukalu, la Iosepu mulai muvikalane'i ta tatila sou xaixai noxou tatananu tuala aloxo 'o, “Lexe eni amitema vile laixe no iengi, la emasaxa lexe ngano'u anaxo ulai noxou tatananu tuala mo ngavikalanu lexe, ⁵ ✨mamilo a alalali sou usoli la muvikalaleli lexe eni apala'alixu taleli manina noxou lexe anu usoli, la eni amulinu masaxa noxou maninasou sou alai a'asixu no taxa e anu mu'asou no xalee ne Kanani. Alalae 'osi lexe eni atelaixu mamilo mo a'asixu ane, ka sou alivu une'e.”

⁶ Xe vaikalau Iosepu mulai muxali, la tatananu tuala muvikala lexe, “Nalai mo na'asixu mamine ane, aloxo anu mupala'alixu tanu lexe nini na'oxonu.”

⁷ La sou Iosepu mutelai sou mu'asixu momu. Ta tatila sou xaixai noxou tatananu tuala ilo'a ta tatila sou xaixai no anu taasou lolomu sou vaivaikala sou tu'utu'umaxu mo ta tatilasi'a ta Aixiputo ⁸ mo anu Iosepu ilo'a ta mitemau mo ta vimovimou mo momu ta tamitemau ne mimulinu, ia ta 'ili'ili'asi ilo'a ta sipsipi'a ilo'a ta kaui'a mo ta mee'i'a mo ta kameli'i'a mo ta donkii'asi mixoluxolu ne Xosen. ⁹ Ta mitema sou mitelotelo no anu karisi

sou 'oto'oto mo ane'i ane sou mitelotelo noxi'a ta oosi kalumo ne milailai mukalusi sou mimulinu Iosepu. Ta mitema tavu'alo misevile ane milailai ne.

¹⁰ Ilo'a milalai xoo xe, milai mixali ne Atade no xalee mulai loxo aso uxaxali utetelo no anu, anu xalee lia ane ne latia sou ane'i ipaupaunoxou uiti palepalepanu no anu. Atade ne muxolu 'alai no lexa Ioridani. Milai xe mixali ane la mixolu sou mimatengaleisou Iakovo ane. Iosepu mumuli loxo ane'i mauilixa'a sou tane'ixu itema usoli, la muxoo mututama voxo muxatele tamei ane. ¹¹ Xe ta Kanani e mixoxoo ne, mimaisi'a ane'i e mine'e mixoo ne Atade sou mimatengaleisou Iakovo ne, la mivikala lexe, "Ta Aixiputo ane mine'e imamatengalei sou soli 'osi." La sou ane ane'i mimoxo'u lia xalee se ne lexe, Aveli Misiraimu.

¹² Iakovo ta 'olu mimulinu aloxo 'o anu muvikalane'ixu lexe i'oxonu. ¹³ ✧ La sou mitavulenu mami'a vasimolu ne mitelailixu no lia tila ne Kanani sou mi'asixu no taxa no xalee lia ne Makapela. Makapela ne mixolu 'alai ne Mamule. Taxa ane ne Avalaamu mulotonu lexe sou i'asixa'a ta mitema no anu. Mulotonu noxou Epulon anu itemasie Keti. Avalaamu mulotonu lia xalee ane taxa muxolu no anu kalumo. ¹⁴ Ilo'a mi'asixu mukalu, la Iosepu ilo'a ta vimovimou mo ane'i ta mitema latala e ilo'a milailai sou mi'asixu momu ne, milivulivu milai ne Aixiputo.

Iosepu Muxolixolinu ta Vimovimou Tane'i

¹⁵ Iosepu momu musoli, ia ta vimovimou miavuti la mivikala aloxo 'o, "Maminge nenge'a musoli, ia male vivinge Iosepu xavutalau a uxoxoolu no anu 'ilixu masua e nenge te'oxo noxou la ukolinu." ¹⁶ La sou mikalaa anaxa'a mulai noxou Iosepu sou mivikala aloxo 'o, "Maminge mu'italonu peletoto noxou mine usoli uao aloxo 'o, ¹⁷ 'Lexe ulai ili'i la nexi tavikalaneni lexe anu muvikalala lexe anu mumasaxa lexe laixe nini naxiunu tumalineu 'ilixu masua ane nexi te'oxo masuaneni no anu.' La sou vaimomo 'o, nexi ta mitema vitanisi Lataua noxou maminge nenge'a Iakovo talingaine lexe laixe nini naxiunu tumalineu 'ili'ilixu masumasua noxixe ne." Xe anaxa'a mulai muxali noxou vimo'a Iosepu la mutama.

¹⁸ Xe ane'i milutu xe mine'e mixali noxou la mitangatulu mulu'e no talaxu, xe miavuti la mivikalanu lexe, "Nexi vaimomo 'o nexi tene'e noxine sou tavikalaneni lexe, nexi taxoo no laaxene sou napalupalusixe sou ta'oxo'oxo mixemixene."

¹⁹ Ia anu Iosepu mukolinu vaikalai'a aloxo 'o, "Opongengi kalaua mo nga'ume vitanisi mamu. Loxovaa, eni loxo Lataua sou akolinu 'ilixu masua noxinge ne? ²⁰ Anu manina lexe ngingi ngetovo mo lexe nga'oxo masualeli sou ngakalusou mauilixu, ia Lataua iou muvaxainge sou nge'oxonu 'ilixu ane ne, xo muxavutala lexe anu umasaxa lexe upamauline'i ta mitema tavu'alo. ²¹ Ia mii vile sou ngingi nga'umolu uasi. Eni ano 'o sou asaxila'inge ngongi'a ta 'ilinge." La sou vaikalau muxavulala mo muxolixoli tane'i xe muvikalala lailaixe mulai noxi'a.

Iosepu Musoli

²² Iosepu ilo'a ta vimovimou mo momu ta minuminu mixoo ane ne Aixiputo ne, mole anu tauu iexu mulai muxali loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa (110). ²³ Mo mumaisi'a 'olu Epalaimu ta 'olu mo ta xasoxasou ta 'ili'ili'a 'o. Mo xasou Makiru e Manase 'olu ne, semau mivo'one'i ta 'ilile la milailixa'a noxou mo muvo'one'i ka mumuxaxa'a mulu'e no tava'u.

²⁴ Xe muavuti la muvikalane'i ta vimovimou lexe, “Eni asou asoli. Ia ngaxavutala piena uasi, xo Lataua molusi usaxila'inge. Xe ili'i la sou Anu uuatulailingenge no ale sou ngaxexesou tuala ane nenge'a taxoxoo no anu 'o, sou ulailingenge no lia ane, Anu molusi muvikalane'i Avalaamu ilou Aisaki mo Iakovo tatei lexe ulosi'a maninasou.” ²⁵ ✧Xe muavuti la muvikalane'i ta vimovimou ilo'a ta xasoxasou mo ta 'ilu'ilusunu aloxo 'o la, “Eni emasaxa lexe ngingi ngapala'alixu tangengi noxilo mo ngavikalaleli maninasou lexe, Lataua molu usu'ulingengi mo sou lexe ngingi ngavulasou tuala ano 'o la ngatavulenu xileli ulai no tuala ane Lataua molu ulailingenge sou ngalai ngaxolu no anu.”

²⁶ Iosepu tauu iexu muxali loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa vile (110), la sou anu musoli ne Aixiputo. Musoli la mi'uinu vasimolu no anu lamalasile iouiou sou mamu vasimolu u'ui palea. Mi'oxo aloxo ne xe mukalu la, miluvonu ka miaisou no nano no anu luvo.

IONA Vaikala lamana

Lavuku noxou Iona 'o ne iou loxo lavuku mose'i noxi'a ta mitema sou palomatana mikaukavunu uasi. Mo ua'aloxu vaikala palopalomatana mose'i uasi. Ia mua'aloxu mii ma'ia Iona mu'oxonu.

Lataua mupalusou Iona lexe ulai ne Ninive. Ia Iona umasaxa sou ulai ua'aloxu vaikala noxou Lataua ne uasi. Xo anu mulavusou lexe maasi xe anu ulai ua'alo xe ta Ninive ixiunu opone'i, la Lataua umomomo sou u'oxonu masuane'i uasi. La sou anu mutovo sou lexe u'ume la Lataua muno'u mulivu mune'e ne Ninive.

Lavuku ane 'o mulosienge lexe Lataua mumasaxai'a ta mitema no lialia 'o mukalusi, ia umasaxai'a mose'isi uasi. Mo anu Lataua sou alauna, mo Anu umomomo sou uxexeenu susu xe Anu umomomo sou upamauline'i ane'i ane mixali ta uluaia'a ta mitema noxou. Xe Anu umomomo sou ulosi'a navunavu xe umamulone'i la isu'a avile.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Lataua mupalusou Iona la anu mu'ume 1:1-17

Lakilaka noxou Iona 2:1-10

Iona mulomu la mulai ne Ninive 3:1-10

Iona la'iaxu xe Lataua mualaanasi'a ta Ninive 4:1-11

Iona Mu'umexu IAUE Mo Mulai

¹ No voxo vile, la IAUE muvikalano Iona e Amitai 'olu aloxo 'o, ² "Nalutu mo nalai no tuala tila e ne Ninive mo navikala lamana pekia'u ulai noxi'a lexe ane'i ixiunu opone'i xo 'ili'ilixu masumasua ane ane'i mi'oxo'oxonu ne, mupalaa no ieli mukalu, xe uasi la eni akalusi'a." ³ Ia Iona mulomuanu IAUE, la umasaxa lexe u'ume ulai ne Tasisi. Mulutu, la mulai no tuala vile ilemo lexe Iopa tei, sou lexe uxalisou lasipi vile ulai loxo ne Tasisi. Mulai xoo xe muxali, la lasipi vile asou ulutu sou ulai. Mumomomosou vote'isou mukalu, la mutelai no anu sou ilo'a milai. Xo umasaxa lexe ulomuxu IAUE vaikalau uasi.

⁴ Xe ili'i, la IAUE muxalixu la'ave tatila no luaki, la xaviinu misevile, mole lasipi ne 'ala'alai sou uvalavala. ⁵ Ta mitema sou xaixai no lasipi mi'ume misevile. Xe miavuti la mikakava mulai noxi'a ta maliavai'a vilevilesi sou isu'uline'i. Xe miavuti, la mipeinu mimii se'i mulai no luaki mo lexe lasipi papaxexusi. Ia Iona ne, mulu'elai no lia no lasipi tanu mo muai muva'ava'amiminu avile.

⁶ Tatila sou lasipi molu muxalisou, la mutali'isou aloxo 'o, "Loxovaa ane nini naai loxo 'o? Natulu mo na'ava ulai noxou maliava noxine mo lexe anu tanunenge, la usu'ulinenge mo mamu nenge taulua." ⁷ Xe ane'i miavuti, la mivikala lexe, "Nenge takaukavu ualaualasinge vilevilesi no anu ovu alelaxu mo tataanu no tiva sou talaanu vile sou lexe taxalisou tava'u la'ave toxoxa'a ane muxalisinge 'o." Mi'oxo aloxo ne, la sou mixalisou Iona ualasou. ⁸ Ioxe miavuti, la mitali'i vaxa noxou aloxo 'o, "Navikalanexi no anu tava'u la'ave toxoxa'a ane muxalisinge nenge'a 'o. Netetelisu xaixai ma'ia? Tualasine ne'ei? Nini sou xalee tuala anevaa? Mo vaikala noxine ma'i?"

⁹ Iona mukoline'i aloxo 'o, "Eni amitemasie Evalaio. Eni alavusou a'umolu mo ataxaanu IAUE anu Lataua sou tuala teitexi no opo loxotolo. Anu mukoinu mimii latala loxo luaki ilou lia. Ia eni amasaxa lexe alomuxu vaikalau uasi, la sou ane eni e'ume ene'e 'o." ¹⁰ Ane'i milomu noxou aloxo

ne, la mimama'u manina. Xe miavuti vaxa, la mivikalanu aloxo 'o, "Ei soxu 'o, nini nesusu manina."

¹¹ Xe ie'i uvaxa, la la'ave u'oki'oki tani ukalu, miavuti la mitali'isou, "Nexi ta'oxone loxovaa mo sou la'ave 'o tasiau?" ¹² Anu mukoline'i aloxo 'o, "Ngasu'aleli ulu'elai no luaki la sou anu utalo xo enisi ane, eni tava'u la'ave tatila ane muxalisinge 'o."

¹³ Ane'i xavine'iu lasipi mo lexe ilapunu ulai no tasi'i. Ia imomomo uasi xo xasi mu'oki'okinu tani manina. ¹⁴ Ioxe ane'i miavuti, la mi'ava mulai noxou IAUE. "Mamu nini nalosixe navunavu no anu soli lakolisou itema 'o maulixu e nexi ta'oxo masua 'o, aloxo nini nalavusou nalosou itema ane uva'u menexu usoli navunavu. Nini mene namulinu masaxa noxine mo na'oxo mii ano." ¹⁵ Xe miavuti, la sou mileanu mulu'elai no luaki. Alaxu vilesisi 'o, la la'ave tasiau. ¹⁶ Ane'i mimalei aloxo ne, la mimama'u noxou IAUE. La sou mi'elaxu sipsip mulai noxou, xe mipala'alixu tane'i sou lexe ane'i imasaxa itaxaanu mo imulinu anusisi.

¹⁷ Ioxe, ili'i, la sou IAUE mupalusou sinana vile toxoxa'a sou mune'e mumalukusou Iona. Anu muxolu no nano noxou sinana opoonu aso xe 'olovoxo tatalu.

2

Iona Mukilaka

¹ No nano noxou sinana opoonu, la anu muvika lamana noxou Lataua IAUE noxou aloxo 'o,

² "Auo! IAUE o, eni e'ava noxine sou mii tu'umaxu ane muxalisilo 'o.

La nini nelomusou 'ava noxilo.

Eni elai exolu 'alai no tuala masua noxi'a ta mitema sou soli.

Eni elinga sou su'uli, la nini nelomusou linga noxilo.

³ Nini nesu'aleli, la eni elu'elai no lia no luaki tanu.

Luaki mutaasilo mukalusi mo xaviinu mukikatukatusilo

mo nini ne'oxonu xasi tatatila kisou uluxu mukavukavulasi no lataleli.

⁴ Eni evikala aloxo 'o,

'Nini nekusailo.

Ia, eni emuxamuxaxu taleli lexe amaisou tani tavuna noxine la.'

⁵ Xasi tatila kisou uluxu mukavukavulasi no lataleli,

la mu'otusou muaxo, xo luaki mutaasilo mukalusi.

Ia'eia'e sou luaki muausou kisilo kalumo.

⁶ Eni elu'elai manina no tavatava'u laxalaxa'ilu no lia no luaki tanu.

Tuala noxi'a ta mitema sou soli ne mutatuxo pekia'u avile.

Ia IAUE, nini Lataua noxilo, nini nepamaulileli,

la sou eni e'umesou tuala ane masua mole ane eni eno'u mauili laixe 'o.

⁷ Auo! IAUE, eni examuli lexe eni xavileli la ua,

aloxo ne la sou eni exavutalaneni

la 'ava noxilo mulai muxali noxine no tani tavuna.

⁸ Ta mitema ilavusou imuxamuxaxu tane'i noxi'a ta maliavai'a sou kalavoi mole mixovulaunu.

Muamua'i laixe ane noxine mo mixiunu tumali'a,

ia imulineni la ua.

⁹ Ia eni amasaxa lexe alexe lexe sou a'iti ualasinge,

mo a'elaxu sipsip ulai noxine mo amulinu aloxo eni epala'alixu ne.

IAUE, ninisi namitema sou pamauli la sou nexi temauli laixe."

¹⁰ Ioxe ili'i, la sou IAUE muvikananu sinana sou mulai muexinu Iona no tasi'i.

3

Iona Mulai ne Ninive

¹ IAUE muvikalanu Iona la, ² “Nalutu mo nalai no tuala tila ne Ninive mo napala'alixu taleli ulai noxi'a.”

³ Iona mulomuxu vaikalau, la mulai. Ninive ne, anu tuala tatila manina. Itema vile umasaxa lexe ulutu no iou xalenga vile mo ulai uxali xalee vile la umuamua'i voxo tatalu. ⁴ Ioxe, Iona mulutu la mulai no nano la mumuamua'i voxo vile. Anu mu'ava noxi'a aloxo 'o, “Ili'i lexe voxo itemaxu tamei ukalu, la sou IAUE ukalusinge ngingi ta mitema ne Ninive.”

⁵ Xe ane'i milomusou vaikala noxou Lataua ne, la mimuxamuxaxu tane'i no anu, la sou mivikala aloxo 'o, “Nenge ta'ani mamu. Taxolu loxo nesi. Nenge latala 'o, nenge tatelo tokolomo su'inu sou tama ukalusi. Usoko noxi'a ta tatila mo ulai utalo noxi'a ta mitema vitanisi sou tamaxainge lexe nenge a textiunu oponenge.”

⁶ Tatananu tuala ne Ninive mulomusou a'alo ane ne, la mu'umesou puloulou noxou. Mu'umesou mukalu, la muxexeenu tokolomou laixe ia mutelo tokolomo su'inu sou tama sou mulai muxolu no lia no lomulo. ⁷ Anu mukalaa anaxu mulai noxi'a ta mitema ne Ninive, la muvika aloxo 'o, “Nexi noxi'a ta tatila sou xaixai noxilo temasaxa lexe evile umomomo sou u'ani uasi. Ngingi ta mitema ngongi'a ta kau mo ta sipsip mengi nga'ani mo ngaie mamu. Ngingi latala ne ngaxolu loxo nesi. ⁸ Ngatelo tokolomo su'inu sou tama noxinge mo noxi'a ta kau ilo'a ta sipsip ukalusi mo ngingi ngatama pekia'u ulai noxou Lataua. Ngalulusou 'ili'ilixu masumasua noxinge mo ngave'a ta mitema isoli uasi. ⁹ Lexe nenge ta'oxo aloxo ne, la male anu uxiunu xavutalau la nenge taulua uasi.”

¹⁰ Lataua mumaisou lexe ane'i milulusou 'ili'ilixu masumasua ane ane'i mi'oxo'oxonu. La sou anu muxiunu xavutalau, la ukalusi'a ta mitema loxo mulemolu tei ua.

4

Iona La'iaxu

¹ Iona opoonu masua, la la'iaxu misevile xo Lataua muxiunu xavutalau, la ukalusi'a ta mitema ne Ninive uasi. ² Xe muavuti la mulinga mulai noxou IAUE aloxo 'o, “IAUE, nini nalomusou vaikala noxilo. Eni exolu no tualasilo, la elavusou lexe nini ulai la naxiu xavutalamenti, la nakalusi'a ta Ninive uasi. La sou eni e'ume mo emasaxa lexe alai ne Tasisi. Eni elavusou lexe nini Lataua sou alauna. Nalavusou la'iaxene palepalea uasi. Nini nalavusou na'oxo lailaixe noxixe utotomu mo nalavusou naxiunu xavutalamenti sou nalosou itema vile navunavu uasi. ³ Ioxe, IAUE nini nakalusou maulixu alalae 'osi. Laixe lexe eni asoli ia lexe eni asoli uasi, la anu laixe uasi.” ⁴ IAUE mukolinu vaikalau aloxo 'o, “Nini la'iaxeneu xo ma'i?”

⁵ Iona mu'umesou tuala tila ne Ninive, la mulai no ale no xalee tuala ane aso uxali utelo no anu. Anu mutulusou tani alelaxu, la muxolu no anu xo umasaxa lexe umaïsou mii ma'ia ane uxali ne Ninive. ⁶ Ili'i, la sou Lataua IAUE muxalixu ovu vile sou Iona mutalume no maimaïxu, la sou aso uieïsou uasi. Anu muxolu laixesi. Iona mu'osasou ovu ane ne misevile. ⁷ Ia loxo ne'ïela no kakau, la Lataua mupalusou tavaluli vile mulai mu'otunu ovu ne mole muxalo. ⁸ Ili'i xe aso muxali tatila, la Lataua muxalixu atume ialuxu mune'e no xalee ane aso uxali utelo no anu. Xe aso muieïsou Iona kisou, la iou muxalixalili la alaalai sou ulapau. La sou Iona muxavutala, la muvika aloxo 'o, “Laixe lexe eni asoli ia lexe eni asoli uasi, la anu laixe uasi.”

⁹ Ia Lataua muvikalalanu aloxo 'o, “Nini la'iaxeneu ovu ane muxalo 'o?” Iona mukolinu aloxo 'o, “Ani, eni la'iaxo misevile. Opoleli masua. Eni asolisi.” ¹⁰ IAUE muvikala aloxo 'o, “Ovu ane muxali no 'olovoxo vilesisi ka musoli no 'olovoxo vile la ne, nini na'oxo mii vile no anu uasi. Nini nasaxila'u uasi. Ia nini tanenixu mii ane kitu'a vitanisi 'o. ¹¹ Ia eni talelixu tuala ne Ninive misevile. Xo anu tuala tatila mo ta mitema sou tavu'alo misevile. Ane'i ilavusou 'ili'ilixu mulapu uasi. Itiitisi'a muxali loxo, itemaxu mavulovexa mavulovexa mavulovexa muxatele vile (120,000) xe ta mi'ami'a loxo ta kau ilo'a ta sipsip kalumo tavu'alo misevile.”

A'ALO LAIXE NOXOU IESU KALISITO ANE MATAIO MUKAUKAVUNU **Vaikala lamana**

A'alo laixe e Mataio mukakavunu 'o ne anu mua'aloXu a'alo laixe sou Iesu lexe Anu itema nesi ane Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe Anu une'e sou upamauline'i ta mitema. Noxousi la sou Lataua mumomosou vaikala noxou e musakiinu noxi'a ta mitema tatei e ilo'a oponse'i vilesisi no anu. A'alo laixe ane 'o ne ta Iutaia e Iesu mupaa noxi'a mo ilo'a mixolusi na'a uasi. A'alo laixe ane 'o ne anu noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi kalumo.

No anu a'alo noxou Mataio la mua'alo laixe manina. Xo anu musokou a'alo noxou no mine Iesu nenu mivo'onu xe mukalu, la mua'aloXu Iesu no mine Ioanesi mu'ulusou xe mukalu la mulai no anu tovotovo. Xe mukalu la mua'aloXu Iesu no mine musokou xaixai noxou sou mua'aloXu a'alo laixe mo mulosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua xe mupamauline'i ta mitema ane pipiena iouiou mu'oxone'i. Anu musokou xaixai noxou ne Xalilaia, xe mukala la mua'aloXu muamua'i noxou sou mulai ne Ielusalemu. Xe mua'aloXu mii ma'ia Iesu mu'oxonu no anu voxo kalukaluxusou mulai muxali no mine mivau mo mililixu teitexi no ovu valautu xe tulu noxou.

A'alo laixe noxou Mataio 'o ne, anu mulosinge lamana lexe Iesu anu Tisa tila vile, mo Anu muno'u xavi sou uvulaxu lapuloto noxou Lataua laaxu laixe, xe mua'aloXu saxisaxila'u noxou Lataua. No nano no anu lavuku noxou Mataio 'o, la mumila'a a'alo noxou muxali la'oluxu ta'uve.

(1) A'alo noxou Iesu teitexi no laxa'ilu e Iesu muvivilaka no anu 'ili'ilixu ilou xaixai mo 'ili'ilixu ma'ia ta mitema i'oxonu la ixalisou maui no anu ili'i teitexi no opo loxotolo. (Mautunu 5-7) (2) Ta tameisou mua'aloXu Iesu sou mupela'a ta molomolo noxou no anu xaixai noxi'a, xe mii ma'ia i'oxonu no mine ilai ia'aloXu a'alo laixe ulai noxi'a mose'i. (Mautunu 10) (3) Tatalusou, la mua'aloXu vaikala latilovo sou saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. (Mautunu 13) (4) Tami'asou ne mua'aloXu Iesu mululusou lamana xaixai sou molomolo noxou Iesu, xe uxaxaisou a loxovaa. (Mautunu 18) (5) Xe ta'uvesou la a'alosou Iesu mua'alo no anu mii ma'ia uxali no anu voxo kaluxusou xe mii ma'ia ane uxali ili'i no anu saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxototo. (Mautunu 24-25)

A'alo muai no nano aloxo 'o

Nana sou Iesu xe a'alosou Iesu Kalisito nenu mivo'onu 1:1-2:23

A'alosou xaixai noxou Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema 3:1-12

Iesu mu'ulo xe mukalu la Satani mutovonu 3:13-4:11

Xaixai noxou Iesu ne Xalilaia 4:12-18:35

Iesu mulutu ne Xalilaia sou mulai ne Ielusalemu 19:1-20:34

Voxo kalukaluxusou noxou Iesu xe mii ma'ia muxali no ale ne Ielusalemu 21:1-27:66

Iesu mutulu no anu soli xe mupalapala'a 28:1-20

Nana sou Iesu

(Luk 3:23-38)

¹ *Vaikala ane ne anu si'a Iesu Kalisito tamutu'ovuxu. Iesu ne Anu noxou Deviti 'ilusunu, xe Deviti ne anu Avalaamu 'ilusunu. ² Xe Avalaamu 'olu ane

Aisaki, xe Aisaki 'olu ane Iakovo, xe Iakovo 'olu ane Iuta ilo'a ta vimovimou, ³ *xe Iuta ta 'olu ane Peresi ilou Sela, neni'a ne Tamari, xe Peresi 'olu ane Esuloni xe Esuloni 'olu ane Ramu, ⁴ xe Ramu 'olu ane Aminadavu, xe Aminadavu 'olu ane Nasoni, xe Nasoni 'olu ane Solomoni, ⁵ *xe Solomoni 'olu ane Boasi xe nenu ane Reebeu xe Boasi 'olu ane Oveti, xe nenu ane Rutu, xe Oveti 'olu ane Iesi xe Iesi ne momu ane Tatananu tuala Deviti. ⁶ *Xe Tatananu tuala Deviti ne 'olu ane Solomoni, Solomoni nenu ne tei la Ulia semau, ⁷ xe Solomoni 'olu ane Rovoamu la Rovoamu 'olu ane Avia, Avia 'olu ane Asa. ⁸ Xe Asa 'olu ane Iosaveti, xe Iosaveti ne 'olu Iolamu, xe Iolamu 'olu ane Usia, ⁹ xe Usia ne 'olu ane Iotamu, xe Iotamu 'olu ane Axasi, xe Axasi 'olu ane Esekia. ¹⁰ Xe Esekia 'olu ane Manase, xe Manase 'olu ane Amoni, xe Amoni 'olu ane Iosia, ¹¹ *Xe Iosia 'olu ane Ekonia, xe Ekonia ilo'a ta vimovimou. No voxo ane ne ane'i milai mixolu no paxa no tani sou navunavu no tuala tila ne Vaviloni.

¹² *Ili'i no voxo ane ta Isilaeli milai mixolu no tani sou navunavu ne Vaviloni, la Ekonia 'olu ane Salatieli xe Salatieli 'olu ane Seluvaveli. ¹³ Xe Seluvaveli 'olu ane Aviuti, xe Aviuti ne 'olu ane Eliakimu, xe Eliakimu 'olu ane Asolu, ¹⁴ xe Asolu 'olu ane Sadoku, xe Sadoku ne 'olu ane Akimu la Akimu 'olu ane Eliutu, ¹⁵ xe Eliutu 'olu ane Eliasa xe Eliasa 'olu ane Matani, ia Matani ne 'olu ane Iakovo, ¹⁶ Xe Iakovo ne 'olu ane Iosepu, xe Iosepu anu Malia mulue, la sou Malia mivo'onu Iesu la ane'i mimoxo'u lexe anu Kalisito.

¹⁷ La sou Avalaamu ta 'ilulusunu musoko noxou anu Avalaamu mune'e muxali noxou Deviti la ane'i mixali loxo mavulovexa mo mulelia tami'a, mo musoko noxou Deviti mune muxali no voxo ane'i milai mixolu no paxa no tani sou navunavu no tuala tila ne Vaviloni anu mavulovexa mo mulelia tami'a. Xe musoko no voxo ane ane'i milai mixolu no tanisou navunavu ne Vaviloni mune'e muxali no voxo e Kalisito muxali ne la muxali loxo mavulovexa mo mulelia tami'a.

Malia Mivo'onu Iesu
(Luk 2:1-7)

¹⁸ *A'alosou Iesu kalisito muxali aloxo. Nenu Malia ane'i misosovosie mukalu sou iuluxu Iosepu ia ilou ixolu ipita uao, ia ane'i mimaisie lexe ane opoone. Keakea ane ne no anu xavi noxou Uleenu Tavuna la mumulaxu no nano no opoone. ¹⁹ Mulue Iosepu anu itema mulapu, anu mulomu lexe Malia opoone la anu lexe usuane ia anu umasaxa lexe usu'ane se'isisi. ²⁰ Iosepu uxoo uxavuxavutala la muai pipiena lexe angelo noxou tila muxali noxou la sou muvikalano aloxo 'o. "Iosepu, nini Deviti 'ilusunu, na'ume mamu nano'e Malia loxo semameni. Nalomu! Molomolo ane muxolu no opoone ne muxali no anu xavi noxou Ulee Tavunasi. ²¹ *Ane ivo'onu 'ilie mulu, la nalemolu ualasou lexe Iesu xo Anu sou uxexeenu 'ili'ilixo masua noxi'a ta mitema mo ulivunoxa'a." ²² Mimi'i tavu'alo 'o, muxali sou umomosou vaikala vile tila mu'oxonu no anaxa'a ta mitemasou palomatana. ²³ *Muvikala aloxo 'o. "Nalomu, sema vile ilou mulu iai ipita uao, ia ane opoone la ivo'onu molomolo mulu vile la ngingi ngamoxo'u ualasou lexe Enmanueli." (Uala ne laaxu lexe Lataua uxolu nonginge.) ²⁴ No voxo ane Iosepu mutulu la anu mulai mu'oxonu aloxo angelo noxou Tila muvikala nuxu lexe anu uno'e semau. ²⁵ *Ia ilou iai uasi, mulai muxali no voxo e Malia mivo'onu 'ilie no anu, la sou mumoxo'u ualasou lexe Iesu.

* 1:3: Tav 38:29-30; Rut 4:18-22   * 1:5: Rut 4:13-17   * 1:6: 2Sa 12:24   * 1:11: 2Ta 22:1-24:20; 2A'a 36:10; Iel 27:20   * 1:12: Esi 3:2   * 1:18: Luk 1:27, 35   * 1:21: Luk 1:31; 2:21
* 1:23: Ais 7:14   * 1:25: Luk 2:21

2

Ta Mitema sou Lavulavu no Aso Uxali Utelo Ane'i Mine'e sou Imaisou Iesu

¹ Malia mivo'onu Iesu no tuala ne Vetiliemu, no xalee lia tila ne Iutaia, no voxo ane Elodesi muxolu tatananu tuala. Ane mivo'onu Iesu mukalu xe ili'i la ta mitema sou lavulavu me'a no aso uxali utelo mine'e ne Ielusalemu. ² ♣ La ane'i mitalitali'i aloxo 'o. "Molomolo e muxali lexe anu tatananu tuala ne Iutaia ne Anu muxolu 'ava? Xo nengi temaisou oto sou no xalee mutelo no anu aso uxali utelo, la sou nexi tene'e sou talotu ulai noxou." ³ Xe Elodesi tatananu tuala mulomu aloxo ne la anu muxavutala piena no anu, mo ta mitema ne Ielusalemu kalumo. ⁴ La sou Elodesi muavuti la mu'avali'a ta kisi'a ta aili'i xe ta mitema sou lavulavu no 'a lapuloto ne Isilaeli mine'e mipita sou mutali'isi'a lexe mivo'onu Kalisito a ne'ei? ⁵ Ane'i mikolinu lexe, "Ne Vetiliemu no xalee lia tila ne Iutaia. Xo ta mitema sou palomatana mikaukavu aloxo.

⁶ ♣ 'Nini ta mitema ne Vetiliemu no xalee lia tila ne Iutaia, nini naxavutala lexe nini mii vitanisi no iei tatananu tuala ne Iutaia uasi.

Xo tila uxali noxine, sou usaxila'a ta mitema noxilo ne Isilaeli.' "

⁷ Xe Elodesi musova anaxu mulai noxi'a ta mitema sou lavulavu ne la mitalumesi, la milai noxou sou ulavusou laixe noxi'a lexe oto ne muxali a talu. ⁸ La sou anu mupalusi'a milai ne Vetiliemu, la muvikalane'i aloxo 'o. "Ngingi ngalai la ngakamuli molomolo ne laixe. Lexe ngingi naxali sou ukalu la sou ngasovanu vaikala ulivu une'e noxilo. Mo eni kalumo alai alotu noxou." ⁹ Xe ane'i milomusou vaikala noxou tatananu tuala ne mukalu, la sou ane'i milai. Ane'i mimaisou oto loxo ane'i mimaisou te'i no aso uxali utelo, oto ne muulaxune'i mulai mutulu muisalili teitexi no tani e molomolo ne muai no anu. ¹⁰ Xe ane'i mimaisou oto aloxo ne la mi'osa manina. ¹¹ ♣ La ane'i mi'unalai no tani, la mimaisi'a keakea ilee nenu Malia, la mixola'u tava'a vo'uxu mo mitangatulu mulu'elai no lia sou milotu mulai noxou keakea. Ane'i mino'u mimii e loxo xoulu, xe ueli, xe avuavu e tuma'u laixe sou milolovolo mulai noxou. ¹² Xe mi'ai no 'olovoxo la mi'ai pipiena lexe Lataua muvikalane'i lexe mamu sou ngingi ngalivu ngalai noxou Elodesi, la sou ane'i mimulinu vote'i vileli sou milivu milai no tualasi'a.

Iosepu Ilee Semau Mo Keakea Mivula Milai ne Aixiputo

¹³ Ane'i milivu mukalu, la sou Iosepu muai pipiena lexe angelo noxou Tila muxali noxou la muvikalanu aloxo 'o. "Natulu mo nano'a keakea ilee nenu mo ngavula ngalai ne Aixiputo. Ngaxolu ne ulai uxali no anu voxo ane lexe eni avikala neni. Xo Elodesi anu ukamulinu keakea ne sou lexe uvau usoli."

¹⁴ Anu muavuti la muvulane'i keakea ilee nenu no 'olovoxo la ilo'a milai ne Aixipto, ¹⁵ ♣ La ilo'a milai mixolu ne mutalo no voxo ane Elodesi musoli, la mimii ane ne anu mumomosou vaikala vile Tila muxalixu te'i no anaxu itema sou palomatana vile ne muvikala aloxo 'o, "Eni a'avalou alixeni uatu ne Aixipto." ¹⁶ Xe Elodesi mulavu lexe ta mitema sou lavulavu no aso uxali utelo 'ole ne mikalavoinu, la anu la'iaxu misevile la anu mupalusi'a ta mitema sou 'oto'oto noxou milai no tuala tila ne Vetiliemu. La muvikalane'i aloxo 'o. "Ngalai no tuala tila mo ngave'ave'a ta molomolo ta mulu e tauu iexa'a muxali loxo tamei mo ulu'e isoisoli." Xo anu xavutalau lexe u'vea ta molomolo ta kitukitu e ta neni'a mi'vo'one'i no voxo ane ne. Umomomo loxo anu mutali'isi'a ta mitema sou lavulavu lexe voxo ane vaa ne oto

muxali no anu. ¹⁷ La sou mimii ane ne umomosou vaikala noxou Ieremaia itema sou palomatana mulomolu aloxo 'o.

¹⁸ ✧ “Tama tila mo imatengalei ilomu sou uxali no tuala tila ne Lama. Ia Lakeli itatamasi'a ta 'ili'e misoisoli. La ane imasaxa lexe ta mitema ixolixoline uasi. Xo ta 'ili'e tavu'alo ne ixolu uasi.”

Iosepu Ilee Semau mo 'Ili'a Milivu

¹⁹ Ili'i no voxo e Elodesi musoli mukalu, la Iosepu muxolu ne Aixiputo. Anu muai pipiena lexe angelo noxou Tila muxali noxou la muvikalano aloxo 'o. ²⁰ “Nini natulu, mo nano'a molomolo ilee nenu 'o mo nalivu ulai ne Isilaeli. Xo ta mitema imasaxa lexe iva'u keakea ne a misoisoli mukalu.” ²¹ Iosepu muavuti la muno'a keakea ilee nenu milivu milai no tuala tila ne Isilaeli. ²² Anu mulomu lexe Akelao muno'u tanixu momu Elodesi sou usaxila'a ta Iutaia. Iosepu mumama'u sou lexe ulai no xalee ane ne. La Lataua muvikalano no anu aipiepiena lexe nalai no tuala tila ne Xalilaia. ²³ ✧ La sou anu mulai muxolu no tuala tila ne ilemolu lexe Nasaleti. 'Ilixo ane ne umomosou vaikala noxi'a ta mitema sou palomatana lexe, “Ane'i ilemolu lexe itema si'e Nasaleti.”

3

Ioanesi Itema sou U'ulosi'a ta Mitema Xe Ulalaxiinu Vote'i (Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Ioa 1:19-28)

¹ No voxo ane no mine Iesu muxoxolu ne Naseleti ne Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema anu muxali. Anu mune'e mu'ava'ava no xalee lia vitanisi ne Iutaia, la muvikala aloxo 'o. ² ✧ “Ngingi ngaxiu opongengi. Xo saxisaxila'u teitexi no opo loxotolo anu a 'ala'alai mukalu.” ³ ✧ Ioanesi anu itema e Lataua muvikalano no anaxu itemasou palomatana Aisaia, anu muvikala aloxo 'o,

“Ngalomu sou itema vile u'ava'ava no xalee lia vitanisi lexe ngalalaxiinu vote'i mo ngamomosou vote'i sou Tila.”

⁴ ✧ Ioanesi ne musakii kameli laxusou sou mutaluxu vasimolu, xe muutupokoxu bulumakau sosou. 'Ani'anixu ane musia'e taula ilou unuxu. ⁵ Ta mitema mutelo ne Ielusalemu mo ne Iutaia mo tuatuala e 'alai no lexa Ioridani ane'i mine'e noxou Ioanesi, ⁶ la ane'i mipa'alixu lamana 'ili'i'lixo masumasua noxi'a, la sou anu mu'ulosi'a no lexa ne Ioridani. ⁷ ✧ Ia mumaisi'a ta Palisaio ilo'a ta Sadokaio mine'e sou lexe u'ulosi'a la anu muvikalane'i aloxo 'o. “Ngingi loxo lasile molosila ta 'olu, Lataua la'iaxuinge ia 'ei muvikalangengi lexe nga'ume sou ngapolopepeenu lai'a noxou.” ⁸ Lexe ngingi ngaxiu opongengi manina, la 'ili'i'lixomengi ne umaxa'inge, lexe ngingi ngaxiu opongengi. ⁹ ✧ Ia mamu sou tangengi uvikalangengi, “lexe ngingi Avalaamu ta 'ilu'ilusunu.” Eni avikalangengi aloxo. Lataua umomomo sou u'oxonu lavo'o la uxali Avalaamu ta 'ilu'ilusunu. ¹⁰ ✧ Lapemu a mulalaxii muai no ovu tava'u. Lexe ovu ane unene'a laixe uasi la ixetau loxo itema vile uxetau ovu sou uleanu no navu. ¹¹ ✧ La sou eni avikalangengi lexe eni a'ulosinge no anu lexa vitanisi loxo sosovo, sou ngingi ngexiunu opongengi, la ili'i la itema vile xaviinu une'e la u'ulosinge no anu Uleenu Tavuna mo navu, la xavi noxou ne uaulixu xavi noxilo. Mo eni amomomosou alulusou lamotasou siove sou tava'u uasi.

✧ **2:18:** Tav 35:19; Iel 31:15 ✧ **2:23:** Ais 11:1; 53:2; Luk 2:39; Ioa 1:45 ✧ **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 ✧ **3:3:** Ais 40:3 ✧ **3:4:** 2Ta 1:8 ✧ **3:7:** Mat 12:34; 23:33 ✧ **3:9:** Ioa 8:33, 39; Rom 4:12 ✧ **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 ✧ **3:11:** Ioa 1:26-27, 33; Apo 1:5

¹² Anu une'e loxo itema vile, utetelidou silapa no avolu sou ukalipalanu uiti sosou sou u'elaxu no anu navu e ukalu uasi. Ia temanu la uai no taasou la'ilali.

Ioanesi Mu'ulosou Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ No voxo vile la Iesu molu ne Xalilaia mune'e no lexa ne Ioridani, sou umasaxa lexe Ioanesi u'ulosou. ¹⁴ Ia Ioanesi mumulesou la muvikalalanu aloxo 'o, "umomomo lexe nini na'ulosilo ia loxovaa ane nini nene'e noxilo 'o?" ¹⁵ La sou Iesu mukolinu vaikalau aloxo, "Na'oxo loxo ne uasi. Nenge ta'oxonu mimii tavu'alo ne umomomo ukalusi ulai noxou Lataua aloxo ne." La sou Ioanesi mumulinu vaikala noxou. ¹⁶ ✨No mine Iesu mu'ulo mukalu, la sou mulaa no lexa sou mulai no ale. La sou opo loxotolo mukisi la Iesu mumaisou Uleenu Tavuna mulu'e loxo ngiala kua muvava mulu'e muxolu no kisou. ¹⁷ ✨La sou vaikala vile molu teitexi no opo loxotolo mu'ava aloxo. "Eni 'alixeni ane, eni amasaxau mo opoleli u'osasou misevile."

4

Satani Mutovonu Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ ✨Iesu mu'ulo mukalu la Uleenu Tavuna mulutulixu sou mulailixu no xalee lia vitanisi, sou Satani utovonu. ² ✨Iesu mupelemu la uno'u 'ani uasi aso mavulovexa tami'a xe 'olovoxo mavulovexa tami'a la Anu musolixu. ³ Itemasou tovotovo mune'e sou utovonu la muvikalalanu aloxo 'o. "Lexe nini Lataua 'olu manina la navikalalanu lavo'o mo uxali veleti." ⁴ ✨La Iesu mukolinu vaikalau aloxo 'o. "Vaikala muai no nano no Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikalala aloxo, "Ta mitema imauli no anu veletisi uasi ia ane'i imauli no anu vaivaikala ane ulaa no anaxu Latauasi.'" ⁵ Anu muvikalala loxo ne mukalu, la sou Satani muno'u mulai no tuala tila ne Ielusalemu, sou mutelailixu no tani tila noxou Lataua kisou teitexi manina. ⁶ ✨La muvikalalanu lexe. "Nini Lataua 'Olu manina la naili'e ulu'elai. Xo lavuku noxou Lataua muvikalala lexe anu uvikalane'i ta angelo noxou la ilooxene mo iamoneni teitexi no avo'a si, mo sou na'otunu tava'ine no 'a lavo'o uasi." ⁷ ✨Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o. "Vaikala noxou Lataua muvikalala lexe, mamu sou natovonu Lataua Tila noxine." ⁸ Mukalu la Satani mulutulixu Iesu mutelailixu teitexi no laxa'ilu kisou, mukalu la mulosioxu mimii iouiou no xalexalee lia 'o ilou tokolomosou. ⁹ La anu muvikalalanu Iesu aloxo 'o. "Lexe nini naxola'u tava'ine vo'oxu no lia sou nalotu une'e noxilo la sou eni alosine mimii tavu'alo 'o ne ukalusi." ¹⁰ ✨Iesu muavuti la mukaitolonu lexe, "Satani nalai va'axu vaikalala noxou Lataua muvikalala aloxo 'o. 'Nini nalu'elailixene noxou Lataua Tila noxine mo nini nalotu ulai noxou Anusisi.'" ¹¹ Xe Satani mu'ume la mulai, la ta angelo mine'e mixali noxou Iesu sou misu'ulinu.

Iesu Musokou Xaixai ne Xalilaia
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² ✨Xe ili'i la Iesu mulomu lexe ane'i miteteli sou Ioanesi sou milailixu no taasou navunavu, la sou Anu mulivu mulai no tuala no xalee lia tila ne Xalilaia. ¹³ Ia Anu musuku no tuala tila ne Naseleti sou mulu'elai ne Kapenaumu ne muxolu no pa'umolu kupa ne no lialiaxa'a mata noxi'a ta

✨ 3:16: Ioa 1:32 ✨ 3:17: Lex 2:7; Ais 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 ✨ 4:1: Eva 2:18; 4:15
✨ 4:2: Mul 34:28 ✨ 4:4: Lap 8:3 ✨ 4:6: Lex 91:11-12 ✨ 4:7: Lap 6:16 ✨ 4:10: Lap 6:13
✨ 4:12: Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

Sevuloni ilo'a ta Napitali. ¹⁴ Ilixo ane ne, Iesu mumomosou vaikala muxali noxou Lataua muxali no anaxu Aisaia itema sou palomatana aloxo.

¹⁵ ✧ “Lialia noxi'a mata ta Sevuloni mo Napitali lia ne muxolu 'alalai no vote'i tila ulai no luaki, xe lia e muxolu no xalee lexa ne Ioridani anu lia ne muxolu no nano no xalee lia tila ne Xalilaia, tuala xalee ane ne noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi.

¹⁶ Mo ta mitema tavu'alo noxou Lataua ane mixolu no 'a isivoxo tatila ne ane'i mimaisou teelu kaaxu, mo lamanaxu ne muxali noxi'a ta mitema e ilavusou Lataua uasi la loxo misoisoli ne lamana muxali noxi'a kalumo.”

¹⁷ ✧ No voxo ane Iesu musoko sou mua'aloi'a ta mitema la muvikalane'i aloxo 'o. “Ngingi ngaxiunu opongengi xo saxisaxila'u no opo loxotolo anu a 'alalai mukalu.”

Iesu Musokou sou Mu'avali'a ta Molomolo Noxou
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ No voxo vile, la Iesu muamua'i no pa'umolu kupa ne Xalilaia, la mumaisou itema vile ualasou lexe Saimoni ilemo lexe Pita ilou vimou Andeleasi ikakae. Xo ane'i ilou ta mitema sou ikaene'i ta sinana. ¹⁹ Xe muavuti la muvikalane'i ilou aloxo 'o. “Ngane'e mo ngamulileli mo sou eni alosinge lavulavu sou ngalapune'i ta mitema.” ²⁰ Xe alaxu vilesisi 'o, la ilou mitautalonu kaexa'a muai ne, ia milutu sou mimulinu Iesu. ²¹ Ia milutu sou mimuamua'i misuku milai, seville la mumaisi'a Iakovo ilou vimou Ioanesi Seved'i ta 'olu. Ane'i ilo'a mami'a ixoxolu teitexi no anu uaxa mo isimesimenu kaexa'a. Iesu muavuti la mu'avali'a ilou. ²² Xe ilou miavuti la mi'umesou mami'a no 'a xaixai noxou no anu uaxa ne, ia ane'i ilou milutusou mimulinu Iesu.

Iesu Mu'aloxu Vaikala Mua'alo Xe Mupamauline'i ta Mitema
(Luk 6:17-19)

²³ ✧ Xe ili'i, la Iesu muxixao no xalee tuala tila ne Xalilaia la mu'unalai no tani sou lalotu noxi'a ta Iutaia sou mulosi'a lavulavu, xe Anu mua'aloxu a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua, mo Anu mupamauline'i ta mitema ane pipiena mu'oxo masuanu vasime'a kalumo. ²⁴ ✧ La sou ane'i mia'alo mulai no tuala xalee tila ne Silia. La ta mitema milailixa'a ane'i ane pipiena iouiou mu'oxo masuane'i. Ane'i ane navunavu tatila mu'oxone'i, mo ane'i ane ta uleenu ta masmasua mixolu noxi'a, mo ane'i ane pipiena masua e u'oxonu vasime'a uoloolo la ilapau, xe ane'i ane vasime'a musoisoli, la sou Iesu mupamauline'i. ²⁵ ✧ Anu mu'oxonu aloxo ne xe ta mitema tavu'alo ne Xalilaia mo no xalee lia tila ne Dekapolisi mo ne Ielusalemu mo ne Iutaia mo xalee lia e mixolu 'alalai no lexa pa'umolu ne Ioridani ne ane'i mimaisou la sou mimulinu.

5

Iesu Mua'alo Teitexi no Laxa'ilu
(Luk 6:20-23)

¹ Iesu mumaisi'a ta mitema tavu'alo mine'e la Anu mutelai muxolu teitexi no laxa'ilu vainu la sou ta molomolo noxou mine'e noxou. ² La sou Anu musokosou mua'aloi'a aloxo 'o.

³ ✧ “Ane'i ane ulene'i iu lavuluti uasi la ane'i i'osa ili'i la Anu ualusi'a

xo ili'i la ane'i ixolu no anu saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo.

4 ✨ Ane'i ane itatama la ane'i i'osa

xo ili'i la Anu ualusi'a mo uxolixoline'i.

5 ✨ Ane'i ane italojolixa'a ilu'elai la ane'i i'osa

xo ili'i la Anu ualusi'a la lia ane 'o ne ane'i na'a.

6 ✨ Ane'i ane isoisolixa'a sou imulinu 'ili'ilixo mulapu la ane'i i'osa

xo Anu ualusi'a ili'i la ane'i i'ana'ana,

no anu 'ilixo sou imulinu masaxa noxou Lataua utotomu.

7 Ane'i ane i'oxo alauna la ane'i i'osa

xo Anu ualusi'a mo u'oxo alauna noxi'a ili'i.

8 Ane'i ane opone'i malemalenga la ane'i i'osa

xo Anu ualusi'a mo ili'i la ane'i imaisou Lataua.

9 Ane'i ane ixolixoline'i ta mitema no anu 'oto'oto sou ukalu la ane'i i'osa

xo Lataua ualusi'a la nenge tamoxo'a lexe ane'i Lataua ta 'olu.

10 ✨ Ane'i ane mi'oxo masuane'i xo mi'oxonu 'ili'ilixo mulapu la ane'i i'osa

xo ili'i la Anu ualusi'a mo ane'i ixolu no anu saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo.

11 ✨ Ngingi ane ta mitema ilevetesinge mo i'oxomasuangengi mo ivikalasinge masumasua mo ikalavoisinge xo ngemulinu Itema 'Olu ne, la ngingi nga'osa. 12 ✨ Ia ngingi na'osa mo ngalei xo ulumengi ne tatila a uai teitexi no opo loxotolo xo 'ilixo ane ane'i mi'oxonu noxine ne anu iou vilesisi aloxo ane'i mi'oxo masuane'i ta mitema sou palomatana tei.

Ngingi loxo Au Xe Lamana

(Mak 9:50; Luk 8:16; 14:34-35)

13 Ngingi loxo au si'a ta mitema iouiou no tuala xalexalee ukalusi ia lexe au ne tu'axu ukalu la nenge talivu noxu tu'axu a loxovaa, xo au ane loxo ne la xaixai vile no anu uasi ta mitema isu'anusi ka imalamalaxo'u no tava'a.

14 ✨ Ngingi loxo teelu si'a ta mitema iouiou no tuala xalexalee ukalusi tuala vile uxolu teitexi no laxa'ilu la anu utalume uasi. 15 ✨ Ta mitema ilavusou itoisou lalamo ka itaa u'unalai no nano no ti'a uasi, ia ane'i imulaxu teitexi no valovalosi sou ukaa si'a ta mitema tavu'alo e ixolu no nano no tani.

16 ✨ La sou anu iou vilesisi aloxo nini ne loxo teelu sou ukaa la lamanaxu ne uieisi'a ta mitema mo ane'i imaisou 'ili'ilixo laixe ngingi nge'oxonu la sou ane'i i'itinu ualasou Maminge e muxolu teitexi no opo loxotolo.

Iesu Mumomomousou Lapuloto

17 ✨ Mamu ngingi ngaxavutala lexe eni exali sou axexeenu lapuloto mo vaikala noxi'a ta mitema sou palomatana, uasi. Eni ene'e 'o sou axexeenu uasi eni ene'e 'o sou a'oxo pekia'u sou. 18 ✨ Eni avikalanengi manina lexe umomomo no voxo ane loxotolo ilou lialia ukalu la vaikala mautunu vile mo kaukavu vile ane'i mikaukavunu no nano no lapuloto tasiauxu uasi uxolu aloxo ne ulai upalo lexe mimii tavu'alo ne uxali ukalusi. 19 ✨ Lexe itema vile umaisou lapuloto xalenu vile aloxo mii vile vitanisi, ia anu ulapune'i ta mitema sou i'oxonu aloxo ne la ualasou itema ne uxali kitu'a manina teitexi no opo loxotolo. Ia itema ne umulinu lapuloto ne sou ulosie'i ta mitema sou imulinu la sou anu ualasou tila no a saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. 20 Eni avikalangengi manina lexe ngemulinu masaxa noxou Lataua mo 'ili'ilixo mengi ulapu laixe uasi loxo 'ili'ilixo

✨ 5:4: Ais 61:2-3; Pal 7:17 ✨ 5:5: Lex 37:11 ✨ 5:6: Ais 55:1-2 ✨ 5:10: 1Pi 3:14 ✨ 5:11: 1Pi 4:14 ✨ 5:12: 2A'a 36:16; Apo 7:52 ✨ 5:14: Ioa 8:12; 9:5 ✨ 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 ✨ 5:16: Ep 5:8-9; 1Pi 2:12 ✨ 5:17: Rom 3:31 ✨ 5:18: Luk 16:17; 21:33 ✨ 5:19: Iak 2:10

mulapu noxi'a ta mitema sou lavulavu no 'a lapuloto ilo'a ta Palisaio la ngingi ngamomomousou nga'u nalai no a saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo uasi.

Iesu Uvikalasou 'Ilixosou Imomosou Vaikala

²¹ *Ngingi ngalomusou vaikala noxi'a ta 'ilusungengi mino'u mukalu lexe, 'Ngingi ngave'a ta mitema isoli uasi, itema vile uva'u itema vile usoli la anu utulu no 'a vaivaikala.' ²² *Ia eni avikalangengi aloxo 'o, lexe itema vile la'iaxuu vimou la anu utulu no anu vaivaikala. Mo 'ena'ei ane uvikalanu vimou lexe 'Kisine muxovulaulau 'o.' la anu uxali noxou tatananu lapuloto te'i, ia itema vile uvikalanu itema va'axu aloxo 'nini itema ne nexovulaulau manina.' la anu ulai no taxa e navu u'ani'ani no anu kaluxu uasi. ²³ *La sou lexe nini nane'enu lolovolo noxine sou naelaxu no valovalo ia naxavutalanu mii vile ngamomousou noxou vivine uao la, ²⁴ namulaxu lolovolo noxine ne uai 'alai no valovalo ne ia nalai mo namomousou tei 'o. Lexe ngingi ngongou ngexali no anu opo vilesisi ukalu la sou nini nalai naelaxu lolovolo noxine ne. ²⁵ Ia itema vile umasaxa sou utulusine no anu vaivaikala, la ngingi ngongou ngamuamua'i no vote'i sou ngalai no tanixu vaivaikala la nini napalea mo ngongou ngamomousou vaivaikala tei. Xo masua sou itema ne ulailixene no avolu itema sou ulomu sou vaivaikala la ulailixene no avolu polisi, la sou polisi umuxaxene no tani sou navunavu. ²⁶ Eni avikalaneni manina lexe nini naxolu no nano no tani sou navunavu ulai utalo lexe nini nalotonu ulu ane ane'i misosovosou noxine."

Iesu Muvivikala no Anu 'Ilixosou Vote'i

²⁷ *Iesu muvikalala la aloxo 'o, "Ngingi ngelomusou tei lexe, 'Mamu sou ngingi nga'oxonu 'ili'ilixo sou vote'i.' ²⁸ Ia eni avikalangengi aloxo, lexe itema vile umaisie sema vile ia iou uisuxe xe tanu umulimuline la loxo anu mu'oxonu 'ilixo sou vote'i mukalu ne. ²⁹ *La sou lexe ieni tema ususulixene sou na'oxonu 'ilixo masua la laixe lexe nini naluvunu mo nasuanu. Anu laixe lexe vasimene xalee vilesisi ne usua loxo io ili'i la vasimenge ukalusi ulai no navu ane kaluxu uasi. ³⁰ *Mo lexe axotte tema ususulixene sou na'oxonu 'ilixo masua no anu, la laixe lexe nini naxotonu mo nasuanu. Anu laixe lexe vasimene xalee vilesisi ne usu'a loxo io ili'i la vasimene ukalusi ulai no navu ane kaluxu uasi."

Itema Usuane Semau

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ *Iesu muvikalala la aloxo 'o, "Ngingi ngelomusou tei lexe, 'itema vile umasaxa lexe usu'ane semau la ulosie la pepasou ixotonu taula'ixa'a.'"
³² *Ia Iesu musolonu vaikala noxou la, la muvikalala aloxo 'o, "Lexe itema vile uxalitisie semau i'oxonu 'ilixosou vote'i la anu usu'ane. Ia lexe anu usuane vitanisi xe ilai iuluxu mulu vile la, la ane'i ilou mi'oxonu 'ili'ilixo sou vote'i.
³³ *Mo ngingi ngelomu sou kalumo lexe ane'i mivikalane'i ta mitema tatei aloxo, 'Mamu sou ngingi ngasakiinu vaikala vitanisi, ia ngingi nga'oxo manina sou uasi. Lexe ngingi ngesakiinu vaikala la nga'oxonu manina sou ulai noxou Tila.' ³⁴ *Ia lexe ngingi ngasakiinu vaikala sou mivile, la mamu sou ngavikala lexe manina teitexi. Xo anu Lataua puloulousou sou uxoxolu no anu. ³⁵ *Mo mamu sou ngavikalala lexe manina no lia 'o, xo lialia

* 5:21: Mul 20:13; Lap 5:17   * 5:22: 1Ioa 3:15   * 5:23: Mak 11:25   * 5:27: Mul 20:14; Lap 5:18   * 5:29: Mat 18:9; Mak 9:47   * 5:30: Mat 18:8; Mak 9:43   * 5:31: Lap 24:1-4; Mak 10:4
 * 5:32: 1Ko 7:10-11   * 5:33: Liv 19:12; Iti 30:2; Lap 23:21   * 5:34: Ais 66:1; Mat 23:22; Iak 5:12   * 5:35: Lex 48:2; Ais 66:1

'o ne Lataua tava'u tanixu sou ututulu no anu ane. Xe mamu sou ngavikala lexe manina ne Ielusalemu, xo Ielusalemu ne anu tuala tila noxou tatananu tuala e tatila manina ane. ³⁶ Mo mamu sou ngavikala lexe manina teitexi no kisilo, xo nini namomomo sou nakoinu laxusine vile uxali kea xe muximuxi uasi. ³⁷ La sou laixe lexe vaikala mengi ne manina, la nini navikalasi lexe manina xe uasi la nini navikalasi lexe uasi. Xo vaikala se'i la utelo no latanu ne molu noxou itema masua.

Mamu sou Nakolinu Masua

(Luk 6:29-30)

³⁸ *Mo ngingi ngalomu sou ane'i mivikala aloxo 'o, 'Lexe itema vile uvene no ieni la nini nakolinu mo navau no iou xe uvene no anaxene la nini nakolinu mo navau no anaxu.' ³⁹ Ia eni avikalangengi aloxo 'o. Lexe itema vile u'oxo masuaneni la nini nakolinu uasi. Mo lexe usavoline no xaleneri tema la natolosou xaleneri ae la ulai mo anu usavoline la. ⁴⁰ Mo lexe itema vile utulusinge no anu vaivaikala sou lexe nini nalosou tokolomo la nalosou tokolomo ane veveeni noxine kalumo. ⁴¹ Mo itema vile xaviinu sou lexe nini natavulenu la'ilalixu ulai uxali loxo lova (1,500m) la nini natavulenu ulai utalo loxo lova tamei (3,000m). ⁴² Mo lexe itema vile umasaxau mivile noxine la nini nalosousi, mo lexe itema vile ulingau mivile noxine lexe uno'u 'o xe ili'i la ukolinu la nini nalosousi.

'Ili'ilixu sou Namasaxai'a ta Uluamengi

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ *Mo ngingi ngelomusou vaikala tei lexe, 'Ngamasaxai'a ta menexinge ia nga'oxonu masua noxi'a ta uluamengi.' ⁴⁴ *Ia eni avikalangengi aloxo 'o, ngamasaxai'a ta uluamengi mo ngakilakasi'a ane'i ane i'oxonu masuangengi. ⁴⁵ Aloxo ne la sou ngingi ngaxali loxo Maminge ta 'olu teitexi no opo loxotolo. Anu u'oxonu aso uiei teitexi noxi'a ta mitema ta masua xe ta mitema ta laixe kalumo. Mo Anu ulavusou u'oxonu la'iuu usili noxi'a ta mitema milapu mo ane'i ane ilapu uasi kalumo. ⁴⁶ Ia lexe ngingi ngamasaxai'a ta mitema e imasaxaingsi la ngingi ngano'u ulu ane loxovaa? Male uasi. Ta mitema e itaxusou lamoli noxixe ne ane'i kalumo ilavusou i'oxonu 'ilixu aloxo ne. ⁴⁷ Ngingi nga'oxonu aso laixe si'a ta vivinge, la ngingi ngauualixa'a ta mitema va'axu no 'a mii ma'ia? Male uasi. Tamitema ane ane'i ta Iutaia uasi ne ane'i i'oxonu aloxo ne kalumo. ⁴⁸ *Ngingi ta mitema ngaxolu ngalapu manina loxo Maminge muxolu no loxotolo ne Anu mulapu manina."

6

'Ili'ilixu sou Isu'uline'i ta Mitema Va'axu

¹ *Mo Iesu musolonu vaivaikala noxou la muvikala aloxo 'o. "Ngasaxilainge laixe mamu sou ngingi nga'oxonu 'ili'ilixu mulapu no ie'i ta mitemasi sou imaisinge. Xo lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne la umomomo sou Maminge teitexi no opo loxotolo ulosinge ulusou vile uasi. ² La sou ngingi ngamasaxa lexe ngasu'uline'i ta mitema ane pausi'a no anu miii mose'i, la mamu sou ngapalusou itema vile u'uli mo utautauunu xoolau sou uvikala lamana aloxo ta mitema sou kalakalavoi i'oxo'oxonu no taasou lalotu noxi'a, xe no vote'i sou ta mitema imaisi'asi. Eni avikalangengi manina aloxo ta mitema ane i'oxonu 'ilixu aloxo ne ane'i mino'u ulusou mukalu. ³ Lexe ngingi ngalosi'a ta mitema ane pausi'a no anu miii no

* 5:38: Mul 21:24; Liv 24:20; Lap 19:21 * 5:43: Liv 19:18 * 5:44: Mul 23:4-5; Luk 23:34; Apo 7:60; Rom 12:14, 20 * 5:48: Liv 19:2; Lap 18:13 * 6:1: Mat 23:5

avonge tema. La mamu sou avonge ae ulavusou mii ma'ia ane avonge tema u'oxo'oxonu. ⁴ Mo sou su'uli noxinge ne utalumesi. Ngingi nga'oxonu aloxo ne la Maminge umaisou mii ma'ia ane nini ne'oxonu mutalume ne la Anu ulosinge ulusou.

Iesu Mulosie'i ta Molomolo Noxou sou Ikilaka

(Luk 11:2-4)

⁵ ✠ Voxo ane lexe ngingi ngakilaka la mamu sou ngingi na'oxonu loxo ta mitema sou ikalavoi i'oxo'oxonu. Ane'i imasaxau sou itulu la ikilaka no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia mo no vote'i mupita sou ta mitema imaisi'a. Eni avikalangengi manina. Lexe ane'i mino'u ului'a mukalu. ⁶ Ia voxo e lexe nini namasaxa sou nakilaka la nini na'unalai no kavoutu noxine mo natatu ukalu la sou nakilaka ulai noxou Mamine muxolu mutalume. La sou Mamine umaisou mimii e ngingi nge'oxonu mutalume ne, la sou Anu ulosinge ulumengi. ⁷ ✠ La sou lexe ngingi ngakilaka la mamu sou nga'oxonu vaikala piana vitavitanisi loxo ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi i'oxo'oxonu. Ane'i ixavutala lexe ivivikala tavu'alo la Lataua ulomusi'a. ⁸ ✠ Ia mamu sou ngingi ngamulinu 'ili'ilixo noxi'a, xo tei no mine ngingi ngakilaka uao la Maminge mulavu sou mii ma'ia ane ngingi ngemasaxau. ⁹ Ngingi ngakilaka aloxo 'o,

“Mamixe nini nexoo teitexi no opo loxotolo, laixe nexi tatoxonu ualasine.

¹⁰ ✠ Laixe nini nalu'e nasaxila'u tuala ane no lia 'o.

Mo laixe talomuxene no lia 'o loxo ane'i ilolomuxene teitexi no opo loxotolo.

¹¹ Vaimomo 'o nalosixe la'ilali sou nexi ta'ou voxovoxo.

¹² ✠ Naxiunu tumalineu 'ili'ilixo masumasua noxixe aloxo nexi taxiunu tumalixeu 'ili'ilixo masumasua noxi'a ane'i ane mi'oxo masua mune'e noxixe.

¹³ ✠ Mamu sou naolenexi ulai no anu mimii sou tovoतोवो.

Ia naolenexi ulai va'axu no anu 'ili'ilixo ane masumasua. (Xo saxisaxila'u ne noxinesi mo xavi mo lamana anu kaluxu uasi. Manina.)

¹⁴ ✠ Mo lexe ngingi ngaxiunu tumalingeu 'ili'ilixo masumasua ane ta mitema mi'oxonu une'e noxinge la Maminge uxolu teitexi no opo loxotolo kalumo uxiunu tumalou 'ili'ilixo masumasua noxinge. ¹⁵ Ia lexe ngingi ngaxiunu tumalingeu 'ili'ilixo masumasua ane ta mitema mi'oxonu mune'e noxinge uasi la Maminge kalumo umomomo sou uxiunu tumalou 'ili'ilixo masumasua noxinge uasi.

Peletoto sou Pelemu

¹⁶ ✠ La sou no mine ngingi ngapelemu la ngakasangi loxo ta mitema sou kalakalavoi i'oxo'oxonu mamu. Ane'i i'oxonu ie'i uolevolo sou lexe ta mitema imaisi'a lexe ane'i mipelemu. La sou eni avikalangengi aloxo 'o, ane'i mino'u ulusou mukalu. ¹⁷ Ia no mine ngingi ngamasaxa lexe ngapelemu la nga'ulo mo ngamulaxu mii tuma'u lailaixe no vasimenge no iengi. ¹⁸ Mo sou ta mitema ilavusou lexe ngingi ngapelemu uasi. La Maminge anusisi e talavusou tamaisou uasi, Anu molusi umaisou mii ma'ia ane ngingi nge'oxonu mutalume ne la sou Anu ulosinge ulusou.

'Ili'ilixo sou Ixalisou Mimii Lailaixe

(Luk 12:33-34)

✠ 6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14 ✠ 6:7: 1Ta 18:26-29 ✠ 6:8: Mat 6:32 ✠ 6:10: Luk 22:42

✠ 6:12: Mat 6:14-15; 18:21-35 ✠ 6:13: Luk 22:40; Iak 1:13; Ioa 17:15; 2Te 3:3; 2Ti 4:18 ✠ 6:14:

Mak 11:25-26 ✠ 6:16: Ais 58:5-9

19 ✨Mo mamu ngingi xavutalamengi utulu no anu lamoli mo lavuluti e ngamulaxu no lia 'o. Xo lamoli mo lavuluti ne ngamulaxu la tatotoxae ixotosou mo uai la ukukakuka la usu'a, xe ta mitema sou pakali i'una no tani la ipakalinu. 20 ✨Ia anu laixe lexe ngingi xavingengiu lamoli mo lavuluti sou teitexi mo ngamulaxu. Xo lamoli mo lavuluti ane teitexi ne tatotoxae ixotosou mo uai la ukukakuka xe ta mitema sou pakali imomomo sou i'unalai la ipakalinu uasi. 21 Xo no tuala ane ne mimii lailaixe noxinge a uai no anu ne ia tanenge mo xavutala menge a uxolu lai ne kalumo. 22 Ngingi iengi ne, anu teelu sou vasimenge. Xo lexe iengi ne laixe, la anu ulosinge lamana. 23 Ia lexe iengi ne masua, la anu ulosinge isivoxosi, ia lexe teelu ne uxolu no nano noxinge ne uasi la isivoxo ne uxali tila misevile. 24 Itema sou xaixai vile umomomo sou uxaxai noxi'a ta tatila noxou tamei uasi. Xo maasi xe xavutala noxou ukalipala, la anu umasaxau vile uasi, ia tanu vulusiu ane vile aloxo ne la sou ngingi ngamomomo sou ngaxaxai no iou Lataua xe ngaxaxai sou lamoli kalumo uasi."

Tangengi Uangenge Mamu (Luk 12:22-31)

25 ✨Mo Iesu muavuti la muvikalane'i ta mitema la aloxo 'o, "Mamu sou ngaxavutala piena no anu maulingenge mo ngavikala lexe nenge ta'ou mii ma'ia mo taixu mii ma'ia xe tasakiinu mii ma'ia sou vasimenge? Xo la'ilali anu utila no anu maulingenge mo tokolomo kalumo utila no anu maulingenge? Uasi. 26 ✨Loxo naxavutalane'i ta ngiala, ane'i ilavusou itotounu xai mo imolo la'ilali uasi mo, ane'i si'a tani sou ipitanu la'ilalixa'a no anu uasi. Ia Maminge anu muxolu no opo loxotolo molu ulosi'a la'ilali. Io ngingi ne loxo ta ngiala uasi ngingi ne tatila musuku noxi'a mo ngeaulixa'a. 27 Ia lexe vile nonixi noxinge ne uxavutala piena no anu maulixu lexe uxolu maxuveeni sevile, la anu umomomo sou molu usukunu maulixu ulai sevile? Uasisi manina. 28 Loxovaa la ngingi ngaxavutala piena no anu mimii ane loxo tokolomo 'o? Ngaxavutalanu kungalo seseenu ne a loxovaa? Anu uxaxaisou u'oxonu tokolomo uasi. 29 ✨Ia avikalangengi lexe Solomoni tatananu tuala ne muno'u mimii lailaixe no lia 'o mukalusi, ia kungalo seseenu muuaulixu tokolomoxu ne. 30 Ia lexe Lataua utokolomonu iaiae no anu seseenu ane uleme vaimomo 'o xe ne'ielala la ta mitema ixotosou sou i'elaxu, la anu utokolomongengi laixe manina musuku uuaulixu sese ne. Ae, ngingi ta mitema ane ne ngemulaxu tangengi noxou Lataua kitu'asi ne. 31 Aloxo ne, la sou mamu sou ngingi ngaxavutala piena no anu mii ma'ia sou nga'ou mo ngaixu mo ngatokolomoxu. 32 ✨Xo ta mitema ane ilavusou Lataua uasi no lia 'o ne, ane'i ixavutala piena sou ikakamulinu mimii ane ne. Ia Maminge muxolu no opo loxotolo ne mulavusou lexe mimii ane ne, anu laixe sou ngingi ngano'u. 33 ✨Ia mii vile lexe ngingi nga'oxonu tei aloxo, ngingi ngaxolu ngataloxolingenge no laaxu Lataua mo ngalomuxu la sou Anu ulosinge mimii latala kalumo. 34 Aloxo ne la sou ngaxavutala sou ne'ielala mamu, Xo ne'ielala ne anu voxo vilemo, xe tu'umaxu sou voxo vilevilesi ne anu iou vilesisi uasi.

✨ 6:19: Iak 5:1-3 ✨ 6:20: Mat 19:21; Luk 18:22 ✨ 6:25: Pil 4:6; 1Ti 6:6-8; 1Pi 5:7 ✨ 6:26: Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 ✨ 6:29: 1Ta 10:4-7; 2A'a 9:3-6 ✨ 6:32: Mat 6:8 ✨ 6:33: 1Ta 3:11-14; Lex 37:4, 25; Rom 14:17

7

*Mamu sou Ngatilovo sou 'Ili'ilixo Noxi'a ta Mitema Ane Va'axu
(Luk 6:37-38, 41-42)*

1 *Mamu sou ngatilovosou 'ilixoi'a ta menexinge, mo sou Lataua utilovosou 'ili'ilixomengi uasi. 2 *Xo Lataua utilovosou 'ili'ilixomengi iou vilesisi aloxo ngingi ngetilovosou 'ili'ilixoi'a ta menenginge ne. Mo utilovosou 'ili'ilixomengi iou vilesisi aloxo ngingi ngetilovosou 'ili'ilixoi'a ta menexinge. 3 Ia tava'u loxovaa la sou namaisou 'ili'ili se'i no iou itema vile noxou Lataua e anu loxo vivine, ia nini namaisou ovu alelaxu e muxolu no ieni ne ua. 4 Nini namaisou ovu alelaxu uxolu no ieni uasi io loxovaa la sou navikalanu vivine lexe, 'Vivilo ieni uvaxailosi mo axexeenu, 'ili'ili no ieni.' 5 La nini loxo itema sou kalavoi manina, tei la nini naxexeenu ovu alelaxu no ieni 'o, ka sou namalei lamana laixe la sou naxexeenu 'ili'ili se'i noxou vivine iou ne. 6 Mamu sou naa'aane'i ta a'aa no 'a mimii ane malemalenga, mo mamu sou ngingi ngasu'anu tualemengi ulai noxi'a ta memee. Lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne la ane'i inalamalaxo'u no tava'a, xe ukalu la ixiu une'e noxinge la ingangasinge mo iteateangengi.

*Ngalinga mo Ngakamuli Xe Ngapolopolo
(Luk 11:9-13)*

7 *Lexe ngalinga utotomu noxou Lataua la Anu ulosinge mo ngakamulinu utotomu la ngaxalisou xe ngapolopolo noxou utotomu la ukisiinu aitenga noxinge. 8 *La sou ane'i ane ilinga noxou utotomu la Anu ulosi'a mo ane'i ane ikakamulinu utotomu la ixalisou, xe ane'i ane ipolopolo utotomu la Lataua ukisiinu aitenga noxi'a. 9 'Ena'ei noxinge 'olu ulingau veleti la anu ulosou lavo'o? Male uasi. 10 Mo lexe ulingau sinana la anu ulosou sinaveveeni? Male uasi. 11 *Aloxo ngingi ta mitema ta masua, ia ngelavusou ngalosi'a ta 'ilinge mimii lailaixesi. La sou loxovaa noxou Maminge ane muxolu teitexi no opo loxotolo ulavusou ulosi'a ane'i ane ilinga mimii lailaixesi. 12 *La nga'oxonu mii ulai noxi'a ta mitema aloxo ngingi ngemasaxa lexe ane'i i'oxo une'e noxinge ne. Xo mimii ane ne mikaukavunu muai no nano no anu lavukusou lapuloto noxi'a ta mitema sou palomatana.

*Aitenga Kitu'a Xe Aitenga Tatila
(Luk 13:24)*

13 Mo ngingi xavingengi sou nga'unalai no anu aitenga kitu'a. Xo aitenga mo vote'i ane ulai no anu taxasou navunavu ne toxoxa'a, la anu se'isisi noxi'a ta mitema tavu'alo sou imulinu. 14 Ia aitenga mo vote'i ane ulai no tualasou mauai ne kitu'asi, la ta mitema ta ta'eisi i'unalai no anu.

*Ovu Xe Ngiaxu
(Luk 6:43-45)*

15 *Ngingi ngasaxi laixe noxi'a ta mitema sou palomatana kalakalavoi, xo ane'i itokolomoxu sipsip laxisou no ale no vasime'a, ia opone'i ne loxo ta a'aa ta vova. 16 *La sou nenge tatongone'i ta mitema sou palomatana kalakalavoi aloxo, nenge tatongonu ovuovu no anu ngiangiaxu. La sou ta mitema imomomosou ielexu ovu ngiaxu no anu xuxua uasi mo uaini ngiaxu no anu lamota anaanaxu uasi. 17 Aloxo ne la ovuovu laixe ne unene'a la uxalixu temanu laixe ia ovuovu ane masua unene'a la

* 7:1: Rom 2:1; 1Ko 4:5; Iak 4:11-12   * 7:2: Mak 4:24   * 7:7: Mak 11:24; Ioa 14:13; 15:7; 16:23-24   * 7:8: 1Ioa 3:22; 5:14-15   * 7:11: Iak 1:17   * 7:12: Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10   * 7:15: Mat 24:24; Apo 20:29; 2Pi 2:1   * 7:16: Xal 5:19-22; Iak 3:12

tematemanu ne anu masua. ¹⁸ Ovu laixe umomomo sou unene'a la temanu masua uasi, mo ovu masua anu umomomo sou unene'a la temanu laixe uasi. ¹⁹ ✧Ovuovu tavu'alo ane ne ulavusou unene'a laixe uasi, la ixeta'u ka ileanu ulu'elai no navu. ²⁰ ✧Aloxo ne la sou ngingi ngatoxonu itemasou palomatana kalakalavoi xe itemasou palomatana manina no anu 'ilixo noxi'a aloxo ngatoxonu ovuovu ne no anu ngiangiaxu. ²¹ ✧Ia ngingi ngaxavutala lexe ta mitema e ilavusou imoxo'ilo lexe tila tila i'unalai no anu saxisaxila'u no opo loxotolo. Uasi. Ia 'ei ane umulinu masaxa noxou Mamilo muxolu teitexi no opo loxotolo anu si a u'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua. ²² No 'a voxo sou vaivaikala tila noxou Lataua la ta mitema tavu'alo ivikalaleli aloxo 'o, 'Tila Tila nexi e texaxai loxo ta mitema sou palomatana no ualasiné ano, mo nexi tekusai'a ta uleenu ta masumasua no ualasiné xe nexi te'oxonu sosovo tavu'alo ano.' ²³ ✧La eni avikala lamana noxi'a aloxo 'o, 'Eni alavusinge sevile uasisi manina, ngingi ngamitema sou nga'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua ane, ngalai va'axu.'

Ta Mitema Tamei Mitulusou Tani
(Luk 6:47-49)

²⁴ Aloxo ne la sou lexe ane'i ane ilomusou mo imulinu vaivaikala noxilo 'o, mo imuxaxu no tane'i, la ane'i aloxo itema e xavutalau laixe la mutulusou taasou teitexi no kulukisou. ²⁵ La'iuu usili la ulu'e mo lexa uanianipaa mo atume uili une'e utuvu vaxa no anu tani ne, la tani ne umomomosou ulapau uasi. Xo anu mutulu teitexi no anu kulukisou. ²⁶ Ia ane'i ane ulomusou vaivaikala noxilo 'o, ia imuxaxu no tane'i mo imulinu uasi, la ane'i aloxo itema e xavutalau laixe uasi, la mutulusou taasou teitexi no i'oi'i'oi. ²⁷ La'iuu musili mulu'e mo lexa muanianipaa mo atume muili mune'e musu'a vaxa no anu tani ne la mulapau. Anu mulapau ne la masua avile." ²⁸ Iesu muxalilixu vaikala ne mukalu, la ta mitema tavu'alo mikuluke manina no anu vaikala noxou. ²⁹ ✧Xo Anu mulosi'a lavulavu ne loxo ta mitema sou lapuloto ilavusou i'oxo'oxonu uasi, ia Anu mulosie'i loxo itema e anu munó'u xavi sou u'oxonu.

8

Iesu Mupamaulinu Itema E Vulukali Mu'oxonu
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Iesu molu no laxa'ilu sou mulu'e, la ta mitema tavu'alo mimulinu. ² Xe ili'i la itema vile vulukali mu'oxonu ne mune'e noxou Iesu. La muxola'u tava'u vo'oxu mo mutangatulu no talaxu la muvikalalanu sou lexe upamaulinu. La sou muvikalalanu aloxo 'o, "Lexe nini namasaxa la napa-maulileli mo eni axali malemalenga." ³ La Iesu mukasivaxa no vasimolu la muvikalalanu aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe nini naxali malemalenga." Xe alaxu vilesisi o la vulukali ne muxexee avile mole anu mumalemalenga. ⁴ ✧Xe Iesu muavuti la mupalusou mulai. La mulosou vaikala pekia'u aloxo 'o, "Nalai ia umomomo sou naa'alou evile no anu mii ane eni e'oxonu noxine o uasi manina. Ia nalai namaxainesi noxi'a ta aili'i mo nalosi'a mii ane i'elaxu ulai noxou Lataua loxo Mosesi mulemolu sou napala'alixu lexe nini nexali malemalenga no iou Lataua mukalu mo sou ta mitema imaisou la ilavu lexe nini vasimene laixe mukalu."

✧ 7:19: Mat 3:10; Luk 3:9; Ioa 15:6 ✧ 7:20: Mat 12:33 ✧ 7:21: Luk 6:46; Iak 1:25 ✧ 7:23: Lex 6:8; 2Ti 2:19 ✧ 7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 ✧ 8:4: Liv 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

Iesu Mupamaulinu Itema sou Uulaxune'i ta Mitema Itemaxu Ta'uve sou 'Oto'oto

(Luk 7:1-10)

⁵ Iesu mu'unalai no tuala tila ne Kapenaumu, la itemasou usaxila'a ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto ne Romu mune'e la mutali'isou Iesu sou usu'ulinu, ⁶ "Tila, itemasou xaixai noxilo mupipiena mo anu vasimolu usoisoli xe navunavu mu'oxonu mo a uai no tani." ⁷ La sou Iesu muvikalanu aloxo 'o, "Eni alai mo apamaulinu." ⁸ Ia itema sou usaxila'a ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Tila eni amitema a laixe sou nini na'una no taasilo uasi, nini navikalasi la sou itema sou xaixai noxilo ne anu umauli la." ⁹ Eni evikala loxo ne, xo eni exolu no laxa'a ta mitema e ane'i mino'u sosovo sou isaxilailo, mo ta mitema sou 'oto'oto ane eni esaxila'a mixolu no laaxo kalumo. La sou lexe eni apalusou vile lexe nalai la anu ulai, mo avikalanu vile lexe nane'e la anu une'e. Xe avikalanu itema sou xaixai noxilo lexe na'oxonu mii 'o la anu u'oxonusi. ¹⁰ Xe Iesu mulomu vaxa noxou la mukuluke. La sou Anu muvikalane'i ta mitema e mimulinu ne aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina lexe eni amaisou itema vile nonixi noxinge ta Isilaeli ne umuxaxu taanu, loxo itema o uasi. ¹¹ *La sou eni avikalangengi aloxo 'o. Ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi tavu'alo me'a no aso uxali xe no aso u'una ilai ino'u tanixa'a sou ilo'a Avalaamu mo Aisaki xe Iakovo ixolu ipita la i'ani no anu la'ilali tatila teitexi no opo loxotolo. ¹² *Ia ta Iutaia e Lataua musosovosi'a tei sou lexe ixolu no anu saxisaxila'u noxou ne Anu ukusai'a ilai no tuala sou isivoxo no 'a xalee a ne itatama mo anaxa'a ukalakikiki no anu." ¹³ La Iesu muvikalanu itema sou uulaxune'i ta mitema sou 'oto'oto lexe "Nini nalai, la sou mimii uxali noxine aloxo nini nemulaxu taneni no anu mukalu." La muisalili no voxo ane ne la itema sou xaixai noxou ne anu mauli.

Iesu Mupamauline Pita Leuanu

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Xe Iesu mulai muxali no tani noxou Pita, la mumaisie Pita leuanu ne iai no luu, xo pipiena mu'oxone mo vasimele ialuxu. ¹⁵ Xe Anu muavuti la mulai noxie la mukasi vaxa no avole la pipiena ne muxexesie la sou ane mitulu sou mixutuxuxa'a la'ilali. ¹⁶ Xe no 'olovoxo la ta mitema mino'a ane'i ane ta uleenu ta masumasua mixoo noxi'a sou mine'e noxou, la Anu mukusai'a ta uleenu ta masumasua sou mixexesi'a ta mitema ne. Xe mupamauline'i ane'i ane mipipiena. ¹⁷ *Anu mu'oxonu aloxo ne sou umomoso vaikala noxou Lataua mulaa no anaxu itemasou palomatana noxou Aisaia muvikala aloxo 'o, "Anusii uxexeenu vovolea iouiou noxinge mo utavulenu tu'umaxu noxinge."

Iesu Muvikala no Anu 'Ili'ilixo sou Imulinu no Anu

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Ioxe Iesu mumaisi'a ta mitema tavu'alo mitulu mixaliliu, la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Nenge talai no kupa xalee vile." ¹⁹ Ia itema vile sou lavulavu no 'a lapuloto mune'e la muvikala Iesu aloxo 'o, "Tila eni emasaxa lexe amulineni mo nini nalai ne'ei ne la eni amulinenisi." ²⁰ *La sou Iesu mukolinu aloxo 'o, "Ta a'aa ta vova ne si'a taxa no 'a lialia sou iai no anu, mo ta ngiala kalumo ne si'a iomu sou iai no anu, ia itema 'Olu ne sou tani sou uai no anu uasi." ²¹ *Itema vile sou xaixai noxou muvikalanu Iesu aloxo 'o. "Tila eni amasaxa lexe amulineni ia eni

* 8:11: Luk 13:29   * 8:12: Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28   * 8:17: Ais 53:4   * 8:20: 2Ko 8:9

* 8:21: 1Ta 19:20

alai a'asixu mamilo tei o.” ²² La Iesu muvikalanu lexe, “Nini nane'e mo namulileli, ia ta mitema ane misoisoli ne ane'i me'a i'asixa'a la.”

Iesu Mukaitolonu Atume Toxoxa'a Ilou Luaki
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Xe Iesu mutelo no 'a uaxa la ta molomolo noxou mimulinu, ²⁴ *ilo'a milai nonixi no kupa la sivo tatila xe xasi tatila muavuti la muxiuxiunu uaxa la luaki mupei mu'una no uaxa, ia Iesu ne Anu muai. ²⁵ Ia ane'i milai sou mitulusou la mivikalanu lexe, “Tila nasu'ulinenge, xo nenge 'alal'ai sou ta'uo'uo.” ²⁶ *La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Muxamuxaxu tangengi noxinge ne anu kitu'a manina, loxovaa la sou ngingi nge'ume 'o?” Xe Anu muavuti la mukaitolonu atume ilou xasi ne la atume mukalu la lexa kalumo ne muai se'isisi manina. ²⁷ La sou ane'i mikuluke no anu, la mivikala lexe “Itama ma'ia 'o, e mukaitolonu atume ilou lexa la milomuxu 'o?”

Iesu Mukusai'a ta Uleenu ta Masumasua Noxi'a ta Mitema ta Tamei
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Iesu muxali no xalee lia tila ne Xadala, la muxalisi'a ta mitema ta tamei ta uleenu ta masumasua mixolu noxi'a. Ane'i mimaisou Iesu la me'a no lousi'a ta mitema misoisoli mine'e noxou. Ta mitema ta tamei ne ta uleenu ta masumasua mi'oxone'i ilou la ilou mivova manina la ta mitema imuamua'i no vote'i mautunu ane ne uasi. ²⁹ *Ane'i mimaisou Iesu, la ilou mi'ava mulai noxou aloxo 'o “Nini Lataua 'Olu, loxovaa, voxo a uao, ia nini nene'e sou na'oxo masuanexi io?” ³⁰⁻³¹ Mo miavuti la mivikalanu aloxo 'o, “Lexe nini nexasaxa sou nakusaixe la napalusixe talai ta'unalai noxi'a ta memee e laoluxa'a iuveuve 'alal'ai no laxa'ilu 'olele.” ³² La sou Anu muvikalane'i lexe, “Ioxe ta uleenu ta masua ngalai mo nga'unalai noxi'a ta memee.” La sou ane'i milai mi'unalai noxi'a ta memee la miave milai no kisou maea la mitalotaloxo milu'elal'ai no kupaxu la mi'uo'uo la misoisoli. ³³ Xe ta mitema sou isaxila'a ta memee ne mimaisou mii ane ne la mi'lume la milai mia'alo no anu mii ane muxali noxi'a ta mitema ta tamei e ta uleenu ta masumasua mixolu noxi'a ilou ne no tuala. ³⁴ La sou ta mitema tavu'alo no tuala tila ne mine'e noxou Iesu, mimaisou la ane'i mivikala pekia'u noxou lexe usukusou lia xalee tila ne mo ulai.

9

Iesu Mupamaulinu Itama Vile Vasimolu Musoisoli
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ *Iesu mutelo no uaxa la mulai no kupa xalee levi la mulai muxali no tualasou ne Kapenaumu. ² La ta mitema mitavulenu itama vile vasimolu musoisoli muai no mo'esou la mine'e noxou Iesu. No mine Iesu mumaisou lexe ta mitema ne mimuxaxu tane'i manina la muvikalanu itama e vasimolu musoisoli ne aloxo 'o, “Alixeni taneni utulu vilesisi. Eni exiunu tumalilou 'ili'ilixo masumasua noxine.” ³ No mine Anu muvikalanu itama ne aloxo ne, la ta mitema sou lapuloto milomusou la xavutala muxali noxi'a lexe, “Itama ne mivikala masua noxou Lataua.” ⁴ *Ia Iesu mulavusou xavutalal'ai ne xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o. “Loxovaa la sou ngingi nga'oxonu xavutala masua u'oxoo masuanu tangengi 'o?” ⁵ Vaikala anevaa se'isisi sou eni alemolu, lexe eni avikala lexe eni exiunu tumalilou 'ili'ilixo masumasua noxine ne, uasi, avikala lexe natulu mo namuamua'i. ⁶ *Eni emasaxa lexe ngingi ngalavu sou lexe Itama 'Olu muno'u xavi sou uxiiunu

* 8:24: Lex 4:8 * 8:26: Mat 14:31; Lex 89:9 * 8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 * 9:1: Mat 4:13

* 9:4: Luk 9:47; Ioa 2:25 * 9:6: Ioa 17:2

tumalou no anu 'ili'ilixu masumasua noxi'a ta mitema.” Xe muavuti la muvikalanu itema e vasimolu musoisoli ne lexe, “Natulu mo nano'u mo'esine mo nalai no taasine.” ⁷ La itema ne mutulu la mulivu mulai no taasou. ⁸ Ta mitema tavu'alo mimaisou la mikuluke manina la mi'itinu Lataua ualasou no anu xavi ane Anu mulosou itema ne.

Iesu Mu'avalou Mataio
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Xe Iesu mumuamua'i mulai la, la mumaisou itema vile ualasou lexe Mataio uxaxai no anu tanisi'a ta mitema sou inono'u lamoli. Iesu muavuti la muvikalanu lexe, “Nane'e mo namulileli.” Xe Mataio muavuti 'o la mumulinu. ¹⁰ Xe ili'i no mine Iesu mulai sou u'ani no tani noxou Mataio, la ta mitema sou ino'u lamoli tavu'alo mo ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua mine'e la Iesu ilo'a ta molomolou mi'ani mipita. ¹¹ ✧No mine ta Palisaio mimaisou aloxo ne, la mitali'isi'a ta molomolo noxou Iesu lexe, “Loxovaa la sou itema sou uosinge lavlavu ilo'a ta mitema sou ino'u lamoli xe ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua i'ani'ani 'o?” ¹² Ia Iesu mulomusou vaikala noxi'a ne la sou muvikalane'i aloxo 'o, “Ane'i ane mipipienasi ilavusou ilai noxou itema sou pamauli, ia ane'i ane ipipiena uasi, ilavusou ilai noxou itema sou pamauli uasi.” ¹³ ✧Ia ngalai mo ngakamulinu vaikala ane 'o laaxu laixe, vaikala ne muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvika lexe, “Eni masaxa tatila noxilo lexe ngingi ngaalaunasinge ngatongato'o ia amasaxau mii e nga'elaxu uasi. Xo eni xaixai noxilo aloxo 'o, eni ene'e sou a'avalai'a ane'i ane milapu uasi, ia eni ene'e sou a'avalai'a ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasua.”

Talitali'i sou Pelemu
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ ✧Alaxu vile la ta molomolo noxou Ioanesi mine'e noxou Iesu la mitali'isou aloxo 'o, “Loxovaa la nexi noxi'a ta Palisaio ta pelemu ia ta molomolo noxine ilavusou ipelemu uasi 'o?” ¹⁵ La sou Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Lexe mauu lexe sou utaula'i alavua, la male ta menexu opone'i tu'umaxu uasi, xo no voxo ane anu ilo'a ixolu 'o uasi, ia ili'i ane'i inou itema ne ulai ukala la anu ilo'a ta menexu ixolu la ua, la sou ane'i ipelemu sou no anu la'ilali. ¹⁶ Lexe tokolomo veveeni vile teinu ukakaa la itema vile umomomo sou uno'u lavalava xasixu alavua ia ulai usimenu vaxa no anu uasi. Xo lavalava xasixu alavua ne ulapunu tokolomo veveeni ne la u'oxonu ukakaa tatila la. ¹⁷ Mo itema vile umomomo sou usixolonu uaini alavua u'unalai no anu uaini vexasou teinu uasi, xo maasi la ukakaa la uaini unixi uatu la u'oxonu uaini xalusou ne ukakaa la masua avile. La sou inixi'u uaini alavua u'una no anu uaini alavua vexasou la anu uxali laixe.”

Iesu Mupamauline Molomolo Vile Misoli Xe Sema Vile Mikasou Iesu Tokolomou

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ No mine Iesu uvivikalane'i ta molomolo noxou Ioanesi, la itema sou usaxila'u taasou lalotu mune'e muxola'u tava'u vo'uxu mulu'elai no talaxu Iesu la muvikalanu lexe, “Alixeni sema misoli 'alalae'e 'o la sou nane'e mo namulaxu avone no vasimele mo sou ane imauli la.” ¹⁹ Xe Iesu muavuti la mumulinu la ta molomolou kalumo mimulinu. ²⁰⁻²¹ ✧Ane'i mimuamua'i milai la sema vile ne sialu ulu'e noxie tauu ie mavulovexa mo mulu'e lia tamei mimuamua'i mine'e no talou Iesu la mivikala no tane lexe, “Lexe eni akasou tokolomousi la eni laixelesi.” La sou ane milutu milai mikasou

tokolomou. ²² Ia Iesu iou muxiu la mumaisie sema ne la muvikalane lexe, “Alixeni, taneni utulu vilesisi xo muxamuxaxu taneni noxine si'a mupamaulineni.” La sema ne laixene ane 'alalaaenesi. ²³ Xe no mine Iesu mulai mu'unalai no tani noxou itema sou usaxila'u lalotu, la mumaisi'a ta mitema itautauu vei xe ta mitema e mine'e mipita sou soli ne itatama, la nalolomu uasisi manina. ²⁴ Anu mu'avuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngalailai. Molomolo ne isoli uasi ane miai ane.” Ia ane'i milomusou aloxo ne la mikekeiou. ²⁵ Xe ili'i no mine ta mitema milailai no ale mukalu, la Anu mulai mukasi vaxa no avole molomolo ne, la mutulasio la ane mitulu. ²⁶ La a'alosou mii ma'ia ane Iesu mu'oxonu ne mulai no xalee tuatuala mukalusi.

Iesu Mupamauline'i ta Mitema Tamei Ie'i Seleveenu Xe Vile Anaxu Mutomu

²⁷ *Iesu musuku no tuala ane ne sou mumuamua'i mulai ia ta mitema tamei ie'i seleveenu mimulinu la mi'ava aloxo 'o, “Nini Deviti 'ilusunu, nini taneninexe noxou.” ²⁸ Anu mu'unalai no tani la sou ta mitema tamei e ie'i seleveenu ne mine'e noxou, la Iesu mutali'isi'a ilou aloxo 'o, “Loxovaa ngingi ngongo'u ngemuxamuxaxu tangengi lexe eni amomomo sou a'oxo mii ane 'o?” La ane'i ilou mikolinu vaikala lexe, “Aani Tila.” ²⁹ La sou Iesu mukasivaxa no ie'i ilou la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ngongo'u ngemuxamuxaxu tangengi noxilo aloxo ne la sou mii ane ne anu uxali noxinge ngongo'u.” ³⁰ *La ie'i ilou mukaa mo lamana laixe. La Iesu muvikalane'i ilou pekia'u aloxo 'o “Ngongou ngaa'alo mo evile ulavu no anu mii ane 'o uasisi manina.” ³¹ Ia ane'i ilou milai la mia'aloXu mii ma'ia Iesu mu'oxonu noxi'a ilou la a'alo ne mulai no xalee lia tila mukalusi. ³² No mine ane'i ilou miuatulai la itema vile uleenu masua mua'aisou mo ulavusou uvivikala uasi mino'u mi'unanu noxou Iesu. ³³ *La Iesu mukusau uleenu masua ne la itema e uvivikala uasi ne muvikalala. Xe ta mitema mimaisou la mikuluke manina, la mivikala lexe, “Mii vile aloxo 'o uxali mo tamaisou tatei ne Isilaeli uasi.” ³⁴ *Ia ta Palisaio mivikala lexe, “Anu ukusai'a ta uleenu ta masumasua no anu xaviinu Velusavelu ane.”

Ta Mitema sou Xaixai ta Ta'eisi

³⁵ *Iesu mulai muxixaoxao no tuala ta tatila xe no tuala kitukitu la mu'unalai no taasou lalotu la mulosi'a lavulavu, xe mua'aloXu a'alo lailaixe sou saxisaxila'u noxou Lataua. Mo mupamauline'i ta mitema pipiena iouiou mu'oxone'i. ³⁶ *Ia no mine Anu umaishi'a ta mitema tavu'alo la tanuxa'a xo ane'i mixolu ne mixovulaulausi, xe mixolu masua loxo ta sipsip tatanane'i uasi. ³⁷ *La muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo, “Xai lingamo mukalu ia ta mitema sou ikokoli tapiena uasi. ³⁸ La sou laixe lexe ngingi ngalinga noxou Tila sou xai ne mo upalusi'a ta mitema sou xaixai la sou ine'e ikokoli no xai ne.”

10

Iesu Musosovosi'a ta Mitema sou Xaixai Noxou Mavulovexa Mo Mulu'elia Tamei

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ *Iesu mu'avali'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'elia tamei mine'e noxou, la mulosi'a xavi sou ikusai'a ta uleenu ta masumasua iuatu noxi'a ta mitema xe ipamauline'i ane'i ane pipiena iouiou mu'oxone'i.

* 9:27: Mat 20:29-34   * 9:30: Mat 8:4   * 9:33: Mak 2:12   * 9:34: Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   * 9:35: Mat 4:23; Mak 1:39   * 9:36: Iti 27:17; 1Ta 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34   * 9:37: Luk 10:2   * 10:1: Mak 6:7; Luk 9:1

² Ane'i ta molomolo mavulovexa mo mulu'elia tamei ne ualualasi'a aloxo 'o. Vile Saimoni, ualasu vile lexe Pita ilou vimou Andeleasi mo Sevetaio ta 'olu ta tamei Iakovo ilou Ioanesi. ³ Mo Pilipi mo Vatolomaio mo Tomasi mo Mataio itema sou uno'u lamoli mo Iakovo, Alipao 'olu mo Tadiasi, ⁴ Mo Saimoni anu itema vile noxi'a ane'i ane ixavutala lexe ane'i me'a isaxila'u tualasi'a xe Iudasi e anu mitalonu Iesu no avo'a ta mitema sou mivau. ⁵ Ane'i ta molomolo mavulovexa mo mulu'elia tamei ne Iesu mupalusi'a milai la mupela'a aloxo 'o. "Mamu sou ngalai noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi, mo nga'unalai no tuala ta tatila ne Samalia uasi." ⁶ *Ia ngalai noxi'a ta sipsip ne Israeli e mixovulaune'i. ⁷ *Mo lexe ngalai la nga'alo lexe saxisaxila'u noxou Lataua a mune'e 'alai mukalu. ⁸ Ngapamauline'i ane'i ane mipipiena, mo ngatulusi'a ane'i ane misoisoli mo ane'i ane vulukali mu'oxone'i la ixali malemalenga xe ngakusai'a ta uleenu ta masumasua e mixolu noxi'a ta mitema. Mii ma'ia ngingi ngeno'u ne ngeno'u vitanisi la sou ngingi ngalosi'a ta mitema vitanisi. ⁹ *Mo mamu sou ngano'u lamoli xoulu mo siliva xe kopa ngataanu no vasimenge. ¹⁰ *Mo ngamuamua'i la ngano'u tiva aoao mo ngano'u tokolomo veveeni ta tamei mo siove sou tava'inge xe vilaxo sou ngavilaxo no anu uasi. Xo itema sou xaixai umuamua'i la ane'i ilosou mimii. ¹¹ Xe ngingi nga'unalai no tuala tila mo no tuala vile la ngingi ngakamulinu laixe 'o lexe itema 'ei no tuala ane ne anu laixe mo itema mulapu, la sou ngingi ngongi'a itema ne ngaxolu ulai uxali no voxo ane lexe ngingi ngasuku no tuala ane ne. ¹² *Lexe ngingi nga'unalai no tani vile la ngavikalane'i ane'i ane ixolu no nano no tani ne lexe, "Lataua uxolu noxinge." ¹³ Mo lexe nga'unalai no tani vile xe ane'i i'osasinge, la ngingi ngavikalane'i lexe opo se'isisi ne uxo noxinge xe i'osasinge uasi, la opo se'isisi ne ulivu une'e noxinge. ¹⁴ *Ia lexe ngalai ngaxali no tuala tila vile xe no tuala vile ia ta mitema sou tuala ne i'avalinge mo ino'inge nga'unalai no tani uasi mo ilomungenge uasi, xe no mine ngalaa la ngavatasou lomulo no tava'inge ia ngasuku ngalai no tuala vile la. ¹⁵ *Eni avikalangengi manina lexe, no anu voxo sou ta mitema itulu no anu vaivaikala la tuala tatila ne ino'u tu'utu'umaxu tatila manina ua'ulixu tu'utu'umaxu noxi'a ta Sodomu xe ta Xomola.

Tu'utu'umaxu Tavu'alo Uxali
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ *Eni apalusinge ngalai loxo ta sipsip ilai no taine'i ta a'aa ta vova. Aloxo ne la sou ngingi ngamulinu 'ilixu noxi'a ta sinana ta veveeni mo ngaxavutalanu mii ma'ia sou lexe ngingi nga'oxonu mo ngamulinu 'ilixu laixe noxi'a ta ngiala ta kuau. ¹⁷ *Mo ngasaxila'inge laixe noxi'a ta mitema. Xo ino'inge la ilai itulusinge no anu vaivaikala no ie'i ta tatila no anu pita noxi'a la ipuapusinge no nano no taasou lalotu noxi'a. ¹⁸ Tava'u xo ngingi noxilo, la sou ane'i itulusinge no ie'i tamitema sou xaixai noxi'a ta tamutuxu tuatuala mo tatananu tuatuala, la sou ngingi ngaavuti sou nga'aloXu a'alo laixe ulai noxi'a xe ulai noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi. ¹⁹ Xe lexe itetelisinge ngalai ngatulu no anu vaivaikala, la ngaxavutala piena no 'a vaikala sou ngalemolu uasi, mo ngaxavutala lexe ngavikala a loxovaa uasi. Xo no voxo ane ne vaikala uxali no anangenge vitanisi. ²⁰ *La sou ngingi ngalavusou lexe ngingi ane ngavivikala ne uasi. Uleenu

* **10:6:** Iel 50:6 * **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9, 11 * **10:9:** Luk 10:4 * **10:10:** Luk 10:7; 1Ko 9:14 * **10:12:** Luk 10:5-6 * **10:14:** Luk 10:10-12; Apo 13:51 * **10:15:** Mat 11:24; Iud 1:7 * **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 * **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 * **10:20:** Ioa 14:26

noxou Maminge ane uxolu noxinge la uvivikala ne. ²¹ ✧Itēma vile uavuti la ukalanu vimou sou ivau usoli, mo ta molomolo kalumo ne ta mami'a i'oxoo aloxo ne noxi'a. Xe ta 'ili'ili'a ne, iavuti xe iasaxai'a ta mami'a ilo'a ta neni'a la ikalane'i ulai sou ive'a isoisoli. ²² Ulai la ta mitema imasaxainge uasi xo ngingi noxilo, ia 'ena'ei ane utulu pekia'u ulai utalo no anu soli la Lataua upamaulinu. ²³ Mo lexe i'oxoo masuangengi no tuala vile, la nga'ume ngalai no tuala vile. Mo avikalangengi manina aloxo 'o, ngingi ngalai ngakalusou tuatuala ta tatila no nano no tuala tila ne Isilaeli uao ia Itēma 'Olu une'e.

²⁴ ✧Molomolo anu utila noxou tilasou e ulosiou lavulavu uasi xe itēma sou xaixai anu tila noxou tilasou uasi. ²⁵ ✧Anu laixe lexe molomolo ne uxali umomomo loxo tilasou sou ulosiou lavulavu la anu mumomomo. Xe itēma sou xaixai kalumo uxali umomomo loxo tilasou. Ia lexe tatananu tani ilemolu lexe Velusavelu ne uxolu no nano no tani ne, la ane'i ane mixolu no nano no tani ne ileme'a lexe ane'i ta masua manina.

Ta mitema I'umolu Lataua

(Luk 12:2-7)

²⁶ ✧La sou nga'ume noxi'a ta mitema uasi xo mii ma'ia ane misu'asou mo mitalumeiou ne ulai ili'i la upala'a xo mii ma'ia ane mutalume ne ili'i la utalume uasi. ²⁷ Mo vaikala ma'ia eni evikalangengixu no isivoxo 'o ne ngingi ngaa'aloxu no lamana. Mo mii ma'ia emunusou no sangalinge ne ili'i la ngalai ngatulu teitēxi no tani kisou la ngaa'aloxu noxi'a ta mitema. ²⁸ ✧Mo mamu sou nga'ume noxi'a ane'i ane ivau vasimengesi usoli, ia imomomosou ivau uleengengi uasi. Ia laixe lexe nga'ume noxou Anu ane umomomo sou ukalusou vasimenge xe uleengengi no anu navu e kaluxu uasi. ²⁹ Ia ngingi ngelavu lexe ta mitema ilotone'i ta ngiala kitukitu tamei no anu kesi vile. Ia Lataua usaxila'u mimii iouiou mukalusi mo lexe mii vile u'oxonu ngiala kitu'a vile ne usoli, la Lataua mulavusou. ³⁰ Mo laxusinge no kisinge ne Lataua muitisou mukalu. ³¹ ✧La sou nga'ume mamu xo ngingi ngeuaulixa'a ta ngiala ta kitukitu moso ne.

Nenge Mamu sou Tamaela Mo Tavikala Lamana Lexe Nenge Taxolu ta Mitemau Iesu

(Luk 12:8-9)

³² La sou 'ei ane uvikala lexe anu ulavusilo no ie'i ta mitema, la eni kalumo avikala lexe eni elavusou no iou Mamilo teitēxi no opo loxotolo. ³³ ✧Ia 'ei ane uvikala lexe anu ulavusilo uasi no ie'i ta mitema, la eni kalumo avikala lexe eni alavusou uasi no iou Mamilo teitēxi no opo loxotolo kalumo. ³⁴ Loxo io ngingi ngaxavutala lexe eni ene'e sou akalusou 'oto'oto no lia 'o uasi, eni ene'e 'o sou axalixu 'oto'oto no taingengi. ³⁵ ✧Mo eni ene'e sou axalilixu kalipala la, itēma 'olu mulu uxui u'oxo masua noxou momu xe 'olu sema i'oxo masua noxie nenie xe ua'ane i'oxo masua noxie nenie. ³⁶ La ane'i ane ilo'a itēma ne ixolu no tani ne ixui imolosi la ne'i ngatongato'o. ³⁷ Mo 'ena'ei ane umasaxai'a momu ilee nenusi manina ia umasaxailo manina uasi, la anu noxilo uasi. Mo 'ena'ei ane umasaxau 'olu mulu ilee 'olu semasi manina ia umasaxailo manina uasi la anu noxilo uasi. ³⁸ ✧Mo 'ena'ei ane utavulenu ovu valautu noxou ia umulileli uasi la anu noxilo uasi. ³⁹ Mo 'ena'ei ane tanuxu maulixu ne ili'i la uxovulaunu, xe 'ena'ei ane

✧ **10:21:** Mai 7:6; Mat 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 ✧ **10:24:** Luk 6:40; Ioa 13:16; 15:20 ✧ **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 ✧ **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 ✧ **10:28:** Rom 8:31; Iak 4:12 ✧ **10:31:** Mat 6:26 ✧ **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2Ti 2:12 ✧ **10:35:** Mai 7:6 ✧ **10:38:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Ioa 12:25

ulosou maulixu sou ua'aloXu a'alo laixe noxilo ne ili'i la anu uxalisou mauli.
⁴⁰ ✧ Mo 'ei ane u'osasou uno'u itema ane eni epalusou, la anu u'osasou uno'ilo kalumo. Xe 'ei ane u'osasou uno'ilo, la anu u'osasou uno'u anu ane mupalusilo. ⁴¹ Mo 'ei ane u'osasou uno'u itemasou palomatana xo anu itemasou palomatana ne ili'i la anu uno'u ulu loxo ane'i ta mitema sou palomatana mino'u. Mo 'ei ane u'osasou uno'u itema mulapu la anu uno'u ulu iou vilesisi aloxo itema mulapu uno'u ne. ⁴² Xe 'ei ane ulosi'a ane'i ane ualasi'a uasi lexa sou iixeu xo ane'i ta molomolo noxilo, la eni avikalangengi manina lexe itema ne unomomo sou uno'u na'u ulusou kalumo.

11

Ioanesi Itema sou U'ulosi'a ta Mitema Mupalusi'a ta Molomolo Noxou Milai Noxou Iesu *(Luk 7:18-35)*

¹ Ioxe ili'i no mine Iesu muvivilakane'i ta molomolo noxou mavulovexa mo mulelia tamei mukalu, la ane'i misuku milai no xalee lia tila ne Xalilaia. La mi'unalai no tuala tatatila sou Anu mulosie'i xe mua'aloXu vaikala noxou Lataua noxi'a ta mitema. ² Ioxe, no mine Ioanesi muxolu no taasou navunavu, la mulomusou a'alosou xaixai noxou Kalisito, la mupalusi'a ta molomolo noxou milai noxou. ³ Ane'i milai la mitali'isou aloxo 'o, "Nini itema e lexe nane'e ano 'o? Uasi, nexi texomaiou itema vile 'a uao." ⁴ Iesu muavuti la mukoline'i lexe, "Ngalivu ngalai noxou Ioanesi la nga'aloXu mii ma'ia ane ngemaisou xe ngelomusou. ⁵ ✧ Ngalai nga'alo lexe, ta mitema ie'i seleveenu mimalei, mo ane'i ane tava'a musoisoli ne mimuamua'i, mo ane'i ane vulukali mu'oxonu vasime'a ne laixene'i, mo ane'i ane ilolomu uasi ne milomu mo ane'i ane misoisoli ne mimauli. Xe ane'i ane lavuluti'a uasi ne, milomusou a'alo laixe noxou Lataua. ⁶ Mo 'ei ane umaissou xaixai ane eni e'oxonu xe xavutalau ukalipala uasi, ia xavutalau vilesisi noxilo, la anu u'osa."

⁷ Ioxe no mine ta molomolo noxou Ioanesi milivu mukalu la Iesu muavuti sou mua'aloi'a ta mitema lamana noxou Ioanesi aloxo 'o, "Ngingi ngelai no xalee lia vitanisi sou ngemaisou mii ma'ia? Ngelai sou ngemaisou atume muilisu visoviso volovoloxu? ⁸ Lexe uasi, la ngingi ngelai ne sou ngemaisou mii ma'ia manina? Itema vile mutokolomo no anu tokolomo lailaixe? Uasi, ane'i ane tokolomo no anu tokolomo lailaixe ne ixoxolu no tani noxi'a ta tatananu tualasi. ⁹ Aloxo ne la sou ngingi ngelai sou ngemaisou mii ma'ia manina ne? Itema sou palomatana vile? Ani, ia eni avikalangengi lexe itema sou palomatana ane ne muuliuli noxi'a ta mitema sou palomatana tatei. ¹⁰ ✧ Itema ane nesi ane'i mikaukavusou muxolu no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala lexe, 'Eni apalusou itema vile sou a'alo uuli noxine, mo upaipounu vote'isine tei.'

¹¹ Eni avikalangengi manina aloxo 'o. No taine'i ta mitema e ta neni'a mivo'one'i no lia 'o ne, vile uxali tatila manina loxo Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema uasi. Ia lexe itema ane uxali kitu'a manina no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua la anu utila noxou Ioanesi. ¹² ✧ Musoko no voxo ane Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema mua'alo mune'e muxali vaimomo 'o ne, la ta mitema e xavine'i ne i'oto'oto xavine'i sou lexe ino'u tualasou saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. La ane'i xavine'i sou i'oxonu 'ilixu iouiou mo i'oto'oto xe itetelisu mii ane ne.

✧ 10:40: Mak 9:37; Luk 10:16; Ioa 13:20 ✧ 11:5: Ais 35:5-6; 61:1 ✧ 11:10: Mal 3:1; Luk 1:76

✧ 11:12: Luk 16:16

¹³ Ta mitema sou palomatana mo Lapuloto noxou Mosesi mia'aloXu vaikala noxou Lataua mune'e mutalo no voxo ane Ioanesi muxali no anu. ¹⁴ *Ia lexe ngingi opongengi u'osa mo ngalomuxu la anu Eliasi e lexe une'e ane. ¹⁵ Ia lexe 'ena'ei ane mulavusou lexe sangalou a uxoxolu sou ulomu no anu la laixe lexe ulomu sou vaikala ane 'o. ¹⁶ Ia ta mitema mipaa vaimomo 'o, eni avikalasi'a a loxovaa? Ane'i loxo ta molomolo ixoxolu no tanixu pitapita, la mi'ava mulai noxi'a ta menexi'a lexe,

¹⁷ 'Nexi tevau xita lexe ngalei la ngingi ngamasaxa ngalei uasi, mo nexi telexe lexe sou soli la ngingi ngatama uasi.'

¹⁸ La sou ngingi ne aloxo ta molomolo ne, xo Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema muxali la u'ani xe uie uasi, la ngingi ngevikala lexe uleenu masua muxolu noxou. ¹⁹ *Ia itema 'Olu muxali xe mu'ani xe muieXu uaini la ngingi ngevikala lexe, 'Itema 'o ne uvunekaina mo uie u'okinu manina. Mo anu vaitami'a ta mitema sou itaxusou lamoli ilo'a ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua.' Ia ane'i ixaxai noxou Lataua sou imaxa'u lexe lavulavu noxou Lataua ne anu lavulavu maninasou."

Tuala Ta Tatila E Imuxaxu Tane'i Uasi ne Ino'u Navunavu Kaluxu Uasi (Luk 10:13-15)

²⁰ Ioxe, Iesu muavuti la mu'unalai no tuala ta tatila, la mu'oxonu sosovo tavu'alo ia ane'i ixiu opone'i uasi. ²¹ *La sou Anu muavuti la mulavixa'a la muvikala lexe, "Eni talelix'a ta Korasini ilo'a ta Vetesaida! Lexe sosovo ane eni e'oxonu noxinge 'o, a'oxonu ne ta Taia xe ne ta Saidoni, la ane'i ipalea sou itokolomoxu tokolomo sou tama xe i'uloxu no lomulo sou umaxa'u lexe ane'i mixiunu opone'i. ²² Ia eni avikalangengi aloxo 'o, no voxo ane Lataua utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala la tu'utu'umaxu uxali noxinge ne ua'ulixu tu'utu'umaxu noxi'a ta Taia ilo'a ta Saidoni. ²³ *Mo ngingi ta Kapenaumu loxovaa ngingi ngalai teitexi no loxotolo kalumo? Uasi, Lataua uleangengi ngalu'elai no lia no taxa kaluxu uasi. Ia lexe sosovo ane eni e'oxonu noxinge 'o, uxali noxi'a ta Sodomu la vaimomo 'o ta Sodomu a ixoxolu sio. ²⁴ *Ia eni avikalangengi aloxo 'o, tu'utu'umaxu noxi'a ta Sodomu ne kitu'a sesi ua'ulixu tu'utu'umaxu noxinge no anu voxo ane Lataua utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala."

Ngingi Ngane'e Mo Ngama'ila (Luk 10:21-22)

²⁵ *Ioxe Iesu muavuti la musolonu vaivaikala noxou la muvikala lexe, "Eni a'itinu Mamilo Lataua ualasou anu Tila teitexi no opo loxotolo mo no lia 'o kalumo. Xo Anu mutalumeu noxi'a ta mitema sou lavulavu xe itema mulavusou mimii latala ia mupala'alixu vaikala manina lamana noxi'a ane'i ane italoxolixa'a loxo ta molomolo. ²⁶ Ani, Mamilo nini masaxa noxine aloxo ne la sou nini ne'oxonu aloxo ne. ²⁷ *Mamilo anu mulosilo mimii tavu'alo mukalusi. Evile ulavusou Lataua 'Olu uasi, ia Momusi mulavusou mo evile ulavusou Momu uasi anu 'Olu anusisi mulavusou. La sou 'Olu mupala'alixu momu lamana noxi'a, ane'i ane Anu musosovosi'a lexe Anu ta na'u. ²⁸ *La sou ngingi ane tavuevulengenge tu'umaxu la ngane'e noxilo mo eni alosinge ma'ila. ²⁹ Ngatavulenu tavule noxilo loxo isakiinu no anu ta kau xolane'i mo sou eni alosiengi no anu lavulavusilo. Xo eni opo se'isisi mo 'ilixu sou ataloxolixo no taleli. La sou uleengengi uma'ila. ³⁰ *Xo tavule noxilo ne papaxexu mo tavuevule noxilo

* **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 * **11:19:** Mat 9:14 * **11:21:** Ais 23; Ese 26:1-28:26; Ioe 3:4-8; Amo 1:9-10; Sek 9:2-4 * **11:23:** Tav 19:24-28; Ais 14:13-15 * **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 * **11:25:** 1Ko 1:26-29 * **11:27:** Mat 28:18; Ioa 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 * **11:28:** Iel 31:25 * **11:30:** 1Ioa 5:3

ne tu'umaxu uasi papaxexusi.”

12

Iesu Anu Tila sou Voxo Tavuna

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 ✨ No voxo Tavuna vile la Iesu ilo'a ta molomolou mimuamua'i no nano no xai sou uiti. Ilo'a mimuamua'i milai la ta molomolou misolinga'a. Xe miavuti la mi'elexu uiti temanu se'i la mi'ou. 2 ✨ Xe ta Palisaio mimaisi'a la mitali'isou Iesu aloxo 'o, “Ae, loxovaa la sou ta molomolomeni mi'oxonu 'ilixo ane umomomo sou ta'oxonu no voxo Tavuna uasi 'o?” 3 ✨ Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, “Xo loxovaa ngingi ngaitisou a'alo sou Deviti ilo'a ta mitema noxou e misolixa'a la mi'oxonu uasi? 4 ✨ Anu mu'unalai no tani noxou Lataua la muno'u veleti e umomomo sou ta mitema vitanisi io'ou uasi ta aili'isi io'ou ne la ilo'a ta mitema noxou mi'ou. 5 ✨ Mo male ngingi ngaitisou vaivaikala muai no nano no anu lapuloto lexe ta aili'i ipupunu voxo Tavuna sou ixaxai no nano no tani sou lalotu uasi? Ane'i mi'oxonu aloxo ne la anu masua uasi. 6 ✨ La sou eni avikalangengi manina lexe vile anu tila no anu taasou lalotu ne anu a uxoxolu 'o. 7 ✨ Ia lexe ngingi ngelavusou vaikala 'o laaxu e muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikalane lexe, ‘Eni amasaxai'a ta mimii nga'elaxu sou uxexeenu susu noxinge uasi eni emasaxau alauna.’ Lexe ngalavusou vaikala ne laaxu la ngingi ngamomomo sou nga'oxo masuane'i ta mitema va'axu e xoluxoluxa'a laixe ne uasi. 8 ✨ Xo Itema 'Olu ne Anu Tila sou voxo Tavuna.”

Iesu Mupamaulinu Itema Avolu Musoli

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 ✨ Iesu muvivilane'i ta Palisaio ne mukalu la musuku mulai no tuala vile la mu'unalai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. 10 ✨ Anu mu'unalai la mumaisou itema vile avolu musoli a uxoxolu no nano ne. Ioxe, ta mitema e mixoxolu no nano no taasou lalotu ne ikamuli vote'i sou lexe 'ioxonu Iesu ususu, la mitali'isou lexe, “Loxovaa lapuloto noxinge muvikalane lexe umomomo sou tapamaulinu itema vile no voxo Tavuna?” 11 ✨ Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, “Lexe vile no taingengi ne sipsipu vile ulapau u'unalai no taxa no voxo Tavuna, la loxovaa, anu iou uvaxau uxoxolu ne, uasi ulapunu utelo? 12 ✨ Xo itema maulixu anu mii mutila mua'ulixu sipsip. La sou lapuloto muvikalane lexe nenge ta momomo sou ta'oxonu 'ilixo laixe no voxo Tavuna sou tasu'uline'i ta menexinge.” 13 ✨ Xe Iesu muavuti la muvikalane itema e avolu musoli ne lexe, “Namexiinu avone.” Xe anu mumexiinu avolu ne muatu la avolu ne laixe alaxu vilesisi loxo ane vile 'ole. 14 ✨ Xe ta Palisaio mimaisou aloxo ne la milaa vilevilesi, la milai mipita sou ikamuli vote'i sou lexe ivau Iesu usoli.

Itema sou Xaixai Noxou Lataua Ane Anu Musosovosou

15 ✨ Ia Iesu mulavusou aloxo ne la Anu musuku mulai no tuala vile la. Anu mulai la ta mitema tavu'alo mimulinu la Anu mupamauline'i. 16 ✨ La mutalosi'a lexe ane'i ia'aloxu mii ma'ia e ane'i mimaisou ne mamu xe ipala'alixu mamu. 17 ✨ Anu muvikalane aloxo ne sou umomomo sou vaikala mulaa no anaxu Aisaia itema sou palomatana muvikalane aloxo 'o, 18 ✨ ✨ “Itema sou xaixai noxilo e eni esosovosou ane,

✨ 12:1: Lap 23:25 ✨ 12:2: Mul 20:10 ✨ 12:3: 1Sa 21:1-6 ✨ 12:4: Liv 24:5-9 ✨ 12:5: Iti 28:9-10 ✨ 12:6: Mat 12:41-42 ✨ 12:7: Ose 6:6; Mat 9:13 ✨ 12:10: Luk 14:3 ✨ 12:11: Luk 14:5 ✨ 12:14: Ioa 5:16 ✨ 12:16: Mat 8:4; Mak 3:12 ✨ 12:18: Ais 42:1-4 ✨ 12:18: Mat 3:17

mo emasaxau misevile xo opoleli u'osasou manina.
Eni a'ana'analixu no anu Uleenu Tavuna noxilo
la ua'aloi'a ta mitema no lia 'o ukalusi no anu 'ili'ilixu mulapu.

- 19 Anu umomomo sou ukaitolo mo uunga uasi,
mo umomomo sou ilomusou xolinu no vote'i uasi.
- 20 Visoviso anu mamalaxu sou uxola la uxola ia umomomo sou anu uxolau
uasi
mo lalamo e uikisou masua la ukaa laixe uasi ne utausou mo usitanoxu
uasi.
Anu u'oxonu aloxo ne ulai uxali no mine anu u'oxonu 'ilixu lailaixe
ane muuliuli manina.
- 21 La sou no anu ualasu la ta mitema no lia ukalusi 'o
imuxaxu tane'i noxou Lataua.”

Iesu Xe Velusavelu

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Ane'i milailixu itema vile uleenu masua vile muxolu noxou la
mu'oxonu iou seleveenu xe anaxu mutomu mune'e noxou Iesu, sou lexe
Anu upamaulinu mo sou anu uvikala xe umalei. 23 Anu mupamaulinu
itema ne la ta mitema tavu'alo mikuluke la mivikalane'i ngatongato'o
lexe, “Loxovaa itema 'o anu Deviti 'olu?” 24 ✨Ia ta Palisaio milomusi'a
ilelemolu la mivikalane'i aloxo 'o, “Anu itema anu 'o ukusai'a ta uleenu
ta masumasua no anu xavi noxou Velusavelu anu tila noxi'a ta molosila.”
25 Ia Iesu mulavusou xavutalai'a la muvikalane'i no anu vaikala latilovo
aloxo 'o, “Lexe tuala xalee tila vile ta mitemasou ikalipalane'i sou i'oto'oto
ngatongato'o noxi'a, la tuala ne umomomo sou utulu pekia'u uasi. Mo tuala
tila vile xe ta mitemasou tani vile ikalipala xe i'oto ngatongato'o la ane'i
imomomo sou ixolu laixe uasi. 26 La sou loxovaa Satani umomomo sou
ukusau Satani la? Lexe Satani ilo'a ta mitema noxou ikalipala xe i'oto'oto
ngatongato'o la anu xaviinu uasisi. 27 Mo lexe eni akusai'a ta uleenu ta
masumasua no anu xavi noxou Velusavelu, la sou no anu xavi noxou 'ei ane
ta mitema noxinge ikusai'a ta uleenu ta masumasua no anu ne? La sou ta
mitema noxinge ivikalangengi lexe vaikala noxinge ne temanu uasi. 28 ✨Ia
lexe eni akusai'a ta uleenu ta masumasua no anu xavi Uleenu Lataua, la
sou ngingi ngalavusou lexe saxisaxila'u noxou Lataua ne a mune'e noxinge
'o. 29 Mo lexe itema vile umasaxa lexe u'unalai no taasou itema la'ia vile
ne mo utaxusou mimii noxou la anu laixe lexe usakisakiinu itema ne tei
'o. Xe ukalu la sou anu u'unalai no tani sou upakalinu miumiu. 30 ✨'Ena'ei
ane noxilo uasi la anu u'apixo mo 'ei ane usu'ulileli sou upitane'i ta mitema
uasi ne la anu sou ukusai'asi.” 31 ✨Mo Iesu muavuti la muvikalane'i la aloxo
'o, Eni avikalangengi manina lexe Lataua umomomo sou uxiiu tumalou
'ili'ilixu masumasua mo vaikala masumasua noxi'a ta mitema ane i'oxonu
ulai noxou. Ia anu ane uvikala masua ulai noxou Uleenu Tavuna ne, la
Lataua umomomo sou uxiiu tumalou uasi. 32 Mo 'ena'ei ane uvikala masua
noxou Itema 'Olu la Lataua umomomo sou uxiiu tumalou. Ia lexe 'ei ane
uvikala masua ulai noxou Uleenu Tavuna ne, la Lataua umomomo sou uxiiu
tumalou uasisi manina. Vaimomo 'o xe ili'i la susu noxou ne uxolu avile.

Ovu Ilou Ngiaxu

(Luk 6:43-45)

33 ✨Lexe ngingi natounu ovu laixe la ngingi nga'elexu ngiaxu laixe. Ia
lexe ngingi ngatounu ovu masua la ngingi nga'elexu ngiaxu ne masua

✨ 12:24: Mat 9:34; 10:25 ✨ 12:28: Apo 10:38; 1Ioa 3:8 ✨ 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50 ✨ 12:31:
Eva 6:46 ✨ 12:33: Mat 7:16-20

kalumo. Xo oву ne nenge tatongonu no anu ngiaxu kalumo. ³⁴ ✧ Ngingi lasile molosila ta 'olu, la sou ngingi ngamomomo sou nga'oxonu vaikala laixe a loxovaa e ngingi 'ilixox masumasua mu'ana'ana noxingesi 'o? Xo mii ma'ia ulaxa no anangenge ne upala'alixu mii ma'ia ane mu'ana'ana no nano no opongengi la sou anu mulaa muatu ne. ³⁵ No anaxu itema laixe la ulaanu mii ma'ia lailaixe ane mukopinu muai no nano no tanu. Xe no anaxu itema masua la ulaanu mii ma'ia masumasua e mukopinu muai no nano no tanu. ³⁶ La sou eni avikalangengi manina aloxo 'o, ulai ili'i no anu voxo sou tatulu no anu vaivaikala la ane'i ino'u ulusou vaikala masumasua e mulaa no anaxa'a ne. ³⁷ Xo no anu vaivaikala noxine molu upalalixene lamana no mine tatulu no anu vaivaikala. La sou no anu vaivaikala noxinesi ne molu upala'alixene lexe nini itema laixe xe itema masua."

Sosovo Vile La Uasi, Noxou Ionasi
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ ✧ La sou ta Palisaio ilo'a ta tisa sou lapuloto miavuti la mivikalanu Iesu aloxo 'o, "Tisa, nexi temasaxa lexe nini na'oxonu sosovo vile mo nexi tamaisou." ³⁹ ✧ Ia Anu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Ta mitema sou susu mo ta mitema ilavusou i'oxo'oxonu 'ili'ilixox sou vote'i vaimomo 'o, ne imasaxa lexe imaisou sosovo vile. Ia umomomo sou imaisou sosovo vile uasi. Ia anu sosovo vilesisi ane noxou itema sou palomatana Iona nesi. ⁴⁰ ✧ La sou anu iou vilesisi a loxo Iona muxolu voxo tatalu xe 'olovoxo tatalu no nano no opoonu sinana tatila ne, la itema 'Olu kalumo uai voxo tatalu xe 'olovoxo tatalu no nano no lia tanu. ⁴¹ ✧ No anu voxo sou Lataua utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala la ta mitema ne Ninive iavuti la ilea anaxa'a ulai noxi'a ta mitema e mipaa vaimomo 'o. Xo ane'i no voxo ane Iona mulai xe mua'aloxu vaikala noxou Lataua mulai noxi'a la ane'i mixiunu opone'i. Xo vaimomo 'o itema vile anu ualasou uaulixu Iona. ⁴² ✧ Mo no anu voxo ane ne kalumo la tatananu tuala ne Seva (ane sema) ilo'a ta mitema e mipaa vaimomo 'o itulu no anu vaivaikala. La ane'i iteloo vaikala noxi'a ta mitema e mipaa vaimomo 'o. Xo ane'i me'a no paxa no lia pa'umolu no xalee muti'o 'ole, ane'i milutu mine'e sou milomu no anu vaikala sou lavulavu noxou Solomoni. Ia vaimomo 'o ne itema vile anu mutila noxou Solomoni 'a uxoxolu 'o. ⁴³ Ioxe Iesu muavuti la musolonu vaivaikala la aloxo 'o, Lexe uleenu masua vile ulaa uatu noxou itema, la anu ulai uxixaoxao no tani 'esi'esi sou ukakamuli tanixu sou lexe uxolu mo uma'ila no anu la uxalisou uasi, ⁴⁴ la anu molu uvikalanu lexe, 'Alivu mo alai no tani e e'umesou 'ole.' Ia anu une'e xe umalei lexe tani no nano ne misilapanu malemalenge mo mimii ne muta'olu laixe, ia evile uxolu no nano no anu uasi. ⁴⁵ ✧ Ia ulai ukasi noxi'a ta uleenu ta masumasua muxatele tamei e 'ilixone'i masumasua manina mua'ulixu 'ilixox noxou ne. La ilo'a ilai ixolu no nano no tani ne. La sou xoluxoluxu itema ne uxali masua no anu xoluxoluxu tei. Anu iou vilesisi aloxo ne uxali noxi'a ta mitema sou i'oxo'oxonu 'ili'ilixox masumasua e mipaa vaimomo 'o."

Iesu Nenu Ilo'a ta Vimovimou
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ No mine Iesu uao uvivikalane'i ta mitema o la nenu ilo'a ta vimovimou mine'e mitulu no ale sou imasaxa lexe ivikala noxou. ⁴⁷ La sou itema vile muvikalano lexe, "Nenine ilo'a ta vivine 'a itutulu no ale sou imasaxa lexe ivikala noxine." ⁴⁸ Xe Anu muavuti la mutali'isi'a lexe, "Nenilo 'ei ne,

✧ 12:34: Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 ✧ 12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Ioa 6:30 ✧ 12:39: Mat 16:4; Mak 8:12 ✧ 12:40: Ioa 1:17 ✧ 12:41: Ioa 3:5 ✧ 12:42: 1Ta 10:1-10 ✧ 12:45: 2Pi 2:20

mo ta vivilo ta 'ei ne?" 49 Xe muavuti la mutolosou avolu mulai noxi'a ta molomolo noxou la muvikala lexe, "Ngamaisi'a nenilo ilo'a ta vivilo ane'i ane? 50 *Xo 'ena'ei ane umulinu masaxa noxou mamilo teitexi no opo loxotolo la anu vivilo xe vivilo sema xe nenilo ane."

13

Vaikala Tovola'i sou Itema Usu'anu Ovu Ngiaxu (Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 No anu voxo vilesisi ne la Iesu mulaa muatu no tani ne la mulai muxolu no luaki pa'umolu. 2 *La ta mitema tavu'alo misevile mine'e mixali noxou mole mitataasou, la sou Anu muili'e mutelai no uaxa la mutalupexa no anu, ia ta mitema mita'lo no tasi'i ne. 3 Anu mua'aloi'a no anu mimii tavu'alo. Ia a'alo latala ne Anu mulalixu no anu vaikala latilovosi, la musokou aloxo 'o. "Ngalomu itema vile mulai no xaixu sou usu'anu oву ngiaxu. 4 La se'i mulapalapau no vote'i, la ta ngiala mine'e mi'ou mukalusi. 5 Xe se'i mulapalapau no lia ane lavolavo'o, la mupau palea xo lia ne muxolu se'i teitexisi. 6 Ia aso muiei, la muxalo alaxu vilesisi xo uliuli'u ne ulai no lia manina uasi. 7 Xe se'i mulapalapau mulu'e no xuxua tanutanu, xe muleme la xuxua mukupokuponu mole unene'a ua. 8 Ia se'i ne, mulapalapau mulu'e no lia laixe, la muleme muxali tila mole munene'a. Se'i muxalilixu itemaxu ta'uve, xe se'i itemaxu tatalu, xe se'i la mavulovexa tatalu. 9 La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, Itema ane sangalou la anu ulomusou vaikala."

Iesu Muvikala Vaikala Latilovo Ulai Noxi'a ta Mitema Tavu'alo (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Ioxe ta molomolo noxou miavuti la milai 'alai noxou no uaxa ne, la mitali'isou aloxo 'o, "Tava'u a loxovaa la sou nini navivikalane'i ta mitema, la navikalane'i no anu vaikala latilovosi 'o?" 11 La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ne Lataua mulosiengixu laaxu vaikala mutalume sou saxisaxila'u noxou. Ia ane'i ne uasi. 12 *La sou lexe itema ane anu muno'u mimii mose'i 'o, la Lataua ulosou mimii se'i la. La anu umomomo sou pa'usou no anu mii vile uasi. Ia lexe itema ane uno'u mii vile uasi, la Lataua uxexeenu mii ma'ia kitu'a se anu muno'u ne. 13 Anu tava'u aloxo ne, la sou eni avivikala la, a'oxonu vaikala latilovosi. La sou ane'i imamalei mo imamalei ne ia imaisou mii vile uasi. Mo ilolomu mo ilolomu ne ia ilomusou mii vile uasi. Xe ilavusou mii vile uasi. 14 *Noxi'a ta mitema ne la sou anu umomomo sou vaikala noxou Aisaia itema sou palomatana muvikala aloxo 'o,

'Ngingi ngalolomu mo ngalolomu ne ia umomomo sou ngalavusou laaxu uasi.

Mo ngingi ngamamalei mo ngamamalei ne ia umomomo sou ngaton-gonu uasi.

15 Xo ta mitema ne mitatusou opone'i mo sangali'a kalumu ne mutomutomu xe ie'i ne selevelenu mukalu la imalei uasi.

Loxo 'o io ie'i laixe xe imalei mo sangali'a laixe sou ilomusou vaikala xe ilavusou vaikala laaxu la ixiunu opone'i la sou eni apamauline'i.'

16-17 *Eni avikalangengi manina lexe tatei la ta mitema sou palomatana tapiena, mo ta mitema 'ilixone'i mulapu tapiena, mo masaxa noxi'a mutila lexe imaisou mii ma'ia ane ngingi ngemaisou xe ilomusou mii ma'ia ane

ngingi ngelomusou ne, la uasi. Ia ngingisi nga'osa xo ngingi ngemaisou xe ngelomusou.

Iesu Muvikala Latilovo sou Itema Mupeinu Uiti Ngiaxu no Xai
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Ioxe ngalomusou vaikala latilovo sou itema usu'anu ovu ngiaxu laaxu. ¹⁹ Ovu ngiaxu e mulapau no vote'i ne anu aloxo itema e ulomusou vaikala noxou Lataua sou saxisaxila'u noxou ia ulamana no anu uasi, la itema masua une'e uxexeenu no anu xavutalau. ²⁰ Xe ovu ngiaxu e mulapau no lavolavo'o ne, anu aloxo itema e ulomusou vaikala noxou Lataua la u'osa sou ulomusousi. ²¹ Ia umulaxu no tanu uasi loxo ulu'u ulu'elai uasi. Xe no mine tu'utu'umaxu xe vaikala seville uto'omolu la anu ulapau alaxu vilesisi. Tava'u xo uli'uli'a uasi, la vaikala ne uxoo maxuveeni uasi. ²² *Xe ovu ngiaxu ane mulapau no xuxua ne, loxo itema e ulomusou vaikala noxou Lataua ia uxavutala piena no anu maui ilou xoluxolu no lia 'o, mo umasaxa lexe xavutalau utulu pekia'u no lamoli xe maui no lialia 'o. La sou mimii ne usu'asou vaikala noxou Lataua la unene'a no anu maulixu uasi. ²³ Xe ovu ngiaxu ane mulapau no anu lia laixe ne aloxo itema e ulomusou vaikala noxou Lataua la umulaxu no tanu mo mulavusou laaxu. La nene'axu uxali loxo se'i muxalixu itemaxu ta'uve mutelo no latanu la, xe se'i itemaxu tatalu mutelo no latanu la, se'i la mavulovexa tatalu mutelo no latanu la.”

Vaikala Latilovo sou Uiti Xe Uiti Ane Masua

²⁴ Ioxe Iesu muavuti la musolonu vaikala latilovo vile aloxo 'o, “Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo anu aloxo itema vile mulai mutotou uiti ngiaxu laixe no xai noxou. ²⁵ Ia no 'olovoxo vile ane'i miaiai mukalu la, uluau itema ne mune'e mutotou uiti masua ngiaxu no taitaiinu uiti 'ole la mulivu mulai. ²⁶ Xe no mine uiti mupau mutelo tatatila xe munene'a la uiti masua 'ole muleme kalumo. ²⁷ Ia ta mitema sou xaixai noxou tatananu xai ne mine'e la mitali'isou lexe, ‘Tila, loxovaa nini netotou uitu laixesi no xai? Ia 'ena'ei mutounu uiti masua e muleme kalumo ne?’ ²⁸ Anu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, ‘Uluaxeni mu'oxonu ane.’ Ioxe ta mitema sou xaixai noxou itema ne miavuti la mitali'isou lexe, ‘Loxovaa nini nemasaxa lexe nexi talai mo takakalau uxexee?’ ²⁹ Anu muavuti la muvikalane'i lexe, ‘Mamu xo maasi xe ngingi ngalai ngakakala'u la ngaluvusou uiti kalumo.’ ³⁰ Iengi uvaxau uleleme ilou uiti ne mo uiti lingamo. Xe no anu voxo sou kokoli la sou avikalane'i ta mitema e ikokoli ne lexe iluvusou uiti masua ne tei mo ivotunu tavatavalanu mo ilai ipitanu sou u'ela. Xe ukalu, la sou ipitanu uiti la ilai imuxaxu no tani sou la'ilali noxilo.”

Vaikala Latilovo sou Masitati Ngiaxu Xe Isi
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

³¹ Iesu musolonu vaivaikala latilovo vile la aloxo 'o, “Saxisaxila'u noxou Lataua ne, aloxo mii e ilemolu lexe masitati ngiaxu. E itema vile muno'u la mutotou no xaixu. ³² Masitati ne ngiaxu kitu'a manina no anu mimii iouiou e itotou no xai. Ia itounu xe uleme la uleme toxoxa'a manina, la ua'ulixu la'ilali iouiou e mitounu no xai ne. Avolu ne toxotoxoxa'a no uialaiala ulai no ale la ta ngiala ine'e mo i'oxonu iomusi'a no avoavolu ne.” ³³ Mo musolonu vaivaikala noxou no anu vaikala latilovo vile la aloxo 'o. “Saxisaxila'u noxou Lataua ne aloxo isi seville e sema vile mino'u sou mipitanu mixiunu ilou palaua, la usoxolixu veleti ne uxali toxoxa'a.” ³⁴ No anu vaivaikala noxou Iesu ne, la muvivalane'i ta mitema tavu'alo ne no

* 13:22: Luk 12:16-21; 1Ti 6:9-10, 17

anu vaikala latilovosi. ³⁵ ✧Sou umomomo sou vaikala noxou itema sou palomatana mulemolu tatei aloxo 'o.

“Eni avivikala, la avivikalangengi no anu vaikala latilovo si, eni avivikalangengi no anu mimii ma'ia ane mutalume tatei no mine ikoinu tuala xalexalee uao, mune'e muxali vaimomo 'o.”

Iesu Mululusou Laaxu Vaikala Latilovo sou Uiti Xe Uiti Masua

³⁶ Ioxe Iesu muavuti, la ta mitema tavu'alo ne mixoxolu ne, ia Anu musuku mulai no nano no tani. Xe ta molomolou miavuti la milutu milai noxou, la mivikalanu, “Nalulusou laaxu vaikala latilovo sou uiti masua e muleme no nano no xai noxixe.” ³⁷ Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Itema e mutotou uiti ngiaxu ne Itema 'Olu. ³⁸ Xe xai ne xalexalee tuatuala no lia 'o. Mo uiti ngiaxu ne ane ta mitema e mixolu no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua. Xe uiti masua ne ane Satani ta 'olu. ³⁹ Uluau e mune'e mutotou uiti ngiaxu masua ne ane Satani. Mo voxo sou kokoli ne ane voxo kaluxusou. Xe ta mitema sou ikokoli no xai ne ane ta angelo. ⁴⁰ ✧Mo uiti masua e ipitanu sou u'ela no navu ne, anu 'ilixu ane ne uxali no anu voxo kaluxusou aloxo ne. ⁴¹ ✧Itema 'Olu upalusi'a ta angelo noxou la ixexenu mimii masumasua e u'oxoo masuane'i ta mitema, mo ane'i ane mi'oxonu 'ilixu masumasua ne ixexe no anu saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. ⁴² ✧Ane'i ileane'i ulai no navu toxoxa'a. No anu navu ne la ane'i itama xe anaxa'a ukalakiki. ⁴³ ✧Ia ane'i ta mitema ane 'ilixone'i mulapu la ixali loxo aso no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua Mamilo. La sou 'ena'ei ane mulavusou lexe sangalou laixe sou ulolomu no la anu laixe lexe anu ulomusou vaikala ane 'o.

Vaikala Latilovo sou Poxolusou Mimii Mi'asixu Xe Lasala

⁴⁴ Iesu mululusou vaikala latilovo ne laaxu mukalu, la musolonu vaivaikala noxou no anu vaikala latilovo vile la aloxo 'o. 'Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne aloxo poxolusou mimii lailaixe e mi'asixu mutalumeiou no lia. Ia itema vile mulai xe muxalisou la musukunu mulai mutalumeiou la. La anu mu'osa misevile xe muavuti la musovanu mimii noxou ne mukalusi. Xe mukalu la mulai sou mulotonu lia xalenu anene.

⁴⁵ Mo Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne anu aloxo lasala laixe e itema vile usosovanu mimii ukakamulinu sou lexe ulotonu. ⁴⁶ Ia mulai xe muxalisou vile lailaixe manina la mulai musovanu mimii noxou mukalusi. La sou anu mulai mulotonu lasala ne.

Vaikala Latilovo sou Vu'o

⁴⁷ Iesu muavuti la musolonu vaivaikala noxou no anu vaikala latilovo vile la aloxo 'o. Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne aloxo vu'o vile ta mitema ivu'ovu'o no anu no luaki. Vu'o ne ileanu ulu'elai no luaki la ta sinana iouiuo ine'e i'una no anu. ⁴⁸ Xe vu'o ne u'ana'ana ukalu, la sou ta mitema ne ilapunu uatu no tasi'i, la sou ixolu sou ilevine'i ta sinana. La itaataane'i ta sinana ane ta lailaixe no lakela xe ane ta masumasua la ipeine'i. ⁴⁹ Anu iou vilesisi aloxo ne uxali ili'i no mine tuala xalexaleenu ukalu. La ta angelo ine'e ikalipakane'i ta mitema ta masumasua noxi'a ta mitema ane milapu. ⁵⁰ ✧La ileane'i ulai no navu ane toxoxa'a la itatama xe anaxa'a ukalakiki.' ” ⁵¹ Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a lexe, “Loxovaa ngingi ngelavusou vaivaikala latilovo ne laaxu?” La ane'i mikolinu lexe “Ani.” ⁵² Anu muavuti la muvikalane'i lexe, “Aloxo ne la sou ta tisa sou lapuloto ne ane'i milavusou laaxu vaivaikala sou saxisaxila'u noxou Lataua

✧ 13:35: Lex 78:2 ✧ 13:40: Ioa 15:6 ✧ 13:41: Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 ✧ 13:42: Mat 8:12 ✧ 13:43: Tan 12:3 ✧ 13:50: Mat 13:42; Luk 13:28

teitexi no opo loxotolo. Ane'i aloxo ta mitema sou isaxila'u tani tatila vile. Ane'i i'una no tani ne la ilaasou mimii lailaixe e mikuponu muai ne uatu. La ilaanu alaalavua, xe teiteinu kalumo."

Ta Nasaleti Mikusau Iesu
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ No mine Iesu mukalusou vaikala latilovo mukalu la Anu musuku mulai no tualasou ne Nasaleti. ⁵⁴ ✧ Anu mulai muxali no tualasou mukalu la mu'unalai no taasou lalotu noxi'a. Xe ane'i milomusou vaivaikala noxou la mikuluke manina. La mitali'i lexe, "Itama 'o muno'u lavulavu ne'i 'o? Mo tava'u a loxovaa la sou Anu muno'u xavi sou u'oxonu sosovo iouiou 'o? ⁵⁵ ✧ Nenge telavusou lexe itama ne Anu itemasou utulusou tani vile 'olu ane, mo nenu ualasio lexe Malia xe ta vimovimou ane Iakovo ilou Iosepu mo Saimoni xe Iudasi. ⁵⁶ Mo ta vimovimou ta sema kalumo ane nenge nenge'a taxoxolu 'o. Ia loxovaa la Anu muno'u xavi sou u'oxonu sosovo 'o?" ⁵⁷ ✧ La ane'i ilomuxu uasi. Ia Anu muavuti la muvikalane'i lexe, "Itama sou palomatana ne ta tema tualasou ilo'a ta minuminu no nano no taasou ne ilavusou itoxonu uasisi manina. Ia no tuala va'ava'axusi ne la ta mitema itoxonu misevile." ⁵⁸ La sou Anu u'oxonu sosovo tavu'alo uasi xo ane'i imuxaxu tane'i noxou uasi.

14

Soli Noxou Ioanesi
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ No voxo ane Elodesi muxolu tatananu tuala ne Xalilaia, la mulomusou a'alosou xaixai noxou Iesu. ² La sou muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou lexe, "Itama ane ne anu Ioanesi itama sou u'ulosi'a ta mitema ane. Anu musoli mo mi'asixu ia mumauli a mutulu ne. La sou anu xaviinu sou u'oxonu sosovo iouiou ne." ³⁻⁴ ✧ Xo Elodesi muno'e ou e Pilipi semau sou mu'uluxe, la sou Ioanesi muvikalanu lexe, "Nini ne'oxonu 'ilixu ane ne, umomomo no anu lapuloto noxou Mosesi uasi, sou neno'e Elodia vivine semau la ne'uluxe ne." ⁵ ✧ Ioanesi muvikalanu Elodesi aloxo ne, la anu la'iaxu, la anu umasaxa lexe uvau mo usoli. Ia u'ume noxi'a ta mitema xo ane'i mi'oxo lexe anu itama sou palomatana vile ane. ⁶ Xe voxo sou isosovo sou voxo ane Elodesi nenu mivo'onu no anu muxali la anu mu'oxonu la'ilali toxoxa'a. Ia no mine ane'i i'ani'ani la Elodia 'ilie sema mi'unalai no nano no tani la milei no ie'i. La Elodesi muisuxu leie ne. ⁷ La sou anu muavuti la musakii vaikala mo muvikalala lexe, "Manina teitexi, nini nemasaxau mii ma'ia xe navikalaleli, la eni alosinesi." ⁸ Xe nenie miavuti la mi'unanu tane noxie lexe imasaxau Ioanesi kisou. La sou ane'i milai mivikalanu mamie lexe, "Eni emasaxau Ioanesi kisou uai no anu la kupapa vile une'e." ⁹⁻¹⁰ La tatananu tuala ne opo tu'umaxu manina, ia umomomo sou uxiiunu xavutalau uasi. Xo uxavutala no anu vaikala musakiinu noxie 'olu mo muvikalala lexe manina teitexi, xe uxavutala noxi'a ta tatila e mine'e no anu la'ilali ne kalumo xo ipupuioi. La sou anu mupalusi'a ta mitema sou 'oto'oto lexe ilai no taasou navunavu mo ixotonu Ioanesi xolanu mo ino'u kisou une'e noxie loxo ane mimasaxau ne. ¹¹ Ane'i milai mixotonu xolanu mukalu la mimulaxu kisou no anu lakupapa la sou mino'u mune'e sou milosie vuanga ne. La sou ane mino'u mulai noxie nenie. ¹² Xe ta molomolo noxou Ioanesi mine'e la sou mino'u vasimolu mulai sou mi'asixu. Ane'i mi'asixu mukalu la milai mia'alou Iesu.

Iesu Mulosi'a ta Mitema 5,000 'Ani
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Ioa 6:1-14)

¹³ Iesu mulomusou a'alo sou Ioanesi mukalu, la Anu mutelo kokovu no anu uaxa sou mulai no xalee tani e ta mitema se'i ixoxolu no anu uasi. Ia ta mitema no xalexalee tuala ta tatila milomusou la mimulinu mimuamua'i no tava'a la milai mixali. ¹⁴ Xe no mine Iesu mune'e muxali no tasi'i la mumaisi'a ta mitema tavu'alo ita'ota'olu. La Anu tanuxa'a misevile, la sou anu mupamauline'i ane'i ane pipiena mu'oxone'i. ¹⁵ Xe no 'olo'olovoxo manina la ta molomolo noxou mine'e mivikalanu lexe, "Anu a'ala'alai sou aso u'una, la sou anu laixe lexe nini napalusi'a mo ilai no tuatuala se'i 'ala'alai 'o mo ilotonuxa'a la'ilali sou i'ou. Xo nenge texolu no xalee lia ane 'o ne ta mitema se'i ixolu no anu uasi." ¹⁶ Iesu muavuti la muvikalane'i lexe, "Uasi, ngapalusi'a ilai mamu, ngingi menge ngakamulixa'a la'ilali mo ngalosi'a i'ou." ¹⁷ Ane'i miavuti la mivikalanu lexe, "Nexi veleti ta'vesesi xe sinana ta tameisi ane 'o." ¹⁸ Xe Anu muavuti la muvikalane'i lexe, "Ngano'u une'e." ¹⁹ ✧ La sou Iesu mupalusi'a ta mitema ne sou mixolu no lia no ia'eia'e ne. Xe ane'i mita'olu no lia mukalu la sou anu muno'u veleti ta'uve ne ilou sinana ta tamei ne la iou mulai teitexi no opo loxotolo sou mulemolu laixe musuku mulai noxou Lataua no anu. La sou Anu muse'ise'inu veleti ne la mulosi'a ta molomolo noxou sou mimila'anu noxi'a ta mitema. ²⁰ Ane'i latala ne mi'ani'ani xo mole mi'ana'ana manina, la sou ta molomolo noxou Iesu mine'e mitaxusou la'ilali matomatovinu pa'upa'usou. Ane'i mitaxusou xe mipitanu, la mita'anu no lakela mavulovexa mo mulu'e lia tamei. ²¹ Itiitisi'a ta mitema e mi'ani ne mummomomo loxo 5,000. Ane itiitisi'a ta mulusi ia ta sema xe ta molomolo ino'u itiitisi'a uasi.

Iesu Mumuamua'i no Lexa
(Mak 6:45-52; Ioa 6:15-21)

²² Xe alaxu vilesisi 'o la Iesu mupalusi'a ta molomolo noxou sou mitelo no uaxa la miuli milai no xalee vile. No mine Anu mupalusi'a ta mitema milailai. ²³ ✧ Xe ili'i no mine Anu mupalusi'a ta mitema milailai mukalu, la Anu mutelai teitexi no laxa'ilu vile sou mukilaka. Xe no 'olovoxo la Anusisi muxoxolu no laxa'ilu ne. ²⁴ Ia no mine uaxa mulai nopaxa, la xasi mo atume toxoxa'a molu no talaxa'a mune'e ututeletelenu uaxa ne la ulivulivusi'a. ²⁵ No mine 'ala'alai sou lamana ukekea la Iesu mumuamua'i no lexa loxo'u mulai noxi'a. ²⁶ ✧ Xe ta molomolo noxou mimaisou Iesu mine umuamua'i no lexa loxo'u ia unene'e noxi'a la ane'i tane'i kalaua xo mixavutala lexe male ulee xale'a vile ane, la ane'i miungaunga. ²⁷ Xe Anu muavuti la mupasipaa muvikalane'i alaxu vilesisi lexe, "Nga'lume mamu! Peki'ainge xo enisi'a!" ²⁸ Xe Pita muavuti la muvikalane'i lexe, "Tatila lexe nini manina, la navikalaleli mo amuamua'i no lexa loxo'u, alai noxine." ²⁹ Iesu muavuti la muvikalane'i lexe, "Nane'e." La sou Pita mutaloxo teitexi no uaxa mulu'e la mumuamua'i no lexa loxo'u mulai noxou Iesu. ³⁰ Ia no mine anu mumaisou atume ilou xasi toxoxa'a xe mu'ume, la musoko sou u'uo'uo ulu'elai. La sou mu'ava noxou Iesu lexe, "Tila! nasu'ulileli." ³¹ ✧ Alaxu vilesisi la Iesu mutolosou avolu mulai la mulapunu mutelo. La muvikalane'i lexe, "Nini loopala noxine kitu'asi, mo xavutalamenti ta tamei sou ma'i?" ³² Xe ane'i ilou mitelo no uaxa la atume ne tasiau. ³³ La sou ane'i teitexi no uaxa ne mimaisou aloxo ne la mixola'u tava'a sou milotu noxou la mivikala lexe, "Manina misevile, nini Lataua 'Olu."

✧ **14:19:** Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 ✧ **14:23:** Luk 6:12; 9:28 ✧ **14:26:** Luk 24:37 ✧ **14:31:** Mat 8:26; Mak 4:39

Iesu Mupamauline'i ta Mitema Mii Pipiena ne Xenesaleti
(Mak 6:53-56)

³⁴ Xe ane'i milai la mixali no kupa xalee vile ne Xenesaleti. ³⁵ Xe ta mitema no tuala ne mitongonu Iesu la misova anaxa'a mulai no tuatuala ta tatila 'ala'alai no pa'upa'ume'a. La ta mitema mitavutavulene'i ta mitema ane vovolea iouiou mu'oxone'i no luusi'a sou mine'ene'i noxou Iesu. ³⁶ ✨ La mivikalanu pekia'u lexe ta mitema ane vovolea iouiou mu'oxone'i ne ikasou tokolomou veveeni telexusi. La sou ane'i latala ane mikasou ne mimauli.

15

Lapuloto Noxou Lataua Muuli no Anu Lapuloto Noxi'a ta Mitema
(Mak 7:1-13)

¹ Alaxu vile la ta Palisaio ilo'a ta tisa sou lapuloto me'a ne Ielusalemu mine'e noxou Iesu, la mitali'isou aloxo 'o. ² "Tava'u loxovaa, la sou ta molomolo noxine imulinu lapuloto noxi'a ta xaixaisinge ua, mo i'uinu avo'a ka sou i'ani ua?" ³ Iesu muavuti la movikalane'i aloxo 'o, "Tava'u loxovaa la sou ngingi ngamulinu lapuloto noxou Lataua ua, ia ngemulinu noxinge 'o? ⁴ ✨ Xo Lataua movikala lexe, 'Ngatoxone'i mamine ilee nenine.' Mo 'Anu ane uleanu vaikala se'i masumasua ulai noxi'a momu ilee nenu, la itema ne ivau usoli.' ⁵ Ia ngingi ngavikala lexe, itema vile uvikalane'i momu ilee nenu lexe, 'Su'uli ma'ia ane lexe ngingi ngongou ngano'u noxilo ne anu ulai noxou Lataua.' ⁶ Anu u'oxonu aloxo ne la utoxone'i momu ilee nenu uasi. Ngingi ngepolovilenu vaivaikala noxou Lataua laaxu la ngelai nge'unanu no anu lapuloto noxi'a ta xaixaisinge. ⁷ La sou Aisaia itema sou palomatana movikalasinge ne manina. Iesu movikala lexe, 'Ngingi ta mitema sou kalakalavoi!' Anu mukaukavunu singe aloxo 'o, ⁸ ✨ "Ta mitema ano 'o ne i'itinu ualasilu no anaxa'asi, ia opone'i ne muxolu va'axu noxilo manina. ⁹ Mo ilotu noxilo ne, ia lalotui'a ne maninasou uasi. Xo ilosie'ixu ta mitema no anu lapuloto molu noxou Lataua uasi, lapuloto ane molu noxi'asi.' "

Mimii Ane Molu no Nano no Opoo Itema La U'oxo Masua
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Xe Iesu muavuti la mu'avali'a ta mitema tavu'alo ne mine'e noxou mukalusi la movikalane'i aloxo 'o, "Ngingi latala ne ngalomu laixe noxilo mo ngalavusou laixe no anu mii ano 'o. ¹¹ ✨ Mii ma'ia ane u'una noxou itema anaxu ne ulavusou u'oxo masuanu uasi, ia mii ma'ia ane ulaa uatu no anaxusi ane u'oxoo masuanu." ¹² La sou ta molomolo noxou mine'e mitali'isou lexe, "Nini nelavusou lexe ta Palisaio milomusou vaikala noxine la opone'i tu'umaxu uasi?" ¹³ Anu mukoline'i aloxo 'o, "Lexe ovuovu ane Mamilo teitexi no opo loxotolo utounu uasi, la anu uluvusou ilou uliuli'u. ¹⁴ ✨ Ngaxavutala noxi'a ta mitema aloxo ne uasi, ane'i loxo ta mitema ie'i seleveenu iulaxune'i ta menexi'a. Ia lexe itema e iou seleveenu ulaxunu itema iou seleveenu kalumo, la ane'i ilou ilapau ulu'elai no taxa ukei." ¹⁵ Xe Pita muavuti la movikala lexe, "Nalulusou vaikala latilovo ne noxixe." ¹⁶ Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a lexe, "Loxovaa ngingi kalumo ngalamana uasi? ¹⁷ Ngingi ngelavusou lexe mii ma'ia e u'una noxou itema anaxu ne ulai uai no nano no opoonusi ka ulaa uatu la ulai no ale. ¹⁸ Ia mii ma'ia muxolu

no nano noxou itema tanu, ia ulaa uatusi ane u'oxoo masuanu itema ne. ¹⁹ Xo no nano no tanu itema ne 'ili'ilixo loxo xavutala masumasua, mo 'ilixo sou vote'i, mo pakali, mo uvau itema usoli, mo 'ilixo ane mulu ulai noxie sema mitaula'i, xe sema ilai noxou mulu mutaula'i, xe 'ilixo sou ikalavoisi'a ta mitema la itulusi'a no anu vaivaikala, mo uvikalasi'a ta mitema masumasua. ²⁰ La sou mimii e u'oxo masuanu itema ane. Ia ane itema u'uinu avolu uasi ia u'ani ne u'oxonu masuanu itema ne uasi."

Sema sie Kenani Mimuxaxu Tane Noxou Iesu
(Mak 7:24-30)

²¹ Xe Iesu muavuti la musuku no tuala e mune'e muxolu no anu ne, sou mulai no xalee lia tila ne Taia xe Saidoni. ²² La sema Kenani vile e mixoxolu no xalenu lia ne mine'e la mi'ava noxou lexe, "Tila Deviti 'Olu, tanenixo! Xo 'alixeni sema ne uleenu masua vile muxolu noxie la mu'oxoo masuane manina." ²³ La Iesu ukolinu vaikalaie vile uasi. La sou ta molomolo noxou mine'e la mivikalanu lexe, "Sema 'o ane a i'ava'ava xe imulimulinengesi 'o, la sou nakusaie mo ilai." ²⁴ *La sou Anu mukoline'i lexe, "Lataua mupalusilo ene'e sou akamuline'i ta Isilaeli e loxo ta sipsip ane milai mixolu mixovulaulau. Ia eni ene'e sou akamuline'i ane'i ane ta Isilaeli uasi. Uasi." ²⁵ Ia sema ne mine'e la mixola'u tava'e vo'uxu mulu'elai no talaxu Iesu la mivikalanu lexe, "Tila, nasu'ulileli." ²⁶ Anu muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Anu laixe sou talosi'a ta a'aa ta molomolo la'ilalixa'a uasi." ²⁷ Xe ane miavuti la mikolinu vaikalau lexe, "Tila, vaikala noxine ne manina, ia ta a'aa ne la'ilali utu'utuxu upalalapai noxou tatanane'i no luu la ane'i ino'u sou i'ou." ²⁸ La sou Iesu muvikalane lexe, "Nini sema 'o ne muxamuxaxu taneni mutila musuku. La sou mii ma'ia nini nemasaxau ne anu uxali aloxo nini nemasaxau ne." La sou no anu aso iou anesi la 'ilie mimauli.

Iesu Mupamauline'i ta Mitema Tavu'alo

²⁹ Ioxe Iesu muvula la mulutu mulai no luaki ne Xalilaia pa'umolu la mutelai muxolu no laxa'ilu vile. ³⁰ Ia ta mitema tavu'alo mine'e noxou. Ane'i mine'e la mitavulene'i ta mitema tava'a ilou avo'a musoisoli, mo ane'i ane ie'i selevelenu, mo tava'a mukilikalu, mo ane'i ane ivivikala uasi xe ane'i ane vovolea iouiou mu'oxone'i la mine'e misu'a la'oluxa'a no tava'u la Anu mupamauline'i. ³¹ *Xe ta mitema mimaisou la mikuluke manina. Xo mimaisi'a ane'i ane ivivikala uasi mivikala mo ane'i ane imuamua'i uasi, mimuamua'i xe ane'i ane ie'i selevelenu mimalei, la mi'itinu Lataua noxi'a ta Isilaeli.

Iesu Mulosi'a ta Mitema 4,000 'Ani
(Mak 8:1-10)

³² *Xe Iesu mu'avali'a ta molomolo noxou mine'e noxou la muvikalane'i aloxo 'o, "Eni talelixa'a ta mitema 'o misevile xo mine'e mixolu noxilo 'o voxo tatalu mukalu, ia xa'a mii loxo 'o sou i'ou uasi. La eni amasaxa lexe apalusi'a ilivu ilai no tuatualasi'a uasi xo loxo 'o io ilai la ilapalapai no vote'i." ³³ Ta molomolo noxou miavuti la mikolinu aloxo 'o, "La sou nenge taxalisou veleti ne'ei sou umomomosi'a ta mitema latala 'o? Nenge texolu 'o ne no xalee tani vitanisi ano 'o." ³⁴ Xe Anu muavuti la mutali'isi'a lexe, "Xo ngingi veleti ta'ei e ngenono'u ne?" Ane'i mikolinu lexe, "Muxatele tameisi xe ta sinana ta kitukitu'a tavu'alo uasi." ³⁵ Anu muavuti la muvikalane'i ta mitema tavu'alo sou mixolu no lia. ³⁶ Ane'i mixolu no lia mukalu la Anu muno'u veleti muxatele tamei xe ta sinana moso ne, sou muvikala laixe noxou Momu. Xe mukalu la muse'ise'inu

la mulosi'a ta molomolo noxou sou mimila'anu noxi'a ta mitema. ³⁷ Ta mitema mi'ani'ani xo mole mi'ana'ana manina. Xe ili'i, la sou ta molomolo noxou mino'u lakela muxatele tamei la mitaataa la'ilali pa'upa'usou no anu. ³⁸ Ta mitema e mi'ani ne ititiisi'a muxali loxo 4,000. Ane ne ititiisi'a ta mulusi ia ta sema ilo'a ta molomolo uasi. ³⁹ Xe ili'i no mine Iesu mupalusi'a ta mitema milailai mukalu la sou Anu mutelo no anu uaxa sou mulai no xalee lia ne Maxatani.

16

Ta Palisaio Mivikalanu Iesu sou Lexe U'oxonu Sosovo Vile (Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ *Xe ta Palisaio ilo'a ta Sadokaio mine'e noxou Iesu la i'oxo lexe itovo lexe itali'isou, la mivikalanu lexe u'oxonu sosovo vile mo ane'i imaisou lexe Anu molu noxou Lataua. ² Anu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "No mine aso u'una xe ngingi ngamaisou loxotolo lauolaouinu," la ngingi nga'oxo lexe, 'Ne'ielu la voxo vile laixe la.' ³ Xe no kakao la ngamaisou loxotolo lauolaouinu ia tamuxala utomu la ngingi ngavikala lexe, 'Maasi la nenge la'iuu usili.' Ngingi ngelavusou sosovo se'i teitexi no loxotolo, musosovosou mii ma'ia. Ia ngingi ngalavusou mii ma'ia ane uxali vaimomo 'o uasi. ⁴ *Ngingi ta mitema ta masumasua mo ta mitemasou nga'oxo'oxonu 'ili'ilixu sou vote'i. Ngingi ngamasaxa lexe ngamaisou sosovo vile ia umomomo sou ngamaisou vile uasisi manina, sosovo vilesisi ane noxou Iona nesi." Xe Iesu mu'umesi'a la mixoxolu ne ia Anu mulai.

Iesu Mupeletotosi'a ta Molomolo Noxou no Anu Isi Noxi'a ta Palisaio Xe ta Sadokaio (Mak 8:14-21)

⁵ Xe no mine Iesu ilo'a ta molomolou mixisa'i milai no kupa xalee vile, la ta molomolo noxou Iesu tane'i vulusi la ino'u xa'a veleti uasi. ⁶ *La Iesu muvikalane'i lexe, "Ngasaxila'inge laixe no anu isi ('ilixu) noxi'a ta Palisaio mo ta Sadokaio." ⁷ Ane'i milomu sou aloxo ne la mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Anu muvikananenge aloxo ne xo nenge tano'u nenge veleti uasi." ⁸ Ane'i milai la ialimolosou vaikala ne, la Anu mulavu. La sou mutali'isi'a aloxo 'o, "Tava'u loxovaa la ngingi ngevikala ngatongato'o lexe ngingi ngano'u nenge veleti uasi? Ngingi ngamuxaxu tangengi uasi?" ⁹ *Loxovaa, ngingi ngalavusou uao? Mo ngaxavutalanu uasi? No voxo ane eni ese'ise'inu veleti ta'uve ilou sinana ta tamei xa'a ta mitema (5,000) itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei mo itemaxu mavulovexa ta'uve, la ngetaanu pa'upa'usou lakela sou ta'ei? ¹⁰ *Mo no voxo ane eni ese'ise'inu veleti muxatele tamei xa'a ta mitema (4,000) itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei, la ngetaanu pa'upa'usou lakela ta'ei? ¹¹ La sou ngingi nganava e ngalavu sou uao 'o? Eni alelemolu veleti uasi, ia eni avivikala ngengi lexe ngasaxila'inge laixe no anu isi noxi'a ta Palisaio ilo'a ta Sadokaio." ¹² Ane'i milomu sou la sou milamana lexe anu ulelemolu isi e imulaxu no anu veleti sou u'oxoo usoxo uasi. Ia Anu mupeletotosi'a, so lexe isaxila'a laixe no anu 'ilixu noxi'a ta Palisaio ilo'a ta Sadokaio. Xo ilosoie'i no anu 'ilixu noxi'a.

Palapala'alixu Noxou Pita (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

* 16:1: Mat 12:38; Luk 11:16   * 16:4: Mat 12:39; Luk 11:29   * 16:6: Luk 12:1   * 16:9: Mat 14:17-21   * 16:10: Mat 15:34-38

13 Xe ili'i no mine Iesu ilo'a ta molomolo mixali no xalee ne Kaisalia Pilipai, la Anu mutali'isi'a ta molomolo noxou aloxo 'o. "Ta mitema mimaisou Itema 'Olu la mi'oxo lexe 'ena'ei." 14 *Ane'i miavuti la mikolinu lexe, "Se'i mivikala lexe nini Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema mose'i ivikala lexe nini Eliasi, mose'i la ivikala lexe nini Elemia, xe se'i ivikala lexe nini vile noxi'a ta mitema sou palomatana." 15 Xe Anu muavuti la mutali'i vaxa noxi'a lexe, "Ia ngingi la ngingi ngavikala lexe eni 'ena'ei?" 16 *Xe Saimoni Pita muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Nini Kalisito, Lataua umaui utotomu 'Olu." 17 *Xe Iesu muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Saimoni, Ioanesi 'olu nini na'osa. Xo itema vile upala'alixu noxine uasi, Mamilo anu uxolu teitexi no opo loxotolo, Anusisi ane mupala'alixu noxine ne. 18 *Mo eni avikalaneni manina aloxo. Nini Pita, mo teitexi no anu lavu'o ne la eni atulusou taasou talotu noxilo. La umomomo sou xavi no anu soli u'una no nano no anu aitagaxu talotu ne uasi. 19 *Mo eni alosine lakii sou aitagaxu sou saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. Mii ma'ia nini nasakiinu no lia 'o la Lataua usakiinu teitexi kalumo. Xe mii ma'ia nini nalulusou no lia 'o la Lataua ululusou teitexi kalumo." 20 Xe muavuti la mupela'a ta molomolo noxou lexe umomomo sou ia'aloxu noxou evile lexe anu Kalisito uasi.

Iesu Mutotokala sou Solixu
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 Ioxe, no voxo ane ne la Iesu musolonu vaivaikala noxou sou mupela'a ta molomolo noxou lexe, anu laixe lexe Anu ulai ne Ielusalemu. Mo utavulenu tu'utu'umaxu tavu'alo no avo'a ta tatila sou talotu ilo'a ta aili'i, xe ta tisa sou lapuloto. Mo ivau usoli la i'asixu uai voxo tamei, xe no anu voxo tatalusou la Anu utulu. 22 Xe Pita muavuti la mutila'u Iesu la maulixu va'axu sou mulavixu. La muvikalanu lexe, "Tila umomomo sou mimii ane ne uxali noxine mamu." 23 Iesu muxiu la muvikalanu Pita aloxo 'o, "Satani naxexesilo! Natalataluxu vote'i silo uasi. Xavutala e muxolu noxine ne, nini namulinu masaxa noxou Lataua uasi, nemulinu xavutala noxi'a ta mitemasi." 24 *Xe Iesu muavuti la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Lexe 'ei ane umasaxa lexe umulileli la anu umulinu masaxa noxou uasi, ia une'e mo utavulenu ovu valautu loxo eni etavulenu 'o mo umulileli, mo usoli loxo eni asoli no ovu valautu. 25 *Xo itema ane tanuxu maulixu ne, ili'i la uxovulaunu. Ia itema ane tanuxu maulixu uasi, ia uitalonu maulixu silo ne ili'i la uxali sou maui. 26 *Ia lexe itema vile uno'u mimii latala sou lia 'o ukalusi, xe uxovulaunu uleenu, la sou mimii sou lialia ane anu muno'u ne usu'ulinu a loxovaa? Male uasi. Mo mii ma'ia ane sou anu ulotonu uleenu no anu sou ulivulixu. 27 *Xo Itema 'Olu ulivu une'e la une'e no anu xavi noxou Momu, ilo'a ta angelo noxou. Mo ulosi'a ta mitema ulusou 'ili'ilixu ma'ia ane ane'i mi'oxo'oxonu. 28 La sou eni avikalangengi manina musuku lexe, se'i noxinge e itulutulu no taingengi 'o isoli uasi ixoxolu mo imaisou Itema 'Olu ulivu une'e no anu xavi mo saxisaxila'u noxou."

17

Iesu Vasimolu Muxali Iou Vilemo
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

* 16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   * 16:16: Ioa 6:69   * 16:17: Xal 1:15-16   * 16:18: Ioa 1:42; Ep 2:20   * 16:19: Mat 18:18; Ioa 20:23   * 16:24: Mat 10:38; Luk 14:27   * 16:25: Mat 10:39; Luk 17:33; Ioa 12:25   * 16:26: Mat 4:8-9   * 16:27: Lex 62:12; Xav 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Pal 22:12

1 Ioxe ilo'a mixoxolu xe voxo muxatele vile mukalu, la sou anu Iesu mun'o'a Pita ilou Iakovo xe Ioanesi e Iakovo vimou la muulaxune'i sou ilo'a milai mitelai no laxa'ilu vile teitexi manina mole ane'isisi milai mixoxolu ne. 2 *Ilo'a mixoxolusi xe mimalei loxo 'o la Iesu vasimolu ne muxiu mo muxali iou vilemo manina. Iou ne muxali loxo aso, mo tokolomou ne muxali iou vilemo mo muxali lamanaxu xe mulamilami loxo 'o. 3 Xe mimalei loxo 'o la Eliasi ilou Mosesi mipaa mixali mitulu no pa'umolu Iesu la ilo'a mivivikala. 4 Pita muavuti la muvika vaxa noxou Iesu aloxo 'o, "Tila anu laixe xo nexi kalumo a taxoxolu 'o. La sou lexe nini namasaxa la nexi ta'alaxu tani alelaxu tatalu. Nini sine vile, Mosesi sou vile xe Eliasi sou vile." 5 *No mine Pita uao uvivikala 'o, ia tamuxala vile lamanaxu misevile mune'e la mukupone'i mukalusi. La vaikala vile mupaa no nano no anu tamuxala ne la muvika aloxo 'o, "Eni 'alixeni ano, amasaxu misevile. Ngalomuxu vaivaikalau." 6 Xe no mine ane'i milomusou vaivaikalala aloxo ne la mi'ume la misusunu ie'i mulu'elai no lia. 7 Ia Iesu mune'e la mukasi vaxa noxi'a la muvikalane'i lexe, "Nga'ume mamu, ngatulu." 8 Xe alaxu vilesisi 'o, la ane'i mimamalei, la imaisou evile uasi, Iesu anusisi a ututulu. 9 Ioxe ilo'a miavuti sou misuku teitexi no laxa'ilu ne sou ilivu ilu'e, la Iesu mutalosi'a lexe, "Mimii e ngemaisou 'o, umomomo sou nga'aloxu noxou evile uasi ulai uxali no voxo ane Itema 'Olu utulu no lulusou." 10 *Xe ane'i miavuti la mitali'isou lexe, "Ia loxovaa, la sou ta tisa sou lapuloto mivikala lexe Eliasi anu uxali tei?" 11 Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Vaikala ne anu manina, Eliasi ne anu uxali tei sou ulalaxine'i ta mitema ukalusi. 12 *Ia eni avikalangengi aloxo 'o, Eliasi ne mune'e ia ta mitema ne itoxonu uasi, la mikalusou masaxa noxi'a sou mi'oxonu 'ili'ilixu se'i mulai noxou. Anu iou vilesisi aloxo ne la Itema 'Olu uno'u tu'umaxu no avo'a ta mitema." 13 *La sou ane'i ta molomolo noxou milavusou lexe Anu mulelemolu Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema ane.

Molomolo Vile Uleenu Masua Muxolu Noxou La Iesu Mupamaulinu
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Ilo'a milu'e xe mixali no lia noxi'a ane'i latala la itema vile mune'e la mixola'u tava'u vo'uxu mulu'e no tava'u Iesu la muvika aloxo 'o. 15 "Tila, tanenixu 'alixe mulu, xo uleenu masua muxolu noxou la mu'oxo masuanu manina. No mine u'oxonu la voxo mose'i ne uleanu u'una no navu xe uleanu ulu'e no lexa. 16 Eni eno'u mune'e noxi'a ta molomolo noxine lexe ipamaulinu la ane'i imomomo uasi." 17 Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sou ngamuxaxu tangengi noxou Lataua uasi! Tauu ie ta'ei exolu noxinge 'o? Mo alaxu ta'ei ane sou eni atavulenu tu'utu'umaxu noxinge? Ngano'u molomolo ne une'e noxilo." 18 Xe Iesu muavuti la mulavixu uleenu masua la muxexesou molomolo ne, la anu laixenu alaxu vilasisi. 19 *Xe ta molomolo milutu milai noxou Iesu la mitali'isou se'isisi aloxo 'o, "Tava'u loxovaa la sou nexi tamomomo sou takusau uleenu masua ne ua?" 20 *Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Xo loopala noxine ne kituasi, eni avikalangengi manina aloxo, lexe loopala noxine ne kitu'a loxo ovu masitasi ngiaxu la ngingi ngamomomo sou ngavikalanu laxa'ilu vile lexe, nasuku no nai, la laxa'ilu ne ulomuxenesi." Mii vile pekia'u noxinge uasi. 21 (Ia mimii uxali no anu mii vile uasi, no anu 'ilixu sou pelemu xe lakilakasi.)

* 17:2: 2Pi 1:16-18   * 17:5: Lap 18:15; Lex 2:7; Ais 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22   * 17:10: Mal 4:5   * 17:12: Mat 11:14   * 17:13: Luk 1:17   * 17:19: Mat 10:1   * 17:20: Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Ko 13:2

*Iesu Mua'aloXu Soli NoXou La**(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)*

²² *Xe no voxo ane ane'i mipita ne Xalilaia la Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Ulai ili'i la ta mitema i'italonu Itema 'Olu no avo'a ta mitema sou ivau usoli. ²³ Ane'i ivau usoli la uai no nano no lulu xe voxo tatalusou la Anu utulu umaui la." Xe ta molomolo noXou milomusou aloxo ne, la ane'i tane'i kalaua xe tane'i mutama.

Iesu Muleanu Lamoli Mulai sou Lalotu

²⁴ *Iesu ilo'a ta molomolo noXou mixali ne Kapenaumu xe ili'i la ta mitema sou itaxusou lamoli sou lalotu mune'e mitali'isou Pita lexe, "Loxovaa, Tisa noXinge uleanu lamoli no anu tani sou lalotu kalumo?" ²⁵ Xe Pita muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Ani Anu uleanu kalumo." Ia no mine Pita mu'unalai no nano no tani la Iesu mutali'isou aloxo 'o, "Saimoni nini nexavutala a loxovaa? Ta tatananu lialia 'o, no mine itaxusou lamoli la ino'u noxi'a ta 'ili'ili'a kalumo, uasi, ino'u noxi'a ane'i va'axusi?" ²⁶ Xe Pita muavuti la mukolinu lexe "Ani ane'i ino'u noxi'a va'axusi." Iesu muvicala Pita lexe, "Ta 'ili'ili'a ne ane'i itaxusou lamoli noxi'a uasi." ²⁷ La sou Iesu muvicalanu aloxo 'o, "Xo loxo 'o io nenge ta'oxonu opone'i masuainge. La sou nalai no luaki mo naleanu xalolo xe sinana ane u'ala tei xe nalapu utelo la namalei no nano no anaxu. La sou namaisou lamoli itititousou mumomomo noXinge nengei, la sou nalai nalosi'a."

18*'Ei Anu Tila no Anu Saxisaxila'u NoXou Lataua Teitexi no Opo Loxotolo**(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ *No anu voxo ane ne la ta molomolo noXou Iesu mine'e noXou la mitali'isou lexe, "'Ei anu mutila no anu saxisaxila'u noXou Lataua teitexi no opo loxotolo?" ² Xe Iesu muavuti la mu'avalou molomolo kitu'a vile mune'e la mitulusou no taine'i. ³ *La muvicalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, lexe ngingi ngaxiu mo ngaxali loxo ta molomolo ta kitukitu'a uasi la umomomo sou nga'unalai no anu saxisaxila'u noXou Lataua teitexi no opo loxotolo uasisi manina. ⁴ La sou lexe 'ei ane utaloxolixu loxo molomolo kitu'a 'o la anu utila no anu saxisaxila'u noXou Lataua teitexi no opo loxotolo. ⁵ *Mo 'ei ane u'osa sou usu'ulinu molomolo kitu'a vile no ualasilu aloxo 'o xo anu muxavutalaleli, la anu mu'oxonu noXilo. ⁶ Ia lexe itema vile uolexu vile noxi'a ta molomolo e mimuxaxu tane'i noXilo ne isusu no anu 'ilixu masua vile, la anu laixe lexe isakii lavo'o kulu vile toxoxa'a no xolanu mo ileanu ulu'elai no lautu no luaki lixinu mo u'uo'uo. ⁷ La sou ngingi ta mitema no lialia 'o ngasaxilainge laixe no anu tu'utu'umaxu ane sou uxali noXinge, xo mimmii favu'alo sou lialia 'o u'oxone'i la ilapau la i'una no anu susu. Anu susu ne uxali aloxo ne. ⁸ *Ia lexe avone vile ilou tava'ine vile ususulixene, la naxotosou uxexee mo nasu'anu. Anu laixe lexe na'unalai no nano no anu tuala sou mauili no 'a tava'ine vilesisi xe avone vilesisi. Loxo 'o io avone ta tavei xe tava'ine ta tavei uxolu la ileaneni ulu'elai no anu navu e ukakaa utotomu mo kaluxu uasisi manina. ⁹ Mo lexe ieni vile ususulixene la naluvunu uxexee mo nasu'anu. Anu laixe lexe nini na'unalai no tuala sou mauili no ieni vilesisi. Loxo 'o io ieni ta tavei uxolu la ileaneni ulu'elai no anu navu e ukakaa utotomu mo kaluxu uasisi manina."

* **17:22:** Mat 16:21   * **17:24:** Mul 30:13; 38:26   * **18:1:** Luk 22:24   * **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17   * **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Ioa 13:20   * **18:8:** Mat 5:29-30

Vaikala Latilovo sou Sipsip Tatananu Muxovulaunu
(Luk 15:3-7)

¹⁰ *Iesu musolonu vaivaikala noxou la muvikala la aloxo 'o, "Ngasaxilange laixe, loxo 'o io ngamaisi'a ta molomolo loxo 'o, loxo ta mii vitanisi. Uasi. Eni avikalangengi lexe teitexi no opo loxotolo ne ta angelo noxi'a ilavusou imaisou Mamilo iou utotomu teitexi no opo loxotolo. ¹¹ *'La sou Itema 'Olu mulivunoxa'a ane'i ane mixovulaune'i mine'e sou mupamauline'i.'

¹² Mo lexe itema vile usaxila'a ta sipsip itemaxu ta'uve ia uxovulaunu vile la, ngingi ngexavutala a loxovaa? Umomomo sou anu uitalone'i ta sipsip mavulovexa muxatele tami'a mo muxatele tami'a ne ixoxolu no laxa'ilu ne ia anu ulai sou ukamulinu ane muxovulaunu ne o? Ani. ¹³ La sou eni avikalangengi manina aloxo 'o, no mine anu uxalisou sipsip vilesisi e muxovulaunu ne la anu u'osa manina. 'Osa sou sipsip vilesisi ne utila noxi'a ta sipsip mavulovexa muxatele tami'a mo muxatele tami'a 'ole. ¹⁴ Anu iou vilesisi aloxo Maminge uxolu teitexi no opo loxotolo umasaxa lexe vile noxi'a ta molomolo ta kitukitu'a ne isusu ilai va'axu uasi."

Tixo sou Namomosou Vivine Mususu
(Luk 17:3-4)

¹⁵ *Iesu muavuti la musolonu vaivaikala noxou la aloxo 'o, "Lexe vivine vile u'oxo masuaneni, la nini nalai noxou mo ngingisii ngongou ngamososou. Lexe anu ulomuxene la nini nelivunoxu. ¹⁶ *Ia lexe anu ulomuxene uasi, la nalai nano'u itema vile xe uasi la ta tamei la ine'e sou imomosou. Aloxo ne mo sou no anaxa'a ta mitema ta tamei xe tatalu la imomomo sou ivalaxu vaikala. ¹⁷ Ia lexe anu ulomuxa'a ta mitema ne uasi, la nalai nano'a ane'i no anu lalotu ine'e imomo sou. Ia lexe anu ulomuxa'a ta mitema sou lalotu la ne uasi, la ane'i ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi mo loxo itemasou uno'u lamoli noxi'a ta mitema.

¹⁸ *Eni avikalangengi manina lexe, mii ma'ia ane ngingi ngasakiinu no lia 'o, la anu usakii teitexi no opo loxotolo. Xe mii ma'ia ane ngingi ngalulusou no lia 'o, la Anu ululusou teitexi no opo loxotolo. ¹⁹ *Mo eni avikalangengi la aloxo 'o, lexe ta mitema ta tamei noxinge no lia 'o imasaxau mii vile mo opone'i vilesisi no anu xe ilingau la Mamilo uxolu teitexi no opo loxotolo Anu ulosi'asi. ²⁰ Xo ta mitema ta tamei xe tatalu ipita no anu ualasilu la eni kalumo a axolu no taine'i."

Vaikala Latilovo sou Itema sou Xaixai Tanuxu Menexu Uasi

²¹ Xe no voxo ane ne la Pita mune'e noxou Iesu, la mutali'isou aloxo 'o, "Tila, alaxu ta'ei eni alulusou susu noxou vivilo vile mu'oxonu mune'e noxilo? Alaxu muxatele tamei?" ²² *Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Eni avikalaneni aloxo 'o, lexe nini namasaxa nalulusou susu noxou vivine, la nalulusou alaxu muxatele tamei uasi. Nini nalulusou alaxu mavulovexa muxatele tamei alaxu muxatele tamei (70 x 7). ²³ La sou saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne anu aloxo tatananu tuala vile mune'e sou uno'u lakolisou mii ma'ia ane anu mulosi'a ta mitema sou xaixai noxou. ²⁴ No mine anu musokou sou mumomomo sou la itema e muno'u (10,000 taranito) ia ukolinu uasi mune'e noxou. ²⁵ Ia anu itema ne umomomo sou ukolinu lamoli ne uasi. La sou tila noxou itema ne muavuti la muvikala lexe, ngano'a ilee semau mo ta 'olu xe ta miumiu ukalusi ne mo ngasovane'i, la sou lamolisi'a une'e ukolinu lamoli noxilo. ²⁶ Ioxe itemasou

xaixai ne mulomu sou vaikala ne la mulapau mulu'elai muxola'u tava'u vo'uxu no tava'u tatananu tuala ne la mukatunu lexe, 'Nini tanenixo mo nalosilo voxo se'i la, la sou eni akolinu lamoli ne ukalusi.' ²⁷ Tila noxou itemasou xaixai ne mumaisou aloxo ne la anu tanuxu. La sou anu muavuti la muvikalanu lexe, umomomo sou nakolinu uasi la mupalusou mulai. ²⁸ Ioxe itema ne mulai no ale la mumaisou menexu vile e muno'u lamoli se'i (100 Denalia) noxou ia ukolinu uasi la mukasi noxou la mukapilaxu pekia'u la muvikalanu lexe, 'Nini napalea nakolinu lamoli noxilo.' ²⁹ La sou itema ne menexu muavuti la mulapau mulu'elai la muxola'u tava'u vo'uxu no lia la mukatunu la muvikalanu lexe, 'Nini tanenixo mo nalosilo voxo se'i la, la sou eni akolinu.' ³⁰ Ia itema ne ulomuxu menexu ne uasi, la mulai mumuxaxu menexu ne no taasou navunavu umomomo anu ukolinu lamoli noxou. ³¹ No mine ta menexu mimaisou 'ilixo e menexi'a mu'oxonu ne la oponse'i tu'umaxu manina. Xe miavuti la milai mia'aloXu noxou tilasi'a. ³² Tatila noxou itema ne mulomusou aloxo ne la mu'avalou itema ne mu'una la muvikalanu lexe, 'Nini itema sou xaixai masua. Tei la nini netama noxilo la eni e'oxonu 'ilixo laixe noxine la nakolinu lamoli toxoxa'a noxilo uasi. ³³ Loxovaa la nini tanenixu menexine ne loxo eni e'oxonu noxine ne ua.' ³⁴ ✠La sou tila noxou ne lai'axu la sou mulai mumulaxu no taasou navunavu ulai uxali no mine anu ukolinu lamoli ne ukalusi. ³⁵ ✠La sou mamilo uxolu teitexi no opo loxotolo u'oxonu 'ilixo iou vilesisi aloxo ne noxinge. Lexe ngingi ngaxiunu tumalingeXu susu noxi'a tavivinge no nano no opongeXi manina."

19

Iesu Muvivikala no Anu 'Ilixo sou Itema Usu'ane Semau (Mak 10:1-12)

¹ Iesu muvivikalane'i aloxo ne xe mukalu, la Anu musuku no xalee lia tila ne Xalilaia la muxisa'isou lexa ne Ioridani mulaia xalee vile no xalee lia tila ne lutaia. ² La ta mitema tavu'alo mimulinu mine la Anu mupamauline'i. ³ Ioxe ta Palisaio se'i mine'e noxou sou lexe itovonu. Mine'e mixali noxou la mitali'isou lexe, "Itema vile umasaxa lexe usu'ane semau no anu masaxa noxou, la loxovaa, 'ilixo ane ne mumomomo no anu lapuloto noxinge?" ⁴ ✠Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Loxovaa ngingi ngamaisou uai no nano no anu vaikala noxou Lataua uasi? Lexe tatei manina no voxo ane Lataua musokou mukoinu mimii latala, la Anu mukoine'i ta mitema kalumo. La mukoine'i ta mulu xe ta sema. ⁵ ✠Mo muvikala lexe, tava'u aloxo ne la sou mulu u'umesi'a momu ilee nenu la ulai ilee semau ipita la ixali vasime'a vilesisi. ⁶ La ane'i ixali ta tamei la ua 'a, ia ixali vilesisi. Aloxo ne la sou mii ma'ia Lataua mupitanu muxali vilesisi ne umomomo sou itema vile ukalipalanu uasi." ⁷ ✠Ane'i milomusou aloxo ne la mivikala lexe, "Ia Mosesi muvikala lexe itema vile umasaxa lexe uxotonu taula'i noxi'a ilee semau la anu molu ukaukavu ulai noxie la sou upalusie ilai." ⁸ La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Xo ngingi opongeXi pekia'u la sou Mosesi mupelemasaxangengi sou ngaxotonu taula'ingenge ngongi'a ta semasemangengi. Ia tatei manina no mine Lataua musokou mukoinu mimii latala uasi. ⁹ ✠La sou eni avikalangengi aloxo 'o, lexe mulu vile ukusaie semau no anu masaxa noxou ia i'oxonu susu vile uasi, ia ulai u'uluxe sama vile la, la anu mu'oxonu 'ilixo sou vote'i." ¹⁰ Ta molomolo noxou Iesu milomusou aloxo ne la mivikalanu Iesu aloxo 'o, "Xo 'ili'ilixo aloxo ne

✠ 18:34: Mat 5:25-26 ✠ 18:35: Mat 6:15; Mak 11:25; Ep 4:32; Kol 3:13 ✠ 19:4: Tav 1:27; 5:2

✠ 19:5: Tav 2:24; Ep 5:31 ✠ 19:7: Lap 24:1-4; Mat 5:31 ✠ 19:9: Mat 5:32; 1Ko 7:10-11

uxali noxi'a mulu ilee semau, la sou anu laixe lexe ta mulu itaula'i uasi.”
 11 Ioxe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, “Umomomo sou ta mitema tavu'alo imulinu vaikala ane ne uasi. Ia ane'i ane Lataua mulosi'a xavi sou itaula'i uasisi imulinu. 12 Ta mulu mose'i ilavusou itaula'i uasi. Xo se'i ne no mine ta neni'a mivo'one'i la vasime'a uxolu uasi xe se'i ne ta mitema mipalane'i. Xe se'i ne, ane'i me'a imasaxa lexe itaula'i uasi, ia ixolu aloxo ne sou i'oxonu xaixai no anu saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo. La sou 'ei ane umasaxa lexe uno'u vaikala ane 'o la anu uno'u.”

Iesu Mualusi'a ta Molomolo
 (Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 No voxo ane ne la ta mitema mino'a ta molomolo mine'e noxou Iesu sou lexe Anu umulaxu avolu no kisi'a xe ukilakasi'a. Ia ta molomolo noxou miavuti la mikusai'a ta mitema ne. 14 *Xe Iesu muavuti la muvikalane'i lexe, “Iengi uvaxai'a ta molomolo ne si mo ine'e noxilo. Xo saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo anu noxi'a ta molomolo aloxo ne.”
 15 Anu mumulaxu avolu no kisi'a sou mukilakasi'a mukalu la Anu musuku sou mulai.

Maulu Vile sou Lavuluti Iou Iesu Mivivikala
 (Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Xe Iesu mulai la itema vile mune'e noxou la mutali'isou lexe, “Tisa, eni a'oxonu 'ilixu ma'ia ulapu la sou ano'u mauili ane kaluxu uasi no anu?” 17 *Xe Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Tava'u loxovaa la sou nini netali'isilo no anu 'ilixu mulapu 'o? Lataua anusisi Anu mulapu, ia lexe nini namasaxa sou nano'u mauili ane kaluxu uasi, la namulinu lapuloto noxou Lataua.” 18 *Xe itema ne muavuti la mutali'i mulivu noxou Iesu lexe, “Lapuloto ma'ia?” La sou Iesu muvikalane'i lexe, “Lapuloto ne aloxo 'o, 'Navau itema vile usoli mamu mo na'oxonu 'ili'ilixu sou vote'i mamu mo napakali mamu xe nakalavoi sou itema vile vitanisi mamu.”
 19 *Mo natoxone'i mamine ilee nenine xe tanenixa'a ta mitema va'axu loxo nini tanenixene.” 20 Xe anu mauili ne muavuti la mukolinu Iesu aloxo 'o, “Lapuloto ne eni emulinu mukalusi, ia mii ma'ia ane eni pa'usilo no anu?” 21 Xe Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Lexe nini namasaxa naxali itema mulapu manina la nalai mo nasovanu mimemimeni mo ta mitema ilotonu. Xe lamolisou la nalai nalosi'a ta mitema ane i'a mimii uasi. Nini na'oxonu aloxo ne la sou mimii lailaixe ane uai teitexi no opo loxotolo ne nini na'anini. Mo nane'e namulileli.” 22 No mine mauili ne, mulomusou aloxo ne la iou ne mupalulu, la mumuamua'isi mole mulai avile. Opoonu u'osa uasi xo anu muxavutala no anu miumiu tavu'alo 'ole.

23 Xe Iesu muavuti la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina lexe itema sou lavuluti ne pekia'u noxou sou u'unalai no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua teifexi no opo loxotolo.”
 24 Mo avikalangengi lexe kameli umasaxa u'unalai no anu 'umo taxanu ne la anu se'isisi. Ia itema sou lavuluti anu pekia'u noxou sou u'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua.” 25 No mine ta molomolo noxou milomusou aloxo ne la mikuluke manina la mivikala lexe, “La sou 'ei manina ane anu uno'u mauili ane kaluxu uasi?” 26 *Iesu iou mulai noxi'a la mumatakisi'a, la muvikalane'i aloxo 'o, “Mimii tavu'alo ne se'isisi noxou Lataua ia noxi'a ta mitema la anu pekia'u.” 27 Xe Pita muavuti la muvikalane'i lexe, “Nexi tavu'alo ne texiu tumalixeu mimii ne ia tene'e sou temulineni ne.

* 19:14: Mat 18:2-3   * 19:17: Liv 18:5; Luk 10:28   * 19:18: Mul 20:13-16; Lap 5:17-20
 * 19:19: Mul 20:12; Liv 19:18   * 19:26: Iop 42:2

La sou nini nalosixe mii ma'ia?" ²⁸ ✧ La Iesu muvikalane'i lexe, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, no voxo ane mimi uxali alavua xe Itema 'Olu uno'u uala tila la uxolu no anu puloulou noxou. No voxo ane ne la ngingi ane ngemulileli ne, ngingi kalumo ngaxolu no anu puloulou ane laixe mavulovexa mo mulelia tamei, la ngaxolu sou ngatilovosi'a ta mata mavulovexa mo mulelia tamei ne Isilaeli. ²⁹ Mo ane'i ane mixavutala no anu ualasilu la mi'umesou taataasi'a mo mi'umesi'a ta vimovimo'a ta mulu mo ta vimovimo'a ta sema ilo'a ta mami'a mo ta neni'a xe ta 'ili'ili'a ilou xaixaixa'a ne ino'u lakolisou alaxu itemaxu ta'uve. Xe ino'u maui ane kaluxu uasi. ³⁰ ✧ Ia ta mitema tavu'alo e miuliuli, ulai la ane'i ilai ili'i, ia ane'i ane itoxone'i vaimomo uasi 'o ne ilai la iuli."

20

Vaikala Latilovosi'a ta Mitema sou Ixaxai no Xaisou Uaini

¹ Iesu musolonu vaivaikala noxou lexe, "Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne aloxo, itema vile musaxila'u xaisou uaini vile. No kakau manina la anu mulai mu'avali'a ta mitema mose'i sou ilai ixaxai no anu xaisou uaini ne. ² Ta mitema ne misosovosou Denalia vile lexe anu ulotone'i no anu voxo vile la sou anu mupalusi'a milai sou mixaxai no anu xaisou uaini noxou ne. ³ Xe no anu aso iou muxatele tami'a la anu mulai la, la mumaisi'a ta mitema se'i la a itulutulu no anu tanixu pitapita 'ole la ixoxolu vitanisi. ⁴ La sou anu muavuti la muvikalane'i lexe, 'Ngingi kalumo ngalai mo ngaxaxai no anu xaisou uaini noxilo. La sou eni alotongengi umomomo no anu xaixai ma'ia ngingi nge'oxonu.' ⁵ La sou ane'i milai. Xe no aso mukulupa mo no aso iou tatalu, la anu mulai no tanixu pitapita la mu'oxonu xaixai iou vilesisi aloxo mu'oxonu tei ne la. ⁶ Xe no a aso iou ta'uve no 'olo'olovoxo la anu mulivu mulai la, la mumaisi'a se'i la a itutulu. La sou anu muavuti la mutali'isi'a lexe, 'Tava'u loxovaa la sou ngingi ngatutulu vitanisi aso veveeni ia nga'oxonu mii vile uasi 'o?' ⁷ An'e'i muavuti la mikolinu lexe, 'Xo itema vile ulosixe xaixai uasi.' La sou anu muvikalane'i lexe, 'Ngingi kalumo ngalai mo ngaxaxai no anu xaixai sou uaini noxilo.' ⁸ ✧ Xe no 'olo'olovoxo, la tatananu xaisou uaini ne muvikalanu itema sou xaixai noxou e musaxila'u xai sou uaini ne lexe, 'Na'avali'a ta mitema e mixaixai ne mo nalosi'a ului'a. Nasoko noxi'a ane'i ane miili'i la sou ulai uxali noxi'a ane'i ane miuli.' ⁹ La sou ane'i ane misoko mixaxai no aso iou ta'uve ne mine'e la mino'u Denalia vilevilesi momoxa'a. ¹⁰ Xe ane'i ane misoko mixaixai tei mine'e la miloopala lexe ino'u lamoli tatila. Ia uasi ane'i kalumo mino'u Denalia vilevilesi. ¹¹ No mine ane mino'u lamoli xe mimaisou aloxo ne, la la'iaxa'au tatananu xai ne. ¹² La mivikala lexe, 'Ta mitema ane mixali ili'i manina 'o mixaxai aso iou vilesisi, la nini nelosi'a lamoli vilesisi aloxo nexi 'o. Ia nexi te'oxonu xaixai toxoxa'a mo tetuluxu aso ialuxu voxo vile lololi.' ¹³ Ia anu muavuti la muvikalanu vile noxi'a ne aloxo 'o, 'Menexilo, eni a'oxo masaneneni uasi, nenge negei tesakii vaikala lexe nini naxaxai no anu voxo vile la nano'u Denalia vile. ¹⁴ Nano'u na'anini mo nalai, xo eni e masaxa lexe alosi'a ane'i ane mixali ili'i ulu iou vilesisi aloxo nini neno'u nesi. ¹⁵ Nini oponeni masuailo xo ma'i? Anu mii noxilo. Mo eni amasaxa lexe avelunu lamoli a loxovaa no anu masaxa noxilo, la anu mii noxilo. Uasi, loxovaa oponeni masuailo xo eni e'oxonu 'ilixu laixe noxi'a ta mitema ne?' ¹⁶ ✧ Aloxo ne la sou ane'i tapiena e miuli ne ulai la ilai ili'i ia ane'i ane miili'i ne ilai iuli."

✧ 19:28: Mat 25:31; Luk 22:30; Pal 3:21

✧ 19:30: Mat 20:16; Luk 13:30

✧ 20:8: Liv 19:13; Lap

24:15 ✧ 20:16: Mat 19:30; Mak 10:31

Iesu Mutotokala sou Soli Noxou Alaxu Tatalusou

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ioxe no mine Iesu mulutu sou mutelai ne Ielusalemu la muno'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulelia tamei ne la ilo'a ane'isisi milai. La muvikalane'i aloxo 'o, ¹⁸ ✧ “Ngalomu nenge nenge'a tatelai ne Ielusalemu la ane'i i'italonu Itema 'Olu no avo'a ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto. La itulusou no anu vaivaikala la ivau usoli. ¹⁹ Mo ino'u ulai noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi sou imolovila'isou mo ipuapuasou xe ililixu no ovu valautu. Xe usoli, la ino'u ulai uai no lulu voxo tatamei xe voxo tatalusou la anu utulu umaui la.”

Linga Noxie Iakovo Ilou Ioanesi Neni'a

(Mak 10:35-45)

²⁰ Xe ili'i la Zevetaio ta 'olu ta tamei neni'a mine'e la mino'a ta 'ilie mine'e noxou Iesu la mixola'u tava'e vo'uxu no lia la mivikalanu lexe u'oxonu mii vile no anu masaxa noxie. ²¹ ✧Xe Iesu muavuti la mutali'isie lexe, “Nemasaxau mii ma'ia?” La sema ne mivikalanu Iesu lexe, “Eni emasaxa lexe nini navikala lexe ulai ili'i no mine nini naxali tatananu tuala, la ta 'alixeni ta tamei 'o ixolu no pa'umene. Vile uxolu no tema xe vile no 'ae.” ²² ✧Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ngalavusou mii ma'ia ane ngingi ngalingau 'o uasi. Loxovaa ngingi ngongou ngemomomo sou ngano'u tu'utu'umaxu aloxo eni ano'u 'o, ngaie no anu paku e eni aie no anu 'o?” La ane'i ilou mikolinu lexe, “Ani, nexi temomomo.” ²³ La Iesu muvikalane'i ilou la aloxo 'o, “Manina, ngingi ngongou ngemomomo sou ngano'u tu'utu'umaxu no anu paku ne. Ia no anu masaxa noxinge ngongou lexe vile uxolu no tema xe vile no 'ae ne anu mii noxilo sou alosinge vitanisi uasi. Xo luu ane ne Mamilo mulalaxisi'a ta mitema ane Anu molu musosovosi'a sou ilai ixolu no anu.” ²⁴ ✧Xe no mine ane'i mavulovexa ne milomusou la la'iaxa'ai'a ilou vimou misevile. ²⁵ ✧Xe Iesu muavuti la mu'avalai'a la mine'e mipita mukalu la muvikalane'i aloxo 'o. “Ngingi ngelavusou lexe ta tatananu tuatuala noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi ne, iulaxune'i ta mitema noxi'a utotomu. Mo ta tatilasi'a ne itovo lexe ta mitema ilomuxu vaikalai'asi. ²⁶ ✧Ia ngingi aloxo ne uasi. Lexe anu ane umasaxa lexe uxali utila noxinge la anu laixe lexe anu uxali itema sou xaixai noxinge. ²⁷ Mo 'ei ane umasaxa lexe uuliuli noxinge, la anu laixe lexe anu uxali itema sou xaixai vitanisi noxinge. ²⁸ ✧Anu iou vilesisi aloxo Itema 'Olu mune'e 'o sou ta mitema ixaxai noxou uasi ia anu uxaxai noxi'a ta mitema. Mo mu'italonu mauxixu sou ulivulixa'a ta mitema tavu'alo ukalusi.”

Iesu Mupamauline'i ta Mitema ta Tamei Ilou Ie'i Seleveenu

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ No mine Iesu ilo'a ta molomolo noxou sou ilaa ne Ieriko la ta mitema tavu'alo mimulinu. ³⁰ Ane'i milai la ta mitema ta tamei ie'i seleveenu a ixoxolu no vote'i paumolu, xe no mine ane'i ilou milomusou lexe Iesu a umuamua'i unene'e, la ilou mi'ava toxoxa'a mulai noxou lexe, “Tila, Deviti 'Olu, taneninexe!” ³¹ Xe ta mitema e ilo'a Iesu mimuamua'i ne milomusi'a ilou, la milavixa'a ilou lexe ilou ixolu tasiau. Ia ane'i ilou miavuti la mi'ava toxoxa'a manina lexe, “Tila, Deviti 'Olu, taneninexe.” ³² Xe alaxu vilesisi 'o la Iesu mutulu la mu'avalai'a ilou la mutali'isi'a ilou lexe, “Ngingi ngongou ngemasaxa lexe eni a'oxonu mii ma'ia noxinge ngongou?” ³³ La ane'i ilou muavuti la mikolinu lexe, “Tila nexi noxou temasaxa lexe tamalei.” ³⁴ Iesu

✧ 20:18: Mat 16:21; 17:22-23 ✧ 20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 ✧ 20:22: Mat 26:39; Ioa 18:11

✧ 20:25: Luk 22:25-26 ✧ 20:26: Mat 23:11; Mak 9:35 ✧ 20:28: Luk 22:27; Pil 2:7

tanuxa'a ilou la mukasi vaxa no ie'i ilou, xe alaxu vilesisi 'o la ane'i ilou mimalei, la ilou mimulinu Iesu.

21

Iesu Mu'unalai ne Ielusalemu

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Ioa 12:12-19)

¹ Ioxe ilo'a mimuamua'i xe mixali 'alai ne Ielusalemu, la mixali no tuala ne Vetepaxe no laxa'ilu ne Olivu, la Iesu mupalusi'a ta molomolo noxou ta tamei. ² La muvikalane'i ilou lexe, "Ngongou ngalai no tuala vile a no laxungengi ne, la ngamaisie donki neni'a vile a misakii ne itutulu ia 'ilie a ututulu no pa'umele. La sou ngalulusi'a ilou la ngano'a ine'e noxilo. ³ Ia lexe ngalulusi'a ia evile utali'isingexa'a la, ngavikalanu lexe Tila mumasaxai'a. La anu upalusinge ngalivu une'e alaxu vilesisi." ⁴ Mii ane uxali aloxo ne sou umomomo sou vaikala e ta mitema sou palomatana milemolu tei. ⁵ *Vaivaikala ne muvikala aloxo 'o, "Ngavikalane'i ta mitema ne Ielusalemu lexe,

'Ngamaisou tatananu tuala noxinge anu a unene'e noxinge.

Mo ngamaisou anu mutaloxolixu ualasu xe mutalupexa no anu donki 'ilie

latasou mo anu a uxali 'o.' "

⁶ Ioxe ta molomolo noxou ne milai la mi'oxonu aloxo anu mupela'a ilou ne. ⁷ Ilou mino'a donki ilee 'ilie milai mixalixa'a noxou Iesu mukalu la sou mino'u 'ala'alasou vasime'a ilou sou milalanu no latanu donki ane mauulu ne sou Iesu mutelo mutalupexa no anu. ⁸ Xe ta mitema tavu'alo kalumo mixexeenu 'ala'alasou vasime'a no ale ka misia'u no vote'i, xe se'i milai mixola'u ovu avoavolu la mita'olunu no vote'i kalumo. ⁹ *Ta mitema ane miulaxu Iesu xe ane'i ane mimulimulinu ili'i no tumalou ne mi'ava aloxo 'o.

"Ta 'osasou, Deviti 'Olu."

"Lataua ualusu anu ane mune'e no anu xavi noxou IAUE."

"Ta itinu Lataua ualasu mo ane'i i'itinu ualasinge teitexi no opo loxotolo."

¹⁰ Iesu mune'e xe mu'unalai ne Ielusalemu la, ta mitema tavu'alo no tuala tila ne mikuluke manina, la mitali'isi'a ngatongato'o lexe, "Itema 'ena'ei manina ne?" ¹¹ La sou ane'i ta mitema tavu'alo ne muvikalane'i lexe, "Iesu anu itema sou palomatana sie Naseleti no xalee lia tila ne Xalilaia."

Iesu Mukusai'a ta Mitema no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Ioa 2:13-22)

¹² Iesu mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la mukusai'a ta mitema e mita'ota'olunu mimii sou ta mitema ilotonu mo ane'i ane mine'e sou ilotoloto no nano ne milailai no ale. Muvuluvexanu valovaloxa'a ta mitema ane ilavusou ivalavala lamoli no anu. Xe muvuluvexanu luuluusi'a ane'i ane mita'olune'i ta kuau sou ilotone'i. ¹³ *Xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Vaikala mikaukavunu muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o. Taasilu ne ilemolu lexe taasou lakilaka,' ia ngingi ngexiunu mole muxali loxo taasi'a ta mitema sou pakali sou italume no anu." ¹⁴ Xe ta mitema e ie'i selevaenu mo ane'i ane imuamua'i uasi mine'e noxou Iesu sou Anu mupamauline'i no nano no vimeluxu tani tila noxou Lataua. ¹⁵ Ia ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto mimaisou sosovo ane anu mu'oxonu ne anu iou vilemo. Xe milomusi'a ta molomolo no nano no 'a taasou lalotu tatila noxou Lataua

ne mi'ava lexe, "Ta'osasou Deviti 'Olu." La ane'i la'iaxa'a. ¹⁶ *Xe miavuti la mitali'isou Iesu lexe, "Male nini nelomusou mii ma'ia e ta molomolo 'o milemolu 'o?" La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Ani eni elomusou. Ia loxovaa male ngingi ngaitisou vaikala ane ne muai no anu Lavuku Tavuna uasi?" Muvikala aloxo 'o, "Male nini nelomusou mii ma'ia e, 'Lataua mulalaxiinu mulaa no anaxa'a ta molomolo xe ta keakea 'o i'itinu ualasou.'" ¹⁷ Iesu muvikalane'i aloxo ne mukalu la mu'italone'i mixoxolu ne la mulaa no tuala tila ne sou mulai muxolu ne Vetania no 'olovoxo ne.

Ovu Lovo Muxalo

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ilo'a milai mi'ai xe no kakau la milivu milai ne Ielusalemu la, Iesu musolixu. ¹⁹ Xe iou mulai la mutukumusou ovu lovo vile ne mutulu no vote'i paumolu. La sou mulutu mulai no anu sou ukamuli lexe temanu se'i 'a no anu, la mumaisou lexe ovu ne volovoluxusi ia unene'a uasi. La sou muvikalano ovu ne aloxo 'o, "Usoko vaimomo 'o, umomomo sou nanene'a la uasi." Xe alaxu vilesisi la ovu ne muxalo. ²⁰ Xe ta molomolo noxou mimaisou aloxo ne la tane'ilili. La mitali'isou Iesu lexe, "Loxovaa la sou ovu muxalo alaxu vilesisi 'o?" ²¹ *La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, lexe ngingi ngamuxamuxaxu tangengi ia xavutalamengi tatamei uasi, la ngingi nga'oxonu mii ma'ia aloxo eni e'oxonu no anu ovu lovo 'o. Ia ane nesi uasi, anu umomomo sou ngavikalano laxa'ilu vile lexe, 'Naavuti mo naili'e ulai no luaki, la anu u'oxonu aloxo ne.'" ²² *Lexe ngingi ngamuxamuxaxu tangengi xe ngakilaka sou mii vile ngemasaxau, la ngingi ngano'usi."

Ane'i Mitali'isou Iesu Lexe 'Ei Mulosou Xavi ne

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Ioxe Iesu mu'unalai no nano no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua, la mulosie'i ta mitema lavulavu. Xe no mine Anu ulosie'i ta mitema lavulavu, la ta tatilasi'a ta 'aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta Isilaeli mine'e noxou la mitali'isou aloxo 'o, "Nini neno'u xavi ane ne ne'i la sou na'oxo'oxonu mimii ane ne no anu 'o? Xe 'ei molu sou mulosine mo mupelemasaxaneni sou lexe nini na'oxonu xaixai ne?" ²⁴ Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Eni kalumo atali'isingexu tali'i vile, lexe ngingi ngakolinu tali'i ne une'e noxilo, la sou eni avikalangengi no anu. Lexe no anu xavi ma'ia ane eni a'oxonu mimii 'o. ²⁵ Xavi ane Ioanesi muxaxai no anu sou mu'ulosi'a ta mitema 'o ne, anu molu ne'i? Anu molu teitexi no opo loxotolo, uasi molu noxi'a ta mitema?" Xe ane'i miavuti la mivikalasou tali'i ne. La mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Maasi xe nenge tavikala lexe Anu molu no opo loxotolo la Anu utali'isinge ulivu la lexe, ia loxovaa la sou ngingi ngamuxaxu tangengi noxou ua? ²⁶ *Xe nenge tavikala lexe molu noxi'a ta mitema, la ane ne umomomo uasi. Nenge ta'ume noxi'a ta mitema, xo ta mitema latala ne milavusi lexe Ioanesi ne anu itema sou palomatana manina vile ane." ²⁷ La ane'i miavuti la mikolinu Iesu aloxo 'o, "Nexi talavusou uasi." Xe Iesu muavuti la muvikalane'i lexe, "Eni kalumo umomomo sou apala'alixu lexe 'ei ane mupelemasaxaleli sou a'oxo mii ano 'o uasi."

Vaikala Latilovosi'a Itema Vile ta 'Olu ta Tamei

²⁸ Iesu musolonu vaivaikala noxou la muvikalane'i la aloxo 'o, "Ia ngingi ngexavutala a loxovaa? Lexe itema vile ta 'olu ta tamei, ia anu mulai la

* 21:16: Lex 8:2 * 21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Ioa 14:12; 1Ko 13:2 * 21:22: Mat 7:7-11; 18:19

* 21:26: Mat 14:5

muvikalanu 'olu ane laposalaxu lexe, 'Alixeni maasi la nalai mo naxaxai no 'a xaisou uaini.' ²⁹ La anu ukolinu lexe, 'Eni amasaxa uasi.' Ia ili'i la anu muxiunu xavutaloka la, mulai sou muxaxai. ³⁰ Xe momu mulai la muvikalalanu 'olu ane kokope no anu vaikala vilesisi aloxo ne. La anu muvikalalanu momu lexe, 'Ani mamilo eni alai.' Ia ili'i la anu ulai ua. ³¹ La sou 'ei noxi'a ilou mumulinu masaxa noxou momu?" Ane'i miavuti la mikolinu lexe, 'Ane laposalaxu.' Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, ta mitema sou itaxusou lamoli mo ta sema sou vote'i ne ane'i iulaxungengi sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua tei ia ngingi ngaili'i. ³² ✧Aloxo ne, la sou Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema mune'e sou mulosiengixu vote'i sou 'ili'ilixu mulapu la ngingi ngamuxaxu tangengi noxou uasi. Ia ta mitema sou itaxusou lamoli ilo'a ta sema sou vote'isi mimuxaxu tane'i noxou. Mo ili'i no mine ngingi ngamaisou mimii ne la ngingi ngaxiunu opongengi mo ngamuxaxu tangengi noxou uasi."

Vaikala Latilovosi'a ta Mitema Ane Isaxila'u Xaisou Uaini

³³ ✧Mo Iesu muvikalane'i la lexe, "Ngalomusou vaikala latilovo vile la aloxo 'o. Itema vile mutounu xaisou uaini vile, xe mukalu la muvimelu sou. Xe mukalu la mutulusou lavalolo sou imuxaxu uaini ngingiangua la ikapikapinu no anu. Mo mumuxaxu latotope sou uaini lexaxu ulu'elai la utavo no anu. Mo mutulusou tani vile teitexi sou ta mitema ixolu no anu sou isaxila'u xai ne. Mu'oxonu aloxo ne, xe mukalu la, mitalonu xai ne no avo'a ta mitema se'i sou ane'i ixaxai no anu sou ulai la anu uno'u temanu se'i no anu ia anu mulutu sou mulai no tuala vile no paxa. ³⁴ Ioxe, no voxo ane xaisou ovu uaini ne temanu xe momoxosou i'elexu, la mupalusi'a ta mitema sou xaixai noxou milai noxi'a ta mitema e misaxila'u xai ne sou lexe ino'u na'u temanu se'i. ³⁵ Ane'i milutu xe milai mixali, la ta mitema e misaxila'u xai ne mitetelisi'a la mito'oto'omolu vile xe vile la mivau musoli avile xe mivau vile no lavo'o. ³⁶ La anu mupalusi'a ta mitema sou xaixai noxou se'i ane'i ititisi'a tala noxi'a ane tei 'ole milai la. La ta mitema sou isaxila'u xai sou uaini ne mi'oxone'i aloxo ane tei ne la. ³⁷ Mi'oxone'i aloxo ne, la sou anu mupalusou 'olu mulai sou kaluxu sou. La muvikala lexe, 'Male 'alixeni ulai la ane'i itoxonu.' ³⁸ ✧Mulutu xe mulai muxali, xe ta mitema e ixaxai no xai ne mimaisou la mivikalane'i ngatongato'o lexe, 'Itema ano 'o ne, anu ulai ili'i la ualasu utelo no anu momu mixumixu 'o ane. Ngane'e mo nenge'a tatetelisu mo tava'u usoli, mo sou ulai ili'i la nenge ualasinge utelo no anu.' ³⁹ ✧Xe milutu vaxa la mivau musoli, ka mikasi vaxa noxou la mileanu muuatulai no anu vimeluxu xai ne. ⁴⁰ Ioxe tatananu xai ne mulavu lexe 'olu ane ta mitema ne mivau musoli ne, xe une'e la sou ngingi ngexavutala a loxovaa, mo u'oxonu mii ma'ia noxi'a ta mitema e misaxila'u xai ne?" ⁴¹ La sou ane'i mikolinu lexe, "Anu uve'ave'a ta mitema ta masua ne isoisoli ukalusi, io sou anu u'italonu xai ne ulai noxi'a ta mitema sou xaixai se'i va'axu." ⁴² ✧Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a lexe, "Loxovaa, ngingi ngeitisou vaivaikala se'i no anu Lavuku Tavuna teinu muvikalala aloxo 'o?"

'Lavo'o e ta mitema sou itutulu tani misu'anu ne,
anu muxali lavo'o vile laixe manina sou utetelisu tani.

IAUE molusi mu'oxonu mii ane ne.

Nexi temaisou la laixe manina.'

✧ 21:32: Luk 3:12; 7:29-30 ✧ 21:33: Ais 5:1-2 ✧ 21:38: Mat 27:18 ✧ 21:39: Eva 13:12

✧ 21:42: Lex 118:22-23; Rom 9:33; 1Pi 2:6-8

⁴³ Vaikala latilovo ne laaxu aloxo 'o, Lataua uxexeenu saxisaxila'u noxou no avonge la ulosi'a ta mitema la'oluxa'a ane va'axu mo ixaxaisou la ixalixu temanu. ⁴⁴ Mo itema ane ulapau no latanu lavo'o ane ne la anu utuxusi xe 'ei ane lavo'o ne ulapau utelo no latanu la upelese avile." ⁴⁵ No mine ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta Palisaio milomousou vaikala Iesu mu'oxonu ne, la ane'i milavusousi lexe vaikala latilovo ne mumomomo noxi'a manina. ⁴⁶ Xe ane'i miavuti la sou mikamuli vote'i sou lexe iteteliso Iesu, ia imama'u noxi'a ta mitema xo ta mitema mixavutala lexe Anu itemasou palomatana ane.

22

Vaikala Latilovo sou La'ilali sou Taula'i Toxoxa'a (Luk 14:15-24)

¹ Iesu musolonu vaivaikala noxou, la muvikalane'i no anu vaikala latilovo la aloxo 'o. ² "Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne, aloxo tatananu tuala vile ulalaxi sou u'oxonu la'ilali sou 'olu utaula'i. ³ Anu mupalusi'a ta mitema sou xaixai noxou milai noxi'a ane'i ane anu mu'avali'a sou lexe ine'e no anu la'ilali ne, la ane'i imasaxa sou ine'e uasi. ⁴ La anu mupalusi'a ta mitema sou xaixai se'i la milai la muvikalane'i lexe, ilai ivikalane'i ta mitema e mu'avali'a sou ine'e no anu la'ilali lexe, 'Ngane'e xo la'ilali sou taula'i a eni elalaxiinu mukalu. Kau tongolixu mo ta mimii ta tongotongolixa'a mi'ele'elexa'a mukalu, xe la'ilali iouiou ne muxutu mukalu. La sou ngingi ngane'e mo nga'ani.' ⁵ Ia ane'i milomu uasi la milai no anu xaixai'i vilevilesi. Vile mulai no xaixu, xe vile mulai no taasou la iloto noxou. ⁶ *Ta ane'i se'i ne miavuti la mitetelisi'a ta mitema sou xaixai ne ka mive'ave'a misoisoli. ⁷ La tatananu tuala la'iaxu misevile la mupalusi'a ta mitema sou 'oto'oto noxou milai mive'ave'a ta mitema ne misoisoli mukalusi xe mielaxu tualasi'a. ⁸ Xe muavuti la muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou lexe, 'la'ilali sou taula'i mulalaxii mukalu, la ta mitema e eni e'avali'a lexe ine'e no anu la'ilali 'o ne ta mitema ta laixe sou ine'e uasi. ⁹ La sou ngalai no ioxuioxu votevote'i xe ngaxalisou 'ena'ei ne, la nga'avalou une'e.' ¹⁰ Xe ta mitema sou xaixai ne milai la mi'avali'a ta mitema ta'ei e ane'i mixalisi'a no vote'i ne mine'e, se'i ta mitema ta lailaixe xe se'i ta mitema ta masumasua. Xe mine'e mipita no anu tani sou taula'i ne la mu'ana'ana manina. ¹¹ Ia no mine tatananu tuala mu'una sou iou mumaisi'a la mumaisou vile no taine'i ne utaanu tokolomo sou taula'i uasi. ¹² Xe tatananu tuala muavuti la mutali'isou lexe, 'Ae menexilo, nini nenava la nataanu tokolomo sou taula'i laixe ka sou na'una 'o ua?' La anu ukolinu uasi. ¹³ *La sou tatananu tuala muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou lexe, 'Ngateteliso mo ngasakisakiinu avolu ilou tava'u mo ngalea ulai no ale no isivoxo no tuala sou itatama xe anaxa'a ukalakikiki.' ¹⁴ La Iesu mukalusou vaivaikala noxou aloxo 'o, ta mitema tavu'alo Lataua mu'avali'a, ia anu musosovosi'a ta ta'eisi sou i'unalai."

Tali'i sou Talea Lamoli Ulai Noxou Kaisari (Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ *Xe ta Palisaio milai la mikamuli vote'i sou lexe iuauoixu Iesu no anu vaivaikalau. ¹⁶ La mipalusi'a ta molomolo noxi'a ilo'a ta mitema noxou Elodesi milai noxou Iesu, la mivikalanu aloxo 'o, "Tisa, nexi telavu lexe nini itema vile sou nalemo mii, la navikala maninasou. Mo nini nalavusou na'ume'a ta mitema uasi, xo ane'i ane ualasi'a mo ane'i ane ualasi'a uasi ne, mimomomo vilesisi no ieni. Ia nini nalosie'ixu vote'i laixe

noxou Lataua no anu vaikala manina. ¹⁷ La sou navikalanexi lexe, loxovaa anu lapuloto vile umomomo sou nenge taleanu lamoli ulai noxou Kaisari? Uasi, loxovaa taleanu?" ¹⁸ Ane'i mitali'isou Iesu aloxo ne la Anu mulavu no anu kalakalavoi noxi'a ne. La muvikalane'i lexe, "Ngingi ngamitema sou kalakalavoi. Tava'u loxovaa ane ngingi nga'oxo lexe ngatovoleli sou ngatetelisilo 'o? ¹⁹ Ioxe ngano'u Denalia vile une'e mo amaisou." La ane'i mino'u mulai noxou sou mumaisou. ²⁰ Xe muavuti la mutali'isi'a lexe, "'Ei kisou mo ualasou e uxolu no anu lamoli 'o?" ²¹ ✧ La ane'i mikolinu lexe, "Anu noxou Kaisari." La sou Anu muvikalane'i lexe, "Mii ma'ia ane noxou Kaisari, la ngalosou Kaisari. Xe mii ma'ia ane noxou Lataua la ngalosou Lataua." ²² No mine ane'i milomusou aloxo ne la ane'i mikuluke manina, la mi'italonu Iesu la milai.

Tali'i Noxi'a ta Sadokaio

²³ ✧ Xe ili'i no voxo ane ne la ta Sadokaio mine'e noxou. Ane'i ta mitema ane ne, ixavutala lexe ta mitema isoli, io ulai ili'i la imauli la uasi. Mine'e mixali noxou Iesu la mitali'isou aloxo 'o, ²⁴ ✧ "Tisa, vaikala muai no anu kaukavu noxou Mosesi mune'e noxinge aloxo 'o. Itema vile mutaula'i ia upalane'i ta 'olu uasi xe usoli, la anu laixe lexe vimou u'uluxe sema ne, mo sou upalane'i iu vimou ta 'olu noxie. ²⁵ Ioxe, no voxo vile la ta mitema muxatele tamei ixoxolu. Ane'i muxatele tamei ne ane'i ta taumetali. Ilo'a ixoxolu la ane lapolaxu ne mutaula'i, xe ili'i la musoli. Ia upalane'i ta 'olu se'i noxie sema ne uasi, la mu'italone noxou vimou sou u'uluxe. ²⁶ Xe vimo'a ane ta tameisi'a ne muavuti la mu'uluxe sema ne, la anu kalumo musoli la, ia upalane'i ta 'olu se'i noxie uasi. Mo vimo'a tatalusi'a ne anu kalumo aloxo ne si. Anu aloxo ne mole, ane'i muxatele tamei mo ne, mi'uluxe sema vilesisi ne, la vile noxi'a upalaa 'olu vile noxie uasi. ²⁷ Mole ili'i la ane sema kalumo misoli. ²⁸ Ioxe, ulai ili'i no anu voxo ane sou ta mitema ane misoisoli itulu sou imauli, la 'ei noxi'a ane'i muxatele tamei ne semau maninasou xo loxo ane'i muxatele tamei mo ne ane'i mi'uluxe sema vilesisi ne?" ²⁹ Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngexovulaulau no anu vaikalamengi, xo ngingi ngalavusou vaikala muxolu no anu Lavuku Tavuna mo xavi noxou Lataua uasi. ³⁰ Ta mitema ane misoisoli ne lexe imauli la umomomo sou itaula'i la uasi. Ane'i ixali loxo ta angelo teitexi no opo loxotolo. ³¹ Ioxe no anu vaivaikalasi'a ta mitema ane misoisoli ka itulu ne, loxovaa ngingi ngaitisou vaikala ma'ia Lataua muvikalangengixu uasi? ³² ✧ Anu muvikalane'i lexe, 'Eni Lataua noxou Avalaamu mo Lataua noxou Aisaki mo Lataua noxou Iakovo.' Anu Lataua ne noxi'a ta mitema misoisoli uasi, anu Lataua noxi'a ta mitema ane imauli vaimomo." ³³ Xe no mine ane'i milomusou vaivaikalane'i noxou Iesu ne, la mikuluke manina no anu a'alo noxou ne.

Lapuloto Anevaa Ane Muuli no Anu Lapuloto Mukalusi (Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Ta Palisaio mixolu mipita ia milomusou Iesu mine mukolinu tali'i noxi'a ta Sadokaio la vaivaikalau ne mulapusi. ³⁵ La sou vile noxi'a ne anu mulavu laixe no anu lapuloto ne u'oxo lexe utovonu Iesu no anu tali'i ne. ³⁶ Xe muavuti la mutali'isou aloxo 'o, "Tisa, eni elavu lexe lapuloto noxinge tavu'alo, ia lapuloto anevaa ane muuli manina no anu lapuloto latala ne?" ³⁷ ✧ La Iesu mukolinu aloxo 'o, "Ngamasaxau IAUE Lataua noxinge no anu tangengi, mo no anu uleengengi, mo no anu xavutalamengi

✧ 22:21: Rom 13:7 ✧ 22:23: Apo 23:8 ✧ 22:24: Lap 25:5 ✧ 22:32: Mul 3:6; Mat 8:11

✧ 22:37: Lap 6:5

ukalusi.' ³⁸ Lapuloto ane ne anu muuliuli xe mutila manina no anu lapuloto latala mukalusi. ³⁹ *Xe ta tameisou ne anu mutila iou vilesisi aloxo ane tei ne aloxo 'o, 'Ngamasaxau menexinge vile aloxo ngingi ngemasaxainge la!' ⁴⁰ *Lapuloto noxou Mosesi mo vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana ne anu tava'u vilesisi ane no anu lapuloto tamei nesi."

'Ei 'Olu E Kalisito 'o

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ioxe no mine ta Palisaio mixolu mipita la Iesu mutali'isi'a aloxo 'o. ⁴² * "Ngingi ngexavutala noxou Kalisito a loxovaa? Mo 'ei 'olu ne?" Xe ane'i miavuti la mikolinu lexe, "Deviti 'olu." ⁴³ La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Tava'u loxovaa la sou Uleenu Tavuna mulosou Deviti lavulavu la molu mumoxo'u lexe Tila noxilo? Deviti muvikalalo aloxo 'o. ⁴⁴ * 'IAUE muvikalano Tila noxilo aloxo 'o, Nava'isa'ileli no avolo tema ulai utalo no anu voxo ane sou eni amuxaxa'a ta uluameni no tava'ine laaxu.' ⁴⁵ La sou lexe Deviti molu mumoxo'u lexe anu Tila noxou. Ia loxovaa la sou anu Tila ne anu Deviti 'olu la?" ⁴⁶ Ane'i milomu sou aloxo ne la vile ukolinu vaikala noxou uasi. Mo musoko no anu voxo ane ne la itema vile ulai noxou sou utali'isou no anu tali'i vile la uasi.

23

Ngasaxila'inge Noxi'a ta Tatila sou Lalotu

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-52; 20:45-47)

¹ Xe ili'i la Iesu muvikalane'i ta mitema ilo'a ta molomolo noxou la aloxo 'o, ² "Ta Palisaio ilo'a ta mitema sou lapuloto ilavusou ilosiengi no anu lapuloto loxo Mosesi mu'oxonu. ³ *La sou, anu laixe lexe ngingi ngalomu sou mo ngamulinu aloxo ane'i milosiengixu ne. Ia ngamulinu 'ili'ilixoxo noxi'a mamu, xo ane'i ilosiengi ne ia ilavusou imulinu uasi. ⁴ Anu aloxo ane'i isakiinu tavuevule tu'umaxu la imuxaxu no laxasinge, ia ane'i imuxaxu avo'a seville no anu uasi. ⁵ *Mimii tavu'alo ane'i i'oxonu ne sou lexe ta mitema imaisi'asi. Ane'i ikaukavunu vaikala noxou Lataua la isakii no alaie'i xe itaanu tokolomo veveeni la lamota sou veveeni uvuvu ulili ulu'e no anu la ixixaoxao. ⁶ Mo ane'i ilavu sou imasaxa lexe ixolu uuli no anu puloulou laixesi no anu voxo sou la'ilali toxotoxoxa'a. Mo imasaxa lexe ixolu no anu puloulou uulisi no anu taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. ⁷ Mo ane'i imasaxa sou ta mitema ixalisi'a no anu taasou pitapita la i'oxonu aso laixe noxi'a xe imoxo'a lexe, "Tisa." ⁸ Ia ngingi ta mitema imoxo'inge lexe tisa uasi, xo itema vilesisi anu 'tisa' noxinge ia ngingi tavu'alo ne ngamoxo'inge lexe ta vivixesi. ⁹ Mo namoxo'u itema vile no lia 'o lexe maminge uasi xo nenge Maminge vilesisi Anu 'a uxoxolu teitexi no opo loxotolo. ¹⁰ Mo ngamoxo'u vile lexe tisa, uasi, xo tisa noxinge vilesisi ane Kalisito. ¹¹ *Mo tilasinge ne anu uxali loxo itema sou xaixai noxinge. ¹² *Xo 'ei ane u'itinu ualaso la Lataua utaloxolixu xe 'ei ane utaloxolixu la Lataua u'itinu ualaso.

¹³⁻¹⁴ Mo eni avikalangengi ta mitema sou lapuloto mo ta Palisaio lexe, ngasaxilaixe laixe no anu tu'utu'umaxu ane sou uxalinoxinge, xo ngingi ta mitemasou kalakalavoi. Xo ngingi ngetatusou aitenga sou saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo no ie'i ta mitema. Ia ngingi ngalavu

* 22:39: Liv 19:18; Mat 7:12 * 22:40: Rom 13:10; Xal 5:14 * 22:42: Ioa 7:42 * 22:44: Lex 110:1; Mat 26:64 * 23:3: Mal 2:7-8 * 23:5: Mul 13:9; Iti 15:38-39; Lap 6:8; Mat 6:1 * 23:11: Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 * 23:12: Iop 22:29; Xav 29:23; Luk 14:11; 18:14

sou nga'unalai uasi, io no mine ta mitema itovo lexe i'unalai la ngingi nga'apixa'a. ¹⁵ Eni talelingenge ta mitema sou lapuloto mo ta Palisaio no anu tu'utu'umaxu ane sou uxali noxinge xo ngingi ngaxixaoxa no xalexaleenu lia mo no luaki xalexaleenu sou nga'oxonu itema vilesisi sou uxali molomolo noxinge. Mo no mine ngingi nga'oxonu uxali loxo molomolo vile noxinge ukalu, la nga'oxonu ua'ulingenge no anu 'ili'ilixo masumasua manina, la sou uxali molomolo sou navu e u'ani'ani no taxa la kaluxu uasi 'ole.

¹⁶ *Mo eni talelingenge no anu tu'utu'umaxu ane sou uxali noxinge. Xo ngingi iengi seleveenu ia nga'oxo lexe ngalosie'ixa'a ta mitema vote'i. Ngingi ngavikala aloxo 'o, 'Lexe itema vile uvikala lexe manina teitexi no taasou lalotu la anu mii vile uasi. Ia lexe itema vile uvikala lexe manina teitexi no anu xoulu uai no taasou lalotu la anu u'oxonu aloxo anu mulemolu ne.' ¹⁷ Ngingi iengi seleveenu mo ngexovulaulau manina. Mii ma'ia mutila manina no iou Lataua, male xoulu uasi taasou lalotu. Ngingi ngelavusou lexe xoulu uai no nano no taasou lalotu, la sou anu uxali loxo mii noxou Lataua. ¹⁸ Mo ngingi ngavikala kalumo aloxo 'o. 'Lexe itema vile uvikala manina teitexi no anu tani alelaxu sou lalotu, la anu mii vile uasi. Ia anu uvikala lexe manina teitexi no anu mimii i'elaxu 'a uaai 'o, no nano no anu valovalo sou i'elaxu mimii no anu la anu u'oxonu aloxo anu mulemolu ne.' ¹⁹ Ngingi iengi seleveenu mo ngexovulaulau manina. Mii ma'ia anu mutila no iou Lataua mii sou i'elaxu, uasi valovalo sou i'elaxu mimii no anu? Ngingi ngano'u mimii ngane'e nga'elaxu no tani alelaxu ne la sou ngingi nga'oxo lexe anu mii noxou Lataua. Ia uasi valovalo anu mii tatila no anu mii e nga'elaxu ne. ²⁰ Aloxo ne la sou 'ei ane uvikala lexe manina teitexi no anu tani alelaxu sou lalotu ne la muvikala aloxo ne no anu tani alelaxu sou lalotu mo no mimii tavu'alo e muai no nano no anu. ²¹ Mo 'ei ane uvikala lexe manina teitexi no anu taasou lalotu, la anu u'oxonu aloxo ne no anu taasou lalotusi uasi, anu mu'oxonu aloxo ne noxou Lataua. ²² *Mo 'ei ane uvikala lexe manina teitexi no opo loxotolo, la anu uvikala aloxo ne ulai teitexi no opo loxotolosi uasi, anu mu'oxonu aloxo ne no anu puloulou noxou Lataua mo noxou anu ane uxolu no anu puloulou ne.

²³ *Eni talelingenge ta tisa sou lapuloto mo ta Palisaio no anu tu'utu'umaxu ane sou uxali noxinge xo ngingi ta mitema sou kalakalavoi. Ngingi ngalavusou ngano'u mimii tuma'u lailaixe ngatounu no xai loxo, mint mo dilu xe kumini la ngakalipalanu sou ngalosou Lataua na'u mavulovexasou. Mimii kitukitu no anu Lapuloto noxou Mosesi ngingi ngemulinu laixe. Ia ngingi ngalavusou ngamulinu mii ta tatila lapuloto mulemolu uasi, loxo 'ili'ilixo ane mulapu mo 'ili'ilixo sou alauna xe 'ilixo sou ngamuxamuxaxu tangengi no anu vaikala noxou Lataua. Anu laixe lexe ngingi xavingengi sou ngamulinu vaivaikala sou lapuloto ane ta tatila muai tei aloxo xavingengi sou ngamulinu ane sou vaimomo 'o. ²⁴ Ngingi e iengi seleveenu ia nga'oxo lexe ngalosie'i ta mitema vote'i. Ngingi aloxo itema e mumaisou vuvuu muxolu no anu la'ilalixu la muxexeenu, io umaisou kameli uxolu no anu la'ilalixu uasi la mumalukusou.

²⁵ *Eni talelingenge ta mitema sou lapuloto mo ta Palisaio no anu tu'utu'umaxu ane sou uxali noxinge xo ngingi ta mitema sou kalakalavoi. Ngingi ngalavu sou nga'uinu paku mo lakupapa, la nga'uinu no ale no vasimolusi malemalenga. Ia no nano ne nuni'u mo ngetaanu la'ilali ne ngeno'u no anu 'ili'ilixo sou pakali xo ngingi ngexavutalangengisi. ²⁶ Ngingi ta Palisaio ne iengi seleveenu. Lexe ngingi ngamasaxa lexe nga'uinu paku xe lakupapa la nga'uinu tanu no nano mo malemalenga tei xe ukalu la

sou ngingi nga'uinu vasimolu no ale. ²⁷ ✧Eni talelingenge ta mitema sou lapuloto mo ta Palisaio no anu tu'umaxu ane sou uxali noxinge, xo ngingi ta mitema sou kalakalavoi. Ngingi aloxo lulu e mimulaxu lasimeni sou xe mukalu la milulunukuvo sou no ale no vasimolu la mukea loxo 'o, mo laixe sou tamaisousi. Ia no nano no tanu ne mu'ana'ana no anu ta mitema misoisoli xinexine'i xe mimii nuninuni'u. ²⁸ ✧La sou anu iou vilesisi aloxo ngingi ngamulinu 'ili'ilixu mulapu sou ta mitema imaisou no ale no vasimesesi. Ia no nano no tangengi ne, mu'ana'ana no anu 'ili'ilixu masumasaxa xe no anu 'ilixu sou kalavoi.

Iesu Muvikala Lamana no Anu Mimii Masumasua Lakolisou

²⁹ Mo eni talelingenge ta tisa sou lapuloto mo ta Palisaio no anu tu'umaxu anu sou uxali noxinge xo ngingi ta mitema sou kalakalavoi. Xo ngingi nga'asou lulusi'a ta mitema sou palomatana xe ngatokolomonu lulusi'a ane'i ane mi'oxonu 'ilixu mulapu ne laixe. ³⁰ Mo ngingi ngavikala aloxo 'o, male lexe ngingi ngaxolu tatei la umomomo sou ngasu'uline'i ta 'ilusulusungengi, sou ngave'ave'a ta mitema sou palomatana isoisoli uasi. ³¹ ✧La sou ngingi mulaa no anangenge lexe ngingi ta 'ilusulusungengi ane mive'ave'a ta mitema sou palomatana misoisoli tatei ne. ³² Ioxe, aloxo ne la ngingi ngalai nga'oxo mo ngasolonu 'ili'ilixu masua noxi'a ta 'ilusulusungengi ne. ³³ ✧Ngingi loxo lasile molosila mo lasile molosila ta 'olu. Ngingi ngamomomo sou ngapolopeenu taxa sou navu a loxovaa? ³⁴ Aloxo ne la sou eni apalusi'a ta mitema sou palomatana xe ta mitema sou lavulavu ilo'a ta tisa sou lapuloto ine'e noxinge. Ia ngingi ngalutu vaxa la ngave'ave'a se'i isoisoli xe ngailixa'a no ovu valautu. Xe se'i la ngingi ngapuapuasi'a no nano no taasou lalotu noxinge, xe se'i la ngingi ngakusai'a no tuala ta tatila noxinge la i'ume ilai no tuala ta tatila se'i va'axu. ³⁵ ✧Aloxo ne la sou tu'umaxu sou sialuxa'a ta mitema mulapu e munixi no lia 'o ne utelo noxinge. Usoko noxou Aveli sialuxu ulai uxali noxou Sekalia e Velekia 'olu, e ngingi ngevau la musoli muai no taiinu valovalou sou i'elaxu mimii, no nano no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua. ³⁶ Eni avikalangengi manina lexe ulu sou sialuxa'a ta mitema mulapu ne, ngingi ta mitema e ngepaa vaimomo 'o ngatavulenu.

Iesu Tanuxu Tuala Tila ne Ielusalemu (Luk 13:34-35)

³⁷ Iauo, ta mitema ne Ielusalemu 'o, ngingi ngeve'ave'a ta mitema sou palomatana misoisoli mo ta mitema e Lataua mupalusi'a mine'e la ngeve'ave'a no anu kulu la misoisoli. Ia alaxu tavu'alo misevile eni atovonu sou lexe apitangengi loxo koko'a neni'a ipitane'i ta 'ilie no vivisie laaxu la ngingi ngamasaxa uasi. ³⁸ ✧Ngalomu, ili'i la Lataua iou uvaxainge la taasinge mo tualasinge ne uxolu vitanisi. ³⁹ ✧Eni avikalangengi aloxo 'o, usoko vaimomo 'o la umomomo sou ngamaisilo la uasi. Ia ulai ili'i la ngingi ngavikala lexe, Lataua ualusou anu ane Tila mupalusou mune'e 'o."

24

Sosovo sou Voxo Kaluxu (Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Xe Iesu muavuti la musuku sou taasou lalotu tatila noxou Lataua, la ta molomolo noxou mine'e noxou la mivikalanu sou umaisou taasou

✧ 23:27: Apo 23:3 ✧ 23:28: Luk 16:15 ✧ 23:31: Apo 7:52 ✧ 23:33: Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7
✧ 23:35: Tav 4:8; 2A'a 24:20-21 ✧ 23:38: 1Ta 9:7-8; Iel 22:5 ✧ 23:39: Lex 118:26

lalotu tatila noxou Lataua ilou tanitani. ² *Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngemaisou tanitani e toxotoxoxa'a lailaixe manina 'o ne? Eni avikalangengi manina aloxo 'o, umomomo sou ie'i uvaxau lavo'o vile 'o ne uvo'utulo no lataanu menexu vile uasi, lavolavo'o latala ne imamumalonu ka ipeinu ule'elai no lia ukalusi."

Iesu Mutokalasou Tu'utu'umaxu Tavu'alo Uxali
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ No mine Iesu mulai mo a uxoxolu no laxa'ilu ne Olivu, la ta molomolo noxou ane'isisi milai noxou, la mitali'isou se'isisi va'axu aloxo 'o, "Ioxe navikalanexi. Talu la mimii ane lexe uxali 'o, uxali manina sou? Sosovo ma'ia ane uxali tei sou uvikala lamana noxixe no anu voxo ane sou nini nane'e xe voxo kaluxusou?" ⁴ Xe Iesu muavuti la mupeletotosi'a aloxo 'o, "Ngasaxila'inge laixe. Loxo 'o io itema vile une'e ukalavoingengi. ⁵ *Ta mitema tavu'alo ixali la imoxo'u ualasilu, la ivikala lexe, 'Eni kalisito ano.' La ikalavoine'i tavu'alo. ⁶ No voxo ane ngingi ngalomusi'a ta mitema i'oto'oto ne, la ngaavuavuti mo tangengi kalaua mo nga'ume uasi. Anu mimii ane loxo ne anu uxali, ia voxo kaluxusou ne a uao unene'e 'o. ⁷ Ta mitema sou tuala vile iavuti, la ilai ialivulane'i ta mitema sou tuala vile ane va'axu. Mo ta mitema noxou tatananu tuala vile iavuti, la ilo'a ta mitema noxou tatananu tuala vile ane va'axu i'oto. Xe no xalexalee tuatuala se'i, la laliua ukunikuni mo soli toxoxa'a uxali. ⁸ Anu tu'utu'umaxu ane ne anu soko no anusi, uxali tei loxo sema ixamuli navunavu tei ka sou ivo'o 'ilie. ⁹ *Mo no voxo ane ne ino'inge la ilai ilosinge navunavu mo ivenge ngasoli. Mo ta mitema ukalusi ne imolosilangengi, xo ualasilu a uxolu noxinge. ¹⁰ No voxo ane ne la ta mitema tavu'alo e mimuxaxu tane'i noxilo ne imomomo sou imuxaxu tane'i noxilo la uasi. Mo ixiu la ikala tomoxa'a ta menexi'a ngatongato'o xe imolosilane'i ngatongato'o. ¹¹ *Mo ta mitema sou palomatana kalakalavosi tavu'alo ixali la ikalavoine'i ta mitema tavu'alo. ¹² Mo 'ili'ilixu masumasua ne utila manina mo 'ilixu sou imasaxai'a ta menexi'a ngatongato'o ne usu'a. ¹³ *Ia anu ane utulu pekia'u ulai uxali no anu voxo kaluxu sou la Lataua umomomo sou upamaulinu. ¹⁴ *Mo lexe ta mitema latala no lia ukalusi 'o ne ilomusou a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua ia ia'aloxu noxi'a ukalu, xe ili'i no anu la sou voxo kaluxusou uxali.

Mii Masua Manina a Uxali
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ *Xe Iesu muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o. 'Ngingi ngemaisou mii vile masua manina e itemasou palomatana Danieli mua'aloxu taatei lexe, (mii ane ne masua manina anu utulu teitexi no anu tani tila noxou Lataua. Itema ane uitisou vaikala ane 'o la uxavutalanu laixe.)' ¹⁶ No voxo ane ne la ta mitema e ixoxolu no xalee lia tila ne lutaia ne i'ume'ume ilai no laxa'ilu. ¹⁷ *Itema ane mulai mo 'a uxoxolu no taasou kisou ne, umomomo sou ulu'elai mo u'unalai no tani la sou utaxusou mimii se'i uuatunu uasi. ¹⁸ Mo itema ane mulai no xaixu mo 'a uxaxai ne, umomomo sou ulivu ulai no tani mo uno'u tokolomou la uasi. ¹⁹ Ia ta sema ane opoopone'i xe ane'i ane isusune'i ta 'ili'ili'a ta keakea ne la anu voxo masua noxi'a manina. ²⁰ La sou ane laixe lexe ngingi ngakilaka, mo sou voxo sou ngingi nga'ume ne uxali no anu voxo sou la'iuu xe no voxo tavuna uasi. ²¹ *Xo no voxo ane ne, anu voxovoxo sou tu'utu'umaxu manina, umomomo no

* 24:2: Luk 19:44   * 24:5: Mat 24:23-24; 1Ioa 2:18   * 24:9: Mat 10:22   * 24:11: Mat 24:5, 24; 1Ioa 4:1   * 24:13: Mat 10:22   * 24:14: Mat 28:19   * 24:15: Tan 9:27; 11:31; 12:11
* 24:17: Luk 17:31   * 24:21: Tan 12:1

anu voxo ane tatei Lataua mukoinu xalexalee tuatuala mo utalo vaimomo 'o mo ili'i la uasi manina. ²² Ia lexe tila uxoto voxo ane ne ulivu une'e ataxu, la evile umomomo sou umauli uasi. Ia tava'u xo ane'i ta mitema ane anu musovosi'a lexe anu ta mitema noxou maninasou, la sou anu uxotonu voxo ne une'e ataxu. ²³ *No voxo ane ne, la evile uvikalangengi aloxo 'o. 'Ngamaisou, Kalisito ano 'o! Uasi, uvikala lexe, Ngamaisou anu 'a 'ole!' Ia mamu sou ngamuxaxutangengi no anu vaikala noxou. ²⁴ *Xo ta mitema se'i ixali, la ikalavoi lexe ane'i Kalisito xo ane'i ta mitema sou palomatana kalakalavoi. Lexe ixali, la i'oxonu sosovo se'i toxotoxoxa'a uxali mo mimii se'i sou ta mitema imaisou la ikuluke no anu kalumo, lexe anu umomomo sou ikalavoine'i ta mitema ane Lataua musosovosi'a lexe anu ta na'u 'ole. ²⁵ Lexe ngingi ngamaisou mimii aloxo ne uxali noxinge ili'i, la eni evikalangengixu tei. ²⁶ *La sou lexe evile uvikalangengi lexe, 'Kalisito anu a uxolu no ale la nalai no ale uasi, xe u'oxo lexe ne anu 'a no nano no tani, la ngamuxaxu tangengi no anu vaikala noxou ne uasi.' ²⁷ *La sou Itema 'Olu une'e, la anu aloxo lele'e ulami no aso uxali la lamixu ulai uxali no aso ulu'elai la ane'i tavu'alo imaisou. ²⁸ *No anu xalee ane ta mimii misoisoli miami no anu, la ta nenu suluvi ipita sou i'ou xiasine'i.

Ili'i la Itema 'Olu Ulivu Une'e
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ *Ia no voxo ane ili'i no anu voxo sou tu'utu'umaxu ukalu la aso ne uxali isivoxo mo so'io ne uei la uasi, mo ta oto ne ilapalapau teitexi no loxotolo ilu'e mo ta mimii loxo ta'umali ilo'a koiuxaxai mo tavaivolo no opo loxotolo ne ikunikuni. ³⁰ *No anu voxo ane ne la ta mitema imaisou sosovo sou Itema 'Olu mine ulaa no opo loxotolo la ulu'e no anu umuumu no anu xavi mo lamana toxoxa'a noxou. La ta mitema latala no xalexalee tuatuala ukalusi no lia 'o imaisou mine Anu une'e, la ane'i itama. ³¹ *Xe xoolau utama tatila la Anu upalisi'a ta angelo noxou sou ino'a ane'i ane noxou e Anu molu musosovosi'a me'a no anu atume iou tami'a, xe no xalexalee lia teletelexu 'o, ulai utelo no teletelexu loxotolo ukalusi ne ine'e ipitane'i.

Vaikala Latilovo sou Ovu Lovu
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Xe Iesu muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o. Anu laixe lexe ngingi ngano'u lavulavu no anu ovu lovu. No voxo ane ovu xolanu uxata xe uxali tatila, la ngingi ngelavu lexe anu voxo laixe sou aso a uxali 'alai. ³³ Lexe ngingi ngamaisou mimii ane ne uxali, la anu aloxo nesi. Ngingi ngalavusi lexe voxo sou Itema 'Olu 'a une'e ne. Anu 'a muxali 'alai manina ne. ³⁴ *Eni avikalangengi manina aloxo 'o, ta mitema sou voxo ano 'o ilai uao, ia mimii ane eni elemolu lamana noxinge ne, anu uxali. ³⁵ *Mimii latala teitexi no opo loxotolo mo no lia 'o ne, ulai la ukalu. Ia vaivaikala noxilo ne ukalu uasi. ³⁶ *Evile ulavu no anu voxo mo aso iou ne uasi. Ta angelo teitexi no opo loxotolo mo 'Olu kalumo ne ilavusou uasi, ia Momu anusisi mulavusou. ³⁷ *Muamua'i noxou Itema 'Olu sou ulivu une'e ne aloxo no anu voxo noxou Noa. ³⁸ No voxo ane alipaa toxoxa'a uxali uao la ta mitema mivevelu mo miie xe mitataula'i mulai mune'e mulai mutalo no anu voxou e Noa mu'unalai no lasipi. ³⁹ *La ane'i ilavusou mii ma'ia ane sou uxali ne uasi, mixolu mixovulaulausi mulai muxali no voxo e alipaa

* 24:23: Mat 24:5 * 24:24: Lap 13:1-3; 2Te 2:8-9; Pal 13:13-14 * 24:26: Luk 17:23-24
* 24:27: Mat 24:37-39 * 24:28: Luk 17:37 * 24:29: Ais 13:10; 34:4; Ese 32:7; Ioe 2:10, 31; 2Pi 3:10; Pal 6:12-13 * 24:30: Tan 7:13; Sek 12:10; Pal 1:7 * 24:31: 1Ko 15:52; 1Te 4:16 * 24:34: Mat 16:28 * 24:35: Mat 5:18 * 24:36: Apo 1:7; 1Te 5:1-2 * 24:37: Tav 6:5-8 * 24:39: Tav 7:21-23

toxoxa'a muxali mukulukene'i la mukalusi'a. No voxo sou Itema 'Olu ulivu une'e la ta mitema i'oxo'oxonu 'ili'ilixio iou vilesisi aloxo ne. ⁴⁰ No anu voxo ane ne la ta mitema ta tamei i'oxo'oxo no xai la vile uno'u ulai io vile uxolu. ⁴¹ Mo ta sema ta tamei i'otu'otunu lauele sou lexe i'ulalu no anu la vile uno'e ilai io vile ixolu. ⁴² ✧Aloxo ne la sou ngasaxila'inge laixe mo ngautiti laixe, xo ngingi ngalavusou voxo ma'ia ane tila noxinge une'e ne uasi. ⁴³ ✧Mo ngaxavutalanu mimii ne laixe. Lexe moosou tani ulavusou tei lexe ta mitema sou pakali ine'e no anu 'olovoxo mautunu anevaa, la anu uxolu uloo la sou ta mitema sou pakali ne imomomo sou imamulonun tani la i'unalai uasi. ⁴⁴ La sou ngingi kalumo ngalalaxii xo Itema 'Olu une'e, la une'e no anu voxo mautunu e ngingi ngexavutala lexe Anu une'e no anu ne, uasi.

Vaikala Latilovo sou Itema sou Xaixai Ane Xavutalau Laixe Xe Ane Xavutalau Laixe Uasi

(Luk 12:35-48)

⁴⁵ Mo Iesu musolonu vaivaikala noxou la aloxo 'o. Itema sou xaixai anevaa xavutala laixe, la u'oxonu xaixai noxou laixe? La tila sou u'italonu sou usaxila'a ta mitema sou xaixai no tani noxou xe ulosi'a la'ilali no anu aso iou e tila sou musosovo sou. ⁴⁶ Itema sou xaixai aloxo ne, anu u'osa manina no mine tila sou ulivu une'e xe umaisou lexe anu 'a u'oxo'oxonu xaixai noxou. ⁴⁷ ✧Eni avikalangengi manina aloxo 'o, tila sou ne usosovosou itema sou xaixai ne la usaxila'u mimii latala noxou ukalusi. ⁴⁸ Ia lexe anu itema sou xaixai ne masua la anu tanu uvikala lexe, 'Tila noxilo ne umomomo sou ulivu une'e palea uasi.' ⁴⁹ Mo uavuti la uve'a ta menexu e ilo'a ixaxai ne xe ulai ilo'a ta menexu e ilolutu sou iixeu lexa pekia'u la ixovulaulau piena 'ole i'ani'ani xe iie. ⁵⁰ Ioxe tila sou itema sou xaixai ne ulivu une'e la une'e no anu voxo ane anu itema sou xaixai ne uxavutala lexe anu tila sou ne une'e no anu uasi. ⁵¹ Ia anu ukuluke noxou tila sou mine une'e xe uxalisou mine u'oxo'oxonu 'ili'ilixio ne, la anu tila sou ne u'oxoo masuanu manina, la ulailixu ilo'a ta mitema sou kalakalavoi ixolu ipita no anu tuala e itatama xe anaxa'a ukalakikiki no anu."

25

Vaikala Latilovosi'a ta Sema Mavulovexa

¹ ✧Xe Iesu musolonu vaivaikala noxou la, la muvikala aloxo 'o, "Saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne aloxo a'alosi'a ta sema ta vuanga mavulovexa e mino'u lalamosi'a la milai sou lexe imaisou maulu sou taula'i alavua uxali. ² Ane'i milai la ta'uve xavutalai'a laixe, ia ta'uve ne xavutalai'a laixe uasi. ³ Ane'i ane xavutalai'a laixe uasi ne milutu, la mino'u lalamosi'asi io ino'u lexa sou uasi. ⁴ Ia ane'i ane xavutalai'a laixe ne milutu la mino'u lalamosi'a xe mino'u lexa sou kalumo. ⁵ Itema e maulu sou taula'i alavua ne uxali palea uasi la ta sema mavulovexa ne ixoxolu xoo mole ie'i muvuvu la miaiai. ⁶ Ia no 'olovoxo lixinu manina, la milomu sou itema vile mu'ava aloxo 'o, 'Itema e maulu sou taula'i alavua anu 'a uxali 'o! Ngingi ngane'e mo nenge taalaxu no vote'i, la sou tano'u une'e.' ⁷ La sou ta sema ta vuanga ne mitulu la mito'isou lalamosi'a. ⁸ La ane'i ta'uve e xavutalai'a laixe uasi 'ole miavuti la mivikalane'i ane'i ane xavutalai'a laixe lexe, 'Ngaitisixe lexa sevile mo tanixi'u u'una no anu lalamo noxixe xo anu 'a 'ala'alai sou usita.' ⁹ Ane'i ane xavutala laixe mikoline'i lexe, 'Uasi, anu umomomo noxinge nenge'a uasi, ngalai mo ngalotosinge noxi'a

✧ 24:42: Mat 25:13 ✧ 24:43: Luk 12:39-40; Pal 16:15 ✧ 24:47: Mat 25:21, 23 ✧ 25:1: Luk 12:35; Pal 19:7

ta mitema ane isosovanu lexasou lalamo.' ¹⁰ Ia no mine ane'i milutu sou milai milotosi'a lexa ta itema e maulu sou taula'i alavua ne muxali. Anu muxali la ta vuanga ta'uve e milalaxi ne, ilo'a mi'unalai no nانو no tani sou la'ilali toxoxa'a sou taula'i alavua ne. Ane'i mi'unalai nukanu la aitenga mutatu. ¹¹ *Ili'i la ta sema ta vuanga ta'uve 'ole mixalixali. Ane'i mine'e mixali la mi'ava mu'unalai lexe, 'Tila, tila nakisiinu aitenga mo nexi ta'una.' ¹² *Xe anu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, 'Eni avikalangengi manina lexe eni alavusinge uasi.' ¹³ *Aloxo ne la sou ngasaxila'inge mo ngaloo laixe xo ngingi ngalavusou voxo ngiou ilou aso iou uasi.

Vaikala Latilovosi'a ta Mitema sou Xaixai Tatalu Tilasi'a Mulosi'a Lamoli (Luk 19:11-27)

¹⁴ Mo saxisaxila'u noxou Lataua teitexi no opo loxotolo ne aloxo 'o, itema vile mulutu sou mulai lexe ulai no tuala vile no paxa. La mu'avali'a ta mitema sou xaixai noxou mine'e la mualalonu mimii noxou noxi'a sou isaxila'u. ¹⁵ *Anu mulosou vile tiva sou xoulu ta'uve, xe vile mulosou tiva sou xoulu ta'tamei xe vile la mulosou tiva sou xoulu vile. Anu mulosi'a aloxo ne mumomomo no anu xavine'i vilevilesi. Ia anu mulutu la mulai. ¹⁶ Xe ane mulosou tiva sou xoulu ta'uve ne, mulutu alaxu vilesisi 'o la mulai sou muxaxai sou lamoli ne la muno'u tiva sou xoulu ne ta'uve la. ¹⁷ Mo ane muno'u tiva sou xoulu ta'tamei ne mulai la mu'oxonu aloxo ne kalumo la muno'u tiva sou xoulu ta'tamei la. ¹⁸ Ia ane muno'u tiva sou xoulu vilesisi ne mulai la mu'asou taxa xe mukalu la mu'asixu lamoli noxou tilasou ne mutalumeiou la muaai ne.

¹⁹ Tilasi'a ne mulai muxoxolu ne maxuveeni xe mukalu la anu mulivu mune'e. Anu mune'e sou lexe ilo'a ta mitema sou xaixai noxou ne imomomo sou vaikala sou lamoli e anu mulosi'a lexe ixaxaisou ne. ²⁰ La sou itema e muno'u tiva sou xoulu ta'uve ne mulai la muno'u tiva sou xoulu ta'uve la mune'enu noxou tilasou. La muvikalanu aloxo 'o, 'Tila nini nelosilo tiva sou xoulu ta'uve, ia namaisou eni exaxaisou la eno'u tiva ta'uve la ano.' ²¹ *Xe tilasou muavuti la muvikalanu lexe, 'Nini itemasou xaixai laixe mo ne'oxonu xaixai noxine laixe manina. Xe nini ne'oxonu xaixai laixe xe nesaxila'u mii kitu'a laixe la sou eni a'oxoneni nasaxila'u mimii tavu'alo 'o xe nane'e mo nengei ta'osa.'

²² Mo itema ane muno'u tiva sou xoulu ta'tamei ne mune'e kalumo, la muvikalanu tilasou lexe, 'Tila namaisou, nini nelosilo tiva sou xoulu ta'tamei ia eni exaxaisou, la eno'u tiva ta'tamei la ano.' ²³ La tila noxou muvikalanu lexe, 'Nini itemasou xaixai laixe mo ne'oxonu xaixai noxine laixe manina. Xo nini ne'oxonu xaixai laixe mo nesaxila'u mii kitu'a eni elosine, la sou eni a'oxoneni nasaxila'u mimii tavu'alo 'o. Xe nane'e mo nengei ta'osa.'

²⁴ Xe itema ane muno'u tiva sou xoulu vile ne mune'e kalumo la muvikalanu tilasou lexe, 'Eni elavusine lexe nini itema la'ia, mo nalavusou nalai la nakokoli la'ilali no anu xai e nini netounu uasi, nalai nakokoli no anu xai e ta mitema va'axu mitounu, xe natakusou la'ilali ane ta mitema va'axu misu'anu la muleme. ²⁵ Aloxo ne la sou eni e'ume noxine la elai e'asixu tiva sou xoulu noxine e nelosilo. La sou namaisou lamolimene e nelosilo ano 'o.' ²⁶ Xe tilasou muavuti la muvikalanu aloxo 'o, 'Nini itema sou xaixai ne pausesine manina xe namitema sou xaixai masua. Lexe nini nelavusou lexe eni alavusou akokoli no anu xai e eni atounu uasi xe ataxusou la'ilali e ta mitema va'axu misu'anu la muleme. ²⁷ La sou anu laixe lexe nini namulaxu lamolixeni no taasou lamoli mo sou eni alivu

ane'e la ano'u ilou xolanu.' ²⁸ Mukalu la sou anu muvikalane'i ane'i ane itulutulu no pa'umolu aloxo 'o, 'Nga'umenu tiva sou xoulu vilesisi ane noxou ne, mo ngalosou itema ane muxalixu tiva sou xoulu mavulovexa.' ²⁹ *La sou anu muvikalane'i aloxo, eni avikalangengi aloxo 'o, ta mitema ane mino'u mimii se'i xe ixaxaisou laixe, la Lataua ulosi'a mose'i la, xe ane'i ane ino'u mii seville kutu'asi ia ixaxaisou laixe uasi la Lataua a uxexeenu avile. ³⁰ *Ia ngingi ngano'u itemasou xaixai masua ne mo ngaleanu ulai no ale no usivoxo, noxi'a ane'i ane itatama mo anaxa'a ukalakiki.

Voxo sou Itema 'Olu Utulusi'a ta Mitema no Anu Vaivaikala

³¹ *No voxo ane Itema 'Olu ulivu une'e loxo tatananu tuala, xe ilo'a ta angelo noxou ine'e, la anu uxolu no anu puloulou noxou loxo anu tatananu tuala ane teitexi no opo loxotolo. ³² *La ta mitema latala no xalee tuatuala ukalusi ine'e ipita no talaxu, la sou Anu ukalipalane'i xulumuxa'a tamei loxo itema sou usaxila'a ta sipsip ukalipalane'i ta sipsip ilai xalee vile xe ta mee ilai ipita no xalee vile. ³³ Anu ukalipalane'i ta sipsip ilai no avolu tema, xe ta mee ilai no avolu ae. ³⁴ Xe tatananu tuala uavuti la uvikalane'i ane'i ane mixolu no avolu tema aloxo 'o, 'Ngingi ngane'e, xo Mamilu mualusinge, mo musosovosinge sou ngaunalai no anu saxisaxila'u noxou tei no mine Anu usokou sou ukoinu xalexalee tuatuala no lia 'o uao. ³⁵ *Xo eni esolixo la ngingi ngelosilo la'ilali sou e'ou mo esoliu lexa, la ngelosilo lexa sou eiexu, xe exali loxo aasila la ngingi nge'avalilo elai no tani noxinge. ³⁶ Mo eni xeni tokolomo uasi, la ngingi ngelosilo mo no voxo eni epiiena la ngingi ngene'e sou ngesaxilailo xe exolu no tani sou navunavu la ngingi ngene'e ngemaisilo.'

³⁷ Xe ane'i ta mitema ane milapu ne miavuti la mitali'isou lexe, 'Ia tila, nexi tamaisine ne solixene la telosine la'ilali xe nesoliu lexa la telosine neiexu ne 'a taalu? ³⁸ Mo nexali loxo aasila la te'avaline nene'e no tani noxixe xe meni tokolomo uasi la nexi telosine ne 'a taalu? ³⁹ Mo nexolu no tani sou pipiena la nexi tesaxila'ine xe nexolu no tani sou navunavu la nexi telai tamaisine ne 'a taalu?' ⁴⁰ *La anu tatananu tuala ne mukoline'i aloxo 'o, 'Eni avikalangengi manina aloxo 'o, lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne ulai noxou vivilo vile e ualalasu uasi, la ngingi nge'oxonu noxilo ane.' ⁴¹ *Xe anu muavuti la muvikalane'i ane'i ane mixolu no avolu ae lexe, 'Ngingi ane 'o sou ngaalua. Nga'ume mo ngaxexesilo, mo ngalai no anu navu e uaniani la kaluxu uasi. Navu ne milalaxiinusi'a Satani ilo'a ta angelo noxou. ⁴² Xo eni esolixo la ngingi ngalosilo mii vile sou a'ou uasi. Xe esoliu lexa la ngingi ngalosilo mo aiexu uasi. ⁴³ Mo eni exali loxo aasila la ngingi nga'avalilo ulai no tani noxinge uasi xe enixeni tokolomo uasi la ngingi ngalosilo uasi. Mo eni exolu no tani sou pipiena la ngingi ngane'e ngasaxila'ilo uasi xe exolu no tani sou navunavu la ngingi ngane'e ngemaisilo uasi.' ⁴⁴ La ane'i kalumo mitali'isou lexe, 'Ia tila nexi tamaisine, nesolixene mo nesoliu lexa mo nexolu loxo aasila, xe meni tokolomo uasi mo nepiiena xe nexolu no tani sou navunavu la nexi tasu'uline'i uasi 'a talu?' ⁴⁵ La Anu mukoline'i aloxo 'o, 'Lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne uasi noxou vile noxi'a ane'i ane ualasi'a uasi la ngingi nge'oxonu noxilo.' ⁴⁶ *Aloxo ne la sou ane'i ane ne ilai ixolu no anu tuala sou navunavu e navu u'ani'ani la kaluxu uasi 'ole. Ia ane'i ane milapu ilai ixolu no tuala e maui kaluxu uasi manina 'ole.'"

* 25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18   * 25:30: Mat 8:12; Luk 13:28   * 25:31: Mat 16:27; 19:28   * 25:32: Ese 34:17; Pal 20:11-13   * 25:35: Ais 58:7   * 25:40: Xav 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41   * 25:41: Mat 7:23   * 25:46: Tan 12:2; Ioa 5:29

26

*Ane'i Misakii Vaikala sou Lexe Ivau Iesu Usoli
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Ioa 11:45-53)*

¹ No mine Iesu muvikalane mukalu la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, ² * "Ngingi ngelavusou lexe voxo tamei si'a uxolu sou nenge tasosovosou voxo e Lataua mupolopepene'i ta Isilaeli, la ino'u itema 'Olu ilailixu no avo'a ta mitema sou ivau usoli." ³ La ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta Isilaeli mipita no tani tatila noxou kisi'a ta aili'i ualason lexe Kaiapasi, ⁴ Sou ikamuli vote'i sou lexe itetelison lesu mo ivau usoli a loxo vaa. ⁵ Ane'i miavuti la mivikalane lexe, "Maasi la nenge ta'oxonu mii e nenge tevivikalason 'o no nixi no anu voxo tila 'o uasi. Xo loxo 'o io ta mitema imaisinge, la iavutinoxu 'oto'oto toxoxa'a."

*Sema Vile Minixi'u Ueli E Tuma'u Lailaixi no Kisou Iesu
(Mak 14:3-9; Ioa 12:1-8)*

⁶ No mine Iesu muxolu ne Vetania la mulai mu'unalai no tani noxou itema vile ualason lexe Saimoni. Anu Saimoni ne vulukali mu'oxonu tei. ⁷ * Iesu mu'unalai mo mutalupexa sou lexe u'ani. Ia sema vile mino'u lavotoli sou ueli e tuma'u lailaixi vile ne lamoli sou tila misevile. Ane mino'u xe milai mixali noxou Iesu, la mixola'u anaxu ka minixi'u no kisou Iesu. ⁸ Ia no mine ta molomolo noxou mimaisie aloxo ne, la ane'i la'iaxa'a, la mivikalane'i ngatongato'olexe "Tava'u loxovaa ane sema 'o ivila'isou ueli e tuma'u lailaixi loxo 'o? ⁹ Lexe uaisi mo sou tasovanu, la ilotonu no anu lamoli tatila manina, la sou tano'u la taiti'a ta mitema ane i'a mimii uasi." ¹⁰ Ane'i mivivikalane'i ngatongato'olexo ne, la Iesu mulavusou la muvikalane'i aloxo 'o, "Tengi uvaxaiesi, linoxovaa ane ngingi ngalosie tu'umaxu ane loxo ne? Mii e ane mi'oxonu mune'e noxilo ne, ane mi'oxonu laixe misevile. ¹¹ * Ta mitema ane i'a mimii uasi ne, anu voxovoxo piepiena 'a uxoxolu sou ngingi ngaiti'a mimii loxo ngemasaxau, xo ngingi ngongi'a ngaxoxolu. Ia eni ne nenge nenge'a taxoxolu utotomu uasi. ¹² Ane minixi'u ueli e tuma'u lailaixi no vasimelo tei loxo ne, sou ulalaxiinu vasimelo sou ulai no lulu. ¹³ Eni avikalangengi manina aloxo 'o. No xalexalee tuatuala ne'i ne, lexe ilai ia'aloXu a'alo laixe, la mii e ane mi'oxonu 'o ne, ane'i ia'aloXu kalumo sou ixavutalane."

Iudasi Mulai Muxali Noxi'a ta Tatilasi'a ta Aili'i sou lexe Anu U'italonu Iesu Ulai Noxi'a

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Xe Iudasi Isikarioti, anu vile noxi'a ta molomolou mavulovexa mo mulelia tamei ne, muavuti la mulai muxali noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i, la mutali'isi'a aloxo 'o, ¹⁵ * "Lexe eni a'italonu Iesu ulai no avonge, la ngingi ngalosilo ma'ia?" Xe ane'i miavuti la miitison lamoli siliva muxali loxo mavulovexa tatalu la milosou. ¹⁶ La sou Iudasi muavuti sou ukamuli vote'i sou u'italonu Iesu no avo'a.

Iesu Ilo'a ta Molomolou Mi'ani

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13; Ioa 13:21-30)

¹⁷ * Voxo vile sou veleti imulaxu isi sou uasi 'a muxali, la ta molomolo noxou Iesu mine'e noxou la mitali'isou lexe, "Nini nemasaxa lexe nexi talalaxii la'ilalixene sou voxo sou Lataua Mupolopepene'i ta Isilaeli 'ava?" ¹⁸ La Iesu muvikalane'ixu itema vile, la sou mupalusi'a lexe, "Ngalai no nano no tuala tila ne Ielusalemu xe ngamaisou itema e epela'ingexu ne la

ngavikalanu lexe, ‘Tisa mu'oxo lexe voxo noxilo 'a muxali 'alai. La sou nexi noxi'a ta molomolo noxilo ta'ani la'ilali sou ta sosovosou voxo sou Lataua Mupolopepene'i ta Isilaeli no tani noxine.’”¹⁹ La sou ta molomolo noxou Iesu mi'oxonu aloxo Anu mupela'axu ne sou milalaxiinu la'ilali sou ixavutalanu voxo sou Lataua Mupolopepene'i ta Isilaeli.

²⁰ Xe no 'olo'olovoxo la Iesu ilo'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulelia tamei ne milai mixolu mipita sou i'ani. ²¹ No mine ane'i i'ani'ani, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni avikalangengi aloxo 'o, vile no nixi noxinge ne, ulai la anu u'italoleli ulai no avo'a ta mitema sou 'oto'oto.”

²² Xe ane'i milomu aloxo ne, la opone'i tu'umaxu la sou ane'i vilevilesi miavuti la mitali'isou aloxo 'o, “Tila male eni uasi ne?” ²³ *Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, “Anu ane loxo nexi noxou ta'uinu la'ilali no anu lisi vilesisi, la anu moosou e sou u'italoleli no avo'a ta mitema ane. ²⁴ Itema 'Olu ne, ulaisi mo uulua aloxo vaivaikalasou mikaukavunu no anu Lavuku Tavuna teinu. Ia itema e uitalonu itema 'olu ulai noxi'a ta mitema avo'a ne usaxila'u no anu tu'utu'umaxu. Anu laixe lexe nenu ivo'onu uasi, la anu laixesi.” ²⁵ Xe Iudasi itema e sou u'italonu Iesu no avo'a ta mitema ne muavuti, la muvikalanu Iesu aloxo 'o. “Tila male eni ne?” La Iesu mukolinu lexe, “Ani, ninisi.”

Tila Uno'u Navunavu

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-23; 1Ko 11:23-25)

²⁶ No mine ane'i ilo'a i'ani'ani la Iesu mukasi mulu'e no anu veleti la muno'u sou muvikala laixe musuku noxou Lataua, xe mukalu, la muse'ise'inu sou mulosi'a ta molomolo noxou vilevilesi la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngano'u mo nga'ou, anu vasimelo ane.” ²⁷ Xe muavuti la mukasi vaxa no anu lisi sou uaini, la muvikala laixe musuku noxou Lataua. Xe mukalu la mulosi'a la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi latala ne ngaixeu.”

²⁸ *Mo muvikalane'i la aloxo 'o, “Sialuxo ano 'o. Eni asoli xe sialuxo unixi, la anu u'oxonu vaikala e nenge nenge'a Lataua tesakii 'o, uxali manina. Sialuxo 'o ne, sou unixisi'a ta mitema tavu'alo sou upamauline'i xe uxexeenu 'ili'ilixo masumasua noxi'a.” ²⁹ La muvikalane'i la aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina. Umomomo sou eni aie la no anu uaini temanu la uasi, ulai utalo no voxo ane sou nenge nenge'a taixeu ane alavua no tuala teitexi noxou Lataua.” ³⁰ *Xe ilo'a mi'ani mukalu la milexe lexe vile sou milaa milai no laxa'ilu ne Olivu.

Iesu Mutotokasou Pita Lexe Usingisou

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Ioa 13:36-38)

³¹ *Ilo'a milai xoo la Iesu muvikalane'i aloxo 'o la, “Maasi no 'olovoxo 'o, la ngingi latala 'o ne, nga'umesilo ukalusi. Xo mikaukavunu vaikala vile muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o, ‘Ulai la eni avau itema sou usaxila'a ta sipsip la ane'i ta sipsip ne i'ume ipeila'u tani.’

³² *Ia ili'i, eni atulu sou amauli, la eni auli alai ne Xalilaia.” ³³ Xe Pita muavuti la muvikalanu lexe, “Ulai la ane'i latala 'o ne i'ume'ume ukalusi, ia eni ne uasi.” ³⁴ *Xe Iesu muavuti la mukolinu vaikala noxou lexe, “Eni avikalane'i manina aloxo 'o, maasi no 'olovoxo 'o la koko'a u'ava uao, ia nini nasingsilo alaxu tatalu lexe nalavusilo uasi.” ³⁵ La Pita ne mutotoiti manina. Xe muavuti la muvikala pekia'u lexe, “Eni umomomo sou asingisine lexe eni alavusine uasi, uasi xo nenge nengei tasoli takei.” Mo Pita ta menexu ne mivikala kalumo aloxo ne.

* 26:23: Lex 41:9   * 26:28: Mul 24:8; Iel 31:31-34; Sek 9:11; 1Ko 10:16   * 26:30: Luk 22:39; Ioa 18:1   * 26:31: Sek 13:7; Ioa 16:32   * 26:32: Mat 28:7, 16   * 26:34: Mat 26:69-75

*Iesu Mukilaka ne Xetese mane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Ilo'a mimuamua'i xe mixali no lia xalee ilemolu lexe Xetese mane, la Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou lexe, "Ngaxoxolu 'o ia eni alai mo akilaka." ³⁷ Xe Anu muavuti la muno'a Pita ilo'a Sevetαιο ta 'olu tamei sou ilo'a milai. Ilo'a milutu xe milai la Anu tanulili xe opo tu'umaxu manina. ³⁸ *La muvikalane'i ane'i tatalu ne aloxo 'o, "Ngaxoxolu ano mo ngautiti laixe. Xo eni opoleli tu'umaxu manina mo eni 'a 'ala'alai sou asoli." ³⁹ Musuku mulai va'axu seville mukalu, la sou mutangatulu mulu'elai no lia sou mukilaka. Mukilaka la muvikalane lexe, "Mamilo mimii latala ne, pekia'u noxine sou na'oxonu uasi. La sou eni emasaxa lexe naxexeenu soli noxilo 'o uxexesilo. Mo namulinu masaxa noxilo uasi, ia namulinu masaxa noxinesi." ⁴⁰ Anu mukilaka mukalu xe mulivu mulai noxi'a ta molomolo noxou tatalu ne, la ane'i a iaai. Xe muavuti la muvikalane Pita aloxo 'o, "Loxovaa ngingi ngongi'a ta menexine umomomo sou ngaxolu mo ngautiti utalo loxo aso iou taiinu vile uasi?" ⁴¹ Ngingi ngaxoxolu mo ngautiti mo ngakilaka, mo sou tovotovo uxali noxinge la utaloxolingenge uasi. Manina musuku, itema uleenu umasaxa lexe uxaxai ia vasimolu ne pekia'u uasi, mamalaxusi." ⁴² Iesu muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la mulivu mulai la sou mukilaka alaxu tameisou. Mulai la mukilaka aloxo 'o, "Mamilo mimii latala ne, pekia'u noxine sou na'oxonu uasi. La sou eni emasaxa lexe naxexeenu soli noxilo 'o uxexesilo. Lexe nini nemasaxa lexe eni alai asoli la anu mivile uasi, eni amulinu masaxa noxinesi." ⁴³ Xe mulivu mune'e, la mumaisi'a ta molomolo noxou tatalu ne ane'i a iaai sio, xo ie'i uvuvusio. ⁴⁴ La sou Anu mu'umesi'a mi'ai ne ia Anu mulivu mulai la, sou mukilaka alaxu tatalusou. La mukilaka aloxo tei ne la. ⁴⁵ Anu mukilaka alaxu tatalusou mukalu xe mulivu mune'e la mumaisi'a ane'i a iaai sio. Xe muavuti la mutali'isi'a lexe, "Ngingi a ngama'ila mo ngaai sio? Mumomomo aloxo ne! Xo voxo a muxali. Ngamaisou! Ane'i ta mitema sou i'italonu itema 'Olu no avo'a ta mitema sou susu a 'ala'alai sou ixali 'o." ⁴⁶ *La sou ngatulu mo nenge'a talai. Ngamaisou! itema e u'italoleli no avo'a ta mitema ne, anu a uxali 'o."

*Mitetalisou Iesu
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Ioa 18:3-12)*

⁴⁷ Iesu uvivikala 'o, ia alaxu vilesisi 'o, la Iudasi mune'e noxou. Anu vile noxi'a ta molomolou noxou mavulovexa mulelia tamei. Anu ilo'a ta mitema tavu'alo mixali, ia ta mitema ne mitetalisou viso ilou kuluvololou. Ta mitema e mine'e ne, ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema mipalusi'a mine'e. ⁴⁸ itema e mu'italonu Iesu no avo'a ta mitema ne, muvikalane'ixu sosovo vile tei aloxo 'o, "Lexe eni alai atimu no xaleenu, la Anu ane, ngatetalisou."

⁴⁹ Ioxe, Iudasi muxali la mulai alaxu vilesisi noxou. La muvikalane lexe, "Tila! laixenenisi." La sou mutimu no xaleenu. ⁵⁰ Xe Iesu muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Menexilo, mii ma'ia ane nini namasaxa lexe na'oxonu." Xe ta mitema ne mimaisou Iudasi mine mutimu no xaleenu, la sou ane'i mikasi vaxa no avolu sou mitetalisou. ⁵¹ *La itema vile mututulu 'alai noxou Iesu ne muavuti la mulavee viso ka muvali vaxa no sangalou itema sou xaixai noxou kisi'a ta aili'i. La sangalou ne muxoto la mulapau mulai no lia. ⁵² *Xe Iesu muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Nano'u lavisomeni mo namulaxu no tanixu. Xo ane'i e i'oto no anu viso la isoli no anu viso. ⁵³ Male nini nalavusou uasi ne? Eni emomomo sou

a'ava ulai noxou Mamilo, la Anu upalusi'a ta angelo noxou ne ine'e alaxu vilesisi. Ta angelo ne ititiisi'a ua'ulixa'a ta mitema sou 'oto'oto xulumuxa'a mavulovexa mulelia tamei. ⁵⁴ Ia lexe eni a'oxonu aloxo ne, la vaikala e muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu ne umomomo sou uxali manina uasi. Xo lavuku noxou Lataua ne muvikala lexe, mimii ane ne anu uxali la uxali manina."

⁵⁵ ✨Xe Iesu muxiu la muvikalane'i ta mitema e mine'e sou itetelisu ne aloxo 'o, "Ngingi ngeno'u viso ilou kuluvololou sou ngene'e sou ngateteliso xo eni amitema sou aavutilixu 'oto'oto? No voxovoxo nenge'a texoxolu no taasou lalotu tatila noxou Lataua sou elosi'a ta mitema lavulavu la ngingi nganava la ngateteliso no voxo ane ne ua? ⁵⁶ Ia anu mii vile uasi. Mimii ne anu uxali sou umomosou vaikala noxi'a ta mitema sou palomatana mikaukavunu." La ta molomolo noxou Iesu mi'ume la milailai.

Mitulusou Iesu no 'a Vaivaikala

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Ioa 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Xe ili'i la ane'i ane mitetelisu Iesu ne, milailixu noxou Kaiapasi anu kisi'a ta aili'i. La ta tisa sou lapuloto ilo'a ta tatila latala a ipita ixoxolu ne. ⁵⁸ Ia Pita mumulinu Iesu muili'i no paxa. Xe mulai muxali, la mu'unalai avile no nano no vimelu sou tani noxou kisi'a ta aili'i ne. Anu mu'unalai, la ilo'a ta mitema sou isaxila'u tani mixolu sou lexe umaisou mii ma'ia i'oxonu noxou Iesu. ⁵⁹ La ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatila sou imomomosou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema latala ne, ikalavoi sou Iesu no anu vaikala mose'i mo ikamuli susu noxou Iesu sou lexe ivau usoli. ⁶⁰ Ta mitema tavu'alo mitelo vaikala noxou, ia vaikalai'a ne manina uasi. Mo ixalisou susu vile noxou mumomomo sou ivau usoli uasi. Ia ili'i manina la ta mitema tamei mine'e la mitulu ili'i no tumali'a sou mivikala. ⁶¹ ✨Ia mivikala lexe, "Nexi telomusou itema 'o muvikala lexe, 'Eni amomomo sou akisilalanu tani tila noxou Lataua, ia voxo tatalusou la eni atulusou ulivu la.'" ⁶² Ioxe, kisi'a ta aili'i muavuti mutulu, la mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Nini namasaxa nakolinu vaikala ane ane'i mitelonu noxine ne uasi? Nini nexavutala a loxovaa no anu vaikala ane ane'i mitelonu noxine 'o?" ⁶³ ✨La Iesu mutaloxa'asi. Ia ukolinu vaikalai'a vile uasi. Xe kisi'a ta aili'i muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Eni alingaine no ualasou Lataua anu mauli no anu aloxo 'o. Lexe nini Kalisito, Lataua 'Olu, la nini navikalanexi." ⁶⁴ ✨La Iesu mukolinu lexe, "Ani, anu aloxo nini nelemolu ne. Ia eni avikalangengi latala 'o aloxo 'o, ili'i la ngingi ngamaisou itema 'Olu mine uxolu uva'isa'iniu Lataua xavinu musuku. Ngingi ngamaisou mine Anu uxolu no pa'umolu no avolu tema la une'e no anu umuumu molu teitexi no opo loxotolu ulu'e." ⁶⁵ ✨Anu mulomusou Iesu muvikala aloxo ne la mukakanu tokolomou xo anu la'iaxu. Xe muavuti la muvikala lexe, "Ngamaisou, ngingi ngelomusou ne. Itema 'o anu muvikala masua mulai noxou Lataua, la sou nenge tatali'isi'a ta mitema se'i la sou ipala'alixu susu noxou la uasi. ⁶⁶ ✨La sou ngingi ngexavutala a loxovaa? Nenge ta'oxonu mii ma'ia noxou?" Xe ane'i miavuti la mikolinu lexe, "Anu mususu ane, mo Anu mumomomo sou usolisi." ⁶⁷ ✨Xe miavuti la mituve vaxa no iou xe mivau, xe se'i misavasavalou. ⁶⁸ La mivikalanu lexe, "Ioxe nini Kalisito, la nalemolu 'ei ane muvene ne?"

Pita Musingisou Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Ioa 18:15-18, 25-27)

✨ 26:55: Luk 19:47; 21:37 ✨ 26:61: Ioa 2:19-21 ✨ 26:63: Ais 53:7; Mat 27:12 ✨ 26:64: Lex 110:1; Tan 7:13; Mat 24:30 ✨ 26:65: Mat 9:3; Ioa 10:33 ✨ 26:66: Liv 24:16; Ioa 19:7 ✨ 26:67: Ais 50:6; 53:5

⁶⁹ Ta mitema mi'oxo'oxonu Iesu aloxo ne, la Pita ne anu a muxolu no nano no vimelu sou tani ne, la sema sou xaixai vile noxou kisi'a ta aili'i ne mine'e noxou la mivikalane lexe. "Nini kalumo ngingi ngongou Iesu sie Xalilaia ngexolu ane." ⁷⁰ Ia anu musingisou no ie'i latala ne lexe, "Eni alavusou mii ma'ia e nini nalelemolu ne uasi." ⁷¹ Anu muvikala aloxo ne mukalu, la mulaa no aitengaxu tani sou mulai no ale. Xe sema sou xaixai vile la mimaisou, la mivikalane'i ane'i ane itutulu 'alai noxou ne lexe, "Itema ane 'o, anu ilou Iesu sie Naseleti ane." ⁷² La anu musingisou la lexe, "Manina teitexi, eni alavusou itema ne uasi."

⁷³ Mixolu sevile kitu'a, la ta mitema e ane mitulutulu 'alai noxou ne, mine'e noxou la mivikalane lexe, "Manina, nini vile noxi'a ane, xo xolineni molu mupalalixene." ⁷⁴ Ioxe, Pita muavuti la muvikala pekia'u aloxo 'o, "Manina teitexi, eni alavusou itema e ngingi ngelelemolu ne uasisi manina. Lexe eni akalavoingengi la laixe lexe Lataua ukalusilo." Anu muvikala aloxo ne xe mukalu la alaxu vilesisi 'o la koko'a mu'ava. ⁷⁵ ✧ La Pita muxavutalanu vaikala noxou Iesu e muvikalanu lexe, "Maasi no 'olovoxo 'o, la koko'a u'ava uao, ia nini nasingsisilo alaxu tatalu lexe nini nalavusilo uasi." La Pita mutaloxu iii sou mutama mulai no ale.

27

Iudasi Mulai Mu'alili 'o

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Ioa 18:28-32)

¹ Xe ili'i no kakau manina, la ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema mipita sou mipotoxu Iesu. Xe mukalu la sou misakiinu vaikala lexe ivau usoli. ² La sou ane'i misakisakiinu la milailixu no avolu Pilato anu tila noxi'a ta Romu.

³ Xe no mine Iudasi anu itema e mu'italonu Iesu no avo'a ta mitema sou ivau mumaisou Iesu mine ane'i mitulusou no anu vaivaikala sou i'oxo masuanu, la anu muxiunu xavutalau. La muno'u lamoli siliva mavulovexa tatalu sou mulivunoxu mulai noxi'a ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema. ⁴ Mulai muxali la muvikalane'i lexe, "Manina eni e'oxonu masua noxou itema mulapu 'o la elailixu sou sialuxu unixi, la Anu u'oxonu susu vile uasi." Xe ane'i miavuti la mikolinu lexe, "La sou anu mii ma'ia noxixe? Ane'i mikolinu lexe, anu mii noxine." ⁵ ✧ La sou Iudasi muavuti la mupeinu lamoli ne mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, ia mu'ume mulai sou mu'alili 'o.

⁶ Xe ili'i la ta kisi'a ta aili'i mitaxusou lamoli ne la muvikala lexe, "Lamoli ano 'o ne tamuxaxu ilou lamolisou tani tila noxou Lataua uasi xo anu lamoli ane 'o ne nenge teno'u sou 'ulusou ivau itema usoli." ⁷ La sou ane'i misakiinu vaikala lexe lamoli ne, ane'i ilotonu lia xalee vile noxi'a ta mitema e ilavusou i'oxonu lasopeni no anu. Xo ane'i imasaxa lexe lia ne uxolu sou iasixa'a taasila no anu. ⁸ Tava'u aloxo ne la sou lia xalee ane ne ane'i ilemolu lexe, "Lia sou sialu no voxo vaimomo." ⁹ ✧ Aloxo ne sou anu unomomo sou mii ma'ia ane itema sou palomatana Elemia mulemolu tei, muvikala lexe, "La sou ane'i ino'u lamoli mi'oxonu no anu siliva mavulovexa tatalu loxo ta mitema ne Isilaeli misosovo sou lexe ino'u 'ulu sou itema no anu. ¹⁰ Mo no anu lamoli ne la ane'i ilotonu lia xalee vile noxi'a ta mitema sou i'oxonu lasopeni, loxo tatila muvikalalelixu."

Iesu Mutulu no Talaxu Pilato Anu Tila Noxi'a ta Romu

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Ioa 18:33-38)

¹¹ Ioxe, ta kisi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema mino'u Iesu xe milailixu noxou Pilato la mulai mutulu no talaxu. Xe tila noxi'a ta Romu muavuti la mutali'isou Iesu lexe, "Nini tatananu tuala noxi'a ta Iutaia?" La Iesu mukolinu vaikala noxou lexe, "Ani, aloxo nini nelemolu ne." ¹² *No mine ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema milomu aloxo ne la mileanu vaikala tu'utu'umaxu tavu'alo mulai noxou, la Iesu ukolinu uasi. ¹³ La Pilato mutali'isou aloxo 'o, "Loxovaa, nini nelomusou vaikala tavu'alo e ane'i mileanu mune'e noxine ne uasi?" ¹⁴ La Iesu ukolinu vaikala vile e ane'i mileanu mune'e noxou ne uasisi manina. Aloxo ne la mu'oxonu Pilato mukuluke manina.

Mililixu Iesu no Ovu Valautu sou Usoli

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-26; Ioa 18:39-19:16)

¹⁵ Io, no voxo tila aloxo ne, la Pilato ulavusou sou ululusou itema vile uxolu no nano no taasou navunavu ne, uatu. Ta mitema me'asi ilavusou isosovosou itema la sou anu ululusou. ¹⁶ No voxo ane ne la itema vile ualalous lexe Valavasi, anu a uxoxolu no nano no taasou navunavu ne. Anu itema e ta mitema latala milavusou lexe anu itema masua vile. ¹⁷ Ta mitema mixali mipita mukalu, la sou Pilato mutali'isi'a aloxo 'o, "Toxe ngingi ngemasaxa lexe eni alulusou 'ena'ei uuatu noxinge Valavasi, uasi, Iesu e ilemolu lexe anu Kalisito 'o?" ¹⁸ *Anu muvikala aloxo ne, xo anu mulavusou lexe ane'i ta tatilasi'a ta tatila noxi'a ta aili'i ne tane'i masuau Iesu misevile. ¹⁹ Xe no mine Pilato uxoxolu no anu puloulou sou ulomusou vaivaikala noxi'a ta mitema sou itulu no anu vaivaikala, la semau misovanu vaikala mune'e noxou, la mimulesou aloxo 'o. "Mamu sou na'oxonu mii vile noxou itema e mulapu ne, xo eni eai pipiena no 'olovoxo ta emaisou itema ne la examuli tu'umaxu tatila." ²⁰ Xe ta kisia ta aili'i ilo'a ta tatilasi'a ta mitema ne miavutinoxu oponse'i ta mitema latala ne, sou lexe i'ava ulai noxou Pilato lexe nalulusou Valavasi, ia navau Iesu me sou usoli. ²¹ La sou tila ne Romu mutali'isi'a lexe "Ngingi ngemasaxa lexe, eni alulusou 'ena'ei noxi'a ta tamei 'o ulai noxinge?" La ane'i mikolinu lexe "Valavasi." ²² La anu mutali'isi'a la lexe, "Ia eni a'oxonu mii ma'ia noxou Iesu e ane'i ilemolu lexe Kalisito 'o?" La ane'i latala ne mikolinu lexe, "Ngalilixu teitexi no ovu valautu." ²³ Xe Pilato muavuti la mutali'isi'a la aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, anu u'oxonu susu vile uasi?" Xe ane'i miavuti la mi'ava tatila manina lexe, "Ngalilixu teitexi no ovu valautu." ²⁴ *Ia Pilato mumaisou lexe anu vote'i vile la sou anu u'oxonu la uasi xo maasi la 'oto'oto toxoxa'a uxali. La sou anu mukasi vaxa no lexa ka mu'uinu avolu no ie'i ta mitema xo mulavu lexe maasi la 'oto'oto toxoxa'a uxali la sou muvikalane'i lexe, "Eni susu noxilo uasi, ia lexe itema 'o usoli la anu mii noxingesi." ²⁵ *Xe ane'i miavuti la mikolinu lexe, "Sialuxu ne une'e utelo noxixe xe noxi'a ta 'ili'ilixe ili'i." ²⁶ La sou anu mululusou Valavasi mulai noxi'a. Ia anu muvikalane'i ta mitema sou 'oto'oto la mipuapuasou Iesu. Mipuapuasou mukalu la sou anu mu'italonu mulai no avo'a ta mitema sou lexe ililixu no ovu valautu.

Ta Mitema sou 'Oto'oto Mimolovila'isou Iesu

(Mak 15:16-21; Ioa 19:2-3)

²⁷ Xe ili'i la ane'i ta mitema sou 'oto'oto noxou tila noxi'a ta Romu milailixu Iesu mu'unalai no nano no vimelusou taasou itema tila noxi'a ta Romu. La ane'i mi'avalila ta mitema sou 'oto'oto latala ne mine'e mipita. ²⁸ *Ane'i mine'e mipita mukalu, la miluvusou tokolomou la mitaanu tokolomo vile lauoinu vaxa noxou. ²⁹ Xe mipalipaxoxonu savovoluu

* 27:12: Ais 53:7 * 27:18: Ioa 11:47-48; 12:19 * 27:24: Lap 21:6-9 * 27:25: Apo 5:28

* 27:28: Luk 23:11

ka mimuxaxu vaxa no kisou loxo kisivalu sou sosovo lexe Anu tatananu tuala vile ane. Mo mino'u puate vile la mimuxaxu no avolu tema xe mukalu, la mitangatulu mulu'elai no talaxu la mimolovila'isou lexe, "Anu ane tatananu tuala noxi'a ta Iutaia." ³⁰ *Ane'i mituvetuvesou xe mino'u puate la mivau no kisou ka mivau la. ³¹ Xe ili'i no mine mimolovila'isou mukalu la miluvunu tokolomo lauolauoinu e mitaanu noxou ne ia ane'i mitaanu tokolomo noxou mulivu vaxa noxou la. La sou mino'u milailixu sou lexe ililixu no ovu valautu.

Mililixu Iesu no Ovu Valautu

(Mak 15:22-32; Luk 23:27-43; Ioa 19:17-27)

³² No mine ane'i mino'u Iesu miuatulailixu no ale, la mixalisou itema vile ualasu lexe Saimoni, tualasu ne Sairini, la mivikala pekia'u noxou sou lexe anu utavilenu ovu valautu noxou Iesu. ³³ Ane'i mino'u Iesu la milailixu no tuala ilemolu lexe Xoluxata. Uala ane ne, laaxu lexe tuala sou ta mitema xavanane'i. ³⁴ *Xe milai mixali ne, la milosou Iesu uaini ane ane'i mixiunu ilou lamalasilixu, la Anu mutovonu muixeu sevile kitu'asi ka mulomuanu. ³⁵ *Xe ili'i la ane'i mililixu Iesu no ovu valautu. No mine mililixu mukalu la sou ane'i mi'oxonu vila'i vile sou misosovosou lexe 'ei ane uno'u mii ma'ia ma'ia. La sou ane'i mivulun tokolomou Iesu noxi'a vilevilesi. ³⁶ Xe mukalu la ane'i mixoxolu ne sou milosou. ³⁷ Ane'i mikaukavunu vaikala e anu mususu no anu ne, la miteinu teitexi no kisou. Ane'i mikaukavunu aloxo 'o, "Anu ano 'o Iesu tatananu tuala noxi'a ta Iutaia ane." ³⁸ *Mo ane'i mililixa'a ta mitema sou pakali ta tamei no pa'umolu. Mililixu vile no avolu tema xe vile mililixu no avolu ae. ³⁹ *Ta mitema mimuamua'i xe mine'e mipolopeenu, la milulu kisi'a sou mimolovila'isou. ⁴⁰ *La mivikala mulai noxou lexe, "Ae, nini namitema e ne'oxo lexe namamulonun tani tila noxou Lataua ka natulusou ulivu voxo tatalusi ane! Mo lexe nini Lataua 'Olu la mene nasu'ulineni mo nalu'e no ovu valautu ne." ⁴¹ Ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tisa sou lapuloto xe ta tatilasi'a ta mitema kalumo mimolovila'isou. ⁴² La mivikala lexe, "Anu musu'uline'i ane'i ane va'axu, ia Anu molu umomomosou upamaulinu uasi. Lexe Anu tatananu tuala noxi'a ta Isilaeli, la ane alalae 'osi la Anu uxexee no anu ovu valautu ne mo ulu'e la sou nexi tamuxaxu tanexi noxou. ⁴³ *Anu mumuxaxu tanu noxou Lataua mo Anu mivikala lexe, 'Eni Lataua 'Olu.' Ioxe, lexe Lataua mumasaxau, la Anu Lataua molu usu'ulinu." ⁴⁴ Mo ta mitema ta tamei e mililixa'a no pa'umolu ne, ane'i ilou mimolovila'isou kalumo.

Iesu Musoli

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Ioa 19:28-30)

⁴⁵ Aso mukulupa mo mulai muxali no aso iou tatalu no 'olo'olovoxo la isivoxo mutaasou xalexalee tuatuala mukalusi. ⁴⁶ *Ia alaalai sou aso iou tatalu no 'olo'olovoxo la Iesu mu'ava tatila lexe, "Eloi, eloi lama savakatani?" Laaxu lexe, Lataua noxilo, Lataua noxilo, loxovaa la sou nini nesu'aleli 'o? ⁴⁷ Anu mu'ava aloxo ne, la ta mitema se'i mitulutulu 'alal noxou ne milomusou, la mivikala lexe, "Ngalomu anu a u'avalou Eliasi." ⁴⁸ *Xe itema vile muiave alaxu vilesisi 'o la mulai muno'u kateni la mutaa mulu'elai no uaini e sixula. Xe mukalu la mutolosou mutelai no anaxu Iesu sou muie no anu. ⁴⁹ Xe ane'i latala miavuti la mivikala lexe, "Ioxe,

* 27:30: Ais 50:6   * 27:34: Lex 69:21   * 27:35: Lex 22:18   * 27:38: Ais 53:12   * 27:39: Lex 22:7; 109:25   * 27:40: Mat 26:61; Ioa 2:19   * 27:43: Lex 22:8   * 27:46: Lex 22:1
* 27:48: Lex 69:21

naxexesou, mo tamaisou lexe Eliasi une'e sou usu'ulinu.” ⁵⁰ Xe no mine Iesu muunga tatila alaxu vile la mukalu la Anu musoli.

⁵¹ *No mine Anu musoli ne, la lavalava e mulili no nano no tani tila noxou Lataua ne, mukakaa tamomolu teitexi la mulai mupee no lia. Mo laliua mukunikuni la kulu muvalavala. ⁵² Xe lulusi'a ta mitema e misoisoli ne mumamulo xe mukisi la ta mitema tavu'alo noxou Lataua e misoisoli ne mitulu mimauli. ⁵³ Ane'i milaa no anu lousi'a xe Iesu mutulu mumauli, la ane'i milai mi'unalai ne Ielusalemu mo ta mitema tavu'alo mimaisi'a. ⁵⁴ Mo itema tila sou uulaxune'i ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto ilo'a ta mitema sou 'oto'oto e mitulutulu sou iloosou Iesu ne mimaisou laliua mukunikuni, xe mimii latala e muxali ne la mi'ume. La mivikala lexe, “Manina misevile, itema ane 'o ne, anu Lataua 'Olu ane.” ⁵⁵ *Mo ta sema tavu'alo se'i a itulutulu va'axu sevile sou imamalei. Ane'i mimulinu Iesu ne Xalilaia mito'o sou isu'ulinu. ⁵⁶ Xe no tane'i ne la Malia sie Maxadala mo Malia ane Iakovo ilou Iosepu neni'a xe Sevetaio ta 'olu neni'a ne ane'i kalumo mitutulu ne.

Iosepu Mu'asixu Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Ioa 19:38-42)

⁵⁷ Xe no 'olovoxo la itema sou lavuluti vile sie Alimatia, ualaxou lexe Iosepu anu muxali molomolo vile noxou Iesu mune'e muxali. ⁵⁸ *Anu mune'e la mulai muxali noxou Pilato la mutali'isou sou lexe uno'u Iesu vasimolu, la sou Pilato mupalusou sou uno'u. ⁵⁹ La sou Iosepu mulai muno'u lavalava kea vile alavua sou mune'e mukupoonu Iesu vasimolu no anu. ⁶⁰ *Xe mukalu la muno'u mulai mumulaxu no anu lulu noxou alavua e mu'asou no tava'u maea ne. Xe mupipalo'u lavo'o vile toxoxa'a la mune'e mutaluxu lulu anaxu ne, io anu mulivu. ⁶¹ La Malia sie Maxadala ilee Malia ane vile, ane'i ilou a ixoxolu xalee vile ia ie'i ulalai.

Ta Mitema sou 'Oto'oto Miloosou Lulu

⁶² Xe voxo sou lalaxii sou voxo Tavuna mukalu ia no anu voxo ane ili'i, la ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta Palisaio milai mixali noxou Pilato. ⁶³ *La mivikalane lexe, “Tila, nexi texavutalanu vaikala noxou itema sou kalakalavoi ne no mine uao uxoxolu 'o la muvikala lexe, voxo tatalusou la anu utulu. ⁶⁴ La sou laixe lexe nini navikala mo sou iloosou lulu anaxu ne ulai uxali no anu voxo tatalusou. Xo loxo 'o io ta molomolo noxou ine'e ipakalinu vasimolu, ia ilai ikalavoine'i ta mitema lexe Anu mutulu. La sou kalavoi noxi'a ne ua'ulixu kalavoi noxou e anu mu'oxonu tei ne.” ⁶⁵ Xe Pilato muavuti la muvikalane'i lexe “Ioxe, ngano'a ta mitema sou 'oto'oto, mo ilai iloosou lulu ne, mo ngapaipounu xo ipakalinu.” ⁶⁶ La sou ane'i milai mipaipounu lulu anaxu ne la mimuxaxu sosovo vile no anu lavo'o no lulu anaxu ne xe mimuxaxa'a ta mitema sou iloosou lulu ne.

28

Iesu Mutulu no Anu Soli

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Ioa 20:1-10)

¹ Voxo Tavuna mukalu, xe no kakau manina no anu voxo vile, la Malia sie Maxadala ilo'a Malia ane vile milai no lulu ne. ² Xe alaxu vilesisi 'o la laliua mukunikuni toxoxa'a manina, Xo angelo vile noxou Lataua molu teitexi no opo loxotolo mulu'e mulai no anu lulu ne sou mupipalo'u kulu e mutaluxu lulu anaxu ne muxexenu. Xe mukalu la anu muxolu no anu

* 27:51: Mul 26:31-33; Eva 10:19-20 * 27:55: Luk 8:2-3 * 27:58: Lap 21:22-23 * 27:60: Ais 53:9 * 27:63: Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Ioa 2:19-21

ne. ³ Ia alaiou ne mulamilami loxo lele'e lamixu xe tokolomou veveeni ne mukea loxo tamuxala ne. ⁴ Xe ta mitema sou 'oto'oto e mixolu sou miloosou lulu ne mi'umolu, la mi'olo'olo, la misoisoli vitanisi loxo itema musoli. ⁵ Xe angelo muavuti la muvikalane'i ta sema tamei ne lexe, "Ngingi nga'ume mamu, xo eni elavusou lexe ngingi ngene'e sou lexe ngamaisou Iesu e ta mitema mivau musoli. La mililixu no ovu valautu. ⁶ *Ia Anu uxolu 'o uasi, Anu mutulu loxo Anu mulemolu. Ngamaisou tanixu e ane'i mimulaxu muai no anu a. ⁷ La sou ngalivu ngapasipaa ulai mo ngavikalane'i ta molomolo noxou. Ngavikalane'i lexe Anu mutulu mo mumauli mo muuli mulai ne Xalilaia. La sou ane'i ilai imaisou ane. Eni ene'e sou avikalangengi aloxo ne." ⁸ Xe ta sema ne milaa no lulu ne sou milai no ale, la mi'ume manina, ia 'osa'ila mu'ana'ana noxi'a kalumo, la sou miiave sou lexe ivikalane'i ta molomolo noxou. ⁹ Ia no mine ane'i miave sou lexe ilai ivikalane'i ta molomolo noxou loxo 'o la ua'a, Iesu alaxu vilesisi 'o la mune'e muxali vaxa noxi'a, la muvikalane'i lexe, "Opongengi uxolu se'isisi." Xe ane'i miiavuti la milai miteteli no tava'u sou milotu noxou. ¹⁰ *La sou Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngaume mamu. Ngalai mo ngavikalane'i ta vivilo lexe ilai ne Xalilaia, la sou imaisilo ane."

A'alo Noxi'a ta Mitema E Miloosou Lulu

¹¹ No mine ta sema 'a uao ilalai o, la ta mitema e miloosou lulu ne mi'unalai no nano no tuala tila (Ielusalemu) la mia'aloxu mimii latala e muxali ne noxi'a ta kisi'a ta aili'i. ¹² Xe ta kisi'a ta aili'i milomu aloxo ne, la ilo'a ta tatilasi'a ta mitema mipita la mixali no anu xavutala vile, la milosi'a ta mitema sou 'oto'oto ne lamoli tatila. ¹³ La mivikalane'i aloxo 'o, "Maasi la ngingi ngavikala aloxo 'o, 'Ta molomolo noxou mine'e no 'olovoxo no mine nexi teai teva'amiminu, la ane'i mine'e mipakalinu Iesu vasimolu.' ¹⁴ Mo sou lexe tila noxi'a ta Romu ulomusou, la nexi mexe tamomosou noxou, la ngingi tu'umaxu vile uxali noxinge uasi." ¹⁵ La sou ta mitema sou 'oto'oto ne mino'u lamoli mukalu, la milai mi'oxonu aloxo ane'i mivikalane'ixu ne. La sou a'alo ane ne mulaa mulai muno'a ta Iutaia mukalusi, la muxolu noxi'a mune'e muxali vaimomo 'o.

Iesu Mulosi'a ta Molomolo Noxou Xaixai sou I'oxonu (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ioa 20:19-23; Apo 1:6-8)

¹⁶ *Xe ili'i la ta molomolo noxou mavulovexa mulelia vile milai no alaele ne Xalilaia e anu Iesu muvikalane'ixu lexe ane'i ilai no anu. ¹⁷ No mine ane'i mimaisou, la ane'i milotu noxou, ia se'i noxi'a ne xavutalai'a tamei. ¹⁸ *Iesu mune'e 'alai noxi'a la muvikalane'i aloxo 'o, "Lataua mulosilo xavi sou asaxila'u mimii latala teitexi no opo loxotolo xe no lia 'o ukalusi." ¹⁹ *Aloxo ne la sou ngingi ngalai no xalexalee tuatuala ukalusi mo nga'oxone'i ta mitema ixali ta molomolo noxilo, mo nga'ulosi'a no ualasu Mamilu mo no ualasu 'Olu xe no ualasu Uleenu Tavuna. ²⁰ Mo ngalosi'e'i sou imulinu mimii latala e eni evikalangengi sou nga'oxonu ne. Mo ngalavu laixe lexe eni axolu noxinge utotomu ulai utalo no 'a voxo sou tuala xalexalee ukalu.

A'ALO LAIXE NOXOU IESU KALISITO ANE MALUKO MUKAUKAVUNU Vaikala lamana

A'alo laixe ane Maluko mukaukavu ne anu musokou a'alo noxou lexe, "A'alo laixe ane 'o ne, anu a'alosou Iesu Kalisito, anu Lataua 'Olu." No anu a'alo ane 'o la nenge tamaisou xavi no anu xaixai noxou. Nenge tamisou xavi no anu a'alo noxou no mine mulosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua, xe xavi no mine mukusai'a ta uleenu ta masumasua, xe no mine mululusou susu noxi'a ta mitema. Iesu anu molu mulemolu lexe, "Anu Itema 'Olu." Mo Anu muvikala lexe Anu mune'e mu'italonu mauilixu sou ulotone'i ta mitema ilivu no anu susu.

No anu a'alo noxou Maluko, la anu mua'alo muisalili no anu xaixai noxou Iesusi, ia ua'alo tavu'alo no anu vaivaikala noxou xe a'alo noxou e mulosie'i ta mitema no anu uasi. Xe ili'i la Maluko mua'aloxu Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema seville xe a'alosou Iesu mulai la Satani mutovonu. Anu mua'alo aloxo ne mukalu la mulai mua'aloxu xaixai noxou Iesu sou mupamauline'i ta mitema xe mulosie'i ta mitema lavulavu. Tei la ta molomolo noxou Iesu ilavusou Iesu laixe uasi, ia no mine ilo'a mixolu maxuveeni la sou ane'i misoko sou milavusou laixe. Ia ane'i ane imasaxau Iesu uasi ne tane'i masuanu mo i'oxonu masuanu. Xe no anu mautunu ta tamei sou ukalusou a'alo, la mua'aloxu mii ma'ia muxali noxou Iesu no anu voxo kalukaluxusou no lialia 'o. Mii mutila ane ta mitema mivau musoli xe mililixu teitexi no ovu valautu ilou voxo sou Anu mutulu mumauli la.

A'alo muai no nano aloxo 'o

A'alo laixe musokou 1:1-13

Xaixai noxou Iesu ne Xalilaia 1:14-9:50

Iesu mulutu ne Xalilaia sou mulai ne Ielusalemu 10:1-52

Voxo kaluxusou noxou Iesu xe mii ma'ia muxali no ale ne Ielusalemu 11:1-15:47

A'alosou Iesu mutulu no anu soli 16:1-8

Iesu mupalapala'a xe mukalu la mulivu mulai teitexi 16:9-20

Ioanesi Mua'aloxu Vaikala

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Ioa 1:19-28)

¹ Tava'u a'alo laixe sou Iesu Kalisito, Lataua 'Olu ne, Anu muxali tatei aloxo 'o. ² ✧ Aisaia, itema sou palomatana ne, anu mukaukavu aloxo 'o, "Ngalomu, eni apalusou itema vile sou upala'alixu vaikala noxilo mo uuli noxine sou upaipounu vote'isine."

³ ✧ "Itema vile u'ava'ava no xalee lia vitanisi aloxo 'o, 'Ngalaxiinu vote'isou IAUE, mo ngamomosou kalumo.'"

⁴ ✧ La sou itema e ualasou lexe Ioanesi ne, anu muxali no xalee lia vitanisi. Anu muvikala pekia'u mulai noxi'a ta mitema lexe ixixi opone'i, mo sou anu u'ulosi'a. La sou Lataua uxixi tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxi'a ne. ⁵ Ta mitema sou xalee lia tila ne Iutaia mo tuala tila ne Ielusalemu ne, mine'e noxou mukalusi, sou mivikala lamana no anu 'ili'ilixone'i vilevilesi, la sou anu Ioanesi mu'ulosi'a no lexa ne Ioridani. ⁶ ✧ Ioanesi ne, musakii kameli laxusou sou mutaluxu vasimolu xe muutupokoxu no anu bulumakau sosou. 'Ani'anixu ane musia'e taula ilou unuxu lexaxu.

7 ✨Anu muvikalalo aloxo 'o, "Eni euli 'o, ia Anu ane uili'i noxilo ne, Anu xaviinu muuli noxilo mo eni amomomo sou alulusou lamotasou siovevu tava'u uasi. Xo eni amitema vitanisi. 8 Eni a'ulosinge no anu lexasi, ia Anu u'ulosinge no anu Uleenu Tavuna."

Ioanesi Mu'ulosou Iesu Mukalu, La sou Tovotovo Muxali Noxou
(Mat 3:13-4:11; Luk 3:21-22)

9 No anu imamaa ane ne, la Iesu mu'umesou tualasou ne Naseleti no xalee lia tila ne Xalilaia sou mununa muxali no lexa ne Ioridani. La sou Ioanesi mu'ulosou. 10 Xe mu'ulo mukalu ia muxali mutelo no lexa loxo'u, la alaxu vilesisi, mumaisou opo loxotolo mukisi la Uleenu muvava mulu'e loxo ngiala kuau sou muxolu noxou. 11 ✨La mulomusou 'ava molu no opo loxotolo, muvikalalo aloxo 'o, "Eni 'alixeni ane nini, amasaxaine misevile mo opoleli mu'osazine misevile."

12 Xe alaxu vilesisi 'o, la Uleenu Tavuna mulutulixu sou mulailixu no xalee lia vitanisi. 13 ✨Mulai muxolu ane voxo mavuloveva tami'a, la Satani mutovonu. Mulai ilo'a ta mimii iouiou ane ta vova mixolu ane, ia ta angelo mine'e sou misaxila'u.

Iesu Mu'avali'a ta Molomolou
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 ✨Xe ili'i no voxo ane ane'i mitetelisu Ioanesi sou milai mi'unalailixu mo mitatuxu no taasou navunavu, la Iesu mulivu muto'o ne Xalilaia sou mua'aloXu a'alo laixe noxou Lataua, 15 ✨la muvikalalo aloxo 'o, "Voxo ane ne a muxali 'o, mo saxisaxila'u noxou Lataua a mune'e 'alai mukalu. Ngaxiu opongengi mo ngamuxamuxaxu tangengi no anu a'alo laixe noxou Lataua."

16 No voxo vile, la Iesu mumuamua'i no pa'umolu kupa ne Xalilaia, la mumaisou itema vile ualasou lexe Saimoni ilou vimou Andeleasi ikakae, xo ane'i ilou ta mitema sou ikaene'i ta sinana. 17 Xe muavuti la muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Ngane'e mo ngamulileli, mo sou eni alosinge lavulavu sou ngalapune'i ta mitema." 18 Xe alaxu vilesisi 'o, la ilou mi'umesou kaexa'a mukalusi muai ne, ia ilou milutu sou mimulinu.

19 Xe mulutu sou mumuamua'i musuku mulai seville la, la mumaisi'a Iakovo ilou vimou Ioanesi ioloonu kaexa'a ilou. 20 La uvoovoxo la uasi. Muavuti sou mu'avali'a ilou la. Xe ilou miavuti la mi'umesou mami'a Sevetaio ilo'a ta mitema sou xaixai noxou no uaxa ne, ia ane'i ilou milutu sou mimulinu Iesu.

Iesu Mukusau Uleenu Vile Masua Muxolu Noxou Itema Vile
(Luk 4:31-37)

21 Ane'i milutu sou milai no tuala ne Kapenaumu. Mixali mixolu, la anu voxo Tavuna muxalisi'a. La sou Iesu mu'unalai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou musoko mulosi'a ta mitema lavulavu. 22 ✨Xe ta mitema milomusou vaivaikala noxou, la mikuluke misevile. Xo Anu mulosi'a lavulavu ne loxo itema vile tatila vaikalau, ia loxo vaikala noxi'a ta mitema sou lapuloto uasi. 23 Alaxu vilesisi 'o, la itema vile no nixi no taiine'i ne, uleenu vile masua muxoo noxou, la muavuti sou mu'ava aloxo 'o, 24 ✨"Iesu, nini itema sie Nasaleti. Nene'e 'o sou na'oxonu ma'ia noxixe? Nene'e 'o sou lexe nakalusixe? Eni elavu lexe nini itema e Lataua musosovosine lexe nini Anu na'u 'ole ane."

²⁵ Xe Iesu mulomu aloxo ne, la muavuti sou mukaitolonu aloxo 'o, "Naxolu tasiau! Mo naxexesou itema ne!" ²⁶ ✧ Xe uleenu masua ne, muavuti la mu'umu'umunu itema ne xe muungaunga, la sou muxexesou.

²⁷ Xe ta mitema mimalei aloxo ne, la mikuluke la mitalitali'isi'a ngatongato'o aloxo 'o, "Nenge mii ma'ia ane muxali loxo 'o? Nenge telavu lexe lavulavu noxou ne, mii alavua mo Anu xaviinu misevile. Xo Anu mupalusi'a ta uleenu masua 'o la milomuxusi." ²⁸ ✧ Alaxu vilesisi 'o, la a'alo sou Iesu ne milai mia'aloXu no xalee lia tila ne Xalilaia mukalusi.

Iesu Mupamauline'i ta Mitema Tavu'alo

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Xe milaa miuatu no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne, la milai avilesi no tani noxou Saimoni ilou Andeleasi. Iakovo ilou Ioanesi kalumo ne mimulinu sou ilo'a milai. ³⁰ Milai mixali, la Saimoni leuanu ne a iai no luu, xo pipiena mu'oxone la vasimele ialuxu. Alaxu vilesisi, la mivikalanu Iesu lexe ane mipipiena. ³¹ Xe Anu muavuti la mulai noxie sou mukasi vaxa no avole, io sou mutulusie. Xe pipiena ne muxexesie, la sou ane mitulu sou mixutuxuxa'a la'ilali.

³² Xe no 'olo'olovoxo no mine aso ulu'elai, la ta mitema mino'a ane'i ane vovolea iouiou mu'oxone'i mo ane'i ane ta uleenu masumasua mixoo noxi'a sou mine'ene'i noxou. ³³ Ta mitema no tuala ane ne, mine'e mukalusi mole no ale no aitengaxu tani ne ane'isi. ³⁴ ✧ La sou Anu mupamauline'i ane'i tavu'alo e vovolea iouiou mu'oxone'i ne, xe mukusai'a ta uleenu masua noxi'a xalee se'i. Ia ta uleenu masua ne milavusou Iesu, la sou Iesu iou muxaxa noxi'a la muvikalane'i lexe mamu sou ivivikala lexe Anu 'ei.

Iesu Mulinga Mulai Noxou Momu

³⁵ ✧ Xe no kakau no mine lamana upau lailaixe uao, la Iesu mulaa sou mulai mulinga no xalee tani vile e ta mitema se'i ixolu no anu uasi. ³⁶ La sou Saimoni ilo'a ta menexu, milutu sou milai mikamulinu. ³⁷ Xe mixalisou la mivikalanu aloxo 'o, "Ta mitema te tavu'alo 'a ikakamulineni!"

³⁸ Xe Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Ioxe, nenge'a talai no xalee tuala se'i ane uxolu se 'ala'alai. Xo eni emasaxa lexe aa'aloXu a'alo noxou Lataua noxi'a kalumo. Xo xaixai e eni ene'e sou lexe a'oxonu ane." ³⁹ ✧ La sou Anu muxixaoxao no xalexalee tuatuala no nano no xalee lia tila ne Xalilaia sou mua'alo no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia xe mukusai'a ta uleenu ta masumasua e mixolu noxi'a ta mitema.

Iesu Mupamaulinu Itema E Vulukali Mu'oxonu

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Xe ili'i, la itema vile vulukali mu'oxonu ne, mune'e noxou Iesu la muxola'u tava'u vo'uxu mo mutangatulu no talaxu ka mulinga xaviinu sou lexe upamaulinu. La sou muvikalanu aloxo 'o, "Lexe nini nemasaxa, la napamaulileli mo eni axali malemalenga no iou Lataua."

⁴¹ La sou Iesu tanuxu misevile la mukasi vaxa no vasimolu la muvikalanu aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe nini naxali malemalenga." ⁴² Xe alaxu vilesisi 'o, la vulukali ne muxexesou avile, mole anu malemalenga.

⁴³ Xe Iesu muavuti la mupalusou mupasipaa mulai, la mulosou vaikala pekia'u aloxo 'o, ⁴⁴ ✧ "Nalai, ia umomomo sou naa'alou evile no anu mii ane eni e'oxonu noxine 'o uasi manina. Ia nalai namaxainesi noxi'a ta aili'i mo nalosi'a mii ane ulai noxou Lataua loxo Mosesi mulemolu sou

✧ 1:26: Mak 9:26 ✧ 1:28: Mat 4:24 ✧ 1:34: Mak 3:10-12 ✧ 1:35: Mat 14:23; Mak 6:46

✧ 1:39: Mat 4:23; 9:35 ✧ 1:44: Liv 14:1-32

napala'alixu lexe nini nexali malemalenga no iou Lataua mukalu. Mo sou ta mitema imaisou, la ilavu lexe nini ane vasimene laixe mukalu.”⁴⁵ Ia, itema ne ulomu ua. Mulai ne la mua'aloi'axu ta mitema mii ma'ia ane muxali noxou. Mole a'alo ne, ta mitema no xalexalee tuatuala milomusou mukalu. Tava'u xo ta mitema milomusou a'alo ka mine'e noxou Iesu, la sou ane Iesu u'unalai no tuala vile mo iou upala'a noxi'a ta mitema la ua. Uxoxolu no ale no xalexalee tani ane evile uxolu no anu uasi. Ia ta mitemasi ne, ilutu no xalexalee tuatuala va'ava'axu sou inene'e noxou ukalusi.

2

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Vasimolu Musoisoli (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ioxe, voxo se'i mukalu, la Iesu mulivu mune'e ne Kapenaumu la, sou mulai muxolu no tani vile. Xe ta mitema milavu aloxo ne,² la mixali mipita no nano no tani ne, mole tani ne mu'ana'ana mo no ale no aitenga ne, tani mutomu manina. Mine'e sou Anu mua'a'alo'i'a no anu vaikala noxou Lataua.³ Mine'e la ta mitema tami'a noxi'a mitavulenu itema vile ne vasimolu musoisoli mukalu mo umomomo sou umuamua'i uasi.⁴ Tava'u xo ta mitema te tavu'alo e mine'e mixali ne, la tani mutomu mukalu. La ane'i imomomo sou imuamua'ilixu ulai noxou Iesu uasi. La sou mitelailixu no tani e Iesu muxolu no anu ne laxa'u ka mi'elihu taxa mumomomo noxou itema ne io, sou mitaloxolixu ilou luusou e muai no anu mulu'e noxou Iesu.⁵ Xe Iesu mumaisou mii ane ta mitema tami'a ne mi'oxo noxou menexi'a ne, la Anu mulavu lexe ane'i mimuxamuxaxu tane'i maninasou. La sou muavuti la muvikalanu itema e vasimolu musoisoli ne aloxo 'o, "Vivilo, eni exiu tumalilou 'ili'ilixu masumasua noxine ne."

⁶ No voxo ane ne, la ta mitema sou lapuloto se'i a italupexa ne, la milomusou Iesu muvikalanu itema ne, la xavutalai'a muvikala lexe,⁷ "Loxovaa ane itema 'o mu'oxonu vaikala ane loxo 'o? Anu muvikala masua mulai noxou Lataua ne. 'Ei ane umomomo sou uxui tumalouu 'ili'ilixu masumasua o? E, Lataua anusisi!"

⁸ Alaxu vilesisi 'o, la Iesu uleenu mulavusou xavutalai'a. La sou Anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Loxovaa ane ngingi ngejavutala piena no anu mimii ane 'o?"⁹ Vaikala anevaa ane laixe sou eni alemolu ulai noxou itema e vasimolu musoisoli, sou lexe eni amaxa'u xavi noxilo? Eni avikalanu lexe 'ili'ilixu masumasua noxou a exiu tumalilou ne, uasi? Eni avikalanu lexe utavulenu mo'esou mo ulai? ¹⁰ Mo sou ngingi ngalavu lexe Itema 'Olu ne, Anu muno'u xavi kalumo sou uxaxai no lia 'o sou uxiiunu tumalouu 'ili'ilixu ane masumasua." Xe muavuti la muvikalanu itema e muai no mo'esou ne aloxo 'o,¹¹ "Avikalani, natulu mo nano'u mo'esine mo nalai no taasine."¹² Xe itema muavauti no lia 'o, la mutulu sou muno'u mo'esou alaxu vilesisi, la mulaa muuatu no ie'i ane'i latala ne, sou mulai. Ane'i latala ne, mimaisou la mikuluke manina la mi'itinu Lataua ualasou. Mivikala aloxo 'o, "Nexi talavusou tamaisou mii vile loxo 'o tatei uasi!"

Iesu Mu'avalou Levi (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Xe ili'i, la Iesu mulivu sou mulai no kupa pa'umolu ne Xalilaia la. La ta mitema tavu'alo mine'e mixali noxou, la Anu muavuti sou mua'aloi'a no anu vaikala noxou Lataua.¹⁴ Xe mumuamua'i musuku mulai, la mumaisou itema vile ualasou lexe Levi, e Alipaio 'olu uxoxolu no nano no tani ane ta mitema i'una xe iuatu no xalee lia tila ne Xalilaia, la ilea lamoli no anu, la mu'avalou aloxo 'o, "Nane'e mo namulileli." La sou Levi muavuti sou mumulinu.

15 Ilo'u milai mixali no taasou Levi, la sou ane'i ilo'a Iesu mixolu sou mi'ani. Se'i noxi'a ne, ane'i ta mitema sou itaxusou lamoli mose'i ane'i ta mitema sou ilavusou i'oxonu 'ilixu masumasua misevile xe ta molomolou Iesu kalumo. Ane'i ta mitema ane aloxo ne, tavu'alo noxi'a ilavusou imulinu Iesu utotomu. 16 ✨Xe ta mitema sou lapuloto, ane'i ta Palisaio mimaisou Iesu ilo'a ta mitema ane ilavusou i'oxonu 'ilixu ane masumasua mo ta mitema sou itaxusou lamoli i'ani ipita loxo ne, la mitali'isi'a ta molomolou Iesu aloxo 'o, "Loxovaa ane Anu ilo'a ta mitema sou itaxusou lamoli mo ta mitema ane ilavusou i'oxonu 'ilixu masumasua i'ani ipita loxo ne?"

17 Xe anu Iesu mulomu aloxo ne, la muvikalane'i aloxo 'o, "Itama e pipiena u'oxonu uasi ne, umomomo sou ulai umaisou itama sou pamauli uasi. Ia itama ane pipiena u'oxonusi, anu ulai umaisou itama sou pamauli. Anu aloxo ne, la sou eni ene'e 'o sou a'aval'i'a ta mitema mulapu uasi, eni ene'e 'o sou a'aval'i'a ta mitema ane ilavusou i'oxonu 'ilixu masumasua."

Talitali'isou Pelemu

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Alaxu vile, la ta molomolou Ioanesi xe noxi'a ta Palisaio ipepelemu. La sou ta mitema se'i mine'e noxou Iesu, la mitali'isou aloxo 'o, "Loxovaa la ta molomolou Ioanesi mo noxi'a ta Palisaio a ipepelemu, ia ta noxine uasi 'o?"

19 Xe Anu muavuti la mukolinu tali'ii'a aloxo 'o, "Ia xo lexe, itama vile utaula'i alavua loxo vaimomo 'o, la ta minuminu e mine'e sou mimaisouxu taula'ixu ne, umomomo sou ipelemu? Uasi, ane'i i'ani. Voxo ane anu itama e utaula'i a ilo'a ixoxolu ne 'o, la ane'i umomomo sou ipelemu sou la'ilali uasi. 20 Ia lexe no voxo ane ane'i ino'u itama e mutaula'i alavua ulai, ia ilo'a ixolu la uasi, la sou no voxo ane ne, ane'i ipelemu sou i'ou la'ilali ua.

21 Itama vile umomomo sou uno'u lavalava xasixu sevile alavua, ka ulai usimenu vaxa no anu ane mamuxanu mukakaa ne uasi. Xo lexe anu u'oxo aloxo ne, xe lavalava xasixu alavua ne utaxulapu la ukakaa lavalava ane mamuxanu ne u'okinu la. 22 Mo itama vile umomomo sou utau uaini alavua u'una no anu uaini vexasou ane mamuxanu uasi. Xo lexe anu u'oxo aloxo ne, la uaini ne upaunoxu vexasou mamuxanu, la uaini ilou vexasou ne masua avile. Uasi, anu utau uaini alavua ne, u'una no anu vexasou alavua si."

Mi'elexu Ame Temanu no Voxo Tavuna

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 No voxo Tavuna vile, la Iesu ilo'a ta molomolou milai mimuamua'i no nano no xai sou ame. Ilo'a mimuamua'i milalai, la ta molomolou misoko sou mi'elexu ame temanu se'i. 24 ✨Xe ta Palisaio mimaisi'a la mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Ae, loxovaa ane ta molomolomeni 'o mi'oxonu 'ilixu ane umomomo sou ta'oxonu uasi no voxo Tavuna loxo 'o?"

25 ✨Xe Anu muavuti la mukolinu tali'ii'a aloxo 'o, "Xo loxovaa, ngaitisou a'alo sou Deviti ilo'a ta mitema noxou uasi? Ane'i xa'a la'ilali sou ino'u uasi xe misolixa'a, la mi'oxo ma'i? 26 ✨No tauu ie ane itama vile ualasou lexe Aviata muxolu loxo kisi'a ta aili'i, la anu Deviti ne mulai mu'unalai no taasou Lataua ne, sou muno'u la'ilali noxou Lataua sou ilo'a ta mitemau mino'u. La'ilali ane ne, umomomo sou ta mitema vitanisi i'ou uasi. Ta aili'i aloxo Aviata ne, imomomo sou i'ou."

27 ✨Xe muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o, "Voxo Tavuna ne, Lataua musosvosou sou usu'uline'i ta mitema, ia sou ta mitema isu'ulinu voxo

Tavuna uasi. ²⁸ La sou Itema 'Olusi ne, Anu mutila manina misevile no anu voxo Tavuna ne.”

3

Iesu Mupamaulinu Itema E Avolu Musoisoli (Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Xe alaxu vile la, la Iesu mulai mu'unalai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. La itema vile avolu musoli ne 'a, ilo'a ixoxolu no nano. ² Ta mitema se'i noxi'a ne, ikakamuli vote'i sou itulusou Iesu no anu vaivaikala. Ane'i mine'e sou iutiou sou imalei lexe anu upamaulinu itema ne no voxo Tavuna ne. ³ Xe Iesu muavuti la muvikala itema e avolu musoisoli ne aloxo 'o, “Nane'e mo natulu no talaxa'a ta mitema latala 'o.”

⁴ *Xe itema ne, mune'e mutulu mukalu la Iesu mutali'isi'a ta mitema ne aloxo 'o, “Vote'i anevaa ane laixe sou tamulinu lapuloto sou voxo Tavuna 'o? Anu laixe sou ta'oxonu 'ilixu laixe, uasi? Laixe sou ta'oxonu 'ilixu masua? Anu laixe sou tapamauli itema, uasi? Laixe sou tava'u itema usoli?” Anu mutali'isi'a aloxo ne, ia ane'i ivikala vile uasi, mixolu tasiausi.

⁵ Xe Anu la'iaxu, la iou muitisi'a mukalusi. Io tanu lili'a misevile xo ane'i opone'i pekia'u, la sou muvikalane itema ne aloxo 'o, “Namexiinu avone uatu!” Xe anu mumexii avolu muuatu la avolu ne muxali laixe la. ⁶ *Xe alaxu vilesisi 'o, la ta Palisaio miavuti milaalaa sou milai ilo'a ta mitema noxou Elodesi mipita sou mivivikala sou ikamuli vote'i sou itetelisu Iesu sou ivau.

Ta Mitema Tavu'alo Mipita no Kupa Pa'umolu

⁷ Xe Iesu muavuti la ilo'a ta molomolo noxou ne, misuku no tuala ane ne, sou milai loxo no kupa ne Xalilaia. La ta mitema sie Xalilaia tavu'alo misevile mimulinu. ⁸ Ta mitema milomusou a'alosou xaixai e Anu mu'oxonu, la tavu'alo misevile mine'e mixali noxou. Me'a loxo ne Iutaia mo ne Ielusalemu mo ne Idumaia mo no xalee lia mulai loxo taxisa'isie lexa ne Ioridani ia xalee vile ne. Xe ta mitema tavu'alo mixolu 'ala'alai no tuala ne Taia ilee Saidoni ne mine'e mukalusi. ⁹ Tava'u xo ta mitema tavu'alo misevile minene'e, la Anu muvikalane'i ta molomolou lexe ino'u uaxa vile sou une'e uai lumamo sou Anu utelai uxolu no anu. Xo mamu lexe ane'i ine'e ipita la isounu. ¹⁰ *Xo Anu mupamauline'i ta mitema tavu'alo, la sou ane'i ane pipiena iouiou mu'oxone'i ne, isousoune'i ta menexi'a sou ikasou. ¹¹ *Xe ane'i ane ta uleenu masua ixoo noxi'a imaisou Iesu, la itangatulu ulu'elai no tava'u, io sou i'ava aloxo 'o, “Nini 'o ne, nini Lataua 'Olu manina.” ¹² *Ja Anu Iesu muvikala pekia'u mulai noxi'a lexe mamu sou ilai ivikala lamana lexe Anu 'ei manina.

Iesu Musosovosi'a ta Mitema sou Xaixai Noxou (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Xe ili'i, la Iesu mutelai no laxa'ilu vile sou mu'avalii'a ane'i ta mitema ane anu mumasaxai'a, la sou ane'i mine'e mixali noxou. ¹⁴ Anu mu'avalii'a mavulovexa vile mo mulelia tamei, la sou mumoxo'a lexe ane'i ta mitema sou xaixai noxou, sou lexe ixoo 'alai noxou mo Anu upalupalusi'a ilai no tuatuala sou ia'aloxu vaikala noxou Lataua, ¹⁵ mo usoli'a xavi kalumo sou ikusai'a ta uleenu masua. ¹⁶ *Ane'i e mavulovexa vile mo mulelia tamei Anu musosovosi'a ne, ualaualasi'a aloxo 'o. Vile noxi'a ane Saimoni e Iesu mumoxo'u ualaso'u vile lexe Pita. ¹⁷ *Xe tameisi'a ilou tatalusi'a ane Iakovo, ilou vimou Ioanesi e Sevetaita ta 'olu. Iesu mumoxo'a ilou kalumo lexe Voanelexesi. Uala ane ne, laaxu lexe Lele'e ta 'olu. ¹⁸ Xe se'i noxi'a ane

Andeleasi mo Pilipi mo Vatolomaio mo Mataio ilou Tomasi mo Iakovo e Alipaio 'olu mo Tataio mo Saimoni anu itema vile noxi'a ta mitema ane ixavutala lexe ane'i me'a isaxila'u tualasi'a, ¹⁹ mo Iudasi Isikarioti, anu e mu'italonu Iesu no avo'a ta mitema sou mivau.

Iesu Xe Velesevulu

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Xe Iesu mulivu mune'e sou mu'unalai no tani la, la ta mitema tapiena misevile mine'e mipita noxou, la mole anu ilo'a ta molomolo noxou ne, umomomo sou i'ani la ua. ²¹ Xe ta minuminu milomusou a'alosou xaixai e Anu mu'oxo'oxonu ne, la milutu mine'e mixali noxou sou lexe ilivulixu. Xo ta mitema mivikala lexe Anu muxovulaulau.

²² ✧Xe ta mitema sou lapuloto me'a loxo ne Ielusalemu mito'o mixali, la mivikala lexe, "Velesevulu ane uxolu noxou ne, la sou ane anu ukukusai'a ta uleenu masua no anu xavi noxou ne. Xo anu Velesevulu ne, anu tila noxi'a ta uleenu masua ane."

²³ Xe Iesu muavuti la mu'avali'a mine'e noxou sou muvikalane'i no anu vaikala latilovo se'i aloxo 'o, "Loxovaa, Satani umomomo sou ukusau Satani? ²⁴ Xe lexe tuala vile ta mitema sou ikalikalipalane'i sou i'oto'oto ngatongato'o noxi'a, la tuala ne umomomo sou utulu pekia'u uasi. ²⁵ Mo lexe tani vile ta mitemasou kalumo ne ikalikalipalane'i sou i'oto'oto ngatongato'o noxi'a, la ta mitema sou tani ane ne, xoluxoluxa'a ne laixe uasi. ²⁶ Ia lexe Satani ne, ilo'a ta mitemau i'oto'oto mo ikalipala la anu xaviinu uasisi. ²⁷ Mo anu manina lexe itema vile umasaxa sou u'unalai no taasou itema sou xavi vile sou uno'u miumiu, la anu laixe lexe anu usakisakiinu itema sou xavi ne tei o, ka sou anu u'unalai sou upakali itema ne miumiu." ²⁸ Xe Iesu muvikalalo aloxo ne mukalu, la muavuti sou muvikalane'i aloxo 'o la, "Eni avikalangengi manina musuku aloxo 'o, Lataua umomomo sou uxii tumalouu 'ili'ilixu masumasua mo vaivaikala masumasua noxi'a ta mitema ulai noxou. ²⁹ Ia, anu ane uvikala masua ulai noxou Uleenu Tavuna ne, la Lataua umomomo sou uxii tumalou vaimomo 'o mo ili'i uasisi manina. Susu noxou ne, uxolu avilesi."

³⁰ Iesu muvivilkala mulai noxi'a aloxo ne, xo ane'i mivikala lexe uleenu masua vile ane uxolu noxou.

Iesu Nenu Ilo'a ta Vimovimou

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ ✧Iesu uvivikalane'i ta mitema aloxo ne, ia nenu ilo'a ta vimovimou mine'e mo a itutulu no ale no tani e Anu uxoxolu no anu ne. Mine'e mitulu ane no ale nesi, ia mipalusou itema vile sou u'avalou lexe une'e noxi'a. ³² Ta mitema tavu'alo te mine'e mita'olu mixaliliou ne a ixoxolu no lia, ia mivikalane'i lexe, "Nenine ilo'a ta vivine a ikakamulineni, mo a itutulu no ale."

³³ Xe Anu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Ei ane nenilo ilo'a ta vivilo ne?"

³⁴ La muavuti sou iou muitisi'a ta mitema e itata'olu ixaliliou ne ka muvikalane'i aloxo 'o, "Ngamaisou, nenilo ilo'a ta vivilo ane'i 'a. ³⁵ Ane'i ane lexe imulinu masaxa noxou Lataua, la eni nenilo mo vivilo mulu ilee vivilo sema ane."

4

Vaikala Latilovo sou Itema Usu'a Ovu Ngiaxu
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ ✧ Xe ili'i, la Iesu musukusou tuala mo tani e Anu muxoxolu no anu ne, io Anu musuku mulai no kupa ne Xalilaia sou musoko sou ulosieixu ta mitema lavulavu la. La ta mitema tavu'alo misevile mine'e mixali noxou mole mitaataasou, la sou Anu muili'e mutelai no uaxa sou mutalupexa no anu, ia ta mitema mita'olu no nano no kupa pa'umolu. ² ✧ Mulosi'a lavulavu no anu mii piena misevile. Lavulavu ane Anu mulosi'a ne, anu mulailixu no anu vaikala latilovo mukalusi. No nano no anu vaikala noxou ne, Anu muvikala aloxo 'o, ³ ✧ "Ngalomu! Itema vile mulai no xaixu sou usu'anu ovu ngiaxu, ⁴ la se'i mulapalapau no vote'i, la ta ngiala mine'e mi'ou mukalusi. ⁵ Xe se'i mulapalapau no lia lavolavo'o, la mupau palea xo lia ne muxolu se teitexisi. ⁶ Ia aso muiei, la muxalo alaxu vilesisi xo uli'uli'u ulai no lia manina uasi. ⁷ Se'i mulapalapau mulu'e no xuxua tanatanu, xe muleme la xuxua ne mukupokuponu mole unene'a ua. ⁸ Xe se'i ne, mulapalapau mulu'e no lia ane laixe, la muleme muxali tila sou munene'a. Se'i muxalixu ngiaxu mavulovexa tatalu, xe se'i itemaxu tatalu xe se'i la itemaxu ta'uve."

⁹ Iesu muvivala latilovo mulai noxi'a ta mitema aloxo ne xe mukalu, la sou Anu muvikalane'i aloxo 'o la, "Itema ane anu mulavu lexe anu sangalou a uxoxolu sou ulomomu no anu, la laixe lexe anu ulomusou vaikala ane ne no anu."

¹⁰ Ta mitema milailai mukalu, ia Iesusi ilo'a ane'i e mavulovexa vile mo mulelia tamei xe ta mitema se'i e ilo'a ixoxolu ne, mine'e noxou sou mitali'isou lexe tava'u loxovaa la sou anu uvikala no anu vaikala latilovosi.

¹¹ La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ne, Lataua mulosiengixu laaxu vaikala mutalume sou saxisaxila'u noxou. Ia ta mitema va'axu ilomusou vaivaikala latala ne no anu vaikala latilovosi. ¹² ✧ Mo sou, 'ane'i imamalei ia imaisou mii vile uasi,

mo ilolomu ia ilavusou mii vile uasi,

mo ixiunu opone'i sou Lataua uxuu tumalouu 'ili'ilixu masua noxi'a uasi!'"

¹³ Xe Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, "Vaikala latilovo e eni elemolu 'o, ulamana no xavutalamengi uasi? Ngingi nga'oxo aloxo ne, la ngalavu no anu vaikala latilovo se'i laaxu a loxovaa? ¹⁴ Vaikala latilovo e eni elemolu 'o, anu laaxu aloxo 'o. Itema sou xai e musu'anu ovu ngiaxu ne, anu musu'anu vaikala noxou Lataua. ¹⁵ Vaikala ane anu musu'anu xe mulapau no vote'i ne, anu aloxo ta mitema ane milomusou vaikala noxou Lataua, ia Satani mune'e muxexenu vaikala ane Lataua mutounu no opone'i alaxu vilesisi. ¹⁶ Xe vaikala ane anu musu'anu xe mulapau no lia ane lavolavo'o ne, anu aloxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua la ipasipaa sou ino'u xe i'osasu. ¹⁷ Ia tava'u xo uli'uli'a uasi, la vaikala ne uxoo maxuveni uasi. Xe no voxo ane loxo tu'utu'umaxu se'i uxali noxi'a xo ane'i mino'u Lataua vaikalau no opone'i, la ane'i ilapau alaxu vilesisi. ¹⁸ Xe vaikala ane anu musu'anu xe mulapau no xuxua tanu ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua ne, ¹⁹ ✧ ia ane'i ixavutala piena no anu mauli ilou xoluxolu no lia 'o, mo imasaxa lexe i'a lavuluti piena no opone'i uisuisuxu mimii iouiou, la sou anu mimii ane ne uva'usou vaikalau Lataua la unene'a uasi. ²⁰ Ia vaikala ane musu'anu xe mulapau no lia ane laixe ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua, la ino'u

✧ 4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 ✧ 4:2: Mat 13:34; Mak 4:33-34 ✧ 4:12: Ais 6:9-10; Apo 28:26-27

✧ 4:19: Mat 19:23-24

mo itetelisou la inene'a. Se'i muxalixu ngiaxau mavulovexa tatalu, xe se'i itemaxu tatalu, xe se'i la itemaxu ta'uve."

Telu Utulu Teitexi no Valovalosou sou Ukaa
(Luk 8:16-18)

²¹ ✨Xe Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, "Loxovaa, ngingi ngane'enu telu sou ngatalumeiou no anu pupuni? Mo ngamulaxu no luu laaxu? Uasi, ngatulusou teitexi no valovalosou sou ukaa. ²² ✨Xo mii ma'ia ane mutalume ne, ulai ili'i la upala'a. Xe mii ma'ia ane misu'asou mo mitalumeiou ne, ulai ili'i la upala'a. ²³ Lexe itema ane mulavu lexe anu sangalou a uxolu sou anu ulolomu no anu, la laixe lexe anu ulomusou vaikala ane ne no anu."

²⁴ ✨Anu musolonu sou muvikalane'i aloxo 'o la, "Vaikala ma'ia ane ngalomusou ne, ngalomusou laixe mo ngaxavutala no anu laixe. Mo mii ma'ia ane ngingi ngalosi'a ta mitema ne, ulai ili'i la ikolinu sou ilosinge, mo ilosinge se'i uai utelo no latanu la. ²⁵ ✨Xe 'ei ane iu mimii tavu'alo uai, la ilosou se'i uai utelo no latanu la. Ia 'ei ane iu mimii se kitu'asi, la ixexeenu noxou.

Vaikala Latilovo sou Ame Ngiaxu Muleme Laixe

²⁶ Xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, "Saxisaxila'u noxou Lataua ne, anu aloxo itema vile utapunu ame ngiaxu no lia. ²⁷ No 'olovoxo, la anu uai xe no kakau la anu utulu sou u'oxonu xaixai se'i no aso, ia ame ngiaxu e anu mutapunu ne, mupau mo muleme. Ia anu itema ne ulavusou lexe ame ngiaxu ne mupau mo muleme a loxovaa uasi. ²⁸ Lia molusi mu'oxonu ame ngiaxu ne muleme, la sou munene'a. Ame ngiaxu ne muleme, la sou mumuxaxu aiinu xe ngiangiaxu, xe ili'i la sou temanu. ²⁹ ✨Ia ili'i xe anu lingamo, la sou anu itema ne ulai u'elexu sou upitanu xo voxosou a muxali ne."

Vaikala Latilovo sou Masitati
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, "Nenge talemolu saxisaxila'u noxou Lataua lexe anu a loxo ma'ia mo tatilovosou no anu vaikala ma'ia?" ³¹ La sou muvikalane'i aloxo 'o, "Saxisaxila'u noxou Lataua ne, aloxo mii e ilemolu lexe masitati ngiaxu. Masitati ne, ngiaxu kitu'a manina, itotou ulu'elai no lia tanu. ³² Ia loxo itounu xe uavuti utelo la uleme toxoxa'a misevile, la uuaulixu la'ilali iouiou ane mitounu no xai ne. Avoavolu ne toxotoxoxa'a mo uialaiala ulai no ale mole ta ngiala ine'e sou ita'ota'olu no maimaixu."

³³ Iesu muvikalane'ixu vaikala noxou Lataua no anu vaikala latilovo tavu'alo aloxo 'o ane mumomomo no 'a xavutalai'a. ³⁴ Uvikalane'ixu vaikala vile vitanisi uasi, uvivikalane'i ne uvikalane'i no anu vaikala latilovosi. Ia loxo anu ilo'a ta molomolo noxousi, la sou Anu ululusou vaivaikala laaxu noxou ne laixe ukalusi ulai noxi'a.

Iesu Mukaitolonu Atume Toxoxa'a
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Xe no 'olo'olovoxo no voxo ane ne, la Anu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Nenge'a talai loxo no kupa xalee ane vile." ³⁶ Xe ta molomolo noxou ne, miavuti la mi'umesi'a ta mitema te mine'e mipita sou milolomu vaivaikala noxou ne mixolu. Ia ane'i milai mitelo noxou

✨ 4:21: Mat 5:15; Luk 11:33 ✨ 4:22: Mat 10:26; Luk 12:2 ✨ 4:24: Mat 7:2 ✨ 4:25: Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 ✨ 4:29: Ioe 3:13; Pal 14:15

Iesu no uaxa ane Anu uxoo no anu. Uaxauaxa se'i kalumo a ilo'a milai no voxo ane ne. ³⁷ Ilo'a milalai xoo xe ili'i, la atume toxoxa'a muxalisi'a, la xasi mu'oki'oki tani mole lexa mu'unalai no uaxa tanu la 'ala'alai sou u'ana'ana. ³⁸ Ia Iesu ne, mulai mutixala no anu tixalasou mo muai no uaxa ta'u. Xe ta molomolo noxou miavuti, la mitulusou la mivikalanu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, nenge asou ta'uo'uo, loxovaa taneninenge uasi?"

³⁹ Xe Anu muavuti la mutulu sou mukaitolonu atume ne, xe muvikalanu xasi lexe, "Naxoo tasiau! Mo naai se'isisi!" La atume ne, tasiau xe xasi ne, muai se'isisi.

⁴⁰ Xe muavuti la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Loxovaa ane ngingi nge'ume malaxo loxo 'o? Loxovaa ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxilo uasi?"

⁴¹ Ia ane'i ne, mi'ume misevile mole itali'isi'a ngatongato'o lexe, "Itema ano 'o ne, itema ma'i loxo 'o? La sou atume ilou xasi milomuxusi 'o!"

5

Iesu Mukusau Uleenu Vile Masua Muxolu Noxou Itema Vile (Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ilo'a milalai xoo, xe milai mixali no kupa pa'umolu xalee vile, la milai mixali no tuala ne Xelasene. ² Xe Iesu muili'e muuatu no uaxa sou mulai no ale, la alaxu vilesisi sou itema vile uleenu vile masua muxolu noxou mune'e sou mualaxu Iesu molu loxo no lousi'a ta mitema. ³ Itema ne, ulavusou uxoxolu ane no lousi'a ta mitema, ia evile umomomo sou usakisakiinu no anu lalae mixaloxu uasi manina. ⁴ Xo voxo se'i ane'i mitetelisou mo misakisakii avolu ilou tava'u no anu ne, ia anu mulo'e ne la lalae mixaloxu ne muxotoxoto vitanisi no avolu ilou tava'u. Evile xaviinu umomomo noxou sou utetelisou la uasi. ⁵ No 'olovoxo mo no aso ne, anu ulai uxoxolu ane no lousi'a ta mitema mo no laxalaxa'ilu sou u'ava'ava, xe uxotoxotosou vasivasimolu no anu lavo'o anaanaxu.

⁶ Xe anu iou mulaiiou Iesu e uao no paxa o, la muiave mulai noxou. Mulai muxali noxou sou mutangatulu mulu'elai no talaxu. ⁷⁻⁸ ✧ Ia Iesu muvikalanu lexe, "Nini uleenu masua ane nexolu noxou itema 'o ne, naxexee noxou!" Xe anu itema ne muavuti, la mu'ava toxoxa'a mulai noxou Iesu aloxo 'o, "Iesu, nini Lataua e muxolu teitexi manina 'Olu, nemasaxa lexe na'oxonu ma'ia noxilo? Eni alingaine mo avikalaneni manina no iou Lataua lexe mamu sou na'oxole masua loxo 'o."

⁹ Xe Iesu muavuti la mutali'isou aloxo 'o, "Ualasin loxovaa?" La sou anu mukolinu lexe, "Eni ualasilole Lexioni, xo nexi tavu'alo misevile." ¹⁰ Xe muavuti la mulinga pekia'u mulai noxou Iesu alaxu piena sou lexe mamu sou upalusi'a ta uleenu masua ixexeesou tuala ane ne.

¹¹ Ia ta memee la'oluxa'a vile toxoxa'a a i'ani'ani no laxa'ilu vile 'alai ne. ¹² La sou ta uleenu masua ne, milinga pekia'u noxou Iesu aloxo 'o, "Nupalusixe talai noxi'a ta memee, ieni uvaxaixesi mo talai ta'aisi'a." ¹³ La sou mupelemasaxane'i ta uleenu masua ne sou mixexeesou itema ne. Ia milai mi'aisi'a ta memee ne. Ta memee la'oluxa'a ne, ititisi'a muxali loxo itemaxu mavulovexa mavulovexa vile (2,000). Mii'uxu mulu'e no tava'u maea e no kupa pa'umolu ne, la milu'e mi'uo'uo mole misoisoli mukalusu.

¹⁴ Ta mitema sou isaxisaxila'a ta memee ne, mimaisou mii ane ne la mi'ume'ume sou milai mia'alo no tuala xe tuatuala ane muxoluxolu no pa'upa'umolu tuala ne. La sou ta mitema sou tuatuala ne, mine'e sou

mimaisou mii ma'ia ane muxali ne. ¹⁵ Mine'e xe mixali noxou Iesu, la mimaisou itema e Lexioni, ta uleenu masua tavu'alo mi'aisou ne a mutokolomo mo a uxoxolu. Xavutalau ne, lamana ia uxovulaulau la uasi. Ta motu mimaisou aloxo ne, la mimama'u misevile. ¹⁶ Ta mitema ane ane'i misaxila'a ta memee ne, mia'alo'i'a ta mitema ane ne no anu mii ma'ia ane muxali noxou itema e ta uleenu masua mixolu noxou ne, xe mii ma'ia ane muxali noxi'a ta memee kalumo. ¹⁷ Xe ta mitema miavuti la mivikalanu Iesu pekia'u lexe Anu ulutu mo uxexesou tualasi'a xalee ane ne.

¹⁸ Ioxe, Iesu asou utelai no uaxa, la itema e ta uleenu masua tavu'alo mixolu noxou ne, mutali'isou pekia'u lexe anu umulinu mo ilou ilai. ¹⁹ Ia Iesu umasaxa uasi, la muvikalanu lexe, "Nalai no tualasine mo nalai noxi'a ta minemeni mo naa'alo'i'axu mimii latala ane Tila tanuxene la mu'oxonu noxine." ²⁰ La sou anu itema ne, mulai la musoko sou mua'alo ane no tuatuala e no xalee lia tila ne Dekapolisi. Mua'aloXu mimii tavu'alo e Iesu mu'oxonu noxou ne. Xe ta mitema latala lai ne, milomu aloxo ne la mikuluke.

Iairo 'Olu Sema Ilee Sema E Mikasou Iesu Tokolomou
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Xe Iesu mulutu mutelo no uaxa sou mulivu mulai no kupa xalee vile. Mulai muxali, la Anu a uao uxoxolu no kupa pa'umolu ne o, ia ta mitema tavu'alo misevile mine'e mixali noxou. ²² La sou itema vile ualasou lexe Iairo, anu itema sou usaxisaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne, mune'e muxali. Xe mumaisou Iesu, la mutangatulu mulu'elai no talaxu sou ²³ mukatu pekia'u mulai noxou, la muvikala aloxo 'o, "Alixeni sema kitu'a ane asou isoli. Nane'e mo namuxaxu avone noxie mo sou ane imauli mo ixolu laixesi." ²⁴ La sou Iesu mulutu sou ilou milai.

Ilou milai ne, la ta mitema tavu'alo ne mimulinu la mitomu loxo 'o. ²⁵ Mo sema vile a mine'e kalumo. Ane sema ne, mikulukemele la sialu ne ukalu noxie uasi. Muxolu tauu ie mavulovexa mo mulelia tamei. ²⁶ Sema ne, milai mimaisi'a ta mitema sou pamauli tavu'alo, ia ane'i milosie tu'utu'umaxu tavu'alo. Mo ane mikalusou miemie sou milotone'i no anu sou lexe ane laixene. Ia uasi. Pipiena noxie ne ukalu uasi, muxali mu'oki masua manina. ²⁷ Xe ane milomusou a'alosou Iesu, la mine'e la mimuamua'i ili'i no tumalou no taiine'i ta mitema tavu'alo te mine'e noxou Iesu ne, la mikasou tokolomou vevee. ²⁸ Xo ane tane muvikala lexe, "Lexe eni akasou tokolomousi, la eni laixeleli." ²⁹ Xe alaxu vilesisi 'o, la sialu ne mutalo mole ane mixamuli no nano no vasimele lexe pipiena ane ne mukalu noxie.

³⁰ *Xe alaxu vilesisi 'o, la Iesu muxamuli lexe xavi noxou se'i a muxexe noxou. La sou iou muxiu mulai ili'i noxi'a ta mitema tavu'alo te imulinu ne, la mutali'isi'a aloxo 'o, "Ei ane mukasou tokolomoxo 'o?"

³¹ Xe ta molomolo noxou miavuti la mikolinu aloxo 'o, "Xo namaisi'a ta mitema e mitomu no tumaline 'o uasi? Ia loxovaa ane nini netali'i lexe, "Ei ane mukasilo 'o?" "

³² Ia Iesu a iou uxixaoxao ukakamuli sou lexe umaisou 'ei ane mukasou tokolomoxu ne. ³³ Xe sema ne, milavu no anu mii ane muxali noxie ne, la mine'e mitangatulu mulu'elai no talaxu Iesu, la 'ume ilou 'olo'olo misevile. Xe miavuti la mivikalanu lamana manina no anu mii latala ane muxali noxie. ³⁴ *Xe Anu muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Vivilo, nini nemuxaxu taneni noxilo, la sou nemaui mukalu. Nalai la oponeni uai se'isisi. Pipiena ane muxolu noxine ne, anu ukalu."

³⁵ Iesu a uao uvivikala o, ia ta mitema se'i me'a no taasou Iairo, anu itema sou usaxisaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, mine'e mivikalanu aloxo

'o, "Iline sema ne a misoli ne, ia na'ausou itema sou ulosi'a ta mitema lavulavu mamu."

³⁶ Ia Iesu mulomusou vaikalai'a ne, la muvikalanu itema sou usaxisaxila'u taasou talotu noxi'a ta Iutaia aloxo 'o, "Nalomuxa'a mo na'olo'olo mamu. Namuxaxu taneni noxilosi."

³⁷ Xe muavuti la muno'a Pita ilou Iakovo mo Ioanesi e Iakovo vimou sou ilo'a milai. Xo Iesu umasaxa lexe evile umuline'i uasi. ³⁸ Milai xe mixali no taasou itema e usaxisaxila'u taasou talotu noxi'a ta Iutaia ne, la Iesu mumaisi'a ta mitema itatamasie lairo 'olu la iungaunga xo mole xavutalai'a muxovulaulau. ³⁹ Iesu mu'unalai no nano no tani xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane ngingi ngaungaunga xoo mole ngaxovulaulau loxo 'o? Molomolo 'o ne, isoli uasi. Ane iai ane." ⁴⁰ Iesu muvika aloxo ne, la ane'i mikekiou.

Xe Anu muavuti la mukusai'a milaalaa mukalusi, ia Anu muno'a mamie ilee nenie mo ta molomolo noxou tatalu sou ilo'a mi'unalai no nano no kapiutu ane ane molomolo iai no anu. ⁴¹ ✧Xe muavuti la mukasi vaxa no avole, ka sou muvikalane aloxo 'o, "Talita kumi!" Laaxu lexe, "Sema kitu'a, avikalaneni lexe nini natulu!" ⁴² Xe alaxu vilesisi 'o, la ane mitulu sou mimuamua'i mixixaoxao. Tauu iexe loxo mavulovexa vile mo mulelia tamei. Xe ta mitema mimaisou mii ane ne, la mikuluke manina. ⁴³ Ia Anu muvika pekia'u noxi'a lexe mamu sou ilai ia'alo'i'a se'i no anu mii ane muxali noxie. Xe muxiu vaxa, la muvikalane'i lexe ilosie la'ilali sevile mo i'ou.

6

Ta Mitema Itoxonu Itema sou Palomatana Uasi

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesu mu'umesou tuala ane ne, sou mulai no tuala noxou ne Nasaleti. La sou ta molomolo noxou mimulinu kalumo sou ilo'a milai. ² ✧Ane'i mixali mixolu xe voxo Tavuna muxali, la Anu mu'unalai no taasou talotu noxi'a ta Iutaia lai ne, sou musoko sou mulosi'a ta mitema lavulavu. Ia ane'i tavu'alo e milomusou vaikala noxou ne, mikuluke manina la mitali'i aloxo 'o,

"Itema ane 'o, muno'u vaivaikala ne ne'ei? Mo lavulavu ane muxolu noxou ne, Anu lavulavu iou anevaa, mo loxovaa la Anu u'oxonu xaixai no anu xaviinu kalumo? ³ Nenge telavusou lexe Anu itema vile sou utulusou tani. Mo Anu Malia 'ilie ane. Ta vimovimou ane Iakovo ilou Iosepu mo Iudasi ilou Saimoni. Mo ta vimovimou ta sema kalumo ane nenge'a taxoxolu 'o." Mivivikala aloxo ne, la mixiu tumali'a noxou mo imuxamuxaxu tane'i noxou uasi.

⁴ ✧Xe anu Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Itema sou palomatana ne, ta tema tualasou mo ta tulatulanu mo ta minuminu no nano no taasou ne, ilavusou itoxonu uasisi manina. Ia no tuatuala va'ava'axusi, ta mitema itoxonu misevile." ⁵ La sou umomomo sou u'oxonu sosovo vile no tualasou ne uasi, ia mumuxaxu avolu noxi'a se'i ane pipiena mu'oxone'i sou mupamauline'i. ⁶ La Anu mukuluke noxi'a xo ane'i imuxaxu tane'i noxou uasi.

Iesu Mupalusi'a ta Molomolo Noxou Mavulovexa Vile Mo Mulelia Tamei (Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Xe muavuti la mulai mumomoxu tuatuala no xalee lai ne, sou mulosi'a lavulavu no anu vaivaikala noxou Lataua. ⁷ Xe ili'i, la sou mu'avali'a ta molomolo mavulovexa vile mo mulelia tamei mine'e noxou sou mupalusi'a

tametamei. Mulosi'a xavi sou ikusai'a ta uleenu masumasua mixoo noxi'a ta mitema.

⁸ ✧Xe muavuti la mupotone'i aloxo 'o, "Ngalai, io ngano'u mii vile no anu muamua'ingenge ne uasi, ia ngano'u vilaxongengesi. Ngano'u la'ilali mo tiva mo lamoli ngataanu no anu utupokongenge uasi." ⁹ Ngamulaxu siovesou tava'ingesi, xe ngataa tokolomo tamei uasi." ¹⁰ Xe muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o, "Ngalai no tuala vile xe nga'unalai no tani vile, la ngaxoxolu anesi, xoo mole umomomo no voxo ane sou ngingi nga'umesou tuala ane ne. ¹¹ ✧Ia lexe ngalai xe ngaxali no tuala vile xe ta mitema sou tuala ane ne, i'avalinge mo ino'inge sou i'unalailingenge no tani uasi mo ilomungenge uasi, la ngavutasou lomulo no tava'inge uxexee, io sou ngingi ngasukusou tuala ane ne. Nga'oxo aloxo ne, mo sou ane'i ilavau lexe Lataua ulosi'a navunavu no anu 'ilixo ane ane'i mi'oxo noxinge ne."

¹² Ioxe, ane'i milomu noxou aloxo ne xe mukalu, la milutulutu sou milai mia'aloxu vaikala noxou Lataua sou lexe ane'i ilomusou la ixiunu oponse'i. ¹³ ✧Ane'i milai, la mikusai'a ta uleenu ta masumasua e mixolu noxi'a ta mitema, xe miluluunu lamalasile no vasime'a ane'i ane vovolea iouiou mu'oxone'i kalumo sou mipamauline'i.

Soli Noxou Ioanesi

(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ ✧Ioxe, ta mitema mimaisou xaixai e Iesu mu'oxonu ne, la sou milai mia'aloxu noxou tatanaanu tuala e Elodesi. Xo ta mitema tavu'alo milavusou Iesu ualasou. Ta mitema se'i mivikala lexe, "Ioanesi e ulavusou u'ulosi'a ta mitema ne, musoli mo mi'asixu ia mumauli mo a mutulu ne. La sou ane anu u'oxonu xaixai no anu xaviinu."

¹⁵ Se'i noxi'a mivikala lexe, "Anu Eliasi." Xe se'i noxi'a la mivikala lexe, "Anu vile noxi'a ta mitema sou palomatana tatei ane."

¹⁶ Ia anu Elodesi mulomusou vaikala ane ne, la muvikala aloxo 'o, "Ioanesi ne, eni exotonu xolanu ne, ia vaimomo 'o anu a mumauli mo 'a mutulu ne."

¹⁷⁻¹⁸ ✧Xo tei, la anu Elodesi muno'e ou e Pilipi semau sou mu'uluxe la sou Ioanesi muvikalane lexe, "Nini ne'oxonu 'ilixo ane ne umomomo no anu lapuloto noxou Mosesi uasi, xo nini neno'e vivine semau ane ne'uluxene." La sou Elodesi la'iaxu la mupalusi'a ta mitema sou milai mitetelisu ka misakisakiinu sou mi'unalailixu mo mitatuxu no nano no taasou navunavu. ¹⁹ La sou ane Elodia opoone masuau Ioanesi ne misevile mo lexe ivau usoli, ia imomomo uasi. ²⁰ Xo Elodesi ne, umama'u noxou Ioanesi mo ulavusou usaxila'u xo anu mulavu lexe anu Ioanesi ne, anu itema mulapu mo anu noxou Lataua. Xe Elodesi mulomusou vaikala noxou, la anu muxavutala piena misevile mo opoo uai laixe uasi. Ia anu umasaxa lexe ulomusou vaikala noxou.

²¹ Ia Elodia ne, ane mixalisou vote'i sou ivau Ioanesi aloxo 'o. Voxo sou isosovosou voxo ane Elodesi nenu mivo'onu no anu muxali, la anu mu'oxo la'ilalixa'a ta mitema sou xaixai noxou, ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto noxou mo ta tatila sie xalee lia tila ne Xalilaia. ²² Ane'i ta mitema ne 'a itata'olu mo i'ani'ani, ia Elodia 'ilie sema milutu sou mi'unalai no nano no tani la milei no ie'i. Xe ane'i mimaisou leie la miisuxu misevile.

La sou tatanaanu tuala ne, muavuti la muvikalane vuanga ne aloxo 'o, "Nemasaxau mii ma'ia la nalemo. La eni alosinesi." ²³ La sou musakii vaikala manina teitexi mulai noxie lexe, "Manina teitexi lexe nini

namasaxau mii ma'ia noxilo xe natali'isiloxu, la eni alosinesi. Mo lexe nini namasaxa lexe eni akalipalanu tuala noxilo sou uxali tamei mo alosine ngiou vile, la eni a'oxonusi."

²⁴ Xe ane miavuti la milai no ale sou mitali'isie nenie aloxo 'o, "Navikalalelixu mii ma'ia ane eni alemolu noxou sou ulosilo." Xe nenie miavuti la mivikalane lexe, "Navikalanu lexe uno'u Ioanesi e itema sou u'ulosi'a ta mitema, kisou mo ulosine."

²⁵ Ane milomu noxie nenie aloxo ne xe mukalu, la sou mipasipaa milivu mi'unalai noxou tatanaanu tuala, la mivikalanu aloxo 'o, "Ane 'alalae 'osi, la eni emasaxa lexe nalosilo Ioanesi e itema sou u'ulosi'a ta mitema, kisou une'e noxilo. Namuxaxu no anu lakupapa ka nalosilo."

²⁶ Xe tatananu tuala mulomu aloxo ne, la oponu tu'umaxu misevile, ia umomomo sou uxiunu xavutalau uasi, xo anu uxavutala no anu vaikala e anu musakii manina teitexi mulai noxie sema ne, mo ta mitema e mine'ene'e sou la'ilali ne milomusou. Mole pekia'u noxou misevile sou uxiunu masaxa noxie. ²⁷ Xe alaxu vilesisi 'o, la anu mupalusou itema sou 'oto'oto noxou sou mulai muno'u Ioanesi kisou mune'e. Itema ne, mulai la mu'unalai no taasou navunavu sou muxotonu Ioanesi xolanu, ²⁸ la sou mumulaxu no anu lakupapa sou muno'u mune'e milosie vuanga ne. La sou ane milai milosie nenie. ²⁹ Xe ta molomolo noxou Ioanesi, milomusou a'alosou mii ane Elodesi mu'oxonu noxou ne, la sou ane'i mine'e sou mino'u vasimolu sou milai mi'asixu no lousi'a ta mitema.

Iesu Mulosi'a ta Mitema 5,000 'Ani

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Ioa 6:1-14)

³⁰ *Ioxe, ta mitema sou xaixai noxou Iesu milivu mine'e mita'olu mixaliliou Iesu. La sou mia'alouxu mimii ane ane'i mi'oxonu mo milosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua. ³¹ Xe tava'u xo ta mitema tapiena misevile ivaxa ine'e, la anu taii seville sou ane'i i'ani no anu uasi. La sou Iesu muvikalane'i lexe, "Ioxe, nenge nenge'a talai no xalee tani vile e ta mitema se'i ixolu uasi mo tama'ila seville o."

³² La sou ane'isisi mitelai no uaxa sou milai no xalee tani vile e ta mitema se'i ixolu no anu uasi. ³³ Xe ilo'a milai xoo, ia ta mitema tapiena ne mimaisi'a la mitongone'i. La sou me'a no xalexalee tuatuala mukalusi, miiaveiave sou milai mixali tei no xalee tani ane lexe ane'i Iesu ilo'a ta molomolo ilai no anu. ³⁴ *Xe ane'i mine'e mixali no kupa pa'umolu no anu uaxa, la Iesu mumaisi'a ta mitema la tanuxa'a misevile, xo ita'ota'olu vitanisi loxo ta sipsip tatanane'i vile sou usaxisaxila'a uasi. La sou Anu muavuti sou mulosi'a lavulavu piena no anu vaikala noxou Lataua.

³⁵ *Ilo'a mixoxolu ane mole aso mulu'elai, la sou ta molomolo noxou mine'e mixali noxou la mivikalanu aloxo 'o, "Nenge'a texolu 'o no xalee tani ane 'o e ta mitema se'i ixolu no anu uasi mo aso a ulu'elai ukalu. ³⁶ La anu laixe lexe nini napalusi'a ta mitema 'o mo ilai no tuatuala se'i 'ala'alai 'o mo, ilotoxa'a la'ilali sou i'ou."

³⁷ Ia Anu muavuti la mukolinu vaikalai'a aloxo 'o, "Ngingi minge ngaitixa'a mii sou i'ou."

Xe ane'i miavuti la mivikalanu aloxo 'o, "Nexi talai sou talotoxa'a la'ilali no anu Denalia* itemaxu mavulovexa vile (200) mo talosi'a?

³⁸ Ia Anu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Veleti ta 'ei a ngeno'u ne? Ngalai mo ngamaisou."

* 6:30: Luk 10:17 * 6:34: Iti 27:17; Mat 9:36 * 6:35: Mak 8:1-9 * 6:37: Denalia ne, lamoli noxi'a ta Iutaia. Itema vile uxaxai no voxo vile, la anu uno'u Denalia vile loxo lakolisou xaixai e anu mu'oxonu no voxo ane ne.

Milai xe mixalisou veleti ta'uve xe ta sinana tamei, la sou milivu mine'e noxou Iesu, la mivikalane lexe, "Nexi teno'u veleti ta'uve xe ta sinana tamei ano."

³⁹ La sou Iesu mupalusi'a sou mivikalane'i ta mitema ne, sou mixoluxolu no lia la'ola'oluxa'a no ia'eia'e vevesinu lailaixe ne. ⁴⁰ La sou ta mitema ne mita'olu no lia la'ola'oluxa'a itemaxu ta'uta'uve xe mavulovexa ta'uta'uve. ⁴¹ Mixoluxolu no lia mukalu, la sou anu Iesu muno'u veleti ta'uve xe ta sinana tamei ne sou mutala mutelai no opo loxotolo sou muvinkala laixe musuku mulai noxou Momu. Xe mukalu, la sou muse'ise'i veleti ka mulosi'a ta molomolou sou mimila'a noxi'a ta mitema ne, xe muse'ise'i sinana ka mulosi'a ta molomolou sou mi'oxo aloxo ne la. ⁴² Ane'i latala ne, mi'ani'ani xoo mole mi'ana'ana manina, ⁴³ mole ikalusou uasi. La sou ta molomolo noxou mino'u lakela mavulovexa vile mo mulelia tamei sou mine'e mitaataa veleti ilou sinana pa'upa'usou ane ikalusou uasi. ⁴⁴ Itiitisi'a ta mulusi ane, muxali loxo itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei (4,000) mo itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000).

Iesu Mumuamua'i Teitexi no Lexa Loxo'u
(Mat 14:22-33; Ioa 6:15-21)

⁴⁵ Xe alaxu vilesisi 'o, la Iesu mupalusi'a ta molomolo noxou lexe itelai no uaxa sou iulaxunu ilai ne Vetesaída no kupa pa'umolu xalee levi, ia Anu muxolu sou mupalusi'a ta mitema sou milivulivu. ⁴⁶ *Xe mupalusi'a ta mitema sou milailai mukalu, la sou Anu mutelai no laxa'ilu vile sou mulinga.

⁴⁷ Xe no 'olo'olovoxo manina, la uaxa e ta molomolo noxou mitelo no anu ne, mulalai xoo mole mulai muxali no kupa lixinu manina. Ia Iesu anusisi muxoo no lia. ⁴⁸ Anu iou mulai la mumaisi'a mine ane'i kikipaline'i sou ivovole uaxa ilalai, xo atume xaviinu molu no talaxa'a sou ulivulivusi'a. Xe 'ala'alai sou lamana ukekea, la anu Iesu mumuamua'i teitexi no lexa loxo'u sou mulai noxi'a. Mumuamua'i mulai, la sou lexe upolopepeene'i, ⁴⁹ *xe ane'i mimaisou mine Anu mumuamua'i no lexa loxo'u loxo ne, la mi'ume la tane'i kalaua xo mixavutala lexe male ulee xale'a vile ane, la miungaunga.

⁵⁰ Xe Anu muavuti la mupasipaa muvikalane'i alaxu vilesisi lexe, "Nga'ume mamu! Peki'ainge! Xo enisi 'a!" ⁵¹ *Muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la sou mutelai noxi'a no uaxa sila atume ne tasiau. Xe ane'i mimaisou atume mine tasiauxu loxo ne, la mikuluke manina, ⁵² xo mimaisou veleti e mulosi'a ta mitema tapiena musuku mi'ou, ia ane'i ilamana laixe no anu mo tane'i utaxunu uasi. Xo xavutalai'a mutomu sio.

⁵³ Ilo'a mixisa'isou kupa ne, xe milai mixali xalee vile ne Xenesaleti, la milea lavo'osou mulu'elal mole uaxa mupuapuatisi. ⁵⁴ Xe miavuti la miuatuuatulai no ale, la alaxu vilesisi ta mitema mimaisou Iesu la mitongonu. ⁵⁵ La sou ane'i ta mitema miiaveiave no tuatuala no xalee lia ne Xenesaleti ne sou mitavulene'i ta mitema ane vovolea iouiou mu'oxone'i no luusi'a sou mine'ene'i noxou Iesu. Xo ane'i ilavu lexe Iesu a uxolu no tuala ne'ei, la ane'i imulunou sou ilai. ⁵⁶ No nano no tuatuala kitukitu mo ane ta tatila mo no ale no xalexalee lia ane Iesu umuamua'i no anu ne, ta mitema itavulene'i ane'i ane vovolea iouiou mu'oxo'oxone'i ne sou ilai iaisi'a no tani e ilotoloto la'ilali no anu. Xe Anu mune'e, la ane'i milingau sou lexe iou uvaxai'asi mo ane'i imulaxu avo'a no anu tokolomoxu telexusi. Ane'i latala e mikasou ne, ane'i mimauli mukalusi.

7

Lapuloto Noxou Lataua Muuli no Anu Lapuloto Noxi'a ta Mitema (Mat 15:1-9)

¹ Alaxu vile, la ta Palisaio ilo'a ta mitema sou lapuloto se'i me'a loxo ne Ielusalemu mine'e mita'olu mixaliliou Iesu. ² *La mimaisi'a ta molomolo noxou se'i i'ani'ani, ia imulinu lapuloto noxi'a ta Iutaia sou i'uinu avo'a tei o ka i'ani'ani uasi. ³ Xo ta Palisaio ilo'a ta Iutaia ne, ilavusou i'ani vitanisi uasi, i'uinu avo'a tei o ka sou i'ani. Ane'i imulinu lapuloto noxi'a ta xaixasi'a tatei. Ia lexe i'uinu avo'a uasi, la umomomo sou i'ani uasi. ⁴ *Mo ilai no tani sou ilotoloto la'ilali no anu ne, xe ilivu ixali ia i'ulo uasi, la umomomo sou i'ani uasi. 'Ili'ilixo se'i piena kalumo a imumulinu loxo, i'uinu pakuxa'a ilou lexa vexasou mo latotope.

⁵ La sou ta Palisaio ilo'a ta mitema sou lapuloto ne, miavuti la mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, la ta molomolo noxine imulinu lapuloto noxi'a ta xaixasinge mo i'uinu avo'a o ka i'ani ua, io i'ani no anu avo'a nuni'u loxo 'o?"

⁶ *Xe Anu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Itema sou palomatana, Aisaia muvikalangengi ngingi ta mitema sou kalavoi, la vaikala noxou ne manina. Anu mukaukavunu aloxo 'o, 'Ta mitema ano 'o ne, i'itinu ualasilu no anaxa'a vitanisi, ia tane'i ne muxoo no paxa noxilo manina.

⁷ Ilotu noxilo ne, ia lalotui'a ne maninasou uasi, kalavoisi. Xo ilosieixu ta mitema lapuloto, ia lapuloto ane ne molu noxou Lataua uasi, molu noxi'a ta mitemasi.'

⁸ Mo ngexovulaunu lapuloto noxou Lataua ne, ia lapuloto noxi'a ta mitemasi ane ngetetelisu pekia'u ne."

⁹ Xe muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o, "Ngingi ngexiu tumalingeu lapuloto noxou Lataua, ia ngemulinu lapuloto noxi'a ta xaixasinge. ¹⁰ *Mosesi muvika tatei aloxo 'o, 'Natoxone'i mamine ilee nenine.' Mo 'Anu ane uleanu vaikala se'i masua ulai noxi'a momu ilee nenu, la anu uulua.' ¹¹ Ia ngingi ngevika lexe, itema vile uvikalane'i momu ilee nenu lexe, 'Su'uli ma'i ane lexe ngingi ngongou ngano'u noxilo ne anu ulai noxou Lataua.' ¹² io ngingi iengi uvaxausi mo anu u'oxonu mii vile loxo 'o xa'a momu ilee nenu ua, ¹³ ngingi ngepolovilenu vaivaikala noxou Lataua laaxu sou ngelai nge'unanu no anu lapuloto noxi'a ta xaixasinge ilou lavulavui'a ane ngeno'u muxolu noxinge mo ngemulinu mutalo vaimomo 'o. Mo mimii piena ne nge'oxo aloxo ne mukalusi."

¹⁴ Xe muavuti la, la mu'avali'a ta mitema tavu'alo ne mine'e noxou mukalusi, sou muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi latala ne, ngalomu laixe une'e noxilo, mo sou ngalavu laixe no anu mii ano 'o. ¹⁵⁻¹⁶ *Mii ane molu va'axu, ia u'unalai noxou itema vile, la mii ane ne umomomo sou u'oxonu itema ne masua uasi manina. Ia lexe mii ulaa noxou itema tanu ulai no ale, la sou anu mii ane ne, anu u'oxo masuanu itema ne."

¹⁷ Iesu mulosi'a ta mitema latala ne lavulavu ane ne xe mukalu, la sou mu'umesi'a sou mu'unalai no tani. Xe ta molomolo noxou miavuti la mitali'isouxu laaxu vaikala latilovo ane ne. ¹⁸ Xe Anu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Loxovaa, kisinge mutomu? Ngalavu lexe mii molu va'axu ia u'unalai noxou itema vile, la anu umomomo sou u'oxonu itema ne masua uasi? ¹⁹ Xo mii ane ne, u'unalai noxou itema tanu uasi, u'unalai

* 7:2: Luk 11:38 * 7:4: Mat 23:25 * 7:6: Ais 29:13 * 7:10: Mul 20:12; 21:17; Lap 5:16

* 7:15-16: Apo 10:14-15

no opoonu mole ulai la ulaa uuatu no ale la.” Vaikala ane Iesu mulemolu 'o, anu laaxu lexe la'ilali tavu'alo ne lailaixex mukalusi.

²⁰ Xe Iesu muavuti la musolo vaikala aloxo 'o la, “Mii ane molu noxou itema tanu, ia ulaa uuatu, ane u'oxo masuanu itema ane ne. ²¹ Xo no nano no tanu itema ne, 'ili'ilixoxo loxo, xavutala masumasua, mo 'ilixoxo sou vote'i mo pakali mo uvau itema usoli mo 'ilixoxo ane loxo mulu ulai noxie sema mitaula'i xe sema ilai noxoxo mulu mutaula'i ²² mo umasaxau mimii tavu'alo mo opoo masua mo kalavoi mo uisuxu mimii iouiou mo usa'isa'isou itema mo u'iti ualaxou mo uxovulaulau. ²³ 'Ili'ilixoxo masumasua ane ne, uxoloxo no nano noxoxo itema, ia ulaa uuatu la u'oxonoxo anu itema ne uxali masua.”

*Sema sie Ponisia Mimulaxu Tane Noxou Iesu
(Mat 15:21-28)*

²⁴ Xe Iesu muavuti, la musukusou tuala e mune'e muxoloxo no anu ne, sou mulai loxo 'alaloxo no tuala ne Taia. Mulai xe muxali, la mu'unalaloxo no tani vile. Ia Anu umasaxa lexe evile ulavusou lexe Anu a uxoloxo no nano no tani uasi. Ia, umomomoxo sou Anu uxoloxo utalume uasi. ²⁵ Ioxe, sema vile lai ne, milomoxo lexe Iesu a mune'e muxoloxo no tani ne, la alaxu vilesisoxo, milai noxoxo ka mitangatulu mulu'elaloxo no talaxu, xo 'ilie sema vile kitu'a ne uleenu vile masua muxoloxo noxie. ²⁶ La milingau pekia'u sou lexe Anu ukusau uleenu masua e uxoxoloxo noxie 'ilie ne. Ane sema ne, sema Xiliki. Mivo'one no xalee lia tila ne Ponisia no tuala tila ne Silia.

²⁷ Xe anu Iesu muavuti la muvikalane sema ne aloxo 'o, “Ieni uvaxai'a ta molomoloxo mo i'ou la'ilaloxo no tala lexe i'ou ne ukalusi. Xo anu umomomoxo sou tano'u la'ilalixai'a ta molomoloxo ne ka taleanu ulu'elaloxo noxi'a ta a'aa uasi.”

²⁸ Xe ane sema miavuti la mikolinu vaikala noxoxo aloxo 'o, “Ani, Tila, ia ta a'aa ane ixoloxo no laaxu luu sou la'ilaloxo ne, i'o'ou ta molomoloxo la'ilalixai'a utuutuxu.”

²⁹ Xe Iesu muavuti la muvikalane aloxo 'o la, “Tava'u xo nini nevikala aloxo ne sou nekolinu vaikala noxilo, la anu laixe nini nalai, uleenu masua e muxoloxo noxie 'iline ne, muxexexo noxie.”

³⁰ Ane milutuxo la milaloxo no taasie xe mi'unalaloxo, la 'ilie ne, 'a iai no luusie, ia uleenu masua ne muxexesie.

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Sangalou Ilou Anaxu Mutomu

³¹ Xe ili'i, la sou anu Iesu musukoxo sou mutoxo'lo loxo ne Saidoni ka mulivu mununalaloxo no kupa ne Xalilaia, la sou mulai loxo no xalee lia tila ne Dekapolisi. ³² Mulai xe muxali, la ta mitema se'i mino'u itema vile, sangalou ilou anaxu mutomoxo sou mine'enu noxoxo. Mine'enu la milingau sou lexe umuxaxu avoloxo uvaxa no vasimoloxo.

³³ Iesu muavuti la munoxo'lo itema ne mulailixu va'axu noxi'a ta mitema ane mine'e mipita ne. Xe muavuti la mutaloxu avoloxo simisou vaxa no sangaloxo taxataxanu. Xe mu'oxonoxo aloxo ne mukaloxo, la sou mutuve vaxa no avoloxo simisou ka mumuxaxu avoloxo simisou ne vaxa no leveux. ³⁴ Ka sou Anu iou mulai teitexi no opo loxotoloxo xe muee muaxu tila, la sou muvikalalanu lexe, “Epata!” Vaikala ne, laaxu lexe, “Nakisi!” ³⁵ Xe alaxu vilesisoxo 'o, la itema ne, sangaloxo mukisoxo sou mulomoxo, xe leveux ne papaxexo sou muvikalaloxo laixe.

³⁶ *Iesu muavuti la muvikalane'i pekia'u lexe mamoxo sou ivikalalanu itema vile no anu mii ane ane'i mimaisou. Ia ilomuxoxo uasi. Iesu muvikalane'i aloxo ne alaxu tavu'alo, ia ane'i ia'aloi'a mo ia'aloi'a ta mitema alaxu

tavu'alo. ³⁷ ✧Ta mitema milomusou a'alo sou xaixai noxou Iesu ne, la mikuluke no anu, la mivikala lexe, "Mimii tavu'alo e mu'oxonu ne, mu'oxonu la muxali laixesi. Ane'i ane ilomomu mo ivivikala uasi ne, mupamauline'i mukalusi."

8

Iesu Mulosi'a ta Mitema 4,000 'Ani (Mat 15:32-39)

¹ ✧No nano no voxovoxo ane Iesu muxaxai no anu ne, la ta mitema se'i tavu'alo la mixali mipita noxou Iesu, mole xa'a la'ilali sou i'ou uasi. La sou Anu mu'avalii'a ta molomolo noxou la muvikalane'i aloxo 'o, ² "Eni talelixa'a ta mitema 'o misevile xo mine'e mixolu noxilo voxo tatalu mukalu, ia xa'a mii loxo 'o sou i'ou uasi. ³ Ia lexe eni apalusi'a sou ilivu ilai no tuatualasi'a vitanisi, la ilapalapau no vote'i xo se'i ne, milutu no paxapaxa ane mine'e mixali 'o."

⁴ Xe ane'i miavuti la mikolinu vaikalau aloxo 'o, "Mole nenge 'ei ane sou uno'u la'ilali lai no xalee lia vitanisi e nenge tene'e texolu no anu 'o mo talosi'a sou i'ou?"

⁵ Xe Anu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Xo veleti ta 'ei ane ngingi ngenono'u ne?"

Ane'i mikolinu lexe, "Muxatele tameisi."

⁶ Anu muavuti la muvikalane'i ta mitema tavu'alo ne sou mixoluxolu no lia. Mixoluxolu no lia mukalu, la sou Anu muno'u veleti muxatele tamei ne sou muvikala laixe musuku mulai noxou Momu xe mukalu, la sou muse'ise'i sou mulosi'a ta molomolo noxou sou mimila'a noxi'a ta mitema ne. La ane'i mi'oxonu loxo Anu mupalusi'axu ne. ⁷ Xe muavuti la muno'u sinana moso e minono'u ilou veleti ne sou muvikala laixe musuku mulai noxou Momu xe mukalu, la sou muvikalane'i ta molomolo noxou lexe imila'anu noxi'a ta mitema. ⁸ Ta mitema mi'ani'ani xoo mole mi'ana'ana. Xe ili'i, la sou ta molomolo noxou mino'u lakela muxatele tamei sou mine'e mitaataa la'ilali pa'upa'usou ne no anu. ⁹ Ta mitema ane mine'e mixali noxou Iesu no voxo ane ne, itititisi'a muxali loxo itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei (4,000). Mi'ani mukalu, la sou Iesu mupalusi'a sou milivulivu, ¹⁰ ia alaxu vilesisi 'o, la ilo'a ta molomolo noxou mitelo no uaxa sou milai no xalee lia ne Dalumanuta.

¹¹ Xe ane'i mixali, la ta Palisaio mine'e mixali noxou. La misoko sou mitali'isou Iesu sou lexe itovonu. Ane'i miavuti la mitali'isou sou lexe Anu u'oxonu sosovo vile molu no opo loxotolo mo imaisou. ¹² ✧Xe Anu mulomusi'a aloxo ne, la muae tanu la muvikala aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane ta mitema vaimomo 'o imasaxa lexe imaisou sosovo vile molu teitexi no opo loxotolo o? Eni avikalangengi manina aloxo 'o. Umomomo sou ane'i imaisou sosovo vile uasi manina." ¹³ Xe muavuti 'o, la mu'italone'i ta mitema, ia Anu ilo'a ta molomolou mitelai no uaxa sou mixisa'i milai no kupa pa'umolu xalee levi.

Ilixo Noxi'a ta Palisaio Ilo'a Elodesi (Mat 6:5-12)

¹⁴ Ta molomolo noxou ne, ie'i si'isou veleti mole ino'u tavu'alo uasi, mino'u vilesisi a uai no nano no uaxa. ¹⁵ ✧Iesu muavuti la mupela'a aloxo 'o, "Ngasaxila'inge laixe no anu 'ilixo noxi'a ta Palisaio mo ane noxou Elodesi, xo upoloinge la u'oxo masuangengi loxo u'oxo masuanu veleti."

16 Ane'i milomu noxou aloxo ne, la mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Male Anu muvikalane'enge aloxo ne, xo nenge tano'u veleti tavu'alo uasi."

17 *Ane'i milai la mi'otosou anaxa'au vaikala noxou ne, la Anu mulavu. La sou Anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane ngingi ngevikala lexe ngingi ngano'u veleti tavu'alo uasi? Loxovaa, ngingi ngalavusou uao? Mo loxovaa xavutalame'ngi mutomu? 18 Mo iengi a uxolu, ia male ngamalei uasi? Mo sangalinge a uxolu ia ngalomu no anu uasi? Mo ngaxavutala uasi? 19 *No voxo ane eni ese'ise'i veleti ta'uve xa'a ta mulu itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei mo itemaxu mavulovexa ta'uve (5,000), la pa'upa'usou ngetaanu ne, lakela sou ta 'ei?"

La ane'i mikolinu lexe, "Mavulovexa vile mo mulelia tamei."

20 Xe muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o la, "Xe no voxo ane eni ese'ise'i veleti muxatele tamei xa'a ta mitema itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei (4,000), la pa'upa'usou ne, ngetaanu lakela sou ta 'ei?"

La ane'i mikolinu lexe, "Muxatele tamei."

21 Xe Anu muavuti la muvikalane'i lexe, "Loxovaa, ngingi ngalavu uao?"

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Iou Seleveenu ne Vetesaida

22 Xe ilo'a milutu la milai mixali ne Vetesaida, la ta mitema se'i mino'u itema vile ne iou seleveenu sou mine'enu noxou. Mine'enu xe mixalixu noxou, la milinga pekia'u sou lexe umuxaxu avolu vaxa noxou mo upamaulinu. 23 Xe Iesu muavuti la mukasi vaxa no avolu itema ne, ka mutila'u sou ilou milai no ale no tuala. Ilou milai xe mutuve vaxa no iou mukalu, la mumuxaxu avolu vaxa noxou, io sou mutali'isou aloxo 'o, "Loxovaa, nemişou mii vile?"

24 Xe itema 'o musu'a iou loxo 'o xe muavuti la muvikala lexe, "Emais'i'a ta mitema, ane'i loxo ovuovu ivavaxa inene'e."

25 Xe Iesu muavuti la, la mumuxaxu avolu vaxa noxou itema iou la, la sou iou mukaa avile mole saxisaxi noxou ne, muxali laixe. Mimii ne, mumaisou la lamana ukalusi. 26 Iesu muavuti la mupalusou sou mulivu no tani noxou xe muvikalane' lexe umomomo sou ulivu u'unalai no tuala la uasi.

Palapala'alixu Noxou Pita

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Xe ili'i, la sou Anu ilo'a ta molomolo noxou milai no tuatuala ane muxoluxolu 'ala'alai no tuala ne Kaisalia Pilipi. Ilo'a milai xe no vote'i, la mutali'isi'a aloxo 'o, "Ta mitema ilavusou ivikala lexe eni 'ei?"

28 *Xe ane'i miavuti la mikolinu lexe, "Se'i ivikala lexe nini Ioanesi, itema sou u'ulosi'a ta mitema, xe se'i ivikala lexe nini Eliasi, xe se'i la ivikala lexe nini vile noxi'a ta mitema sou palomatana."

29 *Xe Anu muavuti, la mutali'i vaxa noxi'a aloxo 'o, "Ia, ngingi la ngingi ngavikala lexe eni 'ei?"

Xe Pita muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Nini ne, nini Kalisito ane."

30 *Xe anu Iesu muavuti la mupela'a lexe mamu sou ipala'alixu noxou evile.

Iesu Mutotokasou Soli Noxou

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Ioxe, Iesu musoko sou mulosi'a lavulavu lexe ulai ili'i, la Itema 'Olu ne, utavule navunavu piena misevile. Ta tatila ilo'a ta tatila noxi'a ta aili'i mo ta mitema sou lapuloto ne, ixiunu tumali'au la ivau usoli. Uai no lulu voxo

vile mo tamei xe tatalusou, la sou Anu utulu. ³² Anu molu muvikala lamana laixe noxi'a aloxo ne, la sou Pita muno'u mulailixu va'axu sou mukaitolonu.

³³ Xe Anu muavuti, la iou mulai noxi'a ta molomolo noxou, sou muvikala teiteixi noxou Pita aloxo 'o, "Satani! Nalai ili'i no tumalilo. Nini saxavutala mii noxou Lataua uasi, nini nexavutala mii noxi'a ta mitemasi."

³⁴ *Xe muavuti la mu'avali'a ta mitema e mine'e mipita ne ilo'a ta molomolo noxou sou muvikalane'i aloxo 'o, "Lexe evile umasaxa lexe umulileli, la anu uxiunu tumalouu masaxa noxou, ia une'e mo utavulenu tu'utu'umaxu loxo eni etavulenu mo umulileli, mo usoli loxo eni asoli. ³⁵ Xo itema ane tanuxu maulixu ne, ulai ili'i la uxovulaunu maulixu. Ia itema ane tanuxu maulixu uasi, u'italonu maulixu une'e noxilo mo a'alo laixe noxilo, la anu umauli. ³⁶ Ia lexe itema vile uno'u mimii latala sou lia 'o ukalusi, xe uxovulaunu uleenu, la mimii sou lia ane anu uno'u ne, usu'ulinu a loxovaa? ³⁷ Mii ma'ia ane sou anu ulotonu uleenu no anu sou ulivulixu? ³⁸ *Ta mitema vaimomo 'o, mixiu tumali'a noxou Lataua mo 'o'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasua. Xe itema ane umaela noxilo mo no anu vaikala noxilo, la no voxo ane sou itema 'Olu ulivu une'e no anu lamana noxou Momu mo ilo'a ta angelo noxou Momu, la anu umaela noxou itema ne kalumo."

9

¹ *Xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, ta mitema se'i ane itutulu 'o, ulai ili'i la umomomo sou isoli uao, ixoxolu sio mo imaisou saxisaxila'u noxou Lataua uxali ilou xaviinu."

Iesu Vasimolu Muxali Iou Vilemo (Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² *Ioxe ilo'a mixolu xe voxo muxatele vile mukalu, la sou anu Iesu muno'a Pita ilou Iakovo mo Ioanesi sou muulaxune'i sou ilo'a milai no laxa'ilu vile teiteixi manina mole ane'isisi milai mixolu ane. Ilo'a mixoxolusi xe mimalei loxo 'o, la Iesu vasivasimolu ne muxiu mo muxali iou vilemo manina. ³ Tokolomoxu ne, muxali iou vilemo mo muxali lamanaxu. Evile sou tuala no lia 'o umomomo sou u'uinu tokolomo ane ne, la uxali maenaxu laixe manina aloxo ne uasi. ⁴ Xe mimalei loxo 'o, la mimaisi'a Eliasi ilou Mosesi mipaa mixali mitulu no pa'umolu Iesu sou ilo'a mivivikala.

⁵ Pita muavuti la muvikala vaxa noxou Iesu aloxo 'o, "Rabi,* anu laixe noxixe lexe nexi taxolu ano 'o mo ta'alaxu tani alelexu tatalu. Nini sine vile, Mosesi sou vile xe Eliasi sou vile." ⁶ Pita muvikala aloxo ne, xo anu ilo'a tamei ne mimama'u misevile.

⁷ Xe tamuxala vile mune'e la mukupone'i mukalusi, la ane'i milomusou vaikala mupaa no nano no anu tamuxala tanu la muvikala aloxo 'o, "Eni 'alixeni ano, amasaxau misevile. Ngalomuxu vaikalau."

⁸ Alaxu vilesisi 'o, la ane'i mimamalei ia imaisou evile la uasi, Iesusi 'a ututulu.

⁹ Ioxe, ilo'a miavuti, la sou ilo'a misuku sou laxa'ilu ne sou milu'e. Xe no mine ilo'a milulu'e, la Anu mupela'a lexe mamu sou ia'alou evile no anu mii ane ane'i mimaissou ne, mole ulai utalo no voxo ane itema 'Olu utulu molu no anu lousou. ¹⁰ Ane'i milomu noxou aloxo ne, la ivikalanu vile uasi, mii sou tane'i vilevilesi. Ia ane'i mivivikalasou vaikala mautunu e lexe, "Utulu molu no anu lousou." lexe laaxu a loxovaa.

* 8:34: Mat 10:38-39; Luk 14:27 * 8:38: Mat 10:33 * 9:1: Mak 13:30 * 9:2: Apo 3:22; 2Pi 1:17-18 * 9:5: Rabi: Vaikala ane ne, anu vaikala noxi'a ta Iutaia ilemolu lexe Evalaio. Ia laaxu ane ne, lexe itema sou ulosi'a ta mitema lavulavu.

11 ✨Xe miavuti la mitali'isou aloxo 'o, “Tava'u loxovaa, la ta mitema sou lapuloto ivikala lexe Eliasi anu uxali tei?”

12 ✨Xe Iesu muavuti la mukoli tali'i noxi'a aloxo 'o, “Vaikala ane ne manina. Eliasi ne, uxali tei sou umomosou mimii latala ne ukalusi. Ia tava'u loxovaa la mikaukavunu no anu Lavuku Tavuna teinu lexe, Itema 'Olu ne utavulenu navunavu tatila mo ta mitema ixiu tumali'au? 13 ✨Ia avikalangengi aloxo 'o. Eliasi ne, mune'e muxali mo ta mitema mikalusou masaxa noxi'a sou mi'oxonu 'ili'ilixo se'i mulai noxou aloxo Lavuku Tavuna teinu mua'aloxusou.”

*Molomolo Vile Uleenu Masua Muxolu Noxou, Ia Iesu Mupamaulinu
(Mat 17:14-20; Luk 9:37-43a)*

14 Ilo'a milu'e xe mixali noxi'a ta molomolou ane pa'usi'a, la mimaisi'a ta mitema tapiena misevile mine'e mitulu mixalilii'e, ia mitomu loxo. Xe milomusi'a ane'i ta molomolo noxou ne ilo'a ta mitema sou lapuloto ne i'oto'otosou anaxa'a. 15 Xe ta mitema mimalei loxo 'o, la mimaisou Iesu la mikuluke, la alaxu vilesisi miiave milai noxou sou mixexelaxu.

16 Xe Anu muavuti la mutali'isi'a ta mitema ne aloxo 'o, “Ma'ia ane ngingi ngongi'a nga'oto'otosou anangenge sou loxo ne?”

17 Itema vile no nano no taiine'i ne, muavuti la mukolinu Iesu tali'iu aloxo 'o, “Itema sou uelosixe lavulavu, eni ene'enu 'alixeni mulu 'o, xo uleenu vile masua uxoxolu noxou la u'oxo uvivikala uasi. 18 Voxovoxo piena musuku ne, utelosou la xavi misevile, la uleanu ulu'e no lia mole livilivixu upaipasinga mo anaxu ukalakikiki mole utoto'eke loxo 'o. Elingai'a ta molomolo noxine lexe ikusau uleenu ane muxolu noxou 'alixeni 'o, ia imomomo uasi.”

19 Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ta mitema sou ngamuxaxu tangengi noxou Lataua uasi! Tauu ie ta 'ei ane sou eni axolu noxinge? Mo alaxu ta 'ei ane sou eni atavulenu tu'utu'umaxu noxinge? Ngano'u molomolo ne une'e noxilo.”

20 La sou ane'i mino'u mulai noxou. Xe uleenu masua ne mumaisou Iesu, la alaxu vilesisi 'o, la mu'oxonu molomolo ne mu'olo'olo mole muleanu mulu'elai no lia. La mupipaopao la livilivixu muxalixali no anaxu.

21 Xe Iesu muavuti la mutali'isou momu aloxo 'o, “Mii e uxolu noxou 'o musoko a talu?”

La momu mukolinu lexe, “No molomoloxu mo. 22 U'oxonu no voxo tavu'alo, la uleanu ulai no navu xe no lexa sou lexe uvau usoli. Ia lexe nini namomomo sou na'oxonu mii vile noxou, la taneninexe mo nasu'ulinxexi.”

23 ✨Xe Iesu muavuti la muvikalalo aloxo 'o, “Tava'u loxovaa la nini nevikalaleli, lexe eni amomomo sou a'oxonu? Lexe nini namuxaxu taneni, la nini namomomo sou na'oxonu mimii latala ne ukalusi.”

24 Xe muavuti la alaxu vilesisi, mu'ava aloxo 'o, “Eni emuxaxu taleli noxine manina, ia nasu'ulileli xo muxaxu taleli noxilo ulai noxine ne, kitu'asi.”

25 Xe Iesu mumalei loxo 'o, la ta mitema tavu'alo a iiaveiave inene'e loxo noxou, la sou Anu mukaitolonu uleenu masua la muvikananu aloxo 'o, “Nini uleenu ane saxavou mo ane uvivikala uasi e naxoxolu noxou molomolo 'o ne, eni avikalaneni pekia'u lexe naxexesou, ia nalivu nane'e natelo noxou la uasi.”

26 ✨La sou uleenu ne, muungaunga xe muvaxa muxaluxalu molomolo la mu'oki'oki tani manina, sila muxexesou. Uleenu ne muxexesou io, ane'i

ie'i muvaxa la loxo musoli, sila ane'i tavu'alo mivikala lexe, “Anu musoli.”
²⁷ Sixe Iesu mukasi vaxa no avolu xe mutulusou, sila anu mutulu.

²⁸ Iesu mupamaulinu mukalu, io sou Anu mulai no tani. Xe no tani, la ane'i ta molomolo noxou ne milutu vaxa la mitali'isou se'isisi aloxo 'o, “Tava'u loxovaa, la nexi tamomomo sou takusau uleenu masua ne uasi o?”

²⁹ Iesu mukoline'i aloxo 'o, “Linga anusisi ane umomomo sou ukusau uleenu ane loxo 'o.”

³⁰ *Xe ilo'a miavuti la misukusou tuala ane ilo'a mixolu no anu ne, sou minuna mimuamua'i no nano no xalee lia tila ne Xalilaia. Iesu umasaxa lexe evile ulavu no anu xalee ane ane'i ixolu no anu uasi, ³¹ *xo Anu ulosi'a ta molomolou lavulavu. Muvikalane'i aloxo 'o, “Ulai ili'i, la ta mitema i'italonu Itema 'Olu no avo'a ta mitema sou ivau usoli. Uai no nano no lulu voxo vile mo tamei, xe no voxo tatalusou, la sou Anu utulu.” ³² *Ia ane'i ilamana no anu vaikala laaxu ane anu mulemolu noxi'a uasi. Mimama'u la itali'isouxu uasi.

'Ei Ane Tila Noxi'a

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ilo'a mimuamua'i xe milai mixali ne Kapenaumu, la mi'unalai no tani. Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, “Mii ma'ia ane ngingi nge'oto'otosou anangenge no vote'i 'o?” ³⁴ Anu mutali'isi'a aloxo ne, la ane'i mita'olu tasia'usi xo ane'i milavu lexe no vote'i, la ane'i mi'oto'otosou anaxa'a lexe 'ei ane tila noxi'a.

³⁵ *Xe Anu muavuti la muxolu no lia, io sou Anu mu'avali'a ta molomolo noxou ane'i mulelia tamei ne, mine'e noxou la sou muvikalane'i aloxo 'o, “Lexe itema vile umasaxa lexe uuli, la laixe lexe anu uili'i mo uxali loxo itema vile vitanisi sou ipalupalusou.”

³⁶ Mutila'u molomolo vile kitu'a ka mulai mutulusou no taiine'i, xe muavuti la muvo'onu io sou muvikalane'i aloxo 'o, ³⁷ *³⁷ “Ei ane lexe uxavutalaleli mo u'osa sou uno'u molomolo vile kitu'a loxo 'o, la anu ane u'osa sou uno'ilo. Xe 'ei ane lexe u'osasilo sou uno'ilo, la anu ane u'osasou uno'u ane mupalusilo ene'e 'o.”

Anu Ane U'apinenge Uasi ne, Anu Noxinge Ane

(Luk 9:49-50)

³⁸ Xe Ioanesi muavuti la muvikalane Iesu aloxo 'o, “Itema sou ulosixe lavulavu, nexi temaisou itema vile ukukusai'a ta uleenu masua no anu xavi noxine, la nexi te'apixu, xo anu vile noxinge nenge'a uasi.”

³⁹ Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Nga'apixu mamu, xo lexe itema vile u'oxonu mii vile xaviinu no anu xavi noxilo, la umomomo sou upasipaa uleanu vaikala vile masua une'e noxilo uasi, ⁴⁰ *xo anu ane u'apinenge uasi ne, anu noxinge ane. ⁴¹ *Eni avikalangengi manina aloxo 'o, 'Anu ane u'engengi no anu lexa xo ngingi noxou Kalisito, la anu uno'u lakolisou manina.”

Mii sou Uolexa'a ta Mitema sou Isusu

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Xe muavuti la muvikalane'i aloxo 'o la, “Lexe itema vile uolexu vile noxi'a ane'i ta mitema vitanisi ane imuxamuxaxu tane'i noxilo, sou ususu no anu 'ilixu masua, la anu laixe lexe isakii lavo'o kulu vile no xolanu ka ilea ulu'elai no luaki, ia laixe uasi lexe Lataua ulosou lavunavu. ⁴³⁻⁴⁴ *Mo lexe avone vile ususulixene, la nalixinu mo uxexee. Laxe lexe nini na'unalai

* 9:30: Ioa 7:1 * 9:31: Mak 8:31; 10:32-34 * 9:32: Luk 9:45 * 9:35: Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 * 9:37: Mat 10:40 * 9:40: Mat 12:30; Luk 11:23 * 9:41: Mat 10:42

* 9:43-44: Mat 5:30

no tuala sou mauli no anu avone vilesisi, ia laixe uasi lexe nini avone tamei ne uxolusi, la nini na'unalai no tuala sou navunavu e navu u'ani'ani ia usisita uasi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mo lexe tava'ine vile ususulixene, la nalixinu mo uxexee. Laixe lexe na'unalai no tuala sou mauli no anu tava'ine vilesisi, ia laixe uasi lexe nini tava'ine tamei ne uxolusi, la nini na'unalai no tuala sou navunavu. ⁴⁷ *Mo lexe ieni vile ususulixene, la naluvu uxexee. Laixe lexe nini na'unalai no tuala noxou Lataua no anu ieni vilesisi, ia laixe uasi lexe nini ieni tamei ne uxolusi, la nini na'unalai no tuala sou navunavu e, ⁴⁸ * 'ta polikokasi'a imomomo sou isoisoli uasi mo navu umomomo sou usisita uasi.'

⁴⁹ Laixe lexe anu Lataua u'uisi'a ta mitema vilevilesi no anu navu, loxo ta mitema i'uisou la'ilali no anu au.

⁵⁰ *Au ne laixe, ia lexe tu'axu ne tasiau la ngingi ngalivulixu tu'axu ne loxovaa la? Laixe lexe ngingi latala ne, ngatetelisu au tu'axu lailaixe no anu maulingenge mo xoluxolu noxinge ngongi'a ane'i ane va'ava'axu ne laixesi."

10

Taula'i Muxoto

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Iesu movikalane'i aloxo ne xe mukalu, la sou musukousou tuala ane ne, sou mununa no xalee lia tila ne Iutaia, la mualasou lexa ne Ioridani. Mulai, la ta mitema tavu'alo misevile mine'e noxou la, la Anu mulosi'a lavulavu no anu vaikala noxou Lataua, aloxo Anu mulavusou mu'oxo'oxonu.

² Ta Palisaio se'i mine'e mixali noxou sou lexe itovonu. Mine'e mixali la mitali'isou aloxo 'o, "Itema vile mutaula'i, ia anu umasaxa lexe usu'ane semau la anu laixe no anu lapuloto noxou Mosesi?"

³ Xe anu Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Ia xo Mosesi movikalan-gengi a loxovaa?"

⁴ *Ane'i miavuti la mivikalanu lexe, "Mosesi movikala lexe itema vile umasaxa lexe u'oxonu aloxo ne, la anu molu ukaukavu ulai noxie sou uxotonu taula'ixa'a ilou, io sou upalusie sou ilivu ilai."

⁵ Ioxe, Iesu muavuti la movikalane'i aloxo 'o, "Mosesi mukaukavu lapuloto aloxo ne, xo ngingi opongengi pekia'u misevile. ⁶ *Ia ngalomu, tatei manina no voxo ane Lataua musoko sou mukoinu mimii latala 'o, la mukoine'i ta mitema. Mukoine'i ta mulu xe ta sema. ⁷ *La sou ane mulu u'umesi'a momu ilee nenu sou ulai noxie semau sou ⁸ ilou ixali vilesisi. Mole ane'i tamei la ua, ane'i ilou vilesisi. ⁹ La sou mii ma'ia ane Lataua musakii mupitanu ne, itema vile umomomo sou ukalipalane'i uasi."

¹⁰ Iesu ilo'a ta molomolo noxou milivu milai no tani, la ane'i mitali'isouxu la. ¹¹ *Xe Anu muavuti la movikalane'i lamana aloxo 'o, "Lexe itema vile usu'ane semau, ia ulai u'uluxe sema vileli, la anu itema ane ne anu mususu noxie semau. ¹² Anu aloxo ne kalumo noxie sema. Lexe ane isu'anu mulue, ia ilai i'uluxu mulu vileli, la ane misusu noxou mulue."

Iesu Ilo'a ta Molomolo ta Kitukitu

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Anu uvivikalane'i aloxo ne, la ta mitema a ixaxalixa'a ta molomolo ta kitukitu sou ine'ene'i noxou Iesu sou lexe Anu ukasi'a, ia ta molomolo noxou ne mikaitolone'i ta mitema. ¹⁴ Xe Iesu mumaisi'a mine ane'i mikaitolone'i aloxo ne, la la'ixaxu misevile. La sou movikalane'i lexe, "Iengi

uvaxai'a ta molomolo ta kitukitu nesi mo ine'e noxilo, ia nga'apixa'a mamu, xo ane'i ane maulixa'a loxo ta molomolo ane ne, la saxisaxila'u noxou Lataua uxolu noxi'a. ¹⁵ ✠Mo eni avikalangengi manina aloxo 'o. Lexe itema vile uno'u saxisaxila'u noxou Lataua loxo ta molomolo 'o uasi, la anu umomomo sou u'unalai no anu uasi manina." ¹⁶ Xe muavuti la sou mu'aulaxa'a ta molomolo ne, xe mukalu la sou mumuxaxu avolu noxi'a io sou mualusi'a.

Itema Vile sou Lavuluti
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Mualusi'a ta molomolo aloxo ne xe mukalu, la sou Anu mulutu sou mumuamua'i mulai. Ia itema vile muiave mulai noxou, la muxola'u tava'u vo'uxu no talaxu io sou mutali'isou aloxo 'o, "Itema laixe sou ulosixe lavulavu, mii ma'ia ane lexe eni a'oxonu sou eni ano'u maui ane kaluxu uasi no anu?"

¹⁸ Xe Iesu muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane nini nemoxo'ilo lexe eni laixe? Itema vile laixe uasi, ia Lataua anusisi. ¹⁹ ✠Nini nelavu no anu lapuloto e muvikala lexe, 'Mamu sou navau itema vile usoli. Nini namulu, la mamu sou nalai noxie sema mitaula'i xe nini nasema, la mamu sou nalai noxou itema mutaula'i. Mamu sou napakali, mamu sou nakalavoisou itema vile vitanisi, la nalemolu manina teitexi, mamu sou nakalavoinu itema vile sou nano'u miumiu vile vitanisi, mo natoxone'i mamine ilee nenine."

²⁰ Xe anu muavuti la muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, lapuloto ane ne, eni emulinu no mine eni molomoloxo mo mutalo vaimomo."

²¹ Iesu mulomu noxou aloxo ne xe iou mulai noxou sou mumatakisou, la tanuxu. La sou muvikalanu lexe, "Mii vilesisi a na'oxonu uao, nalai mo nano'u lavulavulutimeni ukalusi mo ta mitema ilotonu, xe nano'u lamolisou la sou naiti'a ane'i ane i'a mimii uasi. Lexe nini na'oxonu aloxo ne, la sou mimii ane lailaixe uai teitexi no opo loxotolo ne, nini na'a nini. Ia nane'e mo namulileli."

²² Xe anu itema ne, mulomu aloxo ne, la iou mupalulu. Ia mumuamua'isi mole mulai ne, oponu u'osa uasi xo anu mulavu lexe anu lavulavuluti tavu'alo misevile.

²³ Iesu musu'anu iou sou muitisi'a ta molomolo noxou, la sou muvikala aloxo 'o, "Ta mitema ane lavuluti'a piena musuku ne, anu pekia'u musuku noxi'a sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua."

²⁴ Xe ane'i milomosou vaikala noxou ne, la mikuluke no anu. Ia Anu musolonu vaikalau mulai la muvikala aloxo 'o la, "Ta molomolo, lexe itema vile umasaxa lexe u'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua, la anu pekia'u misevile. ²⁵ Anu pekia'u sou kameli vile u'unalai no anu umo vile taxanu uasi, ia itema ane lavuluti'u piena musuku ne, anu pekia'u misevile noxou sou u'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua."

²⁶ Xe ta molomolo noxou milomu aloxo ne, la mikuluke misevile la. Xe miavuti la mitalitali'isi'a ngatongato'o lexe, "Ia 'ei ane sou uno'u maui ane kaluxu uasi ne?"

²⁷ Xe iou mulai noxi'a, la mumatakisi'a la muvikalane'i aloxo 'o, "Ta mitemasi la imomomo uasi. Ia Lataua la Anu mumomomo. Xo Lataua ne, Anu umomomo sou u'oxonu mimii latala ne ukalusi."

²⁸ Xe Pita muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Nexi texiu tumalixeu mimii latala ne mukalu, ia tene'e 'o sou tamulineni."

²⁹ Xe Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Avikalangengi manina musuku. Lexe itema vile u'umesou taasou, uasi ta 'olu, uasi xaixaixu, xo anu umasaxailo lexe ua'aloXu a'alo laixe ulai noxi'a ta mitema,³⁰ la umomomo sou anu uno'u taasou itemaxu ta'uve, mo ta vimovimou ta mulu itemaxu ta'uve, mo ta sema itemaxu ta'uve, mo ta nenenu itemaxu ta'uve, mo ta 'olu itemaxu ta'uve, mo xaixaixu itemaxu ta'uve ilou tu'utu'umaxu ta mitema i'oxonu ulai noxou. Xe ulai ili'i xe anu usoli, la anu uno'u mauili ane kaluxu uasi manina. ³¹ *Ia ane'i tapiena e miuliuli ne, ulai la ane'i ilai ili'i, ia ane'i ane miili'i ne ilai, la iuli.”

Iesu Mutotokasou Soli Noxou Alaxu Tatalusou
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² *Ioxe, Iesu muvivilakane'i aloxo ne xe mukalu, la muulaxune'i sou ilo'a milu'e ne Ielusalemu. Ta molomolo noxou ne, mikuluke xe ta mitema ane mimumuline'i ne vasime'a mu'ume misevile. Iesu muavuti la mun'o'a ta molomolo noxou mavulovexa mulelia tamei sou mine'e 'alai noxou, la sou muvikalane'ixu mii ane sou uxali noxou. ³³ Muvikala aloxo 'o, “Nenge nenge'a asou talu'elai ne Ielusalemu o, la Itema 'Olu ne, ta mitema ino'u sou i'italonu ulai no avo'a ta tatila noxi'a ta aili'i, ilo'a ta mitema sou lapuloto. Itulusou no anu vaivaikala sou lexe ivau mo usoli. La sou ino'u ulai noxi'a ta asila avo'a ³⁴ sou ane'i imolovila'isou mo ilikesou mo ipuapuasou mo ivau usoli. Uai no lulu voxo vile, tamei xe tatalusou la sou Anu utulu.”

Linga Noxi'a Iakovo Ilou Ioanesi
(Mat 20:20-28)

³⁵ Sevetaio ta 'olu tamei Iakovo ilou Ioanesi ne, ilou milai mixali noxou Iesu ne, la milinga aloxo 'o, “Itema sou ulosixe lavulavu, nexi noxou temasaxa lexe nini na'oxonu mii vile noxixe noxou.”

³⁶ Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a lexe, “Ma'ia ane ngingi ngongou ngemasaxailo lexe eni a'oxonu noxinge ngongou?”

³⁷ Ilou mikolinu lexe, “Ulai ili'i xe nini naxali tatananu tuala, la nexi temasaxa lexe vile noxixe 'o ulai uva'isa'ineni no pa'umene no tema xe vile no ae.”

³⁸ *Xe Anu muavuti la muvikalane'i ilou aloxo 'o, “Ngingi ngongou ngelingau aloxo ne, ia ngingi ngongou ngalavusou lexe mii ma'ia ngingi ngelingau ne uasi. Loxovaa, umomomo sou ngingi ngongou ngamasaxa lexe ngasoli loxo eni asoli?”

³⁹ *Ane'i miavuti la mikolinu Iesu lexe, “Nexi temasaxau.”

Xe Anu muavuti la muvikalane'i ilou aloxo 'o, “Anu umomomo sou ngingi ngongou ngasoli loxo eni asoli,⁴⁰ ia no anu masaxa noxinge ngongou lexe vile sou uva'isa'ileli no pa'umelo no tema xe vile no ae ne, umomomo sou alosinge vitanisi uasi, xo luu ane ne, Lataua mulalaxisi'a ta mitema ane anu musosovosi'asi, ane lexe ane'i ilai ixolu no anu.”

⁴¹ Ioxe, ane'i ta molomolo noxou ane mavulovexa vile ne, milomusi'a Iakovo ilou Ioanesi, la la'iaxa'ai'a ilou misevile. ⁴² *Xe Iesu muavuti la mu'avalai'a sou mupitane'i. La sou muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ngelavu lexe ta tatananu tuatuala noxi'a ta asila ne, ane'i isaxila'a ta mitemai'a pekia'u, xe ta tatilasi'a ne, ivikala la ane'i ta mitemai'a ne ilomuxu vaikalai'asi. ⁴³ *Ia noxinge ne, anu aloxo ne uasi. Xo anu ane umasaxa lexe utila no nixi noxinge ne, la laixe lexe anu uxolu itema vile sou xaixai

* **10:31:** Mat 20:16; Luk 13:30   * **10:32:** Mak 8:31; 9:31   * **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50

* **10:39:** Apo 12:2; Pal 1:9   * **10:42:** Luk 22:25-26   * **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

noxingesi. ⁴⁴ Xe itema ane umasaxa lexe anu uxali tila sou uuli noxinge, la laixe lexe anu uxali loxo itema vile vitanisi noxi'a ta mitema ukalusi sou ipalupalusou. ⁴⁵ Xo Itema 'Olu 'o ne, mune'e sou lexe ta mitema 'i'oxo'oxonu xaixai noxou uasi. Anu mune'e sou lexe Anu u'oxonu xaixai sou u'italonu maulixu sou u'olene'i ta mitema tavu'alo."

Iesu Mupamaulinu Vatimaio
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Ioxe, anu Iesu ilo'a ta molomolo noxou mimuamua'i xoo, la milai mixali ne Ieriko. Xe Iesu ilo'a ta molomolou mo ta mitema tavu'alo misukusou tuala ne Ieriko sou milai. La itema vile ualasou lexe Vatimaio, e Timαιο 'olu, a muxoxolu no vote'i pa'umolu. Ia anu iou selevelenu. Anu muxoxolu ne sou ulingalinga mimii noxi'a ta mitema. ⁴⁷ No voxo ane ne, anu mulomou lexe Iesu, itema sie Naseleti a unene'e ne, la anu mutaloxu 'ava mulai noxou, "Iesu, nini Deviti 'ilusunu, tanenixoi!"

⁴⁸ Ta mitema tavu'alo milomusou aloxo ne, la mikaitolonu. Mivikala lexe uxolu tasiau. Ia anu ulomuxa'a uasi, anu mu'ava mu'okinu mulai noxou Iesusi. "Deviti 'ilusunu, tanenixoi!"

⁴⁹ Xe Iesu mutulu, la sou muvikalane'i lexe, "Nga'avalou une'e." Ane'i mi'ava mulai noxou aloxo 'o, "Na'osa. Mo natulu! Xo anu a mu'avaline."
⁵⁰ Xe anu muavuti la musu'anu 'ala'alasou muai, io anu muili'e mutulu sou mulai noxou Iesu.

⁵¹ Mulai muxali noxou Iesu, la sou Iesu mutali'isou lexe, "Mii ma'ia ane nemasaxau lexe eni a'oxonu noxine?" La sou anu muvikalanu Iesu lexe, "Rabi, eni emasaxa lexe amamalei."

⁵² *La sou Iesu muvikalanu lexe, "Nalai, nini nemaui xo nemuxaxu taneni noxilo." Xe alaxu vilesisi 'o, la anu iou mukaa sou mumalei avile. La sou muavuti sou mumulinu Iesu no vote'i e Anu mumuamua'i no anu ne.

11

Iesu Mu'unalai ne Ielusalemu
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Ioa 12:12-19)

¹ Ioxe, ilo'a mimuamua'i xe milai mixali 'alai ne Ielusalemu, la mixali no tuala ne Vetepaxe ilee Vetania, 'alai no laxa'ilu ne Olivu. Xe Iesu muavuti la mupalusi'a ta molomolo noxou tamei, ² la muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Ngongou ngalai no tuala e no laxungengi ne, xe nga'unalaisi, ka ngamaisou donki 'ilie mulu a mitalisou mo misakiinu mo a ututulu. Dongki ne, evile utelo mo uxolu no anu uao. Ngongou ngalulusou ukalu, la sou ngano'u une'e noxilo 'o. ³ Ngongou ngalulusou, xe lexe evile utali'isinge lexe, 'Loxovaa ane ngingi ngongou ngalulusou donki ne?' La ngongou ngakolinu lexe, "Tila mumasaxau lexe u'oxonu xaixai no anu. Io xaixai ukalu, la sou upalea ulivulixu une'e la.'"

⁴ Ilou milutu xe milai, la mimaisou donki vile ne a ututulu no vote'i. Mitalisou ka misakiinu no ale 'alai no tani vile aitagaxu. Ane'i ilou miavuti la milulusou. ⁵ Xe ta mitema se'i mitutulu ne, mimaisi'a ilou la mitali'isi'a aloxo 'o, "Ngongou ngananavaa loxo ngalulusou donki 'ilie ne?" ⁶ Ane'i ilou miavuti la mivikalane'i aloxo Iesu mupela'axu ne, la sou ane'i ie'i muvaxai'a ilousi sou ilou mino'u milailixu noxou. ⁷ Ilou mino'u xe milai mixalixu noxou Iesu, la sou mino'u 'ala'alasou vasime'a ilou sou milalanu vaxa no lataanu donki ne, sou anu Iesu mutelo mutalupexa no anu. ⁸ Ta mitema tavu'alo kalumo mixavulalanu 'ala'alasou vasime'a ka misia'u

* 10:52: Mak 5:34

no vote'i, xe se'i ne milai no xai sou mivalivalitusou ovu avoavolu sou mita'olunu no vote'i kalumo. ⁹ ✧ Ta mitema ane miulaxu Iesu xe ane'i ane miili'i no tumalou sou mimumulinu ne, mi'ava aloxo 'o,
 "Napamaulnexi!

Lataua ualou anu ane IAUE mupalou mo a unene'e 'o!

¹⁰ Lataua ualou saxisaxila'u noxou 'ilusunu Deviti,
 Anu 'ilusunenge anu a unene'e 'o.
 Napamaulnexi,

mo sou ane'i i'itinu ualasin teitexi no opo loxotolo!"

¹¹ Iesu muxali ne Ielusalemu mukalu, la sou Anu mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Mulai muxixaou no nano ne mo mumaisou mimii latala ne mukalu. Ia tava'u xo aso a mulu'elai, la sou Anu ilo'a ta molomolou mavulovexa tamei ne, milaa sou milivu ne Vetania.

Iesu Mukusai'a ta Mitema no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua (Mat 21:18-19)

¹² Miai xe kakau, la ane'i milutu ne Vetania sou milivu milai loxo ne Ielusalemu la, la Iesu musolixu. ¹³ ✧ Xe iou mulai mutukumusou ovu lovo vile ne mutulu no paxa. Volovoloxu piana misevile, la sou mulutu mulai no anu sou ukamuli lexe temanu se'i 'a no anu. Mulai xe muxali no anu, la mumaisou lexe ovu ne, volovoloxusi, ia unene'a mo temanu uasi, xo anu ovu ne, voxo sou unene'a uao. ¹⁴ La sou muvikalanu ovu ne aloxo 'o, "Usoko ane vaimomo 'o, la nini nanene'a mo evile u'ou ngiaxe ne la uasi manina." Muvikala aloxo ne, la ta molomolo noxou ne milomusou.

¹⁵ Ilo'a mimuamua'i xe milivu mixali ne Ielusalemu, la Iesu mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, sou musoko sou mukusai'a ta mitema e mitata'olu mimii sou ta mitema ilotonu mo ane'i ane mine'e sou iloto no nano ne, miuatuuatu. Mavulovexa valovaloxa'a ta mitema ane ilavusou ivalavala lamoli no anu. Xe luuluusi'a ane'i ane mita'olune'i ta kuau sou ilotone'i. ¹⁶ Xe muvikala pekia'u noxi'a sou mamu evile loxo 'o utavule mimii se'i sou ta mitema ilotonu ka uvaxa une'e no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. ¹⁷ ✧ Xe muavuti la mulosie'ixu ta mitema lavulavu se'i la aloxo 'o, "Ngalavusou lexe vaikala ane 'o muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu uasi? Mikaukavu aloxo 'o,

Taasilu ne, ilemolu lexe anu taasou lingaligna noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi.' Ia ngingi ngexiunu mole muxali loxo taasi'a ta mitema sou pakali sou italume no anu."

¹⁸ ✧ Ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto, milomusou vaivaikala ane Iesu muvikalane'i ta mitema no anu ne, la ane'i misoko sou mikamuli vote'i sou lexe ivau usoli, xo ane'i mi'umolu. Xo ta mitema latala ne, milomusou vaivaikala la mikuluke no anu.

¹⁹ Xe no 'olo'olovoxo, la ane'i milaa ne Ielusalemu ne sou milivu milai.

Ovu Lovo Muxalo (Mat 21:20-22)

²⁰ Ilo'a milai miai xe no kakau, la ilo'a milivu milai ne Ielusalemu la. Mimuamua'i xe mine'e no vote'i, la mimaisou lovo e Iesu muvavaaxu ne muxalo. Muxalo musoko no uliuli'u mulai muxali teitexi avile. ²¹ Xe Pita muxavutalanu vaikala e Iesu muvikalanu mei, la muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Rabi, namalei ovu e la'iaxene la nevavaaxu ane muxalo mukalu!"

²² Iesu muavuti la muvikalanu aloxo 'o, "Ngamuxamuxaxu tangengi noxou Lataua. ²³ ✧ Avikalangengi manina musoku lexe itema vile uvikalanu

✧ 11:9: Lex 118:25-26 ✧ 11:13: Luk 13:6 ✧ 11:17: Ais 56:7; Iel 7:11 ✧ 11:18: Mak 14:1

✧ 11:23: Mat 17:20

laxa'ilu 'o lexe, 'Naavuti mo naili'e ulai no luaki.' ia xavutalau tamei uasi, umuxaxu tanu no anu vaikalau ne, la mii ane anu mumasaxau ne, uxali manina aloxo anu muvikalanu. ²⁴ *La sou ane lexe eni avikalangengi aloxo 'o, mii ma'ia ane ngingi ngalingau ne, ngamuxaxu tangengi lexe mii ne ane ngeno'u ne. La anu mii ne, uxali noxinge aloxo masaxa noxinge. ²⁵⁻²⁶ *Xe lexe ngatulu sou ngalinga, ia lexe evile uxomasuangengi no anu 'ilixu vile masua mo mii ne a mumauli no xavutalamengisi 'o, la anu laixe lexe ngaxiunu tumalingeusi, mo sou Maminge teitexi no opo loxotolo, Anu uxixunu tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxinge kalumo."

Ane'i Mitali'isou Iesu Lexe 'Ei Mulosou Xavi

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Ilo'a mimuamua'i xe mixali ne Ielusalemu la, la Iesu mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Mu'unalai, la ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto mo ta tatila se'i kalumo no nano ne, mine'e mixali noxou, ²⁸ la mitali'isou aloxo 'o, "Xavi ma'ia ane muxolu noxine ne, la sou nini na'oxo'oxo mimii ane ne no anu 'o? 'Ei molu ane mulosine xavi mo mupelemasaxaneni sou lexe na'oxonu xaixai ne?"

²⁹ Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Eni kalumo atali'isingexu tali'i vile, lexe ngingi ngakolinu une'e noxilo, la sou eni avikalangengi no anu xavi ane eni axaxai no anu 'o. ³⁰ Ioanesi, anu itema sou u'ulosi'a ta mitema 'o ne, anu molu no opo loxotolo, uasi? Anu molu noxi'a ta mitema? Ngakoli une'e noxilo!"

³¹ Ane'i miavuti la milutu vaxa sou mivivikalasou tali'i ane ne, sou mivikalane'i ngatongato'o xe miavuti la mivikala aloxo 'o, "Maasi xe nenge tavikala lexe, 'anu molu no opo loxotolo,' la Anu utali'isinge lexe, 'La loxovaa la ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxou ua?' ³² Xe nenge tavikala lexe 'anu molu noxi'a ta mitema,' la ane ne kalumo umomomo uasi." (Ane'i mivikala aloxo ne, ia ane'i mimama'u noxi'a ta mitema. Xo ta mitema latala ne, milavusi lexe Ioanesi ne, anu itema vile manina sou palomatana.)

³³ La sou miavuti la mikolinu Iesu aloxo 'o, "Nexi talavusou uasi."

Xe Iesu muavauti la muvikalane'i lexe, "Eni kalumo umomomo sou apala'alixu lexe 'ei ane mupelemasaxaleli 'o uasi."

12

Vaikala Latilovosi'a ta Mitema Ane Isaxila'u Xaisou Ovu Uaini

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ *Muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la Anu musoko sou mu'oxonu vaikala latilovo se'i mulai noxi'a. Muvikalane'i aloxo 'o, "Itema vile mutou xaisou uaini vile, xe mukalu la muvimelusou ka mutulusou lavalolo sou ikapinu uaini ngiangiaxu la lexaxu ulu'elai utavo no latotope, ka mutulusou tani vile teitexi sou ta mitema ixolu no anu sou isaxila'u xai ne. Mu'oxonu aloxo ne, xe mukalu la mu'italonu xai ane ne no avo'a ta mitema se'i sou ane'i ixaxai sou ulai la uno'u temanu se'i no anu, ia anu mulutu sou mulai no tuala vile no paxa. ² Ioxe, no voxo ane sou xaisou ovu uaini ne temanu xe momoxo sou i'eleux, la anu mupalusou itema sou xaixai vile noxou mulai noxi'a ta mitema e misaxila'u xai ne sou lexe uno'u temanu se'i noxi'a. ³ Mulutu xe mulai, la ta motu mitetelisou ka mivau. Mivau mukalu la mimulesou sou mulivu vitanisi. ⁴ Xe muavuti la, la mupalusou itema sou xaixai noxou vile la mulai la. Mulutu xe mulai, la mipaunoxu kisou. Ka

mipamaelanu manina. ⁵ Xe anu muavuti la mupalusou vile la, sou mulai. Mulai la mivau musoli. Xe muavuti la mupalusi'a tavu'alo, la sou milailai. Milai xe mixali noxi'a, la mi'otu'otune'i se'i xe se'i ne mive'ave'a misoisoli.

⁶ Mi'oxone'i aloxo ne, io itema vilesisi 'a ilou mixolu. Itema ane ne, anu 'olu manina. Anu umasaxau misevile ia tanusou uasi. Muavuti la mupalusou mulai noxi'a la muvikalanu aloxo 'o, 'Eni 'alixeni ane apalusou ulai uxali noxi'a, la ane'i itoxonusi.'

⁷ Mulutu xe mulai muxali, la ta mitema e ixaxai no xai ne, mivikalane'i ngatongato'alo xo 'o, 'Itema ano 'o ne, anu ulai ili'i, la ualasou utelo no anu momu mixumixu 'o ane. Ngane'e mo nenge'a tatetelisu mo tava'u usoli, mo sou ulai ili'i la nenge ualasinge utelo no anu.' ⁸ *Xe milutu vaxa la mitetelisu sou mivau. Mivau mukalu la mikasi vaxa noxou ka mileanu muuatulai no ale no vimelusou xai.

⁹ Ioxe, tatananu xai ne mulavu lexe 'olu ane ta mitema ne mivau musoli ne, la anu u'oxonu mii ma'i? Anu molu ulutu une'e ka uve'ave'a ta mitema ne mo isoisoli ukalusi, io sou anu u'italonu xai ne ulai noxi'a ta mitema se'i va'axu." ¹⁰ *Xe Iesu muavuti la mutali'isi'a lexe, "Loxovaa, ngingi ngeitisu vaivaikala se'i no anu Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o?

'Lavo'o e ta mitema sou itutulu tani misu'anu ne, anu muxali lavo'o vile laixe manina sou utetelisu tani.

¹¹ IAUE molusi mu'oxonu mii ane ne.

Nexi temaisou, la laixe manina.'

¹² Xe ane'i ane anu muvivilalane'i ne, miavuti la mikamuli vote'i sou lexe itetelisu, xo milavu lexe vaikala latilovo ane anu mu'oxonu ne, laaxu mumomomo noxi'a manina. Ia mimama'u noxi'a ta mitema tavu'alo, la ie'i muvaxausi, ia milutusi mole milailai.

Tali'i sou Talea Lamoli

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ *Xe ili'i, la mipalusi'a ta Palisaio se'i ilo'a ta mitema se'i noxou Elodesi mine'e noxou Iesu sou ikalavoinu lexe Anu ususu no anu vaivaikala se'i la itetelisu. ¹⁴ Milutu xe mine'e mixali noxou la mivikala aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, nexi telavu lexe nini itema vile sou nalemo mii, la navikala maninasou. Nini nalavusou na'ume'a ta mitema uasi, xo ane'i ane ualasi'a mo ane'i ane ualasi'a uasi ne, mimomomo vilesisi no ieni. Ia nini nalosieixu vote'i laixe noxou Lataua no anu vaikala manina. Ia loxovaa, anu mumomomo sou nenge talea lamoli ulai noxou Kaisari uasi? Uasi, taleanu?" ¹⁵ Ane'i italitali'i aloxo ne, ia anu Iesu mulavu no anu kalavoi noxi'a ne. La sou mutali'isi'a lexe, "Tava'u loxovaa ane ngingi ngatovoleli loxo 'o sou ngateteliso 'o? Ioxe, ngano'u Denalia vile une'e mo amaisou."

¹⁶ Ane'i miavuti la mino'u mulai noxou sou mumaisou. La sou mutali'isi'a aloxo 'o, "'Ei kisou mo ualasou ane uxolu no anu lamoli 'o?"

Ane'i mikolinu lexe anu noxou Kaisari.

¹⁷ *La sou anu muvivilalane'i lexe, "Mii ane noxou Kaisari, la ngalosou Kaisari. Xe mii ane noxou Lataua, la ngalosou Lataua." Ane'i milomu noxou aloxo ne, la mikuluke manina.

Tali'i Noxi'a ta Sadokaio

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ *Xe ili'i, la ta Sadokaio mine'e mixali noxou. Ane'i ta mitema ane ne, ixavutala lexe ta mitema isoli, io ulai ili'i la unomomo sou imauli la uasi. Mine'e mixali, la mitali'isu aloxo 'o, ¹⁹ *"'Itema sou ulosixe lavulavu,

* 12:8: Eva 13:12   * 12:10: Lex 118:22-23   * 12:13: Luk 11:53-54   * 12:17: Rom 13:7

* 12:18: Apo 23:8   * 12:19: Lap 25:5

vaikala muai no anu kaukavu noxou Mosesi mune'e noxinge aloxo 'o. Itema vile mutaula'i, ia anu musoli. Ia upalane'i ta 'olu uasi. La anu laixe lexe vimou ne u'uluxe sema ne, mo sou upalane'i iu vimou ta 'olu noxie. ²⁰ Ioxe, no voxo vile, la ta mitema muxatele tamei ixoxolu. Ane'i muxatele tamei ne, ane'i ta taumetali. Ilo'a mixoxolu, la ane laposalaxu noxi'a ne mutaula'i, xe ili'i la musoli. Ia upalane'i ta 'olu noxie sema ne uasi. ²¹ Xe vimo'a ane tameisi'a ne, muavuti la mu'uluxe sema vaalu ne, ia anu kalumo musoli. Ia upalaa ta 'olu noxie uasi. Mo vimo'a tatalusi'a kalumo ne aloxo nesi. ²² Anu aloxo ne mole, ane'i muxatele tamei ne, mi'uluxe sema vilesisi ne, ia vile noxi'a upalaa 'olu vile noxie uasi, mole ili'i la ane kalumo misoli. ²³ Ioxe, ulai ili'i no anu voxo ane sou ta mitema ane misoisoli itulu sou imauli, la 'ei noxi'a ane'i muxatele tamei ne, semau maninasou xo loxo ane'i muxatele tamei ane mi'uluxe sema vilesisi ne?"

²⁴ Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Loxovaa ngingi ngexovulaulau no anu vaikalamengi, xo ngingi ngalavusou vaikala muxolu no anu Lavuku Tavuna mo xavi noxou Lataua uasi? ²⁵ Ta mitema ane misoisoli ne, lexe imauli la umomomo sou itaula'i la uasi. Ane'i ixali loxo ta angelo teitexi no opo loxotolo. ²⁶ *Ioxe, no anu vaivaikalasi'a ta mitema ane misoisoli ka itulu ne, loxovaa ngingi ngaitisou a'alosou ovu e ukaakaa no nano no kaukavu noxou Mosesi uasi? No anu a'alo ane ne, Lataua muvikala noxou Mosesi lexe, 'Eni Lataua noxou Avalaamu mo Lataua noxou Aisaki mo Lataua noxou Iakovo.' ²⁷ Anu Lataua ne, noxi'a ta mitema ane misoisoli uasi, anu Lataua noxi'a ta mitema ane ixolu imauli vaimomo. La sou eni avikalangengi lexe ngingi ngexovulaulau manina."

Lapuloto Anevaa Ane Muuli no Anu Lapuloto Latala Mukalusi?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ *Iesu Ilo'a ta Sadokaio mi'otosou anaxa'a aloxo ne, la itema vile sou lapuloto mulomusi'a. Muxoxolu sou mulolomu aloxo ne, la mulomusou Iesu mine mukokolinu vaikalai'a, la vaikalau ne mulapusi. La sou anu mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Eni elavu lexe lapuloto noxinge tavu'alo, ia lapuloto anevaa ane muuli no anu lapuloto latala ne mukalusi?"

²⁹ *Iesu mukolinu aloxo 'o, "Lapuloto ane muuli no anu lapuloto latala mukalusi ne aloxo 'o, 'Ngingi ta Isilaeli. Ngalomu, IAUE anusisi Lataua, anu Lataua noxinge. ³⁰ La sou lexe ngingi ngamasaxau IAUE Lataua noxinge, la ngamasaxau no anu tangengi, mo no anu uleengengi, mo no anu xavutalamengi, mo no anu xavingengi ukalusi.' ³¹ *Xe tamei sou aloxo 'o, 'Ngamasaxau menexinge vile aloxo ngingi ngemasaxainge la.' Lapuloto vile la uuli no anu ane tamei ne uasi."

³² Xe itema ne, muavuti la muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, vaikala noxine ne, mulapu manina musuku. Nevikala lexe Lataua ne Anu anusisi, ia vile la uasi. ³³ *Mo lexe tamasaxau no anu tanenge, mo no anu xavutalamenge, mo no anu xavinenge ukalusi, mo sou lexe tamasaxau menexinge vile aloxo nenge tamasaxainge la. Mii tamei ne, anu mutila no anu ta mimii ane i'elaxa'a ukalusi ulai noxou Lataua xe mimii se'i sou ulai noxou."

³⁴ Xe Iesu mulomu vaxa no anu vaivaikala noxou sou mukolinu vaikalau, la mukolinu mulapu loxo itema vile lavulavu muxolu noxou, la muvikalanu aloxo 'o, "Nini ne no paxa no anu saxisaxila'u noxou Lataua la uasi." La sou ta mitema milomo aloxo ne, la vile noxi'a ne, umomomo sou utali'isou Iesu no anu mii vile la uasi.

'Ei 'Olu E Kalisito 'o
(*Mat 22:41-46; Luk 20:41-44*)

³⁵ Xe no mine Iesu anu a uxolu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua sou ulosi'a ta mitema lavulavu, la mutali'isi'a aloxo 'o, "Tava'u a loxovaa, la ta mitema sou lapuloto ivikala lexe Kalisito ne, Deviti 'ilusunusi?"

³⁶ *Ia Deviti molu muvikala no anu Uleenu Tavuna mulosou lavulavu la mupala'alixu aloxo 'o,

'IAUE muvikalanu Tila noxilo aloxo 'o,

"Nava'isa'ile no avolo tema ulai utalo no anu voxo ane sou eni amuxaxa'a ta uluameni no tava'ine laaxu."

³⁷ Deviti molu mumoxo'u lexe anu Tila noxou. Ia loxovaa la anu Tila ne, Deviti 'ilusunusi la?"

Ta mitema tavu'alo te mixoxolu ne milolomusou vaikala noxou, la mi'osasou misevile.

³⁸ Mulosi'a lavulavu ne, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngasaxila'inge laixe noxi'a ta mitema sou lapuloto. Imasaxa lexe itaa tokolomoi'a veveeni, io sou ixixaoxao. Mo imasaxa lexe ta mitema ixalisi'a no tilovolovo, la isexelaxa'a. ³⁹ Xe no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, la imasaxa lexe ixoxolu no puloulou ane uulisi. Xe ixali sou la'ilali toxotoxoxa'a, la imasaxa lexe ixolu no puloulou ane uulisi ne kalumo aloxo ne. ⁴⁰ Xe iavuti la ikalavoine'i ta sema ta vaalu sou ikalusou mi'ami'a. Xe ikalavoi sou ilinga veveeni misevile. Ta mitema ane loxo ne, ulai ili'i la ino'u navunavu 'olu'olu uasi manina."

Sema Vaalu Mi'italonu Lamoli Mulai Noxou Lataua
(*Luk 21:1-4*)

⁴¹ Iesu muvikalane'i sou mulosi'a lavulavu aloxo ne xe mukalu, la muxolu 'al'ai no taasou lamoli sou umamaisi'a ta mitema mine inene'e sou i'italonu lamoli'a ulu'elai no taasou lamoli ne. Ta mitema tavu'alo ane lamoli'a tavu'alo misevile mine'e mi'italonu lamoli toxotoxoxa'a loxo 'o no voxo ane ne. ⁴² Ia sema vaalu vile ne, ie lamoli se kitu'asi, mine'e la mi'italonu Leputa* tamei, mumomomo Koduranto† vile.

⁴³ *Xe Iesu mumaisie aloxo ne, la sou mu'avali'a ta molomolo noxou sou muvikalane'i aloxo 'o, "Avikalangengi manina musuku. Sema vaalu 'o ne, ie lamoli se kitu'a ia lamoli soxu e ane mi'italonu ne, mutila musuku noxi'a ane'i ane mi'italonu. ⁴⁴ Ane'i ane latala e mi'italonu lamoli toxotoxoxa'a ne, ane'i mi'italonu aloxo ne ia lamoli'a piepienanu 'a muai. Ia ane sema vaalu ne, ie mii vile sou uai la uasi, soxu e mino'u ne ane mi'italonu mulai mukalusi. Ia vile la uai sou iloto la'ilali no anu la uasi."

13

Sosovo sou Voxo Kaluxu
(*Mat 24:1-14; Luk 21:5-19*)

¹ Xe Iesu muavuti, la musukusou taasou lalotu tatila noxou Lataua, la vile noxi'a ta molomolo noxou ne, muvikalanu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu! Namalei. Lavolavo'o 'o ne, lailaixe misevile. Mo tanitani 'o ne, lailaixe kalumo misevile."

² *Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Nini nemaisou tanitani e toxotoxoxa'a 'o? Ia umomomo sou ie'i uvaxau lavo'o vile 'o ne, uvo'uvo'utulo

* 12:36: Lex 110:1 * 12:42: Leputa ne, ta Iutaia lamoli'a. Lexe ipitanu Leputa 128, la uxali loxo Denalia vile. † 12:42: Koduranto kalumo ta Iutaia lamoli'a. Lexe ipitanu Koduranto 68, la uxali loxo Denalia vile. * 12:43: 2Ko 8:12 * 13:2: Luk 19:44

no lataanu menexu vile uasi, lavolavo'o latala ne, imamamulo ka ipeinu ulu'elai no lia.”

³ Iesu mulai mo a uxoxolu no laxa'ilu ne Olivu, la iou muvaxau tani tila noxou Lataua no talaxu. Pita ilou Iakovo mo Ioanesi ilou Andeleasi milutu vaxa, la mitali'isou se'isisi va'axu aloxo 'o, ⁴ “Navikalanexi. Talu la mimii ane lexe uxali 'o, uxali maninasou? Sosovo ma'ia ane uxali tei sou uvikala lamana noxixe lexe anu mimii ane ne, asou uxali maninasou?”

⁵ Xe Iesu muavuti la mupeletotosi'a aloxo 'o, “Ngasaxila'inge laixe. Loxo 'o io itema vile uxali ukalavoingengi. ⁶ Ta mitema tavu'alo ixali, la imoxou ualasilu. Ivikala lexe, ‘Eni anu,’ la ikalavoine'i tavu'alo. ⁷ No voxo ane ngingi ngalomusi'a ta mitema i'oto'oto mo vaikala sivosivo sou 'oto'oto ne, la ngaavuavuti mo tangengi kalaua mo nga'ume uasi. Anu mimii ane loxo ne anu uxali, ia voxo kaluxusou ne a uao unene'e o. ⁸ Ta mitema sou tuala vile iavuti, la ialivulane'i ta mitema sou tuala vile ane va'axu. Mo ta mitema noxou tatananu tuala vile iavuti, la ilo'a ta mitema noxou tatananu tuala vile ane va'axu i'oto. Xe no xalexalee tuatuala se'i, la laliua ukunikuni, mo soli toxoxa'a uxali. Anu tu'utu'umaxu ane ne, uxali tei loxo sema ixamuli navunavu tei ka sou ivo'o 'ilie.

⁹ *Anu laixe lexe ngingi ngasaxila'inge laixe. Xo ino'inge ka ilai itulusinge no anu vaivaikala no ie'i ta tatila no anu pita noxi'a ka ivenge no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. Tava'u xo ngingi noxilo, la sou ane'i itulusinge no ie'i ta mitema sou xaixai noxi'a ta tatananu tuatuala ilo'a ta tatananu tuatuala, la sou ngingi ngaavuti sou nga'aloxu a'alo laixe noxilo ulai noxi'a. ¹⁰ La sou voxo kaluxusou uxali uao, la a'alo laixe ne, ia'aloxu no xalexalee tuatuala ukalusi tei. ¹¹ *Xe lexe itetelisinge mo ilalilingenge sou itovongengi, la ngaxavutala piena no anu vaikala sou ngalemolu uasi. Vaikala ma'i ane uxali no anu xavutalamegi alalae ne, la ngalemolu ulai noxi'a. Xo ngingi ane ngavivikala ne uasi, Uleenu Tavuna ane uvivikala ne.

¹² *Itema vile uavuti la ukalanu vimou sou ivau usoli, mo ta molomolo kalumo ne ta mami'a i'oxo aloxo ne noxi'a. Xe ta 'ili'ili'a ne, iavuti la iasaxai'a ta neni'a ilo'a ta mami'a sou ive'a isoli. ¹³ *Ulai la ta mitema tavu'alo opone'i masuainge xo ngingi noxilo, ia ane'i ane itulu pekia'a ulai utalo no voxo ane ane'i maulixa'a ukalu no anu, la Lataua upamauline'i.”

¹⁴ *Xe Iesu muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o, “Lexe ngamaisou mii vile e Lataua umasaxa uasisi manina xe umamulonou mimii a ututulu no xalee lia vile ne anu noxou uasi, la laixe lexe 'ei ane uitisou vaivaikala ano 'o, la ulavu laixe no anu. Mo ta mitema ane ixolu ne Iutaia ne, i'ume'ume ilai no laxalaxa'ilu. ¹⁵ *Itema ane mulai mo 'a uxoxolu no taasou kisou ne, umomomo sou ulu'elai mo u'unalai sou uno'u mimii se'i uuatunu uasi. ¹⁶ Mo itema ane mulai no xaixu mo 'a uxaxai ne, umomomo sou ulivu ulai no tani sou uno'u tokolomou uasi. ¹⁷ *Ia ta sema ane opoopone'i xe ane'i ane isusune'i ta 'ili'ili'a ta keakea, anu voxo masua noxi'a manina. ¹⁸ Ia anu laixe lexe ngingi ngalinga, mo sou anu mii ane ne uxali no voxo sou la'ia uasi. ¹⁹ *Xo no voxo ane ne, anu voxovoxo sou tu'utu'umaxu manina, umomomo no anu voxo ane tatei Lataua mukoinu xalexalee tuatuala mo utalo vaimomo mo ili'i la uasi manina. ²⁰ Ia lexe Tila uxoto voxo ane ne uxali kulunu uasi, la evile umomomo sou umauli uasi. Ia tava'u xo ane'i ta mitema ane anu musovosi'a lexe anu ta mitema noxou maninasou, la sou ane anu uxotonu voxo ne uxali kulunu. ²¹ No voxo ane ne, la evile uvikalangengi aloxo 'o, ‘Ngamaisou, Kalisito ano 'o!’ Uasi, uvikala lexe,

* 13:9: Mat 10:17-20   * 13:11: Luk 12:11-12   * 13:12: Mat 10:21   * 13:13: Mat 10:22; Ioa 15:21   * 13:14: Tan 9:27; 11:31; 12:11   * 13:15: Luk 17:31   * 13:17: Luk 23:29   * 13:19: Tan 12:1; Pal 7:14

'Ngamaisou, anu 'ole!', la mamu sou ngamuxamuxaxu tangengi no anu vaikalau. ²² ✧ Xo ta mitema se'i ixali, la ikalavoi lexe ane'i Kalisito xe ane'i ta mitema sou palomatana. Lexe ixali, la i'oxonu sosovo se'i uxali mo mimii se'i sou ta mitema imaisou la ikuluke no anu kalumo, lexe anu umomomo sou ikalavoine'i ta mitema ane Lataua musosovosi'a lexe ta na'u 'ole. ²³ La sou ane eni avikalangengi lexe ngasaxila'inge laixe, xo mimii latala ane uxali noxinge ili'i, ane evikalangengixu mukalu ne.

²⁴ ✧ Ia no voxo ane ili'i no anu voxo sou tu'utu'umaxu ukalu, la, 'aso ne uxali isivoxo mo so'io ne uei la uasi,

²⁵ ta oto ne, ilapalapau no opo loxotolo ilu'e, mo ta mimii loxo ta'umali ilo'a koiuxaxai mo tavaivolo no opo loxotolo ne ikunikuni.'

²⁶ ✧ No voxo ane ne, la ta mitema imaisou Itema 'Olu mine ulu'e no umuumu no anu xavi mo lamana toxoxa'a noxou. ²⁷ ✧ La sou Anu upalusi'a ta angelo noxou sou ino'a ane'i ane noxou e Anu molu musovosi'a me'a no atume iou tami'a, xe no xalexalee lia teletelexu 'o, ulai utalo no teletelexu loxotolo ukalusi."

²⁸ Xe Iesu muavuti la muvikala aloxo 'o la, "Anu laixe lexe ngingi ngano'u lavulavu no anu ovu lovo. No voxo ane ovu xolanu uxali xe uxalixu xataxataxu, la ngingi ngelavu lexe anu voxo laixe sou aso a uxali 'alai. ²⁹ Lexe ngingi ngamaisou sosovo iouiuu uxali, la anu aloxo nesi. Ngingi ngalavusi lexe voxo sou Itema 'Olu 'a une'e ne. Muxali 'alai manina. ³⁰ Eni avikalangengi manina aloxo 'o, ta mitema sou voxo ano 'o isoisoli uao, ia mimii ane eni elemolu lamana noxinge ne, anu uxali. ³¹ Mii latala teitexi no opo loxotolo mo no lia 'o ne, ulai la ukalu. Ia vaivaikala noxilo ne ukalu uasi.

Evile Ulavu no Anu Voxo Ane ne Uasi
(Mat 24:36-44)

³² Evile ulavu no anu voxo ane ne uasi. Ta angelo teitexi no opo loxotolo mo 'Olu ne ilavusou uasi, ia Momusi Anu mulavusou. ³³ Ngasaxila'inge laixe. Mo ngautiti laixe. Xo ngingi ngalavusou lexe voxo ane ne uxali talu uasi. ³⁴ Anu aloxo itema vile ulai no tuala vile va'axu. Ulutu la u'umesou taasou sou ulai, io umuxaxa'a ta mitema sou xaixai noxou sou isaxila'u. Anu muvelu xaixai noxi'a vilevilesi, ia ane sou usaxila'u aitenga ne, muvikalanu sou lexe uutiti uxoxolu aloxo ne.

³⁵ ✧ Anu aloxo ne, la sou ngingi ngautiti laixe, xo ngingi ngalavusou voxo ane tatananu tani ulivu une'e no anu uasi. Male uxali no 'olo'olovoxo. Uasi la, no 'olovoxo lixinu. Uasi la, no kakau mine ta koko'a i'ava'ava. Uasi la, no aso uxali utetelo. ³⁶ Lexe anu uxali upasipaangengi, la mamu sou ngingi 'a ngaai. ³⁷ Vaivaikala ane eni elemolu noxinge 'o ne, eni elemolu noxi'a ta mitema latala ne mukalusi. Ngaxoxolu ia ngautiti laixe."

14

Sema Vile Minixi'u Ueli E Tuma'u Lailaixe noxou Iesu Kisou
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Ioa 11:45-53)

¹ Voxo tamei a uao no anu voxo ane isosovosou voxo e Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli xe voxo e Ixutuxu La'ilalixaxa'a Vitanisi, la ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto mikamuli vote'i sou lexe itetelisu Iesu mo ivau usoli. ² Miavuti la mivikala aloxo 'o, "Nenge ta'oxo

mii ane nenge tevivikalasou 'o no nixi no anu voxo tila 'o uasi, xo loxo 'o io ta itema imaisinge la iavutinoxu 'oto'oto."

³ ✧ Anu Iesu a mulai mo 'a mu'unalai no tani noxou itema vile ualasou lexe Saimoni. Saimoni ne, vulukali mu'oxonu. Iesu mu'unalai mo mulai mutalupexa sou lexe u'ani. Ia sema vile mino'u lavotoli vile ne sou ueli e tuma'u lailaixex. Lexa ane ne, lamoli sou tila misevile. Mino'u xe milai mixali noxou Iesu, la mixola'u anaxu ka minixi'u noxou Iesu kisou.

⁴ Ta mitema se'i ane ilo'a Iesu mixoxolu ne, mimaisie la la'iaxa'a, la mivikalane'i ngato'o lexe, "Tava'u loxovaa ane, sema 'o ivila'isou ueli e tuma'u lailaixex loxo 'o? ⁵ Lexe uasi mo sou lexe ilotonu no anu Denalia itemaxu mavulovexa vile mo itemaxu ta'uve (300), la sou nenge taiti'a ta mitema ane i'a mimii uasi." Tane'i la'iaxa'aie misevile la sou mivikala aloxo ne.

⁶ Xe Iesu muavuti la mivikalane'i aloxo 'o, "Iengi uvaxaiesi. Loxovaa ane ngingi ngalosie tu'umaxu ane loxo ne? Mii ane ane mi'oxonu mune'e noxilo ne, anu laixex misevile. ⁷ ✧ Ta mitema ane i'a mimii uasi ne, anu voxovoxo piepiena 'a uxoxolu sou ngingi ngaiti'a mimii loxo ngemasaxau, xo ngingi ngongi'a ngaxoxolu. Ia eni ne, nenge nenge'a taxoxolu utotomu uasi. ⁸ ✧ Ane mi'oxonu mii ane ne, ane mumomomo noxie sou lexe i'oxonu. Ane minixi'u ueli e tuma'u lailaixex no vasimelo te'i loxo ne, sou ulalaxi vasimelo sou mine ilai i'asixo. ⁹ Eni avikalangengi manina aloxo 'o. No xalexalee tuatuala ne'e'i ne'e'i ne, lexe ilai ia'aloxu a'alo laixex, la mii e ane mi'oxonu ne, ane'i ia'aloxu kalumo la ixavutalane."

¹⁰ Xe Iudasi Isikarioti, anu vile noxi'a ta molomolou mavulovexa mo mulelia tamei ne, muavuti la mulai muxali noxi'a ta aili'i sou lexe anu u'italonu Iesu ulai no avo'a. ¹¹ Ane'i milomu noxou aloxo ne, la oponse'i mu'osa manina, la sou ane'i misakii vaikala lexe ilosou lamoli. La sou Iudasi muavuti sou ukamuli vote'i sou u'italonu Iesu no avo'a.

Iesu Ilo'a ta Molomolou Mi'ani

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Ioa 13:21-30)

¹² ✧ Voxo vilesou Ixutuxu La'ilalixa'a Vitanisi 'a muxali, la no voxo ane ne, ane'i ilavusou ive'a ta sipsip ta 'ili'a sou i'oxonu la'ilali sou ixavutalanu voxo ane sou Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli no anu. Xe ta molomolo noxou Iesu miavuti la mitali'isou aloxo 'o, "Nini nemasaxa lexe nexi talalaxii la'ilalixene sou voxo sou Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli 'ava?"

¹³ La sou Iesu mupalusi'a ta molomolo noxou tamei, la mivikalane'i aloxo 'o, "Ngalai no nano no tuala tila xe ngaxalisou itema vile utatavulenu lexa vexasou mutau lexa no anu, la ngamulinu. ¹⁴ Ngongou ngalai xe ngaxali no tani e anu u'unalai no anu ne, la ngavikalalanu tatananu tani ne aloxo 'o, 'Itema sou ulosixex lavulavu mutali'i aloxo 'o. Tani kapiutuxu noxou ane sou nexi noxi'a ta'ani la'ilali sou tasosovosou voxo sou Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli no anu 'ava?' ¹⁵ La sou anu ulosiengixu kapiutu vile tatila muxolu teitexi. Valovalo mo luuluusou mo mimii se'i kalumo ne a mulalaxii mukalu. Ngongou ngalai, la sou ngalalaxiinu la'ilalinenge ane."

¹⁶ Ane'i ilou milai xe mi'unalai no tuala tila, la ilou mimaisou mimii ne aloxo Iesu mulemolu noxi'a ilou. La sou ilou milalaxi la'ilalixa'a ilo'a.

¹⁷ Xe no 'olo'olovoxo, la sou anu Iesu ilo'a ta molomolo noxou mulelia tamei ne mixali. ¹⁸ ✧ Ilo'a mita'olu sou i'ani'ani, ia Iesu muavuti la mivikalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina aloxo 'o, vile nonixi

noxinge ne, ulai la anu u'italoleli alai no avo'a ta mitema. Anu 'a nexi noxou ta'ani'ani 'o."

¹⁹ Xe ane'i milomu aloxo ne, la opone'i tu'umaxu, la sou ane'i vilevilesi miavuti la mitali'isou aloxo 'o, "Male, eni uasi, ne?"

²⁰ "Itema ne anu vile noxinge ngingi mulelia tamei ne." Anu mukoline'i aloxo ne. "Anu e loxo nexi noxou ta'uinu la'ilali no anu paku vilesisi.

²¹ Itema 'Olu ne, ulaisi mo uulua aloxo vaivaikalasou mikaukavunu no anu Lavuku Tavuna teinu. Ia laixe lexe Lataua uvavaaxu itema e u'italonu Itema 'Olu ulai no avo'a ta mitema. Lexe ane nenu ivo'onu uasi, la anu laixesi."

²² Ilo'a i'ani'ani, ia Iesu mukasi mulu'e no anu veleti sou muno'u sou muvicala laixe musuku noxou Lataua xe mukalu, la muse'ise'inu sou mulosilosia vilevilesi la muvicalane'i aloxo 'o, "Ngano'u. Vasimelo ane."

²³ Xe muavuti la mukasi vaxa no anu paku sou uaini, la muvicala laixe musuku noxou Lataua. Xe mukalu la mulosi'a sou ane'i latala ne miexu.

²⁴ *La sou muvicalane'i aloxo 'o, "Sialuxo ano 'o. Eni asoli xe sialuxo unixi, la anu u'oxonu vaikala e nenge nenge'a Lataua tesakiinu 'o, uxali manina. Sialuxo ne, sou unixisi'a ta mitema tavu'alo sou upamauline'i."

²⁵ Xe muavuti la muvicalane'i aloxo 'o la, "Avikalangengi manina. Umo-momo sou eni aie la no anu uaini temanu uasi, ulai utalo no voxo ane sou eni aie ane alavua no tuala teitexi noxou Lataua."

²⁶ Ilo'a mi'ani mukalu la milexe lexe vile sou ilo'a milaa milai no laxa'ilu ne Olivu.

Iesu Mutokalasou Pita Lexe Usingisou

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Ioa 13:36-38)

²⁷ *Ilo'a milai xoo la Iesu muvicalane'i aloxo 'o la, "Ngingi latala 'o ne ulai, la nga'umesilo ukalusi. Xo vaikala vile mikaukavunu muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o,

'Ulai, la eni avau itema sou usaxila'a ta sipsip, la ane'i ta sipsip ne i'ume ipaxele.'

²⁸ *Ia ili'i, eni atulu sou amauli, la eni auli alai ne Xalilaia."

²⁹ Xe Pita muavuti la muvicalanu lexe, "Ulai, la latala 'o ne, i'ume'ume ukalusi, ia eni ne uasi."

³⁰ Xe Iesu muavuti la mukolinu Pita vaikalau aloxo 'o, "Eni avikalaneni manina aloxo 'o, maasi no 'olovoxo 'o, la koko'a u'ava alaxu tamei uao, ia nini nasingisilo alaxu tatalu lexe nalavusilo uasi."

³¹ *Ia Pita ne, mutotoiti misevile. Xe muavuti la muvicala pekia'u aloxo 'o, "Eni umomomo sou asingisine lexe eni alavusine uasi, xo nenge nengei tasoli takei." Ane'i Pita ta menexu ne, mivicala kalumo aloxo ne.

Iesu Mulinga ne Xetese mane

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² *Ilo'a mimuamua'i xe milai mixali no lia xalee ilemolu lexe Xetese mane, la Iesu muvicalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Ngata'olu ano, ia eni alai alinga." ³³ Muno'a Pita ilou Iakovo mo Ioanesi sou ilo'a milai, la Anu tanu lili xe opo tu'umaxu. ³⁴ *Ilo'a tatalu ne, milai la sou muvicalane'i aloxo 'o, "Ngaxolu ano mo ngautiti laixe. Xo eni opoleli tu'umaxu mo eni 'a 'ala'alai sou asoli."

³⁵ Musuku mulai seville va'axu noxi'a mukalu, la sou mutangatulu mulu'elai no lia sou mulinga. Mulinga lexe voxo sou tu'umaxu ane ne

* **14:24:** Mul 24:8; Iel 31:31-34; Sek 9:11; 1Ko 10:16; Eva 9:20   * **14:27:** Sek 13:7   * **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7   * **14:31:** Ioa 11:16   * **14:32:** Ioa 18:1   * **14:34:** Ioa 12:7

uxexesou. ³⁶ *Mulinga la, la muvicala aloxo 'o, “Aba,* Mamilo. Mii latala ne, pekia'u noxine sou na'oxonu uasi. La sou eni emasaxa lexe naxexeenu soli noxilo uxexesilo. Ia namulinu masaxa noxilo uasi, namulinu masaxa noxinesi.”

³⁷ Mulivu mulai noxi'a ta molomolo noxou tatalu ne, la ane'i 'a iai, xe muavuti la muvicalanu Pita aloxo 'o, “Saimoni, nini 'a naai? Loxovaa, nautiti naxolu no aso iou tainu vile uasi? ³⁸ Nautiti mo nalinga, mo sou tovtoto uxali noxine la utaloxolixene uasi. Manina musuku, itema uleenu umasaxa lexe uxaxai, ia vasimolu ne pekia'u uasi, mamalaxusi.”

³⁹ Iesu mune'e muvivalane'i aloxo ne xe mukalu, la mulivu sou mulai mulinga la. Anu mulinga aloxo tei ne. ⁴⁰ Mulivu mune'e, la ane'i 'a iai sio, xo ie'i uvuvu sio. Xo tane'i tema uao, la sou ivicalanu no anu vaikala vile uasi.

⁴¹ Xe mulivu mulai sou mulinga xe mulivu mune'e noxi'a alaxu tatalusou, la ane'i 'a iai sio, la mutali'isi'a aloxo 'o, “Ngingi 'a ngaaisi sou ngama'ila? Mumomomo aloxo ne! Voxo 'a muxali. Ngamaisou! Ane'i ta mitema i'italonu itema 'Olu no avo'a ta mitema ane ilavusou i'oxonu ilixi ane masumasua. ⁴² Ngatulu mo nenge'a talai. Ngamaisou! itema e u'italoleli no avo'a ta mitema ne, anu a uxali 'o.”

Mitetelisu Iesu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Ioa 18:3-12)

⁴³ Iesu uvivikala 'o, ia alaxu vilesisi 'o, la Iudasi mune'e noxou. Anu vile noxi'a ta molomolou mulelia tamei. Anu ilo'a ta mitema tavu'alo mixali, ia ta mitema mitetelisu viso ilou kuluvololou. Ioxe, ta mitema ane ne, ane'i ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto mo ta tatila mipalusi'a mine'e.

⁴⁴ itema e mu'italonu Iesu no avo'a ta mitema ne, muvicalane'ixu sosovo vile tei aloxo 'o, “Lexe eni atimu no xaleenu, la Anu ane. Ngatetelisu mo ngalailixu, ia ngasaxila'u laixe.” ⁴⁵ Ioxe, Iudasi muxali, la alaxu vilesisi anu mulai noxou. Muvicalanu aloxo 'o, “Rabi”, la sou mutimu no xaleenu. ⁴⁶ Ane'i mimaisou Iudasi mutimu no xaleenu, la sou ane'i mikasi vaxa no avolu sou mitetelisu. ⁴⁷ itema vile mutulu 'alai noxou Iesu mulavee viso ka muvali vaxa no sangalou itema sou xaixai noxou kisi'a ta aili'i. Sangalou ne, muxoto la mulapau.

⁴⁸ Iesu muvicalane'i aloxo 'o, “Ngingi ngeno'u viso xe kuluvololou sou ngen'e sou ngatetelisu xo eni amitema sou aavutilixu 'oto'oto? ⁴⁹ *No voxovoxo 'o, nenge'a texoxolu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua sou elosi'a ta mitema lavulavu, ia loxovaa la ngatetelisilo ua? Mii vile uasi. Xo vaikala muxolu no nano no Lavuku Tavuna teinu ne, muxali manina.”

⁵⁰ *Ane'i ta molomolo noxou latala milomu aloxo ne, la mi'ume sou milailai.

⁵¹ Maulu vile e mumulinu Iesu ne, mutaa tokolomo maenaxu vilesisi. Ia ane'i ta mitema mitovo lexe itetelisu, ⁵² la anu mu'ume mulai pangapanga'usi. Tokolomou ne, muluvu muai.

Iesu Mutulu no Anu Vaivaikala

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Ioa 18:13-14, 19-24)

⁵³ Xe ili'i, la ane'i ane mitetelisu Iesu ne, milailixu noxou kisi'a ta aili'i. Io, ta tatila noxi'a ta aili'i latala ilo'a ta tatila mo ta mitema sou lapuloto 'a ipita ixolu. ⁵⁴ Pita ne, anu mumulinu Iesu muili'i no paxa. Anu muxali no vimelusou tani noxou kisi'a ta aili'i, la mu'unalai sou ilo'a ta mitema sou isaxila'u tani mixolu sou mutu'e navu.

* **14:36:** Mak 10:38; Ioa 6:38 * **14:36:** Aba: vaikala ane ne, anu vaikala noxi'a ta Isilaeli, ia laaxu lexe mamilo. * **14:49:** Luk 19:47; 21:37; Ioa 18:20 * **14:50:** Lex 31:11

⁵⁵ Ia, ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatila sou ipotosou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema latala ne, ikamuli susu noxou Iesu sou ivau usoli, ia ixalisou vile uasi. ⁵⁶ Ta mitema tavu'alo mitelo vaikala noxou, ia vaikalai'a ne vilesisi uasi.

⁵⁷ Se'i mitulu sou mikalavoisou Iesu aloxo 'o, ⁵⁸ ✧ “Nexi telomusou muvikala aloxo 'o, 'Eni akisilalanu tani tila noxou Lataua ane'i ta mitema mitulusou no avo'a, ia ili'i no anu voxo tatalusou la atulusou ulivu la, ia atulusou no avolo loxo ta mitema itulusou uasi.” ⁵⁹ Ia vaikala noxi'a ne kalumo vilesisi uasi.

⁶⁰ Ioxe, kisi'a ta aili'i mutulu no talaxa'a ta mitema, la mutali'isou Iesu aloxo 'o, “Nini namasaxa nakoli vaikalai'a ane mutelo noxine ne uasi? Nini naxavutala a loxovaa no anu vaikala ane mutelo noxine 'o?” ⁶¹ Ia Iesu mutaloxa'asi. Anu ukolinu vaikalai'a vile uasi.

La kisi'a ta aili'i mutali'isou la aloxo 'o, “Nini Kalisito ane? Itema ane ualusinge, 'Olu ane nini 'o?”

⁶² Iesu mukolinu aloxo 'o, “Eni ano. Ngingi ngamaisou Itema 'Olu uva'isa'inu no avo tema Itema sou xavi mo une'e ulu'e no anu umuumu molu no opo loxotolo.”

⁶³ Anu mulomusou Iesu muvikala aloxo ne, la mukakanu tokolomou, xo anu la'iaxu. Xe muvikala aloxo 'o, “Nenge tatali'isi'a ta mitema se'i sou ipala'alixu 'ilixonu la uasi. ⁶⁴ ✧Ngingi ngelomu lexe Anu muvikala masua mulai noxou Lataua. Ngingi ngaxavutala loxovaa? Nenge ta'oxo ma'ia ane noxou?”

Ane'i latala mikolinu aloxo 'o, “Anu mususu ane ne. Anu usoli.” ⁶⁵ Ane'i mivikala aloxo ne xe mukalu, la se'i misoko sou mituvesou. Misu'asou iou xe mivau. La mivikalanu aloxo 'o, “Nalemo lexe 'ei ane muvene?” Ia, ta mitema sou isaxila'u tani mino'u sou misavasavalou.

Pita Musingisou Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Ioa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ta mitema mi'oxo'oxonu Iesu aloxo ne, ia Pita ne, anu muxolu no nano no vimelusou tani, la sema sou xaixai vile noxou kisi'a ta aili'i, mine'e noxou. ⁶⁷ La mimaisou Pita uxoxolu utu'e navu, la sema ne mimatakisou la mivikalanu aloxo 'o,

“Nini kalumo, ngingi ngongou Iesu sie Naseleti ngexolu ane.”

⁶⁸ Ia anu musingisou lexe, “Eni alavusou vaikala ane nini nelemolu ne, uasi.” Anu muvikala aloxo ne xe mukalu, la sou anu mulaa muuatulai no aitungaxu tani.

⁶⁹ Sema ne, mimaisou, la mivikalane'i ane'i ane itulutulu 'alai noxou aloxo 'o, “Anu ne, vile noxi'a ane.” ⁷⁰ Ia anu musingisou lexe uasi la.

Mixolu seville kitu'a, la ta mitema ane mitulutulu 'alai noxou ne, mivikalanu aloxo 'o, “Manina, nini vile noxi'a ane, xo nini itema sie Xalilaia ane.”

⁷¹ Ia Pita muvikala pekia'u aloxo 'o, “Manina teitexi, eni alavusou itema e ngingi ngalelemolu ne uasi. Lexe eni akalavoingengi, la laixe lexe Lataua ukalusilosi.”

⁷² Anu muvikala aloxo ne, xe mukalu la alaxu vilesisi 'o, la koko'a mu'ava alaxu tameisou. La Pita muxavutalanu vaikalau Iesu lexe koko'a u'ava alaxu tameisou uao, ia anu usingisou alaxu tatalu lexe ulavusou uasi. La Pita ne, mutaloxu iii sou mutama.

15

*Iesu Mutulu no Talaxu Pilato**(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Ioa 18:28-38)*

¹ ✱Xe ili'i no kakau manina, la ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatila mo ta mitema sou lapuloto mo ta tatila sou ipotosou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema latala, mipita sou mipotoxu Iesu. Xe mukalu, la sou misakiinu sou milailixu noxou Pilato avolu.

² Anu Pilato mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Nini tatananu tuala noxi'a ta Iutaia ne?"

La anu mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Ani, anu aloxo nini nelemolu ne."

³ Ta tatila noxi'a ta aili'i milomu aloxo ne, la mileanu vaikala tavu'alo mulai noxou Iesu. ⁴ La Pilato mutali'isou la aloxo 'o, "Loxovaa, la nini nakoli vaikala vile ua 'o? Nini nelomusou lexe ane'i mileanu vaikala tavu'alo mune'e noxine."

⁵ ✱Ia Iesu ukolinu vaikala vile la uasi. Anu aloxo ne, la sou Pilato mukuluke no anu.

⁶ Io, no voxo tila ane ne, la Pilato ulavusou sou ululusou itema vile uxolu no nano no taasou navunavu. Ta mitema me'asi ilavusou isosovosou itema vile. ⁷ No voxo ane ne, la itema vile ualasou lexe Valavasi ilo'a ta mitema se'i mixolu no taasou navunavu. Xo ane'i miavutinoxu 'oto'oto noxi'a ane'i ane isaxila'u tuala ne, la mive'a ta mitema se'i misoisoli. ⁸ Ioxe, ta mitema tavu'alo mixali noxou Pilato, la mitali'isouxu mii ane anu ulavusou u'oxo'oxonu tatei noxi'a.

⁹ Anu mukoline'i la muvikala aloxo 'o, "Ngingi ngemasaxa lexe eni alulusou tatananu tuala noxi'a ta Iutaia ulai noxinge?" ¹⁰ Muvikala aloxo ne, xo mulavu lexe ane'i ta tatila noxi'a ta aili'i, tane'i masuau Iesu misevile, la sou milailixu sou mitulusou no anu vaivaikala. ¹¹ ✱Ia ane'i miavutinoxu opone'i ta mitema sou lexe ululusou Iesu uasi, ululusou Valavasisi ulai noxi'a.

¹² La sou Pilato mutali'isi'a la aloxo 'o, "Ngingi ngemasaxa lexe eni a'oxonu mii ma'ia noxou itema ane ngingi ngalemolu lexe tatananu tuala noxi'a ta Iutaia?"

¹³ Ane'i mikoli la mi'ava aloxo 'o, "Talilixu no ovu valautu!"

¹⁴ Anu mutali'isi'a aloxo 'o la, "Loxovaa? Anu mu'oxo susu ma'ia?"

Ia ane'i mi'ava tatila aloxo 'o, "Talilixu no ovu valautusi!"

¹⁵ Anu mululusou Valavasi mulai noxi'a, xo anu umasaxa lexe u'oxo aloxo ne sou ane'i i'osasou. Anu muvikalane'i ta mitema sou 'oto'oto lexe ane'i ipuapuasou. Mipuapuasou mukalu, la sou mu'italonu mulai no avo'a ta mitema sou 'oto'oto sou lexe ililixu no ovu valautu.

*Ta Mitema sou 'Oto'oto Mimolovila'isou Iesu**(Mat 27:27-30; Ioa 19:2-3)*

¹⁶ Xe ili'i, la ane'i ta mitema sou 'oto'oto milailixu Iesu mu'unalai no nano no vimelusou taasou itema sou xaixai noxou tatananu tuala ne Romu. La ane'i mi'avali'a ta mitema sou 'oto'oto latala mine'e mipita. ¹⁷ Ane'i mine'e mipita mukalu, la mitaanu tokolomo lauoinu noxou xe mipalipaxoxonu savovolulu ka mimuxaxu no kisou loxo kisivalu sou soovo lexe Anu tatananu tuala vile ane. ¹⁸ Ane'i mi'oxonu aloxo ne xe mukalu, la sou muvikalanu aloxo 'o, "Anu ane, tatananu tuala noxi'a ta Iutaia!" ¹⁹ Xe mivavau kisou no anu lukae xe mituvetuvesou xe mitangatangatulu mulu'elai no lia sou mi'itinu ualasou. ²⁰ Ane'i mimolovila'isou aloxo ne xe mukalu, la sou ane'i

mixexeenu tokolomo lauolauoinu noxou. Ia mimulaxu tokolomoxu vaxa la. La sou milailixu sou lexe ililixu no ovu valautu.

Mililixu Iesu no Ovu Valautu

(*Mat 27:31-44; Luk 23:27-43; Ioa 19:17-27*)

²¹ ✧ Itema vile ualasu lexe Saimoni, tualasu ne Kilene, anu Alekisanda ilou Rupusi mami'a. Anu molu no tuala vile 'alalai ne Ielusalemu, ia mune'e mupolopeene'i sou lexe u'unalai no tuala tila. Ane'i ta mitema sou 'oto'oto mimaisou, la mivikala pekia'u noxou lexe anu utavulenu ovu valautu noxou Iesu. ²² Ane'i mino'u Iesu sou milailixu no tuala ilemo lexe Xoluxata. Uala ane ne, laaxu lexe tuala sou ta mitema xavanane'i. ²³ Ane'i milixu Iesu uaini ane mixiunu ilou lamalasilu sou uxamuli navunavu uasi. Ia Anu uiexu uasi. ²⁴ ✧ Xe ili'i, la sou mililixu Iesu no ovu valautu. Ane'i mimila'anu tokolomou Iesu noxi'a vilevilesi. Ia ane'i mi'oxonu vila'i vile sou misosovosou lexe 'ei ane uno'u mii ma'ia ma'ia.

²⁵ Ane'i mililixu Iesu no ovu valautu, la anu aso iou muxatele tami'a no kakau. ²⁶ Vaikala e anu mususu no anu ne, ane'i mikaukavunu no pa'umolu aloxo 'o, "Tatananu Tuala Noxi'a Ta Iutaia Ane." ²⁷⁻²⁸ ✧ Ane'i mililixa'a ta mitema tamei sou pakali no pa'umolu kalumo. Mililixu vile no avo tema xe vile mililixu no avo ae. ²⁹ ✧ Ta mitema mimuamua'i xe mipolopepeenu la milulu kisi'a sou mimolovila'isou la mivikala aloxo 'o, "Ae, nini namitema sou namamulonon tani tila noxou Lataua ka natulusou ulivu no voxo tatalusi ane. ³⁰ Ioxe nini nalu'e no ovu valautu mo nini mene napamaulineni la."

³¹ Ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto kalumo mimolovila'isou mo mivikala ngatongato'o noxi'a aloxo 'o, "Anu mupamavilene'i ta mitema va'axa'a, ia Anu umomomo sou upamaulinu uasi. ³² Lexe nini Kalisito, tatananu tuala ne Isilaeli, la ane 'alalae 'osi naxexee no anu ovu valautu mo nalu'e, mo sou nexi tamaisine, la sou tamuxamuxaxu tanexi ulai noxine." Ta mitema tamei ane'i mililixa'a no pa'umolu ne, ilou mimolovila'isou kalumo.

Iesu Musoli

(*Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Ioa 19:28-30*)

³³ Aso mukulupa, la isivoxo mutaasou xalexalee tuatuala mukalusi, mole aso iou tatalu no 'olo'olovoxo. ³⁴ ✧ Io, aso iou tatalu mukalu, la sou Iesu mu'ava tatila aloxo 'o, "Eloi, Eloi, lama savakatani?" Laaxu lexe, "Lataua noxilo, Lataua noxilo, loxovaa la nini nesu'aleli 'o?"

³⁵ Ta mitema se'i mitulutulu 'alalai noxou ne, la milomusou vaikala ane ne, la mivikala aloxo 'o, "Ngalomu, Anu a u'avalou Eliasi."

³⁶ ✧ Ioxe, itema vile muiave mulai la muno'u kateni sou mutaa mulu'elai no uaini sixula. Xe mukalu, la mutotole vaxa no lukae telexu sou muienu no anu. Ia anu muvika aloxo 'o, "Taxolu o, mo tamaisou. Eliasi une'e sou uno'u ulu'enu no lia male."

³⁷ Ia Iesu muunga tatila mukalu, la sou Anu musoli.

³⁸ Iesu musoli, la lavalava e mulili no nano no tani tila noxou Lataua ne, mukakaa tamomolu teitexi mulai mupee no lia. ³⁹ Itema tila sou uulaxune'i ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto ne, mutulu no talaxu Iesu. Anu mulomusou Iesu mine muunga mo mumaisou mine musoli. La sou anu muvika lexe, "Manina musuku, itema ane ne Anu Lataua 'Olu ane."

⁴⁰ ✧ Ta ta sema se'i a itutulu va'axu sevile sou imamalei. Vile noxi'a ane Malia sie Maxatale, xe Malia ane Iakovo kitu'a ilou Iosesi neni'a mo

Salome kalumo. ⁴¹ Iesu muxoxolu ne Xalilaia, la ane'i mimulimulinu sou misu'ulinu. Ta sema tavu'alo ilo'a Iesu minuna ne Ielusalemu ne, ane'i a itutulu kalumo.

Iosepu Mu'asixu Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Ioa 19:38-42)

⁴² Voxo ane ne, anu voxo sou laxaxi sou Voxo Tavuna. Mo anu a 'alal sou 'olovoxo. ⁴³ La sou Iosepu sie Alimatia, anu u'ume uasi, mulai noxou Pilato sou mulingau Iesu vasimolu. Anu ne, ta mitema itoxonu xo itema vile noxi'a ta tatila sou ipotosou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema xe anu itema vile sou uxomaioi saxisaxila'u noxou Lataua sou une'e kalumo. ⁴⁴ Pilato mukuluke xo mulomusou lexe Iesu 'a musoli palea ne. La sou anu mu'avalou itema tila sou uulaxune'i ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto sou mutali'isou aloxo 'o, "Iesu 'a musoli io, uasi uao?" ⁴⁵ Itema ne muvikalanu mukalu, la sou Pilato mu'italonu Iesu vasimolu mulai noxou Iosepu. ⁴⁶ La sou Iosepu mulai muloto lavalava vile maenaxu sou mune'e muno'u Iesu vasimolu mulu'e sou mukupoonu no anu. Mukupoonu mukalu, la sou muno'u vasimolu mulailixu no lulu vile. Lulu ne, mi'asou no tava'u maea. Xe mukalu, la sou mupipalo'u lavo'o tatila mune'e mutaloxu lulu anaxu no anu. ⁴⁷ Malia sie Maxatale ilee Malia ane Iosesi nenu a itutulu imamalei mo mimaisou tuala e mumulaxu Iesu vasimolu no anu.

16

Iesu Mutulu no Anu Soli

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Ioa 20:1-10)

¹ Voxo Tavuna mukalu, xe ili'i la Malia sie Maxatale ilee Malia, Iakovo nenu mo Salome, ane'i milotonu ueli e tuma'u lailaixe sou milai lexe i'ulosou Iesu vasimolu no anu. ² No kakau manina no voxo vilesou lalotu va'a vile no mine aso upolosile, la ane'i milutusou milai no lulu. ³ No vote'i, la ane'i mivikalane'i ngatongato'o aloxo 'o, "Ei ane sou usu'ulinenge mo upipalo'u lavo'o e mimulaxu no lulu anaxu?"

⁴ Ia, ane'i ie'i mutelo la mimaisou lavo'o toxoxa'a ne, uai la uasi. Mipipalou muxexe ne. ⁵ Ioxe, ane'i mi'unalai la mimaisou mauu vile a uxoxolu no avo'a tema. Ia anu mutaa tokolomo maenaxu veveeni. Ane'i mimaisou la mikuluke. ⁶ Ia anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngakuluke mamu. Eni elavu lexe ngingi ngakakamuli Iesu sie Naseleti ane'i mililixu no ovu valautu. Anu a mutulu mo mumauli ne, anu uai 'o uasi. Ngamaisou tanixu ane ane'i mimulaxu no anu 'a. ⁷ *Ia, ngalai mo ngavikalane'i ta molomolou Iesu mo Pita lexe Anu 'a muulaxungengi mulai ne Xalilaia sou lexe ngamaisou ane, aloxo Anu mulemolu noxinge tei."

⁸ La mi'olo'olo xe mikuluke, la sou ane'i ta sema milaa miuatu no lulu la miiave. Ia ia'alou itema vile uasi, xo ane'i mi'ume.

⁹ * [Iesu mutulu mo mumauli no kakau manina no voxo vile 'ili'i no anu voxo Tavuna noxi'a ta Isilaeli. La sou muxali noxi'e Malia sie Maxatale tei. Ane sema e Iesu muxexene'i ta uleenu masua ta'uve mo muxatele tamei noxie. ¹⁰ Ane'i ta mitema e ilo'a Iesu imuamua'i ikekei a ixolu itatamasou. Ia ane mixali la mivikalane'i, ¹¹ aloxo 'o, "Iesu 'a mumauli mo eni emaisou ne." Ane'i milomusou vaikalane'i noxie, ia imuxaxu tane'i no anu uasi.

¹² Xe ili'i, la ta molomolo noxou Iesu tamei mi'umesou tuala tila sou mimuamua'i milai. Ane'i milai xoo, la Iesu mupala'a noxi'a. Ane'i

* 16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 * 16:9: A'alo ane usoko no anu makovusou muxatele tami'a mo ulai utalo no anu makovusou itemaxu vile ne, ta mitema sou lavulavu tavu'alo ixavutala lexe Maluko ukaukavunu uasi, male itema vile mukaukavunu ili'i.

mimaisou la vasimolu ne iou vilemo. ¹³ La sou ane'i ilou milivu sou mia'alo'i'a ta menexi'a pa'usi'a e ane'i mixolu 'ole. Ane'i milomusou a'alo noxi'a ilou, ia imuxaxu tane'i no anu uasi.

¹⁴ ✧Xe ili'i, la ta molomolo noxou Iesu mavulovexa vile mo mulelia vile mixolu sou i'ani'ani. La Iesu muxali noxi'a. Anu mulavixa'a xo ane'i imuxaxu tane'i no anu vaikalai'a ta mitema e mimaisou lexe Anu mutulu uasi.

¹⁵ ✧Anu movikalane'i aloxo 'o, "Ngalutu mo ngalai no xalexalee tuatuala ukalusi mo ngaa'aloxu a'alo laixe ulai noxi'a ta mitema e eni ekoine'i ukalusi. ¹⁶ ✧Ei ane umuxaxu tanu noxilo mo i'u'ulosou, la sou Lataua upamaulinu. Ia 'ei ane umuxaxu tanu noxilo uasi, la anu utulu no anu vaivaikala. ¹⁷ ✧Lataua u'oxonu sosovo se'i no avo'a ta mitema ane'i ane imuxaxu tane'i noxilo. I'oxonu sosovo loxo. No anu xavi noxilo, la ixexene'i ta uleenu masua. Mo ivikala no anu vaivaikala se'i ane ane'i ilavusou uasi. ¹⁸ ✧Mo ane'i itetelisu sinana veveeni xe iixu lexa masua loxo peupeu 'o, ia umomomo sou u'oxone'i vile loxo 'o uasi. Xe imuxaxu avo'a noxi'a ta amitema e pipiena u'oxone'i, la ane'i imauli."

¹⁹ ✧Xe Tila Iesu movikala aloxo ne mukalu, la Lataua muno'u mulailixu teitexi no opo loxotolo. Mulai la muxolu muva'isa'inu Lataua no avolu tema. ²⁰ ✧Xe ili'i, la sou ta molomolo noxou milai no xalexalee tuatuala ukalusi sou mia'aloxu. Tila ilo'a mixaxai mipita xe mu'oxonu sosovo se'i muxali sou mu'oxonu pekia'u sou vaikala noxou.]

**A'ALO LAIXE NOXOU IESU KALISITO ANE
LUKA
MUKAUKAVU VAIKALA LAMANA MULAI NOXOU
TEOPILO**

Vaikala lamana

A'alo laixe sou Iesu Kalisito e Luka mukaukavu 'o ne anu mua'aloXu Iesu lamana lexe Anu mune'e sou uno'a ta Isilaeli ilo'a ta mitema latala ukalusi ilivu. No anu a'alo noxou (4:18), la Iesu muvikalane'i ta mitema lexe, Uleenu Tavuna muavutilixu sou ua'aloXu vaikala laixe noxou Lataua ulai noxi'a ta mitema ane pa'usi'a no anu mimii tavu'alo. No anu lavuku noxou Luka 'o, la mua'alo tavu'alo no anu maui sou 'osa'ila. Musoko no anu a'alo noxou la mua'aloXu xali noxou Iesu ne, muxalixu 'osa'ila toxoxa'a manina (1:42-48; 2:10) xe no anu kaluxusou (24:52). No mine Iesu mulivu mutelai teitexi no opo loxotolo.

Luka anusisi mua'aloXu xaixai noxou Iesu xe mimii tavu'alo Anu mu'oxonu. Mo vaikala tovola'i mose'i Anu mu'oxonu kalumo ne umomomo sou namaisou no anu lavuku leviani uasi. Loxo lexe sou 'osa'ila noxi'a ta angelo (2:13-14), xe ta mitema sou isaxila'a ta sipsip milai mimaisou Iesu no mine nenu mivo'onu. Mo Luka mua'aloXu Iesu no mine nenu ilou momu mino'u milailixu no nano no anu taasou latotu tatila noxou Lataua sou mialusou loxo lapuloto noxou Mosesi mivikalane'i sou imulinu. Mo mua'aloXu vaikala tovola'i vile sou itema ne Samalia e mu'oxonu 'ilixu laixe noxou itema vile ane ta mitema ta masua mivau xe molomolo e mu'umesou momu. No nano no anu lavuku noxou Luka, la anu mua'aloXu 'ilixu sou lakilala maninasou mo mua'aloXu xaixai noxi'a ta sema no nano no anu xaixai noxou Iesu, mo xaixai no anu Uleenu Tavuna xe 'ilixu sou Lataua uxuunu tumalou no anu 'ilixu masumasua noxi'a ta mitema.

A'alo noxou Luka ukalu ane 'o uasi, anu musolonu a'alo noxou la no anu lavuku vile mukaukavunu a'alosou xaixai noxi'a ta aposeli. Lavuku ane xaixai noxi'a ta aposeli ne, anu mua'aloXu xaixai noxi'a ta aposeli no mine Iesu mulivu mulai teitexi no opo loxotolo.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana mulai noxou Tiopilasi 1:1-4

A'alosi'a Iesu ilou Ioanesi ta neni'a mivo'one'i xe ta molomoloxa'a 1:5-2:52

Xaixai noxou Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema 3:1-20

Iesu mu'ulo xe mukalu la mulai no anu tovtovo 3:21-4:13

Xaixai noxou Iesu ne Xalilaia 4:14-9:50

Iesu mulutu ne Xalilaia sou mulai ne Ielusalemu 9:51-19:27

Voxo kalukaluxusou no ale xe no nano ne Ielusalemu 19:28-23:56

Iesu mutulu, mo mupalapla'alixu, xe mulivu mulai teitexi no opo loxotolo 24:1-53

¹Eni akaukavu vaivaikala ano 'o ulai noxine, nini tila Teopilo. Tei, la ta mitema tapiena mitovo avo'a sou mikaukavunu a'alo sou mimii ane Lataua mumomomosou muxali no nixi noxixe. ²Ane'i mimulinu vaikala noxi'a ta mitema ane'i e mimaisou mimii ane ne no ie'i no voxo ane mimii ne musoko muxali. Ane'i ta mitema ane ne, mixolou lexe ane'i ta mitema sou xaixai sou vaikala noxou Iesu. La sou ane'i milosixe a'alo sou mimii ane ne. ³Loxo ne, la sou eni kalumo emasaxa lexe akaukavunu a'alo sou mimii ane ne mo asovanu ulai noxine. Eni exaxai maxuveeni musuku sou ekakamulinu

mimii mukalusi ne tava'u laixe. Mo vaimomo 'o, eni ekaukavu laixe aloxo nesi, aloxo mimii ane ne muxali. ⁴ Nini naitisou, la sou nalavu laixe lexe vaivaikala ane ane'i milosienixu ne, anu maninasi.

Elisaveti Mivo'onu Ioanesi

⁵ No voxo ane Elodesi muxolu loxo tatananu tuala no xalee lia tila ne Tutaia, la aili'i vile muxoxolu lai ne, ualasu lexe Sakalia. Anu itema vile no anu la'oluxa'a ta Avia. Semau ne, ane Aloni mutu'u ovuxu e ualasi lexe Elisaveti. ⁶ Ilou mixolu milapu no iou Lataua mo milavusou mimulinu vaivaikala noxou Lataua mo lapuloto noxou mukalusi, la isusu no iou uasi. ⁷ Ia, ilou ta 'ili'a uasi, xo Elisaveti imomomosou ipalaa la uasi, mole ilou ta aululu mukalu ne.

⁸ Alaxu vile, la la'oluxa'a noxou Sakalia milai mi'oxonu xaixai noxi'a sou i'elaxa'a ta sipsip no iou Lataua. ⁹ ✧ La ane'i mi'oxonu vila'i vile mimulinu ilixu noxi'a sou misosovosou vile noxi'a sou lexe u'unalai no taasou lalotu tatila noxou Lataua sou u'elaxu mimii ane tuma'u lailaixe. Xe mi'oxo aloxo ne, la misosovosou Sakalia. ¹⁰ Voxo sou anu u'elaxu mimii ane tuma'u lailaixe muxali, la ta mitema tapiena mipita no ale sou milinga mulai noxou Lataua.

¹¹ La sou angelo vile noxou Tila muxali mupala'a noxou Sakalia. Muxali la mutulu no xalee tema no anu valoalo e i'elaxu mimii tuma'u lailaixe no anu. ¹² Anu mumaisou angelo ne, la mukulu ke xe mumama'u. ¹³ Ia angelo muvikanu aloxo 'o, "Sakalia, na'ume mamu! Lataua mulomusou linga noxine ne. Ili'i, la semameni Elisaveti ivo'onu keakea mulu vile. La nini namoxo'u ualasu lexe Ioanesi. ¹⁴ Ulai ili'i, la oponeni u'osa'osasu mo ta mitema tapiena kalumo i'osasu no voxo mine ivo'onu. ¹⁵ ✧ Xo anu uxali itema tila vile no iou Lataua. Anu umomomosou uieXu uaini mo lexa pekia'u uasi. Xo no mine anu uxolu noxie nenu opoone sio mo no anu mauilixu ukalusi ne, la Uleenu Tavuna u'ana'ana noxou. ¹⁶ Anu ulivulixa'a ta mitema tavu'alo ne Isilaeli ilivu ilai noxou Tila, anu Lataua noxi'a. ¹⁷ ✧ Anu uno'u uleenu mo xavi noxou Eliasi sou uuli noxou Tila. Anu upitane'i ta mami'a ilo'a ta 'ili'a sou opone'i upita vilesisi mo uxixine'i ane'i ane ilomuxu vaikala noxou Lataua uasi mo ixali ta mitema sou ilavu no anu vote'i ane mulapusi. Anu ulalaxine'i ta mitema sou ixomaioi Tila."

¹⁸ Sakalia mulomusou vaikala ane ne, la mutali'isou angelo aloxo 'o, "Loxovaa, la sou eni alavu manina lexe nini nevikala ne manina? Xo nexi noxie semaxeni ne, ta aululu manina."

¹⁹ ✧ La angelo mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Eni ualasilu lexe Xavulieli. Eni atutulu no talaxu Lataua. La sou Anu mupalusilo ene'e noxine sou avikala no anu a'alo laixe ane ne. ²⁰ Ioxe, nini nalomu. Usoko vaimomo 'o mo ulai utalo no voxo ane mii ane eni evikalanenixu 'o uxali manina, la nini anaxene utomu mo navikala uasi. Xo nini namuxaxu taneni no anu vaikala noxilo ane uxali manina no voxo ane Lataua musosovosou ne uasi."

²¹ Ta mitema mixomaioi Sakalia maxuveeni, la sou ane'i tane'i lili lexe tava'u loxovaa la sou anu muxolu maxuveeni no nano no tani tila noxou Lataua ne. ²² Xe ili'i, la anu muuatu no ale, ia umomomo sou uvikalane'i uasi. La sou ane'i milavu lexe anu mumaisou mii vile loxo aipiepiena no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Anu mutovotovola'i no avolusi, ia uvikala uasi.

²³ Xe ili'i no mine voxo sou xaixai noxou mukalu, la mulivu mulai no tani. ²⁴ Ioxe, ili'i la semau Elisaveti opoone. La ane mixolixu no nano no tani mumomomo loxo so'io ta'uve. ²⁵ La mivikala lexe, "Tila tanuxo, la sou

mu'oxonu mii ano 'o muxali noxilo sou ukalusou maela noxilo no ie'i ta mitema.”

Vaikala Lamana sou Xali Noxou Iesu

²⁶ So'io ta'uve mukalu xe muxatele vile sou muxali, la Lataua mupalasou angelo vile ualasou lexe Xavulieli muxali mune'e no tuala vile ne Naseleti no xalee lia tila ne Xalilaia. ²⁷ *Anu muxali noxie sema vile vuanga misosovosie lexe i'uluxu itema vile ualasou lexe Iosepu, anu Deviti 'ilusunu vile. Sema ne, ualasie lexe Malia. ²⁸ Ioxe, angelo muxali noxie, la muvikala aloxo 'o, “Opoo se'isisi uxolu noxine. Lataua uxolu noxine mo ualusine.”

²⁹ Ia Malia milomusou vaikala ane ne, la tane lili no anu, la mixavutala lexe vaikala ano 'o laaxu a loxovaa? ³⁰⁻³¹ *La anu muvikalane aloxo 'o, “Na'ume uasi. Lataua tanuxene nini Malia. Nalomu, ulai ili'i la nini oponeni la navo'onu 'iline vile mulu. La namoxo'u ualasou lexe Iesu. ³² *Ulai, la anu uxali tila mo ane'i ilemolu lexe Lataua teitexi manina 'Olu. La Lataua Tila usosovosou Iesu sou uno'u tanixu 'ilusunu Deviti. ³³ Anu sou usaxila'a Iakovo ta xaixasou ilo'a ta 'ilu'ilusunu utotomu mo saxisaxila'u noxou ne umomomo sou ukalu uasi.”

³⁴ Ia Malia mivikalanu angelo aloxo 'o, “Mii ane 'o uxali a loxovaa? Xo eni vuanga sio.”

³⁵ Angelo mukoline aloxo 'o, “Ulai, la Uleenu Tavuna uxolu noxine, la sou Lataua teitexi manina xaviinu uvasine. Aloxo ne, la sou nini navo'onu 'iline ne. La imoxo'u lexe itema vile malemalenge noxou Lataua mo Anu Lataua 'Olu. ³⁶ Namaisie tulaneni Elisaveti. Ane aululu mukalu, ia ane 'a opoone sou ivo'onu 'ilie mulu. Tei, la ane sema sou ipalaa uasi, ia so'ioxe sou opoone a muxatele vile sou. ³⁷ *Mii vile pekia'u sou Lataua u'oxonu uasi.”

³⁸ Malia mivikalanu aloxo 'o, “Mii ane nini nelemolu ne, uxali noxilosi aloxo ne. Xo eni asema sou xaixai noxou Tilasi.” Angelo muvikalane aloxo ne mukalu, la mu'umesie sou mulai.

Malia Mixixaosie Elisaveti

³⁹ No voxo ane ne, la Malia miavuti sou mipalea minuna no xalee lia tila ne Iutaia, la sou mitelo no tuala vile muxolu no laxa'ilu vile. ⁴⁰ Mixali la mi'unalai no tani noxou Sakalia sou misixelaxe Elisaveti. ⁴¹ No mine Elisaveti milomusou vaikala sou sexela noxie Malia, la keakea no nano no opoone ne, musuxulae. Xe Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxie Elisaveti. ⁴² La ane mi'ava tatila aloxo 'o, “Lataua mualusine laixe manina no taine'i ta sema tavu'alo, mo mualusou 'iline e muxolu no oponeni ne kalumo. ⁴³ Eni asema ma'i, la sou Tila noxilo nenu mine'e noxilo 'o? ⁴⁴ Eni elomusou sexela noxine, la alaxu vilesisi 'o, la keakea muxolu no opoleli 'o, musuxulae sou mu'osa. ⁴⁵ Lataua ualusie ane ane mimulaxu tane no anu vaikala noxou lexe mimii e mulemolu ne, anu u'oxonu maninasou.”

Lexeie Malia

⁴⁶ *Xe Malia miavuti, la milexe aloxo 'o, “Eni taleli u'itinu Tila ualasou, ⁴⁷ mo eni uleeleli kalumo u'osasou Lataua, Anu itema sou pamauli noxilo.

⁴⁸ Xo Anu muxavutalaleli eni asema sou xaixai noxou vitanisi, la sou ulai ili'i, la ta mitema tavu'alo ilemelo lexe Lataua mualusilo.

⁴⁹ Xo itema sou xavi mu'oxonu mimii tatila manina mune'e noxilo.

Anusi anu Lataua malemalenga manina mo anu loxo itema uasi.

50 ✨ Anu ualaunaxa'a ane'i ane itoxonu utotomu mo kaluxu uasi.

51 ✨ Anu mu'oxonu xaixai xaviinu no avolu,
mo mukusai'a ane'i ane me'a i'itinu ualasi'a no anu xavutalai'asi.

52 ✨ Anu mulu'elainixi'a ta motu sou isaxila'a ta mitema
mo muxexene'i no puloulousi'a,
ia mutelailixa'a ane'i ta mitema vitanisi la mitelai mino'u tanixa'a.

53 ✨ Anu mu'ana'analixa'a ane'i ane misolixa'a no anu la'ilali laixe,
ia mukusai'a ane'i ane lavulutii'a tavu'alo ne, milai viatanisi.

54 ✨ Anu musu'uline'i ta mitema sou xaixai noxou, ta Isilaeli.

Anu muxavutalane'i mo tanuxa'a.

55 ✨ Aloxo Anu muxavutalanu vaikala e Anu mulemolu noxou Avalaamu
ilo'a ta xaixasou mo ta 'ilu'ilusunu xe ta xaixasi'a ta maminge ilo'a ta
'ilu'ilusune'i ta maminge."

56 Malia ilee Elisaveti mixoxolu mumomomo loxo so'io tatalu, xe ili'i la
ane milivu milai no tualasie.

Elisaveti Mivo'onu Ioanesi

57 Voxo sou Elisaveti ivo'o muxali, la mivo'o 'ilie mulu vile. 58 Xe ta tema
tualasie ilo'a ta minemine milomusie xo mimaisie lexe Tila tanuxe musuku,
la ane'i ilo'a mi'osa.

59 ✨ Xe mivo'o mo voxo muxatele tatalu sou, la ane'i mine'e mipita sou
xooxoo mungaasou xe sou lexe imoxou ualasonu sou momu Sakalia. 60 Ia
nenu mivikala aloxo 'o, "Uasi! Tamoxou ualasonu lexe Ioanesi."

61 Ia ane'i mivikalane aloxo 'o, "Ta minemineni vile ualasonu loxo ne
uasi." 62 La sou ane'i milosi no avo'a mulai noxou momu lexe umoxo'u
'olu ualasonu a loxovaa? 63 Anu mutovola'i sou lexe ino'u ovu alelaxu sou
ukaukavu no anu. Xe milosou mukalu, la anu mukaukavu no anu aloxo
'o, "Ngamoxo'u ualasonu lexe Ioanesi." Ane'i mimaisou uala ane ne, la
mikuluke manina. 64 Alaxu vilesisi 'o, la Sakalia anaxu e mutomu ne, utomu
la ua. Anu umomomo sou uvikala la. La sou muvikala sou mu'itinu Lataua
ualasonu. 65 Xe ta tema tualasonu mimaisou aloxo ne, la mimama'u misevile.
La sou a'alosou mimii latala e muxali ne, mulutu la mulai no tuatuala e no
anu laxalaxa'ilu sie Iutaia. 66 Ta mitema latala milomusou a'alo ane ne, la
ane'i tane'i lili no anu. La sou mivikala lexe ili'i, la anu keakea ne uxali
itema a loxovaa? Xo milavu lexe xavi noxou Tila a muxolu noxou ne.

Lexeu Sakalia

67 Ioxe, Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxou Ioanesi momu e Sakalia ne, la
sou anu muvikala mupalomatana aloxo 'o,

68 ✨ "Nenge ta'itinu Tila ualasonu, anu Lataua noxinge nenge ta Isilaeli,
xo Anu mune'e sou mulivulixa'a ta mitema noxou.

69 ✨ No nano no taine'i ta xaixasou ilo'a ta 'ilu'ilusunu,
Deviti e itema sou xaixai noxou.

la Anu muxalixu itema vile xaviinu sou upamaulinenge.

70 Aloxo, tatei la Anu mulemo noxi'a ta mitema sou palomatana noxou e
Anu musosovosi'a.

71 ✨ Anu upamaulinenge no avo'a ta uluamenge
mo no avo'a ta mitema ukalusi ane imasaxainge uasi.

72 ✨ Anu tanuxa'a ta xaixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusunenge,

✨ 1:50: Lex 103:13, 17 ✨ 1:51: 2Sa 22:28 ✨ 1:52: Iop 5:11; 12:19; Lex 147:6 ✨ 1:53: Lex
34:10 ✨ 1:54: Lex 98:3 ✨ 1:55: Tav 17:7; Mai 7:20 ✨ 1:59: Tav 17:12; Liv 12:3; Luk 2:21
✨ 1:68: Lex 72:18 ✨ 1:69: Lex 18:2 ✨ 1:71: Lex 106:10 ✨ 1:72: Tav 17:7; Lex 105:8-9

- mo muxavutalanu vaikala noxou e Anu musakiinu tatei,
 73 ✧ noxou Avalaamu, Anu 'ilusunenge.
 74 Sou lexe Anu upamaulinenge no avo'a ta uluamenge
 mo sou lexe nenge tamama'u mo ta'ume uasi,
 75 ✧ia nenge taxaxai noxou, la nenge taxolu va'axu no anu 'ili'ilixo
 masumasua
 mo tamulinu 'ilixo ane mulapu no voxovoxo utotomu.
 76 ✧Mo nini 'alixeni 'o, ulai ili'i la imoxoine lexe nini itema sou palomatana
 noxou Lataua teitexi manina.
 Xo nini naulaxunu Tila sou namomosou vote'isou,
 77 ✧mo sou ta mitema noxou ilavusou lexe
 Anu uxuu tumalou 'ili'ilixo masumasua noxi'a mo upamauline'i
 78 ✧xo Anu tanuxa'a musuku. Mo no anu alauna noxou,
 la Anu usovanu lamana sou tuala teitexi une'e noxinge,
 79 sou ukaasi'a ta mitema ane'i e mixolu no isivoxo
 mo mimuamua'i no vote'i ane masua sou soli uxalisi'a no anu,
 mo sou upamuxanenge no anu vote'i sou opo se'isisi.”
 80 Ili'i, xe molomolo ne muxali tila, la uleenu tavuna mu'ana'ana noxou.
 La mulai muxolu no xalee lia vitanisi, mutalo no voxo sou anu mupala'a no
 ie'i ta Isilaeli.

2

Malia Mivo'onu Iesu (Mat 1:18-25)

¹ Ioxe, no voxo ane ne, la tila noxi'a ta Romu ualalous lexe Kaisari Auxusuto mumulaxu vaikala vile pekia'u. La muvicala aloxo 'o, “Ngingi ta mitema ne Romu ukalusi ne, ngalai no nunisinge sou ikaukavu ualasinge no lavuku noxilo.” ² Ano 'o ne, anu usoko sou ikaukavu ualasi'a tei manina no voxo ane Kirinito musaxila'u xalee lia tila ne Silia. ³ La sou ta mitema mukalusi milai no nunisi'a sou lexe ikaukavu ualasi'a.

⁴ Ioxe, itema vile ualalous lexe Iosepu kalumo mulutu no tuala ne Naseleti no xalee lia tila ne Xalilaia, sou mununa no tuala ne Vetiliemu no xalee lia tila ne Iutaia. Xo anu Deviti 'ilusunu vile. ⁵ Anu ilee Malia e misosovosie lexe anu semau, milai sou ikaukavu ualasi'a. Ia Malia ne, ane opoone. ⁶ Xe no voxo ane ilou mixolu ne Vetiliemu, la voxo sou lavulo'o noxie muxali. ⁷ La mivo'onu 'ilie mulu lapolasaxu. Mivo'onu mukalu, la mikupokuponu no anu lavalavasi'a ta keakea sou miaisou no nano no taasou la'ilalixa'a ta bulumakau. Xo tani vile sou ane'i iai no anu uasi.

Ta Angelo Mia'aloi'a ta Mitema sou Isaxila'a ta Sipsip

⁸ Io, no xalee lia vile no ale ne Vetiliemu, la ta mitema mose'i 'a mixaxai sou misaxila'a ta sipsip no 'olovoxo ane ne. ⁹ La angelo noxou Tila muxali noxi'a xe lamanaxu Tila mukaasi'a, la ane'i mi'ume. ¹⁰ Ia, angelo muvikalane'i aloxo 'o, “Nga'ume uasi. Xo eni ene'enu a'alo laixe sou u'oxongengi ta mitema ukalusi no lia 'o, nga'osa no anu. ¹¹ A'alo laixe ne aloxo 'o. Vaimomo 'o, itema sou pamauli mupaa no tuala noxou Deviti. Anu Tila Kalisito. ¹² Anu sosovo noxinge sou ngalavusou aloxo 'o. Ngalai la ngamaisou keakea vile mikupokuponu no anu lavalava ka miaisou no taasou la'ilalixa'a ta bulumakau.”

13 Angelo muvicala mukalu, la alaxu vilesisi, la ta angelo tavu'alo sou 'oto'oto no opo loxotolo ne mixali mipita noxou sou mi'itinu Lataua ualasou. 14 *La mivikala aloxo 'o, "Ta'itinu ualasou Lataua uxolu teitexi manina.

Nexi telinga lexe opo se'isisi noxou Lataua uxolu noxi'a ta mitema no lia ane Lataua u'osasi'a."

15 Ta angelo mivikala aloxo ne mukalu, xe mixexesi'a sou milivu no opo loxotolo, la ta mitema sou isaxila'a ta sipsip mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Ioxe, nenge'a talai ne Vetiliemu mo tamaisou mii ane muxali e Tila muvicalanengexu 'o."

16 La sou ane'i mipalea milai, la mixalisi'a Malia ilou Iosepu xe mimaisou keakea uai no taasou la'ilalixa'a ta bulumakau. 17 Mimaisou mukalu, la milai mia'aloi'a ta mitema no anu a'alosou keakea e ta angelo mia'aloxu. 18 La ta mitema latala e milomusou a'alo e ta mitemasou isaxila'a ta sipsip mia'aloi'axu ne, mikuluke. 19 *Ia Malia ne, mimolo taneu mimii latala e muxali noxie sou 'ilie ne mo tane umulimulinu. 20 Io, ane'i ta mitema sou isaxila'a ta sipsip ne, milivu la mi'iti'itinu Lataua ualasou sou mimii mukalusi ane milomu sou mo mimaisou muxali manina loxo ta angelo mivikalane'ixu.

Milaixu Keakea Iesu no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua

21 *Malia mivo'onu keakea xe voxo ta'uve mo muxatele tatalu mukalu, la xooxoo ungaasou xe mimoxo'u ualasou lexe Iesu. Xo uala ane ne, nenu opoone uao, ia angelo vile mulemolu tei.

22 *Ili'i, xe voxo sou ane'i ixali malemalenga no iou Lataua loxo Mosesi muvicala muxali, la milaixu keakea ne Ielusalemu sou milosou Tila. 23 *Ane'i mi'oxonu aloxo ne, xo lapuloto noxou Tila muvicala aloxo 'o, "Ta keakea ta mulu laposalaxa'a ukalusi ne, ikaline'i sou ixolu va'axu loxo Tila ta na'u." 24 *Mo milai ne lexe sou mi'amane'i ta kuau tamei'a, lexe uasi la ta utu tamei loxo lapuloto noxou Tila muvicala.

25-26 No voxo ane ne, la itema vile muxolu ne Ielusalemu, ualasou lexe Simeoni. Anu itema sou u'oxonu 'ilixu laixe mo anu itema sou utoxonu Lataua mo anu uxomaiou voxo sou pamauli noxi'a ta Isilaeli. Mo Uleenu Tavuna muxolu noxou, la muvicalanu lexe anu usoli uao, ia umaisou Kalisito noxou Tila. 27 Uleenu Tavuna muavutinoux Simeoni, la mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. La Iosepu ilee Malia mine'enu 'ili'a Iesu mo mi'unalai kalumo sou imulinu 'ili'ilixosou e loxo lapuloto noxou Mosesi mulemolu. 28 Simeoni mumaisi'a, la mulai noxi'a sou muvo'onu keakea. Io mu'iti Lataua, la muvicala aloxo 'o, 29 "Tila, eni amitema sou xaixai noxinesi.

La eni emasaxa lexe asoli se'isisi loxo nini nelemolu.

30 *Xo eni ieli mumaisou itema e nesovanu mune'e sou upamaulinexi.

31 Nini nemomomosou itema ane 'o mo ta mitema latala ukalusi imaisou.

32 *Anu lamana sou ukaasi'a ta mitema ane ilavusou Lataua uasi.

Ia lamana ane ne, ukaasi'a la ane'i i'itinu ta Isilaeli ualasi'a."

33 Momu ilee nenu mikuluke no anu mimii ane Simeoni mulemulusou. 34 *Xe Simeoni mualusi'a, la muvikalane Malia aloxo 'o, "Nalomu. Lataua musosovosou 'iline 'o sou u'oxone'i ta mitema tavu'alo ne Isilaeli ilapau xe tavu'alo itulu. Mo anu Lataua musosovosou lexe ta mitema tavu'alo ivikala tumalou noxou. 35 La sou xavutalai'a ne uxali upala'a lamana lexe

* 2:14: Luk 19:38   * 2:19: Luk 2:51   * 2:21: Luk 1:31   * 2:22: Liv 12:1-8   * 2:23: Mul 13:2, 12   * 2:24: Liv 12:8   * 2:30: Ais 52:10; Luk 3:6; Tit 2:11   * 2:32: Ais 42:6; 49:6; 52:10   * 2:34: Ais 8:14; Mat 21:42; 1Pi 2:8

imasaxau 'iline uasi. La nini taneni uxoto sou 'iline ne loxo lavisio uxotonu taneni.”

³⁶ No anu voxo e Simeoni muvikalane Malia ne, la sema vile sou palomatana mixoxolu ne kalumo. Ualasio lexe Ana, ane Panueli 'olu sema, ia ane vile noxi'a ta Aseli. Ane aulou manina mukalu. Tatei no mine ane vuanga, la ane mitaula'i mo ilou mulue mixolu tauu ie ta'uve mo muxatele tamei. ³⁷ Ia ili'i, la mulue musoli, io ane mixolu vaalu mole tauu iexe muxali loxo itemaxu tami'a mo tami'a. Ia ane Ana ne, i'umesou taasou lalotu tatila noxou Lataua uasi, ane ixolu sou ilolotu noxou Lataua no aso mo 'olovoxo. Mo ane ipelemu sou ikilaka ulai noxou Lataua no voxovoxo. ³⁸ Ia ane mine'e 'alai noxou keakea kalumo, la miyikala laixe musuku mulai noxou Lataua. Ane mia'aloxu keakea mulai noxi'a ta Ielusalemu mukalusi e mixomaiou voxo ane sou Lataua upamauline'i.

³⁹ *Iosepu ilee Malia mi'oxonu mimii latala mukalusi loxo lapuloto noxou Tila mulemolu. Mukalu, la milivu milai no tualasi'a ne Naseleti no xalee lia tila ne Xalilaia. ⁴⁰ Mixolu xe, ili'i la 'ili'a muleme tatila mo muxali pekia'u. La Anu mu'ana'ana no anu xavutala lailaixe mo alauna noxou Lataua muxolu noxou kalumo.

Molomolo Iesu Mulai no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua

⁴¹ *No anu tauutauu ie utotomu, la Iesu momu ilee nenu ilavusou ilalai ne Ielusalemu no voxo sou isosovosou voxo ane Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli. ⁴² Xe no tauu ie ane Iesu tauu iexu muxali loxo mavulovexa vile mo tamei, la ane'i ilo'a minuna ne Ielusalemu loxo ane'i imumulinu 'ilixu sou voxo tila ane ne. ⁴³ Ili'i no mine voxo sou Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli ne mukalu, ia ane'i ililivu o no tualasi'a, la molomolo Iesu ne muxolu ne Ielusalemu. Muxolu, io momu ilee nenu ilavusou lexe Anu a uxolu ne uasi. ⁴⁴ Ane'i mixavutala lexe Anu ilo'a ane'i ane mimuamua'i sou ilivulivu ne, la sou ane'i ilou mimuamua'i voxo vile mukalu. Xe ili'i, la sou ane'i ilou misoko sou mikamulinu no taiine'i ta tema tualasi'a mo ta minemine'i. ⁴⁵ Ia ixalisou uasi. La sou ane'i ilou milivu milai ne Ielusalemu sou ikakamulinu. ⁴⁶ Ikakamuli xoo xe voxo tatalusou, la mixalisou no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. No mine mixalisou, la Anu uxoxolu no taiine'i ta mitema sou ilosi'a ta mitema lavulavu sou ulolomusou vaikala noxi'a xe utalitali'isi'a kalumo. ⁴⁷ La ane'i ane ilolomusou vaikalau Iesu ne, ane'i latala mikuluke no anu lavulavu noxou sou mukolinu tali'i noxi'a. ⁴⁸ Ane'i ilou mimaisou aloxo ne, la mikuluke manina. La nenu mivikalanu aloxo 'o, "Ae, 'alixeni, tava'u loxovaa, la sou nini ne'oxonexi noxou mamine loxo ne? Namaisou, nexi noxou tekakamulineni xoo mole tanexi lili ne.”

⁴⁹ Ane mivikalanu aloxo ne, la Iesu muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Loxovaa, la sou ngingi nongou ngakamulileli o? Ngalavusilo lexe eni axoxolu no tani noxou mamilo uasi?" ⁵⁰ Ia ane'i ilou ilamana no anu vaikala noxou ne laaxu uasi. ⁵¹ *Ilo'a mivikala mukalu, la milivu mito'o no tualasi'a ne Naseleti sou mixolu. Mixolu, la Iesu ne ulomuxa'a momu ilee nenu. La ane nenu mimolo taneu mimii latala e Iesu mu'oxonu. ⁵² *Xe ili'i, la Iesu muleme tatila xe xavutala laixe noxou kalumo muxali tatila. La Lataua mo ta mitema kalumo mimasaxau misevile.

3

Ioanesi Mua'aloxu Iesu (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Ioa 1:19-28)

1-2 No mine Kaisari Tiverio muxolu loxo tila ne Romu, xe tauu ie mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mukalu, la vaikala noxou Lataua muxali noxou Ioanesi, e Sakalia 'olu no xalee lia vitanisi. No 'a tauu ie ane ne, la Pontio Pilato musaxila'u xalee lia tila ne Iutaia, xe Elodesi muxolu loxo tatananu tuala no xalee lia tila ne Xalilaia, xe vimou Pilipi kalumo muxolu loxo tatananu tuala no xalee lia ne Ituria xe Tarakoniti. Xe Lisanio kalumo muxolu loxo tatananu tuala no xalee lia ne Avilene, ia Anasi ilou Kaiapasi mixolu loxo ta kisi'a ta aili'i. 3 *Vaikala noxou Lataua muxali noxou Ioanesi, la sou anu mumuamua'inoxu mulai noxi'a ta mitema no tuatuala mukalusi e muxolu 'alai no lexa ne Ioridani. La mu'ava aloxo 'o, "Ngingi ngaxiu opongengi mo ngaxiu tumalingeu 'ili'ilixo masumasua noxinge, mo nga'ulo sou sosovo lexe Lataua uxii tumalouou 'ili'ilixo masumasua noxinge." 4 *Anu muvikala aloxo ne, xo itema sou palomatana, Aisaia mukaukavu tatei aloxo 'o,

"Itema vile u'ava'ava no xalee lia vitanisi aloxo 'o,
'Ngalalaxiinu vote'isou IAUE mo ngalapunoxu vote'isou.

5 Ngasovolou vanuvanunu ukalusi mo ngamomomousou,
xe nga'asou tani la'ola'oluxu ilou laxalaxa'iluxu ukalusi mo uxali latia laixe.

Ngingi ngalapunoxu vote'i ane mukilikalukalu mo ulapu,
xe vote'i ane laixe uasi, la nga'oxonu laixe mo uxali uvilimi laixe.

6 La sou ta mitema no tuatuala ukalusi ne,
ima'isou itema e Lataua usovanu une'e sou upamauline'i ta mitema.' "

7 *La sou ta mitema tavu'alo mine'e noxou Ioanesi sou lexe anu u'ulosi'a. Ia anu mumaisi'a, la muvikala la'iaxui'a aloxo 'o, "Ngingi loxo sinana veveeni masua ta 'olu! Lataua la'iaxuinge, ia 'ei muvikalangengi lexe nga'ume sou ngapoloxalonu lai'a noxou? 8 *Lexe ngingi ngexiu opongengi manina, la 'ili'ilixomengi ne umaxa'inge lexe ngingi ngexiu opongengi mo nene'axu ne uxali no anu maulingenge. Io mamu sou ngavikalangengi ngatongato'o vitavitanisi lexe ngingi Avalaamu ta 'ilu'ilusunu. Eni avikalangengi aloxo ne, xo Lataua umomomo sou uxalixa'a Avalaamu ta 'ilu'ilusunu no anu lavo'o vile vitanisi 'olele. 9 *La Lataua uxexengengi loxo itema vile uxetau ovu no anu lapemu sou uxexee mo u'elaxu, xo unene'a laixe uasi."

10 Io, ane'i milolomusou vaikalau Ioanesi aloxo ne, la mitali'isou aloxo 'o,
"La sou nexi ta'oxo ma'ia 'o?"

11 La Ioanesi mukolinu vaikalai'a aloxo 'o, "I'ei ane tokolomou tamei uai, la avikalanu pekia'u lexe anu ulosou menexu vile ane anu iu tokolomou uasi ne vile. Xe 'ei ane la'ilalixu uai tavu'alo, la anu kalumo u'oxonu aloxo ne."

12 *Ta mitema sou itaxusou lamoli kalumo mine'e noxou sou lexe u'ulosi'a, la ane'i kalumo mitali'isou aloxo 'o, "Itema sou ulosinge lavulavu, nexi ta'oxo ma'ia?"

13 La anu mukoline'i aloxo 'o, "Ngataxusou lamoli, la ngano'u u'isalili no anu sosovosousi, ia ngano'u usukusuku mamu."

14 Io, ta mitema sou 'oto'oto kalumo mine'e noxou sou lexe u'ulosi'a, la ane'i kalumo mitali'isou aloxo 'o, "Nexi ta'oxo a loxovaa?" La anu mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi ngakaitolone'i ta mitema mo ngaviou lamolii'a vitanisi mamu. Ia eni avikalangengi pekia'u lexe ngingi nga'osousou lamoli e nganonu'u sou xaixaimengi u'isalili."

15 Ta mitema e ixomaiou itema sou pamauli ulu'e no lia 'o, mimaisou Ioanesi, la tane'i lili. La mixavutala lexe mane anu Kalisito ane. 16 ✨La sou anu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni a'ulosinge no anu lexa viatanisi loxo sosovo lexe ngingi ngingiun uopongengi. Ia ili'i, la itema vile xaviinu une'e sou u'ulosinge no anu Uleenu Tavuna mo navu. Ia xavi noxou ne, uaulixu xavi noxilo. La sou eni amomomosou alulusou lamotasou siovevu tava'u uasi. 17 Anu une'e loxo itema vile uteteliso silapa no avolu sou usilapanu uiti sosou sou u'elaxu no anu navu e ukalu uasi. Io, temanu, la ulai uai no taasou la'ilali." 18 Ioanesi musolo vaikala tavu'alo la, xe mua'aloXu a'alo laixe noxou Lataua mulai noxi'a kalumo.

19 ✨Ioxe, no voxo vile ili'i, la Ioanesi mukaitolonu Elodesi, anu tatananu tuala ne Xalilaia. Xo anu muno'e vimou semau ualasio lexe Elodia mo mu'oxonu 'ili'ilixu masumasua se'i la. 20 La sou Elodesi musukunu 'ilixu vile masua sou mutatuxu Ioanesi no taasou navunavu.

*Ioanesi Mu'ulosou Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

21 No mine Elodesi utatuxu Ioanesi no anu taasou navunavu uao, la Ioanesi mu'ulosi'a ta mitema tavu'alo. Mo Iesu kalumo mune'e noxou, la anu mu'ulosou. Xe mu'ulosou mukalu, la Iesu mulinga. La opo loxotolo mukisi, 22 ✨la sou Uleenu Tavuna mulu'e loxo ngiala kua muvava mulu'e muxolu no kisou. La itema vile no opo loxotolo muvicala mulu'e aloxo 'o, "Nini eni 'alixeni. Eni emasaxaine musuku mo opoleli mu'osazine misevile."

*Nanasi'a Iesu ta 'Ilu'ilusunu Ilo'a ta Xaixasou
(Mat 1:1-17)*

23 ✨Iesu mu'ulo xe musokou xaixai noxou sou ulosi'a ta mitema lavulavu, la tauu iexu muxali loxo mavuloveva tatalu. La ta mitema tavu'alo mixavutala lexe anu Iosepu 'olu. Ia Iosepu ne, anu Eli 'olu. 24 Eli ne, Matati 'olu. Xe Matati ne, Levi 'olu. Xe Levi ne, Meleki 'olu. Xe Meleki ne, Iana 'olu. Xe Iana ne, Iosepu 'olu. 25 Xe Iosepu ne, Matatio 'olu. Xe Matatio ne, Amosi 'olu. Xe Amosi ne, Naumu 'olu. Xe Naumu ne, Esili 'olu. Xe Esili ne, Naxai 'olu. 26 Xe Naxai ne, Mati 'olu. Xe Mati ne, Matatio 'olu. Xe Matatio ne, Semei 'olu. Xe Semei ne, Ioseki 'olu. Xe Ioseki ne, Ioda 'olu. 27 Xe Ioda ne, Ioanani 'olu. Xe Ioanani ne, Resa 'olu. Xe Resa ne, Seruvaveli 'olu. Xe Seruvaveli ne, Salatieli 'olu. Xe Salatieli ne, Neri 'olu. 28 Xe Neri ne, Meleki 'olu. Xe Meleki ne, Adi 'olu. Xe Adi ne, Kosamu 'olu. Xe Kosamu ne, Elimada 'olu. Xe Elimada ne, Ela 'olu. 29 Xe Ela ne, Iosua 'olu. Xe Iosua ne, Eliaselu 'olu. Xe Eliaselu ne, Iorimu 'olu. Xe Iorimu ne, Matati 'olu. Xe Matati ne, Levi 'olu. 30 Xe Levi ne, Simeoni 'olu. Xe Simeoni ne, Iuda 'olu. Xe Iuda ne, Iosepu 'olu. Xe Iosepu ne, Ionamu 'olu. Xe Ionamu ne, Eliakimu 'olu. 31 Xe Eliakimu ne, Melea 'olu. Xe Melea ne, Mena 'olu. Xe Mena ne, Matata 'olu. Xe Matata ne, Natani 'olu. Xe Natani ne, Deviti 'olu. 32 ✨Xe Deviti ne, Iesi 'olu. Xe Iesi ne, Oveti 'olu. Xe Oveti ne, Voasi 'olu. Xe Voasi ne, Solomoni 'olu. Xe Solomoni ne, Nasoni 'olu. 33 Xe Nasoni ne, Aminadavu 'olu. Xe Aminadavu ne Ademini 'olu. Xe Ademini ne Ramu 'olu. Xe Ramu ne, Esuloni 'olu. Xe Esuloni ne, Peresi 'olu. Xe Peresi ne, Iuda 'olu. 34 Xe Iuda ne, Iakovo 'olu. Xe Iakovo ne, Aisaki 'olu. Xe Aisaki ne, Avalaamu 'olu. Xe Avalaamu ne, Tela 'olu. Xe Tela ne, Naolu 'olu. 35 Xe Naolu ne, Seluxu 'olu. Xe Seluxu ne, Leu 'olu. Xe Leu ne, Pelexi 'olu. Xe Pelexi ne, Eve 'olu. Xe Eve ne, Sela 'olu. 36 ✨Xe Sela ne, Kainani 'olu. Xe Kainani ne, Apasata 'olu.

Xe Apasata ne, Semu 'olu. Xe Semu ne, Noa 'olu. Xe Noa ne, Lameki 'olu. ³⁷ Xe Lameki ne, Metusela 'olu. Xe Metusela ne, Enoko 'olu. Xe Enoko ne, Ielati 'olu. Xe Ielati ne, Maalaleli 'olu. Xe Maalaleli ne, Kenani 'olu. ³⁸ ✧Xe Kenani ne, Enosi 'olu. Xe Enosi ne, Seti 'olu. Xe Seti ne, Adamu 'olu. Xe Adamu ne, Lataua mukoinu.

4

Tovotovo Noxou Iesu

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁻² Ioxe, Iesu mu'ulo ne Ioridani mukalu xe xaviinu Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxou, la mulivu no tualasou. Xe ili'i, la Uleenu Tavuna mulaixu no xalee lia vitanisi sou lexe Satani utovonu. Anu muxolu lai ne, la u'ani uasi mumomomo loxo voxo mavulovexa tami'a. Xe voxo mavulovexa tami'a mukalu, la muxamuli lexe Anu musolixu.

³ Anu musolixu, la sou Satani muvikalano aloxo 'o, "Lexe nini Lataua 'Olu, la navikalano lavo'o vile 'o mo uxiu uxali veleti."

⁴ ✧Ia Iesu mukolinu aloxo 'o, "Vaikalau Lataua muvikala lexe ta mitema imauli no anu veletisi uasi, ia imauli no anu vaivaikala noxou Lataua kalumo."

⁵ Mukalu, la Satani mulutunoxu Iesu mutelonu no la'olu vile teitexi. Xe alaxu vilesisi 'o, la mulosiouxu tuatuala mukalusi no lia 'o. ⁶ La muvikalano aloxo 'o, "Eni alosine xavi sou nasaxila'u tuatuala ukalusi mo alosine mimii ukalusi no anu sou na'anini. Xo eni esaxila'u mimii ane ne, la sou eni alosou mitema 'ena'ei ane eni emasaxa sou alosou. ⁷ La sou lexe nini napala'alixu lexe eni Lataua, la mimii ukalusi 'o ne, nini na'anini."

⁸ ✧Ia Iesu mukolinu aloxo 'o, "Vaikalau Lataua muvikala lexe ngingi ngalu'elailingenge sou nga'itinu Tila Lataua noxinge ualasou mo ngaxaxai noxousi."

⁹ Xe mukalu, la Satani mulaixu mulai ne Ielusalemu sou mu'italonu muxolu teitexi no tani tila noxou Lataua kisou. Ia muvikalano Iesu aloxo 'o, "Lexe nini Lataua 'Olu, la naili'e lai 'o nalai no lia. ¹⁰ ✧Xo vaikalau Lataua muvikala lexe Lataua upalusi'a ta angelo noxou sou ilooxene no avo'a lailaixe. ¹¹ Mo itetelisine no avo'a teitexi, mo sou mamu sou lavo'o vile uto'omolu tava'ine."

¹² ✧Ia Iesu mukolinu aloxo 'o, "Vaikalau Lataua muvikala lexe mamu sou nenge tatovonu xavi noxou Tila, anu Lataua noxinge."

¹³ ✧Satani mutovonu Iesu no anu tovotovo iouiou ne mukalu, ia Iesu ulapau uasi. La sou Satani mu'umesou sou ulai uxomauiou no anu voxo vile ili'i la.

¹⁴ Ili'i no anu tovotovo, la xaviinu Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxou Iesu sou mulivu no xalee lia tila ne Xalilaia. Anu mulivu, la ta mitema no xalee lia mukalusi ne mino'u a'alosou la, milavusou lexe Iesu Anu a mulivu mune'e ne Xalilaia. ¹⁵ Xe Anu mulosi'a ta mitema lavulavu no taasou la lotu noxi'a ta Iutaia, la ta mitema mukalusi mi'itinu ualasou.

Ta Mitema no Tualasou Iesu La'iaxa'au Misevile

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Xe ili'i, la Iesu mulai ne Nasaleti. No mine anu kitu'axu sio, la muxolu no tuala ane ne mo muxali tila no anu. No voxo Tavuna vile, la Anu mu'unalai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia loxo Anu ulavusou u'unalai no anu. Xe Anu mu'unalai mukalu, la mutulu sou lexe uitisou

vaikala noxou Lataua. ¹⁷ La ane'i milosou lavuku e Aisaia anu itema sou palomatana mukaukavunu mipipinu muai. Anu muno'u ka muxavulalanu sou mukamuli vaikala vile muvikalalo aloxo 'o,

¹⁸ ✧ "Uleenu Tavuna noxou IAUE, anu a uxolu noxilo 'o.

Xo anu IAUE musosovosilo sou lexe

eni aa'aloxu a'alo laixe noxou Lataua noxi'a ta mitema e i'a lavuluti uasi.

Anu mupalusilo sou lexe

eni alulusi'a ta mitema ane mixolu no anu taasou navunavu,

mo avikalane'i ane'i e ie'i seleselevenu lexe ie'i ukaa la.

Mo Anu mupalusilo kalumo sou lexe

eni akalusou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema

ane'i ane ta tatilasi'a mi'oxo masuane'i,

¹⁹ mo avikalane'i no anu voxo sou IAUE ualaunasi'a ta mitema."

²⁰ Iesu muitisou aloxo ne mukalu, la mupipinu mukalu la mulosou itema sou usaxila'u kaukavu ne. Io, Anu muxolu no lia, la ta mitema mukalusi mixolu no nano ne, mimatakisou. ²¹ Ia Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Kaukavu ane eni eitisou 'o, anu a muxali manina vaimomo 'o loxo ngingi ngelomusou ne."

²² ✧ Ane'i milomusou, la miitinu ualasou xe mikuluke no anu vaivaikalau lailaixe ne. Ia ane'i mixavutala piena, la mivikalane'i ngatongato'o aloxo 'o, "Anu ne, nenge telavusou lexe Anu Iosepu 'olu, ia loxovaa la sou Anu muvikalalo aloxo ne."

²³ La Iesu musolonu vaikala sou muvikalane'i aloxo 'o la, "Eni elavu manina lexe ulai ili'i, la ngingi ngalemolu vaikala vile tatei mikaukavunu lexe, 'Itema sou pamauli, nini mene napamaulineni.' Mo ngavikalaleli lexe mimii e eni e'oxonu lai ne Kapenaumu ne, eni a'oxonu lai no tualasilo 'o.

²⁴ ✧ Eni avikalangengi manina musuku. Ta tema tualasou itema sou palomatana vile ne imomomo sou i'osasou uasi. ²⁵ ✧ Eni avikalangengi manina musuku. No anu voxo e Eliasi muxaxai loxo itema sou palomatana, xe tauu aso toxoxa'a mo tausoli kalumo muxolu ne no tuatuala mukalusi mumomomo loxo tauu ie tatalu mo so'io muxatele vile. La ta sema ta vaalu tavu'alo mixolu ne Isilaeli, ²⁶ ✧ ia Lataua upalusou Eliasi ulai noxie vile noxi'a ne uasi. Mupalusou mulai noxie vaalu vile ne Sareputa no xalee lia ne Saidoni. ²⁷ ✧ Xe no anu voxo e Elisa muxaxai loxo itema sou palomatana sie Isilaeli, la pipiena vulukali mu'oxone'i ta mitema tavu'alo ne Isilaeli. Ia vile noxi'a une'e noxou Elisa sou umauli uasi. Naamani e ne Siliasi a mulai noxou Elisa sou mumauli."

²⁸ Ioxe, ta mitema mukalusi no nano no taasou lalotu noxi'a ta lutaia ne, milomu aloxo ne, la la'iaxa'a manina. ²⁹ Xe ane'i miavuti la mikusau Iesu mulai no ale sou milaixu no maea kisou e tuala tila muxolu no anu sou lexe ivau usoli. ³⁰ Ia, uasi. Anu musixa no taiine'i ta mitema, la mulai avile.

Iesu Mukusau Ulee Vile Masua

(Mak 1:21-28)

³¹ Ioxe, ili'i la Iesu mulu'elai no tuala ne Kapenaumu e ne Xalilaia. Muxolu ne sou musoko sou ulosieixa'a ta mitema lavulavu no voxo Tavuna.

³² ✧ Xe ta mitema milomusou vaivaikala noxou, la ane'i mikuluke, xo vaikalau ne xaviinu. ³³ Io, no voxo vile la itema vile muxolu no taasou lalotu noxi'a ta lutaia ne, ulee vile masua muxolu noxou. La anu mu'ava'ava tatila misevile. ³⁴ La muvikalalanu Iesu aloxo 'o, "Ae, nini Iesu sie Nasaleti! Nene'e 'o sou na'oxonu ma'i noxixe? Nini nene'e 'o sou na'oxonu masuanexi? Nini

ne, eni elavusine. Nini itema mulapu noxou Lataua.”³⁵ Ia Iesu mulomu sou aloxo ne, la mukaitolonu ulee masua ne aloxo 'o, “Naxoo tasiau! Mo naxexesou itema ne!” La ulee masua ne, mulovelixu itema ne mulu'e no talaxa'a mukalu, la sou muxexesou mulai. Ia u'oxonu masuanu itema ne uasi.³⁶ Ta mitema mimaisou aloxo ne, la mikuluke la mivikalane'i ngatongato'o aloxo 'o, “Iu, nenge vaikala mii ma'ia ane loxo! Itema 'o mukaitolone'i ta ulee ta masumasua no anu xavi noxou, la ane'i milomuxu mo milaalaa.”³⁷ Loxo ne, la sou a'alosou mimii e Iesu mu'oxonu ne, mulai no tuatuala tavu'alo e muxolu 'ala'alai ne Kapenaumu.

Iesu Mupamauline'i ta Mitema Tavu'alo
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Iesu mulutu no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou mulai no tani noxou Saimoni. Ia Saimoni leuanu ne mipipiena, mo vasimele ialuxu misevile. La ane'i mitali'isou Iesu lexe upamauline.³⁹ La sou Anu mutulu 'alai noxie sou muvicala pekia'u lexe pipiena ne uxexesie. La ialualuxe ne mukalu. Io, alaxu vilesisi la ane mitulu sou mixuxutuxa'a la'ilali.

⁴⁰ Ili'i no 'olo'olovoxo, la ta mitema mine'ene'i ta minemine'i e pipiena iouiou mu'oxone'i ne noxou Iesu sou Anu mumulaxu avolu noxi'a vilevile, la ane'i mimauli.⁴¹ *Xe ta ulee masumasua kalumo milaalaa noxi'a ta mitema tapiena. La i'ava'ava aloxo 'o, “Nini ne, Lataua 'Olu.” Ia Anu mukaitolone'i lexe mamu sou ivikala. La ane'i milomuxu Iesu, xo milavu lexe Anu Kalisito.

⁴² 'Olovoxo mukalu xe kakau, la Iesu mulutu sou mulai no xalee lia vile ane ta mitema ixolu no anu uasi. Ia ta mitema mikakamulinu xe mixalisou, la miapixu lexe ilo'a ixolu 'o.⁴³ Ia Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni ene'e 'o sou aa'aloxu a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua no tuatuala se'i va'axu kalumo. Xo Lataua mupalusilo sou xaixai aloxo nesi.”⁴⁴ *La sou Anu muxixaoxao no tuatuala ne Iutaia sou mua'alo no taasou lalotu noxi'a.

5

Iesu Mu'avali'a ta Molomolo Noxou
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ *Ili'i no voxo vile, la Iesu mulai no kupa ne Xenesaleti. La ta mitema tavu'alo mipita noxou sou ilomusou vaikala noxou Lataua, la sou Iesu mutulu no kupa pa'umolu.² Anu mumaisou uaxa tamei muai no tasi'i, io ta moosou milu'e sou mi'uinu kaexa'a.³ Xe Anu mumaisi'a aloxo ne, la muvikalanu Saimoni ilo'a ta menexu ne sou misulununu no anu uaxa vile noxou Saimoni ne mulai no ale sevile. Io Iesu muxolu teitexi no uaxa ne sou mulosi'a ta mitema tavu'alo ne lavulavu.

⁴ Mulosi'a lavulavu mukalu, xe ili'i la muvikalanu Saimoni aloxo 'o, “Navole nalai no kupa lixinu mo ngongi'a ta menexine ngasu'anu kaengenge sou ngano'a ta sinana mose'i.”

⁵ *Ia Saimoni muvikalanu Iesu aloxo 'o, “Tila, no 'olovoxo lololi ano 'o, nexi texaxai ialuxu mo mutalo no anu lamana, ia tano'u sinana soxu vile uasi. Ia, mii vile uasi, nexi tamulinu vaikalameni mo tasu'anu kaenexe.”

⁶ Ane'i mi'oxo aloxo ne, la mino'a ta sinana tavu'alo misevile, la kae ne lexe sou ukakaa.⁷ La sou mitavene'i ta menexi'a ane no anu uaxa vile 'olele lexe ine'e mo isu'uline'i. Ane'i mixali xe mitaane'i ta sinana no anu uaxa tamei ne, la uaxa ne mu'ana'ana mo sexasisi sou u'uo'uo.

⁸ Saimoni mumaisou aloxo ne, la mutangatulunu no talaxu Iesu sou muvikalanu aloxo 'o, “Tila, nalai va'axu noxiu, xo eni amitema sou 'ilixu

* 4:41: Mat 8:29; Mak 3:11-12   * 4:44: Mat 4:23   * 5:1: Mat 13:1-2; Mak 3:9-10   * 5:5: Ioa 21:3-8

masua.”⁹ Muvikalanu aloxo ne, xo anu ilo'a ta menexu mimama'u noxi'a ta sinana tavu'alo e mikaene'i ne.¹⁰ Ta menexu tamei e Iakovo ilou Ioanesi, e Sevetaio ta 'olu ne, ilou mimama'u kalumo.

La sou Iesu muvikalanu Saimoni lexe, “Nini namama'u uasi. Vaimomo 'o ne, nini neno'a ta sinanasi, ia ili'i la nini nakaene'i ta mitema ine'e noxilo.”

¹¹ *La sou ane'i mivole sou milai no nano no tasi'i. Mixali no tasi'i, la mi'italonu mimii'a mukalusi, io mimulinu Iesu.

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Vulukali Mu'oxonu

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Ioxe, no voxo vile, la Iesu muxolu no tuala vile. La itema vile vulukali mu'oxonu mo mutaasou vasimolu mukalusi ne muxolu no tuala ane ne kalumo. Anu mumaisou Iesu, la mutangatulu no talaxu Iesu sou napainga noxou, la muvikalanu aloxo 'o, “Tila, lexe nini nemasaxa, la nini napaipouleri no a vulukali 'o sou uxexesou vasimelo mo axali malemalenga noxou Lataua iou.”

¹³ Xe Iesu mumexinu avolu sou mukasou, la muvikalanu aloxo 'o, “Eni emasaxa lexe nini naxali malemalenga.” La alaxu vilesisi 'o, la vulukali ne tasiaxu avile.

¹⁴ *Mukalu, la Iesu muvikala pekia'u noxou aloxo 'o, “Mamu sou navikalanu itema vile sou mii e muxali noxine 'o, ia nalai nalapu noxou aili'i vile mo namaxa'u vasimene noxou. Ukalu, la sou naiama mimii ulai noxou Lataua loxo Mosesi muvikala pekia'u lexe nini namulinu sou napala'alixene noxi'a ta mitema lexe nini nexali malemalenga noxou Lataua iou.”

¹⁵ Ia uasi. A'alo sou mimii e Iesu mu'oxonu ne, ta mitema tavu'alo milavusou mukalu. La sou tavu'alo noxi'a mine'e sou milomu noxou, xe tavu'alo noxi'a e pipiena mu'oxone'i ne mine'e noxou sou lexe Anu upamauline'i. ¹⁶ Ia voxo se'i, la Anu u'umesi'a mo ulai no xalee lia e ta mitema ixolu no anu uasi sou mulinga noxou Lataua.

Iesu Mupamaulinu Itema Vile E Vasimolu Musoisoli

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Ili'i no voxo vile la, no mine Iesu mulosi'a ta mitema lavulavu, la ta Palisaio mose'i ilo'a ta mitema sou ilosinge lavulavu sou lapuloto mose'i kalumo a mixolu ne, mose'i noxi'a me'a no tuatuala mukalusi loxo ne Xalilaia xe ne Iutaia xe ne Ielusalemu a mine'e mipita ne. La xavi noxou Tila muxolu noxou Iesu sou upamauline'i ta mitema e pipiena mu'oxone'i. ¹⁸ La sou ta mulu se'i mitavulenu itema vile e vasimolu musoisoli no anu luusou mine'enu. La mitovo lexe i'unalainixu mo imulaxu no talaxu Iesu. ¹⁹ Ia imomomo sou i'unalainixu uasi, xo ta mitema tavu'alo mitomu manina. La sou ane'i mitavulenu mitelaixu no tani laxa'u. Mukalu, la mi'elixu tani laxa'u sou mikalaanu ilou luusou ne mulu'e no nixine'i ta mitema no talaxu Iesu.

²⁰ *Xe Iesu mumaisi'a aloxo ne, la mulavu lexe ane'i mimulaxu tane'i noxou manina, la sou muvikalanu itema ne aloxo 'o, “Menexilo, Lataua muxiu tumalouou 'ili'ilixu masumasua noxine mukalu.”

²¹ Ia ta mitema sou lapuloto ilo'a ta Palisaio milomusou Iesu muvikala aloxo ne, la mivikala pipiena no anu xavutala noxi'a aloxo 'o, “Anu itema ma'ia, la sou muvikala masua mulai noxou Lataua 'o? Lataua anusisi Anu umomomo sou uxixu tumalouou 'ili'ilixu masumasua.”

²² Ia Iesu mulavusou xavuxavutala noxi'a, la sou muvikalane'i aloxo 'o, “Loxovaa, la sou ngingi ngemolo tangengi loxo ne?” ²³⁻²⁴ *Vaikala ma'ia

ane, eni alemolu, la se'isisi noxinge sou ngalavusou lexe Lataua mulosou Itema 'Olu xavi sou uxu tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxi'a ta mitema no lia 'o? Avikala lexe Lataua muxiu tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxou, uasi? Avikala lexe utulu mo ulai." La sou Iesu iou mulai noxou itema e vasimolu musoisoli mukalu ne, io muvikalanu aloxo 'o, "Avikalaneni lexe natulu mo nano'u mo'esine mo nalai no taasine." ²⁵ Xe alaxu vilesisi 'o, la itema ne mutulu no talaxa'a ta mitema sou muno'u mo'esou e muai no anu ne. Xe muavuti sou mulai no tani, la mu'iti'itinu Lataua ualasou no vote'i. ²⁶ Ia, ta mitema mimaisou aloxo ne, la mikuluke manina mo mimama'u misevile. Ia mi'itinu Lataua ualasou, la mivikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o, nenge temaisou mii vile e nenge talavusou tamaisou tatei uasi."

Iesu Mu'avalou Levi
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Ili'i no anu ne, la Iesu mulaa mulai no ale. Mulai la mumaisou itema vile ualasou lexe Levi, anu itema sou itaxusou lamoli, ia uxoxolu no tani e ta mitema i'una xe iuatu la ilea lamoli no anu. La Iesu muvikalanu aloxo 'o, "Nini nane'e mo namulileli." ²⁸ Xe Levi muavuti la mu'italonu miomiou, ia mumulinu avile.

²⁹ Xe Levi muxali no taasou, la mu'oxonu la'ilali vile toxoxa'a xou Iesu. Ta mitema sou itaxusou lamoli ilo'a ta mitema tavu'alo kalumo mixolu sou ilo'a mi'ani. ³⁰ *La ta Palisaio mose'i xe ta mitema sou lapuloto mose'i e ane'i kalumo e mixolu ne mivikala tapiena noxi'a ta molomolou Iesu aloxo 'o, "Loxovaa, la sou ngingi ngongi'a ta mitema sou itaxusou lamoli xe ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua, nga'ani xe ngaie ngapita 'o?"

³¹ La sou Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Ta mitema e ipipiena uasi ne, ilavusou ilai noxou itema sou pamauli sou pipiena uasi. Ia ta mitema e ipipienasi la ilai noxou. ³² Anu aloxo nesi, la sou eni ene'e 'o sou a'avalu'a ta mitema e milavusi'a lexe ane'i milaixe uasi. Eni ene'e 'o sou a'avalu'a ta mitema e milavusi'a lexe ane'i mimasua sou ane'i ixiu tumali'au 'ilixu masua noxi'a."

Iesu Mutali'i no Anu 'Ilixo sou ta Pelemu
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Iesu mukolinu tali'i noxi'a aloxo ne mukalu, la sou ane'i mitali'isou Iesu la aloxo 'o, "Voxo tapiena, la ta molomolou Ioanesi ilavusou ipelemu sou ikilaka, mo ta molomolo noxi'a ta Palisaio kalumo i'oxo aloxo ne. Ia tava'u loxovaa, la sou ta molomolo noxine 'o ipelemu uasi ne? Ane'i i'ani'anisi xe iiesi." ³⁴ *La Iesu mukoline'i la aloxo 'o, "No voxo mine itema sou utaula'i ilo'a ta minuminu ixoxolu o, la ngingi ngamomomo sou ngavikalane'i sou lexe ipelemu no anu la'ilali sou taula'i ne? Uasi anesi. ³⁵ Ia ulai ili'i no anu voxo ane sou anu u'umesi'a, la sou ane'i ipelemu."

³⁶ Mukalu, la sou Iesu mulemolu vaikala tovola'i vile noxi'a aloxo 'o, "Itema vile umomomo sou uxotonu lavalava vile alavua xasixu sou usimenu vaxa no anu ane teinu ne uasi. Xo lexe anu u'oxonu aloxo ne, la anu uvila'isou lavalava alavua ne sou ukakanu, xe lavalava xasixu alavua ne anu utoxo laixe uasi. ³⁷ Xe itema vile umomomo sou utaanu uaini lexaxu alavua ulu'e no anu xalusou ane teinu uasi. Xo lexe anu u'oxonu aloxo ne, la uaini lexaxu alavua ne apaonoxu xalusou ne la unixi ulai no lia, xe vexasou ne umamulo mo usu'a. ³⁸ Tava'u aloxo ne, la sou tataanu uaini lexaxu alavua no anu xalusou e alavuaasi. ³⁹ Xe ta mitema ane miieXu uaini lexaxu teinu mukalu, la ane'i imasaxa sou iieXu ane alavua ne uasi. Xo ane'i ivikala lexe ane teinusi ne anu laixe."

6

*Vaikala sou Voxo Tavuna
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ *Ili'i no voxo Tavuna vile, la Iesu ilo'a ta molomolo noxou mimuamua'i no nano no xai sou uiti, la ta molomolo noxou mi'elexu uiti temanu ka miteasou sou mio'u. ² *Ia ta Palisaio mose'i mimaisi'a la mitali'isi'a aloxo 'o, "Loxovaa, la sou ngingi nge'oxonu mii ane nenge talavusou ta'oxonu no voxo Tavuna uasi 'o?"

³ *La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi ngaitisou a'alo sou mii ane Deviti mu'oxonu no voxo ane anu ilo'a ta menexu misolixa'a uasi? ⁴ *No voxo ane ne, la Deviti mu'una no tani noxou Lataua ka muno'u la'ilali ane ane'i milosou Lataua. La'ilali ane ne, anu noxou Lataua, la sou ta aili'isi i'ou. Ia Deviti muno'u ka mu'ou mo muitixa'a ta menexu kalumo." ⁵ La Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, "Itema 'Olu ne, Anu Tila no anu voxo Tavuna sou usaxila'u."

⁶ Xe ili'i no voxo vile Tavuna la, la Iesu mu'unalai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou mulosi'a lavulavu. La mitema vile a muxolu ne kalumo, avolu tema musoli. ⁷ La ta mitema sou lapuloto ilo'a ta Palisaio mose'i no nano ne, ie'i umulimulinu Iesu lexe Anu upamaulinu mitema e avolu musoli ne no voxo Tavuna. Xo ane'i ikakamuli vote'i vile sou itulusou no anu vaivaikala. ⁸ Ia Iesu mulavusou xavutala noxi'a ne mukalu, la sou Anu muvikalanu itema e avolu musoli ne aloxo 'o, "Naavuti mo natulu no ie'i ta mitema 'o." La sou mitema ne muavuti sou mutulu.

⁹ Mutulu mukalu, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni atali'isinge. Lapuloto noxinge nenge'a muvikalanenge a loxovaa? Nenge ta'oxonu 'ilixo laixe no voxo Tavuna, uasi? Ta'oxonu 'ilixo masua? Lapuloto muvikalanenge sou tasu'ulinu itema, uasi? Ta'oxo masuanu?"

¹⁰ Iesu muvikalala mukalu, la iou muitisi'a ta mitema ne mukalusi. La muvikalanu itema ne aloxo 'o, "Namexiinu avone uuatu." La mitema ne mu'oxonu aloxo ne, la sou avolu ne muxali laixe la. ¹¹ Ia ta mitema sou lapuloto ilo'a ta Palisaio ne la'iaxa'a masua manina, la muvikalane'i ngatongato'o lexe, "Nenge ta'oxonu mii ma'ia noxou Iesu 'o?"

*Iesu Mu'avali'a ta Aposeli Noxou Mavulovexa Mo Mulu'e no Lia Tamei
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² No voxo ane Iesu mutelai no laxa'ilu sou mukilaka noxou Lataua, la mukilaka no 'olovoxo lololinu ne. ¹³ Xe no kakau, la Anu mu'avali'a ta molomolo noxou ne mine'e sou musosovosi'a mavulovexa mo mulu'e no lia tamei noxi'a ane Anu mumoxo'a lexe ta aposeli noxou. ¹⁴ Itiitisi'a ne aloxo 'o. Saimoni e Iesu mumoxo'u lexe Pita, xe vimou Andeleasi, xe Iakovo ilou Ioanesi, xe Pilipi ilou Vatolomaio, ¹⁵ xe Mataio ilou Tomasi, xe Iakovo e Alipaio 'olu, xe Saimoni vile la, anu vile noxi'a ta mitema ane imasaxa lexe me'a isaxila'u tualasi'a tatila. ¹⁶ Xe Iudasi e Iakovo 'olu xe Iudasi Isikarioti ane mu'italonu Iesu no avo'a ta mitema.

*'Ei Ane U'osa Xe 'Ei Ane Uxolu no Anu Tu'umaxu?
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Ili'i, la Iesu ilo'a ta molomolo noxou me'a no laxa'ilu ne, milu'e. La Anu mulai mutulu no anu lialia latia vile. Io, ta molomolo noxou tapiena mine'e mipita noxou. Xe ta mitema tavu'alo manina sou tuatuala no xalee lia tila ne Iutaia mo no tuala tila ne Ielusalemu mo 'alal no luaki pa'upa'umolu no tuala ne Taia xe ne Saidoni, ane'i kalumo mine'e mipita ne. ¹⁸ Se'i noxi'a

ne mine'e mipita sou lexe ilomusou vaikala noxou, xe se'i ne mine'e sou Iesu upamauline'i. La ta mitema e ta ulee masumasua mi'oxo masuane'i ne mixali laixe. ¹⁹ Mo ta mitema mukalusi e mitovo sou mikasou Iesu ne, ane'i mixali laixe. Xo xavi muxolu noxou ne, mulaa sou mupamauline'i.

²⁰ Iesu iou mulai noxi'a ta molomolo noxou, io muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ane mengi lavlutu uasi, la ngingi nga'osa, xo Lataua usaxila'inge.

²¹ ✧Xe ngingi ane la'ilalingenge uasi, la ngingi nga'osa, xo ili'i, la Lataua ulosinge la'ilali mo nga'ana'ana.

Mo ngingi ane ngaxolu sou ngatatama, la ngingi nga'osa, xo ili'i, la ngingi ngameke.

²² ✧Xe ili'i, la ta mitema imasaxainge uasisi manina mo ikusainge mo ikalipalangengi mo ivikala lexe ngingi ta mitema ta masua xo ngingi ngemulinu Itema 'Olu ne. Ia mii vile uasi, ngingi nga'osa.

²³ No voxo ane ta mitema i'oxo aloxo ne noxinge loxo ta 'ilu'ilusune'i mi'oxo masuane'i ta mitema sou palomatana tatei, la opongengi uai laixesi mo ngalei sou 'osa'ila. Xo lakolisou sou ngemulileli ne tatila musuku a uai sou ngano'u ili'i no opo loxotolo.

²⁴ Ia, ngingi ane nge'osa xo lavlutimengi tapiena 'o, ili'i la ngaxolu no anu tu'umaxu

²⁵ Xe ngingi ane nge'ani mo nge'ana'ana vaimomo 'o, ili'i la ngaxolu no anu tu'umaxu sou ngasolingenge.

Mo tu'umaxu uxali noxinge ane ngameke vaimomo 'o, xo ili'i la ngaxolu sou tama.

²⁶ Mo lexe ta mitema i'iti'itinu ualasinge loxo ta 'ilu'ilusune'i mi'oxo noxi'a ta mitema sou palomatana kalakalavoi tatei,

la ngingi ngaxolu no anu tu'umaxu, xo ngingi nge'oxonu xaixai loxo ane'i ta mitema sou palomatana kalakalavoi mi'oxonu tei."

Ngamasaxai'a ta Uluamengi (Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Iesu musolonu vaivaikalau, la muvikalane'i ta molomolo noxou la aloxo 'o, "Ioxe, eni avikalangengi ngingi e ngalolomusilo lexe ngingi ngamasaxai'a ta uluamengi. Mo nga'oxo 'ilixo laixe noxi'a ane'i ane imasaxainge uasisi manina. ²⁸ Mo ngaalusi'a ane'i ane ivavaangenge. Mo ngakilakasi'a ane'i ane i'oxo masuangeingi. ²⁹ Mo loxo evile usavalou xaleeneni vile, la naxiu xaleeneni vile la mo usavalou la. Mo loxo evile u'umenu tokolomomeni vile sou vasimene no ale, la nini namalanixu uno'u vile ane sou no nano ne la kalumo. ³⁰ Mo ane'i ane ilingai'a mimii noxine, la nalosi'asi. Mo lexe itema vile uno'u mii vile noxine, la nalingau la mamu. ³¹ ✧Nga'oxonu mii ulai noxi'a ta mitema aloxo ngingi ngemasaxa lexe ane'i i'oxo une'e noxinge nesi.

³² Xo lexe ngingi ngamasaxai'a ta mitema ane ane'i mimasaxaingesi, la Lataua ulosinge lakolisou 'ilixomengi ne? Uasi. Xo ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua kalumo ne, ilavusou i'oxonu aloxo ne. ³³ Mo lexe ngingi nga'oxonu 'ilixo laixe noxi'a ane'i ane i'oxonu laixe noxinge, la Lataua ulosinge lakolisou 'ilixomenge ne? Uasi. Xo ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua kalumo ne, ilavusou i'oxonu aloxo ne. ³⁴ Mo lexe ngingi ngalosai'a ta mitema mimii vitanisi uasi, ia ngaxavutala lexe ikolinu ulivu

ulai noxinge, la Lataua ulosinge lakolisou 'ilixomengi ne? Uasi. Xo ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua kalumo ne, ilavusou i'oxonu aloxo ne. ³⁵ Ia ngingi nga'oxonu loxo ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua ilavusou i'oxonu uasi. Eni avikalangengi pekia'u lexe ngamasaxai'a ta uluamengi mo nga'oxonu laixe ulai noxi'a mo ngalosi'a mimii vitanisi, ia mamu sou ngaxavutala lexe ikolinu noxinge. Lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne, la ngingi ngano'u lakolisou toxoxu mo ngingi ngaxolu loxo Lataua Teitexi Manina ta 'olu. Xo anu tanuxa'a ta mitema ta masua e ilavusou ilemolu laixe noxou uasi. ³⁶ La sou ngingi kalumo tangengixa'a ta mitema aloxo Maminge tanuxa'a ne.

Mamu sou Ngailevinu 'Ilixoi'a ta Menexinge
(Mat 7:1-5)

³⁷ *Mukalu, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o la, "Mamu sou ngatilososou 'ilixoi'a ta menexinge, mo sou Lataua utilososou 'ili'ilixomengi uasi. Mo mamu sou ngavikala lexe ane'i ta mitema sou 'ilixo masua, mo sou Lataua uvikalasinge lexe ngingi ta mitema sou 'ilixo masua mamu. Ia ngaxiu tumalingeu 'ilixo masumasua noxi'a ta menexinge, mo sou Lataua uxii tumalouu 'ilixo masumasua noxinge kalumo. ³⁸ *Io, ngalosi'a ta menexingsi, mo sou Lataua ulosinge kalumo. La uvelu laixe mo utaanu u'ana'ana manina no anu kupomengi, ia utaanu sio mo upaxepaxeesinge sou ngano'u. 'Ilixo sou ngaiti mi ane ngingi nga'oxo ulai noxi'a ta menexinge ne, anusi ane Lataua u'oxo une'e noxinge."

³⁹ *Iesu muvikalane'i la no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, "Itama vile iou seleveenu, la umomomo sou utilau menexu vile iou seleveenu la uasi. Lexe aloxo ne, la ilou ikei italoxo no anu taxa. ⁴⁰ *Xe molomolo vile sou umulimulinu tila noxou ne, umomomo sou uuulixu tilasou ne uasi. Ia lexe anu uno'u lavulavu ukalusi noxou tilasou ne, la sou anu uxali loxo tilasou ne.

⁴¹ Ia tava'u loxovaa, la sou namaisou 'ili'ili se no iou itama vile noxou Lataua e anu loxo vivine, ia namaisou ovu visoxu e muxolu no ieni ne uasi? ⁴² Nini namaisou ovu visoxu no ieni uasi, io loxovaa la sou navikalano vivine lexe, 'Vivilo, ieni uvaxailosi mo axexeenu 'ili'ili no ieni.' La nini loxo itama sou kalavoi manina. Tei, la nini naxexeenu ovu visoxu no ieni o, ka sou namalei lamana laixe sou naxexee 'ili'ili se noxou vivine iou ne."

Ovu Masua La Nene'axu Kalumo ne Masua
(Mat 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ Mukalu, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o la, "Ovu laixe ne, ulavusou unene'a masua uasi. Xe ovu masua ne, ulavusou unene'a laixe uasi. ⁴⁴ Ovuovu ne, ta mitema itongonu no anu ngiaxu. Umomomo sou ta mitema i'elexu lovo temanu no anu lamota anaanaxu uasi, xe umomomo sou i'elexu uaini ngiaxu no anu xuxua uasi. ⁴⁵ Anu aloxo nesi, itama laixe ulaalixu 'ili'ilixo laixe ane muxolu no tanu. Xe itama masua ulaalixu 'ili'ilixo masumasua ane muxolu no tanu. Xo ta mitema ilavusou ipala'alixu no anaxa'a mii ma'ia ane muxolu no nano no tane'i."

Ta Mitema sou Itulusou Tani Mitulusou Tani Iou Tamei
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ *Mukalu, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o la, "Ngingi ngamoxo'ilo lexe, 'Tila noxixe, Tila noxixe.' Ia loxovaa, la sou ngalomuxo sou ngamulinu vaikala noxilo uasi 'o? ⁴⁷ Itama ane une'e noxilo mo ulomusou vaikalaxeni xe umulinu, la avikalangengi lexe anu itama ne a loxovaa? ⁴⁸ Anu ne, aloxo

itema e mu'asou taxa mulai no lia muxalisou lavo'o, la mutulusou tani teiteixi no anu. Ili'i xe uali musili xe lexa mu'ani, la tani ne ukuni uasisi xo anu mutulu musiatoto pekia'u no lavo'o kisou. ⁴⁹ Ia itema vile ulomusou vaikalaxeni, ia umulunu uasi ne, anu aloxo itema e mutulusou tani no lia vitavitanisi. Ili'i xe uali musili, xe lexa mu'ani, la tani ne mulapau alaxu vilesisi la mumamulo avile.”

7

Itema Tila Noxi'a ta Mitema sou 'Oto'oto Mumulaxu Tanu Noxou Iesu (Mat 8:5-13; Ioa 4:43-54)

¹ Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou e mipita sou milomusou ne mukalu, la Anu mu'unalai no tuala ne Kapenaumu. ² La itema sou xaixai noxou tila noxi'a ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto, mupipiena mo anu sou usoli. Ia tilasou ne, mumasaxau misevile. ³ Ia no voxo ane ne, la mulomusou lexe Iesu muxali ne Kapenaumu. La sou anu mupalusi'a ta tatila noxi'a ta Iutaia milai milinga noxou Iesu lexe une'e mo upamaulinu itema sou xaixai noxou. ⁴ Ane'i mixali noxou Iesu, la miuoloteteu mo mivikalanu aloxo 'o, “Itema e mupalusixe tene'e ne, anu itema laixe manina. La sou laixe sou nini nasu'ulinu. ⁵ Xo anu mulavusou umasaxaixe nexi ta Iutaia mo anu molu mutulusou taasou lalotu noxixe.” ⁶ La sou anu ilo'a milai.

Milai xe mixali 'ala'alai no tani noxou tila noxi'a ta mitema itemaxu ta'uve sou 'oto'oto ne, la anu mupalusi'a ta menexu se'i milai noxou Iesu sou mivikalanu aloxo 'o, “Tila, napuuneni sou nalai no tani noxou menexixe mamu. Xo anu muvikala lexe anu itema laixe sou u'avaline nalai no tani noxou uasi. ⁷ La sou anu molu une'e uxali noxine uasi. Ia mumasaxa lexe nini navikalasi, la sou itema sou xaixai noxou ne umauli laixe. ⁸ Anu muvikala aloxo ne, xo anu kalumo muxolu no laaxu tila noxou, mo anu kalumo musaxila'a ta mitema sou 'oto'oto noxou, la ane'i mixolu no laaxu la. Uvikalanu vile noxi'a lexe ulai, la anu ulai. Xe uvikalanu vile noxi'a lexe une'e, la anu une'esi. Mo uvikala itema sou xaixai noxou vile lexe u'oxonu mii 'o, la anu u'oxonusi.”

⁹ Iesu mulomusou vaikala noxi'a aloxo ne, la mukuluke ka muxiu mulai noxi'a ta mitema e mimulimulinu, io muvikalane'i aloxo 'o, “Avikalan-gengi, eni axalisou itema vile sou muxamuxaxu tanu noxilo loxo 'o no taiingengi ngingi ta Isilaeli uasi.” ¹⁰ Ta mitema e tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto mupalusi'a ne, milivu milai no taasou, la mimaisou itema sou xaixai noxou ne mumauli laixe mukalu.

Iesu Mutulusou Sema Vile Vaalu 'Ilie

¹¹ Ili'i sevile la, la Iesu ilo'a ta molomolu mo ta mitema tavu'alo miki miyaxa no tuala vile ilemolu lexe Naini. ¹² Anu ilo'a mixali 'alai no iou xalengaxu tuala ne Naini ne, la mixalisi'a ta mitema mitavulenu itema e musoli ne miuatunu. Itema e musoli ne, anu sema vaalu vile 'ilie vilesisi anesi, mo ta mitema tavu'alo no tuala ne mivaitaone sou miuatunu 'ilie ne. ¹³ Xe Tila mumaisie vaalu ne, la tanuxe manina la sou muvikalane lexe, “Natama uasi.”

¹⁴ Muvikalane mukalu, la mulai 'alai no luvu sou mu'italonu avolu no anu. La ta mitema e mitavulenu luvu ne, mitulu. Ia Iesu muvikalanu itema e musoli ne aloxo 'o, “Nini mauulu ne, eni avikalaneni lexe natulu.” ¹⁵ ✧ La itema e musoli ne, muavuti mutalupexa mo musoko sou muvivila avile. La Iesu mu'italonu mulivu noxie nenu.

16 *Xe ta mitema tavu'alo mimaisou aloxo ne, la mimama'u misevile mo mi'itinu Lataua ualasou. La se'i noxi'a mivikala aloxo 'o, "Itama sou palomatana vile tila a muxali noxinge 'o." Xe se'i mivikala aloxo 'o, "Lataua anu a mune'e 'o sou usu'uline'i ta mitema noxou." 17 La sou ta mitema milutunoxu a'alo sou mimii e Iesu mu'oxonu ne, mulai no xalexalee tuatuala mukalusi no xalee lia tila ne Iutaia mo tuatuala se'i 'ala'alai ne Iutaia.

Tali'i Noxou Ioanesi Xe Vaikala Lamana Noxou Iesu sou Ioanesi (Mat 11:1-19)

18 Ioxe, ta molomolo noxou Ioanesi milomusou a'alo sou mimii ane Iesu mu'oxonu ne, la milai mia'aloXu mukalusi noxou Ioanesi. 19 *La sou Ioanesi mu'avali'a ta molomolou tamei sou mupalusi'a milai noxou Tila sou lexe itali'isou aloxo 'o, "Nini itama e Lataua muvikaIa lamana tei sine lexe usovaneni nane'e ano 'o? Uasi? Nexi taxomaiau itama vile anu a uao?"

20 Tamei ne, mixali noxou Iesu mukalu, la mivikalanu aloxo 'o, "Tila noxixe Ioanesi mupalusixe sou tatali'isine lexe, 'Nini mitema e Lataua muvikaIa lamana tei lexe usovaneni nane'e ano 'o? Uasi? Nexi taxomaiou itama vile anu a uao?'"

21 No voxo ngiou ane ne, la Iesu mupamauline'i ta mitema tavu'alo ane pipiena iouiou mu'oxone'i mo ane'i ane ta ulee ta masumasua mixolu noxi'a xe mupamauline'i ta mitema tavu'alo ane'i ane ie'i seIeveenu kalumo. 22 *La sou Iesu mukolinu tali'i noxou Ioanesi, la muvikaIane'i ilou aloxo 'o, "Ngingi nongou ngalivu mo ngavikaIalanu Ioanesi sou mii ma'ia ane ngingi nongou ngemaisou mo ngelomusou 'o. Mimii e ngemaisou mo ngelomusou ne aloxo 'o. Ane'i ane ie'i seIeveenu ne, ane'i mimalei laixe mo ane'i ane tava'a musoisoli ne, ane'i a mimuama'u'i mo ane'i ane vulukali mu'ou vasime'a ne, ane'i a vasime'a laixe mo ane'i ane sangali'a mutomutumou ne, ane'i a milomu laixe mo ane'i ane misoisoli ne, ane'i a mimauli. Xe ane'i ane lavulutii'a uasi ne, ane'i milomusou a'alo laixe noxou Lataua. 23 Aloxo ne, la sou Lataua ualasou 'ena'ei ane xavutalau mutulu vilesisi noxilo, ia ukalipala mo ulapau uasi."

24 Ioxe, ta mitema tamei e Ioanesi mupalusi'a mine'e ne, milivu mukalu, la sou Iesu muavuti sou muvikaIane'i ta mitema lamana sou Ioanesi aloxo 'o, "No voxo ane ngingi ngelai no xalee lia vitanisi ne sou lexe ngamaisou mii ma'ia? Ngelai ne sou lexe ngamaisou visoviso voloxu no mine atume uiliilisou? 25 Lexe uasi, la ngelai sou lexe ngamaisou mii ma'ia ne? Ngelai ne sou lexe ngamaisou itama vile mutokolomo lailaixe? Uasi. Ta mitema ane lavulutii'a tapiena xe itokolomo lailaixe mo i'ani'ani lailaixe ne, ixolu no taasi'a ta tatananu tualasi. 26 *Lexe uasi, la ngingi ngelai sou lexe ngamaisou mii ma'ia ne? Ngelai sou lexe ngamaisou itama sou palomatana vile ne? Ani, eni avikalangengi lexe ngingi ngelai sou lexe ngemaisou itama vile ne anu tila noxi'a ta mitema sou palomatana ane tei. 27 *Itama ane nesi, ane'i mikaukavusou muxolu no nano no Lavuku Tavuna teinu lexe, 'Lataua upalusou itama vile sou a'alo noxou, sou uulaxuneni Tila mo upaipounu vote'isine tei.'

28 Eni avikalangengi aloxo 'o. Ioanesi ne, anu tatila manina noxi'a ta mitema mukalusi no lia 'o. Ia itama ane uxali kitu'a manina no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua, la anu utila noxou Ioanesi."

29 *Ta mitema tavu'alo mukalusi mo ta mitema sou itaxusou lamoli kalumo, milomusou vaikala noxou Iesu aloxo ne, la milavu lexe 'ili'ilixu

noxou Lataua ne mulapu manina. Xo ane'i milai noxou Ioanesi sou anu mu'ulosi'a tei. ³⁰ ✨ Ia ta Palisaio ilo'a ta mitema sou lapuloto ne imasaxa sou imulinu masaxa noxou Lataua si'a ne uasi. Xo ane'i ilai noxou Ioanesi sou anu u'ulosi'a tei uasi.

³¹ Mukalu, la sou Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, "Lexe eni amasaxa sou avikala tovola'isi'a ta mitema vaimomo 'o, la atovola'ine'i a loxovaa? Ane'i a loxo ma'i? ³² Ane'i a loxo ta molomolo e ixoxolu la'oluxa'a vilesisi no loxomala, io i'ava noxi'a ngato'o aloxo 'o, 'Nexi tetau vei lexe sou ngingi ngalei, ia ngingi ngamasaxa sou ngalei uasi. Mo nexi tematengalei kalumo, ia ngingi ngamasaxa sou ngatama uasi.'

³³ La sou ngingi ne aloxo ta molomolo ne, xo Ioanesi sou u'ulosi'a ta mitema muxali xe u'ani veleti uasi mo uieux uaini lexaxu uasi, la ngingi ngevikala lexe, 'Ulee masua a uxolu noxou ne.' ³⁴ ✨ Io, Itema 'Olu muxali xe mu'ani'ani mo muie, la ngingi ngevikalasou lexe, 'Ngamaisou. Anu itema sou vunekaina mo uie u'oki manina. Mo Anu uvaitami noxi'a ta mitema sou itaxusou lamoli ilo'a ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua.' ³⁵ Ngingi ngevikalasilo aloxo ne, ia ane'i ane milavusou Lataua la milavusou lexe lavulavu noxou Lataua ne, anu maninasou."

Sema Vile Minixi'u Ueli E Tuma'u Lailaixe sou Iesu Tava'u

³⁶ Iesu muvikalane'i mukalu, la Palisaio vile mu'avalou Iesu sou lexe ulai u'ani no tani noxou. La sou Iesu mulai muxolu no tani noxou sou lexe u'ani. ³⁷ ✨ La sema sou 'ili'ilixu masumasua vile e ixoxolu no tuala ane ne, milavusou lexe Iesu anu a u'ani'ani no taasou Palisaio ane ne. La sou ane mino'u ueli e tuma'u lailaixe vexasou vile mine'enu no tani. ³⁸ Mixali no tani, la milai mitulu no tumalou Iesu 'alai no tava'u, ia itatama. Xe iei lexaxu munixi mulu'e sou miuinu Iesu tava'u mukalu, la milutunu no anu kisie laxusou. Mukalu, la ane mitimu tava'u sou mi'osasou xe minixi'u ueli e tuma'u lailaixe no anu.

³⁹ Xe Palisaio ualasou lexe Saimoni e mu'avalou Iesu mune'e ne, mu-maisie sema ne no mine mi'oxonu Iesu aloxo ne, la tanu muvikala aloxo 'o, "Lexe mitema ano 'o ne Anu itema sou palomatana manina, la Anu ulavusie lexe 'ena'ei ane ikakasou 'o mo ulavusou 'ili'ilixoe kalumo. Xo ane sema sou 'ili'ilixu masumasua."

⁴⁰ Saimoni muxavutala aloxo ne, la Iesu mulavusou. La sou muvikalane aloxo 'o, "Saimoni, Nalomu. Eni vaikala vile sou avikalanenixu aloxo 'o."

La sou Saimoni muvikalane lexe, "Itema sou ulosixe lavulavu, nalemolu vaikalameni ne."

⁴¹ La Iesu muvikalane aloxo 'o, "Ta mitema tamei mino'u itema vile lamoli, io lexe ili'i la ikolinu. Vile noxi'a muno'u Denalia itemaxu mavulovexa tamei mo itemaxu ta'uve (500) xe vile muno'u Denalia mavulovexa ta'uve (50). ⁴² Ia ane'i ilou imomomo sou ikolinu uasi. Loxo ne, la sou moosou lamoli ne muvikalane'i ilou lexe mamu sou ikolinu. Ioxe, nini naxavutala lexe 'ena'ei noxi'a ilou ane umasaxau mitema ne musuku?"

⁴³ La Saimoni mukolinu aloxo 'o, "Eni exavutala lexe mitema ane muno'u lamoli tatila, io moosou muvikalane lexe mamu sou ukolinu."

Iesu mulomusou aloxo ne, la muvikalane lexe, "Xavutalameni ne, mulapu manina."

⁴⁴ Mukalu, la Iesu muxiu sou iou mulai noxie sema ne, io muvikalane Saimoni aloxo 'o, "Nini nemişie sema 'o? Eni e'una no taasine 'o, la nini

natau lexa sou nauinu tava'ilo uasi. Ia sema ano 'o ne, ane miuinu tava'ilo no 'a iei lexaxu mo miasou no anu kisie laxusou. ⁴⁵ Mo nini natimu xaleeleli sou na'osasilu uasi. Ia sema ano 'o ne, ane mitimunu tava'ilo ne no mine eni e'una mo. ⁴⁶ Mo nini nanixi'u ueli e tuma'u lailaixe no kisilo uasi. Ia sema 'o nesi, ane minixiu no tava'ilo. ⁴⁷ Aloxo ne, la sou eni avikalaneni lexe ane sema 'o mimaxa'u masaxasilu tila musuku, xo Lataua muxiu tumalouou 'ili'ilixu masumasua noxie. Ia mitema e mu'oxonu 'ili'ilixu masumasua tavu'alo, ia Lataua muxiu tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxou ta'eisi, la anu umaxa'u masaxasou Lataua ne sevile kitu'asi."

⁴⁸ Iesu muvikalane aloxo ne mukalu, la muvikalane sema ne aloxo, "Eni exiunu tumalilou 'ili'ilixu masumasua noxine mukalu ne."

⁴⁹ Ta mitema e mixolu mipita sou 'ani'ani ne, milomusou muvikala aloxo ne, la ane'i miavutu sou muvikalane'i ngatongato'lo aloxo 'o, "Itema ano 'o ne, anu itema ma'i, la sou uxiunu tumalouu 'ili'ilixu masumasua 'o?"

⁵⁰ *La Iesu muvikalane sema ne aloxo 'o, "Nini nemulaxu taneni noxilo, la sou Lataua mupamaulineni. Nini nalai, no 'a opo se'isisi."

8

Vaikala Tovola'i sou Itema Usu'a Ovu Ngiaxu (Mat 13:1-17; Mak 4:1-12)

¹ Xe ili'i, la Iesu muxixaoxao no tuatuala se'i tatatila xe se'i kitukitu'a sou mua'aloi'a ta mitema sou a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua. La ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei kalumo a mimulinu ne. ² *Mo ta sema mose'i e tei la Iesu mukusai'a ta ulee ta masumasua noxi'a mo mupamauline'i no anu pipienaxa'a ne, ane'i a imumulinu kalumo. Vile ualasio lexe Malia sie Maxatale e Iesu mukusai'a ta ulee ta masumasua muxatele tamei noxie. ³ Xe vile ualasio lexe Ioana e Kusa semau. Io, Kusa ne, anu itema tila noxi'a ane'i ane isaxila'u tani noxou Elodesi. Xe Susana ilo'a ta sema tapiena mose'i la mimuline'i Iesu ilo'a ta molomolo noxou. Ane'i ta sema ane ne, mimolo mimii noxi'a sou isu'usu'uline'i Iesu ilo'a ta molomolo noxou no anu.

⁴ Ta mitema tavu'alo mixali mipita noxou Iesu, ia ta mitema me'a no tuatuala kalumo mixaxali sie sou mipita noxou, la Iesu muvikala tovola'i vile mulai noxi'a aloxo 'o, ⁵ "No voxu vile, la itema vile mulai no xai sou usu'anu ovu ngiaxu. No mine anu ususu'anu ovu ngiaxu ne, la se'i mulapalapau no vote'i. La ta mitema mimalomaloxou xe ta ngiala mi'ou. ⁶ Xe mose'i mulapalapau no lavolavo'o. La mupau, ia muxalo la. Xo lia siliu uasi. ⁷ Xe mose'i mulapalapau no xuxua tanutanu, xe muleme la xuxua ne muisiisinu mole uleme laixe sou unene'a uasi. ⁸ Ia mose'i mulapalapau no lia laixe mole muleme muxali tila sou munene'a. Mose'i muxalixu ngiaxu itemaxu ta'uve (100)."

Iesu muvikala tavola'i mulai noxi'a mukalu, la mu'ava noxi'a aloxo 'o, "Itema ane anu mulavu lexe anu sangalou a uxoxolu sou ulolomu no anu, la laixe lexe anu ulomusou vaikala ane ne no anu."

⁹ Ioxe, ta molomolo noxou Iesu milomusou vaikala tovola'i noxou ne, ia ilamana no anu uasi. La sou ane'i mitali'isou Iesu lexe ulamanalixa'a no anu vaikala tovola'i ne laaxu. ¹⁰ *La sou Iesu mulamanalixa'a no anu aloxo 'o, "Lataua mulosiengixu laaxu vaikala mutalume sou saxisaxila'u noxou. Ia ta mitema va'axu ilomusou vaivaikala latala ne no anu vaikala tovola'isi. Mo sou,

'ane'i imalei, ia imaisou mii vile uasi,

mo ilolomu, ia ilavusou mii vile uasi.’

¹¹ Ioxe, vaikala tovola'i ane ne, laaxu aloxo 'o. Ovu ngiaxu ne, anu musosovosou vaikala noxou Lataua. ¹² Vaikala ane anu musu'anu xe mulapau no vote'i ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua, ia Satani une'e la uxexeenu vaikala ane Lataua mutounu no opone'i ne alaxu vilesisi. Xo Satani uxavutala lexe loxo 'o io ane'i imulaxu tane'i noxou Lataua, la Lataua upamauline'i. ¹³ Xe vaikala ane anu musu'anu, io mulapau no lavolavo'o ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua la ino'u palea mo i'osasou. Ia tava'u xo uliuli'a uasi, la vaikala ne uxolu maxuveeni uasi. Xe no anu voxo ane loxo tovtotovo uxali noxi'a, la ane'i ilapau alaxu vilesisi. ¹⁴ Xe Vaikala ane anu musu'anu xe mulapau no xuxua tanu ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua ne. Ia ane'i imulinu masaxa noxi'a sou ixavutala piena no anu mauli ilou xoluxolu no lia 'o mo imasaxa lexe i'a lavuluti piena mo opone'i uisuisuxu mimii iouiou, la sou anu mimii ane ne uvasou vaikalau Lataua la unene'a uasi. ¹⁵ Ia vaikala ane musu'anu xe mulapau no lia laixe ne, anu loxo ta mitema ane ilomusou vaikala noxou Lataua no anu opone'i lailaixe manina, la ino'u mo itetelisou pekia'u la inene'a.”

Telu Utulu Teitexi no Valovalou sou Ukaa

(Mak 4:21-25)

¹⁶ *Jesu muavuti, la muvikala aloxo 'o la, “Itema vile umomomo sou u'elaxu telu ka utulu pupunisou xe utalumeu no lia no laaxu luu uasi. Ia anu utulusou teitexi no valovalou, mo sou ta mitema e i'una no tani ne, la imaisou lamana ane ne. ¹⁷ *Xo mimii ukalusi ane mutalume ne, ili'i la anu upala'a. Mo mimii ukalusi ane ta mitema mivauvasou mo a uai ne, ili'i la upala'a no taatexa. ¹⁸ *Aloxo ne, la sou ngingi ngalaxa'ingengi sou ngalomusou vaikala. Xo lexe itema vile mimiu favu'alo seville, la Lataua ulosou mose'i la. Ia lexe itema ane miumiu uasi, ia uxavutala lexe anu miu seville ne, la Lataua uxexee noxou.”

Iesu Nenu Ilo'a ta Vimovimou

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Xe ili'i, la Iesu nenu ilo'a ta vimovimou mine'e sou lexe imaisou, ia ane'i imomomo sou ixali noxou uasi. Xo ta mitema tapiena musuku, la mitaluxa'a. ²⁰ La sou itema vile muvikalanu Iesu aloxo 'o, “Nenine ilo'a ta vivine ane'i a itutulu no ale sou imasaxa lexe imaisine.”

²¹ La Anu mukolinu vaikala noxou mitema ne aloxo 'o, “Ane'i ane ilomusou vaikala noxou Lataua mo imulinu, la ane'i ne eni nenilo mo ta vivilo.”

Iesu Mukaitolone'i Sivo Ilou Xasi

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² No voxo vile ili'i, la Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou lexe, “Nenge'a talai no kupa xalee vile.” La sou ane'i ilo'a mitelo no anu uaxa sou milai. ²³ Ane'i mivole uaxa ne lexe sou ilai xalee vile, la Iesu mupasipaa la muai. Ia atume vile tatila mulisou kupa, la muavutinoxu xasi tatila mole lexa mu'una no anu uaxa mo 'alai sou i'uo'uou.

²⁴ La sou ane'i milai mitulusou Iesu sou mivikalane'i lexe, “Tilasixe, tilasixe. Natulu mo nasu'ulinenge, xo nenge asou ta'uo'uou!”

Xe Iesu muavuti mutulu, la mukaitolone'i atume ilou xasi tila ne. La atume ilou xasi tila ne, tasiauxa'a avile mo lexa loxo'u muai se'isisi.

²⁵ Mukalu, la sou Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Loxovaa, la sou ngingi ngamuxaxu tangengi noxilo uasi 'o?"

Iesu mu'oxo aloxo ne xe ane'i mimaisou, la ane'i mikuluke mo mimama'u. La sou muvikalane'i ngatongato'o aloxo, "Itama ano 'o ne, Anu itama ma'i 'o? La sou atume ilou xasi milomuxu vaikalau 'o."

*Iesu Mukusau Ulee Vile Masua Muxolu Noxou Mitema Vile
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Ane'i mivole uaxa no anu kupa ne Xalilaia, la milai mixali no xalee vile no xalee lia tila ne Xelasene. ²⁷ Xe Iesu mulli'e muuatu no uaxa sou lexe ulai no ale. La mitema vile e ulee masua muxolu noxou ne, molu no tuala ane ne mune'e muxalisou Iesu. Itama ane ne, anu ulavusou usakii malo uasi mo ulavusou uxoxolu no tani vile uasi maxuveeni manina. Ia ulavusou uxoxolu no loulousi'a ta mitemasi. ²⁸ Io, no mine anu mumaisou Iesu, la anu mu'ava tatila ka mulapau noxou Iesu tava'u. Io anu muunga toxoxa'a mulai noxou Iesu sou muvikalala aloxo 'o, "Iesu, nini Lataua e muxolu teiteixi manina 'Olu. Nini nemasaxa lexe na'oxonu ma'ia noxilo? Eni alingaine lexe mamu sou na'oxo masua noxilo!" ²⁹ Anu mu'ava tatila aloxo ne, xo Iesu muvikalala pekia'u mulai noxou lexe uxexesou mitema ne. Xo ta mitema e isaxila'u itama ne, misakisakiinu avolu ilou tava'u no anu xalolo. Ia alaxu tavu'alo, xe ulee masua ne u'aisou, la anu uxotosou xalolo ane ne. Io, ulee masua ne ulaixu no xalee lia ane ta mitema ixolu no anu uasi.

³⁰ La Iesu mutali'isou aloxo 'o, "Ualasinge a loxovaa?"

La anu mukolinu aloxo 'o, "Ualasilole lexe Lexioni." Xo ta ulee ta masumasua tavu'alo mixolu mipita noxou. ³¹ Ane'i milinga noxou Iesu alaxu tavu'alo lexe mamu sou Anu ukusai'a ilai no taxa e kaluxusou uasi.

³² Ia, ta memee la'oluxa'a vile toxoxa'a a i'ani'ani no laxa'ilu vile 'alai ne. La sou ta ulee ta masua ne, milinga pekia'u noxou Iesu lexe upalusi'a ilai i'una noxi'a ta memee ne. La Iesu muvikalala lexe ilai i'una noxi'a. ³³ La sou ane'i mixexesou mitema ane ne, io milai mi'una noxi'a ta memee. Mi'una noxi'a, la ta memee la'oluxa'a ne miia'uxu milu'e no tava'u maea e no kupa ne, la mi'uo'uo mole misoisoli mukalu.

³⁴ Xe ta mitema sou isaxila'a ta memee ne, mimaisou mii ane ne, la mi'ume'ume sou milai mia'alo no tuala xe tuatuala ane muxoluxolu no pa'upa'umolu tuala ne. ³⁵ La sou ta mitema sou tuatuala ne mine'e sou mimaisou mii ma'ia ane muxali ne. Mine'e xe mixali noxou Iesu, la mimaisou itama e ta ulee ta masumasua mi'aisou ne a mutokolomo mo a uxoxolu noxou Iesu tava'u. Xavutalau ne, mulamana ia uxovulaulau la uasi. Ta motu mimaisou aloxo ne, la mimama'u misevile. ³⁶ Xe ta mitema ane ane'i mimaisou mii ane ne, mia'alo'i'a ta mitema ane mixali ne sou imaisou itama ane ta ulee ta masumasua mixolu noxou ne, muxali laixe. ³⁷ Xe ta mitema latala no xalee lia tila ne Xelasene miavuti, la muvikalalanu Iesu pekia'u lexe Anu uxexesi'a. Xo ane'i mimama'u manina. La sou Iesu mutelo no anu uaxa sou mulai.

³⁸⁻³⁹ Ioxe, Iesu asou lexe utelai no anu uaxa, la itama e ta ulee ta masumasua mixolu noxou ne, mutali'isou pekia'u lexe anu umulinu mo ilou ilai. Ia Iesu mulivusou, la muvikalalanu lexe, "Nalai no tualasine mo nalai noxi'a ta minemineni la naa'aloxu mimii latala ane Lataua mu'oxonu noxine." La sou, anu itama ne mulai la musoko sou mua'alo'i'a ta mitema mukalusi no tualasou no anu mimii latala e Iesu mu'oxonu noxou ne.

*Molomolo Sema Misoli Ilee Sema E Sialu Mulu'e Noxie
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Ioxe, Iesu mulivu mune'e no kupa pa'umolu xalee vile, la ta mitema tavu'alo misevile milooxu sou misexelaxu. Xo ane'i mixolu ne imulaxu

tane'i sousi. ⁴¹ La itema vile sou usaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne, mulasou lexe Iairo ne mune'e muxali. Mune'e muxali noxou Iesu, la mulapau mulu'e noxou Iesu tava'u, sou mukatu pekia'u lexe Iesu ulai no taasou. ⁴² Xo anu 'olu sema se vilesisi kitu'a ne, ane asou isoli. Ane tauu iexe loxo mavulovexa mo mulu'e no lia tamei.

La sou Iesu mulutu sou ilou milai. Ilou milai ne, la ta mitema tavu'alo ne mimulinu, la mitomu manina. ⁴³ Mo sema vile mine'e kalumo. Ane sema ne, sialu ululu'e noxie, la ukalu noxie uasi. Muxolu tauu ie mavulovexa mo mulu'e no lia tamei. La itema vile umomomo sou upamauline uasi. ⁴⁴ Ane mine'e mimulinu Iesu 'alai no tumalou, ka mikasou tokolomoxu e veveeni ne telexu. La sialu ne, mutalo mo mukalu avile.

⁴⁵ La Iesu muavuti la mutali'isi'a ta mitema aloxo 'o, "Ngingi 'ena'ei ane mukasilo 'o?" La ane'i mikolinu lexe, "Nexi takasine uasi." Ia Pita muavuti la muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Tila, nini nalavusou lexe ta mitema tavu'alo musuku ane mipita 'o la sou misousouneni ne uasi?"

⁴⁶ Xe Iesu muvikalalo aloxo 'o, "Eni elavu lexe ngingi vile a mukasilo 'o, xo eni examuli xavi noxilo a muxexesilo."

⁴⁷ Anu muvikalalo aloxo ne, la sema ne milavu lexe ane imomomo sou italume uasi. La sou ane mi'olo'olo mine'e sou milapau noxou Iesu tava'u. Xe no ie'i ta mitema tavu'alo ne, la ane mivikalalo lamana lexe tava'u loxovaa la sou ane mikasou Iesu ne mo mivikalalo lamana kalumo lexe pipienaxe ne a muxexesie mo ane laixene avile. ⁴⁸ ✠ La Iesu muvikalane aloxo 'o, "Alixeni, nini nemulaxu taneni noxilo, la sou pipiena noxine ne a mukalu. Nalai, ia oponeni uai se'isisi."

⁴⁹ No mine Iesu uao uvivikalalo sio, ia ta mitema se'i me'a no taasou Iairo, anu itema sou usaxisaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, mine'e mivikalalanu aloxo 'o, "Iline sema ne a misoli ne. Ia na'ausou itema sou uosinge lavulavu ne malaxo mamu."

⁵⁰ Iesu mulomusou vaikala ane ne, la muvikalalanu Iairo aloxo 'o, "Na'olo'olo mamu. Ia namuxaxu taneni noxilosi, la 'iline ne imauli."

⁵¹ Ioxe, Iesu mulai muxali no tani noxou Iairo, la Iesu muno'a Pita ilo'a Ioanesi ilou Iakovo mo molomolo sema ne mamie ilee neniesi sou ilo'a mi'unalai no tani. Xo Iesu umasaxa lexe evile la umuline'i uasi. ⁵² Iesu mu'unalai no tani, la mumaisi'a ta mitema tane'ixe molomolo ne mo itatamasie. Xe Iesu muavuti, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngatama mamu. Xo ane isoli uasi, ane miiasi ane."

⁵³ Iesu muvikalalo aloxo ne, la ane'i mikekeiou xo milavusou lexe ane misoli. ⁵⁴ Ia Anu muavuti la mukasi vaxa no avole, ka sou muvikalane aloxo 'o, "Alixeni seo, nini natulu!" ⁵⁵ Iesu muvikalane aloxo ne, la uleenu mulivu mune'e mu'una noxie. La ane mitulu alaxu vilesisi. Mukalu, la Iesu muvikalane'i lexe ilosie 'ani sou i'ou. ⁵⁶ Molomolo ne mamie ilee nenie mimaisou aloxo ne, la mikuluke manina. Ia Iesu muvikalalo pekia'u noxi'a ilou aloxo 'o, "Masi la, ngingi ngongou ngavikalalanu itema vile sou mimii ane muxali 'o, mamu."

9

Iesu Mupalusi'a ta Molomolo Noxou Mavulovexa Mo Mulu'e no Lia Tamei (Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Xe ili'i, la sou Iesu mu'avali'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei ne mine'e noxou. Mine'e mukalu, la muvikalane'i xe mulosi'a xavi sou ikusai'a ta ulee ta masumasua ukalausi e mixolu noxi'a

ta mitema mo ipamauline'i ta mitema no anu pipienaxa'a. ² Xe muavuti, la mupalusi'a milai sou ia'aloxu a'alo sou saxisaxila'u noxou Lataua xe ipamauline'i ta mitema e mipipiena. ³ *Mupalusi'a, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngalai, io ngano'u mii vile no anu muamua'ingenge ne uasi. Ngano'u vilaxongenge mo tivamengi mo la'ilalingenge mo lamolimengi xe tokolomomengi tamei mamu. ⁴ Xe ngalai no tuala vile xe nga'unalai no tani vile, la ngaxolu anesi, ulai utalo no voxo ane sou ngingi nga'umesou tuala ane ne. ⁵ Ia lexe ta mitema sou tuala ane ne, i'avalinge mo ino'inge i'unangengi no taasi'a uasi, la ngavutasou lomulo no tava'inge ne uxexee, ia ngingi ngasukousou tuala ane ne. Nga'oxo aloxo ne, mo sou ane'i ilavu lexe Lataua ulosi'a navunavu no anu 'ilixu ane ane'i mi'oxonu noxinge ne." ⁶ Ioxe, ane'i milomu noxou aloxo ne mukalu, la milutusou milai no tuatuala sou mia'aloxu a'alo laixe noxou Lataua mo mipamauline'i ta mitema mukalusi no anu pipienaxa'a.

⁷ *Ioxe, ta mitema mimaisou xaixai e Iesu mu'oxonu ne, la sou ane'i milai mia'aloxu noxou tatananu tuala e ualasou lexe Elodesi. La anu tanu lili, xo ta mitema se'i mivikala lexe Ioanesi e musoli ne a mumauli ne la. ⁸ Xe mose'i mivikala lexe Eliasi anu a muxali ne, xe mose'i la mivikala lexe anu vile noxi'a ta mitema sou palomatana tatei a mumauli la ne. ⁹ *Ia Elodesi mulomusou vaikala ane ne, la muvikala aloxo 'o, "Ioanesi ne, eni epalusi'a la mixotonu xolanu ne. Io mitema ane ne, Anu itema ma'i, la sou eni alomusou a'alo sou mimii ane anu u'oxo'oxonu ne?" La sou anu utovo sou lexe umaisou Iesu.

Iesu Mulosi'a ta Mitema 5,000 'Ani

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Ioa 6:1-14)

¹⁰ Ioxe, ta mitema sou xaixai noxou Iesu milivu mine'e mukalu, la ane'i mia'aloxu mimii ane ane'i mi'oxonu. Xe mukalu, la Iesu muno'a sou ilo'a mitalumexa'a ta mitema ne, sou milai no tuala vile ilemo lexe Vetesaida sou lexe ima'ila. ¹¹ Ilo'a milai ne, io ta mitema tavu'alo milavusi'a. La sou ane'i milutu sou mimuline'i milai. Ia Iesu mumaisi'a aloxo ne, la musixelaxa'asi mo mua'aloi'a no anu saxisaxila'u noxou Lataua xe mupamauline'i ane'i ane mipipiena kalumo.

¹² Ilo'a mixoxolu ane xoo mole aso mulu'elai, la sou ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei ne mine'e mixali noxou, la mivikalanu aloxo 'o, "Laixe lexe nini napalusi'a ta mitema ukalusi 'o mo ilai no tuatuala ane 'ala'alai 'o xe pa'upa'umolu tuatuala ne sou ilotoxa'a la'ilali mo ikamulisi'a tani sou iai no anu. Xo nenge texoxolu 'o no xalee tani ane ta mitema ixolu no anu uasi."

¹³ Ia Anu muavuti la mukolinu vaikalai'a aloxo 'o, "Ngingi menge ngalosi'a 'ani'ani."

Xe ane'i miavuti la mikolinu Iesu aloxo 'o, "Ia lexe nenge tamomomosou talotonu la'ilalixa'a ta mitema latala 'o uasi, la nexi teno'u veleti ta'uve xe sinana tameisi 'a uai 'o."

¹⁴ (Ta mulusi ne, itititisi'a umomomo loxo itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei mo itemaxu mavulovexa ta'uve 5,000.) Ia Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Ngingi ngavikalane'i ta mitema ne lexe ixoloxolu no lia la'ola'oluxa'a mavulovexa ta'uta'uve." ¹⁵ La sou ta molomolo noxou mi'oxonu aloxo ne noxi'a ta mitema ne sou mixoluxolu no lia. ¹⁶ Xe mukalu, la sou Iesu muno'u veleti ta'uve xe sinana tamei ne. Io iou mutelo no opo loxotolo sou muvikala laixe musuku mulai noxou Lataua. Xe mukalu, la sou Anu muse'ise'i veleti ilou sinana ne ka mulosi'a ta molomolo

noxou ne sou mivélunu noxi'a ta mitema ne. ¹⁷ La ane'i ta mitema mukalusi ne, mi'ani'ani xoo mole mi'ana'ana manina. Io ikalusou uasi. La sou ta molomolo noxou mino'u lakela mavulovexa mo mulu'e no lia tamei sou mine'e mitaataanu veleti ilou sinana pa'upa'usou ane ane'i ikalusou uasi ne.

Palapala'anixu Noxou Pita sou Iesu
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ No voxo vile mine Iesu anusisi mulai sou mulinga mulai noxou Lataua, la ta molomolo noxou mimulinu. La Anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Ta mitema tavu'alo 'o ilemelo lexe eni 'ena'ei?"

¹⁹ *Xe ane'i miavuti, la mikolinu aloxo 'o, "Mose'i ivikala lexe nini Ioanesi e itema sou u'ulosi'a ta mitema, xe mose'i ivikala lexe nini Eliasi, xe mose'i la ivikala lexe nini vile noxi'a ta mitema sou palomatana e tatei anu a mumauli la 'o."

²⁰ *Xe Anu muavuti la mutali'i vaxa noxi'a aloxo 'o, "Ia ngingi, la ngavikala lexe eni 'ena'ei?"

Xe Pita muavuti, la mukolinu aloxo 'o, "Nini ne, nini Kalisito ane Lataua mupalusine nene'e no lia 'o."

²¹ Xe Iesu muavuti, la muvikalane'i pekia'u sou ia'aloi'a ta mitema no anu mamu. ²² *Mukalu, la Iesu muvikalane'i la aloxo, "Ulai ili'i, la itema 'Olu ne utavule navunavu piena misevile mo ta tatila ilo'a ta tatila noxi'a ta aili'i mo ta mitema sou lapuloto ixiu tumali'au, la ivau usoli. Ia voxo tatalu ukalu, la Anu utulu."

²³ *Xe muvikalane'i aloxo 'o la, "Lexe evile umasaxa sou umulileli, la anu uxiiunu tumalouu masaxa noxou, ia une'e mo utavulenu tu'tutu'umaxu no voxovoxo loxo eni atavulenu 'o mo umulileli, mo usoli loxo eni asoli 'o."

²⁴ *Xo itema ane tanuxu mauxu sou vasimolu, la u'oxovaunu mauli ane kaluxu uasi. Ia itema ane tanuxu mauxu sou vasimolu uasi, io u'italonu une'e noxilo, la anu uno'u mauli ane kaluxu uasi. ²⁵ Mo lexe itema vile uno'u mimii latala sou lialia 'o ukalusi, ia uxovulaunu uleenu, la mimii sou lialia e anu uno'u ne, usu'ulinu sou ulivunoxu mauxu a loxovaa? ²⁶ *Xe itema ane umaela noxilo mo umaela sou ua'aloxu vaikala noxilo, la itema 'Olu kalumo umaela noxou no anu voxo ane Anu ulivu une'e no anu lamana noxou mo lamana noxou Momu ilo'a ta angelo noxou. ²⁷ Eni avikalangengi manina musuku aloxo 'o. Ta mitema se'i ane'i itutulu 'o ne, umomomo sou isoli uao, ia imaisou saxisaxila'u noxou Lataua ne uxali."

Iesu Vasimolu Muxali Iou Vilemo
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Ioxe, Iesu muvikalane'i aloxo ne mukalu, io loxo voxo ta'uve mo muxatele tatalu mukalu, la Anu muno'a Pita ilou Ioanesi mo Iakovo. La ilo'a mitelai no laxa'ilu vile teitexi sou ilinga ulai noxou Lataua. ²⁹ Anu Iesu ulilinga noxou Lataua sio, la vasimolu ne muxiu. Tokolomoxu kalumo ne, muxiu mo muxali mukea loxo lele'e lamixu. ³⁰ Xe ta molomolo noxou tatalu ne mimalei loxo 'o, la mimaisi'a Mosesi ilou Eliasi ³¹ *mipala'a mixali no anu lamana toxoxa'a mo mitulu no pa'umolu Iesu sou ilo'a mivivikala. Ane'i ilo'a mivivikalasou soli noxou Iesu e asou lexe uxali noxou ne Ielusalemu loxo Lataua mumasaxa. ³² *Pita ilo'a ta menexu ne, ie'i uvuvu manina. Ia no mine ie'i mukala, la mimaisi'a ta mitema tamei ilo'a Iesu itutulu. ³³ No mine ta tamei ne sou i'umesou Iesu, la Pita muavuti

* 9:19: Luk 9:7-8   ✧ 9:20: Ioa 6:68-69   ✧ 9:22: Luk 9:44; 18:32-33   ✧ 9:23: Mat 10:38; Luk 14:27   ✧ 9:24: Mat 10:39; Luk 17:33; Ioa 12:25   ✧ 9:26: Mat 10:33; Luk 12:9   ✧ 9:31: Luk 9:22
✧ 9:32: 2Pi 1:16-18

sou muvikalava vaxa noxou Iesu aloxo 'o, “Tila, anu laixe noxinge lexe nenge taxolu ano 'o mo ta'alaxu tani alelaxu tatalu. Nini sine vile xe Mosesi sou vile xe Eliasi sou vile.” (Pita muvikalava aloxo ne, ia anu ulavusou lexe anu mulemolu mii ma'ia ne uasi.)

³⁴ Xe anu uvivikalava sio, la tamuxalava vile mune'e la muvausi'ava ilova mukalusi. La ane'i mi'ume. ³⁵ ✨La ane'i milomusou vaikalava vile molu no nano no anu tamuxalava mune'e aloxo 'o, “Eni 'alixeni mulu Anu ano 'o ne eni esosovosou. Ngingi ngalomu noxou.” ³⁶ Milomusou vaikalava aloxo ne mukalu xe ane'i mimalei loxo 'o, la imaisou evile la uasi, ia Iesu anusisi 'ava mututulu ne. Ta molomolo noxou tatalu ne, mimolo tane'i'ioi mii ane ane'i mimaisou ne. Mo no voxo ane ne, la ia'alou evile no anu uasi.

Iesu Mupamaulinu Molomolo Vile Ulee Masua Muxolu Noxou
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Voxo vile mukalu, la ane'i ilova me'ava no laxa'ilu ne milu'e. Milu'e, la ta mitema tavu'alo mixalisou Iesu. ³⁸ La itema vile no nano no taiine'i ne, mu'ava mulai noxou Iesu aloxo 'o, “Itema sou ulosixe lavulavu, eni alinga pekia'u ulai noxine lexe nini namaisou 'alixeni mulu 'o, xo anu 'alixeni soxu vilesisi anesi. ³⁹ Ia ulee vile u'aisou, la uiauiavukaka avile mo vasimolu utote'eke, la sou livilivixu uxali no anaxu. Mo ulee ane ne uvila'isou vasimolu manina, ia uxexesou palea uasi. ⁴⁰ Eni elingai'ava ta molomolo noxine lexe ikusau ulee ane ne, la ane'i imomomo uasi.”

⁴¹ Xe Iesu muavuti la muvikalavu aloxo 'o, “Ngingi ta mitema sou ngamuxaxu tangengi noxou Lataua uasi! Tauu ie ta'ei ane sou eni axolu noxinge? Mo alaxu ta'ei ane sou eni atavulenu tu'utu'umaxu noxinge? Ngano'u molomolo ne une'e noxilo.”

⁴² Xe no mine molomolo ne umuamua'i unene'e noxou Iesu, la ulee masua ne mulovelixu mulu'e no lialia mo vasimolu mutotoeke. Xe Iesu mumaisou aloxo ne, la Anu mukaitolonu ulee masua ne. La ulee masua muxexesou, io Anu mupamaulinu molomolo ne. Mukalu, la mitalonu mulivu noxou momu. ⁴³⁻⁴⁴ ✨La ta mitema latala ne, mikuluke no anu xavi noxou Lataua.

Ane'i latala mixavuxavutala piena no anu mimiti latala e Iesu mu'oxonu ne, la Anu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, “Ngalomu laixe sou mii ane eni avikalangengixu 'o. Itema 'Olu ne, ta mitema i'italonu no avo'ava ta mitema.” ⁴⁵ ✨Ia ane'i ilavu lexe vaikalava ane ne, laaxu a loxovaa uasi. Vaikalava laaxu ne, mutalume noxi'ava, la sou ane'i ilamana no anu uasi. Xe ane'i kalumo mimama'u sou itali'isou sou ulamananixu vaikalava ne laaxu noxi'ava.

'Ena'ei Ane Utila Noxi'ava
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ ✨Ili'i, la ta molomolo noxou Iesu miavuti sou mi'otosou anaxa'ava sou lexe 'ena'ei ane uxali tila noxi'ava. ⁴⁷ Iesu mulavusou xavutala noxi'ava aloxo ne, la sou muno'u molomolo soxu vile kitu'ava mune'e mutulusou no pa'umolu. ⁴⁸ ✨Mukalu, io muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, “'Ena'ei ane lexe uxavutalaleli mo u'osasou uno'u molomolo vile kitu'ava loxo 'o no avilasilo, la anu ane ne u'osasou uno'ilo. Xe 'ena'ei ane lexe u'osasilu sou uno'ilo, la anu ane ne u'osasou uno'u ane mupalusilo ene'e 'o. Xo 'ena'ei ane ulu'elaixu mo uxali kitu'ava no taiingengi ne, la anu uxali tila manina noxinge.”

49 Xe Ioanesi muavuti, la muvikalanu Iesu aloxo 'o, “Tilasixe, nexi temaisou itema vile ukukusai'a ta ulee ta masumasua no anu ualasine, la nexi tetovo sou temulesou. Xo anu vile noxinge nenge'a uasi.”

50 ✨Xe Iesu muavuti, la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngamulesou mamu, xo anu ane uapingenge uasi ne, anu noxinge ane.”

Ta Samalia Imasaxau Iesu Uasi

51 Toxe, vovo sou Lataua uno'u Iesu utelailixu no opo loxotolo, a muxali 'alai mukalu, la Iesu xavutalau pekia'usi lexe ulai ne Ielusalemu. 52 La sou Anu mupalusi'a ta mitema se'i miuli milai no tuala vile no xalee lia tila ne Samalia sou lexe imomosou mii se'i sou Iesu. 53 Ia ta tema tuala ne, i'osasou ino'u Iesu uasi. Xo Anu mumuamua'i ne sou lexe ulai ne Ielusalemu mo. 54 ✨Xe ta molomolo tamei noxou e ualasi'a lexe Iakovo ilou Ioanesi mimaisou aloxo ne, la ilou mitali'isou Iesu lexe, “Tilasixe, nemasaxa lexe nexi talinga noxou Lataua sou usu'anu navu ulu'e mo u'elaxa'a ta mitema no tuala ano 'o?” 55 Ia Iesu muxiu vaxa noxi'a sou mukaitolone'i ilou lexe uasi. 56 Mukalu, la sou ane'i mimuamua'i milai no tuala vileli.

Ili'ilixo sou Tamulinu Iesu

(Mat 8:19-22)

57 Ane'i ilo'a mimuamua'i no vote'i sio, la mitema vile mune'e muvikalanu Iesu lexe, “Lexe nini nalai no tuala ne'ei ne'ei ne, la eni amulinenisi.”

58 La Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Ta a'aa ta vova ne, si'a taxa no 'a lialia sou iai no anu, mo ta ngiala kalumo ne, si'a iomu sou iai no anu. Ia itema 'Olu ne, sou tani sou uai no anu uasi.”

59 Mukalu, la sou muvikalanu itema vile la aloxo 'o, “Nane'e mo namulileli.”

Ia mitema ane ne, muvikalanu Iesu aloxo 'o, “Tila, tei sou amulineni la alai mo a'asixu mamilo o.”

60 La Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Mamu. Laixe lexe ta tulanu e loxo misoisoli me'a i'asixu. Ia nini nalai mo naa'aloxu vaikala sou saxisaxila'u noxou Lataua.”

61 ✨Mukalu, la itema vile la muvikalanu Iesu aloxo 'o, “Tila, eni emasaxa lexe amulineni. Ia tei la alai mo aioone'i ta milemilleli o.”

62 La Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Mitema vile utotou, io iou ulai ili'i, la mitema ane aloxo ne, unomomo sou u'oxonu xaixai sou saxisaxila'u noxou Lataua uasi manina.”

10

Iesu Mupalusi'a ta Mitemau 72

1 ✨Tila muvikalane'i aloxo ne mukalu, xe ili'i la Anu musosovosi'a ta mitemau itemaxu tatalu mo mavulovexa vile mo tamei (72) la sou mupalusi'a tametamei sou lexe iulaxunu ilai no tuatuala ane lexe ili'i la Iesu ulai no anu. 2 ✨La Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Xai ne lingamo mukalu, ia ta mitema sou iluvunu xai temanu ne, tavu'alo uasi. La sou ngalinga ulai noxou Tila e moosou xai ne, sou upalusi'a ta mitema sou ine'e iluvunu xaixu ne temanu. 3 ✨Ngalai! Eni apalusinge loxo ta sipsip ta 'ili'a e xavine'i uasi, ilai noxi'a ta a'aa ta vova e xavine'i musuku ne. 4 ✨Ngalai, la ngano'u tiva sou lamoli mo lakela xe ngataa siovesou tava'inge mamu. Mo ngaxalisi'a ta mitema no vote'i, la ngasexelaxa'a mamu.

✨ 9:50: Mat 12:30; Luk 11:23 ✨ 9:54: 2Ta 1:9-16 ✨ 9:61: 1Ta 19:20 ✨ 10:1: Mak 6:7

✨ 10:2: Mat 9:37-38; Ioa 4:35 ✨ 10:3: Mat 10:16 ✨ 10:4: Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

⁵ Xe ngalai xe nga'unalai no tani vile, la ngavikalane'i ta moosou tani ne tei lexe, 'Opoo se'isisi noxou Lataua uxolu noxinge.' ⁶ Ia lexe itema vile sou opo se'isisi a uxolu no tani ne, la vaikala noxinge sou opo se'isisi ne ulu'e noxou. Ia lexe uasi, la anu ulivu une'e noxinge. ⁷ *Xe nga'unalai no tani ne, la ngaxolu anesi mo nga'ani mo ngaie mimii ane ane'i iitingenge ne. Xo ta mitema sou xaixai ne, ane'i ino'u lakoli sou xaixai e ane'i i'oxonu ne. Ia mamu sou ngavaxa ngane'e no tatani.

⁸ *Xe no mine ngingi ngalai nga'unalai no tuala vile xe ane'i ta mitema no tuala ane ne i'osa sou ino'inge, la nga'ou mii ma'ia ane ane'i ilosinge ne. ⁹ Mo ngapamauline'i ane'i ane mipipiena no tuala ne mo ngavikalane'i lexe, 'Saxisaxila'u noxou Lataua a muxali 'alai mukalu.' ¹⁰ Ia lexe ngingi ngalai nga'unalai no tuala vile, io ta mitema no tuala ane ne i'osa sou ino'inge uasi, la nga'unalai ngatulu no vote'i, io ngavikala lexe, ¹¹ *Lialia sou tualasinge e mutei sou tava'ixe loxo'u 'o 'a, tapaxelenu uvaxasinge ne, mo sou ngingi ngalavu lexe Lataua uosinge navunavu sou 'ilixu ane ngingi nge'oxonu ne. Ia ngingi ngalavu laixe lexe saxisaxila'u noxou Lataua a muxali 'alai mukalu.' ¹² *Io eni avikalangengi lexe tu'utu'umaxu ane uxali noxi'a no tuala ane ne, anu ua'ulixu tu'utu'umaxu ane muxali noxi'a ta Sodomu.

¹³ Eni talelixa'a ta Korasini mo ta Vetesaida! Xo lexe eni a'oxonu sosovo noxilo e eni e'oxonu noxinge 'o noxi'a ta Taia ilo'a ta Saidoni, la ane'i mitaa tokolomo sou tama mo mi'uloxu kaso sou mimaxa'a lexe ane'i mixiu opone'i mukalu. ¹⁴ Ia no voxo ane Lataua utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala, la tu'utu'umaxu ane uxali noxi'a ta Korasini ilo'a ta Vetesaida ne, anu ua'ulixu tu'utu'umaxu noxi'a ta Taia ilo'a ta Saidoni. ¹⁵ Xe ta Kapenaumu ne, Lataua utelailixa'a teitexi no loxotolo? Uasi, ane'i ilu'elai no tualasi'a ta mitema ane'i ane misoisoli.

¹⁶ *Ia 'ena'ei ane ulomusou vaikala noxinge, la anu ulomusou vaikala noxilo kalumo. Xe 'ena'ei ane uxii tumalouinge, la anu uxii tumalouilo kalumo. Xe 'ena'ei ane uxii tumalouilo, la anu uxii tumalouu anu ane mupalusilo ene'e 'o."

¹⁷ Ane'i itemaxu tatalu mo mavulovexa vile mo tamei (72) ne, milai mixaxai loxo Iesu mupalusi'a ne. Xe milivu mine'e, la mi'osa manina. La mivikalanu Iesu aloxo 'o, "Tilasixe, telai xe tekusai'a ta ulee masumasua no anu ualasinge, la ane'i milomunexesi mo mi'ume'ume."

¹⁸ *La Iesu muvikala mulai noxi'a aloxo 'o, "Eni emaisou Satani mulapau molu no opo loxotolo mulu'e loxo lele'e mulami. ¹⁹ *Ia eni elosinge xavi ne mumomomo sou ngingi ngamaloxo'a ta sinana veveni mo ta tanga mo ngauaulixu xavi noxou uluamengi. Ia mii vile umomomo sou u'oxo masuangengi uasi. ²⁰ *Ia ngingi nga'oxo aloxo ne, io nga'osa lexe ta ulee ta masumasua ilomungenge uasi, ia nga'osasi lexe ualasinge a mikaukavunu muai no anu lavuku noxou Lataua no opo loxotolo."

²¹ No anu voxo ngiou ane ne, la Uleenu Tavuna mu'oxonu Iesu mu'osa la muvikala aloxo 'o, "Eni a'itinu nini Mamilu ualasinge, nini Tila sou nasaxila'u mimii latala mukalusi no opo loxotolo mo lialia kalumo. Xo nini netalumeu xavi noxine noxi'a ta mitema sou xavutala laixe mo ta mitema sou lavulavu, ia nepala'anixu noxi'a ta molomolo ta kitukitu'a e i'a lavulavu uasi. Xo Mamilu, nini nemasaxa lexe na'oxonu aloxo nesi.

²² *Mamilu mu'italonu mimii latala mukalusi mune'e noxilo mo evile ulavusou lexe 'Olu ne Anu 'ena'ei ane uasi, Momusi a mulavusou. Xe evile

* 10:7: 1Ko 9:6-14; 1Ti 5:18 * 10:8: 1Ko 10:27 * 10:11: Apo 13:51; 18:6 * 10:12: Tav 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 * 10:16: Mat 10:40; Luk 9:48; Ioa 5:23 * 10:18: Ioa 12:31; Pal 12:8-9 * 10:19: Lex 91:13; Mak 16:18 * 10:20: Pil 4:3; Pal 3:5 * 10:22: Ioa 3:35; 10:15

ulavusou lexe Momu ne Anu 'ena'ei ane uasi, ia 'Olusi a mulavusou. Mo ane'i ane 'Olu musosovosi'asi ne, 'Olu mupala'alixu Momu noxi'a."

23 Iesu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la sou muxiu mulai noxi'a ta molomolo noxou sou muvikalane'i ane'isisi aloxo 'o, "Lataua ualusi'a ane'i ane imaisou mii ane ngingi ngamaisou 'o. 24 Xo Eni avikalangengi lexe ta mitema sou palomatana tavu'alo ilo'a ta tatananu tuatuala mimasaxa lexe imaisou mo ilomusou mii ane ngingi ngemaisou mo ngelomusou 'o, ia ane'i imaisou mo ilomusou uasi."

Vaikala Tovola'i sou Itema Laixe sie Samalia

25 ✨No voxo vile, la itema vile ane mulavusou lapuloto noxou Mosesi muavuti mutulu sou mutovo Iesu la mutali'isou aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, ane a'oxonu mii ma'ia manina, la sou eni ano'u mauli ane kaluxu uasi?"

26 La Iesu mukolinu tali'i noxou ne aloxo 'o, "Mii ma'ia ane ane'i mikaukavunu no anu lapuloto noxou Mosesi? Nini neitisou, la nelamana no anu a loxovaa?"

27 ✨La sou anu mukolinu aloxo 'o, "Ngingi ngemasaxau IAUE Lataua noxinge no anu tangengi mo no anu uleengengi mo no anu xavingengi mo no anu xavutalamenti ukalusi.' Mo 'Ngemasaxai'a ta menexinge aloxo ngingi ngemasaxainge la."

28 ✨Itema ne mukolinu aloxo ne, la Iesu muvikalane lexe, "Nekolinu ne mulapu. Na'oxo aloxo ne, la sou nini nano'u mauli ane kaluxu uasi ne."

29 Ia anu mumasaxa sou umaxa'u lexe tali'i noxou ne mulapu manina, la sou mutali'isou Iesu aloxo 'o la, "Ta menexilo ne, ane'i ta 'ei manina?"

30 La Iesu mukolinu no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, "No voxo vile, la itema vile molu ne Ielusalemu mutelo ne Ieriko. La muxalisi'a ta mitema sou pakali no vote'i. La mitaxusou miumiu, io mivau xoo mole anu musolilulu muai. Ia ane'i mi'ume milai. 31 Ili'i no anu voxo ngiou ane ne, la aili'i vile mumulinu vote'i ane ne mutelo. Xe mumaisou mitema ne muai no vote'i ne, la mupolopepeenu no vote'i pa'umolu xalee vile mo mulai.

32 Aloxo ne la, la Levi vile kalumo mune'e muxali no vote'i ngiou ane ne, la anu mumaisou mitema ane ne. Ia anu kalumo mupolopepeenu no vote'i pa'umolu xalee vile mo mulai. 33 Ioxe, itema vile sie Samalia mumuamua'i mune'e muxali noxou mitema ne xe mumaisou, la tanuxu manina. 34 La sou anu mulai noxou sou mu'oxo lamalasile sou xalexalevinu ka muisinu. Mukalu, la anu mutelonu no anu donki noxou ka musaxa mulai no tani sou aiai sou itema sou usaxila'u tani ne lexe usaxila'u. 35 Xe no voxo ane loxo ne'iel, la anu mulosou itema e usaxila'u tani sou aiai ne Denalia tamei, io muvikalane aloxo 'o, 'Nasaxila'u mitema ano 'o, xe lexe napaipalunu lamolimeni mose'i la, sou nasaxila'u no anu, la no voxo ane eni alivu ane'e, la eni akolinu ulivu noxine."

36 Iesu mutovola'i no anu a'alo aloxo ne mukalu, la sou mutali'isou mitema ane mulavu manina no anu lapuloto noxou Mosesi ne aloxo 'o, "Nini nexavutala lexe 'ena'ei noxi'a ane'i tatalu ne, muxali loxo menexu mitema ane ta mitema sou pakali mivau ne?"

37 La anu mukolinu aloxo 'o, "Mitema ane anu tanuxu mo musu'ulinu." Xe, la sou Iesu muvikalane lexe, "Nalai mo na'oxonu aloxo mitema ne mu'oxonu ne."

Mata Ilee Malia

³⁸ Iesu ilo'a ta molomolo noxou mimuamua'i milai, la mixali no tuala vile ane sema vile ualasio lexe Mata ixoxolu no anu. La ane mi'avalou Iesu sou mulai mu'unalai no taasie. ³⁹ ✠Iesu mu'unalai, la Mata vimoe sema vile ualasio lexe Malia ne, mine'e mixolu no lia no tava'u sou milomusou vaivaikala noxou. ⁴⁰ Ia, Mata ne tane uxoo no anu xaixai tavu'alo sou ilalaxi la'ilali. La sou ane mine'e mivikalanu Iesu aloxo 'o, "Tila, nelavu lexe enisisi axaxai sou alalaxi la'ilali uasi? Io, vivilo mi'umesilo mo ane a ixoxolu sou ilolomu noxine, ia isu'ulileli uasi. La sou navikalane lexe ane ine'e mo isu'ulileli!"

⁴¹ Ia Tila mukoli vaikalai aloxo 'o, "Mata, Mata, nini taneni uoxoxu mo nexavutala piena no anu mimii tapiena musuku. ⁴² ✠Ia laixe lexe nini naxavutalanu mii vilesisi ane sou nini na'oxonu. Malia ane misosovosou mii ane tila no anu xaixai ane nini naxavutala piena no anu ne. Mo umomomo sou nenge taxexeenu mii ane ne noxie uasi."

11

Tlixo sou Talinga Ulai Noxou Lataua (Mat 6:9-13; 7:7-11)

¹ No voxo vile, la Iesu mulai no tuala vile sou mulinga mulai noxou Lataua. Mulinga mukalu, la vile noxi'a ta molomolo noxou muvikalalanu aloxo 'o, "Tilasixe, nexi temasaxa lexe nini nalosixixu 'ilixo sou talinga ulai noxou Lataua loxo Ioanesi mulosieixa'a ta molomolo noxou."

² La sou Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "No mine ngingi ngalinga ulai noxou Lataua, la ngingi ngavikala aloxo 'o, 'Mamixe, nexi ta'itinu ualasio mo talinga lexe saxisaxila'u noxine une'e.

³ Naitinexe la'ilali sou voxovoxo ukalusi.

⁴ Mo naxiu tumalineu 'ili'ilixo masumasua noxixe, xo nexi kalumo taxiu tumalixeu 'ili'ilixo masumasua noxi'a ane'i ane latala e i'oxonu 'ili'ilixo masumasua une'e noxixe. Mo mamu sou nini naolenexi no anu tovo'otovo."

⁵ Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, "Lexe itema vile no taiingengei ne, menexu vile a uxoxolu. Ia no 'olovoxo lixinu manina, la mulai noxou menexu sou mulinga aloxo 'o, 'Menexilo, eni emasaxau veleti tatalu. ⁶ Xo tulaleli vile mumuamua'i xoo mole anu a mune'e muxali noxilo, ia eni xenixo la'ilali sou alousu uasi."

⁷ La lexe menexu ane uxoxolu no nano no tani ne, ukolinu vaikalau aloxo 'o, 'Namolo'inasilo uasi. Xo nexi tetatu mo tesilikoo aitenga mukalu, mo nexi noxi'a ta 'alixe teai no luu mukalu. La sou eni amomomo sou atulu mo alosine mii vile uasi.' ⁸ Anu mulavusi lexe anu menexu vile, ia utulu mo ulousou mii vile uasi. Ia eni avikalangengi lexe anu ulinga pekia'u sio ulai noxou, la anu uavuti ka ulousou mii ma'ia ane anu ulingau.

⁹ La sou eni avikalangengi aloxo 'o. Ngalinga ulai noxou Lataua, la Anu ulosinge. Mo ngakakamuli mii, la sou ngaxalisou. Xe ngapolopolo no aitenga, la Lataua ukisiinu aitenga. ¹⁰ Xo itema ane ulingau mii vile, la anu uno'u. Mo itema ane ukakamuli mii vile, la anu uxalisou. Xe itema ane upolopolo no aitenga, la aitenga ukisi noxou.

¹¹ Loxovaa? Ngingi e ta 'ilinge, io ilingau sinana vile noxinge ngingi ta mami'a, la ngingi ngalosi'a sinana veveeni? Uasi. ¹² Mo lexe ta 'ilinge ilingau atolu vile noxinge, la ngalosi'a tanga vile? Uasi. ¹³ Xo ngingi ne ta masua, ia ngelavusou ngalosi'a ta 'ilinge mimii lailaixesi. Ia Maminge

lailaixe e uxolu no opo loxotolo ne, u'oxo aloxo ne, ia Anu muliuli manina sou ulosi'a ta mitema e ilingau Uleenu Tavuna noxou!"

Iesu Xe Velesevulu

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Ili'i, la Iesu ukukusau uleenu vile masua sou u'oxo ta mitema anaxa'a otomu ne muxolu noxou itema vile. Xe Anu mukusau mukalu, la itema ane anaxu mutomu ne, anaxu papaxe sou uvivikala. La ta mitema mimaisou aloxo ne, la mikuluke. ¹⁵ *Ia mose'i noxi'a ta mitema ne, mivikala aloxo 'o Anu ukukusai'a ta ulee ta masumasua ne no anu xavi noxou Velesevulu e anu tila noxi'a ta ulee ta masumasua. ¹⁶ *Xe mose'i mitovonu sou lexe u'oxonu sosovo vile no opo loxotolo sou umaxa'u lexe Anu uxaxai no anu xavi noxou Lataua.

¹⁷ Iesu mulavusou xavutalai'a aloxo ne, la sou muvikalane'i aloxo 'o, "Tuala vile ta mitema sou ikalikalipalane'i sou i'oto'oto ngatongato'o noxi'a, la tuala ane ne, ta moosou ipaxele mo tuala ne usivu. Mo lexe ta temanu tani vile kalumo ne, ikalipalane'i ngatongato'o sou i'oto'oto noxi'a, la ta temanu tani ane ne ipaxele sou tani ne. ¹⁸ Mo lexe Satani ilo'a ta mitemau ikalipalane'i ngatongato'o sou i'oto'oto noxi'a, la ane'i xavine'i sou itulu ulee. Eni avikalangengi aloxo ne, xo ngingi ngevikala lexe eni akukusai'a ta ulee ta masumasua no anu xavi noxou Velesevulu. ¹⁹ Ioxe, lexe eni akukusai'a ta ulee ta masumasua no anu xavi noxou Velesevulu, la sou no anu xavi noxou 'ena'ei ane ta mitemamengi ikukusai'a no anu ne? Xavi ane ta mitemamengi ixaxai no anu ne, uvikalangengi lexe vaikalamengi ne ulapu uasi. ²⁰ Ia lexe eni akukusai'a ta ulee ta masumasua no anu xavi no avolu Lataua, la ngingi ngelavusou lexe saxisaxila'u noxou Lataua ne a mune'e noxinge 'o.

²¹ La sou lexe itema vile xaviinu muno'u miumiu latala sou 'oto'oto, sou usaxila'u taasou, la evile uno'u miumiu uasi, uai laixesi. ²² *Ia lexe itema vile anu xaviinu muuaulixu xavi noxou itema ane ne, une'e u'alivulanu mo ua'ulixu, la u'umenu misomisou 'oto'oto noxou e anu usosoa no anu xe mimii sou uvelunu noxi'a ta menexu.

²³ *Io, itema ane uxolu noxilo uasi, la anu u'apixo, xe itema ane nexi noxou tapita uasi, la anu umolo vila'isilo.

²⁴ Xe no mine ulee vile masua muxolu noxou itema vile, ia ulaa la anu uxixaoxao no tani e lexa no anu uasi sou ukakamulinu tani e anu uma'ila no anu. Xe uxalisou uasi, la uvikala lexe, 'Eni alivu no tani eni exolu no anu tei.'

²⁵ Anu mulivu mune'e no tani ane ne, la mumaisou lexe ane'i misilapa tani laixe mo mita'olunu mimii sou tani no tanitanixu laixe. ²⁶ Ioxe, mumaisou aloxo ne, la mulai sou mu'avalai'a ta ulee ta masumasua muxatele tamei e ane'i mimasua manina noxou. Mukalu, la sou ane'i ilo'a ilai i'unalai no tani ne mo ixolu avile ane. La sou xoluxoluxu itema ane ne, uxali masua no 'a xoluxoluxu ane tei."

²⁷ *Iesu uao Anu uvivikala sio, io sema vile no taine'i ne mi'ava mulai noxou aloxo 'o, "Lataua ualusi'e nenine e mivo'oneni mo misusuneni."

²⁸ La Anu muvikalane aloxo 'o, "Uasi, ia Lataua ualusi'a ane'i ane ilomusou vaikala noxou mo imulinu."

Sosovo Noxou Iona

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ *Ta mitema laoluxa'a musuku ixali ipita noxou Iesu sio, la Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ta mitema vaimomo 'o, ane'i ta mitema ta masumasua.

* 11:15: Mat 9:34; 10:25   * 11:16: Mat 12:38   * 11:22: Kol 2:15   * 11:23: Luk 9:50

* 11:27: Luk 1:28, 42, 48   * 11:29: Mat 16:4

Xo ane'i imasaxa lexe imaisou sosovo vile silo lexe Lataua mupalusilo a ene'e 'o. Ia unomomo sou ane'i imaisou sosovo vile uasi. Sosovo vilesisi anu a noxou Iona nesi. ³⁰ Xo aloxo Iona ne, anu sosovo noxi'a ta Ninive, la Itema 'Olu kalumo ne Anu sosovo noxi'a ta mitema vaimomo 'o. ³¹ *No voxo ane sou Lataua utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala, la sema vile ane tatananu tuala ne Seva ilo'a ta mitema ane vaimomo 'o, itulu. La ane itelo vaikala noxi'a ta mitema sou vaimomo 'o. Xo ane mele no lia pa'umolu nopaxa, ia milutu mine'e sou milomu no anu vaikala sou xavutala laixe noxou Solomoni. Ia vaimomo 'o ne, itema vile Anu mutila noxou Solomoni a ututulu 'o. ³² *Xe no voxo ane ne, la ta mitema sie Ninive kalumo iavuti itulu sou itelo vaikala noxi'a ta mitema sou vaimomo 'o. Xo ane'i milomousou Iona mua'alo mulai noxi'a, la ane'i mixiu opone'i. Ia vaimomo 'o ne, itema vile Anu mutila noxou Iona a ututulu 'o."

Inge Anu Telu sou Vasimenge
(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ *Iesu musolonu vaikala noxou aloxo 'o la, "Itema vile u'elaxu telu, ka utalumeu no nano no kaveutu kitu'a uasi, mo utulu pupunisou uasi. Ia utulusou teitexi no valovalo, mo sou ta mitema ane i'una no tani ne, la imaisou lamana ane ne. ³⁴ Ngingi iengi ne, anu telu sou vasimenge. Xo lexe iengi ne laixe, la anu ulosinge lamana. Ia lexe iengi ne masua, la anu ulosinge isivoxosi. ³⁵ La sou ngasaxila'inge laixe, mo sou lamana no nano no tangengi ne, uxali isivoxo mamu. ³⁶ Aloxo ne, la sou lexe iengi laixe xe ulosinge lamana, io pa'usou isivoxo uasi, la anu lamana usavelesi loxo telu ukaasinge."

Iesu Mukaitolone'i ta Palisaio Ilo'a ta Mitema sou Lapuloto
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesu muvikalane'i ta mitema ne aloxo ne mukalu, la Palisaio vile mu'avalou sou lexe ilou ilai no taasou sou i'ani. La sou Iesu mulai mu'unalai no taasou, la muxolu no luusou la'ilali sou lexe u'ani. ³⁸ Ia Palisaio ne, mumaisou Iesu mine u'uinu avolu tei ka u'ani uasi, la mukuluke.

³⁹ Tila mumaisou aloxo ne, la sou muvikalanu aloxo 'o, "Manina lexe ngingi ta Palisaio nga'uinu paku ilou latotope, la nga'uinu no alesi. Ia no nano no anu paku ilou latotope ne, 'ili'ilixu sou isuisu mo 'ili'ilixu sou xavutala masumasua a mu'ana'ana no nano no anu ne. ⁴⁰ Ngingi ta mitema sou xovulaulau! Anu manina lexe itema ane u'oxonu mimii vasimolu no ale, la anu u'oxonu no nano kalumo. ⁴¹ Ia ngalosi'a mimii ane uai no nano no paku ilou latotope ne ulai noxi'a ta mitema ane xa'a la'ilali uasi. Nga'oxo aloxo ne, la sou mingemingenge latala ne, uxali malemalenga.

⁴² Ngingi ta Palisaio ne, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo kamakamakala latala e tuma'u lailaixe ukalusi no xaingenge ne, ngingi ngelavusou sou ngakalipalanu la ngalivunoxu mavulovexasou ulai noxou Lataua. Ia ngingi ngexolu va'axu no anu 'ili'ilixu lailaixe ane Lataua mumasaxau ulai noxi'a ta menexinge mo ngexolu va'axu no anu 'ilixu sou ngamasaxau Lataua. Ia emasaxa manina lexe ngingi nga'oxonu 'ili'ilixu ane ne, mo sou tangengi vulusiuou lapuloto sou ngalosou mavulovexasou mimii ulai noxou Lataua uasi.

⁴³ Mo ngingi ta Palisaio ne, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo ngingi ngamasaxa lexe ngaxolu no puloulou ane lailaixesi uuli no nano no taasou lalotu noxi'a ta lutaia, mo ngamasaxa lexe ta mitema ixalisinge no tilovolovo la itoxongengi xe isexelangenge.

⁴⁴ Mo ngingi ta Palisaio ne, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo ngingi loxo lousi'a ta mitema e mutalume, la ta mitema imaisou uasi la imuamua'i teitexi no anu."

⁴⁵ Itoxe, itema vile noxi'a ta mitema ane milavusou lapuloto noxou Mosesi manina mulomu aloxo ne, la mukolinu Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, nini nevikalasi'a ta Palisaio aloxo ne, la nini netaloxolinexe kalumo."

⁴⁶ La Iesu muvikalano aloxo 'o, "Ngingi ta mitema ane ngelavusou lapuloto noxou Mosesi manina kalumo ne, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo ngingi ngalosi'a ta mitema tavalala ane ane'i imomomo sou itavule ilutunoxu uasi. la ngingi ngamasaxa sou ngasu'uline'i mo ngakasi vaxa no anu tavalala ne seville uasi.

⁴⁷ Mo ngingi ne, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo ngingi ngapai-pounu lousi'a ta mitema sou palomatana e ta xaixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi mive'a tatei. ⁴⁸ No anu 'ilixoxo ane ne, la ngingi ngevikala manina xe ngemaxa'inge kalumo lexe ta xaixasinge ilo'a ta 'ilu'ilusungengi mive'a ta mitema sou palomatana ane ngingi ngapapai-pounu lousi'a ne. ⁴⁹ La sou Lataua mulemolu no anu xavutala laixe noxoxo aloxo 'o, 'Eni apalusi'a ta mitema sou palomatana ilo'a ta mitema sou xaixaixeni ilai noxi'a ta mitema, la mose'i noxi'a ne ane'i ive'a xe mose'i noxi'a ne ane'i i'oxo masuane'i.' ⁵⁰ La sou Lataua ulosi'a ta mitema ane'i ane vaimomo 'o navunavu, xo ane'i mive'a ta mitema sou palomatana mukalusi musoko no anu voxo ane Lataua mukoinu loxotolo ilou lia mo mune'e mutalo vaimomo 'o. ⁵¹ Musoko sou mive'a ta mitema sou palomatana ne, musoko noxou Aveli mune'e muxali noxou Sakalia. Ane'i mivau Sakalia no nixi no anu valovalou sou i'elaxa'a ta sipsip no anu xe tani tila noxou Lataua. Ani manina, Lataua ulosi'a ta mitema sou vaimomo 'o navunavu.

⁵² Ngingi ta mitema ane ngelavu manina no anu lapuloto noxou Mosesi, ili'i la Lataua ulosinge navunavu. Xo ngingi ngalavusou sou ngataluxu vote'i sou lavulavu noxou Lataua, la ta mitema ilavusou uasi. Mo ngingi kalumo ne, ngalavu no anu uasi, mo ngingi nge'apixa'a ta mitema ane imasaxa lexe ino'u lavulavu ane ne."

⁵³ Iesu muvikalala mukalu, xe mulaa muuatu. La ta mitema sou lapuloto ilo'a ta Palisaio la'iaxa'au manina, la sou misoko sou mitalitali'isou, ⁵⁴ sou lexe Anu ususu no anu tali'i noxi'a vile, la sou ane'i itetelisou.

12

Iesu Mupela'a ta Molomolo Noxou

(Mat 10:26-33)

¹ No mine Iesu uvivikalane'i aloxo ne, la ta mitema tavu'alo mine'e mipita noxou la tani mutomu manina mo tanixa'a uasi. La sou ane'i mimalomaloxou tava'a ngatongato'o. La Iesu muavuti sou mupela'a ta molomolo noxou aloxo 'o, "Ngingi ngasaxila'inge laixe no anu 'ilixoxo sou kalavoi noxi'a ta Palisaio, xo 'ilixoxo noxi'a ne uvasainge. ² *Mii ma'ia ane mivausou ne, ulai ili'i la upala'a no taatexa. Xe mii ma'ia ane mutalume ne, ulai ili'i la ane'i ilavusou. ³ La sou mii ma'ia ane ngingi ngalemolu no isivoxo ne, ulai la ta mitema ilomusou no aso. Xe mii ma'ia ane ngingi ngamunumusou no nano no tani tanu ne, ulai la ta mitema itulu teitexi no tani laxa'u sou ia'aloxu.

⁴ Ta menexilo, eni avikalangengi aloxo 'o. Mamu sou nga'ume'a ane'i ane ivau vasimenge mo usoli, ia ili'i la imomomo sou i'oxoxu mii vile la noxinge uasisi. ⁵ Ia eni alosiengixu 'ena'ei ane ngingi nga'umolu. Nga'umolu itema

* 12:2: Luk 8:17

ane Anu xaviinu sou uvau vasimenge usoli mo uleanu uleengengi ulai no taxa sou navunavu. Eni avikalangengi lexe nga'umolu itema ane ne. ⁶ Ngingi ngelavusou lexe ta mitema ilavusou ilotone'i ta ngiala ta kitukitu'a ta'uve no anu Asarioni* tamei. Ia Lataua iou si'isi'a ta ngiala ta kitukitu'a ane ne uasi. ⁷ ✠Xe kalumo Lataua mulavusou sou uitisou kisinge laxusou. La sou ngingi nga'ume mamu. Xo ngingi ne, ngatiatila noxi'a ta ngiala ta kitukitu'a moso ne.

⁸ La sou eni avikalangengi aloxo 'o. 'Ena'ei ane uvikala lexe anu ulavusilo no ie'i ta mitema, la Itema 'Olu kalumo uvikala lexe Anu ulavusilo no ie'i ta angelo noxou Lataua. ⁹ Ta, 'ena'ei ane uvikala lexe anu ulavusilo uasi no ie'i ta mitema, la Itema 'Olu kalumo uvikala lexe Anu ulavusou no ie'i ta angelo noxou Lataua uasi. ¹⁰ Xe 'ena'ei ane uvikala masua ulai noxou Itema 'Olu, la Lataua uxu tumalouu vaikala masua noxou ne. Ia 'ena'ei ane uvikala masua ulai noxou Uleenu Tavuna, la umomomo sou Lataua uxu tumalouu vaikala masua noxou ne uasi.

¹¹ ✠Xe lexe ta mitema ilailingenge no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, xe itulusinge no ie'i ta mitema sou isaxila'u tuatuala, la ngaxavutala piena sou nga'oxo latolosinge a loxovaa mo mii ma'ia ane ngingi ngalemo ulai noxi'a mamu. ¹² Xo no mine ngingi ngatulu sou ngavikala ulai noxi'a, la Uleenu Tavuna molu ulosiengixu vaikala ma'ia ane ngingi ngalemolu noxi'a ne."

Vaikala Tovola'i sou Itema Vile Iou Lavuluti Tapiena Muxovulaulau

¹³ Xe vile noxi'a ta mitema tavu'alo ne, muavuti la muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu. Mamixe a musoli ne, ia eni emasaxa lexe navikala vivilo mo uvelu mimii e mamixe musolisou ne mo ulosilo mose'i."

¹⁴ Ia Iesu mukolinu aloxo 'o, "Ae, 'ena'ei musosovosilo sou axali itema vile sou atulu no 'a vaikala sou no nixi noxinge nongou vivine ne?" ¹⁵ ✠La Anu Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngasaxila'inge laixe! Xo loxo 'o io, iengi uisuisuxu mimii iouiu. Xo maulinenge a uxolu no anu mimemimengi ne uasi."

¹⁶ La Anu muvikalala tovola'i vile noxi'a aloxo 'o, "Itema vile sou lavuluti ne, xaixu munene'a mu'oki. ¹⁷ La anu muxavutala aloxo 'o, 'Eni a'oxo a loxovaa? Xo eni silo tani vile umomomo sou apitanu la'ilalixo no anu uasi."

¹⁸ La muvikalala aloxo 'o, 'Mane, eni a'oxo aloxo 'o. Eni amamulonuni tani kitukitu'a sou la'ilalixo mo atulusou apitanu tani ta tatilasi sou la'ilalixo xe lavulutixeni. ¹⁹ Mo sou eni melo taleli uvikalaleli aloxo 'o, "Eni ne, mixomixo tavu'alo misevile manina. Umomomo sou uai no anu tauu ie tavu'alo. La sou eni ama'ila laixe mo a'ani mo aie mo axolu a'osa'osasi."

²⁰ Ia Lataua muvikalalanu aloxo 'o, 'Kisine muxovulaulau manina! Vaimomo no 'olovoxo 'o si, la nini nasoli avile. La mixemixene ane nelalaxii muai no tani ne, 'ena'ei uno'u ne?"

²¹ ✠Ilixo ane loxo ne, uxali noxi'a ta mitema ane ipitanu mimii sou no lia 'o. Ia no iou Lataua, la ane'i ta mitema vitanisi mo i'a lavuluti uasi."

Ngaxavutala Piena Mamu (Mat 6:25-34)

²² Iesu muvikalane'i ta mitema mukalu, la sou muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Aloxo ne, la sou ngaxavutala piena no anu maulingenge mamu. Mo mamu sou ngavikala lexe, 'Nenge ta'ou mii ma'ia xe tasakii

* **12:6:** Asarioni ne, lamoli noxi'a ta Iutaia. Lexe nenge tano'u Asarioni mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mo muxatele vile (16), la anu uxali loxo Denalia vile. ✠ **12:7:** Luk 12:24; Apo 27:34

✠ **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15 ✠ **12:15:** 1Ti 6:9-10 ✠ **12:21:** Mat 6:19-20

mii ma'ia sou vasimenge?' ²³ Xo maulinenge ne, anu mutila no anu la'ilali xe vasimenge ne anu mutila no anu tokolomo. ²⁴ Loxo ngaxavutalane'i ta 'ola. Ane'i ilavusou itotou no xai mo imolo la'ilali uasi. Kalumo ane'i si'a tani sou ipitanu la'ilalixa'a no anu uasi. Ia Lataua molu ulosi'a la'ilali. Io, ngingi ne, loxo ta ngiala uasi. Ngingi ngatatila manina musuku noxi'a mo ngauaulixa'a! ²⁵ Ia lexe vile no nixi noxinge ne uxavutala piena sou maulixu uxolu maxuvee sevile, la anu umomomo sou molu usukunu maulixu ulai sevile la? Uasi manina. ²⁶ Lexe ngingi ngamomomo sou nga'oxonu mii se ane kitu'a ne uasi, la tava'u loxovaa la sou ngaxavutala piena no anu mimii ukalusi la?

²⁷ Ngaxavutala lexe kungalo seseenu ne uleme a loxovaa? Anu uxaxaisou u'oxonu tokolomou uasi. Ia avikalangengi lexe Solomoni ne muno'u mimii lailaixe no lia 'o mukalusi, ia kungalo seseenu muuaulixu tokolomoxu ne. ²⁸ Ia lexe Lataua utokolomo sese seseenu ane uleme vaimomo 'o xe ne'ieia la ta mitema ixotosou sou i'elaxu, la anu utokolomongengi laixe manina musuku uuaulixu sese seseenu ne. Ae, ngingi ta mitema ane ngeuaulixu ne, ngemulaxu tangengi noxou Lataua ne kitu'asi. ²⁹ Aloxo ne, la sou mamu sou ngingi ngaxavutala piena no anu mii ma'ia sou nga'ou mo nga'ixu. ³⁰ Xo ta mitema ane ilavusou Lataua uasi no lia 'o ne, ane'i ixavutala piena sou ikakamulinu mimii ane ne. Ia Maminge mulavusou lexe mimii ane ne, anu laixe sou ngingi ngano'u. ³¹ La sou laixe lexe ngingi ngakamulinu saxisaxila'u noxou Lataua tei, la sou Anu ulosinge mimii ane ne.

³² Ngingi moosou e loxo ta sipsip la'oluxa'a sevile kitu'a ne, nga'ume mamu. Xo Maminge mu'osa lexe Anu ulosinge sou ngasaxila'u tuala ane anu usaxila'u. ³³ *La sou ngingi ngalosi'a ta mitema lavulutimengi sou ilotonu. Xe ngano'u lamolisou, la ngalosi'a ta mitema ane'i i'a lamoli uasi. Io ngano'u tiva sou lamoli ane ulavusou ukakaa uasi sou ngataa mimii lailaixe no anu, mo ngamulaxu teitexi no opo loxotolo e mimii ukukasou uasi. Xo no tuala ane ne, la ta mitema sou pakali ilai 'al'ai no anu uasi mo ta totoxae ixotosou uasi. ³⁴ Xo no tuala ane mimii lailaixe noxinge uai no anu ne, la tangengi a uxolu lai ne kalumo."

Ngaxolu sou Ngautii (Mat 24:45-51)

³⁵⁻³⁶ *Iesu muvikalanu la aloxo 'o, "Ngasakiinu malomengi ataxu mo ngautupokoxu sou ngalalaxii sou xaixai mo nga'elaxu telusinge ukaakaa loxo ta mitema ane ixomaiou tila noxi'a molu no anu la'ilali tila sou taula'i mine ulivu une'e. No voxo ane anu une'e xe upolopolo no aitenga, la ane'i ikisiinu aitenga noxou alaxu vilesisi. ³⁷ Anu laixe lexe tila noxi'a une'e la uxalisi'a ta mitema sou xaixai noxou mine ane'i ixoxomaiou. Eni avikalangengi manina musuku. Anu molu usakiinu maloxu ataxu mo utupokoxu ka uvikalane'i lexe ixolu no anu luu sou la'ilali mo Anu molu ulosi'a la'ilali. ³⁸ Mo anu laixe lexe tila noxi'a une'e, la uxalisi'a ta mitema sou xaixai noxou no 'olovoxo lixinu, uasi la no maxasesela mine ane'i ixoxomaiou. ³⁹ *Ia ngalavusou aloxo 'o. Lexe moosou tani ulavusou voxo ngiou ane itema sou pakali une'e no anu, la anu umomomo sou upelemasaxanu itema sou pakali ne u'una no taasou uasi. ⁴⁰ Aloxo ne, la sou ngingi kalumo ngaxolu sou ngautitisi, xo itema 'Olu une'e no anu voxo ngiou ane ngingi ngaxavutala lexe Anu une'e uasi."

⁴¹ Pita mulomu aloxo ne, la mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Tilasixe, nini nevikala tovala'i une'e noxixesi, uasi ulai noxi'a ta mitema ukalusi kalumo?"

⁴² Tila mukolinu aloxo 'o, "Toxe, moosou tani mu'italone'i ta mitema sou xaixai noxou no avolu itema vile noxou sou usaxila'a. Ia anu itema ne, anu uvikala lexe u'oxonu mii vile, la anu u'oxonu manina mo u'oxonu laixe ukalusi. Anu ulosi'a ta mitema sou xaixai la'ilalixa'a no aso iou e moosou tani musosovosou, la 'ena'ei ane itema laixe sou u'oxonu xaxai ane loxo ne? ⁴³ Anu laixe lexe moosou tani ulivu une'e, la uxalisou itema sou xaixai noxou ne u'oxo xaixai aloxo ne. ⁴⁴ ✧Eni avikalangengi manina musuku lexe moosou tani ne, anu u'italonu mimii noxou ukalusi no avolu sou anu usaxila'u. ⁴⁵ Ia lexe itema sou xaixai noxou moosou tani ne, uxavutala lexe, 'Tila noxilo ne ulivu palea uasi.' La sou anu uavuti sou uve'a ta mulu mo ta sema sou xaixai noxou moosou tani xe u'ani'ani mo uie xoo mole u'oxovulaulau. ⁴⁶ Xe tila noxou itema sou xaixai ne, ulivu une'e no anu voxo e anu uxavutala lexe anu une'e no anu uasi mo no voxo ngiou ane ulavusou uasi, la anu ulosou navunavu tatila misevile mo uxexee ulai upita noxi'a ta mitema ane ilavusou Lataua uasi.

⁴⁷ ✧Itema sou xaixai noxou tila vile ane anu mulavusou masaxa noxou tila noxou, ia ulalaxi mo u'oxonu mii ane tila noxou mumasaxa ne uasi, la upuapuasou alaxu tavu'alo manina. ⁴⁸ Ia 'ena'ei ane ulavusou masaxa noxou tila uasi, ia ususunoxu xaixai e umomomo sou tila noxou upuapuasouxu, la anu upuapuasou alaxu ta'eisi. Xo ane'i ane ta mitema milosi'a mimii tapiena ne, la ta mitema ilinga lexe ikolinu tapiena sio. Xe ane'i ane ta mitema milosi'a mimii tavu'alo noxi'a ne, la ta mitema ivikala lexe ikolinu tavu'alo la."

Kalipala

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, "Eni ene'e 'o sou alea navu ulu'e no lialia 'o. Mo eni emasaxa lexe navu ane ne, u'ani paleasi la eni a'osa. ⁵⁰ ✧Ia, ulai ili'i, la eni a'ulo no anu 'ulo sou soli. Mo vaimomo 'o, eni opoole tu'umaxu sio xo xaixai ane ne, eni akalusou uao. ⁵¹ Loxo 'o io, ngingi ngaxavutala lexe eni ene'e 'o sou akalusou 'oto'oto no lia 'o. Uasi, eni avikalangengi lexe eni ene'e 'o sou akalikalipalane'i ta mitema. ⁵² Vaimomo 'o mo ulai ili'i, la ta mitema ta'uve no tani vile ne, ikalipala mo ixali tamei. Tatalu i'oto noxi'a tamei xe tamei i'oto noxi'a tatalu. ⁵³ ✧Ikalipala, la mami'a u'oto noxou 'olu xe 'olu u'oto noxou momu, xe neni'a i'oto noxie 'ilie sema xe 'ilie sema i'oto noxie nenie, xe nenie i'oto noxie ua'a'ne xe ua'a'ne i'oto noxie."

Lavulavusou Imuxaxu Kila Sou Voxo Ngiongou

(Mat 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou mukalu, la Anu muvikalane'i ta mitema laoluxa'a aloxo 'o, "Lexe ngingi ngamaisou tamuxala utulu utelo no xalee ane aso u'una no anu, la ngingi ngapalea ngavikala lexe, 'Uali asou usili.' La anu usili manina. ⁵⁵ Xe no voxo ane atume uili molu lu'e no luaki utelo, la ngavikala lexe, 'Vaimomo 'o, la tani ialuxu.' La anu uxali manina. ⁵⁶ Ngingi ta mitema sou kalakalavoi! Ngingi ngelavusou voxo sou mimii ane uxali no lia 'o mo teitexi no loxotolo. Ia loxovaa, la sou ngingi ngalavusou mii ma'ia ane uxaxali no anu voxo ano 'o uasi 'o?

⁵⁷ Ia tava'u loxovaa, la sou ngingi minge ngatilvosou mii ane laixe xe mii ane masua uasi 'o? ⁵⁸ No anu voxo ane ngingi nongou itema ane utelo vaikala noxine ngamuamua'i ngalai noxou itema sou utilovosou

vaikalamengi, la natovonu peki'aine sou namomosou vaivaikala no mine ngingi nongou uao no vote'i io. Nini na'oxo aloxo ne uasi, la anu usu'aneni nalai noxou itema sou uvelunu vaikalamengi. La itema sou utilovosou vaikala u'italoneni nalai noxou itema sou xaixai noxou, la anu usu'aneni na'una no taasou navunavu. ⁵⁹ La eni avikalaneni aloxo 'o. Nini naxolu no anu taasou navunavu ne, utalo no anu voxo ane nini naleanu Leputa vile kaluxusou.”

13

Itema Uxiu Opoonu Uasi, La Anu Uulua

¹ Ioxe, no mine Iesu muvika-lane'i mukalu, la sou ta mitema mose'i mia'alou si'a ta mitema ne Xalilaia e Pilato mupalusi'a sou muve'ave'a la sialuxa'a ilou musiali mukei ilou sialuxa'a ta sipsip e ane'i i'oxe i'elaxa'a ulai noxou Lataua. ² ✧ La Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ngexavutala lexe 'ili'ilixio masumasua noxi'a ta mitema ane ne, muuaulixu 'ili'ilixio masumasua noxi'a ta mitema ane mose'i sie Xalilaia ne, la sou anu muve'ave'a ne? ³ Eni avikalangengi lexe uasi manina. Ia lexe ngingi ngaxiu opongengi uasi, la ngingi latala ukalusi kalumo ne ngaulua aloxo ne. ⁴ Xe ta mitema mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mo muxatele tatalu e tani veveeni ne Siloamu mulapau la muatasi'a mo misoisoli ne, la ngingi ngexavutala lexe 'ili'ilixio masumasua noxi'a ne muuaulixu 'ili'ilixio masumasua noxi'a ta mitema ane ixoxolu ne Ielusalemu ne? ⁵ Eni avikalangengi lexe uasisi manina. Ia lexe ngingi ngaxiu opongengi uasi, la ngingi kalumo ngaulua aloxo nesi.”

⁶ Mukalu, la sou Anu muvikalane'i no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, “Itema vile mutounu lovo vile no anu xai sou ovu uaini noxou, ia ili'i la anu mune'e sou mumaisou lexe munene'a. Ia uxalisou temanu uasi. ⁷ ✧ La sou anu muvikalane'i itema ane usaxila'u xai sou ovu uaini noxou ne aloxo 'o, 'No 'a tauu ie tatalu mukalu, la eni ene'e ekakamuli ovu ano 'o temanu. Ia axalisou vile uasi. La sou naxeta'u mo uxexee! Xo loxovaa, la sou anu upaipalunu lialia lovoxu vitanisi 'o.’

⁸ ✧ La sou itema sou usaxila'u xai ne, mukolinu aloxo 'o, ‘Tila, namalanixu uxolu no anu tauu ie vile 'o la, mo amamulonun lialia no tava'u xe asuanu mosomoso no tava'u sou uleme laixe. ⁹ Ia lexe unene'a no tauu ie ane uuli o, la anu laixe musuku. Ia lexe unene'a uasi, la sou naxeta'u mo uxexee.’”

Iesu Mupamauline Sema Vile Ane Xine Tavulenu Mukilikalu

¹⁰ No anu voxo Tavuna vile, la Iesu ulolosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. ¹¹ La sema vile ane mixoxolu ne, ulee masua vile muxolu noxie, la sou mu'oxonu xine tavulenu mukilikalu maxuveeni umomomo loxo tauu ie mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mo muxatele tatalu. Milanga aloxo nesi, ia umomomo sou imexi itelo uasi. ¹² Xe Iesu mumaisie, la mu'avalie mine'e noxou sou muvikalane aloxo 'o, “Eiseo, eni exexeenu pipiena noxine mukalu ne.” ¹³ Mukalu, la Anu mu'italonu avolu noxie, xe alaxu vilesisi 'o, la ane mimexi mutelo mo mi'itinu Lataua ualasou.

¹⁴ ✧ Ia itema sou usaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia mumaisou Iesu mupamauline no anu voxo Tavuna, la la'iaxu misevile. La sou muvikalane'i ta mitema aloxo 'o, “Nenge voxo sou xaixai noxinge muxatele vilesi. La ngingi ngane'e noxou Iesu sou upamaulingengi no anu voxovoxo ane ne, io no anu voxo Tavuna uasi.”

¹⁵ ✨Ioxe, Tila mulomu aloxo ne, la muvikalanu itema ne aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sou kalakalavoi! Xo ngingi vilevilesi ngalavusou ngalulusi'a ta mimiimengi loxo ta bulumakaumengi ilo'a ta donkimengi no taasi'a sou ngalaixa'a sou iie no voxo Tavuna ne. ¹⁶ Ia sema ane 'o ne, ane Avalaamu 'ilusunu vile, ia Satani musakisakiine mumomomo loxo tauu ie mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mo muxatele tatalu. La sou umomomo sou eni axexeenu tu'umaxu noxie 'o no anu voxo Tavuna 'o uasi?"

¹⁷ Anu muvikala aloxo ne, la ta ulua noxou ne mimaela masua. Ia ta mitema ne mi'osa manina no anu xaixai lailaixe mukalusi ane Anu u'oxo'oxonu ne.

*Vaikala Tovola'i sou Masitati Ngiaxu Ilou Iisi
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Iesu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Saxisaxila'u noxou Lataua ne, anu aloxo mii ma'ia? Eni atovola'inu a loxovaa? ¹⁹ Anu aloxo masitati ngiaxu kitu'a e itema vile mutounu no xaixu. Ia ili'i xe muleme muxali tatila loxo ovu vile, la ta ngiangiala i'oxonu iomusi'a no anu avoavolu."

²⁰ Anu mutali'i la aloxo 'o, "Mii ma'ia ane sou, eni atovola'inu saxisaxila'u noxou Lataua no anu? ²¹ Anu aloxo iisi sevile kitu'a e sema vile mino'u sou mipitanu mixiunu ilou veleti ane tatila, la musoxolixu veleti ane ne."

*Pekia'inge sou Nga'una no Anu Aitenga Kitu'a
(Mat 7:13-14, 21-23)*

²² Ioxe, Iesu mumuamua'i sou ulai ne Ielusalemu, la mu'una no tuatuala sou mulosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua. ²³⁻²⁴ La mitema vile mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Tila, ta mitema ta 'eisi mane ino'u mauli ane kaluxu uasi, ne?"

La Iesu muvikalane'i ta mitema aloxo 'o, "Ngapita xavingengi sou nga'una no anu aitenga ane kitu'a ne. Xo avikalangengi lexe ta mitema tavu'alo itovonu sou i'unalai, ia imomomo uasi. ²⁵ ✨Xo loxo moosou tani uavuti xe utatusou aitengaxu tani, la ngingi ngane'e ka ngatulu no ale sou ngapolopolo, io ngalinga aloxo 'o, "Tila, nakisi aitengasixe."

Ia, anu ukolinu vaikalamingi aloxo 'o, 'Eni alavusinge lexe ngingi minge ne'ei uasi.'

²⁶ La ngingi ngavikalanu aloxo 'o, 'Nenge nenge'a tepita sou te'ani mo teie ano. Mo nini netulu no vote'isixe sou nelosixixu lavulavu no anu vaikala noxou Lataua.'

²⁷ ✨Ia anu ukolinengi la aloxo 'o, 'Eni alavusinge lexe ngingi minge ne'ei uasi. Ngingi ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua, ngaxexee mo ngalai va'axu.'

²⁸ ✨Io, ngingi ngamaisi'a Avalaamu ilou Aisaki mo Iakovo ilo'a ta mitema sou palomatana ixoxolu no tuala noxou Lataua, la ngingi ngatama mo anangenge ukalakiki. Xo ngingi ngaxolu no ale. ²⁹ ✨Ia ta mitema ilutu me'a no tuatuala no xalee lia tami'a ine'e ixolu no luusi'a sou la'ilali no tuala noxou Lataua. ³⁰ ✨Manina musuku lexe ta mitema ane ixavutala lexe ili'i, la ane'i ixali iuli, xe ane'i ane ixavutala lexe ixolu iuli, la ane'i ilai ili'i."

Iesu Mutamasi'a ta Mitema ne Ielusalemu

³¹ No voxo ane ne, la ta Palisaio se'i mine'e noxou Iesu sou mivikalanu aloxo 'o, "Nalutu mo naxexesou tuala ano 'o, io nalai no tuala vile va'axu. Xo Elodesi umasaxa lexe uvene."

³² La Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngalai mo ngavikalanu mivulaulau ne lexe eni akusai'a ta ulee ta masumasua mo apamaulane'i ta mitema vaimomo 'o mo ne'ielu. Xe no anu voxo tatalousou, la eni akalousou xaixai noxilo. ³³ Mii ma'ia ane uxali noxilo vaimomo 'o mo ne'ielu mo ualisa ne, ia eni axaxaisi. Xo itema sou palomatana vile umomomo sou usoli no ale ne Ielusalemu uasi!

³⁴ Iauo, ngingi ta Ielusalemu o, ta Ielusalemu o, ngingi ta mitema sou ngave'a ta mitema sou palomatana mo ngave'a ane'i ane Lataua mupalusi'a mine'e noxinge no anu kulu mo isoli. Alaxu tapiena musuku, la eni emasaxa sou apitane'i ta 'ilinge loxo koko'a neni'a ipitane'i ta 'ilie no laaxu vivisie. Ia ngingi ngamasaxa uasi. ³⁵ ✧Ngamaisou. Ili'i, la Lataua umamolonu tualasinge mo anu usaxila'u la uasi. Eni avikalangengi lexe umomomo sou ngamaisilo la uasi, ulai utalo no voxo ane ngingi ngavikala lexe Lataua ualously anu ane Tila mupalusou mune'e 'o."

14

Iesu Mupamaulinu Itema Vile no Taasou Palisaio Vile

¹ No voxo Tavuna vile, la Iesu mulai mu'ani no tani noxou tila noxi'a ta Palisaio. La ta mitema ane mipita no tani ne, miutitisou laixe. ² Ia itema vile e muxolu no talaxu Iesu ne, pipiena vile mu'oxonu la avolu ilou tava'u ne musoxoxo. ³ ✧Iesu mumaisou itema ne, la Anu mutali'isi'a ta Palisaio ilu'a ta mitema ane milavu manina no anu lapuloto noxou Mosesi ne aloxo 'o, "Loxovaa, lapuloto noxou Mosesi muvika laixe lexe tapamaulinu itema no anu voxo Tavuna, uasi?" ⁴ Ia ane'i mixolu tani mukiisi. La sou Anu mutetelisu mitema ne sou mupamaulinu. Mukalu, la mupalusou mulai.

⁵ ✧Io mutali'isi'a aloxo 'o, "Lexe ngingi vile 'olu vile, uasi la bulumakau vile ulapau ulu'e no taxa sou lexa no voxo Tavuna, la umomomo sou ngingi ngapalea ngatokinu ngatelonu uasi?" ⁶ La ane'i i'a vaikala vile sou ikolinu uasi.

⁷ Ioxe, Iesu mumaisi'a ta mitema ane mine'e mipita sou i'ani ne, mitomomusou luuluu laixesi sou ane'i mixolu no anu, la Anu muvikalane'i no anu vaikala tovola'i aloxo 'o, ⁸ ✧ "No voxo ane itema vile u'avalange sou ngalai no anu la'ilali sou taula'i, la mamu sou ngatomotomusou luuluu laixe. Xo loxo 'o io anu mu'avalou itema vile tatila noxinge kalumo a uxali uao. ⁹ Lexe anu uxali, la itema e mualinge ne une'e la uvikalangengi lexe, 'Ngaxesou luu ne mo mitema tila 'o uxolu no anu.' La ngingi ne, ngamaela maninasi ka ngalai ngaxolu ili'i. ¹⁰ Ia lexe ialinge sou ngalai nga'ani, la ngalai ngaxolu no luu ili'i manina. Mo sou itema e mualinge ne une'e la uvikalangengi lexe, 'Ta menexilo, ngasuku ngatelo no anu luu ane laixe uuli o.' La ta mitema ane mine'e mipita sou i'ani ne, i'itinu ualasinge. ¹¹ ✧Xo ta mitema ane ane'i me'a itelailixa'a, la Lataua ulu'elailixa'a, xe ane'i ane me'a ilu'elailixa'a, la Lataua utelailixa'a."

¹² Muvikalane'i ta mitema e mixali mipita sou la'ilali ne mukalu, la sou Anu muvikalanu mitema e mualiu ne aloxo 'o, "No mine nini na'oxonu la'ilali sou aso, xe sou 'olo'olovoxo, la mamu sou naali'a ta menexine mo ta vivine mo ta tulani ilo'a ta minemineni xe ta tema tualasine e i'a lavuluti piena. Xo nini naali'a maasi, la ane'i ialine kalumo sou ikolinu la'ilalixene ne. ¹³ Ia uasi. Nini na'oxo la'ilali, la naali'a ta mitema ane i'a lavulutii'a uasi mo ane'i ane vasime'a musoisoli mo ane'i ane tava'a mukilikalu xe ane'i

✧ 13:35: Lex 118:26 ✧ 14:3: Luk 6:9 ✧ 14:5: Mat 12:11; Luk 13:15 ✧ 14:8: Xav 25:6-7

✧ 14:11: Mat 23:12; Luk 18:14

ane ie'i selevelenu. ¹⁴ ✧ Mo sou Lataua ualusine. Xo ane'i ta mitema ane loxo ne, imomomo sou ikoli la'ilalixene ne uasi. Ia Lataua ukolinu xaixai noxine ne no anu voxo ane ta mitemau itulu sou imauli."

Vaikala Tovola 'isou La'ilali Toxoxa'a
(Mat 22:1-10)

¹⁵ ✧ Itema vile no taiine'i no anu luusou la'ilali ne, mulomusou Iesu movikala aloxo ne, la anu movikalanu Iesu aloxo 'o, "Lataua ualusi'a ta mitema ane'i ane ili'i la i'ani no anu la'ilali no tuala noxou."

¹⁶ La Iesu movikalanu aloxo 'o, "Itema vile mulalaxiinu la'ilali vile toxoxa'a ka muali'a ta mitema tavu'alo sou lexe ine'e i'ani no anu la'ilali ane ne. ¹⁷ Io, voxo sou 'ani'ani muxali, la anu mupalusou itema sou xaixai noxou vile sou lexe ulai uvikalane'i ane'i ane anu mu'avali'a ne lexe, 'Ngane'e, xo la'ilali mulalaxii mukalu.'

¹⁸ Ia ta mitema latala ane ne, ane'i miavuti sou mivikala lexe ane'i imomomo sou ilai uasi xo ane'i 'au'au. Vile noxi'a movikala tei aloxo 'o, 'Eni amomomo sou alai uasi, xo eni elotonu xai vile alavuasi, mo eni alai mo amaisou.'

¹⁹ Xe tameisi'a movikala aloxo 'o, 'Eni amomomo sou alai uasi, xo eni elotone'i ta bulumakau mavulovexa mo eni amuamua'i alalaisou atovone'i lexe ixaxai alovoxaa?'

²⁰ ✧ Xe tatalusi'a kalumo movikala aloxo 'o, 'Eni amomomo sou alai uasi, xo eni a uao etaula'i alavua 'o.'

²¹ Aloxo ne, la sou itema sou xaixai noxou ne mulivunoxu vaikalai'a mulai noxou tilasou. La tilasou ne la'iaxu ka movikalanu itema sou xaixai noxou ne aloxo 'o, 'Napalea nalai no vote'i ta tatila xe vote'i kitukitu'a sou tuala ane ne, mo nataxusi'a ta mitema ane i'a lavulutii'a uasi mo ane'i ane vasime'a musoisoli xe ane'i ane ie'i selevelenu ilo'a ane'i ane tava'a mukilikalalu mo nane'ene'i no taasilo.'

²² Ioxe, la sou itema sou xaixai noxou ne mu'oxonu aloxo ne mukalu, la movikalanu tilasou aloxo 'o, 'Tila, eni e'oxo loxo nini nevikalaleli, ia tani u'ana'ana uao.'

²³ La tilasou movikalanu la aloxo 'o, 'Nalai no ale no vote'i ta tatila mo namulinu vote'i kitukitu'a sou xai xe naxalisi'a, la nane'ene'i no taasilo. Mo sou taasilo u'ana'ana. ²⁴ Eni avikalangengi lexe ta mitema ane'i ane e'avali'a, ia ine'e uasi ne umomomo sou i'ou la'ilalixu 'o seville uasi.' "

Tlixo sou Tamulinu Iesu
(Mat 22:1-10)

²⁵ Ta mitema tavu'alo mimulinu Iesu, la anu muxiu vaxa noxi'a sou movikalane'i aloxo 'o, ²⁶ ✧ "Lexe itema vile une'e noxilo, ia tanu vulusi'a momu ilee nenu mo semau ilo'a ta 'olu mo ta vimovimou xe tanu vulusiu maulixu kalumo uasi, la anu umomomo sou uxali molomolo noxilo uasi.

²⁷ Mo loxo itema vile utavulenu tu'utu'umaxu mo usoli loxo eni asoli o uasi, la anu umomomo sou uxali loxo molomolo noxilo uasi.

²⁸ Ia lexe vile noxinge ne umasaxa lexe utulusou tani vile veveeni, la uxolu mo uxavutala laixe tei lexe misomisou tani ane ne lamolisou ta'ei xe umaisou lexe anu lamoliu umomomo sou ukalusou xaixai sou utulusou tani ne. ²⁹ Xo loxo 'o io, anu usokou tani ne, io ukalusou uasi xe ta mitema imaisou aloxo ne, la ane'i ikekeiou. ³⁰ Io ivikala lexe, 'Ngamaisou! Maulamenge soxu ne, musokou sou mutulusou tani ne, ia umomomo sou ukalusou uasi.'

³¹ Mo lexe tatananu tuala vile 'ala'alai sou u'oto noxou tatananu tuala ane vile 'olele, la anu uxolu mo uxavutala laixe tei o lexe anu umomomo sou ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou ane itemaxu mavulovexa mavulovexa ta'uve (10,000) i'oto, la momomo sou iuaulixa'a ane vile ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou ane itemaxu mavulovexa mavulovexa mavulovexa (20,000) ne. ³² Ia lexe anu ulavu lexe umomomo sou uuaulixu tatananu tuala ane vile 'olele uasi xe anu uao no paxa sio, la anu usosovosou noxou itema vile sou ulai uvikalanu tatananu tuala ane vile lexe nenge nengei ta'oto mamu. ³³ Anu aloxo nesi, lexe vile noxinge usu'anu miumiu ukalusi uasi, la anu umomomo sou uxolu molomolo noxilo uasi.

³⁴ Au ne, anu laixe. Ia lexe tu'axu ne tasia'uxu, la nenge talivunoxu tu'axu ne a loxovaa? ³⁵ Anu umomomo sou u'oxo lialia lovoxu uasi mo umomomo sou tapita ilou mosomoso sou u'oxonu lialia lovoxu sou la'ilali uleme no anu uasi. Ane'i isuanu vitanisi.

Itema ane sangalou a uxolu sou ulomu, la anu ulomusou vaikala noxilo 'o.”

15

Vaikala Tovola 'isou Sipsip Vile Mu'oxovau (Mat 18:12-14)

¹ Ioxe, ili'i la ta mitema sou itaxusou lamoli ilo'a ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua mine'e mipita mixaliliou Iesu sou ilomu noxou. ² *Ia ta Palisaio ilo'a ta mitema sou lapuloto mimunumunuxu Iesu aloxo 'o, “Itema ane ne, ulavusou upita noxi'a ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua mo ilo'a i'ani ipipita kalumo.”

³ Xe Iesu mulavusou xavutalai'a aloxo ne, la sou Anu muvikalane'i no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, ⁴ * “Lexe ngingi vile ta sipsipiu itemaxu ta'uve, ia vile noxi'a tasia'uxu. La anu u'umesi'a ane'i ane itemaxu tami'a mo mavulovexa mo muxatele tami'a ne ixolu no tani taatexa ne sou i'ani'ani, io anu ulai ukakamulinu ane vile e tasia'uxu ne xoo mo uxalisou. ⁵ Xe uxalisou ukalu, la u'osasou la utavulenu no laxasou, ⁶ sou ulaixu no tuala. Uxali no tuala, la u'avali'a ta menexu ilo'a ta tema tualasou ine'e ipita, io uvikalane'i lexe, ‘Nenge nenge'a ta'osa. Xo eni exalisou sipsipxeni e tasia'uxu 'ole.’ ⁷ Eni avikalangengi lexe anu aloxo nesi, lexe itema vile sou 'ili'ilixo masumasua uxii opoonu, la 'osa'osasou toxoxa'a ane uxali teitexi no opo loxotolo, uuaulixu 'osa'ila ane'i ane itemaxu tami'a mo mavulovexa mo muxatele tami'a ane'i mixiu opone'i tei mo milapu no iou Lataua.

Vaikala Tovola 'isou Lamoli Tasia'uxu

⁸ Mo lexe sema vile lamolie siliva mavulovexa, ia vile tasia'uxu. La ane i'elaxu telu ka isilapa tani mo ikamuli laixe mo ixalisou. ⁹ Xe ixalisou ukalu, la ane i'avali'a ta menexie ilo'a ta tema tualasie ine'e ipita, io ivikalane'i lexe, ‘Nenge nenge'a ta'osa. Xo eni exalisou lamolixeni e tasiauxu 'ole.’ ¹⁰ Eni avikalangengi lexe anu aloxo nesi, lexe itema vile sou 'ili'ilixo masumasua uxii opoonu, la 'osa'osasou toxoxa'a uxali no talaxa'a ta angelo noxou Lataua.”

Vaikala Tovola 'isou Itema Mu'umesou Momu

¹¹ Iesu muavuti sou musolonu vaikala noxou aloxo 'o, “Itema vile ilo'a ta 'olu ta mulu tamei ne mixoxolu. ¹² La 'olu ane kitu'a muvikalalanu momu aloxo 'o, ‘Mamilo, nini nalosilo mixemixeni e nini nemulaxu muai va'axu

sou lexe nini nasoli la eni ano'u ne, nalosilo a vaimomo 'o.' La sou momu muvelunu miumiu mulosi'a ta 'olu tamei ne.

¹³ Maxuveeni uasi, io 'olu ane kitu'a ne mutaxusou miumiu mukalusi sou mulutu mulai no tuala vile no paxa manina. La muvelunu miumiu mukalusi no anu 'ilixosou lexamana noxou. ¹⁴ Xe mukalusou miumiu avile aloxo ne, io tausoli toxoxa'a muxali no xalexalee tuala ne mukalusi, la anu muxamuli lexe anu xou 'ani vile la sou u'ou uasi. ¹⁵ La sou anu mulai sou lexe uxaxai noxou itema vile sou tuala ane ne. La itema ane ne, mupalusou mulai no xalee lia ane ta memeeu ixolu sou i'ani'ani no anu sou lexe u'a'ane'i. ¹⁶ Anu muxamulinu lexe musolixu manina mo umomomo sou u'ou la'ilalixa'a ta memee. La itema vile ulosou mii vile sou u'ou uasi.

¹⁷ Muxamuli tu'utu'umaxu aloxo ne, la sou xavutalau mulivu. La muvikala aloxo 'o, 'Ta mitema ta piena sou xaixai noxou mamilo ne, i'ani'ani ia la'ilalixa'a pa'usou a uai sio. Ia eni ne, esolixo manina mo 'aso asoli. ¹⁸ *Eni aavutisi mo alutu alivu alai noxou mamilo mo avikalanu lexe, "Mamilo, eni e'oxonu 'ili'ilixu masumasua mulai noxou Lataua teitexi no opo loxotolo mo noxine kalumo. ¹⁹ Mo umomomo sou nini namoxo'ilo lexe eni 'iline la uasi. Eni axolu loxo itema vile sou xaixai noxines." ' ²⁰ La sou anu muavuti sou mulivu mulai noxou momu.

Xe anu uao unene'e no paxa sio, io momu mumaisou la anu tanu mutamasou manina. La sou anu muiave mulai noxou 'olu ne, sou muaulaxu xe mutimunu xaleenu sou mu'osasou. ²¹ La 'olu muvikalanu aloxo 'o, 'Mamilo, eni e'oxonu 'ili'ilixu masumasua mulai noxou Lataua teiteixi no opo loxotolo mo noxine kalumo. Mo umomomo sou nini namoxo'ilo lexe eni 'iline la uasi.'

²² Ia momu muvikalane'i ta mitema sou xaixai noxou aloxo 'o, 'Ngapalea! Ngano'u tokolomo lailaixe noxilo ne ngane'enu mo ngatokolomonu no anu. Mo ngano'u 'ola'ola mo ngane'e nataanu no avolu. Xe ngano'u siove mo nataanu sou tava'u. ²³ Xe ngano'u bulumakau 'ilie vile mulu ane lovoxu manina mo ngavau. Ngavau sou ta'oxo la'ilali tila mo ta'osa. ²⁴ *Xo 'alixeni mulu 'o mu'umesilo loxo musoli, ia mulivu mune'e noxilo loxo anu mumauli la.' La sou ane'i miavuti sou mi'osasou.

²⁵ No voxo ngiou ane ne, la 'olu laposalaxu ne, anu muxolu no xai. Xe no mine mulivu mune'e muxali 'alai no tani, la mulomusi'a ta mitema ilelexe mo ilelei. ²⁶ La sou anu mu'avalou itema sou xaixai noxou momu vile mune'e sou mutali'isou lexe mii ma'ia ane ane'i i'oxo'oxonu ne? ²⁷ La anu itema sou xaixai noxou momu ne, mukolinu aloxo 'o, 'Vivine anu a muxali mo mamine muvau bulumakau 'ilie vile mulu ane lovoxu manina. Xo anu mulivu mune'e muxali noxou laixesi mo uulua uasi.'

²⁸ Vimou mulomusou aloxo ne, la la'ixau mo umasaxa sou u'una no tani uasi. La sou momu muuatulai sou muxolixolinu sou lexe u'unalai no tani. ²⁹ Ia anu muvikalanu momu aloxo 'o, 'Nalomu, no tauutauu ie tavu'alo mukalu o ne, eni exaxai noxine loxo itema sou napalupalusousi mo alavusou aloloxoloxu vaikalameni uasi. Ia nini nalavusou sou nalosilo mee 'olu vilesi loxo 'o sou nexi noxi'a ta menexilo ta'ou mo ta'osa uasi. ³⁰ Ia 'iline soxu ane ne, anu mulai muvelunu mimemimeni no anu 'ilixu sou lexamana noxou, ia mulivu mune'e la nini nevauxou bulumakau vile mulu ane lovoxu!'

³¹ La momu muvikalanu aloxo 'o, 'Alixeni, nini ne nexoxolu noxilosi mo mimii latala noxilo ne, nini na'aninisi. ³² Ia laixe lexe nenge nenge'a tapita sou ta'ani mo ta'osa, xo vivine soxu ne mu'umesinge loxo musoli, ia mulivu mune'e 'o loxo mumauli la.' "

16

Vaikala Tovola'isou Itema sou Kalavoi Mu'oxonu Xaixai Laixe

¹ Mukalu, la Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Itema vile sou usaxila'u lamoliu itema sou lavuluti vile mupaipalunu lamoliu tila noxou. La sou ta mitema mose'i milai mia'aloxu noxou tilasou ne. ² La sou tila noxou mu'avalou sou mutali'isou lexe, 'Nini ne'oxo mii ma'ia, la sou ta mitema mia'aloxene noxilo? Nini naxolu loxo itema sou usaxila'u lamolixeni la uasi. Nini nakalu, io nini nakaukavunu a'alosou lamolixeni ukalusi mo nalosilo.'

³ La sou itema sou usaxila'u lamoliu tilasou ne, anu molu muvikalala aloxo 'o, 'Tila noxilo uxexeleli no anu xaixai ane anu mulosilo 'o, la eni a'oxonu mii ma'ia? Xo eni xavileli sou a'asi'asi uasi mo eni amaelasou alingalinga mimii noxi'a ta mitema. ⁴ Anu ane, eni exalisou vote'i vile sou a'oxonu no mine tila noxilo uxexeleli no anu xaixai noxilo lai 'o, la ta mitema i'osasilu mo i'avalilo a'unalai no taasi'a.'

⁵ Anu muxalisou vote'i vile aloxo ne, la sou anu mu'avali'a ta mitema vilevilesi e mino'u tilasou miumiu ia ikolinu uao. Ane'i mine'e, la sou mutali'isou vile noxi'a tei aloxo 'o, 'Nini neno'u miumiu tila noxilo ta'ei sou nakolinu?'

⁶ La anu mukolinu aloxo 'o, 'Eni eno'u vata sou ovu olivu temanu lexaxu vexasou itemaxu ta'uve (100).'

La sou anu muvikalala lexe, 'Nano'u uoli voloxu e ekaukavunu mii ane nini neno'u ne, mo naxolu no lia palea sou naxiu mo nakaukavu mavulovexa ta'uve.'

⁷ Mukalu, la mutali'isou tameisi'a lexe, 'Nini neno'u ta'ei sou nakolinu?'

La anu mukolinu aloxo 'o, 'Eni eno'u tiva sou uiti temanu itemaxu ta'uve.'

La anu muvikalala lexe, 'Nano'u uoli voloxu e ekaukavu mii ane nini neno'u ne mo naxiu uxali loxo itemaxu tami'a (80).'

⁸ Anu itema sou kalavoi, ia mu'oxonu xaixai laixe no anu lavulavu noxou aloxo ne, xe tila noxou mulavusou, la mu'itinu ualasou. Xo ta mitema ane ilavusou Lataua uasi no lia 'o, iuaulixa'a ane'i ane milavusou Lataua no anu xaixai sou lialia 'o. ⁹ La sou eni avikalangengi ta molomolo noxilo lexe, ngaxaxai laixe no anu mimii sou lialia 'o sou ngamolo ta menexinge ane imaxa'u 'ili'ilixomengi, mo sou ili'i xe mimemimengi ne ukalu, la Lataua u'avalinge ngalai ngaxolu no tuala ane kaluxu uasi.

¹⁰ *Aloxo ne, la sou lexe itema vile umomomo sou usaxila'u mii ane kitu'a laixe, la anu umomomo sou usaxila'u mii ane tatila laixe kalumo. Ia lexe itema vile umomomo sou usaxila'u mii ane kitu'a laixe uasi, la anu umomomo sou usaxila'u mii ane tatila laixe uasi kalumo. ¹¹ La sou lexe ngingi ngamomomo sou ngasaxila'u mimii ane sou lia 'o laixe uasi, la 'ena'ei u'italongengi sou ngasaxila'u mimii ane maninasou? ¹² Mo lexe ngingi ngamomomo sou ngasaxila'u itema vile miumiu laixe uasi, la 'ena'ei uitimengi mimii sou ngasaxila'u?

¹³ *Mo eni avikalangengi kalumo lexe, itema sou xaixai vile umomomo sou uxaxai noxi'a ta tatila noxou tamei uasi. Xo maasi, xe xavutalau ukalipala, la anu umasaxau vile uasi, io umasaxau ane vile. Xe anu uxaxai noxou vilesi, ia tanu vulusiou ane vile. Aloxo ne, la sou ngingi ngamomomo sou ngaxaxai noxou Lataua xe ngaxaxaisou lamoli kalumo uasi."

¹⁴ Ta Palisaio ane tane'i uxolu no anu lamoli musuku milomusou Iesu muvikalala aloxo ne, la ane'i mipilikeu. ¹⁵ *La sou Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sou ngatoongenge lexe ngingi ta mitema ta laixe no

ie'i ta mitema, ia Lataua mulavusou mii ma'ia ane muxolu no tangengi ne. La sou 'ena'ei ane ta mitema i'itinu ualasou ne, Lataua umasaxau uasisi manina.”

Iesu Mulosi'a Lavulavu Mose'i La

¹⁶ ✠ Iesu muvikalane'i ta Palisaio la aloxo 'o, “Vaikala sou lapuloto noxou Mosesi mo vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana mune'e mutalo noxou Ioanesi. Musoko no voxo ane ne, la eni esokou a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua sou alutunoxu ulai no tuatuala. La ta mitema tapiena xavine'i sou imasaxa lexe i'una no anu. ¹⁷ ✠ Ia mimii latala teitexi no loxotolo mo lialia 'o, ili'i la ukalu. Ia vaikala seville kitu'a no nano no 'a lapuloto noxou Mosesi ne, umomomo sou ukalu uasi.

¹⁸ La sou itema ukusaie semau, io u'uluxe sema vileli, la anu mususunoxu taula'i. Xe mulu vile ane uno'e sema e mulue musu'ane ne, la anu mususunoxu taula'i noxou kalumo.”

Itama sou Lavuluti Tapiena Iou Lasaro

¹⁹ Iesu musolo vaikala noxou la aloxo 'o, “Itama vile sou lavuluti tapiena muxoxolu. Ia utaa tokolomoxu lauoinu veveeni no ale, xe utaa ane keakea laixe no nano. Mo u'ou la'ilali lailaixesi no voxovoxo. ²⁰ Io, no aitingaxu taasou ne, la itama vile sou lingalinga ualasou lexe Lasaro e xalexalevi mutomunu vasimolu, anu a uxoxolu ne. ²¹ Anu umasaxa lexe u'ou la'ilali 'utu'utuxu ane ulapau no luusou la'ilali noxou itama sou lavuluti piena ne. Ia ta a'aa ine'e la ixamexamesou xalexalevinu.

²² Ioxe, ili'i xe itama sou lingalinga ne musoli, la ta angelo mitavule mulai mipamotonu muxolu muvaisa'inu Avalaamu. Xe ili'i la itama sou lavuluti tapiena ne kalumo musoli, la mi'asixu. ²³ La mulai muxolu no tualasi'a ta mitema ane misoisoli la anu muxamulinu navunavu tatila. Xe iou mutelo, la mumaisou Avalaamu muxolu no paxa, ia Lasaro anu muvaisa'inu. ²⁴ La sou mu'ava mulai noxou aloxo 'o, 'Ae, 'ilisuleli Avalaamu, eni examuli navunavu tatila no anu navu 'o. La sou nini tanenixo mo napalusou Lasaro utoo avolu simisou no lexa mo une'e umulaxu no levexo mo u'oxo lelemesou.’

²⁵ Ia Avalaamu muvikalane aloxo 'o, ‘Ilusuleli, naxavutala lexe no mine nini nemaui nexoxolu no lia, la nini neno'u mimii ane lailaixe. Ia Lasaro ne, anu muno'u mimii ane masumasuasi. Ia vaimomo 'o, la anu uxolu laixe mo u'osa 'o, ia nini a naxolu no anu navunavu ne. ²⁶ Xe kalumo xo, vanunu toxoxa'a anu a uxolu no nixi noxinge nenge'a, la sou evile lai 'o umasaxa lexe ulai noxine ne, la umomomo uasi, xe evile lai noxine ne, umasaxa lexe une'e noxixe 'o, la umomomo uasi kalumo.’

²⁷ La sou anu muvikalane Avalaamu aloxo 'o, 'Ioxe, la sou eni alingaine nini 'ilusuleli. Napalusou Lasaro ulai no tani noxou mamilo, ²⁸ xo eni ta vivilo ta'uve ane a ixoxolu no anu ne. La sou Lasaro upeletotosi'a, mo sou ane'i kalumo la ine'e no tuala sou navunavu 'o uasi.’

²⁹ Ia Avalaamu muvikalane aloxo 'o, 'Nalomu, lapuloto noxou Mosesi mo vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana anu a muxolu ne sou ane'i ilomu no anu.’

³⁰ Xe anu muavuti la muvikalane la aloxo 'o, ‘Ilusuleli Avalaamu, navikala aloxo ne uasi. Xo lexe itama vile musoli, ia utulu mo ulai noxi'a la sou ane'i ixixi opone'i.’

³¹ La Avalaamu muvikalane aloxo 'o, 'Lexe ane'i ilomusou lapuloto noxou Mosesi mo vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana uasi, la ane'i

imomomo sou ilomuxu itema vile e musoli ka mumauli ne sou ixiu opone'i uasi kalumo.' ”

17

*‘Ili’ilixu Ane Uolexa'a ta Mitema sou Isusu Noxou Lataua
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)*

¹ Iesu muvikalane'i ta Palisaio mukalu, la muvikalane'i ta molomolo noxou la aloxo 'o, “Mimii ane uolexa'a ta mitema sou isusu noxou Lataua ne, anu a uxoxolu. Ia itema ane uolexa'a ta mitema sou isusu noxou Lataua ne, Lataua ulosou navunavu. ² Lexe itema vile uolexu vile noxi'a ta mitema ane imuxamuxaxu tane'i noxilo loxo ta molomolo ta kitu'a sio sou isusu noxou Lataua, la laixe lexe isakiinu lavo'o vile tatila no xolanu mo ilea ulu'elai no luaki, mo sou Lataua ulosou navunavu uasi. ³ *Aloxo ne, la sou ngingi ngasaxila'inge laixe.

Ia lexe menexinge vile ane mumulaxu tanu noxou Lataua io u'oxonu 'ilixu vile masua, la nakaitolonu. Xe lexe anu upala'alixu susu noxou noxine mo uxiiu opoonu, la nini naxiu tumalineu. ⁴ Mo lexe anu u'oxonu 'ili'ilixu masumasua noxine alaxu muxatele tamei no anu voxo vile, ia anu une'e noxine alaxu muxatele tamei sou upala'alixu 'ili'ilixu masumasua noxou ne, la nini naxiu tumalineu.”

⁵ Ta mitema sou xaixai noxou Iesu mivikalanu Tila aloxo 'o, “Na'oxonexi mo tamuxamuxaxu tanexi pekia'u noxou Lataua!”

⁶ *La sou anu muvikalane'i aloxo 'o, “Lexe ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxou Lataua kitu'asi umomomo loxo ovu masitati ngiaxu, la ngingi ngamomomo sou ngavikalanu ovu vile 'o lexe, ‘Naluvuneni no mukuluxene mo nalai natouneni no luaki,’ la anu ulomungengesi.”

⁷ Iesu musolonu vaikala noxou aloxo 'o la, “Lexe ngingi vile ne, upalusou itema sou xaixai noxou sou lexe uxaxai no xaixu mo usaxila'a ta sipsipiu, xe ulivu une'e, la loxovaa anu uvikalanu lexe, ‘Nane'e avile mo naxolu mo na'ani.’ Uasi. ⁸ Ia anu uvikalanu lexe, ‘Nalalaxii la'ilalixu mo natavulenu ilou lexasou une'e sou a'ou mo aiemolu, io nini natutulumaieli. Xe eni a'ani mo aie ukalu, la sou nini na'ani xe naie.’ ⁹ Mo lovoxaa anu uvikala laixe noxou itema sou xaixai noxou ne xo anu mulomusou mu'oxonu mii ane anu muvikalanaxu ne? Uasi. ¹⁰ Aloxo ne, la sou ngingi kalumo lexe nga'oxonu mii ane tilasinge uvikalangengixu ne, la sou ngavikala lexe, ‘Nexi minu ne ta mitema sou xaixai noxine vitanisi. Nexi te'oxo xaixaimexisi ane nini nelosixe.’ ”

Iesu Mupamaulane'i ta Mitema Mavulovexa Ane Vulukali Mu'i'a

¹¹ Iesu muvikalane'i mukalu, la mulutu sou lexe ulai ne Ielusalemu. La mumuamua'i mulai mumulinu pilixasou xalee lia tila ne Samalia xe Xalilaia. ¹² Anu sou u'una no tuala vile, la ta mitema mavulovexa ane vulukali mu'i'a ne, mine'e mimaisou Iesu no vote'i. La ane'i mitulu no paxasi, ¹³ *ia mi'ava tatila mulai noxou lexe, “Tila Iesu, nini taneninexe!”

¹⁴ *Ia no mine Iesu mumaisi'a, la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngalai mo ngamaxa'inge noxi'a ta aili'i.” Xe ane'i mimuamua'i milalai no vote'i, la vasime'a laixe mukalu.

¹⁵ La sou vile noxi'a mumaisou vasimolu lexe muxali laixe mukalu, la mu'ava'ava tatila sou mu'itinu Lataua ualaso mo mulivu mune'e noxou Iesu. ¹⁶ Mune'e, la mulapau mulu'e noxou Iesu tava'u sou muvikala laixe mulai noxou. Ia itema ane ne sie Samalia mo.

* 17:3: Mat 18:15   ☆ 17:6: Mat 17:20; 21:21   ☆ 17:13: Liv 13:45-46   ☆ 17:14: Liv 14:2-3; Mat 8:3-4

17 Iesu mumaisou itema ne aloxo ne, la mutali'isou aloxo 'o, "Eni epamaulingengi ta mitema mavulovexa, ia muxatele tami'a ane'i 'ava? 18 La ilivu ine'e mo i'itinu Lataua ualasou ua. Ia itema aasila soxu vilesisi 'o, mulivu mune'e sou mu'itinu Lataua ualasou 'o." 19 Mukalu, la Iesu muvikalano aloxo 'o, "Natulu mo nalai. Xo nini nemuxamoxaxu taneni noxilo, la sou nini vasimene muxali laixe."

Saxisaxila'u Noxou Lataua a Muxali ne
(Mat 24:23-28, 37-41)

20 Ioxe, no voxo vile, la ta Palisaio mitali'isou Iesu lexe saxisaxila'u noxou Lataua une'e talu? La sou Iesu mukolinu tali'i noxi'a aloxo 'o, "Saxisaxila'u noxou Lataua ne uxali loxo mii e nenge tamaisou no anu ienge uasi. 21 Mo umomomo sou ta mitema ivikala lexe, 'Anu 'a lai 'o.' mo ivikala lexe, 'Anu 'a 'olele.' uasi. Xo ngamaisou, Lataua Anu 'a usasaxila'inge ne."

22 Mukalu, la muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Ngemasaxa lexe ngamaisou itema 'Olu no anu voxo vilesisi 'o, ia voxo sou umomomo sou ngamaisou la uasi, a unene'e. 23 *Ia ta mitema ivikalangengi lexe, 'Anu 'a 'olele.' mo ivikala lexe, 'Anu 'a lai 'o.' Ia mamu sou ngalomuxa'a mo ngamuline'i. 24 Xo voxo noxou itema 'Olu ne, uxali loxo lele'e ulami e ukaasou opo loxotolo ukalusi. 25 Ia tei no anu, la Anu utavulenu tu'utu'umaxu tapiena mo ta mitema vaimomo 'o ixiu tumali'a noxou.

26 Mii ma'ia ane uxali no xovo ane ne, anu iou vilesisi aloxo no anu voxo noxou Noa. 27 No anu voxo ane ne, la ta mitema i'ani'ani mo iie mo itataula'ixa'a ngatongato'o mulai muxali no voxo ane Noa mu'unalai no anu lasipi tatila. Io alipaa toxoxa'a muxali mole mu'uo'uosi'a mikalu avile.

28 *Mo anu iou vilesisi aloxo no anu voxo noxou Loti kalumo. No anu voxo ane ne, la ta mitema i'ani'ani mo iie mo ilotolotonu mimii mo imomolo mimii sou ta mitema iloto noxi'a mo itotou la'ilali xe itutulouso tatani. 29 Ia no anu voxo ane Loti mulutu mu'umesou tuala ne Sodomu, la navu ilou lavo'o axeaxexaxu mulapalapau molu no opo loxotolo mulu'e mu'elaxa'a mikalu avile.

30 Voxo ane itema 'Olu uxali ne, anu iou vilesisi kalumo aloxo ne. 31 *No anu voxo ane ne, la umomomo sou mitema ane uxolu teitexi no tani laxa'u ne, ulivu ulu'e no taasou sou utaxusou miumiu la uasi. Xe anu aloxo nesi, la itema ane mulai no xaixu ne, ulivu une'e no taasou sou uno'u mii vile la uasi. 32 *Ngaxavutalane Loti semau. 33 *Lexe itema ane tanuxu maulixu sou lia 'o, la anu uxovulaunu mauli ane kaluxu uasi, xe itema ane uxovaunu maulixu sou lia 'o, la anu uno'u mauli ane kaluxu uasi. 34 Eni avikalangengi lexe no anu 'olovoxo ane ne, la ta mitema tamei iai ipita no luu vile, ia ta angelo ino'u vile ulai io vile usu'a uai ne. 35-36 Mo ta sema ta tamei i'ulaluu la'ilali, la ta angelo ine'e ino'e vile, io vile isu'a ixolu ne."

37 Xe ta molomolo noxou milomusou aloxo ne, la mitali'isou aloxo 'o, "Tila, mii ane ne, uxali 'a ne'ei?"

La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "No anu xalee lia ane vasime'a ta mitema misoisoli uta'olu no anu, la ta suluvi nenu ine'e ipita sou i'i'a ta mitema e misoisoli ne."

18

Vaikala Tovola'isie Sema Vaalu Vile Milinga Pekia'u Noxou itema sou Uilevinu Vaivaikala

¹ ✨Ioxe ili'i, la Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou no anu vaikala tovola'i vile sou ulosieixa'a lexe ikilaka utotomu, io isuanu 'ilixo sou lakilaka uasi. ² La sou Anu muvikalane'i aloxo 'o, "No anu tuala vile, la mitema sou itilovosou vaivaikala vile a muxolu ne. Ia anu ulavusou umama'u noxou Lataua mo uxavutalane'i ta mitema uasi. ³ Mo sema vaalu vile ane a mixolu no tuala ane ne kalumo. Ia ane ine'e utotomu noxou itema sou utilovosou vaivaikala ne sou ilinga noxou lexe, 'Nasu'ulileli no anu vaivaikala ane uluaxeni utulusilo no anu.'

⁴ Ane mine'e milinga noxou alaxu tavu'alo mukalu tei, la anu ulomuxe uasi. Ia ili'i, la tanu muvikalane'i aloxo 'o, 'Eni ne, amama'u noxou Lataua uasi mo axavutalane'i ta mitema uasi, ⁵ ia xo sema vaalu ano 'o imolo'inasilo utotomu 'o, la eni asu'uline no anu vaivaikala ane uluaie utulusie no anu. Mo sou mamu sou ane ine'e utotomu sou itotosaleli.'

⁶ La Anu musolo vaikala aloxo 'o, "Ngalomusou mii ma'ia ane itema masua sou utilovosou vaivaikala mulemolu. ⁷ La sou loxovaa, ta mitema ane Lataua musosovosi'a lexe ta na'u itama noxou no voxovoxo utotomu, la Anu umomomo sou usu'uline'i no anu vaivaikala ane ta uluai'a itulusi'a no anu uasi? Mo anu u'oxolooxa'a, io usu'uline'i uasi? ⁸ Eni avikalangengi aloxo 'o. Lataua usu'uline'i no anu vaivaikala paleasi. Ia loxovaa, itema 'Olu une'e, la umomomo sou Anu umaisi'a ta mitema no lialia 'o imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua? Uasi."

Vaikala Tovola'isi'a Palisaio Iou itema sou Utaxusou Lamoli

⁹ Ta mitema mose'i mixavutala lexe ane'i mimulinu lapuloto noxou Mosesi, la sou ane'i ta mitema ta laixe, io ilu'elailixa'a ta mitema mo'sei sou ixavutala lexe ane'i ta laixe uasi. La sou Iesu muvikalane'i no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, ¹⁰ "Ta mitema tamei milai no tani tila noxou Lataua sou ilinga. Vile noxi'a ilou ne, anu Palisaio xe vile ne anu itema sou utaxusou lamoli. ¹¹ Io, ilou milai, la Palisaio mutulu sou mukilakasou no tanu aloxo 'o, 'Lataua, eni alemo laixe ulai noxine xo eni loxo ta mitema mo'sei ane ipakali mo i'oxonu 'ili'ilixo masumasua mo isusu no anu taula'i xe loxo itema ane sou utaxusou lamoli e utulu no pa'umelo 'o uasi. ¹² ✨Ia eni amitema sou alavusou apelemu alaxu tamei no anu voxo ta'uve mo muxatele tamei mo alavusou avelunu mimii ukalusi noxilo sou aitinu mavulovexasou ulai noxine.'

¹³ ✨Ia itema sou utaxusou lamoli ne, mutulu va'axu noxou Palisaio mo iou utelo no opo loxotolo uasi. Ia mutangatulu sou mu'otu'otunu lutunu, io muvikalane'i lexe, 'Lataua, tanenixo xo eni itema sou 'ili'ilixo masumasua.'

¹⁴ ✨La sou avikalangengi lexe itema ane sou utaxusou lamoli ne mulivu no tani, la Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu. Ia Palisaio ne aloxo ne uasi. Xo ta mitema tavu'alo ane'i ane i'itinu ualasi'a ne, la Lataua ulu'elailixa'a, xe ane'i ane ilu'elailixa'a, la Lataua u'itinu ualasi'a."

Mine'ene'i ta Molomolo Noxou Iesu

¹⁵ Iesu muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la ta mitema mine'ene'i ta 'ili'i'a ta keakea noxou sou lexe Iesu umulaxu avolu noxi'a sou ualusi'a. Xe ta molomolo noxou mimaisi'a aloxo ne, la mikaitolone'i. ¹⁶ Ia Iesu mu'avali'a ta molomolo ta kitukitu'a mine'e noxou, io muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "Ngaxexesi'a ta molomolo ta kitukitu'a nesi mo ine'e noxilo. Io nga'apixa'a uasi. Xo ta mitema ane loxo ta molomolo ta kitukitu'a 'o, ane'i imomomo sou ixolu no anu saxisaxila'u noxou Lataua. ¹⁷ ✨Eni

✨ 18:1: Kol 4:2; 1Te 5:17 ✨ 18:12: Ais 58:1-4; Mat 23:23 ✨ 18:13: Lex 51:1 ✨ 18:14: Mat 23:12 ✨ 18:17: Mat 18:3

avikalangengi manina musuku aloxo 'o. Itema vile umasaxa sou uxali loxo ta molomolo ta kitukitu'a 'o uasi, la umomomo sou Lataua usaxila'u uasi."

Tila sou Lalotu Noxi'a ta Iutaia E Anu Itema sou Lavuluti
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ ✧Tila vile sou lalotu noxi'a ta Iutaia mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Itema laixe sou ulosixe lavlavu, mii ma'ia ane lexe eni a'oxonu la sou eni ano'u mauli ane kaluxu uasi no anu?"

¹⁹ Xe Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Tava'u loxovaa ane nini nemoxo'ilo lexe eni laixe 'o? Itema vile laixe uasi, ia Lataua Anusisi. ²⁰ ✧Nini nelavu no anu lapuloto noxou Mosesi e muvicala lexe, 'Ngingi ane ngetaula'i, la ngasusunoxu taula'ingenge uasi. Mo mamu sou ngavau itema vile usoli. Mo mamu sou ngapakali. Mo mamu sou ngakalavoinu itema vile vitanisi sou ngavikala lexe manina teitexi. Xe ngatoxone'i ta maminge ilo'a ta neninge.' "

²¹ Xe anu muavuti, la muvicalanu Iesu aloxo 'o, "Lapuloto ane ne, eni emulinu no mine eni molomoloxo mo mune'e mutalo vaimomo 'o."

²² Xe Iesu mulomu noxou aloxo ne, la sou muvicalanu lexe, "Mii vilesisi a na'oxo uao. Nalai mo nano'u lavulavulutimeni ukalusi mo ta mitema ilotonu, xe nano'u lamolisou la sou naiti'a ane'i ane i'a mimii uasi. Xe nini na'oxo aloxo ne, la sou mimii lailaixe ane uai teitexi no opo loxotolo ne, nini na'anini. Ia nane'e mo namulileli."

²³ Xe itema ne mulomusou vaikala noxou aloxo ne, la iou mupalulu. Xo anu mulavusou lexe anu lavulavuluti tavu'alo misevile. ²⁴ Iesu mumaisou itema ne la muvicalanu aloxo 'o, "Ta mitema ane lavuluti'a tavu'alo musuku ne, anu pekia'u musuku noxi'a sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua! ²⁵ Manina lexe anu se'isisi sou kameli vile u'unalai no anu umo vile taxanu, ia itema ane lavuluti piana musuku ne, anu pekia'u misevile noxou sou u'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua."

²⁶ Xe ane'i ane milomusou vaikala noxou aloxo ne, la ane'i mitali'isou Iesu aloxo 'o, "La sou 'ena'ei ane sou uno'u mauli ane kaluxu uasi ne?"

²⁷ La Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Mii ma'ia ane ta mitema imomomo sou i'oxonu uasi ne, Lataua umomomo sou u'oxonu."

²⁸ Xe Pita muavuti la muvicalanu aloxo 'o, "Nexi texiu tumalixeu mimii latala noxixe ne mukalu, ia tene'e 'o sou temulineni!"

²⁹ Xe Iesu muavuti la muvicalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku aloxo 'o. Lexe itema vile u'umesou taasou mo semau mo ta mimovimou mo momu ilee nenu xe ta 'olu'olu sou lexe u'italonu maulixu ulai noxou Lataua sou usaxila'u, ³⁰ la anu uno'u mimii tavu'alo uuaulixu mimii ane anu mu'umesou tei no mine anu uxolu no lia 'o xe ili'i no mine anu usoli, la uno'u mauli ane kaluxu uasi."

Iesu Mutotokasou Soli Noxou Alaxu Tatalusou
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ ✧Ioxe, Iesu muvicalane'i aloxo ne xe mukalu, la muno'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei mine'e 'alai noxou sou muvicalane'i aloxo 'o, "Nenge nenge'a sou tanuna ne Ielusalemu 'o, mo sou mimii latala ane ta mitema sou palomatana mikaukavunusou Itema 'Olu ne, uxali manina. ³² ✧La sou ta mitema ino'u sou i'italonu ulai no avo'a ta mitema ane'i ane ilavusou Lataua uasi, sou imolovila'isou mo ikekeiou mo ituvesou xe ipuapasou mo ivau usoli. ³³ Uai no anu lulu voxo tamei xe tatalusou, la Anu utulu."

³⁴ ✧ Ia ta molomolo noxou ilamana no anu mimii ane Iesu mulemolu ne uasi. Xo laaxu ne mutalume noxi'a, la sou ane'i ilavusou mii ma'ia ane Anu ulelemolu ne uasi.

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Iou Seleveenu
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Ioxe, Iesu ilo'a ta molomolo noxou milai mixali 'alal ne Ieriko, la itema vile iou seleveenu a muxoxolu no vote'i pa'umolu ne. Anu uxoxolu ne sou ulingalinga mimii noxi'a ta mitema. ³⁶ No voxo ane ne, anu mulomusi'a ta mitema tavu'alo imuamua'i inene'e, la mutali'isi'a aloxo 'o, "Mii ma'ia ane, uxaxali ne?" ³⁷ La ane'i mikolinu aloxo 'o, "Iesu sie Naseleti Anu a une'e ulai ne."

³⁸ La anu mu'ava mulai noxou Iesu aloxo 'o, "Iesu, nini Deviti 'ilusunu, nini tanenixo!"

³⁹ Ia ane'i ane miulaxunu Iesu ne mikaitolonu, la mivikalanu lexe anu uxolu tasiau, ia anu ulomuxa'a uasi, anu mu'ava mu'oki mulai noxou Iesusi aloxo 'o, "Deviti 'ilisunu, nini tanenixo."

⁴⁰ Xe Iesu mulomu aloxo ne, la sou mutulu sou muvikalane'i lexe ine'enu itema ne noxou. Xe mine'e mixalixu 'alal noxou, la Iesu mutali'isou aloxo 'o, ⁴¹ "Nini nemasaxailo lexe eni a'oxonu mii ma'ia noxine ne?"

La anu mukolinu aloxo 'o, "Tila, emasaxa lexe ieli ukala mo amalei laixe."

⁴² La sou Iesu muvikalanu aloxo 'o, "Eni emasaxa lexe nini ieni ukala mo namalei laixe. Xo nini nemuxaxu taneni noxilo, la sou ieni mukala."

⁴³ Alaxu vilesisi 'o, la iou mukala sou mumalei, la sou anu mu'iti Lataua ualasou mo mumulinu Iesu. Xe ta mitema mukalusi ne mimaisou, la ane'i kalumo mi'itinu Lataua ualasou.

19

Iesu Mu'avalou Sakiasi

¹ Ioxe, Iesu mu'unalai no tuala ne Ieriko, la mulai a vile sou lexe ulai ne Ielusalemu. ² La itema vile a muxolu no tuala ne, ualasou lexe Sakiasi. Anu tila noxi'a ta mitema sou itaxusou lamoli, xe anu itema sou lavuluti tavu'alo. ³ Ia mumasaxa lexe umaisou Iesu ne lexe Anu itema ma'ia. Ia umomomo sou umaisou uasi. Xo anu aii ataxu xe ta mitema tapiena musuku mitaluxu. ⁴ La sou anu muiave muuli no anu vote'i ane Iesu unene'e no anu, la mutelai no ovu lovo vile sou lexe umaisou Iesu no mine anu une'e.

⁵ Ioxe, Iesu mune'e xe muxali no lia no ovu tava'u, la Anu iou mutelo xe mumaisou Sakiasi no anu ovu ne, la sou muvikalanu lexe, "Sakiasi, napalea nalu'e no lia. Xo vaimomo 'o, eni alai avile sou axolu no tani noxinesi." ⁶ La sou anu mupalea mulu'e no lia sou mu'osasou Iesu sou mulailixu no taasou.

⁷ ✧ Ta mitema mukalusi ne, mimaisou aloxo ne, la miavuti sou mimunumunuxu aloxo 'o, "Ngamaisou, Anu a mulai muxolu sou u'ani no tani noxou itema sou 'ili'ilixu masumasua."

⁸ ✧ Ia Sakiasi muavuti, la mutulu sou muvikalanu Tila aloxo 'o, "Tila nalomu noxilo. Eni akalipalanu mimii noxilo ukalusi mo avelu xalee vilesi'a ta mitema ane i'a lavuluti uasi. Mo lexe eni e'oxo loloxu itema vile sou epakalinu miu vile, la eni akolinu miu ne alaxu tami'a."

⁹ ✧ La Iesu muvikalanu aloxo 'o, "Vaimomo 'o, Lataua mupamauline'i ta tema tani ane 'o. Xo itema ane 'o ne kalumo anu Avalaamu 'ilusunu vile.

10 ✨Xo Itema 'Olu ne mulu'e no lialia 'o sou ukamuline'i ta mitema, xe upamauline'i ane'i ane mixovolau."

Vaikala Tovola 'isou Mina * Mavulovexa
(Mat 25:14-30)

11 Ane'i ixolu sou ilolomu noxou, la Anu muvikalane'i no anu vaikala tovola'i vile. Xo anu muxali 'alal ne Ielusalemu loxo ne, la ta mitema mixavutala lexe imaisou saxisaxila'u noxou Lataua no ie'i paleasi. 12 La sou Anu muvikalalo aloxo 'o, "Itema tila vile mulutu sou mulai no tuala vile no paxa, sou lexe isosovosou sou uxali tatananu tuala, ka io sou ulivu une'e.

13 La sou anu mu'avalali'a ta mitema sou xaixai noxou mavulovexa mine'e noxou sou muvelunu lamoli e ilemolu lexe Mina ne vilevilesi momoxa'a. Io muvikalane'i aloxo 'o, 'Ngaxaxaisou lamoli ano 'o utalo no anu voxo ane eni alivu ane'e.'

14 Ia ta tema tualasou imasaxau uasisi manina, la sou misosovosi'a ta mitema se'i sou mipalusi'a mimulinu sou mivikalane'i ta mitema no tuala ane anu mulai no anu ne aloxo 'o, 'Nexi tamasaxau itema ane ne sou uxali tatananu tualasixe uasi.'

15 Ia ane'i misosovosou sou muxali tatana tuala mukalu, la mulivu mune'e no tualasou. Muxali no tualasou, la mukala anaxui'a ta mitema sou xaixai noxou ane anu muvelunu lamoliu noxi'a, mo sou ulavu lexe ane'i mixaxaisou mo mixalisou xolanu ta'ei mukalu.

16 Vile noxi'a mune'e noxou tei la muvikalanu aloxo 'o, 'Tila, Mina noxine vile ane nini nelosilo ne, muxalixu xolanu Mina mavulovexa la.'

17 ✨La tila noxou muvikalanu aloxo 'o, 'Itema laixe sou xaixai noxilo, nini nexaxai laixe musuku. Xo nini nexaxai laixe no anu mii se ane kitu'a 'o, la eni amuxaxene sou nasaxila'u tuala mavulovexa.'

18 Xe ili'i, la ane tameisi'a mune'e sou muvikalanu aloxo 'o, 'Tila, Mina noxine vile ane nini nelosilo ne, muxalixu xolanu Mina ta'uve la.'

19 La tila noxou muvikalanu aloxo 'o, 'Eni amulaxene sou nini nasaxila'u tuala ta'uve.'

20 Xe ili'i, la ane tatalusi'a mune'e la muvikalanu aloxo 'o, 'Tila, Mina noxine vile ane nini nelosilo ne, anu 'a. Eni ekuponu mo etalumeu muaisi.

21 Xo nini namitema sou xaixai pekia'u. Mo nini nalavusou na'umenu mimii ane nini namulaxu uasi xe nalavusou naluvunu xai temanu ane nini natounu uasi. La sou eni e'umolu laxuneni.'

22 La tila noxou muvikalanu aloxo 'o, 'Nini namitema sou xaixai masua manina noxilo, la sou eni alosine navunavu aloxo nini nelemolu ne. Xo nini nelavu lexe eni amitema sou xaixai pekia'u mo eni alavusou a'umenu mimii ane eni amulaxu uasi xe alavusou aluvunu xai temanu ane eni atounu uasi. 23 Ia tava'u loxovaa, la sou nini namulaxu lamolixeni no anu taasou lamoli, mo sou eni alivu ane'e la ano'u ilou xolanu ua?'

24 Mukalu, la sou anu muvikalane'i ane'i ane itulutulu no pa'umolu aloxo 'o, 'Nga'umenu Mina vilesisi ane noxou ne, mo ngalosou itema ane muxalixu Mina mavulovexa.'

25 La ane'i mivikalanu aloxo 'o, 'Tila, anu ne muno'u Mina mavulovexa mukalu!'

26 ✨La sou anu muvikalane'i aloxo 'o, 'Eni avikalangengi aloxo 'o. Ta mitema ane mino'u mimii se'i ne, la Lataua ulosi'a mose'i la, xe ane'i ane ino'u mii seville kitu'asi, la Lataua uxexeenu avile. 27 Ia ane'i ta uluaxeni

✨ 19:10: Luk 15:4; Ioa 3:17; 1Ti 1:15 * 19:10: Mina ne, lamoli noxi'a ta Iutaia sosovosou loxo Denalia itemaxu ta'uve. ✨ 19:17: Luk 16:10 ✨ 19:26: Mat 13:12; Luk 8:18

ane imasaxa lexe eni axali tatananu tuala noxi'a uasi ne, ngano'a ine'e noxilo mo ngave'a isolisoli no talaxo 'o.' ”

Iesu Mu'unalai ne Ielusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Ioa 12:12-19)

²⁸ Iesu muvicala aloxo ne mukalu, la Anu muavuti sou mulutu muvaxa ne Ielusalemu. ²⁹ Xe muxali 'alal no tuala ne Vetepaxe ilee Vetania e 'alal no laxa'ilu vile ilemo lexe Olivu, la mupalusi'a ta molomolo tamei noxou mo muvikalane'i aloxo 'o, ³⁰ “Ngongou ngalai no tuala e no laxungengi ne, xe nga'unalai, la ngamaisou donki 'ilie mulu vile ane mitalisou ka misakiinu mo a ututulu ne. Donki ne, evile utelo mo uxolu no anu uao. Ia ngongou ngalulusou mo ngano'u une'e noxilo. ³¹ Lexe ngongou ngalulusou, io lexe itema vile utali'isinge ngongou lexe, ‘Loxovaa ane ngingi ngongou ngalulusou donki ne?’ la ngongou ngakolinu lexe, ‘Tila noxixe mumasaxau sou u'oxonu xaixai no anu.’ ”

³² Ane'i tamei ane Iesu mupalusi'a miuli ne, milai mixali. La mixalisou mimii ane Iesu mulemo noxi'a ne mu'isalilisi. ³³ Xe no mine ane'i ilou ilulusou donki 'ilie mulu ne, la ta moosou mitali'isi'a aloxo 'o, “Loxovaa ane ngingi ngongou ngalulusou donki 'ilie ne?”

³⁴ La ane'i ilou mikoline'i aloxo 'o, “Tila noxixe mumasaxau sou u'oxonu xaixai no anu.”

³⁵ Ilou mino'u xe milai mixalixu noxou Iesu, la sou ane'i ilou mino'u 'ala'alasou vasime'a veveveni ne sou mixavulalanu vaxa no latanu donki ne, ka sou Iesu mutelo mutalupexa no anu. ³⁶ Xe mulutu mulai, la ta mitema mixavulalanu 'ala'alasou vasime'a veveveni ne no vote'i.

³⁷ Anu mune'e xe muxali 'alal no vote'i molu no laxa'ilu ne Olivu mulue, la ta molomolo noxou tavu'alo mipita sou misoko mi'osa mo mi'ava'ava sou mi'itinu Lataua ualasou, xo tane'i mumulinu xavi no 'a sosovo tavu'alo ane anu mu'oxonu no ie'i.

³⁸ ✧ La ane'i mi'ava'ava aloxo 'o,

“Lataua ualusou tatananu tuala ane IAUE mupalusou mo a unene'e 'o.

Mo ta'itinu Lataua ualasou teiteixi manina,

xo Anu mulosinge opo se'isisi molu no opo loxotolo mune'e noxinge no lia 'o.”

³⁹ Ia ta Palisaio mose'i no taiine'i ta mitema tavu'alo ne, mivikalalanu Iesu aloxo 'o, “Itema sou ulosixe lavulavu, nakaitolone'i ta molomolo noxine.”

⁴⁰ La Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni avikalangengi lexe ane'i ixolu tasia'usi, la lavolavo'o 'o molu uavuti sou u'ava'ava.”

⁴¹ Iesu mune'e muxali 'alal ne Ielusalemu xe mumaisou tuala tila ane ne, la mutamasi'a ta mitema ane mixolu no anu ne. ⁴² La muvicala aloxo 'o, “Ngingi, laixe lexe vaimomo 'o ngingi ngalavusou mii ma'ia ane ulosinge opo se'isisi, ia mii ane ne anu mutalume mo ngingi ngamomomo sou ngamaisou uasi. ⁴³ Ta ili'i no anu voxo vile, la ta uluamengi ine'e ivimelungenge mo ixalilingenge sou ialivulangengi avile. ⁴⁴ ✧ Ane'i ialivulangengi, la ipalepeipeingengi ngongi'a ta 'ilinge ane ngexolu no nano ne. Mo umomomo sou ane'i imalanixu lavo'o vile uai no latanu vile uasi, xo ngingi ngatongonu voxo ane Lataua mune'e noxinge o uasi.”

Iesu Mukusai'a ta Mitema no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Ioa 2:13-22)

⁴⁵ Ili'i, la Anu mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la musoko sou mukusai'a ta mitema e mitata'olu mimii sou ta mitema

ilotonu. ⁴⁶ ✧ La muvikalane'i aloxo 'o, "Ane'i mikaukavu no nano no Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o. "Taasilo ne, ilemo lexe anu taasou lakilaka ulai noxou Lataua,' ia ngingi nge'oxo muxali loxo taasi'a ta mitema sou pakali sou italume no anu."

⁴⁷ ✧ No voxoxo utotomu, la Iesu ulosieixa'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Ia ta tatila noxi'a ta aili'i mo ta mitema sou lapuloto ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia e mixolu no nano no taiine'i ta mitema, itovo lexe ivau. ⁴⁸ Ia ane'i ixalisou vote'i vile sou ivau no anu uasi. Xo ta mitema tavu'alo mukalusi ne, ane'i mimasaxa manina sou ilomusou vaikala noxou Iesu.

20

Ane'i Mitali'isou Iesu Lexe 'Ena'ei Mulosou Xavi ne

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ No voxo vile, la Iesu mululosi'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua mo mua'aloxu a'alo laixe noxou no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. La ta tatilasi'a ta aili'i mo ta mitema sou lapuloto ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia mipita mine'e noxou Iesu, ² sou mitali'isou aloxo 'o, "Navikalanexi lexe xavi ma'ia ane muxolu noxine ne, la sou nini na'oxo'oxonu mimii ane ne no anu 'o? Mo 'ena'ei mulosine xavi ane ne?"

³ La sou Anu mukoline'i aloxo 'o, "Eni kalumo atali'isingexu tali'i vile. Ngavikalaleli. ⁴ Ioanesi, anu itema sou u'ulosi'a ta mitema 'o ne, anu molu no opo loxotolo? Uasi, anu molu noxi'a ta mitema?"

⁵ La sou ane'i mivikalane'i ngatongato'o aloxo 'o, "Maasi, xe nenge tavikala lexe anu molu no opo loxotolo, la Anu utali'isinge lexe, 'Ia loxovaa, la sou ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxou uasi 'o?' ⁶ Xe nenge tavikala lexe anu molu noxi'a ta mitema, la ta mitema tavu'alo 'o ivenge no anu lavo'o, xo ane'i milavusi lexe Ioanesi ne, anu itema vile sou palomatana."

⁷ La sou ane'i mikolinu aloxo 'o, "Nexi talavusou lexe anu molu ne'ei uasi."

⁸ La Iesu muvikalane'i lexe, "Eni kalumo apala'alixu xavi ma'ia ane eni a'oxo'oxonu mimii ane ne no anu 'o uasi."

Vaikala Tovola 'isi'a ta Mitema Ane Isaxila'u Xaisou Ovu Uaini

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ ✧ Muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la musolonu vaikala noxou no anu vaikala tavola'i vile aloxo 'o, "Itema vile mutounu xaisou ovu uaini vile. Xe mukalu, la mu'italonu xai ane ne no avo'a ta mitema se'i sou ane'i ixaxaisou ia anu mulutu sou mulai no tuala vile no paxa sou lexe anu uxolu maxuveeni manina. ¹⁰ Ioxe no anu voxo ane sou xaisou ovu uaini ne temanu xe momoxo sou i'elexu, la anu mupalusou itema sou xaixai noxou vile mulai noxi'a ta mitema ane misaxila'u xai ne, sou lexe uno'u temanu se'i noxi'a. Ia ane'i mivau mukalu, la mipalusou mulivu vitanisi. ¹¹ Xe anu muavuti, la mupalusou itema sou xaixai noxou vile sou mulai la. Ia ane'i mivau kalumo, mo mipamaelanu manina, ka mipalusou mulivu vitanisi la. ¹² Xe anu muavuti, la mupalusou tatalusi'a la, sou mulai. Ia ane'i mivau mo siasialuxu, ka misu'a mulai no ale no xai.

¹³ Mi'oxone'i aloxo ne, la sou moosou xai ne muvikalala aloxo 'o, 'Eni a'oxonu mii ma'ia la? Ioxe, eni apalusou 'alixeni e emasaxau misevile 'o ulai noxi'a, la mane ane'i itoxonusi.'

¹⁴ Ia ta mitema e ixaxai no xai ne mimaisou moosou xai 'olu ne, la miyikalane'i ngatongato'alo xo 'o, 'Itema ane 'o ne, ulai ili'i la ualasu utelo no anu momu xaixu 'o ane. Ngane'e mo nenge'a tava'u mo usoli, mo sou ulai li'i la nenge ualasinge utelo no anu xai ano 'o.' ¹⁵ La sou ane'i misu'anu mulai no ale no vimelusou xai mo mivau musoli.

Ioxe, ili'i la sou moosou xai ne, anu u'oxonu mii ma'ia noxi'a ta mitema ane ne? ¹⁶ Anu molu ulutu une'e ka uve'ave'a ta mitema ane ne isoisoli ukalusi, io sou anu u'italonu xai ane ne ulai noxi'a ta mitema se'i va'axu li."

Ta mitema milomusou aloxo ne, la mivikala lexe, "Mamu sou mii ane loxo ne uxali."

¹⁷ Xe Iesu muavuti la mumatakisi'a, io mutali'isi'a aloxo 'o, "Ngingi ngelavusou vaikala ane mikaukavunu no nano no Lavuku Tavuna teinu 'o laaxu? Muvikala aloxo 'o, 'Lavo'o e ta mitema sou itulusou tani misu'anu ne, anu muxali lavo'o vile laixe manina sou utetelisu tani."

¹⁸ *Ta mitema latala ukalusi ane ilapau xe ituvu no anu lavo'o ane ne, la imamulo manina. Xe lavo'o ane ne, ulapau utuvu noxou itema vile, la umutanu avile."

¹⁹ Ta mitema sou lapuloto ilo'a ta tatilasi'a ta aili'i mikamulinu vote'i sou lexe itetelisu avile no anu, xo ane'i milavu lexe Anu muvikala tovola'i ne mu'isalili noxi'asi. Ia ane'i mimama'u noxi'a ta mitema tavu'alo ne, la sou itetelisu Iesu uasi.

*Tali'isou Talea Lamoli Ulai Noxou Kaisari
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ *Ioxe, ane'i ikakamuli vote'i vile sou itetelisu Iesu no anu, la sou ane'i mipalusi'a ta mitema mose'i sou itovotovole Iesu, io ane'i mikalavo lexe ane'i ne ta mitema ta laixe. Ane'i mimasaxa lexe ilomusou Iesu ulemolu mii vile ususu, la sou ane'i itetelisu mo i'italonu no avolu itema anu ane mutetelisu xavi sou usaxila'u tuala. ²¹ La sou ane'i mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, nexi telavu lexe nini navivikala mo nalosixixu mii ma'ia ane mulapu, io nini naxavutala ualasi'a ta mitema uasi, ia nini nalavusou nalosixixu vote'i laixe noxou Lataua no anu vaikala manina noxou. ²² Io, loxovaa, anu laixe lexe nenge talea lamoli ulai noxou Kaisari?"

²³ La Iesu mulavusou kalakalavo noxi'a, la mutali'isi'a aloxo 'o, ²⁴ "Ngano'u Denalia vile une'e mo amaisou. 'Ena'ei kisou mo ualasu ane muxolu no anu lamoli 'o?"

²⁵ La ane'i mikolinu lexe, "Kaisari noxou."

Xe Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo, "Mii ane noxou Kaisari, la ngalivunoxu ulai noxou Kaisari, xe mii ane noxou Lataua, la ngalivunoxu ulai noxou Lataua."

²⁶ Aloxo ne, la sou ane'i imomomo sou ixalisou susu vile no anu vaikala noxou no ie'i ta mitema sou itetelisu no anu uasi. Ia ane'i mikuluke no anu vaikala lakolisou molu noxou, la mixolu tasia'uxa'a avile.

*Tali'i Noxi'a ta Sadokaio
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Xe ili'i, la ta Sadokaio mose'i mine'e mixali noxou Iesu sou mitali'isou. Xo ane'i xavutalai'a lexe ta mitema isoli, io ulai ili'i la umomomo sou imauli la uasi. ²⁸ *Ioxe, la sou ane'i mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, vaikala muai no anu kaukavu noxou Mosesi mune'e noxixe aloxo

'o. 'Lexe itema vile utaula'i xe ili'i la usoli. Ia upalane'i ta 'olu noxie semau ne uasi, la laixe lexe vimou kokope u'uluxe vimou vaaluu ne, mo sou upalane'i vimou ta 'olu noxie.' ²⁹ Ioxe, no voxo vile, la itema vile ta 'olu muxatele tamei ixoxolu. Ilo'a mixoxolu, la ane aili'isi'a ne mutaula'i, xe ili'i la musoli. Ia upalane'i ta 'olu noxie semau ne uasi. ³⁰ Xe vimo'a ane tameisi'a ne muavuti, la mu'uluxe semau vaalu ne. Ia anu kalumo musoli, ia upalane'i ta 'olu noxie uasi. ³¹ Mo vimo'a tatalusi'a kalumo ne aloxo nesi. Anu aloxo nesi, mole ane'i muxatele tamei mukalusi ne, miuluxe semau vilesisi ne, ia vile noxi'a upalaa 'olu vile noxie uasi. ³² Xe ili'i, la semau ne kalumo misoli. ³³ Ioxe, ulai ili'i no anu voxo ane sou ta mitema ane misoisoli itulu sou imauli, la 'ena'ei noxi'a ane'i muxatele tamei ne, semau maninasou, xo loxo ane'i mukalusi ne mi'uluxe semau vilesisi ne?"

³⁴ Xe Iesu muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Ta mitema sou voxo vaimomo 'o ne, ane'i itaula'ixa'a ngato'o. ³⁵ Ia ta mitema ane Lataua mupelemasax-ane'i sou isoli, ia imauli ili'i ne, la ane'i imomomo sou itaula'ixa'a ngato'o la uasi. ³⁶ Mo ane'i imomomo sou isoli la uasi. Ane'i ixali loxo ta angelo. Mo ane'i ixali Lataua ta 'olu, xo Anu mutulusi'a no anu soli mo mimauli. ³⁷ *No anu a'alosou ovu mukaakaa, la Mosesi mupala'anixu lexe itema ane musoli ne umauli la. Xo anu mulemolu Tila lexe, 'Anu Lataua noxou Avalaamu mo noxou Aisaki xe noxou Iakovo.' ³⁸ La sou Tila ne, anu Lataua noxi'a ane'i ane misoisoli uasi, ia Anu noxi'a ane'i ane imauli. Xo ta mitema latala ukalusi ne, ane'i imauli noxou Latauasi."

³⁹ Mose'i noxi'a ta mitema sou lapuloto milomusou aloxo ne, la mivikala aloxo 'o, "Itema sou ulosixe lavulavu, nini nekoline'i laixe." ⁴⁰ Aloxo ne, la sou ane'i itovo sou itali'isou la uasi.

*'Ena'ei 'Olu Ane Kalisito 'o?
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Mukalu, la sou Iesu mutali'isi'a aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, la sou ane'i ivikala lexe Kalisito ne, Deviti 'ilusunusi? ⁴² *Ia Deviti molu mupala'alixu no anu Lavuku sou Lexe aloxo 'o.

'IAUE muvikalanu Tila noxilo aloxo 'o.

"Navaisa'ileli no avolo tema

⁴³ ulai utalo no anu voxo ane sou

eni amuxaxa'a ta uluameni no tava'ine laaxu.' "

⁴⁴ Deviti molu mumoxo'u lexe anu Tila noxou. Ia loxovaa, la anu Tila ne, Deviti 'ilusunu la?"

⁴⁵ Ta mitema tavu'alo ne uao ilolomu sio, la Iesu muvikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, ⁴⁶ "Ngasaxila'inge laixe noxi'a ta mitema sou lapuloto. Xo ane'i imasaxa lexe itaanu tokolomoi'a veveni, io sou ixixaoxao. Mo imasaxa lexe ta mitema ixalisi'a no tilovolovo la itoxone'i xe isexelaxa'a. Xe no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, la imasaxa lexe ixoxolu no anu puloulou ane uuli laixesi. Xe ixalisou la'ilali toxoxa'a, la imasaxa lexe ixolu no anu puloulou ane uulisi ne kalumo aloxo ne. ⁴⁷ Xe iavuti, la ikalavoine'i ta semau ta vaalu sou ikalusou miami'a no nano no taasi'a. Xe ikalavoi sou ilinga veveni misevile sou lexe ta mitema imaisi'a. Ta mitema ane loxo ne, ulai ili'i, la Lataua ulosi'a navunavu tatila manina."

21

*Sema Vaalu Vile Mi'italonu Lamoli Mulai Noxou Lataua
(Mak 12:41-44)*

¹ Iesu muvikalane'i mukalu xe iou mutelo, la mumaisi'a ta mitema sou lavulavuluti piena mine'e sou mi'italonu lamolii'a sou ulai noxou Lataua no anu taasou lamoli ne. ² La Anu mumaisie sema vaalu vile kalumo ne ie lamoli se kitu'asi, mine'e mi'italonu Leputa* tamei. ³ ✠Xe Iesu mumaisie aloxo ne, la muvikala aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku lexe sema vaalu ane 'o ne, ie lamoli se kitu'asi, ia lamoli soxu e ane mileanu ne, anu tatila musuku mo mua'alixu noxi'a ane'i ane mileanu 'o. ⁴ Xo ane'i ane latala e mileanu lamoli ne, ane'i mileanu loxo ne, ia lamolii'a piananu a uai sio. Ia ane sema vaalu 'o ne, ie mii vile la sou uai uasi. Soxu e mino'u ne, ane mileanu mulai mukalusi ne. Ia vile uai sou iloto la'ilali no anu la uasi."

Sosovosou Voxo Kaluxusou
(Mat 24:1-14; Mak 13:1-13)

⁵ Xe ta molomolo noxou mose'i mivikalanusou taatani ane muxolu no nano no taasou latotu tatila noxou Lataua ne aloxo 'o, "Namaisou taatani ano 'o ne, mitulusou no anu lavolavo'o lailaixe mo mitokolomonu no anu mimii lailaixe ane ta mitema milosou Lataua." Ia Iesu muvikalane'i aloxo 'o, ⁶ ✠ "Ngingi ngemaisou taatani e lailaixe 'o, ia ulai ili'i la lavolavo'o ano 'o ne, umomomo sou vile uvoutulo no lataanu menexu vile uasi. Xo tapiena ukalusi ne imamulonu, ka ipeinu ulu'elai no lia."

⁷ La ane'i mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Itama sou uxosixe lavulavu, nini navikalanexi lexe, Talu, la mimii ane ne uxali? Xe sosovo ma'ia uxali tei sou uvikala lamana noxixe lexe mimii ane ne, anu 'aso uxali maninasou?"

⁸ Xe Iesu muavuti, la mukoline'i aloxo 'o, "Ngasaxila'inge laixe, xo loxo 'o io ta mitema ikalavoingengi. Ta mitema tavu'alo ixali, la imoxo'u ualasilo, io ivikala lexe, 'Eni anu 'a.' mo ivikala lexe, 'Voxo kaluxusou anu 'a uxali.' Ia ngingi ngalomuxa'a uasi. ⁹ No mine ngingi ngalomusou a'alosi'a ta mitema i'oto'oto mo ngalomusou a'alosou tu'utu'umaxu ane uxali no lialia 'o, la nga'olo'olo mo nga'ume mamu. Xo mimii ane ne, anu uxali tei o, ia voxo kaluxusou ne anu a uxali avile ne uasi."

¹⁰ Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, "Ta mitema sou tuala vile iavuti, la i'oto noxi'a ta mitema sou tuala vile ane va'axu. Mo ta mitema noxou tatananu tuala vile iavuti, la ilo'a ta mitema noxou tatananu tuala vile ane va'axu ne i'oto. ¹¹ Xe no xalexalee tuatuala mose'i, la uniuni toxoxa'a ukunikuni mo soli uxali mo pipiena iouiou uxali no tuatuala mo mimii ane nenge ta'umolu ne uxali xe sosovo toxoxa'a molu no opo loxotolo uxali kalumo.

¹² Ia mimii ane ne uxali uao, la ta mitema itetelisinge sou ivenge mo ane'i ilalingenge no taasou latotu noxi'a ta Iutaia mo no taasou navunavu mo ilai itulusinge no talaxa'a ta tatananu tuatuala ilo'a ane'i ane isaxila'u tuatuala, xo ngingi ngemulileli. ¹³ No anu vote'i ane ne, la ngingi ngaa'aloxu ualasilo ulai noxi'a. ¹⁴ ✠ Ia mamu sou ngaxavutala piena tei lexe maasi la ngavikala loxovaa no mine ane'i itali'isinge. ¹⁵ ✠ Xo eni melo alosinge lavulavu sou vaikala ane umomomo so ta uluamengi ne ikolinu vaikalamengi mo italoxolingenge uasi. ¹⁶ ✠ Ia ta maminge ilo'a ta neninge mo ta vingive ilo'a ta mingemengengi mo ta menexinge ne kalumo i'italongengi ngalai no avo'a ta uluamengi, la ane'i ivenge ngingi mose'i ngasoli. ¹⁷ Ta mitema ukalusi ne, imasaxainge uasisi manina xo ngingi ta noxilo. ¹⁸ Ia Lataua usaxila'inge, la sou kisinge laxusou vile umomomo so tasia'uxu uasi. ¹⁹ Ia loxo ngingi ngatulu pekia'inge, la ngano'u mauli ane kaluxu uasi.

* **21:2:** Leputa ne, ta Iutaia lamolii'a. Lexe ipitanu Leputa 128, la uxali loxo Denalia vile. ✠ **21:3:** 2Ko 8:12 ✠ **21:6:** Luk 19:44 ✠ **21:14:** Luk 12:11-12 ✠ **21:15:** Apo 6:10 ✠ **21:16:** Mat 10:21-22

²⁰ Ia no mine ngingi ngamaisi'a ta mitema sou 'oto'oto ixalilixu tuala tila ne Ielusalemu, la ngalavu lexe voxo sou ane'i imamulonu tuala ne, anu a mune'e 'alai. ²¹ La sou ane'i ane ixolu no xalee lia tila ne lutaia ne, i'ume ilai no la'olao'lu mo ane'i ane ixolu no nano ne Ielusalemu ne, i'ume ilai no ale xe ane'i ane ixolu no aleale ne, la i'una no tuala tila ne uasi. ²² *Xo voxo ano 'o ne sou Lataua ulosi'a ta mitema navunavu loxo mimii latala ane ane'i mikaukavunu no nano no Lavuku Tavuna teinu uxali manina. ²³ Anu voxo ane ne uxali, la anu voxo masua manina noxi'a ta sema ane opoopone'i ilo'a ane'i ane isusune'i ta 'ili'a sio! Xo tu'utu'umaxu tatila uxali no lialia 'o mo Lataua la'iaxui'a ta mitema ne Ielusalemu, la sou Anu ulosi'a navunavu. ²⁴ *Ane'i ta mitema sou 'oto'oto ne, ive'a mose'i no anu laviso mo isoisoli xe ane'i itaxusi'a mose'i sou ipaxelene'i ilai no tuatuala va'ava'axu ukalusi. Ia ta mitema ane ilavusou Lataua uasi ne, imalomaloxo'u tuala tila ne Ielusalemu ne, ulai utalo no anu voxo noxi'a ukalu.

²⁵ *No anu voxo ane ne, la sosovo iouiou uxali no anu aso mo so'io ilo'a ta oto. La xasi toxoxu uvausu no luaki mo luluxu, la ta mitema latala no tuatuala no lialia 'o ne, ane'i i'olo'olo mo ixavutala piena. ²⁶ Xe ane'i milavu lexe mii ma'ia ane sou uxali no lialia 'o, la sou ane'i mi'ume manina mole ie'i muxalixalili sou ilapau. Xo ta mimii loxo ta oto mo ta'umali ilo'a koi'uxaxai mo tavaivolo no opo loxotolo ikunikuni ukalu. ²⁷ *No voxo ane ne, la ta mitema imaisou Itema 'Olu mine ulu'e no anu xavi mo lamanaxu toxoxa'a, ia uxolu no anu tamuxala. ²⁸ Lexe mimii ane ne usoko sou uxali, la ngaavuti ngatulu mo ngamengi xolangengi utelo sou ngamalei teiteixi, xo Lataua anu 'aso upamaulingeni."

²⁹ Xe Anu muavuti la muvikalane'i no anu vaikala tovola'i vile aloxo 'o, "Ngamaisou ovu lovo vile ilo'a ovuovu tavu'alo. ³⁰ No voxo ane ovuovu xolanu uxali xe uxataxata, la ngingi ngalavu lexe voxo sou aso muxali 'alai mukalu. ³¹ Anu aloxo ne, la sou ngingi ngamaisou mimii ane ne uxali, la ngalavu lexe saxisaxila'u noxou Lataua a muxali 'alai mukalu.

³² Eni avikalangengi manina musuku aloxo 'o. Ta mitema sou voxo ano 'o isoisoli uao, ia mimii ane eni elemolu lamana noxinge ne, anu uxali. ³³ Mimii latala teitexi no opo loxotolo mo no lialia 'o ne, ulai la ukalu. Ia vaivaikala noxilo ne umomomo sou ukalu uasi.

³⁴ La sou ngingi ngasaxila'inge laixe, xo loxo 'o io opongengi tu'umaxu no anu mimii sou lialia 'o, loxo la'ilali lailaixe mo lexa pekipekia'u xe mimii lailaixe sou vasimenge. Lexe ngingi nga'oxo aloxo ne xe voxo ane ne uxali noxinge, la ngakuluke loxo memee u'amo no anu uoi, ³⁵ xo anu uxali noxi'a ta mitema ukalusi ane'i ane ixoxolu no anu lialia 'o. ³⁶ Mo ngingi ngaxolu sou ngautiti mo ngakilaka ulai noxou Lataua utotomu, mo sou ngingi ngamomomo sou ngamaxalexu mimii ukalusi ane sou uxali ne mo ngamomomo sou ngatulu no talaxu Itema 'Olu."

³⁷ No voxovoxo utotomu, la Iesu ulolosieixa'a ta mitema lavulavu no anu vaikala noxou Lataua no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Ia no 'olo'olovoxo utotomu, la Anu ulai no ale no la'olu e ilemolu lexe Olivu sou uxolu lai ne no 'olovoxo. ³⁸ Xe no kakau manina, la ta mitema tavu'alo mukalusi mine'e noxou sou ilolomu noxou no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua.

22

*Iudasi U'italonu Iesu no Avo'a ta Mitema**(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Ioa 11:45-53)*

¹ Ioxe, voxo sou Ixutuxu Veletixa'a Vitanisi voxo isosovosou voxo ane Lataua Mupolopepeene'i Ta Isilaeli a muxali 'alai. ² La ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto mimasaxa lexe ivau Iesu mo usoli, ia i'ume'a ta mitema, la sou ikakamuli vote'i se'i la, sou lexe ixexeenu no anu. ³ *Ia Satani mu'una noxou Iudasi e ilemo lexe Isikarioti e anu vile noxi'a ta molomolo noxou Iesu mavulovexa mo mulu'e no lia tamei. ⁴ La sou Iudasi mulutu mulai noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua sou ilo'a mivikalasou lexe anu u'italonu Iesu noxi'a a loxovaa? ⁵ Ilo'a mivikala, la sou ane'i misakii vaikala lexe ane'i mimasaxa sou ilosou lamoli. ⁶ La Iudasi mu'osasou xavutalai'a ane ne, la sou anu mukakamulinu voxo taiinu vile lexe ta mitema ipita noxou uasi, la sou anu u'italonu no avo'a.

*Iesu Ilo'a ta Molomolo Noxou Mi'ani Kaluxusou**(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Ioa 13:21-30)*

⁷ *Xe voxo sou Ixutuxu Veletixa'a Vitanisi muxali, la ane'i ilavusou ive'a ta sipsip ta 'ili'a sou i'oxonu la'ilali sou ixavutalanu voxo ane Lataua mupolopepeene'i. ⁸ La Iesu mupalusi'a Pita ilou Ioanesi la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi nongou ngalai mo ngalalaxinenge la'ilali ane usosovosou voxo ane Lataua Mupolopepeenenge Ta Isilaeli no anu."

⁹ La sou ane'i ilou mitali'isou lexe, "Nemasaxa lexe nexi talalaxii la'ilalinenge ne a ne'ei?"

¹⁰ La Anu mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi nga'unalai no tuala tila ne, la ngaxalisou itema vile utatavulenu lexa vexasou mutau lexa no anu. La ngamulinu ngalai nga'unalai no tani e anu u'unalai no anu ne. ¹¹ La ngavikalanu tatananu tani ne aloxo 'o, 'Itema sou ulosixe lavulavu mutali'i lexe, "Tani kaveutuxu ane sou nexi noxi'a ta molomolo noxilo ta'ani sou tasosovosou voxo ane Lataua Mupolopepeenenge Ta Isilaeli ava?"

¹² La sou anu ulosiengixu kaveutu vile tila muxolu teitexi. Valovalu mo luuluusou mo mimii se'i kalumo ne mulalaxii mukalu, ia ngongou ngalai, la sou ngalalaxiinu la'ilainenge ane."

¹³ Xe ane'i ilou milai, la mimaisou mimii ne aloxo Iesu mulemolu noxi'a ilou nesi. la sou ilou milalaxiinu la'ilalixa'a ilo'a.

¹⁴ Xe voxo ngiou sou ane'i i'ani muxali, la sou Iesu ilo'a ta mitema sou xaixai noxou mixolu no luusou la'ilali. ¹⁵ La Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni emasaxa manina lexe nenge nenge'a ta'ani la'ilali sou usosovosou voxo ane Lataua Mupolopepeenenge Ta Isilaeli 'o ukalu, la sou eni a'una no anu tu'utu'umaxu. ¹⁶ Eni avikalangengi aloxo ne, xo umomomo sou eni a'ou la'ilali ano 'o la uasi, ulai utalo no anu voxo ane nenge nenge'a tapita sou ta'ani teitexi no tuala noxou Lataua."

¹⁷ Anu muno'u paku xe muvikala laixe mulai noxou Lataua mukalu, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngano'u paku 'o mo ngingi ukalusi ngaie no anu. ¹⁸ Xo eni avikalangengi lexe eni aiexu uaini temanu lexaxu 'o la uasi, ulai utalo no anu voxo ane Lataua molu usaxila'inge nenge'a ukalusi."

¹⁹ Muvikalane'i aloxo ne xe mukalu, la Anu muno'u veleti vile ka muvikala laixe mulai noxou Lataua. Xe mukalu, la muse'ise'inu sou mulosi'a, io muvikala lexe, "Eni vasimelo ano 'o ane alosinge 'o. Nga'oxonu mii ano 'o sou ngaxavutalaleli no anu."

20 Ane'i mi'ani mukalu, la Anu muno'u paku ka mu'oxo aloxo ne la, io movikalane'i aloxo 'o, "Eni asoli xe sialuxo unixi, la paku ano 'o ne usosovosou vaikala alavua e nenge nenge'a Lataua tasakiinu. Sialuxo ne, anu sou unixisinge. 21 *Ia itema ane sou u'italoleli no avo'a ta mitema ne, anu a noxou ta'a'ani tapita no luusou la'ilali 'o. 22 Ia xo itema 'Olu ne Anu usoli aloxo Lataua mulomolu, ia itema ane u'italonu no avo'a ta mitema ne, Lataua ulosou navunavu tatila." 23 La sou ane'i miavuti sou mitalitali'isi'a ngatongato'o lexe 'ena'ei noxi'a ane u'oxonu mii ane loxo ne.

24 *Xe kalumo ane'i mi'otosou anaxa'a sou lexe 'ena'ei noxi'a ane anu tilasi'a. 25 *La sou Iesu movikalane'i aloxo 'o, "Ta tatananu tuatuala noxi'a ta mitema ane ilavusou Lataua uasi ne, ane'i isaxila'a ta mitemai'a pekia'u, xe ane'i ane isaxila'a ta mitemai'a ne, ane'i me'a ileme'a lexe ane'i ta mitema sou i'oxonu mimii ane laixesi ulai noxi'a ta mitemai'a. 26 *Ia noxinge ne, aloxo ne uasi. Ane utila noxinge, la anu uxolu loxo anu kitu'asi, mo anu ane usaxila'a ta menexu, la anu uxolu loxo itema sou xaixai noxi'asi. 27 *Xo itema vile uxolu sou u'ani, xe vile ulalaxiinu la'ilali mo utavalinu une'e noxou, la 'ena'ei noxi'a ilou ane anu tila? Nenge telavu lexe anu ane uxolu sou u'ani ne, anu tila. Ia eni exolu no nixi noxinge loxo amitema sou xaixai noxinge vitanisi. 28 Ia ngingi ngetulu no pa'umelo no mine tovtovo iouiou muxali noxilo. 29 La sou eni alosinge xavi sou ngasaxila'a ta mitema loxo mamilo mulosilo xavi sou asaxila'a ta mitema noxou. 30 *Mo sou ngingi nga'ani mo ngaie no luusou 'ani noxilo no tualasilo mo ngaxolo no anu luusi'a ta tatananu tuatuala sou ngatilivosi'a ta mitema la'oluxa'a mavulovexa mo mulu'e no lia tamei sie Isilaeli.

31 Saimoni, Saimoni, nalomu. Satani mutali'isou Lataua, la anu mupelemasaxanu sou lexe utovo u'umu'umungengi loxo i'umu'umunu uiti temanu. 32 *Ia eni ekilakasine nini Saimoni, mo sou na'umesilo avile uasi. Xe no mine nini nalivu nane'e noxilo, la na'oxo pekia'a ta menexine."

33 Ia anu movikalanu aloxo 'o, "Tila, eni emasaxa lexe amulineni sou nenge nengei talai taxolu no anu taasou navunavu mo nengei tasoli."

34 La Iesu movikalanu aloxo 'o, "Pita, avikalaneni lexe vaimomo 'o, koko'a mulu vile u'ava uao, la nini nasingsilo alaxu tatalu lexe nini nalavusilo uasi."

35 *Xe mukalu, la Iesu movikalane'i ta molomolo noxou aloxo 'o, "No mine eni epalusinge ngelai vitanisi, io ngingi ngano'u tiva sou lamolimengi mo lakelangege xe siovesou tava'inge uasi. La ngingi ngemasaxau mii vile?"

La ane'i mikolinu aloxo 'o, "Nexi tamasaxau mii vile la uasi."

36 La Anu movikalane'i la aloxo 'o, "Ia vaimomo 'o, lexe ngingimengi tiva sou lamoli a uai, la ngano'u ilou lakelangege kalumo. Xe lexe ngingimengi lavisio uasi, la ta mitema ilotonu tokolomomengi xe ngano'u lamolisou, la ngalotomengi lavisio vile. 37 *Xo avikalangengi lexe kaukavusilo vile muxolu no anu Lavuku Tavuna ne aloxo 'o, 'Ta mitema mivikala lexe Anu itema vile noxi'a ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua.' La sou kaukavusilo ane ne, anu uxali maninasi, mo anu asou uxali maninasou noxilo 'o."

38 La ta molomolo noxou mivikala lexe, "Tila, namaisou. Lavisio tamei ano 'o."

La Anu movikalane'i lexe, "Anu mumomomo ane."

* 22:21: Lex 41:9; Ioa 13:21-22   * 22:24: Luk 9:46   * 22:25: Mat 20:25-27; Mak 10:42-45
 * 22:26: Mat 23:11; Mak 9:35   * 22:27: Ioa 13:12-15   * 22:30: Mat 19:28   * 22:32: Ioa 17:15
 * 22:35: Luk 9:3; 10:4   * 22:37: Ais 53:12

Iesu Mukilaka no La'olu ne Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Ili'i, la Iesu mulutu sou mulai no ale no la'olu ne Olivu loxo Anu ulavusou u'oxonu utotomu, la ta molomolo noxou mimulinu. ⁴⁰ Ane'i milai mixali no la'olu ne, la Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngaxolu mo ngakilaka, mo sou tovtotovo uxalisinge, io utaloxonixinge uasi." ⁴¹⁻⁴² Anu muvikalane'i mukalu, la musuku mulai va'axu sevile loxo talea lavo'o la uxali no anu, io muxola'u tava'u mo mutangatulu sou mukilaka. La mulinga noxou momu aloxo 'o, "Mamilo, lexe nini namasaxa la naxexeenu soli noxilo 'o mo uxexesilo. Ia namulinu masaxa noxilo uasi, namulinu masaxa noxinesi." ⁴³ Anu mulinga aloxo ne, la angelo vile molu no opo loxotolo mupala'a noxou sou mu'oxonu pekia'unu. ⁴⁴ Ia Anu muxamuli tu'umaxu musuku sio, la sou mukilaka pekia'u la, mole sasaio musiali mulapalapau loxo sialu mulu'e no lia.

⁴⁵ Xe Anu muavuti, la mulivu mulai noxi'a ta molomolo noxou. La muxalisi'a no mine iai, xo xavine'i mukalu sou tama. ⁴⁶ La muvikalane'i aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, ane ngingi ngaai 'o? Ngaavuti mo ngakilaka, mo sou tovtotovo uxalisinge, io utaloxonixinge uasi."

Mitetelisu Iesu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Ioa 18:3-11)

⁴⁷ Iesu uao uvivikala sio, io ta mitema tavu'alo mixali mine'e noxou. Ia vile noxi'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei e ualaso lexe Iudasi ne, muulaxune'i ta mitema ane ne. Anu mune'e 'alai noxou Iesu sou mutimunu xaleenu. ⁴⁸ La Anu Iesu mutali'isou aloxo 'o, "Iudasi, nini netimunu Itema 'Olu xaleenu sou na'italonu no avo'a ta mitema?"

⁴⁹ Xe ane'i ane mimulinu Iesu mimaisou mii ane muxali noxou ne, la mitali'isou aloxo 'o, "Tilasixe, loxovaa nexi tapooposi'a no anu lavilavisomexi 'o?" ⁵⁰ La sou vile noxi'a mumainu laviso la muxotonu itema vile sou xaixai noxou tilasi'a ta aili'i ne sangalou no xalee tema.

⁵¹ Ia Iesu muvikalane'u aloxo 'o, "Na'oxo aloxo ne la uasi!" Io, mu'italonu avo'u no anu tanixu laviso, la sialuxu la uasi.

⁵² Mukalu, la sou Iesu muvikalane'i ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua mo ta tatila noxi'a ta Iutaia aloxo 'o, "Nge'oxo lexe eni eulaxunu 'oto'oto vile, la sou ngingi ngene'e la ngetaxusou lavilaviso ilou kulukuluvololou 'o? ⁵³ No voxovoxo 'o nenge nenge'a texoxolu a no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua ne, ia ngingi ngakasilo sou ngatetelisilo uasi. Ia ane 'o voxo ngiou nga'angingi sou ngatetelisilo no mine xavi sou isivoxo uxaxai."

Pita Musingisou Iesu

(Mat 26:57-58, 67-75; Mak 14:53-54, 66-72; Ioa 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ *Xe Iesu muvikalane'u mukalu, la ane'i mitetelisu sou mino'u milaixu mi'unanu no tani noxou kisi'a ta aili'i. La Pita mumuline'i muili'i va'axu no paaxa. ⁵⁵ La ane'i mitauxu navu no nano no nixinu vimelusou tani noxou ne, ia mixolu mixixaonu. La Pita kalumo a muxolu no taiine'i ne. ⁵⁶ Ia sema sou xaixai noxou kisi'a ta aili'i ne, mimaisou mine muxoxolu ne, la navu mukaasou. La sou ane mimalei 'alai vaxa noxou, io mivikala lexe, "Itema ano 'o ne, anu muxolu noxou Iesu 'a."

⁵⁷ Ia anu musingisou aloxo 'o, "Seo, eni alavusou itema ane ne uasi."

⁵⁸ Xe ili'i sevile la, la itema vile la mumaisou, la muvikalane'u aloxo 'o, "Nini kalumo ne, nini vile noxi'a anesi."

* 22:54: Mak 14:53-54

Ia Pita mukolinu la aloxo 'o, “Soxu 'o, eni uasi.”

⁵⁹ Ioxe, ili'i no anu aso vo'uxu vile mukalu, la itema vile la muvikala pekia'u aloxo 'o, “Maninasi lexe aliku 'o ne anu muxolu noxou, xo ane'i ilo'a ne sie Xalilaia.”

⁶⁰ Ia Pita mukolinu aloxo 'o, “Soxu 'o, eni alavusou mii ma'ia ane nini navivikalasou ne uasi.” Xe anu uao uvivikala sio, la koko'a mulu vile mu'ava. ⁶¹ La sou Tila noxou muxiu sou mumatakisou Pita, la Pita muxavutalanu vaikala ane Tila muvikalanuxu aloxo 'o, “Vaimomo 'o, koko'a mulu vile u'ava uao, la nini nasingisilo alaxu tatalu lexe nini nalavusilo uasi.” ⁶² La sou anu mulai no ale sou mutama tatila musuku.

Ta Mitema sou 'Oto'oto Mimolovila'isou Iesu

⁶³ Ioxe, ta mitema ane misaxila'u Iesu ne, miavuti sou mimolovila'isou xe miavavau. ⁶⁴ Mi'oxo aloxo ne mukalu, la sou misakii iou no anu lavalava, io mimolovila'isou lexe, “Nalemolu 'ena'ei ane uveve ne?” ⁶⁵ Xe ane'i milavixu no anu vaivaikala masumasua mose'i la.

Iesu Mutulu no Laxune'i Pilato Ilou Elodesi

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Ioa 18:19-24*)

⁶⁶ Ane'i mi'oxonu Iesu aloxo ne xe lamana mupau, la la'oluxa'a ta tatila noxi'a ta Iutaia ilo'a ta tatilasi'a ta aili'i mo ta mitema sou lapuloto mine'e mipita, io mitulusou Iesu no laxune'i. ⁶⁷ *Io mivikalanu aloxo 'o, “Lexe nini Kalisito, la navikalanexi.”

La Iesu mukoline'i aloxo 'o, “Lexe eni avikalangengi lexe eni Kalisito, la ngingi ngamomomo sou ngamuxaxu tangengi no anu vaikala noxilo ne uasi. ⁶⁸ Xe lexe Eni atali'isinge lexe Eni 'ena'ei, la ngingi ngamomomo sou ngakolileli uasi. ⁶⁹ *Ia usoko vaimomo 'o mo ulai ili'i, la itema 'Olu ne uxolu no luusou no xalee tema noxou Lataua sou xavi.”

⁷⁰ La sou ane'i mukalusi ne mitali'isou aloxo 'o, “La sou lexe nini ne, Lataua 'Olu?”

La Iesu mukoline'i aloxo 'o, “Ngingi ngetali'isilo ne maninasou lexe eni Lataua 'Olu.”

⁷¹ Mukoline'i aloxo ne, la sou ane'i mivikala aloxo 'o, “Loxovaa, la sou nenge takamulinu itema vile sou une'e upala'alixu susu noxou la? Uasi, xo nenge telomusou Anu molu mulemolu no anaxu aloxo ne.”

23

¹ La sou ane'i latala e mipita ne, miavuti sou milutunoxu milaixu noxou Pilato. ² Milaixu noxou, la ane'i misokou sou mitelo vaikala noxou aloxo 'o, “Nexi texalisou mitema 'o ne lexe mu'oxovulaunu xavutalai'a ta mitema no tualasixe. Xe Anu muvikala lexe mamu sou talea lamoli ulai noxou Kaisari, xe Anu molu muvikala lexe anu Kalisito e tatananu tuala.”

³ La sou Pilato mutali'isou Iesu aloxo 'o, “Nini ne, tatananu tuala noxi'a ta Iutaia ne?”

La Iesu mukolinu aloxo 'o, “Ani, anu aloxo nini nelemolu nesi.”

⁴ Mukalu, la sou Pilato muvikala lamana mulai noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema tavu'alo ne aloxo 'o, “Eni axalisou tava'u susu vile sou talosou itema ane 'o navunavu no anu uasi.”

⁵ Ia ane'i mi'olosou vaikalasi lexe, “Anu musoko mulosi'a ta mitema lavulavu no xalee lia tila ne Xalilaia, la sou mune'e ne Iutaia mo mune'e muxali avile lai 'o. La sou Anu muavutinoxu ta mitema opone'i sou i'oto'oto.”

⁶ Pilato mulomusi'a mivikala aloxo ne, la mutali'isi'a lexe anu itema ne sie Xalilaia. ⁷ *Xe anu mulavusou lexe Iesu ne muxolu no anu saxila'u noxou Elodesi, la anu mupalusou mulai noxou, xo anu kalumo a muxolu ne Ielusalemu no anu voxo ane ne.

⁸ No mine Iesu mulai muxali xe Elodesi mumaisou, la anu mu'osa manina. Xo mulomusou a'alosou mimii ane anu mu'oxo'oxonu, la mumasaxa lexe umaisou Iesu ne maxuveeni musuku mo mumasaxa lexe umaisou sosovo se'i e Anu uo'xonu kalumo. ⁹ La sou anu mutali'isou no anu tali'i tapiena, ia Iesu ukolinu uasi. ¹⁰ La sou ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta mitema sou lapuloto ane mitulutulu ne, mitelo anaxa'a pekia'u noxou. ¹¹ Mukalu, la sou Elodesi ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou mi'oxomaulanu mo mimolovila'isou sou mitaa tokolomo lailaixe noxou, ka io sou mipalusou mulivu mulai noxou Pilato. ¹² Tatei, la Elodesi ilou Pilato ne, imolosilane'i ngatongato'o. Ia no anu voxo ane nesi, la ilou mivaitami laixe.

¹³ La Pilato mu'avali'a ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia mo ta mitema e mine'e mipita, ¹⁴ la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngene'enu itema 'o noxilo sou ngevikala lexe anu mu'oxovulaulaunu xavutalai'a ta mitema sou iavutinouxu 'oto'oto. Ia eni etali'i masianu laixe sou mimii e ngevikala lexe Anu mu'oxonu no iengi 'o, la axalisou tava'u susu vile sou talosou itema ane 'o navunavu no anu uasi. ¹⁵ Mo Elodesi kalumo ne anu uxalisou susu tava'u vile noxou uasi, la sou anu mupalusou mulivu mune'e noxixe 'o. Nenge telavusou lexe itema ano 'o, u'oxo susu vile e umomomo sou eni avikala lexe anu usoli no anu uasi. ¹⁶⁻¹⁷ Aloxo ne, la sou eni apuapuasousi, ka io sou alulusou ulai."

¹⁸ Ia ane'i ta mitema mikeinoxu anaxa'a toxoxa'a lexe, "Naxexeenu itema ane ne mo usoli! Ia nalulusou Valavasi une'e noxixe!" ¹⁹ [Xo Valavasi ne, anu itema vile e muavutinouxu 'oto'oto vile noxi'a ta mitema sou isaxila'u tuala tila 'o, la muve'ave'a ta mitema. La sou ane'i mitatuxu muxolu no nano no taasou navunavu.]

²⁰ Pilato mumasaxa lexe anu ululusou Iesu mo ulai, la sou anu mulinga la, sou lexe ilulusou Iesu. ²¹ Ia ane'i mi'ava'ava toxoxa'a la aloxo 'o, "Ngalilixu no ove valautu! Ngalilixu no ovu valautu!"

²² Alaxu tatalusou la, la anu muvikalane'i aloxo 'o, "Anu itema ano 'o mu'oxonu susu ma'ia manina? Eni axalisou tava'u susu vile sou tava'u usoli no anu uasi. La sou eni apuapuasousi, ka alulusou mo ulai."

²³ Ia ane'i miuolotete manina sou milinga pekia'u ulai noxou Pilato lexe anu ulilixu no ovu valautu. Ane'i milinga pekia'u aloxo ne, la sou Pilato mulomuxa'a ²⁴ sou mumulinu masaxa noxi'a. ²⁵ La sou itema e muavutinouxu 'oto'oto mo muve'ave'a ta mitema misoli, ne ane'i mitatuxu no nano no taasou navunavu ne, anu mululusou aloxo ane'i ta mitema milingau. Ia mu'italonu Iesu mulai no avo'a ta mitema sou 'oto'oto sou lexe i'oxonu mii ma'ia noxou no anu masaxa noxi'a ta mitema ne.

Ane'i Mililinoxu Iesu no Anu Ovu Valautu
(Mat 27:31-44; Mak 15:21-32; Ioa 19:17-27)

²⁶ La sou ta mitema sou 'oto'oto milaixu Iesu sou lexe ililixu no ovu valautu, la mitetelisu itema vile ualasu lexe Saimoni e tualasou ne Kilene, sou mutavulenu ovu valautu noxou Iesu, io Iesu mumuamua'i mumuli sou ilou milai. Anu molu no tuala vile 'alai ne Ielusalemu, ia mune'e mupolopepeene'i sou lexe u'unalai no tuala tila. ²⁷ La ta mitema tavu'alo mimulinu Iesu, la ta sema se'i itatama tatila sou imumulinu Iesu. ²⁸ La Iesu muxiu vaxa noxi'a io muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ta sema

sie Ielusalemu, mamu sou ngatatamasilo, ia lexe ngingi ngatatamasinge ngongi'a ta 'ilinge.”²⁹ *Xo ili'i, xe voxo vile uxali, la ngingi ngavikala lexe, 'Lataua ualusi'a ta sema ane imomomo sou ivo'o keakea uasi xe ualusi'a ane'i ane xaluasi'a ta 'ili'a uxalixu keakea uasi mo ualasi'a ane'i ane susune'i, ia imomomo sou isusune'i ta 'ili'a uasi.’³⁰ *No anu voxo ane ne, la ane'i ivikalanu la'ola'olu 'o lexe, 'Ngingi ngalu'e mo ngasu'asixe!' mo ivikalanu lalaxa'ilu 'o lexe, 'Ngingi ngalu'e mo ngatalumeixe!'³¹ Xo lexe itema u'oxonu mimii ane ne no mine loxo ovu xale'asi io, la mii ma'ia uxali no mine ovu uxalo?

³² Ioxe, no voxo ane ne, la ta mitema sou 'oto'oto mino'a ta mitema tamei sou 'ilixu masua kalumo milaixi'a lexe ive'a ilo'a Iesu.³³ Ia ane'i milaixa'a xe mixali no tani vile ilemo lexe itema Xavananu, la ane'i mililixu Iesu no ovu valautu. Mo ane'i ta mitema sou 'ilixu masua ne kalumo, mililixa'a ilou, la mililixu vile no avolu tema xe vile no avolu ae.³⁴ *La Iesu muvikala aloxo 'o, "Mamilo, nini naxiu tumalineu 'ilixu ane ane'i i'oxonu noxilo 'o, xo ane'i ilavusou lexe mii ma'ia ane ane'i i'oxonu ne uasi." Ia ane'i mi'oxonu vila'i vile sou mimila'anu tokolomou Iesu noxi'a vilevilesi.

³⁵ *Io, ta mitema mitutulu sou mimamalei, ia ta tatila noxi'a ta Iutaia mimolovila'isou la mivikalanu aloxo 'o, "Anu mupamauline'i ta mitema va'ava'axu, ia lexe anu Kalisito noxou Lataua e Anu musosovosou lexe Anu na'u, la Anu molu upamaulinu."

³⁶ *La ta mitema sou 'oto'oto kalumo mimolovila'isou, ka mine'e 'alai noxou sou lexe ilosou uaini ane sixula.³⁷ La ane'i mivikala aloxo 'o, "Ia lexe nini tatananu tuala ne Iutaia, la nini mene napamaulineni."

³⁸ Ane'i mililixu Iesu no ovu valautu, la mikaukavu vaikala lamana vile misakiinu teitexi noxou Iesu kisou aloxo 'o, "Itema ane 'o ne, Anu tatananu tuala noxi'a ta Iutaia."

³⁹ Ia vile noxi'a tamei e mililixa'a ilo'a Iesu ne, muvikala masua mulai noxou Iesu aloxo 'o, "Lexe nini Kalisito, la napamaulinenge nenge'a!"

⁴⁰ Ia ane vile mulomusou mine muvikala loxo ne, la mukaitolonu sou muvikala aloxo 'o, "Nini namama'u noxou Lataua uasi? Nenge nenge'a, teno'u navunavu iou vilesisi.⁴¹ Ia navunavu noxinge nengei 'o, anu umomomo no anu 'ilixu e nenge nengei te'oxonu. Ia itema ane 'o, u'oxonu 'ilixu vile masua uasi."

⁴² La anu muvikalanu Iesu aloxo 'o, "Iesu, lexe nini nalai xe naxali no tuala noxou Lataua, la naxavutalaleli."

⁴³ La Iesu muvikalanu aloxo 'o, "Eni avikalaneni manina lexe vaimomo 'o, la nenge nengei taxolu no opo loxotolo e Lataua uxolu no anu."

Iesu Musoli

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Ioa 19:28-30*)

⁴⁴ Xe ili'i no mine aso anu asou ukulupa, la isivoxo mutaasou xalexalee tuatuala mukalusi, mole aso iou tatalu no 'olo'olovoxo.⁴⁵ *Xo aso lamanaxu ne, mukalu xe lavalava e mulili no nano no tani tila noxou Lataua ne, mukakaa tamomolu teitexi mulai mupe'e no lia.⁴⁶ La Iesu mu'ava toxoxa'a aloxo 'o, "Mamilo, eni a'italonu uleeleli ulai no avone." Anu muvikala aloxo ne mukalu, la mulapulapu ulu sou musoli.

⁴⁷ Ioxe, itema tila sou uulaxune'i ta mitema sou 'oto'oto itemaxu ta'uve mumaisou mii ane muxali noxou Iesu, la mu'itinu Lataua ualasu, la muvikala aloxo 'o, "Manina musuku lexe itema ano 'o ne, Anu mulapu manina."⁴⁸ Ia ta mitema tavu'alo ane mine'e mipita sou misasaxisou mimii

e mi'oxo noxou Iesu ne, la ane'i tane'ixu mo mitamasou toxoxa'a, ka milivu milai no taasi'a. ⁴⁹ Ia ta mitema tavu'alo ane milavusou Iesu ilo'a ta sema ane mimulinu Iesu ilo'a me'a ne Xalilaia ne, mitutulu no paxa, io mimaisou mimii ane ane'i mi'oxonu noxou ne.

Iosepu Mu'asixu Iesu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Ioa 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵² Xe Iesu musoli mukalu, la itema vile ualasou lexe Iosepu mulai noxou Pilato sou mulingau Iesu vasimolu. Anu vile noxi'a ta tatila sou ipotosou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema mo anu itema vile laixe mo mulapux manina. Ia anu u'osasou vaikala ane ta menexu misakiinu sou mi'oxonu noxou Iesu ne uasi. Ia anu molu no tuala ne Alimatia no xalee lia tila ne Iutaia mo anu uxomaiou saxisaxila'u noxou Lataua une'e. ⁵³ Pilato muvikalala ee noxou Iosepu, la sou anu mulai mulaxalixu Iesu vasimolu teitexi no ovu valautu sou mulu'e no lia. Mukalu, la sou muno'u lavalava vile keakea sou mukupoonu Iesu vasimolu no anu. Mukupoonu mukalu, la sou mutavulenu vasimolu mulalixu no lulu vile no lavo'o taxanu. Io lulu ane ne i'asixu itema vile no anu uao. ⁵⁴ Xo voxo ane ne, anu voxo sou lalaxii sou voxo Tavuna. Mo anu a 'alai sou voxo Tavuna usoko.

⁵⁵ Ta sema ane ilo'a Iesu me'a ne Xalilaia, mine'e ne mimulinu Iosepu sou milai mimaisou lulu xe mimaisou Iosepu lexe u'asixu Iesu a loxovaa. ⁵⁶ ✧ Ane'i mimaisou mukalu, la ane'i milivu milai no tani sou milalaxiinu lamalasile ilou lexa ane tuma'u lailaixe. Ia ane'i mima'ila no voxo Tavuna sou mimulinu lapuloto sou voxo ane ne.

24

Iesu Mutulu no Anu Soli

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Ioa 20:1-10*)

¹ Voxo Tavuna mukalu, xe ili'i no anu voxo vile no kakau manina, la ta sema mino'u lamalasile ane ane'i milalaxiinu ne sou milaixu no lulu. ² Ane'i milai la mimaisou lavo'o e mipipalou sou mutaluxu lulu anaxu ne, mipipalou mo muxexee. ³ Ia ane'i mi'una sou lexe imaisou Tila Iesu vasimolu, la uai la uasi. ⁴ Ane'i mitutulu tane'i lili, io alaxu vilesisi, la ta mitema tamei tokolomoxa'a keakea loxo lele'e lamixu ne, ilou mixali mitulu no pa'ume'a. ⁵ La ta sema ne, mi'ume la mitangatulu mulai no lia. Ia ta mitema tamei ne mivikalane'i aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, la sou ngingi ngakakamulinu itema ane mumauli ne no tualasi'a ta mitema ane misoisoli 'o? ⁶ ✧ Anu uxolu 'o la uasi. Anu mumauli ne! Ngingi ngaxavutalanu vaivaikala ane Anu muvikalangengixu no mine uao ngingi ngongi'a ngexolu ne Xalilaia sio. ⁷ Anu muvikalangengi lexe Itema 'Olu ne, i'italonu ulai no avo'a ta mitema sou 'ili'ilixu masumasua sou ililixu no ovu valautu mo ivau usoli, xe voxo tatalusou, la Anu umauli la." ⁸ Ane'i ta mitema tamei ne, mivikalane'i aloxo ne, la sou ane'i mixavutalanu vaikala noxou Iesu.

⁹ No mine ane'i me'a no lulu milivu milai, la mia'aloxu mimii ane ane'i mimaisou ne noxi'a ane'i mavulovexa mo mulu'e no lia vile ilo'a ta mitema ane ilo'a mixolu ne. ¹⁰ Ta sema ane mia'aloxu mimii ane ne noxi'a ta mitema sou xaixai noxou Iesu ne, ualualasi'a aloxo. Vile noxi'a ualasi lexe Malia sie Maxatale xe vile ualasi lexe Ioana xe vile ualasi lexe Malia ane Iakovo nenu mo ta sema mose'i la. ¹¹ Ta sema mia'aloi'a aloxo ne, ia ane'i imuxamuxaxu tane'i no anu vaikalai'a ne uasi, xo vaikalai'a ne mutama mii vitanisi. ¹² Xe Pita muavuti, la muiave mulai no lulu. Xe

muxali, la mulanga sou muia'ili mu'unasi, la mumaisou lavalava keakea ne muxexe muta'olu vitanisi. La sou anu mulivu mulai, ia muxavutala piena no anu mii ane muxali ne.

*Iesu Ilo'a ta Mitema Tamei Mivivikala no Vote'i Ulai ne Emausi
(Mak 16:12-13)*

¹³ Xe no voxo ane nesi, la ta molomolo tamei noxou Iesu ilou milutu ne Ielusalemu sou lexe ilai no tuala vile ilemo lexe Emausi. Tuala tila ne Ielusalemu xe tuala ne Emausi ne, lovaxa'a ilou loxo Kilo Mita mavulovexa mo mulu'e no lia vile. ¹⁴ Ane'i ilou mimuamua'i milai, la ilou mivivikalasou mimii tavu'alo e muxali noxou Iesu. ¹⁵ Ilou mivivikala aloxo ne, la Iesu mune'e 'alai noxi'a ilou sou ilo'a mimuamua'i mikei. ¹⁶ Ia ane'i ilou imomomo sou itongonu lexe anu Iesu ane uasi, xo mii vile mutaluxa'a.

¹⁷ La Anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Ngingi ngongou ngamuamua'i 'o, la ngavaaveisou mii ma'ia ne?"

Anu mutali'isi'a aloxo ne, la ane'i ilou mitulusi mole ie'i mupalulu. ¹⁸ Xe vile noxi'a ilou ualasou lexe Kileopa muavuti, la mutali'isou aloxo 'o, "Nini vile noxi'a ta mitema tavu'alo mine'e mipita ne Ielusalemu, ia loxovaa la sou ninisisi nalavusou mimii ane muxali malao ne Ielusalemu ne uasi?"

¹⁹ La Iesu mukoline'i lexe, "Mii ma'ia ane muxali ne Ielusalemu ne?" La ane'i mikolinu aloxo 'o, "Nexi tevaaveisou mimii e muxali noxou Iesu sie Nasaleti. Anu itema sou palomatana mo mii ma'ia ane Anu muvikala mo mu'oxonu ne, xaviinu misevile no iou Lataua mo noxi'a ta mitema kalumo.

²⁰ Ia ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta tatilasinge ne, mi'italonu no avolu Pilato sou misakii vaikalasou la mivav mo mililixu no ovu valautu. ²¹ *Ia nexi temolo tanexi lexe Anu itema ane ne sou ululusixe no anu sakisaki noxi'a ta Romu. La ane'i mililixu no ovu valautu mo mivav musoli. Mo voxo tatalusou ane vaimomo 'o. ²² La ta sema se'i noxixe mi'oxonexi tekuluke. Xo no mine kakau manina 'o, la ane'i milai no lulu, ²³ ia imaisou Iesu vasimolu uasi. La sou ane'i milivu mine'e la mivikalanexi lexe ane'i mimaisi'a ta angelo mo ta angelo mivikalane'i lexe anu mutulu no anu soli. ²⁴ *Xe ane'i mose'i noxixe kalumo milai no lulu, la mimaisou mimii iouvilesisi aloxo ta sema milomolu ne, ia ixalisou Iesu vasimolu uasi."

²⁵ Xe Iesu muavuti, la muvikalane'i ilou aloxo 'o, "Ngingi ngongou ne, ta mitema sou xovulaulau! Mo kalumo ngingi kisinge lamana sou ngamuxaxu tangengi no anu vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana uasi! ²⁶ *Aloxo ne, la loxovaa la sou ngingi ngalavusou lexe Kalisito ne utavule tu'utu'umaxu tei, ka io sou u'unalai no lamana noxou Lataua no opo loxotolo uasi?" ²⁷ *Xe Anu muavuti, la muvikalane'i ilou sou mululusou vaivaikala laaxu e Lavuku Tavuna mukalusi loxo usoko no anu lavuku noxou Mosesi mo noxi'a ta mitema sou palomatana mikaukavunusou anu Iesu.

²⁸ Xe ane'i ilo'a mimuamua'i milai mixali 'alai no tuala ane lexe ane'i ilou ilai no anu ne, la Iesu mumaxa'u lexe Anu uluale sou ulai avile. ²⁹ La sou ane'i ilou mitalosou lexe, "Nenge'a taxolu xo aso mulu'elai mo anu asou 'olovoxo." La sou Anu mu'una sou ilo'a mixolu no nano no tani ne.

³⁰ Xe ili'i, la ane'i ilo'a mixolu no luusou la'ilali sou lexe ilo'a i'ani. La Iesu muno'u veleti vile sou muvikala laixe no anu mulai noxou Lataua, ka muse'ise'inu sou mulosi'a ilou. ³¹ Anu mu'oxonu aloxo ne, la mii e mutaluxu ie'i ilou ne, muxexe mo mitongonu lexe Anu Iesu. Ia alaxu vilesisi 'o, la Anu tasi'uxu mo ane'i ilou imaisou la uasi. ³² La sou ane'i ilou mivivikalane'i ngato'o aloxo 'o, "No mine nenge nenge'a temuamua'i

no vote'i, io Anu muvivikalanenge sou mululusou vaikala laaxu e muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu ne, la nenge nengei texamuli lexe oponenge mu'osa manina."

³³ Ane'i mivikala aloxo ne mukalu, la alaxu vilesisi 'o, la ilou miavuti sou mitulu milivu ne Ielusalemu. Mixali, la mixalisi'a ane'i mavulovexa mo mulu'e no lia vile ilo'a ta menexi'a a ipipita ixoxolu. ³⁴ *La ane'i mivikalane'i aloxo 'o, "Manina musuku lexe Tilasinge ne, mutulu no anu soli ne mo Anu mupala'a noxou Saimoni!" ³⁵ La sou ilou mia'alo'i'a no anu mimii ane muxali noxi'a ilou no vote'i, mo mia'alo'i'a kalumo lexe no mine Iesu muse'inu veleti ka mulosi'a ilou, la ane'i ilou mitongonu lexe Anu Iesusi Anu anesi.

Iesu Mupala'a Noxi'a ta Molomolo Noxou

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Ioa 20:19-23; Apo 1:6-8)

³⁶ Ta molomolo noxou uao ia'alo'i'a ngatongato'o, io Iesu molu muxali utulu no taiine'i sou muvikalane'i aloxo 'o, "Opo se'isisi noxou Lataua uxulu noxinge."

³⁷ *La ane'i mikuluke mo mi'ume, xo mixavutala lexe ane'i mimaisou ulee xale'a ane. ³⁸ Ia Anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Tava'u loxovaa, la sou ngingi ngekuluke mo ngexavutala piena? ³⁹ Ngamaisou avolo ilou tava'ilo mo ngakasilo. Xo enisi ano 'o mo xiasileli ilou xileli a uxolu 'o. Ia ulee xale'a vile ne, vasimulo loxo eni e ngingi ngamaisilo 'o uasi."

⁴⁰ Anu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la sou mumaxa'u avolu ilou tava'u noxi'a. ⁴¹ La ane'i mi'osa mo mikuluke manina musuku, ia imomomo sou imuxamuxaxu tane'i noxou manina uasi. La anu Iesu mutali'isi'a aloxo 'o, "Ngingi ngenge la'lilali se'i 'a uai ne?" ⁴² La sou ane'i milosou sinana pa'usou vile e mixutuxu sou lexe Anu u'ou. ⁴³ La Anu muno'u sou mu'ou no ie'i.

⁴⁴ *Mu'ou mukalu, la muvikalane'i la aloxo 'o, "No voxo ane uao nenge nenge'a texoxolu 'o, la eni evikalangengi aloxo 'o. Mimii mukalusi e mikaukavunusilo no anu Lavuku noxou Mosesi mo noxi'a ta mitema sou palomatana xe no anu Lavuku sou Lexe ne, uxali manina."

⁴⁵ Mo Anu mulamanalixu xavutalai'a sou ilavusou vaivaikala muxolu no anu Lavuku Tavuna. ⁴⁶ La Anu muvikalane'i la aloxo 'o, "Vaivaikala ane muxolu no anu Lavuku Tavuna teinu ne muvikalala aloxo 'o. Kalisito ne, Anu utavule tu'utu'umaxu xe voxo tatalusou, la Anu utulu no anu soli, ⁴⁷ sou lexe ane'i ane ixiu opone'i mo ipala'anixu 'ili'ilixu masumasua noxi'a noxou Lataua mo imuxaxu tane'i noxilo, la anu Lataua uxuu tumalou 'ili'ilixu masumasua noxi'a. La sou ane'i isoko ia'aloxu a'alo ane ne ne Ielusalemu tei, ka sou ia'aloxu ulai noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi. ⁴⁸ *Ngingi ngemaisou mimii ane muxali no iengi, la sou ngingi ngaa'aloXu a'alo ane ne. ⁴⁹ *Ioxe, ili'i la eni alosinge mii ane Mamilo musakiinu vaikala sou lexe Anu ulosinge. Ia ngingi ngaxolu mo ngaxomaioi mii ane ne no tuala tila 'o, ulai utalo no anu voxo ane Lataua ulosinge xavi ane molu teitexi."

Lataua Mulivunoxu Iesu Mulai no Opo Loxotolo

(Mak 16:19-20; Apo 1:9-11)

⁵⁰ Iesu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la Anu muno'a sou ilo'a milai ne Vetania la Anu mutolosou avolu mulai teitexi sou mualusi'a. ⁵¹ Anu uao ualusi'a sio, la Lataua muno'u Iesu sou mu'umesi'a mulai teiteixi no opo

* 24:34: 1Ko 15:4-5   * 24:37: Mat 14:26   * 24:44: Luk 9:22   * 24:48: Ioa 15:27; Apo 1:8

* 24:49: Ioa 14:16; 15:26; Apo 1:4

loxotolo. ⁵² La ane'i mixola'u tava'a sou milotu mulai noxou. Mukalu, la ane'i mi'osa manina sou milivu milai ne Ielusalemu. ⁵³ Xe ili'i, la ane'i ixoxolu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua ne, sou i'iti'itinu Lataua ualasonu utotomu.

A'ALO LAIXE NOXOU IESU KALISITO ANE IOANESI MUKAUKAVUNU Vaikala lamana

No nano no anu lavuku noxou Ioanesi la anu mupa'alixu Iesu lamana lexe Iesu ne “Anu vaikala noxou Lataua,” e muxali itema la mune'e muxolu no tainenge. Ioanesi mukaukavunu a'alo laixe noxou Iesu 'o, xo umasaxa lexe ta mitema iitisou la imuxaxu tane'i noxou Iesu lexe Anu Lataua 'Olu mo ilavusou lexe Anu itema nesi ane Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe upalusou une'e sou ulivulixa'a ta mitema xe no mine ane'i imuxaxu tane'i noxou la sou ino'u mauli ane kaluxu uasi (20:31).

Tei la Ioanesi mua'aloXu Iesu lamana lexe, “Iesu anu vaikala noxou Lataua e muxolu tei.” Xe ili'i la anu mua'aloXu sosovo mose'i Iesu mu'oxonu, mo sou nenge talavusou lexe anu Iesusi ane Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe une'e sou ulivulixa'a ta mitema xe talavusou laixe lexe anu Lataua 'Olu. Mo Ioanesi mulamanalixu sosovo e Iesu mu'oxonu laaxu, mo mua'aloXa'a ta mitema mose'i mimuxaxu tane'i noxou Iesu la mimulinu, ia leviani mixilili la muxaxu tane'i uasi. No anu mautunu 13-17, la Ioanesi mua'aloXu mii ma'ia muxali no 'olovoxo e mine'e mitetelisu Iesu. Mo mua'aloXu Iesu ilo'a ta molomolo noxou mixolu mipita sou mupeletotosi'a mo mupateteline'i mo mukilakasi'a xe mulalaxine'i. No anu a'alo kaluxusou noxou Ioanesi la anu mua'aloXu Iesu no mine mine'e mitetelisu la mino'u mulai sou mitulusou no anu vaivaikala mo mivau xe mivau mukalu lamililixu teitexi no ovu valautu. Xe mua'aloXu Iesu no mine musoli xe mutulu la mupala'a noxi'a ta molomolo noxou.

No anu mautunu 8:1-11, la mua'aloXe sema e mi'oxonu 'ilixu sou vote'i la ta mitema mitetelisie mine'ene noxou Iesu. A'alo ane ne mimuxaxu sosovo mose'i no anu, xo no mine mipitanu a'alo sou muxali lavuku xe ane'i ane mixiunu vaikala 'o tatei la mixexeenu muai va'axu ia i'unanu no anu a'alo uasi, ia leviani mikaukavu mu'una loxo a'alo vile.

Mii vile tamaisou Ioanesi muvivilaka tavu'alo no anu ane mauli ane tano'u noxou Iesu Kalisito no voxovoxo utotomu. Mauli ane ne ta mitema isoko sou ino'u vaimomo 'o mo ili'i noxi'a ane'i ane imuxaxu tane'i noxou Iesu lexe Anu vaikala manina, mo tava'u mauli xe xavi. Mii tatila manina Ioanesi muvivilaka no anu ane mii e sou usu'ulinu ta mitema maulixa'a no voxovoxo loxo lexa, veleti, telu, itema sou usaxila'a ta sipsip ilo'a ta sipsipiou xe ovu uaini ilou uaini tematemanu. Mii ane ne Iesu muvivilaka tovola'isi no anu. Ia anu maninasou, la Anu mu'oxonu vaikala tovola'i sou mauli no anu ulenenge.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala anu muxali itema 1:1-18

Iesu musokou xaixai noxou 1:19-51

Iesu muxalixu lamana xaixai noxou 2:1-11

Voxo kalukaluxusou no ale xe no nano ne Ielusalemu 12:1-19

Iesu mutulu xe mupala'a noxi'a ta molomolo noxou 20:1-29

Tava'u lavuku ane 'o aloxo 'o 20:30-31

Iesu mupala'a alaxu vile la noxi'a ta molomolo noxou 21:1-25

1-2 * Tatei manina no mine Lataua ukoinu mii uao, la vaikala anu muxolu. Anu ilou Lataua mixolu. Mo anu vaikala ne, Anu Latauasi. 3 * Mimii latala mukalusi ne, muxali no anu vaikala nesi, io mii vile uxali no anu vote'i vile la uasi. 4 * Maui muxolu no Anu mo maui a ne, Anu ulosi'a ta mitema lamana. 5 * Lamana uiei no nano no isivoxo, ia isivoxo utaloxolixu uasi.

6 * Lataua mupalusou itema vile mune'e, ualasou lexe Ioanesi. 7 Anu mune'e sou ua'alo xe uvikala lamana no anu lamana ne. Mo sou ta mitema latala ilomusou, la imulaxu tane'i no Anu. 8 Anu ane mune'e ne, anu lamana uasi, ia anu mune'e sou ua'aloXu lamana nesi. 9 * Lamana maninasou e ulosi'a ta mitema latala lamana ne, Anu a unene'e ulu'e no lia 'o. 10 Anu muxolu no lia 'o mo mimii latala no lia 'o ne, muxali noxousi. Ia ta mitema no lia 'o itongonu uasi. 11 Mune'e no tualasou manina, la ta tema tualasou mipianu. 12 Ia, ane'i ane ipianu uasi, imulaxu tane'i no anu ualasou, la Lataua umoxo'a lexe ane'i Lataua ta 'olu. 13 * Ane'i ixali no anu masaxa noxou Lataua, ia no anu vote'i sou taula'i mo xavutala noxou itema vile mo masaxa noxou itema vile uasi. Ane'i ixali no anu masaxa noxou Latauasi.

14 * Ioxe, Lataua mupalusou vaikala ane ne mune'e no lia 'o, la Anu muxali itema mo muxolu no taiinenge. Mo, nenge temaisou xavi noxou 'Olu vilesisi molu noxou Momu ne. Itema ane ne, Anu itema sou alauna mo Anu uvikala la uvikala maninas. 15 La sou Ioanesi mu'ava mulai noxi'a ta mitema sou uvikala lamana aloxo 'o, "Eni ea'alomengixu itema ano 'o tei lexe itema ane uxali ili'i noxilo ne, Anu tila noxilo xo Anu muxolu tei." 16 Anu mu'ana'ana no anu alauna manina, la sou Anu mu'italonu alauna noxou mune'e noxinge utotomu. 17 * Xo Lataua mulosou Mosesi lapuloto noxou, ia alauna mo vaikala manina noxou Lataua ne, muxali manina noxou Iesu Kalisito. 18 * Itema vile umaizou Lataua iou uasi. Ia itema vilesisi Anu muxolu noxou Momu pa'umolu nesi, mupala'alixu Momu noxi'a ta mitema. Anu Lataua 'Olu mo Anu Lataua kalumo.

Ioanesi Anu Itema sou U'ulosi'a ta Mitema Mua'aloXu Vaikala Manina (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:15-17)

19 Ioxe, ili'i la ta tatila noxi'a ta Iutaia ne Ielusalemu mipalusi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta Levi mine'e mitali'isou Ioanesi lexe anu 'ena'ei. 20 Anu utalumeiou vaikala vile uasi, anu muvikalane'i lamana aloxo 'o, "Eni Kalisito uasi." 21 * La sou ane'i mitali'isou la, "Ia nini 'ena'ei manina? Nini Eliasi?" Anu mukoline'i aloxo 'o, "Uasi." La ane'i mitali'isou la, "Nini itema sou palomatana e mia'aloXene tatei ano?" Anu muvikalane'i lexe, "Eni uasi." 22 La sou ane'i mitali'isou la lexe, "Ia nini 'ena'ei manina? Navikalanexi lamana mo sou nexi talivu la talai tavikalane'i ane'i ane mipalusixe tene'e 'o lexe nini 'ena'ei manina." 23 * Anu mukoline'i, la muvikala loxo Aisaia e itema sou palomatana mulemolu tatei aloxo 'o, "Eni loxo itema vile u'ava'ava no xalee lia vitanisi. Anu u'ava aloxo 'o, 'Ngamomosou vote'isou IAUE.'" 24 Ta Palisaio se'i mitutulu no taiine'i ta mitema ne, 25 mitali'isou aloxo 'o, "Nini nevikala lexe nini Kalisito xe nini Eliasi mo itema sou palomatana ane ne uasi. Ia tava'u loxovaa la nini na'ulosi'a ta mitema 'o?" 26 La Ioanesi mukoline'i aloxo 'o, "Eni a'ulosi'a ta mitema no anu lexasi. Ia itema vile a ututulu no taiingengi ne, ia ngingi ngalavusou uasi. 27 * Anu itema ane une'e ili'i noxilo ne, eni amomomo

* 1:1-2: Ioa 17:5; Iloa 1:1-2; Pal 19:13   * 1:3: 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Eva 1:2   * 1:4: Ioa 5:26
 * 1:5: Ioa 3:19   * 1:6: Mat 3:1; Luk 1:13-17, 76   * 1:9: Ioa 8:12   * 1:13: Ioa 2:11; 3:3-6;
 1Pi 1:23   * 1:14: Pil 2:7   * 1:17: Mul 34:28; Rom 6:14   * 1:18: Mul 33:20; Ioa 6:46; 1Ti 6:16
 * 1:21: Lap 18:15, 18; Mat 11:14   * 1:23: Ais 40:3   * 1:27: Ioa 1:15

sou alulusou lamotasou sio vexu tava'u uasi, xo Anu mutila musuku.”²⁸ Tei la Ioanesi mu'ulo'ulosi'a ta mitema no xalee vile no tuala ne Vetania no xaleenu lexa Ioridani. Ia anu musuku mune'e ne Vetania la mimii ane ne, muxali ane.

Iesu Anu Sipsip 'Olu Noxou Lataua

²⁹ *No voxo vile ili'i, la Ioanesi mumaisou Iesu mumuamua'i mune'e noxou, la muvikalane'i aloxo 'o, “Ngamaisou ane! Anu Sipsip 'Olu noxou Lataua e une'e sou ulivulixa'a ta mitema ine'e 'alai noxou Lataua xo ane'i mixolu va'axu!”³⁰ *Itema e eni elemolu tei lexe, ‘Anu une'e ili'i noxilo ne, Anu mutila musuku noxilo. Xo Anu muxolu tei.’ Anu ano.³¹ Eni kalumo alavusou itema ane ne uasi. Ia eni ene'e sou a'ulosi'a ta Isilaeli no anu lexa sou ane'i ilavusou lexe itema ane ne Anu 'ena'ei.”³² *La sou Ioanesi muvicala lamana aloxo 'o, “Eni emaisou Uleenu Tavuna molu no opo loxotolo mulu'e loxo kuau vile la muxolu noxou.”³³ Eni kalumo alavusou itema ane ne uasi. Ia anu ane mupalusilo sou a'ulosi'a ta mitema no anu lexa muvicalaleli lexe, ‘Namaisou itema ane Uleenu Tavuna mulu'e muxolu noxou, la Anu ane sou u'ulosi'a ta mitema no anu Uleenu Tavuna ane.’³⁴ *Eni emaisou, la sou eni apala'alixu lexe Anu Lataua 'Olu.”

Tatalu Mixali ta Molomolou Iesu

³⁵ No voxo vile ili'i, la Ioanesi ilo'a ta molomolou ta tamei itutulu,³⁶ *ia anu iou mulai la mumaisou Iesu umuamua'i ulalai. La sou muvikalane'i aloxo 'o, “Ngamaisou Sipsip 'Olu noxou Lataua! Anu ane!”³⁷ Ane'i ilou milomusou aloxo ne, la ane'i ilou miavuti sou mimulinu Iesu.³⁸ Iesu iou mulivu la mumaisi'a ilou a imulinu inene'e, la sou mutali'isi'a ilou aloxo 'o, “Ngongou ngemasaxau ma'!” La ane'i mivicalanu lexe, “Rabi (vaikala ane ne, laaxu lexe anu itema sou ulosi'a ta mitema lavulavu.) Nini nexoxolu no tani anevaa?”³⁹ Iesu mukoline'i ilou aloxo 'o, “Ngane'e mo ngamaisou.” La sou Anu muolene'i sou milai mimaisou tani e Anu muxolu no anu. Mixali no tani, la aso iou tami'a no 'olo'olovoxo. No voxo ane ne, la ane'i ilo'a mixolu.⁴⁰ *Vile noxi'a e mulomusou vaikala noxou Ioanesi la mumulinu Iesu ne, ualasou lexe Andeleasi, anu Saimoni Pita vimou.⁴¹ Anu mulutu la anu u'oxonu mii vile uasi, anu muavuti la mulai mukamulinu vimou Saimoni sou muvicalanu lexe nexi texalisou Mesaia (Anu Kalisito).⁴² *La sou anu muolenu Saimoni sou mulai noxou Iesu. Iesu mumaisou la muvicalanu aloxo 'o, “Saimoni. Nini Ioanesi 'olu. Vaimomo 'o, la eni amoxo'ine lexe nini Kepasi (uala ane ne, ixiunu la uxali lexe Pita).”

Iesu Mu'avali'a Pilipi Iou Natanaeli

⁴³ No voxo vile ili'i, la Iesu muavuti sou ulai ne Xalilaia, la Anu muxalisou Pilipi. Mumaisou Pilipi la muvicalanu aloxo 'o, “Nane'e mo namulileli.”⁴⁴ Pilipi ilo'a Andeleasi ilou Pita tualasi'a vilesisi ne Vetesaida.⁴⁵ *Pilipi mulutu mulai la muxalisou Natanaeli la muvicalanu aloxo 'o, “Nexi texalisou itema ane Mosesi mua'aloxu no nano no lavuku sou lapuloto mo ta mitema sou palomatana mia'aloxu no anu lavuku noxi'a kalumo. Anu Iesu, Iosepu 'olu. Anu sou tuala ne Nasaleti.”⁴⁶ Natanaeli muavuti la muvicalanu lexe, “Loxovaa mii vile laixe uxali no tuala ne Nasaleti? Uasisi manina.” Ia Pilipi muvicalanu aloxo 'o, “Nane'e mo mene namaisou.”⁴⁷ Iesu mumaisou Natanaeli unene'e la muvikalane'i lexe, “Ngamaisou! Itema ne, anusie Isilaeli manina. Anu ulavusou ukalavoi uasi.”⁴⁸ La

* 1:29: Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19   * 1:30: Ioa 1:15   * 1:32: Mat 3:16   * 1:34: Mat 3:17
 * 1:36: Ioa 1:29   * 1:40: Mat 4:18-20   * 1:42: Mat 16:18   * 1:45: Lap 18:18; Ais 7:14; 9:6; Iel 23:5; Ese 34:23

sou Natanaeli muavuti la mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Nini nelavusilo a loxovaa?" La sou Iesu mukolinu aloxo 'o, "No mine Pilipi u'avaline uao, la eni emaisine nexoxolu no ovu lovo tava'u." ⁴⁹ *Natanaeli mupala'alixu lexe, "Rabi. Nini Lataua 'Olu mo nini tatananu tuala tila ne Isilaeli." ⁵⁰ La Iesu mukolinu vaikalana noxou aloxo 'o, "Nini nemulaxu taneni noxilo so eni emaisine nexoxolu no ovu lovo tava'u. Ia mii ane eni emaisine ne, anu mii kitu'asi. Io ili'i la sou nini namaisou xaixai noxilo se'i ta tatila. ⁵¹ *Eni avikalangengi manina musuku. Ili'i la ngamaisou opo loxotolo ukisi la ngamaisi'a ta angelo noxou Lataua ilulu'e noxou Itema 'Olu xe itetelai."

2

Iesu Muxiunu Lexa Muxali Uaini

¹ Iesu mu'avali'a Pilipi ilou Natanaeli mukalu xe voxo tamei ili'i no anu, la la'ilali vile sou taula'i alavua muxali no tuala ne Kana no xalee lia tila ne Xalilaia. La Iesu nenu milai kalumo. ² Mo anu Iesu ilo'a ta molomolou ne, mi'avali'a sou milai no anu la'ilali sou taula'i ne. ³ No mine uaini mukalu, la Iesu nenu mivikalane Iesu lexe uaini mukalu. ⁴ *La Iesu mukoline aloxo 'o, "Sema 'o, mii ane ne, nini na'anini. Eni na'axe uasi. Xo eni voxo noxilo uxali uao." ⁵ Iesu nenu miavuti la mivikalane'i ta mitema sou xaixai sou la'ilali ne aloxo 'o, "Mii ma'ia ane Anu uvikalangengixu, la nga'oxonusi." ⁶ Io, no nano no tani ne, lexa vexasou muxatele vile a uai sou ta mitema i'una la iui avo'a no anu. Xo anu 'ilixu noxi'a ane'i ta Iutaia aloxo ne. Ane'i mi'oxonu lexa vexasou no anu lavo'o. Io itau lexa u'una no anu xe u'ana'ana, la ititixou se'i uxali loxo Lita itemaxu tami'a (80) xe se'i Lita itemaxu muxatele vile (120). ⁷ Iesu muvikalane'i ta mitema sou xaixai sou la'ilali lexe, "Ngatau lexa u'unalai no lexa vexasou mo u'ana'ana." La ane'i milomuxusi ka mitau mu'ana'ana. ⁸ La sou Iesu muvikalane'i lexe, "Toxe, ngasixolo se'i mo ngano'u ulai noxou itema ane usaxila'u la'ilali ne. La ane'i mi'oxo aloxo ne." ⁹ Lexa ne muxiu la muxali uaini. Mino'u uaini milai milosou itema sou usaxila'u la'ilali, la anu mutovo muixu. Ia anu ulavusou lexe mino'u uaini ane ne a ne'ei uasi. Ta mitema ane ane'i misixolonu ne, ane'isi milavusou. La sou anu mu'avalou mulu ane mutaula'i alavua ne mune'e. ¹⁰ Anu muxali la itema sou usaxila'u la'ilali muvikalane aloxo 'o, "No anu la'ilali aloxo 'o, la ta mitema tavu'alo ilavusou ivelunu uaini lailaixe tei xe ili'i no mine ta mitema i'ana'ana manina, la sou ane'i ivelunu uaini masumasua sevile 'ole. Ia nini na'oxo loxo ne uasi. Nini nevelunu uaini lailaixe no mine tesokou la'ilali mo mune'e mukalu 'o." ¹¹ Iesu mu'oxonu sosovo ane ne alavua no tuala ne Kana no xalee lia tila ne Xalilaia. Anu mumaxa'u xavi noxou, la sou ta molomolou mimaisou la mimulaxu tane'i noxou.

Iesu Mukusai'a ta Mitema Isosova Mimii no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua

(*Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46*)

¹² *Ioxe, Iesu mumaxa'u xavi noxou ne Kana mukalu xe ili'i, la Anu ilo'a nenu mo ta vimovimou mo ta molomolou milutu sou milai lu'e ne Kapenaumu. Milai mixolu lu'e ne voxo se'i.

¹³ *Io, voxo tila noxi'a ta Iutaia sou isosovosou voxo ane Lataua Iou Muxaxai'a muxali 'alai, la Iesu muavuti sou mulutu mununalai ne Ielusalemu. ¹⁴ Anu muxali ne Ielusalemu, la mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. La Anu mumaisi'a ta mitema e mitata'olune'i ta

bulumakau mo ta sipsip mo ta kua sou ta mitema ilotone'i xe ta mitema e ilavusou ivalavala lamoli, ¹⁵ la sou Anu mu'oxo kulue sou mupuapuali'a ta mimii mo mukusai'a ta mitema ilo'a ta mimii loxo ta sipsip ilo'a ta bulumakau milai no ale. Ia muavuti la mupeinu lamoli'a xe muvuluvevanu valovalo e ta mitema ivalavala lamoli no anu ne. ¹⁶ Xe muvikalane'i ta mitema e ane'i itata'olune'i ta kua sou ilotone'i aloxo 'o, "Ngano'a ta kuaumengi mo ngalai no ale! Ngexiu tani noxou Mamilo Lataua muxali loxo taasou ilotoloto no anu." ¹⁷ *Ta molomolou mimaisou mii ane ne, la mixavutalanu kaukavu vile muxolu no nano no Lavuku Tavuna teinu. Mikaukavunu aloxo 'o, "Eni asou akalu, xo talelixu taasine misevile." ¹⁸ Ta tatila noxi'a ta Iutaia mimaisou mii e Iesu mu'oxonu ne, la mivikalanu aloxo 'o, "Namaxa'u sosovo vile mo sou nexi tamaisou la talavu lexe 'ei muvikala laixe lexe nini ne'oxonu mii ane ne." ¹⁹ *Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi ngamamolonu tani tila noxou Lataua ane ne, la eni atulusou voxo tatalusi." ²⁰ Ta tatila noxi'a ta Iutaia la'iaxa'a la miavuti mikolinu vaikala noxou aloxo 'o, "Tani 'o ne, nexi tetulusou tauu ie itemaxu tamei mo muxatele vile (46). Ia nini nevikala lexe natulusou voxo tatalusi?" ²¹ *Ia Anu mulemolu tani tila noxou Lataua e ta mitema itulusou ne uasi. Anu mulemolu vasimolu. ²² *Io, no voxo ili'i no mine Iesu usoli xe utulu, la ta molomolou mixavutalanu vaikalau. La sou ane'i imulaxu tane'i no anu Lavuku Tavuna mo vaikala e Anu mulemolu ne.

²³ *No mine ane'i misosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a ukalu uao xe Iesu muxolu ne Ielusalemu, la ta mitema tavu'alo mimaisou sosovo e Anu mu'oxonu la mimulaxu tane'i no ualasou. ²⁴ Ia Anu umulaxu tanu noxi'a uasi, xo Anu mulavusi'a mo umasaxa umuli xavutalai'a uasi. ²⁵ Anu umasaxa lexe evile ua'aloxu uasi. Xo Anu mulavusou ta mitema tane'i mukalusi.

3

Iesu Mulosou Nikodimo Lavulavu

¹ *Ioxe, no voxo vile la itema vile ualasou lexe Nikodimo, anu Palisaio vile mo anu itema tila vile noxi'a ta Iutaia ² mune'e noxou Iesu no 'olovoxo. La muvikalanu aloxo 'o, "Rabi, nexi telavusou lexe Lataua mupalusine nene'e loxo itema sou ulosi'a ta mitema lavulavu. Lexe Lataua uxolu noxine uasi, la umomomo sou nini na'oxonu sosovo ane ne uasi." ³ *Iesu mukolinu vaikalau aloxo 'o, "Eni avikalaneni manina musuku. Lexe itema vile uxali alavua uasi, la umomomo sou umaisou saxisaxila'u noxou Lataua uasi." ⁴ Nikodimo muavuti la mutali'isou aloxo 'o, "Loxovaa, umomomo sou itema vile aululu ulivu u'unalai noxie nenu opoone, la ivo'onu la?" ⁵ *Iesu mukoli aloxo 'o, "Eni avikalaneni manina musuku. Lexe itema vile uxali alavua no anu lexa mo Uleenu Tavuna uasi, la anu umomomo sou u'unalai no 'a saxisaxila'u noxou Lataua uasi. ⁶ *Mauli ane muxali no anu masaxa noxi'a ta mitemasi ne, la anu mauli ane ne ukalu vitanisi. Ia mauli ane muxali no anu Uleenu Tavuna, anu mauli ane ne kaluxu uasi. ⁷ Eni evikalaneni lexe nini naxali alavua la, io mamu nini nakuluke no anu vaikala ane 'o. ⁸ Nini namaisou atume uili ulai no anu masaxa na'u mo nalumusou luluxusi, ia nalavusou lexe molu ava xe ulai ava uasi. Ta mitema ane maulixa'a ane uxali no anu Uleenu Tavuna ne, anu aloxo nesi." ⁹ Nikodimo mutali'isou aloxo 'o, "Mole, anu uxali a loxovaa?" ¹⁰ Iesu mukolinu aloxo 'o, "Nini namitema sou nalosi'a ta Isilaeli lavulavu ane, ia nalavusou mii ane ne

* 2:17: Lex 69:9   * 2:19: Mat 26:61; 27:40   * 2:21: 1Ko 6:19   * 2:22: Luk 24:6-8; Ioa 12:16

* 2:23: Ioa 7:31   * 3:1: Ioa 7:50; 19:39   * 3:3: Mat 18:3; 1Pi 1:23   * 3:5: Ese 36:25-27

* 3:6: Ioa 1:13

uasi? ¹¹ Avikalaneni manina musuku. Nexi talemolu ma'ia nexi telavusou mo temaisou. Ia ngingi ta mitema nga'osaso mo ngano'u uasi. ¹² Eni evikalangengixu mii sou no lia 'o, ia ngingi ngamulaxu tangengi no anu uasi. Io lexe eni avikalangengixu mii sou teitexi no opo loxotolo, la sou ngingi ngamulaxu tangengi no anu a loxovaa? ¹³ Itema vile ulai teitexi no opo loxotolo uao, ia itema vile molu teitexi no opo loxotolo mulu'e, Anu anusisi Anu Itema 'Olu. ¹⁴ *Loxo Mosesi mu'tinu sinana veveeni no xalee lia vitanisi, ane'i iitinu Itema 'Olu kalumo, ¹⁵ *sou lexe 'ena'ei ane umulaxu tanu noxou la uno'u mauli ane kaluxu uasi.”

¹⁶ *Lataua tanunenge nenge ta mitema no xalee lia mukalusi, la sou mulosinge 'Olu vilesisi mo sou lexe anu ane umulaxu tanu noxou 'Olu ne, la usoli uasi, uno'u mauli kaluxu uasi. ¹⁷ *Anu Lataua mupalusou 'Olu mulu'e sou utulusi'a ta mitema no lia 'o no anu vaivaikala uasi, mulu'e sou upamauline'i. ¹⁸ *Ei ane umulaxu tanu noxou, la anu utulu no anu vaivaikala uasi. 'Ei ane umulaxu tanu no anu Lataua 'Olu vilesisi ualasou uasi, la anu mutulu no anu vaivaikala mukalu ne. ¹⁹ *Tava'u itulu no anu vaivaikala ne, aloxo. Lamana mulu'e no lia mukalu, ia ta mitema mimasaxau lamana ne uasi, imasaxau isivoxo. Xo 'ili'ilixo noxi'a ne, masumasua misevile. ²⁰ Ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua ne, imasaxau lamana ne mo ilai no lamana ne uasi. Xo ane'i imasaxa lexe 'ili'ilixo masumasua noxi'a ne upala'a no ie'i ta mitema uasi, utalumesi. ²¹ Ia anu ane u'oxonu 'ili'ilixo ane laixe ne, anu unene'e no lamana, la sou ta mitema ilavusou manina lexe anu mu'oxonu 'ili'ilixo ane manina no anu xavi noxou Lataua.

Ioanesi Anu Itema sou U'ulosi'a ta Mitema Muvikala Lamana Noxou Iesu Lexe Anu 'Ei

²² *Iesu ilou Nikodimo mivivikala mukalu xe ili'i, la Iesu ilo'a ta molomolou milutu ne Ielusalemu sou milai no xalee vile no xalee lia tila ne Iutaia. La mixolu voxo se'i sou Iesu mu'ulosi'a ta mitema. ²³ Mo Ioanesi kalumo u'ulosi'a ta mitema no tuala ne Ainon 'al'ai ne Salimu. Xo no xalee lia ane ne, lexa tavu'alo. Ta mitema tavu'alo inene'e noxou Ioanesi sou u'ulosi'a. ²⁴ No voxo ane ne, Ioanesi, itatuxu no anu taasou navunavu uao. ²⁵ No voxo ane ne, la ta molomolou Ioxonu ilo'a Iutaia vile mi'otosou anaxa'a sou vote'i sou itema vile u'ulo sou uxali malemalenga no iou Lataua a loxovaa. ²⁶ La sou ane'i milutu milai noxou Ioanesi la mivikalanu aloxo 'o, “Rabi, itema e ngingi ngongou ngexolu no xalee vile ne Ioridani xe nini nepala'alixu noxixe ne, Anu a u'ulo'ulosi'a ta mitema mo ta mitema latala a ilalai noxou sio.” ²⁷ Anu mukoline'i aloxo 'o, “Lexe Lataua no opo loxotolo ulosou itema vile mii vile uasi, la anu umomomo sou uno'u uasi. ²⁸ *Ngingi ngelomusilo eni evikalangengixu aloxo 'o, 'Eni Kalisito uasi. Lataua mupalusilo sou euli noxousi.’ ²⁹ Itema vile utaula'i alavua la sema ne anu semausi. Ia menexu e mune'e no anu la'ilali sou taula'i alavua ne, uxolu mo ulomusou xolinu la 'osa'ila noxou u'oki manina. La sou eni kalumo a'osa manina xo mii ne muxali manina. ³⁰ Xo Anu ualasou utelai, ia eni ualasilu ulu'elai.”

³¹ *Anu ane molu teitexi, Anu tila no anu mimii mukalusi. Ia Anu ane molu no lia 'o, Anu sou lia 'osi mo uvikala loxo itema vile sou lia 'osi. Anu ane molu no opo loxotolo, Anu tila no anu mimii mukalusi. ³² *Itema ane ne mupala'alixu mimii ane mumaisou mo mulomusou. Io itema vile u'osaso

* 3:14: Iti 21:9; Ioa 8:28; 12:32   * 3:15: Ioa 20:31   * 3:16: Ioa 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1Ioa 4:9-10   * 3:17: Luk 19:10   * 3:18: Ioa 5:24   * 3:19: Ioa 1:5, 9; 8:12   * 3:22: Ioa 4:1-2
* 3:28: Mat 11:10; Ioa 1:20   * 3:31: Ioa 8:23   * 3:32: Ioa 3:11

sou uno'u vaikala ane Anu mulemolu ne uasi. ³³ 'Ei ane u'osa sou uno'u vaikalau ne, anu musosovosou lexe Lataua anu manina. ³⁴ Anu ane Lataua mupalusou mulu'e ne, Anu uvikala vaivaikala noxou Lataua. Xo Lataua mulosou Uleenu Tavuna mukalusi. ³⁵ *Momu mumasaxau 'Olu misevile, la sou mu'italonu mimii latala mukalusi no avolu. ³⁶ *'Ei ane umulaxu tanu noxou Lataua 'Olu ne, la uno'u maui ane kaluxu uasi. Ia lexe 'ei ane ulomuxu vaikala noxou Lataua 'Olu uasi, la umomomo sou umaui uasi xo la'ia noxou Lataua a uxolu noxou.

4

Iesu Muvikala Noxie Sema sie Samalia

¹⁻² *Iesu anu molu u'ulosi'a ta mitema uasi, ta molomolo noxou me'a mi'ulo'ulosi'a. Ia no mine ta Palisaio milomu lexe Iesu mu'ulosi'a ta mitema mo ane'i mixali loxo ta molomolou, la ititiisi'a muaulixu ititiisi'a ta molomolo noxou Ioanesi. ³ Ioxe Tila mulavu aloxo ne, la sou Anu mu'umesou xalee lia tila ne Iutaia sou mulivu mulai to'o no xalee lia tila ne Xalilaia la. ⁴ Ia muavuti sou lexe ulai la muxavutala lexe u'unalai no xalee lia tila ne Samalia tei o. ⁵ *Mu'unalai la muxali no tuala ne Sikari 'alalai no lia e Iakovo mu'italonu mulai noxou 'olu Iosepu. ⁶ Iesu mumuamua'i xoo mole mutotosa la mulai muxali no anu lexa iou vile Iakovo mu'asou la muma'ila ne, la aso mukulupa. ⁷⁻⁸ Iesu muavuti la mupalusi'a ta molomolou milai no tuala sou ilotoxa'a la'ilali. Io Iesu anusisi muxoxolu ne, la sema Samalia vile mine'e sou lexe itau lexa. Iesu mumaisie la muvikalane lexe, "Natau lexa sevile une'e mo aie." ⁹ *Ane miavuti la mivikalanu aloxo, "Nini namitema sie Iutaia xe eni sie Samalia. Ia tava'u loxovaa la nini nevikalaleli sou atauxene lexa o?" Ane mivikalanu aloxo ne, xo ta Iutaia ilo'a ta Samalia ilavusou ixolu ipita uasi. ¹⁰ *Iesu mukoline aloxo 'o, "Lexe nini nalavusou mii molu noxou Lataua ane Anu mulosine vitanisi mo nalavusou itema e mulingau lexa noxine sou lexe uieXu, la nini natali'i noxou mo sou Anu ulosine lexa sou maui." ¹¹ La sema ne mivikalanu aloxo 'o, "Tila, nini mii vile sou natau lexa no anu uasi, mo lexa iou ne muxotu no lia manina. La sou nini natau lexa sou maui a loxovaa? ¹² *Nini natalila loxo mutu'uovunenge Iakovo uasi. Anu mu'italonu lexa iou 'o sou nexi taie no anu. Anu ilo'a ta 'olu mo ta mimii ta temene kalumo miie no anu." ¹³ Iesu mukoline aloxo 'o, "Lexe 'ena'ei uie no anu lexa ane 'o, la usoliu lexa la. ¹⁴ *Ia lexe anu ane uie no anu lexa ane eni alosou, la anu umomomo sou usoliu lexa la uasi. Lexa e eni alosou ne, uxali loxo lexa luuxu no nano no tanu la ulosou maui kaluxu uasi." ¹⁵ Sema miavuti la mivikalanu aloxo 'o, "Tila, nalosilo lexa ane ne, la sou eni aieXu la asoliu la uasi, mo ane'e 'o sou atau lexa 'o la uasi." ¹⁶ La Iesu muvikalane aloxo 'o, "Nalai na'avalou mulumeni mo une'e." ¹⁷ Sema mikolinu lexe, "Eni muluxeni uasi." La Iesu muvikalane la, "Nini nevikala lexe mulumeni uasi ne, manina. ¹⁸ Xo tei la ta mulumulumeni ta'uve, ia vaimomo ane ngingi ngongou ngaxoxolu ne, anu mulumeni manina uasi. La sou nini nevikala ne manina." ¹⁹ Sema mikolinu Iesu aloxo 'o, "Tila, eni elavusou lexe nini itema sou palomatana vile. ²⁰ *Ta totoxosixe ilolotu no laxa'ilu ano 'o, ia ngingi ta Iutaia ngavikala lexe nenge talotu lai 'o uasi, talotu ne Ielusalemusi." ²¹ Iesu muvikalane sema lamana aloxo 'o, "Nini namulaxu taneni no 'a vaikala noxilo. Voxo a unene'e sou ngingi ngalotu noxou Maminge no laxa'ilu 'o mo ne Ielusalemu

* 3:35: Mat 11:27; Ioa 5:20   * 3:36: Ioa 3:16-18; 1Ioa 5:12   * 4:1-2: Ioa 3:22   * 4:5: Tav 33:19; Ies 24:32   * 4:9: Esi 4:1-5   * 4:10: Ioa 7:37-38; Pal 21:6   * 4:12: Ioa 8:53   * 4:14: Ioa 6:35   * 4:20: Lap 12:5-14; Lex 122:1-5

ne uasi. ²² *Ngingi ta Samalia ngalavusou ngalotu noxou 'ena'ei uasi. Ia nexi ta Iutaiasi telavusou lexe talotu noxou 'ena'ei manina. Xo itema sou upamaulinenge uxali noxixe nexi ta Iutaia. ²³ Ia voxo e lexe ta mitema ilotu manina ulai noxou Maminge a unene'e a mune'e a mukalu. Ia lexe ta mitema e ilotu manina noxou Maminge no anu uleene'i mo opone'i maninasou. Xo Maminge ukakamuline'i ta mitema aloxo ne. ²⁴ *Xo Lataua anu uleenu la sou ane'i ane ilotu noxou, la ilotu no anu uleene'i mo opone'i maninasou." ²⁵ Sema mivikalanu Iesu aloxo 'o, "Eni elavusou lexe Mesaia e ilemo lexe Kalisito, Anu a unene'e, No voxo ane Anu unene'e, la sou Anu ululusou mimii tavu'alo unene'e noxixe." ²⁶ *Iesu mivikalane lamana aloxo 'o, "Itema ne, ane enisi o ane avivikalaneni."

Ta Molomolou Iesu Milivu Mine'e La

²⁷ Iesu ilee sema ne ivivikala aloxo ne, la ta molomolo noxou milotoxa'a la'ilali mo milivu mixali. Mine'e mixali la mimaisou Iesu uvivikalane sema ne, la mikuluke. Ia vile noxi'a utali'isou uasi lexe, "Nemasaxau ma'i noxie?" mo "Tava'iu loxovaa la sou ngingi ngongie ngavivikala 'o?" ²⁸ Xe sema miavuti la mi'italonu lexaxe vexasou muai ne, ia milivu milai no tuala. Mixali no tuala, la mivikalane'i ta mitema no tualasie aloxo 'o, ²⁹ "Ngane'e mo ngamaisou itema vile e Anu mupala'alixu mimii tavu'alo no anu maulixo. Male Anu Kalisito ane." ³⁰ Ane'i milomusou vaikalaie la milutu sou milai mimaisou. ³¹ No mine ta mitema ine'e ixali uao, la ta molomolou mivikalanu aloxo, "Tila, nexi temasaxa lexe nini na'ani sevile o." ³² Ia Anu muavuti la mivikalane'i aloxo, "Eni la'ilalixo a uai. Ia ngingi ngalavusou uasi." ³³ La ta molomolou mivikalane'i ngato'o lexe, "Eville mune'e muitixu la'ilali male." ³⁴ *Iesu mivikalane'i la aloxo 'o, "La'ilalixo ne, ane eni amulinu masaxa noxou Anu ane mupalasilu ene'e sou akaluxou xaixai noxou. ³⁵ *Ngingi ngavikala lexe, 'Uao so'io tami'a a uxolu sou ngamolo la'ilali uxali,' ia eni avikalangengi aloxo 'o, ngatulu mo ngamaisou xai laixe o. La'ilali a lingamo sou ngalai ngamolou. ³⁶ Vaimomo 'o itema sou umolo la'ilali ne, muno'u lakolisou xaixai noxou mo vaimomo 'o umolo la'ilali sou mauli kaluxu uasi. La sou itema utotou xai xe itema sou umolo la'ilali ne, ilou i'osa mo ixolu ipita. ³⁷ Anu vaikala ane ne manina lexe, 'Itema vile sou utotou xe itema vile sou umomolou.' ³⁸ Eni apalusinge ngalai sou ngamolo la'ilali no xai e ngingi ngatou uasi. Ta mitema mose'i sasaie'i no anu, ia ngingi ngalai sou ngamolousi."

Ta Mitema sie Samalia Tavu'alo Ane'i Mimulaxu Tane'i Noxou Iesu

³⁹ Sema mipala'alixu noxi'a ta Samalia lexe anu Iesu mululusou mimii tavu'alo no anu maulixe. Ane'i tavu'alo milomusou aloxo ne, la mimulaxu tane'i noxou. ⁴⁰ La sou ane'i mine'e noxou la mivikalanu mimasaxa lexe ilo'a ixolu. La ilo'a mixolu voxo tamei. ⁴¹ No anu vaikalaus, la ta mitema tavu'alo la mimuxaxu tane'i noxou. ⁴² *Ane'i mivikalane sema ne aloxo 'o, "Nexi temulaxu tanexi noxou xo nini nene'e nea'alomexi o uasi. Nexi mexe telomusou mo telavu manina lexe itema ano 'o Anu itema sou upamaulinenge no lia 'o."

Iesu Mupamaulinu Itema sou Xaixai Noxou Tatananu Tuala 'Olu (Mat 8:5-13; Luk 7:1-10)

⁴³ Ilo'a mixolu voxo tamei mukalu, la Iesu mulutu sou mulai to'o no xalee lia tila ne Xalilaia. ⁴⁴ *Xo Iesu anu molu mivikala lexe, "Itema

* 4:22: 2Ta 17:29-41; Ais 2:3; Rom 9:4-5 * 4:24: Rom 12:1; 2Ko 3:17; Pil 3:3 * 4:26: Mak 14:61-62 * 4:34: Ioa 6:38 * 4:35: Luk 10:2 * 4:42: 1Ioa 4:14 * 4:44: Mat 13:57

sou palomatana vile, ta tema tualasou itoxonu uasi.” ⁴⁵ ✧ Anu mulutu xe muxali ne Xalilaia, la ta mitema mi'osasou. Xo ane'i mimaisou sosovo ane Iesu mu'oxonu ne Ielusalemu no voxo e misosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a.

⁴⁶⁻⁴⁷ ✧ Io Iesu mulutu la mulai no tuala ne Kana la. Tei la Anu muxiunu lexa muxali uaini. Iesu muxali ne Kana, la itema vile sou xaixai noxou tatananu tuala ne Xalilaia muxolu ne Kapenaumu, mulomu lexe Iesu molu ne Iutaia mune'e muxali ne Xalilaia la mulai noxou Iesu. Xo anu 'olu pipiena mu'oxonu mo 'alai sou usoli. Anu mulai noxou Iesu la mulingau sou lexe ilou ilai mo upamaulinu. ⁴⁸ ✧ Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Ngingi ngamaisou sosovo noxilo uasi, la ngamulaxu tangengi noxilo uasisi manina.” ⁴⁹ Itema sou xaixai noxou tatananu tuala ne Xalilaia muavuti la muvikalanu aloxo 'o, “Tila, nane'e mo nengei talai ua, 'alixe usoli maasi.” ⁵⁰ ✧ Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Nalivu mo nalai. Xo 'iline a mumauli mukalu.” Anu mumulaxu tanu no anu vaikala noxou Iesu la mulutu mulai. ⁵¹ Anu uxali no tualasou uao, la ta mitema e ixaxai noxou ne mixalisou la mivikalanu lexe 'olu mumauli. ⁵² Anu muavuti la mutali'isi'a lexe mumauli talu. La ane'i mikolinu aloxo 'o, “Vasimolu ialuxu a mukalu no aso iou vile mei no 'olo'olovoxo.” ⁵³ Molomolo momu mulomusi'a la mulavu lexe 'olu mumauli no aso iou vile no 'olo'olovoxo no mine Iesu muvikalanu lexe, “'Iline mumauli.” La sou anu ilo'a ta mitema no taasou mimulaxu tane'i noxou Iesu. ⁵⁴ ✧ Sosovo tamei sou ne, muxali no mine Iesu mulutu ne Iutaia mune'e muxali ne Xalilaia.

5

Iesu Mupamaulinu Itema Vile no Kupa no Lexa ne Betesida

¹ Ili'i no anu Iesu mupamaulinu molomolo ne Kana mukalu, la Anu mulivu mununa ne Ielusalemu no voxo vile tila noxi'a ta Iutaia. ² No voxo ane ne, la kupa vile ilemo lexe Vetesaida no anu vaikala noxi'a ta Alamu, muxolu no nano ne Ielusalemu 'alai no aitenga vile ilemolu lexe Aitengasi'a Ta sipsip. Io no kupa ne la tani alelaxu ta'uve mitulusou muxoxosou. ³⁻⁴ No kupa pa'umolu ne, la ta mitema tavu'alo lavileo iouiou mu'oxone'i a miai. Se'i no taine'i ie'i selevenu xe se'i tava'a mukikalukalu xe se'i xine'i musoisoli. ⁵ Ia itema vile no taine'i ne, pipiena toxoxa'a muxolu noxou mumomomo loxo tauu ie mavulovexa tatalu mo muxatele tatalu (38). ⁶ Iesu mumaisou mii e uai la mulavusou lexe pipiena muxolu noxou maxuveeni misevile. Muavuti la mutali'isou aloxo 'o, “Loxovaa nini nemasaxa lexe namauli?” ⁷ Anu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Tila, itema vile sou usu'ulileli sou ulu'elailixo no kupa no mine ixiunu lexa uasi, la sou eni ano'u mauli uasi. Lexe eni atovo sou alu'elai la ane'i ane iuli noxilo ne italuxo.” ⁸ ✧ Iesu muavuti la muvikalanu aloxo 'o, “Natulu mo nataxusou misimisine mo namuamua'i nalai.” ⁹ Alaxu vilesisi la itema ne mumauli la mutavulenu misomisou la mumuamua'i mulai.

Ia no voxo ane ne, voxo tavuna. ¹⁰ ✧ Ta tatilasi'a ta Iutaia mimaisou itema e Iesu mupamaulinu la mivikalanu aloxo 'o, “Nalavusou lexe voxo tavuna vaimomo o uasi? Nini umomomo sou natavulenu misimisine mo namuamua'i no voxo vaimomo o uasi.” ¹¹ Ia anu mukoline'i aloxo 'o, “Itema vile mupamaulileli muvikalaleli aloxo 'o, 'Nalutu mo nataxusou misimisine mo namuamua'i nalai.” ¹² Ane'i mitali'isou aloxo 'o, “Itema 'ena'ei ane mupalusine sou lexe nataxusou misimisine mo namuamua'i?”

✧ 4:45: Ioa 2:23 ✧ 4:46-47: Mat 8:5-6; Ioa 2:1-11 ✧ 4:48: Ioa 2:18; 1Ko 1:22 ✧ 4:50: Mat 8:13 ✧ 4:54: Ioa 2:11 ✧ 5:8: Mat 9:6 ✧ 5:10: Nee 13:19; Iel 17:21

13 Itema ane ne, ulavusou itema e mupamaulinu ne uasi. Xo ta mitema tavu'alo mipita la umaisou Iesu la ua. Anu mulai. 14 Ili'i la Iesu muxalisou itema no no nana no taasou lalotu tatila noxou Lataua la muvikalanu aloxo 'o, "Namaisou, nini nemaui mukalu. Nini na'oxonu 'ili'ilixu masumasua la uasi. Loxo 'o io tu'umaxu tila vile uxali noxine la." 15 Itema ne muavuti la mulai muvikalane'i ta tatilasi'a ta Iutaia aloxo 'o, "Itema e mupamaulileli ne anu Iesu." 16 Ane'i milavu lexe Iesu mupamauli itema ne no voxo tavuna, la sou ane'i mi'oxo masuanu. 17 Anu muvikalane'i ta Iutaia aloxo 'o, "Mamilo uxaxai utotomu xoo mo a muxali no voxo vaimomo. La sou eni kalumo axaxai." 18 *Iesu umulinu lapuloto vile noxi'a ta tatilasi'a ta Iutaia sou voxo tavuna uasi mo muvika lexe Lataua anu Momu xe anu Lataua. Tava'u aloxo ne, la sou ta Iutaia mitovo ikamuli vote'i se'i sou lexe ivau.

Lataua Mulosou 'Olu Xavi sou U'oxo Xaixai Noxou

19 *Iesu muvikalane'i ta Iutaia aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku. Itema 'Olu anusisi la umomomo sou u'oxonu mii vile uasi. Anu u'oxonu mii ma'ia e mumaisou Momu u'oxonusi. Xo mii ma'ia Momu u'oxonu la anu 'Olu kalumo u'oxonu. 20 Momu umasaxau 'Olu, la sou ulosiouxu mii ma'ia sou u'oxonu. Ili'i la Momu ulosiouxu xaixai se'i ta tatila no anu xaixai e Anu mu'oxonu tei. Ia ngingi ngamaisou la ngakuluke no anu. 21 Loxo Momu utulusi'a ta mitema ane misoisoli, la anu 'Olu kalumo upamauline'i ta mitema e Anu umasaxa lexe ane'i imauli. 22 *Momu molu utulusou itema vile no anu vaivaikala uasi. Anu mu'italonu xaixai ane ne noxou 'Olu. 23 *La sou ane'i tavu'alo itoxonu 'Olu loxo itoxonu Momu. Ane'i ane itoxonu 'Olu uasi, la itoxonu itema e mupalusou 'Olu ne uasi. 24 *Eni avikalangengi manina musuku. 'Ei ane ulomusou vaikala noxilo mo umulaxu tanu noxou ane mupalusilo ene'e, la uno'u maui ane kaluxu uasi mo itulusou no anu vaivaikala uasi. Xo Anu mauulixu soli mo mumauli. 25 Eni avikalangengi manina musuku. Voxo ane ta mitema misoisoli ilomusou Lataua 'Olu xolinu a unene'e. Ia voxo ane ne, a muxali vaimomo o. Ane'i ane ilomusou la imauli. 26 Xo loxo maui ane muxolu noxou Momu, a mu'italonu noxou 'Olu kalumo. 27 Momu mu'italonu xaixai e sou utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala mulai noxou 'Olu. 28 Ngingi ngakuluke no anu vaikala ano 'o uasi. Xo voxo sou ta mitema miai no lulu ilomusou 'olu xolinu mo iuatu a unene'e. 29 *Ane'i ane mimulaxu tane'i noxou la itulu sou imauli, ia ane'i ane imulaxu tane'i uasi, la itulu sou itulu no anu vaivaikala sou 'ilixu masua noxi'a.

Ta Mitema Mose'i Kalumo Mivikala Lexe Iesu Anu 'Ena'e'i

30 *Enisisi la eni amomomo sou a'oxonu mii vile uasi. Eni atulusi'a ta mitema no anu vaivaikala, la alomusou vaikala noxou Mamilo tei, ka sou a'oxonu xaixai noxilo. La eni a'oxonu xaixai noxilo laixesi. Xo eni a'oxonu no anu masaxa noxilo uasi, a'oxonu no anu masaxa noxou ane anu mupalusilo ene'e o. 31 Lexe eni melo aa'alo, la ta mitema imomo sou ilomuxu vaikala noxilo uasi. 32 Ia vile ane ua'alo xo a muxolu ne mo eni elavu lexe a'alo ane ne anu manina. 33-34 Ia lexe anu ua'alo xo uasi, la anu mii vile no anu uasi. Ngingi ngepalusi'a ta mitema milai noxou Ioanesi, la anu mua'alo xo mii ane manina. Ia eni elemolu a'alo noxou Ioanesi sou lexe Lataua upamaulingengi.

35 Ioanesi anu loxo lalamo ane mukaakaa sou mulosi'a ta mitema lamana. La ngingi nge'osasou lamana ane ne, ia 'osa'ila noxinge ne uxolu maxuvee

* 5:18: Mat 26:4; Ioa 7:1; 10:30   * 5:19: Ioa 5:30   * 5:22: Ioa 5:27; Apo 10:42   * 5:23: Pil 2:10-11; 1Ioa 2:23   * 5:24: Ioa 3:15-18   * 5:29: Tan 12:2; Mat 16:27; Apo 24:15   * 5:30: Ioa 5:19; 6:38

uasi. ³⁶ *Ia mii ane anu uaulixu a'aloxxo noxxou Ioanesi a muxolu ne. Mii ane ne, anu xaixai e Mamilo mulosilo sou lexe akalusou mo eni a a'oxo'oxonu, muvicala lamana lexe Mamilo mupalusilo ene'e. ³⁷ *Mamilo ane mupalusilo Anu molu mupala'alixo. Ia ngingi ngalomusou xolinu mo ngamaisou vasilomu mo ³⁸ vaikala noxxou uxolu noxxinge uasi. Xo ngingi ngamulaxu tangengi noxxou itema e Momu mupalusou mune'e uasi. ³⁹ *Ngingi ngaitiiti lailaixe no anu Lavuku Tavuna teinu, xo ngaxavutala lexe ngano'u mauli ane kaluxu uasi no anu. Ia uasi. Kaukavu muxolu no nano ne, muvivalasilosi. ⁴⁰ Ia ngingi ngamasaxa ngane'e noxilo sou ngano'u mauli ane ne uasi.

⁴¹ Eni amasaxa lexe ta mitema i'itinu ualasilu uasi. ⁴² Ia eni elavusinge, mo elavu lexe alauna noxxou Lataua uxolu noxxinge uasi. ⁴³ Eni ene'e sou asosovosou ualasilu Mamilo, ia ngingi nga'osasilu uasi. Ia lexe itema vile ene'e sou usosovosou ualasilu, ia ngingi nga'osasilu. ⁴⁴ Ngingi nga'osasilu nga'itinu ualasilu ngato'o, ia ngingi ngatovo nga'oxonu xaixai vile sou lexe Lataua anu Anusisi umaisou la u'itinu ualasilu no anu uasi. La sou ngingi ngamulaxu tangengi noxilo a loxxvaa? ⁴⁵ Ngaxavutala lexe eni atulusinge no anu vaivaikala no iou Mamilo uasi. Itema e anu utulusinge no anu vaivaikala ne, anu Mosesi e ngingi ngaloopala noxxou lexe usu'ulingengi. ⁴⁶ *Lexe ngingi ngamulaxu tangengi noxxou Mosesi, ia ngingi ngamulaxu tangengi noxilo kalumo. Xo Mosesi mukaukavu lavuku noxxou, la anu mukaukavu a'aloxosi. ⁴⁷ Ia ngingi ngamulaxu tangengi no anu kaukavu noxxou Mosesi uasi, ia ngingi ngamomomo sou ngamulaxu tangengi no anu vaikala e eni alelemolu o uasi."

6

Iesu Mulosi'a ta Mitema 5,000 Veleti (Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Iesu muvivalilane'i ta Iutaia mukalu xe ili'i, la mulivu muto'o no xalee vile no kupa ne Xalilaia, ualasilu vile lexe Tiberia. ² La ta mitema tavu'alo mimulinu. Xo ane'i mimaisou sosovo ane Anu mu'oxonu noxi'a ta mitema e lavileo mu'oxone'i. ³ La sou Iesu ilo'a ta molomolou mitelai mixolu no laxa'ilu vile. ⁴ No voxu ane ne, la voxu sou ta Iutaia isosovosou voxu sou Lataua Iou Muvaxai'a mune'e 'alai. ⁵⁻⁶ Iesu iou muvaxa la mumaisi'a ta mitema tavu'alo misevile inene'e noxxou, la Anu mulavusou ma'ia lexe Anu u'oxonu. Ia Anu muavuti la mutovonu Pilipi. La mutali'isou aloxo 'o, "Nenge talotoxa'a ta mitema la'ilali sou i'ou a ne'ei?" ⁷ Pilipi mukolinu aloxo 'o, "Lexe nenge talotonu la'ilali no anu Denalia itemaxu mavulovexa (200), la anu umomomo noxi'a kalumo uasi. Anu mumomomo sou itema vilevilesi uno'u kitu'a sesi ane." ⁸ Ia vile noxi'a ta molomolou Iesu, ualasilu lexe Andeleasi, Saimoni Pita vimou muvicalanu Iesu aloxo 'o, ⁹ "Molomolo soxo vile ano 'o. Anu muno'u veleti ta'uve mixutuxu no anu bali ngiaxu xe ta sinana moso tamei. Ia anu umomomosi'a ta mitema tavu'alo a loxxvaa?" ¹⁰ Iesu muvivalilane'i ta molomolou lexe ivikalane'i ta mitema mo ixolu no lia. No xalee ane ne, la ia'eia'e muleme tapiena. Ta mitema mixolu no lia ne, la ititiisi'a ta mulusi muaulixu itemaxu itemaxu mavulovexa mo itemaxu mavulovexa ta'uve (5,000). ¹¹ Ane'i mixolu no lia mukalu, la Iesu muno'u veleti ilou sinana sou muvicala laixe mulai noxxou Lataua. Xe mukalu la Anu muvelunu mulai noxi'a ta mitema sou mi'ou. ¹² Ane'i mi'ani mo mi'ana'ana mukalu la Iesu mupalusi'a ta molomolou mo

muvikalane'i aloxo 'o, "Ngavila'isou veleti pa'usou usu'a uasi. Ngataxusou mo ngapitanu." ¹³ Iesu muvikalane'i aloxo ne, la sou ane'i mitaataa veleti pa'upa'usou mu'una no lakelakela 'ole la muxali loxo mavulovexa mulelia tamei. ¹⁴ Ane'i mimaisou sosovo e Anu mu'oxonu ne la mivikala aloxo 'o, "Manina musuku. Itema 'o ne, Anu itema sou palomatana vile e Lataua mupalusou mune'e no lia 'o ano." ¹⁵ ✧ Iesu mulavusou lexe ta mitema ine'e sou itetelisu sou uxali loxo tatananu tuala tila noxi'a, la Anu mu'ume mulivu mulai no laxa'ilu la.

Iesu Mumuamua'i Teitexi no Lexa Kupa
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ No 'olo'olovoxo, la ta molomolou Iesu milu'elai no kupa pa'umolu. ¹⁷ Milai mixali la mitelo no anu uaxa sou lexe ilai xalee vile ne Kapenaumu. Ane'i mitelo no anu uaxa, ia lexe ilutu la 'olovoxo. Ia anu Iesu une'e ilo'a ikei uao. ¹⁸ Io ane'i milutu milai maxuvee seville la atume toxoxa'a muxali la muavutilixu kupa loxo'u. ¹⁹ Ane'i mivovole uaxa milai mixali loxo Kilo Mita tami'a o ta'uve, la ane'i mimaisou Iesu mine mumuamua'i no kupa loxou mune'e 'alai noxi'a. Ane'i mimaisou aloxo ne, la mi'olo'olo. ²⁰ Ia Anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Enisi ane. Nga'ume uasi." ²¹ Mimaisou la mi'osasou mo mino'u mutelo no anu uaxa ne. Alaxu vilesisi, la uaxa muxali no tasi'i no tuala ane lexe ilalai no anu.

Ta Mitema Ane'i Mikamulinu Iesu

²² Voxo vile ili'i, la ta mitema e mixolu no xalee vile no kupa pa'umolu milavusou lexe uaxa vilesisi a muai mo ta molomolou Iesusi mitelai no anu mo milai, ia Anu uasi. ²³ Ia uaxa se'i molu ne Tiberia mune'e muxali no xalee lia 'alai e Tila muvikala laixe mulai noxou Lataua, mo muvelunu veleti mulai noxi'a ta mitema sou mi'ou. ²⁴ Ta mitema milavu lexe Iesu ilo'a ta molomolou ixolu ne uasi, la sou mitelotelo no uaxa sou milai mikamulinu Iesu ne Kapenaumu.

Iesu Anu Veleti sou Mauli

²⁵ Ane'i mixalisou Iesu no kupa xalee vile, la mitali'isou aloxo 'o, "Tila, nini nene'e 'o talu?" ²⁶ Anu mukoline'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku. Ngemaisou sosovo noxilo, ia ngakakamulileli xo ngingi nge'ou veleti mo nge'ana'ana. ²⁷ ✧ Mamu ngaxaxai sou la'ilali ane ukalu vitanisi, ngaxaxai sou la'ilali ane ulosinge mauli ane ukalu uasi. La'ilali ane ne, anu Itema 'Olu molu ulosinge, xo Momu Lataua musosovosou lexe Anu u'oxonu xaixai noxou." ²⁸ Ane'i miavuti la mitali'isou aloxo 'o, "Nexi ta'oxonu mii ma'ia, la sou ta'oxonu xaixai noxou Lataua? Anu umasaxainge lexe nenge ta'oxonu." ²⁹ ✧ Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Xaixai noxou Lataua e Anu umasaxa lexe ngingi nga'oxonu ne aloxo 'o. Ngamulaxu tangengi noxou itema e Lataua mupalusou mune'e." ³⁰ ✧ La ane'i mitali'isou la, "Sosovo ma'ia nini na'oxonu sou nexi tamaisou la tamulaxu tanexi noxine? Ia nini na'oxonu ma'ia?" ³¹ ✧ Tatei la ta totoxosixe mi'ou veleti ilemolu lexe Mana no xalee lia vitanisi aloxo mikaukavunu no nano no Lavuku Tavuna teinu, "Anu mulosi'a veleti molu no opo loxotolo sou mi'ou." ³² Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku. Mosesi ulosinge veleti molu no opo loxotolo uasi. Ia eni Mamilo ulosinge veleti maninasou molu no opo loxotolo. ³³ Veleti noxou Lataua ne, Anu molu no opo loxotolo mulu'e sou ulosi'a ta mitema no lia 'o mauli."

✧ 6:15: Ioa 18:36 ✧ 6:27: Ioa 6:48-58 ✧ 6:29: 1Ioa 3:23 ✧ 6:30: Mat 16:1; Ioa 2:18

✧ 6:31: Mul 16:14-15; Iti 11:7-9; Lex 78:24

34 Ane'i miavuti la mivikalanu aloxo 'o, "Tila, naitinexe veleti ane ne utotomu." 35 *Iesu muavuti la muvikalane'i lamana aloxo, "Eni veleti sou maui. 'Ei ane une'e noxilo la anu umomomo sou usolixu uasi. Mo 'ei ane umulaxu tanu noxilo la umomomo sou usolixu lexa la uasi. 36 Ia eni evikalangengi lexe ngemaisilo ne, ia ngamulaxu tangengi uasi. 37 Ane'i ane Mamilo ulosilo la ine'e noxilo, ia ane'i ane ine'e noxilo la umomomo sou eni akusai'a uasi. 38 Tava'u xo eni melo no opo loxotolo elu'e, la eni a'oxonu xaixai no anu masaxa noxilo uasi, no anu masaxa noxou ane mupalusilo ene'e. 39 *Masaxa noxou ane mupalusilo ene'e ne, aloxo 'o. Mamu sou eni axovulaunu itema vile anu mulosilo, ia atulusi'a ukalusi no voxo ane sou kaluxu. 40 Xo masaxa noxou Mamilo ne aloxo 'o, 'ena'ei ane umaisou 'Olu mo umulaxu tanu noxou, la uno'u maui ane ukalu uasi. Eni atulusou itema ane ne no voxo ane sou kaluxu."

41 Ane'ta ta Iutaia mimunumunuxu Iesu, xo Anu muvikala lexe Anu veleti molu no opo loxotolo mulu'e. 42 *Ane'i mivikala aloxo 'o, "Iesu anu Iosepu 'olu mo nenge telavusi'a momu ilee nenu. Ia loxovaa la Anu muvikala lexe Anu molu no opo loxotolo mulu'e 'o?" 43 Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngamunumunu mamu." 44 * "Mamilo e Anu mupalusilo ene'e 'o, Anu umasaxa lexe evile une'e noxilo uasi, la anu umomomo sou une'e noxilo uasi. Ia 'ei ane une'e noxilo ne, la eni atulusou no anu voxo sou kaluxu. 45 *Kaukavu vile no anu lavuku noxi'a ta mitema sou palomatana muvikala aloxo 'o, 'Lataua ulosi'a ta mitema lavulavu,' ia 'ena'ei ane ulomu mo ulavusou Mamilo la une'e noxilo. 46 *Evile umaisou Mamilo uasi. Ia anu ane molu noxou Latauasi anusisi mumaisou. 47 *Eni avikalangengi manina musuku. 'Ena'ei ane umulaxu tanu, la uno'u maui kaluxu uasi. 48 *Eni veleti sou maui. 49 Ta totoxosinge mi'ou veleti ilemolu lexe Mana no xalee lia vitanisi, ia misoisoli mukalu. 50 Ia Anu veleti maninasou 'a ane molu no opo loxotolo mulu'e lexe itema vile u'ou la usoli uasi. 51 Eni veleti sou maui e molu no opo loxotolo mulu'e. Ia 'ei ane u'ou veleti ne, la anu uno'u maui kaluxu uasi. Veleti ano 'o, anu vasimelo e ulosi'a ta mitema no lia maui."

52 Ta Iutaia milomusou vaikala noxou Iesu mukalu, la ane'i mi'otosou anaxa'a ngato'lo. Mivikala aloxo 'o, "Itema 'o muvikala lexe ulosinge vasimolu mo ta'ou a loxovaa?" 53 Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku. Lexe ngingi nga'ou Itema 'Olu vasimolu mo ngaixu sialuxu uasi, la ngano'u maui uasi. 54 'Ena'ei ane u'ou vasimelo mo uieXu sialuxo, la uno'u maui kaluxu uasi. La sou eni atulusou no anu voxo kaluxu. 55 Xo vasimelo anu la'ilali manina mo sialuxo anu lexa maninasou sou ngaixu. 56 'Ei ane u'ou vasimelo mo uieXu sialuxo, la eni axolu noxou mo anu uxolu noxilo. 57 *Aloxo Mamilo e Anu itemasou maui mupalusilo ene'e mo emauli, 'ena'ei ane u'ou vasimelo ne la anu kalumo umaui noxilosi. 58 Anu veleti molu no opo loxotolo mulu'e. Ta totoxosinge mi'ou veleti ilemo lexe Mana tatei, la misoisoli. Ia 'ei ane u'ou veleti ane 'o, la anu uno'u maui kaluxu uasi." 59 Iesu muxolu no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne Kapenaumu, la Anu mulosi'a vaivaikala ane ne.

Iesu Anu Vaikala sou Maui Maninasou

60 Ta molomolou tavu'alo milomusou vaivaikala ane ne, la mivikala aloxo 'o, "Vaivaikala ane ne, telomusou la laixe uasi. Nexi tamasaxa talomusou uasi." 61 Iesu mulavusi'a lexe ane'i imunumunu la muvikalane'i aloxo

'o, “Loxovaa ngelomusou vaikala noxilo la mu'oxo xavutalamengi masua? ⁶² Ngamaisou itema 'Olu utelai no tuala e Anu muxolu tei no anu, la ngingi nganavaa? ⁶³ Anu ane ulosinge mauli ne, anu Uleenu Tavuna. Mimii sou vasimenge ne, anu mii vitanisi. Vaivaikala ane eni evivikalangengixu ne, Anu uleenu mo mauli. ⁶⁴ ✧ Ia se'i no taiingengi imulaxu tane'i no anu vaikala noxilo uasi.” Iesu muvikalalo aloxo ne, xo Anu mulavusi'a ane'i ane imulaxu tane'i noxou uasi xe mulavusou tei 'ei ane u'italonu no avo'a ta mitema. ⁶⁵ ✧ Musolo vaikala la aloxo 'o, “Tava'u aloxo ne, la sou eni evikalangengi tei aloxo 'o, 'Lexe Mamilo usu'ulinu uasi, la evile umomomo sou une'e noxilo uasi.’”

⁶⁶ Ta molomolou tavu'alo milomusou vaivaikala noxou Iesu aloxo ne, la tavu'alo noxi'a mi'lume milailai la ilo'a ikei la ua. ⁶⁷ Iesu mutali'isi'a ta molomolou mavulovexa mulelia tamei aloxo 'o, “Loxovaa ngingi kalumo nga'umesilo ngalai?” ⁶⁸ ✧ Vile noxi'a ualasou lexe Saimoni Pita mukolinu aloxo 'o, “Tila, nexi talai noxou 'ena'ei? Vaikala noxine anu ulosixe mauli e kaluxu uasi. ⁶⁹ Nexi temulaxu tanexi mo telavusou lexe nini itema e Lataua musosovosine lexe nini Anu na'u.” ⁷⁰ Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni melo esosovosinge ngingi mavulovexa mulelia tamei. Ia vile no taiingengi ne, uleenu masua vile a muxolu noxou.” ⁷¹ Iesu mulemolu Iudasi, anu Saimoni Isikarioti 'olu. Anu vile noxi'a ta molomolou mavulovexa mulelia tamei e ili'i la anu u'italonu Iesu no avo'a ta mitema.

7

Iesu Mulai Mumaisou Voxo Tila Noxi'a ta Iutaia sou Tani Alelaxu Tavuna Noxou Lataua

¹ ✧ Xe ili'i, la Iesu ununalai no xalee lia tila ne Iutaia uasi. Xo ta tatila noxi'a ta Iutaia iloxu sou lexe ivau. La sou Anu muxolu mo muxixaoxao no nano no xalee lia tila ne Xalilaiasi. ² ✧ Io, voxo tila noxi'a ta Iutaia misosovosou voxo e ta totoxosi'a mixolu no tani alelaxu tavuna noxou Lataua no xalee lia vitanisi, muxali 'alai. ³ La Iesu ta vimovimou mivikalanu aloxo 'o, “Mamu nini naxolu lai 'o, nalai nuna no xalee lia tila ne Iutaia mo sou ta molomolomeni imaisou soxovo se'i nini na'oxonu. ⁴ Nini naxali lamana no ie'i ta mitema, la mii ma'ia na'oxonu ne, natalumeu uasi. Napala'alixu mo ta mitema tavu'alo imaisine.” ⁵ ✧ Xo ta vimovimou kalumo imulaxu tane'i noxou uasi. ⁶ La sou Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Voxo noxilo a uxali uao. Ia voxovoxo ne, ngingi nga'angingisi. ⁷ Ta mitema no lia 'o imasaxainge, ia imasaxailo uasi. Xo eni apala'alixu 'ili'ilixu masumasua ane ane'i 'oxo'oxonu. ⁸ Ngingi ngalai no anu voxo tila ne. Ia eni umomomo sou alai uasi. Xo voxo noxilo uxali uao.” ⁹ La sou Anu muxolu ne Xalilaila.

¹⁰ Ta vimovimou milutu la milai sou voxo tila ne. Ili'i la anu Iesu mumuline'i mulai, ia upala'a noxi'a ta mitema uasi. Mutalumesi. ¹¹ No anu voxo tila ne, la ta tatila noxi'a ta Iutaia imaisou Iesu iou uasi, la mitali'isi'a ta mitema lexe Anu a uxolu ne'ei? ¹² Ta mitema tavu'alo imunumunu noxi'a ngato'o sou Iesu. Se'i ivikala lexe Anu itema laixe, xe se'i ivikala lexe Anu ukalakalavoine'i ta mitema. ¹³ Ia ane'i ta mitema ivikala tatila uasi. Xo mi'lume'a ta tatila noxi'a ta Iutaia.

¹⁴ No nixi no anu voxo tila noxi'a ta Iutaia, la Iesu mu'unalai no nano no taasou lalotu noxou Lataua sou musokou mulosi'a ta mitema lavulavu. ¹⁵ ✧ Ta tatila noxi'a ta Iutaia milomusou vaikala noxou Iesu, la mikuluke la mitali'i aloxo 'o, “Itema ano 'o uvivikala loxo 'o xo mulai muno'u lavulavu

ne'ei?" ¹⁶ ✨ Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Lavulavu e eni elosi'a ta mitema ne, anu noxilo uasi. Anu molu noxou ane mupalusilo ene'e. ¹⁷ Lexe vile umulinu masaxa noxou Lataua, la anu ulavusou lexe lavulavu noxilo molu noxou Lataua 'o molu noxilosi. ¹⁸ ✨ Anu ane uvikala no anu lavulavu noxousi, la anu umasaxa lexe ta mitema i'itinu ualasou. Ia anu ane umasaxa lexe u'itinu ualasou ane mupalusou une'e 'o, anu uvikala manina mo ukalavoi uasi. ¹⁹ ✨ Mosesi mulosinge lapuloto noxou ne. Ia evile noxinge umulinu lapuloto ne uasi. Ia tava'u loxovaa la ngingi ngavelo asoli?" ²⁰ ✨ Ane'i mikolinu vaikala noxou aloxo 'o, "Uleenu vile masua a muxolu noxine! 'Ei umasaxa lexe uvene?" ²¹ Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Eni e'oxonu xaixai ma'ia tila ne, la sou ngingi ngexavutala piena no anu 'o. ²² ✨ Mosesi mulosinge vote'isou xooxoo ungasia'a ta molomolo. Ia anu molu noxou Mosesi uasi, molu noxi'a ta totoxosinge. La sou ngingi ngamuli lapuloto noxou sou xooxoo ungasia'a ta molomolo no voxo tavuna. ²³ ✨ Ngingi ngavikala lexe ngamulinu lapuloto noxou Mosesi sou xooxoo ungasia'a ta molomolo, la ngingi nga'oxonu no voxo tavuna kalumo. Ia loxovaa la eni epamaulinu itema no voxo tavuna kalumo, la ngingi la'iangenge o? ²⁴ Iengi umaissu itemasi ka ngavikala lexe itema anu laixe uasi la anu masua aloxo 'o uasi. Ngalavusou itema laixe ukalu, la sou ngavikala lexe anu itema laixe uasi la anu masua."

Ane'i ta Mitema Mimasaxa Lexe Ilavusou Iesu Anu 'Ei Manina

²⁵ Io, ta mitema se'i ne Ielusalemu milomusou vaikala noxou Iesu, la mivikala lexe, "Anu itema ane ta mitema imasaxa lexe ivau 'ole ane? ²⁶ Anu ane uvivikalane'i ane'i tavu'alo ne, ia ane'i ilea vaikala vile noxou uasi. Ta tatila noxi'a ta Iutaia, male ilavusou lexe Anu Kalisito uasi? ²⁷ ✨ Ia nenge telavusou itema ne mo telavusou tualasou. Ia lexe Kalisito uxali, la evile umomomosou ulavusou lexe anu molu ne'ei uasi." ²⁸ ✨ Iesu uao ulolosi'a ta mitema lavulavu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Muavuti la mu'ava aloxo 'o, "Manina, ngingi ngelavusilo mo ngelavusou tualasilo. Ia eni ane'e 'o no anu masaxa noxilo uasi. Eni ene'e no anu masaxa noxou ane mupalusilo. Anu ne manina. Ngingi ngalavusou itema ane ne uasi. ²⁹ Ia enisi elavusou. Xo eni melo noxou mo anu mupalusilo ene'e." ³⁰ ✨ No anu vaivaikala noxou ne, la ane'i mitovonu lexe itetelisu, ia evile utetelisu uasi. Xo voxo noxou a uxali uao. ³¹ Ta mitema tavu'alo mimulaxu tane'i noxou la imunumunu sou ivikala aloxo 'o, "Lexe Kalisito uxali la male anu u'oxonu sosovo se'i uaulixu sosovo noxou itema 'o?"

Ta Mitema Mipalusi'a ta Mitema sou Isaxila'u Tani Tila Noxou Lataua sou Itetelisu Iesu

³² Ta Palisaio mixolu no taiine'i ta mitema la milomusi'a mimunumunusou Iesu. La sou ane'i ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta Palisaio mipalusi'a ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua sou lexe ilai itetelisu. ³³ La Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Nenge nenge'a taxolu maxuvee uasi. Xo eni alivu alai noxou anu ane mupalusilo ene'e. ³⁴ ✨ Ngingi ngakakamulileli la ngaxalisilo uasi mo umomomo sou ngingi ngane'e no tuala e eni alai no anu uasi." ³⁵ Ta tatila noxi'a ta Iutaia milomu aloxo ne, la mivikalane'i ngato'o aloxo 'o, "Itema 'o umasaxa lexe ulai ne'ei, la sou nenge tamaisou uasi o. Loxovaa anu ulai noxi'a ta mineminenge se'i mi'ume la milai mixolu no tuala tila ne Elenasi*"

✨ **7:16:** Ioa 12:49; 14:10 ✨ **7:18:** Ioa 8:50 ✨ **7:19:** Apo 7:53; Rom 2:21-24 ✨ **7:20:** Ioa 8:48; 10:20 ✨ **7:22:** Tav 17:9-13; Liv 12:3 ✨ **7:23:** Ioa 5:8-10, 16 ✨ **7:27:** Ioa 7:41; 9:29 ✨ **7:28:** Mat 11:27; Ioa 8:55 ✨ **7:30:** Ioa 7:44 ✨ **7:34:** Ioa 8:21; 13:36 * **7:35:** Elenasi ne ane'i ta mitema ta Xiliki.

sou ulosi'a lavulavu? ³⁶ La sou Anu muvikala lexe, 'Ngingi ngakakamulileli, la ngaxalisilo uasi,' mo 'Umomomo sou ngingi ngane'e no tuala e eni alai no anu uasi.' Ia laaxu vaikala noxou ne a loxovaa?"

Iesu Anu Mulemo Lexa sou Mauli

³⁷ ✧ No anu voxo kaluxu sou voxo tila noxi'a ta Iutaia, la anu Iesu mutulu mo mu'ava tila aloxo 'o, "Ei ane usoliu lexa, la une'e noxilo mo uie. ³⁸ ✧ Ei ane umulaxu tanu noxilo, la lexa sou maui usali no nano no tanu loxo Lavuku Tavuna teinu mulemolu." ³⁹ ✧ Lexa sou maui ne, anu Uleenu Tavuna e 'ei ane umulaxu tanu noxou Iesu, la anu uno'u ili'i. Xo no voxo ane ne, la Iesu ulivu ulai noxou Momu teitexi no opo loxotolo uao. La sou Lataua mupalusou Uleenu Tavuna ulu'e uasi.

Ta Mitema Mikalipala Mixali Laoluxa'a Tamei

⁴⁰ ✧ Ta mitema milomusou vaikala noxou Iesu la se'i mivikala aloxo 'o, "Manina. Itema 'o Anu itema sou palomatana e Lataua mupalusou mulu'e no lia 'o 'a," ⁴¹ ✧ se'i mivikala aloxo 'o, "Anu Kalisito." Xe se'i mivikala aloxo 'o, "Kalisito ne, umomomo sou uxali ne Xalilaia uasi. ⁴² ✧ Xo Lavuku Tavuna muvikala lexe Kalisito uxali noxi'a Deviti ta 'ilu'ilusunu mo uxali ne Vetiliemu e Deviti muxolu no anu tei." ⁴³ La sou xavutalai'a muxali iouiou noxou Iesu la ane'i mikalipala. ⁴⁴ Mose'i mimasaxa lexe itetelisou Iesu, ia evile sou utetelisou uasi.

Ta Tatilasi'a Imulaxu Tane'i Noxou Iesu Uasi

⁴⁵ Ili'i la ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua milivu mixali noxi'a ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta Palisaio. La ane'i mitali'isi'a aloxo 'o, "Loxovaa la ngano'u itema ne une'e ua?" ⁴⁶ ✧ Ane'i ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua mikoline'i aloxo, "Evile uvivikala aloxo itema 'o tatei uasi." ⁴⁷ Ta Palisaio milomu aloxo ne, la mivikalane'i aloxo 'o, "Itema ne mukalavoingengi kalumo ne? ⁴⁸ ✧ Ngemaisixe nexi ta tatilasinge mo ta Palisaio o temulaxu tanexi noxou? Uasi manina. ⁴⁹ Ane'i tavu'alo mipita ne ilavusou lapuloto noxou Mosesi uasi. La sou Lataua u'oxo masuane'i ne." ⁵⁰ ✧ Io, vile noxi'a ualasou lexe Nikodimo anu itema e mune'e noxou Iesu tei muvikalane'i aloxo 'o, ⁵¹ "No anu lapuloto noxinge, la umomomo sou tatulusou itema vile no anu vaivaikala vitanisi uasi. Talomu noxou laixe mo talavusou mii ma'ia ane anu mu'oxonu, la sou tatulusou no anu vaivaikala." ⁵² ✧ Ane'i miavuti la mivikalane'i aloxo 'o, "Male nini sie Xalilaia kalumo? Namalei laixe no anu Lavuku Tavuna, la sou nini nalavusou lexe itema sou palomatana vile uxali ne Xalilaia uasi." ⁵³ Aloxo ne, la sou ane'i milivulivu no taataasi'a.

8

Ane'i Mine'e ne Sema Vile sou Vote'i Noxou Iesu

¹ Ia Iesu mulai no laxa'ilu vile ilemo lexe Olivu. ² No kakau manina, la Iesu mulivu mulai mu'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. La ta mitema tavu'alo milai noxou. Iesu mumaisi'a, la sou muxolu no lia sou mulosi'a lavulavu. ³ La ta mitema sou lapuloto ilo'a ta Palisaio milai noxie sema vile sou vote'i e i'oxo'oxo 'ili'ilixu sou vote'i. La mino'e sema ne, mine'ene sou mitulusie no talaxa'a ta mitema ⁴ la mivikalane'i Iesu aloxo 'o, "Tila, sema 'o ne nexi texalisie no mine i'oxo'oxo 'ili'ilixu sou vote'i. ⁵ ✧ Ia

✧ 7:37: Liv 23:36; Ais 55:1; Ioa 4:14 ✧ 7:38: Ais 58:11 ✧ 7:39: Ioa 16:7; 20:22; Apo 2:4
 ✧ 7:40: Ioa 6:14 ✧ 7:41: Ioa 1:46 ✧ 7:42: Lex 89:3-4; Mai 5:2 ✧ 7:46: Mak 1:22 ✧ 7:48:
 Ioa 12:42 ✧ 7:50: Ioa 3:1-2 ✧ 7:52: Ioa 7:41-42 ✧ 8:5: Liv 20:10; Lap 22:22-24

lapuloto noxou Mosesi muvikalanenge lexe 'ena'ei ane u'oxonu 'ili'ilixo ane ne, la tava'u no anu lavo'o mo usoli. Ia nini navikalanexi a loxovaa?"
 6 Ane'i mitali'isou aloxo ne sou itovonu lexe anu uleanu vaikala vile, la sou itulusou no anu vaivaikala. Ia Iesu mutangatulu sou mukaukavu no lia no anu avolu simisou. 7 *Ane'i italtali'isou la, la sou Iesu mutulu la muvikalane'i aloxo 'o, "Ei ane mulavusou lexe anu u'oxonu 'ilixo vile masua uasi, la uvee no anu lavo'o tei." 8 Muvikalane'i aloxo ne mukalu, la mutangatulu no lia sou mukaukavu la. 9 Ane'i milomusou aloxo ne, la ta tatila milaa tei, la sou ane'i ta mitema milaa vilevilesi. Ia Iesu ilee sema ne, ane'isisi mixolu. 10 Iesu muavuti mutulu la mutali'isie sema aloxo 'o, "Se 'o, ta mitema milai ne'ei? Evile utulusine no anu vaivaikala uasi?" 11 *Sema miavuti la mikolinu aloxo 'o, "Tila, evile uasi." Iesu muavuti la muvikalane aloxo 'o, "Mo eni kalumo atulusine no anu vaivaikala uasi. Nalai, ia na'oxonu 'ilixo masua la uasi."

Iesu Anu Telusi'a ta Mitema no Lia 'o

12 *Iesu muvikalane'i ta mitema aloxo 'o la, "Eni telusi'a ta mitema no lia ukalusi. 'Ei ane umulileli la anu umuamua'i no isivoxo uasi manina. Anu uno'u lamana sou mau'i." 13 Ta Palisaio milomusou aloxo ne la mivikalane aloxo 'o, "Nini navivikalasines. Navikala aloxo ne, la ta mitema imomomosou ilomuxu vaikala noxine uasi." 14 *Anu mukoline'i aloxo 'o, "Eni avivikalasilo, la vaikala noxilo ne manina. Xo eni elavusou lexe eni melo ne'ei mo alivu la alai ne'ei. Ia ngingi ngalavusou lexe eni melo ne'ei mo eni alai ne'ei uasi. 15 *Ngingi ngamaisou itema vilesi ka ngavikala lexe anu itema laixe o masua. Ia eni a'oxo aloxo ne uasi. 16 *Lexe eni avikala lexe itema anu laixe o masua, la vaikala noxilo ne anu manina. Xo enisisi uasi. Nexi noxou Mamilo ane mupalusilo ene'e, tavikala lexe anu itema vile laixe o masua. 17 *Xo lapuloto noxinge ne, mikaukavu lexe ta mitema tamei ivikala lamana la anu vaikala noxi'a ne manina. 18 *Nexi noxou Mamilo e mupalusilo ene'e ne, tavikala lamanasilo." 19 Ane'i miavuti la mitali'isou la, "Mamine 'ava?" Anu mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi ngalavusilo mo ngalavusou Mamilo uasi. Ia lexe ngalavusilo, la ngalavusou Mamilo kalumo." 20 *Iesu mulosi'a ta mitema lavulavu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la Anu mulemolu vaivaikala ane ne no pa'umolu tani e ta mitema ilavusou ilea lamoli ulai noxou Lataua no anu. Ia evile sou utetelisou uasi. Xo voxo noxou uxali uao.

Iesu Muvikala lexe Ane'i ta Mitema Imomomo sou Ila'i no Anu Tuala Ane Anu Ulai no 'a Uasi

21 *Iesu muavuti la muvikalane'i la lexe, "Eni asou alai. Ia ngingi ngakakamulileli la ngamaisilo uasi. Ngingi ngasoli la ngaxolu va'axu noxilo. Tuala ane eni alai no anu ne, ngingi ngamomomo sou ngalai no anu uasi." 22 Ane'i ta tatila noxi'a ta Iutaia milomusou aloxo ne, la mitali'isi'a ngato'o aloxo 'o, "Anu muvikala lexe nenge umomomo sou talai no tuala ane anu ulai no anu ne uasi. Ia loxovaa anu molu uvau?" 23 *Anu musolonu vaivaikala noxou la aloxo 'o, "Ngingi ngexali no lia 'o, la sou ngingi sou no lia 'osi. Ia eni melo teitexi, la sou eni sou no lia 'o uasi. 24 La sou eni evikalangengi lexe ngingi ngasoli la ngingi ngaxolu va'axu noxilo. Lexe ngingi ngamulaxu tangengi no 'a vaikala noxilo e eni elemolu lexe eni 'ena'ei uasi, la ngingi ngasoli la ngingi ngaxolu va'axu

* 8:7: Lap 17:7 * 8:11: Ioa 5:14 * 8:12: Ais 49:6; Ioa 1:4-9; 9:5; 12:46 * 8:14: Ioa 5:31-32; 7:28 * 8:15: Ioa 12:47 * 8:16: Ioa 5:30; 8:29 * 8:17: Lap 19:15 * 8:18: 1Ioa 5:9 * 8:20: Ioa 7:30 * 8:21: Ioa 7:34; 13:33 * 8:23: Ioa 3:31

noxilo.”²⁵ La ane'i mitali'isou la aloxo 'o, “Nini 'ena'ei?” Anu mukoline'i aloxo 'o, “Vaivaikala noxilo musoko tei xe mune'e mutalo vaimomo 'o, anu molu uvikalangengi lamana lexe eni 'ena'ei.”²⁶ Vaikala tavu'alo sou avikalangengi lexe ngingi ngamitema ta laixe uasi la ngingi ta masua, a uxoxolu. Ia anu ane mupalusilo ene'e ne, anu manina. Mii ma'ia eni alomusousi noxou la avikalane'i ta mitema no lia 'o no anu.”²⁷ Ane'i ta Iutaia ilavusou lexe Anu uvikalane'ixu Momu uasi.²⁸ *La sou Anu muvikalane'i la aloxo 'o, “No voxo ane ngingi nga'itinu Itema 'Olu utelai, la ngingi ngalavusou lexe eni 'ena'ei xe eni alemolu mii vile no anu masaxa noxilo uasi, ia eni alemolu mii ma'ia e Mamilo mulosilosu.”²⁹ Anu ane mupalusilo ene'e ne, anu a uxolu noxilo, ia u'umesilo uasi. Xo eni a'oxonu ma'ia la anu u'osasiloxusi.”³⁰ No anu vaivaikala noxou ne, la ta mitema tavu'alo mimulaxu tane'i noxou.

Nexi ta Mutu'u Ovuxu Avalaamu

³¹ Anu muvikalane'i ta Iutaia ane'i mimulaxu tane'i noxou aloxo 'o, “Ta'ei ane itetelisu lavulavu ane eni elosinge, la ane'i ixali ta molomolo noxilo manina.”³² La sou ane'i ilavusou vaikala manina, mo vaikala manina ne, molu ululusi'a.”³³ *Ane'i mikolinu aloxo 'o, “Nexi ta mutu'u ovuxu Avalaamu mo evile usakisakinexi uasi. Io tava'u loxovaa, la sou nini nevikala lexe ilulusixe?”³⁴ *Anu mukoline'i la aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina musuku. 'Ei ane u'oxo'oxo 'ili'ilixu masumasua la 'ilixu ane ne musakisakiinu.”³⁵ Itema sou ipalupalusou ne, uxolu talo noxou tatananu taasou uasi, ia 'olusi anu uxoxolu ne utotomu.”³⁶ La sou 'olu ululusinge la evile usakisakingengi la uasi manina.”³⁷ Eni elavu lexe ngingi Avalaamu ta mutu'u ovuxu. Ia vaikala noxilo uxolu no tangengi uasi, la sou ngingi ngavikala lexe ngavelo mo asoli.”³⁸ Eni avikalangengixu mii ma'ia ane eni emaisou noxou Mamilo. Ia ngingi nga'oxonu mii ma'ia ane Maminge mulosiengixu.”³⁹ *Ane'i mivikala aloxo 'o, “Nexi mutu'u ovunexe Avalaamu.” La Anu mukoline'i la aloxo 'o, “Manina lexe ngingi mutu'u ovungenge Avalaamu, la ngingi ngamulinu 'ilixu ma'ia ane anu mu'oxonu.”⁴⁰ Eni ea'alomengixu mii ane manina molu noxou Lataua, ia ngingi ngamasaxa lexe ngavelo mo asoli. 'Ilixo ane ne, Avalaamu u'oxonu uasi.”⁴¹ *Ngingi maminge u'oxonu 'ilixo ane ne, la sou ngingi ngamulinu ne.” Ane'i mikolinu aloxo 'o, “Nexi ta 'olovote'i uasi. Nexi Mamixe vilesisi, ane anu Lataua.”⁴² Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Lexe ngingi Lataua ta 'olu, la ngingi ngamasaxailo. Xo eni melo noxou Lataua mo a ene'e 'o. Eni ene'e no anu masaxa noxilo uasi, ia anu Lataua molu mupalusilo ene'e.”⁴³ Loxovaa, vaikala noxilo lamana noxinge uasi? Anu lamana uasi, xo tava'u aloxo 'o. Sangalinge umomomo sou ulomusou vaikala noxilo laixe uasi.”⁴⁴ *Ngingi ngexali noxou maminge anu Satani mo nga'osa sou ngamulinu masaxa noxou maminge ne. Tei manina anu itema sou uve'a ta mitema mo utetelisu vaikala manina uasi. Xo vaikala manina ne, uxolu noxou uasi. Anu ukalavoine'i ta mitema la anu uvikala no anu vaikala noxou. Xo anu itema sou kalavoi mo anu kalavoi momu.”⁴⁵ Ia eni avikala manina musuku, la sou ngingi ngamulaxu tanengi no anu vaikala noxilo uasi.”⁴⁶ *Evile uvikala manina lexe eni esusu no anu mii ma'ia? Eni asusu no anu mii vile uasi. Ia lexe eni avikala manina musuku, la loxovaa la ngingi ngamulaxu tangengi noxilo ua?”⁴⁷ *Ena'ei ane noxou Lataua, la anu

* 8:28: Ioa 3:14   * 8:33: Mat 3:9   * 8:34: Rom 6:16, 20   * 8:39: Mat 3:9   * 8:41: Ais 63:16   * 8:44: 1Ioa 3:8   * 8:46: 2Ko 5:21; 1Pi 2:22   * 8:47: 1Ioa 4:6

ulomusou vaikala noxou. Tava'u xo ngingi ngalomuxu uasi, la ngingi noxou uasi.”

Iesu Muvikala Lexe, “Avalaamu Uxali Uao Ia Enisi a Exolu”

⁴⁸ ✧Ta Iutaia milomusou vaikala noxou la mikolinu aloxo 'o, “Nexi tevikala manina lexe nini itema sie Samalia mo uleenu vile masua a muxolu noxine.” ⁴⁹ Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni uleenu vile masua uxolu noxilo uasi. Eni atoxonu Mamilo, ia ngingi ngatoxoleli uasi. ⁵⁰ Eni a'iti ualasilo uasi. Ia itema vile mo molu u'itinu ualasilo. Anu molu umaisou xaixai noxilo lexe eni e'oxonu laixe o uasi la masua. ⁵¹ ✧Eni avikalangengi manina musuku. Lexe 'ei ane umulinu vaikala noxilo, la anu umomomo sou usoli uasi.” ⁵² Ta tatila noxi'a ta Iutaia miavuti la mivikalanu la aloxo 'o, “Vaimomo 'o nexi telavusou lexe uleenu vile masua a uxoxolu noxine! Avalaamu ilo'a ta mitema sou palomatana misoisoli mukalu. Ia nini nevikala lexe 'ei ane umulinu vaikala noxine la umomomo sou usoli uasi. ⁵³ Loxovaa nini tatila noxou mutu'u ovunexe Avalaamu? Ia anu ilo'a ta mitema sou palomatana misoisoli. Ia nini navikala loxo 'o xo nini 'ena'ei manina?” ⁵⁴ Anu mukoline'i aloxo 'o, “Lexe eni melo a'itinu ualasilo, la anu uala ne mii vitanisi. Anu ane u'itinu ualasilo ne, anu Mamilo e ngingi ngalemolu lexe Anu Lataua noxinge. ⁵⁵ Ia ngingi ngalavusou uasi. Enisisi elavusou. Lexe eni avikala lexe alavusou uasi, la eni itema sou kalavoi loxo ngingi ne. Eni elavusou, la sou amulinu vaikala noxou. ⁵⁶ Mutu'u ovungenge Avalaamu muxavutalanu voxo noxilo la anu mu'osa. Xe anu mumaisou muxali, la mu'osa.” ⁵⁷ Ta Iutaia mivikalanu aloxo 'o, “Nini tauu iexene uxali loxo mavulovexa ta'uve uao, ia loxovaa la nevikala lexe nemaisou Avalaamu?” ⁵⁸ ✧Anu mukoline'i aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina musuku. No voxo ane Avalaamu uxali uao, la eni a exolu.” ⁵⁹ Ane'i milomusou vaikala noxou Iesu aloxo ne, la mino'u lavo'o sou lexe ivau no anu. Ia Anu mutalume la mu'ume no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la mulai no ale.

9

Iesu Mupamaulinu Itema Vile Iou Seleveenu no Mine Nenu Mivo'onu

¹ Iesu ilo'a ta molomolou mimua-mua'i milai la mixalisou itema vile iou seleveenu no mine nenu mivo'onu mo. ² ✧Ane'i ta molomolou mimaisou itema ne, la mitali'isou Iesu aloxo 'o, “Tila, tava'u loxovaa, la sou itema 'o iou seleveenu no mine nenu mivo'onu mo 'o? Loxovaa momu ilee nenu mi'oxonu 'ilixoxo masumasua, uasi anu mu'oxonu, la sou anu iou seleveenu o?” ³ ✧Anu mukoline'i aloxo 'o, “Momu ilee nenu mo anu i'oxonu 'ilixoxo masumasua uasi. Xaixai noxou Lataua uxali no 'a mauli noxou, la sou ta mitema imaisou lamana no ie'i. ⁴ Aso a uxoxolu o, la nenge ta'oxonu xaixai noxou e mupalusilo ene'e. Xo 'olovoxo uxali la umomomo sou ta'oxonu xaixai vile la uasi. ⁵ ✧No mine eni axolu no lia 'o, la eni telusi'a ta mitema no lia 'o ukalusi.” ⁶ ✧Anu muvikala aloxo ne xe mukalu, la mutuve mulu'e no lia sou muxiunu lia ilou tuvexu. Xe mukalu la muno'u sou muteinu movaxa no iou itema ne. La muvikananu aloxo 'o, ⁷ “Nalai mo na'uinu ieni no kupa ne Siloamu (laaxu vaikala Siloamu ne, lexe itema e mipalusou mulai).” Itema ne mulai mu'uinu iou mukalu, la mumalei laixe xo iou lamana mukalu. La anu mulivu no taasou. ⁸ Anu muxali no tani, la ta mitema no tuala noxou ilo'a ta mitema e mimaisou uxolu ulingalinga, mivikala aloxo 'o, “Itema e ulingalinga mimii, anu male ane?” ⁹ Se'i mivikala lexe, “Anusi

✧ 8:48: Mak 3:21-22 ✧ 8:51: Ioa 5:24 ✧ 8:58: Ioa 1:1 ✧ 9:2: Ese 18:20; Luk 13:2, 4 ✧ 9:3: Ioa 11:4 ✧ 9:5: Mat 5:14; Ioa 8:12 ✧ 9:6: Mak 8:23

ane.” Xe se'i mivikala lexe, “Uasi, itema ne, iou loxo anu ane iou seleveenu.” Ia anu molu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Enisi ano!” ¹⁰ La ane'i mitali'isou lexe, “Loxovaa la ieni muxali lamana?” ¹¹ La anu mukoline'i aloxo 'o, “Itema vile ualasu lexe Iesu muxiunu lia ilou tuveux la muteinu no ieli. Mo mupalusilo lexe alai a'uinu ieli no kupa ne Siloamu. Eni elai e'uinu la sou ieli muxali lamana o.” ¹² Ane'i miavuti la mitali'isou aloxo 'o, “Itema ne anu 'ava?” Anu mukoline'i aloxo 'o, “Eni alavusou uasi.”

¹³⁻¹⁴ Iesu muxiu lia ilou tuveux muxali loxo pita mo muteinu no iou itema e iou seleveenu ne, no voxo tavuna. La sou itema ne ta tulanu mino'u mulai noxi'a ta Palisaio. ¹⁵ Milai mixali noxi'a ta Palisaio mukalu, la ta Palisaio kalumo mitali'isou lexe, “Nini ne'oxo a loxovaa la sou ieni lamana o?” La anu mukoline'i aloxo 'o, “Itema ne muteinu pita no ieli mo mupalusilo elai e'uinu ieli. La sou emalei laixe o.” ¹⁶ Ta Palisaio se'i miavuti la mivikala aloxo 'o, “Nexi telavusou lexe Lataua upalusou itema ane ne, une'e 'o uasi. Xo anu utaxanu voxo tavuna uasi.” Ia se'i noxi'a mivikala aloxo 'o, “Loxovaa la anu itema masua, ia anu mu'oxonu sosovo ne?” Xavutalai'a muxali iouiu la sou ane'i mikalipala. ¹⁷ *La sou ane'i mitali'isou itema iou seleveenu la aloxo 'o, “Itema e mu'oxonu ieni lamana ne, nini nexavutala lexe anu 'ena'ei?” Anu mukoline'i aloxo 'o, “Anu itema sou palomatana vile.” ¹⁸ Ta tatila noxi'a ta Iutaia imulaxu tane'i no anu vaikala noxou lexe anu iou seleveenu ia muxali lamana, la uasi. La sou mi'avali'a momu ilee nenu mine'e. ¹⁹ Ane'i miavuti la mitali'isi'a ilou aloxo 'o, “Ngingi ngongou 'lilinge e nenu mivo'onu la iou seleveenu ano? Ia tava'u loxovaa, la sou iou laixe o?” ²⁰ Ane'i ilou mikoline'i aloxo 'o, “Nexi telavusou lexe anu 'lilixe mo nenu mivo'onu la iou seleveenu. ²¹ Ia nexi talavusou lexe 'ena'ei mupamaulinu, la sou iou muxali lamana a loxovaa o uasi. Ngatali'isou la sou anu molu uvikalangengi. Xo anu muleme muxali tila mo anu tanu.” ²² Ane'i ilou mivikala aloxo ne, xo ta tatila noxi'a ta Iutaia misakiinu vaikala lexe 'ei ane upala'alixu lexe Iesu anu Kalisito, la umomomo sou ilo'a ixolu ipita sou ilotu uasi. ²³ Tava'u aloxo ne, la sou momu ilee nenu mivikala lexe ngatali'isou xo anu muleme muxali tila mo anu tanu.

²⁴ Ane'i mi'avaluou itema e iou seleveenu alaxu tameisou la, la mivikalanu aloxo 'o, “Nini navikala manina lexe mii ma'ia muxali noxine la sou na'itinu Lataua ualasu. Nexi telavusou lexe itema ne Anu itema masua.” ²⁵ Anu mukolinu vaikala noxi'a la muvikala aloxo 'o, “Eni alavusou lexe Anu itema masua uala ia itema laixe o uasi. Ia mii vilesisi eni elavusou lexe ieli seleveenu ia vaimomo 'o ieli lamana.” ²⁶ Ane'i miavuti la mitali'isou la aloxo 'o, “Itema ane ne, mu'oxonu mii ma'ia noxine la sou ieni lamana o?” ²⁷ Anu mukoline'i aloxo 'o, “Eni evikalangengi tei, ia ngingi ngalomu noxilo uasi. Tava'u loxovaa la ngatalitali'isilo la. Male ngingi kalumo ngamasaxa lexe ngaxali loxo ta molomolo noxou?” ²⁸ Ane'i milomomou vaikala noxou aloxo ne la milavixu aloxo, “Ninisi ane nini namolomolo noxou. Ia nexi ta molomolou Mosesi. ²⁹ Nexi telavusou vaikala noxou Lataua anu muvikalanu Mosesi. Ia nexi talavusou itema ane ne lexe molu 'ava uasi.” ³⁰ Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Eni ekuluke xo ngingi ngevikala lexe ngalavusou itema ne molu ne'ei uasi. Ia eni elavusou lexe itema ne, mupaipounu ieli la lamana. ³¹ *Nenge telavusou lexe Lataua ulomuxa'a ta mitema e mixolu va'axu noxou uasi. Mo telavusou lexe 'ei ane utoxonu Lataua mo umulinu masaxa noxou, la Lataua ulomusou mii ma'ia anu ulemolu ulai noxou. ³² Tatei mo mune'e mitalo vaimomo 'o, evile ulomusou a'alo vile sou itema vile nenu mivo'onu la iou seleveenu, ia itema vile upaipounu mo iou lamana, uasi. ³³ Lexe Lataua upalusou une'e uasi, la

umomomo sou u'oxonu mii vile loxo ne uasi.” ³⁴ ✨No anu vaikala noxou ne la ane'i mikolinu aloxo 'o, “No mine nenine mivo'oneni mo mune'e mutalo vaimomo 'o, nini itema masua manina. Ia tava'u loxovaa la nini nalosixe lavulavu o?” Ane'i miavuti la mikusau mulai no ale.

Ta Mitema Ane'i Imulaxu Tane'i Noxou Iesu Uasi La Ane'i Loxo Ie'i Seleveenu

³⁵ Iesu mulomusou lexe ane'i mikusau itema ne, la Anu mulai mukamulinu. Muxalisou itema ne la muvikalanu aloxo 'o, “Nini namulaxu taneni noxou Itema 'Olu o uasi?” ³⁶ Anu mukolinu vaikala noxou aloxo 'o, “Tila, navikalalelixu itema ne, mo sou eni amulaxu taleli noxou.” ³⁷ Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Nini nemaisou. Anu ane ngongou ngavivikala ne.” ³⁸ Anu itema ne muvikalanu lexe, “Tila, eni emulaxu taleli noxine.” La sou anu muxola'u tava'u vo'uxu mulu'elai sou mulotu noxou. ³⁹ Anu muvikalanu la aloxo 'o, “Eni ene'e 'o sou atulusi'a ta mitema no anu vaivaikala. Eni a'oxonu aloxo ne sou lexe ta mitema ane ie'i seleveenu ne, ie'i uxali lamana, ia ane'i e ie'i lamana ne uxali seleveenu.” ⁴⁰ ✨Ta Palisaio se'i mixoxolu ne milomusou vaikala noxou Iesu la mitali'isou aloxo 'o, “Loxovaa nexi kalumo iexi seleveenu?” ⁴¹ Iesu mukolinu tali'i noxi'a aloxo 'o, “Lexe ngingi iengi seleveenu la umomomosou ngingi ngasusu uasi. Ia ngingi ngevikala lexe iengi lamana, la susu noxinge a uxoxolu o.”

10

Iesu Anu Itema Laixe sou Usaxila'a ta Sipsip

¹ Iesu muvikalane'i ta Palisaio la aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina musuku. Itema vile u'una no aitengaxu vimelusi'a ta sipsip uasi, ia uili'esou vimelu la anu itema sou pakali mo itema sou utaxusou mii vitanisi. ² Ia itema ane u'unalai no aitenga ne, anu itema sou usaxila'a ta sipsip. ³⁻⁴ Itema sou usaxila'u aitenga ne, ukisiinu aitengasou itema ne sou u'unalai. Anu umoxo'u ualasi'a ta sipsipiu la itongo xolinu, la sou imulinu sou iloi'a ilai no ale. Ane'i iuatulai ukalu, la anu uulaxune'i. ⁵ Ia lexe itema vilemo une'e uulaxune'i, la ane'i i'ume'ume xo ilavusou itema ne mo itongonu xolinu uasi.” ⁶ Iesu muvikalala latilovo ne, ia ane'i ilavusou laaxu mii ma'ia e Anu mulemolu ne uasi.

⁷ Ane'i ilavusou uasi, la sou Iesu muvikalane'i la aloxo 'o, “Eni avikalangengi manina musuku. Eni aitengaxu vimelusi'a ta sipsip. ⁸ ✨Ane'i ane miuli noxilo ne, ane'i ta mitema sou pakali mo ta mitema sou itaxusou mimii vitanisi. Ia ta sipsip ilomuxa'a uasi. ⁹ Enisi eni aitenga. 'Ei ane u'una noxilo la anu umauli mo u'una xe ulaa ulai no ale sou u'ani'ani ia'eia'e. ¹⁰ Itema sou pakali une'e sou upakali mo uve'a xe u'oxo masuane'i ta sipsip. Ia eni ene'e sou lexe ane'i imauli mo mauili ne u'ana'ana. ¹¹ ✨Eni amitema laixe sou asaxila'a ta sipsip. Xo eni a'osa sou asolisi'a ta sipsip noxilo. ¹² ✨Itema sou usaxila'a ta sipsip u'avalou itema vile sou une'e uxaxai noxou. Ia no voxo sou a'aa vova uxali, la itema ne anu u'umesi'a ta sipsip mo ulai. Xo anu tatanane'i ta sipsip manina uasi. La sou a'aa vova ne une'e ungangasi'a xe ulelemuline'i. ¹³ Tava'u xo anu uxaxaisou lamolisi la uxavutalane'i ta sipsip uasi. ¹⁴ Eni amitema laixe sou asaxila'a ta sipsip. Eni elavusi'a xe ane'i milavusilo. ¹⁵ ✨Aloxo Mamilo mulavusilo xe eni elavusou Mamilo. Mo eni a sou auluasi'a ta sipsip. ¹⁶ ✨Ta sipsip se'i ixolu

✨ 9:34: Lex 51:5 ✨ 9:40: Mat 15:14 ✨ 10:8: Iel 23:1-2; Ese 34:2-3 ✨ 10:11: Lex 23:1; Pal 7:17 ✨ 10:12: Apo 20:29 ✨ 10:15: Mat 11:27; 1Ioa 3:16 ✨ 10:16: Ais 56:8; Ese 34:23

no nano no vimelu uasi, la sou eni ano'a i'una. Ane'i itongonu xolileli mo ixali la'oluxa'a vilesisi. ¹⁷ ✧Tava'u Mamilo umasaxailo, xo eni auluasi'a ta sipsip sou eni alivunoxu maulixo. ¹⁸ Evile umomomo sou ukalusou maulixo vitanisi uasi. No anu masaxa noxilo, eni a'italonu maulixo. Eni amomomo sou a'italonu maulixo mo amomomo sou alivunoxu. Mamilo muvikalaleli lexe eni a'oxonu aloxo ne."

¹⁹ Ta tatila noxi'a ta Iutaia milomusou vaikala noxou Iesu aloxo ne, la ane'i mikalipala. ²⁰ Xo tavu'alo noxi'a mivikala aloxo 'o, "Uleenu vile masua a uxolu noxou, la sou u'oxonu uxovulaulau ne. Loxovaa la ngingi ngalolomu noxou ne?" ²¹ Xe se'i mivikala aloxo 'o, "Anu uvivikala la uvikala loxo itema e uleenu masua uxolu noxou uasi. Uleenu masua umomomo sou upamaulinu itema iou seleveenu uasi."

Ane'i ta Iutaia Imulaxu Tane'i Noxou Iesu Uasi

²² No imama ane ne, la voxo tila noxi'a ta Iutaia sou isosovosou voxo sou mikisiinu tani tila noxou Lataua muxali ne Ielusalemu. ²³ No voxo ane ne, la anu voxo sou sivo mo tani lelemesou. Iesu mu'unalai no tani tila noxou Lataua la mumuamua'i no matavalaxu tani ilemolu lexe matavala noxou Solomoni. ²⁴ Ta Iutaia mimaisou Iesu la mine'e mipita mixaliliou la mivikalano aloxo 'o, "Nini ne'oxonexi texavutala piena maxuveeni misevile lexe nini 'ena'ei manina. Lexe nini Kalisito, la navikalanexi lamana." ²⁵ La Anu mukoline'i aloxo 'o, "Eni evikalangengi, ia ngingi ngamulaxu tangengi no anu vaikala noxilo uasi. Sosovo ane eni e'oxonu no anu xavi noxou Mamilo, Anu molu uvikalangengi lamana lexe eni 'ena'ei manina. ²⁶ Ngingi ngamulaxu tangengi noxilo uasi, xo ngingi ta sipsip noxilo uasi. ²⁷ Ta sipsip noxilo itongonu xolileli mo eni elavusi'a, la sou ane'i imulileli. ²⁸ ✧Eni alosi'a mauli ane kaluxu uasi mo ane'i imomomo sou isoli la uasi. Ia evile umomomo sou utokine'i no avolo uasi. ²⁹ Mamilo ane Anu mulosilo ta sipsip ne, Anu tila no anu mimii latala ukalusi. Evile umomomo sou utokine'i no avolu uasi. ³⁰ Xo nexi noxou Mamilo ne, nexi vilesisi."

³¹ Ta Iutaia milomusou vaikala noxou aloxo ne, la mino'u lavo'o sou lexe ivau la. ³² Ia Anu mukoline'i aloxo 'o, "Eni elosiengixu sosovo tavu'alo Anu molu noxou Mamilo. Ia loxovaa sosovo anevaa masua no iengi, la sou ngingi la'iangengeilo lexe ngavelo no anu lavo'o?" ³³ ✧Ane'i mikolinu aloxo 'o, "Nexi tavene no anu lavo'o sou sosovo vile masua uasi. Tava'u manina aloxo. Nini nevikala masua mulai noxou Lataua. Xo nini namitemasi ia nevikala lexe nini Lataua." ³⁴ ✧La Anu mukoline'i la aloxo 'o, "Nenge telavusou lexe kaukavu vile muxolu no nano no Lavuku Tavuna teinu. Mikaukavu aloxo 'o, 'Eni evikalangengi lexe ngingi ngexali loxo ta latalataua.' ³⁵ Lavuku Tavuna ulavusou uxiuxiu uasi. Io Lataua mumoxo'a ta mitema tei e mino'u vaikala noxou lexe ane'i loxo ta latalataua. ³⁶ Ia ngingi ngaxavutalanu itema e Lataua musosovosou lexe Anu na'u mo mupalusou mulu'e no lia 'o loxovaa? Tava'u loxovaa la sou ngingi ngevikala lexe eni evikala masua mulai noxou lexe, 'Eni Lataua 'Olu?' ³⁷ Lexe eni a'oxonu xaixai noxou Mamilo uasi, la ngamulaxu tangengi noxilo uasi. ³⁸ ✧Ia lexe eni a'oxonu xaixai noxou, la ngamulaxu tangengi no anu vaikala noxilo uasi, ngamulaxu tangengi no anu xaixai e eni e'oxonu. Mo sou ngingi ngalavusou lexe Mamilo a muxolu noxilo xe eni exolu noxou." ³⁹ Anu muvikalala aloxo ne mukalu, la ane'i itovo lexe itetelisu la ua. Anu mu'ume la mulai.

⁴⁰ ✧ Anu mu'ume mulai la muxisa'isou lexa ne Ioridani sou mulai muxolu no xalee lia e Ioanesi mu'ulosi'a ta mitema tei. ⁴¹ Anu mulai muxolu ne, la ta mitema tavu'alo milai noxou la mivikalano aloxo 'o, "Ioanesi u'oxonu sosovo vile uasi. Ia mii ma'ia ane anu mua'alosou itema 'o ne, anu manina." ⁴² No xalee lia ne, la ta mitema tavu'alo mimulaxu tane'i noxou.

11

Lasarusu Musoli

¹ ✧ Ioxe, itema vile ualaso lexe Lasarusu, anu mupipiena. Tualaso ne Vetania ilo'a Mata ilee vimoe Malia. ² ✧ Malia e vimoe Lasarusu mupipiena ne, ane sema sou e inixiu ueli tuma'u lailaixe noxou tatila tava'u ka iiasou no anu laxusie. ³ Lasarusu mupipiena, la sou ta vimovimou ta sema tamei ne misova vaikala mulai noxou Iesu lexe, "Tila, itema e nini nemasaxau misevile ne pipiena mu'oxonu." ⁴ ✧ Anu mulomusou la muvikala aloxo 'o, "Pipiena ane ne sou u'oxonu itema usoli uasi. Anu sou ta mitema imaisou Lataua xaviinu la i'itinu 'Olu ualaso no anu." ⁵ Anu mumasaxai'a Mata ilee vimoe Malia mo Lasarusu manina, ⁶ la sou Anu mulomu lexe Lasarusu mupipiena, la Anu muxolu ne voxo tamei la. ⁷ Xe ili'i, la Anu muvikalane'i ta molomolou aloxo 'o, "Nenge'a talivu talai ne Iutaia la." ⁸ Ane'i ta molomolou miavuti la mivikalano aloxo 'o, "Tila, maxuveeni uasi, la ta Iutaia muvikala lexe ivene no anu lavo'o mo nasoli. Ia nini navikala lexe nenge talivu talai noxi'a la?" ⁹ Iesu mukoline'i aloxo 'o, "Itema vile umuamua'i no aso usokou no kakau mo ulai uxali no 'olovoxo, la umomomo sou ulapau uasi. Xo anu umuamua'i no lamana. ¹⁰ Ia itema ane umuamua'i no 'olovoxo, la anu ulapau. Xo lamana sou umuamua'i no anu uasi." ¹¹ Anu muvikala aloxo ne xe mukalu, la mulai sou muvikalane'i ta molomolou aloxo 'o, "Menexinge Lasarusu soxu a muai. Ia eni alai sou atulusou." ¹² Ta molomolou miavuti la mivikalano aloxo 'o, "Tila, lexe anu uai, la anu uai ne la sou laixenu la utulu." ¹³ Ia Anu mulemolu soli noxou Lasarusu. Ia ta molomolou mikalavo'i lexe anu mulemolu ne uai si. ¹⁴ La sou Anu muvikalane'i lamana aloxo 'o, "Lasarusu musoli. ¹⁵ Ia eni e'osa xo eni alai noxou uasi sou lexe ngingi ngamulaxu tangengi noxilo ili'i. Nenge'a talai noxou." ¹⁶ ✧ Ia Tomasi ualaso vile lexe Didimasi, muvikalane'i ta menexu aloxo 'o, "Nenge nenge'a Tila talai mo tasoli."

Iesu Muvikala Lexe, "Eni Amitema sou Atulasi'a ta Mitema Misoisoli Mo Alosi'a Mauli"

¹⁷ Lasarusu musoli mo mi'asixu voxo tami'a mukalu, la Iesu ilo'a ta molomolou milai mixali ne Vetania. ¹⁸ Tuala ane ne, muxolu 'alai ne Ielusalemu mo mumomomo loxo Kilo Mita tatalu. ¹⁹ Ta Iutaia tavu'alo mine'e mixolu noxi'a Mata ilee Malia sou mivaitaone'i ilou. Xo vimo'a mu'umesi'a. ²⁰ Mata milomu lexe Iesu a muxali, la milai noxou. Ia Malia mixolu no tanisi. ²¹ Mata milai mixali noxou Iesu, la mivikalano aloxo 'o, "Tila, lexe nini naxolu 'o, la vivilo umomomo sou usoli uasi. ²² Ia eni elavusou lexe mii ma'ia nini nalinga ulai noxou Lataua, la Anu ulosinesi." ²³ Iesu muvikalane aloxo 'o, "Vivine maasi 'o la utulu." ²⁴ ✧ Ane mivikalano aloxo 'o, "Eni elavusou lexe no voxo ane ta mitema misoisoli itulu, la anu utulu kalumo." ²⁵ Anu muvikalane la aloxo 'o, "Eni amitema sou atulasi'a ta mitema misoisoli mo alosi'a mauli. 'Ei ane umulaxu tanu noxilo, la anu usoli no anu vasimolu ia uleenu umauli. ²⁶ Ia 'ei ane umauli mo umulaxu tanu noxilo, la anu umomomo sou usoli uasi. Loxovaa nini nemulaxu

✧ 10:40: Ioa 1:28 ✧ 11:1: Luk 10:38-39 ✧ 11:2: Ioa 12:3 ✧ 11:4: Ioa 9:3 ✧ 11:16: Mak 14:31 ✧ 11:24: Ioa 6:40

taneni no anu vaikala ane ne?" ²⁷ ✧ Ane mivikalanu aloxo 'o, "Ani. Tila. Eni emulaxu taleli lexe nini Kalisito Lataua 'Olu e Anu mupalusou sou lexe ulu'e no lia 'o." ²⁸ Ane mivikala aloxo ne xe mukalu, la milivu milai no tani sou mi'avalie vimoe Malia mine'e noxie. La mivikalane aloxo 'o, "Tila anu a muxali mo Anu mu'avaline." ²⁹ Malia milomu aloxo ne, la alaxu vilesisi milutu milai noxou.

³⁰ Iesu u'unalai no tuala ne Vetania uao. Anu muxolu no xalee e Mata milai mixalisou no anu. ³¹ Ta Iutaia e mine'e sou mivaita'lo ne, ilo'a Malia mixolu no tani. Ia ane'i mimaisie Malia milutu sou milai, la ane'i mimuline xo mikalavoi lexe ane ilai itama no lulusou Lasarusu. ³² Malia milutu milai mixali no xalee e Iesu mututulu ne, xe mimaisou la milapau mulu'e no tava'u sou mixavutalane noxou. La mivikalanu aloxo 'o, "Tila, lexe nini naxolu 'o, la vivilo umomomo sou usoli uasi." ³³⁻³⁴ Anu mumaisie Malia ilo'a ta Iutaia mine'e ne mitama, la la'iaxu xe tanu lili. La sou mutali'isi'a aloxo 'o, "Nge'asixu ava?" Ane'i mikolinu aloxo 'o, "Tila, nane'e mo namaisou." ³⁵ La Anu mutama. ³⁶ Ane'i ta Iutaia mimaisou Iesu mine mutama la mivikala aloxo 'o, "Ngamaisou. Anu tanuxu misevile." ³⁷ ✧ Xe se'i noxi'a mivikala aloxo 'o, "Itama ne, mupamaulinu itama iou seleveenu. Ia loxovaa la upamaulinu Lasarusu ua?"

Ane'i ta Iutaia Tavu'alo Imulaxu Tane'i Noxou Iesu Uasi

³⁸ Iesu la'iaxu xe tanu lili la, la mulai muxali no lulu. Lulu ne mi'asou no tava'u maea, ia mitaulovonu no anu lavo'o vile. ³⁹ La Anu mivikalane'i aloxo 'o, "Ngaxexeenu lavo'o ne." Mata e ane vimoe musoli ne, mivikalanu aloxo 'o "Tila, vaimomo 'o anu tuma'u. Xo anu voxoxu tami'a sou ano." ⁴⁰ Anu muavuti la mivikalane aloxo 'o, "Tei la eni evikalane'i lexe nini namulaxu taneni noxilo, la sou nini namaisou xavi noxou Lataua." ⁴¹ La sou ane'i mixexeenu lavo'o no lulu anaxu ne. Iesu iou mulai teitexi la mulinga aloxo 'o, "Mamilo. Eni alemolu laixe musuku ulai noxine, xo nini nelomusou linga noxilo. ⁴² Eni elavusou lexe utotomu ne nini nalomusou linga noxilo. Ia eni alinga aloxo ne sou ta mitema itulutulu 'o imulaxu tane'i lexe nini nepalusilo ene'e." ⁴³ Anu mulinga aloxo ne mukalu, la mu'ava aloxo 'o, "Lasarusu, nauatu!"

Vaikala Noxou Iesu Anu Mupala'alixu ne Utulusi'a ta Mitema no 'a Vaivaikala

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁴ La anu muatu no ale, ia lavalava e mikuponu vasimolu no anu ne, a uxoxolu no vasimolu. La sou Anu mivikalane'i aloxo 'o, "Ngalulusou mo ulai."

⁴⁵ ✧ Ta Iutaia tavu'alo ane mine'e noxie Malia ne, mimaisou mii ma'ia ane Iesu mu'oxonu ne la mimulaxu tane'i noxou. ⁴⁶ ✧ Ia se'i noxi'a mimaisou aloxo ne, la milai noxi'a ta Palisaio sou mia'alo'i'a no anu mii ma'ia ane Iesu mu'oxonu ne. ⁴⁷ La sou ta tatila noxi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta Palisaio, mi'avalai'a ta tatila sou isaxila'a ta Iutaia mine'e mipita. La mivikala aloxo 'o, "Itama 'o mu'oxonu sosovo tavu'alo, ia nenge ta'oxo mii ma'ia ulai noxou? ⁴⁸ Lexe nenge ienge uvaxa'usi, la ta mitema tavu'alo imulaxu tane'i noxou. Ia ta Romu ilomusou lexe ta mitema tavu'alo imulinu, la ane'i ine'e la ikalusinge mo ino'u lianenge." ⁴⁹ Vile no taiine'i ne, ualaxu lexe Kaiapasi anu kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip no nano no anu tauu ie ane ne, anu muxolu. La mivikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngalavusou mii vile uasisi manina. ⁵⁰ Ngingi ngalavusou uasi?"

Laixe lexe itema vilesisi uno'u tanixa'a ta mitema mo usoli la ta mitema iulua uasi.” ⁵¹ Anu mulemolu no anu xavutala noxousi uasi. Anu kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip no tauu ie ane ne. La sou anu mutotokalasou Iesu aloxo ne. Muvikala lexe Iesu usolisi'a ta Iutaia ⁵² *ilo'a Lataua ta 'olu ane mi'ume milai mixolu no tuatuala ne, sou ulivilixa'a ine'e ipita vilesisi. ⁵³ *La no voxo ane ne, la ane'i ikamuli vote'i sou lexe ivau usoli.

⁵⁴ Aloxo ne, la sou Iesu umuamua'i no ie'i ta tatila noxi'a ta Iutaia la uasi. Mulutu la ilo'a ta molomolou milai no xalee vile 'alai no xalee lia vitanisi. Xe ili'i la ane'i milai no tuala vile ilemo lexe Epalaimo mo mixolu. ⁵⁵ Voxo tila noxi'a ta Iutaia misosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a a muxali 'alai. Voxo ane ne uxali uao, la ta mitema tavu'alo no tuatuala milailai ne Ielusalemu milalaxi sou i'oxonu mimii se'i sou Lataua uxexeenu susu ma'ia ane'i mi'oxonu. ⁵⁶ Ta mitema mixali ne Ielusalemu, la mikamuli Iesu. Mitulu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la mitali'isi'a ngato'o aloxo 'o, “Ngingi ngexavutala loxovaa? Anu une'e no anu voxo tila 'o kalumo?” ⁵⁷ Ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta Palisaio mimulaxu vaikala noxi'a ta mitema lexe, “Ngingi ngamaisou Iesu iou, la ngane'e ngavikalanexi lamana lexe Anu a uxolu ne'ei. La sou nexi talai tatetelisou.”

12

Sema Vile Minixi'u Ueli E Tuma'u Lailaixe noxou Iesu Kisou (Mat 26:6-16; Mak 14:3-9)

¹ *Voxo muxatele vile a uxolu sou voxo tila noxi'a ta Iutaia isosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a uxali. La Iesu ilo'a ta molomolou milivu mine'e ne Vetania. No tuala ane ne, anu Lasarusu e Iesu mutulusou uxoxolu no anu. ² *Ta mitema mixutuxu la'ilali sou ilo'a Iesu mixolu mi'ani. Ane'i mi'oxonu aloxo ne sou imaxa'u 'osa'ila noxi'a ulai noxou. Mata mivau la'ilali mulai no luu, ia Lasarusu a muxolu no taine'i ane'i ilo'a Iesu i'ani'ani. ³ *Ia Malia mino'u ueli e tuma'u lailaixe tu'umaxu mumomomo loxo Gramu itemaxu mavulovexa mo itemaxu ta'uve (300) ia lamoli tatila sou ilotonu no anu, la mine'e minixiu noxou Iesu tava'u. Minixi'u mukalu la miasou no anu laxusie. ⁴ Ia molomolou vile ualasu lexe Iudasi Isikarioti anu e ili'i la u'italonu Iesu no avo'a ta mitema. Muavuti la muvikala aloxo 'o, ⁵ “Loxovaa la ueli e tuma'u lailaixe 'o uai mo ta mitema ilotonu ua? Ilotonu la tano'u Denalia itemaxu mavulovexa mo itemaxu ta'uve (300) sou usu'uline'i ta mitema ane i'a mimii uasi.” ⁶ Anu muvikala aloxo ne sou kalavoisi. Anu uxavutalane'i ta mitema ane i'a mimii uasi, 'ole uasi. Anu itema sou pakali xo anu musaxila'u lamoli'a la upakalinu no voxovoxo. ⁷ Iesu mulomusou vaikala noxou, la muvikalanu aloxo 'o, “Ieni uvaxaie sema 'o. Eni elavu lexe sema 'o misaxila'u ueli ane tuma'u lailaixe ne sou voxo e ane'i i'asixo 'ole. ⁸ *Ta mitema e i'a mimii uasi ne, ngingi ngongi'a ngaxolu maxuveeni. Ia eni amomomo sou nenge'a taxolu maxuveeni uasi.”

⁹ Ta Iutaia tavu'alo milomu lexe Iesu anu uxolu ne Betania, la mine'ene'e. Ane'i mine'e sou imaisou Iesusi uasi, mine'e sou imaisou Lasarusu e Iesu mutulusou 'ole kalumo. ¹⁰ Ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip mivivikala sou ikamuli vote'i sou ivau Lasarusu kalumo. ¹¹ *Xo ta Iutaia tavu'alo mimaisou Iesu mutulusou Lasarusu, la mi'umesi'a mo mimulaxu tane'i noxou la mimulinu.

¹² No voxo vile ili'i, la ta mitema tavu'alo ane mine'e ne Ielusalemu sou voxo tila ne milomu lexe Iesu a unene'e ne Ielusalemu. ¹³ *La ane'i milai sou milooxu la mimolo xoolou volovoloxu. Mi'ava mulai noxou Iesu aloxo 'o,

“Napamaulnexi!

Lataua ualusine xo nini nene'e sou nasosovosou.

Lataua ualou tatananu tuala ne Isilaeli!”

¹⁴ Iesu unene'e ne Ielusalemu ne la muno'u donki 'ilie vile la mutelo muxolu no latanu. Xo kaukavu vile muxolu no nano no Lavuku Tavuna teinu muvicala aloxo 'o,

¹⁵ * “Ta Sioni ta 'ililili'a ta sema, nga'ume uasi.

Ngamaisou, tatananu tuala noxinge a unene'e.

Anu muxolu no latanu donki 'ilie vile.”

¹⁶ *Tei la ta molomolou Iesu ilavusou mimii ane muxali ne uasi. Ia no voxo ane Iesu musoli xe mutulu, la ane'i mixavutalanu kaukavu muai no nano no Lavuku Tavuna teinu ne mulelemolu anu Iesusi. La sou mixavutalanu mimii e ta mitema mi'oxo noxou ne. ¹⁷ Ta mitema tavu'alo e mimaisou Iesu mutulusou Lasarusu ne, misolo a'alo sou Lasarusu mulai noxi'a ta mitema. ¹⁸ Ane'i milomusou a'alo sou Lasarusu aloxo ne, la sou ane'i milai sou milooxu Iesu. ¹⁹ Ta Palisaio mimaisi'a ta mitema aloxo ne la mivikalane'i ngato'o lexe, “Nenge tetovonu vote'i iouiou sou lexe tatetelisou, la uasi. Ngamaisou! Ta mitema tavu'alo no tuatuala ukalusi a imulinu ukalu.”

²⁰ Ta mitema minene'e sou ilotu no 'a voxo tila ne, la ta Xiliki se'i kalumo a mine'e. ²¹ Ane'i mine'e noxou Pilipi, anu sou tuala ne Vetesaida no xalee lia tila ne Xalilaia, la mivikalanu aloxo 'o, “Tila, nexi temasaxa lexe tamaisou Iesu.” ²² Pilipi mulutu la mulai noxou Andeleasi sou ilou milai mivikalanu Iesu. ²³ *Anu muvikalane'i ilou aloxo 'o, “Voxo ane sou itema 'Olu usoli muxali 'alai mukalu la Lataua uitinu ualasu. ²⁴ *Eni avikalangengi manina musuku. Lexe uiti ngiaxu vile ulapau no lia ia u'ui uasi, la uleme uasi. Ia lexe ulapau no lia ia u'ui, la sou anu uleme mo unene'a. ²⁵ *Itema ane anu umasaxa maulixu sou lia 'o, la anu uxovulaunu. Ia itema ane umasaxa maulixu sou lia 'o uasi, la uno'u mauili no lia 'o mo uno'u mauili ane kaluxu uasi. ²⁶ 'Ei ane umasaxa lexe uxali itema sou xaixai noxilo, la umulilelisi. Mo nexi noxou taxolu tapita. Itema ane uxaxai noxilo, la Mamilo uitinu ualasu.

²⁷ *Vaimomo 'o eni tale lili manina. Ia eni avikala loxovaa? Eni avikala lexe, ‘Mamilo, nini naxexeenu tu'utu'umaxu ane no voxo ane une'e.’ Ia uasi, eni elavu lexe ene'e sou voxo ane 'o. ²⁸ Mamilo, nini namaxa'u xavineni noxi'a ta mitema mo sou ane'i imaisou la i'itinu ualazine.” La Lataua muvikalane'i molo no opo loxotolo mulu'e aloxo 'o, “Eni emaxa'u xavi noxilo mukalu. Ia eni amaxa'u alaxu vile la.” ²⁹ Ta mitema tavu'alo e mitulutulu 'alai noxou Iesu ne, mivicala lexe milomusou lele'e mupau. Ia se'i mivicala aloxo 'o, “Uasi, angelo vile muvikalane.” ³⁰ Ia Anu muvikalane'i aloxo 'o, “Vaikala e ngelomusou ne, anu sou usu'ulileli uasi. Anu sou usu'ulingengi. ³¹ Vaimomo 'o, anu voxo sou Lataua utulusi'a ta mitema no lia 'o ukalusi no anu vaivaikala. Mo ukusau itema e anu usaxila'a ta mitema no lia 'o ulai no ale. ³² *Ia no mine ane'i i'itileli atelai, la eni apitane'i ta mitema ine'e noxilo.” ³³ *Anu muvicala aloxo ne sou

* **12:13:** Lex 118:25-26; Ioa 1:49   * **12:15:** Sek 9:9   * **12:16:** Ioa 2:22   * **12:23:** Ioa 13:31-32; 17:1   * **12:24:** 1Ko 15:36   * **12:25:** Mat 16:25   * **12:27:** Lex 6:3; 42:5; Mat 26:38   * **12:32:** Ioa 3:14   * **12:33:** Ioa 19:6

uvikala lamana lexe Anu usoli a loxovaa. ³⁴ *Ta mitema milomusou la mivikala aloxo 'o, "Nexi telomu lexe Lavuku Tavuna muvikala lexe Kalisito umomomo sou usoli uasi. Ia loxovaa la nini nevikala lexe Itema 'Olu i'itinu utelai. Anu Itema 'Olu ne, 'ena'ei manina?" ³⁵ *Anu muvikalane'i la aloxo 'o, "Lamana ne a uxolu noxinge, ia umomomo sou uxolu maxuveeni uasi. Lamana uao a uxolu 'o, la ngingi ngamuamua'i xo isivoxo uxali la usu'asinge. Itema ane umuamua'i no isivoxo, la anu ulavusou lexe ulai 'ava uasi. ³⁶ *Uao lamana uxoxolu 'o, la ngamulaxu tangengi no anu, mo sou ngaxali loxo lamana ta 'olu."

Iesu muvivilalane'i aloxo ne mukalu, la Anu mulai sou mutalume. ³⁷ Anu mu'oxonu sosovo tavu'alo mo mimaisou, ia imulaxu tane'i noxou uasi. ³⁸ *Xo Aisaia, itema sou palomatana mukaukavunu tatei a muxali manina 'o. Muvikala aloxo 'o,

"IAUE, 'ei umulaxu tanu no anu vaikala noxixe?

Xe nini nemaxau xavineni mulai noxi'a ta 'ei?"

³⁹ Ane'i imulaxu tane'i noxou Iesu uasi, xo Aisaia muvikala la aloxo 'o, ⁴⁰ * "Anu mu'oxo ie'i selevelenu mo mutatusou opone'i.

Tava'u aloxo ne xo anu umasaxa lexe

ane'i umomomo sou itongonu xaixai noxou Lataua

mo ilavusou mo ilivu ulai noxou sou upamauline'i la uasi."

⁴¹ *Aisaia muvikala aloxo ne xo anu mumaisou Iesu solixu la vaivaikala noxou ne sou Iesusi. ⁴² *Ia tavu'alo noxi'a ta tatila noxi'a ta Iutaia ne mimulaxu tane'i noxou Iesu ia ipala'alixu tane'i uasi. Xo mi'ume noxi'a ta Palisaio. Ta Palisaio milavu lexe ane'i imulaxu tane'i noxou la ikusai'a mo ilo'a ixolu ipita sou ilotu uasi. ⁴³ *Ane'i ta tatilasi'a ta Iutaia ne imasaxa lexe ta mitema i'itinu ualasi'asi, io imasaxa lexe Lataua u'itinu ualasi'a uasi.

⁴⁴ Iesu mu'ava mulai noxi'a ta mitema aloxo 'o, "Ei ane umulaxu tanu noxilo, la anu umulaxu tanu noxilosi uasi. Anu umulaxu tanu noxou ane mupalusilo ene'e kalumo. ⁴⁵ *Ei ane umaisilo, la anu umaisou anu ane mupalusilo ene'e kalumo. ⁴⁶ Eni ene'e no lia 'o loxo lamana sou lexe anu ane umulaxu tanu noxilo ne uxolu no isivoxo uasi. ⁴⁷ *Ei ane ulomusou vaikala noxilo ia umulinu uasi, la eni umomomo sou atulusou no anu vaivaikala uasi. Xo eni ene'e sou aloxo ne uasi, ene'e sou apamauline'i ta mitema no lia 'o. ⁴⁸ Ei ane uxixu tumalou noxilo mo uno'u vaivaikala noxilo uasi, la anu utulu no anu vaivaikala. Vaikala ane eni alelemolu 'o, anu molu utulusou itema no anu vaivaikala no voxo kaluxusou. ⁴⁹ Vaivaikala e eni alelemolu 'o, eni a'oxonu no anu xavutalaxeni uasi. Anu ane mupalusilo ene'e, anu molu uvikalalelixu, la sou eni apala'alixu noxinge. ⁵⁰ Eni elavusou lexe vaikala noxou Mamilo ne, uxalilixu mauli ane kaluxu uasi. La sou vaikala ane eni alelemolu 'o ne, anu molu muvikalalelixu la sou eni alelemolu."

13

Iesu Mu'uinu ta Molomolou Tava'a

¹ Ioxe, voxo tila noxi'a ta Iutaia isosovosou voxo sou Lataua Iou Muxaxai'a uxali uao, la Iesu mulavusou lexe anu voxo noxou a mune'e 'alai. Voxo sou u'umesou lia no lia 'o, ia ulivu ulai noxou Momu. Anu mumasaxai'a ane'i ta na'u no lia 'o, la sou Anu mulosieixu alauna noxou mukalusi mulai noxi'a. ² *No mine ane'i mipita sou i'ani, la Satani mulosou

* **12:34:** Lex 110:4; Ais 9:7; Tan 7:14   * **12:35:** Ioa 8:12   * **12:36:** Ep 5:8   * **12:38:** Ais 53:1
 * **12:40:** Ais 6:10   * **12:41:** Ais 6:1   * **12:42:** Ioa 9:22   * **12:43:** Ioa 5:44   * **12:45:** Ioa 14:9
 * **12:47:** Ioa 3:17   * **13:2:** Luk 22:3; Ioa 13:27

Iudasi Isikarioti, Saimoni 'olu xavutala masua sou lexe anu u'italonu no avo'a ta mitema. ³ *Iesu mulavu lexe Momu mu'italonu mimii latala mukalusi no avolu mo anu molu noxou mo ulivu ulai noxou, ⁴ la sou Anu muavuti mutulu sou muxexeenu tokolomo noxou. Anu muxexeenu mukalu, la muno'u lavalava vile sou iiasiiasi no anu la mutupokonu no vaimolu. ⁵ La munixiu lexa mulu'e no anu latotope vile. Munixiu mukalu, la musokou sou mu'uinu tava'a ta molomolou xe uiasoiasou no anu lavalava sou iiasiiasi e mutupokonu 'ole. ⁶ Mu'uinu tava'a xe mune'e muxali noxou Saimoni Pita, la anu movikalanu aloxo 'o, "Tila, lovoxaa la sou nini nauinu tava'ilo?" ⁷ Iesu mukolinu aloxo 'o, "Mii ma'ia ane eni a'oxo'oxonu 'o nini nalavusou uasi. Ia ili'i la sou nini nalavusou." ⁸ Ia Pita movikalanu la aloxo 'o, "Mamu, nauinu tava'ilo uasi." Anu movikalanu la aloxo 'o, "Ia lexe eni auinu tava'ine uasi, la umomomo sou nenge nengei taxaxai tapita uasi." ⁹ Saimoni Pita movikalanu aloxo 'o, "Tila, aloxo ne la nauinu tava'ilosi uasi. Nauinu avolo ilou kisilo kalumo." ¹⁰ *Iesu movikalanu la aloxo 'o, "Itama ane mu'ulo mukalu la umomomo sou u'ulo la uasi. Anu uinu tava'usi. Xo vasimolu ne malemalenga. Ia ngingi malemalenga'inge mukalu, ia ngingi latala ne uasi." ¹¹ Xo Iesu mulavusou lexe vile no taiine'i ne, u'italonu no avo'a ta mitema, la sou Anu movikalane'i lexe ane'i latala ne malemalenga ukalusi uasi.

¹² Anu mu'uinu tava'a mukalu la mutaa tokolomou, la sou mulivu mulai muxolu no tanixu. Anu muavuti la mutali'isi'a aloxo 'o, "Ngingi ngelavusou mii ma'ia ane eni e'oxonu noxinge 'o?" ¹³ Ngingi ngamoxo'ilo lexe itama sou ulosinge lavulavu mo tilasinge. Anu laixe sou lexe ngingi ngamoxo'ilo aloxo ne. Xo eni amitema aloxo ne. ¹⁴ *Aloxo eni tilasinge mo itama sou ulosinge lavulavu e'uinu tava'inge la ngingi nga'uinu ta menexinge tava'a ngatongato'lo kalumo. ¹⁵ *Eni e'oxou aloxo ne sou ngingi ngamaisou la ngamulinu aloxo 'o eni e'oxo noxinge. ¹⁶ *Eni avikalangengi manina musuku. Itama sou xaixai vile ne, anu utila noxou tilasou uasi. Mo itama sou upalupalusou ne, utila noxou anu ane mupalusou ne uasi. ¹⁷ Ngingi ngelavusou mimii e eni elosiengixu mukalu. Ia lexe ngingi nga'oxonu la Lataua ualusinge. ¹⁸ *Eni avikalasinge ngingi latala uasi. Ia eni elavusi'a ta mitema ane eni esosovosi'a. Ia kaukavu vile muai no nano no Lavuku Tavuna teinu muxali manina. Mikaukavunu aloxo 'o, 'Itama ane nexi noxou tava'isuxu la'ilali 'o ne, anu sou utaxapalisilo.' ¹⁹ *Mii ane uxali noxilo uao, la eni avikalangengixu tei. Mo sou mii ane ne uxali, la ngingi ngamulaxu tangengi lexe itama ane ne enisi. ²⁰ *Eni avikalangengi manina musuku. 'Ena'ei ane u'osa sou uno'u itama ane eni epalusou, la anu u'osa sou uno'ilo kalumo." La 'ena'ei ane u'osasilo mo uno'ilo, la anu u'osasou 'ei ane mupalusilo ene'e.

Iudasi Anu sou U'italonu Iesu no Avo'a ta Mitema sou 'Oto'oto
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Iesu movikalane'i aloxo ne mukalu, la tanu lili manina la sou movikalane'i lamana aloxo 'o, "Eni avikalangengi manina musuku. Vile no taiingengi ne, anu asou u'italoleli no avo'a ta mitema." ²² Ta molomolou milomusou aloxo ne, la ane'i mimatakisi'a ngato'lo. La tane'i lili lexe 'ena'ei no taiine'i ne manina. ²³ Molomolou vile ane anu mumasaxau musuku a uxoxulu 'alai no pa'umolu. ²⁴ Saimoni Pita muavuti la iou mukau la momunu mulai noxou aloxo 'o, "Natali'isou lexe anu mulemulu

* 13:3: Ioa 3:35; 16:28   * 13:10: Ioa 6:64, 70-71; 15:3   * 13:14: Mat 20:28; Luk 22:27   * 13:15: Pil 2:5; Kol 3:13; 1Pi 2:21   * 13:16: Mat 10:24   * 13:18: Lex 41:9   * 13:19: Ioa 14:29; 16:4
* 13:20: Mat 10:40

'ena'ei manina?" ²⁵ Molomolo ane Iesu mumasaxau musuku ne, mutao mulai ili'i no tumalou Iesu la mumunu aloxo 'o, "Tila, 'ena'ei manina ne?" ²⁶ Anu mukoline'i aloxo 'o, "Anu moosou ane eni atoonu veleti u'una no latotope ia alosou, la anu ane." Anu muvicala aloxo ne mukalu, la muno'u veleti matovinu vile la mutoonu mu'una no latotope. Mutoonu mukalu la mulosou Iudasi Isikarioti, anu Saimoni 'olu. ²⁷ ✧ Alaxu vilesisi Iudasi muno'u veleti mukalu, la Satani mu'una noxou. Iesu mulavu aloxo ne, la muvikalanu aloxo 'o, "Mii ma'ia ane nini nemasaxa lexe na'oxonu, la napasipaa na'oxonu." ²⁸ Ta molomolou ane ilo'a mi'ani'ani no luu ne, ilavusou lexe tava'u loxovaa la sou Iesu muvikalanu aloxo ne uasi. ²⁹ Xo anu usaxila'u lamoli'a la sou se'i noxi'a mikalavoi lexe Iesu mupalusou sou ulai ulotoxa'a la'ilali sou voxo tila ne. Xe se'ii mikalavoi lexe anu ulai sou ulotoxamii sou uitixa'a ane'i ane xa'a mimii uasi. ³⁰ Iudasi muno'u veleti mukalu, la alaxu vilesisi la mulai no ale. Anu mulutu mulai no ale la tani isivoxo.

Iesu Mulosi'a ta Molomolou Lapuloto Alavua

³¹ ✧ Anu mulai no ale mukalu la Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Vaimomo 'o, ta mitema i'itinu Itema 'Olu ualasou la sou ta mitema i'itinu Lataua ualasou no anu mii ma'ia Itema 'Olu mu'oxonu. ³² ✧ Lexe ta mitema i'itinu Lataua ualasou noxou Itema 'Olu ne, la Lataua kalumo Anu molu u'itinu Itema 'Olu ualasou. Anu u'itinu ualasou alaxu vilesisi. ³³ ✧ Ta molomoloxeni. Nenge nenge'a taxolu maxuveeni uasi. La ngingi ngakamulileli. Ia ngaxalisilo uasi. Xo eni evikalane'i ta tatila noxi'a ta Iutaia ia avikalangengixu la aloxo 'o, 'No tuala e eni alai no anu ne, umomomo sou ngingi ngalai no anu uasi.' ³⁴ ✧ Ia eni alosinge lapuloto alavua aloxo 'o. Ngingi ngamasaxainge ngato'o. Aloxo eni emasaxainge 'o, la sou ngingi kalumo ngamasaxa'i'a ta menexinge. ³⁵ Ngingi ngamasaxa'i'a ta menexinge, la sou ta mitema imaisinge la ilavusou lexe ngingi ta molomolo noxilo."

³⁶ Ioxe Saimoni Pita muavuti la mutali'isou aloxo 'o, "Tila, nini nalai ne'ei?" Anu mukolinu aloxo 'o, "Tuala e eni alai no anu ne, umomomo sou nini namulileli no 'a vaimomo uasi. Io ili'i la sou nini namulileli." ³⁷ Pita mutali'isou la, "Tila, loxovaa la sou eni amulineni vaimomo la ua? Eni emasaxa lexe eni asolisine." ³⁸ Iesu muvikalanu la aloxo 'o, "Nini nevikala lexe nini nasolisilo ne manina? Eni avikalane'i manina musuku. Koko'a u'ava uao la nini nasingsilo alaxu tatalu."

14

Iesu Anu Vote'i sou Ulai Noxou Lataua Maminge

¹ Iesu musolonu vaikala noxou la aloxo 'o, "Mamu sou tangengi lili mo ngaxavutala piena. Ngamulaxu tangeni noxou Lataua mo ngamulaxu tangengi noxilo kalumo. ² No tani noxou Mamilo ne, la kavoutu tavu'alo a uxolu. Mo eni alai sou apaipounu kavoutusinge. Ia lexe aloxo ne uasi, la eni amomomo sou avikalangengixu aloxo 'o uasi. ³ ✧ Ia lexe eni alai apaipounu kavoutusinge ukalu, la sou alivu ane'e sou ano'inge sou nenge'a talai taxolu tapita no tuala ane ne. ⁴ Ngingi ngelavusou vote'i ane eni alai no anu ne." ⁵ Tomasi mutali'isou aloxo 'o, "Tila, nexi talavusou lexe nini nalai ne'ei uasi. Loxovaa la sou nexi talavusou vote'i ane nini nalai no anu ne?" ⁶ ✧ Anu mukolinu aloxo 'o, "Eni vote'i mo manina mo mauli. Evile umomomo sou ulai noxou Mamilo no anu vote'i vile la uasi. Une'e

✧ **13:27:** Ioa 13:2 ✧ **13:31:** Ioa 12:23 ✧ **13:32:** Ioa 17:5 ✧ **13:33:** Ioa 7:33-34 ✧ **13:34:** Ioa 15:12, 17; 1Ioa 3:23; 2Ioa 1:5 ✧ **14:3:** Ioa 12:26 ✧ **14:6:** Ioa 11:25; Rom 5:1-2

noxilo tei, xo enisisi vote'i ulai noxou Mamilo. ⁷ *Ia lexe ngingi ngelavusilo, la ngingi ngelavusou Mamilo kalumo. Ia vaimomo 'o ngingi ngelavusou mo ngemaisou.” ⁸ Pilipi mulomusou vaikala noxou Iesu la muvikalanu aloxo 'o, “Tila, nalosixixu Mamine mo sou umomomo sou masaxa noxixe.” ⁹ *Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Pilipi, nenge nenge'a texolu maxuveeni, ia loxovaa la nini nalavusilo uao? Itema ane mumaisilo, la anu mumaisou Mamilo kalumo. Ia loxovaa la nini nevikala lexe alosiengixu Mamilo 'o? ¹⁰ *Loxovaa nini namulaxu taneni lexe eni exolu noxou Mamilo mo Anu muxolu noxilo uasi? Vaivaikala ane eni avivikalangengixu ne, na'axeni uasi. Mamilo ane Anu muxolu noxilo ne, Anu mu'oxonu xaixai na'u. ¹¹ *Ngamulaxu tangengi no anu vaikala ane eni elemolu lexe eni exolu noxou Mamilo xe Anu muxolu noxilo. Ia lexe ngingi ngamulaxu tangengi no anu vaikala noxilo uasi, la ngamulaxu tangengi no anu sosovo e eni e'oxonu. ¹² *Eni avikalangengi manina musuku. Itema ane umulaxu tanu noxilo, la anu umomomo sou u'oxonu xaixai loxo eni e'oxonu. Mo anu u'oxonu xaixai ne, la xaixai noxou uuaulixu xaixai noxilo, xo eni alivu ulai noxou Mamilo. ¹³ *Mo eni a'oxonu mii mai'a ngingi ngalingau no ualasilo. La sou anu 'Olu u'itinu Momu ualasou. ¹⁴ Ngingi ngamasaxau mii mai'a noxilo la nginga no ualasilo, la eni a'oxonu.

Iesu Muvikala Lexe Usovanu Uleenu Tavuna Une'e

¹⁵ *Lexe ngingi ngamasaxailo la ngingi ngamulinu lapuloto noxilo. ¹⁶ *La sou eni alinga noxou Mamilo, la Anu upalusou itema vile sou usaxila'inge. Anu une'e la uxolu noxinge utotomu. ¹⁷ *Itema ane ne, anu Uleenu Tavuna maninasou e uxolu noxinge utotomu. Ia ulu'e no lia 'o, la ta mitema i'osasu ino'u uasi, xo ane'i imaisou mo ilavusou uasi. Ia ngingisi ngelavusou, xo Anu uxolu noxinge mo uxolu no nano no tangengi. ¹⁸ Eni amomomo sou a'italongengi vitanisi loxo ta 'oloxola uasi. Eni alivu une'e noxinge la. ¹⁹ 'Ala'alaisou eni a'umesinge, la sou ta mitema umomomo sou imaisilo la uasi. Ia ngingisi ngamaisilo. Xo eni emauli, la sou ngingi kalumo ngamauli. ²⁰ *No anu voxo ane ne, la ngingi ngalavusou lexe eni exolu noxou Mamilo mo ngingi ngexolu noxilo mo eni exolu noxinge. ²¹ 'Ei ane utetelisu mo umulinu lapuloto noxilo, la itema ane ne anu mumasaxailo. Itema ane umasaxailo ne, la Mamilo umasaxau mo eni kalumo amasaxau, la sou eni apala'alixo noxou.” ²² Iudasi, anu Iudasi Isikarioti uasi mutali'isou Iesu aloxo 'o, “Tila, loxovaa la nini nevikala lexe nini namaxa'ine noxixesi? Ia tava'u loxovaa la sou nini namaxa'ine noxi'a ta mitema no lia 'o ua?” ²³ Anu mukolinu aloxo 'o, “Ena'ei ane umasaxailo la anu umulinu vaikala noxilo. La Mamilo umasaxau itema ne, la sou nexi noxou tane'e taxolu tapita. ²⁴ *Ia anu ane umasaxailo uasi, la umulinu vaivaikala noxilo uasi. Vaivaikala e ngingi ngelomusou noxilo ne, anu vaivaikala noxilo uasi. Anu vaivaikala ane ne, noxou Mamilo e mupalusilo ene'e. ²⁵ Nenge nenge'a uao taxoxolu 'o, la eni avikalangengixu mimii ne. ²⁶ Ia itema sou usaxila'inge ne, anu Uleenu Tavuna. Eni atali'isou Mamilo la Anu upalusou ulu'e. La sou Anu ulosiengixu mimii tavu'alo mo usu'ulingengi sou ngaxavutalanu vaivaikala noxilo ukalusu. ²⁷ Eni a'umesinge la alosinge opo se'isisi. Opo se'isisi ane eni alosinge 'o, anu vilemo. Anu loxo ta mitema no lia 'o ilosinge uasi. Ngingi tangengi lili mo nga'ume uasi. ²⁸ *Ngingi

* 14:7: Ioa 8:19 * 14:9: Ioa 12:45; Kol 1:15; Eva 1:3 * 14:10: Ioa 12:49 * 14:11: Ioa 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mat 7:7; Ioa 15:16 * 14:15: Ioa 15:10; Iloa 5:3
 * 14:16: Ioa 14:26; 15:26; 16:7 * 14:17: Ioa 16:13 * 14:20: Ioa 17:21-23 * 14:24: Ioa 7:16
 * 14:28: Ioa 20:17

ngelomusou vaivaikala eni elemo noxine ne. Evikalangengi tei aloxo, 'Eni a'umesinge mo alai, la sou alivu ane'e.' Lexe ngingi ngemasaxailo la ngingi nga'osa lexe eni alai noxou Mamilo. Xo anu Mamilo Anu tila noxilo. ²⁹ *Mii ane uxali uao, la eni evikalangengixu tei. Mo sou anu ulai xe uxali manina, la ngingi ngamulaxu tangengi no anu. ³⁰ Eni amomomo sou avikala tapiena noxinge uasi. Xo itema sou usaxila'u lia no lia 'o, anu a unene'e. Ia anu xaviinu sou u'oxonu mii vile noxilo uasi. ³¹ Ia anu une'e. La uuaulixo uasi, la sou ta mitema ilavu lexe eni emasaxau Mamilo mo e'oxonu mii ma'ia ane anu Mamilo muvikalalelixusi. Ioxe ngatulu mo talai.

15

Iesu Anu Ovu Uaini Maninasou

¹ Eni loxo oву uaini maninasou. Mamilo anu moosou xai. ² *Avolo vile unene'a uasi, la Mamilo ulixinu uxexeenu. Ia avolo vile unene'a mo temanu, la Anu usaxila'u mo uxexeenu malumalusou no anu mo sou unene'a laixe. ³ Ia ngingi ne, no anu vaivaikala noxilosi la mu'oxongengi ngexali malemalenga mukalu. ⁴ Ngingi ngaxolu noxilo mo eni axolu noxinge. Ovu avolu vile uxolu no ainnu uasi, la umomomo sou unene'a uasi. Aloxo ngingi ngaxolu noxilo uasi, la umomomo sou nganene'a uasi. ⁵ Eni loxo oву uaini, ia ngingi loxo avoavolu. Itema vile uxolu noxilo xe eni axolu noxou, la anu unene'a laixe. Ia lexe itema vile uxolu va'axu noxilo, la umomomo sou u'oxonu mii vile uasi. ⁶ *Lexe itema vile uxolu noxilo uasi, la anu aloxo oву avolu ane mixexeenu ia milai misu'a la'oluxu sou u'ela. ⁷ Ngingi ngaxolu noxilo xe vaikala noxilo uxolu noxinge, la ngalingau mii ma'ia ane ngingi ngamasaxau, la anu uxali. ⁸ *Ngingi nganene'a laixe xe ngaxali ta molomolo noxilo, la Mamilo uno'u uala tila. ⁹ Aloxo Mamilo mumasaxailo, la eni emasaxainge kalumo. La sou ngingi kalumo ngamasaxainge ngato'o aloxo eni emasaxainge. ¹⁰ *Lexe ngingi ngamulinu lapuloto noxilo, la ngingi ngamasaxainge ngato'o aloxo eni emasaxainge. Aloxo eni emulinu lapuloto noxou Mamilo, la eni emasaxau Mamilo aloxo Mamilo mumasaxailo. ¹¹ Eni evikalangengi aloxo ne, mo sou 'osa'ila noxilo uxolu noxinge mo 'osa'ila noxinge ne u'ana'ana manina. ¹² *Lapuloto noxilo ne aloxo 'o. Ngamasaxainge ngato'o aloxo eni emasaxainge. ¹³ *Itema vile umasaxai'a ta menexu mo usolisi'a, la anu 'ilixo ane ne anu mutila musuku. ¹⁴ *Lexe ngingi ngamulinu vaikala e eni elomolu, la ngingi ngaxolu ta menexilo. ¹⁵ Eni amoxo'inge lexe ta mitema sou ipalupalusi'a uasi. Xo ane'i ilavusou mii ma'ia ane tilasi'a u'oxonu uasi. Ia eni amoxo'inge lexe ta menexilo. Xo eni elosinge mii ma'ia mukalusi ane eni elomusou noxou Mamilo. ¹⁶ Ngingi ngasosovosilo uasi. Eni esosovosinge sou ngalai mo nganene'a. La nene'angenge ne, uxolu laixesi. Xe mii ma'ia ane ngingi ngalingau no ualasilu, la Mamilo anu ulosingesi. ¹⁷ *Lapuloto noxilo aloxo 'o. Ngamasaxainge ngato'o.

Ta Mitema sou Lia 'o I'oxo 'Ili'ilixo Masua Noxi'a ta Molomolo Noxou Iesu

¹⁸ Ia lexe ta mitema no lia 'o imasaxainge manina uasi, la ngalavusou lexe ane'i mi'oxonu noxilo tei aloxo ne. ¹⁹ *Lexe ngingi loxo ta mitema no lia 'o, la ane'i imasaxainge loxo ngingi ta na'a. Ia ngingi ta mitema no

* 14:29: Ioa 13:19   * 15:2: Mat 3:10   * 15:6: Mat 7:19; 13:42   * 15:8: Mat 5:16   * 15:10: Ioa 14:15; 1Ioa 2:5   * 15:12: Ioa 13:34   * 15:13: Ioa 10:11; 1Ioa 3:16   * 15:14: Mat 12:50
* 15:17: Ioa 13:34   * 15:19: Ioa 17:14

lia 'o uasi, xo eni esosovosinge mo elaangengi. La sou ta mitema no lia 'o, imasaxainge manina uasi. ²⁰ *Ngaxavutalanu vaikala ane eni elemolu tei lexe itema sou ipalupalusou ne, anu utila noxou tilasou uasi. Lexe ta mitema i'oxoleli masua la ane'i i'oxo masuangengi kalumo. Ia lexe ane'i imulinu vaivaikala noxilo, la ane'i imulinu noxinge kalumo. ²¹ Ane'i ilavusou itema e mupalusilo ene'e uasi, la sou ane'i i'oxo masuangengi xo ane'i milavusou lexe ngingi ta noxilo. ²² Ia lexe eni ane'e avikalane'i lamana uasi, la ane'i isusu uasi. Ia vaimomo eni evikalane'i lamana, la sou vote'i vile sou italumeu susu noxi'a uasi. ²³ *Anu ane umasaxailo manina uasi, la anu umasaxau Mamilo kalumo uasi. ²⁴ Lexe eni a'oxonu xaixai e evile u'oxonu uasi no taiine'i uasi, la ane'i isusu uasi. Ia vaimomo ane'i mimaisou sosovo mose'i noxilo, ia ane'i imasaxaixe noxou Mamilo uasi. ²⁵ *Ane'i mi'oxonu 'ilixoxo aloxo ne, sou umomomo sou kaukavu vile muai no nano no Lavuku Tavuna teinu. Mikaukavunu aloxo 'o, 'Ta mitema i'oxo masualeli vitanisi.' ²⁶ *No mine eni apalusou itema sou usaxila'inge, anu Uleenu Tavuna maninasou molu noxou Mamilo une'e, la Anu uvikala lamasilo. ²⁷ Ngingi kalumo ngavikala lamasilo. Xo ngingi ngexolu noxilo no mine eni esokou xaixai mo mune'e muxali vaimomo 'o.

16

¹ Eni evikalangengi aloxo ne, mo sou ngingi nga'umesilo mo ngalai va'ava'axu uasi. ² *Ili'i la ta mitema ikusainge mo ngongi'a ngalotu ngapita uasi. Aloxo ne la voxo vile a unene'e sou ane'i tavu'alo ivenge la ikalavoi lexe ane'i i'oxonu xaixai noxou Lataua ane. ³ *Ane'i i'oxonu aloxo ne, xo ilavusixe noxou Mamilo uasi. ⁴ Eni evikalangengixu mii ne, mo sou voxo ane ne uxali la ngingi ngaxavutalanu vaikala noxilo. Eni avikalangengi aloxo ne tei uasi, xo nenge nenge'a texolu.

Iesu Mulemolu Xaixai Noxou Uleenu Tavuna

⁵ Ia eni 'ala'alai sou alai. Alai noxou ane anu mupalusilo ene'e. Ia vile noxinge utali'isilo lexe eni alai ne'ei ne uasi. ⁶ Xo eni evikalangengi aloxo ne, la ngingi tamangenge mulokolangenge manina. ⁷ *Ia eni avikalangengi manina. Eni a'umesinge la anu laixe. Xo eni a'umesinge uasi, la itema sou usaxila'inge umomomo sou une'e uasi. Ia lexe eni alai, la eni apalusou une'e noxinge. ⁸ Anu une'e la ta mitema itongonu laixe lexe susu a loxovaa mo 'ilixoxo ane mulapu a loxovaa mo Lataua utulusi'a no anu vaivaikala ne, a loxovaa. ⁹ Susu ne laaxu aloxo 'o. Ane'i imulaxu tane'i noxilo uasi. ¹⁰ Mo 'ilixoxo ane mulapu ne laaxu aloxo 'o. Eni alai noxou Mamilo la ngingi umomomo sou ngamaisilo uasi. ¹¹ *Lataua utulusi'a no anu vaivaikala ne, laaxu aloxo 'o. Iesu mutaloxolixu itema sou usaxila'u lia no lia 'o mukalu. ¹² *Eni vaikala tavu'alo a uxolu sou lexe avikalangengixu. Ia eni avikalangengi uasi. Xo ngingi umomomo sou ngano'u uasi. ¹³ Ia lexe anu Uleenu Tavuna maninasou une'e, la sou Anu molu ulosiengixu mimii latala mo ngalavusou manina. Anu umomomo sou uvikala no anu masaxa noxou uasi, Anu ulemolu ma'ia ane anu mulomusousi. Mo uvikalangengixu mii ma'ia ane uxali ili'i. ¹⁴ Anu u'itinu ualasilu. Xo Anu uno'u vaivaikala noxilo la sou ulosiengixu. ¹⁵ Mimii latala noxou Mamilo ne, Anu mu'italo mune'e noxilo. Tava'u aloxo ne, la sou evikala lexe Uleenu Tavuna uno'u vaikala noxilo sou ulosiengixu. ¹⁶ *Eni 'ala'alai sou a'umesinge la umomomo sou ngamaisilo la uasi. Ia maxuveeni uasi, la ngamaisilo la."

* 15:20: Ioa 13:16 * 15:23: Luk 10:16 * 15:25: Lex 35:19; 69:4 * 15:26: Ioa 14:26

* 16:2: Mat 24:9; Luk 6:22; Ioa 9:22 * 16:3: Ioa 15:21 * 16:7: Ioa 14:16 * 16:11: Ioa

12:31 * 16:12: 1Ko 3:1-2 * 16:16: Ioa 14:19

Tama Ili'i La Uxalixu 'Osa'ila

17 Ta molomolou se'i noxi'a ne, mitali'isi'a ngato'o aloxo 'o, "Anu muvikala lexe Anu 'alai'alai sou u'umesinge mo umomomo sou tamaisou la uasi, xe maxuveeni uasi la tamaisou la. Mo Anu muvikala lexe Anu ulai noxou Momu. Ia vaikalau ne, laaxu a loxovaa? 18 Mo Anu muvikala lexe maxuveeni uasi, ia vaikalau ne laaxu a loxovaa? Nenge talavusou ma'ia ane Anu ulelemolu ne uasi." 19 Iesu mulavu lexe ane'i imasaxa itali'isou no anu vaikala ane ne, la Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngatalitali'isinge ngato'o no anu vaikala ane evikalangengi lexe maxuveeni uasi la ngamaisilo la ua, xe maxuveeni uasi la ngamaisilo la, laaxu? 20 Eni avikalangengi manina musuku. No mine ngingi ngatatama mo ngamatengaleisilo, la ta mitema no lia 'o ane'i i'osa. Ia tama noxinge ne, ili'i la uxalilixu 'osa'ila. 21 Loxo voxo 'alai sou sema ivo'o la ane ixamulinu navunavu. Ia ivo'onu keakea ukalu, la ixavutalanu navunavu ne la ua. Ane ixolu sou i'osasou 'ilie muxali no lia 'o. 22 Vaimomo 'o, ngingi ngatama. Ia ili'i la eni amaisinge la. Aloxo ne, la 'osa'ila noxinge utila manina. Ia itema vile umomomo sou uxexeenu 'osa'ilo noxinge uasi. 23 *No anu voxo ane ne, ngingi umomomo sou ngalingau mii vile noxilo uasi. Eni avikalangengi manina musuku. Mamilo ulosinge mii ma'ia ane ngingi ngalingau no anu ualasilo. 24 Tei manina utalo vaimomo 'o la ngingi ngalavusou ngalingau mii vile no anu ualasilo uasi. Ngalinga la ngingi ngano'u. La 'osa'ila noxinge ne utila manina.

Iesu Xaviinu Muualixu Xavi Ane sou Lia 'o

25 Eni avikalangengi la avivikala latilovosi. Ia voxo a unene'e sou avikalangengi latilovo la uasi. Avikalangengi lamanasou Mamilo. 26 No voxo ane ne, ngingi ngalinga ulai noxou Mamilo no anu ualasilo. Ia eni avikala lexe eni akilakasinge ulai noxou uasi. 27 *Xo Mamilo mumasaxainge aloxo ngingi ngemasaxailo mo ngamulaxu tangengi noxilo lexe eni melo noxou Lataua. 28 Mamilo mupalusilo elu'e no lia 'o. Ia eni a'umesinge no lia 'o mo alivu alai noxou Mamilo." 29 Ta molomolou miavuti la mivikalanu aloxo 'o, "Manina. Nini nevikala lamana. Ia navikala latilovo la uasi xo nini nelavusou tali mai'a muxolu no 'a ta mitema xavutalai'a. 30 Vaimomo 'o nexi telavusou lexe nelavusou mimii latala mukalu mo nevikalanexixu. Ia evile umomomo sou utali'isinexu uasi. Aloxo ne la sou nexi telavusou lexe nini mene noxou Lataua mo nene'e." 31 Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Ae, Vaimomo 'o, ngingi ngamulaxu tangengi noxilo? 32 *Ngalomu! Voxo a unene'e, ia anu a muxali sou nga'ume'ume ngalivu ngalai no tuatualasinge. Ngingi nga'umesilo, mo enisisi axolu. Ia enisisi uasi xo Mamilo a muxolu noxilo. 33 *Eni evikalangengixu mimii ne mo sou opo se'isisi noxilo uxolu noxinge. No lia 'o, la ngingi ngaxalisou tu'utu'umaxu. Ia ngatulu pekia'inge xo eni etaloxolixu xavi sou lia 'o."

17

Iesu Mukilaka sou Usu'uline'i ta Molomolo Noxou

1 Iesu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la iou mulai teitexi no opo loxotolo, la mulinga aloxo 'o, "Mamilo, naitinu ualasou 'iline, mo 'iline u'itinu ualasinge." 2 Aloxo nini nelosou 'iline xavi sou usaxila'a ta mitema ukalusi no lia 'o. La sou Anu ulosi'a ta mitema ane'i e nini nelosi'a mauili ane ukalu uasi. 3 *Ane'i ane ino'u mauili kaluxu uasi ne aloxo 'o, ane'i ilavusine

* 16:23: Mat 7:7   ✧ 16:27: Ioa 14:21, 23   ✧ 16:32: Mat 26:31, 56   ✧ 16:33: Ioa 14:27; Rom 5:1; 1Ioa 5:4   ✧ 17:3: 1Ioa 5:20

lexe nini Lataua vilesisi mo manina, mo ilavusou Iesu Kalisito ane nini nepalusou mune'e. ⁴ ✧ Xaixai e nini nelosilo sou lexe eni a'oxonu ne, eni e'oxonu mukalu. La ta mitema mimaisou xavi noxine no anu xaixai ane eni e'oxonu. ⁵ ✧ Tatei nini nakoinu mimii no lia uao la eni eno'u xavi tila loxo nenge nengei texolu tepita. Ia vaimomo 'o, Mamilo nini nalosilo xavi ane ne la xo eni alivu alai noxine.

⁶ Eni epala'alixene noxi'a ane'i ane nini nelaane'i no lia 'o mo nelosilo. Ane'i ta na'anini ia nini nelosilo la ane'i mimulinu vaivaikala noxine. ⁷ Mo ane'i milavusou lexe mimii latala nini nelosilo ne, molu noxinesi. ⁸ Xo vaivaikala nini nelosilo xe eni elosi'a, la mi'osasou mo mino'u. Ane'i milavu manina lexe eni melo noxine mo mimulaxu tane'i lexe nini nepalusilo ene'e. ⁹ Eni akilakasi'a ta mitema ane nini nelosilo, xo ane'i nini ta noxine. Ia eni akilakasi'a ta mitema no lia 'o uasi. ¹⁰ Ane'i ane ta noxilo ne, nini ta na'anini. Mo ane'i ane ta noxine ne, eni ta na'axeni. La sou ane'i i'titnu ualasilo. ¹¹ Eni axolu maxuveeni no lia 'o uasi. Alivu ulai noxine, ia ta mitema noxilo ixolu no lia 'o. Mamilo, nini itoxoneni misevile. Nini nasaxila'a no anu xavi no anu ualasilo ane nini nelosilo. Mo sou ane'i ixali vilesisi loxo nenge nengei. ¹² ✧ No mine nexi noxi'a texoxolu, la eni esaxila'a no anu xavi ane nini nelosilo. La sou ane'i isu'a uasi, ia itema vilesisi sou usu'a ne, anu anusisi musu'a sou umomomosou vaikala muai no nano no Lavuku Tavuna teinu. ¹³ Vaimomo 'o eni alivu ulai noxine. La sou eni avikalaneni aloxo 'o no mine eni axoxolu no lia 'o. Mo sou ane'i ino'u 'osa'ila mu'oki manina noxilo. ¹⁴ Eni elosi'a vaivaikala noxine, la ta mitema no lia 'o imasaxai'a uasi. Xo ane'i sou no lia 'o la uasi loxo eni. ¹⁵ ✧ Eni alinga ulai noxine sou lexe nini nelaane'i no lia 'o uasi. Eni elinga lexe nini natulu xaliausi'a sou nataluxu itema ane masua. ¹⁶ Ane'i sou no lia 'o uasi aloxo eni kalumo. ¹⁷ Ia eni emasaxa lexe nini nasosovosi'a no anu vaikala noxine anu manina lexe ane'i ta na'anini. ¹⁸ ✧ Aloxo nini nepalusilo ene'e no lia 'o, la eni kalumo epalusi'a. ¹⁹ Eni melo asosovosilo sou a'oxo xaixai noxine, la sou ane'i me'a milosi'a lexe ane'i ta na'anini.

Iesu Mukilakasi'a Ane'i Ane Imulaxu Tane'i Noxou

²⁰ Eni akilakasi'a ane'isisi uasi. Akilakasi'a ane'i ane ili'i ilomusou a'alo noxi'a, la imulaxu tane'i no anu kalumo. ²¹ Mamilo, eni akilakasi'a aloxo ne, mo sou ane'i ixali vilesisi loxo nini nexolu noxilo mo eni exolu noxine. Ta mitema no lia 'o imaisi'a ixali vilesisi, la imulaxu tane'i lexe nini nepalusilo ene'e 'o. ²² ✧ Xe eni elosi'a xavi e nini nelosilo, mo ane'i ixali vilesisi aloxo nenge nengei. ²³ Eni exolu noxi'a xe nini nexolu noxilo. Mo sou ane'i kalumo ixali vilesisi manina. La sou ta mitema no lia 'o ilavusou lexe nini nepalusilo ene'e mo nini nemasaxai'a loxo nemasaxailo. ²⁴ Mamilo, eni emasaxa lexe ta mitema ane nini nelosilo ine'e mo noxi'a taxolu no tuala e eni alai axolu no anu. Mo sou ane'i imaisou xavi ane nini nemasaxailo la sou nelosilo no mine nakoinu mimii no lia 'o uao. ²⁵ "Mamilo lailaixe. Ta mitema no lia 'o ne, ilavusine uasi. Ia eni elavusine mo ta mitema ane nini nelosilo milavusou lexe nini nepalusilo ene'e. ²⁶ Eni epala'alixene noxi'a mo ane'i milavusine mukalu. Ia eni asolonu sou apala'alixene la. Mo sou ane'i imasaxai'a ngato'o loxo nini nemasaxailo la eni axolu noxi'a."

18

Iudasi Mu'italonu Iesu no Avo'a ta Mitema sou 'Oto'oto (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

✧ 17:4: Ioa 4:34 ✧ 17:5: Ioa 1:1 ✧ 17:12: Ioa 6:39; 13:18 ✧ 17:15: Mat 6:13; 2Te 3:3
✧ 17:18: Ioa 20:21 ✧ 17:22: Apo 4:32

¹ Iesu mukilaka mukalu la ilo'a ta molomolou milai mixisa'isou lexa ne Kedoroni. Mixisa'i mukalu la milai mixali no xalee vile e no sasila seville a muxolu. La sou Anu ilo'a ta molomolou mi'unalai no sasila ne. ² Anu Iudasi ane anu u'italonu Iesu no avo'a ta mitema, mulavusou xalee ane ne. Xo Iesu ilo'a ta molomolou ilavusou ilai ixoxolu ane. ³ La sou Anu muulaxune'i ta mitema sou 'oto'oto ne Romu ilo'a ta mitema isaxila'u tani tila noxou Lataua e ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip xe ta Palisaio mipalusi'a. Ane'i mine'e la mitetelisou telu no avo'a xe tavi ilou viso. ⁴ Iesu mulavusou mimii ane sou lexe uxali noxou, la sou Anu mulai mutali'isi'a aloxo 'o, "I'Ena'ei manina ane ngingi ngene'e sou ngakakamulinu?" ⁵ Ane'i mikolinu aloxo 'o, "Iesu, Anu sie Nasaleti." La Anu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni ano." Ia Iudasi ane u'italonu no avo'a ne, a ututulu no taiine'i. ⁶ No mine Iesu muvikala lexe, "Eni ano," la ane'i mi'ume milivu la milapalapau. ⁷ Iesu muavuti la mutali'isi'a la aloxo 'o, "I'Ena'ei manina ane ngingi ngene'e sou ngakakamulinu?" la ane'i mikolinu la aloxo 'o, "Iesu, Anu sie Nasaleti." ⁸ Iesu muvikalane'i aloxo 'o, "Eni evikalangengi lexe eni ano. Lexe ngingi ngane'e sou ngakakamulilei, la iengi uvaxai'a ta mitema 'o." ⁹ *Mo sou vaikala ane Iesu mulemolu tei lexe, "Eni axovulaunu evile nini nelosilo uasi," uxali manina. ¹⁰ Ia Saimoni Pita mutetelisou viso vile, ia muavuti la mulaanu no taasou. Mulaanu mukalu la muxotonu itema sou xaixai noxou kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip, sangalou tema. Itema e Pita muxotonu sangalou ne, ualassou lexe Malukusi. ¹¹ *Iesu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Namulaxu visomeni ulivu no taasou. Loxovaa umomomo sou eni aie no anu paku sou navunavu ane Mamilo ulosilo uasi?"

Ane'i Milalixu Iesu Noxou Anasi
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)

¹² La sou ta mitema sou 'oto'oto ilo'a tilasi'a mo ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua ane ane'i ta tatilasi'a ta Iutaia mipalusi'a, mitetelisou Iesu. Mukalu la misakisakiinu avolu. ¹³ Misakiinu mukalu la milailixu noxou Anasi, anu Kaiapasi leuanu. Anu Kaiapasi muxolu kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip no anu tauu ie ane ne. ¹⁴ *Anu moosou e tei la muvikalane'i ta tatilasi'a ta Iutaia lexe anu laixe lexe itema vilesisi usolisi'a ta mitema.

Saimoni Pita Muvikala Lexe Anu Ulavusou Iesu Uasi La
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Mino'u Iesu milailixu la Saimoni Pita ilou Iesu molomolou vile mimulinu. Molomolou ane ne, kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip mulavusou. La sou anu mumulinu Iesu mulai avile no nano no vimelusou taasou kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ne. ¹⁶ Pita mutulu no ale no aitenga pa'umolu ne. Ia molomolo ane kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip mulavusou ne, mulivu mune'e la muvikalane sema sou isaxala'u aitenga ne, la sou Pita mu'una. ¹⁷ Pita mu'una mukalu, la sema ne mimaisou la mitali'isou aloxo 'o, "Nini molomolou itema ane ne uasi, ne?" La Pita mukoline aloxo 'o, "Uasi. Eni uasi." ¹⁸ Sivo kalumo, la ta mitema sou xaixai noxou tatananu tani ilo'a ta mitema sou isaxila'u tani tila noxou Lataua mitauxu navu mo mitulu mixoxosou mo mitutu'e. La anu Pita kalumo mulai mutulu no taiine'i sou utu'e navu.

¹⁹ Ioxe ili'i la kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip mutali'isou Iesusi'a ta molomolou mo vaivaikala ane anu mulosi'a ta mitema. ²⁰ Anu mukolinu

vaikala noxou aloxo 'o, “Eni utotomu la ta Iutaia ine'e ipita no taasou lalotu noxi'a mo no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la elosi'a lavulavu. Eni atalume ia alosi'a ta mitema vaikala vile uasi. Eni etulu mo evivikala no ie'i ta mitema tavu'alo. ²¹ Ia loxovaa la nini netali'isilo 'o? Lexe nini natali'isi'a ta mitema e ane'i milomusou vaivaikala noxou, la sou ane'i me'a ilemolu noxine lexe eni evikala a loxovaa. Xo ane'i milavusou mii mai'a eni elemolu.” ²² Iesu muvikalano aloxo ne la itema vile sou usaxila'u tani tila noxou Lataua a ututulu no pa'umolu ne, muavuti la mulai musavalou no xaleenu. La muvikalano aloxo 'o, “Nini nekolinu tila aloxo ne xo ma'ia?” ²³ Iesu muavuti la mukolinu aloxo 'o, “Loxovaa eni elemolu mii vile masua, la navikala lamana no anu vaikala ma'ia ane eni esusu no anu. Ia lexe eni evikala laixesi, la loxovaa la nini nene'e nesavalilo?” ²⁴ Anasi mulomusou vaivaikala noxou Iesu mukalu, la mupalusou mulai noxou leuanu Kaiapasi. Ia ilulusou lamota no avolu uasi.

²⁵ Io, Saimoni Pita mutulu mutu'e navu ne, la ta mitema mitali'isou aloxo 'o, “Nini molomolou itema ane ne, uasi ne?” Pita musingisou la muvikala aloxo 'o, “Uasi. Eni uasi.” ²⁶ Itema vile sou xaixai noxou kisi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip muvikalano aloxo 'o, “Nini nevikala lexe eni amaisine uasi? Uasi, eni emaisine no mine ngingi ngongou ngexolu no xaleenu e telai tetetelisu no anu.” Itema ane ilou Pita mi'oxosou anaxa'a ne, anu itema e Pita muxotonu sangalou tulanu vile. ²⁷ ✧Pita mulomusou aloxo ne, la musingisou la. Vaikalau ulai mo ulapau uao, ia alaxu vilesisi la koko'a mu'ava.

Ane'i Milalixu Iesu Noxou Pilato
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ioxe, Iesu mulai noxou Kaiapasi mukalu, la ta tatilasi'a ta Iutaia mino'u sou mulai no tani tila noxou itema ane ta Romu misosovosou lexe anu usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia. Ane'i mino'u milalixu no kakau manina. Ia milai mixali la ane'i i'unalai no tani uasi. Xo ane'i ta tatilasi'a ta Iutaia ixavutala lexe i'unalai no tani tila la ixali masua no iou Lataua la umomomo sou i'ou la'ilali sou voxo tila noxi'a sou isosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a uasi. ²⁹ Pilato muuatu la mutali'isi'a aloxo 'o, “Ngingi ngexalisou susu ma'ia noxou itema 'o, la sou ngane'enu sou ngatulusou no anu vaivaikala 'o?” ³⁰ Ane'i mikolinu aloxo 'o, “Lexe Anu ususu uasi, la nexi umomomo sou tano'u une'e noxine uasi.” ³¹ ✧Pilato muvikalane'i aloxo 'o, “Ngano'u itema ane 'o mo ngalai ngatulusou no anu vaivaikala umomomo no anu lapuloto noxinge.” Ia ta Iutaia miavuti la mivikalano aloxo 'o, “Nexi umomomo sou tavau itema vile uasi.” ³² ✧Tei la Iesu mulemolu solixu aloxo ne. La sou mimii ane ne muxali sou umomomo sou vaikala noxou ne uxali manina. ³³ Pilato muuatu muvikalane'i mukalu la mulivu mu'unalai no taasou la mu'avalou Iesu mulai noxou la mutali'isou aloxo 'o, “Nini tatananu tuala ne Iutaia?” ³⁴ Iesu muavuti la mutali'isou aloxo 'o, “Nini mene nexavutala lexe eni itema aloxo ne? Uasi, ta mitema mose'i mivikalanenixo aloxo ne?” ³⁵ ✧Pilato mukolinu aloxo 'o, “Eni amitema sie Iutaia uasi. Ia ta mitema tualasine ilo'a ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip, mine'eni noxilo. Ia nini ne'oxo mii ma'ia manina?” ³⁶ Iesu mukolinu aloxo 'o, “Eni tualasilo no lia 'o uasi. Lexe tualasilo no lia 'o, la ane'i ane ivulu noxilo ilo'a ta tatilasi'a ta Iutaia i'oto la umomomo sou itetelisi aloxo uasi. Ia eni tualasilo no lia 'o uasi.” ³⁷ Pilato mulomusou aloxo ne, la muvikalano aloxo 'o, “Nini tatananu tuala ane, ne?” Iesu mukolinu aloxo 'o la, “Nini nevikala manina lexe eni tatananu tuala. Eni nenilo mivo'oleli

mo ene'e no lia 'o sou lexe apala'alixu vaikala manina. 'Ena'ei ane umulinu vaikala manina ne, la anu ulomu noxilosi."

³⁸ Pilato mulomusou aloxo ne la mutali'isou aloxo 'o, "Vaikala manina ne, ma'ia?" Mutali'isou mukalu la mulai no ale la, la sou muvikalane'i ta Iutaia aloxo 'o, "Eni axalisou susu vile noxou uasi. ³⁹ Ia no voxo sou ngasovosou voxo e Lataua Iou Muvaxai'a, la eni alavusou alaanu itema vile uxolu no nano no taasou navunavu uuatu. Ia ngingi ngemasaxa lexe eni alulusou tatananu tuala noxinge 'o?" ⁴⁰ Ane'i mi'ava mulivu aloxo 'o, "Uasi, Anu uasi. Nalulusou Valavasi!" Anu Valavasi ne, anu itema sou upakapakali.

19

Pilato Muvikala Lexe Iilixu Iesu no 'a Ovu Valautu

¹ La sou Pilato muno'u Iesu mulai sou mipuapuasu. ² *Ta mitema sou 'oto'oto mipalipaxoxonu savovolu la mitaa no kisou loxo tatananu tuala vile xe mino'u tokolomo malivololoonu vile veveeni la mitaanu no vasimolu. ³ Ane'i mitelonu mimii no vasimolu mukalu la milai lalalaxu noxou la mivikalanu aloxo 'o, "Nexi ta'osasine. Xo nini tatananu tuala ne Iutaia!" Xe miavuti la misavasavalou. ⁴ Pilato mulivu muuatulai no ale noxi'a ta Iutaia la, la muvikalane'i aloxo 'o, "Ngalomu, maasi la eni ano'u uuatu noxinge, mo sou ngingi ngalavusou lexe eni axalisou susu vile noxou uasi." ⁵ No mine Iesu muuatu la mutaanu savovolu e ane'i mipalipaxoxonu no kisou mo tokolomo malivololoonu vile veveeni. Iesu muuatu mukalu la Pilato muvikalane'i aloxo 'o, "Anu itema ano 'o." ⁶ Ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ilo'a ta mitema sou isaxala'u tani tila noxou Lataua mimaisou Iesu la alaxu vilesisi, mi'ava aloxo 'o, "Nalilixu! Nalilixu!" Ia Pilato muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi minge ngano'u mo ngalilixu. Xo eni axalisou susu vile noxou uasi." ⁷ Ane'i miavuti la mivikalanu la aloxo 'o, "Nexi lapuloto noxixe a muxolu. No anu lapuloto ne, la Anu usoli. Xo Anu muvikala lexe Anu Lataua 'Olu." ⁸ Pilato mulomu aloxo ne la mu'ume misevile. ⁹ *La anu mulivu mulai no nano no taasou la, la mutali'isou Iesu aloxo 'o, "Nini mene ne'ei?" Ia Iesu ukolinu vile uasi. ¹⁰ Pilato muvikalanu la aloxo 'o, "Nini namasaxa lexe navikalaleli uasi? Nalavusou lexe eni xavi umomomo sou alulusine mo alilixene no ovu valautu uasi?" ¹¹ *Iesu mukolinu aloxo 'o, "Lataua uvikala laixe lexe nini na'oxonu aloxo ne uasi, la umomomo sou nini na'oxonu mii vile noxilo uasi. La sou anu ane mu'italoleli no avone 'o ne, anu mu'oxonu susu tatila manina." ¹² *No anu vaivaikala noxou Iesu ne, la Pilato ukakamuli vote'i sou lexe ululusou Iesu. Ia ta Iutaia mi'ava la aloxo 'o, "Lexe nini nalulusou itema ulai, la nini navulu noxou Kaisari uasi. Itema ane anu molu uvikala lexe anu tatananu tuala vile, la anu uluau noxou Kaisari kalumo." ¹³ Pilato mulomu aloxo ne, la muno'u Iesu muuatu. Anu muuatu la muxolu no anu luu sou ulomusou vaivaikala. Ia tani sou ulomusou vaivaikala ne, ilemolu lexe Lavo'o Sou Vote'i. No anu vaikala noxi'a ta Alamu, la ilemolu lexe Gabata. ¹⁴ No voxo ane ne, la anu voxo sou ilalaxi la'ilali sou voxo tila noxi'a sou isosovosou voxo sou Lataua Iou Muvaxai'a. La anu aso mukulupa. Pilato muvikalane'i ta Iutaia la aloxo 'o, "Tatananu tuala noxinge ano 'o." ¹⁵ La ane'i mi'ava aloxo 'o la, "Naxexeenu mo ulai! Naxexeenu mo ulai! Mo nalilixu!" Pilato muavuti la mutali'isi'a la aloxo 'o, "Loxovaa eni alilixu tatananu tuala noxinge 'o?" Ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip milomu aloxo ne, la mikolinu aloxo 'o, "Nexi mexi tatananu tuala vile uasi. Kaisari anusisi."

* **19:2:** Luk 23:11   * **19:9:** Mat 27:12   * **19:11:** Ioa 10:18; Apo 2:23; Rom 13:1   * **19:12:** Luk 23:2; Apo 17:7

16 Mivivikala mukalu la Pilato muno'u Iesu sou mulai mu'italonu no avo'a ta mitema sou ilai ililixu no ovu valautu.

17 La sou ta mitema sou 'oto'oto mino'u Iesu mulai. Ane'i milai la milosou ovsou sou ililixu no anu, la molu mutavulenu. Anu mutavulenu mulai no xaleenu ane ilemolu lexe lia sou xavanane'i ta mitema. No anu vaikala Alamu, la ilemolu lexe Xoluxata. 18 Ane'i milai mixali la mililixu Iesu ilo'a ta mitema tamei no anu ovu valautu. Mililixu vile xalee levi xe vile xalee levi, ia Iesu mulili no nixi. 19 Pilato mupalusou vile noxi'a sou mukaukavunu vaikala aloxo 'o, "Iesu sie Nasaleti, anu tatananu tuala noxi'a ta Iutaia." La mulai mulilinu teitexi no ovu valautu. 20 Anu mukaukavunu la mukaukavunu no anu vaikala noxi'a ta Alamu xe ta Romu xe ta Xiliki. La ta Iutaia tavu'alo miitissou kaukavu ane ne, xo xaleenu ane mililixu Iesu no anu ne, muxolu 'alai no tuala ne Ielusalemu. 21 Ta tatilasi'a ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip ne Iutaia mila'u latala la milai mixali noxou Pilato. La mivikalanu aloxo 'o, "Nakaukavu lexe anu tatananu tuala noxi'a ta Iutaia uasi, ia nakaukavunu lexe anu molu muvikala lexe anu tatananu tuala noxi'a ta Iutaia." 22 Pilato mukoline'i aloxo 'o, "Mii ma'ia ane eni ekaukavunu, la eni ekaukavunu."

23 Ane'i ta mitema sou 'oto'oto mino'u Iesu la mililixu no ovu valautu. Mililixu mukalu la mivelunu tokolomou muxali tami'a, la sou vilevilesi momoxa'a. Ia siovesou tokolomou veveni ne muai. Anu siovesou ne molu teitexi mulai muxali no lia, ia isimesimenu uasi. Muxolu ovunusi. 24 *Ane'i miavuti la mivikalane'i ngato'o aloxo 'o, "Nenge'a takakanu uasi. Ta'oxonu vila'i vile sou talavusou lexe 'ena'ei noxinge uno'u." Ane'i mi'oxonu aloxo ne sou umomomo sou vaikala vile muai no nano no Lavuku Tavuna teinu uxali manina. Muvikala aloxo 'o, "Ane'i mivelunu tokolomoxenisi'a mo mi'oxonu vila'i vile sou siovxeni." 25 *Ane'i mi'oxo'oxonu miumiu aloxo ne, ia 'alai noxou Iesu mine mililixu ne la nenu ilee vimoe mo Malia ane Kilopa semau mo Malia sie Maxatalene a itutulu. 26 *Iesu mulili teitexi, ia iou mulu'e la mumaisie nenu ilou molomolou e Anu mumasaxau piena 'ole a itutulu. La muvikalane nenu aloxo 'o, "Sema 'o, 'iline ane." 27 Mo muvikalanu molomolou kalumo aloxo 'o, "Nenine ane." No voxo ane nesi la molomolou Iesu ne, muno'e mulailixe no taasou sou musaxila'e.

Iesu Anu Musoli

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 *Ili'i la Iesu mulavusou lexe Anu mukalusou mimii latala mukalu, la muvikala lexe, "Esoliu lexa." Muvikala aloxo ne sou kaukavu vile muai no nano no Lavuku Tavuna uxali manina. 29 *Ane'i milomousou Iesu muvikala aloxo ne, la mino'u kateni la mitaanu no nano no uaini sixula. Xo uaini vexasou vile mitau mu'ana'ana a mututulu ne. Uaini sixula mu'ana'ana no anu kateni mukalu, la mitotolenu no anu ovu vile avolu telexu. Ovu ne, ilemolu lexe Isopi. Mukalu la mitolosou mutelai noxou Iesu anaxu sou muixeu. 30 Anu muixeu mukalu, la muvikala aloxo 'o, "Mukalu." Muvikala aloxo ne mukalu, la mutangatulu sou mu'italonu uleenu mulai noxou Momu.

Itama sou 'Oto'oto Vile Noxi'a Mulaanu Lalumiso Muvaxa Noxou Iesu Vaimolu

31 *No voxo ane ne, la anu voxo sou ilalaxi la'ilali sou voxo tila noxi'a. Ia loxo ne'ie la anu voxo tavuna iouvilemo ne uxali. La sou ta tatilasi'a ta Iutaia milai mivikalanu Pilato lexe ilai ixoxolasou tava'a mo ino'u vasime'a ilu'e mo i'asixa'a lumamo. Xo imasaxa lexe vasime'a ulili no ovu valautu no

voxo tavuna uasi. ³² La sou ta mitema sou 'oto'oto milai mixoxolasou tava'u itema ane mililixu tei. Mukalu la sou mixoxolasou tava'u menexu la. Ane'i ane mililixa'a ilo'a Iesu miki. ³³ Ane'i mixoxolasou tava'a ilou mukalu, ia mine'e sou lexe ixoxolasou Iesu tava'u la ua. Xo ane'i mimaixou lexe Anu musoli. ³⁴ Ia vile noxi'a ta mitema sou 'oto'oto mulaanu lalumiso movaxa noxou Iesu vaimolu, la sialuxu ilou lexaxu munixi alaxu vilesisi. ³⁵ *Itema ane mumaisou mimii e mi'oxonu noxou Iesu, la anu muvikala lamana no anu. Anu vaikala noxou ne manina. Anu mulavusou lexe anu uvikala manina no anu mii ma'ia ane anu mumaisou, mo sou ngingi ngamulaxu tangengi noxou. ³⁶ *Ixoxolasou Iesu tava'u uasi. Xo kaukavu vile muai no Lavuku Tavuna teinu uxali manina. Muvikala aloxo 'o, "Umomomo sou ixola'u xinu vile uasi." ³⁷ *Mo kaukavu vile la muvikala aloxo 'o, "Ane'i iei'i ulai noxou ane mito'omolu."

*Ane'i Mimulaxu Iesu Vasimolu no Nano no 'a Lulu Vile Alavua
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)*

³⁸ Ioxe Iosepu sie Alimatia, anu molomolou Iesu vile. Ia anu upala'alixu noxi'a ta tatilasi'a ta Iutaia lexe anu molomolou uasi. Xo mu'ume'a. Io, anu mulutu la mulai noxou Pilato sou mutali'isouxu Iesu vasimolu. La Pilato muvikalanu laixe lexe anu ulai uno'u. La sou anu mulai mulu'enu Iesu vasimolu mukalu la muno'u sou mula'ilixu. ³⁹ *Ia Nikodimo anu itema e mune'e noxou Iesu tei no 'olovoxo, anu mune'e kalumo. Mune'e la muno'u mii vile tuma'u lailaixe. Mii ane ne, anu mupitanu ilou lamalasilie tuma'u lailaixe xe aloe, la tu'umaxu muxali loxo Kilo Gramu mavulovexa tatalu. ⁴⁰ Ane'i ilou mino'u Iesu vasimolu, la mimulaxu mii tuma'u lailaixe ne vaxa no vasimolu. Ilou mimulaxu mukalu, la mikuponu no anu lavalava. Ane'i mimulinu loxo ane'i ta Iutaia i'oxonu noxi'a ta mitema isoisoli. ⁴¹ No xaleenu ane mililixu Iesu, la xai oiixu seville a muxolu ne. Ia no nano no xai oiixu ne, la mi'asou lulu vile alavua a muxolu ne. Ia i'asixu evile no anu uao. ⁴² No voxo ane ne, la ane'i ta Iutaia ilalaxiinu la'ilali sou voxo tila. La sou ane'i ilou mino'u Iesu vasimolu ne, la milai mi'asixu no lulu ane ne. Xo anu lulu ne, muxolu 'alai sesi.

20

*Iesu Anu Mumauli
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ Voxo vile ili'i no anu Voxo Tavuna, la Malia sie Maxatalene mi'emo no sivosivo sou milai no lulusou Iesu. Milutu xe milai mixali la mimaixou lavo'o e mitatusou aitenga no anu ne, mixexeenu. ² Mimaixou aloxo ne, la miiave milivu milai noxi'a Saimoni Pita ilou molomolo ane Iesu mumasaxau piena. La mivikalane'i aloxo 'o, "Mo se'i mino'u Tila vasimolu. Ia nexi talavusou lexe mimulaxu vasimolu ne'ei uasi." ³ Ane'i milomusou aloxo ne, la miiave milai no lulu. ⁴ Ane'i ilou miiave milai, la molomolo ane vile muaulixu Pita, la muxali no lulu tei. ⁵ Anu mulai muxali, la mutulu no aitengasi, ia muia'ili mu'unalai. Iou mu'unalai la mumaisou lavalavasi a muai. Ia anu u'unalai uasi. ⁶ Ia Saimoni Pita muli'i xe mune'e muxali la mu'unalai no nano avile. ⁷ La mumaisou lavalava a muai. Mo mumaisou lavalava vile la ane ane'i miisinu kisou no anu ne, mupipinu la mumulaxu va'axu no anu lavalava ane se'i 'ole. ⁸ Pita mu'unalai mukalu, la sou molomolo ane muxali no lulu tei 'ole, mumulinu sou mu'unalai. Anu mu'unalai xe mumaisou mimii ne, la mumulaxu tanu. ⁹ *Ane'i ilou

* 19:35: Ioa 21:24   * 19:36: Mul 12:46; Iti 9:12; Lex 34:20   * 19:37: Sek 12:10; Pal 1:7

* 19:39: Ioa 3:1-2   * 20:9: Apo 2:24-32; 1Ko 15:4

mimaisou mimii ane ne, ia ane'i ilou ilavusou vaivaikala muai no nano no Lavuku Tavuna teinu lexe Iesu usoli xe utulu uasi. ¹⁰ Ilou mimaisou mukalu, la milivu no tani.

*Iesu Muxali Noxie Malia sie Maxatalene
(Mak 16:9-11)*

¹¹ Ia ane Malia mitulu mitatama no lulu pa'umolu ne. Ane mitulu mitatama ne, ia miia'i'ili mu'unalai no lulu. ¹² La mimaisi'a ta angelo tamei mitokolomoxu mii kea mukalusi. Vile muxolu no kisou xe vile muxolu no tava'u. ¹³ Ane'i ilou mimaisie la mitali'isie aloxo 'o, "Sema 'o, natatamasou ma'i?" Ane mikoline'i ilou aloxo 'o, "Mo se'i mino'u Tila noxilo vasimolu milailixu. Ia eni alavusou lexe ane'i mimulaxu ne'ei uasi." ¹⁴ ✧ Ane mivikala mukalu, ia iei muxiu la mimaisou Iesu a ututulu. Ia ane ilavusou lexe anu Iesu uasi. ¹⁵ Iesu mumaisie la muvikalane aloxo 'o, "Sema 'o. Natatamasou ma'i? Nini nakakamuli 'ena'ei?" Ane mimaisou Iesu la mikalavoi lexe Anu itema sou usaxila'u xalee lia ane ne. La mivikalane aloxo 'o, "Tila, lexe nini neno'u vasimolu nelailixu, la navikalaleli lexe nini nemulaxu 'ava? Mo sou eni alai la ano'u." ¹⁶ La Iesu muvikalane aloxo 'o, "Malia." La ane iei muxiu mulai noxou, la mivikalane no anu vaikala Alam aloxo 'o, "Raboni. (Laaxu lexe tisa.)" ¹⁷ ✧ Iesu muvikalane aloxo 'o, "Natetelisilo mamu. Xo eni alivu alai noxou Mamilo uao. Ia nalivu nalai mo navikalane'i 'ta vivilo lexe eni alivu ulai noxou Mamilo, anu Lataua noxilo mo ane'i Mami'a mo Lataua noxi'a kalumo." ¹⁸ Malia sie Maxatalene milai la mia'alo'i'a ta molomolou aloxo 'o, "Eni emaisou Tila. Mo Anu muvikalaleli lexe eni ane'e aa'alomengi."

*Iesu Muxali Noxi'a ta Molomolo Noxou
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

¹⁹ No 'olo'olovoxo no voxo ane ne, la ta molomolou Iesu mipita no tani vile. Ia mitatusou aitenga mukalusi, xo mi'ume'a ta tatilasi'a noxi'a ta Iutaia. La Iesu mune'e mutulu no taiine'i la muvikalane'i aloxo 'o, "Opo se'isisi uxolu noxinge." ²⁰ ✧ Anu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la mulosieixa'a avolu ilou vaimolu. Ane'i mimaisou Tila noxi'a aloxo ne, la mi'osa manina. ²¹ Anu muvikalane'i la aloxo 'o, "Opo se'isisi uxolu noxinge! Aloxo Mamilo mupalusilo ene'e, eni apalusinge ngalai kalumo." ²² Muvikala aloxo ne mukalu, la mutauunu tauuxu mulai noxi'a. La muvikalane'i aloxo 'o, "Ngano'u Uleenu Tavuna. ²³ ✧ Lexe ngingi ngaxiunu tumalingeu 'ili'ilixu masumasua itema vile u'oxonu, la eni kalumo axiunu tumalilou. Ia lexe ngingi ngaxiunu tumalingeu uasi, la eni kalumo axiunu tumalilou uasi."

Iesu Muxali Noxou Tomasi

²⁴ No mine Iesu mune'e muxali noxi'a ne, la Tomasi ualasu vile lexe Didimasi anu ilo'a ixolu uasi. Anu vile noxi'a ane'i ta molomolou mavulovexa mulelia tamei. ²⁵ Anu muxali la ane'i mivikalane lexe nexi temaisou Tila. Ia anu muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, "Manina lexe eni amaisou lalili tanixu no avolu mo akelelixu avolo simisou no lalili tanixu mo akelelixu avolo no vainu, la sou eni amulaxu taleli noxou."

²⁶ Voxo muxatele tamei mukalu, la ane'i ta molomolou mipita no tani la. No voxo ane ne, la anu Tomasi ilo'a. Ane'i mitatusou aitenga, ia Iesu mune'e la mutulu no taiine'i la muvikalane'i aloxo 'o, "Opo se'isisi uxolu noxinge!"

²⁷ Anu muavuti la muvikalane Tomasi aloxo 'o, "Namulaxu avone simisou une'e 'o. Mo namaisou avolo. Mo namexiinu avone une'e mo namulaxu

✧ 20:14: Luk 24:16; Ioa 21:4 ✧ 20:17: Rom 8:29; Eva 2:11-12 ✧ 20:20: Ioa 16:22; 1Ioa 1:1

✧ 20:23: Mat 16:19

no vaileli. Xavutalameni ukalipala mamu. Namulaxu tanenisi.” ²⁸ Iesu muvikalanu aloxo ne, la Tomasi muvikalanu aloxo 'o, “Nini Tila noxilo mo nini Lataua noxilo.” ²⁹ ✧La Iesu mukolinu aloxo 'o, “Tava'u xo nini nemaisilo, la sou nini nemulaxu taneni? Ane'i ane imaisilo uasi, ia imulaxu tane'i noxilo, la Lataua ulaxu'a.”

Laaxu Lavuku Ano 'o

³⁰ Iesu mu'oxonu sosovo tavu'alo misevile no iei ta molomolou. Ia eni akaukavunu ukalusi uasi. ³¹ ✧Eni ekaukavunu a'alo ane 'o sou lexe ngingi ngaitisou la ngamulaxu tangengi lexe Iesu anu Kalisito, Lataua 'Olu mo ngamulaxu tangengi noxou la ngingi ngano'u maui ane kaluxu uasi.

21

Iesu Muxali Noxi'a ta Molomolo Noxou Muxatele Tamei

¹ Ioxe, ili'i la Iesu mulai muxali noxi'a ta molomolou la no kupa ne Tiberia pa'umolu. A'alosou ne aloxo 'o. ² No mine Iesu mulai muxali noxi'a la, la ta molomolou se'i mixolu mipita. Ualualasi'a aloxo 'o. Saimoni Pita mo Tomasi ualaxou vile lexe Didimasi mo Natanaeli tualasou ne Kana no xalee lia tila ne Xalilaia mo Sebedaiu ta 'olu ilo'a ta molomolou tamei. ³ ✧Saimoni Pita muavuti la muvikalane'i aloxo 'o, “Eni alai mo alapu sinana.” La ane'i muvikalane'i aloxo 'o, “Nenge nenge'a.” La sou ane'i miatuatuatulai sou mitelo no anu uaxa. Ia no 'olovoxo veveni ne, la ane'i ilapuunu sinana vile uasi. ⁴ No kakau manina, la Iesu mutulu no tasi'i. Ia ta molomolou itongonu lexe Anu Iesu uasi. ⁵ Anu muavuti la mu'ava mulai noxi'a aloxo 'o, “Ta molomolo! Ngelapu sinana se'i?” La ane'i mikolinu lexe, “Uasi Nexi matalanexe.” ⁶ La Anu muvikalane'i la aloxo 'o, “Ngaleanu kaengenge ulai no uaxa pa'umolu no xalee tema, la sou ngingi ngalapu se'i.” Ane'i mimulinu vaikala noxou aloxo ne, la mino'a ta sinana tavu'alo. La umomomo sou ilapuune'i itelo uasi. ⁷ ✧La sou molomolo ane Iesu mumasaxau musuku, muvikalane'i aloxo 'o, “Anu Tila ane!” Saimoni Pita mulomusou aloxo ne, la alaxu vilesisi xo anu utokolomo laixe uasi la anu musakiinu tokolomou laixe, la sou muili'e mulu'elai no lexa. ⁸ Ia ta molomolou ane mixolu no uaxa ne, milapunu uaxa ilou kae ane ta sinana mi'una mi'ana'ana no anu 'ole. Ane'i milapuunu sou ilai no tasi'i. Xo tasi'i ne no paxa uasi. Mumomomo loxo Mita itemaxu ta'uvesi. ⁹ Milai mixali no tasi'i la mimaisou Iesu uxuxutuxa'a sinana ilou veleti no navu. ¹⁰ Ane'i milai mixali mukalu, la Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Ngamolo sinana se'i ngelapunu ne une'e.” ¹¹ ✧Saimoni Pita mutelai no uaxa la mulapunu kae mulai no tasi'i. Ta sinana tatila tavu'alo mi'una no kae. Itiitisi'a mumomomo loxo itemaxu ta'uve mo mavulovexa ta'uve mo tatalu (153), ia kae ukakaa uasi. ¹² Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Ngane'e mo nga'ani.” Ane'i mine'e la evile utali'isou lexe nini 'ena'ei uasi. Xo ane'i milavusou lexe Anu Tila. ¹³ Iesu mune'e la muvelunu sinana ilou veleti mulai noxi'a. ¹⁴ ✧Anu musoli xe mutulu, ia ili'i la Anu mupala'a noxi'a ta molomolou alaxu tatalusou ano.

Iesu Muvikalane'i Pita Lexe Ua'ane'i ta Sipsip Noxou

¹⁵ Ane'i mi'ani mukalu, la Iesu mutali'isou Saimoni Pita aloxo 'o, “Saimoni, Ioanesi 'olu. Loxovaa nini nemasaxallo, la masaxa noxine mutila noxi'a ane'i ane 'o?” La anu Pita mukolinu aloxo 'o, “Ani. Tila, nini nelavusou lexe eni emasaxaine.” La Iesu muvikalane'i aloxo 'o, “Na'a'ane'i

✧ 20:29: 1Pi 1:8 ✧ 20:31: Ioa 3:15; Rom 1:17; 1Ioa 5:13 ✧ 21:3: Luk 5:4-7 ✧ 21:7: Mat 14:29; Ioa 13:23 ✧ 21:11: Luk 5:6 ✧ 21:14: Ioa 20:19, 26

ta sipsipxeni ta 'ili'a.” ¹⁶ ✧ Iesu mutali'isou la aloxo 'o, “Saimoni, Ioanesi 'olu. Loxovaa nini nemasaxailo?” La anu mukolinu aloxo 'o, “Ani. Tila, nini nelavusou lexe eni emasaxaine.” La Iesu muvikalanu la aloxo 'o, “Nasaxila'a ta sipsipxeni.” ¹⁷ Iesu mutali'isou Pita alaxu tatalusou la aloxo 'o, “Saimoni, Ioanesi 'olu. Loxovaa nini nemasaxailo?” Ia Pita opoonu tu'umaxu xo Iesu mutali'isou alaxu tatalu lexe, “Loxovaa nini nemasaxailo?” La sou Pita mukolinu aloxo 'o, “Tila, nini nelavusou mimii latala mukalu. Nelavusou lexe eni emasaxaine.” La Iesu muvikalanu aloxo 'o, “Nini na'a'ane'i ta sipsipxeni. ¹⁸ Eni avikalaneni manina musuku. No mine nini namaulu la natokolomo no anu masaxa noxine mo nalai ne'ei no anu masaxa noxine. Ia no mine nini naaululu, la natolosou avone la evile utokolomoneni mo uulaxuneni ulailixene no xalee ane nini namasaxa nalai no anu uasi.” ¹⁹ ✧ Iesu muvikala aloxo ne sou Pita usoli a loxovaa la u'itinu Lataua ualasu no anu. Anu muvikalanu aloxo ne mukalu, la muvikalanu lexe, “Namulileli!”

Vaikala Noxou Vile Noxi'a ta Molomolo Noxou Ane Anu Mumasaxau Musuku

²⁰ ✧ Pita iou muxiu la mumaisou molomolo ane Iesu mumasaxau mumuline'i. Moosou e mi'ani'ani la muxoxolu 'alai no pa'umolu mo mutali'isou lexe, “Tila, 'ena'ei ane sou u'italoneni no avo'a ta mitema?” ²¹ Pita mumaisou la mutali'isou Iesu aloxo 'o, “Tila, loxovaa noxou?” ²² Iesu mukolinu aloxo 'o, “Lexe eni emasaxa lexe anu umauli ulai uxali no mine eni alivu ane'e, ia anu mii noxine uasi. Nini namulileli.” ²³ Iesu muvikala aloxo ne, la sou ta molomolou mikalavoi lexe molomolo ane ne usoli uasi. Ia Iesu uvikala aloxo ne uasi. Anu muvikala aloxo, “Lexe eni emasaxa lexe anu umauli ulai uxali no mine eni alivu ane'e, ia anu mii noxine uasi.”

²⁴ ✧ Molomolo ane nesi, ane anu muvikala lamana no anu mimii ane ne mo mukaukavunu. La nexi telavusou lexe vaikala noxou ne manina. ²⁵ ✧ Iesu mu'oxonu mimii tavu'alo misevile. Lexe ane'i kaukavunu a'alosou ukalusi, la male lia xalee ukalusi no lia 'o ne, u'ana'ana no anu lavuku e ane'i mikaukavunu, mo taiinu vile sou imulaxu lavuku vile no anu uasi.

A'ALO SOU XAIXAI NOXI'A TA APOSELI Vaikala lamana

Luka tei la mukaukavu lavuku vile ilemolu lexe a'alo laixe Luka mukaukavunu. Ia lavuku ane xaixai noxi'a ta aposeli 'o ne anu Luka mukaukavunu kalumo sou musolonu a'alo noxou. No anu lavuku ane 'o ne, mii tatila no nano no anu ane a'alosi'a ta molomolo noxou Iesu mi'oxonu tatei. Nenge tamisou lexe no anu xaviinu Uleenu Tavunasi la sou muulaxune'i ta aposeli sou mia'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito. Misoko ne Ielusalemu la milai no tuatuala no xalee lia tila ne Iutaia mo ne Samalia xe milai no xalexalee lia ukalusi. (1:8) Lavuku sou xaixai noxi'a ta aposeli ne mua'aloxu tava'u lalotu mine musoko no taine'i ta Iutaia la musuku mulai muxali tatila no xalexalee lialia mukalusi. Luka umasaxa lexe uvikalane'i ta mitema lamana lexe lalotu noxou Iesu ne muxali sou utaloxolixu saxisaxila'u noxi'a ta Romu e misaxila'a uasi. Mo muvikala lexe xaixai noxi'a ta mitema e mimuxaxu tane'i noxou Iesu xe milosou mauilixa'a la mimulinu Iesu ne, anu mumomomo sou vaikala noxou Lataua e musakiinu tatei noxi'a ta Isilaeli.

Lavuku ane 'o mua'aloxu xaixai noxi'a ta aposeli sou milai mia'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito mulai no aleale no xalexalee lia mose'i la xe misokou lalotu no tuatuala mose'i la. No nano no anu a'alo 'o la mivalavalanu muxali xulumuxu tatalu. (1) Vile, a'alosou Iesu mine mulivu mutelai teitexi no opo loxotolo xe lalotu ne Ielusalemu musoko no anu xaviinu Uleenu Tavuna. (2) A'alosou xaixai musuku mulai no xalexalee lialia tila ne Pilstia. (3) Xe tatalusou, la xaixai musuku mulai muxisa'i sou luaki tila ne Meditaliani la mulai muxali ne Romu.

Mii tatila manina no nano no anu xaixai noxi'a ta aposeli ane xaixai no anu Uleenu Tavuna. No voxo sou Pentikosi la Uleenu Tavuna mune'e mu'ana'analixa'a ta molomolo noxou Iesu ne Ielusalemu. Mo musolonu sou mulosi'a xavi mo muulaxune'i xe mu'oxonu pekia'a ta temanu lalotu ilo'a ta kisokisou no anu lalotu. No anu a'alo sou xaixai noxi'a ta aposeli 'o la mua'aloxu a'alo veveveni mose'i sou Iesu Kalisito ta aposeli mia'aloi'a ta mitema no anu. La sou no anu xavi no anu a'alo laixe ne, la nenge temaisou lexe ta mitema tavu'alo mimuxaxu tane'i noxou Iesu, la sou lalotu muleme muxali pekia'u.

No nano no anu a'alo noxou Luka 'o, la tamaisou a'alosou xaixai noxou Paulo sou mulai mua'aloxu a'alo laixe no tuatuala leviani. No nano no anu a'alosou Paulo ne, voxo leviani la anu uvikala lexe, "nexi." No anu vaikala mautunu se ne, la ta mitema sou lavulavu mose'i mi'oxo lexe Luka male ilou Paulo mixixao no voxo leviani, la sou no anu a'alo noxou la mu'oxo lexe, "nexi."

A'alo muai no nano aloxo 'o

Iesu mulalaxine'i ta molomolo noxou sou ilai ia'alo xe mulivu mulai teitexi no opo loxotolo 1:1-26

- a. Iesu ilo'a ta molomolo noxou misakii vaikala xe mupalusi'a 1:1-11
- b. Lakolisou Iudasi 1:12-26

Ta molomolo noxou Iesu misoko mia'alo ne Ielusalemu 2:1-8:3

Misolonu a'alo laixe mulai ne Iutaia xe ne Samalia 8:4-12:25

Paulo musokou xaixai noxou 13:1-28:31

- a. Paulo musokou muamua'i noxou 13:1-14:28
- b. Ta kisokisou no anu lalotu mipita mivivikala ne Ielusalemu 15:1-35
- c. Muamua'i noxou Paulo ta tameisou 15:36-18:22

d. Muamua'i noxou Paulo tatalusou 18:23-21:16

e. Misakisakinu Paulo ne Ielusalemu, la mulai ne Kaisalia xe mukalu la mulai ne Romu 21:17-28:31

Iesu Mutelai no Opo Loxotolo

¹ *Eni Luka akaukavu ulai noxine Teopilo aloxo 'o, a'alo ane tei ne sou mimii latala ane Iesu musoko sou mu'oxonu, mo mulosie'ixa'a ta mitema lavulavu no anu. ² *Mo mune'e mutalo no voxo ane Lataua muno'u mutelailixu teiteixi no opo loxotolo. Ia tei no mine Anu utelai uao, io no anu xavi noxou Uleenu Tavuna, la Anu mupela'a ta mitema sou xaixai noxou. Ane'i e Anu musosovosi'a sou xaixai lexe ane'i i'oxonu. ³ *Tei, la muxamuli navunavu tatila sou soli, xe ili'i la mumauli la. Xe no nano no anu voxo itemaxu tamei, la mupalapala'a noxi'a ta aposeli noxou ne sou mumaxa'u mo mu'oxonu mimii se'i sou ane'i ilavusou manina lexe Anu mumauli. Xe Anu muvikalane'i no anu saxisaxila'u noxou Lataua kalumo. ⁴ *No voxo vile ili'i no mine Iesu musoli xe mutulu la Anu ilo'a uao ixolu sou i'ani'ani o, la Anu muvikalane'i pekia'u aloxo 'o, "Mamu sou nga'umesou tuala ne Ielusalemu, ia ngaxoxolu ne mo ngaxomaiou Uleenu Tavuna ane Mamilo muvikala lexe ulosinge loxo ngingi ngelomusou eni evikalangengi no anu. ⁵ *Ioanesi mu'ulosi'a ta mitema no anu lexa, ia maxuveeni uasi, la ngingi nga'ulo no anu Uleenu Tavuna."

⁶ *Ioxe, no mine ane'i mixolu mipita, la mitali'isou Iesu aloxo 'o, "Tilasixe, loxovaa vaimomo 'o sou nini nasu'ulinexi ta Isilaeli sou talivunoxu tulasixe mo mexe tasaxila'u?"

⁷ *La Anu mukoline'i aloxo 'o, "Voxo sou ngalivunoxu tualasinge ne, Mamilo molu musosovosou no anu masaxa noxou, ia anu mii sou ngingi ngalavusou no anu uasi. ⁸ *Ia, ili'i no mine ngano'u xaviinu Uleenu Tavuna xe ulu'e uxolu noxinge, la sou ngingi ngaa'aloxu ulasilu ne Ielusalemu no no xalee lia tila ne Iutaia mo Samalia ukalusi xe ulai uxali no xalexalee lia ukalusi."

⁹ Anu muvikalane'i aloxo ne mukalu, la ane'i uao itutulu imamaisou sio, io Lataua muno'u mutelailixu teiteixi la tamuxala mutaluxu mole ane'i imaisou la uasi.

¹⁰ No mine ane'i uao itutulu sou iutitiu no mine mutelai, io alaxu vilesisi 'o, la ta mitema ta tamei tokolomoxa'a keakea mixali mitulu no pa'ume'a.

¹¹ *La ilou mivikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sie Xalilaia, tava'u loxovaa la sou ngatulu ngamamalei utelagai no loxotolo loxo ne? Iesu e Lataua muxexeenu noxinge sou mulaixu teitexi no opo loxotolo ne, Anu ulai la ulivu une'e iouvilesisi aloxo ngingi ngetulu ngemaisou mutelai ne."

Mateasi Muno'u Tanixu Iudasi

¹² *Iesu mutelai mukalu, la ane'i me'a no laxa'ilu vile ilemo lexe Olivu sou milivu milai ne Ielusalemu. Laxa'ilu ane ne, muxolu 'alasi ne Ielusalemu. La umomomo sou imuamua'i sou ilai ilotu no voxo tavuna.* ¹³ *No mine ane'i mi'unalai no tuala tila mukalu, la mitelai no tani kaveutuxu vile muxolu teitexi e ane'i ixoxolu no anu. Ane'i e ixoxolu ne, ualaulasi'a aloxo 'o. Vile noxi'a ane Pita, xe tameisi'a ane Ioanesi, xe tatalusi'a ane Iakovo. Xe se'i noxi'a ane Andeleasi mo Pilipi mo Tomasi mo Vatolomaio mo Mataio mo Iakovo ane Alipaio 'olu mo Saimoni anu itema vile noxi'a ta

* 1:1: Luk 1:3   * 1:2: Mak 16:19; Luk 24:49-51   * 1:3: Luk 24:36-49; Apo 10:41   * 1:4: Luk 24:49; Ioa 14:16-17; Apo 2:33   * 1:5: Mat 3:11   * 1:6: Luk 24:21   * 1:7: Mak 13:32   * 1:8: Mat 28:19; Luk 24:48   * 1:11: Mat 26:64; Luk 21:27   * 1:12: Luk 24:50-53   * 1:12: Anu umomomo loxo 1Km.   * 1:13: Mat 10:2-4

mitema ane imasaxa lexe ane'i me'a isaxila'u tualasi'a, xe Iudasi e Iakovo vile la 'olu. ¹⁴ Ane'i opone'i vilesisi sou ikilaka pekia'u ulai noxou Lataua utotomu. La ta sema mose'i ilo'a Malia e Iesu nenu mo ta vimovimou mipita noxi'a kalumo sou mikilaka.

¹⁵ Ili'i no mine ane'i ta mitema sou imuxamuxaxu tane'i noxou Iesu mipita, la ititisi'a mumomomo loxo itemaxu muxatele vile (120). La Pita mutulu no taine'i sou muvikala aloxo 'o, ¹⁶ ✧“Ngingi ta vivilo 'o, tatei la Uleenu Tavuna muxolu noxou Deviti la Anu mu'oxonu sou mulemolu vaikala vile sou Iudasi e anu muulaxune'i ta mitema e mitetelisu Iesu. Mo vaikala muai no Lavuku Tavuna teinu ne, anu a muxali manina 'o. ¹⁷ Iudasi ne, anu itema vile e nenge nenge'a texolu mo texaxai tepita.

¹⁸ ✧Ia ta mitema milosou lamoli loxo lakolisou 'ilixu vile masua e anu mu'oxo noxou Iesu, la sou anu mulotonu lia vile no anu. Ia ili'i, la anu mulapau no anu lia ane ne la opoonu mupau la tamusinu mulaalaa. ¹⁹ Anu musoli aloxo ne, la ta mitema mukalusi ne Ielusalemu milomusou a'alosou la milemolu lia ane ne ualaso lexe Akeludama no anu vaikala noxi'a ne laaxu lexe lia e sialu munixisou.”

²⁰ ✧La Pita muvikala aloxo 'o, “Mimii muxali noxou Iudasi aloxo ne, xo mikaukavunu muai no anu Lavuku sou Lexe aloxo 'o, ‘Tanixu uxolu vitanisi mo itema vile uxolu no anu mamu.’

Xe no anu vaikala vile la, la muvikala aloxo 'o, ‘Itema vile uno'u tanixu no anu xaixai sou uulaxunu ane ne o.’

²¹ Anu aloxo ne, la sou nenge tasosovosou itema vile no nixi noxinge e nenge nenge'a Tila Iesu texoxolu mutotomu, ²² ✧musoko no mine Ioanesi mu'ulosou mo mune'e mutalo no mine Lataua muno'u Iesu mo mu'umesinge mulai teiteixi. Itema ane ne sou nenge nenge'a taa'aloxu a'alosou soli mo tulu noxou Iesu.”

²³ Pita muvikala aloxo ne mukalu, la ane'i mileme'a ta mitema ta tamei sou iua'uli sou vile uno'u tanixu Iudasi. Vile ualaso lexe Iosepu e ilemo lexe Valusavasi mo ualaso vile la lexe Iusuto, xe tameisou ualaso lexe Mateasi. ²⁴ Mukalu, la ane'i mixolu sou mikilaka aloxo 'o, “Tilasixe, nini nelavusou xavutalamexi mukalusi, la sou nini nalosixixu itema 'ena'ei noxi'a ane'i tamei 'o ²⁵ sou uxali aposeli noxou Iesu mo uno'u tanixu Iudasi. Xo anu mu'umesou xaixai noxou mulai no tualasou sou uno'u navunavu no anu 'ilixu ane anu mu'oxonu.” ²⁶ Ioxe, ane'i miavuti, la mi'oxonu vila'i vile sou lexe isosovosou vile noxi'a ilou. La sosovo noxi'a ne, mu'isalili noxou Mateasi. La sou ane'i mimuxaxu loxo anu vile noxi'a ane'i ta aposeli noxou Iesu mavulovexa mo mulu'e no lia vile.

2

Uleenu Tavuna Mulu'e

¹ ✧No anu voxo e ilemolu lexe Pentikosi* muxali, la ane'i muka-lusi ne mipita no tani vile. ² Xe alaxu vilesisi 'o, la milomusou mii vile luluxu loxo atume toxoxa'a molu no opo loxotolo mulu'e mu'ana'ana no tani e ane'i mixolu no anu ne. ³ ✧Xe mimalei loxo 'o, la mimaisou mii vile loxo navu lamixu loxo itema lexe mulapau mulu'e muxolu no kisi'a momoxa'a ta mitema ne mukalusi. ⁴ La ane'i mi'ana'ana no anu Uleenu Tavuna mole ta mitema mukalusi ne misoko sou muvikala no anu vaivaikala iouiou. Xo Uleenu Tavuna muxolu noxi'a, la sou ane'i mimomomo sou mi'oxo aloxo ne.

✧ **1:16:** Lex 41:9 ✧ **1:18:** Mat 27:3-8 ✧ **1:20:** Lex 69:25; 109:8 ✧ **1:22:** Mak 1:9; 16:19; Ioa 15:27 ✧ **2:1:** Liv 23:15-21; Lap 16:9-11 * **2:1:** Naitisou Ualualala laalaxu no anu La' ilali sou Pentikosi. ✧ **2:3:** Mat 3:11

⁵ Ioxe, no voxo ane ne la ta Iutaia e ilavusou itaxaanu Lataua me'a no tuatuala mukalusi no lia 'o ne, mine'e mipita ne Ielusalemu. ⁶ Xe ane'i milomusou mii e luluxu ne, la ta mitema tavu'alo mukalusi mine'e mipita. Xo milomusou vaivaikalai'a vilevilesi noxi'a no mine ta mitema ne milelemolu no anaxa'a mu'isalili, la ane'i tane'i lili manina. ⁷ Ane'i mikuluke manina, la sou mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Ane'i ta mitema ane ane'i ivivikala 'o ne, ane'i sie Xalilaia mukalusi. ⁸ Ia loxovaa, la sou nenge ta mitema ukalusi 'o telomusou vaivaikalamenge mu'isalili ane'i ilelemolu 'o? ⁹ Nenge ta Palutoi mo ta Medoi mo ta Elamitai mo ne Mesopotamia mo ne Iutaia mo ne Kapadokia mo ne Pontasi mo ne Asia ¹⁰ mo ne Pulixia mo ne Pamfulia mo ne Aixiputo mo no xalee lia se'i no nano ne Livia e muxolu 'al'ai ne Kilene mo ane'i ane mixixaoxao me'a ne Romu, ¹¹ ia mose'i ane'i ane ta Iutaia xe mose'i ane'i ta mitema e imulimulinu lalotu noxi'a ta Iutaia, mo nenge ta Kureta ilo'a ta Alavia telomusi'a ane'i mia'aloxu xaixai toxoxa'a noxou Lataua no anu vaivaikalamenge mu'isalili." ¹² Ane'i milomusi'a aloxo ne, la mose'i mikuluke mo tane'i lili no anu, la sou ane'i mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Mii ane muxali vaimomo 'o, anu mii ma'ia manina?"

¹³ Xe mose'i miavuti, la mimolo-vila'isi'a la mivikala aloxo 'o, "Ane'i miixeu uaini tapiena musuku, la sou mixovulaulau aloxo ne."

Pita Mua'alo

¹⁴ Ane'i mivikala aloxo ne, la sou Pita ilo'a ane'i mavulovexa mo mulu'e no lia vile mitulu sou anu muvikala toxoxa'a mulai noxi'a ta mitema tavu'alo ne aloxo 'o, "Ngingi ta menexilo ta Iutaia mo ngingi ta mitema tavu'alo ane ngexolu no nano ne Ielusalemu 'o, ngingi ngamulaxu sangalinge laixe mo ngalomusou mii e eni alemolu noxinge 'o. ¹⁵ Ngingi ngevikala lexe ane'i ta mitema 'o miixeu lexa uaini tapiena musuku, la sou mixovulaulau 'o? Uasi manina. Anu a uao aso iou ta'uve mo muxatele tami'a no kakau 'osi! ¹⁶ Ia eni avikalangengi lexe mii ane muxali 'o ne, anu mii e itema sou palomatana ualasou lexe loeli mulemolu tatei, a muxali 'o.

¹⁷ *Anu muvikala aloxo 'o,

'Lataua muvikala aloxo 'o, no anu voxo kalukaluxusou,

la Eni anxihu Uleenu ulu'e noxi'a

ta mitema ukalusi mo ta 'ili'ili'a ukalusi sou ipalomatana.

Mo ta maulusi'a imaisou no ie'i tei mii loxo aipiepiena ane

Lataua u'oxonu ili'i xe ta aululusi'a imaisou mii ane ne no anu aipiepiena.

¹⁸ Mo no voxo ane ne, la Eni unixi'u Uleenu ulu'e noxi'a ta mulu xe ta sema sou xaixai noxilo sou ipalomatana.

¹⁹ Xe Eni amaxa'u mii sou ta mitema imaisou

la tane'i lili no anu teitexi no opo loxotolo xe sosovo iouiou no anu lia 'o

loxo sialuxa'a ta mitema unixi no anu 'oto'oto mo navu xe umuumu utomu tuatuala ukalusi.

²⁰ Xe aso ne, uxali isivoxo mo so'io ne uxali lauoinu loxo sialu tei io, ka sou voxo tatila noxou Tila e lamanaxu ane tu'utu'umaxu musuku mo ta mitema imama'u no anu ne, uxali.

²¹ Ia 'ei ane ukilaka no anu Tila ualasou, la Lataua upamaulinu.'

²² Ngingi ta mitema sie Isilaeli, ngalomusou vaikala ane eni elemolu 'o. Lataua mupelemasaxanu Iesu sie Naseleti ne sou mu'oxonu xaixai tatila ane ngemaisou la tangengililiu mo sosovo iouiou no nixi noxinge aloxo

ne la sou ngingi ngelavusou lexe Lataua molu mu'oxonu mii ane ne noxou Iesu. ²³ Lataua mu'italonu itema ane ne no avonge, la ngingi ngongi'a ta mitema ta masua ngelilixu mo ngevau musoli no ovu valautu. Mii ane muxali noxou ne, Lataua mumulinu xavutala noxou ane Anu molu muxavutala sou lexe u'oxonu mo mulavusou tei. ²⁴ Ia Lataua mutulusou no anu soli mo muxexeenu navunavu sou soli noxou, xo anu ne soli umomomo sou utetelisou uasi. ²⁵ *Aloxo ne, la sou Deviti muvikalasou aloxo 'o, 'Eni† amaisou Tila uxolu 'alai utotomu noxilo.

Xo Anu muxolu no avolo tema,
la sou mii vile u'oxoleli a'ume mo a'olo'olo uasi.

²⁶ Aloxo ne, la sou opoleli laixe mo a'osa ulai noxou Tila.

Xe eni axolu la aloopala no anu mii ane laixe.

²⁷ xo nini namomomo sou ieni uvaxa'ilosi
sou alai no lulusi'a ta mitema ane misoisoli uasi
mo nini umomomo sou ieni uvaxa'u itema ane nini nesosovosou
lexe nini na'anini ne u'ui no lulu uasi.

²⁸ Ia nini nelosielixu vote'i sou mauili
mo nini na'ana'ananixilo no anu 'osa no ieni.'

²⁹ *Ta vivilo, eni emomomo sou avikalangengi maninasou lexe 'ilusununenge Deviti ne musoli mo mi'asixu, ia lousou ne muxolu tatei mo, mo mune'e muxali vaimomo 'o. ³⁰ *Ia Deviti ne, itema sou palomatana, la sou anu mulavusou lexe Lataua musakiinu vaikala noxou lexe manina teitexi sou usosovosou 'ilusunu vile uno'u tanixu mo uxali tatananu tuala.

³¹ *Xe mumaisou mii ane sou uxali ili'i, la anu mutotokalasou soli mo tulu noxou Kalisito lexe Lataua umalanixu ulai no lulusi'a ta mitema ane misoisoli uasi mo umalanixu vasimolu uai u'ui no lulu uasi. ³² Lataua mutulusou Iesu ne mo mumauili, la sou nexi latala mukalusi temaisou mii ane ne muxali manina. ³³ *Anu mutulu, la mutelai teitexi mo muxolu noxou Lataua no avolo tema. La Momu mulosou Uleenu Tavuna ane Anu musakii vaikalasou lexe ulosou. Mulosou mukalu, la sou anu Iesu munixiu mulu'e noxixe la sou ane vaimomo 'o ngingi ngemaisou mo ngelomusou ne. ³⁴ *Deviti ne utelai no opo loxotolo uasi, ia anu muvikalasi lexe, 'Tila muvikananu Tila noxilo aloxo 'o.

³⁵ Navaisa'ileli no avolo tema ulai utalo no anu voxo ane
sou eni amulaxa'a ta uluameni no tava'ine laaxu.'

³⁶ *Anu aloxo ne, la sou laixe lexe nenge ta Isilaeli ukalusi ne talavusou manina lexe Iesu e Lataua musosovosou lexe Anu Tila mo Kalisito ane, Anu ane ngingi ngelilixu no anu ovu valautu."

³⁷ Pita mua'alo aloxo ne mukalu xe ta mitema milomusou, la tane'i ialuxu manina. La sou ane'i mitali'isou Pita ilo'a ta aposeli mose'i ne aloxo 'o, "Ta vivixe, nexi ta'oxonu mii ma'ia?"

³⁸ Xe Pita muavuti la mukolinu tali'i noxi'a ne aloxo 'o, "Ngingi vilevilesi ngaxiu opongingi mo nga'ulo no anu ualasou Iesu Kalisito, mo sou Lataua ululusou susu noxinge, la ulosinge Uleenu Tavuna. ³⁹ *Mii ane ne, Lataua musakiinu vaikalasou lexe ulosinge ngongi'a ta 'ili'ilinge mo ta mitema ukalusi ane'i ane ixolu va'axu. Xo Tila Lataua noxinge u'avalai ane'ine noxou."

⁴⁰ Pita mupeletotosi'a pekia'u no anu vaikala piena mose'i la aloxo 'o, "Nga'umengengi noxi'a ta mitema ane 'ilixone'i masumasua manina vaimomo 'o." ⁴¹ *No voxo ane ne, la ane'i ane mino'u vaikala noxou

* 2:25: Lex 16:8-11 † 2:25: Pita mulemolu lexe "eni" ane Iesu mulemolu. * 2:29: 1Ta 2:10
* 2:30: 2Sa 7:12; Lex 89:3-4; 132:11 * 2:31: Lex 16:10 * 2:33: Apo 5:32; 7:55-56 * 2:34:
Lex 110:1 * 2:36: Apo 5:30-31 * 2:39: Ais 57:19 * 2:41: Apo 2:47; 4:4

la sou mi'ulo ne, ititisi'a muxali loxo itemaxu mavulovexa mavulovexa mo itemaxu mavulovexa ta'uve (3,000) mutelo no anu ititisi'a ane'i ane mimulinu Iesu tei.

Ta Mitema Mixolu Opon'e Vilesisi

⁴² ✨Ioxe, ane'i mixolu la ane'i xavine'i sou milomusou vaivaikala noxi'a ta aposeli noxou Iesu mo ipitapita utotomu sou ise'inu veleti sou i'ou xe ikikilaka ulai noxou Lataua. ⁴³ La ane'i tapiena vilevilesi ne, mimama'u xo imaxa'a lexe ane'i noxou Iesu ta aposeli noxou Iesu mi'oxonu mii ane ta mitema imaisou la tane'i liliou mo sosovo iouiu. ⁴⁴ ✨Xe ane'i latala ane imuxamuxaxu tane'i noxou Iesu ne opon'e'i vilesisi la iveluvelu mimii noxi'a ngatongato'o. ⁴⁵ Mose'i noxi'a mi'italonu lialiaxa'a mo mi'ami'a sou ta mitema ilotonu xe ino'u lamolisou, la ilosi'a ta mitema ane'i ane i'a mimii uasi. ⁴⁶ No voxovoxo utotomu ne, ane'i i'osa'osa sou ipitapita no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, mo ise'ise'i veleti no taataasi'a vilevilesi mo i'ani ipita no anu opo manina. ⁴⁷ ✨Mo i'itinu Lataua ualasou mo ta mitema ukalusi opon'e'i u'osasi'a kalumo. Xe Tila musukunu ititisi'a ane'i ane Lataua upamauline'i utetelo no voxovoxo.

3

Pita Mupamaulinu Itema Vile Tavatava'u Musoisoli

¹ Ioxe, no voxo vile no aso iou tatalu no 'olo'olovoxo, la Pita ilou Ioanesi mimuamua'i milai sou lexe ikilaka ulai noxou Lataua no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua loxo ane'i ilavusou i'oxo'oxonu. ² La ta mitema mitavulenu itema vile ne tava'u musoisoli lumamo no mine nenu mivo'onu mo. No voxo utotomu ne, ane'i ilavusou itavulenu itema ane ne sou ine'enu i'italonu no anu aitengaxu taasou lalotu tatila noxou Lataua vile ilemo lexe, "Aitenga Lailaixe" sou ulingalingau mimii noxi'a ta mitema ane i'una no nano no taasou lalotu tatila ane ne. ³ Anu muxolu xe mumaisi'a Pita ilou Ioanesi no mine sou lexe ilou i'una, la mulinga lamoli noxi'a ilou. ⁴ ✨Ia ane'i ilou mimatakisou itema ne. Xe Pita muavuti la muvikalalanu aloxo 'o, "Nini ieni une'e mo namaisixe." ⁵ Xe itema ne muavuti la mumatakisi'a ilou, xo muloopala lexe ane'i ilou ilosou mii vile loxo lamoli.

⁶ ✨Ia Pita muavuti la muvikalalanu aloxo 'o, "Eni xeni lamoli uasi. Ia mii ma'ia ane eni atetelisou 'o nesi a, eni emasaxa sou alosine. No anu xavi no ualasou Iesu Kalisito sie Nasaleti, la eni avikalaneni lexe natulu mo namuamua'i." ⁷ Muvikalalanu aloxo ne mukalu, la sou anu mutetelisou avolu tema, io musu'ulinu sou mutulusou. Xe alaxu vilesisi 'o, la tavatava'u ilou tava'u vo'uvo'uxu e musoisoli ne, muxali pekia'u. ⁸ La sou anu mupisikei sou mutulu xe mumuamua'i sou mumuline'i ilou mi'unalai no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. Anu mumuamua'i, la muili'eli'e xe mu'iti'itinu Lataua ualasou. ⁹ Xe ta mitema latala ne, mimaisou no mine mumuamua'i xe u'iti'itinu Lataua ualasou ne, ¹⁰ la ane'i mitongonusi lexe anu itema e muxoxolu sou mulingalinga no aitengaxu taasou lalotu tatila noxou Lataua vile e ilemo lexe, "Aitenga Lailaixe" ne, anu ane. Ane'i mimaisou mii ane ne muxali noxou ne, la ane'i mixavutala piena xe mikuluke manina no anu.

Pita Mua'alo Noxi'a ta Mitema La

¹¹ No mine itema sou lingalinga ne uvaitaone'i Pita ilou Ioanesi, la ta mitema latala ane mimaisou la mikuluke ne, miaveiave mine'e noxi'a no

tani tila noxou Lataua pa'umolu ilemo lexe, “Matavala noxou Solomoni.”
 12 Xe Pita mumaisi'a aloxo ne, la anu muvikalane'i aloxo 'o, “Ngingi ta mitema sie Isilaeli, loxovaa ane ngingi ngekuluke no anu mii ane muxali 'o? Mo loxovaa ane ngingi ngamatakisixe noxou 'o? Male, ngingi ngexavutala lexe nexi noxou mexi xavi tatila mo temulimulinu 'ili'ilixio ane Lataua mumasaxau, la sou nexi tepamaulinu itema 'o la anu a umuamua'i 'o? Uasi. 13 *Ia avikalangengi aloxo 'o. Lataua noxi'a Avalaamu ilou Aisaki mo Iakovo mo noxi'a ta 'ilu'ilusinenge ne, Anu mu'itinu itema sou xaixai noxou vitanisi e Iesu ne. Ngingi nge'italonu no avo'a ta mitema sou lexe ivau usoli la Pilato mumasaxa lexe ululusou, la ngingi ngexiu tumalingeu no iou. 14 Ngingi ngexiu tumalingeu itema ane mu'italonu maulixu noxou Lataua mo mu'oxonu 'ili'ilixio muisalili mukalusi, ia ngelinga noxou Pilato lexe anu ululusou itema ane muvau itema usoli ne une'e noxinge. 15 Ngingi ngevau itema ane sou ulosinge mauli ne musoli. Ia Lataua mutulusou no anu soli xe nexi noxou temaisou mii ane ne, la nexi taa'alomengi no anu. 16 Nexi noxou Ioanesi temulaxu tanexi no anu xavi no ualalousu Iesu, la sou itema ane ngingi ngemaisou mo ngelavusou ne anu muxali laixe aloxo ngingi ngemaisou. Iesu molu muavutinouxu tanexi sou temuxaxu noxou, la sou itema 'o mumauli.

17 *Ioxe, ta vivilo. Eni elavu lexe ngingi ngongi'a ta tatilasinge ngalavusou Iesu laixe uasi, la sou ngingi nge'oxonu 'ilixio ane ne noxou. 18 Ia Lataua mutotokalasou noxi'a ta mitema sou palomatana tatei mo lexe Kalisito ne uno'u navunavu. La sou mii ma'ia ane Anu mutotokalasou ne muxali manina loxo ngingi nge'oxonu 'ilixio masua noxou. 19 *La sou ngingi ngaxiu opongengi mo ngalivu ngalai noxou Lataua, mo sou Anu ululusou susu noxinge. 20 Lexe ngingi nga'oxo aloxo ne, la Tila ulosinge voxo sou ma'ila mo ngano'u xavi la upalusu Kalisito ane Anu musosovosou singe une'e. Itema ane ne, Anu Iesu. 21 Anu uxolu teitexi no opo loxotolo ne ulai utalo no voxo ane Lataua u'oxonu mimii ukalusi uxali alavua loxo Anu musakii vaikalasou tatei noxi'a ta mitema sou palomatana noxou. 22 *Xo tatei, la Mosesi muvikalalo aloxo 'o, ‘Tila anu Lataua noxinge usosovosou itema sou palomatana vile taingengi ne la aloxo Anu musosovosilo. Ngingi ngalomuxu vaivaikalau ukalusi. 23 Ia 'ena'ei ane umasaxa sou ulomuxu vaikalau uasi, la Lataua uxexeenu noxi'a ta mitema noxou mo ukalusu maulixu.’

24 Manina musuku lexe ta mitema sou palomatana ukalusi musoko noxou Samueli mune'e ne mitotokalasou voxovoxo 'o ne alaxu tavu'alo mukalu. 25 *Ngingi ne, ta 'ilu'ilusune'i ta mitema sou palomatana ilo'a ta mitema ane Lataua musakii vaikala tei noxi'a. La Lataua muvikalanu Avalaamu aloxo 'o, ‘Noxou 'ilusuneni vile, la eni aalusi'a ta mitema ukalusi no lialia 'o.’ 26 *Ioxe, la sou Lataua musosovosou itema sou xaixai noxou vitanisi sou mupalusou mune'e noxinge tei sou lexe ualusinge mo usu'ulingengi vilevilesi sou ngaxiu tumalingeu 'ili'ilixio masumasua noxinge.”

4

Pita Ilou Ioanesi Mitulu no Anu Vaivaikala Noxi'a ta Iutaia

1 Ane'i Pita ilou Ioanesi uao ivivikala noxi'a ta mitema sio, la ta aili'i ilo'a ta Sadokaio mo tila noxi'a ta mitema sou isaxila'u taasou lalotu tatila noxou Lataua mixali ne'e. 2 Xe ane'i la'iaxa'a manina xo ane'i ilou ilosie'ixa'a ta mitema mo ia'aloxu tulu noxou Iesu mo ivikala lexe ane'i ane isoisoli ne

* 3:13: Mul 3:6, 15; Luk 23:13-25; Apo 2:23 * 3:17: Luk 23:34; 1Ti 1:13 * 3:19: Apo 2:38

* 3:22: Lap 18:15, 18-19 * 3:25: Tav 22:18 * 3:26: Apo 13:46

ane'i kalumo itulu. ³ La ane'i mitetelisi'a ilou, sou mimulaxa'a no taasou navunavu xo 'olovoxo mukalu. Ane'i mixolu no nano ne 'olovoxo vile lololi. ⁴ *Ia ane'i tapiena ane milomusou vaivaikala noxi'a ilou ne mimulaxu tane'i noxou Iesu. La sou ititiisi'a ta mulu musuku mutelo loxo 5,000.

⁵ 'Olovoxo mukalu xe kakau, la ane'i ane ta Iutaia isaxila'a ta mitema ilo'a ta tatila sou tuala mo ta mitema sou lapuloto mipita ne Ielusalemu. ⁶ La kisi'a ta aili'i e ualason lexe Anasi ilo'a ta tema taasou ualasi'a lexe Kaiapasi mo Ioanesi mo Alekisanda ilo'a mose'i noxi'a mipita kalumo. ⁷ La mitulusi'a Pita ilou Ioanesi no talaxa'a sou mitali'isi'a ilou aloxo 'o, "No anu xavi anevaa ane ngingi ngongou ngepamaulinu itema 'o no anu? Mo 'ena'ei mupelemasaxangengi sou nge'oxo loxo ne?"

⁸ Xe Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxou Pita, la mukoline'i aloxo 'o, "Ngingi sou ngasaxila'a ta mitema mo ngingi ta tatila sou tuala! ⁹ Lexe ngingi nge'avalixe sou ngatali'isixe noxou vaimomo 'o sou 'ilixi laixe ane nexi noxou temaxa'u mulai noxou itema e tava'u musoisoli mo ngingi ngetali'isixe lexe anu mumauli a loxovaa, ¹⁰ *Ia ngingi mo ta mitema sie Isilaeli ukalusi ne ngalavusou mii ano 'o. Nexi tavikalangengi lexe itema ane ututulu no iengi 'o ne, anu mumauli no anu xavi noxou Iesu Kalisito sie Naseletisi ane ngingi ngevau musoli no anu ovu valautu ia Lataua mutulusou no anu soli. ¹¹ *Lavuku Tavuna teinu muvikalasou Iesu anu aloxo 'o, 'Anu lavo'o e ngingi ta mitema sou ngatulusou tani ngexexeenu musua, ia anu muxali lavo'o vile laixe manina sou utetelisuou tani.' ¹² *Nenge tamomomo sou taxalisou mauili noxou itema vile la uasi. Xo Lataua ulosinge uala vile la no lia 'o sou nenge tano'u mauili no anu uasi."

¹³ Ane'i mimaisi'a ilou lexe ane'i i'ume'a uasi xe ane'i milavusi'a ilou lexe ane'i ta mitema vitanisi mo i'a lavulavu uasi, la ane'i mikuluke manina ia mitongone'i lexe ane'i mixolu noxou Iesu tei. ¹⁴ Ia tava'u lexe ane'i mimaisou itema ane ilou mipamaulinu ne a ututulu no pa'ume'a ilou, la ane'i i'a vaikala vile sou ilemolu la uasi. ¹⁵ La sou ane'i ta mitema ne mivikalane'i ilou lexe ixexee mo ilai va'axu. Ane'i mixexene'i milai mukalu, io ane'i mixolu sou mivivikalane'i mo mitalitali'isi'a ngatongato'o aloxo 'o, ¹⁶ "Nenge ta'oxonu mii ma'ia noxi'a ta mitema tamei 'o? Xo ta mitema latala e ixoxolu ne Ielusalemu 'o ne, milavusou sosovo tatila ane ane'i ilou mi'oxonu mo umomomo sou nenge tasingisou uasi. ¹⁷ Ia nenge tavikalane'i ilou pekia'u lexe mamu sou ilou ia'aloXu Iesu ualason ne ia. Aloxo ne, la sou nenge tataluxu vote'isou a'alo ne mo mamu sou usuku ulai noxi'a ta mitema mose'i la."

¹⁸ *Mivivikala mukalu, la sou mi'avali'a ilou milivu mi'una la, sou mivikalane'i ilou pekia'u lexe mamu sou ane'i ivivikala mo ilosie'ixa'a ta mitema no anu xavi no 'a ualason Iesu. ¹⁹ *Ia Pita ilou Ioanesi mikoline'i aloxo 'o, "Ngingi menge ngaxavutala laixe lexe anu laixe no iou Lataua sou nexi talomuxu vaikalangengi? Uasi, nexi talomuxu vaikalau Lataua? ²⁰ Xo nexi umomomo sou tatomunu ananexe no anu mii ma'ia ane nexi temaisou mo telomusou ne uasi."

²¹ Mukalu, la ane'i mivikala pekia'u mose'i la noxi'a ilou, io sou malanixi'a ilou milai. Ane'i imomomo sou ixalisou vote'i vile la sou ilosi'a ilou navunavu no anu uasi, xo ta mitema latala mukalusi ne mi'iti'itinu Lataua ualason sou mii ane ane'i ilou mi'oxonu ne. ²² Itema ane ane'i ilou mimaxa'u sosovo sou mipamaulinu ne, tauu 'iexu muuaulixu tauu ie itemaxu tamei.

Ane'i Milinga Noxou Lataua

²³ Ane'i mimalanixi'a Pita ilou Ioanesi mukalu, la sou ane'i ilou milivu milai noxi'a ta menexi'a sou mia'aloXu vaivaikala latala e ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta tatila sou tuala milemolu. ²⁴ *Xe ane'i milomousou mukalu, la ane'i mipita sou milinga mulai noxou Lataua aloxo 'o, "Tila, nini nekoinu mimii tavu'alo mukalusi ane muxolu teitexi no loxotolo mo no lialia 'o xe no luaki kalumo. ²⁵ *Xe nini nevikala noxou itema sou xaixai noxine Deviti, 'ilusunexi tatei no anu Uleenu Tavuna, la anu muvikala lexe, 'Tava'u loxovaa, la sou ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne la'iaxa'a musuku

mo ane'i misakiinu vaikala sou lexe i'oto noxou Tila ia vaikala noxi'a ne vitanisi 'o?

²⁶ Mo ta tatananu tuatuala ilo'a ta tatila sou isaxila'a ta mitema milalaxii mo mipita sou lexe i'oto noxi'a Tila ilou Kalisito noxou.'

²⁷ *Vaivaikala ane ne, manina musuku. Xo Elodesi ilou Pontio Pilato ilo'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi mo ta Isilaeli no tuala tila ane 'o mipita sou mi'oto noxou itema malemalenga e Lataua na'u sou xaixai noxine vitanisi, ualason lexe Iesu e nini nesosovosou. ²⁸ *La ane'i mi'oxo mii ane ne aloxo nini nesakiinu xavutalamenti tatei mo nemasaxa lexe na'oxonu no 'a xavineni mo uxali. ²⁹ *Aloxo ne, la sou Tila nini naxavutala no anu 'ili'ilixo noxi'a ane ane'i i'oxonu sou nexi ta'ume no anu mo na'oxo pekia'inge nexi ta mitema sou xaixai noxine, mo sou nexi taa'aloXu vaikalamenti ia ta'ume uasi. ³⁰ Mo nini nalosixe xavi sou nexi tapamauline'i ta mitema no anu pipienaxa'a mo nexi ta'oxonu sosovo iouiou ilou mii ane ta mitema imaisou la tane'i liliou no 'a ualason Iesu, Anu itema malemalenga sou xaixai noxine."

³¹ Ane'i milinga aloxo ne mukalu, la tani ane ane'i mixolu mipita no anu ne, mukunikuni. Tani mukunikuni, la ane'i mi'ana'ana no anu Uleenu Tavuna, la sou ane'i mia'aloXu vaikala noxou Lataua, ia i'ume uasi.

Ta Mitema Noxou Lataua Misu'uline'i Ngatongato'o

³² *La sou ta mitema tavu'alo ne, mimulaxu tane'i noxou Iesu, mo opone'i ilou xavutalali'a ne muxali vilesisi. La vile noxi'a uvikala lexe mimii noxou ne anu anusisi na'u uasi. Ia ane'i ivelunu mimii'a ne noxi'a ngatongato'o.

³³ Xe ta aposeli ne, ane'i misolonu sou mia'alo xavine'i no anu soli mo tulu noxou Tila Iesu, la Lataua mualusi'a ane'i mukalusi mu'oki manina.

³⁴ *Itema vile loxo xou la'ilali mo lavuluti uasi uxolu no taiine'i ne uasi. Xo ane'i ane xa'a lia mo si'a tanitani mi'italonu sou ta mitema ilotonu une'e noxi'a, la ane'i mitavulenu lamoli ³⁵ mo milaixu mimulaxu no talaxa'a ta aposeli sou mivelunu noxi'a ta mitema ane'i ane loxo xa'a la'ilali mo i'a lavuluti uasi.

³⁶ Io itema vile no anu mata noxi'a ta Levi ne ualason lexe Iosepu sie Kipulosi. Ia ta aposeli ne, mimoxo'u ualason vile la lexe Valunavasi laaxu lexe itema vile sou xolixoli. ³⁷ Anu xaixu vile a muxolu, la anu mu'italonu noxi'a ta mitema sou milotonu. Xe muno'u lamolisou, la mune'enu mumulaxu no talaxa'a ta aposeli.

5

Ananiasi Ilee Semau Sapila

* 4:24: Mul 20:11; Nee 9:6; Lex 146:6 * 4:25: Lex 2:1-2 * 4:27: Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Apo 3:13 * 4:28: Apo 2:23 * 4:29: Ep 6:19 * 4:32: Apo 2:44 * 4:34: Apo 2:45

1 Ioxe, itema vile ualasu lexe Ananiasi muxolu no taine'i. Ia semau ne, ualasio lexe Sapila. Ane'i kalumo mi'italonu liaxa'a vile sou ta mitema milotonu. 2 *Ia anu mutalumeu lamolisou lia ne pa'usou lexe anu na'u. La semau kalumo ne, milavusou aloxo ne. Ia anu mune'enu lamoli pa'usousi sou mu'italonu no talaxa'a ta aposeli.

3 *La Pita mutali'isou aloxo 'o, "Ananiasi, loxovaa ane nini nemalanixu Satani sou musaxila'ine, la sou nini nekalavoinu Uleenu Tavuna mo netalumeu lamolisou liaxene pa'usou sou lexe na'a nini 'o? 4 Nini nelavu lexe ta mitema iloto liaxene uao, la liaxene ne nini na'aninisi. Xe ili'i no mine ta mitema milotonu mukalu xe neno'u lamolisou mukalu, la nini na'aninisi. Ia mii ma'ia mu'oxoneni, la sou ne'oxonu 'ilixu masua ane 'o? Nini ne'oxo loloxa'a ta mitema uasi, ia ne'oxo loloxu Lataua!"

5 Xe Ananiasi mulomusou aloxo ne, la anu mulapau mulu'esi mole musoli avile. Xe ta mitema milomusou a'alosou mii ane muxali noxou Ananiasi ne, la ane'i mukalusi mimama'u manina. 6 Musoli mukalu, la ta maulisi'a mine'e miluvonu vasimolu ka mitavulenu milaixu no ale sou mi'asixu.

7 Xe ili'i maxuveeni seville, la semau kalumo mine'e mi'una no tani ane ane'i mipita no anu ne. Ia ilavusou mii ma'ia ane muxali noxou mulue ne uasi. 8 La Pita mutali'isie aloxo 'o, "Navikalaleli. Lamolisou liangenge nongou mulumeni Ananiasi ne, anu ase 'osi?"

La ane mikolinu tali'i noxou aloxo 'o, "Ani, anu aloxo nesi."

9 La sou Pita muvikala aloxo 'o la, "Loxovaa ane ngingi nongou mulumeni ngepita xavutalamengi sou ngetovo Uleenu Tavuna noxou Tila 'o? Namalei, ta mitema ane mi'asixu mulumeni ane'i a ixali itulu no ale no aitenga ne, mo maasi 'o la ane'i itavulenei ilaixine no ale kalumo."

10 Pita muvikala aloxo ne mukalu, la sema ne misoli avile mole milapau milu'e no tava'u. Xe ta maulisi'a mi'una la mimaisie no mine misoli miai, la sou ane'i mitavulene milaixe no ale sou mi'asixe noxou mulue pa'umolu.

11 La ta mitema mukalusi noxou Lataua mo ane'i ane milomusou a'alosi'a ilou ne, mimama'u manina.

Ta Mitema Tavu'alo Mimauli

12 *Xe ta aposeli ne, miavuti la mi'oxonu sosovo iouiou mo mii ane ta mitema imaisou la tane'i liliou no taine'i ta mitema. Xe ane'i mukalusi ane mimulaxu tane'i noxou Iesu milavusou sou mine'e mipita no Matavala noxou Solomoni. 13 Ta mitema ane va'ava'axu ne mimaisi'a la mi'iti ualasi'asi, ia ine'e ipita noxi'a uasi xo ane'i mimama'u. 14 Io, ta mitema ta mulu xe ta sema tavu'alo ne mimulaxu tane'i noxou Tila mole 'iti'itisi'a ne musuku mutelai. 15 Ta mitema mimaisi'a ta aposeli mi'oxonu sosovo iouiou, la sou ta mitema mine'ene'i ane'i ane mipipiena sou misia'u luuluusi'a xe mo'emo'esi'a no vote'i pa'umolu no mine Pita umuamua'i uvaxa une'e no anu. Mo sou lexe Pita xalexu ulaisi'a se'i, la ane'i laixene'i. 16 Mo ta mitema tapiena kalumo me'a no tuatuala ane 'alai ne Ielusalemu ne mine'e. La mitavulene'i ane'i ane mipipiena ilo'a ane'i ane ta uleenu ta masumasua mi'oxo masuane'i ne, mine'ene'i la ane'i mipamuine'i mukalusi.

Ta Tatila sou Ivelunu Vaivaikala Mi'oxo Masuane'i ta Aposeli

17 Io kisi'a ta aili'i ilo'a ta menexu mukalusi ane'i ane muxolu no anu la'oluxa'a ta Sadokaio ne misangalakone'i manina, 18 la sou ane'i mitetelisi'a ta aposeli, mo mitatuxa'a no nano no taasou navunavu. 19 *Ia no anu 'olovoxo, la angelo noxou Tila mukisiinu aitengaxu taasou

navunavu, la mulalixa'a milai no ale, io muvikalalo aloxo 'o, ²⁰ "Ngalai, ngatulu no nano no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua, mo ngaa'aloi'a ta mitema no anu vaivaikala sou maui ane alavua 'o ukalusi."

²¹ Ia no mine lamana upau 'o, la ane'i mi'una no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua loxo milomusou angelo muvikalane'i, mo misokou sou milosi'a ta mitema lavulavu. Xe no mine kisi'a ta aili'i ilo'a ta menexu mixali, la ane'i mi'avali'a ta tatila sou itilovosou vaivaikala xe ta tatilasi'a ta Isilaeli mukalusi sou mine'e mipita, la mikalaa anaxa'ai'a ta aposeli no taasou navunavu, sou ino'a ta aposeli ine'e noxi'a. ²² Ia no mine ane'i mixali no anu taasou navunavu, la ta tatila sou xaixai noxi'a ne ixalisi'a ia ta aposeli ne ixolu uasi. La sou ane'i milivu milai sou mia'alo lexe, ²³ "Nexi temaisou taasou navunavu ne mitatusou laixe mo ta mitema sou isaxila'u ne mitulutulu no aitenga, ia no mine nexi tekisiinu aitenga, la taxalisou itema vile no nano uasi." ²⁴ Xe no mine milomusou a'alo aloxo ne, la tila noxi'a ta mitema sou isaxila'u taasou lalotu tatila noxou Lataua mo ta tatilasi'a ta aili'i ne tane'i lili xe mixavutala piena lexe mii ane ne muxali a loxovaa.

²⁵ La itema vile mune'e sou muvikalalo lexe, "Ngalomu, ta mitema ane ngingi ngetatuxa'a no taasou navunavu ne ane'i a itutululu no nano no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua mo a ilosi'a ta mitema lavulavu." ²⁶ Aloxo ne, la tila noxi'a ta mitema sou isaxila'u taasou lalotu tatila noxou Lataua ilo'a ta tatila sou xaixai noxou milai sou mine'ene'i ta aposeli. Ia ane'i i'oxo masuane'i uasi. Xo ane'i mi'ume lexe loxo 'o io ta mitema ive'a no anu lavo'o.

²⁷ Ane'i mine'ene'i ta aposeli, la mine'e mitulusi'a no ie'i ta mitema ane ipita sou ilomusou xe ivelunu vaivaikala. La kisi'a ta aili'i mutalisi'a aloxo 'o, ²⁸ ✧ "Nexi tevikalangengi pekia'u lexe mamu sou ngalosi'a ta mitema lavulavu no anu uala ane ne. Ia ngingi ngelosi'a ta mitema mukalusi ne Ielusalemu ne lavulavu noxinge, mo ngingi nga'oxo lexe ngatelonu vaikala sou susu sou sialuxu itema ne noxixe."

²⁹ ✧ La Pita mo ta aposeli mose'i la ne mikoline'i ta aili'i ne aloxo 'o, "Nexi temulinu vaikala noxou Lataua, ia tamulinu vaikala noxi'a ta mitema uasi. ³⁰ Lataua noxi'a ta xaixasixe mutulusou Iesu no anu soli e ngingi ngevau la ngelilinoxu no anu ovu valautu. ³¹ ✧ To Lataua mutelaixu la muxolu no avolu tema sou muxali loxo tatananu tuala 'Olu mo mitema sou pamauli sou lexe usuuline'i ta Isilaeli sou ixiu oponse'i mo Anu uxionu tumalouu 'ilixoxo masumasua noxi'a. ³² La sou nexi ne ta mitema sou a'alosou mimii ane ne. Mo Uleenu Tavuna kalumo ane Lataua mulosi'a ane'i ane milomuxu vaikala noxou ne Anu kalumo mitema sou a'alosou mimii ane ne."

³³ Xe no mine ane'i milomu aloxo ne, la ane'i laiaxa'a masua mo mimasaxa lexe ive'a isoisoli. ³⁴ Ia Palisaio vile ualaso lexe Xamalieli anu itema sou lavulavu no anu lapuloto mo ta mitema mukalusi ne itoxonu. Anu muavuti mutulu no nano no anu pitapita ne la muvikalalo pekia'u lexe ilaiaxa'a ta aposeli ne no ale seville 'o. ³⁵ Ka sou anu muvikalane'i ta mitema ane mipita ne aloxo 'o, "Ta mitema sie Isilaeli, ngaxavutala laixe no anu mii ma'ia ane ngingi ngamasaxa lexe nga'oxonu noxi'a ta mitema ane 'o. ³⁶ ✧ Xo taalu se 'o, la Tiudasi muxali muvikalalo lexe anu itema tila. La sou ta mitema itemaxu itemaxu vile (400) mimulinu. Ia ta mitema nivau musoli, la ta mitema mukalusi ane mimulinu ne mipaxele mole xaixai noxou ne tasiauxu vitanisi. ³⁷ Xe ili'i noxou, la Iudasi ane sie Xalilaia ne mupalaa no anu voxo sou 'iti'itisi'a ta mitema, la mulapunu xavutalai'a ta mitema

tavu'alo sou lexe i'oto sou ixexeenu itema sou usaxila'u lialia ne Xalilaia. Ia anu kalumo ne ta mitema mivau musoli la ane'i mukalusi ane mimulinu kalumo ne ane'i mipaxele mole milailai. ³⁸ Aloxo ne la sou, no anu mii ane vaimomo 'o ne, eni apeletotosinge lexe ngaxexesi'a ta mitema ane ne mo ngamalanixi'a ilai. Xo lexe xavutalai'a mo xaixai noxi'a ne molu noxi'a ta mitemasi la anu xaixai ne tasiau mo ukalu. ³⁹ Ia lexe anu molu noxou Lataua, la ngingi ne umomomo sou ngatalosi'a ta mitema ane ne uasi. Ia ngingi ne loxo nga'oto'otoxu Latauasi."

⁴⁰ *Vaivaikala noxou ne mulapunu xavutalai'a, la sou ane'i mi'avali'a ta aposeli mi'una mo mipuapuasi'a. Mukalu la ane'i mivikalane'i pekia'u lexe ia'alo no anu Iesu ualasonu mamu. Io mimalanixi'a milai. ⁴¹ *La ta aposeli mixexee no anu pitapita ne, io milai la mi'osa xo Lataua mulavusi'a mo muxavutala lexe ane'i imomomo sou itavulenu maela no anu ualasonu Iesu. ⁴² Voxovoxo utotomu ne, ane'i ipitapita no taasou lalotu tatila noxou Lataua mo ta taasi'a ta mitema, ia ane'i italo uasi sou ilosi'a ta mitema lavulavu mo mia'alo a'alo laixe lexe Iesu ne Anu Kalisito.

6

Misosovosi'a ta Mitema Muxatele Tamei sou Isu'uline'i ta Mitema sou Xaixai.

¹ *No anu voxovoxo ane ne, no mine 'iti'itisi'a ta mitema ane ane'i mimuxaxu tane'i noxou Iesu muxali ta tatila, la ta lutaia ane milavusou mivikala no anu vaikala Xiliki no taine'i ne mikalapuu mulai noxi'a ane'i ane milavusou mivikala no anu vaikala Evalaio. Xo no anu voxovoxo sou lavilelusou la'ilali, la ta sema ta vaalu noxi'a ne ino'u lavilelu umomomosi'a uasi. ² La sou ane'i ta aposeli mavulovexa mo mulu'e no lia tamei mipitane'i ta mitema ane ane'i imuxaxu tane'i noxou Iesu mukalusi sou mivikalane'i aloxo 'o, "Anu laixe noxixe uasi sou ta'italonu xaixai sou taa'aloxu vaikala noxou Lataua io tavelunu la'ilali. ³ Io ta vivixe, ngasosovosi'a ta mitema muxatele tamei no taingengi ne e ta mitema milavusi'a lexe ane'i mi'ana'ana no anu Uleenu Tavuna mo ane'i ta mitema sou lavulavu laixe kalumo. La sou nenge tamuxaxu xaixai ane ne ulai noxi'a sou isaxila'u. ⁴ Io nexi ta'italonu xavutalamexi no anu lakilaka mo xaixai sou taa'aloxu vaikalasi."

⁵ Xavutala ane ne ane'i la'oluxa'a lololi ne mi'osasonu, la ane'i misosovosou Sutepano itema e muxamuxaxu tanu pekia'u mo mu'ana'ana no anu Uleenu Tavuna, xe Pilipi mo Purokorusi mo Nikanolu mo Timoni mo Parumenasi mo Nikolasi sie Antioki e umulinu lalotu noxi'a ta lutaia. ⁶ Ane'i mitulusi'a ta mitema ane ne no ie'i ta aposeli. La ane'i mikilakasi'a mo mimulaxu avo'a teitexi noxi'a sou mialusi'a.

⁷ *La sou vaikala noxou Lataua mutaasou tani. La 'iti'itisi'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne Ielusalemu ne muxali tatila mupaleasi. Mo ta aili'i tavu'alo milomuxu vaikala noxou Lataua sou mimuxaxu tane'i.

Ta Iutaia Mitetelisou Sutepano

⁸ Ioxe Sutepano ne anu mu'ana'ana no anu alauna mo xavi noxou Lataua, la mu'oxonu mii ane talavusou uasi mo sosovo iouiou no taine'i ta mitema. ⁹ Ia ta mitema ta lutaia miavuti sou mi'oto no anaxa'a mulai noxou Sutepano. Ane'i ne ta mitema sou taasou lalotu ane milemo lexe ta mitema manamana'a. Ane'i ta mitema sie Kilene mo sie Alekisandolia mo no xalee lia tila tamei ne Kilikia xe Asia kalumo. ¹⁰ *Ia ane'i imomomo sou

* 5:40: Apo 4:18   * 5:41: Mat 5:10-12; 1Pi 4:13   * 6:1: Apo 4:35   * 6:7: Apo 2:41; 16:5
* 6:10: Luk 21:15

itulu mo itooxu lavulavu noxou mo Uleenu Tavuna ane anu muvikala no anu ne uasi.

¹¹ La sou ane'i mitalume sou miavutilixa'a ta mitema mose'i sou lexe ivikala aloxo 'o, "Nexi telomusou Sutepano muvikala la mulemolu vaikala mose'i masua mulai noxou Mosesi mo noxou Lataua."

¹² La sou ane'i miavutinoxu la'ia no opone'i ta mitema mo ta tatilasi'a mo ta mitema sou lavulavu no anu lapuloto, la ane'i mitetelisou Sutepano sou mine'e mitulusou no ie'i ta mitema ane mipita sou vaivaikala ne. ¹³ Ane'i mitulusi'a ta mitema sou a'alo kalakalavo'i ne sou mivikalane'i aloxo 'o, "Itama ane 'o ne muvikala masua no anu Tani Tavuna mo no anu lapuloto noxou Mosesi. ¹⁴ Xo nexi telomusou muvikala lexe 'Iesu e sie Naseleti ne umamulonun Tani Tavuna mo uxiunu 'ili'ilixi ane Mosesi mulosinge."

¹⁵ La ane'i mukalusi ane mixoxolu no anu pitapita ne mimatakisou Sutepano. La ane'i mimaisou lexe iou ne muxali loxo angelo vile noxou Lataua iou.

7

Sutepano Muvikala Mulai Noxi'a ta Tatila sou Ilomusou Vaivaikala

¹ Xe kisi'a ta aili'i mutalisou aloxo 'o, "Loxovaa, vaivaikala ane mitelonu noxime 'o anu manina?" ² *La anu mukolinu aloxo 'o, "Ta vivilo, mo ta namamilo. Ngalomu noxilo. Lataua e ta'itinu ualasou teitexi manina ne mupala'a noxou 'ilusunenge Avalaamu, mo no mine anu muxolu ne Mesopotamia io ulai ne Harani uao, la muvikalalanu aloxo 'o, ³ 'Natulu mo na'umesou lialixene mo ta temanu taasine, io nalai no anu lialia vile ane Eni alosienixu.'

⁴ *La sou anu mulutu sou mu'umesou lialia noxi'a ta Kaludia io mulai sou muxolu ne Harani. Xe ili'i no mine Avalaamu momu musoli, mukalu, la Lataua mupalusou mune'e sou muxolu no anu lialia ane ngingi ngaxoxolu no anu 'o. ⁵ *Ia Anu ulosou mii vile sou lexe anu na'u no anu lialia lai 'o uasi mo lialia seville loxo tatulu no anu ne uasi. Ia Lataua musakii vaikala noxou lexe anu mo ta 'iu'ilusunu ili'i ne mulosi'a lialia ane ne loxo ane'i na'a sou ixolu no anu. Muvikala aloxo nesi io no voxo ane ne, la Avalaamu ne 'olu vile uasi. ⁶ *La Lataua muvikalalanu aloxo 'o, 'Ta 'ilu'ilusuneni ne ilai la ixali loxo ta mitema vilemo no anu tuala va'axu mo ixali ta mitema sou ipalupalusi'asi mo ta mitema va'axu i'oxo masuane'i umomomo no anu tauu lele'e itemaxu itemaxu vile (400). ⁷ *Ia Eni alosi'a ta mitema ane i'oxo masuane'i mo anu navunavu xe ili'i la ane'i ilaa ixexee no anu xalee tuala tila io ine'e ilotu noxilo no tuala ane 'o.' ⁸ *La Lataua muvikalalanu Avalaamu sou lexe xooxoo ungasi'a aloxo sosovo sou mii ane Lataua musakiinu vaikalasou. Xe ili'i la Avalaamu muxalixu 'olu Aisaki, io Aisaki nenu mivo'onu mo voxo muxatele tatalu mukalu, la xooxoo mungasou. Xe ili'i, la Aisaki muxalixu 'olu Iakovo, la Iakovo muxali ta xaixasinge mavulovexa mo mulu'e no lia tamei, mami'a ane.

⁹ *Ia xo ta xaixasinge mavulovexa mo mulu'e no lia vile ne miavuti la misangalakonu vimo'a vile ualasou lexe Iosepu, la sou misovanu mulai noxi'a ta mitema sou mi'oxonu muxali loxo ifema sou ipalupalusousi ne Aixiputo. Mi'oxo aloxo ne ia Lataua u'umesou uasi. Anu musaxila'u laixe.

¹⁰ *Mo musu'ulinu no anu tu'umaxu noxou, io mulosou xavutala laixe mole no mine anu ulai uvikala noxou mutuxu tuala ne Aixiputo e ualasou lexe

* 7:2: Tav 11:31; 12:1   * 7:4: Tav 11:31-12:5   * 7:5: Tav 12:7; 15:18; 17:8   * 7:6: Tav 15:13-14; Mul 12:40   * 7:7: Mul 3:12   * 7:8: Tav 17:9-14; 21:4   * 7:9: Tav 37:11, 28; 39:2, 21-23   * 7:10: Tav 41:37-44

Palao ne la anu uisuxu lavulavuu ne. La sou anu musosovosou sou muxali itema sou usaxila'u xalexalee tuatuala mo tanitani noxou mukalusi.

¹¹ *Ia no voxo ane ne, la tauu soli tatila muxali no xalexalee tuatuala mukalusi ne Aixiputo mo ne Kanani kalumo. Aloxo ne, la muxalixu soli sou la'ilali toxoxa'a mole ta xaixasinge ne imomomo sou i'ani la uasi.

¹² Xe Iakovo mulomu loxo 'o la lexe tuala tila ne Aixiputo ne la'ilali ta piena a muai no taataasou la'ilali. La sou anu mupalusi'a ta xaixasinge sou misokou muamua'i noxi'a sou milai ne Aixiputo ka milivu mine'e la. Xe la'ilali mukalu. ¹³ *La sou ane'i milutu alaxu tameisou sou milai. Xe vimo'a Iosepu mupala'anixu lexe anu ne ane'i vimo'a ane. La sou motuxu tuala Palao mulavusi'a kalumo lexe ane'i ne Iosepu ta minuminu.

¹⁴ *Xe ili'i la sou Iosepu mukala anaxui'a momu Iakovo ilo'a ta minuminu mukalusi e sosovosi'a mukali loxo itemaxu tatalu mo mavulovexa mo ta'uve (75) sou ane'i mine'e, ¹⁵ *milu'e ne Aixiputo mole anu ilo'a ta xaixasinge mukalusi ne misoisoli a lai ne. ¹⁶ *Misoisoli lai ne la sou mitavutavulene'i milivunixi'a ne Sikemu sou milai mi'asixa'a no 'a tanixu lulusi'a e Avalaamu mulotonu noxi'a ta Amolu ne Sikemu.

¹⁷ *No mine voxo 'ala'alai sou Lataua mumasaxa lexe umomomo sou vaikala e musakiinu noxou 'ilusunenge Avalaamu la sosovosi'a ta mitema ne Isilaeli e mixolu no nano ne Aixiputo ne mulai teitexi manina. ¹⁸ No voxo ane ne la mutuxu tuala e musaxila'u tuala tila ne Aixiputo tei ne musoli, io vile alavua mune'e muno'u tanixu sou usaxila'u tuala tila ne Aixiputo ne ulavusou Iosepu ne uasi. ¹⁹ *Anu mumaisi'a ta Isilaeli no mine mixali ta piena mulolutu xe anu muavuti la mu'oxo loloxa'a sou lexe ipeine'i ta 'ili'a ta keakea ne mo sou isoisoli.

²⁰ *No voxo ane ne la Mosesi ne nenu mivo'onu kalumo. Mo anu uao keakeaxusi la Lataua mu'osasou manina, io mitalumeu muxolu no nano no tani noxou momu so'io tatalu. ²¹ *Ia no mine ane'i mi'italonu mulai muxolu no ale, la mutuxu tuala Palao 'olu sema mino'u sou mituvu'u la muxali loxo ane 'ilie. ²² Xe Mosesi muxali tatila, la muno'u lavulavu mukalusi e noxi'a ta Aixiputo mo anu xaviinu mulolutu sou uvivikala xe umamaxa'u xaviinu kalumo.

²³ Ia no mine anu tauu lele'exu itemaxu tamei mukalu, la anu mumasaxa lexe uxixao sou umaleisi'a ta tema taasou ta Isilaeli. ²⁴ *Xe anu muxixaosi'a aloxo ne, la mumaisou itema sie Aixiputo vile muvau itema sie Isilaeli vile, la sou anu muavuti mukolinu itema sie Isilaeli ne sou muvau itema sie Aixiputo ne musoli. ²⁵ Mosesi mu'oxo aloxo ne xo anu muxavutala lexe ta tema tualasou ne imomomo sou ilavusou lexe Lataua musosovosou sou ulivunixi'a, ia ane'i ilamana no anu mii ane ne uasi. ²⁶ Xe no voxo vile ili'i la, la Mosesi mumaisi'a ta Isilaeli tamei me'a mi'oto'oto. Ia anu mulai sou lexe utululune'i ilou, la mulai muvikalane'i aloxo 'o, 'Ae, ngingi ngongou vivinesi a ne. Ia loxovaa la sou ngingi ngongou minge ngavilaisinge la loxo ne?'

²⁷ Ia ane musokou 'oto'oto ne musounu Mosesi sou mutali'isou aloxo 'o, 'Ena'ei musosovosine sou lexe naxali nini itema sou naulaxunexi mo nailevinu 'ilixomexi loxo ne? ²⁸ *Nini na'oxo lexe navelo asoli loxo nevau itema sie Aixiputo vile musoli mei 'o? ²⁹ *Xe Mosesi mulomusou aloxo ne, la muavuti sou mu'ume avile mulai no xalee lia ne Midiani. La mutaula'i mole mupalane'i ta 'olu ta mulu tamei.

* 7:11: Tav 41:54; 42:1-2 * 7:13: Tav 45:1-4, 16 * 7:14: Tav 45:9-11; 46:27 * 7:15: Tav 46:1-7; 49:33 * 7:16: Tav 23:2-20; 33:19; Ies 24:32 * 7:17: Mul 1:7-8 * 7:19: Mul 1:11-22 * 7:20: Mul 2:2 * 7:21: Mul 2:3-10 * 7:24: Mul 2:11-15 * 7:28: Mul 2:14 * 7:29: Mul 2:21-22; 18:3-4

³⁰ ✨Ja tauu lele'e itemaxu tamei mukalu xe ili'i no anu la angelo vile mune'e muxali noxou Mosesi no xalee lia vitanisi 'alai no anu la'olu ne Sinai. Angelo ne muxali no anu navu vile mu'ani no anu ovu vile. ³¹ No mine anu mumaisou aloxo ne, la anu mukuluke, la musuku mulai 'alai sou lexe umaisou laixe. La sou mulumusou Tila muvika. ³² La muvikalanu aloxo 'o, 'Eni Lataua noxi'a ta xaixasinge. Eni Lataua noxou Avalaamu mo Aisaki xe lakovo.' No mine Mosesi mulomu aloxo ne la mu'ume mo umasaxa sou umaisou mii ne uasi.

³³ La sou Tila muvikalanu aloxo 'o, 'Naxexeenu siovesou tavaine ne xo lialia ane nini natutulu no anu 'o ne anu Tavuna. ³⁴ Eni emaisou tu'tutu'umaxu ane muxali noxi'a ta tamitemaxeni e ixolu ne Aixiputo ne anu manina. Mo Eni alomusou tamaxa'a, la sou Eni elu'e 'o sou lexe axexee tu'tutu'umaxu ane ne noxi'a. Aloxo ne la sou Eni emasaxa lexe apalusine nalivu nalai ne Aixiputo.'

³⁵ ✨Anu Mosesi anusi ane loxo ta mitema mixililiou mo mivikalanu lexe, 'Ena 'ei musosovosine sou lexe naxali nini itema sou naulaxunexi mo nailevina 'ilixomexi loxo ne?' Anu anesi ane Lataua upalusou sou uxali loxo itema sou uulaxune'i mo ululusi'a no anu xavi e mune'e noxou angelo ne muxali no anu navu vile mu'ani no anu. ³⁶ ✨Aloxo ne la sou anu Mosesi mulutu mulai sou mulaane'i ta mitema ta Isilaeli mixolu ne Aixiputo no anu sosovo iouiu e ta mitema imaisou la ilavusou uasi ne no nano ne Aixiputo mo no Luaki Laouinu xe no xalee lia vitanisi kalumo no nano no anu tauu lele'e itemaxu tamei. ³⁷ ✨Anu Mosesi muvikalane'i ta Isilaeli lexe, 'Lataua usosovosou vivinge vile no nixi noxi'a ne sou uxali itema sou palomatana loxo eni.' ³⁸ ✨Xe anu Mosesi muavuti la muvikalane'i la aloxo 'o, ili'i la ta xaixasinge ipita no xalee lia vitanisi la Mosesi nesi anu ilo'a ixolu. La sou anu mutelai no la'olu ne Sinai la angelo muvikalanu no 'a vaikala noxou Lataua anu sou maui mo kaluxu uasi. La sou vaikala ne ane nenge telomusou vaimomo 'o.

³⁹ Ia ta xaixasinge ne imasaxa sou ilomusou vaikala noxou Mosesi uasi. Ane'i misuunu Mosesi xo opone'i pekia'usi sou imasaxa lexe ilivu ne Aixiputosi. ⁴⁰ ✨La sou ane'i mivikalanu Aloni lexe, 'Nexi talavusou lexe mii ma'ia ane muxali noxou Mosesi e anu itema ane munoinge ne Aixiputo sou mune'enge lai 'o uasi. Aloxo ne la sou vaimomo nini napuine'i ta lataua sou iulaxunexi no vote'i.' ⁴¹ ✨No voxo ane ne la ane'i miavuti la mipuina bulumakau 'olu vile sou milotu noxou aloxo lataua kalavoi noxi'a ne mo miamau no anu mii mi'ose'i xe mi'osason. ⁴² ✨Aloxo ne la sou Lataua muxiu tumalou noxi'a sou lexe ane'i ilotu noxi'a ta 'oto sou opo loxotolo, sou umomomo sou vaikala vile no anu Lavuku noxi'a ta mitema sou palomatana mikaukavunu lexe,

'Loxovaa ngingi ta Isilaeli ne,
no mine ngingi ngexolu tauu lele'e itemaxu tamei no xalee lia vitanisi,
la ngingi ngave'a ta bulumakau ilo'a ta sipsip sou ngeiamane'i mine'e
noxilo?

Uasi.

⁴³ Xo tani alelaxu ane ngingi ngatavulenu ne Eni taasilo uasi.
Anu taasou lataua kalavoi e ualason lexe Moleki
mo ngingi ngatavulenu sosovosou 'oto noxou lataua kalavoi e ualason
lexe Lepani.
Ngingi ngepuine'i ta lataua kalakalavoi ane ne sou lexe ngalotu noxi'a.

✨ 7:30: Mul 3:1-10 ✨ 7:35: Mul 2:14 ✨ 7:36: Mul 7:3; 14:21; Iti 14:33 ✨ 7:37: Lap 18:15

✨ 7:38: Mul 19:3 ✨ 7:40: Mul 32:1 ✨ 7:41: Mul 32:2-6 ✨ 7:42: Amo 5:25-27

Aloxo ne la sou Eni akusainge no xalee lia tila ane lexe ngingi nga'angingi

sou ngalai ngaxolu no xalee lia tila ne Vaviloni ia ulai la.'

⁴⁴ Ia avikalangengi lexe no mine ta xaixasinge mixolu no xalee lia vitanisi la mitulusou tani alelaxu noxou Lataua xe Lataua muxolu noxi'a la sou mupamuxanu Mosei sou mutulusou no anu kaukavuxu anu mumaisou mu'isalili. ⁴⁵ ✧ La sou ta xaixasinge ilo'a Iosua mine'e ne misukunu tani alelaxu noxou Lataua ane ne sou milaixu no xalee lia ane lexe ilai ixolu no anu. Aloxo ne la sou Lataua musu'uline'i sou muxexene'i ta mitema sou xalee lia ane ne, io Anu muxolu noxi'a sou mupamuxune'i la mulai muxali no mine Deviti muxali. ⁴⁶ ✧ Io Deviti ne Lataua mumasaxau misevile, la sou anu mulinga noxou Lataua lexe anu utulusou taasou lalotu sou Lataua noxou Iakovo uxolu no anu. ⁴⁷ ✧ Ia ili'i, no mine Solomoni muxali, la sou anu molu mutulusou taasou lalotu maninasou. ⁴⁸ Ia aloxo ne uasi xo Lataua e uxolu teiteixi manina ne itema vile utulusou taasou sou uxoxolu no anu uasi. Aloxo itema sou palomatana muvikala lexe,

⁴⁹ ✧ 'Tila muvikala aloxo ne.

Opo loxotolo ne anu pulolou e eni axolu mo asaxila'u mutuxu tuala noxilo.

Xe lialia ne sou atulusou tavailo no anu.

Ia tani iou ma'ia ane ngingi ngatulusou lexe Eni taasilo ne

xe tanixu ma'ilaxo 'ava?

⁵⁰ Xo Eni avolosi ane molu mu'oxonu mimii mukalusi ane ne.' "

⁵¹ ✧ Xe Sutepano muavuti la muvikalane'i ta tatila aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sou sangalinge mutomu xe opongengi pekia'u, la sou ngamulinu Uleenu Tavuna uasi loxo ta xaixasinge. ⁵² ✧ Aloxo ne la sou vaimomo 'o eni atali'isinge lexe, itema sou palomatana anevaa ane ta xaixasinge mi'oxo laixe noxou tatei uasi. Ane'i mive'ave'a ta mitema ane'i ane lexe ine'e sou ia'aloxu itema sou 'ilixu muisalili e lexe une'e. Mo vaimomo 'o Anu itema ne mune'e, ia ngingi ngemuxaxu no avo'a ta mitema ta masua sou mivau musoli. ⁵³ Ngingi ngenou'u lapuloto noxou Lataua e ta angelo mivikalangengixu, ia ngingi ngamulinu uasi."

Ane'i Mivau Sutepano Musoli no Anu Lavo'o

⁵⁴ Xe no mine ane'i milomusou Sutepano muvikala aloxo ne, la ane'i laiaxa'a mu'oki mo anaxa'a mukalakiki. ⁵⁵ ✧ Ia Sutepano ne mu'ana'ana no anu Uleenu Tavuna xe mutala mutelo no loxotolo la mumaisou lamanaxu Lataua xe mumaisou Iesu no mine ututulu noxou Lataua no xalee no avolu tema. ⁵⁶ ✧ La sou anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngamalei 'o, Eni emaisou opo loxotolo mukisi, mo emaisou itema 'Olu Anu a ututulu noxou Lataua no xalee no avolu tema."

⁵⁷ Xe ane'i miavuti la misovolou sangali'a xe miungaunga toxoxa'a manina, io ane'i mukalusi miave milai noxou. ⁵⁸ La sou mikusau milaixu va'axu no ale no tuala tila ne sou mivau no lavo'o sou lexe usoli. Ia no mine maulu vile e ualaso lexe Saulo ne anu mututulu ne la ta mitema e mitelo vaikala noxou kalumo ne mose'i mita'olunu tokolomoi'a no tava'u.

⁵⁹ Xe no mine ane'i ivavau no anu lavo'o tei aloxo ne, la anu mulinga noxou Tila aloxo 'o, "Tila Iesu, nano'u uleleli." ⁶⁰ ✧ Io anu muxola'u tava'u vulenu mulu'e no lia sou mu'ava toxoxa'a, io mulinga lexe, "Tila nalulusou susu noxi'a." Anu muvikala aloxo ne mukalu, la anu mulapau sou musoli.

8

A'alo sou ta Mitema Mi'oxonu Masuane'i ta Mitema sou Lalotu Noxou Iesu

¹ Xe Saulo mumaisou la opoonu vilesisi no anu 'ilixu ane ane'i mi'oxonu sou mivau Sutepano musoli. Ta mitema mi'oxonu masuane'i mo mipaxelene'i ta mitema noxou Iesu. Mo no anu voxo ane ne la ta mitema ne Iutaia mive'ave'a ta aposeli ane mixolu ne Ielusalemu, la mi'ume'ume milai no xalee lia tila ne Iutaia mo ne Samalia, io ta aposeli ane'isisi a mixolu ne Ielusalemu. ² Ta mitema mose'i milavusou mimulinu 'ilixu noxou Lataua laixe mi'asixu Sutepano mo mitamasou tatila muoki manina. ³ ✠Ia Saulo ne anu muavuti sou mu'oxo masuane'i ta mitema sou lalotu noxou Iesu, la anu mu'una no 'a tani vilevilesi ne sou mulapune'i ta mulu mo ta sema milaa la sou mulai mutatuxa'a no 'a taasou navunavu.

Pilipi Mulai ne Samalia

⁴ Io ta mulu mo ta sema noxou Iesu ane'i ane mi'ume mipaxele ne mia'aloXu vaikala noxou Lataua no tuatuala ane ane'i milai no anu ne. ⁵ Xe Pilipi mulu'elai no tuala tila ne Samalia, la mua'aloXu Kalisito mulai noxi'a. ⁶ Xe no mine ta mitema tavu'alo milomusou a'alo ane Pilipi mua'aloXu, xe mimaisou sosovo iouiou ane anu mu'oxonu muxali. La ane'i mimulaxu sangali'a sou milomu laixe no 'a vaikala ane anu mulemolu. ⁷ Ane'i ane ta uleenu ta masumasu tavu'alo mixolu noxi'a ne miungaunga mo milaa sou mixexesi'a. Mo ta mitema tavu'alo ane'i ane vasime'a musoisoli xe ane'i ane tava'a mukilikalukalu ne mixali laixe la. ⁸ La sou ta mitema no 'a tuala tila ane ne mi'osa'osa tatila manina.

Saimoni Itema sou Kasila

⁹ Ioxe, Itema vile ualasou lexe Saimoni muxolu no 'a tuala tila ne Samalia. No voxo se'i la anu itema sou kasila mo aalu iouiou, la ta mitema ne Samalia mikuluke mo mimama'u noxou xo anu mu'oxe anu itema tila vile. ¹⁰ Mole ta mitema ualasi'a ta tatila mo ane'i ane ta mitema vitavitanisi ne ane'i mimaisou la mivikalasou lexe, "Anu itema ane 'o xavi noxou Lataua e tatila ne a uxolu noxou." ¹¹ Ane'i mimulimulinu ne xo anu mumolololoxa'a ta mitema la ane'i mikuluke sou anu mu'oxo'oxonu aalu noxou ne maxuveeni no ie'i. ¹² Ia no mine ane'i mimuxaxu tane'i no anu a'alo laixe sou saxisaxila'u noxou Lataua mo no anu ualasou Iesu Kalisito ane Pilipi mua'aloXu, la ta mulu mo ta sema ne kalumo ane'i mi'ulo. ¹³ Xe Saimoni ne mumulaxu tanu la mu'ulo kalumo. Xe Pilipi mulai no tuatuala ne'ei ne la anu mumulinu mulai kalumo. Anu mumaisou sosovo iouiou mo xavi tatila anu Pilipi mu'oxonu la anu mumama'u no anu.

¹⁴ No voxo ane ta aposeli mixolu ne Ielusalemu xe milomu lexe ta mitema ne Samalia mimasaxau mo mino'u vaikala noxou Lataua la ane'i mitali'isi'a Pita ilou Ioanesi sou milai noxi'a. ¹⁵ Ane'i milai xe mixali la ilou mikilakasi'a ta mitema noxou Lataua sou lexe Lataua ulosi'a Uleenu Tavuna. ¹⁶ Xo Uleenu Tavuna ulu'e mo uxolu noxou vile noxi'a uao, ane'i mi'ulo no anu ualasou Tila Iesusi. ¹⁷ ✠Ane'i Pita ilou Ioanesi milingasi'a mukalu, la ilou mi'italonu avo'a no kisikisi'a, la sou Uleenu Tavuna mulu'e sou muxolu noxi'a. ¹⁸ No mine Saimoni mumaisou lexe ta aposeli mimulaxu avo'a teitexi no kisi'a xe Uleenu Tavuna mu'una sou muxolu noxi'a la anu mulosi'a lamoli. ¹⁹ Io muvikala lexe, "Ngalosilo xavi ane ne kalumo mo sou eni amuxaxu avolo noxou itema 'ena'ei ne, la Uleenu Tavuna une'e uxolu noxou." ²⁰ Ia Pita mukolinu vaikala noxou aloxo 'o, "Umomomo sou lamolimeni mo nini kalumo ne ngongou tasiaungenge

ukalusi, xo nini ne nexavutala lexe nini namomomo sou nalotonu xavi noxou Lataua ane ulosinge vitanisi ne no 'a lamoli. ²¹ Nini umomomosou napita noxixe no anu xaixai ano 'o, xo tava'u lexe taneni ne uisalili noxou Lataua iou uasi. ²² Naxiu oponeni mo naxiu tumalineu 'ilixo masumasua noxine ane ne'oxo'oxonu mo nalinga ulai noxou Lataua, la sou Anu uxiu tumalouu 'ili'ilixo masumasua no taneni. ²³ Na'oxo aloxo ne xo eni emaisine lexe 'ilixo sou isuisu mu'ana'ana noxine mo taneni ne sixula xe nini namitema sou 'ilixo masua utotomu.” ²⁴ Xe Saimoni muavuti la mukolinu Pita aloxo 'o, “Nalingasilo ulai noxou Lataua, mo sou mimii e nini nelemolu ne umomomo sou uxali noxilo mamu.”

²⁵ No mine ane'i mivivikala lamana no anu mii ane Lataua mu'oxonu no anu maulixa'a mo mia'aloXu vaikala noxou Tila mukalu, la ane'i ilou milivu milai ne Ielusalemu. Milivu milai, la mia'aloXu a'alo laixe noxou Iesu Kalisito no 'a tuatuala ta piena ne Samalia.

Pilipi Ilou Itema sie Etiopia

²⁶ Ioxe angelo vile noxou Tila muvikalanu Pilipi aloxo 'o, “Naavuti mo nalai no 'a sivo u'una la namulinu vote'i ane upolo no xalee lia vitanisi mulu'e ne Ielusalemu e mulai muxali ne Xasa.” ²⁷ La sou anu muavuti sou mulutu mulai. Xe mumuamua'i no vote'i la muxalisou itema Etiopia vile. Itema ne anu tila noxi'a, xe itema sou usaxila'u tuala noxie tatananu tuala semau e ualasie lexe Kandasi sie Etiopia. Mo anu mulavusou usaxila'u lamoli mo mimii ukalusi noxie tatananu tuala semau. Anu mune'e ne Ielusalemu sou ulotu. ²⁸ Xe mulivu mune'e, la muxolu no anu tava'u tamei e oosi ulapunu, ia uitiiti no anu lavuku noxou itema sou palomatana Aisaia. ²⁹ Ia Uleenu Lataua muvikalanu Pilipi lexe, “Nalai naxolu 'alal no anu tava'u tamei e oosi ulapunu.” ³⁰ La sou Pilipi muiave mulai no 'a tava'u tamei e oosi ulapunu ne la mulomusou itema ne mii ne uitiiti no 'a lavuku noxou Aisaia e itema sou palomatana. La sou Pilipi mutali'isou lexe, “Nini nelavusou mii ma'ia ane nini naitisou ne.” ³¹ La anu muvikala lexe, “Lexe itema vile ulamanalixu noxilo uasi, la sou eni alavusou a loxovaa?” La sou anu mu'avalou Pilipi mutelo sou muxolu muvaisa'inu, ³² *itema sie Etiopia ne io anu muiitiiti no anu Lavuku Tavuna teinu mautunu ane ne muvikala aloxo 'o,

“Itema miulaxunu loxo sipsip sou milai mivau musoli.

Mo Anu loxo sipsip 'olu e ta mitema mixotosou laxusou, ia Anu utulu tasiausi, mo uvikala uasi.

³³ Ta mitema milu'elaixu mo mitulusou no anu vaivaikala ia ivelunu 'ilixo noxou laixe uasi.

Eville umomomo sou ua'aloXa'a ta xaixasou uasi, xo mixexeenu mo uxolu no lia 'o la uasi.”

³⁴ Xe muiitiiti mukalu, la mutali'isou Pilipi aloxo 'o, “Navikalaleli lexe itema sou palomatana 'o mu'oxonu a'alo ne sou 'o, sou itema vile mo?”

³⁵ La sou Pilipi muavuti sou musoko mua'alo no anu Lavuku Tavuna e itema muitisou ne la mua'aloXu a'alo laixe noxou Iesu. ³⁶ *Ane'i mimulinu vote'i milalai, la mixali no lexa vile. Xe itema sie Etiopia ne muavuti la muvikala mu'oxe, “Namalei lexa 'o mii ma'ia ane utaluxo la sou eni aulo uasi.” ³⁷ Xe Pilipi muavuti la muvikalanu, “Lexe nini namuxaxu taneni ukalusi, la nini umomomo sou na'ulo.” La anu mukolinu vaikala aloxo 'o, “Eni amuxaxu taleli lexe Iesu Kalisito ne Anu Lataua 'Olu.” ³⁸ La sou anu itema ne muvikalanu itema sou utavulenu tava'u tamei e oosi mulapunu sou utulusou la mutulu. Io Pilipi ilou itema ne mikei milu'e no lexa. No

nano no lexa la Pilipi mu'ulosou. ³⁹ No mine ane'i me'a no lexa miuatu no ale la Tila Uleenu mupalea muno'u Pilipi mulai va'axu. Mole itema sie Etiopia ne umomomo sou umaisou la uasi, ia anu mu'osa'osasi sou mulai no tuala. ⁴⁰ *Pilipi tasiaxou ne la muxali ne Azoto. La sou mumuamua'i sou mua'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito no tiauala ta tatila mukalisi ne xo mole muxali ne Kaisalia.

9

Saulo Muxiu Oponu

¹ *No voxo ane 'o, la Saulo ne la'iaxu mu'oki mo masaxa lexe uve'a ta molomolo noxou Tila sou isoli. La sou anu mulai muxali noxou kisi'a ta aili'i noxou Lataua, ² sou mutali'isou lexe ukaukavunu uoli voloxu mo ulosou sou ulaixu noxi'a ta kisokisou no 'a taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne Temasukasi. Sou lexe anu uxalisi'a ta mulu mo ta sema mose'i ane'i mimulinu vote'i noxou Iesu ane'i ane ixolu lai ne, la anu utetelisi'a mo usakisakine'i sou une'ene'i ne Ielusalemu. ³ Ioxe mu'oxonu aloxo ne xe mune'e 'alai ne Temasukasi, xe alaxu vilesisi 'o la lamana molu teitexi no opo loxotolo mukaa xaviinu mulu'e muieisou. ⁴ La sou anu mulapau mulai no lia, io mulomusou itema vile muvikalanu lexe, "Saulo, Saulo, Loxovaa la sou nini na'oxonu masualeli 'o?" ⁵ La sou Saulo muavuti, la mutali lexe, "Nini 'ena'ei, nini Tila?" La sou Anu mukolinu, "Eni Iesu e nini na'oxo masumasualeli. ⁶ Ia natulu mo nalai na'una no 'a tuala tila ne, la sou ivikala nenixu mii ma'ia ane sou nini na'oxonu." ⁷ Ta mitema ane ilo'a Saulo mimuamua'i ne mitulu tasiausi, ane'i milomusou itema vile muvivilala ia imaisou uasi. ⁸ Xe Saulo muavuti no lia sou mutulu xe iou mukaa la mumaisou mivile uasi. La sou ane'i mitila'u no avolu sou mi'unalaixu ne Temasukasi. ⁹ Anu muxolu voxo tatalu ne iou isivoxosi mo u'ani xe uie uasi.

¹⁰ Itema vile anu muxolu ne Temasukasi ualasou lexe Ananiasi anu molomolo vile noxou Iesu. Tila mu'ava mune'e noxou no anu mii loxo aipiepienasi aloxo 'o, "Ananiasi." La anu mukoli 'ava lexe, "Tila, eni ano 'o." ¹¹ La sou Tila muvikalanu aloxo 'o, "Nalutu mo nalai no tani noxou Iudasi no 'a vote'i ane ualasou lexe 'vote'i muisalili.' La natali'isou itema vile ualasou lexe Saulo sie Tasisi, anu a uxoxolu sou ulinga ulai noxou Lataua. ¹² Xe no anu mii e loxo aipiepiena ne la anu mumaisou itema vile ualasou lexe Ananiasi une'e la umulaxu avolu no kisou lexe sou iou lamana la." ¹³ Xe Ananiasi muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Tila eni elomusou a'alo ta piena sou itema ane ne, mo 'ili'ilixo masumasua ane anu mu'oxo noxi'a ta mitema noxine ne Ielusalemu. ¹⁴ Mo anu muno'u xavi noxi'a ta kisikisi'a ta aili'i la sou anu mune'e ne sou lexe utetelisi'a mo usakisakine'i ane'i ukalusi, xo ane'i ne ilotu mo ilinga no 'a ualasine." ¹⁵ *Ia Tila muvikalanu la aloxo 'o, "Nalai, xo eni esosovosou itema ane ne sou uxali itema sou xaixai noxilo sou ua'aloxu ualasilo ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi, mo ta tatananu tuala, mo ta Isilaeli ta 'ilu'ilusune'i kalumo. ¹⁶ *La Eni alosou tu'utu'umaxu ta piena sou anu utavulenu no mine anu ua'aloxu ualasilo." ¹⁷ Ioxe la sou Ananiasi mulutu mulai sou mu'una no tani ane ne, la mumulaxu avolu no kisou xe muxexee la muvivilala lexe, "Vivilo Saulo, Tila Iesu e mupalaa noxine no vote'i no mine nini nene'e 'o, mupalusilo ene'e noxine sou lexe nini namalei lamana mo na'ana'ana no anu Uleenu Tavuna." ¹⁸ Xe alaxu vilesisi 'o, la mii loxo sinana xaxasinu e muxolu no iou ne mulapau sou muxexesou iou la anu mumalei la. La sou anu muavuti mu'ulosou, ¹⁹ mo mu'ani la'ilali, la sou anu xaviinu mulivu muxali la.

Saulo Musoko Xaixai ne Temasukasi Xe ne Ielusalemu

La sou Saulo ilo'a ta molomolo noxou Iesu mixolu voxo mose'i la ne Temasukasi. ²⁰ Mukalu, la sou anu muavuti sou musoko mua'alo no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia lexe Iesu Anu Lataua 'Olu. ²¹ *Xe ta mitema mukalusi ane milomsou a'alo noxou ne la ane'i mikuluke la mitali'i lexe, "Loxovaa, itema ne mu'oxo masua noxi'a ta mitema ane milotu mo milinga no 'a ualasou Iesu ne Ielusalemu, anu ane? Mo tava'u aloxo ne la sou anu mune'e lai 'o, sou usakisakine'i mo ulaixa'a noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i?" ²² *Ia Saulo xaviinu muxali tatila sou mua'alo lamana laixe noxi'a ta Iutaia ane'i ane mixolu ne Temasukasi ne lexe Iesu ne Anu Kalisito. Ane'i milomu a'alo aloxo ne la ane'i tane'i lilisi ia mixolu. ²³ Ili'i xe voxo ta piena mukalu, la sou ta Iutaia misakii vaikala sou lexe ivau usoli. ²⁴ Ia Saulo mulavusou xavutalai'a ne. Ane'i milutu la sou no aso mo no 'olovoxo no anu tuala tila aiaitengaxu sou lexe ivau usoli. ²⁵ *Ia ta molomolo noxou mino'u no 'olovoxo ka mitaanu no 'a lakela tatila io mikalaanu muuatu no taxa sou mi'italonu mulu'elai no ale no anu vimelu sou tuala tila ne. ²⁶ *Anu mulai xe muxali ne Ielusalemu la anu mitovo sou lexe upita noxi'a ta molomolo noxou Iesu, ia ane'i mukalusi ne mi'umolu, xo mimulaxu tane'i lexe anu ta molomolo vile noxou Iesu manina ane ne uasi. ²⁷ *Ia Valunavasi muno'u sou mulaixu noxi'a ta mitema sou xaixai. Anu mua'alo'i'a sou Saulo mumaisou Tila mo Tila muvikala noxou no vote'i, mo mua'alo'i'a kalumo sou mua'alo pekia'u no anu ualasou Iesu ia u'ume uasi ne Temasukasi. ²⁸ La sou Saulo muxolu noxi'a ne mo muxixao papaxe no nano ne Ielusalemu sou muvikala pekia'u no anu ualasou Tila. ²⁹ Anu muvivikala la ilo'a ta Iutaia ane milavusou ivikala no anu vaikala Xiliki, mi'oto sou anaxa'a. La ane'i mitovo sou lexe ivau usoli. ³⁰ No mine ta vimovimou milavusou xavutalai'a ne, la ane'i misaxanu milu'elaixu ne Kaisalia mole mipalusou mulai ne Tasisi. ³¹ Aloxo ne la sou, ta mitema sou lalotu no nano mukalusi ne Iutaia, mo Xalilaia xe Samalia milavusou la sou ta mitema mixolu se'isisi laixe. Xo Uleenu Tavuna musu'uline'i mo mu'oxo pekia'a la sou ane'i mixali ta piena mo no 'a maulixa'a ne la ane'i mimama'u mo mixolu no laaxu Tilasi.

Ainiasi Ilee Dokasi

³² Ioxe, no mine Pita muavuti xe mumuamua'i mulai no xalexalee tani mukalusi no lia tila ane ne, la anu mununa mumaisi'a ta mitema noxou Lataua e mixolu ne Luda. ³³ Anu mulai ne la muxalisou itema vile ualasou lexe Ainiasi ne vasimolu misoisoli io mua'i no luu tauu ie muxatele tatalu. ³⁴ Ia Pita muvikala mulai noxou aloxo 'o, "Ainiasi, Iesu Kalisito upamaulineni mo nini naxali laixe. Naavuti natulu mo napaipounu luusine." Xe alaxu vilesisi anu muavuti mutulu. ³⁵ La ta mitema mukalusi ane mixolu ne Luda mo Saroni ne mimaisou aloxo ne, la ane'i mixiu oponse'i sou milai noxou Tila.

³⁶ Sema molomolo vile noxou Iesu ualasio lexe Tavita ualasio no anu vaikala Xiliki lexe Dokasi mixolu no tuala ne Iopa. Ane ne ilavusou i'oxo 'ili'ilixu laixe mo ilavusou isu'uline'i ta mitema ane i'a mimii uasi. ³⁷ No voxo ane ne la ane mipipiena mo misoli. La vasimele ne mi'ulosou ka mimulaxe no 'a tani lalaxu ane teitexi. ³⁸ Tuala ne Luda ne muxolu 'alai se ne Iopa nesi. La sou no mine ta molomolo noxou Iesu milomsou Pita lexe anu a muxolu ne Luda, la ane'i mipalusi'a ta mulu ta tamei milai noxou sou milingau lexe, "Nini napalea nane'e noxixe io navoxovoxo mamu." ³⁹ Ioxe Pita muavuti, la ilo'a ilou milai, xe milai mixali la ane'i milai mino'u mitelaixu no 'a tani lalaxu ane teitexi. Ta sema ta vaalu mukalusi

mitulu mixaliline'i, ia mitatama xe mimaxamaxa'u tokolomo veveeni mo tokolomo se'i la, ane Dokasi mi'oxonu no mine ilo'a mixoxolusi 'o. ⁴⁰ Ia Pita mupalusi'a milailai no ale mukalusi, io sou anu mulu'e muxo no 'a tava'u vulenu sou mulinga noxou Lataua. Xe mukalu la muxiu mulai no anu vasimele sema e misoli ne, io muvikala lexe, "Tavita naavuti natulu." La aneiei mukaa la, xe mimaisou Pita, la ane miavuti mitalupexa. ⁴¹ Anu mutetelisie no avolu io musu'uline sou mutulusie, ka Pita mu'avali'a ta mitema noxou Lataua ilo'a ta sema ta vaalu mine'e sou anu mumaxae noxi'a lexe ane mimauli la. ⁴² Ta mitema ta piena ne Iopa mukalusi ne milomusou a'alo sou mii ane Pita mu'oxonu ne, la ta mitema ta piena mimulaxu tane'i noxou Tila. ⁴³ La Pita muxolu voxo ta piena ne Iopa noxou itema vile ualasou lexe Saimoni. Saimoni ne anu itema sou u'oxonu mii iouiou no anu ta mimii sosoie'i.

10

Kolunelio Musova Itema Vile sou Mu'avalou Pita

¹ Itema vile muxolu ne Kaisalia ualasou lexe Kolunelio anu tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto. No nano no anu la'oluxa'a ilemo lexe ta mitema sou 'oto'oto noxi'a ta Itali. ² Anu itema ne ilo'a ane'i mukalusi e mixolu no tani noxou ne mimama'u mo mixolu no laaxu Lataua mo mimulinu 'ilixu noxou Lataua laixe, anu ulavusou uitinu lamoli mo mimii ulai sou usu'uline'i ta mitema ne Iutaia ane i'a mimii uasi, mo mulavusou ukilaka noxou Lataua utotomu. ³ Xe no voxo vile no anu aso iou tatalu no 'olo'olovoxo, la anu mumaisou mii vile loxo aipiepiena, la anu mumaisou angelo vile noxou Lataua mune'e mupalaa noxou io muvikala lexe, "Kolunelio." ⁴ La Kolunelio mumatakisou ne no 'a 'umesi ia mutali'i lexe, "Mii ma'ia ne, Tila?" La angelo mukolinu tali'iou aloxo 'o, "Lataua mulomusou lingalinga noxine mulai noxou mo xavutalasu mimii ane nini ne'oxonu sou neitinu lamoli mo mimii mulai sou musu'uline'i ta mitema ane i'a mimii uasi ne muxolu no 'a xavutala noxou Lataua mo Anu mumasaxau. ⁵ Ioxe, napalusi'a ta mitema ilai ne Iopa, mo ikamulinu itema vile ualasou lexe Saimoni, ualasou vile la lexe Pita sou i'avalou une'e. ⁶ Anu a uxoxolu noxou Saimoni ane vile itema sou u'oxonu mii iouiou no anu ta mimii sosoie'i, ne taasou mutulu no luaki pa'umolu." ⁷ Angelo ane muvivikala noxou ne mulai mukalu, la Kolunelio mu'avali'a ta mitema sou xaixai noxou tamei xe itema sou 'oto'oto vile noxou anu kalumo ne ulavusou umulinu 'ilixu noxou Lataua laixe. Xe anu ulavusou sou uxolu noxou Kolunelio utotomu. ⁸ Kolunelio mua'aloi'axu mimii mukalusi, ane muxali noxou ne mukalu la sou mupalusi'a sou milutu milai ne Iopa.

Pita Mumaisou Mii loxo Aipiepiena

⁹ Ta mitema ane Kolunelio mupalusi'a milai ne la mii no vote'i. Xe kakau la ane'i miavuti mimuamua'i la, xe aso lixinu la ane'i mixali 'alai ne Iopa. No voxo ngiou ane ne la Pita mutelai no tani laxa'u sou ukilaka noxou Lataua. ¹⁰ La anu musolixu mo mumasaxa sou u'ani, ia ane'i a uao milalaxiinu la'ilalisio io anu mumaisou mii vile loxo aipiepiena. ¹¹ Anu mumalei sou lexe opo loxotolo mukisi io mii vile iou loxo lavalava tatila mitetelisu no 'a telexu tami'a io milu'e no lia. ¹² No nano no 'a lavalava ne ta mimii iouiou ane'i ane imuamua'i no 'a tava'a tami'a mo talaxavale iouiou sou lialia xe ta ngiala sou ivava no va'a ne mi'ana'ana no anu. ¹³ La Pita mulomusou itema vile muvikala lexe, "Pita, natulu mo nave'axene ta mimii ne se'i mo na'ia." ¹⁴ ✠ Ia Pita muvikala aloxo 'o, "Tila, umomomo sou

✠ 10:14: Liv 11:1-47; Ese 4:14

eni a'oxo loxo ne uasi, xo eni a'ou mii vile ane nuni'u no ieni mo tavuna sou eni a'ou mii no ieni ne uao." ¹⁵ ✧Ia vaikala mune'e noxou alaxu tameisou la, "Mimii ne Lataua mu'oxonu muxali malemalenga ne mamu sou nini nalemolu lexe nuni'u." ¹⁶ Mii ane ne muxali alaxu tatalu mukalu, xe alaxu vilesisi 'o la lavalava ne mulivu mutelai no opo loxotolo.

¹⁷ Ioxe, Pita anu a muxavutala piena no anu mii ane anu mumaisou ne lexe laaxu a loxovaa, la ta mitema ane Kolunelio mupalusi'a mine'e ne mitali'isi'a ta mitema sou tani noxou Saimoni mo ane'i a mine'e mitulu no 'a aitengaxu vimelu sou tani. ¹⁸ Xe ane'i mi'ava sou mitali'i lexe Saimoni e ualasou vile lexe Pita anu a uxoxolu ne. ¹⁹ Ia Pita anu a uao uxavutalasi o sou mii ane loxo aipiepiena e anu mumaisou ne la Uleenu Tavuna muvukala mune'e noxou lexe, "Saimoni nalomu, ta mitema tatalu ane'i a ikakamulineni. ²⁰ Naavuti mo nalu'elai no lia mo nongi'a ngalai io naxavutala piena mamu, xo eni epalusi'a a mine'e ne." ²¹ Pita mulu'e no lia la muvikalane'i ta mitema ne aloxo 'o, "Eni itema e ngingi ngekakamulileli ne eni ano 'o. Io tava'u loxovaa la sou ngingi ngene'e 'o?" ²² La ta mitema ne mikolinu tali'i noxou lexe, "Nexi mexe noxou Kolunelio e tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto tene'e 'o, anu itema laixe mo ulavusou umama'u mo uxolu no laaxu Lataua, xe ta mitema ta Iutaia ta piena mukalusi ne ilavusou itoxonu. Ia Angelo noxou Lataua muvikalane'i lexe anu u'avaline nane'e no tani noxou mo sou lexe anu ulomu noxine no anu ma'ia ane nini nalemolu." ²³ La sou Pita mu'unane'i ta mitema ne no nano no tani sou musaxila'a no anu 'olovoxo ane ne.

Pita Mulai no Tani Noxou Kolunelio

Xe lamana no voxo ane vile la sou ilo'a milutu milai. Ta vimovimo'a mose'i noxou Iesu ne Iopa ne milutu sou ilo'a milai.

²⁴ Xe no voxo vile ane ili'i, la ilo'a mixali ne Kaisalia. Ia Kolunelio ne anu muxolu sou muloopalane'isi la mu'avali'a ta minuminu ilo'a ta menexu maninasou mine'e mipita no tani noxou. ²⁵ No voxo mine Pita muxali mu'luna no tani, la Kolunelio mualaxu la muxola'u tava'u mulu'e noxou Pita tava'u sou mulotu. ²⁶ ✧Ia Pita mutulusou la muvukala lexe, "Natulu, xo eni kalumo ne eni amitemasi." ²⁷ Pita muvukala noxou ia mu'luna la muxalisi'a ta mitema ta piena mipita ia mixoxolu. ²⁸ Xe anu muavuti la muvikalane'i ane'i ane mixolu, ne aloxo 'o, "Ngingi menge ngalavu lexe lapuloto muvukala pekia'u lexe mamu sou itema Iutaia vile uxolu upita mo uxixaosi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. Ia Lataua mumaxa'uieli lexe mamu sou eni alemolu itema vile lexe nuni'u mo malemalenga uasi mamu. ²⁹ La sou no mine ngingi nge'avalilo lexe eni ane'e, la eni aloloxolo ngenge uasi. Ia eni atali'isinge lexe nge'avalilo ene'e sou ma'ia?" ³⁰ La Kolunelio mukolinu tali'i noxou aloxo 'o, "Voxo tami'a Mukalu. Eni ekilaka mulai noxou Lataua. Eni exolu no tani noxilo no aso iou iouvilesisi aloxo 'o ne aso iou tatalu. Xe emalei loxo 'o la, itema vile tokolomou muiei musuku muxali mutulu no talaxo alaxu vilesisi la mii ane ne muxali no talaxo la anu voxo tami'a mulai mukalu. ³¹ Io muvukala aloxo 'o, 'Kolunelio, Lataua mulomusou lingalinga noxine mulai noxou mukalu, mo Anu muxavutalanu 'ilixu noxine ane nini ne'oxonu sou neitinu lamoli mo mimii mulai sou musu'uline'i ta mitema ne ane i'a mii uasi. ³² La sou mupalusi'a ta mitema mose'i milai ne Iopa sou i'avalou itema ane ualasou lexe Saimoni e ualasou vile lexe Pita, ia anu muxolu no tani noxou Saimoni ane vilemo e uxoxolu no luaki pa'umolu. Saimoni ne anu itema

sou u'oxonu mimii iouiou no anu ta mimii sosoie'i.' ³³ Aloxo ne, la sou eni epalea epalusi'a milai mi'avaline, mo nini ne'oxonu 'ilixo laixe sou nene'e mo ano 'o nexi mukalusi 'a tepita no iou Lataua sou talomu no anu vaivaikala ukalusi ane Tila maukine sou navikalanaxixu." ³⁴ *Ioxe Pita muavuti sou muvikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o, eni elavusou lexe Lataua ulavusou u'oxonu 'ilixo laixe noxi'a ta Iutaia uasi, ³⁵ ia umasaxai'a ta mitema no 'a xalexalee lia ukalusi ane'i ane ilavusou ixoo no laaxu mo i'oxonu 'ilixo ane muisalili. ³⁶ Vaikala ane 'o ne Lataua mulosixe nexi ta mitema sie Isilaeli muvikala sou a'alo laixe sou opo se'isisi noxou Lataua e noxou Iesu Kalisito. Anu Tila noxinge mukalusi. ³⁷ *Ngingi ngelavusou mii ma'ia ane muxali musoko ne Xalilaia mo mu'ana'ana no tuatuala mukalusi ne Iutaia ili'i no anu a'alo sou 'ulo'ulo ane Ioanesi mua'aloXu. ³⁸ *Ngingi ngelavusou lexe anu Iesu Kalisito sie Naseleti ne Lataua mulosou Uleenu Tavuna mo mu'ana'ana no anu xavi tatila. Mo Anu mumuamua'i no tuatuala mo muxaxai laixe noxi'a ta mitema mo mupamauline'i ta mitema ane satani mu'oxo masuane'i xo Lataua anu muxolu noxou. ³⁹ Nexi ne ta mitema sou taa'aloXu mimii mukalusi ane Anu mu'oxonu no xalexalee tuatuala no lia 'o noxixe ta Iutaia mo ta Ielusalemu. Ane'i mililixu no anu ovu valautu la mivau musoli. ⁴⁰ Ia no voxo tatalusou la Lataua mutulusou la, mo mu'oxonu mupala'a mo ta mitema mimaisou. ⁴¹ *Ta mitema ne Iutaia ukalusi ne imaisou uasi, ia nexisi ane temaisou. Io loxo Lataua musosovosixe sou nexi taa'aloXu lamana. Nexi noxi'a te'ani mo teie ili'i no mine Anu mutulu la no 'a soli. ⁴² *Anu muvikala pekia'u noxixe sou lexe taa'aloXu ulai noxi'a ta mitema mo tavikala lamana lexe Anu ne Lataua musosovosou lexe Anu uxali itema sou ulavusou ulevinu 'ilixoi'a ta mitema ane imaumauli mo ane'i ane misoisoli. ⁴³ *Ta mitema sou palomatana mukalusi ne ane'i mia'aloXu la mivikala lexe no anu Ualasu la ta mitema ukalusi e imulaxu tane'i noxou ne, Lataua ululusou susu noxi'a."

⁴⁴ *No mine Pita anu uvivikala loxonesi 'o, la Uleenu Tavuna mune'e noxi'a ane'i mukalusi ane milomusou a'alo ne. ⁴⁵ Ane'i ta mitema ta Iutaia mimuxaxu tane'i noxou Lataua e ilo'a Pita mine'e ne mikuluke xe Lataua munixiu Uleenu Tavuna mulu'e noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo. ⁴⁶ *Xo ane'i milomusi'a mivivikala no anu vaikala iouiou mo mi'ti'itinu ualasu Tila. La sou Pita muvikala lexe, ⁴⁷ "Umomomo sou itema vile utalosi'a sou i'ulo mamu? Ia ane'i mino'u Uleenu Tavuna iou vilesisi aloxo nenge teno'u ne." ⁴⁸ *La sou anu muvikala pekia'u noxi'a lexe ane'i i'ulo no anu ualasu Iesu Kalisito. Ane'i mi'ulo mukalu la mitali'isou Pita sou lexe ilo'a ixolu voxo mose'i.

11

Pita Mua'aloi'a Ane'i ne Ielusalemu sou Mii Ma'ia Ane Anu Mu'oxo'oxonu

¹ No voxo ane ne, la ta aposeli xe ta vimovimo'a ane ane'i mixolu ne Iutaia milomu lexe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo ane'i a milomusou vaikala noxou Lataua. ² No mine Pita muxali ne Ielusalemu la ane'i ta mitema ane xooxoo ungasia'a mo mimulaxu tane'i noxou Lataua la'iaxa'a la anaxasou. ³ *La sou ane'i mivikala Pita aloxo 'o, "Loxovaa la sou nini nelai no taasi'a ta mitema ane xooxoo ungasia'a uasi mo nongi'a nge'ani no taasi'a ne." ⁴ La sou Pita muavuti sou mua'aloi'a sou mimii mukalusi ane muxali aloxo 'o, ⁵ * "No mine uao eni exolu ne Iopa io, ekilaka, la emaisou

* **10:34:** Lap 10:17; Rom 2:11 * **10:37:** Mat 4:12-17 * **10:38:** Mat 3:16; Luk 4:17-21 * **10:41:** Luk 24:42-43; Apo 1:8 * **10:42:** Apo 17:31; 1Pi 4:5 * **10:43:** Ais 53:5-6; Iel 31:34; Apo 2:38 * **10:44:** Apo 11:15; 15:8 * **10:46:** Apo 2:4; 19:6 * **10:48:** Apo 19:5 * **11:3:** Apo 10:28; Xal 2:12 * **11:5:** Apo 10:9-48

mii vile loxo aipiepiena, la emaisou mii vile iou loxo lavalava tatila molu no opo loxotolo mulu'e. Mii vile mutetelidou no 'a telexu tami'a io mulu'enu noxilo. ⁶ Ioxe eni emasaxa lexe alavusou mimii ne la sou eni emalei laixe no anu la etongone'a ta mimii iouiou ane'i ane imuamua'i no tava'a tami'a mo ta vova mo talaxavale iouiou sou lialia xe ta ngiala sou ivava no va'a. ⁷ La elomusou itema vile muvikalaleli lexe, 'Pita, natulu mo navauxene ta mimii ne se'i mo na'i'a.' ⁸ Ia eni evikala aloxo 'o, 'Tila, umomomo sou eni a'oxo loxo ne uasi, xo eni a'ou mii vile ane nuni'u no ienu mo tavuna sou eni a'ou mii no ieni uao.' ⁹ La vaikala mune'e noxilo alaxu tameisou la, 'Mimii ane Lataua mu'oxonu muxali malemalenga ne, mamu sou nini nalemolu lexe nuni'u.' ¹⁰ Mii ane ne muxali aloxo ne alaxu tatalu mukalu, la lavalava e ilo'a ta mimii no nano no anu ne mulivu mutelai no opo loxotolo. ¹¹ No mine lavalava mutelai no opo loxotolo mukalu, la alaxu vilesisi la ta mitema tatalu ne itema vile e muxolu ne Kaisalia mupalusi'a ne, ane'i mixali no tani ane nexi texoxolu no anu. ¹² Xe Uleenu Tavuna muvikalaleli lexe, 'Ngongi'a ngalai io naxavutala piena uasi,' la sou ta vivilo muxatele vile ne nexi noxi'a temuamua'i telai te'una no taasou itema ne. ¹³ Te'una mukalu, la sou itema ne mua'alo mexi lexe anu mumaisou angelo vile mutulu no iou no nano no tani noxou. La sou angelo ne muvikalanu lexe, 'Napalusi'a ta mitema se'i ilai ne Iopa, mo ikamulinu Saimoni e ualasou vile lexe Pita. Mo ivikalanu lexe une'e noxine, ¹⁴ *sou uvikalaneni no anu vaikala mo sou Lataua upamaulingengi ngongi'a ta tema taasine ukalusi.' ¹⁵ *Ioxe itema e mu'avalilo ne muvikalanga mukalu, xe eni esokosou evikalala sio, la Uleenu Tavuna mulu'e noxi'a iouvilesisi loxo no mine mulu'e noxinge tei. ¹⁶ *La sou eni exavutalanu vaikalau Tila e muvikalala lexe, 'Ioanesi u'ulosi'a ta mitema no anu lexa, io ngingi ne Lataua u'ulosinge no anu Uleenu Tavuna.' ¹⁷ La sou ngingi ngelavusou vaimomo 'o Anu Lataua mulosi'a mii iou vilesisi aloxo mulosinge ne si. No mine nenge temulaxu tanenge noxou Tila Iesu Kalisito. Aloxo ne la sou eni itema ma'ia sou ataluxu masaxa noxou Lataua ulai noxi'a.' ¹⁸ *Ioxe ta mitema milomusou vaikala noxou Pita, la xavutala sou la'iaxa'a ne mukalu mo anaxa'a mutomu, ia mi'osasi sou mi'iti Tila ualasou sou mivikala aloxo 'o, "Mii vile uasi, Lataua mumašaxa lexe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne ixiu opone'i mo ino'u maui."

Ta Mitema ne Antioki Misoko sou Milavusou Iesu Kalisito

¹⁹ *Ioxe, no mine ta mitema mivau Sutepano musoli xe ili'i, la ane'i mi'oxo lexe ive'ave'a ta mitema ane ane'i milavusou Iesu mo mimuxaxu tane'i noxou. La sou ane'i mi'ume'ume la mipaxele sou milailai ne Ponisia, xe Kipulosi mo Antioki sou mia'aloXu a'alo laixe sou Iesu noxi'a ta Iutaia ane'isisi. Io ia'aloXu noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi mamu. ²⁰ Ia se'i noxi'a ne ane'i sou tuala ne Kipulosi mo tuala ne Kilene milai mipita ne Antioki sou mia'aloXu a'alo laixe sou Tila Iesu noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo. ²¹ La sou Lataua xaviinu muxolu noxi'a aloxo ne, xe ta piena mixiu opone'i la sou mimuxaxu tane'i noxou Tila. ²² *Xe ta mitema sou lalotu ane'i ane mixolu ne Ielusalemu milomusou a'alo ane ne, la sou mipalusou Valunavasi sou mulai ne Antioki. ²³ No mine muxali la mumaisou lexe Lataua mualusi'a ta mitema laixe manina la anu mu'osa. La sou anu muavutinouxu xavutalai'a sou mimuxaxu tane'i noxou Tila utotomu. ²⁴ Xe anu Valunavasi ne itema laixe manina. Mo Uleenu Tavuna muxoo noxou la anu itema sou muxamuxaxu tanu, xe ta mitema ta piena mixiu maulixa'a sou mine'e noxou Tila mukalusi. ²⁵ *Ioxe, Valunavasi muavuti la

* 11:14: Apo 16:31   * 11:15: Apo 2:4   * 11:16: Apo 1:5   * 11:18: Apo 13:48; 14:27

* 11:19: Apo 8:1-4   * 11:22: Apo 4:36   * 11:25: Apo 9:30

mulai ne Tasisi sou mukamulinu Saulo. ²⁶ Anu muxalisou Saulo mukalu, la sou mutilonu sou ilou mivaxa ne Antioki. Mo ilo'a ta mitema mixolu tauu ie vile, sou milosie'ixa'a ta mitema ta piena no anu vaikalau Lataua. La sou no voxo ane ne ta molomolo noxou Iesu mo ta mitema ane ilavusou Lataua uasi ane'i mino'u uala lexe ta mitemau Kalisito. ²⁷ No voxo ane ne kalumo, la ta mitema sou palomatana se'i me'a ne Ielusalemu milu'e ne Antioki. ²⁸ ✧Ioxe vile noxi'a ualasou lexe Axavosi ne mutulu xe no anu xavi Uleenu Tavuna, la anu muvikala palomatana, lexe tausoli vile toxoxa'a uxali no tuatuala ukalusi no lia 'o, la ili'i no anu Kulaudio uxolu loxo tatananu tuala, la anu muxali. ²⁹ No mine ta molomolo noxou Iesu Kalisito milomusou Axavosi muvikala palomatana aloxo ne, la sou ane'i mipitanu xavutala sou isu'uline'i ta vivomimo'a ne Iutaia no anu lamoli xe mimii seville umomomo no anu maulixa'a. ³⁰ ✧Ane'i mi'oxonu aloxo ne mukalu, la sou mipalusi'a Valunavasi ilou Saulo milaixu noxi'a ta tatila sou lalotu.

12

Elodesi Muvau Iakovo Musoli Io Mutatuxu Pita no Anu Taasou Navunavu

¹ No voxo ane ne la, tatananu tuala Elodesi musokou 'oto'oto ane ne sou muve'avea' ta temanu lalotu noxou Iesu. ² La sou anu muvikalane'i sou mivau Iakavo e Ioanesi vimou ne no anu lavisu la musoli. ³ Xe Elodesi mulavusou lexe ta Iutaia mimasaxau mii ane anu mu'oxonu ne la sou anu mutatuxu Pita kalumo. Mu'oxnu mii ane ne muxali no anu Voxo e Ixutuxu Veletixa'a Vitanisi. ⁴ La sou anu mutetelisu Pita sou mutatuxu no anu taasou navunavu. Anu mu'italonu Pita no avo'a ta mitema sou 'oto'oto la'oluxa'a tami'a sou misaxila'u. Mino'a ta mitema tamitamia no nano noxi'a ta mitema sou 'oto'oto la'oluxa'a tami'a ne sou mixali loxo mavulovexa mo mulu'e no lia ta'uve mo muxatele vile sou isaxila'u. Elodesi mu'oxonu aloxo ne xo umasaxa lexe utulusou Pita no anu vaivaikala no ie'i ta mitema tavu'alo ili'i no anu voxo e isosovosou sou Lataua Mupolopepeene'i ta Isilaeli no anu. ⁵ La sou Pita muxolu no nano no taasou navunavu. Ia ta tema lalotu ikilakasou pekia'u ulai noxou Lataua sou usu'ulini.

Angelo Mulaanu Pita no Anu Taasou Navunavu

⁶ Ioxe Elodesi musosovosou voxo vile sou lexe utulusou Pita no anu vaivaikala. Ia tei no anu voxo ane ne xe no 'olovoxo, la Pita muai no taine'i ta mitema sou 'oto'oto tamei xe misakisakiinu no anu seni tamei kalumo. Xe ta mitema sou isaxila'u aitungaxu taasou navunavu ne kalumo ane'i a mitutulu sou isaxila'u aitenga. ⁷ Xe alaxu vilesisi 'o la, angelo vile noxou Tila muxali mutulu la lamanaxu mukaa no nano no taasou navunavu ne. La angelo mukopesou Pita no vainu sou mutulusou la muvikala aloxo 'o, "Napalea natulu." Muvikalanu aloxo ne, la seni e misakiinu Pita no anu ne mululu no avolu la mulapau muai no lia. ⁸ La angelo muvikalanu lexe, "Nano'u tokolomomeni ane veveni mo nasakiinu utupokonexe mo namuxaxu siove sou tava'ine mo namulileli." La Pita mu'oxonu aloxo ne. ⁹ La sou muavuti mumulinu angelo sou mulai no ale. Ia anu ulavusou lexe anu umulinu angelo manina sou ane uasi. Anu muxavutala lexe anu mumaisou mii loxo aiepiepina ane. ¹⁰ ✧Ia uasi anu mumulinu angelo manina. La sou ilou mipolopepeenu aitenga vile mo tameisou xe tatalusou la anu aitenga pekia'u sou ulai no tuala tila. Aitenga ane ne pekia'u ia molu mukisi vitanisi. La sou ane'i ilou miuatu no ale la mimuamua'i mimulinu vote'i milai, la alaxu vilesisi angelo mu'umesou Pita sou mulai.

¹¹ La sou Pita xavutalau muxali lamana. Sou muvikala lexe, “Ae, eni e'oxo lexe eni emaisou mii loxo aipiepiena ano 'o si, la uasi. Eni emaisou mii manina. Tila mupalusou angelo noxou vile ane mune'e musu'ulileli no anu navunavu ane ta Iutaia i'oxe i'oxo umulinu masaxa noxou Elodesi sou i'oxonu noxilo.” ¹² Anu mulavusou lexe Lataua musu'ulinu, la sou anu mulai no tani noxie Malia e Ioanesi e ualasou vile lexe Maluko nenū. Ta mitema ta piena ane'i a mipipita sou ikilaka ulai noxou Lataua. ¹³ Anu muxali no tani ne la mutulu no ale io mupolopolo no aitenga, la sou sema sou xaixai vile e ualasio lexe Loda. Ane mine'e sou lexe ikisiinu aitenga, la ua. ¹⁴ Ane mitongonu Pita xolinu, la ane mi'osa misevile la ikisiinu aitenga la ua, miiave milivu sou mi'ava kakaa mulai noxi'a ta menexie lexe, “Pita anu a ututulu no ale no aitenga 'o.” ¹⁵ Xe ta menexie miavuti la mivikalane aloxo 'o, “Nini nexovulaulau ne.” La ane pekia'e sou mivikala pekia'u lexe, “Manina, anu a ututulu no aitenga 'o,” La sou ane'i mi'oxe, “Male nini nemaisou angelo* noxou ane.”

¹⁶ No mine ane'i ixixilie'i ngato'o loxo ne, la Pita anu a upolopolo no aitengasi 'o. La sou ane'i mimaisou la mine'e mikisi aitenga, la sou mimaisou lexe anu Pita maninasou, la ane'i mikuluke manina. ¹⁷ Xe anu muavuti, la muavimaxuxune'i no avolu sou lexe ivikala mamu. Io anu mua'aloi'a no anu mii ma'ia ane Tila mu'oxonu noxou sou mulaanixu no anu tani sou navunavu, sou muatu no ale. La sou anu muvikalane'i lexe, “Nga'aloi'a Iakovo ilo'a ta vivinge no anu mii 'o.” Io anu mulutu sou mulai no tuala vile va'axu.

¹⁸ *Ia no kakau manina 'o, la ta mitema sou 'oto'oto ne mixovulaulau manina, la sou ane'i miavuti sou mitalitali'isi'a ngato'o lexe, “Pita mulai ne'ei?” ¹⁹ Xe Elodesi mulomu aloxo ne, la mupalusi'a ta mitema sou mikamulinu Pita, xe anu uxolu uasi, la sou anu utulusi'a ta mitema sou isaxila'u aitenga no anu vaikala sou lexe ive'a isoisoli xo ane'i isaxila'u Pita laixe uasi. Xe ili'i, la anu Elodesi muvula ne Iutaia sou mulai telo ne Kaisalia sou muxolu lai ne.

Elodesi Musoli

²⁰ No mine Elodesi la'iaxui'a ta mitema si'e Taia xe Saidoni, la ane'i mipita la'oluxa'a vilesisi sou milai mimaisou. Tei la Valasutosi muno'u vaikala lamana noxi'a sou usu'uline'i la mutali'isou Elodesi lexe opoonu uai se'isisi noxi'asi xo ane'i milavusou lexe ane'i ino'u la'ilali no anu tuala tila ane anu musaxila'u nesi. ²¹ Ioxe, no voxo ane ne, la Elodesi mutokolomoxu tokolomo sou mutuxu tuala noxou mo muxolu no anu puloulou noxou anu mutuxu tuala ne. La musosovosou voxo vile sou lexe uvivikala noxi'a no anu. La sou anu mupitane'i sou muvikalane'i. ²² No mine anu muvivikala noxi'a, la ta mitema mi'ava'ava lexe, “Lataua vile a uvivikala o, itema uasi.” ²³ *Xe alaxu vilesisi 'o la angelo noxou Tila muvav avile a alalaines xo anu mu'iti ualasou io Lataua uasi. La sou ta polikoka mingangasou la musoli avile. ²⁴ *Aloxo ne la sou vaikala noxou Lataua muxali pekia'u mo muleme mulai no tuatuala mukalusi. ²⁵ *La sou Valunavasi ilou Saulo mikalusou xaixai ne Ielusalemu mukalu la sou mukasi noxou Ioanesi e ualasou lexe Maluko sou ilo'a me'a ne Ielusalemu sou milai ne Antioki.

* **12:15:** Loopala noxi'a ta Iutaia lexe ta mitema vilevilesi ne uleene'i a uxolu la sou uxali noxi'a no mine imauli. Imauli uasi isoli ne la ilavusi'asi lexe angelo noxi'a ane. * **12:18:** Apo 5:22-24

* **12:23:** Tan 5:20 * **12:24:** Ais 55:11 * **12:25:** Apo 11:29-30; 15:37

13

Misovososi'a Valunavasi Ilou Saulo sou Mipalusi'a Milai Mia'aloxu Vaikala Noxou Lataua no Tuatuala

¹ Ioxe, ta mitema ane ane'i mimuxaxu tane'i noxou Iesu e mixolu ne Antioki ne se'i ne ta mitema sou palomatana xe se'i ne ta mitema sou ilosi'a lavulavu sou 'liloxo laixe noxou Lataua. Vile noxi'a anu Valunavasi mo Simeoni e ualason vile lexe Nixelu xe Lukio anu itema sie Kilene mo Saulo xe Manaeni. Manaeni ne ilou tatananu tuala Elodesi mivaitami no mine no molomoloxa'a. ² *No mine ane'i ilo'a ta mitema ne mipita sou mipelemu mo milotu noxou Tila, la Uleenu Tavuna movikalane'i aloxo 'o, "Ngakalipalane'i Valunavasi ilou Saulo mo ngaxexene'i ilou ixolu va'axu sou i'oxonu xaixai ane Eni e'avalia'axu." ³ *La sou ane'i mipelemu mo milingasi'a xe mi'italonu avo'a noxi'a ilou sou mialusi'a mukalu, la sou mipalusi'a ilou milai.

Valunavasi Ilou Saulo Milai Mixali ne Kipulosi

⁴ No voxo ane ne, la Uleenu Tavuna muxolu noxi'a la mulutulixa'a ne Antioki sou milu'e no Selukia, la mitelo no anu lasipi mixaxa no la'olu ne Kipulosi. ⁵ *No mine ane'i mixali ne Salamisi, la milai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou misoko mia'aloxu vaikalau Lataua. No voxo ane ne, la Ioanesi e ualason vile lexe Maluko ne ilo'a kalumo sou musuuline'i ilou no anu xaixai. ⁶ Ane'i mixixaoxao no nano no la'olu Kipulosi, xe mukalu, la sou ane'i miatulai ne Paposi, la sou mixalisou itema vile anu itema sou aalu iouiou vile e ualason lexe Balu-Iesu e itema si'e Iutaia ne anu itema sou palomatana kalakalavoi. ⁷ Anu itema ane ne mulavusou ilou itema sou usaxila'u la'olu ane ne e ualason lexe Seluxio-Paulo e anu itema sou lavulavu laixe. Anu mu'avalia' Valunavasi ilou Saulo milai noxou xo anu mumasaxa lexe ulomusou vaikala noxou Lataua. ⁸ Ia itema sou lavulavu sou aalu iouiou ne ualason vile no anu vaikala Xiliki lexe Elimasi ne mumasaxa lexe u'oxo pekia'usou xavutala noxou itema sou usaxila'u la'olu ne sou umuxamuxaxu tanu noxou Iesu uasi, la sou muvikalala sou mu'oxo latolosi'a Valunavasi ilou Saulo. ⁹ Ia Saulo e ualason vile lexe Paulo ne Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxou, la anu mumatakisou Elimasi ne la muvikalalanu aloxo 'o, ¹⁰ "Nini satani 'olu. Nini itema sou na'oxo masuanu mimii laixe. Nini ne'ana'ana no anu 'liloxo sou kalakalavoi ilou iisuiisu, mo nini namitema sou naxiuxiunu mii ane Tila mu'oxonu manina ne sou naxalixu uxali kalavoi. ¹¹ *Mo namaisou vaimomo 'o si, la Tila xaviinu ulu'e noxine la ieni utomu mo namaisou lamana vile la uasi maxuveeni seville." Xe alaxu vilesisi 'o la mii e loxo tamuxala isivoxoxu ne mune'e mutomu iou, la sou anu mukamuli itema vile sou lexe usu'ulinu sou utetelisou no avolu mo usu'ulinu sou utilau. ¹² Ioxe itema sou usaxila'u la'olu mumaisou mii aloxo ne, la mukuluke no anu vaikala Tila la sou xavutalau muavuti sou mumuxamuxaxu tanu noxou Tila.

Valunavasi Ilou Paulo Mia'aloxu Vaikala Noxou Lataua ne Antioki Ane Muxolu no Nano no Tuala Xalee Tila Pisitia

¹³ *Paulo ilo'a ta mitema e mimulinu ne mutelo no lasipi me'a ne Paposi milai ne Peluxa ane'i mixolu no nano xalee lia tila ne Pamfulia, la Ioanesi e ualason vile lexe Maluko ne mu'umesi'a la lai ne sou mulivu mulai ne Ielusalemu. ¹⁴ Io ane'i me'a ne Peluxa ne mole milai mixali ne Antioki anu muxolu no nano no xalee lia tila ne Pisitia. Xe no voxo Tavuna, la ane'i milai mi'una no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou mixolu no lia. ¹⁵ Ioxe

ane'i miitisou Lavuku sou lapuloto noxou Mosesi xe vaikala ane ta mitema sou palomatana mikaukavunu. La ili'i sou ta tatila no 'a taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne mipalusou itema vile sou mulai muvikalane'i Paulo ilou Valunavasi aloxo 'o, "Ta vivixe, nexi tamasaxa lexe ngingi ngane'e mo lexe mengi vaikala mose'i lailaixe, la ngapeletotosi'a ta mitemamexi no anu." ¹⁶ La Paulo mutulu la mutolosou avolu mulai noxi'a ta mitema sou lexe ixolu tasiau xo anu uvivikala. La sou anu musoko sou muvikala aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sie Isilaeli, mo ngingi ta mitema ane ta Iutaia uasi ia ngalavusou ngalolotu ulai noxou ne, ngingi ngalomu une'e noxilo. ¹⁷ *Ngingi ta Isilaeli Latauamengi xo Anu musosovosi'a ta 'ilu'ilusungengi mukalu, la mu'oxone'i sou milai mixolu ne Aixiputo mole mixali ta piena misevile, xe mukalu la sou anu molu mulivunixa'a no Anu xavi noxou sou milaa ne Aixiputo. ¹⁸ *La Anu mutavule tu'umaxu no anu 'ilixu noxi'a mo musaxila'a mumomomo loxo tauu ie itemaxu tamei no nano no xalee lia vitanisi. ¹⁹ *Xe Anu muavuti, la mualivulane'i ta mata muxatele tamei ne Kanani. Io mu'italonu lialia ane ne noxi'a ta mitema ne Isilaeli. ²⁰ *La sou mimii ta piena muxali no nano no anu tauu ie itemaxu mavulovexa tamei mo mavulovexa ta'uve (450). Xe ili'i no mine ta Isilaeli mino'u lialia ane ne mo mixolu no anu mukalu, la sou Lataua molu musosovosi'a ta mitema ane sou lexe itulu ta kisikisi'a sou iulaxune'i ne mulai mutalo no mine itema sou palomatana Samueli muxali.

²¹ *Xe ta mitema miavuti la milinga sou itema vile sou uxali loxo ane'i i'a motuxu tuala vile. La sou Lataua mulosi'a Saulo e Kisi 'olu xe anu no anu mata noxou Beniamini. La anu muxali mutuxu tuala noxi'a la muxolu musaxila'a mumomomo loxo tauu ie itemaxu tamei. ²² *Ia Lataua muavuti la, la muxeeenu, io musosovosu Deviti sou muxali mutuxu tuala noxi'a. Xe Anu muavuti la muvikalala lamana noxi'a aloxo 'o, 'Eni exexeenu Saulo io esosovosou Deviti anu Iesi 'olu ne anu itema vile e Eni elavusou opoonu lexe ulai la anu umulimuli masaxa noxilo ukalusi.' ²³ *La sou Lataua mulosi'a ta Isilaeli Iesu itema sou pamauli ne loxo musakiinu vaikalasou. Lexe itema sou pamauli uxali noxou Deviti. ²⁴ *La sou no mine Iesu uxali uao, la Ioanesi e itema sou u'ulosinge mua'alo la muvikalane'i ta mitema sie Isilaeli lexe ixiu opone'i mo ixiu tumaliau 'ilixu masumasua noxi'a mo sou anu Ioanesi u'ulosi'a. ²⁵ *No voxo ane Ioanesi sou ukalusou xaixai noxou, la anu mutalisi'a ta mitema aloxo 'o, 'Ngingi ngemaisilo la ngexavutala lexe eni 'ena'ei io? Eni itema e ngingi ngaxoxomaïou Anu a eni 'o uasi. Ia ngingi ngalomu Anu itema ne ili'i xe une'e la eni amomomo sou alulusou lamota sou siovesou tava'u uasi, xo eni amitema vitanisi.' ²⁶ Ioxe, ngingi ta vivilo e ngingi Avalaamu ta 'ilu'ilusunu, xe ngingi ane ta Iutaia io ngemama'u noxou mo ngetoxonu, ngingi ngalomu, vaikala sou mauli mune'e noxinge muisalili. ²⁷ Ia ta mitema ilo'a ta tatila ane'i ane mitulu loxo ta kisokisou tuala tila ne Ielusalemu ilavusou Iesu loxo Anu itema sou pamauli uasi. La mivau musoli. Ia ane'i mi'oxonu aloxo ne la mumomomo sou vaikala noxi'a ta mitema sou palomatana milemolu tei e ane'i iitisou mo ilomusou no voxo Tavuna utotomu. ²⁸ *Ixalisou susu vile noxou sou ivau usoli no anu uasi, ia ane'i xavine'i vitanisi sou mivikalanu Pilato lexe uvau Iesu usoli. ²⁹ *Ane'i mi'oxo aloxo ne noxou sou mimomomo sou mimii ane muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu. Mukalu, la sou ane'i milaxanixu teitexi no ovu valautu sou milu'e mimulaxu no anu lulu. ³⁰ Ia Lataua mutulusou no

* 13:17: Mul 1:7; 6:6; 12:51 * 13:18: Iti 14:34; Lap 1:31-32 * 13:19: Lap 7:1; Ies 14:1

* 13:20: Kis 2:16; 1Sa 3:20 * 13:21: 1Sa 8:5, 19; 10:20-24 * 13:22: 1Sa 13:14; 16:12; Lex 89:20

* 13:23: 2Sa 7:12-16 * 13:24: Mat 3:1-2 * 13:25: Ioa 1:20, 27 * 13:28: Mat 27:22-23

* 13:29: Mat 27:59-60

anu lulu sou soli la mumauli. ³¹ ✧ Ili'i no anu la ta mitema ukalusi e ilo'a Iesu mimuamua'i no vote'i me'a ne Xalilaia sou mitelai ne Ielusalemu mimaisou no voxo ta pieana. ³² Ioxe la sou mii e nexi taa'alomengi a'alo laixe no anu 'o ne nexi taa'alomengi sou itema e Lataua musakiinu vaikala sou noxi'a ta 'ilu'ilusunenge tatei lexe upalusou une'e sou ulivulinenge. ³³ ✧ Aloxo ne, la sou Anu mutulusou Iesu no 'a lulu sou soli sou lexe umomomo sou vaikala ane Anu musakinusinge noxi'a ta 'ilu'ilusunenge tatei. Vaikala sou mii ane ne mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku sou Lexe tameisou muvikala aloxo 'o, 'Nini ne nini 'alixeni. Vaimomo 'o Eni axolu loxo Eni Mamine.' ³⁴ ✧ Aloxo ne, la sou anu Momu ne mutulusou no anu lulu sou soli, mo uai u'ui no anu lulu ne uasi. Anu muvikala aloxo 'o, 'Eni emasaxa lexe aalusine no anu aalu iou vilesisi aloxo Eni ealuso mutuxu tuala Deviti. Aalu ane laixe anu uxali manina.' La sou mii ane Anu mulemolu ne muxali manina loxo Anu musakiinu vaikalasou. ³⁵ ✧ La sou vaikala vile kalumo muxolu no anu Lavuku sou Lexe muvikala aloxo 'o, 'Nini umomomo sou namalanixu itema sou xaixai noxine e malemalenga ne uai u'ui no nano no lulu ne uasi.' ³⁶ Ioxe la sou nenge telavusou lexe Deviti ne no mine uao mumauli mo muxoxolu no lia 'o, la anu itema sou umulinu masaxa noxou Lataua mo anu u'oxo xaixai laixe manina. Ia ili'i no mine anu musoli, xe miasixu no anu lulusi'a ta 'ilu'ilusunu, la vasimolu ne muai mu'ui no nano no lulu ne. ³⁷ Io itema ane ne Lataua mutulusou no anu lulusou soli, la vasimolu uai u'ui no lulu ne uasi. ³⁸ Aloxo ne la sou ta vivilo eni emasaxa lexe ngingi ngalavusou laixe aloxo 'o, no anu soli noxou Iesusi la anu muxexeenu susu noxinge aloxo nexi tea'alomengixu. ³⁹ ✧ Io lapuloto noxou Mosesi ne umomomo sou uxexeenu 'ilixo masumasua noxinge sou ngaxali ngaisalili uasi. Ia Anu itema ane ne si Anu mumomomo sou uxexeenu 'ilixo masumasua noxi'a ta mitema ane'i ane imuxamuxaxu tane'i noxou, la sou Anu uleme'a lexe ta mitema lailaixe. ⁴⁰ La sou ngingi ngaxaxai laixe, xo loxo 'o io mii e ta mitema sou palomatana milemolu tatei ne uxali u'oxo masuangengi.

⁴¹ ✧ 'Ngingi ta mitema e ngamolovila'isou Lataua.

Xe ngakuluke, mo ngasoli.

Xo Eni a'oxonu mii vile uxali no nixi noxinge.

La sou lexe itema vile uvikalangengi no anu mii ane lexe Eni a'oxonu ne,

la ngingi ngamuxaxu tangengi no anu uasi.' "

⁴² No mine Paulo mua'alo mukalu xe ilou Valunavasi milaa no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, la ta mitema mitalisi'a ilou sou lexe no Voxo Tavuna ane ili'i la, ilou ilivu ine'e la sou ia'aloi'a la no anu vaikala ne. ⁴³ Ili'i no mine ane'i milaa no alalotu, la ta mitema ta Iutaia ta piena xe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi io imulinu lalotu moxi'a ta Iutaia sou ilo'a ta Iutaia milotu mipita no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne mimuline'i Paulo ilou Valunavasi. Sou ilou mipeletotosi'a sou lexe itulu pekia'a aloxo ne si no anu alauna noxou Lataua.

⁴⁴ Xe ili'i no anu Voxo Tavuna ane ne, la sexasisisou ta mitema ukalusi no anu tuala tila ane ne mine'e mipita sou milomusou vaikala noxou Tila. ⁴⁵ Ioxe no mine ta Iutaia mimaisou lexe ta mitema ta piena musuku milomuxu vaikala noxou Tila, la sou ane'i opone'i masuau Paulo xe mivikala tumalou noxou xe mivikala masumasua no anu a'alo noxou kalumo. ⁴⁶ ✧ Aloxo ne, la sou Paulo ilou Valunavasi mivikala pekia'u io i'ume uasi ia ilou mivikalane'i aloxo 'o, "Vaikalau Lataua ne tanixu lexe

taa'aloXu tei a noxinge ne. Ia xo ngingi ngexiunu tumalingeu, la iou loxo ngingi ngexavutala lexe ngano'u mauli ane kaluxusou uasisi uasi. La sou ngingi ngalomu. Nexi noxou vaimomo 'o taxiXu ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. ⁴⁷ ✧ Xo Tila mupalusixe la muvikaIa aloxo 'o, 'Eni apalusine sou nalaixu lamana ane 'o noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi.

Mo sou ta mitema ukalusi no lialia 'o ino'u mauli ane kaluxusou uasi.' ”
⁴⁸ Xe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne milomusou vaikaIa ane ne, la ane'i mi'osa mo miitinu Tila ualasou sou vaikaIa noxou. La sou ta mitema ta piena e Lataua musosovosi'a sou lexe ino'u mauli ane kaluxusou uasi ne mixali ta mitema sou imuxamuxaxu tane'i. ⁴⁹ Aloxo ne, la sou vaikaIa noxou Tila mutaasou xalee lia tila ane ne mukalusi. ⁵⁰ Xe ta Iutaia la'iaxa'a la sou mi'una tane'i noxi'a ta sema e ualasi'a tatila ane'i ane milavusou ilotu noxou Lataua mo ta kisokisou sou xalee lia tila ane ne. La sou ane'i miavuti sou mi'oxe ive'ave'a Paulo ilou Valunavasi sou mikusai'a milai va'axu no xalee lia tila noxi'a. ⁵¹ ✧ Xe ane'i ilou miavuti, la mivutasou lomulo no tava'a mulai noxi'a io ilou mixililie'i ia milai ne Ikonía. ⁵² La ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne mixamulinu 'osa'osa mo mi'ana'ana no anu Uleenu Tavuna.

14

Valunavasi Ilou Paulo Mixali Mixolu ne Ikonía

¹ No mine Paulo ilou Valunavasi mixali ne Ikonía, la mi'una no nano no anu tani sou lalotu noxi'a ta Iutaia loxo ane'i ilavusou i'oxo'oxonu utotomu xe misokou sou mia'aloXu vaikalau Lataua. La mia'aloXu laixe manina, la sou ta Iutaia ta piena xe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ta piena musuku mimuxamuxaxu tane'i noxou Iesu. ² Ia ta Iutaia ane imuxaxu tane'i uasi ne mi'una tane'i noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi sou ilo'a la'iaxa'a mo opone'i masuai'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tamei noxou Iesu. ³ ✧ La ane'i ilou mixolu maxuveeni lai ne mo mivikala pekia'u sou Tila io ilou i'ume uasi. La Anu mulosi'a xavi sou mi'oxonu sosovo iouiou xe mii ane talavusou uasi. Anu mumaxau lexe a'alo sou alauna noxou ne anu maninasou. ⁴ La ta mitema no nano no anu tuala tila ne mikalipala la'oluxa'a tamei. La'oluxa'a vile mivulu noxi'a ta Iutaia, xe la'oluxa'a vile mivulu noxi'a ta aposeli. ⁵ ✧ Xe no mine ta Iutaia ilo'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi miavuti, la mipita noxi'a ta kisikisi'a, sou lexe i'oxo masuane'i ta aposeli mo i'oxo lexe ive'a no anu kulu mo isoli. ⁶ Ia ane'i ilou milavusou mii ane ta mitema mivikala lexe i'oxonu ne, la ane'i ilou mi'ume milai no tuala tila ta tamei ne Lisita xe ne Delube mo no tuala mose'i la no pa'upa'umolu ne no xalee lia tila ne Likaonia. ⁷ La ane'i ilou misolo xaixa'i sou mia'aloXu a'alo laixe no tuatuala ane ne.

Valunavasi Ilou Paulo Mia'alo ne Lisita Xe ne Delube

⁸ Xe itema vile lai ne Lisita ne, no mine nenu mivo'onu mo la tava'u ne mukilikalu la umuamua'i uasi muxoxolusi. ⁹ Anu muxolu sou mulomu no mine Paulo mua'alo. La Paulo mumatakisou xe mumaisou lexe anu mumuxaxu tanu sou lexe uxali laixe la, ¹⁰ la sou mu'ava lexe, “Naavuti mo natulu.” Aloxo ne, la itema ne mupisikei sou mutulu la mumuamua'i a vile.

¹¹ ✧ No mine ane'i ta mitema ane mine'e mipita mimaisou mii ma'ia ane Paulo mu'oxo ne, la ane'i mi'ava no anu vaikaIa noxi'a Likaonia aloxo 'o, “Ta lataua mixali loxo ta mitema mo milu'e mixali noxinge 'o.” ¹² Ane'i

mivikala aloxo ne la mimoxo'u Valunavasi lexe Seusu, xe Paulo mimoxo'u lexe Elumesi xo anu Paulo ne tila sou u'oxonu vaivaikala. ¹³ La tani sou lalotu noxou lataua ilemo lexe Seusu ne mutulu se 'alai no aitengaxu vimelu sou tuala tila ne. La sou aili'i sou muno'a ta bulumakau ta mulu mose'i mo seseenu mose'i misakiinu tavalanu mune'enu no aitengaxu tuala tila xo anu ilo'a ta mitema ane mine'e mipita ne, imasaxa lexe i'iaimai'a Paulo ilou Valunavasi no anu sou ilotu noxi'a. ¹⁴ Ia no mine ta aposeli Paulo ilou Valunavasi milomusou mii ane ne, la ane'i mikakakanu tokolomoi'a, ia miiave miuna noxi'a ta mitema ane mine'e mipita ne, la mi'ava'ava aloxo 'o, ¹⁵ ✨ “Ngingi ta mitema 'o, tava'u loxovaa la sou ngingi nge'oxo 'ilixoxo ano. Nexi kalumo ne nexi ta mitemasi aloxo ngingi ne. la nexi taa'aloxu a'alo laixe ulai noxinge lexe ngingi ngaxiu tumalinge no anu mimii vitavitanisi ane ngingi ngalotu no anu ne. Io ngaxiu ulai noxou Lataua anu mumaui mo mukoinu loxotolo mo lialia xe luaki ilou mimii mukalusi mo ta mimii ane muxolu no nano no anu. ¹⁶ ✨ Tatei la Lataua iou muvaxai'a ta mitema no xalexalee tuatuala no lia 'o sou mimulinu 'ilixoxo noxi'a vilevilesi. ¹⁷ ✨ Ia Anu mupala'alixu mii vile noxou. Anu mumaxa'u 'ilixoxo laixe sou muxosinge la'iaa molu no loxotolo mulu'e noxinge, mo Anu muxosinge la'ilali temanu no anu voxovoxosou mo muxosinge la'ilali ta piena, la mu'oxonenge te'osa iaimana.” ¹⁸ Ane'i ilou mivikala aloxo ne, ia ta mitema ne pekia'a sou i'oxo iaimana ne sia, la ane'i ilou mixamuli ialuxu manina mo mitalosi'a.

¹⁹ ✨ Ka sou, ta Iutaia mose'i me'a ne Antioki xe Ikonia mine'e, la milapunu xavutal'ai'a ta mitema ane mine'e mipita ne sou mivau Paulo no anu kulu, mukalu la milavelavenu milaixu no ale no anu vimelusou tuala tila ne la misuanu muai ne xo mikalavoi lexe anu musoli. ²⁰ Ia ta mitema noxou Iesu mipita mixaliliou, la anu muavuti mutulu sou mulivu mu'unalai no tuala tila. No voxo ane vile, la anu ilou Valunavasi milutu sou milai ne Delube.

Ane'i La Ilivu Noxi'a Paulo Ilou Valunavasi

²¹ Ane'i mia'aloxu a'alo laixe no tuala tila ne la ta mitema ta piena mixali ta mitema noxou Iesu. Io ane'i ilou milivu milai ne Lisita xe ne Ikonia mo ne Antioki, ²² ✨ sou mi'oxo pekia'u opone'i ane'i ane ta mitema noxou Iesu, mo mipeletotosi'a sou lexe itulu pekia'a no anu muxamuxaxu tane'i ane ne la mivikalane'i aloxo 'o, “Nenge tamuamua'i no anu vote'i sou tu'utu'umaxu ta piena tei ka sou ta'una no anu saxisaxila'u noxou Lataua.” ²³ Mo ane'i misosovosi'a ta tatila noxi'a ta mitema ilotu noxou Iesu vilevilesi ne, mo ane'i ilou mipelemu sou mikilaka, sou mi'italone'i ane'i ane mimulaxu tane'i ne noxou Tila. ²⁴ Ioxe ili'i, la Paulo ilou Valunavasi mimuamua'i no nixi no anu xalee lia ne Pisitia, la mixali no anu xalee lia ne Pamfulia. ²⁵ Xe mia'aloxu vaikala noxou Lataua no tuala tila ne Peluxa, mukalu la milu'e no tuala tila ne Atalia.

²⁶ ✨ Ane'i ilou mitelo no lasipi ne Atalia, la milivu milai ne Antioki. Tuala tila ane ne tei la ane'i ilou mixolu no anu mo ta mitema noxou Lataua mi'italone'i milai no anu alauna noxou Lataua, sou lexe i'oxonu xaixaine anu a mikalusou mo a milivu mine'e ne. ²⁷ ✨ Io ane'i mixali lai ne, la mipitane'i ta mitema e ilotu noxou Iesu ne mukalusi, sou mia'aloi'axu mimii mukalusi ane Lataua mu'oxonu noxi'a, mo mukisinu aitenga noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi sou ane'i mimuxaxu tane'i noxou. ²⁸ La ane'i ilo'a ta mitema noxou Iesu ne mixolu lai ne maxuveeni.

✨ **14:15:** Lex 146:6; Apo 10:26 ✨ **14:16:** Apo 17:30 ✨ **14:17:** Iel 5:24 ✨ **14:19:** Apo 17:13; 2Ko 11:25 ✨ **14:22:** Apo 15:32; 1Te 3:3 ✨ **14:26:** Apo 13:1-2 ✨ **14:27:** Apo 15:4, 12

15

Mipita sou Vaivaikala ne Ielusalemu

¹ ✨ Ioxe ta mitema mose'i me'a ne Iutaia milu'e ne Antioki, la milosiexa'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu no anu lavulavu aloxo 'o, "Lexe xooxoo ungasinge umulinu 'ilixo ane Mosesi mulosixe lavulavu sou uasi, la umomomo sou ngingi ngamauli uasi." ² ✨ Mii ane ne muavutinoxu Paulo ilou Valunavasi opone'i, la ilo'a mi'otosou anaxa'a sou. La sou ane'i misosovosi'a Paulo ilou Valunavasi ilo'a mose'i la ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu sou lexe ilai telo ne Ielusalemu sou imaisi'a ta mitema sou xaixai ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua mo imomosou vaikala ane ne. ³ La sou ta mitema ilotu noxou Iesu mipalusi'a sou milai. Xe ane'i mimuamua'i mipolo ne Ponisia xe ne Samalia, la mia'aloxxa'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne mixiu milai noxou Lataua. A'alo ane ne muxalixu 'osa'ila tatila noxi'a ta mitema mukalusi ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu. ⁴ ✨ No mine mixali ne Ielusalemu, la ta mitema e ilotu noxou Iesu ilo'a ta aposeli mo ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua misexelaxa'a, xe ane'i mia'aloxxu mimii mukalusi e Lataua mulosi'a xavi sou mi'oxonu. ⁵ Ia ta Palisaio mose'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu miavuti la mivikala lexe, "Ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne anu laixe lexe xooxoo ungas'i'asi mo ane'i imulinu lapuloto noxou Mosesisi.

⁶ Ioxe, ta aposeli ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema ilotu noxou Iesu mipita sou mimaisou mii ane ne. ⁷ ✨ No mine vaikala ta piena muxali no anu, la Pita muavuti sou muvika la mulai noxi'a aloxo 'o, "Ta vivilo, ngingi ngelavusou lexe tatei, la Lataua musosovosilo no taingengi sou lexe a'aloxxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi mo sou ane'i ilomusou la imuxaxu tane'i. ⁸ ✨ Lataua e mulavusou ta mitema mukalusi opone'i ne musosovosi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi la sou mulosi'a Uleenu Tavuna aloxo mulosinge ne si. ⁹ Anu mu'oxonu 'ilixo iouvilemo noxinge ta Iutaia xe iouvilemo noxi'a ane'i ta Iutaia uasi. Ane'i mimuxaxu tane'i noxou Tila, la sou opone'i muxali malemalenga no iou Lataua. ¹⁰ ✨ La sou loxovaa ane ngingi nga'oxe ngatovonu Lataua vaimomo 'o? Tava'u loxovaa la sou ngamuxaxu mii ane tu'umaxu no laxasi'a ta molomolo noxou Iesu sou imulinu lapuloto noxou Mosesi e umomomo sou ta xaixaisinge mo nenge kalumo tamomomo sou tatavulenu uasi 'o? ¹¹ ✨ Aloxo ne uasi, nenge temuxaxu tanenge, la nenge temauli xo Tila Iesu mulosinge alauna noxou aloxo ane'i nesi."

¹² Pita muvika la aloxo ne, la ta mitema mukalusi e ane'i mipita ne mixolu tani mukii. Sou milomu mulai noxi'a Valunavasi ilou Paulo mia'alo'i'a sou sosovo iouiou xe mii ane talavusou uasi e Lataua mulosi'a xavi sou mu'oxonu no taine'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. ¹³ ✨ No mine ane'i mia'alo mukalu, la Iakovo muavuti mutulu la muvikalane'i aloxo 'o, "Ta vivilo, ngalomu noxilo. ¹⁴ Saimoni mua'alomengi lamana no anu soko mii ne Lataua mumaxa'u masaxa noxou sou muno'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi mo mu'oxone'i mixali ta mitema noxousi. ¹⁵ Mo vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana ne muisalili ilou ane nenge tea'aloxxu aloxo ane'i mikaukavunu nesi,

¹⁶ ✨ 'Ili'i, la eni alivu ane'e xo tani alelaxu noxou Deviti ne mulapau mo mumamulo,

ia Eni atulusou la mo apaipounu.

✨ 15:1: Xal 5:2 ✨ 15:2: Xal 2:1 ✨ 15:4: Apo 14:27 ✨ 15:7: Apo 10:1-43 ✨ 15:8: Apo 10:44; 11:15 ✨ 15:10: Mat 11:30; Xal 3:10 ✨ 15:11: Xal 2:16; Ep 2:5-8 ✨ 15:13: Xal 2:9

✨ 15:16: Amo 9:11-12

17 Mo sou ta mitema pausi'a umomomo sou ikamuli Tila, mo ta mitema ane'i ukalusi ane ta Iutaia uasi ne Eni a'avalai'a mo ixali ta mitema noxilo. Tila e u'oxonu mimii ukalusi ne muvikalalo aloxo 'o.

18 Anu mupala'anixu tatei mo.'

19 Eni xavutalaxeni aloxo ne, ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ia ixiu ine'e noxou ne talosi'a tu'umaxu sou itavule mamu. 20 *Ja laixe lexe nenge takaukavu ulai noxi'a sou tavikalane'i lexe, mamu sou ngingi nga'ou la'ilali ane nuni'u xo ane'i miamanu noxi'a ta lataua kalakalavoi, mo ngapolopepeenu 'ilixu sou vote'i loxo i'oxo susu noxi'a ta sema, mo nga'ou mii sou poosi ane miaili'osou mo musoli ne mamu, mo sialuxu a uxolu no anusi 'o. 21 Xo tatei mo ne ta mitema mia'aloxu lapuloto noxou Mosesi no anu tuatuala tatatila mukalusi, mo no voxo Tavuna utotomu ne, la miitidou no nano no tani sou lalotu noxi'a ta Iutaia."

Uoli Voloxu Ulai Noxi'a ta Mitema Ane'i Ane ta Iutaia Uasi Ia Mimuxaxu Tane'i Noxou Iesu

22 Ioxe, ta aposeli ilo'a ta mitema noxou Lataua ilo'a ta tatilasi'a mukalusi misakii xavutala la misosovosi'a ta mitema se'i noxi'a ne, ka mipalusi'a ilo'a Paulo ilou Valunavasi milai ne Antioki. Ane'i misosovosi'a Iudasi e milemo lexe Valusavasi xe Sailasi. Ane'i ilou e miuli noxi'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne. 23 Uoli voloxu ane ane'i misovanu noxi'a ilou ne mikaukavunu aloxo 'o, "Nexi ta vivinge ta mitema sou xaixai ilo'a ta tatilasi'a ta mitema ane Iesu mupalusi'a tasovanu uoli voloxu ane 'o ulai noxinge ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ia ane'i imuxaxu tane'i noxou Iesu ane'i ane ixolu no tuala tila ne Antioki mo no xalee lia tila ne Silia xe ne Kilikia mukalusi. Sexela ilou 'osa'osa ulai noxinge. 24 Nexi telomu lexe ta mitema mose'i me'a noxixe 'o milai noxinge mo ane'i a mi'oxo vulaulaunu xavutalamengi no anu vaivaikala noxi'a. Ia nexi tapalusi'a uasi. 25 La sou nexi mukalusi tesakiinu xavutala mo tasosovosi'a ta mitema mose'i sou tepalusi'a ilo'a ta menexinge manina e Valunavasi ilou Paulo ilai noxinge. 26 Ta mitema ane ne ane'i mi'italonu maulixa'a sou ualasou Tila noxinge Iesu Kalisito. 27 Aloxo ne, la sou nexi tepalusi'a Iudasi ilou Sailasi. Sou ivikala imulinu vaikala e tekaukavunu ne no 'a anaxa'a la. 28 *Xo anu laixe noxou Uleenu Tavuna xe noxinge kalumo lexe sou nexi tamuxaxu tu'umaxu ta piena noxinge mamu. Ia ngingi ngamulinu 'ili'ilixu aloxo 'o si. 29 Mamu sou ngingi nga'ou la'ilali ane ane'i miiamanu mulai noxi'a ta lataua kalakalavoi, mo nga'ou mii ane sialuxu uasi, mo mii sou poosi ane miaili'osou mo musoli ne xiasinu mamu, xe ngapolopepeenu 'ilixu sou vote'i loxo i'oxo susu noxi'a ta sema. Laixe sou lexe ngingi ngapolopepeenu mimii ane ne la laixe noxinge. Vaikala noxixe anu anesi."

30 La sou, ane'i mipalusi'a ta mitema milutu milu'e ne Antioki, la mipitane'i ta mitema noxou Lataua sou milosi'a uoli voloxu ane ne. 31 Xe ta mitema miitidou la mi'osasu vaivaikala sou peletoto ane muxolu no nano no anu ne. 32 Iudasi ilou Sailasi ne ane'i ta mitema sou palomatana kalumo, la sou ane'i ilou mivikala piena sou mipeletotosi'a mo mi'oxo pekia'a ane'i ane imuxaxu tane'i noxou Iesu. 33 Ane'i ilou mixolu lai ne Antioki ne maxuveeni seville, ka sou ane'i imuxaxu tane'i noxou Iesu ne mialusi'a no anu opo se'isisi, io mipalusi'a milivu milai noxi'a ane'i ane mipalusi'a ne.

34 * 35 Ia Paulo ilou Valunavasi mixolu lai ne Antioki, la ane'i ilo'a ta mitema

* 15:20: Mul 34:15-17; Liv 17:10-16   * 15:28: Mat 23:4   * 15:34: Ia Sailasi muxavutala lexe uxolu lai ne.

ta piena mose'i mixaxai sou milosi'a ta mitema lavulavu mo mia'aloXu vaikala noXou Tila.

Paulo IloU Valunavasi Opone'i Vilesisi Uasi

³⁶ Mo voxo se'i ili'i, la Paulo muvikalala noXou Valunavasi lexe, "Nenge talivu talai mo tamaisi'a ta vivinge no anu tuala ta tatila ukalusi ane nenge tea'aloXu vaikala noXou Tila noxi'a, mo tamaisi'a lexe xoloxoluxa'a a loXovaa." ³⁷ *La Valunavasi mumasaxa lexe uno'u Ioanesi e ualasou vile lexe Maluko sou ilo'a ilou ilai. ³⁸ *Ia Paulo umasaxa aloxo ne uasi, xo tava'u lexe anu mu'umesi'a ne Pamfulia, mole ilo'a isolonu xaixai ilai ua.

Paulo Mumuamua'i sou Xaixai Tameisou

³⁹ La sou, ane'i ilou mi'otosou anaxa'a ta piena sou mii ane ne. Mole ane'i ilou mikalipala, la Valunavasi muno'u Maluko la ilou mitelo no lasipi sou milai ne Kipulosi. ⁴⁰ Ia Paulo musosovosou Sailasi, xe ilou milutu la ane'i ane ta mitema noXou Iesu mi'italone'i milai no anu alauna noXou Tila sou ilou milai. ⁴¹ Ane'i ilou milai la mimuamua'i mipolo no anu xalee lia tila ne Silia xe ne Kilikia sou mi'oxo pekia'a ta mitema noXou Lataua.

16

Timoti Mumuline'i Paulo IloU Sailasi

¹ *Paulo mulai muxali ne Delube, ka mulai ne Lisita. La itema vile noXou Iesu ualasou lexe Timoti anu muxolu no tuala tila ane ne. Nenu ne ane sema Iutaia vile mo mimuxaxu tane noXou Iesu. Io momu ne anu itema sie Xiliki. ² *Ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noXou Iesu ne Lisita mo ne Ikonía mivikalasou lexe anu itema laixe. ³ Mo Paulo mumasaxa sou uno'u ilou ilai. La sou Paulo muvikalasou xooXoo mungasou xo tava'u lexe ta Iutaia ane'i ane mixolu lai ne ane'i mukalusi milavusou lexe Timoti momu ne anu itema sie Xiliki. ⁴ *No mine ane'i mimuamua'i milai no tuatuala ta tatila la mia'aloXu vaivaikala ane ane'i ta aposeli ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema noXou Lataua misakii xavutalasou lai ne Ielusalemu sou lexe ta mitema imulinu. ⁵ La sou ta mitema sou lalotu mixali pekia'a no anu 'ilixu sou imuxaxu tane'i, la sou sosovosi'a muleleme mutelai tatila no voxovoxo.

Paulo Mumaisou Itema Vile ne Makedonia no Anu Mii Loxo Aipiepiena

⁶ *Paulo ilo'a Sailasi ilou Timoti mimuamua'i mipolo no xalee lia tila ne Pilixia mo Xalattia, xo Uleenu Tavuna mutaluxa'a sou mia'alo no 'a vaikala no nixi no xalee lia tila ne Asia ⁷ Xe no mine ane'i mixali ne Pilixa ne Misia, la mitovo sou lexe i'unalai no xalee lia tila ne Vetinia, ia Uleenu noXou Iesu muvikalane'i lexe ilou ilai mamu. ⁸ La sou ane'i mipolo mixava ne Misia, la milu'e mixali ne Toloasi. ⁹ No 'olovoxo, la Paulo mumaisou mii loxo aipiepiena ne, sou itema vile ne Makedonia mututulu la muvikalalanu Paulo sou mulingau lexe. "Napolo nane'e lai ne Makedonia mo nasu'ulinexi." ¹⁰ Paulo mumaisou mii e loxo aipiepiena mukalu xe ili'i, la nexi tepalea telaxi sou telutu telai ne Makedonia. Xo nexi telavu manina lexe Lataua mu'avalixe sou talai taa'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito ulai noxi'a ta mitema no xalee ane ne.

Litia Mixiu Mine'e NoXou Iesu

¹¹ La sou nexi tetelo no lasipi ne Toloasi, la teiave telapu mulai sou telai ne Samatoreki, xe no anu voxo vile la tesuku telai ne Neapolisi. ¹² Xe telutu lai ne, la temuamua'i telai ne Pilipai. Tuala ane ne ta Romu mixolu

no anu, mo anu tuala tila vile muuli no xalee lia tila ne Makedonia. La nexi texolu lai ne voxo mose'i. ¹³ No anu Voxo Tavuna, la nexi telaa no aitagaxu tuala tila sou telai no ale no lexa vile pa'umolu. Nexi telai ne xo texavutala lexe taxalisou tanixa'a ta mitema sou ikilaka no anu vile sou takilaka no anu, la nexi texalisi'a ta sema e mipita mixoxolu ne la sou tetalupexa telu'e no paume'a la tesoko sou tea'alo mulai noxi'a. ¹⁴ Vile noxi'a ta sema e mixolu ne ualasie lexe Litia ane sema sie tuala tila ne Taiatila ane milavusou misovanu tokolomo kakato. Mo ane milavusou milotu noxou Lataua. Mo Tila mukisiinu opoone sou ilomu laixe no anu a'alo ane Paulo mua'aloxu. ¹⁵ No mine ane ilo'a ane'i mukalusi e mixolu no tani noxie ne mi'ulo mukalu, la ane milingaixe, la mivikala aloxo 'o, "Lexe ngingi ngexavutala lexe eni emuxaxu taleli manina noxou Tila, la ngane'te mo ngaxolu no tani noxilo." La sou ane milingaixe pekia'u mole nexi temulinu linga noxie ne.

Mitatuxa'a Paulo Ilou Sailasi no 'a Taasou Navunavu

¹⁶ Xe voxo vile, la nexi telai no anu tanixa'a ta mitema sou ikilaka no anu. La texalisie sema sou ipalupalusie vile vuanga ne uleenu masua muxolu noxie, la ulosie lavulavu sou ilavusou mii e uxali uao la ane ia'aloxu tei. Ane mi'oxo aloxo ne, la ta tatilasio xaixaie ne, ane'i mino'u lamoli tatila no anu. ¹⁷ *Ia no voxo ane ne, la ane mimulinexi noxi'a Paulo, la i'ava'ava aloxo 'o, "Ta mitema ane ne ane'i ta mitema noxou Lataua e muxolu teitexi manina ta mitema sou xaixa'i sou ia'alomengi no anu vote'i sou tano'u maui." ¹⁸ Ane mivivikala aloxo ne voxovoxo utotomu, xo mole Paulo ne mutotosa, la sou muxiu sou muvikananu uleenu masua ne aloxo 'o, "No anu Ualasou Iesu Kalisito, la eni avikalaneni lexe, nalaa mo naxexesie sema vuanga ne." Alaxu vilesisi la uleenu masua ne muxexesie sema vuanga ne.

¹⁹ Ioxe ta tatilasio sema vuanga ne mimaisou aloxo ne, la laiaxa'a xo vote'i sou lamoli'a e inono'u ane tasiauxu ne. La sou ane'i milasilasine'i Paulo ilou Sailasi sou mino'a ilou mine'ene'i no ie'i ta tatila no tanixu pitapita. ²⁰ *Ane'i mino'a ilou milaixi'a noxi'a ta kisikisi'a sou ilomusou vaivaikala ne Romu, la mivikalane'i aloxo 'o, "Ta mitema ane 'o, ane'i ta mitema sie Iutaia. la ane'i mine'e 'o la, mi'oxo 'ilixoxo masumasua no nano no anu tuala tila noxinge. ²¹ Ane'i ulosie'i ta mitema sou tuala tila noxinge 'ili'ilixoxo noxi'a e nenge ta Romu umomomo sou ta'oxonu uasi xo anu umulinu lapuloto noxinge uasi." ²² *Xe ta mitema mukalusi miavuti, la mipitaxa'a ilou sou mipuapuasi'a ilou. Xe ta kisikisi'a sou xalee tuala tila ne mivikala pekia'u ulai noxi'a ta mitema sou 'oto'oto, la mikakaa tokolomo ia ilou xe mipuapuasi'a ilou no anu puate. ²³ Mive'a ilou alaxu ta piana aloxo ne mukalu, la sou mitatuxa'a ilou no nano no taasou navunavu. Io mivikananu itema sou usaxila'u aitenga sou lexe utatuxa'a ilou pekia'u mo usaxila'u aitenga laixe. ²⁴ Itema sou usaxila'u aitenga mulomusou vaikala pekia'u ane ne, la mitalone'i ilou milai no nano no anu kaveutu vile kitu'a no nano no anu taasou navunavu ne, io sou musakiinu tava'a ilou no anu ovu alelaxu.

²⁵ Ia no 'a 'olovoxo ane ne, la Paulo ilou Sailasi mixolu sou ilingalinga xe ilelexesi sou iitinu Lataua Ualasou. La ta menexi'a e ilo'a mixolu no nano no anu taasou navunavu ne ixolu sou ilolomusi'a ilou. ²⁶ Milomusi'a ilou aloxo ne, xe mikuluke loxo 'o la 'uni'uni toxoxa'a mu'umu'umunu taasou navunavu ne, la lia mupaupau mo savana mutaotao, la sou aitenga mukisikisi, xe seni e misakine'i ta mitema mukalusi avo'a ilou tava'a no anu ne mululu kalumo. ²⁷ *Ioxe itema sou usaxila'u aitenga mukuluke,

xe mumalei loxo 'o la aitengaxu taasou navunavu mukisikisi, xe anu muavuti la muxavutala lexe ta mitema mukalusi e mixolu no nano no taasou navunavu ne ane'i a miumeume mukalu. La sou anu muavuti muno'u laviso sou lexe molu uvau sou usoli. ²⁸ Ia Paulo mu'avakaka mulai noxou lexe, "Navila'isi ne sou navene nasoli mamu xo nexi a taxoxolu 'o." ²⁹ Xe anu itemasou usaxila'u aitenga ne muavuti la mu'ava lexe ino'u telu une'e, xe muno'u telu mukalu, la sou anu muiave mu'una, la mu'olo'olo mo mu'lume manina, la sou mulapau mulu'e noxi'a Paulo ilou Sailasi talaxa'a. ³⁰ *La sou anu muno'a ilou milaa mukalu, la mutalisi'a ilou lexe, "Ngingi ta tatila tamei 'o, eni a'oxonu ma'ia la sou ano'u mauli ane laixe?"

³¹ La sou ane'i ilou mukolinu aloxo 'o, "Nini namuxaxu taneni noxou Tila Iesu. La sou ngingi nong'i'a ta tema taasine ngano'u mauli ane lailaixe ne." ³² Xe ane'i ilou miavuti, la mia'aloi'a ilo'a ta tema taasou no anu vaikala noxou Tila. ³³ No 'olovoxo ane ne si, la itema sou usaxila'u aitenga ne muno'a ilou sou mulai mu'uinu xalexalevine'i ilou no anu lamalasile. Xe mukalu, la Paulo ilou Sailasi mi'ulosi'a ilo'a ta tema taasou ne a no 'olovoxo nes. ³⁴ Mukalu, la anu mukasi noxi'a Paulo ilou Sailasi sou ilo'a milai no taasou sou mulosi'a 'ani mose'i sou mio'u. Mo ane'i ilo'a ta tema taasou mi'ana'ana no 'a 'osa'osa manina xo ane'i mukalusi mimuxamuxaxu tane'i noxou Lataua.

³⁵ Xe no 'a kakau ane ne, la ta kisikisi'a sou ilomusou vaivaikala mipalusi'a ta mitema sou ino'a ta mitema ilaixa'a no taasou navunavu sou lexe ilai ivikalanu itema ane usaxila'u aitengsou lexe, "Napalusi'a ta mitema tamei ne ilai." ³⁶ La sou itema sou usaxila'u aitenga ne muvikalane Paulo no anu vaivaikala aloxo 'o, "Ta kisikisi'a sou ilomusou vaivaikala mipalusi'a ta mitema sou ino'a ta mitema ilaixa'a no taasou navunavu mine'e mivikalane lexe eni alulusinge ngongou Sailasi mo ngalai, la sou ngongou ngalai ia opo se'isisi uxolu noxinge ngongou." ³⁷ Ia Paulo muavuti, la muvikalane'i ta mitema sou ino'a ta mitema ilaixa'a no taasou navunavu aloxo 'o, "Nexi noxou texamulinu navunavu sou mivexe noxou no ie'i ta mitema tavu'alo mo mitatunexe noxou no nano no taasou navunavu. Ia nexi noxou ne nexi ta mitema sie Romu. Ia ane'i italisixe noxou mo ilavusixe lexe nexi tesusu manina 'o uasi. La sou loxovaa la ane'i i'oxe ngingi ngane'e ngavikalanexi noxou sou talai vitanisi 'o. Uasisi manina. Ane'i me'a ine'e ipalusixe noxou talaa."

³⁸ Ioxe ta mitema sou ino'a ta mitema ilaixa'a no taasou navunavu ne mia'aloi'a ta kisikisi'a sou ilomusou vaivaikala lexe Paulo ilou Sailasi ne ane'i ta mitema sie Romu. Xe ane'i milomu aloxo ne, la ane'i mimama'u manina. ³⁹ La sou ane'i mine'e noxi'a ilou sou mivikalane'i ilou aloxo 'o, "Ta vivixe nexi tatali'isinge ngongou sou ngalulusou susu noxixe. Xo nexi talavusinge ngongou lexe ngingi nenge'ie sie Romu uasi. La sou nexi te'oxongengi masua loxo 'o." La ane'i milaaixa'a miuatula'i no taasou navunavu. Mo mivikalane'i lexe, "Ngaxexee no tuala tila 'o." ⁴⁰ La sou ane'i ilou milaa no taasou navunavu sou milai no tani noxie Litia. Noxie Litia no tani ne, la ane'i ilou mixalisi'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ane'i a mixoxolu lai ne sou ane'i ilou mipeletotosi'a, mukalu la sou ane'i ilou milai.

17

Paulo Ilou Sailasi Mixolu ne Tesalonika

¹ Ioxe, Paulo ilo'a ta menexu milutu ne Pilipai, la sou milai mixali ne Ampipolisi xe Apolonia, la sou mixali ne Tesalonika. La taasou lalotu

noxi'a ta Iutaia vile a muxolu no tuala tila ane ne. ² Xe Paulo muavuti la mu'oxo 'ilixo loxo anu u'oxo'oxonu sou mulai mu'una no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia mo no anu Voxo Tavuna tatalu lololi ne anu mu'oxo ane sou ilou'a mivavei no anu vaikala e muxolu no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua. ³ Sou mulamananixa'a sou lexe ilamana lexe Kalisito ne une'e sou utavule tu'utu'umaxu mo usoli ka umauli la. La sou anu movikalane'i aloxo 'o, "Iesu anu ane eni a'aloxu noxinge Anu ane Kalisito." ⁴ Aloxo ne, la sou ta mitema ta Iutaia se'i noxi'a mimuxamuxaxu tane'i ne mimuline'i Paulo ilou Sailasi. Mo ta Xiliki ta piena ane'i ane milotu noxou Lataua xe ta sema ane ualasi'a tatila ta piena kalumo mimuxaxu tane'i la mimuline'i ilou.

⁵ Ia ta Iutaia mimaisi'a aloxo ne, la ane'i opone'i masuai'a, la sou mi'avali'a ta mitema ta masua ane'i ane ilavusou ixixaoxao vitanisi, sou mipita la miavutinoxu xavutalai'a ta mitema mukalusi no nano no tuala tila sou mi'ava'ava mole laixa'a, la sou milai mimamulonou tani noxou Iasoni sou lexe ikamuline'i Paulo ilou Sailasi la ilaixa'a sou itulusi'a no ie'i ta mitema. ⁶ Ia no mine ane'i mikakamuline'i xe ixalisi'a uasi, la ane'i mino'a Iasoni ilo'a ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu se'i sou milasilasine'i milailixa'a noxi'a ta tatila sou tuala tila ane ne. Io ane'i miungaunga mulai noxi'a aloxo 'o, "Ta mitema ane'i ane ilavusou i'oxo 'ilixo masumasua no tuatuala mukalusi ane'i a mixali noxinge 'o sou i'oxo masuanu tuala tila na'a nenge. ⁷ *Ane'i mine'e la Iasoni mumulaxa'a no tani noxou. Ane'i ta mitema mukalusi ane'i ane ilavusou imulinu lapuloto noxou Kaisari* uasi. Xo ane'i mi'oxo lexe mutuxu tuala noxi'a vile anu ualaxou lexe Iesu." ⁸ Xe ta mitema ane mine'e mipita ilo'a ta kisokisou sou tuala tila ne milomusou vaikala ane ne, la mikuluke mo mimama'u. ⁹ La sou ta kisokisou sou tuala tila ne mivikalane'i Iasoni ilo'a ane ta mitema ane mimulaxu tane'i noxou Iesu se'i mino'u lamoli sou milaane'i no anu.

Paulo Ilou Sailasi Mia'aloxu A'alo Laixe ne Belea

¹⁰ Ioxe alaxu vilesisi 'o la no 'olovoxo ne, ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne mipalusi'a Paulo ilou Sailasi sou milai ne Belea. Ilou mixali ne Belea, la ilou milai mi'unalai a vile no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. ¹¹ Ta Iutaia se'i ane mixolu ne Belea ne 'ilixoi'a loxo ane'i ane mixolu ne Tesalonika ne uasi. Ane'i ta mitema ta lailaixe manina. La sou no mine ane'i milomusou vaikala lailaixe noxou Paulo, la ane'i mimasaxau manina xe utotomu ne ane'i milavusou sou iitiitisuou vaikala no 'a Lavuku Tavuna la sou ane'i mimasaxa lexe ilavusou vaikala e Paulo mua'alo no anu ne lexe manina. ¹² La sou ta Iutaia ta piena xe ta Xiliki ta sema ane'i ane ualasi'a tatila tapiena mo ta mulu ta Xiliki tapiena ne mimuxamuxaxu tane'i. ¹³ Ia no mine ta Iutaia ane'i ane mixolu ne Tesalonika milomu lexe Paulo mua'aloxu vaikala noxou Lataua ne Belea la, sou ane'i milaulatala sou mine'e miavutinoxu xavutalai'a ta mitema ane'i ane ne sou opone'i masua. ¹⁴ Xe alaxu vilesisi 'o la, ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne mipalusou Paulo mupolo mulai no luaki. Ia Sailasi ilou Timoti mixolu ne Belea. ¹⁵ Io ta mitema ane'i ane misaxanu Paulo ne milai mixalixu ne Atenasi, xe sou lexe ilivu, la Paulo movikala pekia'u noxi'a lexe ilivu la ivikalane'i Sailasi ilou Timoti lexe ilou ipalea ine'e noxou.

Paulo Mua'aloxu A'alo Laixe ne Atenasi

¹⁶ No mine Paulo muxoxovai'a Sailasi ilou Timoti ne Atenasi, la anu mumaisou lataua kalakalavoi ta piena mu'ana'ana no nano no tuala tila

* 17:7: Luk 23:2; Ioa 19:12 * 17:7: Naitisou Ualaula laalaaxu.

ane ne, la anu opoonu mutamasi'a ta mitema ane'i ane ne. ¹⁷ ✨ La sou anu ilo'a ta mitema ta lutaia xe ta mitema ane'i ane ta lutaia uasisi io milotu noxou Lataua ne mipita mivivikala no nano no taasou lalotu noxi'a ta lutaia. Mo anu no anu tanixu pitapita no voxovoxo sou ilo'a mivivikalane'i ta mitema ane'i ane mixixaoxao vitanisi. ¹⁸ Xe ta mitema sou lavulavu se'i no 'a la'oluxa'a ane'i ileme'a lexe ta Epikulosi† xe se'i no 'a la'oluxa'a ane'i ileme'a lexe ta Suloiki, ilo'a Paulo anaxa'a muteloi'a ngato'o, la sou se'i mivikala aloxo 'o, "Itama ane muvikala xovulaulau ne umasaxa lexe uvikala a loxovaa ne?" Xe se'i mi'oxo lexe, "Male itama ne u'oxe ua'alomenge sou latauai'a tuala vile va'axu." Ane'i mivikala iouiou noxou Paulo aloxo ne xo anu mua'alo'i'a noxou Iesu xe soli mo tulu noxi'a ta mitema. ¹⁹ La sou ane'i mikasi noxou Paulo sou milaixu noxi'a ta mitema sou isaxila'u lapuloto ilemlou lexe Aleopaxosu.‡ Sou mivikalane'u lexe, "Nexi temasaxa lexe talavusou lavulavu alavua ane nini nalolosi'a ta mitema 'o. ²⁰ Xo nexi telomusou mimii ane nini nea'aloxu ne, la mutama iou vilemo no 'a sangalixe. La sou nexi temasaxa lexe talavusou kalumo." ²¹ Xe ta Atenai ilo'a ta mitema sou tuala va'ava'axu e mipita ne Atenai ne milomolomusou voxovoxo la ane'i mukalusi ne mimasaxa lexe ilai va'ava'axu uasi mixolu anesi sou milomolomusou vaikala sou alauna la ane'i kalumo mivivikalane'i ngatongato'o no anu.

²² Ioxe Paulo muavuti mutulu no ie'i ta mitema mipita noxi'a e ilemlou lexe Aleopaxosu, ne la muvikalala aloxo 'o, "Ngingi ta mitema sie Atenasi 'o ne, eni emaisinge ngingi ngalotu no anu lataua ta piena manina. ²³ Xo no mine eni exolu 'o, la eni emuamua'i no nano no tuala 'o, mo emaisou mimii mukalusi ane ngingi ngalotu no anu. La eni exalisou valovalu vile mikaukavu no anu lexe, 'Lataua ane 'o ne talavusou uasi.' La sou Lataua ane nesi ane eni a'alomengi no Anu xo ngingi ngelotu noxousi ia ngalavusou uasi. ²⁴ ✨ Lataua ane ne Anu Tila sou opo loxotolo mo lialia kalumo, mo Anu mukoinu xalexalee tuatuala mo mimii mukalusi. Mo itama vile utulusou taasou lalotu sou Lataua uxoxolu no nano no anu uasi. ²⁵ ✨ La sou itama vile umomomo sou u'oxo mii vile no avolu, ka itama vile ulosou uasi xo Anu umomomo sou ulingau mivile noxou evile uasi. Anu molusi ane mulosinge ta mitema mukalusi maui no anu tauuxu mo mimii mukalusi. ²⁶ Itama vilesisi Lataua mukoinu nesi anu muxalixa'a ta mitema mukalusi no xalexalee tuatuala. Sou musosovosi'a mixolu no xalexalee lialia mukalusi. Anu molu musosovosou voxo ane ane'i ixolu sou imauli no anu mo mulosieixu pilipilixa sou lialiaxa'a. ²⁷ ✨ Lataua mu'oxo aloxo ne sou lexe ane'i ikamulinu la ixalisou male, ia Anu uxolu va'axu noxinge vilevilesi uasi. ²⁸ Xo Anu Latauasi, la sou mulosinge maui ilou xavi sou texoxolu mo temuamua'i. Aloxo ne la sou ta mitema se'i noxinge ne milavusou la sou mivikala lexe, 'Nenge ne Lataua ta 'olu kalumo.' ²⁹ ✨ Ioxe nenge ne nenge Lataua ta 'olu, la sou mamu sou nenge taxavutala lexe Lataua ne Anu loxo mii ane ta mitema i'oxonu no anu xoulu ilou siliva no lavo'o uasi. Xo Lataua ne itama vile upuinu no avolu sou ulotu noxou uasi. ³⁰ La sou Lataua ne mulavusi'a ta mitema ane ilavusou uasi tei ne, la anu umomomo sou uvikala ta piena noxi'a uasi. Ia vaimomo 'o ne ta mitema mukalusi no xalexalee tuatuala la Anu muvikalane'i pekia'u lexe ixixu opone'i. ³¹ ✨ Xo Anu musosovosou voxo vile mukalu sou utulusi'a ta

✨ 17:17: Apo 18:19 † 17:18: Epikulosi xe Suloiki ne laoluxa'a vile e misosovosou lavulavu iouvillemo e no nano ne Atenasi. ‡ 17:19: Aleopaxosu ne anu lele'e vile ne uxoxolu teitexi no laxa'ilu ualaso lexe Alesi ne lataua sou 'oto'oto noxi'a ta Xiliki.

✨ 17:24: 1Ta 8:27; Apo 7:48

✨ 17:25: Lex 50:12 ✨ 17:27: Lex 145:18; Iel 23:23 ✨ 17:29: Ais 40:18-20; 44:10-17; Apo 19:26

✨ 17:31: Lex 96:13

mitema ukalusi no xalexalee lialia no anu vaikala. Xo tava'u lexe Anu mu'oxo 'ilixo lailaixe sou mupalusou Itema vile e Anu musosovosou lexe ulu'e sou usolisinge no lia 'o mo Anu molu mutulu sou no anu lulu sou soli. Aloxo ne, la sou ta mitema ukalusi imuxaxu tane'i noxou no anu xaixai ane Anu mu'oxonu."

³² Toxe no mine ane'i milomusou Paulo mua'aloXu soli ilou tulu xe, la se'i noxi'a ne miavuti sou mimolovila'i noxou xe se'i mivikalanu lexe, "Nexi temasaxa lexe talomusou mii e nini nelemolu ne la." ³³ Aloxo ne, la sou anu Paulo muavuti mulutu sou mu'ume mulai, la ane'i mixoxolu ne. ³⁴ Ia se'i noxi'a ne mimuxamuxaxu tane'i mo mimulinu. Vile noxi'a ne Dionisiusi ne anu vile noxi'a Aleopaxosu, xe sema vile ualasio lexe Damalisi, mo ta mitema se'i la.

18

Paulo Mulai Muxolu ne Kolinito

¹ Ili'i la Paulo mulutu ne Atenai, la sou anu mu'ume muvaxa ne Kolinito, sou mulai muxolu a lai ne. ² *No mine anu muxolu lai ne, la muxalisou itema vile sie Iutaia ne ualaso lexe Akuila ne nenu mivo'onu no xalee lia tila ne Pontasi ilee semau Pilisila. Ilou me'a loxo no xalee lia tila ne Itali milai loxo ne Kolinito, xo Kulaudio mutuxu tuala ne Romu mumasaxa lexe ta Iutaia ixolu no tuala tila ne Romu ne uasi. La sou Paulo muxalisi'a ilou ne. ³ *Sou ilo'a mixolu mixaxai xo ane'i ilou mi'oxonu xaixai iouvilesisi loxo anu Paulo mu'oxonu nesi sou ilo'a isimesimenu lavalava sou tani alelaxu. ⁴ Xe no Voxo Tavuna utotomu, la anu mulai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou ilo'a mivivikala ngatongato'o sou anu mutovonu lexe ulapune'i ta Iutaia ilo'a ta Xiliki sou lexe imuxaxu tane'i no 'a mii ma'ia ane anu ulelemolu.

⁵ *Xe no mine Sailasi ilou Timoti me'a ne Makedonia milu'e, la Paulo ne muxaxai pekia'u utotomu sou mua'alo a'alo ulai noxi'a ta Iutaia lexe umaxa'u Iesu ne Anu itema sou pamauli. ⁶ *Ia ta Iutaia ne mimasaxa sou ilomu noxou Paulo uasi, la mivikala masua noxou, la sou anu muvatasou tokolomoxu, io muvikala mulai noxi'a aloxo 'o, "Lexe ngingi ngaxexee noxou Lataua, la anu susu noxinge la. Io eni e'oxonu xaixai noxilosinge mukalu. Ia vaimomo 'o sou eni alai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi." ⁷ La sou Paulo mulutu lai ne, la mulai no tani noxou itema vile ualaso lexe Taitusi Iusutosi anu itema sou ulotu noxou Lataua. Mo taasou ne mutulu 'alai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. ⁸ La Kilisuposi e itema sou usaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia mo ta mitema mukalusi ane'i mixolu no tani noxou ne mimuxaxu tane'i noxou Tila. Mo ta mitema ta piena ne Kolinito ne milomusou, la mimuxaxu tane'i mo mi'ulo.

⁹ No anu 'olovoxo vile, la Tila muvikalanu Paulo no anu mii loxo aipiepiena 'o lexe, "Na'ume mamu, ia navikala ulalaisi 'o, mo natalo uasi. ¹⁰ *Xo Eni axolu noxine. Mo evile sou u'oto noxine mo u'oxo masua noxine uasi. Tava'u lexe ta mitema noxilo ta piena ane'i ixolu no nano no tuala tila ne." ¹¹ Aloxo ne, la sou Paulo muxolu lai ne tauu ie vile mo pa'usou. Sou mulosi'a ta mitema lavulavu no 'a vaikala noxou Lataua.

¹² Xe no mine Xalio muxolu loxo itema sou usaxila'u xalee lia tila ne Akaia, la ta Iutaia miavuti mipita sou mi'oxo masua noxou Paulo mo milaxu sou mitulusou no anu vaivaikala. ¹³ La ane'i mia'alo aloxo 'o, "Itema ane 'o ne, anu mulapunu xavutalaia'a ta mitema sou ilotu noxou Lataua io no 'a ane umulinu lapuloto uasi." ¹⁴ Xe lexe Paulo sou ukolinu

* 18:2: Rom 16:3   * 18:3: Apo 20:34   * 18:5: Apo 17:14-15   * 18:6: Apo 13:46, 51; 20:26

* 18:10: Ies 1:9; Ais 41:10

vaikala noxi'a la ua, Xalio muavuti la muvikalane'i ta Iutaia aloxo ne, "Lexe ngingi ta Iutaia 'o, ngakalapu sou 'ilixo masua mo nga'alasou lapuloto, la eni alomongenge. ¹⁵ Ia mii ano 'o ne sou talitali sou vaivaikala mo ualauala mo lapuloto noxinge la sou ngingi minge ngalai mo ngamogosou. Xo eni amasaxa sou avelunu vaivaikala sou mii ane 'o uasi." ¹⁶ La sou anu mukusai'a mixexee no anu tanixu vaivaikala. ¹⁷ Mu'oxone'i aloxo ne, la sou ane'i mitetelisou Sositene'i e itema sou usaxila'u taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne, la mivau 'alal no anu aitengaxu taasou tani e itulusi'a ta mitema no anu vaivaikala no anu. Ia Xalio ne umaxa'u lexe anu tanu u'oxonu mii ane ne seville uasi.

Pilisila Ilou Akuila

¹⁸ *Paulo muxolusi o ne Kolinito ne voxo ta piena mukalu, la anu Mu'italone'i ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu, io mutelo no lasipi sou mulai ne Silia. La Pilisila ilou Akuila mitelo sou ilo'a milai. No mine anu utelo no lasipi uao, muxolu ne Kenkula si 'o, la anu muxotosou laxusou xo tava'u lexe anu musakii vaikala vile mulai noxou Lataua. ¹⁹ Xe ane'i mixali ne Epeso, la Paulo mu'italone'i Pilisila ilou Akuila lai ne, io anusisi mulai mu'una no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia sou ilo'a mixolu mivikalasou. ²⁰ Xe ane'i mitali'isou lexe ilo'a ixolu maxuveeni si 'o, la anu umasaxa uasi. ²¹ Ia no mine sou anu mulutu, la anu muvikalala aloxo 'o "Lexe Lataua umasaxa, la eni alivu ane'e noxinge la." Muvikalala aloxo ne mukalu, la mu'italone'i mo muione'i io mutelo no lasipi ne Epeso sou mulai. ²² No mine anu muxali ne Kaisalia, la mutelo ne Ielusalemu sou mu'osasi'a ta mitema ilotu noxou Iesu. Mukalu la mulai mulu'e ne Antioki.

Paulo Mumuamua'i sou Xaixai Tatalusou

²³ Paulo muxolu lai ne Antioki ne voxo mose'i xe ili'i la anu muavuti mulutu lai ne sou mumuamua'i no tuatuala mukalusi no xalee lia tila ne Xalatia xe Pilixia sou mu'oxo pekia'a ta molomolo noxou Iesu.

²⁴ Ia itema Iutaia vile ualasou lexe Apolosi nenu mivo'onu ne Alekisan-dolia ne mune'e ne Epeso. Anu ne itema sou vaivaikala laixe mo lavulavu tatila no anu Lavuku Tavuna. ²⁵ Anu ne muno'u lavulavu no anu vote'i noxou Tila, mo umasaxa uxali pekia'u no nano no opoonu, sou mua'alo mo mulosi'a lavulavu sou Iesu muisalili. Ia anu mulavusou 'ulo'ulo ane noxou Ioanesi sou 'ulosi'a ta mitema 'o si. ²⁶ Anu muavuti musoko sou mua'alo pekia'u io u'ume uasi no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia. Xe Pilisila ilou Akuila milomusou, la ane'i mi'avalou mulai no tani noxi'a sou mia'alo noxou lamana laixe no anu vote'i noxou Lataua. ²⁷ No mine anu Apolosi mumasaxa lexe ulai ne Akaia, la ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu mipatetelinu Apolosi no anu vaivaikala se'i mo mikaukavu mulai noxi'a ta molomolou Iesu lai ne Akaia sou lexe ilooxu mo ino'u. Xe Apolosi muxali la musu'uli tatila mulai noxi'a ane'i ane no anu alauna noxou Lataua la ane'i mimuxaxu tane'i. ²⁸ *Xe anu mutulu no anu Lavuku Tavuna lexe Iesu ne Anu Kalisito. La sou anu mu'otoxu vaikala pekia'u mulai noxi'a ta Iutaia no ie'i ta mitema ta piena mo anu mulu'elailixu xavutala masua noxi'a ne.

19

Paulo Mulai ne Epeso

¹ *Ioxe no mine Apolosi muxolu ne Kolinito, la Paulo mumuamua'i mupolo no nano no laxatetelo no xalee lia tila ne. La mulai muxali ne

Epeso. Muxali lai ne la muxalisi'a ta molomolo noxou Iesu mose'i. ² ✨La anu mutali'isi'a aloxo 'o, "Loxovaa 'o, no mine ngingi ngemuxaxu tangengi, la Uleenu Tavuna muxolu noxinge?" La ane'i mikolinu tali'i noxou aloxo 'o, "Nexi talomusou Uleenu Tavuna seville uasi." ³ ✨La anu mutali'i la aloxo 'o, "Ia loxovaa, 'ulo'ulo iou anevaa ane ngingi nge'ulo no anu?" La ane'i mikolinu lexe, "'Ulo'ulo noxou Ioanesi."

⁴ ✨Xe Paulo muavuti la muvikalane'i lexe, "'Ulo'ulo noxou Ioanesi ne anu 'ulo'ulo sou taxi u oponenge. Anu muvikalane'i ta mitema sou imuxaxu tane'i noxou Anu ane une'e ili'i noxou. Ane une'e ili'i ne, Anu ane Iesu." ⁵ ✨Ane'i milomusou vaikala ane ne, la ane'i mi'ulo no anu ualasou Tila Iesu. ⁶ ✨Ioxe no mine Paulo mumulaxu avolu teitexi noxi'a xe Uleenu Tavuna mune'e muxolu noxi'a, la ane'i mivikala no anu vaikala iouiou mo mia'aloXu palomatana noxou Lataua. ⁷ ✨Ane'i mukalusi ne ititisi'a loxo mavulovexa vile mo mulu'e no lia tamei.

⁸ ✨Xe Paulo mu'una no anu taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne la muvikala pekia'u ia u'ume uasi mumomomo loxo so'io tatalu. Anu ilo'a mivikala sou lexe ulapunu xavutalai'a no anu saxisaxila'u noxou Lataua. ⁹ ✨Ia mose'i noxi'a ne opone'i pekia'u mo imuxaxu tane'i uasi. La ane'i mivikala masumasua sou vote'i noxou Tila ane ne no ie'i ta mitema ta piena. La sou Paulo ilo'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu mi'umesi'a milai va'axu. Ane'i mipita sou mivikala no voxovoxo utotomu no anu taasou lavulavu noxou Tilanosi. ¹⁰ ✨Ane'i mixaxai aloxo ne si mumomo mo tauu ie tamei. Aloxo ne la sou ta Iutaia ilo'a ta Xiliki mukalusi ane'i mixolu no anu xalee lia tila ne Asia ne milomusou vaikala noxou Tila.

¹¹ ✨Lataua mulosou Paulo xavi iouvilemo sou mu'oxonu sosovo iouiou aloxo 'o. ¹² ✨Ta mitema mino'u lavalava xasixu la mine'e mimuxaxu vaxa noxou Paulo vasimolu xe mukalu la mino'u mulai sou mimulaxu muvaxa noxi'a ta mitema e mipipiena no vasime'a la ane'i laixene'i. Mo ta uleenu ta masumasua mixexesi'a kalumo.

¹³ ✨Ia ta Iutaia mose'i ane'i mixixaoxao sou mixexene'i ta uleenu masumasua ne mitovonu sou lexe ikusai'a ta uleenu ta masumasua no anu Ualasou Tila Iesu, la ane'i mivikala aloxo 'o, "Nexi takusainge no nano no anu Ualasou Iesu e Paulo mua'aloXu, la sou nexi tavikalangengi pekia'u lexe ngalaa mo ngaxexee." ¹⁴ ✨Sukeva e tilasi'a ta aili'i noxi'a ta Iutaia ta 'olu muxatele tamei ane'i ilavusou i'oxo'oxonu aloxo ne. ¹⁵ ✨Ia alaxu vile la uleenu masua vile ne muavuti la mukoline'i aloxo 'o, "Iesu ne eni elavusou mo Paulo ne eni elavusou, ia ngingi ngata'ei 'o?" ¹⁶ ✨La sou itema ane uleenu masua muxolu noxou ne xaviinu mu'oki. Anu muili'e la mupeilauline'i xe muve'ave'a masua mole misomisou vasime'a ne mukakaka mo vasime'a ne siasialuxu la mi'ume milai no ale ne pangapanga'asi. ¹⁷ ✨Xe no mine ta Iutaia 'ilo'a ta Xiliki mukalusi ane'i mixolu lai ne Epeso ne milavusou mii ane muxali ne, la ane'i mimama'u la miitiitinu ualasou Tila Iesu. ¹⁸ ✨Ta piena noxi'a ane mimuxaxu tane'i mukalu mine'e mitulu no ie'i ta mitema latala ne io mivikala lamana no anu 'ilixu masumasua ane ane'i mi'oxonu. ¹⁹ ✨Mo ta piena noxi'a ane'i ane milavusou mi'oxonu kasila ilou saa mo aalu iouiou ne miitaxusou lavukui'a e mikaukavu mimii ne no anu, ka mine'e mipita sou mielaxu no ie'i ta mitema tavu'alo. Xe miitisou lamolisou lavuku e mi'elaxu ne mipita la ititissou muxali loxo itemaxu mavulovexa ta'uve alaxu mavulovexa ta'uve (50,000). ²⁰ ✨Aloxo ne la sou vaikala noxou Tila muxali pekia'u mo mulutu mulai no tuatuala mukalusi.

21 *No mine mimii ane 'o muxali mukalu, la Paulo mumuxau xavutala sou lexe ulai ne Ielusalemu la upolo ulai ne Makedonia xe ne Akaia. Anu muvikala lexe, "Ili'i no mine eni apolo alai ne ukalu, la eni alai amaisi'a ne Roma kalumo." 22 Anu mupalusi'a ta mitema sou su'uli tamei noxou e Timoti ilou Elasio sou milai ne Makedonia. Ia anu muxolu seville lai no xalee lia tila ne Asia.

'Oto'oto Lai ne Epeso

23 *No voxou ngiiou ane ne, la ta mitema mi'ava'ava mo lai'axa'a muxali ne Epeso ne xo no anu vote'i noxou Tila. 24 Xo itema vile ualasou lexe Demeteliusi e itema sou u'oxonu mimii no anu siliva muxaxai sou mu'oxonu taasou lalotu tovolai sou kitukitu'a noxie lataua kalavoi Alutemisi. Anu mu'oxo aloxo ne, la ta mitema sou xaixai mino'u lamoli kitu'a uasi. 25 Anu mu'avali'a ta mitema sou xaixai ilo'a ta menexi'a se'i e ixaxai ilo'a la mine'e mipita io anu muvikala aloxo 'o, "Ta menexixe ngingi ngelavu lexe nenge teno'u lamoli laixe no anu xaixai ane 'o. 26 Ia ngingi ngamaisou mo ngalomusou itema ane Paulo anu mulapune'i mo muxovulaune'i ta mitema ta piena lai ne Epeso mo no anu xalee lia tila ne Asia mukalusi. Anu muvikala lexe lataua ane ta mitema i'oxonu no avo'a ne anu lataua maninasou uasi. 27 Vaikala ane 'o ne u'oxonu masuanu xaixai noxinge la xaixai noxinge uxali mii vitanisi, la taasou lalotu noxi'a lataua tatila Alutemisi kalumo ne uxali mii vitanisi kalumo. Mo ta mitema mukalusi no xalee lia tila ne Asia mo xalexalee lialia ukalusi ne ilotu noxie la uasi, xo uala tatila noxie ne mumasua mo ukalu vitanisi."

28 No mine ane'i milomusou aloxo ne, la ane'i la'iaxa'a masua mo miavuti sou mi'ava lexe, "Alutemisi noxi'a ta Epeso ne ane tatila manina." 29 *Alaxu vilesi la tuala tatila ne 'ava toxoxu muxali no anu mukalusi. Xe ta mitema miavuti la mitetelisi'a Xaiusu ilou Alisitaluko e tavaitamiou Paulo sou ilo'a mimuamua'i. Ane'i ilou ne sie Makedonia. Xe ta mitema mixasilisou milapune'i ilou la ilo'a mi'una no tani tilasou pitapita ne. 30 Ia Paulo ne mumasaxa sou upala'a noxi'a ta mitema latala ne, ia ta molomolu noxou ne miapixu la ulai uasi. 31 Mo ta menexu mose'i kalumo e ane'i ta tatila no xalee lia tila ne Asia misovanu vaikala mune'e noxou milingau pekia'u lexe ulai no nano no tani tila sou pitapita ne mamu.

32 La sou ta mitema ta piena ane'i mipita ne mixovulaulausi. Mose'i mi'ava sou milemolu mivile xe mose'i ne mi'ava sou milemolu mii vilemo. La ta piena noxi'a ne ilavu lexe tava'u loxovaa la sou mine'e mipita ne uasi.

33 La ta Iutaia misounu Alekisanda mulai mu'uli no talaxa'a. Io ta mitema mose'i mi'ava'ava sou mipela'u. La anu mukamie'i no avolu sou lexe anu uvikala lamana noxi'a. 34 Ia no mine ane'i milavusou lexe anu itema Iutaia vile, la ane'i mukalusi ne mi'ava mukei umomomo loxo aso iou tamei aloxo 'o, "Alutemisi noxi'a ta Epeso ne ane tatila manina."

35 La itema sou kaukavu no anu tuala tila ne mutulu la mutolosou avolu sou ta mitema ixolu tasiau la muvikala lexe, "Ta mitema sie Epeso, ta mitema mukalusi no lialia 'o, milavusou lexe tuala tila ne Epeso ne anu usaxila'u taasou lalotu noxie tila Alutemisi ilou lavo'o tavuna noxie ane mulapau molu no loxotolo mulu'e. 36 La sou loxo mimii ano 'o ne anu itema vile umomomo sou usingisou uasi, mo ngingi ne ngaxoo tani ukisi io nga'oxonu anangenge vitanisi mamu. 37 Ngingi ngene'e ne'i ta mitema ano 'o lai 'o, ia ane'i ipulumasou ino'u mii vile no 'a taasou lalotu mo ivikala ipupuioi lataua mengi uasi. 38 Lexe aloxo ne la Demeteliusi ilo'a ta

menexu ta mitema sou xaixai ne lexe itelonu vaikala noxou evile. La voxo sou vaivaikala mo itema sou ulomusou vaikala anu a uxolu. La sou ilo'a imomomo sou vaikala sou. ³⁹ Xe lexe mii ma'ia la ane ngingi ngamasaxa lexe ngaxalixu la sou ngingi ngamomosou no anu voxo sou pitapita. ⁴⁰ Ia ano 'o ne laixe uasi lexe nenge tano'u masua sou tatulu no 'a vaikala sou 'oto'oto no anu mimii ane muxali vaimomo 'o. Lexe aloxo ne la nenge tamomomo sou takoli vaikala uasi xo mii ane ne tava'u uasi." ⁴¹ Ili'i no mine anu muvikala aloxo ne mukalu, la anu mupalusi'a ta mitema milailai.

20

Paulo Mumuamua'i ne Makedonia Xe ne Xiliki

¹ Ioxe no mine anaxa'a piana sou 'oto'oto toxoxu ne mutalo, la Paulo mu'avali'a ta molomolo noxou Iesu mine'e, mo anu mupeletotosi'a sou mu'oxo pekia'a, mukalu la mu'italone'i sou muione'i io mulutu sou mulai no xalee lia tila ne Makedonia. ² Anu mulalai no xalee lia ane ne, la muvikala no anu vaikala sou peletoto ta piana lai noxi'a ta mitema, xo la mulai muxali ne Xiliki. ³ La anu muxolu lai ne so'io tatalu. Xo ta Iutaia misakii vaikala sou lexe ivau no mine anu 'alai sou utelo no lasipi sou ulai ne Silia. La sou anu mumuxaxu xavutala sou lexe ulivu upolo ne Makedonia. ⁴ Ane'i ane tavaitamioi Paulo sou ilo'a mimuamua'i milai ane Supateli anu itema sie Belea e Pulosi 'olu, xe Alisitaluko ilou Sekundosi sie Tesalonika, xe Xaiosie sie Delube, xe Tukiko ilou Tolopimosi sie xalee lia tila ne Asia xe Timoti kalumo. ⁵ Ta mitema ane ne mi'uli milai mixomaiexi ne Toloasi. ⁶ Ia nexi texolu ne Pilipai mutalo no mine voxo tatila sou Ixutuxu Veletixa'a Vitanisi mukalu, la sou nexi tetelo no anu lasipi. Tetelo no lasipi sou telutu telai. Xe voxo ta'uve sou, la nexi telai texali noxi'a ane'i ane mixomaie'i ne Toloasi. La nexi texolu voxo muxatele tamei.

Paulo Mutulusou Iutikasi no Any Soli ne Toloasi

⁷ No anu voxo muxatele vilesou* no anu 'olovoxo, la nexi tene'e tepita sou tase'ise'inu veleti. Paulo mua'alo mulai noxi'a ta mitema. La anu muvikala mulalaisi 'o xo mole 'olovoxo lixilixinu xo anu ulutu no voxo ane vile. ⁸ Tani lalaxu teitexi ne nexi tepita no anu ne lalamo sou ta piana. ⁹ Itema mauu vile ne muxolu no anu aitenga sou sivo ualasou lexe Iutikasi. Anu iou muvuvu manina ia Paulo muvikala mulalaisi 'o. Xe no mine anu mupasipaa ai mukalu, la anu mulapau molu no anu tani lalaxu tatalusou la mulai mutuvu no lia. Xe ane'i milu'e miitinu, la anu musoli ne. ¹⁰ Xe Paulo mulu'e la musu'anu muai vaxa teitexi noxou itema mauu ne, la musavunoxu io muvikala lexe, "Nga'ume mamu. Xo anu a umauli." ¹¹ La sou anu mulivu mulai teitexi la, sou muse'i veleti mo muo'u. Xe ili'i no mine Paulo muvikala xo mole lamana, la anu mulutu sou mulaa. ¹² Ia ta mitema mino'u itema mauu ne mumauli ne sou ilo'a milai no taasi'a, la tane'i laixe manina.

Paulo Muvikala Laixe sou Muione'i ta Tatila Noxi'a ta Mitema Noxou Lataua ne Epeso

¹³ Ioxe nexi teuli telai tetelo no lasipi, sou teiave telai texali ne Asosi. La nexi texomaioi Paulo sou utelo no anu lasipi. Anu muvikalanexi sou nexi ta'oxonu aloxo ne xo anu umuamua'i no tava'u ulai uxali lai ne. ¹⁴ No mine anu muxalisixe ne Asosi, la nexi tetelonu no anu lasipi sou noxi'a telai texali ne Miteleni. ¹⁵ La nexi telutu lai ne xe voxo ane vile, la texali 'alai ne Kiosi, xe voxo ane vile la, la tevalautu tevaxa ne Samosi, xe no anu voxo ane ili'i

* **20:7:** Voxo muxatele vile ne anu voxo noxi'a ta Iutaia sou ise'ise'inu veleti.

la texali ne Miletosi. ¹⁶ Paulo musakiinu xavutala lexe ane'i iave ine'e la ipolopepeenu Epeso ne si, xo tava'u lexe anu mumasaxa sou upaipalunu voxo maxuveeni no xalee lia tila ne Asia mamu. Xo anu upalepalea lexe umomomo la uxali ne Ielusalemu no anu voxo sou Pentikosi.

¹⁷ *Nexi texali ne Miletosi, la Paulo mukalaanu anaxui'a ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Epeso sou lexe ine'e noxou. ¹⁸ *No mine ane'i mine'e mixali, la anu muvikalane'i aloxo 'o, "Ngingi ngelavu sou maulixo anu a loxovaa no voxo lololi ane eni exolu noxinge 'o musoko no anu voxo ane eni ene'e e'una no anu xalee lia tila ne Asia. ¹⁹ Ta Iutaia misakii vaikala sou mi'oxo masualeli ne anu axo tu'umaxu mo tovtotovo ta piena, ia eni etaloxolixo avilesi sou e'oxonu xaixai noxou Tila ilou ieli lexaxu piena.

²⁰ Ngingi ngelavu lexe eni evikala pekia'u la a'ume uasi sou a'aloxu mii ma'ia laixe ane sou usu'ulingengi. Ia eni elosinge lavulavu ne no ie'ngi ta mitema ta piena mo tasinge vilevilesi, ²¹ la eni evikala pekia'u ulai noxi'a ta Iutaia ilo'a ta Xiliki. Lexe ane'i ne ixiu mo ilai noxou Lataua, mo imuxaxu tane'i noxou Tila noxinge Iesu.

²² Mo ane 'o ne masaxa pekia'u noxou Uleenu Tavunasi la sou eni alai ne Ielusalemu, ia alavusou mii ma'ia ane uxali noxilo lai ne uasi. ²³ *Eni elavusou lexe no anu tuatuala tatila ane eni alai no anu ne Uleenu Tavuna uvikalaleli lamana lexe taasou navunavu mo tu'utu'umaxu ta piena anu a ulooxo. ²⁴ *Ia eni amaisou mauli noxilo ne anu loxo mii vitanisi noxilo. Eni amasaxa akalusou iaveiave saisale mo amomomo sou xaixai ane Tila Iesu mulosilo ne ukalu manina. Xaixai ane ne sou a'aloxu lamana a'alo laixe sou alauna noxou Lataua. ²⁵ Ia vaimomo 'o eni elavu lexe umomomo sou vile noxinge ngingi ane eni elai ea'aloxu saxisaxila'u noxou Lataua noxinge ne umaisilo la uasi. ²⁶ Aloxo ne, la sou eni avikala lamana ulai noxinge, vaimomo 'o aloxo 'o. Lexe vile noxinge usoli la eni susu noxilo uasi.

²⁷ Xo eni evikala pekia'u mo a'ume uasi sou a'aloxu masaxa lololinu noxou Lataua mulai noxinge ne. ²⁸ *La sou ngingi menge ngasaxilainge nongi'a ta mitema noxou Lataua mukalusi loxo ta sipsip la'olu'oluxa'a ne ane Uleenu Tavuna musosovosinge sou ngasaxila'a. Ngaxali loxo ngingi ta mitema sou saxila'u noxi'a ta mitema la'oluxa'a noxou Lataua ane Anu muno'u uulusi'a no anu sialuxu. ²⁹ *Eni elavu lexe alutu alai io ili'i, la ta a'aa ta vova ta la'ia i'una noxinge, la umomomo sou imalanixi'a ta sipsip la'oluxa'a ne uasi. ³⁰ Mo loxo no nano nonixi noxinge ne la, ne ta mitema mose'i iavuti la a'alo kalakalavoi sou ilapune'i ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu sou imuline'i. ³¹ *La sou ngaxolu la ngasaxilainge laixe. Ngaxavutala lexe no anu tauu ie tatala la no 'olovoxo mo no aso ne eni epela'inge utotomu mo ieli lexaxu unixisinge.

³² Mo vaimomo 'o, eni a'italongengi ngalai no avolu Lataua mo ngalai no anu vaikala sou alauna noxou ane. Vaikala anu umomomo sou utulusinge pekia'u xe ulosinge mimii laixe noxou noxi'a ane'i mukalusi ane anu ta na'u manina. ³³ *Eni aisuxu itema vile silivau ilou xoulu mo tokolomou uasi. ³⁴ *Ngingi menge ngelavusou lexe eni melo exaxai no avolo tamei 'o sou musu'ulinexi noxi'a ta menexilo. ³⁵ No anu mimii mukalusi ane eni e'oxonu, la eni elosiengi lexe no anu xaixai pekia'u io aloxo 'o, la nenge tasu'uline'i ane'i ane mamalaxa'asi. Taxavutalanu vaivaikala noxou Tila Iesu muvikalala aloxo 'o, 'Anu laixe lexe nenge ta'osa sou taitinu mii ia ta'osa sou tano'usi uasi.' "

* 20:17: Apo 18:21   * 20:18: Apo 18:19-19:10   * 20:23: Apo 9:16; 21:11   * 20:24: Apo 21:13; 2Ti 4:7   * 20:28: 1Ti 4:16; 1Pi 5:2-4   * 20:29: Mat 7:15; Ioa 10:12   * 20:31: 1Te 2:11
* 20:33: 1Ko 9:11-12   * 20:34: Apo 18:3; 1Te 2:9

³⁶ No mine anu muvikala aloxo ne mukalu, la ilo'a mukalusi mixolau tava'a mulu'e no lia sou mikilaka. ³⁷ La ane'i mukalusi ne mitama tila noxou Paulo mo miaulaxu xe mi'osasou. ³⁸ Mii e muxalixu tama toxoxu noxi'a ane vaikalau e mu'oxe ane'i imomomo sou imaisou iou la uasi. Mukalu la sou ane'i misaxanu mulai no 'a lasipi.

21

Paulo Mutelo no Lasipi sou Mulivu ne Ielusalemu

¹ Ioxe no mine nexi telutu, la teioone'i ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua, la nexi telai tetelo no lasipi. Nexi tetelo no lasipi mukalu, la teiave teisalili telai ne Kosi xe ili'i no voxo vile la, la texali ne Lodosi, xe mexe ne Lodosi ne, la texali ne Patala. ² La texalisou lasipi vile e lexe sou ulalai ne Ponisia. La sou nexi tetelo no anu sou telai. ³ Telai la tepolopepee la'olu ne Kipulosi muxolu no avoxe ae, la nexi telai te'isalili sou texali no xalee lia tila ne Silia, la telai tetulu no tuala tila ne Taia. La ane'i milu'enu mimii ane muai no anu lasipi. ⁴ ✧ La nexi texalisi'a ta molomolo noxou Iesu. La nexi texolu lai ne voxo muxatele tamei. Xe Uleenu Tavuna muvikalane'i, la ane'i muvikalanu Paulo lexe ulai ne Ielusalemu mamu. ⁵ Ia noxi'a texolu voxo muxatele tamei aloxo ne mukalu, la sou nexi telutusou telai. La ane'i ilo'a ta semasemai'a mo ta 'ili'ili'a mukalusi ne milutu sou misaxanexi mexe loxo no tuala tila sou telai no luaki paumolu. La sou telai texolau tavaixe mulu'e no lia sou tekilaka. ⁶ Mukalu, la sou nexi noxi'a teioonexi ngatongato'o. Sou ane'i milivu no tuala xe nexi tetelo no lasipi sou telai.

⁷ Tetelo no lasipi ne Taia sou telai texali no tuala tila ne Telemisi mukalu, la sou lexe temuamua'i la texalisi'a la te'osasi'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu, la noxi'a texolu voxo vile. ⁸ ✧ Xe ili'i la nexi telutu sou texali no tuala tila ne Kaisalia. Ia te'una texolu no tani noxou Pilipi, itema sou ua'aloXu a'alo laixe. Pilipi ne anu itema vile anu vile noxi'a ane'i ta mitema muxatele tamei e ta mitema misosovosi'a ne Ielusalemu sou i'oxo xaixai sou isu'uline'i ta mitema noxou Iesu. ⁹ Ta 'olu ta vuanga tami'a ne itaula'i uasi ia ane'i ipalamatanane'i ta mitema no anu vaivaikala noxou Lataua. ¹⁰ ✧ Nexi texolu lai ne voxo ta piena, la sou itema sou palomatana vile ualasou lexe Axavosi ne molu ne Iutaia mulu'e muxali ne Kaisalia. ¹¹ ✧ Xe mune'e muxali noxixe mukalu, la muno'u utupokoxu Paulo, ka musakiinu avolu ilou tava'u no anu. Io muvikala aloxo 'o, "Uleenu Tavuna muvikalalele lexe, 'Mo sou utupoko 'o, ulai uxali ne Ielusalemu, la ta Iutaia isakiinu aloxo 'o ka i'italonu ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi."

¹² Xe nexi telomusou aloxo ne, la nexi noxi'a ta mitema ane'i ane lai ne tavikala pekia'u lexe Paulo ne ulai ne Ielusalemu uasi. ¹³ ✧ Ia Paulo muavuti la mukolinexi aloxo 'o, "Tava'u loxovaa la sou ngingi ngatamasilo e nga'oxo xavutalaxeni mamalaxu 'o? Ngalomu, eni elalaxii sou alai mo isakisakilele ne Ielusalemu mo ivelo asoli kalumo no anu ualasou Tila Iesu." ¹⁴ Nexi tetovo temulesou aloxo ne, xe anu ulomunexe uasi, la sou nexi texolu tasiausi ne ia tevikala lexe, "Mivile uasi, mii ma'ia ne Tila umasaxa lexe u'oxonu, la u'oxonusi."

Paulo Muxali ne Ielusalemu

¹⁵ Ioxe ili'i no voxo se'i, la sou nexi telalaxinu mimemimexi sou telutu telai ne Ielusalemu. ¹⁶ No mine nexi telutu ne Kaisalia ne la ta molomolo noxou Iesu sie Kaisalia ne mimulinexi sou misaxanexi telai no tani noxou

✧ 21:4: Apo 20:23 ✧ 21:8: Apo 6:5; 8:40 ✧ 21:10: Apo 11:28 ✧ 21:11: Apo 20:23; 21:33

✧ 21:13: Apo 20:24

Nesoni anu itema sie Kipulosi ne anu muxali molomolo noxou Iesu tatei mo. La nexi taxolu no tani noxou ne.

¹⁷ No mine nexi texali ne Ielusalemu, la ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne mino'ixe la mi'osasixe tatila manina. ¹⁸ Ili'i no voxo vile la, la Paulo mukasi noxixe sou noxi'a telai temaisi'a Iakovo ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua no mine mine'e mipita. ¹⁹ *La Paulo mu'osasi'a no anu xaixai noxou la mua'aloi'a sou mimii e Lataua mu'oxonu muxali no tatea noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi.

²⁰ *Xe ane'i milomu la, miiti ualasou Lataua mo mivikala Paulo lexe, "Vivixe, nini nelavu lexe ta Iutaia ta piena manina ane'i mimuxaxu tane'i noxou Iesu mo ane'i pekia'a sou imulinu lapuloto noxou Mosesi. ²¹ Ia ane'i milomu lexe ta Iutaia mukalusi e ixolu no nano no taine'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasisi lexe nini nelosie'i lexe mamu sou imulinu lapuloto noxou Mosesi. La nini nevikalane'i lexe xooxoo ungasi'a ta 'ili'i'a mamu mo imulinu 'ili'ilixu ane noxi'a ta xasixasi'a ne la mamu. ²² Ia nenge ta'oxo a loxovaa? Xo ane'i ilomusine lexe nini a nexali 'o. ²³ *La sou nini namulinu xavutalamexi vile e nexi tavikalaneni. Nexi noxi'a ta mitemamexi tami'a e misakiinu vaikala ulai noxou Lataua a taxolu 'o. ²⁴ Nini nano'a ta mitema ne mo ngongi'a ngalai nga'oxonu 'ili'ilixu sou ngaxali malemalenga no iou Lataua. Mo nini nalotonu mimii mose'i sou ane'i iamanu ulai noxou Lataua. La sou isalanu kisi'a laxusou ne. Na'oxo aloxo ne mo sou ta mitema ukalusi ilavusou lexe vaikala ane mitelo noxine ne anu manina uasi. La ane'i ilavu lexe nini nelavusou namulinu lapuloto mulapu. ²⁵ *Tei la nenge tekaukavunu vaikala vile aloxo 'o sou tesovanu mulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi e mimuxaxu tane'i noxou Iesu. La sou te'una tanenge noxi'a aloxo 'o, ngingi nga'ou la'ilali ane ane'i miamanu mulai noxi'a ta lataua kalakalavoi mamu, mo nga'ou mii ane sialuxu uasi, mo mii sou poosi ane miaili'osou mo musoli ne xiasinu mamu, mo ngapoloxalonu 'ilixu sou vote'i."

²⁶ *Aloxo ne la sou Paulo mukasi noxi'a ta mitema e ilo'a misakiinu vaikala mulai noxou Lataua. Xe voxo vile ili'i la ilo'a mimulinu 'ilixu sou ixali malemalenga. La anu mu'unalai no nano no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua sou muvikalane'i ta aili'i lamana lexe voxo sou ane'i ixali malemalenga. Mo ane'i vilevilesi iama ulai noxou Lataua.

Ta Iutaia Mitetelisu Paulo no Nano no Taasou Lalotu Tatila Noxou Lataua

²⁷ Ia no mine voxo muxatele tamei asou ukalu no mine ane'i ixali malemalenga no iou Lataua, la ta Iutaia me'a no xalee lia tila ne Asia mimaisou Paulo no mine muxolu no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua. La sou ane'i miavutinoux xavutalai'a ta mitema ta piena mukalusi sou laiaxa'au Paulo la sou mitetelisu. ²⁸ La mi'ava kaka lexe, "Ta Isilaeli, ngasu'ulinexi. Xo itema ane 'o itema sou ulosie'i ta mitema mukalusi no tuatuala sou ixililine'i noxinge ta mitema ne Isilaeli mo ixililiu no anu lapuloto noxou Mosesi xe taasou lalotu tatila noxou Lataua menge kalumo. Mo u'oxo 'ilixu anenesi uasi. Anu muno'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi, sou mi'una mi'oxo masuanu tani tavuna noxou Lataua." ²⁹ *Ane'i mivikala aloxo ne, xo tei la ane'i mimaisou Tolopimosi sie Epeso ilo'a Pauloena mi'una mixolu no tuala tila ne la sou ane'i mixavutala lexe Paulo mulaixu Tolopimosi ne no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua.

³⁰ Ia ane'i milomusou vaikala ane ne, la ta mitema mukalusi ne Ielusalemu ne xavutalai'a mu'oxo iouiou, la sou miiave mine'e mipita

* 21:19: Apo 15:12   * 21:20: Apo 15:1, 5   * 21:23: Iti 6:1-20; Apo 18:18   * 21:25: Apo 15:29

* 21:26: 1Ko 9:20   * 21:29: Apo 20:4

sou mitetelidou Paulo sou milapunu mulai no ale muxexee no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua. Xe miavuti la mutatusou aiitenga alaxu vilesisi. ³¹ Ioxe no mine ane'i mi'oxe ivau Paulo sou usoli aloxo ne, la sou 'ava'avaxa'a ilou a'alo mulai muxalidou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto sie Romu. Anu mulomu lexe ta mitema mukalusi sie Ielusalemu la'iaxa'a mo ane'i miavutinouxu 'oto'oto. ³² Xe alaxu vilesisi 'o la anu mukasi noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ilo'a ta tatila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto, ne sou ilo'a miave milai noxi'a ta mitema e mipita sou mi'oxe ivau Paulo usoli ne. Xe ane'i mimaisou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ilo'a ta mitema sou 'oto'oto noxou mine'e si la ane'i ivau Paulo la ua.

³³ La sou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ne mutetelidou Paulo ia muvikala pekia'u noxou vile noxi'a ne sou lexe usakiinu no anu seni tamei. Mukalu la sou anu mutali'isi'a lexe anu itema 'ei xe anu mu'oxo ma'ia. ³⁴ Xe ta mitema ta piena e mipita ne miavuti la ane'i vilevilesi mi'ava'ava iouiou xo mole kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ne umomomo sou ulomusou vaikala manina vile no anu mii ane ne uasi, xo 'ava tavu'alo. La sou anu muvikala pekia'u noxi'a ta mitema sou 'oto'oto lexe ino'u Paulo mo ilaixu no taasi'a. ³⁵ No mine ane'i milaixu la mitulusou no anu valovalo sou aitengasi'a. Xe mimalei loxo 'o la ta mitema mukalusi ne la'iaxa'au mu'oki'oki sou i'oxe ine'e ivau Paulo usoli, la sou ane'i mivo'onu milutunoxu la. ³⁶ *Xo ane'i ta mitema mukalusi e mipita ne italo uasi, ane'i i'ava pekia'usi lexe, "Ngavau usoli."

Paulo Mupala'alixu Tanu Mulai Noxi'a ta Iutaia

³⁷ Ioxe ta mitema sou 'oto'oto i'oxe ilaixu Paulo no nano no taasi'a la ilaixu uao, ia anu mutali'isou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto lexe, "Loxovaa, eni umomomo sou avikala seville noxine?" La anu mukolinu lexe, "Ia nini nelavusou vaikala noxi'a ta Xiliki ne?" ³⁸ *Eni emaisine la exavutala itema vile sie Aixiputo e tatei la muavutinouxu 'oto'oto noxi'a ta tatila sou tuala tila, la mulapune'i ta mitema itemaxu mavulovexa mavulovexa tamei (4,000) e milavusou 'ilixosou 'oto'oto iouiou, la ilo'a milai mixolu no xalee lia vitanisi, taatei ne ane nini 'o?" ³⁹ Xe Paulo muavuti la mukolinu aloxo 'o, "Eni itema sie Iutaia nenilo mivo'oleli ne Tasisi e no xalee lia tila ne Kilikia mo eni itema sou tuala tila ane ne. Tuala ane ne anu uala no anu mutila. La sou laixe sou namalalixo mo avikala seville noxi'a ta mitema 'o." ⁴⁰ Ioxe no mine kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mupelemasaxanu Paulo mukalu, la sou Paulo mutulu no valovalo sou aitenga, la mutovola'i no avolu mulai noxi'a ta mitema mo muvikalane'i sou lexe ixolu tasiau. La sou ane'i mixolu tasiau, la anu muvikalane'i no anu vaikala Evalaio.

22

¹ La anu musokou muvikala aloxo 'o, "Ta vivilo mo ta mamilo, ngalumusilo mo eni apala'alixo noxinge vaimomo 'o lexe eni a'oxo susu vile uasi." ² Xe no mine ane'i mimuxaxu sangali'a sou lexe ilomu sou vaikala noxou 'o la milomusou muvikalane'i no anu vaikala Evalaio. La sou ane'i mixolu tasiau manina. Io sou anu muvikalane'i aloxo 'o, ³ * "Eni amitema sie Iutaia manina e nenilo mivo'oleli ne Tasisi no xalee lia tila ne Kilikia. Ia eni exali tila no nano no anu tuala tila Ielusalemu. La sou eni exali loxo itema vile e exolu no la'axu Xamalieli sou mulosielixu lavulavu toxotoxoxu no anu lapuloto noxinge nenge'a ta xaixasinge. Mo eni exaxai pekia'ilo manina sou lexe amomomo sou amulinu Lataua aloxo ngingi mukalusi nga'oxonu vaimomo 'o. ⁴ *Eni elavusou ave'ave'a ta mitema e imulinu

vote'i laixe isoisoli. Mo eni alapune'i ta mulu ilo'a ta sema sou alai a'unane'i no taasou navunavu. ⁵ Aloxo 'o kisi'a ta aili'i ilo'a la'oluxa'a ta tatila noxi'a ta Iutaia umomomo sou ivikalangengixu ne, anu manina. Mo ane'i mikaukavunu vaikala vile si'a ta vimovimo'a e mixolu ne Temasukasi la eni elaixu sou lexe asakisakine'i ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne sou alaixa'a no taasou navunavu ne Ielusalemu sou ilosi'a navunavu.

⁶ La sou eni emuamua'i xe exali 'alai ne Temasukasi no mine aso mukulupa muisalili 'o, la alaxu vilesisi 'o la lamana vile toxoxa'a mu'iei molu teitexi no loxotolo mulu'e muieisilo. ⁷ Xe eni elapau la elu'e no lia. La sou elomusou itema vile muvikalaleli lexe, 'Saulo, Saulo, loxovaa la sou nini ne'oxonu masumasualeli 'o?' ⁸ Xe eni eavuti la etalisou aloxo 'o, 'Tila, nini 'ena'ei?' La sou Anu mukolileli aloxo 'o, 'Eni Iesu itema sie Naseleti ane nini ne'oxo masumasualeli.' ⁹ No mine Anu muvikalaleli loxo ne, la ta mitema ane noxi'a temuamua'i ne mimaisou lamanasi ia ilomusou itema e uvikalaleli ne uasi. ¹⁰ Xe eni eavuti la etali sou aloxo 'o, 'Tila, eni a'oxo ma'ia?' La sou anu Tila muvikalaleli lexe, 'Natulu, mo nalai na'unalai ne Temasukasi. Xo itema vile anu a uxoxolu lai ne anu uvikalaneni no anu mii ma'ia ane Lataua musosovosine sou nini na'oxonu.' ¹¹ Xe ta mitema e ane'i ane nexi noxi'a temuamua'i ne miavuti la mitilailo no avolo sou noxi'a te'unalai ne Temasukasi, xo lamana tatila muiesou ieli la isivoxo mo amalei uasi.

¹² Xe itema vile ualasou lexe Ananiasi e itema vile umulinu lapuloto noxinge laixe, mo ta mitema ta Iutaia ta piena mixolu lai ne ilavusou itoxonu laixe, ¹³ anu mune'e mutulu 'alai noxilo la muvikalaleli aloxo 'o, 'Vivilo Saulo, ieni ukaa.' Xe alaxu vilesisi 'o la eni ieli mukaa la mo emaisou.

¹⁴ La anu muvikalaleli aloxo 'o, 'Lataua noxi'a ta xaixasinge musosovosine sou lexe nalavusou masaxa noxou, mo namaisou itema ane itema sou 'ilixu mulapu, mo nalomusou vaikalau e ulaa no anaxu uisalili. ¹⁵ Xo nini naxali loxo anu itemau sou naa'aloi'a ta mitema mukalusi no anu mii ma'ia ane nini nemaisou xe nelomusou. ¹⁶ La sou vaimomo 'o nini naxoxomaio ma'ia 'o? Natulu mo nalinga no ualasou la sou na'ulo mo uxexeenu 'ili'ilixu masumasua noxine.'

¹⁷ Ioxe no mine eni elivu ne Ielusalemu, la elai eu'na no taasou lalotu tatila noxou Lataua sou ekilaka. Ekilaka la emaisou mii vile loxo aipiepiena. ¹⁸ *Mii e emaisou ne Tila muvikalaleli aloxo 'o, 'Napalea naxexesou tuala tila ne Ielusalemu alaxu vilesisi mo nalai. Xo ane'i imasaxa lexe ilomusou a'alosilo e nini naa'aloxu uasi.'

¹⁹ *Ioxe eni eavuti la evikalanu aloxo 'o, 'Tila, ane'i milavusilo lexe tatei la eni elai no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia mukalusi sou esakisakine'i mo eve'ave'a ta mitemameni ane'i ane mimuxaxu tane'i noxine. ²⁰ *Mo no mine ane'i mivau itema sou ua'aloxu ualasinge e ualasou lexe Sutepano, la eni etulu 'alai ne sou esaxila'u tokolomoi'a veveeni ne xe emaisou no ieli no mine ane'i mivau musoli mo sialuxu munixi loxo ne, la eni opoleli vilesisi no anu mii ane ane'i mi'oxonu.' ²¹ *Xe, Tila muvikalaleli aloxo 'o, 'Nalai, xo Eni apalusine sou nalai no paxa noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi.' "

Paulo Muvikalane'i Lexe Eni Amitema sie Romu Manina

²² No mine ta mitema ta piena e mine'e mipita ne milomusou muvikala aloxo ne, la sou ane'i miavuti sou mi'ava toxotoxoxu mo mikaikaitolonu io mivikala lexe, "Ngavau usoli. Itema ane loxo ne umomomo sou uxolu no lia 'o uasi.'" ²³ Xe ane'i miavuti la miungaunga mo milulusou tokolomo sou vasime'a sou mipeinu mulai teitexi xe mi'atonu lialia sou mipei mulai

teitexi. ²⁴ La sou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto muvicala pekia'u noxi'a lexe ta mitema sou 'oto'oto ilaixu Paulo no nano no taasi'a. Io muvicalane'i lexe ipuapuasou mo itali'isou pekia'u lexe tava'u loxovaa la sou ta mitema tavu'alo ne mi'ava toxotoxoxa'a mulai noxou loxo ne. ²⁵ ✧Xe no mine ane'i misakisakiinu mukalu sou lexe ipuapuasou la Paulo muvicalanu tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto a ututulu. La sou anu muavuti la muvicala aloxo, "Loxovaa, umomomo sou nini napuapua sou itema sie Romu? A lexe nini natulusilo no anu vaivaikala tei io, ka napuapuasilo loxo ne, la anu laixe."

²⁶ Xe tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto mulomusou aloxo ne, la anu mulai noxou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto sou muvicalanu aloxo 'o, "Nini na'oxo a loxovaa? E itema 'o ne anu itema sie Romu." ²⁷ La sou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mulai noxou Paulo sou mutali'isou aloxo 'o "Navikalaleli nini itema sie Romu manina?" La Paulo mu'oxe "Ani." ²⁸ Xe la kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ne mukolinu aloxo 'o, "Eni elotonu xoluxolu noxilo no anu lamoli tatila." Xe Paulo muavuti la muvicalanu lexe, "Ia eni no mine nenilo mivo'oleli la eni amitema sie Romu manina." ²⁹ ✧La sou alaxu vilesisi 'o la, ta mitema sou 'oto'oto ilo'a kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ne itali'i sou la uasi. Anu mumama'u xo anu itema sie Romu manina ia anu musakiinu no anu seni.

Ta Tatila sou Ivelunu Vaivaikala Milomusou Vaikala Noxou Paulo

³⁰ Voxo vile ili'i, la kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mumasaxa lexe ta Iutaia ipala'anixu susu ma'ia ane Paulo mu'oxonu manina. La sou anu mululusou no anu seni, io muvicala pekia'u noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta tatila sou ivelunu vaivaikala mukalusi sou mipita la sou anu mupalusou Paulo mune'e sou mutulusou no ie'i.

23

¹ Xe Paulo mumatakisi'a ta tatila sou ivelunu vaivaikala ne la muvicalane'i lexe, "Ta vivilo, noxou Lataua iou la eni emomomo sou e'oxo xaixaiou no anu xavutala lailaixesi mo a mune'e mutalo vaimomo 'o, io axavutala lexe a'oxonu 'ilixu vile masua uasi." ² ✧Anu muvicala aloxo ne, la kisi'a ta aili'i e ualasou lexe Ananiasi ne muvicala pekia'u noxi'a ta mitema e mitulu 'alai noxou ne lexe isavalou anaxu ne. ³ ✧Ia Paulo muavuti la muvicalanu lexe, "Lataua usavoline xo nini loxo vimelu e mikaukavunu mukea no ale io no nano ne nuni'u. Nini nene'e nexolu sou netelo vaikala sou lapuloto noxilo, ia nini mene la nealasou lapuloto sou nepalusi'a misavalilo." ⁴ Xe ane'i e mitutulu 'alai noxou Paulo ne miavuti la muvicalanu lexe, "Ae, nini namama'u sou navicalanu kisi'a ta aili'i noxou Lataua no anu vaivaikala aloxo ne uasi." ⁵ ✧La sou Paulo muvicala lexe, "Ta vivilo, eni alavusou itema ne lexe anu kisi'a ta aili'i noxou Lataua uasi. La sou eni evikala loxo ne, ia eni emama'u xo vaikala noxou Lataua vile muvicala aloxo 'o, 'Mamu sou ngingi ngavikala masua noxi'a ta tatilasinge."

⁶ ✧Ia Paulo mulavusi'a lexe ane'i se'i noxi'a ta tatila sou ivelunu vaikala ne ta Sadokaio xe se'i ne ta Palisaio mine'e. La sou anu muvicala tatila noxi'a ta tatila sou ivelunu vaikala aloxo 'o, "Ta vivilo, eni amitema sou Palisaio mo 'ili'a. La sou eni atulu no 'a vaivaikala vaimomo 'o, xo eni aloopalanu tulu noxi'a ta mitema ane'i ane misoisoli no anu lulu." ⁷ No mine anu muvicala aloxo ne, la ane'i mixavutala iouiou mo mi'oto sou anaxa'a, la sou ikalipala muxali nonixi noxi'a ta Palisaio ilo'a ta Sadokaio. ⁸ ✧Xo ta Sadokaio muvicala lexe angelo uxolu uasi, mo uleenu uasi kalumo

✧ 22:25: Apo 16:37 ✧ 22:29: Apo 16:38 ✧ 23:2: Ioa 18:22-23 ✧ 23:3: Mat 23:27 ✧ 23:5: Mul 22:28 ✧ 23:6: Apo 26:5 ✧ 23:8: Mat 22:23

mo itema usoli ka utulu la uasi. Ia ta Palisaio si'a mimuxaxu tane'i no anu mimii mukalusi ne lexe anu manina.

⁹ Xe ane'i miavuti la mi'ava toxotoxoxu la sou ta mitema sou lavulavu no 'a lapuloto e ane'i ta Palisaio ne miavuti mitulu mitoloxaxa sou io mivikala lexe, "Nexi tamaisou itema ane 'o u'oxo susu vile uasi. Ia loxo 'o io uleenu vile, uasi la angelo vile noxou." ¹⁰ La ane'i mi'otosou anaxa'a mole 'oto'oto muxali tatila manina. La sou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mumaisou la mumama'u manina, xo loxo 'o io Paulo uxoto mautu tamei no avo'a la sou mivikala pekia'u mo mupalusi'a ta mitema sou 'oto'oto milu'e sou milaxinu Paulo noxi'a sou milaixu no taasi'a.

¹¹ *Ili'i no 'olovoxo ane ne, la Tila muxali mutulu 'alai noxou Paulo io mivikalanu aloxo 'o "Natulu pekia'ine mo na'ume mamu. Xo Eni emasaxa lexe nini naa'aloxu ualasilu lai ne Romu 'o loxo nea'aloxu ne Ielusalemu."

Ta Iutaia Misakiinu Vaikala sou Lexe Ivau Paulo Usoli

¹² Xe no kakau 'o, la ane'i ta Iutaia mipita laoluxa'a sou misakii vaikala lexe ipelemu la i'ani mo iie uasi utalo no mine ivau Paulo usoli. ¹³ Ta mitema e misakii vaikala ne ane'i ta mitema itemaxu tamei mo mose'i la. ¹⁴ Ane'i milai noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i mo ta tatila noxi'a ta mitema noxi'a ta Iutaia mivikalane'i lexe, "Nexi tesakii vaikala pekia'u aloxo 'o, nexi umomomo sou ta'ani uasi utalo no mine tava'u Paulo usoli. ¹⁵ *La sou vaimomo 'o, ngingi ta tatila sou ngavelunu vaivaikala ne ngelinga mulai noxou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto vile sou nga'oxo loloxu lexe isaxanu Paulo une'e noxinge sou ngatali'isou laixe sou ngaxalisou susu noxou. La sou nexi talooxu xe anu une'e la une'e uxali noxinge uao, la nexi tava'u usoli."

¹⁶ Ia no mine ane'i mivivikala loxo ne, la Paulo vimou sema 'ilie anu a muxoxolu ne, la sou mulomusou vaikala ane ne, la anu mulai no tani noxi'a ta mitema sou 'oto'oto sou mivikalanu Paulo. ¹⁷ Xe Paulo mulomu aloxo ne, la mu'avalou tila vile noxi'a ta mitema sou 'oto'oto la mivikalanu lexe, "Nano'u maulu 'o mo nalaixu noxou kisinge, xo anu muno'u vaivaikala mose'i sou uvikalanu no anu." ¹⁸ La sou anu muno'u sou mulaixu noxou kisi'a, la mivikalanu lexe, "Paulo e anu muxolu no taasou navunavu mu'avalilo la mivikalaleli lexe ane'enu maulu 'o noxine xo anu iou vaivaikala mose'i sou ulemolu noxine."

¹⁹ Xe kisi'a ne muavuti, la mukasi noxou maulu ne avolu sou ilou milai mitulu va'axu la mutalisou lexe, "Mii ma'ia ane nini namasaxa lexe nane'e navikalalelixu 'o?" ²⁰ La anu mivikalanu lexe, "Ta Iutaia misakii vaikala vile mukalu, sou mi'oxe ne'ielu, la i'oxo loloxene lexe nasaxanu Paulo ulai noxi'a ta tatila sou ivelunu vaivaikala sou itali'isou laixe no anu tava'u susu noxou. ²¹ Ia nalomuxa'a mo napalusou Paulo ulai noxi'a mamu. Xo ta mitema itemaxu tamei noxi'a mo mose'i la ne ane'i a ixoxolu iloloo mo mipelemu sou i'ani xe iie uasi ulai uxali no mine ane'i ivau usoli. Mo ane'i a iloloo mo ixoxomaioi vaikala makolinu noxine."

²² La sou kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ne mupalusou maulu ne mulai la mivikalanu lexe, "Nini navikalanu itema vile no anu mii e nevikalalelixu 'o mamu."

Mivulanu Paulo Mulai Noxou Peliki Tila Muxolu Musaxila'u Xalee Lia Tila ne Iutaia

²³ Xe anu tila noxi'a ne muavuti la mu'avalu'a ta tatila tamei noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ne sou mivikala pekia'u noxi'a ilou lexe, "Ino'a ta mitema sou 'oto'oto itemaxu mavulovexa vile, xe ane'i ane mitelo noxi'a

ta oosi mavulovexa muxatele tamei, mo ane'i ane itavule lalumiso itemaxu mavulovexa vile kalumo. Sou ngalutu maasi no a aso iou muxatele tami'a no 'olovoxo 'o sou ngalai ne Kaisalia. ²⁴ Nini nalosou Paulo ta oosi mose'i kalumo mo sou uiiave no anu mo nasaxila'u laixesi sou nalai naxalixu noxou Peliki anu itema sou usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia." ²⁵ Kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mukaukavunu uoli voloxu vile kalumo sou ino'u ulai sou ilosou Peliki muvikalalo aloxo 'o, ²⁶ "Eni Kulaudio Lusio, Eni esovanu aso laixe ulai noxine mo ekaukavu vaivaikala ano 'o ulai noxine, nini tila Peliki e nini nasaxila'u xalee lia tila ne Iutaia. ²⁷ *Sou avikalaneni aloxo 'o. Itema ane 'o ne ta Iutaia miteteliso mo mi'oxo lexe ivau usoli. Ia eni noxi'a ta mitema sou 'oto'oto noxilo teutululunu xo eni elavusou lexe anu itema sie Romu. ²⁸ *La sou eni emasaxa lexe alavusou lexe tava'u ma'ia la sou ane'i milalixu sou utulu no 'a vaivaikala, la elaiXu noxi'a ta tatila sou ivelunu vaivaikala. ²⁹ La eni exaliso lexe ane'i mitali'itali'isou mo milaixu sou utulu no 'a vaivaikala ne sou lapuloto noxi'a ta Iutaia. Ia mii ane ne anu umomomo sou nenge tatelonu vaikala sou noxou itema mo tava'u usoli xe tatatuxu no taasou navunavu uasi. ³⁰ *Ia no mine eni elomusou ane'i misakiinu vaikalasou lexe ivau usoli la sou eni epalusou mupalea mulai noxine. Eni kalumo evikala pekia'u noxi'a sou lexe ilai ia'alomeni no anu tava'u lexe ane'i ilaixu sou utulu no 'a vaivaikala vitanisi noxou."

³¹ Ioxe ta mitema sou 'oto'oto miavuti la mimulinu vaikala pekia'u noxou tila noxi'a la sou mukasi noxou Paulo sou ilo'a milutu no 'olovoxo lixinu ne sou milai mixali no tuala tila ne Antipatilisi. ³² Xe no anu voxo vile ili'i la ta mitema sou 'oto'oto mitali'isi'a ane'i ane mitelo noxi'a ta oosi sou misaxanu Paulo milaixu ne Kaisalia. Io ane'i se'i milivu no taasi'a. ³³ No mine ane'i ane mitelo noxi'a ta oosi ne mixali ne Kaisalia, la milosou Peliki anu itema sou usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia ne uoli voloxu ne xe milalixu Paulo kalumo sou mi'italonu no avolu. ³⁴ Xe anu muitisou vaivaikala no anu uoli voloxu ne mukalu, la sou mutali'isou Paulo lexe, "Nini itema sou xalee lia tila ane 'ei?" La anu mukolinu lexe, "Eni itema sou xalee lia tila ne Kilikia." ³⁵ Xe anu mulavusou aloxo ne, la muvikalano lexe, "Eni alomusine no mine ane'i ane mitelo vaikala noxine ne ixali." La sou anu muvikalalo pekia'u noxi'a sou lexe itatuxu Paulo no tani tatila noxou Elodesi.

24

Paulo Mutulu no Anu Vaivaikala no Iou Peliki

¹ Ioxe voxo ta'uve mupolo mukalu, la kisi'a ta aili'i Ananiasi ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia mose'i mo itema sou uvelunu vaikala e ualasou lexe Tetulusi ne milu'e ne Kaisalia sou mitelonu vaivaikalai'a noxou Paulo no iou tila sou usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia. ² Xe no mine tila sou usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia mu'avalou Paulo mu'una, la Telutulusi musokosou muxalixu susu noxou Paulo no iou Peliki aloxo 'o, "Nexi texolu se'isisi laixe maxuveeni no anu saxila'u noxine, Tila Peliki. Mo xavutala laixe noxine anu mupaipounu mimii sou uxali laixe no anu xalee tuala tila no nano 'o. ³ Nexi talemo laixe noxine, tila Peliki no anu mimii ane ne la nexi ta'osasin manina musuku no xalee xalee tuala mukalusi. ⁴ Ia sou loxo nexi ta'oxoneni natotosa no anu vaivaikala maxuveeni mamu. La sou eni alinga lexe nini na'oxonu laixe loxo sou nalomusou vaikala noxixe.

⁵ *Nexi texaliso itema ane 'o lexe anu itema vile sou u'oxonu susu sou uaavutinouxu 'oto'oto no taine'i ta Iutaia no xalexalee tuatuala mukalusi. Mo anu ne muuli noxi'a la'oluxa'a vile lalotu kalavoi e ileme'a lexe ta

Nasalini. ⁶ ✨ Mo mutovo sou lexe u'oxo maşuanu vimelu sou tani tila noxou Lataua kalumo. La sou nexi tetetelisu. ⁷ * ⁸ Io muvikala pekia'u noxi'a sou ta mitema itelo vaikala noxou sou lexe ine'e itulu no ieni sou vaivaikala. Ia lexe nini mene natalitali'isou laixe, loxovaa nini nalavusou vaivaikala ane nexi tatelonu noxou 'o ne manina sou?"

⁹ Xe ta Iutaia miavuti la misolonu vaikala e mitelo noxou Paulo ne la mivikala lexe vaivaikala ane Telutulusi mulemo ne anu manina. ¹⁰ Xe no mine tila sou usaxila'u xalee lia tila mutovola'i mulai noxou Paulo sou lexe uvikala, la anu mukolinu aloxo 'o, "Eni elavu lexe nini nexaxai sou nexililie'i sou tu'utu'umaxu noxi'a ta mitema tauu ie tapiena no anu tuala xalenu ano. La sou vaimomo 'o eni a'osasi sou a'oxonu vaikala ulai noxine sou latolosilo. ¹¹ Lexe nini natali'i la nini umomomo sou nalavu lexe eni alai telo ne Ielusalemu sou alotu ulai noxou Lataua voxo mavulovexa mo mulu'e no lia tameisi io usuku uasi. ¹² Ia ta mitemaxeni e mitelo vaikala noxilo ixalisilo lexe nexi noxou itema vile ta'otosou ananexe no anu taasou latotu tatila noxou Lataua mo aavutilixu xavutalai'a ta mitema la'oluxa'a no nano no anu taasou lalotu noxi'a ta Iutaia, mo no nano no tuala tila ne uasi. ¹³ Mo ane'i imomomo sou ilemo lexe susu ane ane'i itelonu vaikala une'e noxilo ne manina 'o uasi. ¹⁴ Ia anu aloxo 'o, eni avikalaneni lexe eni elotu noxou Lataua noxi'a ta xaixasinge no mine emulinu vote'i noxou Tila ane ilemo lexe la'oluxa'a vile latotu kalavo'i. Eni emuxaxu taleli no anu mimii mukalusi ane muisalili no anu lapuloto noxou Mosesi mo mii ane ta mitema sou palomatana mikaukavunu. ¹⁵ ✨ Xe loopala noxilo ne anu iouvilesisi noxi'a ta mitema ta Iutaia ane 'o. Nexi taloopala mulai noxou Lataua lexe ili'i la ta mitema ane ta lailaixe mo ta masumasua e misoisoli ne itulu imauli la. ¹⁶ La sou eni peki'a'ailo utotomu sou asaxila'u opoleli uxolu uisalili no iou Lataua mo no ie'i ta mitema kalumo.

¹⁷ Ioxe eni exolu no tuala va'ava'axu tauu ie ta piena mukalu, la eni ene'e ne Ielusalemu sou elailixu su'uli se'i ulaisou usu'uline'i ta mitema ane xa'a la'ilali ilou i'a tokolomo uasi. Xe e'oxonu iaiama se'i mulai noxou Lataua. ¹⁸ ✨ No mine eni e'oxonu iaiama sou axali malemalenga no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua, la ane'i mixalisilo mine eni e'oxonu loxo ne. La no voxo ane ne nexi noxi'a ta mitema tapiena uasi mo eni a'una no anu 'ava vile uasi. ¹⁹ Ia ta Iutaia mose'i me'a no xalee lia tila ne Asia a mixolu. Ia laixe lexe ixali no ieni mo ia'aloXu susu mose'i noxilo lexe ane'i milavusou. ²⁰ Ia lexe uasi la ane'i ane mixolu 'o ivikala lamana no anu susu ma'ia ane ane'i mixalisou noxilo no ie'i ta tatila sou ivelunu vaivaikala. ²¹ ✨ Ia mii vilesisi ane eni e'avamolou no mine eni etulu no ie'i no 'a aloxo 'o, "Ta mitema ane misoisoli ne itulu imauli la. Tava'u a loxo ne, la sou nini natulusilo no anu vaivaikala no iengi vaimomo."

²² ✨ Ia Peliki ne anu mulavu laixe no anu vote'i noxou Tila ane ne la sou musukunu voxo sou vaivaikala, la muvikala lexe, "No mine kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ualasou lexe Lusio une'e la sou eni alomusou mo alapunoxu vaivaikala noxinge." ²³ Anu muvikala pekia'u noxou tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto sou u'italonu Paulo no anu taasou navunavu ia ulosou navunavu pekia'u malaxo uasi ia no anu tani tainu mose'i, la uapixa'a ta menexu sou ine'e noxou mo isu'ulinu no anu mimii se'i sou isaxila'u uasi.

²⁴ Voxo mose'i mupolo mukalu, la Peliki ilee semau Dalusila ane sie Iutaia ne mine'e mixali, la anu mu'avalou Paulo mune'e sou milomusou mine anu mua'alo no anu 'ilixosou itema umuxaxu tanu noxou Kalisito Iesu.

✨ 24:6: Apo 21:28-30 * 24:7: Ia kisi'a ta mitema sou 'oto'oto ualasou lexe Lusio mune'e no 'a xavi sou mulaxinu muxexeenu no avixe. ✨ 24:15: Ioa 5:28-29 ✨ 24:18: Apo 21:17-28

✨ 24:21: Apo 23:6 ✨ 24:22: Apo 23:26

²⁵ Xe no mine Paulo mua'alo muvula no anu 'ili'ilixu lailaixe mo saxila'u muamua'inenge mo voxo sou Lataua ututulusinge no anu vaivaikala ili'i, la Peliki ne mu'ume la muvikala aloxo 'o, "A'alo mutalo aloxo ne o sou vaimomo 'o. Io nini nalai. Io no mine eni axalisou voxo taiinu vile, la eni a'avaline nane'e la." ²⁶ No ano voxo ngiou ane ne, la anu muloloopala lexe Paulo uxolixolinu mo ulosou lamoli sou lexe ululusou, la sou anu mu'avalou utotomu sou ilou mivivikala.

²⁷ Tauu lele'e tamei mukalu, la itema e ualasou lexe Polukiusi Fesuto muno'u Peliki tanixu. La Peliki mumasaxa lexe u'oxo ta Iutaia opone'i laixe noxou la anu iou muvaxau Paulo muxolu no nano no anu tani sou navunavu ne.

25

Paulo Mutulu no Anu Vaivaikala no Iou Fesuto

¹ Ioxe Fesuto muxali tila no xalee lia tila ne Iutaia. Anu muxali muxolu no xalee lia tila ne Kaisalia voxo tatalu, mukalu la anu mulai telo ne Ielusalemu. ² ✧ La ta tatila noxi'a ta aili'i ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia mixali mitulu no iou sou mixalixu vaivaikalasou susu ma'ia ane Paulo mu'oxonu. ³ ✧ Ane'i milinga pekia'u noxou Fesuto lexe ulomuxa'a sou uvulanu Paulo ulai ne Ielusalemu xo ane'i milalaxi mo miloo sou lexe ulai la ivau no vote'i. ⁴ Ia Fesuto muavuti la mukolinu vaikala noxi'a aloxo 'o, "Paulo ne eni atetelisou uxolu lai ne Kaisalia. Ia eni melosi a sexasis sou alai lai ne. ⁵ La sou anu laixe lexe ngingi ngapalusi'a ta tatila mose'i noxinge ne ine'e sou noxi'a talai mo i'oxo pekia'unu vaikala sou susu utelo noxou mitema ne alai ne lexe anu mu'oxonu mii mose'i mususu."

⁶ Anu ilo'a lexe ixolu voxo muxatele tatalu xe uasi la voxo mavulovexa, la sou anu muulaxune'i sou mulu'elai ne Kaisalia. Xe no anu voxo ane vile la, la anu muxolu sou mutilovosou vaivaikala, la sou anu muvikala pekia'u lexe ine'enu Paulo uxali no iou. ⁷ ✧ Xe no mine Paulo mune'e muxali, la ta Iutaia ane'i ane me'a ne Ielusalemu mine'e ne mitulu mixaliliou sou mixalixu vaikala ta piena sou susu masumasua mutelo noxou e umomomo sou ane'i ivikala lexe anu manina no anu uasi. ⁸ La sou Paulo muxilili la muvikala aloxo 'o, "Eni a'oxonu susu vile no anu lapuloto noxi'a ta Iutaia uasi mo a'oxonu susu vile no anu taasou lolotu tatila noxou Lataua uasi mo a'oxonu susu vile noxou Kaisari uasisi manina."

⁹ Ia Fesuto mumasaxa lexe u'oxo ta Iutaia tane'i laixe noxou, la sou muvikalanu Paulo aloxo 'o, "Lexe nini nemasaxa la nalaitelo ne Ielusalemu mo natulu no ieli mo alomusou vaivaikala noxine sou susu ma'ia ane ane'i mitelonu noxine ne?" ¹⁰ Ioxe Paulo muavuti la mulivunoxu tali'i noxou aloxo 'o, "Eni vaimomo 'o si a atutulu noxou Kaisari no nano no anu tani sou utilovosou vaivaikala noxi'a ta mitema 'o. La sou anu laixe lexe nini natilovosou vaivaikala noxilo ano 'o. Eni a'oxonu susu vile noxi'a ta Iutaia uasi aloxo nini mene nelavusou laixe ne. ¹¹ Ia lexe eni e'oxonu susu vile umomomo sou eni asoli la eni amomomo sou a'ume uasi. Ia lexe vaivaikala ane ta Iutaia mine'e mitelo noxilo ne anu manina uasi, la itema vile umomomo sou u'italoleli alai no avo'a uasi. Eni amasaxa lexe Kaisari ulomusou vaikala noxilo." ¹² Ioxe ili'i no mine Fesuto muvivilala noxi'a ta mitema ane'i ane sou ilosou xavutala ne mukalu, la sou anu muvikalanu Paulo aloxo 'o, "Nini nemasaxa lexe Kaisari ulomusou vaikala noxine. La sou nini nalai noxou."

Fesuto Mutali'isou Tatananu Tuala Axulipa sou Ulomusou Vaivaikala Noxou Paulo

13 Voxo mose'i mupolo mukalu, la tatananu tuala e Axulipa ne ilee Belunike mixali ne Kaisalia sou imaxa'u latiloxo noxi'a ulai noxou Fesuto. 14 ✨Xe no mine ane'i mixolu voxo ta piena lai ne, la Fesuto muvikalasou tu'umaxu noxou Paulo mulai noxou tatananu tuala. La anu muvikala aloxo 'o, "Itema vile e uxoxolu 'o ne Peliki mumulaxu no anu taasou navunavu mo a uxoxolu o ia anu mulai. 15 La no mine eni elai ne Ielusalemu, la ta tatilasi'a ta aili'i ilo'a ta tatila noxi'a ta Iutaia mixalixu vaikala sou susu e mitelonu noxou. Mo milinga noxilo sou avikala lexe anu itema sou umamulo lapuloto. 16 Ia eni evikalane'i lexe, 'Ilixo noxi'a ta Romu aloxo ne uasi. Ia anu laixe lexe itema ne ilo'a ta mitema ane mitelonu vaivaikala mutelo noxou ne ine'e itulu no anu vaivaikala, la anu umomomo sou muxilili la muvikala no anu vaivaikala ma'ia ane ane'i mitelo noxou ne.' 17 La sou no mine ane'i mimuleli lai ne, la eni alapu voxo sou mii ane ne uasi. Ia no anu voxo ane vile ili'i, la eni exolu sou e'avamolu pita sou vaivaikala. La sou evikala pekia'u sou ine'enu itema ne no nano. 18 Xe no mine ta mitema sou itelo vaikala miavuti sou ivikala, la ane'i mitelo vaikala sou susu vile uasi ane eni exavutala lexe ane'i itelo vaikala no anu. 19 Ia ane'i ilo'a anaxa'a sou mii mose'i no anu lalotui'a mo sou mitema ane musoli e ualasou lexe Iesu, ia Paulo mua'alo lexe Anu mumauli. 20 La eni ne xavutalaxeni lamana sou atilovosou mo axalisou mii ane loxo ne tava'u uasi. La sou eni etali'isou aloxo 'o lexe anu umasaxa la ulai ne Ielusalemu, mo utulu no anu vaivaikala sou susu ane ane'i mitelonu noxou ne lai ne. 21 Ia xo Paulo mu'oxolinga noxou sou lexe utetelisu uxolu utalo no mine tila noxi'a ta Romu molu ulomusou vaikala noxou. La sou eni evikala pekia'u sou lexe itetelisu ixolu utalo no mine eni apalusou ulai noxou Kaisari." 22 Aloxo ne, la sou Axulipa muvikala mulai noxou Fesuto lexe, "Eni emasaxa sou lexe eni melo alomusou vaikala noxou mitema ane ne." La anu mukolinu lexe "Ne'iel, la sou nini nalomusou vaikala noxou."

Paulo Mutulu no Iou Axulipa

23 No anu voxo ane vile, la Axulipa ilee Belunike mimulaxu tokolomoi'a lailaixe, ka ilo'a kisi'a ta mitema sou 'oto'oto mo ta mitema miulaxu tuala tatila mulai no nano no tani sou pita. Xe no anu vaikala pekia'u noxou Fesuto, la ane'i mine'e mi'unanu Paulo. 24 Xe Fesuto muavuti la muvikala aloxo 'o, "Tatananu tuala Axulipa, mo ngingi ukalusi e ngene'e ngepita 'o, ngingi ngamaisou itema ne. Ta Iutaia la'oluxa'a lololi ne mixalixu masaxa noxi'a silo ne Ielusalemu mo lai ne Kaisalia, la ane'i mi'ava'ava lexe anu umomomo sou uxolu umauli usuku la uasi. 25 Ia eni axalisou lexe anu u'oxonu mii vile ane anu umomomo sou anu usoli no anu uasi. Ia xo anu molu mulinga mulai noxou tila noxi'a ta Romu. La sou eni emuxaxu xavutala lexe apalusou ulai ne Romu. 26 Ia eni alavusou mii vile manina sou Paulo, sou eni akaukavunu mo ulai noxou tila ne uasi. Aloxo ne la sou eni ene'enu no ieni tatananu tuala Axulipa, mo ane'i mukalusi 'o. Mo sou lexe nenge nenge'a talomusou lexe taxalisou tava'u susu ne, la sou eni akaukavunu ulai. 27 Xo eni exavutala lexe anu laixe uasi sou tapalusou itema sou uno'u navunavu vitanisi, io taa'alo lamana no anu vaivaikala sou susu ane mitelo noxou uasisi, uasi."

26

1 La sou Axulipa muvikala mulai noxou Paulo aloxo 'o, "Laixe lexe nini mene navikalasine." La Paulo muavuti sou mutovola'i no avolu mo musokou sou muvikala sou mu'oxo latolosou. 2 "Tatananu tuala Axulipa. Eni examuli laixe sou atulu no ieni vaimomo 'o sou loxo a'oxonu latolosilo

no anu vaivaikala mukalusi ane ta Iutaia mitelonu noxilo. ³ Xo nini nelavu laixe no anu 'ili'ilixu mukalusi noxi'a ta Iutaia mo no anu mimii ane telavusou ta'otosou ananexe sou. La sou eni alinga noxine lexe naxolu se'isisi mo nalomu laixe une'e noxilo.

⁴ Ta Iutaia mukalusi ne milavusou maulixu mo xoluxoluxo no mine molomoloxo mo milavusilo no mine eni esokou xaixai noxilo no nano no xalee tuala tila noxilo mo ne Ielusalemu kalumo. ⁵ *Ane'i milavusilo maxuveeni mo lexe imasaxa la umomomo sou ia'aloXu lexe eni emulinu vote'i pekia'u noxixe iouvilemo sou talotu noxou Lataua la eni ne exali axo Palisaio vile. ⁶ *Ia loopala noxilo no anu mii ma'ia ane Lataua musakii vaikala sou noxi'a ta xaixasinge, la sou eni a atulu no anu vaivaikala sou vaimomo 'o. ⁷ Vaikala e misakiinu ne ane ta mata noxinge ta Isilaeli mavulovexa mo mulu'e no lia tamei iloopala sou lexe imaisou uxali manina no mine loxo ane'i ilolotu noxou Lataua no aso mo no 'olovoxo utotomu. Nini tila. Ta Iutaia itulusilo no anu vaivaikala 'o xo eni loopala ane nesi. ⁸ Sou tava'u loxovaa ane ngingi ukalusi ngaxavutala lexe ngingi ngamuxaxu tangengi lexe Lataua umomomo sou utulusi'a ane'i ane misoisoli uasi 'o?

⁹ *Eni kalumo exavutala lexe anu laixe sou eni a'oxonu mii mukalusi se'i e umomomo sou u'oxo masuanu Iesu sie Naseleti ualasou. ¹⁰ Mo mimii ane nesi eni e'oxonu ne Ielusalemu. No anu xavi noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i, la eni emuxaxa'a ta mitema ta piena noxou Lataua, no nano no anu tani sou navunavu, mo no mine ta tilasi'a ive'a isoli, la eni kalumo apala'anixu masaxa noxilo sou lexe ane'i isoli. ¹¹ Alaxu piena, la eni alutu alai no anu ta taasou talotu noxi'a ta Iutaia mukalusi sou elosi'a ialuxu mo etovo eve'a sou lexe ixiu tumali'a mo ivikala masua noxou Iesu. Eni la'iaxoi'a manina la elai kalumo no tuala tatila va'ava'axu sou a'oxo masuane'i. ¹² Mo no anu muamua'i ane loxo ne vile, la eni elalai ne Temasukasi no anu xavi mo noxi'a ta tatilasi'a ta aili'i, ¹³ Tila noxilo, no anu aso mukulupa, la eni emuamua'i no vote'i, ia emaisou lamana vile molu no opo loxotolo ne kaaxu mauulixu aso ia muiei mune'e mutaasixe noxi'a ta menexilo e temuamua'i ne. ¹⁴ La nexi mukalusi ne telapalapau telai no lia. Ia, eni elomusou itema vile muvika mune'e noxilo no anu vaikala Evalaio aloxo 'o, 'Saulo, Saulo, Loxovaa ane nini na'oxonu masualeli 'o? Anu pekia'u noxine sou nini navalinu tavaineu mii ane anaanaxu.' ¹⁵ La sou eni etali'i aloxo 'o, 'Nini 'ena'ei, nini Tila?' La Tila mukolileli aloxo 'o, 'Eni Iesu ane nini na'oxo masumasualeli 'o. ¹⁶ Ia naavuti natelo mo natulu no tavaine. Eni exali noxine ne sou asosovaine aloxo itema sou xaixai noxilo vitanisi mo aloxo itema sou ua'aloXu mii ma'ia ne nini namaisou noxilo mo mii ma'ia ane eni amaxa'u noxine ili'i. ¹⁷ Eni a'umeneni noxi'a ta mitema noxine mo noxi'a ane ta Iutaia uasi. Eni apalusine noxi'a ta mitema ane'i ta Iutaia uasi, ¹⁸ *sou nakisiinu ie'i mo naxiune'i me 'a no anu isivoxo ine'e no anu lamana. Mo ixexee no anu xavi noxou satani io ine'e noxou Lataua mo sou Lataua ululusou susu noxi'a mo ane'i ino'u saxisaxila'u noxou Lataua loxo ane'i ane mimuxaxu tane'i noxilo mo mixali ta mitema noxou Lataua maninasou.' ¹⁹ Aolxo ne la sou tatananu tuala Axulipi, eni alomuxu mii loxo aipiepiena e molu no opo loxotolo. ²⁰ Tei ne eni esoko ea'alo noxi'a ane'i ane mixolu ne Temasukasi mo noxi'a ane'i ane mixolu ne Ielusalemu, mo no xalee lia ne Iutaia mukalusi mo noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo. Eni ea'alo lexe laixe sou ane'i ixiu opone'i no anu 'ilixu masumasua io ine'e noxou Lataua, mo 'lilixone'i umaxa'u lexe ane'i mixiu mukalu. ²¹ Tava'u aloxo ne, la sou ta Iutaia mitetelisilo no taasou

* 26:5: Pil 3:5-6   * 26:6: Apo 23:6; 28:20   * 26:9: Apo 8:3   * 26:18: Ais 42:16; Ep 2:2; Kol 1:13

lalotu tatila noxou Lataua, mo mi'oxe ivelo asoli. ²² Ia Lataua musu'ulilelisi mo eni exolu laixe mune'e muxali no voxo ano veaimomo 'o, la sou eni atulu pekia'ilo 'o sou aa'alo lamana ulai noxi'a ta mitema vitavitanisi mo ta mitema ta tatila kalumo. Eni avikala iouvilesisi no anu mii ma'ia ane ta mitema sou palomatana ilo'a Mosesi mivikala lexe uxali uasi. ²³ *Ane'i mivikala lexe Kalisito ne Anu utavule tu'umaxu e Anu itema sou utulu tei no anu soli, la sou Anu ua'aloXu lamana ulai noxi'a ta mitema noxou la mo ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo."

²⁴ No mine Fesuto mulomusou vaivaikala noxou Paulo ne la sou muavuti la mukaitolonu Paulo la muvikalalanu aloxo, "Paulo, nini neno'u lavulavu tatila la sou lavulvau noxine ne a uxovulaulaulixene mukalu." ²⁵ La Paulo muavuti la muvikala aloxo 'o, "Tila Fesuto, eni axovulaulau uasi. Mii ma'ia ane eni alelemolu ne, anu manina mo mulapu. ²⁶ Tatananu tuala Axulipa anu muno'u lavulavu no anu mii ane eni umomomo sou avikala papaxe ulai noxou. Eni elavu lexe mii vile no anu mimii ano 'o ne utalume noxou uasi xo mimii ane 'o uxali no mailu'a uasi. ²⁷ Tatananu tuala Axulipa, loxovaa nini nemuxaxu taneni no anu vaikala noxi'a ta mitema sou palomatana? Eni elavu lexe nini nemuxaxu taneni."

²⁸ La Axulipa muvikalalanu Paulo aloxo 'o, "Nini nexavutala a loxovaa, no anu voxo ataxu se aloxo 'o ne, la nini namomomo sou na'oxoleli axali itema noxou Kalisito?" ²⁹ La sou Paulo muavuti mukolinu aloxo 'o, "Voxo ataxu mo voxo veveeni ne anu mivile uasi, xo eni akilaka noxou Lataua si ne ninesis uasi, ia ane'i ukalusi ane ilolomu noxilo vaimomo 'o ne umomomo sou ixali aloxo eni 'o. Ia eni amasaxa lexe nini nasakii no anu seni uasi loxo eni 'o." ³⁰ Xe tatananu tuala muavuti mutulu, la itema tila sou usaxila'u xalee lia tila ne Iutaia mo Belunike mo ane'i ane ilo'a mixolu ne mitulu kalumo. ³¹ No mine mipaxele sou milalaa, xe mivivikala ngatongato'o la mivikala aloxo 'o "Itema ano 'o u'oxonu mivile masua ane umomomo sou usoli mo uxolu no anu taasou navunavu uasi." ³² La sou Axulipa muvikala mulai noxou Fesuto lexe, "Itema ano 'o ne lexe anu ulinga sou utulu mo uvikala no iou Kaisari uasi, la nini umomomo sou nalulusou ulai."

27

Paulo Mutelo no Lasipi sou Mulai ne Romu

¹ Ioxe no mine nexi telutu sou lexe talai ne Itali, la ane'i mipalusi'a ilo'a ta mitema e mixolu no taasou navunavu ne milai noxou tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto e ualasou lexe Iuliasi. Anu vile no nano no anu la'oluxa'a noxou tatananu tuala Auxusuto. ² *La sou nexi tetelo no lasipi vile e molu mune'e no tuala tila ne Adolamitiimi. La sou anu lasipi molu loxo lai ne te'una sou u'una uuatu no tuatuala mose'i muxolu no luaki pa'upa'umolu ne Asia. La sou telutu telai. La itema vile ualasou lexe Alisitaluko sie Tesalonika no xalee lia tila ne Makedonia anu a noxi'a tekei ne. ³ Xe no voxo vile ili'i la, la nexi telutu sou telai te'una ne Saidoni la Iuliasi mu'oxo 'ilixu laixe noxou Paulo sou mupelemasaxa noxou lexe ulai umaishi'a ta menexu mo uno'u la'ilali ilou mimii mose'i noxi'a. ⁴ Xe mukalu la nexi tetelo no lasipi la sou telutu telai la sivo toxoxa'a mune'e loxo no laxunexi, la sou nexi texexee te'una ne pa'umolu no 'a la'olu Kipulosi sou tepolopepeenu atume iou, xo atume ne xaviinu misevile sou u'oxe u'uouosixe. ⁵ La sou nexi teiave telai 'alal loxo no xalee lia tila ne Kilikia xe ne Pamfulia mukalu la sou nexi telai texali ne Mila no nano no xalee lia tila ne Lisia.

⁶ No mine nexi telai lai ne, la tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto mumaisou lasipi sie Alekisandolia vile ne mulutu sou lexe ulai ne Itali, la sou anu mu'italonexi no anu lasipi ane ne. ⁷ Ioxe nexi telutu lai ne la lasipi ne umomomo sou uiave xaviinu uasi mole nexi teiave se'isisi voxo tapiena mo ta mitema sou xaixai ne mitovo xavine'i sou mipamuxanu lasipi ne ia uiave xaviinu malaxo uasi xo sivo toxoxa'a mulivulivusou. Ia ane'i axiaxisi xo mole nexi telai texali no tuala tila ne Kuniidosi la sivo mutalunexe mole talai la ua. La sou nexi texiu telai no pa'umolu la'olu Kiliti sou te'ueme tepolopeenu atume iou. La nexi teiave 'alai no kusunou ne Salumoni. ⁸ Xe ta mitema sou xaixai no lasipi ne miavuti la xavine'i manina sou mipamuxanu lasipi ne no luaki pa'umolusi, la sou nexi tene'e texali no tuala vile e ilemo lexe Tanixu lasipi laixe* ne muxolu 'alai no tuala tila ne Lasia.

⁹ La voxo ta piena mukalu ia sivo ne muxolu pekia'u xo mole mulaulixu sosovo sou voxo noxi'a ta Iutaia e sou ipelemu no anu la sou anu voxo sou xasi tatila la Paulo muvikalane'i sou upeletotosi'a lexe, ¹⁰ "Ngalomu, eni elavusou lexe nenge talai maasi, la taxalisou sivo tatila la ta'uo'uo mo lasipi ilou mimii tapiena 'o tasiauxu mo nenge kalumo." ¹¹ Ia tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ne mulomusou Paulo muvikala aloxo ne, la anu ulomuxu uasi, ia anu mumulinu vaikala noxou itema sou usaxila'a ta mitema sou xaixai sou lasipi ne ilou moosou lasipi. ¹² Ane'i mitulu lai ne la mixamulinu sivo tatila misevile xo anu voxo sou sivo kalumo, la sou ane'i italume no xalee vile laixe uasi. La sou ta mitema tavu'alo no lasipi ne mivikala lexe, "Nenge taxexee no tuala ane 'o mo talai ne Pinikusi mo tatalume no anu sivo tatila 'o." Tuala ne Pinikusi ne muxolu no nano ne Kiliti no xalee mulai loxo no mine aso ulu'elai no anu.

Sivo Muavutinouxu Xasi Toxoxa'a

¹³ No mine ane'i mimaisou sivo ane mune'e loxo no xalee to'o no anu ne xaviinu uasi la ane'i mixavutala lexe laixe sou ilutu ilai, la sou ane'i milapu axa e misakii no lamota sou mivau tu'umaxu lasipi no anu ne mutelo mukalu, la sou ane'i milutu sou lexe ilai i'una ne Kiliti. ¹⁴ Ia maxuveeni uasi la, sivo vile xaviinu misevile. Sivo ane ne sivo molu mununa no anu la'olu. Sivo ane ne ilemo lexe, "sivo molu mununa." ¹⁵ Sivo toxoxa'a ne mune'e mutuvuvaxa no lasipi ne la mulivu sou pekia'u misevile mole ta mitema sou xaixai sou lasipi ne xavine'i sou ixiunu lasipi mo ilivu ne la umomomo uasi. La sou ane'i mi'italonu lasipi nesi sou sivo mutavulenu mulaixu no xalee ulai. ¹⁶ La sou mulai mupolopeenu no anu la'olu vile kitu'a ilemo lexe Kauda. Xe no mine la'olu se ne mutaluxu sivo sevile la nexi tetovo xavinexi la sou telapunu lasipi kitu'a e lasipi ane tatila ulalapunu ne mune'e mutelo no anu lasipi ane tatila. ¹⁷ La ta mitema mimulaxu lasipi kitu'a teitexi no 'a lasipi tatila. La sou ta mitema mipolo lamota sou misakiinu mipita no lia no anu lasipi ane tila ne. Sou lexe utetelisou lasipi ane tila ne sou pekia'u. Mo sou no mine lexe anu uiave xe ulai utuvu no anu lialia ane muxolu no lia no luaki Silutisi ne, la anu upau uasi. Xe mukalu la sou ane'i milu'enu lavalava sou lasipi sou sivo mutavulenu lasipi. ¹⁸ Ia ili'i no voxo vile, la sivo ne ukala uasi, anu muxali toxoxa'a mole ta mitema sou xaixai sou lasipi ne misokou sou mipeinu mimii se'i no lasipi ne sou muxexesou. ¹⁹ Xe no voxo tatalusou, la ane'i me'a mipeinu misomisou lasipi se'i. ²⁰ Nexi temaisou lexe nexi umomomo sou tamaisou aso mo ta oto uasi voxo ta piena mo sivo tatila mu'oxo'oxone'i. La sou nexi ta piena ne texavutala lexe nexi tamomomo sou tamauli la uasi. ²¹ Voxo ta piena ne ta mitema i'ani la uasi.

* 27:8: No tanixu lasipi laixe sou u'una no anu.

La sou Paulo muavuti mutulu no nixi io muvikala aloxo 'o, "Ngingi ukalu 'o, ngalomu. Lexe ngingi ngalomuxosi io nenge'a taxolu no la'olu ne Kiliti 'o, la umomomo sou nenge nenge'a taxalisou voxo masua ane 'o loxo 'o uasi, mo umomomo sou ngingi ngapeinu mimii ta piena loxo 'o uasi. ²² Ia vaimomo 'o avikalangengi lexe ngingi ukalusi opongengi uai se'isisi, xo umomomo sou ngingi vile tasiaungenge uasi. Mimii no lasipi ilou lasipisi anu tasiau. ²³ Xo vaimomo no 'olovoxo, la angelo noxou Lataua e eni noxou mo elotu noxou ne mune'e mutulu no pa'umelo. ²⁴ *La muvikalaleli aloxo 'o, 'Paulo na'ume mamu, xo nini nalai sou natulu no iou Kaisari xe Lataua ulosine maui noxinge ngingi ngexolu no lasipi ne.' ²⁵ Aloxo ne, la sou anu laixe lexe ngingi umomomo sou nga'ume uasi. Xo eni amuxaxu taleli noxou Lataua lexe mii ne uxali noxinge aloxo Anu mulemolu. ²⁶ *Ia sivo utavulenu ulai u'osonixu no la'olu vile."

Lasipi Mu'oso La Muvalavala

²⁷ Xe no voxo mavulovexa mo mulu'e no lia tami'a sou no 'olovoxo, la nexi tepuati telai no luaki e ualaso lexe Adolia no 'olovoxo lixinu manina. Xe no 'olovoxo lixinu ulai 'alai, la ta mitema sou xaixai no lasipi ne mixavutala lexe lasipi ne no anu luaki pa'umolu. ²⁸ Aloxo ne la sou ane'i mikalanu mii e sou itilovosou lautu no anu mulu'elai no lia no lexa xe mitelo mitilovosou, la tilovosou lautu ne mumomomo loxo mita itemaxu tamei. La ane'i misuku sevile la, mukalu la mikalaanu mii e sou itilovosou lautu no anu ne mulai no lia la. Xe milapunu mitelo sou mitilovosou, la mitaxu muxali loxo mavulovexa tatalu la laoutuxu mulu'elai. ²⁹ Xe ane'i mimama'u sou lexe loxo 'o io lasipi ulai utuvu no anu kulukulu, la ane'i misuanu axa e misakii no anu lamota ne tami'a lololi no tau lasipi mulai no lia sou muvatu'umaxu lasipi sou mutulu. Io ane'i mikilaka sou lexe lamana palea. ³⁰ Ta mitema sou xaixai no anu lasipi ne mikamuli vote'i sou lexe l'ume no anu lasipi ne, la ane'i milaxalixu lasipi kitu'a e mitelo misakii teitexi ne sou mikalavo'i lexe ane'i isuanu axa se'i no anu uuli no lasipi kusunou sou uvatu'umaxu lasipi. ³¹ Xe Paulo muavuti la muvikalanu tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ne aloxo 'o, "A lexe ta mitema ne ixolu teitexi no lasipi 'o si, la ngingi ngamauli." ³² Xe ta mitema sou 'oto'oto miavuti la mixotonu lamota sou lasipi kitu'a ne sou mulapau mulu'elai no luaki.

³³ Ioxe 'ala'alaisou lamana ukea la Paulo muavuti la muvikalane'i aloxo, 'Ngingi ngano'u 'ani se'i mo nga'ou xo nga'ani uasi voxo mumomomo loxo mavulovexa vile mo mulu'e lia tami'a mukalu.' ³⁴ Aloxo ne la sou eni avikalangengi pekia'u lexe nga'ou la'ilali mose'i mo nga'ou sou u'oxo pekia'inge. Xo ngalomu, ngingi vile umomomo sou tasiaungenge uasi. Ngingi ta piena ne maasi la ngamauli." ³⁵ Anu muvikalane'i aloxo ne mukalu xe ili'i, la anu muno'u veleti ka mutulu no talaxa'a sou muvikala laixe noxou Lataua mukalu, la muse'ise'inu sou mulosi'a mio'u. ³⁶ Xe ane'i mukalusi opone'i laixe mo mi'osa la me'a mino'u la'ilali sou mio'u. ³⁷ Nexi mukalusi e texolu no lasipi ne nexi ta mitema itemaxu mavulovexa mo itemaxu tatalu mo mavulovexa vile mo muxatele vile (276). ³⁸ Ane'i mi'ani mukalu, la mipeinu uiti mose'i mulai no luaki sou lexe papaxesou lasipi.

³⁹ Xe no mine lamana mukea 'o, la ane'i imomomo sou itongonu tani xalee ma'ia ne lexe ane'i ilalai no anu ne uasi. Ia ane'i mimaisou luaki lal'u'uxu minu vile ne mulai no nano manina. Ia tasi'isou lailaixe misevile. La sou ane'i mixavutala lexe ane'i umomomo sou iu'nalaxu lasipi no anu. La lasipi ulai u'oso no lia. ⁴⁰ Xe ane'i miavuti la mixotosou lamota sou axa e

misakiinu sou uvau tu'umaxu lasipi ne la musua mutaolu no lia no luaki ne. Xe miavuti la milulusou lamota sou lavole tatila ta tamei e sou i'isalininoxu lasipi no anu. Xe ane'i miavuti la mitelaixu lavalava e sou sivo utuvu no anu la ulutunoxu lasipi ne. Io sivo mutavulenu lasipi sou mu'unalaixu no tasi'i ne. ⁴¹ Mu'unalai la ulai uxali no tasi'i uasi, xo mu'oso no anu lia minuvile e muxolu no luaki tanu. La lasipi kusunou mutotole pekia'u manina no anu, mole mutulu a vile. La sou xasi mune'e mu'otu'ofunu lasipi nesi xo mole muvalava.

⁴² Xe ta mitema sou 'oto'oto miavuti la mi'oxo lexe ive'ave'a ta mitema e mixolu no taasou navunavu e ilo'a mixolu teitexi no lasipi ne sou isoli, xo loxo 'o io ipisikei ilu'e no luaki la inoou sou ilai ixali no ale la i'ume'ume.

⁴³ Ia tila noxi'a ta mitema sou 'oto'oto ne mumasaxa lexe usu'ulinu Paulo, la sou anu mukaitolone'i ta mitema sou 'oto'oto lexe mamu sou ive'a ta mitema ane mixolu no anu taasou navunavu e mitelo no lasipi. Ia anu muvikala pekia'u noxi'a ta mitema e imomomo sou noou sou lexe ipisikei ilu'e la sou inoou ilai ixali no tasi'i tei. ⁴⁴ Xe ane'i ane ilavusou inoou uasi, la ipuati no anu ovu alelaxu ilou lasipi alealaxu e muvalavala ne sou ilai ixali no anu no ale. Mu'oxo aloxo ne la sou ane'i tavu'alo mukalusi ne milai mixali no tasi'i mo mimauli mole vile tasiauxu uasisi.

28

Paulo Ena Mi'una no La'olu ne Maluta

¹ Ioxe no mine nexi teuatu no ale mukalusi, la nexi temauli la texalisou la'olu ne ualasou lexe Maluta. ² *Ia ta moosou tuala no la'olu ne mimaisixe, la mi'oxonu 'ilixo lailaixे manina noxixe, sou mi'osasixe mo mitauxusixe navu. Xo nexi sivevexe kalumo no anu la'iaa mo tani lelemesou. ³ Xe Paulo muavuti la mola mumolo siala se'i sou mune'e mu'italonu no navu. Ia no mine Paulo muatonu ovu loxo ne, la ulavu uasi ne sinana veveeni masua vile a muxolu no nano no ovu ne. Ia anu mune'e mu'talonu ovu ne no navu, xe sinana veveeni masua muxamulinu navu ialuxu, la mupisikei muatu la mungasou Paulo avolu. ⁴ No mine ta moosou tuala no la'olu ne mimaisou sinana veveeni masua mu'alateinu Paulo avolu la mulili mulu'e. Ane'i mimaisou aloxo ne, la ane'i mivikalane'i ngatongato'o lexe, "Itema ane 'o ne, mane anu itema masua sou uve'a ta mitema isoli. La sou anu usoli no anu voxo masua e muxalisou no luaki 'o uasi, ia vaimomo 'o lataua sou ukoli ulivu umasaxa lexe anu umauli la uasi." ⁵ *Ia Paulo muavuti la musupeinu sinana veveenu masua ne mulai mu'una no navu ia tu'umaxu vile mo pipiena vile uxali noxou Paulo uasi. ⁶ *Ia ta moosou tuala no la'olu ne mimaisou la itulu io imolo tane'i sou iutitiou lexe avolu usoxo mo ulapau usoli palea. Ia mimalei ta veveeni la Paulo avolu usoxo mo ulapau mo usoli uasi, la sou ane'i mixavutala lexe, "Itema ane 'o, anu itema uasi male anu lataua vile ane."

⁷ Alai no lia ane mixolu no anu ne lialiaxu tila noxi'a ta mitema sou tuala ane ne e ualasou lexe Papulio. Anu mu'osasixe mo mulailinexe no taasou. La texolu voxo tatalu sou musaxilaixe laixe manina. ⁸ Ia momu ne mupipiena tatila manina. Mo anu a vasimolu ialuxu xe nixinixi mu'oki noxou mo anu a muai. Ia Paulo mulomusou la mulai noxou sou mulingasou xe mumulaxu avolu vaxa noxou sou mupamaulinu. ⁹ Xe ta mitema sou tuala no la'olu ane ne mimaisou aloxo ne, la mine'ene'i ta mitema e mipipiena ne noxou sou mupamauline'i kalumo. ¹⁰ Ane'i mitaxanexi laixe

manina. Xe no mine nexi sou talutu, la miitimexi mimii ta piena manina sou misu'ulinexi.

Paulo Muxali ne Romu

¹¹ Ili'i no 'a so'io tatalu e nexi texolu no la'olu ne la nexi tetelo no lasipi. Lasipi mutulu no la'olu ne no anu voxo sou sivo tatila. Anu lasipi sou tuala tila ne Alekisandolia. Ia no kusunou u'uli ne kaukavune'i lataua kalavoi e ualasou lexe Seusu ta 'olu tamei. ¹² Tetelo no anu la sivo telai texali no tuala vile e ualasou lexe Silakiusu la texolu lai ne voxo tatalu. ¹³ Xe telutu lai ne la telai texali no tuala tila ne Lexiumu. Xe ili'i no voxo vile la, la sivo muto'o la mune'e mutavulenexi xe voxo vile ili'i, la nexi texali ne Puteoli. ¹⁴ Texali lai ne la nexi texalisi'a ta vivixe mose'i la mi'avalixe sou lexe noxi'a taxolu la sou texolu voxo muxatele tamei mukalu la sou nexi tene'e ne Romu. ¹⁵ No mine ta mitema mimulaxu tane'i noxou Iesu mixolu ne Romu ne milomusixe, la ane'i mialanexe sou mine'e mixalisixe no vote'i. Noxi'a texalisixe ngato'o no mataona vile e milemolu lexe Apiusu e tani sou isova la'ilali no anu xe mataona vile la milemo lexe tani tatalu sou ta mitema iai no anu. Xe Paulo mumaisi'a la mulemo laixe musuku mulai noxou Lataua mo muno'u xavi manina.

¹⁶ No mine nexi texali ne Romu, la ane'i mipalamatananu Paulo sou ilou itema sou 'oto'oto vile ane'isisi ixolu no tani vile sou anu usaxila'u.

Paulo Mua'aloXu A'alo Laixe Noxou Iesu ne Romu

¹⁷ Mixali mixolu voxo tatalu mukalu, xe ili'i, la Paulo mu'avali'a ta tatila noxi'a ta lutaia, xe ane'i mine'e mipita mukalu, la Paulo muvikalane'i aloxo 'o, "Ta vivilo, eni a'oxo susu noxi'a ta mitemamenge uasi mo mipoloxalonu 'ili'ilixu noxi'a ta xaixasinge uasi, ia ane'i miteteliliso ne Ielusalemu, mukalu la mi'italoleli elai noxi'a ta Romu. ¹⁸ *Ane'i ta mitema ta Romu mitali'itali'isilo la sou mimasaxa lexe milulusilo 'o xo eni a'oxonu susu vile masua sou asoli no anu uasi. ¹⁹ *Ia no mine ta lutaia mixilili mu'oki no anu vaikala ane noxi'a ta Romu la sou eni elinga lexe atelai noxou Kaisari sou molu ulomusou vaikala noxilo. Ia loxo eni atulusi'a ta mitema noxilo no anu vaikala sou mivile uasi. ²⁰ *Tava'u aloxo ne, la sou eni emasaxainge sou lexe amaisinge mo avivikala sevile noxinge. Xo loxo eni emuxaxu taleli no anu mii ma'ia ane nenge ta Isilaeli taxoxomaioi la sou ane'i misakileli no anu seni vaimomo 'o anu anesi."

²¹ Xe ane'i miavuti la mikolinu vaikalau aloxo 'o, "Nexi talomusou vaikalasine vile molu ne lutaia une'e uasi. Mo ta vivinge mose'i me'a ne lutaia loxo lai ne ine'e sou ia'alomexi no anu mivile masua e nini ne'oxonu uasi. ²² *Ia laixe lexe nexi talomusou xavutalamengi. Xo nexi telavusou lexe ta mitema ukalusi i'oxo lexe anu masua noxi'a ta mitema la'oluxa'a alavua ne lutaia."

²³ Aloxo ne, la sou ane'i me'a misosovosou voxosi'a sou utotomu no kakao ulai uxali no 'olovoxo ne ane'i tavu'alo milai mine'e noxou Paulo no tani sou anu mulamanalixa'a no anu 'ilixu sou saxisaxila'u noxou Lataua, mo anu mumasaxa lexe mulapune'i ine'e noxou Iesu no anu vaivaikala muxolu no anu lapuloto noxou Mosei xe lavuku noxi'a ta mitema sou palomatana.

²⁴ La sou se'i noxi'a ne mimuxaxu tane'i no anu a'alo noxou xe se'i ne imuxaxu tane'i uasi. ²⁵ Aloxo ne la sou ane'i miavuti sou mi'otosou anaxa'a mo imulaxu xavutalai'a vilesisi uasi mo mi'ume milivu. La sou Paulo muvikalane'i no anu vaikala vile aloxo 'o, "Uleenu Tavuna muxolu noxou itema sou palomatana Aisaia la muvikalane'i ta xaixasinge no anu vaikala manina vile aloxo 'o,

26 ☆ 'Nalai noxi'a ta mitema ane ne, mo navikalane'i lexe mii e ilolomusou ne umomomo sou ilavusou uasi. Mo mii e imaisou ne umomomo sou itongonu uasi.

27 Xo ta mitema ne mitatusou opone'i mo sangali'a kalumo ne mutomutomu xe ie'i ne seleveenu mukalu la imalei uasi. Loxo 'o io ie'i laixe xe imalei mo sangali'a laixe sou ilomusou vaikala xe ilavusou vaikala laaxu la ixiunu opone'i la sou eni apamauline'i.'

28 Aloxo ne la sou, eni amasaxainge sou lexe ngalavusou lexe vaikala ane Lataua upamaulinenge la Anu mulosi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi la ane'i ilomusou." 29*

30 Xe no mine anu muxolu tauu lele'e ta tamei lai ne, la muxolu no anu taasou vile e sou ulolotonu utotomu. La anu mu'osasi sou umasaxai'a lexe ane'i ine'e no tani noxou. 31 Xe anu muavuti la movikalane'i mo u'ume uasi. Anu mua'aloi'a no anu saxisaxila'u noxou Lataua mo mulosi'eixu lavulavu sou Tila Iesu Kalisito mo itema vile sou utaluxu uasi.

☆ 28:26: Ais 6:9-10 * 28:29: Ili'i no mine anu movikala aloxo ne, la ane'i ta Iutaia anaxa'a muteloi'a ngatongato'o toxoxa'a manina.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA ROMU Vaikala lamana

Paulo mukaükavunu uoli voloxu ane 'o mulai noxi'a ta temanu lalotu ne Romu, xo anu mumasaxa lexe uvikalane'i lamana lexe anu mumasaxa lexe ulai umaisi'a. Anu mumasaxa lexe ulai uxolu mo ilo'a ixaxai seville mo mumasaxa lexe usu'uli seville xe ukalu la sou anu ulai ua'aloXu a'alo laixe no xalee lia tila ne Sipeini. No anu uoli voloxu noXou Paulo, la anu muvikala lamana no anu a'alo laixe sou Iesu Kalisito mo no anu 'ilixu ma'ia ta mitema ane noXou Kalisito imulinu no anu maulixa'a.

Tei la Paulo musovanu aso laixe noXou mulai noxi'a ta temanu lalotu noXou Kalisito ne Romu, mo muvikalane'i lamana lexe anu ukilakasi'a utotomu. Xe ili'i la anu mupala'alixu tava'u a loXovaa la sou anu mukaükavunu uoli voloxu ne. Tava'u aloxo, "No anu vote'i sou tamuxaxu tanengesi la sou Lataua umoxo'inge lexe nenge ta mitema mulapu." (1:17) Vaikala kisou sou a'alo noXou Paulo ane.

Paulo musolonu vaivaikala noXou sou mulamanalixu vaikala kisou ne la aloxo 'o. Ta mitema tavu'alo iouiou no lialia 'o ilo'a ta Iutaia mo ta Xiliki ne ane'i iouvilesisi. Ane'i tavu'alo ne, ane'i ta mitema sou susu mukalusi. Aloxo ne la sou Paulo mulamanalixu lexe, ta mitema ane mimuxaxu tane'i noXou Iesu Kalisito la Lataua ulivulixa'a la ilo'a Lataua ixolu xe ixali Iesu ta vimovimou. Mo lexe Lataua ulivulixu itema vile la itema ne maulixu uxixu uxali alavua. La ilou Lataua ixolu xe Uleenu Tavuna u'ana'ana noXou. Aloxo ne la sou xavi no anu susu xe soli umomomo sou usaxila'u xe utaloxolixu la uasi. No anu mautunu 5-8, la Paulo mululusou laaxu lapuloto noXou Lataua xe xaviinu Uleenu Tavuna no anu itema maulixu no mine umuxaxu tanu noXou Iesu. No anu mautunu 9-11, la Paulo mupala'alixu tu'umaxu noXou no anu masaxa noXou Lataua noxi'a ane'i ta Iutaia xe ta mitema ane ta Iutaia uasi. Paulo mukalusou vaivaikala noXou la muvikala lexe tei la Lataua musosovosi'a ta Iutaia ne lexe anu ta na'u mu'isalili, ia ane'i me'a la, la itongonu mii ma'ia e Lataua umasaxa lexe u'oxonu noxi'a ne uasi, la mixiunu tumali'a noXou Iesu. Ane'i mi'oxonu aloxo ne la ta mitema tavu'alo va'ava'axu mimuxaxu tane'i noXou Iesu. Xavutala talume noXou Lataua lexe ta Iutaia i'oxonu aloxo ne, mo sou no anu xaixai noXou Iesusi, la Lataua ulivulixa'a ta mitema ane va'ava'axu. La sou Paulo mu'oxu lexe anu susu noxi'a ta Iutaia xo mixiu tumali'a noXou Iesu la sou Lataua mualanasi'a leviani. Ia anu muxavutala lexe male ili'i la ane'i ta Iutaia ilivu ine'e ixali ta mitema noXou Iesu la.

Xe kaluxusou vaivaikala noXou la anu muvikala no anu 'ilixu ma'ia ta mitema noXou Kalisito imulinu no anu maulixa'a. Anu muvivikala tavu'alo no anu 'ilixu sou tamasaxainge ngatongato'o. Xe muvikala no anu 'ilixu sou taxolu no laaxa'a mo talomuxa'a ta mitema e ilaxunenge no anu xoluxolunenge xe muvikala kalumo no anu 'ilixu sou tasu'uline'i ta menexinge. Xe kaluxusou vaivaikala noXou manina la mukalusou no anu vaikala sou sexela xe 'osa'ila.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana xe vaikala kisou 1:1-17

La'ia noXou Lataua mulai noxi'a ta mitema sou susu 1:18-3:20

Vote'i ma'ia ta mitema i'oxonu la sou Lataua umoxo'a lexe ane'i ta mitema mulapu 3:21-5:21

Mauli alavua taxalisou noXou Iesusi 6-8

Ta Isilaeli mixiunu tumali'a noxou Iesu 9-11
 'Ili'ilixo noxi'a ta mitema noxou Kalisito 12:1-15:13
 Vaikala kaluxusou ilou vaikala sou sexela 15:14-16:27

1 *Eni Paulo, amitema sou xaixai noxou Kalisito Iesu. Anu musosovosilo mo mu'avalilo, sou exali aposeli noxou, sou a'aloxu a'alo laixe noxou Lataua. 2 *A'alo laixe ne, Lataua muvikalane'i ta mitema sou palomatana tei la sou ane'i mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua. 3 Anu a'alo laixe ne sou 'Olu Iesu, anu muxali loxo itema, xo anu mutu'u ovuxu Deviti. 4 Xe no mine Lataua mutulusou no anu soli, la Uleenu Tavuna noxou Lataua mulosienge lexe anu Lataua 'Olu ne xaviinu musuku. Anu Iesu Kalisito Tila noxinge. 5 *Mo noxousi la Lataua mualaunasixe, mo no anu ualasou, la sou eni exali aposeli noxou. Anu mu'oxonu aloxo ne mo sou noxixesi la sou ane'i ane ta futaia uasi imuxaxu tane'i noxou Iesu, xe imulinu vaivaikala noxou. 6 Mo ngingi kalumo ngelomusou 'ava noxou Iesu Kalisito xe ngemulinu vaivaikala noxou la ngingi kalumo ngexali ta mitema se'i noxou ane.

7 *La sou eni ekaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxinge ngingi tavu'alo e Lataua mumasaxainge misevile mo mu'avalinge la ngexali ta mitema noxou ne Romu ukalusi. Eni akilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito uxolu noxinge.

Paulo Umasaxa Lexe Uxaxasi'a ta Romu

8 Tei la eni alemolu laixe noxou Lataua noxilo no ualasou Iesu Kalisito noxinge ukalusi, xo ta mitema tavu'alo no xalexalee tuatuala mukalusi 'o milomusou a'alosinge lexe ngingi ngemuxaxu tangengi noxou Iesu Kalisito. 9 Xo Lataua e eni a'oxonu xaixai noxou sou a'aloxu a'alo laixe sou 'Olu mulavusou taleli mukalusi. Anusi mulavusou lexe eni axavutlangengi utotomu. 10 *La sou no anu lakilaka noxilo. Mo utotomu la eni akilaka aloxo 'o, lexe no anu masaxa noxou la anu molu u'oxonu vote'isilo ukisi, la sou eni ane'e noxinge.

11 Xo eni emasaxa lexe amaisinge manina, la sou aalusinge no anu alualu mose'i no anu Uleenu Tavuna sou uxolu noxinge mo u'oxonu pekia'inge. 12 Ia xavutala noxilo aloxo, eni emasaxa lexe muxamuxaxu tangengi noxinge usu'ulileli xe eni noxilo usu'ulingengi aloxo ne la sou anu usu'ulinenge nenge'a ngatongato'o. 13 *Mo ta vivilo, eni emasaxa lexe ngalavu laixe lexe eni alaxu tapiena exavutala sou ane'e noxinge, ia mimii tavu'alo u'au'ausilo la alai noxinge uasi mo a muxali vaimomo 'o. Eni emasaxa lexe ane'e asu'ulingengi mo sou ngaxali ta mitema noxou Iesu Kalisito loxo ane'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi no tuatuala mose'i 'o.

14 Xo eni xaixai noxilo sou asu'uline'i ta Xiliki xe ane'i ane ta Xiliki uasi mo ane'i ane milavu xe ane'i ane ilavu uasi kalumo. 15 Aloxo ne la sou eni opoleli muavuti lexe ane'e noxinge ne Romu mo a'alomengi no anu a'alo laixe sou Iesu Kalisito kalumo.

Xavi sou A'alo Laixe Noxou Iesu

16 *Eni amaela sou a'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito uasi, xo anu xavi noxou Lataua ane, mo anu xaviinu sou ulivulixa'a ta mitema e mimuxaxu tane'i. Ane'i ta Iutaia tei xe ukalu la sou ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo. 17 *Xo no anu a'alo laixe ne la Lataua mulosienge no anu 'ilixo lailaixe noxou e Anu muxali lamana noxi'a ta mitema. Lexe nenge tamuxaxu

* 1:1: Apo 9:15   * 1:2: Rom 16:25-26   * 1:5: Apo 26:16-18; Xal 2:7-9   * 1:7: Iti 6:25-26
 * 1:10: Apo 19:21; Rom 15:23   * 1:13: Apo 19:21   * 1:16: Mak 8:38; Apo 13:46; 1Ko 1:18-24
 * 1:17: Ava 2:4; Rom 3:21-22

tanenge no 'a soko ulai utalo no 'a kaluxusou la sou anu umoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu no iou. Aloxo vaikala mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o. "Ta mitema ane imuxaxu tane'i, la Lataua umoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu mo ane'i ixolu imauli."

La'ia Noxou Lataua Mulai Noxi'a ta Mitema sou Susu.

¹⁸ Xo Lataua e muxolu teitexi no opo loxotolo ne la'ia noxou muxali lamana noxi'a ta mitema mukalusi e mixiunu tumali'a noxou xe i'oxonu 'ili'ilixo masumasua. No anu 'ili'ilixo masumasua noxi'a ne la mutatusou vaikala manina. ¹⁹ *La sou ta mitema ne milavusou 'ili'ilixo tavu'alo noxou Lataua ne xo Anu molu mulamanalixu noxi'a. ²⁰ *Ioxe, musoko no mine Lataua mukoinu mimii latala mukalusi mo mune'e muxali vaimomo 'o, la ta mitema mimaisou mimii tavu'alo e Lataua mu'oxonu ne. No anu mimii nesi la ta mitema mimaisou 'ili'ilixo talume se'i noxou Lataua mo mimaisou xaviinu kaluxu uasi mo ane'i milavusou Lataua lexe Anu a loxovaa. La sou itema vile umomomo sou uvikala lexe eni alavusou Lataua uasi, uasi, xo mimii tavu'alo ne muai lamana no ie'i ta mitema mo milavusou lexe Lataua mukoinu mimii latala mukalusi ne. ²¹ *Aloxo ne la sou ane'i milavusou Lataua manina, io ane'i i'titinu ualasou mo ilemolu laixe noxou loxo anu Lataua uasi. Ia xavutalai'a mo tane'i ne isivoxo mutomu la i'oxovulaulausi loxo ilavu uasi. ²² *La sou ane'i itooxa'a la i'oxo lexe ane'i ta mitema sou lavulavu, ia uasi, ane'i mixovulaulau mukalu. ²³ *Mo mixiunu tumali'a noxou Lataua e umauli kaluxu uasi la ilotu noxou la uasi, ia ilotu noxi'a ta mimii ane ane'i me'a mipuine'i e ixolu maxuveeni uasi loxo itema mo ta ngiala mo ta mimii iouiou no lialia xe ta sinana veveeni.

²⁴ La sou ta mitema mixiunu tumali'a noxou Lataua aloxo ne la Lataua muxiunu tumalou noxi'a la ane'i mimulinu masaxa masua sou vasime'a, sou i'oxonu masuanu vasime'a no anu 'ili'ilixo masumasua sou vote'i. ²⁵ Mo ane'i ne mixiunu vaikala manina noxou Lataua la muxali loxo vaikala kalavoi, mo ilotu noxou Lataua e mukoinu mimii latala mukalusi ne uasi, ia ilotu noxi'a ta mimii e anu mukoine'i. Latauasi anu tava'u mimii latala mukalusi la sou laixe lexe nenge ta mitema ta'itinu ualasou utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

²⁶ Xo ane'i mi'oxonu aloxo ne, la Lataua mutautalone'i mixolu mimulinu masaxa masumasua sou vasime'a ne. Aloxo ne la ta semasi'a imulinu 'ilixu laixe sou taula'i la uasi, ane'i me'a ixiiu'a la, la sou i'oxonu 'ilixu sou vote'i. ²⁷ *Mo anu iouvilesisi aloxo ne noxi'a ta mulu kalumo, imulinu 'ilixu laixe sou taula'i la uasi, ia opone'i uavuti loxo navu sou ixiiu'a ta menexi'a la, la sou i'oxonu 'ilixu sou vote'i. Ta mulu ane i'oxonu 'ili'ilixo sou maela noxi'a ta menexi'a ne ane'i me'a mino'u lakolisou 'ilixu masua noxi'a ne.

²⁸ Aloxo ne la sou ane'i ixavutala sou ixolu no laaxu Lataua uasi, la anu mu'italone'i milai mimulinu xavutala masumasua noxi'a sou i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua e lexe i'oxo'oxonu uasi ne. ²⁹ La maulixa'a ne mu'ana'ana no anu 'ili'ilixo masumasua, la i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua aloxo 'o, imulinu 'ilixu laixe uasi, mo iisuxu ta menexi'a mi'ami'a mo i'oxonu loloxa'a ta menexi'a la ino'u mi'ami'a. Mo opone'i masuai'a ta menexi'a e mi'ami'a tavu'alo mo ilavilavi ilou i'oto'oto xe xavutala sou isaxila'u mii vile uasi imamumamulonusi. Xo ane'i ta mitema sou munumunu. ³⁰ 'Ili'ilixo ne mu'ana'ana noxi'a mo imunumunuxa'a ngaton-gato'o mo ikalavoisi'a ta mitema sou i'oxonu ualasi'a masuasi. Mo mixali ta ulauu Lataua, mo ipulipulinu anaxa'a iouiou mo itootooxa'a xe i'iti'itinu

ualasi'asi. Mo ixoxolu la ixavutala vote'i mose'i sou 'ili'ilixo masumasua alaalavua la sou i'oxonu, la ilomuxa'a ta mami'a ilo'a ta neni'a uasi. ³¹ Mo xavutala vile laixe uxolu noxi'a la uasi, mo ivikala lexe i'oxonu mii vile la imulinu vaikalai'a mo i'oxonu uasi, xe i'oxonu laixe noxi'a ta mitema uasi i'oxoo masuane'isi. ³² Ane'i milavusou lapuloto lailaixe noxou Lataua e, lexe ta mitema ane i'oxonu 'ili'ilixo aloxo ne, laixe lexe ive'a isoisoli. Xo ane'i isolonu sou i'oxo'oxonu 'ili'ilixonesi uasi, ane'i i'itinu ualasi'a ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixo ne kalumo.

2

Lataua Utulusi'a ta Mitema no Anu Vaivaikala

¹ *Aloxo ne la sou ngingi nga'oxonu masuangengi sou ngasu'anu ananenge ulai noxou menexinge no anu susu noxou. Ngingi nga'oxonu aloxo ne, la ngingi menge ngavivikalasinge la ane, mo ngingi menge nga'oxonu masuangengi la, xo ngingi nga'oxonu 'ili'ilixo iouvilesisi aloxo menexinge ne u'oxo'oxonu ne. ² Xo nenge telavusou lexe ta mitema ane i'oxonu 'ili'ilixo aloxo ne, la Lataua u'oxonu 'ilixo laixe la ulosi'a ulusou 'ilixo ma'ia ane ane'i mi'oxonu ne. ³ La sou nini namitema vitanisi no lia 'o natilovosi'a ta menexine ne no anu 'ili'ilixone'i ne ia nini kalumo na'oxo'oxonu ne. La sou nini nexavutala a loxovaa? La sou nini namomomo sou na'ume no anu la'ia noxou Lataua? ⁴ *Mo Lataua mu'oxonu 'ilixo laixe manina la ukolinu susu noxine ne palea uasi, muxolu se'isisi mo mulosine voxo maxuveeni sou lexe nini naxiu tumalineu 'ilixo masua. La sou 'ilixo laixe noxou Lataua e mu'oxonu noxine ne, nini nemaisou a loxovaa? Nini nemaisou loxo mii vitanisi, ne? ⁵ La sou nini netatusou oponeni xe naxiunu tumalineu 'ilixo masua uasi, la anu loxo nini mene natetelonu tu'umaxu utelo noxine la. No anu voxo mine la'ia noxou Lataua uxali lamana no anu voxo mine Anu utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala. ⁶ *La Lataua ulosi'a ta mitema vilevilesi ulusou umomomo no anu 'ili'ilixo ma'ia ane ane'i mi'oxonu. ⁷ Noxi'a ane'i ane xavine'i sou i'oxo'oxonu 'ilixo laixe mo ikakamuli vote'i sou ilo'a Lataua ixolu teitexi no opo loxotolo, mo ino'u uala tila, xe ino'u mauli ane ukalu uasi, la Lataua ulosi'a mauli ane kaluxu uasi. ⁸ *Ia noxi'a ane'i ane ixavutala noxi'asi mo ixiunu tumali'a no anu vaikala manina xe imulinu 'ili'ilixo masumasuasi, la la'ia noxou Lataua uxolu noxi'a la ino'u navunavu tatila manina. ⁹ Tu'utu'umaxu mo navunavu uxali noxi'a ta mitema tavu'alo e i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua aloxo ne. Ta Iutaia tei xe ili'i la noxi'a ane'i ane ta Iutaia uasi. ¹⁰ Ia Lataua ulosi'a ta mitema ane mi'oxo'oxonu 'ili'ilixo laixe opo se'isisi xe uala tila. Usoko noxi'a ta Iutaia tei xe ili'i la noxi'a ane'i ane ta Iutaia uasi. ¹¹ Xo Lataua umomomo sou u'oxonu tulatula noxou evile uasi.

¹² La sou ta mitema e ilavusou lapuloto uasi la i'oxonu 'ili'ilixo masumasua ne iulua mo ane'i ane milavusou lapuloto ia i'oxo'oxonu susu ne ane'i iulua kalumo. ¹³ Xo ta mitema e milomusou lapuloto vitanisi la imulimulinu uasi ne ane'i ilapu no iou Lataua uasi. Ia ane'i ane milomusou lapuloto xe imulimulinu la Lataua uleme'a lexe ane'i ta mitema mulapu. ¹⁴ *Ta mitema e ta Iutaia uasi ane'i va'axu mo ne, ane'i i'a lapuloto sou imulinu uasi, ia no anu xavutalai'asi la imulimulinu 'ili'ilixo loxo lapuloto mulemolu ne. Manina ane'i i'a lapuloto uasi, ia xavutalai'a uulaxune'i sou imulimulinu lapuloto ne, la xavutala noxi'asi ne muxali loxo lapuloto noxi'a. ¹⁵ Musoko no mine ane'i mi'oxonu aloxo ne, la 'ilixone'i mumaxau lexe mii ma'ia lapuloto mulemolu lexe imulimulinu ne Lataua mukaukavunu muxolu no

* 2:1: Mat 7:1-2; Ioa 8:7   * 2:4: Ep 1:7; 2Pi 3:15   * 2:6: Lex 62:12; Xav 24:12; Mat 16:27; 2Ko 5:10   * 2:8: 2Te 1:8   * 2:14: Apo 10:35

nano no tane'i. Mo no anu 'ili'ilixo muxali muatu no anu xavutalai'a ne mumaxa'u lexe lapuloto muxolu no nano no opone'i ne, manina mo voxo mose'i la xavutalai'a uvikalane'i lexe ngingi ngesusu xe uvikalane'i lamana lexe ngingi ngasusu uasi. ¹⁶ Anu uxali no anu voxo e Lataua musosovosou sou utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala sou 'ili'ilixo talume mo xavutala talume noxi'a e mixolu la mi'oxo'oxonu. Aloxo no anu a'alo laixe eni ea'aloxu lexe Lataua u'italonu xaixai sou utilovosi'a ta mitema ukalusi ne no avulu Iesu Kalisito.

Ta Iutaia Ivikala Lexe Ane'i Ixali Laixe no Anu Lapuloto

¹⁷ Ia vaimomo 'o eni avikalangengi ta Iutaia lamana aloxo 'o, ngingi ngexavutala lexe no anu vote'i sou ngamulinu lapuloto laixe, la anu umomomo sou usu'ulingengi. Mo mamu sou nga'itinu ualasinge la ngavikala lexe nexi ta mitema noxou Lataua. ¹⁸ Ngingi ne ngelavusou masaxa noxou Lataua ne, mo ngeno'u lavulavu no anu lapuloto ne mukalusi sou ngamulinu 'ili'ilixo ma'ia mulapu. ¹⁹⁻²⁰ *Ngingi ngexavutala manina lexe no anu maulingenge la ngingi ngeno'u lavulavu manina no anu lapuloto, mo ngelavusou mimii mukalusi la mii ma'ia ngalemolu ne anu manina Lataua nexi temomomo sou talosie'i ane'i ane ie'i seleselevenu vote'i, mo taxolu loxo telu sou ukaasi'a ane'i ane ixoxolu no isivoxo mo taxali ta mitema sou talosie'i ta mitema ane ixovulaulau no anu lavulavu, xe taxali ta tisa noxi'a ta molomolo ta kitukitu. ²¹ *Laixe, sou lexe ngingi ngapotone'i ta mitema, ia loxovaa ngingi umomomo sou ngapotongengi tei o uasi? Ngingi ngavikalane'i ta mitema lexe ngapakali mamu, ia male ngingisi ngapakali? ²² Mo ngingi ngavikalane'i ta mitema lexe ngongie menexine semau ngaai mamu mo sema kalumo aloxo ne, ia ngingisi ngalavusou nga'oxo'oxonu 'ilixo ane ne? Mo ngingi ngamasaxai'a ta lataua kalakalavoi uasi, ia male ngingi ngalavusou ngalai ngapakali no nano no taasou lalotu noxi'a? ²³ Ngingi nga'itinu ualasinge la ngavikala lexe, "Nexi telavusou lapuloto noxou Lataua." Ia ngamulinu uasi, la ngingi ngelavusou lexe ngingi nga'oxonu Lataua ualasou masua uasi? ²⁴ *Anu aloxo mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna movikalalo aloxo 'o, "Xo no anu 'ilixo noxinge ta Iutaia la ta mitema va'axu ivikala masua noxou Lataua."

²⁵ Lexe ngingi ngamulinu lapuloto laixe la 'ilixo sou xooxoo ungasinge ne anu maninasou, ia loxo ngingi ngamulinu lapuloto ne laixe uasi, la anu loxo xooxoo ungasinge uasi. ²⁶ *Ia lexe ane'i ane xooxoo ungasia uasi ia imulimulinu 'ili'ilixo laixe e lapuloto movikalane'i sou imulinu, la ane'i mixali loxo xooxoo mungasi'a. ²⁷ La sou ngingi ne mikaukavunu lapuloto a muxolu sou ngamulinu mo xooxoo mungasinge ia ngamulinu lapuloto laixe uasi, la ane'i ane xooxoo ungasia uasi ipupuiengi xo ane'i mimulinu lapuloto ia ngingi uasi.

²⁸ Ia itema e muxolu Iutaia no anu ualasi ne anu Iutaia maninasou uasi, 'ilixo sou xooxoo ungasinge ne, anu mii sou vasimengesi uasi. ²⁹ *Xo itema e uxali Iutaia no anu opoonu xe xavutalau la anu Iutaia maninasou. Mo 'ilixo sou xooxoo ungasou ne uxolu kalumo no nano no anu opoonu xe xavutalau, mo uxali no anu 'ilixo sou umulinu lapuloto e mikaukavunu ne uasi, anu mii Uleenu Tavuna uxalilixu noxou itema maulixu. Itema aloxo ne no ie'i ta mitema la i'itinu ualasou uasi, ia noxou Lataua, la Anu u'itinu ualasou.

3

'Ilixo Masua Umomo sou Ua'ulixu 'Ilixo Laixe Uasi

¹ Lexe 'ilixu sou xooxoo ungasinge anu mii sou vasimengesi uasi, la sou ta lutaia iuliuli noxi'a ane'i va'axu a loxovaa? Mo mii ma'ia laixe uxali no anu 'ilixu sou xooxoo ungasinge ne? ² Lataua mulosinge mimii iouiou lailaixe manina no anu vote'i iouiou. Tei manina la Anu mulosi'a ta Iutaia vaikala noxou mo mumuxaxu tanu noxi'a sou imulinu vaivaikala ne.

³ Ia se'i noxi'a ne ilavusou imulinu vaikala ne uasi. La sou a loxovaa noxi'a? Mo lexe ane'i imuxaxu tane'i uasi, la sou loxovaa no anu 'ilixu ne la ane'i imomomo sou i'oxonu Lataua sou umulinu vaikala noxou uasi, ne? ⁴ *Uasisi manina! Ta mitema latala ne ta mitema sou kalavoi mukalusi, ia Lataua anusisi ne uvikala la uvikala maninasou utotomu. Aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou ne muvikala aloxo 'o.

“La sou no mine nini navivikala la ta mitema latala ne imaisou lexe vaivaikala noxine ne maninasou no mine itulu no anu vaivaikala, ia ane'i ixavutala sou isu'anu vaivaikala kalakalavoi se'i une'e noxine la nini nauaulixa'a.”

⁵ Lexe susu noxinge uxalixu 'ilixu mulapu noxou Lataua uxali lamana, la sou nenge tavikala a loxovaa? No mine Lataua ulosinge lakolisou susu noxinge, la Anu mu'oxonu 'ilixu masua ne? “Eni avivikala no anu xavutala noxi'a ta mitema aloxo 'o.” ⁶ Uasisi manina! Lexe Lataua umulinu 'ilixu mulapu utotomu uasi, la sou Anu umomomo sou utilovosi'a ta mitema laixe a loxovaa? ⁷ La sou no anu xavutala noxou itema la anu uxavutala aloxo 'o, “No mine eni asusu la Lataua uno'u uala tila, xo no anu susu noxilosi ne la sou 'ilixu mulapu noxou Lataua ne uxali uatu lamana. Lexe eni e'oxonu aloxo ne, ia loxovaa la sou anu u'oxo lexe eni amitema sou susu, la sou ulosilo lakolisou susu noxilo 'o?” ⁸ La sou anu aloxo 'o, nenge ta'oxo'oxonu susu mo sou no anu vote'i aloxo ne, la sou 'ilixu laixe uxali. Ta mitema mose'i ikalavoisixe, la ivikala lexe no anu a'alo noxixe la tevikala aloxo ne. Ta mitema e mivikala aloxo ne, ane'i me'a ino'u tu'umaxusou.

Itema Vile Ulapu no Iou Lataua Uasi

⁹ *La sou nenge tavikala a loxovaa, nenge ta Iutaia temulinu 'ilixu laixe ia ane'i ta mitema va'axu uasi? Uasisi manina, la sou anu mumaxa'u lexe, nenge ta lutaia mo ane'i ta lutaia uasi, nenge ta mitema sou susu mukalusi.

¹⁰ *Anu aloxo kaukavu muai no nano no Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o,

“Itema vile ulapu no iou Lataua uasi,

¹¹ mo itema vile lavulavu noxou laixe uasi,

mo itema vile ukakamulinu Lataua uasi.

Itema vile aloxo ne uasisi manina.

¹² Ane'i tavu'alo ne milai va'axu mukalu

la sou ane'i mukalusi ne mixali ta mitema ta masumasua mukalusi.

Vile noxi'a ulavusou u'oxonu 'ilixu laixe uasisi manina.”

¹³ *Anaxa'a ne, mu'a'a loxo lulu anaxu a uxoxolu,

mo no anu vaivaikalai'a la ilavusou ikalakalavoi.”

“Mo anaxa'a ne mu'ana'ana no anu vaivaikala sou u'oxonu masuanu itema

loxo sinana veveeni lexaxu e u'oxone'i ta mimii la isoisoli.”

¹⁴ *Mo vaivaikala e ulaa no anaxa'a ne sou vaikala masumasua

xe vaikala sou u'oxonu masuane'i ta menexi'asi sou ulosi'a tu'utu'umaxusi.”

¹⁵ *Mo tava'a uiavelixa'a utotomu sou iave ilai ive'a ta mitema isoisoli.

¹⁶ Xe ilai aloxovaa ne ixalixu mamulosi

xe ilosi'a ane'i mose'i tu'utu'umaxu no anu maulixa'asi.

17 Mo ilavusou 'ilixo sou opo se'isisi 'o uasi,

18 *mo uxali uatu no ie'i ne, ilavusou i'umolu Lataua uasi.”

19 Vaimomo 'o nenge telavusou lexe vaivaikala e lapuloto mulelemolu ne, anu muvivilkala noxi'a ane'i ane mixolu no laaxu lapuloto ne. Aloxo ne, mo sou itema vile umomomo sou uvikala lexe, “Eni amitema laixe,” uasi. Nenge ta mitema tavu'alo no lialia mukalusi 'o ne, nenge ta mitema sou susu no iou Lataua mukalusi. 20 *Aloxo ne la sou no anu 'ilixo sou tamulinu lapuloto, la itema vile umomomo sou uvikala lexe eni elapu no iou Lataua. Uasisi manina. Lapuloto ne anu sou ulosienge sou susu noxinge.

Itema Umuxaxu Tanu Noxou Iesu La Anu Umoxo'u Lexe Itema Mulapu no Iou Lataua

21 Ia vaimomo 'o 'ilixo e Lataua mu'oxonu sou mumoxoinge lexe nenge ta mitema telapu no iou Lataua ne a muxali lamana mukalu. Anu uxali no anu vote'i sou tamulinu lapuloto uasi, anu muxali no anu vote'i vilemo. Vaikala muai no anu lapuloto noxou Mosesi mo lavuku noxi'a ta mitema sou palomatana milemolu 'ilixo ma'ia Lataua mu'oxonu. 22 *'Ilixo ne aloxo 'o, ta mitema ukalusi e imuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito, la Lataua umoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu no iou, ia no anu vote'i vile la uasi. 23 Xo nenge ta mitema latala ne tesusu mukalusi mo tamomomo sou nenge'a Lataua taxolu tapita mo ta'itinu Lataua ualasu teitexi no opo loxotolo uasi. 24 *Ia Lataua mualauasinge laixe, la sou no anu xaixai noxou Kalisito Iesu la Anu muno'inge telivu, la sou Lataua mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu no iou. Nenge texali ta mitema mulapu no iou Lataua ne no anu xaixai e nenge menge ta'oxonu uasi, Lataua mulosienge vitanisi no anu xaixai noxou Kalisito Iesu. 25 Lataua mukalanu 'Olu Iesu mulu'e musoli, la sou sialuxu munixi sou muxexeenu susu noxi'a ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i no anu soli noxou Iesu. Anu mu'oxonu aloxo ne sou mumaxa'u lamana 'ilixo e Anu mu'oxonu sou mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu. Xo tei, la ta mitema isusu, ia Lataua la'iaxu mo kolinu susu noxi'a ne palea uasi, Anu muxolu iou muvaxai'asi. 26 Ia vaimomo 'o Lataua mulosienge lexe Anusisi anu mulapu. La sou ane'i mukalusi ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu la Lataua umoxo'a lexe ane'i milapu. 27 La sou nenge ta'itinenge no anu mii ma'ia? Mii vile sou nenge ta'itinenge no anu uasi. Mo tava'u aloxovaa la sou nenge ta'itinenge 'o? Xo nenge te'oxo xaixai laixe? Uasi. Ia no anu 'ilixo sou tamulaxu tanengesi. 28 La sou vaimomo 'o nenge telavusou lexe, itema vile umomomo sou uxali itema mulapu no iou Lataua no anu vote'i sou umulinu mii ma'ia ane lapuloto muvivilalanu sou umulinu uasi, no anu vote'i sou tamulaxu tanengesi. 29 *Ia loxovaa, Lataua ne Anu Lataua noxi'a ta Iutaiasi? Loxovaa anu Lataua noxi'a ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo uasi? Uasi, anu Lataua noxi'a ane'i ta Iutaia uasi kalumo. 30 *Aloxo ne la sou anu Lataua vilesisi, la sou ane'i ane xooxoo mungasi'a imuxaxu tane'i noxou Iesu la Anu umoxo'a lexe ane'i ane ne ta mitema milapu. Anu iou vilesisi aloxo ne noxi'a ane'i ane xooxoo ungasia uasi kalumo. 31 *La sou nenge tavikala lexe 'ilixo sou tamulaxu tanenge ne anu mii tila ne? Ia loxovaa lapuloto anu uxali mii vitanisi ne? Uasisi manina! Laixe lexe nenge tatetelisu lapuloto pekia'u kalumo.

* 3:18: Lex 36:1 * 3:20: Lex 143:2; Rom 7:7; Xal 2:16 * 3:22: Xal 2:16 * 3:24: Rom 5:1

* 3:29: Rom 10:12 * 3:30: Lap 6:4; Xal 3:20 * 3:31: Mat 5:17

4

Avalaamu Mumulaxu Tanu Noxou Lataua La sou Lataua Mumoxo'u Lexe Anu Itema Mulapu

¹ Avalaamu ne anu 'ilusunenge mo anu itema iouvilesisi aloxo nenge 'osi. Aloxo ne la sou nenge tavikala a loxovaa no anu maulixu? ² Avalaamu mumulinu 'ilixo laixe la sou no anu 'ilixonesi, la Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu. Lexe aloxo ne la sou anu u'itinu ualasou no anu xaixai e anu mu'oxonu ne. Ia no iou Lataua la anu muxali itema mulapu no anu vote'i ane ne uasi. ³ ✧ Xo vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala a loxovaa? Anu muvikala aloxo 'o, "Avalaamu mumulaxu tanu noxou Lataua, la sou Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu."

⁴ Aloxo itema e uxaxai xe ilotonu la anu loxo mii milosou vitanisi uasi, anu muno'u ne sou lakolisou xaixai noxou. ⁵ Xo anu aloxo itema e u'oxo'oxonu xaixai laixe uasi sou uxali itema ulapu no iou Lataua, ia mumuxaxu tanu noxou Lataua lexe Lataua umoxo'a ta mitema sou susu lexe ane'i ta mitema milapu, mo umulaxu tanu kalumo, la sou Lataua umoxo'u lexe anu itema mulapu. ⁶ No anu vaivaikala noxou Deviti la anu muvikala kalumo lexe ta mitema ane imulimulinu 'ili'ilixo lailaixe sou ixali ilapu no iou Lataua ne ane'isisi i'osa uasi. Ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixo laixe uasi kalumo ne i'osa. ⁷ ✧ Mo muvikala kalumo aloxo 'o, Ane'i ane Lataua muxiunu tumalou no anu susu noxi'a, xe muxexeenu susu noxi'a la ane'i i'osa.

⁸ Mo itema 'ena'ei ane Lataua tanu vulusiuu susu noxou ne, la anu u'osa.

⁹ La sou loxovaa, ane'i ane xooxoo mungasi'asi i'osa? Uasi, ane'i ane xooxoo ungas'i'a uasi si i'osa? Nenge tevikala lexe, "Avalaamu mumuxaxu tanusi la sou Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu." ¹⁰ Ioxe, la sou Lataua mumoxo'u Avalaamu lexe anu itema mulapu ne a talu? No mine xooxoo mungasou, o uasi no mine xooxoo ungasou uao? Uasi. Tei no mine xooxoo ungasou Avalaamu uao, la Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu. ¹¹ ✧ Xo anu xooxoo ungasou uao, ia anu mumuxaxu tanu noxou Lataua tei, la sou no anu 'ilixo sou xooxoo mungasou ne Lataua mulosou loxo sosovo lexe anu itema mulapu. Aloxo ne la sou ta mitema ane xooxoo ungas'i'a uasi ia mimuxaxu tane'i noxou Lataua ne anu Avalaamu ta 'ilusunu, mo Lataua umoxo'a lexe ane'i ta mitema mulapu. ¹² Mo anu 'ilusune'i ane'i ane xooxoo mungasi'a kalumo, mo no anu 'ilixo sou xooxoo mungasi'asi uasi. Ia ane'i xooxoo mungasi'a xe mimulinu 'ili'ilixo noxou 'ilusunenge Avalaamu mo mimuxaxu tane'i noxou Lataua, loxo Avalaamu mu'oxonu tei no mine xooxoo ungasou uao.

Lataua Muxavutalanu Vaikalau E Musakiinu

¹³ ✧ Lataua musakiinu vaikala noxou Avalaamu ilo'a ta 'ilu'ilusunu lexe ulosi'a lialia ukalusi. Lataua mu'oxonu aloxo ne xo Avalaamu mumulinu lapuloto laixesi uasi, Lataua mu'oxonu aloxo ne xo anu mumuxaxu tanu xe anu itema mulapu. ¹⁴ ✧ La sou lexe ane'i ane mimulinu lapuloto laixe ne ane'isisi ino'u mimii ukalusi e Lataua musakiinu vaikalasou sou ulosinge ne, la 'ilixo sou tamuxaxu tanenge ne anu uxali loxo mii vitanisi. Mo vaivaikala e Lataua musakiinu ne, anu uxali loxo vaikala vitanisi kalumo. ¹⁵ ✧ Xo lapuloto uxolu ia tamulinu laixe uasi, la anu u'oxonu Lataua la'iaxu. Ia no mine lapuloto uxolu uasi, la sou nenge talavusou lexe itema ususu uasi. ¹⁶ ✧ La sou no anu alauna noxou Lataua la mumasaxau Avalaamu

✧ 4:3: Tav 15:6; Xal 3:6 ✧ 4:7: Lex 32:1-2 ✧ 4:11: Tav 17:10-11 ✧ 4:13: Tav 17:4-6; 22:17-18; Xal 3:29 ✧ 4:14: Xal 3:18 ✧ 4:15: Rom 3:20; 5:13 ✧ 4:16: Xal 3:7

misevile mo ta 'ilu'ilusunu e ixali ili'i la sou Anu musakiinu vaikala noxou ne. Aloxo ne la sou no anu 'ilixo sou imulaxu tane'isi la mimii e Lataua musakiinu vaikalasou ne Anu ulosi'a Avalaamu ta 'ilu'ilusunu. Anu ulosi'a ane'i ane mimulinu lapuloto laixesi uasi, ulosi'a ane'i ane mimuxaxu tane'i kalumo loxo Avalaamu. Nenge mukalusi ne 'ilusunenge ane Avalaamu ne. ¹⁷ ✧ Aloxo vaikala muxolu no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Eni e'oxoneni nexali 'ilusune'i ta mitema no tuatuala no lia 'o mukalusi." Mo anu muxali loxo anu 'ilusunenge no iou Lataua. Anu mumuxaxu tanu noxou Lataua e ulavusou utulusi'a ta mitema misoisoli la imauli, xe Lataua e uvikalasi la mimii e uxali mo tamaisou uasi ne anu uxali.

¹⁸ ✧ Avalaamu ulavusou lexe Lataua u'oxonu mimii ne uxali manina a loxovaa uasi. Ia anu muloopalasi, la sou loopala noxou ne muxali maninasou lexe anu 'ilusune'i ta mitema no lialia 'o mukalusi. Anu aloxo Lataua muvikalanu ne, lexe "Ta 'ili'iline, mo ta 'ilu'ilusuneni xe ta xaixasine maasi la ixali tavu'alo manina." ¹⁹ ✧ Avalaamu taulele'exu sexasisi sou uxali loxo itemaxu ta'uve (100) mo tanu mumulinu maulixu la anu itema tila mo vasimolu ne usoisoli. Mo anu mulavusou lexe Sela kalumo imomomo sou ipalaa la uasi. Ia mimii ne utaloxolixu uasi, anu mumuxaxu tanu noxou Lataua pekia'u. ²⁰ Xo Lataua musakiinu vaikala lexe u'oxonu mimii ne la sou Avalaamu muxavutala no anu la mumuxaxu tanu pekia'u manina no anu vaivaikala ne la tanu usasalo uasi. Anu mumuxaxu tanu noxou Lataua la sou no anu muxamuxaxu tanu noxou ne mu'oxonu pekia'u mo mu'itinu Lataua ualasou sou mii ma'ia ane Lataua u'oxonu noxou. ²¹ Mo xavutalau mutulu pekia'u lexe Lataua umomomo sou u'oxonu mimii e anu musakiinu vaikalasou ne uxali manina. ²² ✧ Tava'u aloxo ne la sou Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu. ²³ Aloxo ne la sou vaikala vile muxolu no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu." Vaikala ane ne sou Avalaamusi uasi. ²⁴ Vaikala e mikaukavunu muxolu ne anu singe kalumo. Xo nenge temuxaxu tanenge noxou Lataua lexe Anu mutulusou Tila noxinge Iesu no anu soli, la sou Lataua mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu. ²⁵ ✧ Lataua mukalanu Iesu mulu'e no lia 'o la ta mitema mivau musoli sou muxexeenu susu noxinge. Ia Lataua mutulusou no anu soli la mumauli la, aloxo ne la sou Lataua mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu.

5

Opo Se'isisi Xe 'Osa'ila

¹ La sou no mine nenge tamuxaxu tanenge noxou Lataua la anu mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu. Mo noxou Tila noxinge Iesu Kalisitosi la Anu muxalixu opo se'isisi no tainenge nenge nenge'a Lataua.

² Noxou Iesusi la Anu mukisiinu vote'isinge ta mitema ane temuxaxu tanenge noxou Lataua. La sou vaimomo 'o nenge texolu no nano no anu alauna noxou, mo texolu teloopalasi noxou Lataua sou uno'inge la nenge'a taxolu ta'osa'osa teitexi no opo loxotolo. ³ ✧ La sou nenge ta'osasou ane nesi uasi, nenge ta'osasou tu'utu'umaxu ane muxali noxinge kalumo, xo nenge telavusou lexe no anu tu'utu'umaxu ne la anu u'oxonu pekia'inge. ⁴ Mo tatulu pekia'inge no 'a tu'utu'umaxu, xe lexe taua'alixu tu'utu'umaxu ne, la nenge taxolu sou taloopalasi. ⁵ Mo nenge taxolu taloopalasi, la nenge

tamomomo sou tamaela uasi, xo Lataua mulosinge Uleenu Tavuna mune'e muxolu noxinge, la mu'ana'analininge no anu 'ilixo sou tanengexa'a ta menexinge.

⁶ La sou ngamaisou, no mine nenge xavininge sou menge tasu'ulinenge la uasi, la Lataua musosovosou voxo sou Kalisito mune'e musolisinge nenge ta mitema sou susu, la mulivulinenge. ⁷ Mo anu umomomo sou itema vile usoli sou usu'ulinu itema vile 'ilixonu mulapu uasi, ia lexe anu mumaisou itema ne mu'oxonu 'ilixo laixe la sou anu male umomomo sou ulai usoli sou usu'ulinu. ⁸ *La nenge texolu loxo ta mitema sou susu ia Kalisito mune'e musolisinge. No anu 'ilixo e Lataua mu'oxonu ne, la mumaxa'u lamana lexe anu tanunenge misevile.

⁹ *La sou no mine Kalisito musoli xe sialuxu mu'uinenge, la sou Lataua mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu. La sou nenge telavusou lexe Anu usu'ulinenge laixe no anu voxo sou la'ia noxou Lataua uxali. ¹⁰ Xo no mine nenge texolu tauluau Latauasio, la 'Olu mune'e musoli, la sou no anu soli noxou ne la muxalixu opo vilesisi muxolu no tainenge nenge'a Lataua. Vaimomo 'o Lataua 'Olu muno'u maui kaluxu uasi, mo nenge ane opo vilesisi muxolu no tainenge nenge'a Lataua, talavu laixe lexe nenge tano'u maui no anu maulixu kalumo. ¹¹ Mo no anu anenesi uasi, ia nenge ta'osa toxoxa'a manina noxou Lataua kalumo no anu xaixai noxou Tila noxinge Iesu Kalisito mu'oxonu, la sou muxalixu opo vilesisi no tainenge nenge'a Lataua la.

Adamu Muxalixu Soli Ia Kalisito Muxalixu Mauli

¹² *La sou nenge telavusou lexe itema vilesisi e Adamu mu'oxonu susu, la sou susu muxali no lia 'o, la susu muxalixu soli, mo no anu vote'i ane nesi la soli muno'a ta mitema mukalusi, xo ane'i latala ne misusu mukalusi. ¹³ *Xo no mine lapuloto uxali no lia 'o uao, la susu muxolu tei. Ia lexe lapuloto uxolu uasi, la Lataua umomomo sou uxavutalanu susu vilevilesi noxi'a ta mitema uasi. ¹⁴ Ia musoko no anu voxo noxou Adamu mune'e muxali no anu voxo noxou Mosesi ne soli muno'a mo mulai muxali noxi'a ane'i ane i'oxonu susu iouvilesisi loxo Adamu mu'oxonu uasi ne soli muno'a kalumo.

Adamu Musosovosou Itema Vile Ane sou Uxali Ili'i Anu Iesu Kalisito

¹⁵ Ia susu noxou Adamu ne iouvilesisi loxo mii lailaixe Lataua mulosinge vitanisi uasi. Susu noxou itema vilesisi la sou mu'oxone'i ta mitema tavu'alo la isoisoli. Ia alauna noxou Lataua ne xavi musuku, la mutaasi'a ta mitema tavu'alo mukalusi. No anu alauna noxou itema vilesisi Iesu Kalisitosi, la Lataua mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu, la sou anu loxo mii lailaixe Lataua mulosinge vitanisi. ¹⁶ Mo anu aloxo ne la, mii lailaixe e Lataua mulosinge vitanisi ne mua'ulixu mii ma'ia ane susu noxou itema vilesisi muxalixu ne. Mo no anu susu noxou itema vilesisi nesi, la Lataua utilovosou 'ilixo noxi'a ta mitema la sou iulua. Ia mii lailaixe e Lataua mu'oxonu noxinge vitanisi ne aloxo 'o, no mine ta mitema mi'oxonu susu tavu'alo ia Lataua mumoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu. ¹⁷ Xo itema vilesisi mu'oxonu susu, la sou no anu susu noxousi ne la soli muxali musaxila'u maulixa'a ta mitema. Ia alauna noxou Lataua xe mii lailaixe noxou e mulosinge vitanisi ne mua'ulixu soli ne mo xavi musuku. Aloxo ne la sou nenge talavusou manina aloxo 'o, ta mitema e Lataua mualaanasi'a laixe xe mumoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu ne ixolu imauli utotomu no anu xaixai noxou itema vilesisi, Iesu Kalisito.

* 5:8: Ioa 3:16; 1Ioa 4:10   * 5:9: Rom 1:18; 2:5; Ep 2:3-5   * 5:12: Tav 3:6; Rom 6:23   * 5:13: Rom 4:15

18 *Anu aloxo ne la sou anu muxali aloxo 'o, itema vile mususu mo no anu susu noxousi ne, la sou Lataua utulusi'a ta mitema ukalusi no anu vaivaikala. Mo anu aloxo itema vilesisi mu'oxonu 'ilixo mulapu mo no anu 'ilixo noxousi ne, la sou Lataua umoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu mo ulosinge mauli. 19 *Xo anu iouvilesisi aloxo 'o, itema vilesisi ulomuxu Lataua uasi, la sou no anu susu noxousi ne la mu'oxone'i ta mitema tavu'alo mixali ta mitema sou susu. Mo anu kalumo aloxo, itema vilesisi mulomuxu vaikala noxou Lataua la sou no anu 'ilixo noxousi ne, la u'oxone'i ta mitema tavu'alo la ixali ta mitema milapu. 20 La sou no mine ta mitema mino'u lapuloto ia imulinu uasi, la susu muxali mu'oki. Ia no mine susu uxali u'oki la alauna noxou Lataua uxali u'oki manina. 21 *Anu aloxo susu muxolu musaxila'a ta mitema la muxalixu soli xe no anu alauna noxou Lataua, la anu uxolu usaxila'a ta mitema. No anu xaixai noxou Tila noxinge Iesu Kalisito, la sou Lataua mualauasinge, mo mumoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu xe tano'u mauli ane kaluxu uasisi.

6

Adamu Muxalixu Soli Ia Kalisito Muxalixu Mauli

1 Ioxe, la sou nenge tavikala a loxovaa, ta'oxonu susu ulalaisio mo sou alauna noxou Lataua uxali tatila ne? 2 Mii vile aloxo ne uasisi manina! Nenge tesoisoli mukalu ne, mo teua'ulixu 'ilixo sou soli ne, ia loxovaa la sou nenge tatetelisu uxoxolu no anu maulingenge ulalai sio 'o? 3 *Mo ngalavusou lexe nenge mukalusi ne te'ulo la texolu noxou Iesu Kalisito, mo no anu 'ilixo ane ne, la anu loxo nenge mukalusi te'ulo no nano no anu soli noxou ne. Ia ngingi ngalavusou uasi? 4 *La sou no mine nenge te'ulo la aloxo nenge nenge'a Iesu tasoli mo mi'asininge no lulu. Mo aloxo no anu xavi noxou Maminge xe mutulusou Kalisito no anu soli, la nenge kalumo tetulu ta'osasou Maminge no anu mauli alavua.

5 Lexe nenge nenge'a Kalisito tepita xe tesoli mukei, la nenge nenge'a takei tatulu aloxo anu mutulu ne. 6 *Nenge telavusou lexe opo teinu noxinge ne a tevau musoli ne, mo telilixu ilou Kalisito teitexi no ovu valautu ne, la sou ukalouxu xavi susu e uxolu uxaxai no anu vasimenge. Anu aloxo ne la sou susu umomomo sou usaxila'inge la uasi. 7 Xo itema ane musoli la anu muxolu va'axu no anu susu ne. 8 Vaimomo 'o, lexe nenge nenge'a Kalisito tesoli mukei, la nenge tamuxaxu tanenge lexe nenge nenge'a tano'u mauli ukei kalumo. 9 Xo nenge telavusou lexe Kalisito musoli mo mutulu ne, la umomomo sou usoli la uasi, mo soli xaviinu sou utaloxolixu la uasi. 10 Xo Anu musolisinge nenge latala ukalusi alaxu vilesisi la mutaloxolixu xavi susu ne. Ia vaimomo 'o Anu muxolu mumauli mo mu'itinu Lataua ualasu. 11 *Ngingi kalumo ngaxavutalanu aloxo 'o, ngingi kalumo ne ngesoli mo susu xaviinu sou usaxila'inge la uasi. Ia ngexolu ngepita noxou Kalisito Iesu la ngemaui mo ngongi'a Lataua ngexolu. 12 *Aloxo ne, la sou mamu sou susu uxolu usaxila'u vasimenge mo u'oxongengi la ngamulinu masaxa masua sou vasimenge ne. Xo vasimenge ne anu usoli ane. 13 *Mo mamu sou nga'italonu mingemingengi no vasimenge no anu susu, loxo anu mii sou nga'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua no anu. Ia anu laixe lexe nga'italonu maulingenge ukalusi ulai noxou Lataua aloxo ta mitema e misoli ia mitulu mimauli la. Mo ngalosou mingemingengi no vasimenge mo Lataua usaxila'u loxo anu mimii sou nga'oxonu 'ili'ilixo mulapu no anusi.

* 5:18: 1Ko 15:22 * 5:19: Ais 53:11 * 5:21: Rom 6:23 * 6:3: Xal 3:27 * 6:4: Kol 2:12
* 6:6: Xal 5:24 * 6:11: 2Ko 5:15; Xal 2:19 * 6:12: Tav 4:7 * 6:13: Rom 12:1

14 ✨ Anu aloxo ne la susu usaxila'inge la uasi, xo ngingi vaimomo 'o ngaxolu no laaxu lapuloto la uasi, ngexolu no nano no anu alauna noxou Lataua.

Nenge ta Mitema sou Taxaxai no Anu 'Ilixo Mulapu

15 Nenge taxolu no laaxu lapuloto la uasi, la sou nenge tavikala a loxovaa? Male anu laixe sou nenge ta'oxonu susu xo nenge texolu no nano no anu alauna noxou Lataua? Mii vile aloxo ne uasisi manina! 16 ✨ Ngingi ngelavusou aloxo 'o, no mine nga'italonu maulingenge ulai noxou itema vile mo ngalolomuxu vaikalau, la ngingi ngaxali loxo ta mitema sou ngaxaxai no laaxu susu, la anu uno'inge ulai no anu soli xe ngaxaxai sou ngamulinu vaivaikala noxou Lataua laixe, la u'oxongengi ngaxali laixe mo Lataua umoxo'inge lexe ngingi ngamitema ngelapu. Ia ngingi ngalavusou aloxo ne uasi? 17 Ia nenge talemolu laixe musuku noxou Lataua xo ngingi tei la ngexolu ngexaxai no laaxu susu mo ngexali ta mitema sou xaixai noxou. Ia vaimomo 'o ngingi ngelomusou a'alo maninasou no anu vaikala noxou Lataua la ngemulinu maninasou no tangengi. 18 Ngingi susu musakisakingengi ia vaimomo 'o, Lataua mululusinge la ngexali ta mitema sou xaixai vitanisi sou 'ilixo mulapu.

19 Eni evivikala ne, loxo nenge ta mitema tavivikala, mo sou ulamana noxinge. Xo tei no mine ngingi ngalamana uasi, la nge'italonu mingemingengi no vasimenge no anu susu, la nga'oxonu 'ilixo laixe uasi mo nge'oxonu 'ili'ilixo masumasua iouiou se'i no anu. Ia vaimomo 'o ngingi ngelamana la u'oxongengi ngaxali ta mitema malemalenga. 20 No mine ngingi ngexolu ngexaxai no laaxu susu, la ngaxolu no laaxu 'ilixo laixe mo ngamulinu uasi. 21 Ia ngingi ngeno'u mii ma'ia laixe no anu 'ili'ilixomengi tei e vaimomo 'o ngingi ngamaela no anu 'o? 'Ili'ilixo ne lakolisou ane soli nesi! 22 Ia vaimomo 'o Lataua mululusinge no anu sakisaki sou susu mo mu'oxongengi ngexali ta mitema sou ngaxaxai vitanisi noxou. La sou ulosinge lakolisou ane u'oxongengi ngaxali malemalenga mo ngano'u mauli laixe utotomu mo kaluxu uasi. 23 ✨ Aloxo ne la sou ta mitema ane ixaxai no laaxu susu ne ino'u lakolisou ane soli nesi. Ia mauli kaluxu uasi teno'u ne Lataua mulosinge vitanisi no anu xaixai noxou Tila noxinge Iesu Kalisito.

7

Vaikala Tovola'i no Anu Taula'i

1 Vaivaikala noxilo ane 'o ulai noxinge ngingi ta vivilo ane ngelavusou lapuloto laixe aloxo 'o, no mine itema uxolu umaumauli o, la anu muxolu no anu saxisaxila'u no anu lapuloto, ia no mine usoli la lapuloto usaxila'u la uasi. Ngingi ngalavusou aloxo ne uasi? 2 Eni atovola'inu aloxo, lexe sema itaula'i ia mulue usoli uao, la ane mixolu no anu sakisaki sou taula'i noxou mulue sio. Ia lexe mulue ne usoli, la sou sakisaki sou taula'i ne usakiine la uasi, 3 la sou ane imomomo sou itaula'i la. Xo sakisaki sou taula'i usakiine la uasi. Ia lexe mulue usoli uao ia ane ilai iuluxu mulu vile la, la ilemele lexe ane sema sou vote'i.

4 ✨ La sou anu iouvilesisi aloxo ne noxinge ngingi ta vivilo ne kalumo. Ngingi vasimenge ne mupita noxou Kalisito vasimolu, la anu loxo ngingi kalumo ngesoli mo ngaxolu no anu saxisaxila'u no anu lapuloto la uasi. Vaimomo 'o ngingi ngexolu no anu saxisaxila'u noxou itema vilemo e musoli xe mutulu mo ngexali ta mitema noxou, aloxo ne sou nenge ta'oxonu 'ili'ilixo lailaixesi no iou Lataua. 5 Xo no mine nenge texolu temulimulinu

masaxa no anu vasimengesi, la lapuloto muavutinoxu masaxa masua sou vasimenge, xe muxaxai no anu maulinenge la te'oxonu susu. No anu 'ilixo ane nesi la nene'axu ane soli nesi. ⁶ *Ia vaimomo 'o nenge tesoli, mo te'umesou mimii e musakisakinenge tei ne, mo usakisakinenge la uasi. La sou vaimomo 'o nenge taxaxai sou tamulimulinu lapuloto e mikaukavunu muai no anu lavuku ne la uasi. Nenge ta'oxonu xaixai no anu vote'i alavua e Uleenu Tavuna uavutininge sou ta'oxonu.

Susu Mu'oxonu Masuanenge Latala Mukalusi

⁷ *Lexe lapuloto anu muavutinoxu masaxa masua sou vasimenge, la sou nenge tavikala a loxovaa? Lapuloto ne anu mii masua loxo susu ne? Vaikala vile uai aloxo ne, uasisi manina! Ia lexe lapuloto uxolu sou usu'ulileli uasi, la eni amomomo sou alavusou mii ma'ia e susu ne uasi, ia xo lapuloto muxolu la sou eni elavusou. Anu aloxo 'o, lapuloto muvikala lexe, "Naisuxu menexine miiu vile mamu." Lexe lapuloto uvikala aloxo ne uasi, la eni amomomo sou alavusou lexe 'ilixo sou isuisu ne anu susu uasi. ⁸ Ia susu mukamuli vote'i sou vaikala e muxolu no anu lapuloto ne, la muavutinoxu 'ilixo sou isuisu iouiuo no nano no opoleli. Lexe lapuloto ne uasi, la susu ne loxo anu mii musoli. ⁹ No mine eni alavusou lapuloto uasi la eni eno'u mauili, ia no mine elavusou lapuloto la susu muasaxa mutelo mupala'a xe mumauili. La eni esoli. ¹⁰ Eni emaisou aloxo 'o, lapuloto noxou Lataua ne mune'e sou itema uno'u mauili no anu. Ia eni la emaisou lexe, lapuloto ne mune'e la ulosilo mauili uasi, mune'e la mu'oxoleli esoli. ¹¹ *Xo susu mukamuli vote'i no anu lapuloto ne xe mu'oxo loloxo la muvelo esoli. ¹² *Aloxo ne la sou anu loxo lapuloto ne anu malemalenga mo lapuloto noxou Lataua ne malemalenga mo mulapu xe lailaixe manina.

¹³ Ia loxovaa, male mii e lailaixe ne muvelo la esoli? Mii vile aloxo ne uasisi manina! Sususi ane muvelo la esoli ne. Anu mu'oxonu mii e lailaixe ne la mu'oxoleli esoli. Anu mu'oxonu aloxo ne, sou uxalixu xaixai noxou lamana, la nenge talavusou lexe susu ne anu mii masua manina. No anu 'ilixo ane ne, la lapuloto noxou Lataua muxalixu xaixai no anu susu ne muxali lamana manina, lexe anu mii masua. Masua manina.

¹⁴ Xe nenge telavusou lexe lapuloto noxou Lataua ne anu mii molu noxousi. Ia eni amitema sou opo teinu la amomomo sou amulinu masaxa noxou Lataua uasi, xo susu musakisakileli la exali amitema sou xaixai vitanisi noxou. ¹⁵ *Xo eni alavusou lexe tava'u loxovaa la sou eni a'oxo'oxonu 'ili'ilixo 'o uasi. 'Ili'ilixo ane eni amasaxa manina sou lexe a'oxo'oxonu ne, ane eni a'oxonu uasi. Ia 'ili'ilixo e eni amasaxa sou a'oxo'oxonu uasisi manina ne, ane eni alavusou a'oxo'oxonu utotomu 'o. ¹⁶ Mo lexe eni a'oxonu 'ili'ilixo e eni amasaxau sou a'oxo'oxonu uasi, la anu mumaxa'u lexe lapuloto noxou Lataua ne anu mii laixe no anu xavutala noxilo. ¹⁷ Aloxo ne, la anu mumaxa'u lexe eni melo a'oxonu mimii ne uasi, ia susu e muxolu no nano no anu maulixosi ne ane anu molu mu'oxonu ne. ¹⁸ Xo eni elavusou lexe mii vile laixe uxolu no nano no anu maulixo uasi. Eni avivikala no anu opo teinu noxilosi. Anu umomomo sou eni a'oxonu 'ilixo laixe e eni emasaxa sou a'oxonu ne, ia eni a'oxonu uasi. ¹⁹ La sou 'ilixo laixe e eni emasaxa lexe a'oxonu, ane eni a'oxonu uasi, ia 'ilixo masua e eni amasaxau sou a'oxonu uasi ne, ane eni a'oxo'oxonu utotomu 'o. ²⁰ Ia vaimomo 'o lexe eni a'oxonu mimii e eni amasaxau sou a'oxo'oxonu uasi, la anu mumaxa'u lexe eni melo a'oxonu mimii ne uasi, ia susu e muxolu no nano no anu maulixo ne ane anu molu u'oxo'oxonu ne.

²¹ La sou eni emaisou lexe 'ilixu ane ne muxolu musaxila'u maulixu. La sou no mine eni amasaxa sou a'oxonu 'ilixu laixe la 'ilixu masua utalutaluxo. ²² Xo no nano no taleli manina, la eni emasaxau lapuloto noxou Lataua ne. ²³ *Ia eni emaisou lexe lapuloto vilemo a muxolu uxaxai no anu milemiledi no vasimelo mukalusi 'o. Mo lapuloto ane vilemo ne u'oto no anu lapuloto noxou Lataua e uxolu no anu xavutalaxeni ne. Lapuloto ane vile ne, anu lapuloto sou susu, mo anu musakiskileli la musaxilau milemiledi no vasimelo mukalusi. ²⁴ Eni tu'umaxu ane 'o mu'oxo masualeli manina! 'Ena'ei tanuxo la sou uxexeenu vasimolu soli e uxoxolu noxilo 'o? ²⁵ *Eni alemolu laixe noxou Lataua no anu xaixai noxou Tila noxinge Iesu Kalisito sou musu'ulileli. La sou eni melo no anu xavutala noxilo la eni exolu no anu saxisaxila'u no anu lapuloto noxou Lataua, ia no anu opo teinu noxilo la eni exolu no anu lapuloto sou susu.

8

Uleenu Tavunasi Uxolu Noxinge La Ulosinge Mauli

¹ La sou nenge ane texolu noxou Kalisito Iesu, la nenge tamomomo sou tatulu no anu vaivaikala sou lapuloto uasi. ² Xo nenge nenge'a Iesu texolu tepita, la lapuloto no anu Uleenu Tavuna mulosinge mauli, mo mulivulinenge no anu lapuloto sou susu xe soli. ³ Lapuloto umomomo sou usu'ulinenge uasi, xo opo teinu noxinge mu'oxonenge la xavinenge sou tamulinu lapuloto ne uasi. Ia mii e lapuloto umomomo sou u'oxonu uasi ne Lataua molusi mu'oxonusinge ta mitema sou susu. Anu mune'e sou muxexeenu susu noxinge, xe no anu vasimolu la mutaloxolixu susu xaviinu. ⁴ *Anu mu'oxonu aloxo ne sou 'ilixu laixe sou lapuloto uxali no anu maulinenge, xo vaimomo 'o nenge tamuamua'i no anu opo teinu la uasi, nenge tamuamua'i no anu 'ilixu noxou Uleenu Tavuna.

⁵ Ane'i ane imuamua'i no anu 'ilixu sou opo teinu, la masaxa noxi'a ne uxolu no anu 'ili'ilixu sou opo teinusi sou imulimulinu. Ia ane'i ane imuamua'i no anu 'ilixu noxou Uleenu Tavuna, la xavutala noxi'a ne sou imulinu masaxa noxou Uleenu Tavunasi. ⁶ Lexe itema uxavutala sou umulinu masaxa sou opo teinu la anu usoli, ia itema e xavutalau umulinu masaxa noxou Uleenu Tavuna, la anu uno'u mauli mo opoonu uxolu se'isisi. ⁷ Itema e xavutalau utulu sou umulinu masaxa sou opo teinu, mo utaloxolixu sou umulinu lapuloto noxou Lataua uasi, la anu muxali uluau Lataua. ⁸ Lataua u'osasi'a ane'i ane imulinu masaxa sou opo teinu ne uasi.

⁹ *Ia ngingi ne ngamuamua'i no anu masaxa sou opo teinu la uasi, ia no anu Uleenu Tavuna. Ia lexe Lataua Uleenu uxolu noxinge manina, la ngingi ngamuamua'i no anu 'ilixu noxou Uleenu Tavuna. Mo lexe itema ane Kalisito Uleenu uxolu noxou uasi, la anu noxou Kalisito uasi. ¹⁰ *Ia lexe Kalisito uxolu noxinge, la uleengengi umauli xo ngingi ngexali ta mitema ngelapu no iou Lataua, ia vasimenge ne usoli, xo no anu sususi. ¹¹ Mo lexe Uleenu Lataua e mutulusou Iesu no anu soli uxolu noxinge, la Anu ane mutulusou Kalisito no anu soli ne Uleenu uxolu noxinge kalumo. Mo no anu xaixai no anu Uleenu la Lataua ulosou vasimenge e musoli ne mauli kalumo.

¹² Aloxo ne, la sou ta vivilo, nenge xaixai noxinge sou tamulinu masaxa sou opo teinu mo taxolu ta'oxo'oxonu 'ili'ilixu sou uasi. ¹³ *Lexe ngingi ngamulimulinu 'ili'ilixu sou opo teinu la ngingi ngasoli. Ia lexe no anu xavi

* 7:23: Xal 5:17; 1Pi 2:11   * 7:25: 1Ko 15:57   * 8:4: Xal 5:16, 25   * 8:9: 1Ko 3:16; 12:3
* 8:10: Xal 2:20   * 8:13: Xal 6:8; Kol 3:5

Uleenu Tavuna, la ngingi ngamomomo sou ngavau 'ili'ilixo masumaua e uxoxolu no anu vasimenge ne, la sou ngingi ngamauli.

¹⁴ Ane'i ane Lataua Uleenu uulaxune'i no anu muamua'ixa'a la ane'i ixali Lataua ta 'olu. ¹⁵ * Xo Uleenu ane Lataua mulosinge ne, anu sou u'oxongengi ngaxali ta mitema sou xaixai vitanisi la mo nga'ume la uasi. Ia Anu mu'oxongengi la ngexali Lataua ta 'olu. Mo no anu xavi Uleenu Tavuna, la nenge ta'ava ulai noxou lexe, "Aba* mamilo." ¹⁶ * Uleenu Tavuna nesi usu'ulinu uleenge, la nenge tavikala ulaa uatu no ananenge lexe nenge Lataua ta 'olu. ¹⁷ Vaimomo 'o lexe nenge Lataua ta 'olu, la nenge tamomomo sou tano'u mimii lailaixe ne. Mimii lailaixe ne Kalisito muno'u tei, la nenge kalumo tano'u aloxo Anu ne ili'i. Lexe nenge tano'u tu'utu'umaxu aloxo Anu muno'u ne la sou nenge kalumo tano'u uala tila loxo Anu muno'u ne.

Nenge Tano'u Mauli Laixe Ili'i

¹⁸ Eni no anu xavutala noxilo la emaisou aloxo 'o, uala tila mo xoluxolu laixe e tano'u ili'i ne, uxali lamana la ua'ulixu tu'utu'umaxu e nenge taxolu no anu vaimomo 'o. ¹⁹ Xo ta mimii latala e Lataua mukoine'i ne ixomaiou voxo e Lataua musosovosou sou upala'alixa'a ta 'olu ixali lamana ne uxali, la ixolu ne imolomolou tane'i xe iutitiiou voxo ne lexe uxali. ²⁰ * Xo ta mimii latala e no lia 'o ne mixolu aloxo nesi sou ikalu vitanisi. Ane'i ixali no anu masaxa noxi'a uasi, Lataua mu'oxone'i sou ixolu aloxo ne, ia ane'i ixolu la imolomolou tane'isi. ²¹ Mo xavutal'ai'a utulu no anu voxo e Lataua musosovosou sou ululusi'a no anu sakisaki sou ikalu vitanisi mo i'ui ne, ilo'a Lataua ta 'olu ixolu laixe, mo mii vile usakisakine'i la uasi. ²² Nenge telavusou lexe mimii latala e Lataua mukoinu ne, muxamulinu navunavu tatila loxo navunavu e sema ixamulinu sou ivo'o keakea. La ane'i latala ne a ixoxolu itatama xe iungaunga mo mune'e muxali vaimomo 'o. ²³ * La ta mimii nesi itatama xe iungaunga uasi, nenge ane Lataua mulosinge Uleenu Tavuna loxo mii lailaixe tei ne, nenge kalumo. Nenge kalumo taxamulinu navunavu mo tatama no nano no tanengesi, la taxolu se'isisi xe taxolu tautitiiou voxo sou Lataua upala'alinenge lexe nenge texali anu ta 'olu ne uxali lamana noxinge, mo vasimenge ukalusi uxui uxali iouvilemo. ²⁴ No anu loopala noxinge nesi, la Lataua upamaulinenge. Ia lexe nenge temaisou mii ma'ia e nenge teloloopalanu ne muxali la anu ane ne loopala maninasou uasi. 'Ena'ei uxolu umolomolou tanu no anu mii ma'ia ane mumaisou muxali? ²⁵ Ia lexe nenge taxolu ta molomolou tanenge no anu mii e uxali uao, la nenge taxolu taxomaiou se'isisi.

²⁶ Mo no anu vote'i iouvilesisi aloxo ne, no mine nenge xavinenge uasi la Uleenu Tavuna une'e sou usu'ulinenge. Nenge talavusou mii ma'ia sou takilakasou uasi la Anu usu'ulinenge sou ukilakasou. Anu ukilaka la uvilivolovolonu anaxu la umomomo sou nenge talavusou mii ma'ia e Anu ulelemolu ne uasi. ²⁷ * Xo Anu mulavusou tanenge no nano mukalusi ne, Anusisi mulavusou xavutalau Uleenu Tavuna, xo Uleenu Tavuna mumulinu xavutala noxou Lataua la sou ukilakasi'a ta mitema noxou.

Mii Vile Umomomo sou Uxexenenge no Anu Tanutanuxu Noxou Lataua Uasisi Manina

²⁸ * Mo nenge telavusou lexe Lataua mu'oxonu mimii latala muxaxai mupita ne sou u'oxone'i ane'i ane imasaxau ixali laixe. Ane'i ta mitema e

* **8:15:** Mak 14:36; 2Ti 1:7 * **8:15:** Xal 4:5-7; Pal 21:7 * **8:15:** Aba ne no anu vaikala Alamu la laaxu lexe mamilo. * **8:16:** 2Ko 1:22 * **8:20:** Tav 3:17-19 * **8:23:** 2Ko 5:2-4 * **8:27:** Lex 139:1 * **8:28:** Ep 1:11

Anu mu'avali'a sou imomomosou mii ma'ia ukalusie anu Lataua muxavutala sou u'oxonu ne uxali manina. ²⁹ ✧ Xo ane'i ane Lataua musosovosi'a tei mo mukalipalane'i ne sou ixali loxo anu ta 'olu. La ta 'olu tavu'alo ixolu la vimo'a lapolaxu ane 'Olu ne. ³⁰ Mo ane'i ane Anu musosovosi'a, tei ne Anu mu'avali'a kalumo. Mo ane'i ane Anu mu'avali'a, la mumoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu. Xe ane'i ane mumoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu, la Anu u'iti ualasi'a mo ulosi'a mauli laixe noxou kalumo loxo Anu musakiinu vaikalasou tei.

³¹ ✧ Toxe la sou nenge tavikala a loxovaa no anu mii e Lataua mu'oxonu ne? Lexe Lataua uvulu noxinge, la sou 'ena'ei umomomo sou u'oxonu masuanenge. ³² Anu u'apisou 'Olu uasi, ia mupalasou mune'esi sou musu'ulinenge latala mukalusi. Lexe Anu u'apixu 'Olu uasi ia mulosingesi, la sou Anu umomomo sou u'apisou mii tavu'alo e lexe ulosinge vitanisi kalumo ne a loxovaa? ³³ ✧ Lataua musosovosinge lexe nenge ta na'u muisalili, la sou 'ena'ei umomomo sou utulusinge no anu vaivaikala? Uasi. Lataua anusisi ulavusou umoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu.

³⁴ 'Ena'ei uvikala lexe nenge tamomosou tano'u lakolisou susu noxinge? Uasi. Kalisito Iesu anusisi ane musoli xe mutulu kalumo ne, mo Anu a mulai muxolu muvaisa'inu Lataua no avolu tema e xaviinu musuku, mo uvivikalanu Lataua sou usu'usu'ulinenge kalumo. ³⁵ 'Ena'ei umomomo sou uxexenenge no anu tanutanuxu noxou Kalisito 'o? Mo lexe tu'umaxu uxali noxinge, mo lexe tano'u navunavu, mo ta mitema i'oxonu masuanenge, mo tasolinenge mo minge tokolomo uasi, mo mii vile masua uxali sou u'oxonu masuanenge xe 'oto'oto uxali noxinge, la loxovaa, mimii ne umomomo sou uxexenenge no anu tanutanuxu noxou Kalisito? Uasisi manina.

³⁶ ✧ Manina, mimii ne uxali aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu, muvikala aloxo,

“Nexi texolu loxo ta mitema noxine,

aloxo ne la sou ane'i ivexevexe tasoisoli.

Ane'i imaisixe ne loxo nexi ta sipsip sou ive'a isoli.”

³⁷ Ta aloxo ne uasi, no anu tanutanuxu noxou Kalisito, la mimii ne uxali noxinge a loxovaa ne, ia utotomu ne umomomo sou utaloxolinenge uasi, nenge tauliuli manina. ³⁸ Xo eni emuxaxu taleli manina lexe mii vile loxo soli mo mauli, mo ta angelo mo ta uleenu ta masumasua e xavine'i musuku, mo mimii e muxolu vaimomo 'o mo mimii ane uxali ili'i, mo mimii iouiou e xaviinu musuku, ³⁹ mo mimii sou teitexi mo mii no lialia 'o, xe mimii mose'i la muxolu no pa'umenge 'o ne, umomomo sou uxexenenge no anu tanutanuxu noxou Lataua uasisi manina. Tanutanuxu noxousinge ne no anu xaixai noxou Tila noxinge Kalisito Iesusi.

9

Lataua Ilo'a ta Mitema E Anu Musosovosi'a Lexe Anu ta Na'u Muisalili

¹ Eni amitema noxou Kalisito, la sou vaivaikala noxilo 'o ne manina, mo akalavo'i uasi. Uleenu Tavuna mu'oxonu xavutalaxeni lamana mo no nano no taleli manina eni elavusou lexe vaivaikala noxilo 'o ne manina. ² Utotomu ne eni opoleli utatama mo axolu laixe uasi, xe axavutala tavu'alo manina no nano no talelisinge ngingi ta Iutaia. ³ ✧ Eni emasaxa lexe eni axexee noxou Kalisito mo asu'a avile, aloxo ne la sou asu'ulingengi ta vivilo ane nenge nenge'a texali no anu mata vilesisi. ⁴ ✧ Ane'i ta mitema ta Isilaeli, mo ane'i ta mitema e Lataua musosovosi'a lexe anu ta 'olu

maninasou. Ane'i mimaisou Lataua xaviinu mo ilo'a Lataua mixalixu opo vilesisi no taine'i la mupitane'i, mo mulosi'a lapuloto noxou sou imulinu, mo mulosie'i 'ilixo sou lalotu xe ilo'a misakiinu vaikala. ⁵ Mo ta xaixasi'a ilo'a ta 'ilusune'i mixali kisou matamata mo no anu mata nesi la Kalisito muxali itema no anu. Mo Kalisito anu Lataua mo mimii latala ne muxolu no anu saxisaxila'u noxou la sou nenge ta'itinu ualasou utotomu mo kaluxu uasi. Manina. ⁶ La sou anu loxo vaikala noxou Lataua musakiinu noxi'a tei 'ole ne uxali mii vitanisi uasi. Xo eni elavusou lexe ta mitema tavu'alo ne mixali no nano noxi'a ta Isilaeli ia ta Isilaeli manina uasi. ⁷ *La sou nenge tavikala lexe, xo ane'i mutu'u ovuxa'a mo mixali no anu sialuxu Avalaamu ta 'olu ne, uasi. Tei manina la Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Noxou Aisakisi la sou uxalixa'a ta xaixasine ilo'a ta 'ili'iline." ⁸ *Laaxu vaikala ne aloxo 'o, ta molomolo ane mixali no anu sialuxu Avalaamu la ane'i Lataua ta 'olu uasi, ia ane'i ane mixali no anu vaikala e Lataua musakiinu lexe u'oxonu xe no anu loopala la ane'i ino'u uala lexe Avalaamu ta 'olu. ⁹ *Xo vaikala e Lataua musakiinu lexe u'oxonu ne muvikalalo aloxo 'o, "No anu voxo e eni esosovosou, la eni alivu ane'e. Eni alivu une'e no voxo ne la no anu xavi Uleenu Tavuna la Sala ivo'o 'ilie mulu vile."

¹⁰ Vaikala ane nesi uasi, ia noxie Liveka kalumo lexe, Liveka ta 'ilie ta tamei ne mami'a vilesisi. Ane'i mami'a vilesisi ne ane Aisaki, anu xasinge ne. ¹¹⁻¹² *Ia Lataua umulinu 'ilixo loxo Anu u'oxonu utotomu sou molu usosovosou itema no anu masaxa noxousi, la uxavutala no anu xaixai noxou itema ne uasi, ia Anu molu u'avalou itema mo usosovosou. Aloxo ne la sou no mine Liveka ivo'one'i ta 'ilie ta mulu tavunaxa'a ta sema ta tamei ne uao, mo ilou ilavusou i'oxonu 'ilixo laixe xe masua uao, la Lataua muvikalane aloxo 'o, "Ulai, la 'iline uxali tei uxolu no laaxu ane kokope." ¹³ *Anu aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua, muvikalalo aloxo 'o, "Eni esosovosou Iakovo mo aalusou ia Esau ne eni aalusou uasi."

¹⁴ La sou nenge tavikala a loxovaa? Lataua mu'oxonu 'ilixo masua? Uasisi manina. ¹⁵ *Xo Anu muvikalano Mosesi aloxo 'o, "Lexe eni amasaxa lexe a'oxonu alauna sou itema vile, la eni a'oxonu noxou, mo amasaxa lexe talelixu itema vile, la eni talelixu." ¹⁶ *Aloxo ne la sou no anu alauna noxou Lataua, la molu usosovosou itemasi, ia uxali no anu masaxa xe xaixai noxou itemasi uasi. ¹⁷ *Xo loxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua mua'aloxu Lataua sou muvikalano tatananu tuala ne Axipto Palao aloxo 'o, "Eni e'oxoneni nexali tatananu tuala sou tava'u aloxo, eni amasaxa lexe amaxa'u xavileli noxine mo sou ta mitema imaisou la ia'aloxu uala tala noxilo no xalee tuatuala no lialia 'o ukalusi." ¹⁸ Anu aloxo nesi, la sou nenge telavusou aloxo ne, lexe Lataua umasaxa ualauna sou itema vile, la anu ualaunasou xe umasaxa utatusou itema vile xavutalau pekia'u la anu utatusou.

¹⁹ La sou vile noxinge uavuti la uvikalaleli aloxo 'o, "Lexe Lataua u'oxonu aloxo ne, ia loxovaa la sou Anu u'oxo lexe nenge tesusu 'o? 'Ena'ei umomomo sou umulinu masaxa noxousi ia ulomu no anu masaxa noxou Lataua uasi?" ²⁰ *Ia nini namitema a loxovaa la sou namomomo sou nalavixu Lataua no anu 'ilixo e Anu mu'oxonu ne? Loxovaa umomomo sou lasopeni e i'oxonu no anu pilika ne umomomo sou upupuuiou itema e u'oxonu ne, la uvikala lexe, "Ae loxovaa la sou nini ne'oxoleli loxo 'o?" ²¹ *Itema e u'oxonu lasopeni ne, anu molu u'oxonu no anu masaxa noxou.

* 9:7: Tav 21:12   * 9:8: Xal 4:23   * 9:9: Tav 18:14   * 9:11-12: Tav 25:23   * 9:13: Mal 1:2-3   * 9:15: Mul 33:19   * 9:16: Ep 2:8   * 9:17: Mul 9:16   * 9:20: Ais 29:16; 45:9
* 9:21: Iel 18:6

Anu umasaxa ukapikapi pilika lavo'onu vilesisi ia u'oxonu lasopeni ta tamei no anu, la anu unomomo. Vile sou xaixai ta tatila xe vile sou ixaxai no anusi. Ia aloxo ne la loxovaa umomomo uasi?

²² Lataua ulavusou u'oxonu aloxo ne kalumo. Anu umasaxa lexe uxalixu la'ia noxou uxali lamana mo ta mitema latala imaisou la ilavusou lexe Lataua anu xaviinu musuku. Lasolasopeni e mulalaxii sou Anu umamulonou ne, a muta'olu mulalaxii mukalu, ia Anu umamulonou palea uasi muxolu maxuveni. Ia lexe Anu u'oxonu aloxo ne la a loxovaa? ²³ Mo Anu umasaxa kalumo lexe umaxa'u xaviinu ne uxali lamana mo xoluxolu lailaixe manina e Anu mulalaxiinu tei sou ulosi'a ta lasolasopeni ne sou ixolu no nano no alauna noxou. Anu mulalaxiinu lasolasopeni ne tei manina sou ulosi'a uala tila xe ino'u xoluxolu laixe. ²⁴ Mo ta lasolasopeni e sou ixolu no anu alauna noxou ne ane nenge ta mitema e Anu mu'avalinge. No anu mata noxi'a ta Iutaiasi uasi, ia noxi'a ane'i ane Iutaia uasi kalumo.

²⁵ *Aloxo Anu mulemolu no anu lavuku noxou Osea muvikala aloxo 'o.

“Ta mitema e tei la eni amoxo'a lexe ta mitema noxilo uasi ne,

eni amoxo'a lexe ta mitema noxilo.

Mo ane'i ane eni talelixa'a uasi ne, ili'i la eni talelixa'a.

²⁶ *Mo no xalee lia e eni evikalane'i lexe, 'ngingi ta mitema noxilo uasi' ne, no anu xalee lia vilesisi ane ne, la eni avikalane'i lexe,

ngingi Lataua e umaui utotomu mo xaviinu misevile ta 'olu.”

²⁷ *Mo Aisaia muxavutala noxi'a ta Isilaeli la muvikala aloxo 'o, “Manina lexe ta Isilaeli ixali tavu'alo loxo io'i no tasi'i,

ia tata'eisi ane Tila upamauline'i.

²⁸ Xo Tila mutilovosi'a ta mitema no lia 'o mukalu,

la sou Anu umomomo sou uvovoxo uasi,

upasipaanu voxo ne une'e ataxusi sou utulusi'a ta mitema no lia 'o

ukalusi no anu vaivaikala.”

²⁹ *Mimii ne uxali aloxo Aisaia mulemolu tei. Anu muvikala aloxo 'o,

“Lexe Tila xaviinu musuku usalasi'a ta xaixasinge se'i ixolu tei uasi,

la nenge takalu kalumo loxo ta Sodomu ilo'a ta Xomola.”

Ta Isilaeli Imuxaxu Tane'i Uasi

³⁰ La sou nenge tavikala a loxovaa? Nenge tavikala lexe ane'i ane Iutaia uasi ne i'oxonu xaixai vile sou ixali ta mitema ilapu uasi, ia ane'i mixali ta mitema milapu no iou xo ane'i mimuxaxu tane'i noxou. ³¹ Ia ta Isilaeli e xavixavine'i sou imulimulinu lapuloto sou lexe ixali ta mitema ilapu ne ixali ta mitema ilapu no iou Lataua uasi. ³² *Tava'u loxovaa la sou ane'i ixali ta mitema ilapu ua ne? Xo ane'i imuxaxu tane'i uasi. Ane'i mikalavoi lexe no anu xaixaisi, la ane'i ixali ta mitema ilapu no iou Lataua. Ane'i mitulaki la milapu no anu kulu sou itulaki no anu. ³³ *Aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua, muvikala aloxo 'o, “Ngalomu, Eni emuxaxu kulu vile a muai no laxa'ilu ne Ielusalemu,

sou u'oxone'i ta mitema itulakisou la ilapau.

Ia ane'i ane imuxaxu tane'i no anu la imomomo sou iulu'a uasi.”

10

¹ Ta vivilo, eni masaxa noxilo tatila lexe Lataua upamauline'i ta Isilaeli, la utotomu ne eni akilaka noxou Lataua sou mii nesi. ² Xo eni elavusi'a manina, la avikala lamana aloxo 'o, ane'i masaxa noxi'a tatila sou imulinu masaxa noxou Lataua, ia ilamana laixe no anu masaxa noxou Lataua

uasi. ³ Xo ane'i ilavusou mo itongonu 'ilixoxo ma'ia e Lataua umulinu la sou umoxoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu ne uasi, la me'a i'oxe i'oxonu no anu xavine'isi sou ixali ta mitema milapu. Mo italofoxoxo'a noxoxo Latauasi mo imulinu masaxa noxoxo la sou Anu molu umoxoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu uasi. ⁴ Xo nenge telavusou lexe Kalisito mune'e la mukalusou 'ilixoxo sou imulimulinu lapuloto ne, mo sou ane'i imuxaxu tane'i noxoxo la ane'i latala ne ixali ta mitema milapu no iou Lataua.

⁵ *Xo Mosesi mukaukavunu vaivaikala sou 'ilixoxo ma'ia ane ta mitema imulinu la sou Lataua umoxoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu. La anu muvikalalo aloxo 'o, "Itama e umulimulinu 'ili'ilixoxo sou lapuloto 'o laixe ukalusi, la anu umaui." ⁶ *Ia ta mitema ane mixali ta mitema milapu xo ane'i mimuxaxu tane'i noxoxo Lataua ne milavusou vaikala e muai aloxo ne, "Mamu sou tangengi uvikalalo lexe, 'ena'e'i mumomomo sou ulai teitexi no opo loxotolo?" (Vaikalalo ane loxo ne, anu loxo ngingi ngemasaxa lexe ngalivunoxu Kalisito ulu'e.) ⁷ Mo mamu sou ngavikalalo lexe "i'Ena'e'i umomomo sou ulai no lia no aso iou?" (Vaikalalo ane loxo ne, anu loxo ngingi ngemasaxa lexe ngatululou Kalisito utulu no anu soli la ane.) ⁸ Ia laaxu vaikalalo ne maninasou aloxo 'o, "Vaikalalo ne a muxolu 'alalo no paumenge ne, mo muxolu no anangenge xe anu muxolu no tangengi." Anu vaikalalo ne, ane vaikalalo sou lexe ngingi ngamuxaxu tangengi ne ane ngingi ngalolomusou nexi taalomengixu utotomu o. ⁹ Lexe nini navikalalo lamana no anaxene no ie'i ta mitema lexe, "Tesu anu Tila." Xe namuxaxu taneni lexe Lataua mutulusou no lulu, la Lataua upamaulineni. ¹⁰ Xo nenge temuxaxu tanenge noxoxo la sou Lataua umoxoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu, xe no anangenge tapala'alixu lexe nenge temuxaxu tanenge noxoxo la sou Lataua upamaulinenge. ¹¹ *Aloxo vaikalalo muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxoxo Lataua muvikalalo aloxo 'o, "Ta mitema e mimuxaxu tane'i noxoxo, la imomomo sou iulua uasi." ¹² *La sou ta Iutaia ilalo'a ane'i ane ta Iutaia uasi ne ane'i mixali vilesisi mo Anu muxali Tila noxi'a ane'i mukalusi mo Anu ualusi'a ane'i ane ilavusou i'ava sou su'uli ulai noxoxo. ¹³ *La sou, "Ta mitema ukalusi e ilavusou ilinga sou su'uli no ualalo Tila, la Anu upamauline'i."

¹⁴ Ia lexe ane'i imuxaxu tane'i noxoxo uasi, la sou ane'i ilinga sou su'uli a loxovaa? Mo lexe ilomusou a'alosou uasi, la sou imuxaxu tane'i noxoxo a loxovaa? Mo lexe itama vile ualalo'i'a uasi, la sou ane'i ilomusou a'alo ne a loxovaa? ¹⁵ *Mo lexe ipalusi'a ta mitema sou ilalo ia'alo uasi, la sou nexi taa'alo a loxovaa? Aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxoxo Lataua muvikalalo aloxo 'o. "Anu laixe manina noxi'a ta mitema e sou ine'e ia'aloxu a'alo laixe noxinge."

¹⁶ *Ia ta Isilaeli tavu'alo i'osasou a'alo laixe ne uasi. Aloxo Aisaia mulemolu tei aloxo 'o, "Tila, 'ena'e'i umuxaxu tanu no anu vaikalalo e nexi tea'aloxu ne?" ¹⁷ La sou nenge telavusou lexe nenge talomusou vaikalalo noxoxo Lataua, la sou nenge tamuxaxu tanenge. Nenge talomusou a'alo ne, anu molu noxoxo Kalisito. ¹⁸ *Ia eni atali'i aloxo, loxovaa ane'i ta Iutaia ilomusou a'alo ne uasi? Uasi, ane'i milomusou ne. Nenge telavusou lexe,

"Ta mitema no xalexalee tuatuala no lia 'o mukalusi ne milomusou xoline'i ne,

mo ta mitema mukalusi no lia 'o milomusou a'alo laixe ne."

19 *Eni atali'i la aloxo 'o, loxovaa ta Isilaeli ilavusou vaikala ne laaxu uasi? Ngingi ngexavutalanu vaikala noxou Mosesi? Anu muvikala aloxo 'o.

“Eni ano'a ta mitema no xaleenu tuala vile e ualasi'a uasi xe mixolu mixovolaulausi, mo no anu 'ilixo e eni a'oxonu ne, la u'oxonu opongengi masuai'a xe la'iangenge mo ngaisu.”

20 *Mo Aisaia muvikala pekia'u kalumo aloxo 'o,

“Ta mitema ane ikakamulileli uasi, a ane'i mixalisilo ne.

Eni epala'alixo lamana noxi'a ane'i ane itali'itali'isilo uasi.”

21 *Ia Lataua muxavutalane'i ta Isilaeli, la muvikala no anaxu Aisaia aloxo 'o.

“No voxovoxo utotomu ne eni atolosou avolo mo axomaie'i ta mitema e ilomuxu vaikala noxilo uasi, xe ilomu sou ixiu maulixa'a uasi ne, lexe ine'e noxilo.”

11

Lataua Mualauasi'a ta Isilaeli Mose'isi

1 *Ioxe, eni atali'i la aloxo 'o, loxovaa Lataua muxiunu tumalou noxi'a ta mitema noxou io? Mii vile aloxo ne uasisi manina! Eni amitema vile sie Isilaeli kalumo ano 'o, mo eni vile noxi'a Avalaamu ta xaixasou ano 'o, mo eni amitema vile no anu mata noxou Beniamini ano 'o. 2 Lataua uxiunu tumaloui'a ta mitema noxou e Anu musosovosi'a tei lexe anu ta na'u uasi. Loxovaa, ngaxavutalanu a'alosou Eliasi muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua uasi? Anu muvikala pekia'u mulai noxou Lataua la mua'aloxu 'ilixone'i ta Isilaeli aloxo 'o. 3 *Tila, ane'i mive'ava'a ta mitema sou palomatana noxine misoisoli mukalu, mo mimamulonou valovalo sou i'elaxu mimii ulai noxine mukalu, ia enisisi a axoxolu 'o, mo ane'i i'oxo lexe ivelo asoli kalumo.” 4 *La Lataua mukolinu a loxovaa? Anu mukolinu aloxo 'o, “Eni tana'axeni mo tasosovosi'a ta mitema ta mulu ititiisi'a muxali loxo 7,000 a ixoxolu. Ane'i ta mitema e ilavusou ixola'u tava'a mo itangatulu no talaxu lataua kalakalavoi Baalu, mo ilotu noxou uasi.” 5 La sou anu aloxo vaimomo 'o kalumo, ta mitema xulumuxa'a sevilesi a Lataua mualauasi'a la musosovosi'a lexe anu ta na'u. 6 *Ia no anu alauna noxousi la sou Anu musosovosi'a lexe anu ta na'u. Anu uxavutala no anu xaixai laixe noxi'a e ane'i mi'oxonu ne la sou musosovosi'a uasi. Lexe ane'i mi'oxonu xaixai laixe la sou Anu musosovosi'a ne, la alauna ne anu alauna uasi.

7 La sou nenge tavikala a loxovaa? Mii e ta Isilaeli xavixavine'i sou lexe ino'u ne, ane ino'u uasi, ia ane'i xulumuxa'a sevilesi e Lataua musosovosi'asi ne ane mino'u. Mo ane'i mose'i ne mitatusou tane'i mukalu ne. 8 *Aloxu vaikala vile mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o,

“Lataua mu'oxone'i mixolu loxo itema e muai muva'amiminu.

Mo mu'oxonu ie'i seleveenu, la imalei la uasi xe mu'oxonu sangali'a mutomu,

la ilomu la uasi, la muxolu aloxo ne mune'e muxali vaimomo 'o.”

9 *Mo Deviti kalumo muvikala no anu mii ne aloxo 'o.

“Eni amasaxa lexe, no mine ipita no anu lavilelu vile toxoxa'a mo i'au'ausou,

la lavilelu ne uxali loxo mii sou u'oxonu masuane'isi,
mo uxali loxo uoi sou i'amo no anu,

* 10:19: Lap 32:21 * 10:20: Ais 65:1 * 10:21: Ais 65:2 * 11:1: 1Sa 12:22; Lex 94:14; Pil 3:5 * 11:3: 1Ta 19:10, 14 * 11:4: 1Ta 19:18 * 11:6: Xal 3:18 * 11:8: Lap 29:4; Ais 29:10 * 11:9: Lex 69:22-23

mo loxo lulu sou ipatolo no anu xe uxali loxo mii sou u'oxone'i itulaki
no anu,
la ulosi'a tu'utu'umaxusi.

¹⁰ Mo ie'i seleveenu la imalei la uasi,
xe na'oxonu xine'i ukilikalu la ulanga uxoxolu utotomu aloxo ne.”

Lataua Mulivulixa'a ta Mitema E ta Isilaeli Uasi

¹¹ *Ioxe, eni emasaxa lexe atali'i la aloxo 'o, no mine ta Isilaeli milapau ne, la loxovaa ane'i imomomo sou itulu la uasi, mo isu'a avile io? Mii vile aloxo ne uasisi manina. Xo ane'i mixiunu tumali'a noxou Lataua, la sou Anu mulivulixa'a ane'i ane ta Iutaia uasi la mu'oxone'i ta Isilaeli opone'i masuai'a xe miisu. ¹² No mine ta Isilaeli mixiunu tumali'a noxou Lataua la Anu musu'uline'i ta mitema no xalee lialia mukalusi 'o laixe manina. Mo no mine ta Isilaeli imulinu Lataua uasi, la Anu mu'oxo laixe manina noxi'a ane'i ane ta Iutaia uasi. Ia lexe ta Isilaeli ilivu une'e noxou Lataua, la Anu usu'uline'i ta mitema latala ukalusi lailaixe manina.

¹³ La sou vaivaikala noxilo 'o ne ulai noxinge ngingi ta mitema ane ta Iutaia uasi aloxo 'o. Lataua mupalusilo sou alai axaxai noxinge, la mu'oxoleli e'osa manina sou alai axaxai ne, ¹⁴ La eni emolo taleli lexe male eni a'oxonu aloxo ne, la sou tatema tualasilo imaisou mii ma'ia e Lataua u'oxonu noxinge ne xe iisu la sou ine'e. No anu 'ilixi aloxo ne, la sou eni amomomo sou alivulixa'a mose'i noxi'a. ¹⁵ Ia Lataua umasaxai'a ta Isilaeli la uasi, la Anu muxalixu opo vilesisi muxolu no taine'i ilo'a ta mitema no lia 'o sou ilo'a mixolu. Ia lexe Anu uno'a ta Isilaeli ilivu ine'e noxou, la anu uxali a loxovaa? Anu ulivulixa'a la anu loxo ta mitema ane misoisoli ne, itulu ino'u mau. ¹⁶ No mine lexe uti unene'a xe lingamo la ane'i ino'u mose'i sou i'oxonu veleti no anu, ia lexe ane'i i'oxonu veleti no anu xe ino'u vile ilosou Lataua loxo mii sou ilosou, la anu loxo veleti ukalusi ne anu muxali loxo mii sou ilosou Lataua ukalusi. Mo lexe ovu uli'u ne anu noxou Lataua la avoavolu kalumo ne anu noxou Lataua. ¹⁷ *Ta Isilaeli ne aloxo ovu olivu e muleme lailaixe ne, ia Lataua mulixisou avoavolu mose'i la muxexeenu musu'a. Ia ngingi ta mitema va'axu mo ne aloxo olivu vova e muleme no siasila, ia Lataua muno'inge ngene'e, la muteinongenge vaxa no anu ovu laixe ne ainu, sou ngeno'u tanixu ane anu muxexeenu 'ole. La vaimomo 'o ngingi ngexolu laixe mo ngeno'u 'ani laixe molu no anu ovu uli'u ne. ¹⁸ La sou ngingi ane ta Iutaia uasi ngaxavutala lexe ngingi ngelaxe mo ngeuliuli no anu ovu avoavolu maninasou ne uasi. Lexe xavutala aloxo ne muxolu noxinge, la anu laixe lexe ngaxavutala tei aloxo 'o. Ngingi ovu avoavolu ne ngano'u la'ilali la sou ngasu'ulinu ovu uliuli'u uasi. Ovu uliuli'usi ane anu uno'u la'ilali la sou usu'ulinu avoavolu ne. ¹⁹ Ngingi ngavikala lexe, “Lataua muxatelesou ovu avoavolu ne muxexee la sou Anu muno'inge la mulai muteinonengi vaxa sou ngano'u tanixu.” ²⁰ Anu manina, Lataua mu'oxonu aloxo ne. Ia Anu muxexene'i ne, xo tava'u aloxo 'o, ane'i imuxaxu tane'i uasi, ia ngingisi ngemuxaxu tangengi la sou ngexolu laixe loxo Lataua ta 'olu ne. Ia ngatoongenge no anu mamu, ia anu laixe lexe ngingi ngamama'u kalumo. ²¹ Ia ngaxavutala kalumo aloxo 'o, xo loxo tei la Lataua iou uvaxau ovu avoavolu e muxolu tei ne uasi, la sou Anu u'oxonu iouvilesisi noxinge kalumo aloxo ne.

²² *La sou ngaxavutala laixe, xo Lataua e xaviinu musuku ne ulavusou u'oxonu 'ilixi laixe noxinge xe u'oxo masuanenge kalumo. Anu u'oxo masuane'i ane'i ane imulinu 'ilixi noxou uasi, ia Anu u'oxonu 'ilixi laixe noxinge lexe ngingi ngaxolu pekia'inge sou ngamulimulinu 'ili'ilixi noxou.

Ia lexe uasi la Anu upeesinge ngaxexee kalumo. ²³ Mo lexe ane'i ta Iutaia ane Anu mupepeesi'a tei ne lexe imuxaxu tane'i la, la sou Anu uno'a ine'e la uteinoxa'a ilivu no anu ovu ainu ne kalumo la. Xo Lataua anusisi Anu molusi umomomo sou uteinoxo'a ilivu no tanixa'a la. ²⁴ Xo ngingi ta Iutaia uasi ne ngelavusou manina lexe ngingi tei ne, ngingi ovu olivu e mutulu no siasila avoavolu ane, ia Lataua mupeesinge la muno'inge ngene'e sou muteinongenge muvaxa no anu ovu olivu e laixe ne. Anu aingengi manina ane ne uasi. La sou anu mii vile pekia'u uasi, anu se'isisi noxou Latauasi sou uno'u ovu avoavolu e mupepeesou muxexeenu tei ne ka uteiteinouxu ulivulivulixa'a no tanitanixa'a la.

Lataua Muxavutala sou Upamauline'i ta Isilaeli Ukalusi

²⁵ Toxe ta vivilo, eni emasaxa lexe alamananixu vaikala talume vile, mo ngingi ngalamana no anu aloxo 'o, mamu sou ngaitingengi lexe ngingi ta mitema sou lavulavu ane. Vaikala talume ne aloxo 'o, opone'i mo xavutalai'a ta Isilaeli xalee vile ne mutatu mukalu. Xavutalai'a ne utatu uxoxolu aloxo ne ulai utalo no mine itiitisi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne umomomo no anu itiiti e Lataua musosovosou sou ixali ta mitema noxou. ²⁶ ✧ La sou Anu ulivulixa'a ta Isilaeli ukalusi, aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua teinu muvikala aloxo 'o, "Itema sou pamauli molu ne Ielusalemu la une'e,

la sou Anu usu'uline'i ta mitema e Iakovo muxalixa'a ne,
la sou Anu uxixue'i no anu 'ili'ilixi masumasua noxi'a.

²⁷ ✧ Mo no anu voxo ane ne, la Eni asakiinu vaikala noxilo,
nexi noxi'a taxali no anu opo vilesisi uxolu no tainexi
no mine Eni axexeenu susu noxi'a ukalusi."

²⁸ Xo ta Isilaeli mixiunu tumali'a no anu a'alo laixe ne la mixali tauluau Lataua, mo no anu 'ilixi nesi la sou Anu musu'ulingengi ane'i ane ta Iutaia uasi sou ngexali ta mitema noxou Lataua. Ia tei manina la Lataua musosovosi'a sou ixali ta mitema noxou muisalili, mo Anu tanuxa'asio. Anu u'oxonu aloxo ne noxi'a xo muxavutalane'i ta tamutu'u ovuxa'a tatei. ²⁹ Aloxo ne, la sou Anu mumaxau lexe, no mine Lataua usosovosi'a ta mitema xe ualusi'a, la umomomo sou uxixunu xavutalau la uasi. ³⁰ Xo ngingi ta Iutaia uasi ne tei la ngalumuxu vaikala noxou Lataua uasi, mo vaimomo 'o, la ta Isilaeli ilolomu la uasi kalumo, la sou no anu 'ilixi nesi la Lataua mualaunasinge. ³¹ Ngingi ngalolomu uasi tei, ia Lataua mualaunasinge anu iouvilesisi aloxo ne, vaimomo 'o ta Isilaeli ilomuxu vaikala noxou Lataua la uasi, ia xo Anu mualaunasinge la Anu ualaunasi'a kalumo aloxo ngingi ne. ³² Xo Lataua iou muvaxau 'ilixi sou lolomu uasi ne musakisakine'i ta mitema mukalusi, xo Anu umasaxa lexe umaxa'u tanutanuxu noxou ne uxali lamana noxi'a ta mitema ukalusi.

Nenge Ta'tinu Lataua Ualasu

³³ ✧ Ae, ngamaisou Lataua ne lailaixe mo iouvilemo manina, 'ili'ilixi lailaixe mo xavutala lailaixe mo lavulavu lailaixesi mu'ana'ana noxou manina, mo mulu'elai musuku. Nenge ta mitema tamomomo sou talavusou laaxu xavutala noxou ne ukalusi uasi, mo tamomomo sou tamulinu vote'i noxou ne ukalusi uasi. ³⁴ ✧ Xo vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o,
"Ena'ei mulavusou xavutala noxou Tila?

Mo 'ena'ei umomomo sou upelapela'u?"

³⁵ ✧ "Mo 'ena'ei mulosou Lataua ma'ia tei,
la sou Anu mukolinu la mulosou lakolisou mune'e noxou?"

Uasi! Evile uasi.”

³⁶ ✨Xo Lataua anu mukoinu mimii latala mukalusi mo Anu tava'u mimii latala mukalusi, mo mimii latala ne, Anu na'u mukalusi. La sou nenge ta'itinu ualasou utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

12

Nenge Maasi Talosou Lataua Maulinenge Ukalusi Ulai Noxou loxo Anu Mii Na'u

¹ ✨La sou ta vivilo, eni axavutala xo Lataua mualaunasinge lailaixe manina, la sou eni avikalangengi pekia'u aloxo 'o. Laixe lexe ngingi ngalosou Lataua vasimenge ukalusi loxo Anu mii na'u uisalili. Mo no mine ngingi ngaxoxolu o la ngingi ngaxali loxo Anu ta na'u uisalili, mo nga'oxonu 'ili'ilixio lailaixesi e Anu umasaxau. Ngingi nga'oxonu aloxo ne, loxo anu 'ilixio sou lalotu maninasou ulai noxou no anu ulengengi.

² Mo mamu sou ngamulinu 'ili'ilixio masumasua noxi'a ta mitema no lialia 'o. Ia nga'italongengi ulai noxou Latauasi mo Anu molu uxiunu xavutalamengi uxali alavua, mo 'ilixomengi uxali alavua kalumo. La sou ngingi ngamomomo sou ngalavu laixe no anu masaxa noxou Lataua. La ngingi ngalvusou 'ilixio laixe, mo 'ili'ilixio e Lataua umasaxau, mo 'ilixio e mumomomo laixe manina.

³ ✨Xo Lataua mualaunasilo la mulosilo xaixai noxou sou axaxisou, la sou eni amasaxa lexe avikalangengi vilevilesi lamana aloxo 'o. Mamu sou ngingi ngaxavutala lexe ngingisi lavulavumengi mo 'ili'ilixio noxingesi anu laixe mua'alixa'a ane'i mose'i. Uasi. Ia anu laixe lexe ngingi ngaxolu se'isisi mo tangengi umulimulinu 'ili'ilixomengi mo ngaxavutala laixe umomomo no anu sosovo sou muxamuxaxu tangengi e Lataua mulosinge. ⁴ ✨Nenge telavusou lexe nenge vilevilesi ne vasimenge vilesisi, ia mineminenge tavu'alo mupita la sou anu muxalixu vasimenge ne ia mineminenge vilevilesi xaixaiiou iouvilemo. ⁵ Anu iouvilesisi aloxo nenge ta mitema tavu'alo, ia noxou Kalisito, la nenge texali vilesisi. Mo nenge texali tanganganenge mo tasu'usu'ulinenge ngatongato'o. ⁶ ✨No anu alauna noxou Lataua mu'oxonu mune'e noxinge, la Anu mulosinge vilevilesi lavulavu sou xaixai iouvilesisi uasi, loxo mii lailaixe Anu mulosinge vitanisi. Lexe Anu mulosou itema vile lavulavu sou upalomatanane'i ta mitema, la anu u'oxonu mo uvivikala, umomomo no anu sosovo sou muxamuxaxu tanu noxou. ⁷ Mo lexe itema vile Anu mulosou lavulavu sou usu'uline'i ta mitema, la anu laixe lexe anu u'oxonu maninasou mo usu'uline'i ta mitema laixe, mo lexe vile Anu mulosou lavulavu sou uxaxai loxo tisa sou ulosiexa'a ta mitema no anu vaikalau Lataua, la anu laixe sou anu u'oxonu maninasou xaixai loxo anu tisa. ⁸ Mo lexe itema vile muno'u lavulavu sou upeletoto mo mamaatola, la anu laixe lexe anu u'oxonu maninasou sou umamaatolane'i ta mitema. Mo lexe vile uno'u lavulavu sou usu'uline'i ta mitema e pa'usi'a no anu mimii mose'i, la anu laixe lexe anu u'oxonu aloxo ne, mo ulosi'a mimii ukalusi. Mo lexe vile uno'u lavulavu sou uulaxune'i ta mitema, la anu laixe lexe anu u'oxonu xaixai noxou sou usaxila'a ta mitema laixe. Mo lexe itema vile ulavusou tanuxa'a ta mitema, la anu u'oxonu ilou 'osa'ilasi.

Nenge Tamasaxai'a ta Menexinge Mo Tanengexa'a

⁹ No mine tangengixa'a ta menexinge, la anu laixe lexe ngingi tanengengixa'a maninasou, ia ngakalakalavo'i uasi. Nga'umolu 'ilixio masumasua ia ngetetelisu 'ilixio laixe. ¹⁰ ✨Anu laixe lexe ngingi ngamasaxai'a ta

menexinge maninasou no tangengi loxo ta vingenge maninasou. Mo anu laixe lexe ngingi utotomu ne nga'itinu ta menexinge ualasi'asi, ia ngingi uasi. ¹¹ Ngingi xavingengi mo ngaxaxai utotomu, ia ngatotosa uasi, la sou Uleenu Tavuna uavutilingenge no anu masaxa sou nga'oxonu xaixai noxou Tila. ¹² *Mo ngingi ngaxolu ngaloloopalasi la ngingi nga'osa, lexe tu'umaxu uxali noxinge, la ngatulu pekia'inge mo ngakilaka utotomu. ¹³ *Lexe ta mitema noxou Lataua mose'i i'a mimii xe xa'a 'ani uasi, la ngingi ngasu'uline'i. Mo lexe taasila ine'e noxinge, la ngasaxila'a laixe. ¹⁴ *Mo lexe ta mitema i'oxonu masuangengi, la ngakilakasi'a sou Lataua usu'uline'i, ia ngakilakaxa'a sou Lataua u'oxo masuaneni mamu. ¹⁵ No mine ta mitema i'osa, la ngalai mo ngongi'a nga'osa, xe itama la ngalai mo ngongi'a ngatama. ¹⁶ *Mo nga'oxonu opongengi iouvilesisi aloxo ne noxi'a ta mitema ukalusi, mo nga'itingengi mamu, ia utotomu ne nga'osa sou ngalai ngongi'a ta mitema e ilavusou i'oxonu tilasi'a uasi ne ngaxolu ngapifa. Mo nga'itingengi lexe ngingisi ngelavusou mimii latala mukalusi mamu.

¹⁷ *Lexe ta mitema i'oxonu masua noxinge la ngakolinu no anu masua mamu. Ngaxala'ingengi laixe mo sou nga'oxonu 'ilixo laixesi no ie'i ta mitema. ¹⁸ Mo anu laixe lexe ngingi ngatovonu sou ngakamuli votevete'i mose'i sou ngaxalixu xoloxolu se'isisi no taingengi, ia 'oto'oto ilou lavalavi uxolu no taingengi mamu. ¹⁹ *Ta menexilo e eni emasaxainge musuku, lexe i'oxonu masuangengi, la la'iangenge mo ngakolinu mamu, ia ngalosou Lataua taiinu sou Anu molu ukolinu no anu la'ia noxou. Aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua, muvikala aloxo 'o. "Ilixo sou lakoli ne, Eni xaixai noxilo ane, Eni melo akolinu 'ilixo noxi'a ne, mo sou a'oxonu masuane'i manina." ²⁰ *Aloxo ne la sou, "Lexe itama mu'oxonu masua noxinge ne usolixu, la nga'a'anu, xe usolixu lexa la ngaienu. No mine ngingi nga'oxonu aloxo ne, la ngapamaelanu manina." ²¹ Mamu sou iengi uvaxau 'ilixo masua utaloxolingene, ia ngingi ngataloxolixu no anu 'ilixo laixe noxinge.

13

Ngingi Ngaxolu no Laxa'a ta Tatilasinge no Tuala

¹ *Ngingi latala ne ngaxolu no laxa'a ta tatilasinge. Xo nenge telavusou lexe ta tatilasinge e mixolu sou isaxila'inge no lia 'o ixali vitanisi uasi, Lataua molu mumulaxa'a mo mulosi'a xavi sou isaxila'inge. ² Aloxo ne la sou ta mitema e ilomuxa'a ta tatilasi'a uasi, la anu loxo ane'i ilomuxa'a ta mitema e anu Lataua molu mumulaxa'a uasi. Ta mitema ane i'oxonu 'ilixo aloxo ne, la ino'u lakolisou ne masua sou 'ilixo e ane'i mi'oxonu ne. ³ *Ta tatila e mixolu sou isaxila'inge ne sou ta mitema ane i'oxonu 'ili'ilixo laixe i'ume'a uasi, ane'i mixolu ne sou ane'i ane i'oxonu 'ili'ilixo masumasua i'ume'a la ixolu se'isisi. La sou lexe nini namasaxa lexe naxolu laixesi mo na'ume uasi, la nini na'oxonu 'ilixo lailaixesi, la sou anu u'osasine mo u'itinu ualasinge. ⁴ Xo tatilasinge ne anu itama sou xaixai noxou Lataua ane, sou usu'ulineni la xoloxoluxene uxali laixe. Ia lexe nini na'oxonu 'ilixo masua la sou nini na'ume, xo nini nelavusou lexe laviso e anu utetelisou ne, utetelisou vitanisi uasi. Anu itama sou xaixai noxou Lataua, sou ukolinu la ulosi'a ta mitema ane ilavusou i'oxonu 'ili'ilixo masumasua navunavu. ⁵ Aloxo ne la sou anu laixe sou nenge taxolu no laxa'a ta tatilasinge,

* 12:12: 1Te 5:16-18   * 12:13: Eva 13:2   * 12:14: Mat 5:44; 1Ko 4:12   * 12:16: Xav 3:7

* 12:17: 1Te 5:15   * 12:19: Lap 32:35; Mat 5:39   * 12:20: Xav 25:21-22; Mat 5:44   * 13:1:

Xav 8:15; Tit 3:1   * 13:3: 1Pi 2:13-14

mo ta'ume xo ane'i ilosinge navunavu, la sou nenge tamulinu vaivaikala noxi'asi uasi. Ia nenge ta'oxonu aloxo ne xo nenge telavusou manina lexe anu 'ilixo laixe sou nenge tamulinu aloxo ne.

⁶ *Xo anu tava'u aloxo ne la sou nenge vilevilesi tasu'anu lamoli ne, xo ta tatilasinge ne ane'i ta mitema sou xaixai noxou Lataua, la sou utotomu ne i'oxonu xaixai sou isaxila'inge laixe. La sou nenge tasu'anu lamoli ne ulai sou usu'uline'i. ⁷ Mo lexe ivikalangengi sou naleanu lamoli ulai noxi'a sou mimii mose'i, la anu laixe lexe ngingi ngalosi'a. Mo lexe ivikalangengi sou ngasu'anu lamoli ulai noxi'a ta kisokisou sou tuala, la anu laixe sou ngingi ngasu'anu. Mo lexe ngaxolu no laaxu tila noxinge, la ngalomusou vaikalau mo ngamaxa'u 'ilixo laixe noxinge noxou, mo lexe vile uxolu kisinge, la laixe lexe ngingi ngatoxonu mo ngalomuxu, mo ngaxolu no laaxu, xe nga'itinu ualasou.

Anu Laixe Lexe Nenge Tamasaxainge Ngatongato'o Manina Xo Voxo a 'Alai Mukalu

⁸ *Lexe ngingi ngalingau mimii noxi'a ta menexinge, la ngakolinu uasi, uasi. Ngingi ngakolinu. Ia anu anesi 'ilixo sou ngamasaxainge ngatongato'o manina. Xo itema e umasaxai'a ta menexu musuku la anu mumulinu lapuloto noxou Lataua laixe mo mumomomo sou. ⁹ *Nenge telavusou lexe lapuloto noxou Lataua muvikananenge aloxo 'o, "Ngingi ane ngetaula'i, nga'oxonu 'ilixo sou vote'i mamu, mo ngavau itema usoli mamu, mo ngapakali mamu xe ngaisuxu ta menexingu mi'ami'a mamu." Lapuloto ane ne ilou lapuloto mose'i e muxolu la ne anu mupita muxali no anu vaikala vilesisi aloxo 'o. "Anu laixe lexe nini nexasaxai'a ta menexine laixe loxo nini nexasaxaine." ¹⁰ *Itema e umasaxau menexu vile manina la anu umomomo sou u'oxo masuanu uasi. Itema e u'oxonu aloxo ne sou umasaxai'a ta menexu lailaixe, la anu mumulinu 'ilixo sou lapuloto manina.

¹¹ *Xo eni avikalangengi sou nga'oxonu 'ilixo ne xo ngingi ngelavusou voxo vaimomo e nenge texolu no anu 'o ne. Vaimomo 'o anu voxo sou nenge taai la uasi, anu voxo sou nenge tatulu xo anu voxo sou tu'tu'umaxu la nenge tatulu pekia'inge. Xo no mine nenge temuxaxu tanenge alavua noxou Kalisito, la nenge texolu temolomolo tanenge no anu voxo sou Lataua upamaulininge, la sou voxo ne no paxa la uasi, anu a mune'e 'alai mukalu. ¹² *Olovexo ne anu asou ukalu, mo anu asou lamana ukea. La sou anu laixe sou nenge tatautalonu 'ili'ilixo sou isivoxo ne mo uxolu, ia tano'u misomisou lamana mo tatelonu no vasimenge loxo tokolomo sou 'oto'oto. ¹³ *Anu laixe lexe nenge tamuamua'i uisalili loxo itema umuamua'i no lamana. Ia tamuamua'i no anu 'ilixo sou lavilelu toxotoxoxa'a mo 'ilixo sou taieuxu lexa pekia'u mo 'ilixo sou vote'i mo tamulinu masaxa masua sou vasimenge mamu, mo talavilavinenge xe oponenge masumasuainge ngatongato'o mamu. ¹⁴ *Ia laixe lexe ngingi ngano'u Tila Iesu Kalisito une'e uxolu no anu maulingenge. Mo ngaxavutala sou ngamulinu masaxa masua sou vasimenge la mamu.

14

Tatilovosou 'Ilixo Noxi'a ta Menexinge Mamu

✧ 13:6: Mat 22:21 ✧ 13:8: Mat 22:39-40; Iak 2:8 ✧ 13:9: Mul 20:13-15, 17; Lap 5:17-19, 21
 ✧ 13:10: 1Ko 13:4-7 ✧ 13:11: Ep 5:14; 1Te 5:6-7 ✧ 13:12: 1Ioa 2:8 ✧ 13:13: Luk 21:34; Ep 5:18 ✧ 13:14: Ep 5:11

1 ✨Itema vile umuxaxu tanu ia loopala noxou ne pekia'u uao, la laixe sou ngano'u u'una no anu lalotu, ia ngatovonu sou nga'otoxu no anu vaivaikala sou mimii iouiou mo nga'oto'oto no ananenge uasi. 2 ✨Itema vile mumuxaxu tanu manina, la sou no anu muxamuxaxu tanu noxou ne, la anu u'ou la'ilali iouiou ne ukalusi, ia itema vile ane umuxaxu tanu pekia'u uasi la anu u'ou kamakalasi. 3 ✨Ia itema e ulavusou u'ou la'ilali iouiou ukalusi ne, laixe lexe upupuioi menexu e u'ou la'ilali iouiou uasi ne mamu. Mo itema e ulavusou u'ou la'ilali ukalusi uasi ne, laixe lexe upupuioi itema e ulavusou u'ou la'ilali ukalusi ne mamu, mo uvavaaxu mamu. Xo itema ne Lataua muno'u mulivunoxu kalumo. 4 ✨Nini 'ena'ei sou natilovosou 'ilixu noxou itema sou xaixai noxou itema vilemo ne? Lexe anu utulu pekia'u no anu xaixai noxou xe lexe ulapau no anu xaixai noxou, la anu mii noxou tilasou. Ia anu utulu pekia'u no anu xaixai noxou xo Tila anusi mumomomo sou u'oxonu utulu pekia'u.

5 ✨No anu xavutala noxou itema vile, la anu u'oxo lexe voxo vile ne anu tila no anu voxo mose'i. Xe no anu xavutala noxou itema vile, la anu u'oxo lexe voxo tavu'alo ne anu iouvilesisi. Ia ta mitema vilevilesi ilavusou no nano no tane'i manina mu'oki lexe xavutala anevaa anu manina. 6 Lexe itema vile usosovosou voxo vile loxo anu voxo tatila sou ulotu no anu, la anu u'oxonu aloxo ne sou uxavutalanu Tila sou uvikala laixe ulai noxou. Mo itema vile ulavusou u'ani la'ilali la anu u'ani ulai noxou Lataua. Mo itema e ulavusou u'ou la'ilali ukalusi uasi ne anu u'oxonu aloxo ne sou uxavutalanu Tila, la sou anu uata ne. Mo anu kalumo ulemolu laixe ulai noxou Lataua. 7 Nenge telavusou lexe no tainenge 'o ne itema vile maulixu ne anu molu usaxila'u uasi mo solixu, ne anu molu usoli no anu masaxa noxou uasi. 8 ✨Lexe nenge taxolu tamaumauli la anu mii noxou Tila. Mo lexe nenge tasoli la anu mii noxou Tila kalumo. La sou lexe nenge taxoxolu ta maumauli mo lexe nenge tasoli kalumo ne, la anu mii noxou Tilasi.

9 Tava'u aloxo nesi, la sou Kalisito musoli xe mutulu kalumo, aloxo ne la sou uxali Tila noxi'a ane'i ane misoisoli xe ane'i ane imaumauli kalumo. 10 ✨Ia nini 'ena'ei manina la sou nini namomomo sou natilovosou 'ili'ilixou vivine, xe natalotaloxolixu vivine 'o? Nenge telavusou lexe nenge latala ne ili'i la taxali tatulu no anu vaivaikala no iou Lataua. 11 ✨Xo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o.

“Eni Tila, eni axolu amauli utotomu, eni evikala manina.

Ta mitema tavu'alo no lia 'o ine'e noxilo la ixola'u tava'a sou ilotu noxilo,

la ivikala lamana lexe eni Lataua maninasou.”

12 La sou nenge vilevilesi tatulu sou tapala'alixu 'ili'ilixu minge noxou Lataua.

13 Aloxo ne la sou anu laixe lexe nenge takalu no anu 'ilixu sou natilovosou 'ilixu noxi'a ta vivinge. Ia taxavutala laixe mo tatovo tamulinu xavutala vileli, mo sou tatovo sou ta'oxonu mii vile uxolu sou utaluxu vote'isi'a xe ta'oxonu uai sou itulakisou la u'oxone'i ilapau no anu susu mamu. 14 ✨Tila Iesu mu'oxonu xavutala noxilo lamana, la eni elavusou manina lexe, la'ilali mii vile anu masua no iou Lataua uasi. Ia lexe itema vile uxavutala lexe mii vile anu masua no anu xavutalau, la anu laixe lexe anu mii ne uxolu masua avile. 15 ✨Mo lexe nini na'ou mii vile no iou vivine vile, ia anu vivine ne mulavusou lexe mii ne masua no iou Lataua, la nini na'oxonu masuanu oponusi, ia tanenixu uasi Kalisito musoli la mulivunoxu vivine

✨ 14:1: Rom 15:7 ✨ 14:2: Tav 9:3-4 ✨ 14:3: Kol 2:16 ✨ 14:4: Mat 7:1; Iak 4:11-12 ✨ 14:5: Xal 4:10-11 ✨ 14:8: Xal 2:20 ✨ 14:10: 2Ko 5:10 ✨ 14:11: Ais 45:23; Pil 2:10-11 ✨ 14:14: Apo 10:15; Tit 1:15 ✨ 14:15: 1Ko 8:11-13

ne, la sou nini navila'isou opoonu no anu la'ilalixene ne mamu. ¹⁶ Lexe ngingi ngexavutala lexe mimii se'i ne laixe, la ngasaxila'inge laixe, loxo 'o io no anu 'ilixomengisi la u'oxone'i ane'i mose'i la ivikala masua no anu mii ne. ¹⁷ Xo saxisaxila'u noxou Lataua ne anu mii sou la'ilali xe mii sou lexa e taixeu 'o uasi. Ia 'ilixu maninasou sou saxisaxila'u noxou Lataua ne, ane 'ilixu mulapu, mo opo se'isisi, xe 'osa'ila e Uleenu Tavuna uxalixu no anu maulingenge. ¹⁸ Xo itema e umulinu 'ilixu aloxo ne, mo u'oxonu xaixai noxou Kalisito, la Lataua umasaxau no anu 'ilixu noxou, mo ta mitema kalumo ivikalasou laixe.

¹⁹ ✧ La sou anu laixe lexe nenge tatovonu xavinenge mo ta'oxonu 'ili'ilixu e umomomo sou uxalixu opo vilesisi no tainenge, mo 'ili'ilixu sou u'oxonu pekia'u loopala noxi'a ta menexinge la u'oxone'i ileme no anu uleene'i.

²⁰ ✧ Nini naxavutala no anu la'ilalisi la sou uvila'isou xaixai noxou Lataua uasi. La'ilali latala ne anu laixe sou 'ani'ani, ia lexe nini na'ou la'ilali vile e menexine vile uo'ou uasi xe u'oxonu ulapau, la nini ne'oxonu 'ilixu masua.

²¹ Lexe nini na'ou mimii iouiou mo naixeu lexa pekia'u mo na'oxonu mimii mose'i la e anu umomomo sou u'oxonu vivine ulapau, la anu laixe lexe nini na'oxonu mamu. ²² Aloxo ne la sou lexe nini nemuxaxu taneni no anu mimii e nini na'oxo'oxonu ne a loxovaa, la anu mii noxinge ngongou Latauasi. Mo itema e uxavutala lexe mimii e sou 'ani'ani ne anu laixe mukalusi ia mii vile sou u'oxonu masuanu uasi, la anu u'osa manina. ²³ Ia itema e u'ou mimii ne ia uxavutala tametamei no anu 'ilixu e anu mu'oxonu ne, la anu mu'oxo masuanu. Xo anu u'ani umulinu loopala noxou uasi, la sou mimii e nenge ta'oxonu umulinu loopala noxinge uasi, la nenge tesusu.

15

¹ Nenge ane loopala noxinge pekia'u la xaixai noxinge sou tasu'uline'i ane'i ane loopala noxi'a pekia'u uasi no anu tu'utu'umaxu noxi'a. Ia taxavutalanengesi sou tasu'usu'ulinengesi uasi. ² ✧ Ia anu laixe lexe nenge vilevilesi taxavutalane'i ta vivinge kalumo, sou tasu'uline'i sou i'oxonu 'ilixu laixe mo tasu'uline'i sou ta'oxonu loopala noxi'a utulu pekia'u. ³ ✧ Xo nenge telavusou lexe Kalisito kalumo mune'e la uxavutala sou usu'ulinusi uasi. Ia aloxo vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Ta mitema mivikalasine masumasua, la vaikala masumasua noxi'a ne misu'anu mutelo noxilo." ⁴ ✧ Xo vaikala tavu'alo e mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua tei ne, ane'i mikaukavunu sou talomusou la usu'ulinenge sou tano'u lavulavu no anu. Vaivaikala ne sou upelapela'inge mo u'oxonu tanenge pekia'u sou tamuxaxu tanenge noxou Latauasi.

⁵ Eni akilakasinge lexe Lataua anusisi upelapela'inge mo Anu anusisi ulosinge xavi sou ngaxaxai ngapita mo opo vilesisi uxolu no taingengi, mo Anu usu'ulingengi sou ngamulinu 'ilixu noxou Kalisito Iesu. ⁶ La sou ngingi ukalusi ne ngapita ngaxali no anu xavutala vilesisi, mo ngapitanu anangenge sou nga'itinu Lataua ualasou. Anu Lataua xe anu Tila noxinge Iesu Kalisito Momu.

⁷ ✧ Mo ngasexelangenge ngatongato'o mo ngano'a ta mitema ine'e ngongi'a ngaxolu ngapita, aloxo Kalisito mu'oxonu noxinge tei, la musixelangenge sou muno'inge ngene'e ngexolu noxou. No anu 'ilixu ne la sou ngingi nga'itinu Lataua ualasou. ⁸ ✧ Mo eni avikalangengi aloxo 'o, Kalisito muxali itema sou xaixai sou usu'uline'i ta Iutaia, Anu mu'oxonu aloxo ne,

✧ 14:19: Rom 12:18; 15:2 ✧ 14:20: 1Ko 8:13 ✧ 15:2: 1Ko 10:24, 33 ✧ 15:3: Lex 69:9

✧ 15:4: 2Ti 3:16 ✧ 15:7: Rom 14:1 ✧ 15:8: Mat 15:24

mo sou ulamana lexe vaikala noxou Lataua ne anu manina, mo no anu 'ilixo ne, la anu umomosou vaikala e Lataua musakiinu noxi'a ta xaixasi'a tatei. ⁹ *Anu aloxo ne, la sou ta mitema ane ta Iutaia uasi, la i'itinu Lataua ualaso no anu alauna noxou ne. Aloxo vaikala mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Tava'u aloxo ne, la sou eni a'itinu ualasiné no tainé'i ta mitema ane ta Iutaia uasi.

Mo alexe lexesou a'itinu ualasiné."

¹⁰ *Mo vaikala vile la mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvikala kalumo aloxo 'o, "Ngingi ta mitema ane ngaxali no anu mata noxi'a ta Isilaeli uasi ne, ngingi ngongi'a ta mitema noxou Lataua nga'osa ukei."

¹¹ *Mo muvikala vile la aloxo 'o, "Ngingi ta mitema ane ta Iutaia uasi ne nga'itinu Tila ualaso, mo ta mitema latala ukalusi no lia 'o ilexe mo i'itinu ualaso."

¹² *Mo Aisaia kalumo muvikala aloxo 'o, "Iesi xasou vile uxali ili'i la usaxila'a ta mitema latala no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi. Ta mitema ane ta Iutaia uasi ne mixolu sou imolomolo tane'i noxousi sou une'e la usu'uline'i."

¹³ Eni akilaka lexe Lataua e nenge taxolu taloloopala noxou sou ulosinge mii lailaixe ne, Anu molu u'ana'analingenge no anu 'osa'ila tatila xe opo se'isisi loxo ngingi ngemuxaxu tangengi noxou sou u'oxonu ne, mo no anu xavi Uleenu Tavuna la u'ana'analingenge la ngaxolu sou ngaloolalasi.

Paulo Mulai Mua'aloxu A'alo Laixe Noxi'a ta Mitema E Ilavusou Lataua Uasi

¹⁴ Ta vivilo, eni no anu xavutalaxeni, la eni elavusou manina lexe ngingi ngalavusou nga'oxonu 'ilixo laixe utotomu. Mo ngingi ngeno'u lavulavu no anu mimii iouiou mukalusi, la sou ngingi vilevilesi ne ngamomomo sou ngalosiengei ngatongato'o. ¹⁵ Ia vaikala noxilo se'i e eni ekaukavunu 'o ne anu pekia'u seville, ia eni amama'u sou akaukavunu uasi. La eni emasaxa lexe alivunoxu xavutalamengi no anu mimii mose'i sou ngaxavutala no anu la. Xo Lataua mualaanasiloi. ¹⁶ *Ia musosovosilo sou exali itema sou xaixai noxou Kalisito Iesu sou alai a'aloxu a'alo laixe sou Kalisito Iesu noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi. Mo no anu xaixai noxilo ne, la eni axaxai loxo ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip, sou a'aloxu a'alo laixe noxou Lataua. Eni exali loxo ta mitema sou i'elaxa'a ta sipsip, mo emasaxa lexe ano'a ine'e sou alosou Lataua loxo anu mii na'u sou talosou la Anu u'osasi'a manina. Mo Uleenu Tavuna mu'oxone'i mixali Anu ta na'u muisalili.

¹⁷ Nexi noxou Kalisito Iesu texaxai tepita la sou eni a'osasonu xaixai noxou Lataua sou a'oxonu. ¹⁸ Eni maasi la avikalangengi no anu mii vile la uasi, ia emasaxa lexe a'alomengi no anu mii ma'ia Kalisito mu'oxonu mukalusi no anu maulixo, sou eulaxune'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi mine'e sou mimulinu vaikala noxou Lataua. Anu musu'ulinu vaivaikala noxilo la mu'oxonu mimii mose'i lailaixe muxali no avolo. ¹⁹ Mo no anu xavi no anu Uleenu Tavuna, la mulosilo xavi sou e'oxonu sosovo iouiou muxali. La esokou exaxai ne, ne Ielusalemu mo exixaoxao sou ea'aloxu a'alo laixe sou Kalisito mulai noxi'a ta mitema mukalusi no tuatuala no paxapaxa, la elai exali avile no xalee lia tila ne Ililikumu. ²⁰ *Eni no anu masaxa tatila noxilo aloxo 'o, eni amasaxa sou a'aloxu a'alo laixe sou Kalisito ulai noxi'a

* 15:9: Lex 18:49; Apo 3:25   * 15:10: Lap 32:43   * 15:11: Lex 117:1   * 15:12: Ais 11:10; Pal 5:5   * 15:16: Rom 1:5; 11:13   * 15:20: 2Ko 10:15-16

ta mitema ane milavusou mukalu uasi, ia a'alo'i'a ane'i ane ilavusou uao. Xo eni amasaxa sou atulusou tani teitexi no anu kokovu itema vile mumulaxu tei uasi. ²¹ *Ia aloxo kaukavu vile mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvika aloxo 'o,

“Ta mitema e ilomusou a'alosou tei uasisi manina ne ane'i ilomusou, la ane'i imaisou.

Xe ane'i ane ilomusou vaikala noxou uasi ne, ilomusou la ilavusou.”

²² *Xaixai nesi mu'au'ausilo no anu voxo tapiena la alai axali noxinge uasi.

Paulo Umasaxa Lexe Ulai Umais'a ta Romu

²³ Ioxe aloxo eni elemolu tei lexe xaixai mu'au'ausilo la ane'e axali noxinge uasi. Ia vaimomo 'o xaixai no xalee ane 'o ne mukalu, la sou eni xavutalaxeni mutulu sou ane'e noxinge. Xo xavutalaxeni mutulu sou lexe ane amaisinge ne muxolu tatei mo mo mune'e muxali vaimomo 'o. ²⁴ La sou lexe eni alai no xalee lia tila ne Sipeini la eni exavutala lexe apolo une'e loxo noxinge mo amaisinge tei o, ukalu la sou eni alai. Mo eni a'osa sou amaisinge mo taxolu tasexelanenge ngatongato'o xe nenge'a taxolu seville ukalu, la sou ngingi ngasu'ulileli sou alai ne Sipeini. ²⁵ *Ia vaimomo 'o eni alai ne Ielusalemu mo asu'uline'i ta mitema noxou Lataua ne tei o. ²⁶ *Xo ta mitema mose'i mixolu no taine'i ta mitema noxou Lataua no xalee lia tila ne Makedonia xe ne Akasia mipitanu su'uli se'i sou ulai usu'uline'i ne Ielusalemu. ²⁷ *Xo xavutala sou su'uli ne ane'i me'a mi'osa sou mi'oxonu, la sou no anu 'ilixu e ane'i mi'oxonu ne anu laixe, xo ane'i mii vile ta Iutaia mi'oxonu mulai noxi'a ia ikolinu uasi. Mii e ikolinu uasi ne aloxo 'o, ane'i ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi ne, vote'i sou su'uli sou uleene'i ne a noxi'a ta Iutaia ne. La sou anu laixe sou ane'i mikolinu sou misu'uline'i no anu mimii sou vasimenge. ²⁸ La sou eni alailixu su'uli 'o, mo lexe melo alai a'italonu noxi'a ukalu xe ili'i lexe eni alai ne Sipeini, la sou eni apolo une'e loxo noxinge mo amaisinge tei o, xe ukalu la sou eni alai. ²⁹ *La eni elavusou lexe eni ane'e noxinge, la alualu e noxou Kalisito muxolu noxilo 'o ne u'ana'ana noxinge manina.

³⁰ *La sou vaikala pekia'u noxilo ulai noxinge ngingi ta vivilo aloxo 'o, ngasu'ulileli mo nenge'a tapita sou takilaka pekia'u silo ulai noxou Lataua sou usu'ulileli. Xo nenge temuxaxu tanenge noxou Tila noxinge Iesu Kalisito mo Uleenu Tavuna muxalixu 'ilixu sou tanengexa'a ta menexinge muxolu no nano no oponenge. ³¹ Ngakilakasilo mo sou eni alai ne Ielusalemu, la ta mitema noxou Lataua ane mixolu ne i'osa sou ino'u su'uli ma'ia noxilo. Mo ngakilakasilo sou Lataua u'umeleli no avo'a ta Iutaia mose'i e ilavusou imuxaxu tane'i noxou Lataua uasi. ³² Mo lexe masaxa noxou Lataua, la eni a'osa manina no mine eni ane'e amaisinge, la nenge'a taxolu seville mo ama'ila mo ano'u xavi la. ³³ Eni akilaka lexe opo se'isisi noxou Lataua uxolu noxinge latala ukalusi utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

16

Paulo Musovanu Aso Laixe Mulai Noxi'a ta Mitema Tavu'alo

¹ Eni emasaxa lexe ngingi nga'oxonu laixe noxie vivinge Vipi. Ane sema ne utotomu la ixaxai sou isu'ulinu lalotu no nano no tuala tila ne Senikilia.

* 15:21: Ais 52:15 * 15:22: Rom 1:13 * 15:25: 1Ko 16:1-4 * 15:26: Apo 24:17; 1Ko 16:1; 2Ko 8:1; 9:2, 12 * 15:27: 1Ko 9:11 * 15:29: Rom 1:11 * 15:30: 2Ko 1:11; Kol 4:3; 2Te 3:1

² La sou lexe ane ilai ixali noxinge, la eni emasaxa lexe ngano'e ine'le ngongi'a ngaxolu loxo nenge nenge'a noxou Tila, mo ngasexelaxe no anu 'ilixu noxinge nenge ta mitema noxou Lataua. Mo lexe tu'umaxu vile noxie, la ngingi ngasu'uline, xo ane misu'usu'uline'i ta mitema tavu'alo mo misu'ulileli kalumo.

³ *Eni emasaxa lexe ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxie Pilisila xe mulue Akuila. Ane'i ta menexilo e nexi noxi'a texaxai tepita no anu xaixai noxou Kalisito Iesu. ⁴ Ane'i ilou misu'ulileli laixe, xe ta mitema i'oxo lexe ive'axu su'uli ne, la ane'i ilou i'ume uasi. La sou eni amasaxa lexe alemolu laixe noxi'a ilou, ia enisisi uasi, ane'i ta temanu lalotu no tuatuala noxi'a ta mitema ane ane'i ta lutaia uasi ne, opon'e'i kalumo aloxo ne. ⁵ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a ta temanu lalotu e ilavusou ipita no tani noxi'a ilou kalumo. Mo ngasovanu aso laixe noxilo kalumo ulai noxou vivilo e Epainetusi e eni emasaxau musuku. Anu anusisi muxiunu maulixu mo mumuxaxu tanu noxou Kalisito tei noxi'a ta mitema mukalusi no xalee lia tila ne Asia. ⁶ Mo ngasovanu aso laixe tatila noxilo ulai noxie Malia kalumo. Xo ane mi'oxonu xaixai tatila manina sou misu'ulingengi. ⁷ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a Anitolonikusi ilou Iuniasi kalumo. Ta tulaleli ta tamei ne nexi noxi'a tekei texolu no nano no taasou navunavu. Ane'i ilou ualaisi'a muuliuli noxi'a ta mitema sou xaixai noxou Lataua. Mo ane'i ilou mimuxaxu tane'i noxou Kalisito tei noxilo. ⁸ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Ampiliatusi anu menexilo no anu 'ilixu noxou Kalisito. ⁹ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Ulivanusi anu nenge menexinge no anu xaixai noxou Kalisito. Mo ngasovanu aso laixe noxilo kalumo ulai noxou Sitakisi anu menexilo eni emasaxau manina. ¹⁰ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Apelisi kalumo. Anu itema vile e ta mitema ilemolu lexe anu itema sou umulimulinu Kalisito laixe. Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a Alisitovulusi ilo'a ane'i ane ixoxolu no tani noxou. ¹¹ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou tulaleli Elotioni, mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a ane'i ane ixoxolu no tani noxou Nasisusi kalumo. Ane'i ta mitema noxou Tila. ¹² Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a Tilipina ilee Tiliposa, ane'i ta sema ta tamei ilavusou ixaxai xavine'i manina no anu xaixai noxou Tila. Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxie Pesisu, ane sema vile ilavusou ixaxai xaviine no anu xaixai noxou Tila kalumo. ¹³ *Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Luvusi, anu itema laixe no anu xaixai noxou Tila, mo ulai noxie nenu, e ane loxo nenilo kalumo. ¹⁴ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Asinikilitusi mo Pelexoni mo Elemesi mo Patalovaisi mo Elemasi, xe ulai noxi'a ta vivilo e ane'i ilo'a ixoxolu. ¹⁵ Mo ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxou Piloloxusi mo Iulia mo Neliusi ilee vimou mo Olinipasi xe ta mitema noxou Lataua e ane'i ilo'a ixoxolu ipita ne. ¹⁶ *Mo ta temanu lalotu noxou Kalisito lai 'o misovanu aso laixe kalumo ulai noxinge. Mo ngingi ukalusi ne ngasexelangege ngatongato'o no anu 'ilixu noxinge nenge ta mitema noxou Lataua.

¹⁷ *Ioxe, eni peletoto pekia'u noxilo ulai noxinge ta vivilo ne aloxo 'o, ngalaxa'ingengi laixe noxi'a ta mitema se'i no taingengi. Ane'i maasi la ipupuviou vaikala e ngingi ngenou ne, la ixalixu mamulu xe valavala. La sou ngaxolu va'axu noxi'a ta mitema aloxo ne. ¹⁸ *Xo ta mitema ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixu aloxo ne, ilavusou i'oxonu xaixai noxou Tila noxinge Kalisito uasi, ane'i ilavusou imulinu masaxa no anu vasime'asi. Mo ane'i ilavusou i'oxonu vaikala soxu e lailaixe manina, mo i'oxonu

vaikala tu'atu'axu la i'oxonu loloxa'a ane'i ane ilavu laixe malaxo uasi. ¹⁹ *Xo ngingi ngalavusou ngamulimulinu vaikala noxou Lataua laixe, la a'alosinge muiaveiave mulai no tuatuala mukalu mo ta mitema milomusou, la mu'oxoleli eni e'osa manina noxinge. Ia eni emasaxa lexe ngingi ngalavu laixe no anu 'ilixu laixe xe 'ilixu masua la nga'ume no anu. ²⁰ *Mo anu voxo 'alaisi sou Lataua opo se'isisi u'oxongengi ngataxapalisou Satani uxolu no laangenge. Alauna noxou Tila noxinge Iesu uxolu noxinge.

²¹ *Eni tangaxo Timoti e noxou texaxai tepita musovanu aso laixe ulai noxinge kalumo. Mo ta tulaleli Lukiosi mo Iasoni xe Sosipatele, ane'i kalumo misovanu aso laixe ulai noxinge. ²² Mo eni Tetiusi e ekaukavunu vaivaikala noxou Paulo 'o, esovanu aso laixe ulai noxinge kalumo no nano no anu ualalous Tila. ²³ *Mo Xaios kalumo musovanu aso laixe ulai noxinge. Anu itema ne eni axoxolu no taasou, nexi noxi'a ta temanu lalotu mukalusi. Mo Elasito, anu itema sou usaxila'u lamoli noxou kisou tuala tila ne xe vingenge Kuatosi, ane'i ilou kalumo misovanu aso laixe ulai noxinge. ²⁴ Alauna noxou Tila noxinge Iesu Kalisito uxolu noxinge ukalusi utotomu. Manina.

²⁵ *Ioxe, nenge ta'itinu Lataua ualalous, xo Anusisi mumomomo sou u'oxongengi ngatulu pekia'inge, mo ngamuxaxu tangengi manina no anu a'alo laixe sou Iesu Kalisito e eni ea'alomengixu. Xo vaikala ne mutalume tatei ia vaimomo 'o ne a muxali lamana ne. ²⁶ Mo vaimomo 'o ne anu mulamana avile, mo no anu vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana e mikaukavunu ne, sou Lataua e kaluxu uasi ne mivikalanexi lexe nexi talai taa'aloi'a ta mitema no anu vaivaikala noxi'a ne. Mo sou ta mitema no tuatuala ukalusi ilavusou xe ilamana, la imuxaxu tane'i noxou Lataua xe imulinu 'ili'ilixu e Anu umasaxau. ²⁷ Manina misevile, Lataua laixe Anusisi lavulavu noxou mutila manina. La sou laixe lexe nenge taxolu mo tanenge umulinu mimii ta tatila e Anu mu'oxonu no avolu Iesu Kalisito ne. Lexe nenge tanenge umulinu laixe, la nenge ta'itinu Lataua ualalous utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

UOLI VOLOXU VILE ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA KOLINITO Vaikala lamana

No anu voxo noxou Paulo, la anu mulai mua'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito no tuala tila ne Kolinito. Tuala tila ne Kolinito ne muxolu no xalee lia tila ne Akaia no xalee noxi'a ta Xiliki. Anu Paulo musokou lalotu xe mutounu lalotu no nano no tuala tila ne Kolinito ne. Ia no mine anu mu'umesi'a sou mulai muxaxai no xalexalee leviani, la tu'utu'umaxu muxali noxi'a ta temanu lalotu ne Kolinito. Tava'u aloxo ne la sou anu mukaXauvunu uoli voloxu ane 'o sou ulai umomosi'a no anu tu'utu'umaxu noxi'a ne.

Paulo tanuxa'a ta temanu lalotu ne Kolinito ne, xo loxo 'o io tu'utu'umaxu ne utaloxolixu muxamuxaxu tane'i, xe loxo 'o io u'oxone'i la imuinu 'ili'ilixo lailaixe la ua'a. Mo mulamanalixu talitali'i mose'i no anu 'ilixu sou taula'i lexe ane'i ane mitautaula'i imulinu 'ilixu sou taula'i laixe mo muvicala lexe tu'utu'umaxu uxali ne xo Uleenu Tavuna uulaxune'i no anu xavutalai'a sou ulosi'a xavutala laixe uasi. Mo muvicala no anu 'ili'ilixo no anu lalotu, mo xaixai iouiou e Uleenu Tavuna ulosi'a ta mitema vilevilesi, xe muvicalane'i lamana lexe ta mitema misoisoli ne, ili'i la itulu imauli la. Tu'utu'umaxu noxi'a ta Kolinito ne mu'oxonu Paulo opo tu'umaxu manina, la sou anu mulamanalixa'a no anu masaxa noxou Lataua la mua'aloXu a'alo laixe ne, sou ane'i ilavu laixe lexe vaikala noxou Lataua muvicala no anu tu'utu'umaxu ne aloxo ua.

No nano no anu mautunu 13, la mupala'alixu lamana lexe 'ilixu sou tamasaxai'a ta menexinge manina ne, ane mii lailaixe Lataua mulosi'a ta mitema noxou. 'Ilixu ane ne, anu mua'ulixu 'ili'ilixo leviani.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-9

Kalikalipala muxali no nano no anu lalotu 1:10-4:21

'Ilixu sou vote'i 5-6

Vaikala sou taula'i 7

La'ilali i'elaxu ulai noxi'a ta lataua kalakalavoi 8:1-11:1

'Ili'ilixu sou lalotu maniasou 11:2-14:40

Iesu ilo'a ane'i ane mimuxaxu tane'i itulu imauli la 15

Vaikala lamana sou su'uli xe muamua'i noxou Paulo 16

¹ Eni Paulo itema e Kalisito Iesu mupalusilo no anu masaxa noxou Lataua la mu'avalilo mo vivinge Sosutenisi, ² tekaukavu uoli voloxu ano 'o ulai noxinge ta mitema sou lalotu noxou Lataua lai ne Kolinito. Kalisito Iesu mu'avalinge mo ngexolu va'axu loxo ta mitema noxou Lataua, mo ta mitema ukalusi no tuatuala ipita mo ilinga no ualasu Tila noxinge Iesu Kalisito, anu Tila noxi'a mo Tila noxinge kalumo. ³ Alauna mo opo se'isisi molu noxou Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito ulai noxinge.

Vaikala sou 'Osa

⁴ Eni utotomu ne alemo laixe ulai noxou Latauamenge xo noxou Iesu Kalisito la Lataua mualauanangenge ngingi ta Kolinito misevile. ⁵ Xo noxousi la Lataua mu'ana'analangene no anu mimii lailaixe sou Uleenu. Mimii lailaixe ane ne anu vaivaikalaminge mukalusi xe no anu lavulavumengi mukalusi. ⁶ Xo tava'u loxo a'alo laixe sou Kalisito ane nexi tea'aloXu ne muxali pekia'u no nano noxinge. ⁷ Aloxo ne la sou ngingi ngaxoo

va'axu no anu mimii lailaixe vile noxou Lataua Uleenu ne uasi, no mine ngingi ngaloopala sou ngaxoxomaïou Tila noxinge Iesu Kalisito ulivu une'e.
 8 *Anu Tila u'oxo peki'ainge ulai utalo no anu voxo kaluxusou mo sou susu vile uxolu noxinge uasi no anu voxo noxou Tila noxinge Iesu Kalisito.
 9 *Lataua uvikala maninasi ne mu'avalinge nge'una no anu pitapita sou mauï noxou 'Olu Iesu Kalisito anu Tila noxinge mo Anu umulinu vaikala aloxo 'o.

Kalikalipalaa no Nano no Anu Lalotu

10 *Ioxe ta vivilo no anu ualasou Tila noxinge Iesu Kalisito, la eni atali'isinge pekia'u ulai noxinge lexe ngingi latala ukalusi ne opongengi vilesisi noxinge ngatongato'o mo sou kalikalipalaa uxali nonixingengi mamu. Ngingi ngaxolu ngapita laixe manina no anu xavuxavutala noxinge mo masaxa noxinge ne uxali vilesisi. 11 Xo ta vivilo, Kuloe ta tulatulanu mose'i mivikalaleli lexe vaikala sou 'oto'oto a uxolu noxinge ne. 12 *Ma'ia ane eni elemo noxinge ne aloxo 'o, ngingi vile na'oxe,

“Eni amulinu Paulo,”

xe vile la,

“Eni amulinu Apolosi,”

xe vile la,

“Eni amulinu Kepasi,”

xe vile la,

“Eni amulinu Kalisito.”

13 Loxovaa, Kalisito ne muvalavala? Loxovaa, Paulo ane musoli no anu ovu valautusinge? Loxovaa, ngingi nge'ulo no anu ualasou Paulo? 14 *Eni a'osa musuku lexe eni a'ulosine nini vile uasi, ia Kulisipasi ilou Xaiosi ane'isisi. 15 La sou mamu sou itema vile uvikala lexe ngingi nge'ulo no anu ualasilo. 16 *Ia maninasi eni e'ulosi'a Sutepano tatulatulaanu kalumo. Xe ili'i no anu ne eni axavutalanu lexe eni a'ulosou evile la uasi. 17 Xo Kalisito mupalusilo sou lexe a'ulosi'a ta mitema uasi, ia sou a'aloxu a'alo lailaixe noxou Iesu Kalisito. Anu mupalusilo sou a'aloxu Lataua vaikalau no anu lavulavu noxou itema uasi, xo mamu sou eni a'oxo ovu valautu noxou Kalisito uxali loxo mii vitanisi.

Kalisito ne Anu Xavutala Lailaixe Mo Xavi Noxou Lataua

18 *Xo vaikala sou ovu valautu ne anu laixe uasi no anu lolomu noxi'a ta mitema ane'i ane ixoxolu ia uleene'i ne ulai usoli, ia noxinge nenge ane Lataua upamaulinenge mo ulosinge mauï, vaikala ane ne anu xavi noxou Lataua. 19 *Xo kaukavu sou muai no anu Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o, “Eni amamulonu xavutalai'a ta mitemasou xavutala lailaixe mo a'oxo lavulavui'a ta mitema sou lavulavu tatila uxali mii vitanisi.”

20 *Itema sou xavutala laixe ne anu ava? Mo itema sou lavulavu no anu lapuloto ne ava? Mo itema sou lavulavu sou 'oto'oto no anu vaikala sou mimii no lia 'o ne ava? Lataua mu'oxonu lavulavu sou lia 'o ne uxali laixe uasi. 21 *Xo no anu xavutala laixe noxou Lataua la anu mu'oxonu pekia'u noxi'a ta mitema no 'a lialia sou me'a ilavusou no anu lavulavu noxi'a uasi. Ane'i ixavutala lexe vaikala noxou Lataua laixe uasi. Ia Lataua mu'osasi no anu vaikala ane nexi tea'aloxu sou upamauline'i ane'i ane imuxaxu tane'i no anu. 22 Ta Iutaia imeasaxau sosovo iouiou xe ta Xiliki ikamuli xavutala laixe. 23 *Ia nexi taa'aloxu Kalisito solixu no anu ovu valautu. A'alo ane ne

* 1:8: 1Te 3:13; 5:23   * 1:9: 1Te 5:24; 1Ioa 1:3   * 1:10: Pil 2:2   * 1:12: Apo 18:24-28; 1Ko 3:4   * 1:14: Apo 18:8; Rom 16:23   * 1:16: 1Ko 16:15   * 1:18: Rom 1:16   * 1:19: Ais 29:14
 * 1:20: Iop 12:17; Ais 19:12; 33:18; 44:25   * 1:21: Mat 11:25   * 1:23: Rom 9:32; 1Ko 2:14

anu loxo mii sou kuluke noxi'a ta mitema ne Iutaia, xe ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi la ane'i i'oxe a'alo ne a'alo vulaulausi. ²⁴ *Ta ta Iutaia ilo'a ta Xiliki ane Lataua mu'avali'a ne mi'oxe Kalisito anu xavi mo xavutala laixe noxou Lataua. ²⁵ *Xo mii ma'ia noxou Lataua ane ta mitema i'oxo lexe anu laixe uasi. Ne anu tila mo muuaulixu lavulavu noxi'a ta mitema. Xe mii ma'ia noxou Lataua ane ta mitema i'oxo lexe anu mamalaxusi ne mii pekia'u muuaulixu xavi noxou itema.

²⁶ *Ioxe ta vivilo, ngaxavutalangengi tei no voxo mine Lataua mu'avalinge. La ta peina noxinge ne lavulavumengi tila no ie'i ta mitema sou lialia 'o uasi. Mo ta piena noxinge ne ngano'u xavi uasi. Xe ta piena noxinge ne sou uala ta tatila uasi. ²⁷ Ia Lataua mulou mii ane ta mitema i'oxe laixe uasi ne sou mupamaelane'i ta mitema sou lavulavu ta tatila no anu. Xe Lataua mulou mii ane mamalaxu no lialia 'o ne sou mupamaelane'i ta mitema pekipikia'a no anu. ²⁸ Mo anu muilo'i'a ane'i ane ualasi'a kitu'a no anu lialia mo ta mitema i'oxe ane'i mii vitanisi. Xe mii vitanisi no ie'i ta mitema ne sou umamulonun mimii ane ta mitema sou lialia ixavutala lexe anu mii tila. ²⁹ *Aloxo ne mo sou itema vile umomomo sou utooxu no iou Lataua uasi. ³⁰ *Xo loxo noxosi la sou ngingi ngexolu noxou Kalisito Iesu e muxali loxo lavulavu laixe noxinge molu noxou Lataua. Xo noxou Iesu anu aloxo 'o 'ilixu sou tamuamua'i ulapusi mo taxolu loxo ta mitema noxou Lataua ane anu mulivulinenge. ³¹ *Anu aloxo ne loxo Lavuku Tavuna teinu muvicala lexe, "I'Ena 'ei ane molu utooxu la anu utooxu Tila anusisi."

2

A'alo sou Soli noxou Kalisito no Anu Ovu Valautu

¹ Ta vivilo, no mine eni ene'e noxinge ea'alomengi lamana no anu vaikala noxou Lataua, la eni ea'alomengi no anu vaikala pekipikia'u mo lavulavu tatila uasi. ² Xo eni emasaxa lexe no mine eni exolu lai noxinge ne la axavutala no anu mii vile la uasi, ia Iesu Kalisito anusisi mo soli noxou no anu oву valautu. ³ *Eni ene'e noxinge ne eni mamalaxosi mo e'olo'olo mu'oki xe e'lume. ⁴ *Vaivaikala noxilo mo a'alo noxilo ne ulaa no anu lavulavu tatila mo vaikala pekia'u uasi. Ia no anu vaikala ane sou umaxa'u xavi no anu Uleenu Tavuna. ⁵ Mo sou ngingi ngamuxaxu tangengi no anu lavulavu laixe noxi'a ta mitema uasi, ia no anu xavi noxou Lataua.

⁶ Manina, nexi tevivikala no anu a'alo sou xavutala laixe ulai noxi'a ta mitema ane lingamoxa'a. Ia xavutala laixe ane ne anu sou lialia 'o mo noxi'a ta kisokisou sou lialia 'o uasi xo ane'i ne ulai la tasiauxa'asi. ⁷ Uasi, nexi tevivikala no anu xavutala talume laixe noxou Lataua. Xavutala laixe e mutalume ne Lataua muitinexe lumamo no mine ukoinu lialia'lo uao. ⁸ Ta kisokisou vile sou lialia 'o ne ulavusou uasi, xo lexe ane'i milavusou, la umomomo sou ane'i ivau Tila sou mimii laixe 'o usoli no anu oву valautu uasi. ⁹ *Ia uasi xo kauvau muai no Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o, "Mii ane itema vile umaisou uasi
mo sangalou ulomusou uasi
xe uxali no anu xavutalau uasi ne.

Lataua muloosi'a ane'i ane imasaxu Lataua Uleenu no tane'i manina."

¹⁰ Ia Lataua mupala'alixu noxinge no anu Uleenu. Uleenu ne ukakamulinu mimii ukalusi, mo loxo mimii utalume no nano noxou Lataua ne anu mulavusou. ¹¹ Xo itema vile ulavusou xavutalau itema vile uasi

* 1:24: Kol 2:3 * 1:25: 2Ko 13:4 * 1:26: Mat 11:25; Iak 2:5 * 1:29: Ep 2:9 * 1:30: Iel 23:5-6 * 1:31: Iel 9:24 * 2:3: Apo 18:9; 2Ko 10:1 * 2:4: 1Te 1:5 * 2:9: Ais 64:4

ia mitema ne anu uleenusi ane molu mulavusou anu aloxo itema vile ulavusou xavuxavutala noxou Lataua uasi, ia anu Lataua Uleenusi molu mulavusou. ¹² Nenge tano'u Uleenu ane sou lialia 'o uasi. Ia teno'u Uleenu ane molu noxou Lataua. Sou lexe nenge talavusou mii ma'ia ane Lataua mulosingesi. ¹³ La sou mii ma'ia e nenge tavivikala no anu ne itema ulosoiengixu uasi. Ia no anu vaivaikala e Uleenu Tavuva mulosieixixu. La sou nenge talamananixu mimii no anu Uleenu manina no nano no anu vaivaikala noxou Uleenu. ¹⁴ Ia ta mitema ane Uleenu noxou Lataua uxolu noxi'a uasi ne imomomo sou ino'u mii ane une'e no anu Uleenu noxou uasi. Xo vaikala noxou Uleenu uxali mii vitanisi noxi'a mo anu ulavusi'a uasi. Ia ane'i milavusou mii ma'ia ane Uleenu ulemolu noxi'a ne. ¹⁵ Itema ane mu'ana'ana no anu Uleenu Tavuna ne, la anu ulevinu mimii ukalusi, ia evile umomomo sou ulevinu uasi. ¹⁶ ✨Xo
 "Ena'ei mulavusou xavutala noxou Tila mo ulosou xavutala?"
 Ia nenge telavusou xavutala noxou Kalisitosi.

3

Kalikalipalaa no Nano no Anu Lalotu

¹ Ta vivilo, eni evikalangengi ne loxo avikalane'i ta mitema ane'i ane mi'ana'ana no anu Uleenu Tavuna uasi. Ia eni evikalangengi loxo ta mitema ane'i ane mixolu no anu 'ilixu sou lialia 'o si. Mo 'ilixoi'a loxo ta molomolosi no nano noxou Kalisito. ² ✨Eni uao elosinge sususi 'o ia alosinge la'ilali pekia'u uasi, xo ngingi ngamomomo sou nga'ou uao. Manina xo ngingi ne ngamomomo uao. ³ ✨Ngingi ne uao ngaxolu loxo ta mitema sou lialiasi 'o. Xo 'ilixu sou sangalako ilou 'oto'oto a muxolu noxinge ia ngingi ne xavutala lexe ngingi ne ta mitema sou lialia uasi? Mo ngingi ngalavusou lexe 'ilixomengi ne loxo ta mitema sou lialia 'o si uasi? ⁴ ✨Xo no mine ngingi vile uvikala lexe,
 "Eni amulinu Paulo,"
 xe vile u'oxe,
 "Eni amulinu Apolosi."

La sou loxovaa, 'ilixomengi ne mumaxa'inge lexe ngingi ta mitema sou lialia 'o si uasi?

⁵ ✨Ioxe, Apolosi ne anu mii ma'ia? Xe eni Paulo ne eni mii ma'ia? Ia nexi noxou ne ta mitema sou xaixai vitanisi sou lexe ngingi ngamuxaxu tangengi noxou Tila. Xo Tila mulosixe xaixai vilevilesi sou taxaxaisou. ⁶ Eni sou atotounu ovu ngiaxu xe Apolosi sou unixi'u lexasou ia Latauasi anu u'oxonu uleme. ⁷ Aloxo ne la sou anu ane mutotounu ne mo anu ane munixi'u lexasou ne ualasi'a uasi. Ia Latauasi xo Anu u'oxonu mii uleme. ⁸ ✨La sou itema ane otounu ovu ngiaxu mo itema ane unixi'u lexasou ne ane'i ilou mi'oxonu xaixai iou vilesisi. Mo sou ulai la anu ulotone'i umomomo no anu xaixai'i'a ilou vilevilesi. ⁹ Xo nexi noxou ne tanganexesi sou xaixai noxou Lataua. Xe ngingi ne aloxo Lataua xaixu mo Lataua taasou.

¹⁰ No anu alauna ane Lataua mulosilo la eni sou etulusou tani tava'u aloxo itema ane muno'u lavulavu tatila sou utulusou tani laixe. Io mose'i ane'i itulusou tani teitexi no anu, ia ane vilevilesi ne ilaxa'i laixe sou itulusou a loxovaa. ¹¹ ✨Xo evile umomomo sou utulusou lavo'o sou tani tava'u vile la va'axu no anu ane mutulu tei ne uasi. Tani tava'u ane tei ne anu Iesu Kalisito. ¹² Mo lexe mose'i itulusou tani teitexi no anu tani tava'u ne no

anu mimii loxo xoulu ilou siliva mo lavo'lo lailaixe e lapeisou tila musuku xe ovu mo ia'eia'e ainu ilou uiti ainu, ¹³ *La sou xaixaiou ne umaxa'u mii ma'ia ane lailaixe no anu. Xo no voxo ane ne mimii e mutalume ne uxali no lamana. Anu upala'alixu no anu navu ne sou utovonu xaixai maninasou noxi'a ta mitema vilevilesi. ¹⁴ Lexe tani ane itema vile utulusou ne uela uasi, la sou moosou ne uno'u ulusou xaixaiou ne. ¹⁵ Ia lexe tani ne uela ukalusi la xaixaiou ne usu'a vitanisi, la anu moosou ne u'ume uxexee no anu navu mo umauli.

¹⁶ *Loxovaa ngingi ngalavu lexe ngingi ne taasou lalotu noxou Lataua mo Lataua Uleenu a uxolu noxinge ne uasi? ¹⁷ Ia lexe itema vile u'oxo masuanu taasou lalotu noxou Lataua Ia Lataua u'oxo masuanu kalumo. Xo taasou lalotu noxou Lataua ane ne anu tavuna noxou mo ngingi nesi ane taasou lalotu noxou.

¹⁸ La sou mamu sou opongengi molu ukalavoingengi la. Xo lexe vile noxinge ne uxavutala lexe anu itema sou lavulavu no anu mimii sou lialia 'o, la laixe lexe anu uxali loxo itema sou uxovulaulau mo sou ili'i la anu uxali loxo itema sou lavulavu. ¹⁹ *Xo xavutala laixe sou lialia 'o ne anu loxo xavutala vulaulausi noxou Lataua iou. Xo Lavuku Tavuna teinu muvicala aloxo 'o,

“Anu uavoixa'a ta mitema sou xavutala laixe ne no anu lavulavu tatila sou lialia 'o.”

²⁰ *Mo Lavuku Tavuna teinu muvicala aloxo 'o la,

“Tila mulavusou lexe xavuxavutala noxi'a ta mitema sou lavulavu ne anu mii vitanisi.”

²¹ Aloxo ne la sou mamu sou ngingi ngatooxa'a ta mitema la. Xo mimii ukalusi ne ngingi ngaangingisi. ²² Loxo Paulo ilou Apolosi mo Kepasi xe lialia 'o ilou mau li xe soli mo mimii ane muxolu vaimomo 'o xe ili'i kalumo ne mimii ane ne ngingi ngaangingi ukalusi. ²³ Mo ngingi ne noxou Kalisito xe Kalisito ne anu noxou Lataua.

4

Ta Mitema sou Xaixai Noxou Kalisito Vitanisi

¹ Aloxo ne, la sou ngingi ta mitema ngalavusixe lexe nexi ta mitema sou xaixai noxou Kalisito vitanisi, mo loxo nexi ta mitema sou tasaxila'u mii ma'ia ane Lataua mutalumeiou. ² *La sou laixe lexe ta mitema ane isaxila'u xaixai ne ane'i ixaxai sou laixe manina imulinu masaxa noxou Tilasi'asi. ³ Lexe ngingimenge xe uasi la ta mitema sou ivelunu vaivaikala ne ngailevinu 'lilixoxeni la eni taleli papaxexu uasi. Manina xo eni melo ne alevinu 'lilixoxeni la uasi. ⁴ Aloxo ne la sou xavutalaxeni laixe ne anu mulamanasi. Ia xavutalaxeni umomomo sou ulevileli uasi. Ia Tilasi anu molu ulevileli no anu. ⁵ *La sou mamu sou ngingi ngailevingengi vitavitanisi tei no mine voxo uao uasi ngaxomaiou Tilasi molu une'e. La mii ma'ia ane mutalume tei ne Anu uvulaxu uai lamana xe mii ma'ia uxolu utalume no xavutalai'a ta mitema, la anu uxali lamana. La sou no voxo ane ne la ta mitema vilevilesi ino'u 'osailai'a molu noxou Lataua. ⁶ *Ioxe ta vivilo eni emasaxa lexe alingainge sou ngano'u mimii noxixe noxou Apolosi sou usu'ulingengi mo sou ngingi lengi umulinexi noxou no anu laaxu mimii e nexi talelemolu e mikaukavu aloxo 'o,

“Mamu sou ngalai nga'oki la ngapolopeenu mimii e mikaukavunu.”

La sou ngaitinu itema vile ngatelaixu xe ngataloxolixu vile ulu'elai uasi. ⁷ *Xo 'ena'ei mu'oxongengi la ngexali iouvilemo noxi'a se'i ne? Mii ma'ia

ane ngingi ngeno'u, ia Lataua ulosinge uasi? Ia lexe ngingi ngeno'u mii ne molu noxou Lataua mukalu, la sou loxovaa la ngingi ngatoongenge. ⁸ Xo mimi e ngemasaxau ne a ngeno'u mukalu ne mo ngingi ngexali loxo ta mitema sou lavuluti mukalu. Mo ngingimenge ngexali loxo ta tatananu tuala io nexi uasi. Laixe musuku sou ngingi ngexali loxo ta tatananu tuala manina mo sou nexi kalumo taxali ta tatananu tuala loxo ngingi. ⁹ Xo eni emaisou aloxo Lataua mumulanexe ta aposeli ne mutulusixe ili'i noxi'a ta mitema laoluxa'a teexu loxo ta mitema ane sou ive'a isoli no tatexa'a. La ta mitema no anu lialia ukalusi mimataxisixe mo ta angelo mimataxisixe kalumo.

¹⁰ Nexi ne loxo ta mitema e xavutalai'a laixe uasi sou Kalisito, ia ngingi ngexali loxo ta mitema sou lavulavu musuku no nano noxou Kalisito mo nexi mamalanexesi ia ngingi pekia'inge. Ngingi ualasinge tatila ia nexi ualasinge ne kitu'asi. ¹¹ ✧Xo tatei mo muxali vaimomo 'o ne nexi tasosolinexesi mo limilanexe 'esi'esi xe tokolomonexe xasixasixusi xe ivevexe kalumo la nexi sixe tani sou taxolu no anu uasi. ¹² ✧Aloxo ne la sou nexi mexe te'oxo xaixai ialuxu no avoxe, no mine ta mitema isa'isixe la nexi taalusi'a xe ane'i i'oxo masuanexi la nexi tatuluxusi, ¹³ no mine nexi talomusou vaikala masumasua e ane'i ilavinexe no anu ne la nexi takolinu no anu vaikala laixe mo opo se'isisi. Musoko ne mune'e muxali vaimomo 'o la nexi texali loxo mosomoso e tasusuanu no ie'i ta mitema ukalusi no lialia 'o.

¹⁴ Eni ekaukavunu vaikala ane 'o mulai noxinge sou apamaelangengi uasi, ia sou apeletotosinge loxo ngingi ta 'alixeni e talelingenge misevile. ¹⁵ ✧Mo lexe ngingi mengi ta mitema loxo 10,000 sou isaxila'inge no nano noxou Kalisito, ia ngingi ta maminge ta piana uasi. Xo no nano noxou Kalisito Iesu la eni exali loxo maminge no anu a'alo laixe noxou. ¹⁶ ✧Aloxo ne la sou eni alingainge sou ngamulinu tava'ilo tanixu. ¹⁷ ✧Tava'u aloxo ne la sou eni apalusou 'alixeni Timoti ne ulai noxinge. Anu ne eni talelixu misevile xo mumulaxu taanu mulolutu noxou Tila. Sou lexe ulosoiengixu vote'i sou maulixu Kalisito Iesu e muxolu noxilo 'o. Ioxe eni elosinge lavulavu noxi'a ta mitema ilotu noxou Iesu no anu tuatuala vilevilesi ukalusi. ¹⁸ Xo se'i noxinge ne uao ixolaxolasi 'o. Xo ane'i ixavuxavutala lexe eni maasi amomomo sou ane'e noxinge uasi. ¹⁹ Ia uasi xo eni ane'e noxinge paleasi lexe Tila umasaxa aloxo ne. No mine eni ane'e la eni ataxunu mo alomusou vaikalai'a ta mitema sou xolaxola e ivivikala ne uasi. Ia xavi ma'ia ane ane'i mino'u ne. ²⁰ ✧Xo saxisaxila'u noxou Lataua ne anu mii sou vaivaikalasi uasi, anu mii sou xavi. ²¹ La sou mii ma'ia ane ngingi ngemasaxau mukalu? Xo loxovaa eni ane'e noxinge ne la ane'e ano'u vuate, uasi ane'e noxinge no nano no anu talelingenge mo uleenu sou opo se'isisi?

5

Ngaxexeenu Vivinge Ane U'oxonu 'Ilixo sou Vote'i

¹ ✧Eni elomusi'a ta mitema mia'aloxeni lexe 'ilixo sou vote'i a muxolu no nano noxinge ne. 'Ilixo ane ne anu masua manina xo ta mitema ane'i ane imulaxu tane'i noxou Iesu uasi ne i'oxonu uasi, ia no nano noxinge ne la itema vile mu'oxo 'ilixo sou vote'i noxie momu semau. ² La ngingi ne ngetoongenge mo nge'oxo muitinu! Ia loxovaa la xavutalamengi navuxu mo utama la sou ngaxexeenu itema ane mu'oxonu 'ilixo masua loxo ne mo

uxexesinge no taingengi ne uasi? ³ ✧ Manina lexe eni a axolu noxinge no vasimelo uasi ne ia no a uleleli la eni a exolu noxinge ne. Mo eni eilevinu itema e mu'oxo 'ilixu ne loxo eni a exolu lai ne. ⁴ No mine ngingi ngapita no nano no ualaso Tilasinge Iesu, la eni a exolu noxinge ne no 'a uleleli, mo xavi noxou Tilasinge Iesu a muxolu ne, ⁵ ✧ la sou nenge ta'italonu itema ane ne ulai noxou Satani mo sou vasimolu sou 'ilixu masua ne umamulo usu'a ia uleenu umauli no voxo noxou Tila. ⁶ ✧ Ilixomengi sou ngatotoongenge ne anu laixe uasi. Loxovaa ngingi ngalavusou lexe iisi seville kitu'a ne tamulaxu no 'a veleti latotopesou lololi la usoxolixu uxali tatila uasi? ⁷ ✧ La sou ngaxexeenu iisi teinu, mo ngingi ngaxali loxo veleti latotopesou alavua e iisi sou uasi. Mo sou ngingi ngaxali laixe aloxo ne. Xo Kalisito Sipsip 'Olu noxinge sou voxo ane Lataua mupolopepeene'i ta Isilaeli no anu ne anu a miiamanu mukalu ne. ⁸ ✧ Aloxo ne la sou nenge tasolonu 'osa'ila sou voxo tila aloxo ta Isilaeli mi'oxo no 'a voxo ane ne no anu iisi teinu uasi mo iisi ane sou susu xe masaxa masumasua uasi, ia no anu veleti ane iisi no anu uasi anu veleti e malemalenga mo maninasi.

⁹ Tei la eni ekaukavumengi no nano no anu uoli voloxu noxilo lexe sou ngingi ngaxolu ngapita noxi'a ta mitema sou i'oxonu 'ilixu sou vote'i ne uasi. ¹⁰ Uasi ne laaxu lexe ngaxexesi'a ta mitema sou lialia 'o e i'oxonu 'ilixu sou vote'i mo iisu la ipulumasi'a xe itangatulu sou ilotu noxi'a ta lataua kalakalavoi ne uasi. Xo lexe ngingi nga'oxo aloxo ne la umomomo sou ngingi ngaxexee sou lialia 'o avile. ¹¹ ✧ Ia vaimomo 'o eni ekaukavumengi lexe mamu sou ngingi ngaxolu ngapita noxi'a ta mitema ane'i ane me'a ileme'a lexe ane'i ne ta vivinge noxou Kalisito ia ane'i milavusou 'ilixu sou vote'i mo valamoa* xe itangatulu ulai noxi'a ta lataua kalakalavoi mo ane'i ane ivikala masumasua noxi'a ta mitema xe iixu lexa pekia'u u'oki mo iisu la ipulumasi'a. Ta mitema ane loxo ne ngongi'a ngaxolu ngapita mo nga'ani mamu. ¹² Xaixai ma'i ane noxilo sou eni ailevinu 'ilixoi'a ta mitema ane ixolu no ale no 'a lalotu? Ia loxovaa ngingi ne umomomo sou ngailevinu 'ilixoi'a ane'i ane ixolu no nano no 'a lalotu uasi? ¹³ ✧ Xe ta mitema ane ilavusou ilotu uasi ne Lataua molu uilevinu 'ilixoi'a. "Ngaxexene'i ta mitema ane sou masaxa masumasua ne ixexee no taingengi."

6

'Ilixu sou ta Mitema Noxou Lataua Itulu no 'a Vaivaikala

¹ Ia lexe ngingi vile utelo vaikala noxou menexu sou mii vile, la loxovaa anu uavuti sou ulaixu no laxune'i ta mitema ane iisalili uasi sou iilevinu ia ulaixu noxi'a ta mitema noxou Lataua uasi? ² ✧ Mo ngingi ngalavusou lexe Lataua ta mitemau ne ulai la iilevine'i ta mitema sou lialia 'o? Mo lexe aloxo ne la loxovaa la ngingi ngailevinu vaikala kitukitu'a e muxolu no taingengi ne uasi? ³ Mo loxovaa ngingi ngalavu lexe nenge tamomomo sou tailevinu 'ilixoi'a ta angelo. Loxovaa ngingi ngalavusou aloxo ne uasi? La mimii sou lialia 'o ne nenge tailevinu laixe sou mauli! ⁴ Aloxo ne la sou lexe vaivaikala ane loxo ne uxali no taingengi la ngalaixu noxi'a ta mitema e ualasi'a uasi no nano no 'a lalotu ne mo ngatulu no ie'i sou iilevinu vaivaikalamengi! ⁵ Eni elemolu mii ane 'o sou apamaelangengi, xo loxovaa anu se'isisi lexe vile no taingengi noxinge ne anu lavulavuu umomomo sou

✧ 5:3: Kol 2:5 ✧ 5:5: 1Ti 1:20 ✧ 5:6: Xal 5:9 ✧ 5:7: Ais 53:7; 1Pi 1:19 ✧ 5:8: Lap 16:3 ✧ 5:11: 2Te 3:6; Tit 3:10 * 5:11: valamoa ne laaxu lexe matea. ✧ 5:13: Lap 13:5; 17:7 ✧ 6:2: Pal 20:4

uiilevinu vaivaikala ane loxo ne no taine'i ane mimulaxu tane'i ne uasi? ⁶ Ia uasi xo ngingi vile ne ulai utulusou vimou no ie'i ta mitema ane imuxaxu tane'i noxou Lataua uasi ne sou itelo vaikala noxou! ⁷ Manina musuku lexe 'ilixou sou ngatulusinge ngatongato'o no 'a vaivaikala ne laaxu lexe ngingi ngauauli uasi ngelapau mukalu. Ia loxovaa la sou ngingi ngamalalixa'a sou i'oxo masuangengi ua? Xe loxovaa la sou ngingi ngamalanixi'a mo i'oxonu 'ilixou sou ipulumau mimemimengi ua? ⁸ Ia uasi xo ngingi menge la ne ngekalavoi sou ngepuluma sou nge'oxo susu, ngingi nge'oxo mii aloxo ne noxi'a ta vivinge ne la. ⁹ *Ngalavu uasi lexe ta mitema ane i'oxonu 'ilixou masumasua la umomomo sou ualasi'a utelo sou mimii no 'a saxisaxila'u noxou Lataua uasi? Mamu sou opongengi ukalavoingengi la. Ta mitema sou i'oxo 'ilixou sou vote'i mo ta mitema ane ilotu noxou Lataua kalakalavoi mo ane'i ane i'oxo 'ilixou sou vote'i noxi'a ta sema ane mitautaula'i xe ta mulu ane ixiui'a ngatongato'o xe ta mulu ane 'ilixoi'a sou i'oxo 'ilixosou vote'i, ¹⁰ mo ta mitema sou pulumasi'a xe ta mitema sou valamoa* mo ane'i sou iixu lexa pekia'u u'oki mo imunumunu xe ane'i ane iisu la ipulumasi'a la ane'i ane imomomo sou i'unalai no 'a saxisaxila'u noxou Lataua uasi. ¹¹ *Mose'i noxinge ne tei la 'ilixomengi aloxo ne. Ia vaimomo 'o la Lataua mu'ulosinge mo ngexali laixe loxo anu ta na'u muisalili ne no anu ualasu Tila Iesu Kalisto mo no anu Uleenu Lataua.

Vasimenge ne Anu Taasou Uleenu Tavuna

¹² *Mimii to se'i ne eni emomomo sou a'oxonu. Ia mimii tavu'alo ne umomomo sou usu'ulileli uasi. Mii tavu'alo ne eni emomomo sou a'oxonu ia umomomo sou eni amalalixu mii vile usaxila'ilo mo usakisakileli uasi. ¹³ *La'ilali ne sou oponenge xe oponenge ne sou la'ilali ia Lataua umamulone'i ilou ukei. Mo vosimenge ne mii sou vote'i uasi, ia anu mii noxou Tila, xe Tila a muxolu no vasimenge. ¹⁴ *Xe no 'a xaviinu la Lataua mutulusou Tila no 'a soli mo anu utulusinge kalumo. ¹⁵ *La sou loxovaa, ngingi ngalavusou lexe vasimenge ne Kalisito vasimolu ane uasi? Loxovaa umomomo sou eni ano'u Kalisito vasimolu ka apitanu ilou sema sou vote'i vasimele? Umomomo uasi ane. ¹⁶ *Loxovaa ngingi ngalavu lexe 'ei ane upitanu vasimolu noxie sema sou vote'i ne la ane'i ilou mixali vasime'a vilesisi. Xo vaikalasou muai aloxo 'o, "ta tamei ipita la ane'i vasime'a vilesisi."

¹⁷ *Ia anu ane ilou Tila ipita, la ane'i ilou ixali vilesisi no nano no anu Uleenu. ¹⁸ Ngaxexee no anu 'ilixou sou vote'i xo susu ane se'i i'oxonu ne no ale no vasimolusi, ia anu ane u'oxonu susu sou vote'i la anu molu ususu no vasimolu la. ¹⁹ Loxovaa ngalavu lexe vasimenge ne taasou lalotu noxou Uleenu Tavuna e Lataua mulosinge mo anu uxolu no nano noxinge ne uasi? Ngingi ne ngingisisi la uasi. ²⁰ *Xo ngingi ne Lataua muno'u 'ulu tatilasinge misevile. Aloxo ne la sou ngatoxonu Lataua no anu vasimenge ne.

7

Vaikala sou Taula'i

¹ Ioxe vaimomo 'o eni akolinu vaivaikala ane ngingi ngekau-kavunu. Lexe itema utaula'i uasi ne anu laixe. ² Ia tava'u aloxo 'ilixou sou vote'i muxali mu'oki, la sou laixe sou ta mulu vilevilesi ne itaula'ixa'a ta

* 6:9: Xal 5:19-21; Ep 5:5; Pal 22:15 * 6:10: valamoa ne laaxu lexe matea. * 6:11: Tit 3:3-7
 * 6:12: 1Ko 10:23 * 6:13: 1Te 4:3-5 * 6:14: Rom 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14 * 6:15: Ep 5:30 * 6:16: Mat 19:5 * 6:17: Ioa 17:21-23; Rom 8:9-11 * 6:20: 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19

semai'a uisalilisi. Xe ta sema vilevilesi ne kalumo itaulaixa'a ta mului'a uisa'ilisi. ³ Mo sou mulue umomosou u'oxo 'lilixu sou taula'i ne ulai noxie semau xe semau u'oxo aloxo ne kalumo ulai noxou mulue. ⁴ Mo semau vasimele ne anesisi naesi uasi, ia mulue nau kalumo. Iouvilesisi aloxo ne, mulue vasimolu ne anusisi nausi uasi ia semau na'e kalumo. ⁵ Io mamu sou nga'apisou vasimenge ngato'o noxinge la. Ia laixe lexe ngingi ngongou nga'oxonu aloxo ne no voxo se'i mo sou opo se'isisi sou ngingi ngasaxila'inge va'axu sou lakilakasi xe ukalu la ngane'e ngapita la mo sou Satani utovongengi xo loxo ngingi ngamomomo sou ngasaxila'inge la uasi ne mamu. ⁶ Vaikala ane eni elemolu 'o ne anu loxo vaikala manina sou ngamulinu uasi. Vaikala ane 'o sou usaxila'ingesi. ⁷ Eni amasaxa lexe ta mitema ukalusi ne ixolu si aloxo eni ataula'i uasi. Ia uasi xo ta mitema vilevilesi ne Lataua mu'aulusi'a iouiou. Vile na'u aloxo 'o xe vile na'u aloxo 'olele.

⁸ Ano 'o eni avikala ulai noxi'a ta samula mo ta vaalu aloxo 'o. Anu laixe sou lexe ane'i ixolu samulaxa'a aloxo eni 'osi. ⁹ *Ia lexe ane'i me'a imomomo sou isaxila'a uasi, la ane'i itaula'isi mo laixe, xo loxo 'o io tane'i ialuxu sou taula'ixa'a. ¹⁰ *Eni a'italonu vaikala pekia'u ano 'o ulai noxi'a ane'i ane mitautaula'i, eni avikala uasi anu Tila muvicala lexe mamu sou sema i'umesou mulue io ixolu va'axu. ¹¹ Ia lexe ane i'oxonu aloxo ne, la ane ixolusi io itaula'i la uasi xe uasi la ane ilivu sou itaula'ixu mulue la. Xe mamu sou mulu ukusaie semau ixexee. ¹² Eni avikala ulai noxinge ngingi ane leviani ne aloxo, eni avikala ia Tila uasi. Lexe vivinge vile u'uluxe semau ne imulaxu tane uasi ia imasaxa lexe ixolu noxousi la anu umomomo sou ukusaie ixexee mamu. ¹³ Mo lexe sema vile iuluxu mulue vile ne umulaxu tanu uasi, ia anu umasaxa lexe uxolu noxiesi ne la ane imomomo sou ikusau uxexee mamu. ¹⁴ Xo sema mulue ane ulavusou umulaxu tanu uasi ne muxali va'axu loxo Lataua na'u ne a noxie semau nesi, xe mulu semau ane ilavusou imulaxu tane uasi ne, mixali va'axu loxo Lataua na'u ne a noxou mulue nesi. Lexe aloxo ne uasi, la ta 'ili'a ne ixali nunii'a, ia anu aloxo ne la sou ane'i ne mixali loxo Lataua ta na'u. ¹⁵ *Ia lexe ane'i ane imulaxu tane'i uasi ia imasaxa lexe i'ume ixexee la ngamalalixa'a i'oxonu aloxo ne. Mulu mo sema ane mimulaxu tane'i ne mii vile usakine'i uasi, Lataua mu'avalinge ne sou taxolu no anu opo se'isisi. ¹⁶ *Xo nini semau, nelavu a loxovaa, lexe nini nemomomo sou napamaulinu mulumeni uasi? Xe nini mulue nelavu a loxovaa, lexe nini nemomomo sou napamauline semameni uasi? Nexi talavusou uasi.

Utetelisou Mauli Iou Aloxo Lataua Mulosou no Mine Anu Mu'avalou

¹⁷ Anu aloxo ne la sou itema vilevilesi ne anu utetelisou mauli iou aloxo Lataua mulosou no mine anu mu'avalou. Vaikala ane ne eni alosinge ulai no anu lalotalotu noxinge ukalusi. ¹⁸ Loxovaa itema vile xooxoo mungasou tei mukalu ia Lataua mu'avalou? La mamu sou anu uxexeenu xooxoo anaxu tanixu ne. Xe loxovaa itema vile xooxoo ungasou uasi ia Lataua mu'avalou? La mamu sou anu umalanixu sou xooxoo ungasou la. ¹⁹ *Xo xooxoo ungasinge ne anu mii vitanisi mo xooxoo ungasinge uasi ne anu mii vitanisi kalumo. Ia mii ane maninasi a lexe tamulinu lapuloto noxou Lataua. ²⁰ Itema vilevilesi ne uxolu no nano no anu mauli e anu muxolu no anu io Lataua mu'avalou. ²¹ Loxovaa nini nexolu loxo itema sou uxaxai vitanisi no mine Lataua mu'avaline? La mamu sou mii ane ne u'oxo oponeni tu'umaxu. Ia lexe umomomo sou nini mene naululusine la sou tila anu ululusine no anu sakisaki, la na'oxonu aloxo ne. ²² *Xo anu ane muxolu

* 7:9: 1Ti 5:14 * 7:10: Mat 5:32 * 7:15: Rom 14:19 * 7:16: 1Pi 3:1 * 7:19: Rom 2:25; Xal 5:6; 6:15 * 7:22: Plm 1:16; 1Pi 2:16

loxo itema sou ipalupalusousi, ia Tila mu'avalou ne la anu uxali loxo itema noxou Tila ane mululu no anu sakisaki mo vasimolu papaxe. Xe iouvilesisi aloxo ne la itema ane vasimolu papaxe, ia Tila mu'avalou, la anu uxali loxo itema noxou Kalisito sou upalupalusousi. ²³ Ngingi ne Lataua muno'u 'ulu tilasinge la sou ngaxali loxo ngamitema sou ta mitema ipalupalusingesi mamu. ²⁴ Ta vivilo, nenge vilevilesi ne taxolu noxou Lataua no anu maui aloxo texolu no anu tei no mine anu mu'avalinge.

²⁵ Ano 'o vaikalasi'a ta samula. Eni ano'u vaikala pekia'u molu noxou Tila uasi. Ia eni avelunu vaikala ano 'o aloxo eni Paulo ane no anu alauna noxou Tila la Anu uvikala ne maninasi. ²⁶ Xo tava'u loxo tu'utu'umaxu vaimomo 'o la eni exavutala lexe anu laixe noxinge sou ngaxolu aloxo ngexolu ne. ²⁷ Loxovaa nini netaula'i? Ia ngakamuli vote'i sou naxexeene semameni mamu. Xe loxovaa nini netaula'i uasi? La nakamuli ne sema sou nauluxe mamu. ²⁸ Ia lexe nini netaula'i la nini na'oxonu susu uasi. Xe lexe vuanga vile itaula'i la ane i'oxonu susu uasi. Ia ane'i ane itaula'i la ane'i ixalisou tu'utu'umaxu tapiena no anu maulixa'a. Mo eni emasaxa sou aumengengi no anu mii ane ne. ²⁹ Ta vivilo, vaikala noxilo ne laaxu aloxo 'o. Voxo anu a ataxu ne. Mo usoko 'o ulai la ta mulu ane mi'uluxa'a ta semai'a ne ixolu aloxo ane'i ia sema uasi, ³⁰ xe ane'i ane itatama ne ixolu loxo ilavusou itatama uasi, xe ane'i ane i'osa'osa ne ixolu loxo ilavusou 'osa'osa uasi. Mo ane'i ane ilavusou ilotonu mimii ne ixolu loxo ta mitema ane'i i'a mimii sou imulaxu uasi. ³¹ *Xe ane'i ane ilavusou ixaxai no anu mimii sou lialia 'o ne uxali loxo 'au'au tatila no anu maulixa'a uasi. Xo lialia 'o ne ilou mimii no anu ne anu aso ukalu. ³² Eni amasaxa lexe masaxa sou tangengi utulu mimii sou lialia 'o mamu. Itema ane utaula'i uasi ne anu tanu utulu xaixai noxou. Tila anu umasaxa sou u'oxonu mimii ane Tila umasaxau mo u'osasou. ³³ Ia itema ane mutaula'i ne xavutalau u'au'au no anu mimii ane sou lialia 'osi. Anu umasaxa sou u'oxonu mimii ane semau imasaxau mo i'osasou. ³⁴ La masaxa mo xavutala noxou ne mukalipala. Sema ane itaula'i uasi mo vuangasi ne ane ixavutala u'oki no anu xaixai noxou Tila. Masaxa tatila noxie ne lexe iitine ikalusi ilai noxou Tila no anu vaselele mo ulene kalumo, ia sema ane mitaula'i ne ixavuxavutala no anu mimii ane sou lialia 'osi. Ane imasaxa sou i'oxonu mimii ane mulue umasaxau mo u'osasou. ³⁵ Eni avikalala no anu vaikala ano 'o ne sou u'oxongengi ngaxolu laixe, ia loxo eni akakapingenge uasi. Eni emasaxainge sou ngaxolu la ngamulinu 'ili'ilixo uisalili mo sou nga'oxonu xaixai noxou Tila laixe io xavutalamengi ukalikalipala mamu.

³⁶ Lexe itema vile uxavutala lexe anu mu'oxonu 'ilixo laixe uasi ulai noxie vuanga e misosovosiesi lexe anu u'uluxe ne uasi, mo ane mixolu tauu lele'e piena mukalu io anu uxamulinu masaxa sou taula'i, la anu u'oxonu axo mumasaxaie ne. La anu ususu uasi. Ane'i ilou itaula'i. ³⁷ Ia itema ane molu mu'oxonu xavutalau io evile upalusou sou utaula'i uasi, mo umomomo sou usaxila'u masaxa noxou la, xe xavutalau muxali pekia'u lexe anu u'uluxe vuanga ne uasi. La itema ane ne mu'oxonu mii laixe kalumo. ³⁸ La sou anu ane mu'uluxe vuanga ne mu'oxonu mii laixe. Ia anu ane u'uluxe uasi ne, mu'oxonu mii laixe musuku.

³⁹ *Sema ne ixolu no 'a sakisaki sou taula'i iloxu no anu no voxo ane anu uxolu umauli. Ia lexe mulue usoli la ane ilolu no anu sakisaki ane ne, mo ane imomomo sou itaula'ixu itema 'ena'ei e ane imasaxau ia laixe lexe itema ne anu noxou Tila. ⁴⁰ Ia noxilo la eni exavutala lexe loxo ane ixolu aloxo nesi la ane i'osa manina. Mo eni exavutala lexe Lataua Uleenu a muxolu noxilo 'o.

8

La'ilali Ane I'elaxu Ulai Noxi'a ta Lataua Kalakalavoi

1 *Ioxe ano 'o ne vaivaikala sou la'ilali ane mi'elaxu mulai noxi'a ta lataua kalakalavoi. Nenge telavu lexe nenge mukalusi ne teno'u lavulavu. Ia lavulavu vitanisi ne uxalixu 'osa'osa kalakalavoi mo nenge ta'itininge. Ia tanengexa'a ta menexinge nesi u'oxonenge taxali peki'ainge. 2 *Itema ane uxavutala lexe anu mulavusou mii mose'i ne, anu ulavusou mii ma'ia ane laixe lexe sou anu ulavusou ne uasi. 3 Ia itema ane tanuxu Lataua no tanu ne, Lataua mulavusou. 4 *Ano 'o vaikala sou ta'ou mii xiasinu ane mi'elaxu ulai noxi'a ta lataua kalakalavoi. Nenge telavu lexe lataua kalakalavoi ne anu mii vitanisi manina no 'a lialia 'o. Mo telavu lexe ta lataua mose'i la uasi, ia Lataua vilesisi. 5 Mo loxo umomomo sou mimii ta piena ane ileme'a lexe ta lataua loxo teitexi no opo loxotolo mo no 'a lialia 'o ne anu manina ta lataua ne tapiena mo ta tatila ne tapiena, 6 *ia noxinge la Latauamenge anu a uxolu mo Anu vilesisi. Anu Maminge e Anusi tava'u mimii mukalusi mo maulinenge sou taxaxai noxou. Mo Tila noxinge ne Anu a uxolu ia Anu vilesisi. Anu Iesu Kalisito e tava'u mimii mukalusi xe tava'u maulinenge. 7 Ia ta mitema mukalusi ne ilavusou mii ane 'o ne uasi. Ta mitema se'i a uao ixavutalasou ilotu no 'a lataua kalakalavoisi o la sou no mine ane'i i'ou mii xiasinu la ane'i ixavutalanu lexe mii ane ne ane'i mi'elaxu mulai noxi'a ta lataua kalakalavoi, mo loxo xavutalai'a mamalaxusi la ane'i ixamulinu loxo ane'i nuni'a. 8 La sou la'ilali ne umomomo sou une'e nenge 'alai noxou Lataua uasi. Mo lexe nenge ta'ou uasi la umomomo sou nenge taxali masua no iou Lataua uasi, xe lexe nenge ta'ou la umomomo sou nenge taxali laixe no iou Lataua uasi. 9 *Ngingi ngasaxilainge laixe xo loxo 'o io ngingi nga'oxonu aloxo ne umulinu vasimenge manamana'u ne la u'oxone'i ane'i ane mamalaxa'a ne ikuluke mo ilapau no anu uasi. 10 Xo lexe itema vile ane xavutalau mamalaxusi ne umaisinge ngingi ane ngeno'u lavulavu ane loxo ne nga'ani'ani no nano no taasou lalotu noxou lataua kalakalavoi, la masaxa uxali noxou sou u'ou mii ma'ia ane mi'elaxu mulai noxi'a ta lataua kalakalavoi ne. 11 *Aloxo ne la sou vivinge soxu ane xavutalau mamalaxusi e Kalisito musolisou ne, ngingi ngavila'isou no anu xavutalamengi ane ne. 12 Mo lexe ngingi ngasusulixa'a ta vivinge aloxo ne mo ngamamulonu xavutalai'a se mamalaxu ne la ngingi ngesusu noxou Kalisito. 13 *Aloxo ne la sou lexe mii ma'ia ane eni a'ou ne u'oxonu vivilo sou ulapau no 'a susu, la eni umomomo sou a'ou mii xiasinu ane ne la mamu. Mo sou eni a'oxonu sou ulapau uasi.

9

Xaixai Muisalili Noxou Mitema Ane Iesu mupalusou

1 *Loxovaa eni vasimelo manamana'u uasi? Loxovaa eni itema ane aposeli uasi? Loxovaa eni amaisou Iesu anu Tila noxinge uasi? Ia loxovaa ngingi ne loxo neneaxu xaixaixeni noxou Tila uasi? 2 *Mo lexe se'i i'oxe eni amitema ane Iesu mupalusilo uasi ia ngingi nga'oxo lexe eni itema ane Iesu mupalusilo noxinge. Xo ngingi ne aloxo sosovo sou xaixai noxilo noxou Tila.

3 Anu vaikalaxeni 'o sou latolosilo ulai noxi'a ta mitema ane ixolu sou illevinu xaixaixeni. 4 *Loxovaa anu muisalili sou nexi tano'u la'ilalinexe xe lexanexe kalumo uasi? 5 Mo loxovaa anu uisalili sou nexi tano'a ta

* 8:1: Apo 15:29   * 8:2: Xal 6:3   * 8:4: Lap 4:39; 6:4; Xal 4:8   * 8:6: Ep 4:5-6   * 8:9: Rom 14:13-15; Xal 5:13   * 8:11: Rom 14:15, 20   * 8:13: Rom 14:21   * 9:1: Apo 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9   * 9:2: 2Ko 3:2-3   * 9:4: Luk 10:8

semamexi ane mimulamulaxu tane'li sou noxi'a taxixaoxao loxo ta aposeli mo Tila ta vimovimou xe Kepasi kalumo uasi? ⁶ Loxovaa nexi noxou Val-unavasi nexisisi ta'oxonu xaixai no avoxe sou usu'uliniu xoluxolu nexesi? ⁷ Itema ane uxaxai loxo itema sou 'oto'otoi'a, la anu molu umoloxou 'ani la? Xe 'ena'ei ane utou xai sou uaini vile la anu umomomo sou 'u'ani no anu uasi? Xe 'ena'ei ane utuvu'a ta sipsip uieXu susune'li lexaxu la uasi? ⁸ Loxovaa ngingi ngaxavutala lexe eni amulimulinu xavutalai'a ta mitemasi'a e'oxonu vaikala ane 'o? Lapuloto muvikala aloxo ne. ⁹ *Xo mikaukavunu no anu lapuloto noxou Mosei aloxo 'o,

“Mamu sou ngasamalinu ta bulumakau anaxa'a no mine ane'li uao i'uve'uve'u la'ilali sosousou no alesi 'o.”

Loxovaa? Lataua muvivikala ne si'a ta bulumakau? Uasi. ¹⁰ *Anu aloxo 'o vaikala tovola'i ane ne singe. Xo anu umasaxa lexe nenge ta'oxo loxo itema ane umamulonou lialia no xai. Xe itema ane uxexeenu la'ilali sosou. Ane'li ilou mi'oxo aloxo ne xo ane'li ilou iloopala lexe ulai la ane'li ino'u 'ulusou neneaxu xaixai'a ilou ne. ¹¹ *Anu aloxo nexi tetounu mii sou Uleenu nonixi noxinge 'o. Ia ngingi ngalosixe mii ane sou usu'uli vasimenge la loxovaa? Anu uisalili? Ia uasi. Xo nexi tano'u mii e nexi tetounu nesi temanu. ¹² *Ia lexe se'i ino'u mimii lailaixe mose'li aloxo ne noxinge la male nexi ne tano'u tavu'alo manina. Ia xo mimii lailaixe mose'li e lexe nexi tano'u noxinge ne nexi talinga sou tano'u uasi. Aloxo ne la sou nexi tatavulenu tu'umaxu ne xo tamasaxa sou tano'u uasi xo maasi la utaluxu vote'li sou a'alo laixe sou Kalisito. ¹³ *Ngaxavutala lexe ane'li ane ixaxai no nano no 'a taasou lalotu tatila noxou Lataua ane'li ino'u la'ilali no nano no 'a taasou lalotu tatila noxou Lataua ne. Xe ane'li ane isu'uli no 'a xaixai no nano no 'a valovalo la ane'li i'ani no anu mii ane ane'li mi'elaxu mulai mimulaxu no valovalo ne. ¹⁴ *Anu iouvilesisi aloxo Tila muvikala pekia'u lexe ane'li ane ia'aloxu a'alo laixe la ane'li ino'u xoluxolu lailaixe no lialia 'o sou a'alo laixe ane ne. ¹⁵ Ia eni ano'u mii vile uasi. Mo eni akaukavunu mimii mose'li sou ano'u noxinge uasi. Eni asoli ne mii vitanisi, ia eni a'osasonu a'aloxu a'alo laixe mo ano'u mii vile uasi ne anu tila. ¹⁶ *Aloxo ne la sou no mine eni a'aloxu a'alo laixe la amomomo sou a'itileli sou uasi xo eni a'aloxu a'alo laixe ane 'o no anu masaxa ane muavutilixo sou a'alo. Masua manina noxilo lexe eni a'aloxu a'alo laixe uasi. ¹⁷ La sou eni umomomo sou ano'u 'uluxeni sou xaixai ane 'o uasi. Xo eni melo a'oxonu no 'a masaxa noxilo uasi. Eni e'oxonu umulinu masaxa noxou. ¹⁸ Ioxe la sou eni ano'u 'uluxeni ane loxovaa? Xo mimii e lexe eni ano'u loxo 'uluxeni noxi'a ta mitema 'o ane eni ano'u mimii uasi 'o. Ia 'ulu vilesisi e lexe eni ano'u ne ane eni a'aloxu a'alo laixe ulai noxi'a ta mitema.

¹⁹ La sou eni amasaxa lexe axolu vasimelo papaxesi. Ia axali loxo itema sou xaixai vitanisi noxou itema vile uasi. Eni melosi a'oxoleli axali loxo itema sou xaixai vitanisi noxi'a ta mitema ukalusi. ²⁰ *Aloxo ne la sou no mine eni axolu no nixi noxi'a ta Iutaia la eni axali loxo ane'li ta Iutaia. Mo sou ano a ine'e. Xe no mine eni axolu no nixi noxi'a ane'li ane imulinu lapuloto la eni axali loxo eni amitema sou amulinu lapuloto ia eni axolu no anu lapuloto uasi. Eni a'oxo aloxo ne la sou eni amomomo sou alapune'i ane'e ne'li noxou Kalisito. ²¹ Ioxe no mine eni ane'e noxi'a ane'li ane ilavusou lapuloto uasi la eni axali loxo itema e ulavusou lapuloto uasi. Ia eni asusu no anu lapuloto noxou Lataua uasi. Eni emulinu lapuloto noxou Kalisito. Eni a'oxo aloxo ne mo sou alapune'i ane'li ane ilavusou lapuloto

* 9:9: Lap 25:4; 1Ti 5:18 * 9:10: 2Ti 2:6 * 9:11: Rom 15:27 * 9:12: Apo 20:34; 2Ko 11:9

* 9:13: Lap 18:1-3 * 9:14: Mat 10:10; Xal 6:6 * 9:16: Iel 20:9 * 9:20: Apo 21:20-26

uasi ne ine'e noxou Kalisito. ²² ✧ La sou no ie'i ane'i ane imulamulaxu tane'i pekia'u uasi la eni kalumo axali loxo ane'i ne sou alapune'i. Eni amasaxa lexe amulinu 'ilixoi'a ta mitema ukalusi mo sou no 'a 'ili'ilixoi'a nesi la asu'uline'i sou ino'u maulixu Kalisito. ²³ No 'a 'ilixo ane eni a'oxonu ne sou eni a'osa sou a'aloxu a'alo laixe noxi'a ne mo nene'axu uxali la eni a'osa misevile.

²⁴ Ngingi ngalavu laixe xo no 'a voxo sou saisale la ta mitema tavu'alo iiave no 'a saisale ia vilesisi noxi'asi anu uno'u 'ulu. Ngalavusou uasi ngaiave xavingengi mo sou ngano'u 'ulu ukalusi. ²⁵ ✧ Xo ta mitema ukalusi ane i'oxonu vilavila'i sou saisale no lia 'o ane'i tane'i utulu pekia'u manina no anu. Xo ane'i imasaxa lexe i'oxo aloxo ne mo sou ino'u kisivalui'a. Kisivalu ane ane'i ino'u ne ulai la ukalu. Ia ane nenge ta'oxonu 'o sou tano'u kisivalu ane kaluxusou uasi. ²⁶ Aloxo ne la ta sou eni umomomo sou aiave loxo itema e uiave masumasua mo utotosa uasi. Mo eni umomomo sou a'oto la asuanu avolo vitavitanisi loxo itema e usu'anu avolu vitavitanisi no nixi uasi. ²⁷ ✧ Eni ava'u vasimelo uisalili mo sou a'oxonu vasimelo ne umulinu masaxa noxilo mo sou ulai xe eni a'aloi'a ta mitema la eni kalumo ano'u uuluxeni xo loxo 'o io ano'u uasi.

10

A'alosi'a ta Isilaeli Usu'ulingengi Xo loxo 'o Io Ngalapau no 'a Tovotovo

¹ ✧ Ta vivilo, eni emasaxa lexe ngingi ngalavu laixe lexe tatei ne ta 'ilu'ilusunenge mixolu no laaxu sauma e maminge mulosi'a sou mupamux-ane'i no 'a vote'i. La sou ane'i mimulinu sou mixisa'i sou luaki. ² La sou ane'i mi'ulo no 'a sauma xe no 'a luaki ne sou mixali ta mitemau Mosesi. ³ ✧ Xo ane'i mukalusi ne mi'ani no 'a la'ilali sou Uleenu iouvilesisi. ⁴ ✧ Mo miie no anu Uleenu iouvilesisi ne munixi loxo lexa no 'a lavo'o tatila mo anu a ilo'a imuamua'i ne. Lavo'o tatila ane ne anu Kalisito. ⁵ ✧ Ia Lataua u'osasou tavu'alo noxi'a ne 'ilixoi'a uasi. La sou misoisoli mole vasime'a mutautaolu no xalee lia vitanisi. ⁶ ✧ Ioxe la sou mii ane ne anu uxali loxo sosovo vile e sou nenge tamaisou la usu'ulinenge sou tapoloxalonu 'ilixo masumasua ane ane'i mi'oxonu. ⁷ ✧ La sou mamu sou ngingi ngalotu noxi'a ta lataua kalakalavoi loxo ane'i se'i noxi'a mi'oxonu. Xo mikaukavunu no 'a Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o,

“Ane'i ixolu sou i'ani xe iie ukalu la ane'i ilai sou imolovila'isi'a ta sema.”
⁸ ✧ Mo nenge kalumo mamu sou ta'oxonu 'ilixo sou vote'i loxo ane'i se'i mi'oxonu. Xo no voxo ane ne la ta mitema 23,000 misoisoli no voxo vilesisi sou susu noxi'a. ⁹ ✧ Xe mamu sou nenge tatovonu Tila loxo ane'i se'i noxi'a mi'oxonu xo ane'i mi'oxo aloxo ne la ta sinana veveni mingangasi'a la misoisoli. ¹⁰ ✧ La sou ngingi ngavikala masua noxou Lataua loxo se'i noxi'a mi'oxonu mamu. Xo ane'i mi'oxonu aloxo ne la ta angelo sou uve'a ta mitema isoli mune'e muve'a misoisoli. ¹¹ Mii ane muxali noxi'a ne anu loxo sosovo la sou ane'i mikaukavunu muxolu mo sou nenge tamaisou la taumolu xo nenge taxolu no mine voxo kalukaluxusou. ¹² La sou ngingi ngexavutala lexe ngingi ngetulu peki'ainge la ngalaxa'i laixe xo loxo 'o io ngalapau. ¹³ Tovotovo iouvilemo a muxali noxinge ne uasi ia iouvilesisi loxo uxaxali noxi'a ta mitema 'o si. Mo Lataua ne umulinu vaikalausi, la sou Anu umalanixu tovotovo ane umomomo sou ngingi ngauaulixu uasi ne uxali

✧ 9:22: 2Ko 11:29 ✧ 9:25: Pil 3:14; 2Ti 2:4-5; 4:7-8 ✧ 9:27: Rom 8:13; 13:14 ✧ 10:1: Mul 13:21-22; 14:22-29 ✧ 10:3: Mul 16:35 ✧ 10:4: Mul 17:6; Iti 20:11 ✧ 10:5: Iti 14:29-30 ✧ 10:6: Iti 11:4, 34; 1Ko 10:11 ✧ 10:7: Mul 32:6 ✧ 10:8: Iti 25:1-9 ✧ 10:9: Iti 21:5-6 ✧ 10:10: Iti 16:41-49

noxinge uasi. Ia no mine tovotovo uxalisinge la Anu kalumo ne upolonu vote'isinge la sou ngingi ngamomomo sou ngalapau uasi.

Lavilelu Noxou Lataua Kalakalavoi Xe 'Ani Noxou Tila

14 Aloxo ne la sou ta menexilo emasaxainge, lexe nga'ume ngaxexee no anu 'ilixu sou lalotu noxi'a ta lataua kalakalavoi. 15 Eni avikala ulai noxi'a ta mitema ane sou lavulavu, lexe ngingimenge ngailevinu mii ma'ia ane eni elemolu noxinge ne. 16 *Paku sou tavikala laixe musuku no anu ne upitanenge no nano no anu sialuxu Kalisito. Mo veleti ane nenge tase'ise'nu ne upitanenge no nano no anu vasimolu Kalisito. 17 *Tava'u lexe veleti vilesi ne la sou nenge tavu'alo ne taxali vasimolu vilesisi. Xo nenge ukalusi ne tavaisuxu veleti vilesisi ne. 18 *Xavutalamengi umuline'i ta mitema ne Isilaeli. Ane'i ane i'ou mii e mi'elaxu ne la loxovaa ipita no 'a valovalo noxou Lataua. 19 *Loxovaa vaikalaxeni ne laaxu lexe mii ane mi'elaxu mulai noxou lataua kalavoi ne anu mii vile manina mo lataua kalavoi ne anu mii vile manina? 20 *Uasisi ane. Mii ane ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi i'elaxu ne ane'i i'elaxu ulai noxi'a ta uleenu masumasua ia ulai noxou Lataua uasi. Mo eni amasaxa sou ngingi ngapita noxi'a ta uleenu masumasua mamu. 21 *Mo umomomo sou ngingi ngaie no 'a pakuxu Tila xe pakuxa'a ta uleenu masumasua kalumo uasi. Xe umomomo sou ngingi nga'ani no 'a valovalo sou 'ani noxou Tila xe no 'a valovalo sou 'ani noxi'a ta uleenu masumasua kalumo uasi. 22 *Loxovaa, nenge tatovo sou ta'oxonu Tila la'iaxu mo ulavinenge? Loxovaa, nenge peki'ainge muaulixu anu xaviinu?

Ane'i Ane Imulaxu Tane'i ne Vasime'a Papaxesi

23 *La sou mimii ta piena ne anu laixe sou nenge ta'oxonu ia anu mimii ta piena ne umomomo sou usu'ulinu xoluxolunenge uasi. Mo mimii ta piena ne anu laixe sou nenge ta'oxonu ia anu mimii tapiena ne umomomo sou u'oxo maulixa'a ta menexinge ne uleme pekia'u uasi. 24 *Mo mamu sou nenge ta'oxo lexe tasu'ulingesi uasi. Nenge tasu'uline'i ta menexinge kalumo. 25 La sou mimii ane xiasinu e ta mitema itaolunu la ngano'u noxi'a mo nga'ousi. Ia mamu sou ngaxavutala piena no anu mo ngatali'isou. 26 *Xo,

“Lialia mo mimii ta piena e muxolu no anu 'o ne anu mii noxou Tilasi.”

27 Mo ane'i leviani e ilavusou imulaxu tane'i uasi i'avalinge io ngamasaxa lexe ngalai xe nga'ani la nga'ou mii ma'ia ane mimulaxu no talangenge ne. Io ngaxavutala piena no anu mo ngatali'isou uasi. 28 *Ia lexe vile uvikalangengi aloxo 'o,

“Mii ane ne milaixu sou mi'elaxu ulai noxi'a ta lataua kalakalvovi.”

La mamu sou ngingi nga'ou. Ngaxavutala laixe xo itema ne muvikalangengi io maasi xe ngingi nga'ou la ngingi ngasusu noxou itema ne. 29 La sou ngaxavutala laixe noxou itema xavutalau. Ia ngingi ngaxavutala ngaangengi uasi. La tava'u loxovaa la sou xavutalau itema vile mo ne usakingengi mo ulevingengi ne? 30 *Ia lexe eni a'ou mii ane eni evikala laixe musuku no anu. La sou loxovaa la itema vile mo ne uvikala masua noxilo no anu? Eni elavusou lexe eni evikala laixe musuku noxou Lataua mukalu la sou eni e'ou. 31 *La sou mii ma'ia mukalusi ane ngingi nga'ou xe ngaixu mo nga'oxonu ne sou ngaitinu Lataua ualasu no anu. 32 *Mamu

* 10:16: Mat 26:26-28   * 10:17: Rom 12:5   * 10:18: Liv 7:6   * 10:19: 1Ko 8:4   * 10:20: Lap 32:17; Pal 9:20   * 10:21: 2Ko 6:15-16   * 10:22: Lap 32:21   * 10:23: 1Ko 6:12   * 10:24: Rom 15:1-2   * 10:26: Lex 24:1   * 10:28: 1Ko 8:7   * 10:30: 1Ti 4:4   * 10:31: Kol 3:17
* 10:32: Rom 14:13

sou ngasusulixa'a se'i noxi'a ta Iutaia xe ta Xiliki xe lalotu noxou Lataua sou ilapau no anu. ³³ ✧ Xo eni kalumo atovonu sou alosi'a ta mitema ukalusi 'osa'osa no 'a vote'i mose'i. Xo eni melo amomomo sou axalisou xeli xoluxolu laixe mo uasi. Xo xoluxolu laixe ne noxi'a ta mitema ukalusi sou ane'i ino'u mauli no anu.

11

1 ✧ Ngamuli 'ili'ilixo noxilo aloxo eni emulinu 'ili'ilixo noxou Kalisito.

'Ili'ilixo sou Umaxa'u Lalotu Maninasou

2 Eni a'osasinge sou ngaxavutalaleli mo mimii tapiena e eni epotongengi no anu la ngetetelisu pekia'u loxo eni evikalangengi no anu. ³ ✧ Ia vaimomo 'o eni emasaxainge sou ngalavu lexe ngingi ta mulu ukalusi kisinge 'a Kalisito, xe ngingi ta sema kisinge 'a ta mulumengi, xe Kalisito kisou 'a Lataua. ⁴ Xo ta mulu ukalusi ane'i ane ilavusou ilinga mo ipalomatana io isuasou kisi'a la ane'i itaxaanu kisi'a uasi. ⁵ Xe ta sema ukalusi ane'i ane ilavusou ilinga mo ipalomatana io isuasou kisi'a uasi la ane'i itaxa anu kisi'a uasi. Anu aloxo ane'i ane milui kisi'a. La sou anu laixe lexe ta sema isuasou kisi'a. ⁶ Ia lexe sema ne ilavusou isuasou kisie uasi la ane ixotosou laxusie mo uxali ataxusi. Xe lexe ane imaela sou ixotosou laxusie, la ane isuasou kisie. ⁷ ✧ Mamu sou itema usu'asou kisou. Xo anu loxo tovola'isou Lataua mo tokolomo noxou Lataua mo u'itinu Lataua. Ia sema ne ane tokolomo laixe noxou mulue. ⁸ ✧ Xo mulu muxali noxie sema uasi. Sema mixali noxou mulu. ⁹ Aloxo ne la sou anu ukoinu mulu ie sema uasi, mukoine sema iu mulu. ¹⁰ Tava'u aloxo ne la sou sema isuasou kisie sou sosovosou xavi ane ne sou ta angelo imaisou. ¹¹ Tila la sema ixolu va'axu mo xe mulu uxolu va'axu mo uasi, xo mulu ne anu sou usu'uline sema xe sema ne sou isu'ulinu mulu. ¹² Aloxo ne xo sema mixali noxou mulu, la sou mulu muxali noxie sema. Ia mimii ukalusi ne molu noxou Lataua. ¹³ La sou ngingi minge ngailevingengi la. Xo lexe sema ane isuasou kisie uasi io ilinga noxou Lataua la ane mi'oxonu 'ilixo laixe ane? ¹⁴ 'Ilixomenge nenge ta mitemasi ulosienge lexe itema ane kisou laxusou veveenu la anu mu'oxo 'ilixo masua sou maela. ¹⁵ Ia lexe sema e laxusie veveenu ne, la ane tokolomoxe? Xo laxusie veveenu ne sou usu'asou kisie. ¹⁶ Ia lexe itema vile umasaxa lexe uvikala tumalou no anu mimii ane nenge tevikala no anu 'o, ia nexi tamulinu 'ilixo vile la uasi mo ta tema lalotu noxou Lataua i'oxo aloxo 'o.

La'ilali Noxou Tila

17 Toxe vaimomo 'o eni emasaxa lexe avikalangengi no 'a 'ilixomengi se'i e eni a'osasinge no anu uasi. Xo no anu pitapita noxinge sou vaivaikala la, 'ilixo laixe vile uxali no anu uasi. ¹⁸ ✧ Xo tei la eni elomu lexe no mine ngingi ngane'e ngapita loxo ta mitema no 'a lalotu, la kalikalipala uxolu no nixi noxinge ne noxi'a se'i. Eni elavusou manina. ¹⁹ Male lexe kalipala uxali no nixi noxinge aloxo ne la sou ngingi ngatongongengi laixe sou ngalavusi'a ane'i ane masaxa noxou Lataua muxolu noxi'a manina. ²⁰ La sou no mine ngingi ngapita loxo ne la la'ilali ane ngingi ngao'ou ne anu loxo la'ilali noxou Tila uasi. ²¹ Xo loxo ngingi vile ne u'ou, la vile no nixi noxinge ne, uavuti ka u'ou ukalu avile mole utapaxa'a se'i. La sou vile uxamuli lexe musolixu xe vile ulai uie mo u'oxovulaulau. ²² Loxovaa taasinge sou nga'ani mo ngaie no anu uasi? Mo loxovaa ngexavutala lexe ta mitema e ilotu noxou Lataua ne anu mii vitanisi la sou ngingi nge'oxone'i ta vivinge

✧ 10:33: 1Ko 9:20-22 ✧ 11:1: 1Ko 4:16 ✧ 11:3: Tav 3:16; Ep 5:23 ✧ 11:7: Tav 1:26-27

✧ 11:8: Tav 2:18-23 ✧ 11:18: 1Ko 1:10-12

ane'i ane xa'a la'ilali uasi mimaela no nano no anu ne? Mii ma'ia ane sou eni alemolu noxinge? Male nge'oxo lexe eni e'osasinge no 'a 'ilixo ane ne? Uasi manina.

²³ Xo vaikala ane eni eno'u mune'e noxou Tila ne eni kalumo elosinge. No 'olovoxo la Tila Iesu e mixiu tumali'a noxou ne muno'u veleti. ²⁴ Xe no mine lexe sou use'inu, la muvikala laixe musuku no anu la muvikala aloxo 'o, "Ane 'o ne eni vasimelo e alosinge mo ngingi ukalusi nga'ou mo sou ngaxavutalaleli no anu." ²⁵ *Mo iouvilesisi aloxo nesi no mine mio'u la'ilali mukalu la anu mutetelisu paku io muvikalasu la, "Paku ane 'o anu sosovo sou vaikala alavua ane misakiinu. Anu 'o ne eni sialuxo. Nga'oxo aloxo ne, ngingi ukalusi ngaie no anu mo sou ngaxavutalaleli." ²⁶ Aloxo ne la sou lexe ngingi vile uo'u veleti ane ne xe uie no 'a paku ane ne la utotomu ne anu uxavutala soli noxou Tila ne ulai utalo no mine anu ulivu une'e.

²⁷ *La sou lexe 'ena'ei ane mu'ou veleti ane ne xe muie no 'a paku noxou Tila ne ia anu uxavutala laixe uasi no anu la anu mu'oxo susu no anu Tila vasimolu ilou sialuxu ne. ²⁸ La sou itema molu uxavutala tei 'o xe ili'i la anu u'ou veleti ne xe uie no 'a paku ane ne. ²⁹ Xo lexe se'i i'ani xe iie ia itaxa Tila vasimolu ne uasi la vasimolu ne utulusi'a no 'a vaivaikalasu. ³⁰ Anu aloxo ne la sou tavu'alo noxinge ne, pekia'a uasi xe se'i mipipiena xe tavu'alo ne misoisoli a vile. ³¹ Ia lexe nenge menge tailevi maulinenge laixe tei 'o la sou nenge tatulu no 'a vaivaikala uasi. ³² *Ioxe no mine nenge tatulu no 'a vaivaikala noxou Tila, la anu loxo nenge texolu no laaxu tu'umaxu sou 'ilixo masua noxinge sou taxali u'isalili mo sou nenge tatulu no 'a vaivaikala uasi loxo ta mitema sou lialia itulu no anu vaivaikala. ³³ La sou ta vivilo no mine ngingi ngane'e ukalusi sou nga'ani la laixe sou ngaxomaie'i ta menexinge se'i 'o. ³⁴ Ia lexe vile noxinge ne usolixu la laixe sou u'ani no taasou xo loxo 'o io pitapita noxinge ne uxalixu 'ilixo sou itelo vaikala noxinge. No mine eni ane'e la sou eni aisalilinoxu vaikala pa'usou noxinge.

12

Xaixai Iouiou Noxou Uleenu Tavuna

¹ Ta vivilo eni emasaxa lexe ngingi ngalavusou xavi iouiou sou i'oxo xaixai noxou Uleenu Tavuna. ² *La sou ngingi ngalavu lexe no mine ngingi ngexolu loxo ta mitema ane imulaxu tane'i noxou Iesu uasi, la mii vile ulapungengi ngalai noxi'a ta lataua kalakalavoi ane ivivikala uasi ne la ngingi ngalaisi. ³ *Aloxo ne la sou eni avikalangengi lexe vile noxinge ne Uleenu Lataua uxolu noxou la umomomo sou ulevetesou Iesu uasi. Mo lexe vile noxinge Uleenu Tavuna uxolu noxou la umomomosou uvikala lexe, "Iesu ne Anu Tila," uasi.

⁴ *Uleenu Tavuna ulosou xavi iouiou sou u'oxonu xaixai, ia anu Uleenu Vilesisi. ⁵ Mo xaixai iouiou kalumo, ia anu Tila vilesisi. ⁶ Lataua anusisi mulosi 'a ta mitema ukalusi xaixai iouiou, ia anu molu ulosi'a xavi sou i'oxonu. ⁷ No 'a xaixai vilevilesi la Uleenu Tavuna ulosi'a ta mitema xavi mo sou isu'uline'i se'i. ⁸ Io Uleenu Tavuna iouvilesisi nesi a ulosou itema vile xavi sou uvivikala no 'a xavutala laixe xe noxou itema vile la ulosou xavi sou uvivikala no 'a lavulavu laixe. ⁹ Uleenu iouvilesisi nesi ulosou itema xavi sou ulavusou umulamulaxu tanu noxou Iesu, mo ulosou vile xavi sou ukilakasi'a ta mitema la imauli la. ¹⁰ Xe vile sou umaxa'u sosovo sou xavi, mo vile sou ua'alo palomatana, xe vile sou uilevine'i ta uleenu, mo vile sou uvikala no anu vaikala iouiou xe vile sou uxiunu vaikalau ane

uvivikala no anu vaikala iouiou. ¹¹ ✧Xe xaixai mukalusi ne anu xaixaiou Uleenu iouvilesisi. Ia Anu mulosi'a vilevilesi loxo no anu masaxa noxousi.

Vasimolu Vile ne Anu Lololisi Ia Vilevilesi ne Mixali Piena no Anu

¹² ✧Vasimolu vile ne anu lololisi ia piena muxali no anu. Mo vilevilesi ne piena ia ane'i ixalixu vasimolu vilesisi. La sou noxou Kalisito ne anu aloxo nesi. ¹³ ✧Xe nenge mukalusi ne te'ulu no anu Uleenu vilesisi sou te'una no anu vasimolu vilesisi. Nenge ta Iutaia mo nenge ta Xiliki xe nenge ta mitema sou ipalupalusinge mo ta mitema ane evile usakisaki uasi. La sou nenge mukalusi ne teno'u Uleenu vilesisi sou taixeu.

¹⁴ Toxe la sou vasimolu vile ne piena ia uxalixu vilesisi uasi. ¹⁵ Lexe tava'u uvikala lexe, "Eni avolu uasi, la sou eni noxou vasimolu ne uasi," la anu umomomo sou tava'u ne utolosou sou uxolu loxo vile no anu vasimolu ne kalumo. ¹⁶ Mo lexe sangalou uvikala lexe, "Eni iou uasi la sou eni noxou vasimolu ne uasi," la anu umomomo sou sangalou ne utolosou sou uxolu loxo vile no anu vasimolu ne kalumo. ¹⁷ La sou lexe vasimolu lololi ne iousi la sou anu ulomu a loxovaa? Lexe vasimolu lololi ne anu sangalousi la sou anu utuma a loxovaa? ¹⁸ Ia maninasou. Lataua mumuxaxu vasimolu vilevilesi ne no nano no anu vasimolu vile aloxo anu mumasaxau sou uxali. ¹⁹ Lexe ane'i ukalusi ne ixali loxo iouvilesisi la sou vasimolu ne uxolu a ne'ei? ²⁰ Anu aloxo ne la sou pa'upa'usou ne piena ia vasimolu ne vilesisi.

²¹ Mo iou ne umomomo sou uvikala ulai noxou avolu lexe, "Eni emomomo io amasaxaine uasi," uasi. Xe kisou ne umomomo sou uvikala ulai noxou tava'u lexe, "Eni emomomo io a masaxaine uasi," uasi. ²² Xo anu aloxo 'o, vasimolu pa'upa'usou ane loxo mamalaxa'a si ne anu umomomo sou ane'i ixexee uasi. ²³ Xe pa'upa'usinge ane nenge taxavutala lexe taxoxone'i malaxo uasi ne nenge taxoxone'i laixe. Xe vasimenge pa'upa'usou ane laixe umomomo sou tamaxa'u uasi ne nenge tatalumeu laixe, ²⁴ io pa'upa'usinge ane'i ipala'a ne tatalumeiei laixe uasi. Ia Lataua mupitanu vasimolu pa'upa'usou la muitalonu sou taxoxonu tatila mulai no anu pa'upa'usou ane uxolu vitanisi. ²⁵ Anu aloxo ne mo sou kalikalipalaa uxali no nano no 'a vasimolu ne mamu, ia lexe pa'upa'usou ne xavutalane'i ne umomomo sou usaxila'a ngatongato'osi. ²⁶ Lexe pa'usou vile uno'u navunavu, la pa'upa'usou ukalusi ne ilo'a ino'u navunavu. Mo lexe pa'usou vile uno'u tooxu, la pa'upa'usou ukalusi ne ilo'a i'osa.

²⁷ ✧Toxe ngingi ne vasimolu Kalisito, mo ngingi vilevilesi ne anu vasimolu pa'upa'usou. ²⁸ ✧Xe no nano no anu ta mitema ilotu noxou Iesu la Lataua musosovosi'a ta mitema ane Iesu mupalusi'a, xe tameisou ane ta mitema sou palomatana, xe tatalusou ane ta mitema sou ilosinge lavulavu, xe ta mitema sou i'oxonu sosovo iouiou, xe ane'i ane ino'u xavi sou i'oxone'i ta mitema ixali laixe, xe ane'i ane sou su'uli, xe ane'i ane ino'u xavi sou iulaxunu xaixai, xe kaluxusou ane'i ane ivikala no anu vaikala iouvilemo. ²⁹ Loxovaa, ane'i mukalusi ne ane'i ta mitema ane Iesu mupalusi'a? Ane'i mukalusi ne ta mitema sou palomatana? Mo ane'i mukalusi ne ta mitema sou ilosinge lavulavu? Loxovaa ane'i mukalusi ne i'oxonu sosovo iouiou? ³⁰ Mo loxovaa, ane'i mukalusi ne mino'u xavi sou pamauli i'oxone'i ta mitema ixali laixe? Loxovaa, ane'i mukalusi ne ivikala no anu vaikala iouiou? Loxovaa ane'i mukalusi ne ixiunu vaikala iouvilemo ne? Uasi Lataua musosovosi'a vilevilesi sou i'oxo xaixai ane ne. ³¹ ✧Ia ngingi ngamasaxau xavi sou xaixai lailaixe vaimomo 'o ne u'oki.

13

Tanutanuxu

La sou Eni Alosiengixu Vote'i Ane Laixe Manina

¹ Lexe eni avivikala no anu vaikala iouvilemo noxi'a ta mitema mo noxi'a ta angelo kalumo, ia tanutanuxu uxolu no nano noxilo uasi, la eni ne aloxo xolalau utama piena xe xalamo e mitixitixinu vitanisi. ² *Lexe eni eno'u xavi sou palomatana mo elavulavu no anu xavutalae'u talume ukalusi mo lavulavu laixe ukalusi no 'a muxamuxaxu taleli ne tatila mo pekia'u umomomo sou usukunu alaele ulai va'axu. Ia tanutanuxu uxolu no nano noxilo uasi, la eni ne a mii vitanisi. ³ Lexe eni alosi'a mimii noxilo ukalusi ne ulai noxi'a ta mitema ane i'a mimii uasi mo a'italonu vasimelo ulai noxi'a ta mitema sou i'elaxu no navu ia lexe tanutanuxu uxolu no nano noxilo uasi, la eni amomomo sou ano'u mii vile uasi.

⁴ Itema e tanuxa'a ta menexu ne anu uxolu se'isisi mo umasaxai'a maninasou. Anu uiiuisi uasi mo utooxu mo uitinu uasi. ⁵ Mo anu u'oxo 'ilixu masua uasi xe anu loxo tanuxusi uasi mo anu loxo opoo lai'a palea uasi xe anu loxo kalapusou susu ane mi'oxonu noxou ne uasi. ⁶ *Tanutanuxu ne loxo sou 'osa'osa no anu 'ilixu masua uasi ia 'osa'osa no nano no anu 'ilixu umuli vaikala laixe maninasou. ⁷ *Xo anu usaxilainge utotomu, anu loxo sou umulaxu tanu utotomu anu loxo uloopala utotomu mo anu utulu pekia'u utotomu.

⁸ Tanutanuxu ne umomomo sou utalo uasi ia vaivaikala sou palomatana anu a uxolu ne ia ulai la utalo mo vaivaikala iouiou ne ulai la tasiau ukalu xe lavulavu ne ulai la uxexee avile. ⁹ Xo nenge telavusou mimii pa'upa'usousi mo nenge taa'alo no 'a a'alosou palomatana pa'upa'usousi. ¹⁰ Ia no voxo mine mii ane lololinu ne uxali la mimii ane pa'upa'usou 'o ne ukalu avile. ¹¹ No voxo mine eni molomoloxo sio, la vaivaikalaxeni mo xavuxavutalaxeni mo xamuxamuli noxilo ne anu iouvilesisi aloxo ta molomolo nesi. Xe no mine exali loxo itema tila 'o la eni e'italonu 'ili'ilixo noxi'a ta molomolo ne mulai ili'i no tumalilo. ¹² Vaimomo 'o nenge tamaisou mimii xalexusi loxo no anu titilo, ia ili'i la nenge tamaisou Lataua 'alaiou no ienge. Vaimomo 'o eni alavusou Lataua ne maninasou uasi ia ili'i la eni alavusou maninasou loxo Anu mulavusilo manina. ¹³ *Xo vaimomo 'o mii tatalu anu a muxolu. 'Ilixo sou tamuxamuxaxu tanenge mo taloopala sou tano'u mimii ane lailaixe ili'i xe tanutanuxu. Ia anu tila mo muuli noxi'a manina ane tanutanuxu.

14

Xavi sou Palomatana Mo Vaikala Iouvilemo

¹ *La sou ngamulinu vote'i sou tanutanuxu mo ngamasaxau xavi iouiou sou i'oxonu xaixai noxou Uleenu Tavuna ne u'oki. Laixe lexe ngano'u xavi sou palomatana. ² Xo itema ane uvivikala no anu vaikala iouvilemo ne uvivikala noxi'a ta mitema uasi ia noxou Latauasi. Xo itema vile ulavusou mii e anu ulelemolu ne uasi. Anu ua'aloxu mimii mutalume ne no anu uleenusi. ³ Ia ta mitema ane'i palomatana ne ivivikala ulai noxi'a ta mitema sou ane'i ileme pekia'a mo ipeletotone'i xe i'oxonu opone'i uai laixe. ⁴ Anu ane uvivikala no anu vaikala iouvilemo ne anu usu'ulinu anusisi. Ia anu ane upalomatana ne anu usu'uline'i ta mitema ilotu noxou Iesu sou ileme. ⁵ Eni emasaxainge vilevilesi ukalusi lexe ngavivikala no anu vaikala iouvilemo ia emasaxa mu'oki lexe ngingi ngapalomatana. Anu ane

upalomatana ne anu tila mo muaulixu anu ane uvivikala no anu vaikala iouvilemo. Ia laixe lexe anu uxiunu vaikala ne mo sou ta mitema ilotu noxou Iesu ukalusi ne ino'u su'uli no anu la ileme.

⁶ Ioxe ta vivilo noxou Iesu, lexe eni ane'e noxinge ia avivikala no anu vaikala iouvilemo la eni asu'ulingengi laixe a loxovaa? Mo lexe eni a'alomengi no 'a mii ma'ia mutalume ia apala'alixu mo lavulavu laixe xe vaikala palomatana la alosinge vaikala sou usu'ulinu. ⁷ Mo loxo mimii ane maui no anu uasi ia tamaxusi, loxo kita xe susapu ne ta mitema imomomo sou ilavusou lexe ma'ia ane ilelexe no anu ne a loxovaa no mine mimii ne tamaxu vitanisi. ⁸ Mo aloxo ne la lexe xolalau utama lamana uasi, la 'ena'ei ane uloo sou 'oto'oto? ⁹ La sou anu aloxo nesi noxinge, lexe ngingi ngavivikala no anu vaikala ane ta mitema ilavusou uasi. La ane'i ilavusou mii ane ngingi ngalelemolu ne a loxovaa? Anu aloxo ngingi ngevivikala ne mulai no nixi vitanisi. ¹⁰ Manina vaikala tapiena iouiou anu a uxolu no anu lialia 'o, ia vile noxi'a ne laaxu uasisi, uasi. ¹¹ Ia lexe eni alavusou vaikala ane itema vile uvikala no anu ne laaxu uasi, la eni ne aloxo aasila noxou itema ane uvivikala ne xe anu ne aloxo aasila noxilo. ¹² La sou anu aloxo nesi noxinge. Xo loxo ngingi ngemasaxa mu'oki sou ngano'u xavi iouiou sou i'oxonu xaixai noxou Uleenu Tavuna. La ngatovo ngaxaxai pekia'inge sou ngano'u xavi ane usu'uline'i ta mitema ilotu noxou Iesu sou itulu pekia'a mo ileme. ¹³ Mo tava'u aloxo ne la sou itema ane uvivikala no anu vaikala iouvilemo ne ukilaka lexe anu umomomo sou uxiunu vaikalasou mii ma'ia ane anu mulemolu ne. ¹⁴ La sou lexe eni akilaka no anu vaikala iouvilemo la uleelelisi a ukilaka io xavutalaxeni ne umaxa'u nene'axu lakilakaxeni ne uasi. ¹⁵ Ioxe la sou eni a'oxonu mii ma'ia? Eni akilaka no anu uleeleli mo no anu xavutalaxeni kalumo xe eni alexe lexe no anu uleeleli la no anu xavutalaxeni kalumo. ¹⁶ Ia lexe nini naitinu ualasou Lataua no anu uleenenisi mo navikala laixe musuku la sou itema vile vitanisi ane uxolu no nixingengi ne ulavusou uvikala lexe manina a loxovaa? Xo anu ulavusou mii ma'ia ane nini nalelemolu ne uasi. ¹⁷ Male nini navivikala laixe noxou Lataua ne anu laixe ia itema ane vile 'olele ne anu uno'u su'uli vile uasi manina. ¹⁸ Eni avikala laixe noxou Lataua xo euaulingenge mukalusi sou avivikala no anu vaikala iouvilemo. ¹⁹ Ia no mine ta mitema ilotu noxou Iesu ipita la laixe lexe eni avikala no anu vaikala mautunu ta'uvesi ane ulamana xe eni avikala sou ane'i ino'u lavulavu no anu, io anu tila no anu vaikala 10,000 mautunu vaikala iouvilemo.

²⁰ *Ioxe ta vivilo mamu sou xavutala-mengi loxo ta molomolo ta kitukitu'a. Ia ixavutala no anu 'ilixu masumasua la ane'i loxo ta keakea. Xo ta keakea ne ilavusou i'oxonu 'ilixu masua uasi. Io no anu xavutalamengi la nga'oxo aloxo ta mitema ta tatila. ²¹ *Xo kaukavu muai no anu lapuloto aloxo 'o,

“Noxi'a ta mitema sou vaivaikala iouvilemo mo no anu anaxa'a taasila, la eni avivikala noxi'a ta mitema ane ne, eni a'oxonu aloxo ne.

Ia ane'i imomomo sou ilomu noxilo uasi.' Tila muvika aloxo ne.”

²² La sou vaikala iouvilemo ane loxo sosovo ne anu noxi'a ane'i ane imulaxu tane'i uasi, ia noxi'a ane'i ane imulaxu tane'i uasi. Xe vaikala palomatana ne noxi'a ane'i mimulaxu tane'i. Ia ane'i ane mimulaxu tane'i uasi ne ane'i uasi. ²³ *Ioxe lexe ta mitema ilotu noxou Iesu ipita io ane ukalusi ne ivivikala no anu vaivaikala iouvilemo, ia ta mitema mose'i ane ilavusou vaivaikala ne uasi xe imulaxu tane'i uasi ne ilomusinge la ixavutala lexe ngingi xavutalamengi mu'oxo vulusi. ²⁴ *Ia lexe ngingi

ngavikala palomatana io itema vile ane umuxaxu tanu uasi xe vile ane ulavulavu uasi ne u'una, la vaivaikalamengi ne uxu opoonu xe ulavu lexe anu itema sou susu la ngingi ta piena ukalusi ne ngailevinu 'ilixou ne, ²⁵ la sou mii ane mutalume no nano no tanu ne anu a uai no tatexa ne. La anu utaloxo ulu'e sou ulotu noxou Lataua, la uvikala tama lexe, "Manina, Lataua anu a uxolu no nixingengi 'o."

Vote'i sou Muamua'ixu Lalotu

²⁶ *Ioxe ta vivilo nenge tavikala a loxovaa? No mine ngingi ngane'e ngapita sou ngalotu la vilevilesi ne ino'u xaixai loxo lexe, xe vaikala sou lavulavu, mo mii mose'i ane Lataua mumaxa'u no iengi xe vaikala iouvilemo. Mo ane sou uxuunu vaikala iouvilemo. Mii ane ne sou u'oxo lalotu utulu pekia'u mo uleme. ²⁷ Lexe mose'i ivivikala no anu vaikala iouvilemo, xe tamei uasi la tatalusi ane'i ivikala, io ivikala ukeikei uasi, vile uvikala ukalu la vile uvikala. Xe laixe lexe itema vile sou uxuunu vaikalai'a ne anu a uxolu kalumo. ²⁸ Ia lexe itema vile sou uxuunu vaikala ne uasi, la itema ane uvivikala no anu vaikala iouvilemo ne, uxolu tani ukisi no anu pita sou lalotu ne. Io uvivikala noxousi xe noxou Latauasi. ²⁹ *Mo sou ta mitema sou palomatana tamei, uasi la tatalusi ane ivikala, io ane'i ane ixolu ne ilomulangiou mo ilevinu vaikalai'a ne laixe manina. ³⁰ Ia lexe Lataua ulosou itema vile e uxoxolu no lia ne mii vile la itema ane muvivikala tei ne anu utalo. ³¹ Xo ngingi ukalusi ne ngemomomo sou ngapolomatana vilevilesi mo sou ta mitema ukalusi ne ilamana mo pekia'a. ³² Ta uleenu sou vaikala palomatana ne ane'i imulinu vaikala noxi'a ta mitema sou ipalomatana nesi. ³³ Xo Lataua ne loxo anu Lataua sou u'oxonu mii vitavitani uasi, ia anu Lataua sou opo se'isisi.

Loxo no anu la'ola'oluxu noxi'a ta mitema ilotu noxou Iesu, ³⁴ *mo ta sema ne ixolu tani ukisi no nano no a lalotu. Ane'i ne imomomo sou ivivikala uasi ia ilu'ene'i sou imulinu loxo lapuloto noxou Mosesi mulomolu. ³⁵ Lexe ane'i imasaxa sou ilavusou mii vile, la ane'i itali'isi'a ta mului'asi no taasi'a, xo ta sema ivikala no nano no 'a lalotu ne anu mii sou maela manina. ³⁶ Loxovaa vaikala noxou Lataua ne tava'u musoko a noxinge ne? Uasi, loxovaa ngingi ta mitema ane nesi ane ngenou'u vaikala noxou Lataua ne? Ia evile ino'u vaikalau uasi.

³⁷ *Mo lexe itema vile uxavutala lexe anu ne itema sou palomatana, xe uasi la muno'u xavi iouiou sou i'oxonu xaixai noxou Uleenu Tavuna ilavusou lexe mii ma'ia ane eni akaukavunu ulai noxinge 'o ne anu loxo vaikala pekia'u noxou Tila. ³⁸ Ia lexe anu umulaxu xavutalau no anu uasi, la anu kalumo ne ngamulaxu xavutalamengi no anu vaikalau ne mamu. ³⁹ Anu aloxo ne la sou ta vivilo nga'oxo masaxa noxinge pekia'u sou ngapalomatana, io vaikala iouvilemo ne ngatavuna sou mamu. ⁴⁰ Ia nga'oxonu mii ukalusi ne umomomo laixe no anu vote'i sou muamua'ixu lalotu.

15

Kalisito Mumauli La

¹ Ioxe, ta vivilo, eni emasaxa sou alivunoxu xavutalamengi sou a'alo laixe noxou Iesu Kalisito ane eni ea'aloxu noxinge mo ngingi ngenou'u mo sou ngingi ngatulu pekia'inge no anu ne. ² No anu a'alo ane nesi ane Lataua mupamaulingengi no anu ne lexe ngingi ngateteli pekia'u no anu vaikala ane eni ea'aloxu noxinge ne xo lexe uasi la ngingi ne ngamuxamuxaxu

tangengi vitanisi. ³ ✧ Xo mii ma'ia ane eni eno'u ne ane eni akalanu une'e noxinge, aloxo anu mii tatila manina lexe Kalisito musoli sou susu noxinge aloxo vaikalasou muai no anu Lavuku Tavuna teinu ne, ⁴ ✧ la sou mi'asixu xe mumaui mutulu la no anu voxo tatalusou loxo vaikalasou muai no anu Lavuku Tavuna teinu. ⁵ ✧ Mo anu mupala'a noxou Pita xe mukalu la noxi'a ta molomolo noxou mavulovexa mo mulu'e no lia tamei. ⁶ ✧ Xe ili'i no anu la anu mupala'a alaxu vilesisi noxi'a ta vimovimou mose'i noxou sosovosi'a loxo itemaxu itemaxu vile mo itemaxu ta'uve (500). Piena mose'i noxi'a ne uao imaumaulisio, ia mose'i a misoisoli mukalu ne. ⁷ ✧ Mukalu la anu mupala'a noxou Iakavo xe mukalu la mupala'a noxi'a ta aposeli ne mukalusi, ⁸ ✧ mo kaluxusou la anu mupala'a noxilo kalumo. Eni ne aloxo itema ane nenu mivo'o lalaanu. ⁹ ✧ La sou eni ne akitu'a noxi'a ta aposeli ne mo lexe eni laixe sou ilemelo lexe aposeli uasi. Xo eni e'oxo masuane'i ta mitema sou latotu noxou Lataua. ¹⁰ ✧ Ia no anu alauna noxou Latauasi la sou eni exali amitema iou aloxo 'o. Mo alauna noxou ane mune'e noxilo ne loxo mii vitanisi uasi. Eni exaxai pekia'ilo mo euaulixa'a ta aposeli mukalusi ne. Io loxo eni uasi, ia alauna noxou Latauasi ane muxolu noxilo sou e'oxonu xaixai ne. ¹¹ ✧ Mo lexe eni a'alomengi xe ta menexilo ia'alomengi, la nexi noxi'a taa'aloxu vaikala iouvilesisi la sou ngingi ngamulaxu tangengi no anu.

Ta Mitema Ane'i Ane Misoisoli ne Imauli La

¹² ✧ Ia lexe nexi tea'alo lexe Kalisito mutulu mumaui la no anu soli, la sou loxovaa mose'i noxinge ne itali'i lexe ta mitema imomomo sou itulu la no 'a soli uasi? ¹³ ✧ Mo lexe maui la noxi'a ta mitema ane misoisoli ne uasi la Kalisito ne anu mutulu mumaui la uasi kalumo. ¹⁴ ✧ Ia lexe Kalisito ne utulu umaui la uasi la a'alo noxixe mo loopala noxinge ne anu mii vitanisi. ¹⁵ ✧ La sou aloxo ne la nexi loxo ta mitema sou a'alo kalakalavoi no anu mii ane Lataua mu'oxonu, xo nexi tea'aloxu Lataua lexe anu mutulusou Kalisito mumaui la no anu soli. Ia manina lexe anu utulusou Kalisito umaui la uasi aloxo ne la sou lexe ane'i ane misoisoli ne itulu imauli la uasi. ¹⁶ ✧ Xo lexe ane'i ane misoisoli ne itulu imauli la uasi la sou lexe Kalisito ne anu utulu umaui la uasi avile. ¹⁷ ✧ Mo lexe Kalisito ne utulu umaui la uasi, la loopala noxinge ne anu mii vitanisi. Mo susu noxinge ne anu a uao uxolusinge ne sio. ¹⁸ ✧ La sou ane'i ane mimuxaxu tane'i kalumo noxou Kalisito ka misoisoli ne ane'i misuasua mukalu. ¹⁹ ✧ Mo sou lexe loopala noxinge noxou Kalisito ne sou maui no anu lialia 'osi la loopalasinge ne uaulixu masuanenge avile mo ta mitema ukalusi no anu lialia 'o.

²⁰ ✧ Ia manina Kalisito ne mutulu mo mumaui la no anu soli. Anu aloxo Anu mutulu tei ne sou ane'i ane misoisoli la imauli la. ²¹ ✧ Xo loxo soli mune'e noxou itema vile la maui la noxi'a ane'i ane misoisoli ne une'e noxou itema vile kalumo. ²² ✧ Xo anu aloxo 'o noxou Adamu la ta mitema ukalusi isoli. Xe noxou Kalisito la ta mitema ukalusi ne ino'u maui. ²³ ✧ Ia vilevilesi ne na'a voxo mo, xe Kalisito, Anu loxo itema ane mutulu tei xe no mine Anu ulivu une'e, la ane'i ane ta noxou ne itulu imauli. ²⁴ ✧ Voxo kaluxusou uxali la Anu uitalonu saxisaxila'u ulai noxou Momu Lataua. No mine anu Kalisito umamulonou mo ukalusi'a ta kisikisi'a ta uleenu masumasua e pekipekia'a mo xavine'i mulolutu. ²⁵ ✧ Xo anu uulaxunu sou saxisaxila'u ulai utalo no mine Kalisito utaolune'i ta uluau ukalusi ne no lia no laaxu xavi noxou. ²⁶ ✧ Uluau ukalusou sou umamulonou mo ukalusou

✧ 15:3: Ais 53:5-12 ✧ 15:4: Mat 12:40; Apo 2:24-32 ✧ 15:5: Mat 28:16-17; Luk 24:34 ✧ 15:7: Apo 1:3-4 ✧ 15:8: Apo 9:3-6 ✧ 15:9: Ep 3:8; 1Ti 1:15 ✧ 15:10: 2Ko 11:23 ✧ 15:21: Rom 5:12 ✧ 15:23: 1Te 4:16; Pal 20:5 ✧ 15:25: Mat 22:44 ✧ 15:26: Pal 20:14

ane soli ne. ²⁷ ✨Xo “Lataua mu'italonu mimii mukalusi ne no lia no laaxu xavi noxou Kalisito.”

Io vaikala lexe mimii mukalusi ne mu'italonu no laaxu ne anu mularanasi lexe Lataua e mu'italonu mimii mukalusi no tava'u Kalisito ne. Ia Lataua anu molusi uxolu no laaxu uasi. ²⁸ Ia no mine anu u'oxonu mimii aloxo ne ukalu la sou 'Olu molu mumulinu Lataua e mu'italonu mimii mukalusi no laaxu ne, mo sou Lataua umomomo sou uxolu no anu mimii ukalusi.

²⁹ Ioxe lexe mauli la uasi la sou mii ma'ia ane ane'i e mi'ulosi'a sou isu'uline'i ta mitema e misoisoli ne i'oxonu? Lexe ane'i e misoisoli ne umomomo sou itulu imauli la uasi avile la sou loxovaa no anu 'ulo'ulo ane mi'ulosi'a ta mitema sou isu'uline'i ne? ³⁰ ✨Xe loxovaa noxixe, la sou nexi ta'italongengi no anu tu'utu'umaxu utotomu 'o? ³¹ Eni atavulenu soli no voxo utotomu evikala manina aloxo ne xo ta vivilo loxo eni e'osasinge sou ngexolu no nano noxou Iesu Kalisito anu tila noxinge. ³² ✨Lexe eni e'otoxa'a ta mimii ta vova ne Epeso sou mii masaxa noxilosi la mii ma'ia ane eni eno'u? Lexe ane'i ane misoisoli ne itulu imauli la uasi, la, “Nenge ta'ani mo taie xo ne'ielala nenge tasoisoli.” ³³ Mamu sou ngamulinu kalakalavoi noxi'a ta mitema. “Xo ta mitema ta masumasua ne ivila'isou 'ilixoxo laixe ne.”

³⁴ La sou ngatulu no anu lavulavu ane muxolu noxou itema vile lailaixe lexe ngingi ngamulinu, io ngataluxu no anu 'ilixoxo sou nga'oxonu susu. Mo se'i noxinge ne ilavusou Lataua uasi ne eni avikala aloxo ne sou apamaelangengi.

Vasimenge Ane Umauli La

³⁵ Ia male itema vile utali'i lexe, “Ta mitema ane misoisoli ne ulai la itulu imauli la a loxovaa 'o? Vasime'a ne uxali iou a loxovaa?”

³⁶ ✨Xovulaulau! Mii ma'ia ane nini natounu ne anu usoli tei 'o la sou anu upau sou uleme. ³⁷ La sou no mine nini natounu la loxo natounu ovu lololi e uxali ili'i ne uasi, ia ngiaxu vitanisi. Male uiti ngiaxu, uasi, la mii vilemo ngiaxu. ³⁸ Ia Lataua ulosi'a vasime'a loxo anu molu mumasaxau. Mo ngiaxu iouiou vilevilesi ne anu ulosi'a ainu vilevilesi mo. ³⁹ Xe mimii no lia 'o ne anu iouvilesisi uasi. Nenge vasimenge mo xe ta mimii ane imuamua'i no 'a lialia ne vasime'a mo xe ta ngiala ne vasime'a mo ia ta sinana ne vasime'a iouvilemo. ⁴⁰ Anu aloxo ne la sou mimii sou loxotolo ne na'u vasimolu mo xe mimii sou lialia ne na'u vasimolu mo. Ia mimii sou loxotolo e lailaixe ne anu vasimolu iouvilesisi mo mimii lailaixe sou lialia 'o ne vasimolu iouvilemo. ⁴¹ Mo aso ne anu na'u kaaxu lailaixe mo xe so'io ne anu na'u kaaxu lailaixe mo. Ia ta oto ne na'a kaaxa'a mo. Io ta oto kaaxa'a ne uxali iouiou mo lailaixe manina.

⁴² Anu iou aloxo nesi no anu mauli la noxi'a ane'i ane misoisoli. Vasimolu ane mi'asixu ne anu umasua ia vasimolu ane utulu umauli la ne anu umomomo sou uui la uasi. ⁴³ ✨No mine mi'asixu la vasimolu ne laixe uasi ia mutulu mumauli la no anu mimii lailaixe. Mi'asixu la mamalaxusi ia mutulu mumauli la no anu xavi tatila. ⁴⁴ Vasimolu e miasixu ne anu sou lialia 'o si ia anu mumauli la, la vasimolu ne sou uleenu. La sou vasimolu sou lialia 'o xe vasimolu sou uleenu kalumo ne. ⁴⁵ ✨La sou kaukavusou muai lexe, “Adamu anu tei ne muxali loxo itema mumaulisi.” ia Adamu ane ili'i ne muxali loxo Uleenu sou ulosi'a ta mitema mauli. ⁴⁶ Xo uleenu ne ulu'e tei uasi. Vasimolu mulu'e tei ka sou uleenu. ⁴⁷ La sou itema ane tei ne anu molu no anu lomulo sou lialia 'o, xe itema ane tameisou ne anu molu no

opo loxotolo. ⁴⁸ Anu aloxo ta mitema sou lialia 'o ne ane'i loxo itema sou lialia. Xe aloxo ta mitema sou opo loxotolo ne la sou ane'i loxo itema sou opo loxotolo. ⁴⁹ Mo anu iouvilesisi aloxo nenge texali loxo ta mitema ane sou lialia 'o ia ili'i la nenge taxali loxo itema ane sou opo loxotolo.

⁵⁰ Ioxe eni avikalangengi, ta vivilo lexe mii ane vasimenge lialia 'o ne umomomo sou uxolu kalumo no nano no 'a saxisaxila'u noxou Lataua uasi. Mo mii ane ukalu ne umomomo sou upita ilou mii ane lailaixe mo kaluxu uasi, uasi. ⁵¹ *Ngalomu, eni avikala ngengixu vaikala utalume vile aloxo 'o. Nenge mose'i ne tasoli uasi, ia nenge ukalusi ne taxiu vasimenge, ⁵² no mine ane ne uxali loxo ienge u'amo no anu xoolau utama kaluxusou. Xo no mine xoolau utama la ane'i ane misoisoli ne itulu imauli la, ia isoli la uasi, mo nenge ne vasimenge uxii ukalusi. ⁵³ *La sou vasimolu ane umamulo ne utokolomo no anu mimii lailaixe ane umamulo uasi. Mo vasimolu ane musoli ne utokolomo no anu mimii ane sou umauli mo kaluxu uasi. ⁵⁴ *No mine vasimolu ane umamulo ne utokolomoxu no anu mimii lailaixe ane umamulo uasi. Xe vasimolu ane sou soli ne utokolomoxu no anu mimii ane sou umauli mo kaluxu uasi. Lexe mimii ane ne uxali la vaikala e mikaukuvunu ne uxali maninasou aloxo ne. "Soli ne mumamulo avile mo Lataua muaulixu."

⁵⁵ * "Soli, xavineni ava? Soli, tavimeni ava?"

⁵⁶ *Xe tavi sou soli ne anu a 'ilixu masumasua mo xavi sou 'ilixu masua ne anu ane lapuloto. ⁵⁷ Ia talemolu laixe ulai noxou Lataua! Anu mulosinge xavi sou tauauli no anu mune'e noxou Tila noxinge Iesu Kalisito. ⁵⁸ Anu aloxo ne la sou ta vivilo e emasaxainge manina, ngatulu pekia'inge io ngasalo no anu mii vile uasi. Utotomu ne ngalosinge ukalusi ulai no anu xaixai noxou Tila. Xo ngingi ngelavu lexe xaixai noxinge no nano noxou Tila ne anu vitanisi uasi.

16

Mipitanu Lamoli'a ta Mitema Noxou Lataua

¹ *Ioxe ano 'o vaikala sou lamoli ane mipitai'a ta mitema noxou Lataua. Nga'oxonu mii ma'ia e evikalane'i ta mitema e ilotu noxou Iesu no tuatuala no nano ne Xalatia sou i'oxonu. ² No anu voxo usoko sou voxosou lalotu utotomu, la ngingi vilevilesi ne ngamulaxu lamoli mose'i no pa'umolu. Pa'usou no nano no anu lamoliu e unono'u. Ngapitanu uai, mo sou eni ane'e la ataxusou la uasi. ³ Xe no mine eni axali la alosi'a ta mitema ane ngingi ngesosovosi'a ne uoli voloxu sou vaikala lamana ilou lolovolo noxinge ne sou ilaixu ne Ielusalemu. ⁴ Lexe anu laixe sou eni alai kalumo la ane'i ivaitaoleli.

Kilaka Noxou Paulo

⁵ *Eni Apolo alai ne Makedonia xe ili'i la sou ane'e noxinge. Xo eni Apolo alai aloxo ne Makedonia tei ne. ⁶ *Male eni axolu maxuveeni sevile noxinge male no 'a voxosou sivo mo tani lelemesou ne ukalu avile, mo sou ngingi ngasu'ulileli no anu muamua'i xo lexe sou alai ne'ei. ⁷ Eni amasaxa sou amaisingsi vaimomo ne loxo exixaosingsi ka alai uasi, eni eloopala lexe axolu maxuveeni sevile noxinge, lexe Tila umasaxa aloxo ne. ⁸ Ia eni axolu lai ne Epeso ne ulai utalo no 'a voxosou Pentikosi. ⁹ *Xo aitenga tatila sou

* 15:51: Mat 24:31; 1Te 4:15-17   * 15:53: 2Ko 5:4   * 15:54: Ais 25:8   * 15:55: Ose 13:14
 * 15:56: Rom 7:13   * 16:1: Rom 15:25-26; 2Ko 8:1-9   * 16:5: Apo 19:21   * 16:6: Rom 15:24
 * 16:9: Apo 19:8-10; 2Ko 2:12

xaixai ane lexe eni axaxaisou ne anu mukisi noxilo, xe ta mitema tapiena ane sou ivikala no tumalilo ne ane'i a ixoxolu.

¹⁰ *Io, lexe Timoti une'e la ngasaxila'u laixe lexe mii vile u'oxonu u'ume no mine anu uxoxolu noxinge ne mamu. Xo anu uxaxaisou xaixai noxou Tila, iou aloxo eni 'osi. ¹¹ *Eville no voxo ane ne umomomo sou ngaitalonu ngalomuxu mo nga'osasou mamu. Ia no anu muamua'ixu sou ulivu une'e noxilo la nga'italonu no 'a opo se'isisi. Eni autiti'a ilo'a ta vimovimou.

¹² *Ano 'o ne vaikalasou vinginge Apolosi. Eni epeletotosi'a pekia'u sou lexe ulai noxinge ilo'a ta vinginge. Anu umasaxa sou ulai palea vaimomo 'o uasi, ia anu ulai no mine anu uxamulinu loxo voxo laixe noxou sou ulai.

¹³ Ngatulu mo ngaloosinge, mo xavingengi voxovoxo no anu muxamuxaxu tangengi la sou ngaxali loxo ta mitema sou ngatulu peki'ainge mo nga'ume uasi. ¹⁴ Nga'oxonu mimii ukalusi ne mo tanengexa'a ta menexine no anu alauna.

¹⁵ *Ngingi ngelavu lexe ta temanu tani noxou Sutepano ne ane'i mixiu tei milai noxou Iesu no nano ne Akaia mo ane'i mütine'i milai no anu xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua. Ia ta vivilo eni apeletotosinge pekia'u, ¹⁶ sou ngalu'engengi no laaxa'a ta mitema ane'i iou aloxo ne mo ane'i ukalusi e imuline'i sou isu'uli no anu xaixai ne. ¹⁷ Eni e'osa no mine Sutepano ilou Potunatasi xe Akaikusi mixali xo ane'i mimomomosou mi'oxonu mii ane ne ngingi ta Kolinito nga'oxonu uasi. ¹⁸ Xo ane'i mi'oxonu opoleli muai laixe mo noxinge kalumo. Ta mitema ane loxo ne umomomo sou talavusi'a laixe.

'Osa'ila Kaluxusou

¹⁹ *Ta mitema ilotu noxou Iesu no xalee lia tila ne Asia mi'italonu 'osa'ila noxi'a mune'e noxinge. Akuila mo Pilisila miiongengi no nano no ualasou Tila, mo ane'i ta mitema e ilotu noxou Iesu ane ilavusou ipita no tani noxi'a ne kalumo. ²⁰ Ta vinginge mukalusi ane mixolu lai 'o mi'italonu 'osa'ila noxi'a mune'e noxinge. Ngasexelangege ngatongato'o mo ngatimunu xalengengi no 'a 'osa'ila noxou Lataua.

²¹ Eni Paulo melo akaukavunu 'osa'ila ane 'o no avolo. ²² *Lexe itema vile tanuxu Tila uasi, la uno'u tu'umaxu no voxo mine Tila ulivu une'e. Nini nane'e, Tila. ²³ Alauna noxou Tila Iesu uxolu noxinge. ²⁴ Tanutanuxu noxilo ulai noxinge ukalusi no nano noxou Kalisito Iesu. Manina.

UOLI VOLOXU TAMEISOU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA KOLINITO **Vaikala lamana**

No anu uoli voloxu ane 'o ne Paulo mukaokavunu mulai noxi'a ta Kolinito, xo ta mitema mose'i no nano no tuala tila ne Kolinito mi'oxonu vaikala masumasua mose'i mulai noxou. Aloxo ne la sou anu mukaokavunu uoli voloxu ane 'o mulai noxi'a sou lexe uxalixu opo vilesisi no taine'i la.

No nano no anu vaivaikala noxou Paulo, la anu muvikalana lamana no anu vaikala pekepekie'u e anu muvikalane'i no anu tei. Anu umasaxa lexe ulamanalixa'a no anu tava'u a loxovaa la sou anu mu'oxonu vaikala tu'utu'umaxu ne. Anu mu'oxonu aloxo ne, xe leviani noxi'a ilomu uasi, la misu'anu vaikala masumasua mulai noxou. Xe mupala'alixu 'osa'ila noxou, xo mulomusou lexe ta mitema milomu la mixiunu maulixa'a.

Xe mukalusou vaivaikala noxou la muvikalane'i ta Kolinito sou isu'uline'i ta mitema noxou Lataua ane xa'a mimii uasi no xalee lia tila ne lutaia. Xe kaluxusou manina, la Paulo mulamanalixa'a lexe ta aposeli kalakalavoi mose'i 'a ixoxolu ne, la sou ane'i itovonu sou i'oxonu masuanu xe ipupuioi xaixai noxou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Paulo mulamanalixu 'ili'ilixonu xe xaixai noxou 1:1-7

Ipitanu su'uli ulai noxi'a ta mitema ne Ielusalemu 8-9

Paulo mulamanalixu no anu xaixai noxou 10:1-13:10

Vaikala kaluxusou ilou vaikala sou sexela 13:11-14

¹Eni Paulo itema e Kalisito Iesu mupalusilo no anu masaxa noxou Lataua mo musosovosilo. Nexi noxou vivilo Timoti takaukavu uoli voloxu ano 'o ulai noxinge ta mitema ilotu noxou Iesu ne Kolinito, mo noxi'a ta mitema ane'i imulaxu tane'i noxou Lataua no 'a tuatuala ukalusi no lia tila ne Akaia.

²Alauna mo opo se'isisi ulai noxinge molu noxou Lataua Maminge mo anu Tila Iesu Kalisito

Anu Lataua sou Mamaatola Tapiena Ukalusi

³✧Ta'itinu Lataua e Tila noxinge Iesu Kalisito Momu, anu tanutanuxu Momu anu Lataua sou mamaatola piena ukalusi. ⁴Anu e mamaatolanenge no anu tu'utu'umaxu noxinge ukalusi, mo sou nexi tamomomo sou mamaatolane'i ane'i ane tu'utu'umaxu se'i uxalisi'a no anu vaikalau Lataua ane Anu mulosienge. ⁵✧Xo anu aloxo tu'utu'umaxu noxou Kalisito unixi u'una no anu maulinenge 'o ne la mamaatola molu noxou Kalisito ne iouvilesisi unixi une'e u'ana'ana kalumo. ⁶Lexe oponexi tu'umaxu, la anu ne sou umamaatolanenge no 'a mauli noxixe, lexe nexi tano'u vaikala la anu ne sou umamaatolanenge ane uxalixu 'ilixu sou ngaxolu se'isisi mo ngatavulenu tu'utu'umaxu ane loxo nexi tatavulenu 'o. ⁷Mo loopala noxixesinge ne anu pumuxu, xo nexi telavu lexe aloxo tu'utu'umaxu noxixe ne ngingi ngatavulenu kalumo la mamaatola noxixe ne ulai noxinge kalumo. ⁸✧Ta vivixe, nexi tamasaxa manina lexe ngingi ngelavusou, sou tu'utu'umaxu ane nexi tavulenu no anu xalee lia tila ne Asia. Tu'utu'umaxu ane ne anu tatila manina mo umomomo sou nexi tataloxolixu la uasi mole nexi ne lexe tasoli avile. ⁹Manina, no nano no tanexi la nexi taxamulinu tu'umaxu sou soli. Ia anu muxali ne sou lexe nexi tamomomo sou tasoa noxixe mamu ia

noxou Latauasi, Anu e utulusi'a ta mitema no 'a soli. ¹⁰ ✧ Anu mupamulinexi no anu masua sou soli ane loxo ne, mo Anu upamaulinexi. Nexi teloopalanu lexe Anu usolonu sou upamaulinexisi. ¹¹ Xo aloxo ngingi ngesu'ulinexi no anu lakilaka noxinge. La sou tapiena imomomo sou ivikala laixe noxou Latauamenge sou alauna laixe mune'e noxixe loxo lakolisou lakilaka noxi'a tapiena.

Paulo Muxiuu Xavutala E Anu Muloonu

¹² Ioxe nexi ta'itinexi aloxo, xavutalamexi laixe noxi'a ta mitema ne mumaxa'ixe lamana lexe no anu xoluxolunenge nenge'a no anu lialia 'o ne la nexi texolu no anu 'ilixu vilemo mo malemalenga ane molu noxou Lataua. Nexi te'oxonu aloxo ne loxo no anu xavuxavutala e talavusou lexe mii ane laixe xe mii ane masua sou lialia 'o uasi ia loxo no anu alauna noxou Latauasi. ¹³ Xo nexi takaukavumengixu mii vile ane ngingi ngamomomo sou ngaitisou mo ngalavu sou uasi ne uasi. Eni eloopala lexe ngingi ngalavusou mimii lamana ukalusi. Mo eni eloopala lexe, ¹⁴ ✧ aloxo ngingi ngelavusixe sevilesi ia ngingi ngalavusixe ukalusi, la ngingi ngamomomo sou nga'osasixe ne aloxo nexi ta'osasinge kalumo no anu voxo noxou Tila Iesu.

¹⁵ Anu aloxo ne xo eni exavutala pekia'u no anu mii ane 'o, eni emulaxu xavutala sou akilisinge tei o mo sou ngingi ngamomomo sou ngano'u su'uli alaxu tamei. ¹⁶ ✧ Eni emulaxu xavutalaxeni lexe sou akilisinge no mine alai ne Makedonia xe melo ne Makedonia ane'e la alivu ane'e noxinge, xe ili'i la sou ngingi ngasu'ulileli sou ngasaxaleli sou alai ne Iutaia. ¹⁷ No mine eni emulaxu xavutalaxeni sou mii ane ne la, loxovaa eni e'oxonu papaxesi? Uasi loxovaa eni e'oxonu sou emulaxu xavutalaxeni loxo ane'i ta mitema no lia 'o ixavutala 'o si mo sou eni avikala ukeikei lexe "Ee, la ee" no mine "Uasi, la uasi?" Aloxo ne uasi. ¹⁸ Ia manina sou aloxo Lataua anu umulinu vaikalausi, la sou a'alo noxixe ulai noxinge ne anu loxo "Ee," xe "Uasi," la uasi. ¹⁹ ✧ Xo Lataua 'Olu Iesu Kalisito e nexi noxi'a Sailasi mo Timoti telaanu vaikalasou nonixi noxinge ne anu loxo "Ee," no mine "Uasi," ne uasi ia noxou ne la anu utotomu ne "Ee," si. ²⁰ ✧ Xo mii vile uasi mii tapiena anu Lataua musakiinu vaikalasou ne anu muxali "Ee," noxou Kalisito. Anu aloxo ne la sou noxousi ne la "manina" ne nenge ta'itinu Lataua ualasou. ²¹ Ioxe la sou anu Lataua e mupitanenge no anu mauli noxou Kalisito anu molu musosovosinge la sou nenge'a tatulu peki'ainge. ²² ✧ Mo mu'italonu sosovo noxou mo mutomusinge lexe nenge ta na'u ne muxolu noxinge. Mo mumulaxu Uleenu no nano no tanenge aloxo sosovo sou mii mai'a ane Anu ulosinge ili'i.

²³ Eni alemolu la Lataua mulavusou xavutalaxeni aloxo ne mo eni talelingenge sou lexe alivu alai ne Kolinito uasi. ²⁴ ✧ Anu loxo nexi tauli sou taulaxu tangengi uasi. Ia nenge nenge'a taxaxai ne sou 'osa'osamengi. Xo tava'u aloxo, ngingi ngamulaxu tangengi la ngatulu peki'ainge.

2

¹ ✧ Aloxo ne la sou eni exavutala pekia'u lexe mamu sou eni a'oxonu navunavu vile la sou alai akilisinge. ² Xo lexe eni a'oxonu opongengi tu'umaxu, la sou 'ena'ei la ane uxolu sou u'oxoleli a'osa? Ngingisi. ³ Eni ekaukavu aloxo ne mo sou loxo eni ane'e la mamu sou taleli utama noxi'a ta mitema ia sou i'oxoleli a'osa ne. Eni eloopala pekia'u noxinge

mukalusi lexe 'osa noxilo ne uxolu ulai noxinge ukalusi kalumo. ⁴ ✨Xo eni ekaukavumengi 'o no anu taleli utamasinge mo uxoto toxoxa'a xe ieli lexaxu piena, sou lexe a'oxongengi ngatama uasi, ia sou loxo u'oxo oponengi ngalavusou manina tanutanuxu noxilo singe no anu 'ilixo sou talulusou susu noxi'a ta mitema sou susu.

⁵ Ioxe lexe itema vile muxalixu opo tu'umaxu, la anu u'oxonu opoleli tu'umaxu uasi. Ia anu mu'oxongengi latala mukalusi ne opongengi tu'umaxu, la laixe lexe ta'oxonu uxali masua u'oki mamu. ⁶ Navunavu ane ta piena noxinge mitelonu noxou ne anu mumomomo noxou. ⁷ Ia aloxo ne uasi, umomomo sou ngingi ngalulusou susu noxou mo ngamamaatolanu, mo sou anu umomomo sou opo tu'umaxu toxoxu ulu'elaixu a vile mamu.

⁸ Eni apela'inge aloxo ne mo sou ngingi nga'oxo pekia'unu tanutanuxu noxinge sou ne la, mo sou anu ulavusou lexe ngingi tangengixu. ⁹ Tava'u a loxovaa la sou eni ekaukavumengi ne sou amaisinge lexe ngingi ngamomomo sou ngatulu peki'ainge no anu tovtovo mo ngalomu sou ngamulinu mimii ukalusi ne. ¹⁰ Lexe ngingi ngalulusou susu noxou itema vile la eni kalumo alulusou susu noxou. Mo mii ma'ia ane eni elulusou ne mo lexe mii vile sou alulusou la eni alulusou no iou Kalisito ne singe. ¹¹ ✨Mo sou Satani ne umomomo sou utaloxolinenge mamu xo loxo nenge talavusou xavuxavutala talume noxou ne.

Ta Mitema Ane sou Ixaxaisou Vaikala Ane Musakii Alavua

¹² ✨Ioxe no mine eni elutu elai ne Toloasi sou alaanu vaikala sou a'alo laixe sou Kalisito la exalisou lexe Tila mukisiinu aitingasilo lai ne. ¹³ ✨Ia xavutalaxeni ne uai se'isisi uao, xo tava'u lexe eni axalisou vilivo Tito lai ne uasi. La sou eni eione'i io elai avile ne Makedonia. ¹⁴ Ia laixe musuku noxou Lataua e uulaxunexi utotomu no anu uauli noxou Kalisito mo taxavutalanu vaikala sou mii ane loxo tumaulixu sou lavulavu laixe noxou ne tasukunu ulai no xalexalee tani ukalusi no mine nenge talai. ¹⁵ Xo nexi ne loxo noxou Lataua la nexi aloxo lomolomo tuma'u la laixe ulai noxou Lataua sou Kalisito nonixine'i ta mitema ane'i ane mimulaxu tane'i noxou Iesu mino'u pamauli xe ane'i ane mimulaxu tane'i noxou Iesu uasi ane sou isoisoli. ¹⁶ ✨Ane'i ane imulaxu tane'i noxou Iesu uasi la ane'i ne tuma'a masua sou soli, xe ane'i ane imulaxu tane'i noxou Iesu la ane'i tuma'a uliulixu sou maui. Ioxe, mo 'ena'ei ane mumomomo sou xaixai ane loxo ne? ¹⁷ Xo nexi ne loxo tapiena e i'oxonu sou ixixaolixu vaikalau Lataua sou loxo ino'u mii no anu uasi. Anu aloxo ne uasi. Noxou Kalisito la nexi tavivikala no iou Lataua ne laixe maninasi, loxo ta mitema ane Lataua mupalusi'a mine'e.

3

¹ ✨Ioxe mo loxovaa nexi a tasokou sou ta'itinu ualasixe la? Uasi loxovaa nexi loxo ta mitema mose'i sou tamasaxau uoli voloxu sou u'itinu ualasixe ulai noxinge, uasi molu noxinge? ² ✨Ngingi nesi ne ane uoli voloxu noxixe e tekaukavunu no nano no tanexi la ta mitema mukalusi milavusou mo miitisou. ³ ✨Ngingi ngamaxa'u lexe ngingi ne uoli voloxu molu noxou Kalisito, nene'axu xaixai mexi kaukavusou ne no anu su'i uasi. Ia no anu Uleenu Lataua e muxolu umauli mo no anu lavo'o alelaxu uasi ia no nano noxi'a ta mitema tane'i. ⁴ Nexi tanexi mutulu pekia'u mo tevau tu'umanexe noxou Lataua xo nexi noxou Kalisito. ⁵ Anu loxo nexi mexe a ne temomomo sou te'oxonu mimii ane ne uasi, ia lavulavu noxixe sou xaixai ne molu

✨ 2:4: Apo 20:31 ✨ 2:11: Luk 22:31 ✨ 2:12: Apo 14:27; 1Ko 16:9 ✨ 2:13: Apo 20:1
 ✨ 2:16: Luk 2:34; 2Ko 3:5-6 ✨ 3:1: Apo 18:27; 2Ko 5:12 ✨ 3:2: 1Ko 9:2 ✨ 3:3: Mul 24:12; Iel 31:33; Ese 36:26-27

noxou Lataua. 6 ✨ Anu mu'oxonexi temomomo sou taxali loxo ta mitema sou isaxila'u vaikala ane musakii alavua ne loxo no anu vaikala sou lapuloto e mikaukavu uasi ia no anu Uleenu, xo vaikala sou lapuloto ne uvenge tasoli ia Uleenu ne ulosinge mauli.

Lamanaxu Vaikala Ane Musakii Alavua

7 ✨ Toxe lexe xaixai ne muxalixu soli ne muxotonu kaukavusou no 'a lavo'o ia muxali ilou lamanaxu mo ta Isilaeli imomomo sou imataki uisalili ulai noxou Mosesi alaiou uasi xo anu lamanaxu ia ili'i la anu tasiauxu la, 8 la sou loxovaa? Xaixai ane no anu Uleenu 'o lamanaxu u'oki manina. 9 ✨ Mo lexe xaixai ane utulusi'a ta mitema 'ilixoi'a no 'a susu noxi'a lamana sou ne, anu lamanaxu musuku la lamanaxu xaixai ane uxalixu 'ilixu muisalili ne anu lamanaxu toxoxa'a manina. 10 Xo mii ane lamanaxu loxo ne tei e Mosesi mukaukavu, ia tamomosou ilou lamana ane lapuloto alavua noxou Lataua ne toxoxa'a ane vaimomo 'o la anu lamanaxu la uasi. 11 Mo lexe mii ane uxolu lavuu uasi ne lamanaxu aloxo ne, la mii ane uxolu lavuu ne lamanaxu toxoxa'a manina.

12 La sou no mine nexi taloopala aloxo ne la nexi pumunenge manina. 13 ✨ Nexi ne loxo Mosesi e muvausou alaiou sou utaluxa'a ta Isilaeli mo sou imataki sou no mine lamanaxu tasiauxu ne uasi. 14 Ia xavutalai'a ne muxo lololi xo mune muxali vaimomo 'o ne pupuni ane ne uxolu no mine iitissou vaikala ane musakii tei. Anu uxexee uasi xo loxo noxou Kalisitosi la sou anu uxexee. 15 Mo loxo no anu voxo ane vaimomo 'o ne no mine iitissou lapuloto noxou Mosesi la pupuni ne utaluxu tane'i. 16 ✨ Ia no mine itema 'ena'ei ane uxii ulai noxou Tila, la pupuni ane ne uxexesou. 17 ✨ Toxe Tila ne Anu a Uleenu ne mo ne'ei e Tila Uleenu uxolu la sakisaki vile usakinenge uasi vasimenge manamana'u. 18 Mo nenge ukalusi ane tava'uva'usou alaienge uasi ne nenge loxo titilo sou tamaisou lamana noxou Tila, mo taxii taxali loxo Anu ne la no anu lamana 'uieii utatila voxovoxo ne sou ane molu noxou Lataua e anu Uleenu ne.

4

Mimii Lailaix Musuku Uxolu no Anu Vexavexasou no 'a Lialia 'o

1 Anu aloxo ne la sou loxo no anu alauna noxou Lataua la Anu mulosixe xaixai ane 'o. La sou nexi ta'olevalele uasi. 2 ✨ Mo nexi taxexeeu 'ili'ilixo ane tavuna mo ane tamaela no anu ne. Nexi ta'oxonu 'ilixo sou kalakalavoi uasi mo tapolo vile vaikala noxou Lataua uasi. Anu aloxo ne uasi. Ia nexi taa'aloxu vaikala manina ne ulamanasi. Aloxo ne ta mitema itoxonexi mo ta mitema xavutalai'a ulamana la sou ulai no anu xavutala laixe ne mumaxai'xe lamana noxi'a ta mitema ukalusi ne no iou Lataua. 3 Mo lexe a'alo laixe noxou Iesu Kalisito ane nexi tea'aloxu ne pupuni mutaluxu, la pupuni mutaluxu ne noxi'a ane'i ane sou isoisoli. 4 ✨ Xo anu Satani lataua sou lialia 'o ne mutatusou xavutalai'a ta mitema ane imulaxu tane'i noxou Kalisito uasi ne mo sou mamu sou ane'i imaisou lamana no anu a'alo laixe sou lamanaxu Kalisito e Anu sosovo maninasou noxou Lataua nesi. 5 Xo nexi talaa vaikalasixe la uasi, ia Iesu Kalisito ne, lexe anu Tila, mo nexi mexe la ne aloxo ta mitema sou xaixai noxou sou Iesu nesi. 6 ✨ Xo Lataua anu e muvika lexe, "Lamana uiei molu no nano no 'a isivoxo uuaat," ne mu'oxonu lamanaxu muiei no nano no tanexi sou ulosinge lamana sou talavusou laixe sou lamanaxu Lataua no 'a alaiou Kalisito ne.

✨ 3:6: Iel 31:31; Ioa 6:63; 1Ko 11:25 ✨ 3:7: Mul 34:29 ✨ 3:9: Lap 27:26; Rom 1:17 ✨ 3:13: Mul 34:33 ✨ 3:16: Mul 34:34 ✨ 3:17: Ioa 8:36; Rom 8:2 ✨ 4:2: 2Ko 2:17; 1Te 2:5 ✨ 4:4: Ep 2:2; Kol 1:15; Eva 1:3 ✨ 4:6: Tav 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18

7 *Ia nexi teno'u mii ane laixe musuku ne aloxo no anu vexavexasou no lialia 'o sou tamaxa'u lexe xavi toxotoxoxa'a ukalusi ne anu molu noxou Latauasi ia nexi mexe takoiinu uasi. 8 *Nexi no texamuli tu'utu'umaxu muxaliliexi mukalusi, ia umamulonexi uasi, mo tanexi lili ia tanexi utaloxo uasi. 9 Mo i'oxo masuanexi ia nexisisi taxolu uasi, xe ipuasixe ia ikalusixe uasi. 10 *Utotomu ne nexi taxixaolixu solixu Iesu no anu vasimexe mo sou mauli noxou Iesu ne umomomo sou upala'a no anu vasimexe kalumo. 11 *Xo nexi e tamauli ne ane tatavulenu soli sou Iesu mo sou maulixu umomomo sou upala'a no anu vasimexe e sou soli 'o. 12 Aloxo ne la sou soli anu a uxaxai no nano noxixe, ia mauli anu a uxaxai no nano noxinge ta Kolinito.

13 *Aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o, "Eni emulaxu taleli, aloxo ne la sou eni evikala ne." No anu Uleenu ane nesi sou mulumulaxu tanenge ne la sou nenge kalumo tamulaxu tanenge mo sou tavikala aloxo ne. 14 *Anu aloxo ne xo nenge telavu lexe Anu ane mutulusou Tila Iesu no anu soli ne utulusixe kalumo nenge'a Iesu mo upitanenge nenge'a sou upamotoninenge no talaxu. 15 Mimii ukalusi ane 'o ne sou umomomosinge, mo sou alauna ane u'ana'analinenge ta mitema tavu'avu'alo ne umomomo sou uuavutinoxu vaikala 'osa laixe sou ane'i iiti Lataua no 'a lamanaxu musuku ne.

16 *Anu aloxo ne la sou nexi ta'olevalele uasi. Manina loxo vasimexe no ale anu a sou usoli ne ia tanexi no nano ne uxaxai alavua no voxovoxo utotomu. 17 *Xo tu'utu'umaxu noxixe ne uxolu maxuveeni uasi, uxolu voxo ataxusi. Ia Lataua ukolinexi no 'a lamana ane uxolavu ane muuaulixu tu'utu'umaxu mukalusi ne mu'oki manina mo ukalu uasi. 18 *La sou nexi tautitisou mii ma'ia ane no texa 'o uasi ia mii ma'ia ane no anu. Xo mii ma'ia ane no texa ne anu ulai la ukalu, ia mii ma'ia ane no anu ne anu tamaisou uasi ne. Anu uxolu utotomu mo ukalu uasi.

5

Taasinge no Anu Opo Loxotolo

1 *Ioxe nenge talavu lexe taasinge sou taxolu no anu no lia 'o ne umamulo, ia Lataua mutulusou taasinge vile. Anu taasinge lavu'u ne a uxolu teitexi no opo loxotolo. Tani ane ne ta mitema itulusou no avo'a uasi. 2 *Aloxo ne la sou nenge tanenge utulu mo temasaxa lexe tano'u taasinge teitexi no opo loxotolo ne la sou usu'asinge loxo tokolomomenge. 3 No mine loxo nenge ta tokolomo ne, la nenge vasimenge vitanisi uasi. 4 Xo no mine nenge a uao taxoxolu no anu tani e uxolu umamulosi ane 'o sio, la nenge tanenge utulu mo tatavule tu'utu'umaxu ne. Xo nenge temasaxa sou taxexeenu tani ane 'o uasi, ia lexe tatokolomo no anu tasinge sou opo loxotolo. Aloxo ne mo sou mii ma'ia ane sou usoli ne umomomo sou uxalixu mauli. 5 Ioxe, anu Latauasi ane mukoinenge sou tava'u aloxo ne. Mo mulosinge Uleenu aloxo sosovo sou mii ma'ia ane anu muloonusinge ili'i.

6 *Anu aloxo ne la sou utotomu ne nenge taloopala pekia'u mo talavu lexe loxo no mine nenge taxolu no 'a tuala no vasimenge la nenge taxolu vaaxu noxou Tila. 7 Nenge taxolu 'o ne tamulaxu tanengesi ia loxo tamaisou mii no ienge uasi. 8 *Nenge ne taloopala pekia'u, eni avikala mo emasaxa mu'oki lexe taxexesou vasimenge 'o ia talai nenge'a Tila taxolu no tuala

* 4:7: 2Ko 5:1 * 4:8: 2Ko 1:8; 7:5 * 4:10: 1Ko 15:31 * 4:11: Rom 8:36 * 4:13: Lex 116:10 * 4:14: 1Ko 6:14 * 4:16: Ep 3:16 * 4:17: Rom 8:17-18 * 4:18: Kol 1:16 * 5:1: 2Ko 4:7 * 5:2: Rom 8:23 * 5:6: Eva 11:13-16 * 5:8: Pil 1:23

noxou Lataua. ⁹ ✨La sou nenge xavinenge mo sou ta'oxonu u'osasinge no mine loxo nenge taxoxolu no tuala no 'a vasimenge no lia 'o mo taxexee no anu vasimenge kalumo. ¹⁰ ✨Xo nenge ukalusi ne taxali no tatexa no laxunu Kalisito sou ulosinge nenge vilevilesi ne lakolisou mii ma'ia laixe xe masua ane nenge te'oxonu no mine texolu no 'a vasimenge no lia 'o.

Xiixai sou Ulivunoxu Xolu Noxinge Nenge'a Lataua

¹¹ Ioxe anu aloxo ne, mo nexi telavu lexe ta'umolu Tila ne a loxovaa la sou nexi tatovonu sou tavikalane'i ta mitema pekia'u sou. Mii ane lexe nexi ta'oxonu ne Lataua mulavusou. Mo eni eoopala lexe anu mulamana no 'a xavutalamengi laixe kalumo. ¹² Nexi a tatovo sou ta'itinexi noxinge la ne uasi. Ia takaukavu ano 'o sou ngingi nga'osaso u'ilixonexi. Mo sou ngingi ngamomoso sou ngakolinu vaikalai'a ane'i ane i'osa sou mii ane imaisou no alesi ia no nano no tane'i ne uasi. ¹³ Mo lexe nexi xavutalamexi uxovulaulau, la anu noxou Lataua, xe lexe nexi xavutalamexi ne muisalili, la anu loxo sou usu'ulingengi. ¹⁴ ✨Xo tanutanuxu noxou Kalisito ne muavutilinexe xo nexi ne telamana laixe lexe itema vilesisi musoli si'a ta mitema mukalusi, la sou anu aloxo ta mitema mukalusi ne misoli. ¹⁵ ✨Mo Anu musolisinge mukalusi sou lexe ane'i ane ixolu imauli ne ixolu no 'a masaxa na'a la uasi ia imulinu masaxa noxou anu Kalisito e musolisi'a ka mutulu mumauli la nesi.

¹⁶ La sou usoko vaimomo 'o mo ulai ili'i ne nenge tatilovosou itema vile no 'a lavulavu sou lialia 'o uasi. Mo loxo tei la nenge tetilovosou Kalisito no anu vote'i ane loxo ne, ia nenge ta'oxonu la uasi ne. ¹⁷ ✨Anu aloxo ne, la sou lexe itema vile uxolu noxou Kalisito la anu uxali alavua, ane tei ne a mulai ne io alavua a muxali! ¹⁸ ✨Mimii ane 'o ne anu molu noxou Lataua e mumomosinge sou opo vilesisi la ne a noxou Kalisito nesi mo mulosinge xiixai sou ta'oxo opo vilesisi noxi'a ta mitema kalumo la. ¹⁹ ✨Mo a'alomexi ne lexe Lataua mu'oxonu opo vilesisi noxi'a ta mitema no lialia 'o noxou Kalisito. La sou Anu iou si'isou susu noxi'a ta mitema. Mo Anu mu'italonu a'alo sou opo vilesisi la a mune'e noxixe mo taa'aloxu noxi'a ta mitema. ²⁰ Anu aloxo ne la sou nexi ne tasosovosou Kalisito sou taa'aloxu, aloxo Lataua anu a uxolu noxixe ia u'ava'ava ne. Nexi tasolonu Kalisito anaxu sou tatalitali'isinge lexe opo vilesisi noxou Lataua uxolu noxixe la. ²¹ ✨Xo Lataua mu'oxonu anu e u'oxonu susu vile uasi ne sou muxali loxo mususu ne singe, sou lexe nenge taxolu noxou la nenge taxali ta'isalili noxou Lataua.

6

¹ Ioxe loxo Lataua ta menexu sou taxaxai la nexi talingainge lexe sou ngano'u alauna noxou Lataua ia ngapaipalunu vitanisi mamu. ² ✨Xo anu uvivikala no nano no Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o, "No anu voxo sou a'oxo laixe noxinge, la eni elomusinge.

Mo no 'a voxo sou pamauli la eni esu'ulingengi."

Eni avikalangengi, io vaimomo 'o ne anu voxo sou alauna noxou Lataua mo vaimomo 'o ne anu voxo sou pamauli.

Paulo Muxamulinu Ialuxu Masua

³ Nexi tamulaxu mii vile sou utaluxu vote'isi'a ta mitema uasi, mo sou ipupuuiou xiixaimexi uasi. ⁴ Ia no anu votevote'i ukalusi ne la nexi ta'itinexi

✨ 5:9: Kol 1:10; 1Te 4:1 ✨ 5:15: Rom 14:7-8 ✨ 5:17: Rom 8:1; Xal 6:15 ✨ 5:18: Rom 5:10

✨ 5:19: Rom 3:23-25 ✨ 5:21: Eva 4:15 ✨ 6:2: Ais 49:8

lexe nexi ta mitema sou xaixai noxou Lataua ne. Mo nexi tetulu pekia'ixe xe tetavulenu tu'utu'umaxu mo tanexi utama piena. ⁵ ✳Xe ane'i ipuapuasixe mo imulanexe no nano no 'a taasou navunavu xe ta mitema lai'aixe la ilosixe navunavu tatila manina. Mo taxaxai pekia'u xe 'olovoxo utotomu ne la taai laixe uasi. Xe tano'u 'ani laixe uasi. ⁶ ✳Mo no anu 'ilixi malemalenga xe lavulavu laixe mo tataloxolinenge mo 'ilixi laixe noxi'a ta mitema ne no anu Uleenu Tavuna mo no anu 'ilixi sou tanexixa'a ta mitema manina. ⁷ Vaivaikalamexi ne maninasi mo no anu xavi noxou Lataua, la nexi tano'u 'ilixi mu'isalilisi aloxo mii sou 'oto'oto no anu avoxe tema xe ae. ⁸ Mo no anu 'ilixi sou toxo xe 'ilixi sou pamaela mo ikalapuunexi xe i'iti ualasixe, mimii ne anu manina ia mima'isou aloxo nexi ta mitema sou kalavoi. Ia mii vile uasi, nexi tavikala maninasi. ⁹ ✳Ta mitema i'oxe ilavusixe uasi ia milavusixe, mo lexe tasoisoli ia nexi tamaumaulisoi, xe mivexe ia ivexe tasoli uasi. ¹⁰ Mo tanexi utama u'oki ia utotomu ne ta'osa'osasi xe nexi mexi lavuluti uasi ia ta'oxone'i tapiena ixali ta mitema sou lavuluti, nexi tixelu vitanisi ia nexi tamaisou lexe nexi mexi mimii tavu'alo manina.

¹¹ Nexi tevikala lamana mulai noxinge ta Kolinito, mo tanexi muxavutalangi. ¹² Nexi ne a ta'apisou tanexi noxinge ne uasi, ia ngingisi ane nga'api'apisou tangengi noxixe ne. ¹³ ✳Ia eni avikalangengi loxo ngingi eni ta 'alixeni, ngingi kalumo ne tangengi uxavutalanexi.

Mamu Sou Ngapita Noxi'a ta Mitema Ane Imulaxu Tane'i Noxou Iesu Uasi

¹⁴ ✳Mamu sou ngapita noxi'a ta mitema ane imulaxu tane'i noxou Iesu uasi. Xo 'ili'ilixi lailaixe xe 'ili'ilixi masumasua ne inomomo sou ipita a loxovaa? Mo loxovaa, ma'ia ane lamana ilou isivoxo ipita ne? ¹⁵ Xe Kalisito ilou satani ne isakii vaikala a loxovaa? Mo mii ma'ia ane mumomomo sou itema ane umulaxu tanu noxou Kalisito xe ane umulaxu tanu uasi ne ivelusi'a ngato'o? ¹⁶ ✳Mo vaikala masaxa ma'ia ane uxolu nonixine'i taasou lalotu noxou Lataua xe ta lataua kalakalavoi? Xo nenge ne taasou lalotu noxou Lataua ane uxolu umaumauli. Aloxo Lataua muvikalane'i ta mitema noxou lexe,

“Eni axolu noxi'a mo amuamua'i nonixine'i,
mo eni ne axali Lataua noxi'a,
xe ane'i ne ixali ta mitemaxeni.”

¹⁷ ✳“Anu aloxo ne la sou ngalaa ngaxexesi'a
mo ngaxolu va'axu anu Tila mulemolu.
Ngalaisou mii vile nuni'u mamu
mo sou eni a'osa sou ano'inge ngane'e.”

¹⁸ ✳“La sou eni axali loxo Maminge
xe ngingi ngaxali loxo ta 'alixeni ta mulu mo ta sema
Tila xaviinu sou u'oxonu mimii ukalusi Anu mulemolu.”

7

¹ Loxo nenge teno'u mii ane Lataua musakiinu vaikalasou ne la sou ta menexilo e eni emasaxainge misevile, minge ta'oxonu sou ta'umenenge no anu mimii ukalusi ane u'oxonu vasimenge mo uleenenge nuni'u, io nenge'a xavinxexu ane laixe xo tamama'u noxou Lataua mo taxali laixe no voxo utotomu.

'Osa'osa Noxou Paulo

✳ 6:5: 2Ko 11:23-27 ✳ 6:6: 1Ti 4:12 ✳ 6:9: 2Ko 4:10 ✳ 6:13: 1Ko 4:14 ✳ 6:14: Ep 5:11
✳ 6:16: Liv 26:12; 1Ko 3:16 ✳ 6:17: Ais 52:11; Pal 18:4 ✳ 6:18: 2Sa 7:14; Iel 31:9

² Ngakisii tangengi. Nexi tasusunoxu evile uasi, nexi ta'oxo masuanu evile sou utaloxo no 'a tanutanuxu noxou uasi, mo nexi ta'oxo loloxu evile sou tano'u miumiiu uasi. ³ Eni alemolu mii ane 'o loxo sou apupuiengi uasi. Eni elemolu tei lexe masaxasinge no nano no tanexi ne umomo loxo nenge'a utotomu taxolu tapita xo mo tasoli. ⁴ Eni avikalangengi mo a'ume uasi. Mo a'osasinge mu'oki. Ngingi e mamaatolanenge toxoxa'a mo no anu tu'utu'umaxu mukalusi noxixe ne la 'osa'osa noxilo ne mu'oki avile.

⁵ *Xo no mine nexi tene'e ne Makedonia, la vasimexe 'o ne uma'ila uasi, ia tu'utu'umaxu iouiou muxali. No paumexe la 'oto'oto no 'a vasimexe mo tanexi ne kalaua. ⁶ Ia Lataua anu e ulavusou umamaatolane'i ane tane'i utaloxo ne mumamaatolanexi no anu xali noxou Tito. ⁷ Mo loxo no anu xali noxou nesi uasi, ia anu muvikalaleli sou su'uli ane ngingi ngelosou xe ngemamaatolanu kalumo, anu mumamaatolaleli kalumo. Anu muvikalalanexixu masaxa noxingesixe sou lexe ngamaisixe, mo tangengi uxoto mo tangengi ialuxu sou ngaxavutalaleli la sou 'osa'osa noxilo ne mu'oki avile. ⁸ *Manina lexe eni e'oxo tangengi mutama no anu uoli voloxu noxilo ia eni taleli u'oxongenge uasi. Mo loxo eni taleli u'oxongengesou la eni emaisou lexe uoli voloxu noxilo ne mu'oxo navungenge ia anu loxo sou voxo va'utunusi. ⁹ Ia vaimomo 'o eni a'osa, ne tava'u loxo sou tangengi mutama ne uasi, ia tama no tangengi ne muulilaxungengi sou ngaxiu ulai noxou Lataua. Xo tama no tangengi ne anu mumulinu masaxa noxou Lataua la sou anu loxo nexi a ta'oxonu masuangengi ne uasi. ¹⁰ *Tama no tanenge ane noxou Lataua ne sou uxalixu ulai noxou Lataua ane uulaxunenge ulai no anu pamauli mo tanenge utama la uasi, ia tama no tanenge ane sou misomisou ne lialia 'o ne uxalixu soli. ¹¹ Ngamaisou lexe tama no tanenge ane noxou Lataua ne muxalixu mimii noxinge aloxo 'o ngavasivasinangenge no anu 'ilixu masua. Xe ngano'u la'iasou sou ngamasaxa lexe nga'oxonu 'ilixu muisalili mo la'iangengeu susu xe ngaungaunga no mine ngamaisou itema u'oxonu susu mo xavutalamengi muavuti sou nga'oxonu 'ilixu laixesi. Mo tangegni utamasi'a ta mitema ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasua xe ngakaiolonu itema e umulinu 'ilixu mulapu uasi.

¹² Mo loxo eni ekaukavunu mulai noxinge ne, anu loxo sou mitema vile ane mu'oxonu susu, mo mitema ane mususunoxu ne uasi, ia sou lexe no laaxunu Lataua la ngingi ngamomomo sou menge ngamaisinge lexe ngeitingengi ngene'e noxixe ne a loxovaa. ¹³ No anu mamaatola ne la, la nexi temasaxa sio sou temaisou Tito lexe mu'osa a loxovaa, xo ngingi mukalusi ne ngesu'ulinu la sou anu muxolu mu'osa. ¹⁴ Eni etoongenge noxou, xo ngapamaelaleli uasi. Ia anu aloxo mimii mukalusi ane nexi telemolu mulai noxinge ne maninasi, la sou nexi tatoongengesi noxou Tito ne mumaxa'usi lexe anu manina kalumo. ¹⁵ Mo tanungenge toxoxa'a sio no mine anu uxavutalangengi lexe ngingi ukalusi ne ngalolomu mo ngelooxu no anu 'ume xe ngetoxonu. ¹⁶ Eni a'osa lexe mumomomo sou eni aloopala pekia'u ukalusi noxinge sou ngingi nga'oxonu mii ma'ia anu Lataua umasaxau.

8

Mamaatola sou Iaiama Toxoxa'a

¹ *Mo vaimomo 'o ta vivixe, nexi tamasaxainge sou ngalavusou alauna ane Lataua mulosi'a ta mitema e ilotu noxou Iesu no tuatuala ukalusi no noxale lia tila ne Makedonia. ² Ane'i ixolu no 'a tovtoto ane ialuxu

musuku xe ane'i i'a mimii uasisi manina ia 'osa'osa noxi'a ne mu'ana'ana mutelo mu'oki manina no anu iaiama toxoxa'a. ³ Xo eni aa'alo lamana lexe ane'i miitiu tapiena musuku loxo ane'i mimomomo sou iitiu, mo mu'oki musuku sio muaulixu sosovo sou iitiu. Ane ne loxo ane'i me'a mi'oxonu no anu masaxana'asi. ⁴ Ane'i mitalisixe pekia'u sou lexe i'una no anu alauna mo xaixai noxou ane ne ulai noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Ielusalemu. ⁵ Mo ane'i mi'oxonu loxo nexi teutitiou nesi uasi, ia tei la ane'i me'a milosi'a milai noxou Tila xe ili'i la sou ane'i me'a milosi'a mine'e noxixe ne mimulinu masaxa noxou Latauasi. ⁶ La sou nexi tevikala pekia'u noxou Tito, xo anu musokou xaixai ne tei, la sou lexe anu usolonu mo ukalusou xaixai sou alauna ne singe. ⁷ *⁷ Ia lexe ngingi ngexali laixe manina no anu mimii latala mukalusi loxo ngamulamulaxu tangengi mo vaivaikalamengi xe lavulavumengi mo tangengi sou su'uli xe no anu masaxasixe la ngamaisinge lexe ngingi ngaxali laixe manina kalumo no anu alauna ane 'o sou ngaitinu mii.

⁸ Eni avikala pekia'u noxinge uasi ia amasaxa sou atovonu laixenu tanutanuxu noxinge ne lexe tatila no mine atilovosou lexe masaxa sou su'uli noxi'a va'axu ne uxali manina no tangengi maninasou. ⁹ *⁹ Xo ngingi ngelavusou alauna noxou Tila noxinge Iesu Kalisito ne lexe Anu ne loxo itema sou lavuluti ia loxo mu'oxosinge la sou muxali loxo itema sou lavuluti uasi mo sou no anu 'ilixu sou mimii noxou ne la ngingi ngamomomo sou ngaxali loxo ta mitema sou lavuluti.

¹⁰ Mo eni apela'inge laixe no 'a iaiama e ngingi ngaavuti sou nga'oxonu. Tau lele'e ane mukalu 'o la ngingi ngeuli no 'a iaiama ne sou ngeitiu, xo ngingi ngemasaxa sou nga'oxonu aloxo ne. ¹¹ Aloxo ne la sou vaimomo 'o ngakalusou xaixai ane ne mo sou masaxa sou pekia'u sou lexe nga'oxonu ne, laixe sou ngakalusou no anu ne. ¹² *¹² Xo lexe masaxa sou ngaitiu mii anu a uxolu noxinge ne, la sou mii ane ngaitiu ne anu loxo mii laixe e anu u'osasou. Lexe ane'i vilevilesi imasaxa imomomo sou ilosou la ane'i ilosou, xe ane'i i'a uasi la anu mii vile uasi.

¹³ Masaxa noxixe ne sou lexe ane'i mose'i ixexee tu'umaxu io i'italonu tu'umaxu noxingesi uasi ia lexe ngingi ngongi'a ngaxamuli ialuxu ukei, la mimii ne umomomo laixesi. ¹⁴ No anu voxo vaimomo 'o la ngingi mimemimengi piena ne ngaitiu sou umomomo sou mii ma'ia ane ane'i imasaxau, mo sou ili'i xe mii ma'ia piena la iitiu sou umomomo sou mii ma'ia ane ngingi ngamasaxau. Aloxo ne la sou mimii umomomo laixe.

¹⁵ *¹⁵ Aloxo Lavuku Tavuna teinu mikaukavusou lexe,
 “Anu ane mupitanu piena ne na'u tapiena musuku uasi,
 xe anu mupitanu tata'eisisi ne na'u tata'eisisi avile uasi.”

Mipalusou Tito Mulai ne Kolinito

¹⁶ Eni alemolu laixe noxou Lataua, e mumulaxu masaxasinge iouvilesisi loxo ane uxolu noxilo no nano noxou Tito tanu kalumo sou tasu'ulingengi. ¹⁷ Xo nexi tetali'isou lexe ulai noxinge la anu u'osasi uasi, ia anu a unene'e noxinge ne no anu masaxa maninasou xe no anu xavutalasi. ¹⁸ Mo nexi a tapalusou vivixe e ta temanu lalotalotu mukalusi mi'itinu sou xaixai laixe noxou sou mua'aloxu a'alo laixe noxou Iesu ne a ilou ilai. ¹⁹ Mii anenesi uasi, ia anu ne ta temanu lalotalotu misosovosou sou muvaitaonexi no mine nexi tetavulenu iaiama e nexi te'oxonu sou taxoxonu anu Tila no anu mo, sou tamaxa'u masaxa maninasou noxixe sou su'uli. ²⁰ Nexi tamasaxa sou xavutalamengi masua lexe nexi noxou tapolo xalonu iaiama no anu vote'i

* **8:6:** Tito anu mutaxusou lamoli.   * **8:7:** 1Ko 16:1-2   * **8:9:** Mat 8:20; Pil 2:6-7   * **8:12:** Mak 12:43-44   * **8:15:** Mul 16:18

vile uasi. No anu vote'i ane nexi taxaxai sou iaiama tatila o no anu laixesi. ²¹ Xo nexi tamaxaxa sou ta'oxonu mii ma'ia e muisalilisi ne loxo no iou Latauasi uasi, ia no ie'i ta mitema kalumo.

²² Mo vivixe vile la, nexi tapalusou ilo'a ilai ne anu vivixe e tetovonu alaxu tavu'alo no anu vote'i piena mo temaisou lexe anu ne masaxa noxou mu'oki. Xo anu muloopala pekia'u toxoxa'a mune'e noxinge vaimomo 'o sou usu'ulingengi u'oki manina. ²³ Xe Tito ne, anu loxo menexilo sou noxou taxaixai nonixi noxinge, io ta vivixe ne ane'i loxo ta mitema sou a'alo noxou Iesu no anu lalalotu xe sou uala tila noxou Kalisito. ²⁴ *Aloxo ne la sou ngamaxa'u lamanaxu tanutanuxu noxinge ne ulai noxi'a ta mitema ane ne mo taitingengi no 'a xaixai noxixesi, mo sou ta tema lalalotu ukalusi ne imomomo sou imaisou lexe manina.

9

¹ *Manina lexe eni umomomo sou akaukavu ulai noxinge sou iaiama ne mulai noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Ielusalemu ne uasi. ² Xo eni elavusou masaxa pekia'u noxinge sou su'uli ne mo eni etoongenge mulai noxi'a ta Makedonia, ea'alo'i lexe no anu tauu lele'e ane mukalu 'o, ngingi ne Akaia ne ngeloo sou ngaitinu su'uli. Tangengi ialuxu ne muavutinoxu xavutalai'a tapiena sou i'oxonu. ³ Ia eni apalusi'a ta vivixe mo sou iitingengi noxixe singe sou mii ane 'o ne uxali xalusousi mamu, ia laixe sou ngingi ngaloo sou nga'oxo iaiama, loxo eni evikalane'i ta Makedonia sou lexe ngingi nga'oxonu. ⁴ Xo lexe ta mitema se'i ne Makedonia noxi'a tane'e xe ixalisinge no mine ngaxolu ngaloo sou nga'oxo iaiama uasi, la nexi tavikala vilesinge uasi nexi tamaela xe ngingi kalumo ngamaela xo nexi teloopala pekia'u mu'oki noxinge. ⁵ La sou eni exavutala pekia'u sou apalusi'a ta vivilo 'o mo sou ilai imaisinge tei mo ikalusou xaixai sou imomomo sou iaiama ane ngingi ngesakii vaikalasou. La sou ngaitiu no 'a masaxa noxinge maninasou ia ngaitiu no 'a masaxa noxi'a ta mitema uasi.

Toutou Maninasou

⁶ *Ngaxavutalanu mii ano 'o. 'Ena'ei ane utotou kitu'asi la ukokoli kitu'asi kalumo, xe 'ena'ei ane utotou u'oki la ukokoli tapiena kalumo. ⁷ Mitema vilevilesi ne laixe lexe uituu mii ma'ia ane tanu muvivala lexe sou uituu, ia loxo no anu masaxa mo 'ilixu sou opo manina ia no 'a xavutala tamei uasi, mo no 'a masaxa noxou itema uasi. Xo Lataua umasaxau mitema ane u'osa sou uituu mii. ⁸ Mo Lataua ne mumomomo sou u'oxonu alauna ukalusi ne u'ana'ana noxinge, mo sou no anu mimii ukalusi utotomu ne nganono'u mimii ukalusi ane ngingi ngaxaliliou, mo sou nga'ana'ana no anu xaixai ane lailaixe. ⁹ *Aloxo mikaukavusou muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu lexe, "Anu muvelunu iaiama noxou mu'oki mulai noxi'a ta mitema ane'i i'a lavuluti uasi.

Xe 'ilixu muisalili noxou ne uxolu utotomu mo ukalu uasi."

¹⁰ *Mo Lataua anu e uveluvelunu mii ngiangiaxu ulai noxou mitema sou utounu xe veleti sou ta'ou ne uvelunu mo u'oxo tilanu tanixu mii ngiaxu noxinge mo u'ana'ananixu kokoli sou 'ilixu muisalili noxinge ne kalumo utelai u'oki. ¹¹ *Ngingi ne u'oxongengi ngaxali loxo ta mitema sou lavuluti no anu vote'i piena ukalusi la sou ngingi ngamomomo sou ngaiaiaama u'oki no anu mimii ukalusi, xe loxo nexi talaixu iaiamamengi maninasou ne la sou ta mitema tavu'alo ilemolu laixe ulai noxou Lataua.

¹² Xo xaixai sou iaiama ane ngingi nga'oxonu 'o ne, anu loxo ngaiti'a sou umomomo sou mii ma'ia ane'i i'a uasi, ia anu uxali uatu no anu vaikala piena sou vaikala laixe ulai noxou Lataua kalumo. ¹³ Xo tava'u no anu xaixai sou iaiama noxou Lataua ane 'o e ngingi ngemaxaingexu loxo ngingi ngamulinu vaikala lamana sou a'alo laixe sou Kalisito, mo sou iaiama maninasou noxinge no anu lavilelu noxinge ngongi'a mo noxi'a ta mitema ukalusi. La ta mitema i'itinu Lataua no anu su'uli la'oluxu noxinge ne.

¹⁴ Xe no anu lakilaka noxi'a singe la tane'i ulai noxinge, xo tava'u no anu alauna tatila manina ane Lataua mulosinge ne. ¹⁵ Vaikala 'osa'osa laixe ne ulai noxou Lataua sou iaiama noxou ane vaikala umomomo sou tavikala vile no anu la uasi ne.

10

Vaikala Pekia'u Noxou Paulo sou Xaixaiu Noxou Lataua

¹ ✧Eni alinga ulai noxinge sou ngaxavutala 'ilixu ane ne noxou Kalisito, la sou eni Paulo e nenge taxolu se'isisi mo talu'engege noxou Kalisito. Eni e no mine axolu noxinge la amitema sou axolu tasiau ia eni amitema sou avikala pekia'u no mine axolu va'axu. ² ✧Eni alingainge lexe no mine eni ane'e la mamu sou avikala pekia'u loxo. No mine eni ane'e noxinge la eni umomomo sou avikala ulai noxi'a ta mitema mose'i ane ixavutala mo ivikala ikalavoi lexe nexi taxolu tamauli no anu 'ili'ilixu sou lialia 'osi uasi. ³ Manina nexi taxolu no anu lialia 'o, ia nexi ta'oxonu 'oto'oto noxixe loxo ta mitema sou lialia 'o i'oxonu uasi. ⁴ ✧Mimii sou 'oto'oto ane nexi ta'oto'oto no anu ne anu mimii sou 'oto'oto sou lialia 'o uasi. Ia anu xavi noxou Lataua sou umamulonun vimelu pekipekia'u ne ulu'e. ⁵ Nexi tamamulonun vaikala 'oto'oto mo ta mitema mose'i me'a iavuti itooxa'a sou ioxe italuxu xavutala sou ilavusou Lataua. Mo nexi talokilokisou xavutalai'a ta mitema ukalusi sou ta'oxonu ilomu ulai noxou Kalisito. ⁶ Lexe ngingi ngalolomu laixe ukalu, la nexi ne taloo sou ta'italonun tu'umaxu utelo noxi'a ta mitema ukalusi ane ilavusou ilolomu uasi.

⁷ Ngingi ne ngamaisixe no anu mimii vasimolu no alesu. Ia lexe mitema vile xavutalau pekia'u lexe anu noxou Kalisito, la anu uxavutalanexi laixe la lexe nexi noxou Kalisito aloxo anu nesi. ⁸ ✧Xo lexe eni atooxu xavi e Tila mulosixe mu'oki seville la, sou tatulusinge ngatelo io loxo sou talapungengi ngalu'e uasi. La eni umomomo sou amaela sou atooxu seville la uasi. ⁹ Eni amaxaxa lexe eni avasi ieli sou a'oxongengi nga'ume no anu uoli voloxu noxilo mamu. ¹⁰ Xo mose'i ivikala lexe, uoli voloxu noxou tu'umaxu mo pekia'u musuku, ia anu mitema uxolu la anu mamalaxusi mo vaivaikalau ne mii vitanisi. ¹¹ Ta mitema ane loxo ne laixe sou ilamana lexe nexi a loxovaa ane no anu uoli voloxu noxixe no mine nexi taxolu va'axu mo nexi pekia'ixe la, nexi taxolu iouvilesisi noxinge mo nexi pekia'ixe.

¹² Nexi ta'oxonu loxo sou tano'u sosovu xe tamomosinge noxi'a mose'i ane i'itinu ualasi'a mamu. Ia no mine ane'i me'a itilovosi'a noxi'a la aloxo ne, mo me'a imomosi'a no tane'i la aloxo ne, la ane'i ne ilavusou mii ma'ia ne uasi. ¹³ ✧Nexi ne, a loxovaa la, nexi tatoonexe uauli musuku uasi, ia nexi tasolonun tooxu noxixe ulai no anu xaixai ane Lataua mulosixe sou taxaxai sou, xaixai ne ane mune'e muxali noxinge kalumo ne. ¹⁴ Nexi ne talai taalasu xaixai texu noxixe uasi, xo anu aloxo ne la lexe nexi tane'e taxali noxinge uasi. Ia nexi ne teuli sou tene'enu a'alo laixe sou Kalisito noxinge. ¹⁵ La sou loxo nexi taalasu tou noxixe sou tatotou xai texu ane ane'i va'axu mixaxaisou ne uasi. Nexi taloopala lexe, no mine mulamulaxu

tangengi noxou Kalisito uleme ulalai, la xai noxixe nonixi noxinge ne usuku u'oki manina. ¹⁶ Anu aloxo ne la sou nexi tamomomo sou talaanu a'alo laixe sou Kalisito no xalexalee lia uuli no laxungengi xo nexi tamasaxa sou taitinexi sou xaixai ane muxali mukalu no anu xai noxou itema vile uasi. ¹⁷ *Ia, "I'Ena'ei ane lexe uitinu, la uitinu mii ane Tila mu'oxonu." ¹⁸ *Xo anu loxo mitema ane molu u'iti'itinu la ne, anu uxali laixe no iou Lataua uasi, ia mitema anu ane Tila molu u'itinsi.

11

Paulo Xe ta Mitema sou Xaixai Kalakalavoi

¹ Eni aloopala lexe ngingi ngamomomo sou ngamalalixo no anu vaikala kalakalavoi noxilo uasi. Ia ngingi ne a nge'oxo'oxonu loxo ne mukalu. ² *Eni talelingenge aloxo Lataua anu tanungenge. Eni esakinu vaikala noxinge sou mulumengi vilesisi e Kalisito mo sou eni amomomo sou alaixinge noxou aloxo lasove malemalenga ilai noxousi. ³ *Ia eni taleli kalaua xo loxo Iva mikatululu no anu looloo noxou iaulu io xavuxavutalamente ne u'oxo vile la umomomo sou uxexeenu xolu noxinge e laixe mo muisalili mulai noxou Kalisito ne, la u'oxongengi ngalai va'axu. ⁴ *Xo lexe ta mitema mose'i ine'e ilaa vaikala sou Iesu ane va'axu noxou Iesu ane nexi tea'aloXu vaikala sou, xe lexe ngingi ngano'u uleenu vilemo no anu ane ngingi ngeno'u tei, mo a'alo laixe ane vile mo no anu ane ngingi ngeno'u tei 'o, la ngingi ngalooXu mo ngalomusousi ia ngamuline'i uasi. ⁵ *Ia eni axavutala lexe eni akitu'a seville no laaxa'a ta mitema sou xaixai iou ane mi'uli loxo ne uasi. ⁶ *Eni melo loxo amitema sou vaivaikala laixe uasi, ia lavulavuxeni ne mu'oki. Nexi te'oxonu mii ane 'o lamana laixe mulai noxinge no anu votevote'i piena mukalusi.

⁷ *Loxovaa anu susu sou eni alu'eleli la io atelainixinge sou alaanu a'alo laixe noxou Lataua ulai noxinge vitanisi io uulusilo uasi? ⁸ *Eni exaxaisinge ne io eno'u su'uli noxi'a lalolalotu mose'i la sou no anu 'ilixi ne loxo eni epakaline'i. ⁹ Mo no mine eni exolu noxinge ne io emasaxau mii vile, la eni elosinge ngingi vile ne tu'umaxu uasi, xo ta vivixe ane me'a ne Makedonia mine'e ne misaxila'ilo no anu mii ane eni no anu uasi. Eni melo eutulululeli la sou alosinge tu'umaxu no anu vote'i vile uasi, mo eni asolonu 'ilixi aloxo ne sio. ¹⁰ Maninasou, loxo vaikala manina noxou Kalisito anu a uxolu noxilo 'o, la itema vile no nano no xalee lia tila ne Akaia umomomo sou utalosou tooxu noxilo ne uasi manina. ¹¹ Sou tava'u a loxovaa ne? Xo eni amasaxainge uasi? Lataua mulavusou lexe eni emasaxainge manina. ¹² Mo eni asolonu sou a'oxo'oxonu mii ma'ia ane eni a'oxo'oxonu ne lakolisou uasi. Mo sou a'oxo latoloxa'a ane'i ane imasaxa sou ino'u taiinu ane sou lexe ta mitema imaisi'a lexe ane'i mimomomo aloxo nexi 'osi no anu xaixai ane ane'i itooxa'a sou ne.

¹³ Xo ta mitema ane loxo ne, ane'i ta mitema sou xaixai manina uasi, ta mitema sou xaixai kalakalavoi, ixiuxiuneisi loxo ta mitema ane Kalisito mupalusi'a. ¹⁴ Mo tanenge liliu uasi, xo Satani ne molu uxixiunu sou uxali loxo anu angelo vile sou lamana. ¹⁵ Anu mi sou kuluke uasi kalumo, lexe ta mitema sou xaixai noxou Satani ne ixiune'i sou ixali loxo ta mitema sou xaixai sou 'ilixi muisalilisi. Ia kaluxu noxi'a ne umomomo no anu 'ilixi noxi'a lakolisousi.

Paulo Mutooxu sou Tu'utu'umaxu Noxou

* **10:17:** Iel 9:24; 1Ko 1:31   * **10:18:** 1Ko 4:4   * **11:2:** Ep 5:26-27   * **11:3:** Tav 3:4, 13
 * **11:4:** Xal 1:8-9   * **11:5:** 1Ko 15:10; 2Ko 12:11   * **11:6:** 1Ko 2:1, 13   * **11:7:** 1Ko 9:18
 * **11:8:** 2Ko 12:13; Pil 4:15-16

¹⁶ Eni avikala la, ngamalanixu itema vile uno'ilo sou xovulaulau uasi. Ia lexe ngingi ngaxavutala aloxo ne, ioxe la ngano'ilo aloxo ngano'u mitema ane u'oxo vuluvulusi ne, mo sou eni amomomo sou atooxo seville kitu'a. ¹⁷ Mo eni melo avau tu'umaxo no anu 'ilixu sou e etooxo no anu ne, eni avivikala loxo Tila mumasaxa uasi, ia aloxo mitema ane uxovulaulau uvivikala. ¹⁸ Xo loxo ta mitema tapiena ane'i a itootooxa'a loxo ta mitema sou lialia i'oxo'oxonu 'o, la eni kalumo ne atooxo. ¹⁹ Ngingi nga'osa sou ngalomu se'isisi noxi'a ta mitema ane i'oxo vuluvulusi xo loxo ngingi ne xavutalamengi laixe musuku! ²⁰ Manina musuku, xo ngingi ne ngalomu se'isisi noxi'a ta mitema ane ipalupalusingsesi mo ikalusou mimemimengi mo ikalakalavoingengi mo i'itine'i iuli noxinge mo isavalinge no alaiengi ne kalumo. ²¹ ✧Eni amaela sou avikala lamana lexe nexi ne mamalanexe musuku sou ta'oxonu aloxo ne. Ma'ia ane itema vile pekia'u sou uitinu, eni avivikala loxo itema ane u'oxo vuluvulusi, lexe eni kalumo pekia'ilo sou a'itileli no anu.

²² Loxovaa, ane'i ta Evalaio? La eni kalumo. Loxovaa ane'i ta Isilaeli? La eni kalumo. Loxovaa ane'i Avalaamu ta xaixasou? La eni kalumo. ²³ ✧Loxovaa ane'i ta mitema sou xaixai noxou Kalisito? Eni avikala loxo xavutalaxeni laixe uasi. Eni euli noxi'a sio. Eni exaxai xavileli mu'oki musuku, exolu no nano no anu taasou navunavu alaxu piena musuku, mo nivelo mu'oki alaxu piena musuku, mo male asoli lalalaxu. ²⁴ ✧Alaxu ta'uve la eni eno'u vuate noxi'a ta Iutaia mavulovexa tatalu mo muxatele tami'a. ²⁵ ✧Alaxu tatalu la mivelo no anu maxei, alaxu vile la mi'otoxo no anu kulu, alaxu tatalu la uaxa tila mumamulosilo, la epaipalunu voxo vile xe 'olovoxo vile no luaki loxousi. ²⁶ ✧Eni emuamua'i mutotomu. Eni male apuati no anu lexa mu'ani'ani mo aulia no avo'a ta mitema sou pakali no votevote'i, eno'u masua noxi'a ta tema tualasilo ta Iutaia la, eno'u masua noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi, eno'u masua no nano no tuala tila, eno'u masua no sasila, eno'u masua no luaki, mo masua noxi'a ta vivilo e ilosi'a lavulavu kalakalavoi noxi'a ta mitema. ²⁷ Eni exaxaisou xaixai ialuxu musuku mo no 'olovoxo piena la aai uasi. Eni esolixo xe limilaxo 'esi'esi sou lexa mo voxo piena la a'ani uasi. Enixeni mimii sou utaluxu vasimelo uasi mo sivevelo la poluvuvu muvelo. ²⁸ No pa'umolu mimii latala ane ne, la no voxo utotomu ne eni taleli ialuxu sou asaxila'a ta temanu lalalalotu ne ukalusi. ²⁹ ✧Ena'ei ane mamalaxu io eni axamuli mamalaxo uasi? Uasi eni kalumo mamalaxo. Xe 'ena'ei ane mu'oxo susu io eni taleli u'elau uasi? Uasi eni kalumo taleli u'elau. ³⁰ Lexe eni aitileli la laixe lexe eni aitileli sou mimii ane umaxailo lexe eni mamalaxosi. ³¹ Anu Lataua e Tila Iesu Momu, Anu e laixe sou ta'itinu ualaxou utotomu mo kaluxu uasi ne, mulavusou lexe eni akalakalavoi uasi. ³² ✧Ne Temasukasi la tatananu tuala Aletasi muvikalalanu mitema sou usaxila'u xalee lia ane ne sou miloo sou aiaitenga sou tuala tila ne Temasukasi sou lexe itetelisilo. ³³ Ia uasi xo eni ne mitaaleli no nano no lakela io mikalaleli elu'e no anu aitenga sou sivo no vainu vimelu sou milu'elalixo mole e'ume exexee no avolu.

12

Mii Loxo Aipiepiena Xe Palapala'anixu Palanga Noxou Paulo

¹ Eni aitileli, mo loxo mii vile uxali uasi ne, ia eni asuku alai no anu mii loxo aipiepiena 'o mo palapala'anixu palanga molu noxou Tila Lataua. ² Eni elavusou mitema vile noxou Kalisito ane tauu lele'e mavulovexa mo mulu'e no lia tami'a mulai mukalu 'o la Uleenu Lataua mutelaixu no anu opo

loxotolo tatalusou. Male loxovaa no anu vasimolu, xe uasi la no anu uleenu, eni alavusou uasi Latauasi mulavusou. ³ Male loxovaa no anu vasimolu, xe uasi la no anu uleenu, eni alavusou uasi Latauasi mulavusou. ⁴ Mutelai no anu tuala laixe noxou Lataua la anu mulomusou mimii ane umomomo sou mitema vile molu no anu vaikalau uasi. Mimii ane ne tavuna sou mitema ua'aloXu. ⁵ Eni amasaxa sou aitinu mitema ane loxo ne, ia amasaxa sou a'itileli la uasi. Eni a'itileli ne loxo sou mamalaxo nesi. ⁶ Mo lexe eni amasaxa sou a'itileli la, eni ne loxo itema ane u'oxo vuluvulusi uasi, xo loxo eni ne avivikala no anu vaikala maninasi. Ia eni a'oxonu a'itileli loxo ne uasi mo sou itema vile uxavutala u'oki noxilo uaulixu malemalei mo lolomu noxilo mamu.

⁷ *Sou loxo uutulululeli mo sou mamu sou eni melo a'osasilo u'oki la sou xaixai tatila sou palanga ane eni emamaisou upala'a 'o. La sou Lataua mumalanixu mii anaanaxu 'o ne no nano no 'a xiasileli ne sou ulosilo navunavu. Mii ane ne anu loxo mitemau Satani sou u'oxo masualeli. ⁸ Alaxu tatalu la eni elinga noxou Tila sou lexe uxexeenu sou uxexesilo. ⁹ *Ia Anu muvikala mulu'e noxilo aloxo, "Alauna noxilo ne anu umomomosine ukalusi, xo xavi noxilo ne anu uxali lololi no mine nini mamalaxene." Aloxo ne la sou eni a'itileli mo a'osa no 'a mamalaxo noxilo ne. La sou ane'i ilavusou lexe xavi noxou Kalisito a uxolu noxilo. ¹⁰ Anu tava'u aloxo ne, la sou loxo noxou Kalisito la eni a'osa manina no anu mamalaxosi ne mo no nano no anu vaikala sou italoXolixo ne mo no nano no anu ialualuxu ne mo i'oxo masualeli mo no anu tu'umaxu. Xo no mine eni mamalaxosi ne la eni axali peki'aילו.

Xavutalau Paulosi'a ta Kolinito

¹¹ *Eni e'oxoleli exali loxo mitema vile e e'oxo vuluvulusi, ia ngingisi ane ngeulaxuleli sou nge'oxoleli loxo ne. Eni ne lexe ngingi nga'itinu ualasilu, xo eni ne loxo a kitu'a seville no laaxa'a ta aposeli ia eni axolu no laaxa'a ta aposeli tei ne uasi. Ia uasi eni amitema vitanisi. ¹² *Mimii ane mumaxa'u mitema sou xaixai noxou ne aloxo sosovo iouiuu xe mii ane tanenge liliou la mii ane xaviinu mo ane muxali nonixingengi ne no anu 'ilixu sou etavule tu'utu'umaxu mu'oki. ¹³ *Eni a'oxongengi 'ilixu vile mo noxi'a ta temanu lalotalotu va'ava'axu uasi. Ia mii ane 'osi, lexe eni ne alosinge tu'umaxu uasi. Ngaxiu tumalingeu susu noxilo ane ne.

¹⁴ Eni a elalaxii sou axixaosinge sou iave tatalusou mo eni amomomo sou alosinge tu'umaxu uasi. Xo mii ane eni emasaxau ne anu a mimemimengi ne uasi, ia ngingi nesi xo anu aloxo ta 'ili'a ne umomomo ixaxai sou isu'uline'i ta mami'a ilo'a ta neni'a uasi, ia ta mami'a ilo'a ta neni'a ane ixaxai sou isu'uline'i ta 'ili'a. ¹⁵ Aloxo ne la sou eni ne a'osa manina sou apaipalunu mimii ukalusi noxilo ne singe no 'a uleengengi mo apaipalunu maulixu. Ia lexe eni amasaxainge u'oki, la loxovaa ngingi ngamasaxailo seville kitu'a? ¹⁶ Lexe ngingi aloxo ne, la eni ne alosinge tu'umaxu uasi. Mo eni loxo mitema sou kalakalavoi sou ano'u lamoli uasi. Ia mose'i noxinge ne mi'oxo lexe eni amitema aloxo ne. ¹⁷ Loxovaa eni ekalusou mimemimengi noxi'a ta mitema ane epalusi'a milai noxinge ne? ¹⁸ *Eni etali'isou Tito sou ulai noxinge mo epalusou vivinge vile a sou ilou Tito ilai ne ukalavoi sou ukalusou mimemimengi uasi, loxovaa, anu mukalusou? Loxovaa nexi noxou taxaxai no anu xavutala iouvilesisi mo tamulinu vote'i iouvilesisi uasi?

¹⁹ Loxovaa ngingi ngexavuxavutala lexe nexi ta'oxo latolosixe ulai noxinge? Nexi ne tevivikala no iou Lataua aloxo ane'i ane noxou Kalisito,

mo ta vivixe e tamasainga manina, mimii ukalusi ane nexi te'oxonu ne, anu sou u'oxongengi ngatulu peki'ainge. ²⁰ Xo eni a'ume lexe no mine eni ane'e la umomomo sou axalisinge loxo eni emasaxainge lexe ngingi ngaxali aloxo ne uasi. Mo umomomo sou ngingi ngaxalisilo loxo ngingi ngemasaxailo lexe axali aloxo ne uasi. Eni a'ume sou 'oto'oto mo sangalako mo opo la'ila'iaxa'a xe matea sou mii mo vaikala sou taloxolixa'a ta mitema xe munumunu mo totopaxa xe xovulaulau male a uxolu noxinge ne. ²¹ *Eni a'ume lexe no mine eni ane'e la, la Lataua noxilo ulu'eleli no laxungeni. La eni atamasi'a ta piena ane'i ane misusu tei io ixiu tumali'a no 'a 'ilixi nuninuni'u ne uasi xe 'ilixi sou vote'i xe masaxa masumasua ane ane'i mi'oxonu ne.

13

Vaikala sou Tololovo Kaluxousou Noxou Paulo

¹ *Ano 'o ne, xixao noxilo ulai uoxinge tatalusou. "Mimii ukalusi ne uxali manina loxo ta mitema ta tamei uasi ia tatalu imaisou mo mia'aloXu," loxo Lavuku Tavuna teinu mulemolu. ² Vaikala sou tololovo ano 'o ne eni elosinge no mine eni exixao elai noxinge alaxu tameisou ne. Vaimomo 'o eni axolu va'axu 'o ia avikala la. Xo no anu lai noxilo la atalosi'a ane'i ane misusu tei ne mo mose'i la, ³ xo loxo ngamasaxa sou apala'alixu Kalisito lexe Anu molu uvikala noxilo. Anu ne loxo mamalaxu sou uxaxaisinge uasi, ia anu ne pekia'u misevile noxinge ne. ⁴ *Xo loxo sou talavusou manina la anu ne mivau musoli no anu ovu valautu ne no mine Anu mamalaxusi. Ia Anu uxolu maui no anu xavi tatila noxou Lataua. Aloxo nesi la nexi ne mamalanexe noxou, ia no anu xavi tatila noxou Lataua la nexi taxolu tamaui noxou sou taxaxaisinge.

⁵ *Ixe iengi umulingengi la sou ngamaisinge lexe loxovaa ngingi ngexolu no anu mulamulaxu tangengi, minge ngatovongengi la. Loxovaa ngingi ngalavu lexe Kalisito Iesu anu a uxolu noxinge ne uasi? Ia lexe, manina uasi la ngingi ngapolopepee pamaui ne. ⁶ Mo eni emulaxu taleli lexe ngingi ne ngalavusou lexe nexi tapolopepee pamaui ne uasi. ⁷ Ixe vaimomo 'o nexi takilaka noxou Lataua lexe ngingi nga'oxonu mii vile ususu mamu. Anu sou loxo ta mitema imaisou lexe nexi teno'u pamaui nesi uasi. Mo ane'i imaisixe la nexi loxo tapolopepee pamaui ne ia ngingi ne nga'oxonu mii ma'ia ane mu'isalilisi. ⁸ Nexi taxaxai sou vaikala maninasi, ia tamomomo sou ta'oxonu mii vile sou utaluxu uasi. ⁹ Nexi ne ta'osa no voxovoxo ane nexi mamalanexe ia ngingi ne pekia'inge. Mo lakilaka noxixe ne singe sou lingamongenge noxou Kalisito. ¹⁰ *Anu tava'u aloxo ne la sou eni exolu va'axu ia ekaukavunu mimii ano'o ulai noxinge, mo sou no mine eni ane'e la umomomo sou a'oxonu su'u nonginge no anu xavi 'o mamu. Xavi ane Tila mulosilo ne sou umamulongengi ngalu'e uasi ia utulusinge pekia'u.

Sexesexela Kalukalusou

¹¹ Kaluxusou la ta vivilo, 'osa'osa ulai noxinge lexe xavingengi sou lingamongenge noxou Kalisito. Ngalomu no anu peletoto noxilo, nga'oxonu xavutalamengi uxali vilesisi, mo ngaxolu no anu opo se'isisi. Mo sou tanutanuxu noxou Lataua mo opo se'isisi noxou umomomo sou uxolu noxinge.

¹² Ngasexelangenge ngatongato'o mo ngatimunu xalengengi no 'a 'osa'ila noxou Lataua. Ta mitema noxou Lataua ukalusi isovanu sexela noxi'a une'e noxinge. ¹³⁻¹⁴ Eni akilaka lexe umomomo sou alauna noxou Tila

* **12:21:** 2Ko 13:2   * **13:1:** Lap 19:15; Mat 18:16; 1Ti 5:19   * **13:4:** Pil 2:7-8   * **13:5:** 1Ko 11:28   * **13:10:** 2Ko 10:8

Iesu Kalisito mo tanutanuxu noxou Lataua, xe noxou Uleenu Tavuna uxolu noxinge ukalusi.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA XALATIA Vaikala lamana

No nano no anu uoli voloxu noxou Paulo mulai noxi'a ta Xalatia 'o, la anu muvivilaka no anu tu'tu'umaxu e muxali noxi'a ta Xalatia no mine ane'i ta mitema ane ta Iutaia uasi milomusou a'alo laixe la mimuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito. Xo tei la ane'i ta Iutaia maninasousi mimulinu Iesu. Ia no mine Paulo mune'e mua'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito, la ane'i ta mitema ane ta Iutaia uasi mixali ta molomolo noxou Iesu. La sou ane'i ta Iutaia maninasou mi'oxo lexe anu laixe sou ta mitema ane ta Iutaia uasi ne imulinu lapuloto noxou Mosesi loxo ane'i ta Iutaia mimulinu, la sou ane'i ixali ta mitema noxou Iesu. La sou Paulo muavuti la muvikalane'i lamana lexe no anu 'ilixu sou imulinu lapuloto laixe la ixali ta mitema mulapu uasi. Anu muvikalane'i lexe ta mitema ixali ta mitema mulapu no iou Lataua no anu vote'i sou imuxaxu tane'i noxou Iesusi.

Xo ta Iutaia mose'i milutu milai no xalee lia tila ne Xalatia la mivikalane'i ta mitema e mixali ta mitema noxou Iesu ne lexe ane'i imulinu lapuloto noxou Mosesi. No mine Paulo mulomusou aloxo ne la sou mukaaukavu uoli voloxu 'o, sou muxamuxaxu tane'i xe mumomosou 'ilixu noxi'a e ta mitema ne misusunoxu no anu lavulavu kalakalavoi noxi'a ne. Paulo musokou la mu'oxo latolo sou xaixai noxou, la muvivilaka lexe xaixai noxilo 'o ne, Lataua molu musosovosilo. Mo muvivilaka lexe eni amulinu masaxa noxilo xe itema vile upalusilo sou a'oxonu xaixai ane 'o uasi. Lataua molu mu'avalilo sou exali aposeli, mo mulosilo xaixai ane 'o sou alai a'aloxu a'alo laixe sou Iesu Kalisito ulai noxi'a ta mitema ane imuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito, la ane'i ixali ta mitema mulapu no iou Lataua.

Paulo mukalusou vaivaikala noxou aloxo 'o, no mine nenge tamuxaxu tanenge noxou Kalisito, la Uleenu Tavuna ulaxunenge no anu 'ilixu sou tamasaxai'a ta menexinge. No anu muxamuxaxu tanenge nesi la sou anu uxalixu nene'axu ane sou tamsasaxai'a ta menexinge.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-10

Paulo mulamanalixu xaixai noxou loxo aposeli xe 'ilixu sou muxamuxaxu tanenge 1:11-2:21

'Ilixu sou tamulinu lapuloto la taxali itema mulapu uasi no anu 'ilixu sou tamuxaxu tanenge noxou Iesusi 3:1-4:31

Noxou Kalisitosi la nenge taxali telapu 5:1-6:10

No anu soli noxou Iesu la nenge taxali alavua, ia no anu 'ilixu sou xooxoo ungasinge uasi 6:11-18

¹ Eni aposeli Paulo. Ta mitema ipalusilo mo itema vile ulosilo xaixai ane 'o uasi. Ia Iesu Kalisito mulosilo xaixai ane 'o xe Momu Lataua e mutulusou no anu soli. ² Nexi noxi'a ta vivilo noxou Iesu e texoxolu 'o tekaukavunu uoli voloxo ane 'o ulai noxinge ta temanu lalotu ukalusi no xalee lia tila ne Xalatia. ³ Nexi takilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Maminge Lataua mo Tila Iesu Kalisito uxolu noxinge. ⁴ ✧ Anu Kalisito mumulinu masaxa noxou Lataua Maminge la muiltalonu maulixu sou muxexeenu susu noxinge. Anu mu'oxonu aloxo ne, la sou musu'ulixinge sou muxexenenge no anu mauli masamasua sou lialia vaimomo 'o. ⁵ Anu aloxo ne la sou laixe lexe nenge ta'itinu Lataua ualasonu utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

✧ 1:4: Xal 2:20

A'alo Laixe Vilesisi

⁶ Eni ekuluke manina no anu 'ilixo ngingi nge'oxonu ne. Xo no anu alauna noxou Kalisito la Lataua mu'avalinge sou ngexali ta mitema noxou, ia ngepalea alaxu vilesisi nge'ume la ngelai ngemulinu a'alo vilemo ane mupolo va'axu manina no anu a'alo laixe. ⁷✧Ta mitema mose'i no taingengi itovonu sou ixovulaulingenge la ixixiunu a'alo laixe sou Kalisito ne. Ia a'alo laixe sou Kalisito ne anu vilesisi mo uxiuxiu uasi. Mo a'alo vile la uasisi manina. ⁸✧A'alo laixe ne, nexi tea'alomengixu tei. Ia lexe nexi, uasi la angelo vile molu teitexi no opo loxotolo ulu'e ua'alomengi no anu a'alo iouvilemo loxo ane nexi tea'alomengixu tei ne, la itema ane loxo ne, anu uulua no navu kaluxu uasi.

⁹ Nexi tevikalangengixu tei mo vaimomo 'o eni avikalangengixu la. Ia lexe evile ua'alomengi no anu a'alo laixe iouvilemo no anu ane ngingi ngenou'te, la anu laixe lexe itema ne uulua no navu kaluxu uasi. ¹⁰✧Mo vaimomo 'o ngingi ngexavutala a loxovaa. No anu vaivaikala noxilo 'o? Eni a'oxonu sou ta mitema i'osasilu no anu, uasi ia eni a'oxonu sou Lataua u'osasilu. Lexe eni a'oxonusi sou ta mitema i'osasilu no anu la eni amitema sou xaixai noxou Kalisito uasi.

A'alo sou Paulo Mine Lataua Mu'avalou

¹¹ ✧Ta vivilo, eni emasaxa lexe ngingi ngalavusou laixe lexe a'alo laixe e eni ea'aloxu noxinge tei ne, itema vile ukoinu vitanisi uasi. ¹² Mo itema vile ulosilo mo itema vile ulosielixu uasi. Ia Iesu Kalisito molu mupala'alixu lamana noxilo.

¹³ ✧Ngingi ngelomusou a'alosou mimii eni e'oxo'oxonu tei no mine emulimulinu 'ili'ilixo sou lalotu noxi'a ta Iutaia, la e'oxoo masuane'i ta mitema noxou Lataua manina xe etovo sou lexe amamulonou lalotu ne ukalusi. ¹⁴ ✧Xo eni taleli utulu pekia'u manina sou amulimulinu 'ili'ilixo noxi'a ta 'ilu'ilusunexi. No anu 'ilixo ane ne la eni e'oxoleli euliuli noxi'a ta maulu ta Iutaia ane lasililixexe vilesisi. ¹⁵ ✧Ia no mine atie ivo'oleli uao, la Lataua musosovosilo xe no anu alauna noxou la mu'avalilo. Eni exolu mulai muxali no anu voxo anu molu musosovosilo la sou, ¹⁶ Anu mupala'alixu 'Olu lamana noxilo. Anu mu'oxonu aloxo ne mo sou eni amomomo sou a'aloxu a'alo laixe sou 'Olu ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. No mine Anu mupala'alixu ne, la atali'isou itema vile uasi. ¹⁷ Mo atelai ne Ielusalemu sou amaisi'a ane'i ane mixali ta aposeli tei noxilo uasi. Ia eni elutu alaxu vilesisi 'o la elai exolu no xalee lia vitanisi ne Alevia. Xe ili'i la sou elivu ene'e no tuala tila ne Temasukasi. ¹⁸ ✧Xe tauu lele'e tatalu mukalu, la sou eni etelai ne Ielusalemu sou eno'u lavulavu se'i noxou Pita. La nexi noxou texolu ne voxo mavulovexa mo mulu'e lia ta'uve (15). ¹⁹ No voxo mine eni elai exolu ne la amaisi'a ta aposeli mose'i uasi, ia emaisou Iakovo e Tila vimou kokope. ²⁰ Vaivaikala noxilo e akaukavunu ulai noxinge 'o ne akalavoi uasi, evikala manina no iou Lataua. ²¹ ✧Xe ili'i la exixaoxao no xalee lia tila ne Silia xe ne Kilikia. ²² Ia ta mitema noxou Kalisito mixolu no 'a ta taasou lalotu no xalee lia tila ne Iutaia ne imaisou ieli tei uasi. ²³ Ane'i milomusou a'alosilos lexe, "Itema e tei la mu'oxoo masuange, anu a vaimomo 'o muxiu mo ua'aloxo a'alo laixe no anu 'ilixo sou muxamuxaxu tanenge e tei la mu'oxoo masuanu." ²⁴ Ane'i milomusou a'alosilo aloxo ne, la mi'itinu Lataua ualasu.

✧ **1:7:** Apo 15:1, 24 ✧ **1:8:** 1Ko 16:22 ✧ **1:10:** 1Te 2:4 ✧ **1:11:** Mat 16:17 ✧ **1:13:** Apo 8:3 ✧ **1:14:** Apo 22:3 ✧ **1:15:** Ais 49:1; Xal 2:7 ✧ **1:18:** Apo 9:26-27 ✧ **1:21:** Apo 9:30

2

Ta Aposeli Mi'osa sou Ilo'a Paulo Ipita

¹ ✨Itoxe tauu ie mavulovexa mo mulu'e lia tami'a mukalu la nexi noxou Valunavasi tetelai ne Ielusalemu la. Nexi noxou telai la teno'u Tito noxi'a tekei tetelai. ² Eni elai xo Lataua molu mupalusilo sou lexe alai. Xe no mine exolu ne la noxi'a ta kisokisou no 'a lalotusi tevivikala, mo ea'aloi'axu a'alo laixe ane eni ea'aloxu mulai noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi. Eni e'oxonu aloxo ne la evikala noxi'asi ane'i ane mi'oxo lexe ane'i ta kisokisou. Xo loxo 'o io ipupuioi xaixai noxilo e e'oxonu tei xe ane e'oxonu vaimomo 'o la uxali mii vitanisi. ³ Ia uasi, xo Tito e nexi noxi'a telai ne anu Xiliki, ia ipalusixe lexe tapasipaa sou noxou talai mo xooxoo ungasou uasi. ⁴ ✨Mimii ane ne muxali xo se'i ne ikalavoi lexe ane'i ta vivinge kalumo la mipakisi mi'una mixolu no anu pita noxixe. Ane'i mine'e mixolu no tainexi imamalei pakali sou ilomusou a'alosou maui ma'ia Kalisito Iesu mu'oxonu noxinge no mine mululusinge no anu sakisaki sou temulimulinu lapuloto, la texolu vasimenge manamana'u. Ia ane'i imasaxa lexe i'oxonexi taxali ta mitema sou xaixai vitanisi. ⁵ Aloxo ne, la sou nexi talomuxa'a uasi, texolu maxuveeni seville, xo nexi temasaxa lexe a'alo laixe maninasou ne uxolu no anu maulingenge utotomu.

⁶ Ta mitema mose'i mixolu loxo ta tatila sou lalotu. Ia no anu xavutala noxilosi la ane'i ane mino'u uala tila xe ane'i ane ino'u uala tila uasi ne, anu mii vitanisi no iou Lataua. Xo Lataua ulavusou uxavutala no anu uala noxi'a ta mitema uasi. No anu vaivaikala noxilo la ta kisokisou e mino'u uala tila ne, ilemolu mii vile la uasi. ⁷ ✨Ane'i mimaisou lexe Lataua mulosilo xaixai sou a'aloxu a'alo laixe ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. Xe iouvilesisi aloxo mulosou Pita xaixai sou ua'aloxu a'alo laixe ulai noxi'a ta Iutaia. ⁸ Lataua mulosou Pita xavi sou uxaxai loxo aposeli noxi'a ta Iutaia, la sou anu iouvilesisi aloxo ne. Anu mulosilo xavi sou axaxai loxo aposeli noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. ⁹ Ta mitema mimaisi'a Iakovo ilo'a Pita ilou Ioanesi mixali loxo ta tatila no anu lalotu, ia ane'i mimaisou lexe no anu alauna noxou Lataua la mulosilo xaixai ane 'o, la sou milapu avoxe noxou Valunavasi sou misexelanexe sou texali loxo ta vimovimo'a maninasou. La sou nexi noxi'a tesakiinu vaikala lexe maasi la nexi noxou taxaxai noxi'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi ia ane'i la ixaxai ulai noxi'a ta Iutaia ulovo. ¹⁰ ✨Xe mivikalanexi noxou no anu mii vilesisi lexe no anu xaixai noxixe la taxavutalane'i ane'i ane i'a mii uasi mixolu no nano no lalotu noxi'a mo tasu'uline'i. Mii ane ne muxolu no anu xavutala noxilo tei sou lexe eni a'oxonu.

Paulo Muxililiu Pita

¹¹ Ia ili'i no mine Pita mune'e ne Antioki, la eni elavixu no iou, xo anu mu'oxonu 'ilixo laixe uasi. ¹²⁻¹³ ✨Susu noxou ne aloxo 'o, no mine Iakovo ilo'a ane'i mose'i ixali uao, la Pita ilo'a ta mitema ane ane'i ta Iutaia uasi ilavusou i'ani'ani. Ia no mine ane'i mine'e mixalixali, la Pita mu'ume la muxolu va'axu noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ne. Xo mu'ume noxi'a ane'i xulumuxa'a ane ilavusou imulinu 'ilixo sou xooxoo ungas'i'a pekia'u 'ole. Mo ta Iutaia mose'i mimulinu mi'vana no anu kalavoi noxou ne, la sou no anu kalavoi ne mu'oxonu Valunavasi la mususunoxu. ¹⁴ No mine eni emaisou lexe ane'i imulinu vaikala manina sou a'alo laixe uasi, la sou eavuti la elavixu Pita no ie'i ane'i latala ne aloxo 'o, "Nini ne Iutaia, ia nini xoloxoluxene loxo ane'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. Ia tava'u a

loxovaa la sou nini natovo sou lexe na'oxone'i imulinu xoluxolu noxi'a ta Iutaia ne?

¹⁵ Nenge texali no anu mata noxou Iutaia no mine mivo'onenge, ia nenge taxali no anu mata noxi'a ane'i ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi e ilavusou i'oxo'oxonu susu uasi. ¹⁶ ✧ Mo nenge talavusou lexe Lataua umoxo'u itema vile lexe anu itema mulapu no anu vote'i sou umulinu lapuloto laixe uasi. Ia Anu umoxo'u lexe itema mulapu no anu vote'i sou umuxaxu tanu noxou Kalisito Iesu. Aloxo ne, la sou anu laixe lexe nenge tamuxaxu tanenge noxou Kalisito Iesu. No anu vote'i ane nesi la sou Lataua umoxo'inge lexe nenge ta mitema telapu, ia no anu vote'i sou tamulimulinu lapuloto laixe uasi. Xo no anu vote'i sou tamulimulinu 'ili'ilixu sou lapuloto laixe ne umomomo sou u'oxonu itema vile uxali itema mulapu no iou Lataua uasi. ¹⁷ No mine nenge temulinu vote'i sou tamuxaxu tanenge noxou Kalisito la sou nenge texali ta mitema telapu no iou Lataua. La sou anu muai lamana lexe nenge ta Iutaia ne nenge kalumo ta mitema sou susu iouvilelisi aloxo ane'i ane ta Iutaia uasi 'ole. La sou laxovaa Kalisito umasaxa lexe u'oxonu susu uxali utila? Uasisi manina! ¹⁸ Lexe eni atulusou ulivu mii ma'ia e eni emamulonu, la anu mumaxa'u lexe eni amitema sou amulinu lapuloto uasi. ¹⁹ Ia no anu 'ilixu sou amulinu lapuloto la mulalixu no anu vote'i sou soli. La sou no anu lapuloto la mu'oxoleli esoli, mo sou lexe no anu vote'i anenesi la eni amomomo sou noxou Lataua taxolu. ²⁰ ✧ Mo no mine mililinu Kalisito teitexi no ovu valautu, la eni kalumo. La sou mauli ane muxolu noxilo 'o ne, eni maulixu uasi, mauli noxou Kalisito ane uxolu noxilo 'o. Maui ane muxolu noxilo vaimomo 'o ne, eni emaui no anu muxamuxaxu taleli noxilo noxou Lataua 'Olu e Anu tanuxu la sou mitalonu maulixusilo. ²¹ Eni amasaxa sou avila'isou alauna noxou Lataua vitanisi uasi. Xo lexe no anu vote'i sou tamulimulinu 'ili'ilixu sou lapuloto laixe u'oxonu itema uxali ulapu no iou Lataua, la soli noxou Iesu ne anu uxali mii vitanisi.”

3

Vote'i sou Lapuloto Xe Vote'i sou Muxamuxaxu Tanenge

¹ Ngingi ta Xalatia ne ngexovulaulau misevile! Nexi telosiengixu Iesu Kalisito ne, mo ngingi ngemaisou mulili no ovu valautu no iengi ne. Ia loxovaa, maasi evile mu'oxo lolongenge sou xavutalamengi muxovulaulau ne? ² Eni amasaxa lexe atali'isinge no anu tali'i vile aloxo 'o, Ngingi ngeno'u Uleenu Tavuna no anu vote'i ma'ia manina? No anu vote'i sou ngamulinu lapuloto laixe? Uasi, no anu vote'i sou ngelomusou a'alo laixe noxou Iesu xe ngemuxaxu tangengi no anu? ³ Loxovaa ngingi ngexovulaulau avile io? Ngemaisou, tei la ngingi ngesokou muamua'i noxinge no anu xaviinu Uleenu Tavuna, ia loxovaa ngingi ngatovo sou ngakalusou no anu xavingengi io? ⁴ Loxovaa tu'utu'umaxu e muxali noxinge tei ne, ngingi ngetavulenu vitanisi, ne? La noxilo la eni emaisou lexe ngingi ngatavulenu vitanisi uasi. ⁵ Lataua mulosinge Uleenu Tavuna noxou mo mu'oxonu sosovo se'i no taingengi mo ngemaisou ne. Ia tava'u a loxovaa la sou Anu mu'oxonu loxo ne? Xo ngingi ngemulinu lapuloto laixe, ne? Uasi, no anu vote'i sou ngelomusou a'alo laixe xe ngemuxaxu tangengi no anu, ne?

⁶ ✧ Ngaxavutalanu maulixu Avalaamu loxo Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o, “Anu mumuxaxu tanu noxou Lataua, la sou Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu.” ⁷ Aloxo ne la sou ngingi ngalavusou laixe lexe ane'i ane imuxaxu tane'i, la ane'i Avalaamu ta 'olu ane. ⁸ ✧ Tei

manina la Lataua mulavusou lexe ili'i la ane'i ane ta Iutaia uasi imuxaxu tane'i la Anu umoxo'a lexe ta mitema milapu. Aloxo ne la sou Anu muvikalanu Avalaamu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu aloxo 'o, "Noxinesi la Lataua ualusi'a ta mitema ukalusi." ⁹ Avalaamu mumuxaxu tanu la sou Lataua mualusou. Anu iouvilesisi aloxo ne noxi'a ane'i ane imuxaxu tane'i la Lataua ualusi'a.

¹⁰ *Ja Lataua u'oxonu masuane'i ane'i ane ixavutala lexe no anu vote'i sou imulinu lapuloto laixe la ixali ta mitema ulapu no iou Lataua. Xo vaikala muai no nano no anu Lavuku noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Lexe ta mitema ane imulinu vaivaikala muai no nano no anu lavuku sou lapuloto laixe utotomu uasi, la Lataua u'oxo masuane'i." ¹¹ *La sou anu muai lamana lexe Lataua umomomo sou umoxo'u itema vile lexe anu itema mulapu no anu vote'i sou umulinu lapuloto laixe uasi. Xo vaikala muai no nano no anu Lavuku noxou Lataua muvikala aloxo 'o, Ta mitema ane mimuxaxu tane'isi ane Lataua umoxo'a lexe ane'i ta mitema milapu mo ane'i ino'u mauli. ¹² *La sou vote'i sou tamulimulinu lapuloto laixe ne anu mii sou muxamuxaxu tanenge uasi. Xo vaikala muai no nano no anu Lavuku noxou Lataua muvikala aloxo 'o, "Itama e umulimulinu lapuloto laixe ukalusi la anu uxalisou mauli no anu." ¹³ *Ioxe, no anu lapuloto la muvikala lexe, itema umulinu lapuloto uasi la anu uulua. Ia Kalisito musu'ulinenge la muno'u taninenge la muulua, la muxali loxo itema sou uulua, la mulivulinenge. Sou umomomo sou vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o, "Ta mitema ta'ei e illi no ovu ne Lataua umaisi'a lexe ane'i iuuluasi." ¹⁴ Aloxo tei no mine Lataua mualusou Avalaamu la muvikalanu lexe ualusi'a ta mitema ane ta Iutaia uasi. Mo no anu xaixai noxou Iesu Kalisitosi la mulivulinenge, la sou aualu ane ne muxali maninasou mukalu. Aloxo ne la sou lexe nenge tamuxaxu tanenge la tano'u Uleenu Tavuna loxo Lataua musakiinu vaikalasou tei.

Lapuloto Umomosou Uxexeenu Mii Ma'ia Lataua Musakiinu Vaikalasou Tei Uasi

¹⁵ Ta vivilo eni a'oxonu vaikala tovola'i vile no anu maulinenge ta mitema aloxo 'o. Loxo itema vile sexasisi sou usoli, la ilou vile isakiinu vaikala sou lexe anu uno'u tanixu, la anu loxo vaikala ne anu musakii. Ia umomomo sou itema vile uxexeenu xe umuxaxu vaikala vile no latanu la uasi. ¹⁶ *Anu aloxo tei la Lataua musakiinu vaikala noxou Avalaamu xe noxou 'ilusunu. Vaikala vile muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala lexe, "Noxou 'ilusunu," laaxu lexe ta mitema tavu'alo uasi, ia muvikala lexe, "Noxou 'ilusuneni," laaxu lexe vilesisi. Anu muvivalasou 'ilusunu vilesisi ne, ane Kalisito. ¹⁷ *Vaikala noxilo ne laaxu aloxo 'o, Lataua musakiinu vaikala noxou Avalaamu tei, xe tauu ie itemaxu mavulovexa tami'a mo mavulovexa tatalu (430) mulai mukalu xe ili'i la lapuloto muxali. Lapuloto ne anu muxali ili'i manina, la sou anu umomomo sou uxexeenu xe ukalusou mii ma'ia Lataua musakiinu vaikalasou tei uasi. ¹⁸ *La sou loxo nenge tamulimulinu lapuloto laixe sou tano'u mimii lailaixe e Lataua mulalaxiinu sou ulosinge, la anu loxo nenge tano'u no anu vote'i sou ane musakii tei uasi. Ia no anu alauna noxou Lataua mulosou Avalaamu no anu vaikala e anu musakiinu.

¹⁹ *Lexe anu aloxo ne, la sou tava'u a loxovaa la sou lapuloto anu muxolu? Lapuloto anu muxali xo Lataua mumasaxa lexe susu tava'u uxali uatu lamana ulai uxali no mine Avalaamu 'ilusunu e Anu musakiinu vaikalasou

* 3:10: Lap 27:26 * 3:11: Ava 2:4; Xal 2:16 * 3:12: Liv 18:5 * 3:13: Lap 21:23; Rom 8:3
* 3:16: Tav 12:7 * 3:17: Mul 12:40 * 3:18: Rom 4:14 * 3:19: Apo 7:38; Rom 5:20

tei 'ole uxali. Lataua mulosi'a ta angelo lapuloto ne la ane'i mipala'alixu noxou itema sou utulu no nixi la sou anu itema ne mupala'alixu noxinge. ²⁰ Ia lexe Lataua ne Anu vilesisi la umomomo sou itema sou utulu nonixi ne uxolu uasi. ²¹ *Lexe anu aloxo ne, la sou anu a loxovaa, lapuloto ne mupupuiou vaikala e Lataua musakiinu tei? Uasisi manina! Xo lexe Lataua mulosinge lapuloto vile la e umomomo sou tano'u maui no anu la anu laixe lexe nenge talomuxu mo tamulinu laixe la sou nenge latala taxali ta mitema mulapu. ²² Ia vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala lexe, susu musakisakine'i ta mitema mukalusi, Lataua mu'oxonu aloxo ne mo sou nenge tamuxaxu tanenge noxou Iesu Kalisito, la nenge tamomomo sou tano'u mii ma'ia ane Lataua musakii vaikalasou tei lexe ulosi'a ane'i ane mimuxaxu tane'i.

²³ *Tei no mine 'ilixu sou tamuxaxu tanenge uxali uao, la nenge texolu no anu sakisaki sou tamulimulinu lapuloto mulai mutalo no mine 'ilixu sou tamuxaxu tanenge muxali lamana noxinge ²⁴ *La sou lapuloto ne anu loxo itema sou upelainge sou usaxilaingesi sou uolenenge talai noxou Kalisito, aloxo ne mo sou lexe nenge tamuxaxu tanenge la taxali ta mitema mulapu. ²⁵ Mo vaimomo 'o 'ilixu sou tamuxaxu tanenge a muxali, la sou lapuloto e tamulimulinu loxo upelainge ne usaxilainge la uasi.

No Anu Vote'i sou Tamuxaxu Tanengesi La sou Nenge Taxali Lataua ta 'Olu

²⁶ *Ngingi ngemuxaxu tangeni xe ngexolu noxou Kalisito Iesu la sou ngexali Lataua ta 'olu. ²⁷ *Mo ngingi mukalusi e nge'ulo no nano no ualasu Kalisito ne ngeno'u mo ngingi ngetokolomoxu Kalisito loxo ngetaanu tokolomo veveeni. ²⁸ *Mo ngingi ngexali loxo Kalisito ta na'u la sou kalipala uxolu no taingengi loxo ta Iutaia, mo ta Xiliki, mo ta mitema sou xaixai vitanisi, mo ta mitema ixolu no anu masaxa noxi'a mo ta mulu xe ta sema uasi. Xo noxou Kalisito la kalikalipala uasi ngingi latala ne ngexali vilesisi manina. ²⁹ *Mo lexe ngingi noxou Kalisito, la ngingi Avalaamu ta 'ilu'ilusunu xe ngingisi sou ngano'u mii ma'ia e Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe ulosi'a Avalaamu ta minuminu ili'i.

4

¹ Vaikala noxilo ne aloxo 'o. Lexe itema vile 'olu vilesisi ne ili'i la uno'u miumiu momu ne, la uxali loxo anu miumiu muisalili. Ia tei no mine anu mauluxu la anu muxolu loxo itema sou xaixai vitanisi. ² Anu uxolu no laxa'a ane'i ane misaxila'u ilo'a ane'i ane mitulu muuli ulai utalo no anu voxo e momu musosovosou mulovo. ³ *Mo nenge kalumo aloxo ne. No mine nenge uao ta molomolo la nenge texolu no laxa'a ta uleenu e misaxila'u loxotolo xe lialia 'o. La mi'oxonenge texali ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a. ⁴ *Ia no anu voxo e Lataua musosovosou muxali manina la mupalasou 'Olu maninasou mulu'e. Nenu mivo'onu muxali loxo itema la muxolu no laaxu lapuloto. ⁵ Anu mu'oxonu aloxo ne mo sou uno'u ulusinge ta mitema texolu no laaxu lapuloto, xe u'oxonenge taxali Lataua ta 'olu.

⁶ *Xo ngingi ngexali lataua ta 'olu, la sou Anu mupalasou Uleenu 'Olu ne mune'e muxolu no nano noxinge. Uleenu ne uxolu noxinge la sou uavutilinenge sou ta'ava lexe, "Aba, Mamixe." ⁷ La sou ngingi ngaxolu loxo ta mitema sou xaixai vitanisi la uasi, ia ngexali loxo Lataua 'olu. Xe no

* 3:21: Rom 8:2-4   * 3:23: Xal 4:3   * 3:24: Rom 10:4   * 3:26: Ioa 1:12   * 3:27: Rom 6:3
 * 3:28: Rom 10:12   * 3:29: Rom 4:13   * 4:3: Kol 2:20   * 4:4: Ioa 1:14; Rom 1:3   * 4:6:
 Rom 8:15-17

mine nini naxolu loxo Lataua 'olu la nini nalavusou lexe nini namomomo sou nano'u mimii lailaixe noxou e Anu mulalaxiinu sou ulosi'a ta 'olu.

Paulo Tanuxa'a ta Xalatia

⁸ Tei manina la ngingi ngalavusou Lataua uasi, ngingi ngexolu loxo ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a ta mimii e ane'i Lataua uasi. ⁹ Ia vaimomo 'o ngingi ngelavusou Lataua, uasi avikala lexe Lataua mulavusinge. Ia tava'u loxovaa la sou ngingi ngaxiu ngaxiu ngalivu ulai noxi'a ta uleenu ta masumasua mo sou e xavine'i uasi ne. Loxovaa ngingi ngemasaxa lexe ngalivu ngalai ngaxolu no laxa'a mo ngaxali ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a la? ¹⁰ *Ngingi utotomu ne ngalavusou ngasosovosou voxo ta tatila sou lalotu mo so'io alavua xe lalotu ta tatila sou tauu ie alavua. ¹¹ Eni taleli umulinu 'ilixomengi la emama'u, xo loxo 'o io xaixai noxilo e epulipulileli sou e'oxonu ne uxali mii vitanisi.

¹² Ta vivilo, eni linga noxilo toxoxa'a ulai noxinge lexe laixe sou ngaxali aloxo eni 'o. Xo eni ne exali aloxo ngingi ne. Mo ngingi nga'oxonu susu vile une'e noxilo uasi. ¹³ Ngingi ngexavutalanu, tava'u a loxovaa la sou eni ene'e ea'alomengi no anu a'alo laixe tei ne? Xo pipiena vile mu'oxoleli. ¹⁴ No mine pipiena ne mu'oxoleli la vasimelo mamalaxu la mulosinge tu'umaxu, la ngingi ngamatapialeli mo ngalevetesilo uasi. Ia ngingi nge'osasi sou ngeno'ilo e'una exolu noxinge loxo angelo noxou Lataua vile xe loxo Kalisito Iesu. ¹⁵ No anu voxo ane ne ngingi nge'osasilu misevile. Ia 'osa'ila noxinge ne mulai 'ava? Eni avikalangengi lexe no anu voxo ane ne ngingi nge'oxonu aloxo ne, anu mumomomo loxo ngingi ngaluvunu iengi lavo'onu la ngalosilo. ¹⁶ Ia loxovaa, eni elaanu vaikala manina mulai noxinge la sou mu'oxongengi ngemaisilo exali loxo uluamengi, ne?

¹⁷ Ngalomu, ane'i ta mitema ne iitine'i itulu noxingesi sou inoinge, ia ixavutala sou isu'ulingengi uasi. Ane'i masaxa noxi'a ne sou ikalipalanenge nenge'asi, mo sou ngingi tangengi utulu noxi'asi sou ngasu'uline'i. ¹⁸ Lexe tanenge utulu manina sou ta'oxonu 'ilixo laixe noxi'a ane'i mose'i la anu laixe. La nga'oxonu utotomu, no mine nenge nenge'a taxoxolu mo no mine nenge nenge'a taxolu uasi kalumo. ¹⁹ Ta 'alixeni, eni examulinu navunavu iouvilesisi loxo sema ixamulinu navunavu sou ivo'o. Eni examulinu navunavu ane 'o singe, xo eni emasaxa lexe maulixu Kalisito lololinu uxolu noxinge. ²⁰ Eni talelingenge manina, xo vaimomo 'o nenge'a taxolu uasi, ia lexe nenge nenge'a taxolu la eni amomomo sou asu'ulingengi no anu vaikala lailaixe mose'i. Ia eni talelingenge manina, xo alavusou lexe asu'ulingengi no anu vote'i a loxovaa uasi.

Axali Ilee Sala

²¹ Ioxe, ngingi ta mitema e ngamasaxa lexe ngaxolu no laaxu lapuloto vaimomo 'o ngavikalaleli. Male ngingi ngalavusou vaivaikala sou lapuloto uasi? ²² *Vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu mua'aloxu Avalaamu lexe anu muxalixa'a ta 'olu ta tamei. 'Olu vile muxalixu noxie sema e ane sema sou xaixai vitanisi xe 'olu vile muxalixu noxie semau mu'isalili. ²³ *'Olu ane muxali noxie sema sou xaixai vitanisi ne mupaa no anu vote'i sou taxalixa'a ta 'ilinge 'o. Ia 'olu ane mupaa noxie semau mu'isalili ne muxali no anu vaikala noxou Lataua e musakiinu tei. ²⁴ A'alo ane ne anu tovola'isi, xo ta sema ta tamei ne misosovosou opo vilesisi e Lataua musakiinu vaikalasou ta tamei. Axali misosovosou opo vilesisi e Lataua musakiinu vaikalasou tei no laxa'ilu ne Sioni, mo ta 'ilie ne ixali ta mitema sou xaixai vitanisi. ²⁵ Axali ane misosovosou laxa'ilu ne

Sioni muxolu no xalee lia tila ne Alevia, xe musosovo sou Ielusalemu vaimomo 'o. Xo ane ilo'a ta 'ilie mixali ta mitema sou xaixai vitanisi. ²⁶ ✧ Ia Ielusalemu ane vile muxolu teitexi no opo loxotolo ne anu Sala ne anu neninge maninasou ane. ²⁷ ✧ Xo vaikala vile muai no nano no anu vaikala noxou Lataua teinu muvikala aloxo 'o.

“Nini sema e nalavusou napalaa uasi
mo naxamulinu navunavu sou lavulo'o uasi ne na'osa,
mo nalexe lexe sou 'osa'ila xe na'ava'ava toxotoxoxa'a sou namaxa'u
'osa'ila noxine.

Xo maasi la ta 'iline ixali tavu'alo, ua'ulixe sema e ipapalaa.”

²⁸ ✧ Ta vivilo, vaimomo 'o ngingi aloxo Aisaki xo ngingi ngexali Lataua ta 'olu no anu vote'i e anu musakiinu tei. ²⁹ ✧ No anu voxo ne la molomolo e mupaa no anu vote'isou ixalixa'a ta molomolo ne muxiu la mu'oxonu masuanu molomolo ane mupaa no anu xaviinu Uleenu Tavuna. ³⁰ Ia vaikala noxou Lataua muvikala a loxovaa? Anu muvikala lexe, Ngaxexene sema sou xaixai vitanisi ne ilou 'ilie. Xo 'ilie ne umomomo sou ukalipala mimii noxou molomolo e momu muxalixu noxie semau maninasou ne uasi. ³¹ Aloxo ne la sou ta vivilo nenge telavusou lexe nenge texali noxie sema sou xaixai vitanisi uasi, nenge texali noxie sema e ane tilasie sema sou xaixai vitanisi.

5

Noxou Kalisitosi La sou Anu Mululusinge

¹ Kalisito mululusinge no anu sakisaki sou lapuloto mo nenge vasimenge manamana'u. La sou laixe lexe ngatulu pakia'inge, mo iengi uvaxai'a ta mitema i'oxongengi ngaxali ta mitema sou xaixai vitanisi la mamu. ² Ae, ngalomu, eni Paulo avikalangengi aloxo 'o, lexe ngingi ngamalalingenge sou xooxoo ungasinge, la xaixai noxou Kalisito ne uxali mii vitanisi noxinge. ³ Ngingi ta mitema ukalusi e ngamalalingenge ulai sou xooxoo ungasinge eni avikalangengi lamana la aloxo 'o, lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne la anu laixe lexe ngamulinu lapuloto ukalusi. ⁴ Ngingi ta'ei e nga'oxo lexe ngamulinu lapuloto laixe mo sou ngaxali ngalapu no iou Lataua, la ngingi ngexolu va'axu noxou Kalisito. Mo ngexolu no nano no anu alauna noxou Lataua la uasi. ⁵ Ia no anu xaviinu Uleenu Tavuna la nenge temuxaxu tanenge noxou Lataua mo taxolu taloopalasi noxou sou umoxo'inge lexe nenge ta mitema mulapu. ⁶ ✧ Xo lexe itema uxolu noxou Kalisito, la xooxoo ungasou xe ane xooxoo ungasou uasi ne anu mii vitanisi. Ia 'ilixu sou itema umuxaxu tanu la uavutinoxu opoonu sou umasaxai'a ane'i mose'i, la anu 'ilixu ane ne anu mii maninasou.

⁷ Ngingi ngeiave no anu saisale ne la ngeiave laixesi. Ia 'ena'ei utalutaluxu vote'isinge la sou mu'oxongengi ngamulinu vaikala manina ua, ne? ⁸ Xavutala ane loxo ne, anu molu noxou, Anu ane mu'avalinge ne uasi. ⁹ ✧ Ngamaisou isi kitu'asi, ia u'oxonu veleti la usoxo toxoxa'a. ¹⁰ ✧ Eni emuxaxu taleli manina noxou Tila lexe Anu usu'ulingengi la ngamulinu xavutala vile uasi, 'ei ane mu'oxo aloxo ne, uno'u 'ulusou susu noxou ne. ¹¹ Ta vivilo, lexe eni a a'alo no anu 'ilixu sou xooxoo ungasinge ulalaisio ia tava'u loxovaa la sou ane'i i'oxo'oxonu masualeli sio 'o? Ia lexe eni avikala lexe xooxoo ungasia'a ta mulu, la vaikala sou ovu valautu ne umomomo sou u'oxoo masuanu xavutalamengi uasi. ¹² Ta mitema e ixovulaululixu

✧ 4:26: Eva 12:22; Pal 21:2, 10 ✧ 4:27: Ais 54:1 ✧ 4:28: Tav 15:4-5; Rom 9:7 ✧ 4:29: Tav 21:9-10; Ioa 8:35 ✧ 5:6: 1Ko 7:19; Xal 6:15 ✧ 5:9: 1Ko 5:6 ✧ 5:10: 2Ko 11:15; Xal 1:7

xavutalamengi ne, xavine'i lexe xooxoo ungasinge ukalusi. Ia lexe ane'i imasaxa aloxo ne, la anu laixe lexe ane'i ixotosou vasivasime'a uxexee avile.

¹³ ✧Toxe ta vivilo, Lataua mu'avalinge sou ngaxolu vasimenge mana-mana'u. Ia no mine ngexolu vasimenge manamana'u aloxo ne, la mamu sou ngaxavutala lexe, nexi texolu laixenenge, mo nexi tamomomo sou tamulinu masaxa noxinge sou vasimenge. Ngingi nga'oxonu aloxo ne uasi, ia laixe lexe ngamasaxainge ngatongato'o xe ngaxali ta mitema sou xaixai noxinge ngatongato'o. ¹⁴ ✧Vaikala sou lapuloto mukalusi ne mupita muxolu no nano no anu lapuloto vilesisi ane lexe, Nini nexasaxai'a ta menexine aloxo nini nexasaxaine. ¹⁵ Ia lexe ngingi ngalavilavi xe nga'oto'oto ngatongato'o, la ngalaxa'i xo maasi la ngingi ngaulua ukei.

Mauli no Anu Uleenu Tavuna Xe Mauli sou Masaxa sou Vasimenge

¹⁶ Ioxe, la sou eni avikalangengi aloxo 'o, laixe lexe Uleenu Tavuna uulaxungengi no anu muamua'ingenge. Lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne, la ngingi ngamomomo sou ngamulinu masaxa sou vasimenge uasi. ¹⁷ ✧Xo nenge telavusou aloxo 'o, masaxa sou vasimenge ne utovo sou utaloxolixu Uleenu Tavuna xe Uleenu Tavuna ne utovo sou utaloxolixu masaxa sou vasimenge. Ane'i ilou i'oto noxi'a ngatongato'o, la mii ma'ia e ngingi ngamasaxa lexe nga'oxonu ne, ngamomomo sou nga'oxonu uasi. ¹⁸ Ia lexe Uleenu Tavuna uulaxungengi, la ngingi ngamomomo sou ngaxolu no laaxu lapuloto uasi.

¹⁹ ✧Ngingi ngelavusou masaxa sou vasimenge 'ili'ilixo sou ne aloxo 'o, 'ili'ilixo sou vote'i mo 'ilixo e nuni'u manina, xe opo uavuti sou 'ilixo masumasua. ²⁰ Mo 'ilixo sou lalotu noxi'a ta lataua kalakalavoi mo 'ilixo sou i'oxonu ta'uluxu masua, mo 'ilixo sou molomolosilane'i mo 'oto'oto xe lavilavi, mo opo masumasua, mo iisuiisu, mo 'ilixo sou tatoonenge mo sangalako mo 'ilixo sou la'ia xe 'ilixo sou kalikalipala. ²¹ Xe opone'i masuai'a ta menexi'a e mi'ami'a tavu'alo mo iexu lexa pekia'u ulolutu la i'itine'i xe ipulipuli anaxa'a. Eni evikalangengixu tei, ia vaimomo 'o avikalangengixu la. Ta mitema ane ilavusou i'oxo'oxonu 'ili'ilixo aloxo ne, umomomo sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou Lataua uasi.

²² Ia xaixai no anu Uleenu Tavuna uxalixu nene'axu aloxo 'o, 'ilixo sou tamasaxai'a ta menexinge manina, 'ilixo sou 'osa'ila, 'ilixo sou opo se'isisi, 'ilixo sou la'ianenge palepalea uasi, 'ilixo sou ta'oxonu 'ilixo laixesi noxi'a mose'i mo 'ilixo sou tamuamua'i ulapusi xe 'ilixo sou ta'oxonu xaixai la ta'oxonu maninasousi. ²³ Mo 'ilixo sou xolu se'isisi xe 'ilixo sou tataloxolinenge. Vaikala no anu lapuloto vile uapinenge sou tamulinu 'ili'ilixo ane ne uasi. ²⁴ ✧Ane'i ane noxou Kalisito Iesu mipilixinu vasime'a ilou masaxa masua sou vasime'a ne, la mililinu no ovu valautu mo musoli ne. ²⁵ Aloxo ne, la sou lexe nenge teno'u maui laixe no anu Uleenu Tavuna, la anu laixe lexe Anu molu uulaxunenge no anu muamua'i noxinge. ²⁶ ✧La sou anu laixe sou ta'iti'itinenge mo taavuavutinoxu oponenge ngatongato'o xe taiisuiisu nenge ngatongato'o mamu.

6

Ta'oxonu 'Ilixo Laixesi

¹ ✧Ta vivilo noxou Iesu, lexe ngingi ngelavusou vile noxinge mulapau no anu susu, la anu laixe lexe ngingi ane Uleenu Tavuna musaxila'inge

✧ 5:13: 1Pi 2:16 ✧ 5:14: Liv 19:18; Rom 13:9 ✧ 5:17: Rom 7:15-23 ✧ 5:19: 1Ko 6:9-10
✧ 5:24: Rom 6:6; Kol 3:5 ✧ 5:26: Pil 2:3 ✧ 6:1: Mat 18:15

ngalai ngasu'ulinu se'isisi sou ngalivunoxu. Ia ngalaxa'ingengi, loxo 'o io tovotovo uxali noxinge la ngalapau kalumo. ² *Mo anu laixe lexe ngatavulenu tu'umaxu noxinge ngatongato'o, xo no anu vote'i ane ne, la ngingi ngamulinu lapuloto noxou Kalisito laixe. ³ Ia lexe itema vile uxavutala lexe anu muuliuli ia anu uuliuli uasi, la molu mu'oxo loloxu ane. ⁴ Itema vilevilesi ne laixe lexe utilovosou xaixai noxou lexe mu'oxonu xaixai laixe xe u'oxonu laixe uasi. Lexe anu utilovosou xaixai noxou xe mu'oxo laixe, la sou anu umomomo sou utooxu no anu, ia utilovosou 'ilixu noxou noxi'a ane ane'i mose'i uasi. ⁵ *Xo itema vilevilesi utavulenu tu'utu'umaxu sou xaixai noxou ulovo.

⁶ *Aloxo 'o, lexe itema vile uno'u lavulavu no anu vaikala noxou Lataua, la laixe sou umila'anu mimii mose'i lailaixe noxou ne ulai noxou tisa noxou.

⁷ *Ngingi minge nga'oxo lolongenge mamu. Evile umomomo sou 'oxo loloxu Lataua uasisi mania. Itema vile utounu mii ma'ia no xaixu ne, la anu uno'u temanu mii ne u'isali. ⁸ Lexe itema vile umulimulinu masaxa sou vasimolu, la anu loxo anu utotou ane. Ia uخالixu nene'axu sou anu uno'u ne mamulosi. Ia lexe umulimulinu 'ili'ilixu no anu Uleenu Tavuna la loxo anu utotou ane. Xe ili'i sou uno'u temanu, la nene'axu ane Uleenu Tavuna ulosou mauli lailaixe utotomu mo kaluxu uasi. ⁹ La sou anu laixe lexe nenge'a tatotosa sou ta'oxo'oxonu 'ili'ilixu lailaixe mamu. Xo loxo nenge tapaupaxe uasi la nenge tano'u temanu xai ne no anu voxo sou mu'isali. ¹⁰ Aloxo ne la sou lexe nenge texalisou taiinu sou ta'oxonu 'ilixu laixe noxi'a ta mitema ukalusi, la laixe sou ta'oxonu. Mo laixe lexe ta'oxonu maninasou ulai noxi'a ta mitema ane mimuxaxu tane'i noxou Tila.

Vaikala Vateteli Xe Vaikala sou 'Osa'ila

¹¹ Ngamaisou kaukavu toxotoxoxa'a no anu uoli voloxu 'o ne, eni melo ekaukavunu no avolo. ¹² Ngalomu, ta mitema e xavine'i, la ipalusinge sou lexe xooxoo ungasinge ne i'oxo lexe i'oxonu aloxo ne, xo imasaxa lexe ino'u uala tila no ie'i ta mitema. Ane'i i'oxonu aloxo ne xo tava'u aloxo 'o. Loxo 'o io ane'i imuxaxu tane'i no anu ovu valautu noxou Kalisito la ta mitema i'oxonu masuane'i. ¹³ Ane'i e xooxoo mungasi'a ne ilavusou imulinu vote'i sou lapuloto laixe uasi, ia ane'i xavine'i sou lexe xooxoo ungasinge. Mo sou ane'i ino'u uala tila no anu mii ma'ia mi'oxonu noxinge ne. ¹⁴ Ia eni a'itinu ualasilu xe itema vile ualasu uasi, ia laixe lexe a'itinu ovu valautu noxou Tila noxinge Iesu Kalisitosi. Xo no anu soli noxou no anu ovu valautu la 'ili'ilixu sou lialia 'o musoli no anu xavutalaxeni. Mo anu loxo eni kalumo a esoli no ovu valautu ne, la eni amomomo sou amulimulinu 'ili'ilixu no lialia 'o uasi. ¹⁵ *La sou vaimomo 'o 'ilixu sou xooxoo ungasinge ne anu mii vitanisi xe xooxoo ungasinge uasi ne anu mii vitanisi kalumo. Ia mii mutila ane lexe nenge texali alavua. ¹⁶ Eni akilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua uxolu noxi'a ane'i ta'ei e ilavusou imulinu lapuloto ane 'o. Ane'i ta mitema ane ne ane'i ta Isilaeli maninasou noxou Lataua.

¹⁷ *Ioxe sou akalusou vaivaikala noxilo la avikala aloxo 'o. Eni amasaxa sou itema vile ulosilo tu'umaxu la uasi. Ta mitema mivelu mo kulue tanitanixu a muxolu no vaximelo 'o, xo anu mumaxa'u lexe eni itema sou xaixai maninasou noxou Iesu. ¹⁸ Ta vivilo noxou Iesu, eni akilaka lexe alauna noxou Tila noxinge Iesu Kalisito uxolu no anu ulengengi. Manina.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA EPESO Vaikala lamana

Paulo mukaokavu uoli voloxu ane 'o mulai noxi'a ta Epeso, xo umasaxa sou ulamanalixa'a aloxo 'o. Xavutala noxou Lataua ne lexe upitanu mimii teitexi no opo loxotolo mo mimii no lialia 'o ne uxolu no laaxu Kalisito mo Anu uxolu kisou mimii ne ukalusi (1:10). La sou Lataua mumasaxa lexe uavutinoxu ta mitema noxou sou ipita ixolu noxou Kalisito mo ixali vilesisi.

Paulo musokou vaivaikala noxou la mulamanalixu vaikala kisou lexe Lataua musosovosi'a ta mitema noxou la mupitane'i no anu vote'i a loxovaa. Anu mulamanalixu lexe no anu tanutanuxu noxou Lataua, la mu'oxone'i mixali vilesisi. No anu xaixai noxou Iesu la Lataua mululusou susu noxi'a, xe mulivulixa'a no anu sakisaki sou susu. Mo Anu mulosi'a Uleenu Tavuna loxo Anu sosovo noxou sou u'oxonu mimii lalaxe loxo Anu musakiinu vaikalasou tei (1:14). Xe tamesiou la Paulo muvicala lexe ta mitema ane ilo'a Kalisito mipita ne ipita ixali vilesisi no anu maulixa'a. No anu viavaikala noxou Paulo la anu mu'oxonu vaikala tovola'i mose'i sou ulamanalixa'a ta mitema noxou Lataua lexe ane'i mipita noxou Iesu la ane'i mixali vilesisi. Anu mu'oxo lexe ta temanu lalotu ne loxo itema vasimolu ia Kalisito anu muxali kisou (4:1). Mo mutovola'inu vile lexe aloxo tani, ia Iesu anu loxo atolaxu tani (2:19-22). Xe aloxo sema ilou mulu mitaula'i, la Iesu aloxo sema mulue (5:22-32). No anu uoli voloxu ane 'o la nenge tamomomo sou tamaisou lamana mii ma'ia lailaxe Lataua mu'oxonu mulai noxi'a ta mitema noxou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Kalisito anu kisou mimii mukalusi 1:3-14

Lakilaka noxou Paulo 1:15-23

Noxou Kalisitosi la nenge temauli 2:1-3:21

'Ilixo sou lalotu maninasou 4:1-6:20

Vaikala sou sexela xe lakilaka 6:21-24

¹ *Eni Paulo aposeli noxou Kalisito Iesu no anu masaxa noxou Lataua mupalusilo sou akaokavunu vaivaikala ane 'o ulai noxinge ngingi ta mitema noxou Lataua, mo ngingi ane ngemuxaxu tangengi noxou Kalisito Iesu ne Epeso. ² Eni akilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito uxolu noxinge.

Aualu Noxou Kalisito Mune'e Noxinge

³ *Ta'itinu Lataua ualasou anu Tila noxinge Iesu Kalisito Momu. Noxou Kalisito la sou Anu mualusinge no anu mii lailaxe teitexi no opo loxotolo sou usu'uli uleenenge. ⁴ *Xo no mine Anu ukoinu mimii uao la, Anu musosovosinge. Mo no iou Lataua la nenge malemalenga mo ta noxou la, ta mitema ixalisou susu vile noxinge uasi. ⁵ *No anu tanutanuxu noxou Lataua la Anu xavutalau lexe, noxou Iesu Kalisito la Anu umoxo'inge lexe nenge taxali loxo anu ta 'olu. Anu tanu mo masaxa tatila noxou aloxo ne. ⁶ La sou nenge ta'itinu Lataua ualasou no anu alauna lailaxe ane Anu mulosinge vitanisi muxolu noxou Iesu anu ane Anu tanuxu musuku. ⁷ *Alauna tatila mu'ana'ana noxou Lataua la muno'u 'ulusinge no anu

* 1:1: Apo 18:19-21; 19:1   * 1:3: Ep 2:6   * 1:4: Ioa 15:16   * 1:5: Ioa 1:12   * 1:7: Ep 2:7; Kol 1:14

sialuxu Iesu. La sou Anu mululusou susu noxinge no anu alauna noxou. ⁸ No anu alauna noxou la Anu mu'ana'analinenge no anu xavutala laixe mo lavulavu lailaixe. ⁹ *Mo Anu mumolo tanuou mii mai'a ane lexe Anu u'oxonu no anu xaixai naxou Kalisito. Ia xavutalau ne tei la mutalume, ia vaimomo 'o Anu mulosingexu xavutala noxou ne. Anu u'oxonu manina sou ne. ¹⁰ *Xavutala ne aloxo 'o, xavutalau ne. Mo voxo ulai ukalu la Anu mupitanu mimii latala teitexi no opo loxotolo mo no lia 'o mukalusi ne muxolu loxo kisi'a Kalisito.

¹¹ *Mo noxou Kalisito la sou Anu xavutala mo masaxa noxou anu ane mu'oxonu mimii latala mukalusi ne musosovosixe lexe nexi ta na'u maninasou. ¹² Anu musosovosixe ta Iutaiasi tei, xo nexi teloopala noxou Kalisito. La sou nexi ta'itinu Lataua no anu alauna lailaixe noxou ne. ¹³ Mo ngingi kalumo ngelomusou vaikala manina noxou Kalisito. La sou ngexali ngexolu noxou la anu a'alo lailaixe sou Lataua mupamalingengi. Mo ngemuxaxu tangengi noxou Kalisito la sou mumomomo sou vaikala noxou Lataua e musakii tei lexe umulaxu sosovo vile noxinge. Sosovo noxou ne ane Uleenu Tavuna noxou. ¹⁴ *Nenge teno'u Uleenu Tavuna la sou nenge tamomomo sou tano'u mimii lailaixe teitexi no opo loxotolo ane Lataua mulalaxiinu sou ulosi'a tamitema noxou. La sou nenge ta'itinu ualasu no anu alauna noxou singe.

Lakilaka Noxou Paulo

¹⁵ Aloxo ne la sou no mine eni elomusinge lexe ngingi ngemuxaxu tangengi noxou Tila Iesu mo ngingi tangengixa'a ta mitema noxou Lataua. ¹⁶ La sou eni axavutalangengi no anu lakilaka noxilo mo alemolu laixe noxou Lataua utotomu. ¹⁷ *Mo utotomu ne eni akilaka ulai noxou Lataua e Tila noxinge Iesu Kalisito. Anu Maminge xavi musuku lexe ulosinge Uleenu sou ulosinge xavutala lailaixe, mo ngalavusou Lataua laixe, xe upalapala'alixu laaxu vaivaikala noxou ane mutalume. ¹⁸ Mo eni akilaka kalumo lexe ukisiinu xavutamalangi mo sou xavutamalangi ulamana no anu mii ma'ia ane anu mu'avalinge la ngingi ngeloopala no anu, mo ngalavusou laixe lexe lavuluti lailaixe ne Lataua ulosi'a ta mitema noxou. ¹⁹ *Mo eni akilaka lexe nenge ta mitema ane tamuxaxu tanenge noxou ne, talavusou xavi noxou Lataua a uxolu noxinge. Xavi noxou Lataua e uxaxai noxinge ne anu uxaxai la xavi musuku umomomo sou tatilovo sou uasi. ²⁰ *Xe no mine musoli la no anu xavi noxou Lataua si la mutulusou. No anu xavi ano 'o la Lataua mulaixu sou muxolu no avolu tema teitexi no opo loxotolo. ²¹ *La Anu muxolu kisi'a ta uleenu ane mixolu teitexi no opo loxotolo, mo muxolu kisi'a ta mitema e iulaxune'i ta mitema no lia 'o mo ta tatila no lia ukalusi 'o xe ta uleenu ane xavine'i musuku kalumo. Anu muno'u uala tila manina. Uala tila ne sou vaimomo 'osi uasi, sou 'ili'i kalumo. ²² *Mo Lataua mumuxaxu mimii latala muxolu no laaxu mo musosovo sou lexe Anu uxolu kisou mimii latala ukalusi, mo uxolu kisou noxi'a ta mitema ilotu noxou Iesu. ²³ *Lalotu ne anu Kalisito vasimolu. Anu muxolu mo mu'ana'ana no anu mimii latala mukalusi mo mu'ana'ana no anu lalotu noxou.

2

Nenge Tesoisoli Ia Kalisito Mutulusinge

* **1:9:** Rom 16:25   * **1:10:** Kol 1:16,20   * **1:11:** Rom 8:28-29   * **1:14:** 2Ko 1:22   * **1:17:** Kol 1:9   * **1:19:** Kol 1:11   * **1:20:** Lex 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12   * **1:21:** Kol 1:16; 2:10
* **1:22:** Lex 8:6   * **1:23:** Rom 12:5; Ep 4:10, 15; Kol 1:18

1 *Ngingi tei la nge'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua mo susu la muvau ulengengi musoisoli. 2 *No mine ngingi ngemulimulinu xoluxolu mo muamua'i masumasua sou lialia 'o, mo ngemulinu 'ilixo noxou kisi'a ta uleenu ta masumasua e musaxila'u la va'a vitanisi teitexi no loxotolo. Anu uleenu ne ane uxolu uxaxai no nano no anu maulixa'a ta mitema ane mose'i ilolomu uasi vaimomo 'o. 3 *Nenge nenge'a tei la texolu no taine'i mo xavutalamenge muavuti la temulimulinu masaxa masua sou vasimenge sou umomomo sou masaxa no anu vasimenge. Nenge te'oxonu aloxo ne, la nenge kalumo texo no nano no anu la'ia noxou Lataua ane Anu mulalaxiinu sou ulosi'a ta mitema ukalusi ane mose'i imulimulinu 'ili'ilixo ane ne. 4-5 *Manina susu noxinge te'oxo'oxonu la muvau uleenge musoisoli, ia xo no anu alauna mo tanu tanuxu lailaixe noxou Lataua mu'ana'ana no anu alauna misevile la sou mutulusinge temauli noxou Kalisito. Ani no anu alauna tatila noxou Latauasi la sou Anu mupamaulingengi. 6 *Mo Anu mutulusinge nenge'a Kalisito la mupalupexasinge no pa'umolu teitexi no opo loxotolo mo nenge'a Iesu Kalisito texolu tepita. 7 Anu mu'oxonu aloxo ne noxinge mo u'oxonu kalumo noxi'a ane'i ane ili'i. Anu mu'oxonu aloxo ne sou umaxa'u alauna tatila noxou singe noxou Kalisito Iesu. Alauna tatila noxou ne umomomo sou tatilovo sou uasisi manina. 8-9 *La sou no anu alauna noxou la, Anu mupamaulingengi xo ngingi ngemuxaxu tangengi noxou. Mii ane 'o, nga'itinu ualasinge lexe ngingi nge'oxonu muxali no anu xaixai noxinge, mo lakolisou xaixai noxinge uasi. Anu Lataua molusi mulosinge vitanisi. 10 *Lataua anu mukoinenge, la sou Anu mupuinenge. Sou nenge tamuamua'i no anu vote'i sou 'ilixo laixe ane Anu mulalaxiinu tei lexe nenge tamulinu.

Noxou Kalisito La Nenge Taxali Vilesisi

11 Aloxo ne la sou ngingi ane ngaxali no anu mata noxi'a ta Iutaia uasi ngaxavutala ulivu. Ta Iutaia ilemenge lexe ngingi xooxoo ungasinge uasi, ia ane'isisi xooxoo mungasi'a. 'Ilixo ane ne i'oxo noxi'a ta mulusi vasime'a mo ixaxaisou no 'a avo'a. 12 *Mo ngaxavutala ulivu, tei no mine ngingi ngamuxaxu tangengi noxou Kalisito uao, la ngingi ngexolu va'axu noxou. Mo ngaxavutalanu laixe, tei la ngingi ngexolu loxo ta asila mo ngexali no anu mata noxi'a ta Isilaeli uasi. Lataua musakiinu vaikala mo mulosi'a ta Isilaeli lapuloto, la ngingi ngexolu va'axu noxi'a. Mo no mine ngingi ngexoxolu no lia 'o la ngaloopala sou ngano'u mii vile laixe ili'i uasi mo ngalavusou Lataua uasi. 13 *Mo tei la ngingi ngexolu no paxa manina. Ia vaimomo 'o, no anu sialuxu Kalisito la muno'inge ngelivu mune'e 'alai noxou mo ngexolu ngepita noxou Kalisito Iesu.

14 *Xo noxou Kalisitosi la mulosinge opo se'isisi mo mu'oxonu xoluxolun-geenge muxali laixe. Tei la ta Iutaia mimolosilangengi mo mikalipalangengi. Ia noxou Kalisito la mumamulunon vimelu e muxolu no taingengi la ngingi ngexali vilesisi. 15 *Mo anu soli noxou la Anu mumamulunon lapuloto noxou Mosesi mo vaivaikala maumautunu ilou lapuloto sou. Anu mu'oxonu aloxo ne sou mupitane'i ta mitema la'oluxa'a ta tamei ne, mixali alavua mo vilesisi. No anu 'ilixo ane ne la sou Anu muxalilixu opo se'isisi no tainenge. 16 *Mo no anu soli noxou no ovu valautu la Anu mupitane'i ta mitema la'oluxa'a ta tamei ne mixali vilesisi mune'e noxou Lataua. No anu ovu valautu ne la Anu mukalusou 'ilixo sou imolomolosilangengi ne. 17 *Mo

* 2:1: Kol 1:21; 2:13   * 2:2: Kol 3:7; Tit 3:3   * 2:3: Kol 3:6   * 2:4-5: Rom 6:11-13   * 2:6: Kol 2:12   * 2:8-9: 1Ko 1:29-31; 2Ti 1:9   * 2:10: Tit 2:14   * 2:12: Rom 9:4; Kol 1:21   * 2:13: Kol 1:20   * 2:14: 1Ko 12:13   * 2:15: Kol 2:14   * 2:16: Sek 9:10; Kol 1:20, 22   * 2:17: Ais 57:19

Anu mune'e la mua'aloXu a'alo laixe sou opo se'isisi. Anu mua'aloXu noxi'a ane'i ane mixolu 'alai xe noxi'a ane'i ane mixolu no paxa kalumo. ¹⁸ La sou no anu mii ma'ia ane Kalisito mu'oxonu ne mukisiinu vote'isinge ta Iutaia xe ane'i ane ta Iutaia uasi. Mo no anu Uleenu vilesisi muxolu noxinge la sou nenge tamomomo sou talai noxou Maminge.

¹⁹ *Ngingi nge'oxonu aloxo ne la sou ngingi ngexolu loxo ta asila la ua, ngingi ngexali loxo ane'i mo ngexali ta mitema noxou Lataua xe ngexali Lataua ta 'olu. ²⁰ *Mo ngingi ngexali loxo tani Lataua mutulusou. Nexi ta mitema ane Iesu mupalusixe, mo ta mitema sou palomatana, nexi aloxo lavo'o sou tani tava'u. Ia Kalisito Iesu Anu loxo lavo'o mutila manina sou tani tava'u ne. ²¹ *Noxousi, xe nenge nenge'a tapita la tani lololinu ne utulu. Anu utulu la uxali taasou lalotu tatila noxou Tila sou talotu ulai noxou Lataua no anu. ²² *Mo noxousi la Anu mutulusinge kalumo la ngexali taasou Uleenu Lataua sou uxoxolu no anu.

3

Paulo Mua'aloXu A'alo Laixe sou Iesu Mulai Noxi'a Ane'i Ane ta Iutaia Uasi

¹ *Tava'u xo eni Paulo itema sou xaixai noxou Kalisito Iesu esu'ulingengi ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi, la sou exolu no nano no taasou navu-navu. ² *Eni elavu sou lexe ngingi ngelomu sou lexe no anu alauna noxou Latauamenge, la Anu musosovosilo sou a'oxonu xaixaisinge noxou. ³ *Mo mii ma'ia ane mutalume tei ne mupala'a noxilo la sou eni ekaukavu seville no anu tei ne. ⁴ No mine ngingi ngaitisou la sou ngingi ngamomomoso, ngalavusou lexe eni elavu manina no anu mii ma'ia mutalume noxou Kalisito. ⁵ Mii ma'ia ane mutalume noxi'a ta mitema ane tatei, vaimomo 'o Uleenu mupala'alixu noxixe ta mitema sou ane Iesu mupalusi'a mo ta mitema sou palomatana noxou. ⁶ *Mii ma'ia ane mutalume ne aloxo 'o, no anu a'alo laixe sou Iesu Kalisito la mu'oxongengi ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi nenge'a taxali vilesisi. Mo ngingi ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi ngano'u mii ma'ia ane Lataua musakiinu vaikala sou tei noxou Iesu lexe ta Isilaeli ino'u ne. No anu xaixai noxou Kalisito Iesusi la ngingi ngano'u kalumo.

⁷ *Lataua mu'oxoleli exali amitema sou xaixai noxou. Mo no anu alauna noxou la Anu mulosilo xavi noxou la sou eni exali itema sou xaixai noxou. Sou a'aloXu a'alo laixe sou Iesu. ⁸ *Mo ta mitema noxou Lataua ne miua'ulixo, ia eni ne uasii manina mo amii vitanisi. Ia Anu mualauanasilo laixe la mulosilo xaixai sou aa'aloXu a'alo sou mimii laixe sou Kalisito e tatilovo sou uasi ulai noxi'a ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. ⁹ La sou vaimomo 'o eni a'oxonu ulamana noxinge aloxo 'o. Lataua mukoinu mimii latala mukalusi la mimii latala anu mutalume iou noxi'a ane'i tatei. Ia vaimomo 'o Anu mulosilo xaixai sou a'aloXu mimii ma'ia ane mutalume ne. Anu u'oxonu uxali maninasou. ¹⁰ Tei la Anu mutalume iou ia vaimomo 'o la Anu mu'oxonu lalotu noxou muxali. Mo anu mumasaxa lexe no anu lalotu noxou la ane'i ane mixolu teitexi no loxotolo mo ta tatila noxi'a ta uleenu e misaxila'u loxotolo ilavusou mo imaisou xavutala lailaixe iouiou noxou ne uxali lamana noxi'a. ¹¹ Tatei manina la Lataua muxavutala lexe u'oxonu mii ane kaluxu uasi ne uxali, ia vaimomo 'o no anu xaixai noxou Kalisito Iesu Tila noxinge, la sou Anu mu'oxonu mimii ne muxali manina. ¹² *Xo nenge noxou Kalisito, mo nenge temuxaxu tanenge noxou Kalisito la

* 2:19: Ep 3:6   * 2:20: 1Ko 3:11   * 2:21: 1Ko 3:16   * 2:22: 1Pi 2:5   * 3:1: Pil 1:7, 13
 * 3:2: Kol 1:25   * 3:3: Ep 1:9-10; Kol 1:26   * 3:6: Ep 2:13, 16-19   * 3:7: Kol 1:25   * 3:8: 1Ko 15:9-10   * 3:12: Ioa 14:6; Rom 5:2

sou nenge tamama'u sou talai noxou Lataua uasi.

¹³ La sou eni avikalangengi aloxo, ngaxavutala malaxo no anu tu'umaxu ane noxilo singe 'o uasi xo eni a'itingengi.

Lakilaka Noxou Paulo Si'a ta Epeso

¹⁴ Tava'u aloxo 'o, la sou eni axolau tava'ilo vo'uxu ulu'elai no talaxu la akilaka ulai noxou Maminge. ¹⁵ Ane'i ane mixolu teitexi no opo loxotolo xe ane'i ane ixoxolu no lia 'a. Mo Anu molu mumoxo'u ualualasi'a, mo ane'i loxo ta mata noxou. ¹⁶ Eni akilaka ulai noxou Maminge lexe, no anu mimii tavu'alo lailaixe iouiou noxou, la Anu u'ana'analingenge no anu xavi Uleenu noxou mo uxolu no nano noxinge, la u'oxonu pekia'inge. ¹⁷ *La sou Kalisito umomomo sou uxolu noxinge xo ngingi ngemuxaxu tangengi. Mo eni akilaka lexe 'ilixu sou tangengi noxou Lataua tanengingenge ngatongato'o uxali utila no anu maulingenge. Mo usiatoto loxo ovu uli'u ulu'elai no lia. ¹⁸ Mo ngingi ngongi'a ta mitema noxou Lataua ngano'u xavi, mo ngalavu sou manina 'ilixu noxou Kalisito sou tanuxa'a ta mitema. Masaxa noxou ne mutila manina mo veveni manina mo mulai teitexi manina xe mulu'elai no lia manina. ¹⁹ La sou ngingi ngelavusou 'ilixu noxou Kalisito sou tanungenge ne anu mutila manina mo muaulixu lavulavu. Ia ngingi ngelavusou, la sou mimii ane noxou Lataua ne anu u'ana'analingenge no anu.

²⁰ Ia noxou la Anu umomomo sou u'oxonu mimii tavu'alo. Mimii ane ne mua'ulixu mimii ane nenge texavutalanu mo tekilaka. Ia no anu xavi noxou ane uxolu uxaxai noxinge ne, mua'ulixu mimii ane ne. ²¹ La sou no voxovoxo utotomu ta mitema ukalusi e ilotu noxou Iesu ta'itinu ualasou Lataua no ualasou Kalisito Iesu utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

4

Nenge Texali Vilesisi Noxou Kalisito

¹ *Eni Paulo exolu no nano no taasou navunavu xo eni e'oxonu xaixai noxou Tila aloxo ne la sou, eni avikalangengi pekia'u aloxo 'o. Lataua mu'avalinge sou ngataxanu 'ava noxou mo ngamulinu manina. Mo ngamulinu 'ili'ilixu mulapu noxou. ² *Mo ngataloxolingenge manina noxi'a ta menexinge mo opongengi uai se'isisi noxi'a. Mo la'iangengei'a paleai'a uasi. Ngingi ngamulinu 'ili'ilixu mulapusi. Mo tanengingenge ngatongato'o. ³ *Mo xavingengiu 'ilixu sou ngaxolu ngapita. No anu xavi Uleenu la Anu ulosinge opo se'isisi, la sou usakingengi la ngaxolu ngapita mo ngaxali vilesisi. ⁴ Nenge texali vasimenge vilesisi mo Uleenu Tavuna vilesisi uxoo noxinge. Aloxo Lataua mu'avalinge la sou ngingi ngaloopala no anu mii vilesisi. Mii vilesisi ne lexe Lataua umomomosou vaikala noxou la ulosinge mimii lailaixe ane Anu mu'avalingexu ne. ⁵ Tila anu vilesisi mo muxamuxaxu tanenge ne vilesisi xe 'ilixu sou ta'ulo ne anu vilesisi. ⁶ *Mo Lataua vilesisi anu Maminge nenge latala mukalusi. Anu usaxila'a ta mitema mukalusi mo Anu uxaxai noxi'a ta mitema mukalusi xe Anu uxolu no nano noxi'a ta mitema mukalusi.

⁷ *Ia noxinge vilevilesi la Anu mualaunasinge laixe la sou Kalisito mumila'anu mimii lailaixe noxou ne sou mulosinge. ⁸ *Tava'u aloxo ne la sou vaikala mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o.

"No voxo ane Anu mutelai teitexi

* **3:17:** Ioa 14:23; Kol 1:23; 2:7   * **4:1:** Kol 1:10   * **4:2:** Kol 3:12-13   * **4:3:** Kol 3:14-15
* **4:6:** 1Ko 12:6   * **4:7:** Rom 12:3, 6   * **4:8:** Lex 68:18

la muno'a ta mitema tavu'alo mitilitili'usi'a milai kalumo
la mumila'anu mimii lailaixe noxi'a ta mitema."

⁹ ♣ Ia Anu mutelai teitexi laaxu a loxovaa? Anu laaxu lexe Anu mulu'e no lia 'o mo mulu'elai no lia manina. ¹⁰ Anu ane mulu'e no lia 'osi ane mutelai teitexi no loxotolo mo mua'ulixu loxotolo ne ia mulai teitexi manina. Anu mu'oxonu aloxo ne mo sou Anu uxolu no anu mimii latala no lia 'o mo opo loxotolo ukalusi la sou Kalisito uxali usaxila'u mii mukalusi. ¹¹ ♣ Anusisi ane mulosi'a ta mitema xaixai sou ixaxaisou. Se'i mulosi'a xaixai sou mixali ta mitema ane Iesu mupalusi'a. Mose'i mulosi'a xaixai sou mixali ta mitema sou palomatana, mose'i mixali ta mitema sou ia'aloxu a'alo laixe sou Iesu ulai noxi'a ta mitema mose'i mixali ta mitema sou isaxila'a ta mitema mo ilosi'a ta mitema lavulavu sou imulinu 'ili'ilixu ma'ia Lataua umasaxau. ¹² Kalisito mulosi'a ta mitema xaixai ane ne sou mulalaxine'i ta mitema noxou Lataua sou i'oxonu xaixai laixe noxou. Aloxo ne la sou lalotu noxou Kalisito uleme xe utulu pekia'u. ¹³ ♣ Anu usolonu ulai uxali no mine nenge taxali vilesisi no anu muxamuxaxu tanenge, mo no anu lavulavu noxinge noxou Lataua 'Olu. Mo lalotumenge uleme uxali utila ulai uxali no mine nenge maulinenge umomomo loxo Kalisito noxou.

¹⁴ La sou nenge tamomomo sou taxolu loxo ta molomolo la uasi. Mo mamu sou ngalomuxu vaivaikala noxi'a ta mitema sou isuisu mo kalakalavoi. Xo anu u'oxongenge la xavutalamenge ulai une'e loxo lasipi xasi mo atume utavutavulenu. ¹⁵ ♣ Ia tanengexa'a ta menexinge mo tavikala maninasi noxi'a. La sou Anu u'oxonenge taleme noxou Kalisito e Anu kisinge. ¹⁶ No anu saxisaxila'u noxou la Anu mu'oxonu mineminenge iouiou no vasimenge ne mupitanu mo mutoxotoxo vaxa la sou muxali itema vasimolu. La sou no anu mineminenge iouiou no vasimenge ne uxaxaisou xaixai na'u vilevilesi la uxali tatila mo uleme loxo Kalisito tanunenge.

Ngaxolu loxo Lamana ta 'Olu

¹⁷ ♣ La sou eni avikalangengixu mimii 'o mo apeletotosinge no ualasou Tila lexe, mamu sou ngaxolu loxo ta mitema ane'i ane ta Iutaia uasi. Ane'i xavutalai'a ne uxovulaulau vitanisi. ¹⁸ Mo xavutalai'a ne lamana uasi mo ie'i isivoxo xe mitatusou oponi' pekia'u la sou mu'oxone'i mixolu va'axu no anu maui ane noxou Lataua. ¹⁹ Mo xavutala laixe ne musu'a la sou mu'oxone'i la imaela no anu 'ili'ilixu masumasua ane i'oxo'oxonu ne uasi manina. Mo mi'unalai manina no anu 'ili'ilixu masumasua utotomu misevile.

²⁰ Ia ngingi ngene'e sou ngalavusou Kalisito no anu vote'i aloxo ne uasi. ²¹ Mo eni elavusou lexe ngingi ngelomusou a'alosou, mo Anu mulosiengi mukalu. Sou ngamulinu vaikala manina ane muxolu noxou Iesu. ²² ♣ Mo mulosiengi sou ngamulinu maui ane ngemulimulinu tei ne uasi. Mo ngaxexeenu itema ane teinu e uxolu noxinge la u'oxonu masuangengi la sou uavutilixu xavutala masumasua la sou u'oxongengi ngaula ne usu'a. ²³ ♣ Mo xavutalamengi ne uxii mo uxali alavua manina. ²⁴ ♣ Mo ngingi ngemulinu maui alavua la ngexali itema ane alavua, loxo ta mitema Lataua mukoine'i sou ixali loxo Anu, sou ngemulinu 'ili'ilixu mulapu mo malemalenga manina mo ngexolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua manina.

²⁵ ✧ Aloxo ne la sou ngasu'an'u 'ilixu sou ngakalalalovoine'i ta mingemingen-gi ia ngavikalane'i maninasi. Xo nenge vilevilesi 'o tapita no anu Kalisito vasimolu. ²⁶ ✧ Lexe ngingi la'iangenge la mamu sou u'oxongengi ngasusu. Mo mamu sou la'iangenge uxoxolu ulai uxali no aso ulu'elai. ²⁷ Mo mamu sou ngalosou Satani taiinu vile. ²⁸ La sou 'ei ane upakapakali ne mamu sou upakapakali. Ia laixe lexe anu uxaxai mo ususunu avolu ulu'elai no lia mo sou umolo mimii la usu'uline'i ane'i ane xa'a mimii uasi. ²⁹ ✧ Mo ngavikalala la mamu sou vaikala masumasua ulaa no anangenge. Ia ngaleanu vaivaikala lailaixesi sou u'oxonu pekia'a ane'i ane imasaxu su'uli xe usu'uline'i no anu alauna ane'i ane ilolomu kalumo. ³⁰ ✧ Xo voxo a une'e la sou Lataua mululusinge mo musosovosinge no anu Uleenu Tavuna noxou sou ulotongengi ngalivu. La sou mamu sou ngalosou Uleenu Tavuna noxou Lataua tu'umaxu. ³¹ ✧ La sou laixe lexe ngaxexeenu 'ilixu sou opo masumasua mo 'ilixu sou la'iangenge mo 'ilixu sou ngakaikaitolo la ngaleanu vaikala masumasua noxi'a ta mitema. ³² ✧ Ia tangengixa'a mo nga'oxonu 'ilixu sou opo se'isisi noxi'a ta menexinge ngatongato'o. Mo ngaxiunu tumalingeu 'ilixu ma'ia ane'i mi'oxonu mune'e noxinge. Aloxo noxou Kalisito la Lataua muxiunu tumalouu 'ili'ilixu masumasua noxinge.

5

¹ ✧ Lataua tanungenge misevile loxo anu ta 'olu, la sou laixe lexe ngingi ngamulimulinu 'ili'ilixu loxo Anu u'oxo'oxonu. ² ✧ Mo no anu xoluxolun-genge la ngamasaxainge ngatongato'o. Aloxo Kalisito mumasaxainge la mulosou maulixusinge loxo mii tuma'u lailaixi mo iaiama lailaixi manina uela ulai noxou Lataua.

³ La sou mamu sou nga'oxonu 'ili'ilixu sou vote'i mo 'ili'ilixu masumasua iouiou xe ngaisuisuxu ta menexinge mi'ami'a la ngavikalala sou. Xo ngingi ngexali ta mitema noxou Lataua la 'ili'ilixu ane ne nga'oxonu uasi. ⁴ Mo a'alo masumasua mo a'alo ane laixe uasi xe suku masumasua nga'oxonu uasi, ngasu'an'u mo usu'a. Vaivaikala aloxo ne anu laixe sou ngingi nga'oxo'oxonu uasi, ia laixe lexe ngingi ngavikalala laixe noxou Latauasi. ⁵ ✧ Xo ngingi ngelavusou laixe lexe ta mitema ane i'oxo'oxonu 'ilixu sou vote'i mo 'ili'ilixu masumasua iouiou mo isuisu ne ane'i umomomo sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou Kalisito mo Lataua e no anu opo loxotolo uasi. Ta mitema ane aloxo ne, 'ili'ilixu ane ne muxali loxo lataua noxi'a.

Tamuamua'i no Anu Lamana

⁶ ✧ La sou mamu sou itema vile u'oxonu lolongenge no anu vaivaikala ane tematemanu uasi la ngamulinu. Xo la'ia noxou Lataua uxolu noxi'a ane'i ane imulinu 'ili'ilixu ane ne xe ilolomu uasi. ⁷ Aloxo ne la sou mamu sou ngingi ngongi'a ngaxolu ngapita.

⁸ ✧ Xo tei la ngingi ngexolu no isivoxo, ia vaimomo 'o Tila mu'oxongengi la ngingi ngexolu no lamana. La sou ngamuamua'i loxo lamana ta 'olu. ⁹ Xo ngingi lamana ta 'olu la sou 'ili'ilixu lailaixi mo 'ili'ilixu mulupu xe 'ilixu sou vaikala manina uxolu noxinge, la anu umaxa'u nene'axu lamana anesi. ¹⁰ Mo ngingi ngatovo ngatilovosou 'ili'ilixu ma'ia manina ane ngingi nga'oxonu la Tila u'osa no anu. ¹¹ Ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua sou isivoxo ne xo anu uxalixu nene'axu vile laixe uasi. Ia ngano'u 'ili'ilixu masumasua ne uatu mo ngamulaxu lamana. ¹² Xo tamaela

✧ 4:25: Sek 8:16; Kol 3:8-9 ✧ 4:26: Lex 4:4; Iak 1:19-20 ✧ 4:29: Kol 4:6 ✧ 4:30: Ais 63:10; Ep 1:13-14; 1Te 5:19 ✧ 4:31: Kol 3:8 ✧ 4:32: Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 ✧ 5:1: Mat 5:48 ✧ 5:2: Mul 29:18; Eva 10:10 ✧ 5:5: 1Ko 6:9-10; Kol 3:5 ✧ 5:6: Rom 1:18; Kol 2:4, 8 ✧ 5:8: Ioa 12:36; Ep 2:13; Kol 1:13; 1Pi 2:9

sou talemolu 'ili'ilixu ma'ia ane mi'oxo'oxonu mutalume ne. ¹³ *Ia lamana uxalilixu mii ma'ia ane mutalume ne uxali lamana. ¹⁴ *Xo no anu lamanasi la sou mimii latala e mutalume ne muxali lamana. La sou umomomo sou vaikala aloxo 'o.

“Nini 'ena'ei neai, ne natulu.

Natulu no anu soli.

Mo Kalisito lamanaxu uieisine.”

¹⁵ *Mo ngasaxila'u muamua'ingenge laixe ia mamu sou ngamuamua'i loxo itema xavutalau laixe uasi, uasi. Ngamuamua'i loxo itema xavutalau laixe. ¹⁶ Mo vaimomo 'o anu voxo nga'angingi sou nga'oxonu 'ili'ilixu lailaixe xo vaimomo 'o anu voxo masumasua. Xo itema sou isivoxo u'oxonu lolongenge. ¹⁷ Aloxo ne la sou ngaxolu ngaxovulaulau uasi, ia ngalavu sou masaxa noxou Tila a loxovaa. ¹⁸ *Mo ngaixu lexa pekia'u mamu xo anu sou uxovulaulaulingenge la ngasu'a avile. Ia laixe lexe nga'ana'ana no anu Uleenu Tavuna. ¹⁹ *Mo lexe ngavivikalangengi ngatongato'o la laixe lexe ngavivikala no anu lexe e muai no nano no anu Lavuku sou lexe, no ngalexe la ngalexe lexe sou lalotu. Xe lexe ma'ia Uleenu uxalilixu no tangengi sou ngalexenu. Mo ngalexe no anangenge mo ngalexe no nano no tangengi ulai noxou Tila. ²⁰ *Mo utotomu la ngavikala laixe ulai noxou Lataua anu Maminge no anu mimii tavu'alo ukalusi no ualasou Tila noxinge Iesu Kalisito.

Vaikala Ulai Noxi'a ta Mulu Ilo'a ta Semasemai'a

²¹ *Ngingi ngaxolu no laangenge ngatongato'o xo ngingi nga'ume mo ngatoxonu Kalisito. ²² *Ta sema ngaxolu no laaxa'a ta mulumulumengi mo ngalomuxa'a loxo ngingi ngexolu no laaxu Kalisito mo ngelomuxu. ²³ *Xo mulu anu muxolu kisie semau loxo Kalisito anu muxolu kisou lalotu. Xo lalotu anu Kalisito vasimolu mo Anu mupamaulinu. ²⁴ Ia aloxo lalotu uxolu no laaxu Kalisito la ngingi ta sema kalumo ngaxolu no laaxa'a ta mulumulumengi no anu mimii latala ukalusi. ²⁵ *Mo ngingi ta mulu kalumo ngamasaxi'a ta semasemamengi misevile. Aloxo Kalisito mumasaxau lalotu misevile la mulosou maulixu sou. ²⁶ *Mo mu'ulosou lalotu mo muxali malemalenga manina mo muxali ta na'u no anu lexa xe no anu vaikala noxou. ²⁷ *Mo umasaxa lexe ulaxiinu lalotu noxou ne uxali laixe mo uleme manina no iou. Mo nuni vile mo xoxoa mo mimii iouiou uxolu no anu lalotu noxou ne uasi. Anu umasaxa lexe lalotu noxou ne uxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua mo ixalisou susu vile no anu uasi. ²⁸ Anu iouvilesisi aloxo ta mulu ngamasaxai'a ta semasemamengi manina aloxo ngamasaxainge manina. 'Ena'ei ane umasaxaie semau la anu mumasaxau kalumo. ²⁹ Xo itema vile ulavusou u'oxonu masuanu vasimolu uasi, ia anu ua'anu xe usaxila'u laixesi. Anu iouvilesisi aloxo Kalisito u'oxonu no anu lalotu. ³⁰ Xo nenge vilevilesi tepita la sou texalilixu lalotu ne vasimolu muxali. ³¹ *La sou vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o, “Tava'u aloxo ne la sou mulu u'umesi'a momu ilee nenu la ulai ilee semau ixolu ipita sou ixali vilesisi.”

³² *Vaikala ane 'o ne laaxu tatila manina mo mutalume ia eni elavusou lexe anu mulumo Kalisito ilou lalotu noxou. ³³ Ia anu aloxo ne ulai noxinge ngingi ngamulu vilevilesi lexe ngamasaxaie semameni manina

* 5:13: Ioa 3:20-21 * 5:14: Ais 26:19; Rom 13:11 * 5:15: Kol 4:5 * 5:18: Luk 21:34
 * 5:19: Kol 3:16 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21: 1Pi 5:5 * 5:22: Kol 3:18; 1Pi 3:1 * 5:23: 1Ko 11:3; Ep 1:22 * 5:25: Kol 3:19; 1Pi 3:7 * 5:26: Tit 3:5 * 5:27: 2Ko 11:2; Kol 1:22 * 5:31: Tav 2:24; Mat 19:5 * 5:32: Pal 19:7

aloxo ngingi ngamasaxainge manina ne. Xe ngingi ngasema kalumo ngatoxonu mulumengi.

6

Vaikala Ulai Noxi'a ta Molomolo Mo ta Mami'a Ilo'a ta Neni'a

¹ *Ta molomolo, ngatoxone'i ta maminge ilo'a ta neninge. Xo ngingi noxou Tila. Xo anu 'ilixo laixe sou ngamulinu ane. ² *Vaikala muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua mikaukavunu aloxo 'o, "Ngatoxone'i ta maminge ilo'a ta neninge."

Xo anu lapuloto muai tei aloxo ne mo misakiinu vaikalasou aloxo 'o, ³ "Lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne la sou mimii ma'ia ane ngingi na'oxonu ne uxali laixesi la nga'osa mo ngaxolu maxuveeni no lia 'o."

⁴ *Mo vaikala ulai noxi'a ta molomolo ta mami'a aloxo 'o. Mamu sou nga'oxone'i ta 'ilinge la'iaxa'a. Ia ngingi nga'oxonu 'ilixo laixe mo ngamomosi'a xe ngapotone'i no anu vaikala noxou Tila.

Vaikala Ulai Noxi'a ta Mitema sou Ixaxai Vitanisi Ilo'a ta Tatilasi'a

⁵ *Mo ngingi ta mitema sou ixaxai vitanisi ngalomuxa'a ta tatilasinge no lia 'o mo ngatoxone'i. Mo nga'ume noxi'a la nga'oxonu xaixai laixe manina no ie'i. Aloxo ngingi nga'oxonu ulai noxou Kalisito. ⁶ Loxo 'o io ngingi nga'oxo lexe nga'oxonu xaixai laixesi no mine ane'i ixoxolu imamaisingesi la i'osasingexu. Ia aloxo ne uasi, ngingi nga'oxonu xaixai loxo ngingi ta mitema sou xaixai vitanisi noxou Kalisito mo opongengi u'osa sou ngamulinu masaxa noxou Lataua. ⁷ La sou ngaxaxai no opongengi maninasou. Xo xaixai e ngingi nga'oxonu ne nga'oxonu ulai noxi'a ta mitema uasi. Ngingi nga'oxonu loxo nga'oxonu ulai noxou Tila. ⁸ *Xo ngingi ngelavusou lexe ta mitema sou ixaxai vitanisi mo ane'i ane ixaxai vitanisi uasi ne Tila ulosi'a 'ulu sou xaixai laixe noxi'a ukalusi.

⁹ *Mo ngingi ta tatilasi'a ta mitema sou ixaxai vitanisi kalumo nga'oxonu 'ilixo laixe noxi'a mo nga'oxone'i i'umenge mamu. Xo ngingi ngelavusou lexe ngingi ngongi'a ne Tila noxinge a uxolu teitexi no opo loxotolo mo ili'i la u'oxonu tulatula noxou evile uasi.

Ngatelonu Tokolomo sou 'Oto'oto Noxou Lataua

¹⁰ Ioxe, vaimomo 'o eni amasaxa akalusou vaivaikala noxilo ulai noxinge aloxo 'o. Ngingi ngongi'a Tila ngepita, mo no anu xavi musuku noxou la u'oxongengi ngatulu pekia'inge. ¹¹ *La sou ngatelonu tokolomo sou 'oto'oto noxou Lataua utelo no vasimenge. Mo sou utalungenge xe u'oxongengi ngatulu pekia'inge sou ngalooxu xavutala kalakalavoi noxou Satani e lexe u'oxonu noxinge. ¹² *Xo 'oto'oto ane 'o ne sou nenge ta'oto noxi'a ta mitema e vasime'a loxo nenge 'o uasi. Nenge ta'oto noxi'a ta uleenu ane mixolu teitexi mo ta'oto noxi'a ta uleenu ane iulaxune'i ta uleenu, mo noxi'a ta mimii ane xavine'i musuku e misaxila'u isivoxo no lialia 'o. Xe ta'oto noxi'a ta uleenu ta masumasua e muxolu teitexi no loxotolo. ¹³ Aloxo ne la sou ngatelonu tokolomo sou 'oto'oto noxou Lataua ne ukalusi mo uxoo no vasimenge. Mo sou no anu voxo masua la ngingi nga'oto ulivu pekia'inge. Xe ili'i no anu 'oto'oto ne ukalu la ngingi ngatulu peki'ainge mo ngalapau uasi. ¹⁴ *Lexe ngingi ngamasaxa ngatulu pekia'inge la ngasakiinu vaikala manina loxo sini sou ngautupokolixu no vaimenge, mo 'ili'ilixo

* 6:1: Kol 3:20 * 6:2: Lap 5:16 * 6:4: Lex 78:4; Xav 22:6; Kol 3:21 * 6:5: Kol 3:22-23; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18 * 6:8: 2Ko 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9: Rom 2:11; Kol 4:1 * 6:11: Rom 13:12; 2Ko 10:4 * 6:12: 1Pi 5:8-9 * 6:14: Ais 11:5; 59:17; 1Te 5:8

mulapu loxo sioveXu lutungengi. ¹⁵ ✧ Mo ngalalaxii sou ngalai nga'aloxu a'alo laixe sou opo se'isisi noxou Lataua loxo siove sou tava'inge ngataanu no tava'inge. ¹⁶ Mo mii vile mutila no anu tokolomo sou 'oto'oto ne sou ngano'u utotomu ane muxamuxaxu tangengi loxo xaliau. Xo no anu xaliau ne la ngingi ngamomomo sou ngataluxu lalumiso axexexaxu noxou itema masua e lexe uto'omenge no anu. ¹⁷ ✧ Mo ngaxavutalanu 'ilixu sou Lataua mupamaulingengi uxolu no kisinge ngataanu loxo siove sou utaluxu kisinge. Xe ngano'u vaikala noxou Lataua ngatetelisu loxo lavisou Uleenu Tavuna. ¹⁸ ✧ Mo utotomu la nga'oxonu lakilaka iouiou ulai noxou Lataua no anu xavi no anu Uleenu Tavuna, sou usu'ulingengi no anu taitaiinu a loxovaa. Mo ngatetelisu 'ilixu ane ne uxolu no anu xavutalamengi pekia'u. Mo ngaloo xe ngakilakasi'a ta mitema noxou Lataua utotomu.

¹⁹ ✧ Mo ngakilakasilo kalumo lexe no mine eni avivikala la Lataua ulosilo vaivaikala sou alemolu, mo sou eni a'ume uasi la a'aloxu a'alo laixe noxou Iesu ma'ia mutalume ne. ²⁰ ✧ Xo eni itema sou a'aloxu a'alo laixe noxou Iesu e Lataua mupalusilo la sou eni misakileli no nano no taasou navunavu 'o. La sou ngakilakasilo mo sou eni a'alo la a'ume uasi mo a'alo no anu mii ma'ia ane lexe a'aloxu.

Vaikala Kaluxusou

²¹ ✧ Ia eni amasaxa lexe ngalavu laixe no anu xoluxoluxo mo mimii ma'ia ane eni a'oxo'oxonu 'o la sou Tukikosi anu vivilo e eni emasaxau musuku xe itema sou xaixai manina noxou Tila molu ua'alomengi no anu mimii ukalusi. ²² Anu tava'u aloxo ne la sou eni epalusou mulai noxinge mo sou ngingi ngalavusou lexe nexi texolu a loxovaa xe umamaatolasinge.

²³ Mo eni akilaka lexe opo se'isisi noxou Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito uxoo noxinge ta vivilo ngamasaxainge misevile ngatongato'o mo ngamuxaxu tangengi. ²⁴ Xe akilaka lexe alauna uxolu noxinge ukalusi e tangengi noxou Tila noxinge Iesu Kalisito utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA PILIPAI Vaikala lamana

No mine Paulo musokou xaixai noxou la anu mulai ne Pilipai tei sou mua'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito. Pilipai ne anu tuala tila ne Iuropu no xalee lia tila ne Makedonia (Aposeli 16:8-15). Paulo mukaXavu uoli voloxu ane 'o no mine anu muxolu no nano no taasou navunavu ne Romu. No mine anu muxolu no taasou navunavu ne, la mulomusou a'alosi'a ta Pilipai lexe ta mitema mose'i mine'e mia'aloi'a no anu a'alo kalakalavo i mose'i, la muxovulauvaulixa'a. Ia no mine nenge taitiiti no nano no anu uoli voloxu 'o, la tamaisou mimii e mu'oxonu Paulo opo tu'umaxu no anu ne uasi. Mimii ne mutalume ia tamaisou lexe Paulo mumuxaxu tanu noxou Iesu pekia'u manina xe 'osa'ilasi mu'ana'ana noxou.

Paulo mukaXavunu uoli voloxu ane 'o mulai noxi'a ta Pilipai ne sou ulemolu laixe noxi'a. Xo tei no mine anu mumasaxau su'uli, la ane'i misu'ulinu laixe. Mo anu umusaxa lexe u'oxonu pekia'a. Xo loxo 'o io ane'i ixavutalanu no anu tu'umaxu noxou xe tu'utu'umaxu noxi'a, la ulosi'a tu'umaxu la. La sou anu muvikalane'i lexe mii tatila Lataua mulosinge ane maui. Maui ne ngenou noxou Kalisito Iesu. La musolonu la lexe maui e ngenou'u ne, ngenou'u no anu 'ilixu sou ngenumulinu lapuloto noxi'a ta Iutaia uasi. Anu muvikalane'i lamana lexe maui alavua e ane'i mino'u ne, xo ane'i mimuxaxu tane'i noxou Kalisito. Mo muvikalane'i lexe laixe lexe ane'i imulinu masaxa noxi'a mo i'itine'i mamu, ia imulinu 'ilixu noxou Kalisito. Anu u'itinu mo uxavutala lexe anu itema tila xe umulinu masaxa noxou uasi. Anu mutaloxolixu sou mu'oxonu xaixai e Lataua mupalusou sou u'oxonu. Mo muvikalala lexe ta mitema e mixolu noxou Kalisito ne opo se'isisi noxou Lataua xe 'osa'ila u'ana'ana no anu maulixa'a utotomu.

No anu uoli voloxu ane 'o la tamaisou lexe muvikalala pekia'u no anu 'ili'ilixu sou 'osa'ila, tatulu pekia'inge, tapita xe xavinenge no anu maui ane teno'u no mine temuxaxu tanenge noxou Kalisito. Xe tamaisou lexe no nano no anu uoli voloxu 'o, la nenge tamaisou lexe Paulo tanuxa'a ta temanu talotu ne Pilipai manina.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Paulo mukilakasi'a ta Pilipai 1:3-11

Misakisakiinu Paulo la musu'ulinu a'alo laixe 1:12-26

Vateteli noxou Paulo 1:27-2:18

Tito ilou Epapulotitos 2:19-30

Ngalaxa'i noxi'a ta uluamengi 3:1-4:1

Vateteli kaluxusou mo vaikala sou sexela xe kaluxusou 4:2-23

1 ✦Eni Paulo, nexi noxou Timoti ta mitema sou xaixai noxou Kalisito Iesu, tekauXavunu vaivaikala ane 'o ulai noxinge ngingi ta mitema ane Kalisito Iesu ta na'u mo ta tatila sou isaxila'inge ilo'a ta mitema sou xaixai no 'a talotu ne Pilipai.

2 ✦Nexi noxou takilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito uxolu noxinge.

Lakilaka Noxou Paulo

³ Eni alemo laixe musuku ulai noxou Lataua utotomu, no mine eni axavutalangengi. ⁴ No mine eni akilakasinge ngingi latala, la no voxovoxo ne eni a'osa manina. ⁵ Xo musoko no mine nenge nenge'a tea'aloXu a'alo laixe sou Iesu mo mune'e muxali vaimomo 'o la nenge nenge'a texaxai tepita. ⁶ *Xo eni elavusou manina aloxo 'o. Lataua musokou xaixai laixe noxinge mo Anu a usosolonu sio xe ukalusou manina no voxo ane Kalisito Iesu ulivu une'e la.

⁷ La sou anu laixe manina lexe eni axamulinu aloxo ne singe ukalusi lexe Lataua usolonu xaixai noxou. Xo ngingi latala ne, nenge nenge'a texaxai tepita no anu xaixai laixe ane Lataua mualaunasilo la mulosinge. Mo eni a'osa sou axavutalangengi utotomu no mine ane'i misakisakileli, xe no mine utotomu eni a'oxo latolosou xe a'oxo pekia'usou a'alo laixe noxou Iesu. ⁸ Lataua mulavusou manina lexe no nano no anu masaxa noxou Kalisito Iesu la eni emasaxainge ngingi latala no nano no taleli manina sou amaisinge.

⁹ La sou eni akilakasinge aloxo 'o. Ngingi ngalavusou vaikala maninasou musuku mo ngalavusou mii ma'ia ane laixe xe masua, la sou 'ilixu sou tangengenge ngatongato'o uxali pekia'u musuku. ¹⁰ *Mo eni akilakasinge la aloxo 'o. Ngingi umomomo sou ngatongonu mii ma'ia ane maninasou mo ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua xe ixalisou susu vile noxinge uasi ulai uxali no voxo ane Kalisito ulivu une'e. ¹¹ Mo maulingenge u'ana'ana no anu 'ili'ilixu ane mulapu molu noxou Iesu Kalisito sou ngingi ngalosou uala tila mo nga'itinu ualasou Lataua.

Misakii Paulo La Anu Musu'ulinu A'alo Laixe sou Iesu

¹² Ioxe, ta vivilo noxou Iesu. Eni emasaxa lexe ngingi ngalavusou lexe mii ma'ia ane muxali noxilo 'o ne, musu'ulinu a'alo laixe sou musuku mulai no tuatuala. ¹³ *Anu aloxo ne, la sou ta mitema sou 'oto'oto isaxila'a ta tatila sie Romu mukalusi ilo'a ta mitema latala mose'i milavusou lexe eni exolu no anu sakisaki xo eni amitema sou xaixai noxou Kalisito. ¹⁴ Tava'u xo eni exolu no anu sakisaki, la sou mii ane ne mu'oxonu pekia'a ta vivilo latala noxou Tila sou mia'aloXu vaikala noxou Lataua. Ane'i mia'alo la i'ume uasi, ia mitulu pekia'a.

¹⁵ Ia anu manina xo se'i ia'aloXu Kalisito ualasou ia ane'i opone'i masuailo, mo i'oxonu sou lexe iualixu no anu, xe se'i ia'alo no anu xavutala laixe. ¹⁶ Ane'i ane ia'alo no anu xavutala laixe i'oxo aloxo ne xo ane'i tane'ixu mo milavusou lexe Lataua mumulaxo lexe sou a'oxonu latolosou a'alo laixe noxou Iesu. ¹⁷ Ia ane'i ane ia'aloXu Kalisito ualasou no anu opo masua ne, i'oxo aloxo xo ane'i mimasaxa lexe ualasi'a uxali tila noxilo la i'oxonu xaixai laixe uasi. Mo mimasaxa lexe ane'i i'oxonu tu'utu'umaxu une'e noxilo no mine eni axoxolu no anu sakisaki 'o. ¹⁸ Ta mitema ia'aloXu Kalisito ualasou no anu xavutala iouiou. Se'i ia'alo no anu xavutala masua xe se'i no anu xavutala laixe. Ia anu mii vile uasi! Ia mii tila noxilo ne aloxo 'o. Eni emasaxa lexe ta mitema ilomusou a'alosou Kalisito 'osi. Tava'u aloxo ne, la eni a'osa. Ani, eni a'osa'osa utotomu aloxo ne.

¹⁹ *Xo eni elavu lexe no anu lakilaka noxinge mo su'uli noxou Uleenu Tavuna noxou Iesu Kalisito, la anu usu'uli sou upamaulileli. ²⁰ La sou eni emasaxa manina mo loopalala lexe eni umomomo sou amaela no anu mii vile uasi. Ia axolu pekia'ilo mo sou eni a'itinu Kalisito ualasou vaimomo 'o mo utotomu no anu mii ma'ia ane eni a'oxonu mo alemolu. Mo eni a'itinu ualasou no mine eni amaui xe no mine eni asoli. ²¹ *Xo eni maulixu ne, noxou Kalisito 'osi xe eni asoli la anu mii laixe manina. ²² Ia lexe eni

amauli no lia 'o, la eni amomomo sou asolonu xaixai noxilo mo asu'uline'i ta mitema tavu'alo ino'u Kalisito no anu maulixa'a. Ia eni asosovosou vote'i anevaa? Eni alavusou uasi! ²³ ✧ La sou mii ta tamei ne muatasilo manina. Ia masaxa tila noxilo ne lexe eni alaisi mo axolu noxou Kalisito. La mii ane ne, anu laixe manina musuku. ²⁴ Ia, xo noxingesi la anu mii tatila lexe eni amauli no lia 'o. ²⁵ Eni elavu manina aloxo ne, la sou eni elavusou lexe eni axolu mo nenge nenge'a taxolu mo tasolonu xaixai mo sou ngingi ngamulaxu tangengi pekia'u musuku noxou Iesu mo nga'osa manina. ²⁶ No mine eni ane'e noxinge la, la ngingi ngatoxoleli manina noxou Kalisito Iesu.

²⁷ ✧ Toxe, eni avikalangexixu mii vile tatila aloxo 'o. Ngamososou muamua'ingenge mo maulingenge umomomo no anu a'alo laixe noxou Kalisito. Xe no mine eni ane'e mo amaisinge, mo no mine eni axolu va'axu ia alomusou a'alosinge, la eni alavusou lexe ngingi opongengi vilesisi. Mo ngetulu pekia'inge xe xavutalamengi vilesisi mo ngetulu ngepita sou ngexaxaisou a'alo laixe sou Iesu sou ta mitema imulaxu tane'i no anu. ²⁸ Mo eni elavusou lexe ngingi nga'ume'a ane'i ane ilea anaxa'a une'e noxinge uasi. Ngingi ngamaisou aloxo ne, la anu sosovo lexe Lataua ukalusi'a, ia Anu upamaulingengi. Mii ane ne anu molu noxousi. ²⁹ ✧ Xo Anu mualaanasinge mo mupelemasaxangengi lexe ngingi ngamuxaxu tangengi noxou Kalisito la ngano'u navunavusou kalumo. ³⁰ La sou vaimomo 'o, ngingi ngexalisou tu'utu'umaxu iouvilesisi aloxo ngingi ngemaisou muxali noxilo tei mo ngelomusilo lexe mii ane ne 'a uxoxolu noxilo sio.

2

Iesu Mutaloxolixu La sou Laixe Lexe Nenge Kalumo Tataloxolinenge

¹ Aloxo ne, la sou eni atali'isinge aloxo 'o. Maulingenge noxou Kalisito ne, mu'oxonu xavutalamengi pekia'u? Mo tanutanuxu noxou muxolixolinengi? Mo ngingi ngongi'a Uleenu Tavuna ngexolu ngepita? Xe ngingi ngamasaxai'a mo tangengixa'a ta menexinge? ² Lexe ngingi ngakolileli laixe, la eni avikalangengi aloxo 'o. Ngingi xavutalamengi vilesisi mo ngingi tangengixa'a ta menexinge no 'a opo ilou xavutala vilesisi. Ngingi nga'oxonu aloxo ne, la eni a'osa manina. ³ ✧ Mo eni avikalangengi la aloxo 'o. Lexe ngingi nga'oxonu mii ma'ia, la mamu sou ngaxavutalangengisi mo nga'oxonu sou ane'i i'itinu ualasingesi, ia ngataloxolingenge mo ngamaisi'a ta menexinge loxo ane'i teitexi noxinge. ⁴ ✧ Mamu sou ngingi ngaxavutalanu mimemimengisi mo maulignengesi. Ia ngaxavutalanu ta menexinge mi'ami'a mo maulixa'a kalumo.

⁵ La sou ngingi ngano'u xavutala laixe aloxo noxou Kalisito Iesu.

⁶ ✧ Anu Lataua manina, ia uxavutala lexe Anu Lataua mo utetelisou xavi noxou Lataua uasi.

⁷ ✧ Ia Anu muxolu vitanisi loxo itema sou xaixaisi noxou Lataua mo muxali loxo nenge ta mitema 'osi.

⁸ ✧ Mo ta mitema mimaisou loxo itema. Ia Anu mutaloxolixu mo mumulinu masaxa nouxu Momu mulai mutalo no anu soli noxou no mine mililixu teitexi no ovu valautu.

⁹ ✧ Xo Anu mu'oxonu aloxo ne la sou Lataua mutelailixu muxolu teitexi manina, mo mulosou uala ane mutila no anu uala tavu'alo mukalusi,

✧ 1:23: 2Ko 5:8 ✧ 1:27: Ep 4:1; 1Te 2:12 ✧ 1:29: Apo 16:19-40 ✧ 2:3: Xal 5:26 ✧ 2:4: 1Ko 10:24 ✧ 2:6: Ioa 1:1-2; 17:5 ✧ 2:7: Ioa 1:14; 2Ko 8:9 ✧ 2:8: Eva 5:8; 12:2 ✧ 2:9: Apo 2:33; Ep 1:20-21; Eva 1:3-4

10 *mo sou no anu uala noxou Iesu ne, la ta mitema xe ta mimiti latala ukalusi teitexi no opo loxotolo, mo no lia 'o, mo no tuala noxi'a ane'i ane misoisoli ixola'u tava'la sou ilotu noxou.

11 *Mo ta mitema latala ukalusi ipala'alixu Iesu Kalisito lamana no 'a anaxa'a lexe, "Anu Tila." La sou ane'i i'itinu Lataua Maminge ualasou.

Ngakaakaa loxo ta Oto

12 La sou ta menexilo e eni emasaxainge misevile. Aloxo ngelomuxo utotomu no mine nenge nenge'a texolu mo ngalomuxo lailaixe no mine eni e'umesinge 'o, ngasolonu ngaxaxaisou mauli ane kaluxu uasi e ngeno'u mukalu. Ngaxaxaisou mauli ane ne, la nga'ume mo ngamama'u. 13 Xo Lataua anu muxolu noxinge mo uxaxainge sou nga'osasou ngamulinu masaxa noxou mo nga'oxonu xaixai ane anu mumasaxa lexe ngingi nga'oxonu.

14 Mo nga'oxonu xaixai mii ma'ia, la mamu sou ngakalalalapu piena mo nga'otosou anangengesou. 15 *Mo sou ngingi ngaxali ta mitema ane imaisou susu vile noxinge la ivikala piena no anu uasi. Mo ngaxali Lataua ta 'olu ane susu vile uxolu noxinge uasi no taiine'i ta mitema ane ta masumasua mo xavutalane'i masumasua. Ngaxolu no taiine'i, la ngakaakaa loxo ta oto. 16 Mo ngatetelisu vaikala sou mauli pekia'u. Nga'oxo aloxo ne, la eni a'itinu ualasinge no voxo ane Kalisito ulivu une'e. Xo anu umaxa'u lexe xavileli mo xaixai noxilo ne, mii vitanisi uasi. 17 Ngingi ngemulaxu tangengi noxou Iesu, la sou nga'oxo'oxonu xaixai ulai noxou Lataua. Ia lexe eni asoli mo sialuxo unixi no anu xaixai ne la loxo ane'i inixi'u uaini loxo iaiama noxilo ulai noxou Lataua, la eni a'osa mo nenge nenge'a ta'osasi. 18 *La sou laixe lexe ngingi kalumo ne, nenge nenge'a ta'osa.

Timoti Ilou Epapulotitosi

19 Ia eni emasaxa manina lexe eni 'ala'alai sou apalusou Timoti ulai noxinge lexe Tila Iesu uvikalaleli, la sou eni kalumo a'osa no mine alomusou a'alosinge noxou. 20 Xo eni axalisou itema vile ane mulavusou masaxa noxilo loxo anu Timoti 'o uasi. Anu uxavutalangengi loxo eni axavutalangengi. 21 *Xo ta mitema ukalusi ne ixavutalanu mii noxi'asi ia ixavutalanu mii noxou Iesu Kalisito uasi. 22 Ia ngingi ngelavusou lexe Timoti mu'oxonu xaixai laixe noxou. Mo nexi noxou tapita taxaxaisou a'alo laixe noxou Iesu loxo itema vile ilou 'olu. 23 La sou eni emasaxa manina lexe eni apasipaa apalusou no voxo ane eni elavusou lexe mii ma'ia uxali noxilo. 24 Mo elavusou manina lexe eni kalumo 'ala'alai sou ane'e noxinge lexe Tila uvikalaleli.

25 *Ia eni exavutala lexe eni apalusou Epapulotitosi ulivu ulai noxinge. Anu vivilo noxou Iesu, mo noxou texaxai tepita, xe anu mutulu no pa'umelo loxo itema sou 'oto'oto. Mo anu kalumo itema sou uno'u vaikala ulai noxinge ane ngepalusou mune'e sou usu'ulileli no anu mii ma'ia ane eni emasaxau. 26 Eni apalusou ulivu, xo anu tanu u'oxongenge ngingi latala mo umasaxa umaisinge la, la opo tu'umaxu. Xo ngingi ngelomusou lexe anu pipiena mu'oxonu. 27 Anu mupiiena ne, manina mo sexasisi sou usoli, ia uasi. Xo Lataua mualaunasou. Ia Anu ualaunasousi uasi, Anu mualaunasilo kalumo sou musu'ulileli la eni axamulinu tu'utu'umaxu malaxo loxo tei uasi. 28 Aloxo ne, la sou eni apasipaa mo apalusou ulai noxinge. Mo sou ngingi ngamaisou la, la nga'osa. Xe eni kalumo opoleli

uai se'isisi seville. ²⁹ Anu ulai uxali noxinge, la ngingi ngasixelaxu mo nga'osou manina loxo ta mitema noxou Tila i'osasi'a mo ngataxane'i ta mitema aloxo anu ne. ³⁰ Xo 'ala'alaisi, la anu usoli no anu xaixai noxou Kalisito ia uxavutalanu maulixu uasi. Ia anu mu'oxonu aloxo ne noxilo sou muno'u taningenge. Xo ngingi nga'oxonu noxilo uasi.

3

Tlixo Mulapu Maninasou

¹ Ioxe, ta vivilo noxou Iesu. Eni avikalangengi aloxo 'o. Nga'osa noxou Tila! Vaivaikala ano 'o, ngingi ngelomusou ia eni atososa sou akaukavunu la uasi, xo anu sou usu'ulingengi.

² Ngingi ngasaxila'inge laixe noxi'a ta mitema loxo ta a'aa mo ngasaxila'inge noxi'a ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixoxo masumasua ilo'a ane'i ane ikalavoi sou ixotoxotosou vasime'asi. ³ *Ia nengesi xooxoo mungaasinge manina. Xo nenge talotu noxou Lataua no anu Uleenu, mo nenge ta'itinu Kalisito Iesu ualaxu xe nenge tamulaxu tanenge no anu mii ma'ia ane nenge ta'oxonu uasi. ⁴ *Ia eni amulaxu taleli no anu mii ma'ia ane eni a'oxonu. Ia mimii tavu'alo no lia 'o a uxolu sou amulaxu taleli no anu.

Ia lexe evile uxavutala lexe mimii se'i a uxolu sou anu umulaxu tanu no anu, la anu umomomo noxilo uasi. Xo noxilo ne, tavu'alo manina. ⁵ *Vile aloxo 'o. Nenilo mivo'oleli xe voxo muxatele tatalusou, la xooxoo mungaasilo. Mo tameisou aloxo 'o. Eni itema Isilaeli no anu mata Beniamini xe eni Evalaio maninasou. Eni Palisaio vile mo emulimulinu lapuloto noxou Mosesi mukalusi. ⁶ *Xe eni emasaxau Lataua misevile la exaxai pekia'u, sou e'oxo masuane'i ta mitema ilalotu noxou Iesu mo evile uxalisou susu vile noxilo no anu lapuloto noxou Mosesi uasii.

⁷ *Ia eni ekalavoi lexe mimii ane ne toxoxa'a musuku noxilo, ia uasi. Vaimomo 'o eni elavu lexe mimii ne anu mii vitanisi noxou Kalisito. ⁸ Mimii ane nesi uasi ia mimii latala mukalusi ne, eni elavusou lexe anu kalumo mii vitanisi. Xo eni elavusou mii ma'ia ane toxoxa'a musuku no mine eni elavusou lexe Kalisito Iesu anu Tila noxilo. Noxousi, la eni esu'anu mimii ane ne mukalu. Xo eni elavusou lexe mimii ane ne mii vitanisi loxo mosomoso. La sou eni esu'anu, mo sou ano'u Kalisito, ⁹ *mo sou nexi noxou taxolu tapita. La Lataua umoxo'ilo lexe eni itema mulapu, xo xavileli sou emulimulinu lapuloto noxou Mosesi uasi, ia eni emulaxu taleli noxou Kalisito la sou Lataua mumoxo'ilo lexe eni itema mulapu. ¹⁰ *Mo eni emasaxa lexe alavusou Kalisito mo xavi no anu tulu noxou no anu soli xe nexi noxou tapita tano'u tu'utu'umaxu vilesisi mo eni asoli loxo Anu musoli. ¹¹ Mo eni eloopala manina lexe eni kalumo atulu no anu soli.

Paulo Xaviinu sou Ukalusou Saisale Noxou

¹² *Ia eni avikala lexe ano'u mii ane ne uao. Mo eni axali itema laixe manina uao. Ia eni xavileli sou ano'u mii ane ne ane Kalisito Iesu musosovosilo lexe eni ano'u. ¹³ La sou ta vivilo noxou Iesu. Eni ne, melo axavutala lexe ano'u ukalusi uasi, ia mii vilesisi eni a'oxonu. Eni talelivulusiou mii ma'ia ane ili'i no tumalilo ia ieli uuli mo a'atusilo sou ano'u mii ma'ia ane uai no talaxosi. ¹⁴ *Mo eni xavileli sou alai axali no anu sou ano'u lakolisou iave. Lakolisou iave ne, Lataua musosovosilo sou nexi noxou taxolu teitexi loxo Kalisito Iesu muxolu noxilo.

* 3:3: Rom 2:29   * 3:4: Apo 22:3   * 3:5: Luk 1:59; Apo 23:6; 2Ko 11:22   * 3:6: Apo 8:3
 * 3:7: Mat 13:44-46   * 3:9: Rom 3:21-22   * 3:10: Rom 6:3-5; 8:17   * 3:12: 1Ti 6:12, 19
 * 3:14: 1Ko 9:24

15 *La sou nenge latala ane xavutalamente muxali pekia'u manina, la taxavutala loxo eni elemolu ne. Mo lexe se'i xavutalai'a vilemo la Lataua ulamanalixu no anu xavutalai'a. 16 Ia mii tila manina ne aloxo 'o. No anu xoluxolu ilou muamua'inenge, la tamuli xoluxolu aloxo nenge teno'u tei ne.

17 *Ta vivilo noxou Iesu, ngingi ngapita mo ngamulileli no anu mii ma'ia ane eni a'oxo'oxonu. Mo ngamalei laixe noxi'a ane'i ane imulimulinexi. 18 Xo ta mitema tavu'alo iulua no anu soli noxou Kalisito no ovu valautu loxo eni evikalangengixu lalalaxu tei. Mo vaimomo 'o kalumo atamasi'a, la avikalangengixu la. 19 *Ane'i ta mitema ane loxo ne, ili'i la iulua no 'a navu. Mo masaxa sou vasime'a ne muxali tila noxi'a. Mo ane'i i'itinu ualasi'a no anu mii ma'ia ane ane'i i'oxo'oxonu. Ia ili'i la imaela. Xo xavutalai'a ne, mu'ana'ana no anu mimii sou no lia 'osi. 20 *Ia nenge ne tualasinge no lia 'o uasi, tualasinge manina 'a uxolu teitexi no opo loxotolo. Nenge taxolu taxomaiou itema sou pamauli teitexi molu no opo loxotolo une'e, Anu Tila Iesu Kalisito. 21 *Anu ne, xaviinu musuku la umomomo sou usaxila'u mimii latala ukalusi. La sou no anu xavi ane ne, Anu uxiiunu vasimenge ane usoli xe u'ui la uxali lailaixe manina loxo anu noxou.

4

1 *La sou ta vivilo noxou Iesu e emasaxainge musuku. Ngingi ngatulu pekia'inge noxou Tila aloxo eni evikalangengixu. Eni tale'ingenge mo amasaxainge lexe amasinge la. Xo ngingi nge'oxoleli e'osa. Ngingi ta menexilo ane amasaxainge misevile! Noxingesi la anu loxo kisivalu noxilo.

Peletoto Noxou Paulo

2 Ioxe, eni avikala pekia'u ulai noxi'a Euotia ilee Suntoke lexe opone'i uxali vilesisi noxou Tila. 3 *Ani, eni alingaine nini menexilo manina e nengei texaxai tepita lexe nini nasu'uline'i ta sema ta tamei ne. Xo ane'i ilou ilo'a Kulemeni mo ta menexilo mukalusi mitulu no pa'umelo sou noxi'a tea'aloxu a'alo laixe noxou Iesu. Ane'i ualasi'a ne, mikaukavunu mo muai no lavuku sou mau.

4 Ngingi nga'osa noxou Tila no voxovoxo utotomu. Mo eni avika-langengi la lexe nga'osa.

5 *Ngaxolu se'isisi mo ta mitema imaisou 'ilixu ane laixe noxi'a. Xo anu 'ala'alai sou Tila ulivu une'e. 6 *Xavutalamenti utulu no anu mimii tavu'alo mamu. Ia ngaxolu se'isisi mo ngakilaka xe ngalingau mimii latala e ngingi ngemasaxau noxou Lataua. Mo utotomu ne ngalemo laixe noxou. 7 *Xo opo se'isisi noxou Lataua anu tatila musuku. Nenge umomomo sou talamana no anu uasi. Xo tamulaxu tanenge ilou xavutalamente ulai noxou Kalisito Iesusi.

8 Ta vivilo noxou Iesu, vaikala kaluxusou noxilo aloxo 'o. Ngaxavutalanu mimii ane maninasou. Mo 'ili'ilixu ane laixesi noxou Lataua. Mo ngaxavutalanu mimii ane mulapu, mo ane malemalenga, mo mimii ane i'osasingexu, xe ane itaxangengi no anu mo i'itingengi no anu mo mii ane'i imasaxau musuku. 9 *Nga'oxonu mii ma'ia ane ngeno'u lavulavu no anu mo ngeno'u noxilo mo ma'ia ngelomusou eni evikalangengixu, xe ma'ia ane ngemaisilo e'oxonu. La nga'oxonu 'ilixu ane ne maninasou. Mo sou Lataua e mulosinge opo se'isisi ne uxolu noxinge.

Paulo Mulemolu Laixe no Anu Su'uli

* 3:15: 1Ko 2:6 * 3:17: 1Ko 4:16 * 3:19: Rom 16:18 * 3:20: Ep 2:6, 19 * 3:21: 1Ko 15:28, 42-53 * 4:1: 1Te 2:19-20 * 4:3: Luk 10:20 * 4:5: Eva 10:25; Iak 5:8-9 * 4:6: Mat 6:25-34; Kol 4:2 * 4:7: Ais 26:3; Ioa 14:27; Kol 3:15 * 4:9: Rom 16:20

¹⁰ Eni a'osa misevile noxou Tila xo ngingi ngemaxa'u tanengi mune'e noxilo. Mo ngingi ngesolonu sou ngesaxilailo. Ia vote'i vile sou ngamaxa'u uasi tei. ¹¹ Eni avikalangengixu mii ma'ia ne xo anu loxo eni no nano no 'a ane ne uasi. Eni eno'u lavulavu sou no anu mimii ane noxilo mo mimii tavu'alo ane muxali. ¹² Eni elavusou lexe axolu a loxovaa no voxo ane eni xeni mimii uasi. Mo elavusou lexe axolu a loxovaa no mine xeni mimii tavu'alo. Mo elavusou lexe axolu a loxovaa no mine xenixo 'ani tavu'alo xe no mine asolixo. Xe elavusou lexe axolu a loxovaa no voxo sou eni xeni mimii mu'oki xe eni xeni mimii uasisi manina. La eni eno'u lavulavu no anu mii ane uxali no anu maulixo ne. ¹³ ✧ Xo eni amomomo sou a'oxonu mimii latala no anu xavi noxou Kalisito ane Anu mulosilo.

¹⁴ Ia anu laixe lexe ngingi ngasu'ulileli no anu tu'utu'umaxu noxilo. ¹⁵ ✧ Ngingi ta Pilipai, ngaxavutalanu voxo ane eni esokou sou ea'aloXu a'alo laixe noxou Iesu. No voxo ane eni e'umesie Makedonia la ngingisi ta mitema ilotu noxou Iesu ne, ane ngesu'ulileli mo ngekolileli. Ia lalotu ukalusi isu'ulileli sou ukolileli uasi. ¹⁶ No voxo ane eni exolu ne Tesalonika, la ngingi ngesovanu mimii ane eni emasaxau mune'e noxilo alaxu mose'i mo. ¹⁷ Anu manina, ia eni amasaxa sou ano'u mimii ane lexe ngalosilo ne uasi. Ia amasaxainge lexe nga'oxonu lakolisou noxou Lataua utelo no latanu 'ili'ilixo laixe. ¹⁸ La sou vaimomo 'o eni eno'u mimii latala mose'i la. Ia vaimomo 'o eni eno'u mimii latala ane eni emasaxau. Xo Epapulotitosi musaxanu mii ma'ia lexe ngalosilo ne anu muno'u mune'e noxilo. Anu aloxo iaiama ane tuma'u lailaixe mielaxu mulai noxou Lataua. Anu mumasaxau mo opoo mu'osasu. ¹⁹ Lataua noxilo uxaxai no anu lavuluti lailaixe noxou Kalisito Iesu sou ulosinge ta mitema noxou mimii latala umomosinge ane ngingi ngamasaxau. ²⁰ Ta'itinu Lataua Maminge ualasou utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

Vaikala sou Sexela Noxou Paulo Kaluxusou

²¹ Ngasexelaxa'a ta mitema latala noxou Lataua no ualasou Kalisito Iesu. Ia ane'i ta vivinge noxou Iesu ane nexi noxi'a texolu 'o misovanu sexela noxi'a ulai noxinge kalumo. ²² Mo ta mitema latala noxou Lataua mo ane'i ane mixolu no nano no tani tila noxou Kaisari* lai 'o misova sexela mu'oki noxi'a ulai noxinge. ²³ Alauna mo saxisaxila'u noxou Tila Iesu Kalisito uxolu noxinge. Manina.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA KOLOSI **Vaikala lamana**

Tuala tila ne Kolosi ne muxolu no xalee lia tila ne Asia. Anu muxolu 'alai ne Epeso. Paulo usokou lalotu ne Kolosi uasi. Anu muxolu ne Epeso, ia no mine mupalusi'a ta mitema sou milai mia'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito la mose'i milai ne Kolosi ne.

Ta mitema mose'i no nano no anu lalotu ne Kolosi ne miavuti la mivikalane'i ta mitema lexe, itema umasaxa lexe Lataua upamulinu, la anu ulotu noxi'a "ta maliava ilo'a ta lele'e," mo umulinu 'ilixu mose'i noxi'a ta xaixasi'a loxo xooxoo ungasou xe umulinu lapuloto sou la'ilali laixe xe mimii mose'i la. No mine Paulo mulomusou aloxo ne, la sou anu mukaXavunu uoli voloxu ane 'o mulai noxi'a sou u'oxonu pekia'u xavutalai'a no anu a'alo laixe. Xo ta mitema ne mi'unanu lavulavu kalakalavoi ne sou utaloxolixu 'ilixu sou lalotu xe muxamuxaxu tane'isi. Aloxo ne la sou Paulo mivikalane'i lexe vote'i ane ne sou u'oxonenge talai va'axu noxou Kalisito. La mivikalane'i lexe Kalisito anusisi Anu muxolu kisou mimii latala mukalusi mo Anu anusisi muno'inge telivu ia vote'i ane ne umomomo sou usu'ulinenge uasi. Noxu Kalisitosi la Lataua mukoinu mimii latala no xalexalee lialia mukalusi, mo no anu xaixai noxu Kalisitosi, la Lataua milivulixu mimii latala mukalusi. Kalisito muxolu noxinge la nenge texali alavua xe temulinu 'ilixu noxou muisalili.

No mine Paulo mukaXavunu uoli voloxu 'lo mukalu la mulosou Tukikosi sou muno'u mulailixu noxi'a ta Kolosi la Onisimasi muvaitaonu sou ilou milai. Onisimasi ne anu itema sou xaixai vitanisi noxou Pilimoni. No anu uoli voloxu noxou Paulo mulai noxou Pilimoni la Paulo muvivilakasou anu Onisimasi ne noxou tilasou ne.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-14

Kalisito anu tila no anu mimii ukalusi 1:15-23

Paulo muxaxaisou lalotu 1:24-2:7

Taxolu noxou Kalisito la tano'u mauli lololinu 2:8-23

Muamua'i sou mauli alavua 3:1-4:6

Vaikala sou sexela 4:7-18

¹⁻² Eni Paulo, eni aposeli noxou Kalisito Iesu. No anu masaxa noxou Lataua la eni exali aposeli. Nexi noxou vivinge Timoti tekauXavunu vaikala ane 'o ulai noxinge ngingi ta mitema noxou Lataua e ngemulimulinu no tuala ne Kolosi, ngingi ta vivixe ta mulu xe ta sema ane ngexolu va'axu no anu 'ilixu masumasua xe ngemuxaxu tangingi pekia'u noxou Kalisito. Nexi takilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua uxolu noxinge.

Vaikala Laixe Ilou Lakilaka Noxi'a Paulo Ilou Timoti

³ *No anu lakilaka noxixe noxou utotomu ne nexi taxavutalangengi sou takilakasinge, la tavikala laixe musuku ulai noxou Lataua anu Tilasinge Iesu Kalisito Momu. ⁴ Xo nexi telomusou lexe ngingi ngemuxamuxaxu tangengi noxou Kalisito Iesu mo tangengixa'a ta mitema noxou Lataua mukalusi. ⁵ *Ngingi ngemulimulinu 'ili'ilixu ane ne, xo ngingi ngemolo tangengi lexe ngexomaiou mii ma'ia ane Lataua mumuxaxu muai teitexi no opo loxotolo sou ulosinge ili'i. Mo ngingi ngelavusou mii ane ne no mine

ngingi ngelomusou vaikala manina no anu a'alo laixe noxou Iesu e mune'e muxali noxinge. ⁶ A'alo laixe noxou Iesu ne, ta mitema noxou Lataua mia'aloxu mulai noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala mukalusi no lia 'o, la ta mitema tavu'alo mimulaxu tane'i no anu mo usukusuku ulai noxi'a ta mitema tavu'alo la. Anu aloxo musoko sou muxaxai noxinge no taiingengi no voxo ane ngingi ngelomusou xe ngelavusou alauna noxou Lataua no anu vaikala manina sou a'alo laixe noxou Iesu. ⁷ A'alo laixe ane ne, Epapalasi mua'alomengixu mo ngelomusou. Epapalasi ne, anu itema vile laixe sou xaixai noxou Kalisito ane. Anu menexixe mo nexi tamasaxau misevile, mo anu u'oxonu xaixai laixe sou usu'ulinexi no anu xaixai e nexi tamomomo sou ta'oxonu uasi. ⁸ Mo anu kalumo anu muvikalanexi no anu 'lilixu sou ngamasaxai'a ta mitema noxou Lataua mamina xo Uleenu Tavuna muxolu noxinge.

⁹ Tava'u aloxo ne, la sou musoko no mine nexi telomusou a'alo sou 'ili'ilixu laixe noxinge ne, la nexi tama'ila sou takilakasinge uasi. Mo utotomu no anu lakilaka noxixe, la nexi takilaka ulai noxou Lataua lexe Uleenu usu'ulingengi mo ulosinge no anu lavulavu no anu mii ma'ia ane anu umasaxainge sou ngingi nga'oxonu. ¹⁰ Mo nexi takilaka lexe xoluxolungenge uxali laixe loxo Tila mumasaxau. Mo utotomu ne Anu u'osasinge no anu mii ma'ia ane ngingi nga'oxonu mo xaixai tavu'alo ne nga'oxo laixe ukalusi xe ngingi lavulavumengi sou Lataua ne usuku ulai aloxo ne. ¹¹ Mo nexi noxou takilaka lexe, no anu xavi tatila noxou Lataua, la Anu u'oxongengi xavingengi manina mo sou ngingi ngamomomo sou ngatulu pekia'inge sou ngatavulenu tu'utu'umaxu mo ngaxolu se'isisi ulai uxali no mine tu'utu'umaxu ukalu. ¹² Xe nga'osasou mo ngalemolu laixe musuku ulai noxou Maminge ane Anu mulavusinge lexe ngingi ngamomomo sou ngano'u mimii lailaixe e Anu mulalaxiinu muai sou ulosi'a ta mitema noxou. Ta mitema noxou ne mixolu no anu lamanaxu. ¹³ Xo nenge texolu no nano no isivoxo, la isivoxo muvausinge, ia Anu mulaanenge no anu xavi no anu isivoxo ne, la mumulanenge no anu saxisaxila'u noxou 'Olu e Anu mumasaxau misevile. ¹⁴ Noxou 'Olu nesi, la Lataua mulotonenge telivu xe mululusou susu noxinge.

Kalisito Anu Tila no Anu Mimii Mukalusi

¹⁵ Ia Lataua 'Olu ne, Anu aloxo Lataua e nenge ta mitema tamomomo sou tamaisou uasi. Mo Anu mupaa tei no anu mimii latala mukalusi e Lataua mukoinu. ¹⁶ Xo noxou 'Olu nesi la sou Lataua mukoinu mimii latala muxolu teitexi no opo loxotolo xe no lia 'o. Mo Anu mukoinu mimii ane nenge tamaisou xe ane nenge tamomomo sou tamaisou uasi mo tatananu tuala mo ta uleenu ane ane'i xavine'i mu'oki, xe ta mitema mitulu kisi'a ta mitema xe ane'i ta tatila ane mino'u xavi sou isaxila'a ta mitema. Ta mitema latala ne anu Lataua 'Olusi mukoine'i, la sou ane'i ixolu loxo anu miumiu muisalili. ¹⁷ Anu muxolu tei no anu mimii latala mukalusi la sou Lataua mupitane'i noxou sou Anu usaxila'a. ¹⁸ Mo Anu kisou lalotu xe lalotu ne anu vasimolu. Anusi anu tava'u mauli mo Anusi musoli ka mutulu tei noxi'a ane'i ane misoisoli, la sou Anusi tila no anu mimii latala mukalusi. ¹⁹ Xo Lataua mumasaxa lexe mauxu lololi ne uxolu noxou 'Olu. ²⁰ Mo Lataua umasaxa lexe noxou 'Olusi la ta mimii latala teitexi xe no lia 'o ne ilo'a ipita ixali vilesisi. Aloxo ne la sou sialuxu 'Olu munixisinge no ovu valautu sou mulosinge opo se'isisi.

☆ **1:7:** Kol 4:12; Plm 1:23   ☆ **1:9:** Ep 1:16-17   ☆ **1:11:** Ep 1:19; 3:16   ☆ **1:12:** Ep 1:11, 18
 ☆ **1:13:** Luk 22:53; Ep 2:2   ☆ **1:14:** Ep 1:7   ☆ **1:15:** Ioa 1:18; 2Ko 4:4   ☆ **1:17:** Ioa 1:1; 8:58
 ☆ **1:18:** Apo 26:23; Ep 1:22-23; Pal 1:5   ☆ **1:19:** Kol 2:9   ☆ **1:20:** Ep 1:10

²¹ ✨Xo ngingi tei la nge'oxo'oxonu 'lili'ilixo masumasua la ngexolu va'axu la ngexavutala lexe uluamengi ane Lataua. ²² ✨Ia vaimomo 'o, no anu solixu Kalisito teitexi no ovu valautu, la sou mupitangengi ngongi'a ngexali vilesisi. Anu mu'oxonu aloxo ne sou ngingi ngaxali malemalenga no mine ngalali ngatulu no iou. Mo susu vile uxolu noxinge uasi xe ngatulu no anu vaivaikala uasi. ²³ Ia ngingi ngemuxamuxaxu tangengi pekia'u manina. Loxo 'o io mii vile une'e ulapungengi la uxexengengi no anu a'alo laixe noxou Iesu e ngingi ngelomusou la ngemuxaxu tangengi pekia'u no anu ne, mo xavutalamengi usasalo no anu mii ma'ia ngeloopalanu mamu. La sou eni Paulo exali itema sou a'aloxu a'alo laixe ne, la sou nexi tea'aloxu a'alo laixe ne mulai noxi'a ta mitema mukalusi no lia 'o.

Paulo Muxaxaisi'a ta Mitema Noxou Lataua

²⁴ La sou vaimomo 'o, eni a'osa sou atavulenu tu'utu'umaxu sou asu'ulingengi. Mo eni emasaxa lexe asu'uline'i ta mitema noxou Lataua. Xo ta tema lalotu ne anu Kalisito vasimolu ane ane'i. Xo navunavu ane Kalisito mutavulenu sou usu'uline'i ta mitema noxou Lataua ne, anu ukalu uao. La sou eni emasaxa lexe navunavu noxou Kalisito ne, eni melo atavulenu mo akalusou. ²⁵ ✨Lataua molu musosovosilo la sou eni exali itema sou axaixaisi'a ta mitema noxou Lataua mo asu'uline'i. Mo mu'italonu xaixai noxilo xe mupalusilo sou alosinge vaikala noxou Lataua ukalusi, ia pa'usou uxolu uasi. ²⁶ ✨Vaikala noxou ne, mutalume noxi'a ta mitema mukalusi ane mixolu tatei mo mune'e muxali vaimomo 'o. Ia vaimomo 'o ne anu mupala'a lamana noxi'a ta mitema noxou. ²⁷ Lataua mu'oxonu aloxo ne, xo Anu mumasaxa lexe ane'i ane ta Iutaia uasi kalumo ilavusou mii ma'ia lailaixe mu'ana'ana noxou e mutalume ne uxali lamana. Mii ma'ia e mutalume ne, ane lexe Kalisito anu muxolu noxinge, mo ngaloopala noxousi sou ulosinge mii ma'ia lailaixe noxou.

²⁸ Nexi taa'aloxu Kalisito ulai noxi'a ta mitema, la tapela'axu laixe mo talosie'i ta mitema vilevilesi no anu lavulavu laixe ukalusi. Mo sou lexe ane'i ilo'a Kalisito ilai itulu no iou Lataua, la anu Lataua umomomo sou umaisou susu vile noxi'a uasi. ²⁹ ✨Aloxo ne, la sou no anu xavi noxou Kalisito e Anu mulosilo ne eni axaxai xavileli misevile xe atoxavisilo sou mii nesi.

2

¹ Eni emasaxa lexe ngingi ngalavusou lexe eni axaxai xavileli manina mo atoxavisilo sou asu'ulingengi xe ta mitema ta temanu lalotu no tuala tila ne Laodekia xe ta mitema ane imaisilo xe ilavusilo uasi. ² Eni a'oxonu aloxo ne mo sou lexe aavutilingenge mo a'oxonu pekia'inge no anu 'ilixo sou ngamasaxainge manina mo tanengingenge ngatongato'o mo opongengi vilesisi, mo sou eni emasaxa lexe ngingi ngano'u xavutala laixe la u'oxonu muxamuxaxu tangengi pekia'u, mo ngalavusou vaikala noxou Lataua e mutalume ne. Vaikala noxou Lataua e mutalume ne ane Kalisito nesi. ³ ✨Xavutala mo lavulavu lailaixe mukalusi e mutalume ne mu'ana'ana noxou. ⁴ ✨La sou eni avikalangengi lexe mamu sou itema vile une'e usia-sia'u vaivaikala lailaixe sou ukalavoingengi la u'oxo lolongenge. ⁵ ✨Manina no vasimenge la nenge'a taxolu tapita uasi, ia no anu xavutalaxeni la anu loxo eni a nenge'a taxoxolu ne, mo e'osa sou emaisinge ngexaxai laixe xe ngemuxaxu tangengi pekia'u noxou Kalisito.

Nenge Taxolu Noxou Iesu La Tano'u Mauli Lololinu

✨ **1:21:** Rom 5:10; Ep 2:12 ✨ **1:22:** Rom 5:10; Ep 5:27 ✨ **1:25:** Ep 3:2, 7-8 ✨ **1:26:** Rom 16:25-26; Ep 3:5, 9 ✨ **1:29:** Ep 3:7, 20; Pil 4:13 ✨ **2:3:** 1Ko 1:24, 30 ✨ **2:4:** Rom 16:18 ✨ **2:5:** 1Ko 5:3

⁶ Ngingi ngeno'u Kalisito Iesu loxo Tila noxinge la sou anu laixe lexe ngamulinu utotomu. ⁷ *Mo ngasiatoto noxou loxo ovu uli'u muleme mulai musiatoto no lia, mo loxo tani mutulu no anu atolaxu pekia'u. Xe ngamuxaxu tangengi pekia'u no anu a'alo laixe e nexi taa'aloxu ne, la ngelemo laixe.

⁸ Ngasaxila'inge laixe loxo 'o io itema vile une'e u'oxo lolongenge no anu a'alo kalakalavoi mose'i la u'oxongengi ngamulinu lavulavu noxi'a ta mitema. Ta mitema aloxo ne mimulinu xavutala noxi'a ta xaixasinge tatei xe ta uleenu e ilavusou isaxila'u mimii teitexi xe no lialia 'o, ia imulinu xavutala noxou Kalisito uasi.

⁹ *Nenge telavusou lexe Kalisito anu muxali itema loxo nenge 'o ia Anu muno'u maulixu lololi noxou Lataua. ¹⁰ *La sou Anu muxolu kisi'a ta mimii mukalusi e xavine'i mo ane'i ane mino'u xavi sou ixaxai. Ia ngingi ne noxou Kalisito la sou Lataua mulosinge mauli lololinu e mu'ana'ana manina. ¹¹ *Ngingi ngexolu noxou la ngingi kalumo xooxoo mungasinge. Xooxoo mungasinge ne no anu 'ilixu noxi'a ta mitema i'oxonu no vasimenge uasi. Noxou Kalisito la nenge texexeenu 'ili'ilixu masumasua sou opo teinu. La sou no anu 'ilixu ane nesi la sou anu muxali loxo vote'i maninasou sou xooxoo ungasinge. ¹² *Mo no mine ngekelele sou mi'ulosinge la anu loxo mi'asingenge ngongi'a Kalisito mukei. Xe no mine ngingi ngemuxaxu tangengi no anu tulu noxou Kalisito xe ngelai ngekelele sou mi'ulosinge, la no anu xavi noxou Lataua e mutulusou Kalisito la anu loxo ngingi ngongi'a Kalisito ngetulu ngekei.

¹³ *Tei no mine ngemulinu masaxa masumasua sou vasimenge la nge'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasua xe xooxoo ungasinge uao, la anu mu'oxongengi ngesoisoli. Ia Lataua mulosinge ngongi'a Kalisito mauli xe mululusou susu noxinge mukalusi. ¹⁴ *Mo nenge tamulinu lapuloto noxou Mosesi laixe uasi la anu muxalixu muatu lamana lexe nenge tesusu xo nenge tamulinu muamua'ixu xe vote'isou uasi, la sou nenge tatulu no anu vaivaikalasou. Ia Lataua muxexeenu vaikala sou lexe tatulu no anu vaivaikala ne mo muxexeenu xaviinu lapuloto ne la mulilinu teiteixi no ovu valautu noxou Kalisito. ¹⁵ No anu xavi no anu ovu valautu ne Lataua mukalusou xavi noxi'a ta uleenu ilo'a ta mimii ane xavine'i mu'oki, la muai lamana no ie'i ta mitema lexe Anu mua'ulixa'a xe ane'i xavine'i uasisi manina.

¹⁶ *Aloxo ne la sou mamu sou itema vile une'e upela'inge lexe la'ilali ane 'o nga'ou xe ngaixu lexa ane 'o xo lapuloto muvikala aloxo ne. Mo upela'ingexu voxo tavuna sou lalotu mo pitapita ta tatila sou so'io alavua xe voxo sou lalotu no anu voxo muxatele ta tamei. ¹⁷ *Xo mimii mukalusi ne, anu tovola'isou mii ma'ia ane sou uxali ili'isi. Ia Kalisito anu mii maninasou. ¹⁸ Mo lexe itema vile ua'alomengi no anu mii vile anu mumaisou no anu aipiepiena noxou mo uvikalangengi lexe ngingi ngataloxolingenge mo ngalotu noxi'a ta angelo, la mamu sou ngalomuxu xo utaloxolingenge. Xo itema ane loxo ne xavutalau ne mu'ana'ana no anu masaxa sou opo teinusi, la utovonu lexe anu itema sou lavulavu manina. ¹⁹ *Itema ane loxo ne, anu utoxo noxou Kalisito anu muxali kisinge uasi. Xo nenge tetoxo no anu kisinge ne la vasivasimenge uno'u 'ani ane, la sou u'oxonu toxotoxo no xinexinenge ilou le'ele'esinenge no vasimenge ne uxali laixe. La sou vasimenge uleme uxali tatila no anu xavi noxou Lataua.

* 2:7: Ep 3:17   * 2:9: Ioa 1:14, 16   * 2:10: Ep 1:21-22   * 2:11: Rom 2:29   * 2:12: Rom 6:4   * 2:13: Ep 2:1, 4-5   * 2:14: Ep 2:14-16; 1Pi 2:24   * 2:16: Rom 14:1-13   * 2:17: Eva 8:5   * 2:19: Ep 2:21; 4:16

20 *Tei la ngingi ngongi'a Kalisito ngesoli mo ngaxolu no laaxa'a ta uleenu e misaxila'u mimii e teitexi no loxotolo xe no lia 'o uasi. Ia tava'u loxovaa la sou ngingi ngamulimulinu lapuloto loxo ta mitema no lia 'o? Lapuloto e ngamulimulinu ne aloxo 'o, 21 "Natetelisou mamu, mo na'ou mamu, xe nakasou mamu." 22 *Lapuloto ilou lavulavu e ta mitema milosiengixu ane loxo ne molu noxi'a ta mitemasi sou mimii e tano'u xe taxaxai no anu la umamulo alaxu vilesisi. 23 Lapuloto ane loxo ne anu muxali no anu xavutala laixe, xo anu sou uavutilinenge no anu lalotu mo u'oxonenge tataloxolinenge xe ulosou vasimenge navunavu toxoxa'a. Ia lapuloto ne umomomo sou usu'ulinenge sou ukalusou masaxa masua sou opo teinu uasi.

3

Muamua'i no Anu Mauli Alavua

1 *Tei la ngingi ngesoli ia Lataua mutulusinge ngongi'a Kalisito, la sou laixe lexe tangengi utuluu mimii ane teitexi e Kalisito mulai muxolu no anu puloulou laixe no pa'umolu Lataua no avolu tema. 2 *Mo xavutalamengi utuluu mimii teitexi la tangengi utuluu mimii no lialia 'o uasi. 3 Xo ngingi ngesoli mo maulingenge maninasou ngongi'a Kalisito muxolu mutalume no nano noxou Lataua. 4 Kalisito anu tava'u maulingenge, la sou no mine Anu une'e upala'alixu lamana la sou ngingi kalumo ngongi'a anu Kalisito ngakei ngapala'a no anu lamanaxu tatila.

5 *Aloxo ne la sou anu laixe lexe 'ili'ilixo sou lialia e muxolu no nano no anu maulingenge ne, ngavau mo usoli. 'Ili'ilixo ne anu aloxo 'o, 'ili'ilixo sou vote'i, mo 'ili'ilixo ane nuni'u manina, mo masaxa tatila sou 'ilixo sou vote'i, mo masaxa masua sou 'ilixo masumasua, xe 'ilixo sou matea. Xo 'ilixo sou matea ne anu aloxo 'ilixo sou lalotu no anu lataua kalakalavoi. 6 Ta mitema ane ilomu uasi i'oxo'oxonu 'ili'ilixo ane loxo ne, ili'i la ino'u la'ia noxou Lataua. 7 Tei no anu maulingenge la ngingi ngemulimulinu 'ili'ilixo ane. 8 *Ia vaimomo 'o anu laixe lexe ngaxexeenu 'ili'ilixo ane 'o ukalusi no anu maulingenge. 'Ili'ilixo ne aloxo 'o, la'ia, lavilavi, opo masumasua xe sa'isa'i masumasua e ulaa no anu anangenge. 9 *Aloxo ne la sou ngakalavoingengi ngatongato'o mamu, xo ngingi ngexexeenu 'ili'ilixo sou opo teinu ne, 10 *mo ngingi ngexali ta mitema ta alavua ne. Lataua e mukoinu mimii ne Anu mu'oxongengi ngexali alavua, mo mulosinge lavulavu, xe mu'oxongengi ngexali loxo Anu. 11 *La sou nenge texali ta mitema ta alavua mo nenge texali ta mitema iouvilesisi. Mo mamu sou taxavutala lexe nenge ta Xiliki mo nenge ta Iutaia mo nenge ane xooxoo mungasinge xe ane xooxoo ungasinge uasi, mo ta asila xe nenge ane texolu no tuala no paxapaxa, mo nenge texolu ta mitema sou xaixai vitanisi xe nenge ane texolusi. Xo Kalisito anu Anusisi, mo Anusisi muxolu no nano noxinge.

12 *Lataua mumasaxainge misevile mo musosovosinge la ngexali ta mitema noxou mukalusi. Aloxo ne la sou anu laixe lexe ngatokolomon-gengi no anu 'ili'ilixo aloxo 'o, ngamasaxai'a ta menexinge mo tangengixa'a. Mo ngataloxolingenge xe nga'oxonu 'ilixo laixesi noxi'a ta mitema xe ta menexinge isusulingenge la la'iangenge palepalea mamu. 13 *Ngavalangenge ngatongato'o mo lexe vile no taingengi ulosinge tu'umaxu la laixe lexe ngatavulenusi mo ngalulusou susu noxou loxo Tila

* 2:20: Xal 4:3, 9; 1Ti 4:3   * 2:22: Mat 15:9   * 3:1: Mak 12:36; 16:19; Ep 1:20   * 3:2: Mat 6:33   * 3:5: Rom 6:6, 11; Ep 4:19; 5:3-6   * 3:8: Ep 4:25-29; 5:4   * 3:9: Ep 4:22, 25   * 3:10: Ep 4:24   * 3:11: Xal 3:28   * 3:12: 1Pi 2:9   * 3:13: Ep 4:2, 32

mululusou susu noxinge. ¹⁴ ✧ Mo ngamasaxainge ngatongato'o mo tangengenge manina. Xo 'ilixoxo ane ne mua'ulixu 'ili'ilixoxo latala mukalusi, mo ulavusou upitanu 'ili'ilixoxo mose'i ane lailaixe ne upita uxali vilesisi.

¹⁵ ✧ Ngingi vilevilesi ngexalixu Kalisito vasimolu xo Lataua mu'avalinge sou nga'oxonu aloxo ne, mo opo se'isisi noxou ne anu molu mulosinge sou uxolu no nano no tangengi, la sou anu umomomo sou uxalixu laixe ulai noxou Lataua. ¹⁶ ✧ Laixe lexe vaikala noxou Kalisito uxolu u'ana'ana no nano no tangengi. Mo laixe lexe ngalosie'ixu mose'i, mo ngalosie'i no anu xavutala laixe xe lavulavu laixe la sou ane'i imomomo sou i'oxonu 'ilixoxo laixesi. La sou ngingi ngalemolu laixe ulai noxou Lataua no nano no tangengi, mo ngalexe lexe muxolu no nano no lavuku sou lexe no nano no tangengi, mo lexe sou lalotu xe lexe e Uleenu Tavuna uxalixu no nano no opongingi. ¹⁷ ✧ Mo no anu vaivaikala noxinge mo no anu xaixai noxinge mo no anu mimii latala nga'oxonu, la nga'oxonu no anu ualasou Kalisito anu Tila noxinge. Mo ngalemolu laixe ulai noxou Lataua anu Maminge no nano no ualasou.

Tli'ilixoxo sou ta Mitema Noxou Lataua Ixolu no Nano no Tani Vile Imulinu

¹⁸ ✧ Ngingi ta sema ane ngetautaula'i ne, anu laixe lexe ngingi ngaxolu no laaxa'a ta mulumulumengi xo 'ilixoxo ane ne anu mulovo no iou Lataua. ¹⁹ ✧ Mo vaikala ulai noxinge ngingi ta mulu ngetaula'i kalumo aloxo 'o. Anu laixe lexe ngamasaxai'a ta semasemamengi manina, mo nga'oxo masuane'i mamu.

²⁰ ✧ Mo ngingi ta molomolo kalumo, anu laixe lexe ngalomuxa'a ta maminge ilo'a ta neninge no anu mimii latala ukalusi. Xo Tila masaxau 'ilixoxo aloxo ne. ²¹ ✧ Mo ngingi ta mami'a kalumo nga'oxone'i lai'axa'a mamu, xo maasi la ane'i ixamuli lexe ane'i imomomo sou i'oxonu mii vile laixe uasi.

²² ✧ Mo ngingi ta mitema sou xaixai vitanisi, anu laixe lexe ngalomuxa'a ta tatilasinge no lia 'o no anu mimii latala ukalusi. Loxo 'o io ngingi nga'oxo lexe nga'oxone'i i'osasinge la nga'oxo xaixai laixe no mine ane'i ixoxolu imamaisinge. Ia nga'oxonu no nano no opongingi maninasou loxo nga'oxonu ulai sou ngatoxonu Tila la nga'oxonu xaixai laixesi. ²³ No anu mimii ma'ia nga'oxonu ne, la ngaxaxaisou no nano no opongingi maninasou loxo ngingi nga'oxonu ulai noxou Tila ia nga'oxonu ulai noxi'a ta mitema uasi. ²⁴ Ngingi ngelavusou lexe ili'i la Tila ulosinge mimii ane anu mulalaxiinu muai sou ulosi'a ta mitema noxou loxo 'ulusou xaixai noxinge. La sou anu loxo ngingi ngexolu ta mitema sou xaixai vitanisi noxou Kalisito, mo Anusisi anu Tilasinge. ²⁵ ✧ La sou itema 'ena'ei ane u'oxonu susu ne anu uno'u lakalisou susu noxou ne, xo Lataua utilovosou 'ilixoi'a ta mitema no anu 'ilixoxo iouvilesisi.

4

¹ ✧ Aloxo ne la sou ngingi ta tatilasi'a ta mitema ane ixaxai vitanisi noxinge ne, laixe lexe nga'oxonu 'ilixoxo laixesi mo mulapu ulai noxi'a. Xo ngingi ngelavusou lexe ngingi Tilasinge vile a uxoxolu feitexi no opo loxotolo.

Tlixo sou Lakilaka Xe Tlixo sou Muamua'i Laixe

² ✧ Ngapilixinu maulingenge lololinu no anu 'ilixoxo sou lakilaka. Xe no mine ngakilaka la ngalaxa'ingengi laixe mo ngalemolu laixe ulai noxou

✧ 3:14: Rom 13:8-10 ✧ 3:15: 1Ko 12:27; Ep 4:4; Pil 4:7 ✧ 3:16: Ep 5:19 ✧ 3:17: 1Ko 10:31; Ep 5:20 ✧ 3:18: Ep 5:22 ✧ 3:19: Ep 5:25 ✧ 3:20: Ep 6:1 ✧ 3:21: Ep 6:4 ✧ 3:22: Ep 6:5-8 ✧ 3:25: Rom 2:11 ✧ 4:1: Ep 6:9 ✧ 4:2: Ep 6:18; Pil 4:6

Lataua. ³ *Mo ngakilakasixe kalumo, mo sou Lataua ukisiinu aitengasou a'alo laixe noxou e nexi taa'aloxu. A'alo laixe noxou Kalisito ne fei la mutalume ia vaimomo 'o anu muxali lamana mukalu. Ia ta mitema imasaxa lexe ilomusou a'alo laixe ne uasi, la sou mi'italoleli no nano no taasou navunavu. ⁴ Mo ngakilaka lexe no mine eni aa'aloxu a'alo laixe ne la ulamana xe umulinu masaxa noxou Lataua. ⁵ *Mo no mine ngingi ngongi'a ane'i ane imulaxu tane'i noxou Iesu uasi, la utotomu ne ngatovonu sou ngalalaxiinu mo nga'oxonu 'ilixo laixesi ulai noxi'a. ⁶ *Utotomu no anu vaivaikalamingi la nga'oxonu vaikala laixesi umomomo sou tu'axu no anu lolomu noxi'a ta mitema. Xe no mine itali'isinge no anu tali'i mose'i la anu laixe lexe ngakolinu no anu xavutala laixesi.

Vaikala sou Sexela Noxou Paulo Kaluxusou

⁷ *Tukikosi anu vivinge e tamasaxau manina mo nexi noxou taxaxai laixe utotomu noxou Tila, anu molu ua'alomengixu xaixai e eni a'oxo'oxonu 'o. ⁸ *Eni epalusou mulai noxinge xo tava'u aloxo 'o. Anu ulai mo sou ua'alomengixu xoluxolunexe lai 'o a loxovaa xe u'oxonu pekia'inge no anu xoluxolungenge. ⁹ *Eni epalusou Onisimasi a ilou ikei ilai noxinge. Xo Onisimasi ne anu vivinge maninasou e nenge tangengixu mo anu u'oxo laixe noxingesi. Ane'i ilou la sou ia'alomengixu mimii latala e muxali lai 'o.

¹⁰ *Alisitaluko, anu menexilo nexi noxou texolu no nano no taasou navunavu mo musovanu aso laixe noxou mulai noxinge mo Maluko e anu Valunavasi iau musovanu aso laixe noxou kalumo mulai noxinge. Lexe anu ulai noxinge la anu laixe sou ngasexelaxu mo ngano'u, aloxo evikalangengixu mukalu ne. ¹¹ Mo Iesu, ualasou vile ilemolu lexe lasitusi, musovanu aso laixe noxou kalumo ulai noxinge. Ane'i tatalu ne ane'i ta Iutaia e imulaxu tane'i noxou Iesu nexi noxi'a e taxaxai tapita, mo misu'ulileli laixe manina sou nexi noxi'a taa'aloxu saxisaxila'u noxou Lataua. ¹² *Mo temanu tualasinge Epapalasi musovanu aso laixe noxou ulai noxinge kalumo. Anu itema vile sou xaixai noxou Kalisito Iesu. Utotomu ne anu ukilakasinge pekia'u lexe ngingi ngatulu pekia'inge mo ngamulinu masaxa noxou Lataua xe nga'oxonu loxo ngingi totoxongengi no anu mo ngamulaxu tangengi no anu mimii ukalusi. ¹³ Eni amasaxa lexe avikalangengixu aloxo 'o. Anu uxaxai xaviinu manina sou usu'ulingengi ngongi'a ta temanu lalotu ne Laodekia xe tuala tila ne Ielapolisi. ¹⁴ Mo Luka anu dokuta e nexi temasaxau musuku ilou Temasi misovanu aso laixe noxi'a ulai noxinge kalumo. ¹⁵ Mo eni emasaxa lexe ngingi ngasovanu aso laixe noxilo ulai noxi'a ta vivinge no tuala tila ne Laodekia mo ulai noxie Nimpasi ilo'a ta temanu lalotu ixoxolu no taasie. ¹⁶ No mine ngingi ngaitisou uoli voloxu noxilo 'o ukalu la laixe lexe ngalosi'a ta temanu lalotu ne Laodekia sou iitisou kalumo, xe ngingi la ngano'u uoli voloxu ane noxi'a ta Laodekia la ngaitisou. ¹⁷ *Mo ngavikalanu Akipasi lexe, "Naxaxaisou xaixai noxou Tila e mulosine laixe mo nakalusou." ¹⁸ *Vaivaikala ane 'o eni Paulo melo ekaukavunu no avolo sou asova aso laixe ulai noxinge. Ngaxavutalaleli xo eni a axoxolu no taasou navunavu 'o. Eni akilaka lexe alauna noxou Lataua uxolu noxinge. Utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

* 4:3: Rom 15:30; Ep 6:19   * 4:5: Ep 5:15-16   * 4:6: Ep 4:29; 1Pi 3:15   * 4:7: Ep 6:21
 * 4:8: Ep 6:22   * 4:9: Plm 1:10-12   * 4:10: Apo 12:12; 13:13; 15:37-39; 2Ti 4:11   * 4:12: Kol 1:7; Plm 1:23-24   * 4:17: Plm 1:2   * 4:18: 1Ko 16:21

UOLI VOLOXU VILE ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA TESALONIKA Vaikala lamana

Tuala tila ne Tesalonika ne anu tuala tila sou xalee lia tila ne Makedonia. No voxo mine Paulo mulutu ne Pilipai la anu mulai musokou lalotu ane no tuala tila ne. (Aposeli 17:1-9) No mine Paulo mulai mua'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito ne la ta mitema tavu'alo mimulinu vaikala noXou la mixali ta mitema noXou Kalisito. Ia no mine ta Iutaia mimaisou aloxo ne la oponeti masuau Paulo, la mikusau ne Tesalonika.

Ioxe ili'i no mine anu mulai muxolu ne Kolinito, la vaitamiou Timoti mune'e mua'alousou sou mimii e muxali ne Tesalonika ne. Xe anu muavuti la ilou Timoti mikaukavu uoli voloxu mulai noxi'a sou u'oxonu xavutalai'a pekia'u. Mo muvikala laixe noxi'a sou mulomusi'a lexe ane'i mimuxaxu tane'i pekia'u noXou Iesu xe 'ili'ilixou lailaixe mi'oxonu sou mimasaxai'a ngatongato'o. Mo muvikalane'i lexe imulinu 'ilixou e ane'i mi'oxo'oxonu no mine ane'i iloa mixoxolu tei la ane'i mi'oxo'oxonu. Xe ta temanu lalotu mose'i male ilamana laixe uasi, la mi'oxonu talitali'i mose'i la sou Paulo mukolinu talitali'i noxi'a ne. Tali'i noxi'a ne lexe no mine Kalisito ulivu une'e, la Anu ulivu une'e a loxovaa? Mo ta mitema e mimuxaxu tane'i ia misoisoli tei no mine Kalisito ulivu une'e uao 'o, loxova, no mine Anu ulivu une'e la ane'i ino'u maui kaluxu uasi kalumo? Xe Anu ulivu une'e no anu voxo ma'ia manina? Paulo mukolinu talitali'i noxi'a la muvikalane'i lexe imulimulinu 'ili'ilixou lailaixe mo ixaxai tasiausi xe ixolu se'isisi mo ilalaxine'i sou ixomaiou voxo mine Kalisito ulivu une'e.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala sou 'osa'ila 1

Paulo mulamanalixa'a ta Tesalonika no anu xaixai noxi'a 2-3

Mauli ane Lataua u'osasonu 4:1-5:22

Vaikala kaluxusou ilou lakilaka xe vaikala sou sexela 5:23-28

¹ ✧Eni Paulo, nexi noxi'a Sailasi ilou Timoti tekaukavunu vaikala ane 'o mulai noXinge ngingi ta mitemau Lataua ne Tesalonika e ngingi ngongi'a Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito ngepita vilesisi.

Nexi talinga lexe alauna mo opo se'isisi noXou Lataua umomomo sou uxolu noXinge.

Ane'i Milemo Laixe sou Xaixai Noxi'a ta Tesalonika

² Nexi taxavutalangengi ngingi latala mo talemo laixe musuku ulai noXou Lataua no voxovoxo utotomu no 'a lakilaka noXixe. ³ ✧Mo nexi taxavutalangengi utotomu no iou Lataua Maminge no anu 'ili'ilixou laixe e ngingi ngemuxaxu tangengi noXou la sou nge'oxonu, mo xaixai toxoxa'a e ngingi tangengixa'a ta mitema la sou nge'oxonu sou ngesu'uline'i. Xe taxavutalanu tulungenge pekia'u no anu tu'utu'umaxu xo nga'osasonu ngaloopala Tilasinge Iesu Kalisito mine ulivu une'e.

⁴ Ngingi nge'oxo 'ilixou aloxo ne, xo ngingi ta vivixe e Lataua tanunenge misevile. Nexi telavu lexe anu musosovosinge lexe ngingi ta na'u. ⁵ ✧Xo nexi tea'alomengixu a'alo laixe noXou Iesu, la tavikalangengixu no anu ananexesi uasi. Ia tevikalangengixu no anu xavi mo no anu Uleenu Tavuna, la ngelavu lexe temulaxu tanexi pekia'u no anu ane. Mo ngingi ngelavusou 'ili'ilixou e nexi te'oxonu sou usu'ulingengi no anu voxo ane nexi texolu

noxinge ne. ⁶ ✨No voxo ane ngingi nge'osasou vaikala noxou Lataua sou ngeno'u xo Uleenu Tavuna muxaxai noxinge, no mine ngingi ngexalisou tu'utu'umaxu tavu'alo ne. La ngingi ngemulimulinu 'ili'ilixo noxixe mo noxou Tilasinge. ⁷ La sou ngingi ngemaxa'u 'ili'ilixo laixe sou ta mitema latala ane imuxamuxaxu tane'i noxou Iesu no xalee lia tila ne Makedonia mo ne Akaia imaisou la imulinu. ⁸ Xe vaikala noxou Tila e ngingi ngea'aloxu ne, ulai noxi'a ta mitema ne Makedonia xe ne Akaiasi uasi, mulai noxi'a ta mitema no tuatuala ukalusi loxo xalamo tamaxu ulai noxi'a ta mitema. Mo ane'i milomusou a'alosinge lexe ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxou Lataua. La sou nexi umomomosou tavikalane'i no 'a vaikala vile la uasi. ⁹ Xo ta mitema me'a ia'alongenge sou mimii ane muxali no mine nexi tene'e noxinge la nge'osasixe. Mo mia'alongenge lexe ngingi nge'ume'a ta lataua sou kalakalavoi mo ngelivu ngene'e noxou Lataua maninasou umauli utotomu sou lexe ngingi ngaxaxai noxou, ¹⁰ mo ngingi ngaxomaiou 'Olu Iesu ane musoli ia Lataua mutulusou xe ili'i la molu no opo loxotolo ulu'e mo upamaulinenge no anu la'ia noxou Lataua e unene'e.

2

Paulo Ena Mivikala no Anu Xaixai Noxou ne Tesalonika

¹ Ioxe, ta vivixe. Ngingi minge ngelavusou xaixai ane nexi te'oxonu no voxo ane nexi texolu noxinge ne, anu munene'a. ² ✨Xe ngingi ngelavusou kalumo lexe no voxo ane nexi tane'e noxinge uao, la nexi texolu ne Pilipai la nexi teno'u navonavu mo mipamaelanexi. Ia no voxo ane nexi tene'e texali noxinge, la Lataua noxinge musu'uulinexi sou lexe nexi tetulu pekia'ixe noxi'a ta uluamexi mo tea'aloxu vaikala noxou mulai noxinge. ³ Xo no voxo ane nexi telingainge sou lexe ngamuxaxu tangengi noxou Iesu, la vaivaikalamexi ne upolo va'axu no anu vaikala manina noxou Lataua mo uxali vitanisi sou xavutala masumasua xe takalavoingengi uasi. ⁴ ✨Nexi vaikalamexi ne sou u'oxone'i ta mitema i'osa uasi, ia anu sou u'oxonu Lataua u'osa, xo Anu mulavusou oponexi. Nexi tavikala aloxo ne, xo Lataua mulosixe xaixai sou lexe nexi taa'aloxu a'alo laixe noxou Iesu. ⁵ Mo ngingi ngelavusou lexe nexi ta'oxonu vaivaikala se'i sou taxolixolingengi mo tavikalangengi sou ta'umenu mii ma'ia ane noxinge ne uasi. Lataua kalumo Anu mulavusixe aloxo ne. ⁶ Mo nexi taxaxai sou tano'u uala tila noxi'a ta mitema xe noxinge uasi. ⁷ Nexi ta mitema sou xaixai noxou Kalisito, la nexi umomomosou tavikalangengi sou nasu'ulinexi. Ia nexi texolu no taiingengi, la nexi texolu se'isisi loxo ta molomolo ta neni'a isaxila'a sou ilosi'a susu. ⁸ Nexi temasaxainge misevile, la sou nexi te'osa sou talosinge a'alo laixe noxou Lataua. Ia a'alo laixe noxou Lataua nesi uasi, talosinge maulinexe kalumo. Xo ngingi ngexali loxo nexi tanexingenge manina. ⁹ ✨Mo ngingi ta vivixe, ngelavu manina no anu xaixai toxoxa'a e nexi te'oxonu mo tu'utu'umaxu e muxali noxixe no voxo ane nenge'a texolu. Mo ngingi ngelavu lexe nexi tea'aloxu a'alo laixe noxou Lataua mulai noxinge, la nexi texaxai no aso xe no 'olovoxo sou talosinge tu'utu'umaxu noxou evile uasi.

¹⁰ Mo ngingi ngongi'a Lataua ngemaisou lexe nexi texolu no taiingengi ane ngemuxaxu tangengi noxou Iesu, la texolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua loxo Lataua mumasaxau, mo temulinu 'ili'ilixo mu'isalili xe ta'oxonu susu vile no iengi sou ngavikala masua une'e noxixe uasi. ¹¹ ✨Xe

ngingi ngelavu lexe nexi te'oxonu 'ili'ilixo mulai noxinge aloxo ta molo-molo ta mami'a i'oxonu ulai noxi'a ta 'ili'a. ¹² Ia nexi telosinge vaivaikala sou teavutilixu xavutalamengi mo tepeletotosinge xe texolixolingengi sou lexe ngingi ngaxolu la maulingenge ne umomomo no anu masaxa noxou Lataua e mu'avalinge sou nga'unalai no anu saxisaxila'u noxou mo ngano'u mimii lailaixe ane Anu ulosinge.

¹³ ✧ La nexi talemo laixe musuku ulai noxou Lataua no voxovoxo utotomu. Xo no mine ngingi ngelomusou vaikala noxou Lataua e nexi tea'aloXu noxinge, la ngingi ngeno'u vaikala ane ne loxo vaikala noxou itema vile uasi, ia ngeno'u loxo anu vaikala noxou Lataua ane anu uxaxai noxinge ngingi ta mitema ane ngemuxamuxaxu tangengi noxou Iesu. ¹⁴ ✧ Ta vivixe, ngingi ngexali loxo ta mitema noxou Lataua ne Iutaia. Ane'i ta mitema ane ne, ilo'a Kalisito Iesu mipita vilesisi. Ngingi ngeno'u navunavu ne no avo'a ta mitema sou tualasinge, la anu aloxo ta mitema noxou Lataua ne Iutaia ne mino'u navunavu no avo'a ta Iutaia. ¹⁵ ✧ Ane'i ta Iutaia ane nivau Tila Iesu musoli mo mive'ave'a ta mitema sou palomatana kalumo, xe mikusaixe. Ane'i mi'oxonu 'ili'ilixo aloxo ne, la sou Lataua u'osasi'a uasi mo ane'i mixali loxo ta uluai'a ta mitema tavu'alo mukalusi. ¹⁶ Ane'i italutaluxu vote'i sou lexe nexi tamomomo sou taa'aloXu a'alo laixe ulai noxi'a ta mitema ta tematana ane'i mata noxi'a ta Iutaia uasi xo ane'i imasaxa lexe Lataua upamauline'i ta mitema ane ne uasi. Anu aloxo ne, la sou ane'i i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua mu'oki'oki tani misevile. La sou opo la'ia noxou Lataua a mune'e muxolu noxi'a mukalu ne.

Paulo Ena Mimasaxa Misevile sou Lexe Imaisi'a ta Tesalonika La

¹⁷ Ioxe, ta vivixe. Nenge nenge'a tekalipala mo texolu va'axu mo tamaisou ienge maxuveeni malaxu uasi, ia tanexi a uxoxolu noxinge ne sio. Anu aloxo ne, la nexi masaxa noxixe mutila musuku sou lexe tamaisinge la, la sou tepulili lexe tane'e noxinge. ¹⁸ Nexi tetovonu sou lexe tane'e noxinge. Eni Paulosi, la etovo lexe alai ka alai la, ia Satani utalutalunexe. ¹⁹ ✧ Tava'u xo nexi temasaxa lexe tamaisinge la, xo no iou Tila Iesu no mine Anu lailivuxu sou ulivu une'e la, la mii ma'ia ane u'oxonexi sou taloopala mo ta'osa xe tano'u kisivalu ane usosovosou lexe nexi te'oxonu xaixai laixe? No anu xaixai noxingesi ane. ²⁰ Ani, manina musuku. Nexi ta'osasinge mo ta'itinu ualasinge.

3

¹ ✧ Nexi texavutala lexe sou tane'e noxinge ne maxuveeni mukalu, la sou nexi texavutala lexe nexi noxou Sailasi a taxolu ne Atenai, ² ✧ ia nexi tepalusou Timoti sou mulai noxinge. Timoti ne, anu vivixe no anu ualasu Iesu mo itema sou xaixai noxou Lataua sou ua'aloXu a'alo laixe noxou Kalisito. Nexi noxou tepalusou mulai noxinge sou ngatulu pekia'inge mo tapeletotosinge no anu muxamuxaxu tangengi noxou Iesu. ³ ✧ mo sou se'i noxinge ne ixolu ukalipala no anu tu'utu'umaxu ane ngingi ngeno'u uasi. Tu'utu'umaxu ane ne, ngingi ngelavu manina lexe Lataua musosovosinge lexe nenge tatavulenu. ⁴ Xo no voxo ane nenge nenge'a texoxolu 'o, la tevivikalangengi lexe nenge tano'u tu'utu'umaxu iouiu. La ngingi ngelavu lexe mii ane ne, anu muxali manina loxo nexi tevikalangengixu tei. ⁵ Tava'u aloxo ne, la sou eni axomaioi vote'i sou lexe ane'e noxinge ne maxuveeni mukalu, la sou eni epalusou sou alavu lexe ngingi ngamuxamuxaxu tangengi noxou Iesu a loxovaa? Xo eni exavutala lexe itema sou tovtotovo

✧ **2:13:** 2Te 2:13 ✧ **2:14:** Apo 17:5 ✧ **2:15:** Apo 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19 ✧ **2:19:** Pil 2:15-16; 4:1; 2Te 1:4 ✧ **3:1:** Apo 17:15 ✧ **3:2:** Apo 16:1-3 ✧ **3:3:** 2Ti 3:12

utovongengi muxamuxaxu tangengi noxou Iesu, la xaixai noxixe ne, anu uxali mii vitanisi.

Timoti Mua'alo A'alo Laixe Si'a ta Tesalonika Mulai Noxou Paulo La Anu Mu'osa

⁶ *Ia Timoti mu'umesinge, la vaimomo 'osi anu mulivu mune'e noxixe. Muxali noxixe, la mua'alomexixu a'alo laixe singe lexe ngingi ngemuxamuxaxu tangengi manina noxou Iesu mo ngemasaxainge ngatongato'o. Mo muvikanaxi lexe utotomu ne ngingi ngaxavutalanexi laixe mo ngingi ngemasaxa manina sou lexe ngamaisixe loxo nexi temasaxa manina sou tamaisinge. ⁷ *Ta vivixe, nexi telavusinge aloxo ne, xo ngingi ngemulaxu tangengi noxou Lataua la sou ngingi ngepeletotosixe sou tatulu pekia'ixe no anu tu'utu'umaxu ilou navunavu. ⁸ Nexi telavu lexe ngingi ngetulu pekia'inge noxou Tila, la sou vaimomo 'o nexi texamuli lexe vasimexe papaxe mo te'osa. ⁹ Nexi texavutalangengi, la nexi ta'osa misevile no iou Lataua. La talemo vaikala laixe musuku anevaa ulai noxou Lataua sou lakolisou 'osa ane ngingi ngelosixe ne? ¹⁰ No voxo utotomu no aso xe no 'olovoxo ne, nexi talavusou telinga pekia'u ulai noxou Lataua lexe nexi tane'e tamaisinge la, sou lexe muxamuxaxu tangengi noxou Iesu ne mamalaxu, la nexi tasu'ulingengi sou ngatulu pekia'inge.

¹¹ *Nexi talinga lexe Lataua Maminge molu ilou Tila Iesu noxinge i'oxonu vote'isixe sou nexi talai noxinge. ¹² Mo nexi talinga lexe Tila usu'ulingengi sou ngamasaxainge ngatongato'o manina mo ngamasaxai'a ta mitema va'ava'axa'a ukalusi loxo nexi temasaxainge manina. ¹³ Xe nexi talinga lexe Lataua u'oxonu opongengi pekia'u, mo sou ta mitema imaisou 'ili'ilixomengi, la ito'omenge no anu vaivaikala uasi mo ngaxolu malemalenga no iou Lataua Maminge no mine Tila noxinge Iesu Kalisito ulivu une'e ilo'a Lataua ta na'u ane malemalenga ukalusi.

4

Ta Tesalonika Imulinu 'Ili'ilixo Ane sou U'oxonu Lataua U'osa

¹ Ta vivixe, vaivaikala noxixe kaluxusou ne aloxo 'o. Nexi telosiengixu 'ili'ilixo ane sou lexe ngingi ngamulinu sou u'oxonu Lataua u'osa, la ngingi ngemulinu mukalu ne. Ia nexi noxi'a Tila Iesu tavikalangengi pekia'u la lexe ngamulinu utotomu utotomu aloxo ne la. ² Xo ngingi ngelavusou vaivaikala e nexi telosinge. Ia vaivaikala ane ne, anu molu noxou Tila Iesu.

³ *Mo ngelavu aloxo 'o. Lataua mumasaxa lexe ngingi ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua. Mo ngaxiu tumalingeu 'ili'ilixo sou vote'i, ⁴ *mo ngingi vilevilesi ngalavu lexe ngasaxila'u vasimenge la nga'oxo 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau mo ngataxaanu loxo mii ane Lataua mulosinge, ⁵ ia ngamulinu masaxa tatila sou 'ili'ilixo sou vote'i uasi loxo ta mitema ane ilavusou Lataua uasi ilavusou i'oxo'oxonu. ⁶ Mo nga'oxonu susu noxi'a ta vivinge xe ngakalavoine'i sou nga'umenu mii ma'ia ane na'a uasi. Xo Tila anu ulosi'a ta mitema ane i'oxonu 'ili'ilixo ane ne navunavusou. Anu aloxo nexi tevikalangengixu pekia'u tei lexe mamu sou nga'oxonu. ⁷ *Xo Lataua mu'avalinge sou lexe ta'oxonu 'ili'ilixo masumasua uasi, ia ta'oxonu 'ili'ilixo ane Anu mumasaxau. ⁸ *La sou anu ane uxiiu tumalou vaivaikala ane ne, la anu uxiiu tumalou vaivaikala noxi'a ta mitema uasi, ia anu uxiiu tumalou vaivaikala noxou Lataua e ulosinge Uleenu Tavuna.

⁹ *Ia nexi tamomomo sou takaukavu vaikala se'i sou 'ilixo sou tanengin-

genge ngatongato'o uasi, xo Lataua anu mulosiengixu mukalu ne. ¹⁰ Mo ngingi a ngelavusou ngamasaxai'a ta vivinge latala ne Makedonia. Ia nexi tavikala pekia'u lexe ulai noxinge ngingi ta vivixe lexe ngingi nga'oxonu utotomu utotomu aloxo ne la.

¹¹ *Mo ngingi ngaxolu se'isisi mo nga'oxonu xaixai sou usu'uli maulinenge mo ngaxavutalanu xaixaimengi mo ngaxaxaisou no avongesi loxo nexi tevikalangengi. ¹² Mo sou ta mitema ane ilavusou Lataua uasi imaisinge, la itoxongengi mo i'osasou 'ili'ilixilo noxinge ne, xe ngingi ngalingau la'ilali noxi'a ta mitema se'i uasi.

Lailivuxu Tila Iesu Kalisito

¹³ Ta vivixe, nexi temasaxa lexe ngingi umomomo sou ngalavu noxi'a ta mitema ane misoisoli, mo sou ngatamasi'a mamu loxo ta mitema tavu'alo e imolo tane'i noxou Lataua mo ixomaiou voxo ane Iesu ulivu une'e uasi, itatamasi. ¹⁴ *Nenge tamuxamuxaxu tanenge noxou Iesu lexe Anu musoli ka mumauli la. La sou nenge tamuxamuxaxu tanenge lexe Lataua ilou Iesu ilo'a ane'i ane mino'u Iesu no anu maulixa'a ia misoli, ine'ene'e. ¹⁵ *No anu vaivaikala noxou Tila, la nexi tavikalangengi aloxo 'o. Nenge ane tamauli vaimomo 'o mo ulai utalo no voxo ane Tila ulivu une'e, la nenge umomomo sou tauli noxi'a ane'i ane misoisoli tei uasi. ¹⁶ Xo no voxo ane Lataua uvikala toxoxa'a mo ta angelo i'ava xe xoolau noxou Lataua utama, la Tila anu molu no opo loxotolo sou ulu'e no lia. La sou ane'i ane mino'u Kalisito no anu maulixa'a ia misoisoli ne, ane'i itulu sou imauli la. ¹⁷ Xe ili'i, la nenge ane tamauli mo a taxoxolu 'o ne, Lataua utokinenge nenge'a ane'i ane misoisoli sou talai teiteixi no umuumo mo tamaisou Iesu. La sou nenge nenge'a Tila taxolu tapita utotomu mo kaluxu uasi. ¹⁸ Tava'u aloxo ne, la sou ngingi ngapeletotosinge ngatongato'o no anu vaivaikala ane nexi telemolu ne, mo sou uavutilixu opongengi sou ngatulu pekia'inge noxou Iesu.

5

¹ Ioxe, ta vivixe. Nexi umomomo sou takaukavu mo tavikalangengixu voxo noxou Tila Iesu lexe Anu ulivu une'e talu uasi, ² *xo ngingi ngelavu laixe lexe voxo ane ne uxali ukulukengengi loxo itema sou pakali uxali no 'olovoxo lixinu. ³ *Xe no mine ta mitema ivikala lexe, "Nenge texolu laixesi mo ta'umolu mii vile uasi," la mii sou u'oxo masuane'i ne uxali ukulukene'i loxo navunavu uxali noxie sema sou ivo'onu 'ilie. Ia ane'i imomomo sou imaxalexu mii ane ne uasi.

⁴ Io, ta vivixe. Ngingi ngaxolu no isivoxo uasi, la sou voxo ane ne uxali ukulukengengi loxo itema sou pakali uxali no anu uasi. ⁵ *Ngingi latala ne, ngejali loxo aso xe lamana ta 'olu, ia nenge no anu 'olovoxo xe isivoxo la uasi. ⁶ La sou nenge taxolu loxo ta mitema sou iai uasi, ia ienge lamanasi mo tautitiu xe nenge menge tasaxila'inge no anu. ⁷ Xo ane'i ane iai ne, iai no 'olovoxosi xe ane'i ane iieux lexa pekia'u mo ixovulaulau ne, iieux no 'olovoxosi. ⁸ *Ia nenge ta mitema ane texolu no anu lamana, la sou nenge menge tasaxila'inge laixe mo nenge tamuxamuxaxu tanenge noxou Lataua mo tamasaxau manina aloxo itema sou 'oto'oto utaanu tokolomo pekia'u sou utaluxu lutunu xe tamolo tanenge mo taloopala Lataua sou upamaulinenge aloxo itema sou 'oto'oto utaanu kisivalu e pekia'u sou utaluxu kisou. ⁹ Xo Lataua musosovosinge sou lexe taxolu no anu la'ia

* 4:11: Ep 4:28   ✨ 4:14: Rom 14:9; 1Ko 15:3-4, 12   ✨ 4:15: 1Ko 15:51-52   ✨ 5:2: Mat 24:42-43; 2Pi 3:10; Pal 3:3   ✨ 5:3: Mat 24:39; Luk 21:34-35   ✨ 5:5: Rom 13:12   ✨ 5:8: Ais 59:17; Ep 6:14, 17

noxou uasi, ia upamaulinenge noxou Tilasinge Iesu Kalisito. ¹⁰ ✧Anu musolisinge sou lexe nenge nenge'a anu Iesu taxolu tapita no voxo ane Anu ulivu une'e. Ia lexe nenge tamauli uasi ia tasoli, la anu mii vile uasi, nenge nenge'a tamauli mo taxolu tapitasi. ¹¹ La sou ngingi ngapeletotosinge ngatongato'o mo ngasu'ulingengi ngatongato'o aloxo ngingi nga'oxo'oxo vaimomo 'o.

Vaikala Kaluxusou

¹² Ta vivixe, nexi talingainge aloxo 'o. Ngingi ngatoxone'i ane'i ane ixaxai pekia'u no tainingengi. Xo Tila musosovosi'a lexe ane'i iulaxungengi mo imomosou xavutalamengi. ¹³ I'oxonu xaixai aloxo ne, la sou ngingi ngatoxone'i xe tanengixa'a mo ngamasaxai'a manina. Mo ngingi ngongi'a ngaxolu, la opongengi uai se'isisi. ¹⁴ ✧Mo ta vivixe. Nexi tapeletotosinge lexe ngingi ngamomosi'a ane'i ane itotosa mo ixaxai uasi. Mo ngingi nga'oxo pekia'a ane'i ane imama'u mo ngasu'uline'i ane'i ane uao mamalaxa'a. Xe ngingi nga'oxo se'isisi noxi'a ta mitema. ¹⁵ ✧Ia mamu sou ngakolinu 'ili'ilixo masumasua e ta mitema i'oxo une'e noxinge. Ia no voxovoxo utotomu ne, ngatovo sou nga'oxonu 'ili'ilixo laixe noxinge ngatongato'o mo ulai noxi'a ta mitema ukalusi.

¹⁶ ✧Utotomu ne, nga'osa'osa,

¹⁷ mo ngakilaka no voxovoxo utotomu.

¹⁸ ✧Mo ngalemo laixe musuku ulai noxou Lataua no anu mimii tavu'alo ukalusi. Xo ngingi ta mitema ane noxou Kalisito Iesu, la sou Lataua mumasaxainge lexe nga'oxonu 'ili'ilixo ane ne.

¹⁹ ✧Ia mamu sou ngasitanoxu ulee noxou Lataua loxo nenge tasitanoxu navu. ²⁰ Mo mamu sou ngaxiu tumalingeu vaikala palomatana noxou Lataua. ²¹ ✧Ia ngatilovosou laixe vaikala tavu'alo ukalusi, mo sou ngalavu lexe ane laixe manina la ngatetelisu, ²² xe ane masua la ngaxiu tumalingeusi.

²³ ✧Nexi talinga lexe Lataua ane itema sou opo se'isisi u'oxongengi ngaxali loxo ngingi ta na'u. Mo talinga lexe Anu molu usaxila'u tanenge ilou uleenenge mo vasimenge, mo sou Tila Iesu Kalisito ulivu une'e la uvikala masua une'e noxinge uasi. ²⁴ Lataua ane mu'avalinge ne, nenge telavu lexe Anu umulinu vaikala noxou, la u'oxonu loxo Anu mulemolu.

²⁵ ✧Ta vivixe. Ngalingasixe kalumo. ²⁶ Xe ngasixelaxa'a ta vivinge ukalusi loxo ngingi ta mitema noxou Lataua. ²⁷ Mo eni avikalangengi loxo Tila uvikalangengi lexe ngingi ngaitisou kaukavu ane 'o ulai noxi'a ta vivixe ukalusi.

²⁸ Nexi talinga lexe alauna noxou Tila noxinge Iesu Kalisito uxolu noxinge.

UOLI VOLOXU TAMEISOU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA TESALONIKA **Vaikala lamana**

Ta mitema no tuala tila ne Tesalonika ne, no mine Paulo ilou Timoti mikaukavu mulai noxi'a tei sou lailivuxu Kalisito ne, la ane'i xavutal'ai'a uai laixe uasi. Xo leviani mi'oxo lexe voxo sou Kalisito ulivu une'e ne, anu muxali. La sou Paulo ilou Timoti mikaukavunu uoli voloxu ta tameisou 'o la, sou imomosou xavutal'ai'a la.

Paulo mulamanalixa'a lexe voxo ne uxali uao. Anu muvicala lexe tei sou Kalisito ulivu une'e, la 'ilixu sou lolomu lailaixe ne usu'a, xe 'ili'ilixu masumasua ne utila manina. Mo ta mitema ixolu no laaxu itema vile ualasou lexe "ilixu nuni'u manina" sou uulaxune'i. Mo itema ne uvikala masumasua noxou Kalisito.

Paulo muvikalane'i lexe itulu pekia'a no anu muxamuxaxu tane'i noxi'a mo itavulun tu'utu'umaxu. Anu muvikalane'i lexe ixaxai xavine'i mo isaxila'a ngatongato'o laixe loxo anu Paulo ilo'a tavaitamiou i'oxo'oxonu.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1

Pateteli noxou Paulo 2

Tali'i sou su'uli no anu lakilaka 3

¹ Eni Paulo, nexi noxi'a Sailasi ilou Timoti tekaukavu vaikala ane 'o mulai noxinge ngingi ta mitemau Lataua ne Tesalonika e ngingi ngongi'a Lataua Maminge mo Tila Iesu Kalisito ngepita vilesisi.

² *Nexi talinga lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge ilou Tila Iesu Kalisito unomomo sou uxolu noxinge.

Vaikala Laixe Musuku Ilou Linga Noxi'a Paulo Ena Mulai Noxou Lataua

³ Ta vivixe, utotomu ne nexi talavusou talemolu laixe musukusi singe ulai noxou Lataua mo anu laixe sou nexi ta'oxonu aloxo ne. Xo muxamuxaxu tangengi ne, anu muxali pekia'u maninasou mo 'ilixu sou ngingi vilevilesi tanengenge ngatongato'o ne, anu muxali laixe. ⁴ *Anu aloxo ne, la sou ane nexi ta'itinu ualasinge no taiine'i ta mitema sou lalolalotu noxou Lataua. Xo ngingi ngetulu pekia'inge mo ngemuxamuxaxu tangengi noxou Lataua, la no anu tu'utu'umaxu tavu'alo xe tovtotov iouiou muxali noxinge ne, ngingi ngetavulenusi.

⁵ La mimii latala ane muxali noxinge ne, anu sosovo sou lexe Lataua uiloinge no anu xavutala noxou ane mulapu. Xo tu'utu'umaxu ilou tovtotov ane ngingi ngetatavule ne, anu mu'oxongengi sou ngingi ngaxolu no nano no anu saxisaxila'u noxou Lataua. ⁶ *Lataua anu mulapu, la sou Anu molu ukolinu tu'utu'umaxu noxi'a ane'i ane milosinge, ⁷ *mo Anu umasaxa lexe uxexeenu tu'utu'umaxu ane ngingi ngetavule ne, la uosinge nenge'a ma'ila. Anu u'oxonu mii ane ne uxali no voxo ane Tila Iesu ilo'a ta angelo noxou xavine'i i'umesou opo loxotolo, ia ilu'e ixali lamana no anu navu lamixu. ⁸ *No voxo ane ne, la sou ane'i ane ilavusou Lataua mo ilomuxu a'alo laixe noxou Tila noxinge Iesu uasi ne, Anu ulosi'a navunavu.

⁹ *Ta mitema ane ne, Lataua ulosi'a navunavu sou 'ili'ilixu noxi'a mo usu'ane'i avilesi ilai ixolu va'axu manina noxou Tila mo imaisou xavi laixe

noxou la uasi. ¹⁰ *No mine Tila Iesu ulivu une'e, la ta mitema noxou Lataua i'itinu ualasu mo ta mitema ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou i'osasou misevile. Mo ngingi kalumo nga'oxonu aloxo ne, xo ngingi ngemuxaxu tangengi no anu a'alo laixe noxou Iesu e nexi tea'alo xo noxinge.

¹¹ *Xe nexi texavutalanu mii ane ne mo 'ava noxou Lataua noxinge la sou utotomu ne nexi talinga lexe Lataua noxinge usu'ulingengi sou ngingi namulinu 'ili'ilixo ane umomomo no iou. Mo nexi talinga lexe no anu xavi noxou ne, la Anu usu'ulingengi no anu vote'i mulapu mo nga'oxonu 'ili'ilixo laixe mo xaixai tavu'alo e ngingi ngemuxaxu tangengi noxou Iesu sou lexe nga'oxonu. ¹² La sou no mine ngingi nga'oxonu aloxo ne, la nexi talinga sou lexe ngingisi ane nga'itinu ualasu Tila noxinge Iesu xe Anu u'itinu ualasinge kalumo no anu alauna noxou Lataua noxinge xe Tila Iesu Kalisito.

2

Sosovo Se'i Uxali Tei, Ka sou Kalisito Une'e

¹ Ioxe, ta vivixe, nexi talingainge aloxo 'o. No anu lailivuxu Tilasinge Iesu Kalisito ane une'e la utokinenge no anu sou nenge nenge'a Iesu taxolu tapita, la nexi talinga lexe ngalomusou vaikala ane 'o laixe. ² Nexi texavutala lexe ta mitema se'i mivikalangengi lexe voxo noxou Tila a muxali mukalu ne. Male, vile noxi'a mukalavoingengi no anu vaikala e ulee vile sou kalavoi mulosou. Xe vile noxi'a mua'alomengixu mo vile noxi'a mukalavoingengi lexe nexi tekaukavu aloxo ne. Ia ngingi ngelomusi'a mivikala aloxo ne, la mamu sou ngakuluke mo nga'olo'olo. ³ *Mo mamu sou ngalomuxu itema vile va'axu ukalavoingengi no anu vote'i iouiou mo vaivaikala noxou vitanisi. Xo voxo noxou Tila uxali uao, la ta mitema tavu'alo ixiu tumali'au Lataua xe itema e umasaxa umulinu lapuloto noxou Lataua uasi uxali upala'a tei. Ia ili'i, la itema ane ne, Lataua ukalusou no tualasi'a ta mitema misoisoli. ⁴ *Anu uxiu tumalou Lataua mo uxii tumaloui'a ta mimii ane ta mitema ilavusou ilotu noxi'a. Ia anu molu u'itinu ualasu sou uxali tila noxi'a mo uxolu teitexi no tani tila noxou Lataua sou uvikala lamana lexe, "Enisi eni Lataua."

⁵ Nenge nenge'a texoxolu, la ngaxavu-talanu mimii ane evikalangengixu 'ole uasi? ⁶ Mo ngingi ngelauvusou ma'ia ane mutaluxu vote'isou itema ne, la sou anu uxali upala'a lamana vaimomo uasi, ia anu uxali upala'a lamana no voxo ane Lataua ulemolu lexe anu uxali. ⁷ Xo anu ane mutaluxu vote'isou mo utetelisu ne, ulai utalo no anu voxo ane sou anu u'italonu ulai. Ia vaimomo 'o, la uxaxai xaviinu, la Lataua uno'u mo sou ulailixu va'axu. ⁸ *La no voxo ane itema e umasaxa umulinu lapuloto noxou Lataua uasi ne uxali upala'a lamana, xe Tila Iesu uvau usoli no anu anaxu tauuxu ilou lamanaxu no mine anu ulivu une'e. ⁹ *Ia itema ane umasaxa umulinu lapuloto noxou Lataua uasi ne, uxali la u'oxonu xaixai noxou Satani. Anu u'oxonu xaixai sou kalakalavoi ane ta mitema imaisou la tane'i liliou xe u'oxonu sosovo iouiou kalumo. ¹⁰ Mo anu u'oxonu 'ili'ilixo masumasua iouiou sou ukalavoine'i ane'i ane imuamua'i no vote'i ane ne sou ilai iulua. Xo Lataua mulosi'a vaikala manina sou lexe upamaline'i no anu, ia ane'i mixiu tumali'au mo imasaxau sou ino'u uasi. ¹¹ Tava'u aloxo ne, la sou Lataua musovanu xavi sou xovulaulau mulai noxi'a, mo sou ane'i imuxaxu tane'i no anu mimii sou kalakalavoi. ¹² Tava'u sou ta mitema tavu'alo ane imuxaxu tane'i no anu vaikala manina uasi, ia

i'osasou 'ili'ilixo masumasua sou i'oxonu ne, Lataua utulusi'a no anu vaivaikala.

Ngatulu Pekia'inge

¹³ *Ia, ta vivixe e Tila ulavusou umasaxainge misevile. Utotomu ne, nexi talavusou talemolu laixe musuku ulai noxou Latauasinge. Xo tatei no mine Lataua ukoinu mimii uao, la Anu musosovosinge sou lexe upamaulingengi. Uleenu Tavuana uxaxai noxinge mo u'oxongengi ngaxali ta mitema noxou Latauasi xe ngamuxaxu tangengi no anu vaikala manina noxou. ¹⁴ La Anu mu'avalinge no anu a'alo laixe noxou Tila Iesu Kalisito noxinge e nexi tea'aloXu sou lexe ngingi ngano'u mimii lailaixe ane Anu ulosinge. ¹⁵ La sou ta vivixe, ngatulu pekia'inge mo ngatetelisu vaivaikala e nexi telosiengixu xe tekaukavu mo telelemolu no ananexe la tesova mulai noxinge.

¹⁶ Tila noxinge Iesu Kalisito anusi ilou Lataua Maminge mimasaxainge, la sou mi'oxonu alaunasinge mo utotomu ne mipeletotosinge sou tatulu pekia'inge mo mi'xonenge tamolo tanenge sou taloopala Iesu ulivu une'e.

¹⁷ La nexi talinga lexe ane'i ilou iavutilixu opongengi mo i'oxongengi pakia'inge sou ngamulinu 'ili'ilixo lailaixe ukalusi mo ngavikala la ngavikala laixesi.

3

Ngalinga Noxou Lataua sou Usu'ulinexi

¹ Ioxe, ta vivixe. Vaikala kaluxusou aloxo 'o. Nexi tatali'isinge lexe ngingi ngalinga noxou Lataua sou usu'ulinexi, mo sou nexi taa'aloXu vaikala noxou Tila la ulai upalea noxi'a ta mitema no tuatuala ukalusi mo itoxonusi loxo mulai noxinge la ngingi ngetoxonu. ² Mo ngalinga noxou Latauasi lexe Anu uxexenexi no avo'a ta mitema ta masua ilou 'ilixoi'a masua, xo ngingi ngelavusou lexe ta mitema tavu'alo ne imuxaxu tane'i noxou Kalisito uasi. ³ Ia Tila ne, Anu itema sou uvikala lexe u'oxonu mii vile, la Anu u'oxonusi. La sou Anu u'oxongengi pakia'inge mo uvimelusinge noxou itema masua. ⁴ *Nexi noxi'a Tila telavu manina lexe ngingi a nga'oxo'oxonu mo ngamulimulinu 'ili'ilixo ane nexi tevikalangengixu lexe ngingi nga'oxonusi utotomu. ⁵ Xe nexi talinga lexe Tila uulaxungengi, mo sou ngingi ngamulinu manina 'ilixo noxou Lataua sou umasaxai'a ta mitema mo 'ilixo noxou Kalisito sou mutulu pekia'u no anu tu'utu'umaxu.

Vaikala Peletotosi'a Ane'i Ane Ixaxai Uasi

⁶ *Ioxe, ta vivixe. Nexi tavikalangengi pekia'u no anu ualasou Tila Iesu Kalisito uvikalangengi lexe ngingi ngaxolu va'axu noxi'a ta vivinge latala e ixolu vitanisi mo ixaxai uasi xe imulinu vaivaikala e nexi telosiengixu ne uasi. ⁷ *Xo ngingi nenge ngelavusou lexe ngingi ngamulinu 'ili'ilixomexi a loxovaa? Nenge nenge'a texoxolu, la nexi taxolu vitanisi uasi, ⁸ *mo nexi tano'u la'ilalixa'a ta mitema vitanisi uasi. Ia nexi texaxai xavinexi no aso xe no 'olovoxo, mo sou nexi talosinge tu'utu'umaxu no anu xoloxolungenge uasi. ⁹ *Nexi umomomo sou tavika-langengi lexe ngalosixe mii loxo la'ilali, ia nexi ta'oxo aloxo ne uasi. Xo nexi temasaxa lexe tamaxa'u 'ili'ilixo ane laixe ulai noxinge sou ngamuli 'ilixonexi. ¹⁰ Xo nenge nenge'a texoxolu, la nexi telosinge lapuloto vile aloxo 'o, "Ie ane uxaxai uasi, la umomomo sou uno'u la'ilali vitanisi uasi."

* 2:13: Ep 1:4; 2Te 1:3   * 3:4: 2Ko 7:16; Xal 5:10   * 3:6: Rom 16:17   * 3:7: Pil 3:17   * 3:8: 1Te 2:9   * 3:9: 1Ko 9:4; 1Te 1:6

¹¹ ✧Ia nexi telomusi'a xo mose'i no taiingengi ne lexe ixolu vitanisi mo ixaxai uasi ia i'au'ausou ivivikalasou xaixai noxi'a ta mitemasi. ¹² ✧Nexi noxi'a Tila Iesu Kalisito tavikalane'i ta mitema ane ne pekia'u lexe ane'i ixolu laixe mo i'oxonu xaixai sou usu'uline'i no anu la'ilalixa'a. ¹³ ✧Ia ta vivixe. Ngingi ne, mamu sou ngatotosa sou ngamulinu 'ili'ilixo ane laixe.

¹⁴ Ia lexe itema vile noxinge ne umulinu vaivaikala e nexi tekaukavu xe telosiengixu uasi, la ngingi ngasaxila'inge noxou itema ne mo ngaxolu va'axu noxou. La sou anu umaela no anu 'ili'ilixo anu mu'oxonu ne. ¹⁵ ✧Ia ngingi ngamaisou itema ane ne loxo anu uluamenge ne uasi, ia ngapeletotosou pekia'u sou ngapaipounu xavutalau loxo anu vivinge manina noxou Iesu.

Vaikala Kaluxusou

¹⁶ Ioxe, nexi talinga lexe Tila anu itema sou tava'u opo se'isisi molu u'oxongengi ngaxolu no anu opo se'isisi no voxovoxo utotomu e no voxo laixe xe no voxo ane tu'utu'umaxu uxalisinge kalumo. Tila umomomo sou uxolu noxinge ngingi latala ne ukalusi.

¹⁷ Eni Paulo, ia eni ekaukavunu vaivaikala no avolo sou esova aso laixe mulai noxinge ne. Ia no mine eni akaukavunu vaivaikala noxilo sou asova ulai noxi'a ta mitema, la eni alavusou akaukavunu no anu avolosi, mo sou ane'i ilavusou lexe sosovo noxilo ane.

¹⁸ Eni alinga lexe alauna noxou Tila noxinge Iesu Kalisito umomomo sou uxolu noxinge ngingi latala ukalusi.

UOLI VOLOXU VILE ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXOU TIMOTI Vaikala lamana

Timoti anu mauu vile mumuxaxu tanu noxou Iesu, la muxali itema noxou Iesu. Anu sou tuala tila ne Lisita no xalee lia tila ne Xalatia. Nenu ne ane sema lutaia xe momu ne anu Xiliki. No mine Paulo muxixaoxao no tuatuala sou mulai mua'aloxu a'alo laixe sou Kalisito, la Timoti mumulinu (Aposeli 16:1-3). No mine ilou mine'e mixali ne Epeso la Paulo muiltalonu Timoti muxolu ne sou usaxila'u lalotu ne, ia anu mulai ne Makedonia (1:3). Ia no mine anu mulavusou lexe ulivu une'e palea uasi, la sou anu mukaokavu uoli voloxu ane 'o mulai noxou (3:14-15).

Mii tei Paulo mupela'u Timoti no anu ane lexe anu usaxila'a ta temanu lalotu laixe noxi'a ta mitema mose'i e itovo sou italofoxilixu muxamuxaxu tane'i noxi'a noxou Iesu. Ta mitema ixavutala lexe mimii no lialia 'o ne anu masua mukalusi. La sou lexe itema vile umasaxa lexe uno'u mauu kaluxu uasi, la laixe lexe anu u'ou lailali mose'i mamu xe utaula'i mamu (1:3-7; 4:1-8; 6:3-5, 20-21). Mii ta tameisou Paulo mupela'u Timoti no anu ane lexe usaxila'u lalotu xe uxaxaisou laixe. Xe mupela'uxu sou 'ili'ilixu ma'ia ta kisokisou lalotu ilo'a ta mitema sou xaixai no anu lalotu imulinu xe uxolu no anu mauu'ixa'a (3:1-13, 5:17-25), la sou ane'i imomomo sou ino'u xaixai no 'a lalotu.

Vaikala kaluxusou la mupela'u Timoti no anu 'ilixu ma'ia anu umulinu la sou anu uxali itema sou xaixai laixe noxou Iesu Kalisito. Xe mupela'u no anu xaixai noxou sou uxaxaisi'a ta mitema e mimuxaxu tane'i la'uluxa'a iouiou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Pateteli no anu lalotu xe xaixaisou lalotu 1:3-3:16

Paulo mupatetelinu Timoti no anu xaixai noxou 4:1-6:21

1-2 ✧ Eni Paulo, ekaukavunu vaikala ane 'o mulai noxine, nini Timoti. Nini loxo 'alixeni manina, xo nemulaxu taneni noxou Kalisito Iesu. Eni ne, Lataua anu itema sou pamauu ilou Kalisito Iesu, mipalusilo lexe eni itema sou xaixai noxou Kalisito Iesu e nenge tamolo tanenge sou taxomaiau ulivu une'e.

Eni alinga lexe alauna mo tanutanuxu mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge nenge'a mo Tila noxinge Kalisito Iesu umomomo sou uxolu noxine.

Nasaxila'ine Noxi'a ta Mitema sou Kalakalavo

³ Tei no mine eni elutu sou elai ne Makedonia, la eni elinga'ine pekia'u lexe nini naxolu ne Epeso ne sio. Mo sou navikalane'i ta mitema se'i pekia'u lexe ane'i ilosieixa'a ta mitema lavulavu ane iouvilemo ne uasi.

⁴ ✧ Mo lexe ane'i ixii tumali'au a'alo vitavitanisi ne mo nana veveeni noxi'a ta 'ilu'ilusune'i ilo'a ta xaixasi'a ne. Mimii ane loxo ne, uxovulaulaulixu xavutalai'a, xe anu ulavusou usu'uline'i ta mitema sou imuxaxu tane'i noxou Lataua mo i'oxonu xaixai noxou uasi. ⁵ Ia, tava'u vaikala pekia'u ane eni elosine 'o ne, xo eni emasaxa lexe ane'i itetelisu 'ilixu sou imasaxai'a ta mitema. Lexe ane'i oponse'i ne, malemalengasi mo maninasou xe ane'i imuxamuxaxu tane'i maninasou noxou Iesu, la sou mii tatalu ne, uxalixu

'ilixo ane sou imasaxai'a ta mitema. ⁶ Se'i noxi'a mipolo va'axu no anu 'ili'ilixo ane ne, la sou milai no anu vaikala vitavitanisi ne. ⁷ Ane'i imasaxe lexe ilosieixu ta mitema no anu lapuloto noxou Lataua, ia ilavusou mii ma'ia ane ane'i ilelemolu ne mo ilavusou vaikalai'a tava'u ne uasi.

⁸ Nenge latala telavusou lexe lapuloto noxou Lataua ne, anu mii laixe lexe nenge tamulinu laixe. ⁹ Lapuloto ne, anu sou si'a ta mitema mulapu uasi. Anu sou usu'uline'i ta mitema ta masua aloxo 'o. Ta mitema ane ixiu tumali'au mo imulinu lapuloto uasi. Mo ane'i ane mixiu tumali'a noxou Lataua xe ilavusou i'oxo 'ili'ilixo masumasua. Mo ta mitema ane ilavusou imasaxa 'ilixo noxou Lataua uasi, ia imulinu 'ilixo sou lialia. Mo ta mitema e ilavusou ive'a ta mami'a ilo'a ta neni'a mo ta mitema isoisoli. ¹⁰ Mo ta mitema ane ilavusou i'oxo'oxonu 'ilixo sou vote'i, mo ta mulu ane ilavusou i'oxo 'ilixo masua noxi'a ta mulu la, mo ta mitema ane ilavusou ipakaline'i ta mitema sou ilotone'i, mo ta mitema sou kalavoi xe ta mitema e i'oxonu pekia'u sou kalavoi noxi'a, la ilemolu manina teitexi. Lapuloto ne, sou usu'uline'i ta mitema aloxo ne, mo usu'uline'i ane'i ane ixiiunu tumali'a no anu 'ili'ilixo se'i laixe ane vaikala manina noxou Lataua ulemo kalumo. ¹¹ Lavulavu manina ne, anu muxolu no anu a'alo laixe noxou Lataua e Anu itema sou ualusinge. Anu mul'italonu mune'e noxilo sou lexe eni aa'aloxu.

Alauna Noxou Tila Mune'e Noxou Paulo

¹² Eni alemolu laixe musuku ulai noxou Kalisito Iesu, Tila noxinge ane Anu mulosilo xavi. Xo musosovosilo mo mulavusilo lexe eni emomomo sou a'oxonu xaixai noxou. ¹³ Tei, la eni evikala masua mulai noxou Kalisito Iesu mo eni e'oxo masuane'i ta mitema e imulimulinu, mo eni eve'a ta mitema. Ia Lataua tanuxo, xo eni alavusou a'alo laixe noxou uao mo amuxaxu taleli noxou uao. ¹⁴ La sou Tila noxinge mu'ana'analixo no anu alauna noxou xe musu'ulileli sou emuxamuxaxu taleli noxou Kalisito Iesu, la sou eni emasaxai'a ta mitema kalumo.

¹⁵ Eni amitema vile sou 'ilixo masua ano, 'ilixo masua noxilo muuli noxi'a ta mitema sou 'ilixo masua mukalusi. Ia Kalisito Iesu mulu'e no lia 'o sou umapaulinenge ta mitema sou 'ilixo masua. Vaikala ane ne, manina misevile, mo anu umomomo sou ta mitema tavu'alo ilomusou mo imuxamuxaxu tane'i no anu. ¹⁶ Eni amitema sou 'ilixo masua manina, ia Anu tanuxo tei sou ulosieixu ta mitema lexe Anu itema sou la'iaxui'a palepalea uasisi manina. Ane'i ta mitema ilavusou aloxo ne, la sou ane'i kalumo imuxaxu tane'i noxou sou ino'u mauli ane kaluxu uasi. ¹⁷ Anu tatananu tuala sou usaxila'inge no voxovoxo utotomu. Anu umomomo sou usoli uasi, mo itema vile umomomo sou umaisou uasi. Anu Anusisi Lataua manina. Nenge tatononu mo ta'itinu ualasonu no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

¹⁸ Timoti, nini loxo 'alixeni. Eni apeletotosine no anu vaikala e ta mitema sou palomatana mivikalanenixu no anu tei. Lexe nini namulinu vaikala ane ne, la na'oto'oto pekia'u. ¹⁹ Nini na'oto'oto, la namuxamuxaxu taneni mo oponeni manina. Xo ta mitema se'i ne, mixiu tumali'a no anu mii tamei ne. La sou ane'i misusu no anu muxamuxaxu tane'i. ²⁰ Tamei noxi'a ne, ualasi'a aloxo 'o Amenio ilou Alekisanda. La eni emuxaxa'a ilou no avolu Satani, mo sou ane'i ilou ilavusou lexe ilea vaikala masua ulai noxou Lataua la uasi.

2

Vote'i sou Lalotu

¹ La sou eni alingaine pekia'u tei aloxo 'o. Nini nakilakasi'a ta mitema ukalusi. Lexe nini nakilakasi'a, la nalinga ulai noxou Lataua no anu mii ma'ia ane ane'i mimasaxau mo nakilakasi'a sou Lataua usu'uline'i mo navikala laixe ulai noxou Lataua no anu mii ma'ia ane anu mu'oxonu mulai noxi'a ta mitema. ² Mo nakilakasi'a ta tatananu tuatuala ilo'a ta tatila sou tuatuala kalumo. Mo sou nenge oponenge uai se'isisi la taxolu laixe. Taxolu la tamulinu 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau mo tatoxone'i ta mitema kalumo. ³ 'Ilixo sou lakilaka ane loxo ne, anu laixe misevile no iou Lataua, Anu itema sou pamauli. ⁴ Anu umasaxai'a ta mitema tavu'alo ukalusi sou lexe imauli mo ilavu laixe no anu vaikala manina. ⁵ Xo nenge telavu lexe Lataua anu vilesisi, mo aili'i vilesisi a muxolu sou upitane'i ta mitema ilo'a Lataua vilesisi, aili'i ane ne, Anu ane Kalisito Iesu. ⁶ *Anu mu'italo maulixu sou ulosi'a ta mitema latala. Mii ane ne, muxali no voxo ane Lataua musosovosou. ⁷ *Tava'u aloxo ne, la sou anu Lataua musosovosilo sou aa'aloxu Iesu mo exali amitema sou xaixai noxou Iesu Kalisito mo itema sou alosieixu ta asila sou imuxaxu tane'i mo ilavusou vaikala manina. Eni akalavo'i uasi. Eni evikala maninasi.

⁸ Eni emasaxa lexe nini nalosie'ixa'a ta mulu no tuatuala ukalusi sou lexe ane'i itolosou avo'a ulai teitexi sou ilinga. Lexe ane'i ilinga, la la'iaxa'ai'a ta mitema mo opone'i tamei uasi.

⁹ *Mo eni emasaxa lexe nini nalosie'i ta sema no anu vote'isou tokolomo'i'a. Itokolomo, la ixavutala laixe, ka sou itokolomo laixe no iei' ta mitema. Ia itokolomo no anu tokolomo ane sou u'oxonu ta mulu xavutalai'a masua uasi. Ixiunu laxusi'a uxali iouiou uasi mo i'ai xapo iouiou uasi mo itokolomoxu mimii ane lamolisou toxotoxoxa'a uasi. ¹⁰ *Ia ane'i ivikala lexe itoxonu Lataua, la anu laixe lexe i'oxonu xaixai laixe. Ane'i i'oxonu aloxo ne, la anu tokolomoxa'a maninasou ane.

¹¹ Eni emasaxa lexe ane'i ta sema ne ilavu aloxo 'o. Ane'i ixolu se'isisi mo ilomuxu vaikala noxi'a ta mulu. ¹²⁻¹⁴ *Anu aloxo 'o Lataua mukoinu Adamu tei xe ili'i, la sou mukoine Iva. Mo Adamu ulomuxu vaikala noxou Satani uasi, ia semasi ane milomuxu vaikala noxou Satani mo ane mi'oxonu 'ilixo masua. La sou eni emasaxa lexe ta sema ilosieixa'a ta mulu mo ixolu tila noxi'a ta mulu sou isaxila'a uasi. Ane'i ixolu se'isisisi. ¹⁵ Lexe imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua xe imasaxai'a ta mitema mo itetelisou 'ilixo laixe noxou Lataua no anu xavutalai'a laixe, la sou no voxo ane sou ane'i ivo'one'i ta 'ili'a, la anu Lataua usu'ulene'i.

3

Tila sou Usaxila'u Xaixai Noxi'a ta Mitema Noxou Lataua

¹ *Ioxe, itema vile umasaxa lexe uxali tila vile sou usaxila'u xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua, la anu umasaxa lexe u'oxonu xaixai laixe manina. Vaikala ane ne, anu manina musuku. ² *Lexe anu umasaxa aloxo ne, la ususu no iei' ta mitema uasii manina. Anu umasaxa lexe utaula'i, la u'uluxe sema vilesisi. Xavutalau lamana mo anu molu usaxila'u muamua'ixu. Xe ta mitema imaisou, la itoxonu. Xe anu umaisi'a ta mitema, la usixelaxa'a mo usu'uline'i. Anu ulaixe no anu xaixai sou ulosieixu ta mitema lavulavu. ³ Mo anu uiexu uaini, la uiexu tavu'alo malaxo uasi. Mo u'oto'oto uasi. Ia u'oxo se'isisi noxi'a ta mitema mo ilo'a ta mitema

* 2:6: Rom 3:29-30; Xal 1:4   * 2:7: Apo 9:15; Xal 2:7-8; 2Ti 1:11   * 2:9: 1Pi 3:3-5   * 2:10: 1Ti 5:10   * 2:12-14: Apo 8:3; 9:1-5; 1Ko 14:34; 2Ko 11:3; Xal 3:1-6   * 3:1: Apo 20:28   * 3:2: Tit 1:6-9

i'oto sou anaxa'a uasi. Mo umasaxau lamoli malaxo uasi. ⁴ Anu itema sou usaxila'e semau ilo'a ta 'olu mo ta mitema ane ixolu no taasou laixe, mo ta 'olu ilomuxu vaikalau mo itoxonu laixe. ⁵ Lexe anu ulavusou usaxila'a laixe uasi, la anu umomomo sou usaxila'a ta mitema noxou Lataua uasisi manina. ⁶ Itema vile muxiunu opoonu alavua, la umomomo sou uno'u xaixai ane ne uasi. Xo anu uxali tila, la u'itinu ualasou. Anu u'oxonu aloxo ne, la Lataua ulosou navunavu loxo ulosou Satani. ⁷ *Xe ta mitema ane'i ilavusou Lataua uasi, imaisou la ane'i kalumo ivikala laixesi no anu xaixai noxou, mo sou ane'i ivikala masua ulai noxou mo anu u'amo no anu uoi noxou Satani uasi.

Ta Mitema sou Xaixai Noxi'a ta Mitema Noxou Lataua

⁸ Ioxe, ta mitema se'i imasaxa lexe ixali ta mitema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua sou isu'uline'i, la ane'i kalumo xoluxoluxa'a laixesi, mo sou ta mitema imaisi'a, la ivikala masua ulai noxi'a uasi, itoxone'isi. Ane'i levexa'a utatanga uasi mo iexu uaini tavu'alo uasi. Mo ikalavoine'i ta mitema sou i'umenu lamoli'a ilou mi'ami'a uasi. ⁹ Ia ane'i ixavutala laixe mo itetelisu vaikala manina ane Lataua mulosienge nenge ta mitema ane temulaxu tanenge no anu. ¹⁰ Xe ngingi ngatovone'i tei mo lexe ngaxalisou susu vile noxi'a uasi, la ane'i ixali ta mitema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua.

¹¹ *Xe ta semasemai'a kalumo xoluxoluxa'a laixesi mo ta mitema imaisi'a la ivikala masua ulai noxi'a uasi, itoxone'isi. Ane'i ilavixa'a ta mitema uasi mo iexu uaini tavu'alo uasi. Ane'i ivikala lexe i'oxonu mii vile, la imulinu vaikalai'a mo i'oxonusi.

¹² Ioxe, nenge talivu une'e noxi'a ta mitema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua. Ane'i itaula'i, la i'uluxe sema vilesisi mo isaxila'a ta 'ili'a laixe mo ta mitema ane ixolu no taasi'a. ¹³ Ane'i i'oxonu xaixai noxou Lataua laixe, la ta mitema i'itinu ualasi'a. Mo ane'i i'ume noxi'a ta mitema uasi. Ane'i itulusi mo ivikala lamana no anu muxamuxaxu tane'i noxou Kalisito Iesu.

¹⁴⁻¹⁵ Eni emasaxa lexe ane'e noxine, ia mii vile utetelisilo mo axali palea noxine uasi, la laixe lexe nini namalei no anu vaikala e eni ekaukavunu 'o. Anu sou ulosienixu mii ma'ia nini na'oxonu ulai noxi'a ta mitema noxou Lataua. Ane'i ne, lalotu noxou Lataua ane usoli uasi. Ane'i loxo loe xe vuluvulu sou vaikala manina noxou Lataua. ¹⁶ *Nenge tavikala manina lexe mii ane utalume ne, anu mutila musuku. Mii ane ne, anu no anu 'ilixu ane Lataua mumasaxau.

“Mii ane mutalume ne, muxali mupala'a itema manina,
 mo Uleenu Tavuna mupala'alixu lexe Anu itema mulapu.
 Ane'i ta angelo mimaisou,
 mo ta mitema mia'aloxu ualasou noxi'a ta mitema no xalexalee
 tuatuala mukalusi.
 La sou ta mitema no lia mimuxamuxaxu tane'i noxou.
 Lataua muno'u mulivunoxu mulai no opo loxotolo.”

4

Vaikala Peletoto Ulai Noxou Timoti

¹ Uleenu Tavuna muvikala lamana aloxo 'o. Ili'i, la ta mitema se'i ixiu tumali'a mo imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua uasi. Ia ilomuxa'a ta uleenu sou ixovulaulaulixa'a mo imulinu lavulavu noxi'a ta uleenu masua. ² Lavulavu ane ne, molu noxi'a ta mitema sou kalakalavoi. Ane'i ilavusou

i'oxonu susu utotomu, ia ixamuli lexe ane'i isusu uasi. ³ ✧ Ane'i ivikala lexe ta mitema itaula'i uasi mo i'ou la'ilali se'i uasi. Ia Lataua mukoinu la'ilali sou nenge ta mitema e tamuxamuxaxu tanenge xe telavusou vaikala manina, ta'ou. Ta'ou, la nenge tavikala laixe ulai noxou Lataua. ⁴ Lexe nenge tavikala laixe ulai noxou Lataua, la nenge telavu lexe mimi' tavu'alo e Lataua mukoinu ne, laixe mukalusi. Mamu sou nenge tasu'anu. ⁵ Xo vaikala noxou Lataua mo lakilaka noxinge mu'oxonu la'ilali ne, muxali loxo noxou Lataua.

⁶ Lexe nini nalosi'a ta mitema noxou Lataua vaikala ane ne, la nini naxali loxo itema sou xaixai laixe noxou Kalisito Iesu. La sou nini na'ana'analixene no anu vaivaikala manina e nenge tamuxamuxaxu tanenge no anu mo no anu lavulavu laixe e nini nemulinu. ⁷ ✧ Xe nini naxiu tumalineu a'alo vitavitanisi sou no lia mo a'alo vitavitanisi e ta sema ta tatila ilavusou ia'aloXu. Ia nini naxaxaisine pakia'u, mo sou nini namulinu 'ilixu ane Lataua mumasaxau. ⁸ Nini na'ilii vasimene, la anu laixe noxine seville. Ia namulinu 'ilixu ane Lataua mumasaxau, la anu laixe noxine manina. Anu ulosine maui sou vaimomo mo maui ane sou ili'i.

⁹ Vaikala ane ne, manina musuku, mo anu umomomo sou ta mitema tavu'alo ilomusou mo imuxamuxaxu tane'i no anu. ¹⁰ ✧ Nexi taxaxai xavinexi mo ta'oto'oto pekia'u. Xo nexi tamolo tanexi noxou Lataua, anu umauli mo kaluxu uasi. La sou anu Lataua upamauline'i ta mitema ukalusi, mo umasaxa manina lexe upamauline'i ane'i ane imuxamuxaxu tane'i noxou.

¹¹ Eni emasaxa lexe nini nasolonu nalosieixu ta mitema lavulavu ane ne mo navikalane'i pekia'u lexe ane'i imulinu. ¹² ✧ Nini uao namaulu 'o. Ia eni emasaxa lexe nini natulu pekia'ine, mo sou ane'i imaisine la ilevetesine uasi. Nini na'oxonu 'ili'ilixu laixe, mo sou ta mitema imaisou 'ili'ilixoneni, la ane'i imulinu. Nini na'oxonu 'ilixu laixe no anu vaikalameni, mo no anu muamua'ixene, mo no anu 'ilixu sou namasaxai'a ta mitema, mo no anu 'ilixu sou muxamuxaxu taneni noxou Lataua, mo no anu 'ilixu sou naxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua. ¹³ Lexe eni umomomo sou ane'e palea uasi, la nini nalailixu maulixene no anu mii tatalu aloxo 'o. Naitisou vaikala noxou Lataua ulai noxi'a ta mitema, mo naa'aloi'a laixe, xe nalosie'i ta mitema no anu vaikala noxou Lataua. ¹⁴ ✧ No voxo ane ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua mimuxaxu avo'a no kisine sou mialusine lexe nini na'oxonu xaixai noxou Lataua, la ta mitema sou palomatana mivikalaneni sou Lataua mulosine xavi, mo sou na'oxonu xaixai noxine laixesi. Xavi ane Lataua mulosine muxolu noxine ne, naxiu tumalineu uasi.

¹⁵ Utotomu ne, nini natovotovonu mii tatalu e eni evikalanenixu mo nalailixu maulixene manina no anu. La sou ta mitema imaisine, la ilavu lexe xaixai noxine muxalixu temanu. ¹⁶ Nini nasaxisaxila'ine laixe mo nasaxisaxila'u vaikalameni sou nalosieixu ta mitema no anu. Nini na'oxonu aloxo ne utotomu, la anu usu'ulineni xe usu'uline'i ta mitema ane ilomusou vaikalameni.

5

Vaikala Peletoto Ulai Noxi'a ta Mitema Se'i

¹ Eni emasaxa lexe nini nakaitolonu aululu mamu. Napela'u se'isisisi loxo mamine. Na'oxo aloxo ne ulai noxi'a ta maulusine loxo ta vivine.

² Mo na'oxo aloxo ne ulai noxi'a ta sema ta aululu loxo ta nenine xe ta

✧ 4:3: Tav 9:3; Rom 14:6; 1Ko 10:30-31 ✧ 4:7: 1Ti 1:4 ✧ 4:10: 1Ti 2:3-4 ✧ 4:12: Tit 2:15

✧ 4:14: 2Ti 1:6

vuangasine loxo ta vivine ta sema, ia namaisi'a ta vuangasine la naxavutala masua noxi'a mamu.

³Eni emasaxa lexe nini natoxone'i ta sema ta vaalu ane ane'isisi ixoxolu, mo evile sou usaxila'a uasi. La nini nasu'uline'i. ⁴Ia lexe sema vaalu vile ane ta 'ilie mo ta xaixasie a ilo'a ixoxolu, la nini nasu'uline'i mo ilavu laixe no anu xaixai ane muuli no anu xaixai tavu'alo. Xaixai ane ne aloxo 'o. Ane'i imaxa'u 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau ulai noxi'a ta mitema ane ilo'a ixoxolu no taasi'a mo ikolinu xaixai toxoxa'a e ta mami'a ilo'a ta neni'a mo ta xaixasi'a mi'oxonu sou misaxila'a no mine ane'i ta molomoloxa'a. Xo Lataua mumasaxau 'ilixo ane ne misevile. ⁵Sema vaalu ane anesisi ixoxolu ne, ane imolo tane sou ixomaiou Lataua sou usu'uline mo ilavusou ilinga noxou Lataua no voxovoxo. ⁶⁻⁷Navikalane'i ta sema ta vaalu pekia'u lexe ane'i i'oxonu aloxo ne. Mo sou ta mitema va'axu imaisi'a, la ivikala masua noxi'a uasi. Ia sema vaalu vile i'oxo'oxonu 'ili'ilixo sou vote'i, la ane mixiu tumalie noxou Lataua, mo ane loxo misoli mukalu. ⁸Xe lexe itema vile ulavusou usaxila'a ta tulanu ilo'a ta 'olu xe semau uasi, la anu musu'anu muxamuxaxu tanu noxou Lataua. Anu u'oxonu aloxo ne, la anu muxali masua manina noxi'a ta mitema ane ilavusou imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua uasi.

⁹Nasosovosi'a ta sema ta vaalu ane lexe ane'i ixali ta sema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua, la nasovosi'a e tauu iexa'a muuaulixu tauu ie itemaxu tatalu xe mi'uluxu mulu vilesisi. ¹⁰Mo ane'i ualasi'a muxali mupala'a lexe ane'i ta sema sou i'oxo'oxonu xaixai lailaixesi. Xaixai loxo isaxila'a ta 'ili'a laixe mo isaxila'a ta mitema ane me'a no tuala va'axu mo imulaxa'a no laaxa'a ta mitema, la i'oxonu xaixai sou isu'uline'i ta mitema noxou Lataua loxo i'uinu tava'a. Mo isu'uline'i ta mitema no anu tu'utu'umaxu noxi'a xe ane'i ilailixu maulixa'a no anu xaixai laixe ukalusi.

¹¹Ia ta sema ta vaalu ane ta aululu uao ne, nasosovosi'a sou lexe ixali ta sema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua mamu. Xo xavutalai'a sou taula'i uavuti, la sou ane'i ixiunu tumali'a noxou Kalisito sou imasaxa itaula'i la. ¹²Ane'i mixiunu tumali'au vaikala e mivikala tei lexe imulinu Kalisito. La sou ta mitema ilavu lexe ane'i mixiunu tumali'au, la ivikala lexe ane'i misusu. ¹³✧Ane'i i'oxonu aloxo ne, ia ane'i ilavusou ixaxai kalumo uasi. Ane'i ilavusou ixixaoxao vitanisi mo i'una no tatani sou imunumunuxa'a ta menexi'a mo ipupuie'i. Ane'i ipupuie'i ta menexi'a, la ane'i ilemolu vaikala se'i laixe no anu lolomu noxi'a uasi. ¹⁴✧La sou eni emasaxa lexe ta sema ta vaalu ane ta aululu uao ne, itaula'i. Mo ipalaane'i ta 'ili'a mo isaxila'u taasi'a. Ane'i i'oxonu xaixai aloxo ne, la evile umomomo sou uvikala masua ulai noxi'a uasi. ¹⁵Xo eni elavu lexe se'i noxi'a ne, mixiu mo mimulinu Satani.

¹⁶Lexe sema vile imuxamuxaxu tane noxou Iesu, ia no tani noxie ne, sema vile vaalu ilo'a ixoxolu, la laixe lexe ane isaxila'e. Mo sou ta mitema noxou Lataua itavule tu'umaxu uasi. Xo ane'i sou isaxila'a ta sema ta vaalu ane ane'isisi ixoxolu mo evile usaxila'a uasi.

¹⁷Ta tatila e isaxila'u xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua laixe ne, laixe lexe ta mitema ilotone'i laixe. Xe laixe manina lexe ilotone'i ane'i ane ia'alo xe ilosie'i ta mitema no anu vaikala noxou Lataua tei. ¹⁸✧Xo vaikala noxou Lataua movikala aloxo 'o, "Ta bulumakau ixaxai sou imalamalaxo'u uiti ngiaxu sou sosou uxexee, la umomomo sou isamali anaxa'a uasi, mo sou ane'i isolixa'a la i'ani uiti temanu se'i." Xe anu aloxo 'o, "Ta mitema sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua ixaxai, la ta mitema noxou Lataua ilotone'i kalumo." ¹⁹✧Mamu sou nalomusou susu noxou tila vile noxi'a

ta mitema noxou Lataua. Ia lexe ta mitema tamei, uasi la tatalu imaisou mo ilavusou susu ane ne, la sou nini nalomusou. ²⁰ *Ane'i ane ilavusou i'oxonu susu, la natulusi'a uuli no ie'i ta mitema. Mo nakaitolone'i, mo sou ta menexi'a imaisi'a, la imama'u.

²¹ No iou Lataua mo Kalisito Iesu xe ta angelo musosovosi'a, la eni avikalaneni pekia'u lexe nini namulinu vaikala e eni elosine ne. Mamu sou namasaxai'a ta mitema se'isi, ia namasaxai'a ta mitema tavu'alo ukalusi.

²²⁻²³ NaieXu lexasi mamu. NaieXu uaini seville sou usu'ulinu oponeni xe uxexeenu pipiena e ulavusou uxali noxine utotomu. Lexe nini namulaxu avone noxou itema kisou sou nasovosou lexe uxali itema vile sou xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua, la naxavutala mo namalei laixe. La sou namulaxu avone vaxa no kisou. Mo namulinu 'ili'ilixu masua noxi'a ta mitema uasi. Nini naxolu va'axu no anu.

²⁴ Xo ta mitema se'i mi'oxonu 'ili'ilixu masumasua mo itulu no anu vaivaikala uao, ia 'ili'ilixu masumasua noxi'a muxali mupala'a lamana. Ia 'ili'ilixu masumasua noxi'a ta mitema se'i ne, utalume xe ili'i la sou anu uxali upala'a lamana. ²⁵ Anu aloxo ne, xaixai laixe noxi'a ta mitema se'i muxali mupala'a lamana, ia xaixai laixe ane mutalume, ili'i la sou uxali upala'a lamana.

6

¹ *Ioxe, ta mitema noxou Lataua ane ixolu loxo ta mitema sou ipalupalusi'a vitanisi xe itavule tu'utu'umaxu, la laixe lexe ane'i itoxone'i ta tatilasi'a manina mo ilomuxa'a laixe. Ane'i i'oxonu aloxo ne, mo sou evile uvikala masua ulai noxou Lataua mo vaikala noxou e mulosiengexu 'ili'ilixu noxou uasi. ² *Lexe vile noxi'a ta tatilasi'a umuxamuxaxu tanu noxou Iesu, la itema sou upalupalusou vitanisi ne uvikala lexe anu kalumo itema noxou Lataua loxo eni. Tava'u aloxo ne, la sou anu utaloxolixu tila noxou ne. Ia eni avikala pekia'u lexe anu utaloxolixu tila noxou mamu. Anu uxaxai laixe loxo itema sou upalupalusousi. Xo ane'i ane ino'u mimii laixe no anu xaixai noxou itema sou upalupalusi'a ne, ane'i ta mitema noxou Lataua mo ta mitema e Lataua mumasaxai'a manina. Nalosiexu ta mitema vaikala ane 'o mo napala'alixu sou imulinu.

Masaxa sou Lamoli

³ *Lexe itema vile ulosiexu vaikala vilemo, ia ulomuxu vaikala manina noxou Tila noxinge Iesu Kalisito mo vaikala e ulosiengexu 'ili'ilixu noxou Lataua uasi, ⁴ la nenge telavu lexe anu itema vile sou u'itinu ualasou mo ulavusou mii vile uasi. Ia utalitali'i no anu mimii tavu'alo, ia talitali'i noxou ne usu'uline'i ta mitema uasi, mo anu ilo'a i'otosou anaxa'a no anu vaikala manina noxou Lataua. Anu u'oxo aloxo ne, la u'oxone'i ta mitema ixali aloxo 'o. Iisuiisuxa'a ngatongato'o mo i'oto'oto sou anaxa'a ngatongato'o xe ikalavoisi'a ta mitema ngatongato'o, ia imuxamuxaxu tane'i ngatongato'o noxi'a uasisi manina ⁵ *mo i'oto'oto sou anaxa'a utotomu. Xe ane'i xavutalai'a muxovulaulau mo tane'i vulusiu vaikala manina noxou Lataua. Xe ane'i ixavutala lexe 'ili'ilixu noxou Lataua ne, anu vote'i vile sou ikamuli lamoli no anu ane.

⁶⁻⁸ *Ia nenge telavu lexe tepaa no lia 'o, la texali pangapangaingsi. Tatavule mii vile sou tane'enu uasi. Ia vaimomo nenge texolu no lia 'o, la teno'u la'ilali ilou tokolomo xe tani. Io nenge tasoli, la tano'u mii vile no lia 'o sou tauatulailixu uasi, talai vitanisi. La sou 'ilixu sou tamuxamuxaxu tanenge noxou Lataua, la anu usu'ulinenge miseville lexe nenge ta'osasou

* 5:20: Ep 5:11 * 6:1: Ep 6:5 * 6:2: Plm 1:16 * 6:3: Xal 1:6-9 * 6:5: 2Ti 3:8; 4:4; Tit 1:14 * 6:6-8: Iop 1:21; Pil 4:11-12; 1Ti 4:8; Eva 13:5

mii ma'ia ane nenge tatetelidou vaimomo 'o. ⁹ Ia ta mitema se'i ne, imasaxa lexe ixali ta mitema sou lavuluti. Ta mitema ane aloxo ne, la ane'i ilapau no anu tovotovo xe i'amo no anu uoi noxou Satani. Mo imulinu masaxa masua sou lialia 'o mo masaxa ane sou u'oxone'i masua. La sou ili'i, la ane'i iulua manina. ¹⁰ ✧Xo masaxa sou lamoli ne, anu tava'u vile sou uxalixu 'ili'ilixu masumasua tavu'alo ane. Ta mitema se'i, masaxa noxi'a no anu lamoli, la sou ane'i mixovulaulau no anu muxamuxaxu tane'i noxou Iesu mo mixamulinu tu'utu'umaxu tavu'alo ngatongato'o noxi'a.

Xavineni no Anu 'Oto'oto Laixe

¹¹ ✧Ia nini 'o, nini namitema sou xaixai noxou Lataua. Nini naxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua ane ne ukalusi. Ia naxaxai xavineni sou namulinu 'ili'ilixu ane mulapu mo 'ili'ilixu ane Lataua mumasaxau. Namuxamuxaxu taneni noxou Iesu mo namasaxai'a ta mitema mo naxolu se'isisi sou natavule tu'utu'umaxu xe oponeni se'isisi noxi'a ta mitema. ¹² ✧Nini namuxamuxaxu taneni noxou Lataua mo na'oto'oto no anu 'oto'oto ane laixe. Natetelidou maui ane kaluxu uasi ane Lataua mu'avaline sou naxaxaisou, no mine nini nepala'alixu taneni lexe Iesu anu Kalisito no ie'i ta mitema. ¹³ ✧No iou Lataua e ulailixu maui no anu mimii latala, xe Kalisito Iesu e mupala'alixu laixe lexe Anu 'ei, mulai noxou Pontio Pilato, la eni avikalaneni pekia'u ¹⁴ lexe namulinu vaikala e eni elosine mo nasusu uasi, mo sou vaikala vile masua une'e noxine uasi. Nini naxaxai laixe aloxo ne, mole ulai utalo no voxo ane sou Tila noxinge Iesu Kalisito ulivu une'e no anu. ¹⁵ ✧No voxo ane Lataua molu musosovosou, la Anu ukalanu Iesu Kalisito ulivu une'e. Lataua anu itema sou ualusinge mo Anusisi usaxila'inge. Anu tatananu tuala noxi'a ta tatananu tuatuala no lia 'o ukalusi mo anu Tila noxi'a ta tatila ukalusi. ¹⁶ Anu anusisi ulavusou usoli uasi mo uxoxolu no anu lamanaxu, ia evile umomomo sou ulai 'alai noxou uasi manina. Tatei mo mune'e muxali vaimomo 'o, itema vile umaisou uasi xe nenge tamomomo sou tamaisou uasi. Tatoxonu mo xavi noxou uxoxolu kaluxu uasi. Manina.

¹⁷⁻¹⁹ ✧Nenge telavu lexe Lataua ulosinge mimii tavu'alo sou u'oxonenge ta'osa. Tava'u aloxo ne, la sou ta mitema sou lavuluti ne, i'itinu ulasi'a mamu. Mo imolo tane'i no anu mimii ane umaxoa palea ne uasi, ia imolo tane'i noxou Latauasi. Mo lexe ane'i imasaxa ino'u maui ane kaluxu uasi, la laixe lexe ane'i ta mitema sou lavuluti ne, i'oxonu 'ili'ilixu aloxo 'o sou usu'ulune'i ili'i. I'oxonu xaixai laixe sou usu'ulune'i ta mitema mo imaxa'u alauna noxi'a mo ivelu mimii noxi'a. Eni emasaxa lexe nini navikalane'i ta mitema sou lavuluti pekia'u lexe ane'i i'oxonu aloxo ne.

²⁰⁻²¹ ✧Ioxe Timoti, nini naxiu tumalineu vaivaikala sou lialia e temanu uasi mo vaikala ane vilemo no anu vaikala noxou Lataua e ta mitema ilemo lexe lavulavu manina. Ta mitema se'i mimulinu vaikala ane ne, la tane'i musauxalo no anu muxamuxaxu tane'i mukalu. La sou nini nasaxila'u vaivaikala ane eni elosine ne. Ioxe, vaikala noxilo utalo aloxo ne.

Ia eni alinga lexe alauna noxou Lataua uxolu noxinge.

UOLI VOLOXU TAMEISOU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXOU TIMOTI

Vaikala lamana

Timoti ne anu muxaxai iouvilesisi aloxo Paulo. La sou anu Paulo mukaukavu mulai noxou sou mupela'u sou umulimulinu 'ili'ilixo lailaixesi. Mo umulinu vaikala noxou Lataua laixe xe ua'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito ulai noxi'a ta mitema la u'oxo maninasou. Mo no mine ta mitema ilosou tu'tutu'umaxu, la anu utulu pekia'u mo uxaxaisou xaixai noxou e Lataua mulosou sou uxaxaisou ne.

Paulo mupela'u Timoti lexe ulomuxa'a ta mitema ilavusou mii vile uasi ne mamu. Xo vaikala ane loxo ne, anu umomomo sou uxalixu mii vile laixe uasi, ia uxalixu mamulosi no anu lolomu noxi'a ta mitema. Xe muvikalano Timoti lexe anu umulinu 'ilixu noxou anu Paulo. Laixe sou umuxaxu tanu pekia'u mo opo se'isisi u'ana'ana noxou, mo umasaxai'a ta mitema mose'i maninasou xe tu'tutu'umaxu iouiou uxali noxou, la anu laixe lexe anu utavulenusi.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Vaikala 'osa'ila ilou peletoto noxou Paulo 1:3-2:26

Tu'tutu'umaxu uxali no anu voxo kalukaluxusou 3:1-9

Paulo mua'aloXu xaixai noxou 3:10-4:18

Vaikala kaluxusou xe vaikala sou sexela 4:19-22

1-2 ✨Eni Paulo, ekaukavunu vaikala ano 'o mulai noxine nini Timoti. Eni emasaxaine loxo nini 'alixeni maninasou. Lataua musakiinu vaikala noxou lexe 'ei ane umuxaxu tanu noxou Kalisito Iesu, la uno'u maui ane kaluxu uasi. La sou Lataua mupalusilo loxo itema sou xaixai noxou Kalisito Iesu sou aa'aloi'a ta mitema no anu a'alo laixe ane ne.

Eni alinga lexe alauna mo tanutanuxu mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge nenge'a mo Tila noxinge Kalisito Iesu, umomomosou uxolu noxine.

Vaikala Peletoto

3 ✨Eni avikala laixe ulai noxou Lataua e eni a'oxo'oxonu xaixai noxou, la alavusou axavutalaneni utotomu no anu linga noxilo. Lataua ane eni alavusou axaxai noxou loxo ta xaixasilo ilo'a ta 'ilu'ilusuleli mixaxai tei no anu opone'i maninasou. 4 Eni axavutalanu tama noxine, la eni emasaxa lexe eni amaisine la. Lexe eni amaisine, la eni a'osa manina. 5 ✨Eni axavutalaneni no anu muxamuxaxu taneni manina noxou Kalisito Iesu. Xo tei, la xasine ualasie lexe Loi ilee nenine Onike, ane'i mimuxaxu tane'i noxou, la sou eni elavu lexe nini kalumo namuxamuxaxu taneni noxou loxo ane'i ilou ne. 6 ✨Tava'u aloxo ne, la sou eni avikalaneni la lexe nini naavutilixu mii laixe ane Lataua mulosine no voxo ane eni emulaxu avolo no kisine. 7 ✨Uleenu ane Lataua mulosine ne, anu sou u'oxonenge ta'ume uasi. Anu sou ulosinge xavi mo, sou u'oxonenge tamasaxai'a ta mitema xe, sou usu'ulinenge sou tasaxila'u muamua'inenge.

8 La sou mamu nini namaela sou naa'aloXu Tilasinge ualasu, mo mamu namaela noxilo e eni axoxolu no taasou navunavu, xo eni exaxai noxou Iesu. Ia eni emasaxa lexe no anu xavi noxou Lataua, la nini natavulenu

tu'utu'umaxu sou a'alo laixe loxo eni atavulenu 'o. ⁹ *Lataua mupamulinenge mo mu'avalinge, sou lexe nenge taxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masamua. Nenge te'oxonu 'ili'ilixu laixe, la sou Anu upamaulinenge mo u'avalinge uasi, Anu mu'oxonu aloxo ne, no anu xavutala ilou alauna noxousi. Alauna ne, Anu muxaxa'u noxou Kalisito Iesu tatei no mine Lataua ukoinu mimii uao. ¹⁰ *Ia vaimomo 'o, alauna ne muxali mupala'a lamana noxou Kalisito Iesu, Anu itema sou pamauli. Anu mutaloxolixu soli, ia no anu a'alo laixe noxou, la mulosinge maui ane kaluxu uasi. ¹¹ *Lataua musosovosilo lexe eni aa'aloxu a'alo laixe xe amitema sou xaixai noxou Iesu mo amitema sou alosieixu ta mitema lavulavu. ¹² Anu aloxo ne, la sou eni atavule tu'utu'umaxu 'o. Ia eni amaela no anu uasi. Xo eni elavusou 'ei ane eni emulaxu taleli noxou mo elavusou manina lexe Anu usaxila'u mii ane eni e'italonu mulai noxou mole ulai utalo no voxo ane Anu ulivu une'e la.

¹³ Mii ma'ia ane nini nelomusou noxilo, la nelavu lexe anu vaikala noxou Lataua mo nalosieixu ta mitema no anu. Mo namuxamuxaxu taneni noxou Kalisito Iesu mo namasaxai'a ta mitema loxo Kalisito Iesu mumasaxaine. ¹⁴ *Eni emasaxa lexe nini nasaxila'u mii laixe ane Lataua mu'italonu noxine laixe no anu xavi noxou Uleenu Tavuna e uxolu noxinge.

¹⁵ Nini nelavusou aloxo 'o. Ta mitema noxou Lataua latala no xalee lia tila ne Asia ne, ane'i mixiu tumali'a mune'e noxilo mukalu ne. Ta tamei noxi'a ualasi'a lexe Pixelo ilou Emoxenesi.

¹⁶ Ia eni alinga lexe Tila tanuxu Onesipolo ilo'a ta tema tani noxou. Xo anu mu'oxonu opoleli mu'osa alaxu tavu'alo misevile mo umaela noxilo sou ane'i misakileli 'o uasi, ¹⁷ ia anu molu mune'e no tuala tila ne Romu, la anu ukakamulileli misevile xoo mole muxalisilo. ¹⁸ Eni alinga lexe Tila tanuxu no voxo ane Iesu ulivu une'e la. Xo nelavu laixe lexe no tuala tila ne Epeso ne, la anu musu'ulileli laixe no anu mimii tavu'alo misevile.

2

¹ Ioxe, nini Timoti loxo 'alixeni, nini natulu pekia'ine no anu alauna noxou Kalisito Iesu. ² Vaivaikala e nini nelomusou noxilo no ie'i ta mitema tavu'alo ne, nini na'italonu vaikala ane ne ulai noxi'a ta mitema e nini nemaisi'a lexe ane'i imomomo sou ilosieixu ta mitema no anu kalumo. ³ *Nini natavule tu'utu'umaxu loxo itema sou 'oto'oto laixe noxou Kalisito Iesu aloxo eni atavulenu 'o. ⁴ Lexe itema vile uxali loxo itema sou 'oto'oto, la anu u'oxonu xaixai sou 'oto'oto nesi, mo sou tila noxou u'osasou. Ia umomomo sou u'oxonu xaixai se'i e anu ulavusou u'oxonu no tualasou uasi. ⁵ *Xe itema vile sou uiave no anu iaveiave sou uuaulixa'a ta menexu, la anu umulinu lapuloto sou uauli, xe uasi la anu umomomo sou uuaulixa'a mo uno'u kisivalu sou uuli no anu iaveiave noxou uasi. ⁶ *Xe itema vile uxaxai no xai xaviinu misevile, la anu itema sou uno'u temanu tei. ⁷ Naxavutala laixe no anu vaivaikala eni elosine ne. Nini naxavutala laixe, la Tila ulosine xavutala lamana sou nalavu no anu mimii latala.

⁸ *Mo naxavutalanu Iesu Kalisito. Anu 'ilusunu ane Deviti e tatananu tuala ne Isilaeli, mo Lataua mutulusou no anu soli. Anu a'alo laixe eni aa'aloxu noxi'a ta mitema ane. ⁹ *Eni aa'aloxu a'alo laixe noxou Iesu, la sou eni atavule tu'utu'umaxu mo ane'i misakileli loxo itema ane sou mu'oxonu susu. Ia vaikala noxou Lataua ne, umomomo sou ane'i isakiinu uasi. ¹⁰ Anu aloxo ne, la sou eni a'osasou tu'utu'umaxu e muxalisilo sou

* 1:9: Ep 2:8-9; Tit 3:5   * 1:10: Eva 2:14   * 1:11: 1Ti 2:7   * 1:14: 1Ti 6:20   * 2:3: 2Ti 1:8
* 2:5: 2Ti 4:8   * 2:6: 1Ko 9:7   * 2:8: Rom 1:3; 1Ko 15:4   * 2:9: Ep 3:1, 13; Pil 1:12-14

asu'uline'i ta mitema ane Lataua musosovosi'a sou ane'i ino'u mauili noxou Kalisito Iesu mo ixolu noxou utotomu no tuala ane lamanaxusi.

11-13 * "Lexe nenge tasoli loxo Anu musoli,

la nenge tamauli loxo Anu mumauli.

Xe lexe nenge ta'osasou tu'utu'umaxu e uxalisinge no lia 'o,

la nenge nenge'a taxolu sou tasaxila'u tuala teitexi.

Xe lexe nenge tasingisou,

la Anu usingisinge kalumo.

Xe voxo se'i, la nenge taxiu tumalingeu Iesu,

ia Anu ulavusou uxiunu tumalouinge uasi.

Xo Anu molu usingisou uasi."

Vaikala ane ne, anu umomomo sou nenge tamuxaxu tanenge no anu.

Itama sou Xaixai Noxou Lataua E Anu Musosovosou

14 *Eni emasaxa lexe nini naavutilixu xavutalai'a ta mitema no anu vaivaikala e eni alosine ne. Mo navikalane'i pekia'u no iou Lataua aloxo 'o. Mamu sou i'oto'otosou anaxa'a no anu vaivaikala. Xo i'oto'otosou anaxa'a, la usu'uline'i ta menexi'a uasi. Ia u'oxo masuane'i ane'i ane ilomusi'a. 15 *Nini pekia'ine sou nalailixu maulixene ulai noxou Lataua loxo Anu musosovosine loxo nini itama sou xaixai noxou. Nini namaela mamu, ia nalosieixu ta mitema laixe no anu vaikala manina. 16 *Naxiu tumalineu vaivaikala vitavitanisi sou lia 'o. Xo ane'i ane ivikala no anu vaikala vitavitanisi ne, ane'i ixolu va'axu noxou Lataua, 17 *mo vaivaikala noxi'a ne, uve'a ta menexi'a loxo vovolea vila masua manina. Tamei noxi'a ualasi'a lexe Amanaio ilou Piletusi. 18 Ane'i ilou mipolo vilenu vaikala manina. La ane'i ivikala lexe Lataua mutulusi'a ta mitema misoisoli mukalu ne. La sou ane'i mixovulaulaulixa'a ta mitema se'i no anu muxamuxaxu tane'i noxi'a. 19 *Ta mitema se'i mi'oxonu aloxo ne, ia Lataua mutulusou mii vile pekia'u manina loxo vuluvulu sou tani. Kaukavu muxolu no anu aloxo 'o. Vile lexe, "Tila mulavusi'a ta mitema ane ane'i ta na'u manina." Xe vile aloxo 'o, "Ta 'ei ane ipala'alixu lexe Iesu anu Tila, la ane'i ixiu tumali'au 'ili'ilixu masumasua."

20 No nano no tani tatila, la mimii se'i sou ta'ani no anu loxo paku ilou latotope mo lakupapa a uai. Ioxe, se'i ne, mi'oxonu no anu xoulu ilou siliva sou voxo tilasi xe se'i, la mi'oxonu no anu ovu ilou lialia, anu sou voxovoxo vitanisi. 21 La sou lexe itama vile uxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua, la anu uxali itama sou xaixai noxou Tila, loxo paku ilou latotope ane sou voxo tilasi. Anu uxolu va'axusi sou u'oxonu xaixai noxou tatananu tani tila ne xe uloosi sou xaixai laixe ukalusi.

22 *La sou nini naxiu tumalineu 'ilixu sou vote'i ane ta mauili ilavusou i'oxo'oxonu. Ia ngingi ngongi'a ane'i ane ilinga noxou Tila no anu opone'i maninasou, ngamulinu 'ili'ilixu ane laixe mo ngamuxamuxaxu tangengi noxou Kalisito mo ngamasaxai'a ta mitema la opongengi uai se'isisi.

23 *Namuxaxu xaleeneni vaivaikala vulaulau. Xo nini nelavu lexe mii ane ne, uxalixu 'oto'oto sou anaxa'a. 24 Mamu sou itama sou xaixai noxou Tila ilo'a ta menexu i'oto'otosou anaxa'a. Ia anu u'oxo laixe noxi'a ta mitema ukalusi, mo anu ulosieixu ta mitema no anu vaikala noxou Lataua laixe xe anu itama sou la'iaxui'a ta mitema palea uasi. 25 Mo anu itama sou upela'a ta mitema se'isisi ane ane'i imasaxau uasi. Anu upela'a ta mitema, la male Lataua upelemasaxane'i lexe ixiunu xavutalai'a mo ilavusou vaikala

* 2:11-13: Mat 10:33; Rom 3:3-4; 2Ko 4:11; Tit 1:2 * 2:14: 1Ti 6:4; Tit 3:9 * 2:15: 1Ti 4:6
 * 2:16: 1Ti 4:7 * 2:17: 1Ti 1:20 * 2:19: Iti 16:5; Ais 52:11; Ioa 10:14; 1Ko 8:3 * 2:22: 1Ti 6:11 * 2:23: 1Ti 4:7

manina. ²⁶ Mo ane'i xavutalai'a lamana, la i'ume no anu uoi noxou Satani e mutetelisi'a sou i'oxonu xaixai noxou.

3

Voxo Kaluxu

¹ ✧ Ia eni emasaxa lexe nini nalavu aloxo 'o. No voxo ane voxo kaluxusou uxali, la tu'utu'umaxu tavu'alo uxali. ² Tu'utu'umaxu uxali, la ta mitema ne, taneixa'asi mo imasaxau lamolisi. Mo ane'i imasaxa ixali tila mo i'tinu ualasi'a. Ilea vaikala masumasua mo ilomuxa'a ta neni'a ilo'a ta mami'a uasi mo ivikala laixe ulai noxi'a kalumo uasi. Ane'i imulinu 'ili'ilixu ane Lataua umasaxau uasi. ³ Mo ane'i taneixa'a ta mitema uasi, mo ixiunu tumali'au 'ili'ilixu masumasua une'e noxi'a uasi. Mo ikalavoisi'a ta mitema. Mo ane'i ilavusou isaxila'u muamua'ixa'a laixe uasi. Mo ane'i i'oto, la ivea ta mitema. Mo ane'i imasaxau 'ili'ilixu ane laixe uasi. ⁴ Ane'i ixiu tumali'ai'a ta menexi'a mo ane'i iavuti palea sou imulinu xavutala masua noxi'a. Xe ane'i ixavutala lexe ane'isi ta laixe manina. Ane'i imasaxau Lataua uasi, ia ane'i imasaxau mimii no anu vasime'a sou 'osa'osasi. ⁵ ✧ Naxolu va'axu noxi'a ta mitema ane ne. Xo ane'i ikalavoilexe mimulinu 'ili'ilixu ane Lataua mumasaxau. Ia uasi, no anu vasime'asi. Ane'i mixolu va'axu no anu xavi sou 'ili'ilixu ane Lataua mumasaxau.

⁶ Se'i noxi'a ne, i'unalai no tanitani sou ivikala se'isisi ulai noxi'a ta sema ane xavutalai'a mamalaxu sou ta sema imulinu vaikalai'a. Ane'i ta sema ne, milavu lexe misusu tavu'alo, ia opone'i uavuti sou i'oxonu 'ili'ilixu masumasua tavu'alo la. ⁷ Ane'i ta sema imasaxa lexe ino'u lavulavu no anu vaikala noxou Lataua utotomu, ia imomomo sou ilavu no anu vaikala manina ne uasi. ⁸ ✧ Ta mitema ane ne, ane'i mitelo anaxa'au vaikala manina noxou Lataua, loxo Ianesi ilou Iamulesi mixiu tumali'au Mosesi. Ane'i ixavutala no anu mii masumasuasi, la sou milapalapau no anu muxamuxaxu tane'i noxou Lataua. ⁹ Ia ane'i isolonu i'oxonu 'ili'ilixu ane ne uasi, xo ta mitema latala imaisou mo ilavu lexe 'ilixoi'a ne masumasua mukalu loxo ta mitema tamei, Ianesi ilou Iamulesi.

Vaikala Peletoto Ulai Noxou Timoti

¹⁰ Ia nini nelavu manina no anu vaivaikala eni elosine, mo muamua'ixu mo mii ane eni exavutala sou a'oxonu, mo muxamuxaxu talei noxou Lataua mo la'iaxo palepalea uasi, mo taleixa'a ta mitema xe etavule tu'utu'umaxu ia e'oxonu xaixai noxou Lataua. ¹¹ ✧ Mo nini nelavu manina lexe ta mitema ne Antioki mo Ikonio mo Lisita ne, ane'i milosilo tu'utu'umaxu mo mivelu masualeli loxo 'o. Eni exalisou tu'utu'umaxu tavu'alo, ia e'oxonu xaixai noxou Latauasi. Voxovoxo ne, eni exalisou tu'utu'umaxu ne, ia Tila mu'umeleli no anu. ¹² ✧ Anu manina musuku lexe itema vile unuxaxu tanu noxou Kalisito Iesu mo umasaxa lexe umulinu 'ili'ilixu ane Lataua mumasaxau, la anu uxalisou tu'utu'umaxu. ¹³ Ia ta mitema ta masua ilo'a ta mitema ane sou ikalalavoine'i ta mitema lexe ane'i ta mitema sou ilosieixu vaikala noxou Lataua, la ane'i ilo'a ikalavoine'i ngatongato'o. La sou ane'i ilo'a ixali masua avile. ¹⁴ Ia nini nateteliseu vaikala e nelomusou noxilo mo nelavusou. Xo nini nelavusou lexe 'ei ane mulosine lavulavu, ¹⁵ mo nelavusou Lavuku Tavuna no mine nini molomoloxene. Lavuku Tavuna ne, ulosine lavulavu, mo sou nini namuxaxu taneni ulai noxou Kalisito Iesu, la Lataua upamaulineni. ¹⁶ ✧ Vaivaikala latala e muxolu no nano no Lavuku Tavuna 'o ne, Lataua

✧ 3:1: 1Ti 4:1 ✧ 3:5: Mat 7:15, 21; Tit 1:16 ✧ 3:8: Mul 7:11 ✧ 3:11: Apo 13:14-52; 14:5, 8-20 ✧ 3:12: Mat 16:24; Ioa 15:20; Apo 14:22 ✧ 3:16: Rom 15:4

mutausou. Anu usu'ulinenge sou talavu no anu vaikala manina noxou Lataua xe upela'ingexu susu ma'ia nenge te'oxonu sou umomosinge mo ulosiengexu 'ili'ilixu ane mulapu. ¹⁷ Mo sou itema sou xaixai noxou Lataua ne, ulaxalaxa'i no anu laixe manina sou umomomo sou u'oxonu xaixai laixe ukalusi.

4

¹ No iou Lataua ilou Kalisito Iesu e Anu utulusi'a ta mitema ane'i ane imamauli xe ane'i ane misoisoli no anu vaivaikala mo Anu ulivu une'e no lia 'o sou usaxila'inge, eni avikalaneni pekia'u manina aloxo 'o. ² Nini xavineni sou naa'aloxu vaikala noxou Iesu Kalisito ulai noxi'a ta mitema. Voxo se'i, la ane'i ilomuxene xe voxo se'i, la ane'i imasaxa lexe ilomuxene uasi, ia nini naxaxaisi sou naa'aloi'axu utotomu. Napela'a ta mitema sou susu noxi'a mo nakaitolone'ixu, ia naavutilixa'a lexe sou imulinu 'ili'ilixu noxou Lataua. Nini nalosi'a ta mitema lavulavu aloxo ne, la nini na'oxo se'isisi noxi'a mo la'iaxene palea uasi. ³ ✧ Xo ili'i, la ta mitema ilomuxu vaikala noxou Lataua uasi. Ia sangali'ua uauvavuti sou ilomusou vaikala ane ane'i imasaxau, la sou ane'i i'avali'a ta mitema tavu'alo sou ilosieixu ta mitema lavulavu, sou ine'e ilosieixu vaikala ane ane'i imasaxa lexe ilomusou. ⁴ Ane'i ixiunu tumali'au vaikala manina noxou Lataua, ia imulinu a'alo vitavitanisi. ⁵ Ia eni avikalaneni pekia'u aloxo 'o la. Nini naxavutala laixe utotomu mo natulu pekia'ine mo natavule tu'utu'umaxu ane uxali noxine xe naxaxai sou naa'aloi'axu ta mitema a'alo laixe noxou Kalisito Iesu. Nini na'oxonu xaixai noxou Tila noxine, la na'oxonu maninasousi.

⁶ ✧ Xo eni ne, voxo sou soli noxilo ne a mune'e 'alai mukalu. Lexe eni asoli, la sialuxo unixi loxo uaini ulai noxou Lataua. ⁷ ✧ Eni e'oto'oto laixe no anu 'oto'oto loxo amitema sou 'oto'oto vile laixe. Mo eni eiave no anu iaveiave noxilo mukalu, loxo amitema sou aiave no anu saisale. Xe eni etetelisou muxamuxaxu taleli noxou Iesu laixe mo mune'e mutalo vaimomo 'o. ⁸ ✧ La sou Lataua mulalaxiinu kisivalu vile noxilo. Kisivalu ne, eni ano'u sou euli no anu saisale no voxo ane Tila ulosilo. Anu ulosilosu uasi, ulosi'a ane'i ane Lataua mumoxo'a lexe ane'i ta mitema mulapu no voxo ane Anu utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala. No voxo ane ne, la anu ulosi'a ta mitema latala e ixomaïou Iesu manina sou ulivu une'e kalumo.

Paulo Mumasaxa Lexe Timoti Upalea Ulai Noxou

⁹ Eni alingai'ine lexe nini napulili sou napalea une'e noxilo. ¹⁰ ✧ Xo Temasi muxolu noxilo tei, ia anu mumasaxau 'ili'ilixu sou lialia 'o misevile, la sou anu mu'umesilo mo mulai ne Tesalonika. Xe Kulesikesi kalumo mulai no xalee lia tila ne Xalatia. Mo Tito kalumo mulai no xalee lia tila ne Talematia. ¹¹ Ane'i mi'umesilo mukalu, ia nexi noxou Lukasi a taxoxolu 'o. Lexe nini nane'e noxilo, la ngingi ngongou Maluko ngane'e. Xo anu usu'ulileli no anu xaixai noxilo. ¹² Eni epalusou Tukiko sou mulai no tuala ne Epeso. ¹³ ✧ Nini nane'e noxilo, la nano'u tokolomoxeni veveni a muai no taasou Kalipo no tuala ne Toloasi. Xe nano'u lavukuxeni. Ia taneni vulusi uasi, nano'u lavuku se'i ane mi'oxonu no anu sipsip sosou kalumo.

¹⁴ ✧ Ia itema sou u'oxonu mimii no anu kopa, ualassou lexe Aleksanda ne, anu mulosilo tu'utu'umaxu tavu'alo misevile. Eni alingau Tila noxilo lexe anu ukolinu 'ili'ilixu ane anu mu'oxonu mune'e noxilo 'o. ¹⁵ Anu aloxo ne, la sou nini kalumo nasaxila'ine noxou. Xo anu ne, anu mutautalo ananexe no voxo ane nexi tea'aloxu a'alo laixe noxou Kalisito Iesu.

✧ 4:3: 1Ti 4:1 ✧ 4:6: Pil 2:17 ✧ 4:7: 1Ti 6:12 ✧ 4:8: 1Ko 9:24-25 ✧ 4:10: Apo 15:37-39; 2Ko 8:23; Kol 4:14 ✧ 4:13: Apo 20:6 ✧ 4:14: Ais 59:18; Rom 2:6

¹⁶ Xe no voxo ane ane'i mitulusilo no anu vaivaikala tei, la eni e'oxo laixesousi. Ia itema vile utulu no pa'umelo sou usu'ulileli uasi, ta menexilo mi'umesilo sou milailai mukalu. Ia eni alinga ulai noxou Lataua lexe Anu ukolinu 'ilixu e ane'i mi'oxonu mune'e noxilo ne uasi. ¹⁷ Ane'i mi'umesilo, ia Tila noxilo ne u'umesilo uasi. Anu mutulu no pa'umelo sou mulosilo xavi sou eni ea'aloxu a'alo laixe ukalusi ulai noxi'a ta mitema, mo sou ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi ne ilomusou. Anu Tila noxilo ne, mu'umeleli mulivunoxilo no anu tu'utu'umaxu ane ne, loxo anu mu'umeleli no anaxu mii vile ilemolu lexe laeoni. ¹⁸ La sou eni elavu manina lexe ili'i, la Tila noxilo u'umeleli no anu 'ili'ilixu masumasua e ta mitema i'oxo une'e noxilo mo ulailixu laixesi no tuala noxou teitexi no opo loxotolo. Eni alinga lexe nenge ta'itinu Tila noxinge ualasonu utotomu mo ukalu uasi. Manina.

Vaikala Kaluxu

¹⁹ *Nasova aso laixe noxilo ulai noxie Pilisila ilou mulue Akuila mo Onesipolo ilee semau ilo'a ta 'olu. ²⁰ *Elasito muxolu no tuala ne Kolinito, ia Tolopimosi ne, eni e'umesou no tuala ne Mileto, xo pipiena mu'oxonu ne. ²¹ Eni emasaxa lexe voxo sou la'iua usoko uao, ia nini napulili sou nane'e noxilo. Uvuloi mo Puteni mo Lino ilo'a Kalautia xe ta mitema noxou Lataua tavu'alo misova aso laixe mulai noxine.

²² Eni alinga lexe Tila uxolu noxine mo alauna noxou uxolu noxinge kalumo.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXOU TITO Vaikala lamana

Tito ne anu itema Iutaia uasi. Ia no mine Paulo mua'aloXu a'alo laixe sou Iesu Kalisito, la muxiunu opoonu mo mumuxaxu tanu, la muxali itema noxou Kalisito. Anu mumulinu Paulo mo musu'ulinu no anu xaixai noxou. La sou male Paulo muitalonu Tito muxolu no la'olu ne Kuleta sou usaxila'u lalotu lai ne. Aloxo ne la sou Paulo mukaXuku uoli voloxu ane 'o mulai sou mupelau lexe ta Kuleta ne 'ilixone'i laixe malaxo uasi. La sou lexe itema vile umasaxa uxali kisou vile no anu lalotu, la anu umulinu 'ili'ilixo lailaixesi. Xe ili'i la Paulo muvikalanu Tito lexe usu'uline'i ta mitema xulumuxa'a iouiou ne mo ulosi'a lavulavu no 'a xoluxoluxa'a. Ta mitema e la'oluxa'a ne ane, ane'i ta mulu ilo'a ta sema ta auaululu mo ta maulu ilo'a ta vuanga xe ta mitema sou xaixai vitanisi.

Xe sou mukalusou vaivaikala noxou la muvikalanu Tito lexe ulosie'i ta mitema 'ilixosou imasaxai'a ngatongato'o mo opo vilesisi uxolu no taine'i. Ia ilavixa'a mo i'oto'oto xe ixalixu kalikalipala no anu lalotu mamu.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-4

'Ilixonu itema umomomo sou uxali kisou vile no anu lalotu 1:5-16

Xaixai noxi'a ane'i xulumuxa'a vilevilesi 2:1-15

Pelepeletoto noxou Paulo 3:1-11

Vaikala kaluxusou 3:12-15

1 Eni Paulo, eni ekaukavu vaikala ane 'o mulai noxine Tito. Eni aposeli noxou Lataua mo amitema sou xaixai noxou Iesu Kalisito. Xo Lataua musosovosilo lexe a'oxonu pakia'usou muxamuxaxu tane'i noxi'a ta mitema e anu musosovosi'a lexe ta na'u, mo asu'uline'i sou ilavusou vaikala manina noxou Lataua, mo sou imulinu 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau. 2 *Eni a'oxonu xaixai ane ne, sou lexe ane'i imolo tane'i no anu mauli ane kaluxu uasi. Mauli ane ne, Lataua e ulavusou ukalavoi uasi, musakii vaikala noxou tatei no mine Anu ukoinu mimii latala 'o uxali uao lexe Anu ulosi'a. 3 Ia ili'i no anu, la vaikala noxou muxali lamana no voxo ane Anu musosovosou. Anu musosovosi'a ta mitema se'i sou mia'aloXu vaikala noxou. No anu vote'i ane ne, la Anu mu'oxonu vaikala noxou muxali mupala'a noxilo. La sou Lataua, Anu itema sou mapauli, muvikala pekia'u mune'e noxilo sou lexe eni aa'aloXu vaikala noxou.

4 *Anu aloxo ne, la sou ane eni ekaukavu vaikala ane 'o mulai noxine Tito. Xo nini nemuxaxu taneni noxou Iesu Kalisito, la sou nini nexali loxo eni 'alixeni maninasou mo muxamuxaxu tanenge noxinge nengei ne, anu muxali vilesisi.

Eni alinga ulai noxou Lataua Maminge ilou Kalisito Iesu, Anu itema sou pamauli lexe ane'i i'ana'analixene no anu alauna mo i'oxonu oponeni uai se'isisi.

Xaixai Noxou Tito

5 Tava'u xo eni e'italoneni nexolu no la'olu ne Kuleta ne, sou lexe nini namomosou xaixai pa'upa'usou e ukalu uao mo nasosovosi'a ta tatila noxi'a ta mitema noxou Lataua no tuatuala ukalusi ne Kuleta loxo eni evikalanenixu tei. 6 *Nasosovosi'a, la nasosovosi'a ane'i e ilavusou

i'oxonu susu no ie'i ta mitema uasi xe ta semai'a vilesisi. Mo ta 'ili'a ne, imuxamuxaxu tane'i noxou Kalisito, mo sou ane'i umomomo sou i'oxonu 'ili'ilixo sou vote'i mo itelo anaxa'ai'a ta neni'a ilo'a ta mami'a uasi. ⁷ Xo nelavusou lexe tila sou usaxila'u xaixai noxi'a ta mitema noxou Lataua ne, anu u'oxonu xaixai noxou Lataua. La sou mamu sou ususu no ie'i ta mitema mo u'itinu ualaso mo opo ialuxu palea mo uieXu uaini tavu'alo mo ulavusou u'oto'oto xe ukalavoine'i ta mitema sou u'umenu lamoli'a ilou mi'ami'a. ⁸ Ia laixe lexe anu itema sou usexelaxa'a ta mitema mo usu'uline'i mo umasaxau 'ili'ilixo laixe tavu'alo ukalusi mo anu molu usaxila'u muamua'ixu laixe. Anu itema sou umulinu 'ili'ilixo ane mulapu mo uxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua, ⁹ mo anu utetelisoU pekia'u vaikala manina e ane'i milosioXuxu mo anu umuxamuxaxu tanu no anu. La sou anu umomomo sou uavutilixu opone'i ta mitema no anu vaikala manina sou lexe ane'i itulu pekia'u noxou Kalisito, mo sou umomosi'a ta mitema e imasaxa lexe imulinu vaikala manina uasi, la sou ane'i ilavu lexe ane'i mipolo va'axu.

¹⁰ *Xo ta mitema tavu'alo ane mipolo va'axu ne. Ane'i imasaxa lexe ilomuxu vaikala manina noxou Lataua uasi, mo ivivikala vitavitanisi xe ixovulaulaulixa'a ta mitema no anu vaikala noxi'a. Tavu'alo noxi'a ne, ane'i xooXoo mungaasi'a ne. ¹¹ *Ane'i i'oxo aloxo ne, sou lexe ikalavoine'i ta mitema sou i'umenu lamoli'a ilou mi'ami'a. Ane'i ixovulaulaixu xavutalai'a ta mitema latala no tani vilevilesi. La sou navikalane'i pekia'u lexe mamu sou ane'i ivivikala aloxo ne. ¹² Itema sou palomatana vile noxi'a ane anu muvikalaloXo 'o, "Ta mitema ne Kuletasi ane ane'i ilavusou ikalakalavoU utotomu, ane'i ta mitema ta masua loxo ta mimii ta vova mo ta pauxee." ¹³ *Vaikala noxou ne, anu manina. La sou nini navikala pekia'u ulai noxi'a sou namomosou muxamuxaxu tane'i noxi'a noxou Lataua uxali manina, ¹⁴ *mo mamu sou ilomusou a'alo vitavitanisi noxi'a ta lutaia mo lapuloto iouiou noxi'a ta mitema ane ilavusou ixiu tumali'au vaikala manina. ¹⁵ *Ei ane mumulaxu tanu noxou Lataua, la mimii latala ne anu masua no anu uasi. Ia 'ei ane mususu manina mo umuxamuxaxu tanu noxou Kalisito uasi, la mii vile laixe noxou uasi. Xo xavutalau mo tanu ne, masua mukalu. ¹⁶ *Ane'i ivikala lexe ane'i milavusou Lataua, ia 'ili'ilixone'isi mumaxa'u lexe ane'i mixiu tumali'a noxou Lataua. La sou anu umasaxai'a uasisi manina, xo ane'i imulinu uasi mo ane'i umomomo sou i'oxonu xaixai vile laixe uasisi manina.

2

Vaikala Peletoto Ulai Noxi'a ta Mitema Se'i

¹ Ia nini nalosieixu ta mitema lavulavu no anu vaikala manina noxou Lataua. ² Nini nalosieixu ta mulu ta aululu, la navikalane'i aloxo 'o. Imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua mo tane'ixa'a ta mitema mo ixolu se'isisi sou itavule tu'utu'umaxu. Mamu sou iieXu uaini tavu'alo mo ta mitema imaisou 'il'ilixo laixe noxi'a la itoxone'isi xe ane'i me'a isaxila'u muamua'ixa'a laixe.

³ *Navikalane'i ta sema ta aululu kalumo lexe ane'i imulinu 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau loxo itema sou xaixai noxou Lataua umulinu, mo ivikala masua ulai noxi'a ta mitema uasi, mo iieXu uaini tavu'alo malaxo uasi, ia ixolu loxo ta sema sou ilosi'a ta mitema lavulavu no anu mii ma'ia ane laixe. ⁴ Mo sou ane'i imomomo sou ilosieixu ta sema lexe ane'i imasaxai'a ta mulumului'a ilo'a ta 'ili'ili'a mo ⁵ *me'a isaxala'u

muamua'ixa'a laixe mo ilai noxi'a ta mulu va'axu uasi mo isaxila'u tani mo i'oxo se'isisi noxi'a ta mulumului'a ilo'a ta 'ili'ili'a xe ilomuxa'a ta mului'a laixe. La sou ta mitema ivikala masua no anu vaikala noxou Lataua uasi.

⁶ Navikalane'i ta maulu kalumo lexe me'a isaxila'u muamuaixa'a laixe. ⁷ *Ia mii ma'ia ane nini na'oxonu, la anu upala'alixene no ie'i ta mitema lexe nini namitema sou xaixai laixe noxou Lataua, la sou ane'i imulineni. Nini nalosie'ixa'a ta mitema, la nalosieixu laixe mo namolovila'i no anu uasi, ⁸ *mo navivikala la navikala ulapusi mo sou ta mitema ixalisou susu vile no anu uasi xe ta uluameni ivikala masua une'e noxine uasi, ia imaela xo ane'i vaikala vile sou ilea noxinge nengei uasi.

⁹ *Navikalane'i ta mitema sou ipalupalusi'a kalumo lexe ane'i ixolu no laaxa'a ta tatilasi'a no anu mimii tavu'alo ukalusi mo i'oxonu xaixai laixe sou ane'i i'osasi'a no anu, ia mamu sou itelo anaxa'a. ¹⁰ Mo mamu sou ipakali mimii noxi'a, ia ilomuxa'a ta tatilasi'a laixe. Ane'i ta tatilasi'a imaisou mii ma'ia ane ane'i i'oxonu, la imulaxu tane'i noxi'a manina mo iisuxu vaikala noxou Lataua, Anu itema sou pamauli.

¹¹ Xo alauna noxou Lataua, anu muxali lamana sou upamauline'i ta mitema latala. ¹²⁻¹³ *No voxo ane nenge tamolo tanenge sou taxomaiou mii ane lailaixe - anu lailivu noxou Iesu Kalisito uxali no anu lamana noxou, anu Lataua noxinge tila, Anu itema sou pamauli, - la alauna noxou ne, anu ulosienge lexe no voxo ane vaimomo, nenge taxiu tumalingeu 'ili'ilixo masua e Lataua umasaxa uasi mo masaxa sou mimii tavu'alo sou no lia 'o, ia tasaxila'u muamua'inenge laixe mo tamuamua'i ulapu mo tamulinu 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxau. ¹⁴ *Iesu Kalisito mu'italonu maulixu singe sou Anu muno'inge mulivulinenge no anu 'ili'ilixo masumasua mo mukalipalanenge loxo anu ta na'u manina, sou lexe nenge tamasaxa lexe ta'oxonu xaixai ane laixesi.

¹⁵ *Vaikala ane eni elosine ne, nini navikalane'i ta mitema no anu mo naavutilixa'a sou imulinu xe namomosi'a no anu susu noxi'a, xo Lataua musosovosine lexe nini itema sou xaixai noxou. Naxaxai laixe aloxo ne, mo sou evile sou uvikala masua ulai noxine uasi.

3

'Ili'ilixo Laixe Ane Tito Umulinu

¹ *Nini naavutilixu xavutalai'a ta mitema noxine, sou lexe ixolu no laaxa'a ta mitema ane isaxila'a ilo'a ta tatilasi'a mo ilomuxu vaikalai'a laixe mo ixolu iloo sou i'oxonu xaixai lailaixesi. ² Ipela'a se'isisi mo i'oxonu 'ilixo lailaixe ulai noxi'a ta mitema tavu'alo ukalusi. Ia mamu sou ivikala masua noxou itema vile mo i'oto'otosou anaxa'a.

³ *Xo tei, la nenge kalumo ne, xavutalemene laixe uasi la talomuxu vaikala noxou Lataua uasi mo ane'i mikalavoinenge. Mo temulinu masaxa masua iouiou mo 'ili'ilixo sou vote'i, la anu musakinenge la umomomo sou talulusou uasi mo texolu no anu 'ili'ilixo masua sou oponenge masuai'a ta mitema mo teisunenge ngatongato'o, la sou ane'i imasaxainge xe nenge tamasaxai'a uasi. ⁴ Ia, no mine tanutanuxu ilou alauna noxu Lataua, Anu itema sou pamauli muxali mupala'a lamana noxinge, ⁵ *Ia Anu upamaulinenge no anu 'ili'ilixo laixe e nenge te'oxonu uasi. Anu mupamaulinenge no anu alauna noxousi, la mu'ulosienge no anu Uleenu Tavuna sou texali alavua la. ⁶ *Lataua munixi'u Uleenu Tavuna mulu'e

* 2:7: 1Ti 4:12   * 2:8: 1Pi 2:15   * 2:9: 1Ti 6:1   * 2:12-13: 1Ioa 2:16   * 2:14: Mul 19:5; Lap 7:6; Ese 37:23; Xal 1:4; 1Pi 2:9   * 2:15: 1Ti 4:12   * 3:1: Rom 13:1-7; 1Pi 2:13-14   * 3:3: 1Ko 6:9-11; Ep 2:1-2; 5:8   * 3:5: 2Ti 1:9; Eva 10:22   * 3:6: Apo 2:17-18

mu'ana'ana noxinge no anu xaixai noxou Iesu Kalisito, Anu itema sou pamauli. ⁷ No anu alauna noxousi, la sou anu Lataua umoxo'inge lexe nenge taxali ta 'olu ane mulapu no iou sou tano'u maui ane kaluxu uasi e nenge tamolo tanenge no anu. ⁸ Vaikala ane ne, anu manina misevile. Mo umomomo sou nenge tamuxaxu tanenge no anu. La sou eni emasaxa lexe nini navikala pakia'u ulai noxi'a ta mitema no anu mimii latala e eni elemolu, mo sou ane'i ane imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua ne, ixavutala laixe ka sou ilailixu maulixa'a no anu 'ili'ilixu laixesi. Mii ane eni elemolu tei ne lexe ane'i imulinu, la anu mii laixe sou usu'uline'i ta mitema.

⁹ *Ia naxiu tumalineu talitali'i vitavitanisi mo nanasi'a ta 'ilu'ilusune'i ilo'a ta xasixasi'a mo 'oto'otosou anaxa'a vitavitanisi xe 'oto'oto no anu lapuloto noxou Mosesi. Xo mimii ane ne, umomomo sou usu'ulineni uasi mo anu mii vitanisi. ¹⁰ *Ia lexe vile uxolu sou ukalipalane'i ta mitema noxou Lataua, la navikalanu sou namomosou xavutalau. Lexe na'oxonu aloxo ne alaxu vile xe tamei, ia ulomuxu vaikalameni uasi, la naxexeenu. ¹¹ Nini nelavusou lexe itema ane loxo ne, anu mupolo va'axu avile mo u'oxo'oxo susu. Mii ane ne, mumaxa'u lexe anu mususu manina.

Vaikala Kaluxusou

¹² *No voxo ane lexe eni apalusou Atemasi, ia uasi la apalusou Tukiko ulai noxine, la nini napulili sou nane'e noxilo ne Nikopoli. Xo eni emasaxa lexe no voxo sou la'iua, la eni axoxolu 'ole. ¹³ *Xe eni emasaxa manina lexe nini xavineni sou napalusi'a Sena ilou Apolosi. Sena ne, anu itema sou lapuloto ane. Nasu'uline'i ilou no anu mimii sou muamua'ixa'a, mo sou ane'i imuamua'i la ixamuli tu'umaxu no anu mii vile uasi. ¹⁴ *Ta mitema noxinge kalumo ino'u lavulavu sou ilailixu maulixa'a no anu xaixai laixe sou ixalixu mii ma'ia ane sou usu'ulinu xoluxoluxa'a no anu. Ia ipaupaxee mamu.

¹⁵ Ta mitema latala ane noxi'a texolu 'o, ane'i misova aso laixe mulai noxine. Mo milemo aso laixe noxixe ulai noxi'a ta mitema ane imuxamuxaxu tane'i noxou Iesu mo ane imasaxaixe.

Eni alinga lexe alauna noxou Lataua uxolu noxinge ngingi latala ne ukalusi.

UOLI VOLOXU ANE PAULO MUKAUKAVU MULAI NOXOU PILIMONI **Vaikala lamana**

Pilimoni ne anu itema tila vile. Male anu temanu lalotu vile ne Kolosi. Itema sou xaixai vitanisi vile noxou ualasou lexe Onesimosi mu'ume la mulai muxolu to tuala tila vile. Ia no mine anu mu'ume mulai muxolu ne la muxalisou Paulo. Xe Paulo musu'ulinu la anu muno'u Kalisito no anu maulixu, la muxali itema vile noxou Kalisito.

No voxou ane ne, anu Paulo muxolu no anu sakisaki, la umomomo sou ulai umaisou Pilimoni ne uasi. Ia anu mukakavunu uoli voloxu 'o, la mulosou anu Onesimosi sou muno'u mulailixu noxou tilasou ne. No nano no anu uoli voloxu ne, la anu muvikalano Pilimoni ne lexe ulavixu itema sou xaixai vitanisi ne mamu. Xo anu Onesimosi ne muxali itema vile noxou Kalisito ne. La sou laixe lexe anu usexelaxu mo uno'u ulivu loxo anu vimou maninasou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1-3

Vaikala sou 'osa'ila xe lakilaka 4-7

Linga noxou Paulo mulai noxou Pilimoni sou Onesimosi 8-22

Vaikala kaluxusu 23-25

¹ Eni Paulo, ane'i misakisakileli mo eni a axoxolu no taasou navunavu, xo eni amitema sou xaixai noxou Kalisito Iesu.

Nexi noxou Timoti, anu loxo vingenge noxou Iesu Kalisito, tekaukavu kaukavu ane 'o mulai noxine Pilimoni, nini menexixe maninasou ane nexi temasaxau xe nini itema sou xaixai noxixe vile. ² ✧Eni ekaukavu mulai noxine Apia kalumo, nini loxo vivixe sema xe mulai noxine Akipasi kalumo, nini loxo itema sou 'oto'oto noxixe, xo nini nexaxai noxou Kalisito Iesu loxo itema sou 'oto'oto loxo nenge nengei texaxai no anu. Mo eni ekaukavu mulai noxi'a ta mitema noxou Lataua kalumo mo ane ane'i ilavusou ipipita no tani noxine.

³ Nexi talinga lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge ilou Tila noxinge Iesu Kalisito uxolu noxinge.

Linga Noxou Paulo

⁴ No mine eni alinga ulai noxou Lataua noxilo, la eni axavutalaneni mo avikala laixe ulai noxou uto-tomu. ⁵ Xo eni elomu lexe nini namuxamuxaxu taneni noxou Tila noxine Iesu mo namasaxai'a ta mitema noxou Lataua ukalusi. ⁶ Nenge nenge'a tamuxamuxaxu tanenge noxou Lataua, la sou eni alinga lexe nini namaxa'u no anu maulixene loxo nini nemuxaxu taneni noxou Lataua manina. La sou nini nalavu manina no anu mimii latala laixe ane nenge teno'u noxou Kalisito. ⁷ ✧Nini loxo vivilo, nini nemasaxai'a mo nesu'uline'i ta mitema noxou Lataua sou imuxamuxaxu tane'i pekia'u ulai noxou Kalisito, la sou eni e'osasine misevile mo nini neavutilixo sou opoleli muai se'isisi.

Lingasou Onesimosi

⁸ Eni amomomo sou avikalaneni pekia'u no anu mii vile sou lexe nini na'oxonu, xo nini loxo vivilo noxou Kalisito. ⁹ Ia, eni atali'isinexu aloxo ne uasi. Atali'isine se'isisi xo eni elavu lexe nini itema sou namasaxai'a

ta mitema noxou Lataua. Eni aululu mukalu, ia ane'i misakisakileli mo a axoxolu no taasou navunavu. ¹⁰ ✧ Ia eni Paulo atali'isinexu Onesimosi, anu muxali loxo 'alixeni. Xo anu mumulaxu tanu noxou Iesu no mine eni exoxolu no taasou navunavu. ¹¹ Tei, la anu ulavusou u'oxonu xaixai laixe sou usu'ulineni uasi, ia vaimomo anu mumomomo sou u'oxonu xaixai laixe sou usu'ulinenge nengei.

¹² La sou eni apalusou ulivu ulai noxine. Anu ne, e'eleli manina ane.

¹³ No mine eni exoxolu no taasou navunavu, la emasaxa lexe anu uxolu noxilo sou uno'u tanixene mo usu'ulileli sou aa'aloi'a ta mitema a'alo laixe noxou Iesu Kalisito. ¹⁴ Ia lexe nini napelemasaxaleli uasi, la eni umomomo sou amulinu masaxa noxilo uasi. Lexe nini nasu'ulileli sou nalivunoxu Onesimosi ulivu noxine, la nini na'oxonu mii ane ne, no anu masaxa noxinesi. Eni avikala pekia'u noxine, la sou nini na'oxonu aloxo ne uasi. ¹⁵ Tava'u xo anu Onesimosi mu'umesine se kitu'a ne, male nini nalivulixu une'e noxine mo sou uxolu noxine utotomu. ¹⁶ ✧ Anu ulivu une'e uxolu noxine, la anu loxo itema vitanisi sou napalupalusou uasi. Anu muxiu mo muxali loxo vivine e nenge temasaxau. Eni emasaxau, ia nini kalumo nemasaxau misevile, loxo itema sou ipalupalusou mo nenge vingene noxou tila, ia anu noxine kalumo.

¹⁷ La sou lexe nini menexilo sou nengei ta'oxonu xaixai noxou Tilasinge, la na'avalou Onesimosi une'e noxine loxo nini na'avalilo. ¹⁸ Xe lexe anu mususu noxine mo ukolinu lamolimeni uasi, la eni akolinu. ¹⁹ Xo eni Paulo melo ekaukavu ano 'o. La sou eni melo akolinu lamolimeni. Ia eni avikalaneni lexe nini nakolinu xaixai e eni e'oxo mulai noxine sou nemuxaxu taneni noxou Kalisito 'ole, uasi. ²⁰ Vivilo. Eni emasaxa manina lexe nini nasu'ulileli, xo nenge nengei tamuxamuxaxu tanenge noxou Tila noxinge. Nini na'avalou Onesimosi une'e sou uxolu noxine, la eni opoleli u'osasou Kalisito. ²¹ Eni ekaukavu aloxo ne, xo eni elavu lexe nini nalomuxu linga noxilo mo nini na'oxonu xaixai se'i e eni atali'isinexu uasi.

²² ✧ Avikalangengi no anu mii vile la. Eni alingainge sou ngingi ngakilakasilu ulai noxou Lataua, mo sou eni alai noxinge. La sou eni emasaxa lexe nini napaipounu tani kapiutuxu vile sou lexe eni ane'e, la aai no anu.

²³ ✧ Epapalasi musova aso laixe mulai noxine. Anu kalumo ne, ane'i misakisakiinu mo nexi noxou texolu no taasou navunavu, xo anu kalumo mua'aloxu Kalisito Iesu ualasu. ²⁴ ✧ Mo ane'i ane nexi noxi'a taxaxai tapita no anu xaixai noxou Lataua, ualasi'a lexe Maluko mo Alisitaluko mo Temasi ilou Luka, ane'i kalumo misova aso laixe mulai noxine.

²⁵ Eni alinga lexe alauna noxou Tila Iesu Kalisito uxolu noxine.

UOLI VOLOXU ANE MULAI NOXI'A TA EVALAIO Vaikala lamana

Uoli voloxu ane 'o mikaukavunu mulai noxi'a ta mitema xulumuxa'a ane mixali ta mitema noxou Kalisito. Ia ta mitema mose'i mi'oxo masuane'i xe milosi'a tu'utu'umaxu mose'i la mutaloxolixa'a no anu muxamuxaxu tane'i noxi'a. La anu muvikalane'i lamana lexe Iesu Kalisito anusisi umomomo sou ulosiengexu 'ilixu maninasou noxou Lataua.

Anu mulemolu mii tatalu: (1) Iesu anu Lataua 'Olu maniasou. Anu muxolu no lia 'o la mutavulenu tu'utu'umaxu tavu'alo. Mo anu muuliuli noxi'a ta mitema sou palomatana tatei ilo'a ta angelo xe Mosesi. (2) Iesu anu muuliuli noxi'a ta aili'i tatei. Lataua muvikalasou lexe Anu uxolu aili'i utotomu mo kaluxu uasi. (3) Iesu anu muxolu loxo kisi'a ta aili'i teitexi no opo loxotolo mo Anu umomomo sou ulivulixa'a ta mitema ane imuxaxu tane'i noxou. 'Ili'ilixu sou lalotu e Mosesi mulemolu ne, anu tovola'i sou xaixai noxou Iesusi ane.

Uoli voloxu ane 'o no anu mautunu 11 xe 12 la mua'aloxa'a ta mitema e mimuxaxu tane'i manina sou tatei. Sou ulosie'i ta mitema no anu 'ilixu sou tamuxaxu tanenge maninasou ulai utalo no anu voxo kaluxusou. Xe muvikala lexe no voxo tu'utu'umaxu uxalisi'a la imuxaxu tane'i noxou Iesu pekia'u. Mo ie'i ulai noxou Iesusi no voxo sou tu'utu'umaxu iouiou uxalisi'a.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-3

Kalisito anu muuliuli noxi'a ta angelo ilo'a ta aili'i xe Mosesi 1:4-7:28

Iesu anu muxali kisi'a ta aili'i teitexi no opo loxotolo 8-10

Tava'u 'ilixu sou muxamuxaxu tanenge 11-12

Vaikala kaluxusou ilou pelepletoto 13

Lataua Muvikalanu No 'a Anaxu 'Olu

¹ Tatei la Lataua muvikalane'i ta xaixasinge alaxu tavu'alo no anu vote'i iouiou no anaxa'a ta mitema sou palomatana. ² *Ia vaimomo no anu voxo kalukaluxusou 'o, la Lataua muvikalangenge no anaxu 'Olu. Anu musosovosou 'Olu ne sou usaxila'u mimii latala ukalusi sou uxali ta na'u, mo no avolu 'Olu nesi la Lataua mukoinu mimii latala no lialia 'o mukalusi. ³ *Mo anu 'Olu ne mupala'alixu lamanaxu Lataua la iaaxu muieisinge mukalusi. Mo anu iouvilesisi loxo Lataua muisalili, mo no anu xavi no anu vaikala noxou la mutetelisu mimii latala mukalusi muxolu pekia'u. Xe ili'i no mine Anu mukalusou xaixai noxou sou mukalusou susu xe mu'oxone'i ta mitema mixali malemalenga mukalu, la mulai mutalupexa no paumolu Tatananu tuala ane tatila manina teitexi no opo loxotolo, la muxolu no avolu tema. ⁴ *Anu mulai muxolu ne la, Lataua mulosou uala ne tatila manina muuliuli manina noxi'a ta angelo, la sou Anu muxali tatila noxi'a ta angelo.

⁵ *Xo Lataua umoxo'u angelo vile lexe,

“Nini, eni 'alixeni mo vaimomo 'o eni axali Maminesi.”

Mo muvikala kalumo lexe,

“Eni axali loxo Anu Momu. Xe Anu uxali loxo 'alixeni.”

Ne, Lataua muvikalanu angelo vile aloxo ne? Uasi.

6 *Mo no mine Lataua mupalusou 'Olu lapolaxu mulu'e no lialia 'o la Anu muvikalalo aloxo 'o,
 "Ta angelo noxou Lataua ukalusi ine'e ilotu noxou."

7 *Xe noxi'a ta angelo la Lataua muvikalasi'a aloxo 'o,
 "Anu Lataua u'oxone'i ta angelo noxou ixali loxo atumesi
 xe u'oxone'i ta mitema sou xaixai noxou ixali loxo navu lamixu."

8 *Xe Anu muvikalasou 'Olu aloxo 'o,
 "Lataua, nini nexolu no anu puloulousine sou Tatananu tuala utotomu mo kaluxu uasi.

Mo nini nasaxila'a ta mitema noxine la naulaxune'i no anu 'ilixu mulapusi.

9 Nini namasaxau 'ili'ilixu ane mulapusi ia namasaxau 'ili'ilixu ane masumasua uasi.

Aloxo ne la sou Lataua noxine munixi'u ueli sou 'osa'ila mu'ana'ana noxine

sou musosovosine lexe nini neuliuli noxi'a ta menexine."

10 *Mo Lataua muvikalasou 'Olu la aloxo 'o,
 "Tila, tatei manina no mine nekoinu mimii latala no lialia 'o,
 la nemuxaxu tavatava'u laixe sou mu'oxonu pekia'u.
 Mo nekoinu loxotolo ilou mimii iouiou teitexi ne anu nene'axu xaixai noxinesi.

11 Mimii ukalusi ne ulai la umamulosi
 ia nini la naxolu aloxo nesi.

Mo lialia ilou loxotolo ne umanaunu loxo tokolomo mamuxanu.

12 Mo ulai la napipinu loxo itema upipinu mo'e,
 xe nakolinu alavua aloxo itema uxexeenu tokolomo teinu
 ia ukalanu tokolomo alavua.

Ia nini ne naxolu aloxo nesi,
 mo tauu iexene ne kaluxusou uasisi manina."

13 *Tei la Lataua muvikalanu 'Olu lexe,
 "Alixeni nane'e mo natalupexa no pa'umelo no avolo tema ulai umomomo
 no mine eni amulaxa'a ta uluameni no laaxene sou namalomaloxo'a
 no tava'ine."

Ia Anu muvikananu angelo noxou vile aloxo ne a talu? Uasi.

14 *Ta angelo ukalusi ne ane'i ta uleenusi sou i'oxonu xaixai noxou Latauasi, sou upalusi'a ilai isu'uline'i ane'i ane ulai la ino'u maui.

2

Pamauli Noxou Lataua ne Anu Mii Tatila Manina

1 Ioxe aloxo nenge telomusou tei lexe Lataua 'Olu muuliuli, la sou anu laixe sou nenge tatetelisu vaikalalo laixe ne pekia'u. Mo talaxa'i laixe, loxo 'o io tasasalo la taxexesou. 2 *Tatei la vaikalalo ane mulaa no anaxa'a ta angelo sou muvikalane'i ta xaixasinge ne mupala'a lexe anu manina, xo ta mitema mixola'u mo imulinu laixe uasi la mixalisou tu'umaxu umomomo no anu 'ilixoi'a. 3 *Ane ne tatei ia vaimomo 'o vote'i sou pamauli lailaixe a mupala'a. La sou lexe nenge taxiunu tumalingeu xaixai tatila noxou Lataua ne, la sou nenge ta'ume mo tapolopepeenu la'ia noxou Lataua ne a loxovaa? Tei la Tatila molu mupala'alixu vote'i sou pamauli noxi'a ane'i tatei, xe ane'i ta 'ei ane milomusou, la mia'aloxu noxinge vaimomo 'o lexe vaikalalo ne anu manina. 4 *Mo Lataua kalumo muvalaxu vaikalalo laixe vaikalalo ne

* 1:6: Lap 32:43; Rom 8:29 * 1:7: Lex 104:4 * 1:8: Lex 45:6-7 * 1:10: Lex 102:25-27

* 1:13: Lex 110:1 * 1:14: Lex 34:7; 91:11 * 2:2: Xal 3:19 * 2:3: Eva 10:29; 12:25 * 2:4:

Mak 16:20; 1Ko 12:4, 11

anu manina, la mu'oxonu sosovo iouiou mo xaixai pekipekia'u mose'i, xe mumila'anu lavulavu sou xaixai iouiou no anu Uleenu Tavuna mulai noxi'a ta mitema vilevilesi no anu masaxa noxousi.

Iesu Anusisi Anu Itema sou Pamauli

⁵ Aloxo ne, la sou no anu lialia alavua ane uxali ili'i e tevivilakasou 'o, la Lataua usosovosi'a ta angelo sou iulaxunu uasi. ⁶ ✨Xo aloxo itema vile muvika muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvika aloxo 'o, "Itema 'o anu ne mii ma'ia manina 'o,

la sou nini taneni u'oxoxu malaxo 'o?

Anu mii vitanisi,

ia tava'u loxovaa la sou nini nasaxila'u itema 'Olu laixe 'o?

⁷ Nini ne'oxonu muxolu,

no laaxa'a ta angelo no anu voxo ataxusesi.

Mo nemulaxu no anu tanixene lailaixe ne mo ne'itinu ualasu

xe nelosu uala tila.

⁸ Xe nemulaxu sou mimii latala ukalusi e nekoinu ne

uxolu no anu saxisaxila'u noxou xe uxolu no laaxu."

No mine Lataua muitalonu mimii mukalusi mulai no anu saxisaxila'u noxou la mii vile uxolu vitanisi uasi. Ia vaimomo 'o nenge tamaisou itema usaxila'u mo ulaxunu mii vile uasi. ⁹ ✨Ia nenge tamaisou Iesu la Anu muno'u uala tatila manina, xo tei la Anu muxolu no laaxa'a ta angelo voxo ataxusi sou muno'u tanixa'a ta mitema sou musoli. La ane ne anu vote'i sou alauna noxou Lataua sou usu'uline'i ta mitema. Xo Iesu mutaloxolixu mo mutavulenu tu'utu'umaxu mumomomo no anu soli, aloxo ne la sou Lataua mu'itinu ualasu xe mulosou uala tila xe mimii latala muxolu no laaxu.

¹⁰ Lataua anusisi Anu tava'u mimii latala mukalusi mo Anu molu mukoinu mimii latala mukalusi. La sou Anu mumasaxa lexe ta 'olu tavu'alo ne i'unalai ixolu no nano no anu xoluxolu laixe noxou Lataua teitexi no loxotolo. Lataua muxalixu vote'i sou pamauli ne ane noxou Iesusi nesi, la sou mu'oxonu mutavulenu navunavu. No anu navunavu ne la Anu mu'oxonu Iesu muuliuli manina sou mutulu moosou pamauli noxi'a Lataua ta 'olu. La sou 'ilixu e Lataua mu'oxonu ne anu lailaixe manina.

¹¹ ✨La sou anu Iesu mukalipalane'i ta mitema milapu la mixali Lataua ta 'olu xe ane'i ta mitema e Anu mukalipalane'i ne, ane'i mami'a vilesisi, la sou Anu umaela sou umoxo'a lexe Anu ta vimovimou uasi. ¹² ✨La muvikalanu Lataua aloxo 'o,

"Eni amoxomoxo'u ulasine mo apala'alixu noxi'a ta vivilo.

Xe no mine nexi tapita sou talotu,

la eni alexenu lexe sou a'itinu ualasiné."

¹³ ✨Mo muvika la aloxo 'o,

"Eni axolu aloopala noxou Latauasi sou u'oxonu mii ma'ia Anu mulemolu."

Xe muvika la aloxo 'o,

"Namalei, eni exolu no taine'i Lataua ta 'olu e Anu mulosilo."

¹⁴ ✨Lataua ta 'olu e Iesu muleme'a ne, ane ane'i ta mitema imaumauli. La sou Iesu muxali itema aloxo ane'i ne sou ulai no anu soli. Anu mu'oxonu aloxo ne sou mutaloxolixu Satani anu itema e xaviinu sou u'oxone'i ta mitema isoisoli. ¹⁵ Mo 'ume sou soli musakisakiinu maulixa'a ta mitema no anu xoluxoluxa'a, la sou Iesu musoli sou mululusi'a no anu sakisaki no anu 'ume sou soli ne. ¹⁶ Manina misevile, Iesu mune'e mu'oxonu xaixai tatila ne sou usu'uline'i ta angelo uasi, ia Anu mu'oxonu xaixai ne sou musu'uline'i Avalaamu ta xaixasou. ¹⁷ Xo Anu anusisi sou usu'uline'i ta vimovimou la

anu vote'i vilesisi ane Anu uxali uisalili aloxo ane'i nesi. Mo sou aloxo ne la Anu uxali kisi'a ta aili'i e mu'ana'ana no anu 'ilixu sou alauna manina mo umulinu vaivaikala noxou Lataua la u'oxonu xaixai noxou laixesi. Xaixai ne ane sou uxexeenu susu noxi'a ta mitema. ¹⁸ Xe no mine tovotovo uxalisi'a la Anu umomomo sou usu'uline'i xo Anu muxamulinu navunavu no anu tovotovo iouvilesisi aloxo ane'i ixamulinu ne.

3

Iesu Muno'u Uala Tila Mua'ulixu Mosesi

¹ *Ioxe ta vivilo, noxou Iesu Lataua muxolu teitexi no opo loxotolo mu'avalinge mo mukalipalangengi lexe ngingi ta noxou muisalili ngaxolu. Mo ngaxavutala Iesu. Anu aposeli noxou Lataua mo kisi'a ta aili'i e nenge temuxaxu tanenge noxou xe taa'aloxu ualaso lamana. ² Anu mumulinu vaikala noxou Lataua mo muxaxaisou xaixai ane Lataua musosovosou sou uxaxaisou ne laixe. Xaixai noxou ne anu iouvilesisi aloxo Mosesi mu'oxonu, sou muxaxaisi'a ta mitema laixe loxo ane'i Lataua taasou. ³ Ia Lataua mulosou Iesu uala tila manina mua'ulixu Mosesi. Aloxo nenge telavusou itema vile utulusou tani vile lailaixe manina la. Nenge tavikalasou tani ne malaxo uasi, ia talosou uala tila manina noxou moosou e mutulusou ne. ⁴ Aloxo tanitani ne itema vilevilesi mutulusou, ia Lataua anu molu muxalixu mimii latala mukalusi. ⁵ *Mosesi ne anu itema sou xaixai noxou Lataua mo mumulinu vaikala noxou Lataua la mu'oxonu xaixai laixesi sou musaxila'u tani noxou. Mo anu muvikala lamana no anu mii ma'ia ane sou Lataua ulemolu ili'i. ⁶ Ia Kalisito ne Anu Lataua 'Olu la sou anu xaixai noxou ne sou musaxila'a ta mitema mukalusi loxo ane'i tani noxou Lataua. La mumulinu vaikala noxou Lataua la, mu'oxonu maninasou xaixai noxou ne. La sou nenge ane tanenge utulu pekia'u mo ta'osa'osa sou tano'u mii ma'ia nenge texolu teloloopalanu sou tano'u, la nenge kalumo ne texolu loxo Lataua taasou.

Ta Mitema Iloxu Lataua Uasi ne Ilaxa'i Laixe

⁷ *La sou anu aloxo Uleenu Tavuna mulemolu, Anu muvikala aloxo 'o, "Vaimomo 'o lexe ngalomsou Lataua xolinu la mamu sou ngatatusou opongengi pekia'u

⁸ *Ioxe ta 'ili'ilisungengi mi'oxonu tatei.

Xo no voxo loxo mixolu no xalee lia 'esi'esi la mixiunu tumali'a noxilo xe mitovoleli.

⁹ La mimaisou mimii ta tatila e'oxonu muxali noxi'a mumomomo no anu tauu ie itemaxu ta tamei (40).

¹⁰ Xo ta mitema no anu taunu ane ne mi'oxonu la'iaxo la eni evikala lexe, "Ta mitema ane 'o ne, opone'i muxolu va'axu noxilo manina, mo ilavusou imulinu vote'i noxilo e lexe imulinu ne la uasisi."

¹¹ *La mi'oxoleli la'iaxo la eni evikalane'i aloxo 'o, "Manina teitexi, ane'i imomomo sou i'unalai no nano no tualasou ma'ila noxilo uasisi manina."

¹² Ta vivilo noxou Iesu, ngalaxa'ingengi laixe, loxo 'o io vingenge vile no taingengi ne opo masumasua muxolu no anu xavutalau la umomomosou umuxaxu tanu uasi la uxiunu tumalou noxou Lataua e Anu umauli. ¹³ La sou anu laixe sou ngapatetelingengi ngatongato'o no voxovoxo utotomu. Xo nenge tamaisou voxo vilevilesi uxaxai la nenge tavikala lexe anu voxo ane vaimomo 'o si, ia talavusou texexu uasi. Aloxo ne la sou anu laixe sou ngasu'ulingengi ngatongato'o mo ngaavutinoxu xavutalamengi, loxo 'o io

'ilixo sou susu u'oxo loloxa'a se'i noxinge la itatusou tane'i pekia'u. ¹⁴ No mine nenge temuxaxu tanenge noxou Lataua pekia'u, la loopala noxinge ne pekia'u manina. Lexe nenge tatulu peka'inge aloxo ne ulai utalo no telexu, la nenge nenge'a Kalisito taxolu tapita. ¹⁵ ✧Aloxo Lavuku Tavuna teinu, muvicala aloxo 'o,

“Vaimomo 'o, lexe ngalomusou xolinu,

la mamu sou ngatatusou opongengi pekia'u loxo ta 'ilu'ilusungengi mi'oxonu tatei.

Xo ta 'iluilusungengi mi'oxonu tatei aloxo ne la mixiunu tumali'a noxilo xe mitovolei.”

¹⁶ ✧Ane'i ta 'ei ane miavutinouxu Lataua opoonu la la'iaxui'a no mine milomusou vaikala noxou la mixiunu tumali'aou ne? Ane'i ta mitema mukalusi ane Mosesi muulaxune'i milaa ne Aixiputo. ¹⁷ ✧Mo anu la'iaxui'a ta 'ei mumomomo no anu tauu ie itemaxu ta tamei? Anu la'iaxui'a ane'i ta mitema e misusu xe misoisoli la vasime'a muta'ota'olu no xalee lia 'esi'esi ne. ¹⁸ Xe noxi'a ta 'ei e Lataua muvikalane'i pekia'u lexe umomomo sou i'unalai no nano no tualasou ma'ila noxou uasi ne? Anu muleleme'a ta mitema e imulinu vaikala noxou uasi. ¹⁹ La sou nenge tamaisou lexe ane'i imomomo sou i'unalai no tuala sou ma'ila uasi, xo tava'u vilesisi aloxo 'o imulaxu tane'i uasi.

4

Ta Mitema Noxou Lataua Ixolu Ima'ila

¹ Vaikala e Lataua musakiinu tei lexe ta mitema ane'i ane miloopalasi ane i'unalai no tuala sou ma'ila noxou ne anu a mukisi sio mo a ututulu sio. La sou nenge'a talaxa'i loxo 'o io se'i noxinge maasi la i'unalai no tuala ne uasi.

² Nenge kalumo telomusou a'alo laixe noxou Iesu e ane'i milomusou ne usu'uline'i uasi xo ane'i milomusou ia imuxaxu tane'i no anu uasi. ³ ✧Aloxo ne la sou vaimomo 'o nenge ane temuxaxu tanengesi ane tamomomo sou ta'unalai no tuala sou ma'ila ne, aloxo Lataua mulemolu. Anu muvicala aloxo 'o,

“Aloxo ne la sou eni la'iaxo, la evikalane'i lexe,

‘Manina teitexi, ane'i imomomo sou i'unalai no tuala sou ma'ila noxilo uasisi manina.’”

Lataua muvicala aloxo ne la anu manina, xo tatei no mine Anu mukoinu mimii latala mukalusi, la Anu mulalaxiinu tuala sou ma'ila kalumo ne a muxolu. ⁴ ✧Aloxo vaikala vile muai no nano no anu vaikala noxou Lataua sou voxo muxatele tamei muvicala aloxo 'o “Lataua mukalusou xaixai noxou xe no anu voxo muxatele tameisou la Anu muma'ila.” ⁵ ✧Mo aloxo no anu vaikala mautunu e nenge telomusou tei la muvicala lexe, “Ane'i imomomo sou i'unalai no nano no tuala sou ma'ila noxilo uasisi manina.”

⁶ La sou anu mumaxa'u lexe tuala sou ma'ila ne anu a uxoxolusio sou ta mitema mose'i i'unalai no anu, xo ane'i ane tatei milomusou a'alo laixe noxou Iesu ia imulinu uasi la i'unalai uasi. ⁷ ✧Aloxo ne la sou Lataua musosovosou voxo vile la, la sou voxo ne ane vaimomo 'o. Anu muvikalane'i ta mitema tatei no anu vaikala aloxo telomusou tei ne. Mo tauu ie tavu'alo mulai mukalu xe ili'i la Anu mulemolu no anaxu Deviti la. La Anu muvicala aloxo 'o,

“Vaimomo 'o lexe ngalomusou xolinu

la ngatatusou opongengi pekia'u mamu.”

⁸ ✧Lexe Iesua mulosi'a ta mitema ma'ila, la Lataua usosovosou voxo

vile la sou ma'ila la uasi. ⁹ Aloxo ne la sou nenge talavusou laixe lexe voxo vile sou ma'ila noxi'a ta mitema noxou Lataua a uxoxolusio. Ma'ila ne iouvilesisi aloxo voxo manina sou ma'ila. ¹⁰ *Mo nenge telavusou lexe itema ane mukalusou xaixai noxousi la anu u'unalai no tuala sou ma'ila noxou Lataua. Anu iouvilesisi aloxo Lataua mukalusou xaixai noxou mukalu, la sou anu muma'ila. ¹¹ Aloxo ne la sou anu laixe lexe nenge'a xavinenge mo sou ta'unalai no tuala sou ma'ila ne. Loxo 'o io se'i noxinge imulinu 'ilixoxo noxi'a ane'i taatei sou ilomu uasi la u'oxone'i ilapau la umomomo sou i'unalai uasi.

¹² *Xo vaikala noxou Lataua ne anu mauli mo anu xaviinu mo anaxu manina mua'ulixu laviso e anaxu tatamei. Vaikala ne uto'omolu itema la u'unalai no nano manina no anu uleenu ilou tanu upita xe ukalipala toxotoxo no anu itema xinuxinu mo xinuxinu taxutaxulun. Xe utilovosou xavutalanu mo masaxa muxolu no nano no tanu. ¹³ Mimii e Lataua mukoinu mukalusi 'o ne mii vile umomomo sou utalume no iou uasi. Mimii latala e Lataua mukoinu ne muxolu lamana no iou mukalusi, upala'a xe uai no tani keakea. Mo Anusisi utilovosou 'ili'ilixomenge ukalusi.

Iesu Anu Muxali Tatila Kisi'a ta Aili'i Tatila Noxinge

¹⁴ *Ioxe kisi'a ta aili'i tatila noxinge mu'unalai mo a muxolu teitexi no opo loxotolo. Anu Iesu e Lataua 'Olu. La sou muxamuxaxu tanenge noxou e telemolu ne, anu laixe sou nenge'a tatetelisu pekia'u. ¹⁵ Xo nenge tovtovo uxali noxinge la nenge xavinenge sou tataloxolixu uasi la u'oxonenge pelesinge. Ia loxo 'o io nenge xavutalamenge uvikala lexe kisi'a ta aili'i noxinge ne loxo 'o io tanunenge uasi. Uasi Anu tanunenge, xo tovtovo iouiou e uxali noxinge vaimomo 'o ne anu muxali noxou sou mutovonu tei kalumo, ia Anu ususu uasi. ¹⁶ *La sou laixe lexe nenge talai alai no 'a xoluxolu laixe noxou Lataua ia ta'ume uasi. Ta'unalai no nano no anu alauna noxou. Lexe nenge talai noxou la sou tamaisou alauna noxou xe tanutanuxu noxou noxinge. Mo lexe tu'umaxu uxalisinge la Anu usu'ulinenge.

5

¹ Ioxe, vote'isou itema uxali kisi'a ta aili'i ne aloxo 'o. Lataua ulosou xaixai sou usosovosou itema vile no taine'i ta menexu la utulusou xe ulosou xaixai sou usosovosi'a ta mitema no anu mii ma'ia i'oxonu ulai noxou Lataua. Xe ta mitema ino'u mimii mose'i sou ine'e ilosou aili'i la u'elaxu mo uvau ukalu la u'elaxu sou uxexeenu susu noxi'a. ² Xe ta mitema ane lavulavui'a uasi mo ane milai va'axu ine'e noxou sou uxaxaisi'a la umalalixa'asi xo anu kalumo ne pekia'u sou uxaxaisi'a uasi. ³ *La sou no mine ane'i ino'a ta mimii ine'e sou lexe anu u'elaxu sou uxexeenu susu noxi'a la anu u'oxonu sou uxexeenu susu noxou kalumo.

⁴ *Itema uxali kisi'a ta aili'i ne anu uno'u uala tatila manina, la sou itema vile umomomo sou ukelelixu u'una no anu xaixai 'o no anu masaxa noxousi uasi. Xo Lataua anusisi u'avalou itema ne la sou ulosou xaixai sou uxaxaisou loxo anu mu'oxonu noxou Aloni taatei. ⁵ *Mo Iesu kalumo ne Anu aloxo ne, Anu molu mune'esi ka molu mulosou uala tila sou mu'oxonu muxali kisi'a ta aili'i uasi. Ia Lataua molu musosovosou sou u'oxonu xaixai ane. Xo loxo Anu mulomolu, la muvikalanu lexe, "Nini ne, eni 'alixeni, mo vaimomo 'o eni exali Mamine."

6 *Mo no anu kaukavu vile muai no anu vaikala noxou Lataua la Lataua muvikala la aloxo 'o,
 “Nini naxolu loxo aili'i vaimomo 'o mo kaluxu uasi,
 mo neno'u tanixu Melikisateki.”

7 *No anu voxo e Iesu muxolu mo mumauli loxo itema no lia 'o, la Anu mukilaka mutotomu mulai noxou Lataua, xe muvikalanu sou usu'ulinu. Anu mukilaka toxotoxoxa'a xe mutama iou lexaxu munixi mulai noxou Lataua, xo mulavusou lexe Lataua anusisi umomomo sou usu'ulinu no anu soli. Lataua mulomuxu la mukolinu lakilaka noxou xo Anu mutaloxolixu. 8 Manina anu Lataua 'Olu, ia Anu mutavulenu tu'tutu'umaxu. Aloxo ne, la sou no anu tu'tutu'umaxu ne mulosou lavulavu lexe no anu 'ilixu sou umulinu masaxa noxou Latauasi, xe ulolomuxusi, la utavulenu tu'tutu'umaxu. 9 Xo Anu mumulinu masaxa noxou Momu laixe, la sou Anu muxali kisi'a ta aili'i laixe manina mo tava'u pamauli noxi'a ta mitema mukalusi ane imulinu masaxa noxou, xe ulosi'a mauli ane kaluxu uasi. 10 Xo Anu mu'oxonu aloxo ne la sou Lataua musosovosou sou muxali kisi'a ta aili'i tatila manina la muno'u tanixu Melikisateki.

Mamu sou Taxolu Tatovava loxo ta Molomolo ta Kitukitu'a

11 No anu ngiou ane Iesu muxali kisi'a ta aili'i loxo Melikisateki ne, nexi tamomomo sou taa'alomengixu tavu'alo. Ia nexi tamomomo sou talamanalixu ukalusi uasi, xo ngalomusou laixe ia xavutalamengi ne utovava sio. 12 *Ngingi ngexolu no nano no anu lalotu mo ngexali ta mitema noxou Kalisito maxuveni. Mo vaimomo 'o ne ngingi ngamomomo sou ngaxali ta tisa sou ngalosi'a mose'i lavulavu. Ia uasi ngingi ngatovavasi la sou ngamasaxa lexe ngaxolusi ia ta mitema se'i ine'e sou ia'alomengi no anu lavulavu se ngeno'u tei noxou Lataua no anu vaikala la. Xo ngingi ngamomomo sou menge ngano'u la'ilali pekia'u mo nga'ou uasi. Ngingi uao ngaixu susu loxo ta keakea sio. 13 Nenge telavusou lexe ta mitema e iixu susu sio ne ane'i uao ta keakea sio, mo ilavusou 'ilixu mii ma'ia laixe xe masua uasi. 14 Ia la'ilali pekia'u ne ta mitema ta tatila na'a. Ane'i ta mitema ane loxo ne ane'i milavusou vote'i sou itilovosou mii ma'ia ane masua xe mii ma'ia ane laixe. Xo ane'i mitotovonu sou mi'oxo'oxonu mutotomu no anu maulixa'a.

6

Taxiu no Anu Xaixai sou Soli

1 Aloxo ne la sou anu laixe lexe nenge tasuku talai mo tano'u lavulavu noxi'a ta tatila, ia taxolu taninenge vilesisi mo talivulivuxu lavulavu se teno'u tei no anu vaikala noxou Kalisito uasi. Xo nenge talivulivuxu lavulavu se teno'u tei ne, la anu aloxo nenge talalaanu savana sou tani utotomu ia tani utulu uao. Aloxo ne la sou mamu sou tasolonu vaivaikala no anu 'ilixu sou taxiunu tumalinge no anu 'ilixu masumausa e mauli no anu uasi xe no anu 'ilixu sou tamuxaxu tanenge noxou Lataua. 2 Mo mamu sou talivu talai taa'aloxu 'ilixu sou 'ulo'ulo iouiou e nenge te'ulo no anu mo no anu 'ilixu sou tamuxaxu avonge no kisi'a ta mitema, mo taa'aloxa'a ta mitema misoisoli itulu mo tu'umaxu ane kaluxu uasi e ili'i la tano'u lakolisou susu noxinge no mine tatulu no anu vaivaikala no iou Lataua. La sou anu laixe lexe taxoxolu no anu a'alo aloxo ne uasi tasuku mo tano'u a'alo e noxi'a ta tatila. 3 Ia lexe Lataua upelemasaxanenge lexe nenge ta'oxonu aloxo ne, la nenge ta'oxonu.

⁴ Lexe ta mitema mose'i ne Lataua mulamanalixa'a mo mutovone'i xe mixamulinu mii ma'ia lailaixe e Lataua mulosi'a molu teitexi no opo loxotolo ne, mo Uleenu Tavuna muxolu noxi'a. ⁵ Mo milomusou a'alo laixe no anu vaikala noxou Lataua la lailaixe xe mixamulinu xavi noxou Lataua e sou uxali no anu voxo vile ili'i. ⁶ *Ia lexe ane'i ilapau la ane'i imomomo sou ilivu ine'e sou ixiiunu opone'i uasi. Xo ane'i mi'oxonu aloxo ne la anu loxo mivau Lataua 'Olu mo mililixu no ovu valautu alaxu vile la xe mipamaelanu no ie'i ta mitema tavu'alo.

⁷ Voxo tavu'alo la'iuua usili ulu'e no lialia, la lialia uieXu. Mo lexe ta mitema itotou la'ilali no anu lialia ne xe lialia ne uxalixu 'ani'ani tavu'alo sou usu'uline'i ta mitema ne, la Lataua ualusou lialia ne. ⁸ *Ia lexe lialia ane lamota 'ana'anaxu ilou ia'eia'e masumasuasi uleme no anu, la lialia ne, anu masua. Anu aloxo ne la tatananu xai ne uvikalasou lexe anu lialia masua mo ulai ili'i sou kaluxusou la u'ela no navu.

⁹ Ta vivixe maninasou noxou Iesu, nexi tavivikala aloxo 'o ulai noxinge, ia nexi temuxaxu tanexi lexe mamulo ne uxali noxinge uasi. Xo no nano no tanexi la nexi temaisou xoluxolungege ne laixe umomomo sou Lataua upamaulingengi. ¹⁰ *Xo Lataua ne Anu ulavusou utilovosinge laixe ia ususunoxu uasi. La sou umomomo sou tanu vulusiuu xaixai noxinge e nge'oxonu sou ngemaxa'u tanutanuxu noxinge mulai noxou ne uasi. Tanutanuxu noxinge mulai noxou ne, mupala'a muatu no anu su'uli noxinge mulai noxi'a ta mitemaou. Mo 'ilixu sou alauna ne 'a ngasolonu ulalai sio. ¹¹ La sou nexi temasaxa lexe ngingi vilevilesi ne xavingengi mo nga'oxonu xaixai iouvilesisi aloxo ne no anu maulingenge ulai avile uxali no anu voxo sou ngano'u mii ma'ia e ngexolu mo ngelolopalanu. ¹² Nexi temasaxa lexe ngatotasa mamu. Ia ngatovo sou ngatovotovola'inu 'ilixu noxi'a ane'i mimuxaxu tane'i maninasou mo mitaloxolixa'a xe mixolou se'isisi la mino'u mii ma'ia e Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe ino'u.

Mii Ma'ia E Lataua Musakiinu Vaikalasou Tei ne Uxali Maninasou

¹³ *Tatei no mine Lataua ilou Avalaamu misakiinu vaikala, la itema vile ualasou tila ua'ulixu Lataua uasi. La sou Lataua umomomo sou u'oxonu pakia'usou vaikalau la uvikala lexe manina teitexi no ualasou. Aloxo ne la sou Lataua muvikala lexe manina teitexi no ualasilo la. ¹⁴ La sou muvikala aloxo 'o, "Manina teitexi, eni aalusine mo a'oxone'i ta 'ili'iline ilo'a ta xaixasine ixali tapiena manina." ¹⁵ La Avalaamu utotasa uasi muxolu se'isisi maxuveeni xe ili'i la sou anu muno'u mii e Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe ulosou ne. ¹⁶ Lexe ta mitema ivikala lexe manina teitexi no ualasou itema vile, la anu laaxu lexe itema ne anu ualasou tatila mua'ulixu noxi'a. Xe loxo ta mitema ixilliliou itema vile la anu vote'i sou u'oxonu pekia'usou vaikala noxou aloxo. Anu uvikala lexe manina teitexi no ualasou itema vile tatila manina mua'ulixu la utomunoxu anaxa'a ane'i ane itovo sou lexe italoxolixu ne. ¹⁷ Xo tei la Lataua musakiinu vaikala lexe Anu mumasaxa lexe u'oxonu laixe noxi'a ane'i ane ino'u mii laixe e Lataua musakiinu vaikalasou ili'i. La sou anu mu'oxonu pekia'usou vaikala noxou ne xe anu umomomo sou uxiiunu xavutalau uasi la sou muvikala lexe manina teitexi. ¹⁸ *Aloxo ne la sou vaimomo 'o vaikala ta tamei anu a muxolu. Lataua musakiinu vaikala xe muvikala lexe manina teitexi. No anu mii ta tamei ne umomomo sou uxiiu uasi. Xo no mine Lataua usakiinu vaikala sou mii vile la ulavusou ukalavoi uasi, xe uvikala lexe manina teitexi la ukalavoi uasi. Aloxo ne la sou mu'oxonu pekia'inge nenge ta mitema ane te'ume telai texolu 'al'ai noxou Lataua taxavutalanu

mii ma'ia ane Anu musakiinu vaikalasou lexe tano'u, la sou u'oxonenge tatulu pekia'inge mo taxolu se'isisi xe taloopalanu mii ma'ia sou tano'u. ¹⁹ *Aloxo ne la sou mii e nenge teloopalanu ne anu muxolu loxo axa e pumuxu manina no anu ulenenge. Xo loopala ane ne mu'unalai no nano manina no anu taasou lalotu tatila noxou Lataua, la mu'unalai no nano manina no anu kaveutu e tavuna manina no tumalou lavalava tatila e mulili no nano ne. ²⁰ Iesu muulaxunenge mulai no nano no kaveutu ne sou musu'ulinenge xo Anu muxali kisi'a ta aili'i uno'u tanixu Melikisateki, ka uxolu utotomu mo kaluxu uasi.

7

Aili'i Melikisateki ne Anu Ualasou Tatila Manina

¹ *Ioxe, Melikisateki anu tatananu tuala ne Salemu mo anu aili'i noxou Lataua e Anu muxolu teitexi manina. No mine Avalaamu ulai ilo'a ta tatananu tuala mi'oto xe anu mua'ulixa'a no anu 'oto'oto ne mukalu la mulivu mune'e xe Melikisateki muxalisou Avalaamu la anu mualusou. ² Xe Avalaamu muavuti la muvelunu mimii e muno'u no anu 'oto'oto ne la'oluxu mavulovexa, la mulosou Melikisateki la'oluxu ane mavulovexasou pa'usou. Uala Melikisateki ne loxo taxiunu, la anu laaxu lexe anu tatananu tuala e u'oxonu 'ili'ilixu mulapusi. Mo anu tatananu tuala ne Salemu kalumo, la lexe taxiunu kalumo, la anu laaxu lexe, tatananu tuala sou opo se'isisi. ³ Melikisateki ne no nano no anu vaikala noxou Lataua 'o ulamanalinenge uasi. La sou anu mulamana lexe momu mo nenu xe nanasou uasi. Mo voxo sou nenu mivo'onu xe voxo sou usoli uasi loxo Lataua 'Olu, xe muxolu loxo aili'i utotomu mo kaluxu uasi.

⁴ Loxo xavutalamenge umulinu la anu muno'u uala tila manina. Xo loxo mutu'u ovunenge Avalaamu ne anu itema tila kalumo ia mutongonu Melikisateki lexe anu mutila noxou, la sou muvelunu mimii e muno'u no anu 'oto'oto ne la mulosou mavulovexasou pa'usou. ⁵ *Xo lapuloto noxou Mosesi movikala lexe ta mitema ukalusi ixexeenu mavulovexasou pa'usou la ilosi'a ta aili'i e ane'i mixali noxou Levi. Manina ane'i mukalusi ne tamutu'u ovuxu Avalaamu mo ane'i ta vimovimo'a ne, ia ane'i ta Levisi imomomo sou itaxusou mavulovexasou pa'usou noxi'a ta vimovimo'a ne. ⁶ Ia Melikisateki ne anu uxali no anu mata noxou Levisi uasi, ia anu muno'u mavulovexasou pa'usou no anu mimii e Avalaamu muno'u no anu 'oto'oto. La mualusou Avalaamu anu itema e Lataua musakiinu vaikala noxou. ⁷ Aloxo ne la sou nenge telavusou lexe itema e ualusou vile ne anu tila noxou xe anu ane muno'u alualu ne anu kokope noxou anu ane mualusou. ⁸ Noxi'a ta Isilaeli la ta Levi e inono'u mavulovexasou pa'usou ne ilavusou isoisoli, ia Melikisateki ne anu mua'ulixa'a mo nenge telavusou lexe anu usoli uasi. ⁹ Mo asolonu vaikala noxilo, la nenge tavikala lexe Avalaamu mulosou Melikisateki mimii mavulovexasou pa'usou ne, la anu aloxo Levi utaxusou mavulovexasou pa'usou ne anu kalumo mulosou. ¹⁰ Xo no mine Avalaamu muxalisou Melikisateki no vote'i xe mulosou mavulovexasou pa'usou ne, la Levi upaa uao, ia anu a muxolu no nano no vasimolu mutu'u ovuxu Avalaamu ne.

Iesu Anu Aloxo Melikisateki

¹¹ Ioxe, lexe Lapuloto movikala lexe ane'i ane ixali no anu mata noxou Levisi ane ixali ta aili'i, mo noxi'asi la ta mitema ixali laixe. La sou aili'i vile la umomomosou uno'u tanixu loxo Melikisateki ilou Aloni uasi. ¹² Ia xaixai alavua noxou la anu laixe lexe lapuloto kalumo uxui uxali alavua.

¹³ Xo aili'i alavua e Lataua mulelemolu lexe anu uxolu aili'i utotomu mo kaluxu uasi ne, anu no anu mata vilemo itema vile no anu mata noxou uxaxai loxo aili'i no anu valovalu sou u'elaxu mimii tatei uasi. ¹⁴ *Ia nenge telavusou lamana lexe Tila noxinge ne anu muxali no anu mata noxou Iuda. Mo Mosesi u'oxonu vaikala vile si'a ane'i mata ane ne lexe ixali ta aili'i uasi.

¹⁵ Ioxe nenge tamaisou lexe vaikala sou aili'i alavua vilemo iouvilesisi loxo Melikisateki uxali, la anu muxali lamana. La mua'ulixi'a ta aili'i e ta Levi ne. ¹⁶ Xo ta Levi ne mixali ta aili'i loxo lapuloto muvikala, ia Anu ne uasi. Anu muxali aili'i ne no anu xavi no anu mau'i ane uxolu utotomu mo kaluxu uasi. ¹⁷ *Xo vaikala vile muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o,

“Nini naxolu loxo aili'i utotomu mo kaluxu uasi, aloxo Melikisateki.”

¹⁸ La sou vaikala ane loxo ne, mumaxa'u lexe Lataua muxexeenu lapuloto ane teinu ne, xo anu xaviinu sou usu'ulinenge la uasi, la muxali mii vitanisi. ¹⁹ *Xo 'ilixi sou tamulimulinu lapuloto noxou Mosesi ne u'oxonu mii vile lailaixe uasi ia mii mua'ulixu lapuloto ne ane no anu 'ilixi sou loopalasi, la sou vaimomo 'o nenge tamomomosou tane'e 'al'ai noxou Lataua.

²⁰ Lataua musosovosou Iesu sou muxali aili'i la Anu muvikala lexe manina teitexi tei la mose'i e mixali ta aili'i tei ne Anu u'oxonu aloxo ne noxi'a uasi. ²¹ *Ia noxou Iesusi la vaikala vile muai no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua teinu muvikala sou aloxo 'o,

“Tatila muvikala lexe, manina teitexi tei lexe,
'nini naxolu loxo aili'i utotomu,' mo kaluxu uasi,
la umomomo sou uxuinu xavutalau uasi.”

²² *Xo Lataua muvikala aloxo ne, la sou anu laaxu lexe Iesu anu muxalixu muuatu lamana opo vilesisi e Lataua musakiinu vaikalasou mune'e noxi'a ta mitema.

²³ Tatei la ta mitema tavu'alo mixaxai loxo ta aili'i, ia vaimomo 'o misoisoli la ixolu isolonu xaixai noxi'a la uasi. ²⁴ Ia Iesu anu mau'i utotomu mo kaluxu uasi. Xo aloxo ne, la Anu uxolu uxaxai aili'i kaluxu uasi. ²⁵ *Aloxo ne la sou Anu umomomo sou upamauline'i manina ane'i ane ine'e 'al'ai noxou Lataua no anu ualasou. Xo Anu uxolu ukikilakasi'a utotomu.

²⁶ Anu kisi'a ta aili'i e nenge temasaxau ane, xo Anu malemalenga manina, mo mulapu no iou Lataua, xe mii vile nuni'u uxolu noxou uasi. La sou Lataua mukalipalanu muxexee noxi'a ta mitema sou susu la mulai mutalupexasou va'axu teitexi no opo loxotolo. ²⁷ *Anu ulavusou u'elaxu mimii no voxovoxo utotomu loxo ta kisikisi'a ta aili'i tatei uasi. Xo ta aili'i tatei ne i'elaxu mimii sou susu noxi'a xe ukalu, la sou i'elaxu sou susu noxi'a ta mitema. Ia Iesu ne Anu u'oxonu aloxo ne uasi, Anu mu'italonu mauilixu teitexi no ovu valautu alaxu vilesisi ne la anu ane si. ²⁸ Lapuloto usosovosou kisi'a ta aili'i ne, ane'i ta mitemasi ne mamalaxa'asi. Ia ili'i no anu lapuloto la Lataua musosovosou 'Olu, la sou mu'oxonu vaikala e manina teitexi ne sou. Mo Anu musosovosou 'Olu ne Anu muxali kisi'a ta aili'i lailaixe manina uxolu utotomu mo kaluxu uasi.

8

Iesu Anu Muxali Kisi'a ta Aili'i Noxinge Teitexi no Opo Loxotolo

¹ Ioxe, vaikala e nenge talelemolu ne laaxu maninasou aloxo 'o. Nenge menge kisi'a ta aili'i vile lailaixe a uxoxolu. Anu muxolu mutalupexa no anu puloulou noxou tatananu tuala ane tatila manina uxolu teitexi no opo

* 7:14: Ais 11:1; Mat 2:6; Pal 5:5   * 7:17: Eva 5:6   * 7:19: Eva 10:22; Iak 4:8   * 7:21: Eva 5:6
* 7:22: Eva 8:6; 12:24   * 7:25: Rom 8:34   * 7:27: Eva 5:3

loxotolo, la mulai muxolu no pa'umolu no avolu tema. ² Anu muxolu uxaxai loxo aili'i no taasou Lataua teitexi no loxotolo. Tani ne anu tani alelaxu tavuna noxou Lataua e Anu Lataua molu mutulusou, ia ta mitema itulusou no avo'a uasi.

³ Xo kisi'a ta aili'i ne xaixai sou ino'u mimii sou ilai ilosou Lataua loxo anu na'u xe i'elaxu mimii ulai noxou, la anu Iesu kalumo u'oxonu xaixai iouvilesisi aloxo ane'i mi'oxonu ne. ⁴ Lexe Anu uxolu no lia 'o la Anu umomomo sou uxali loxo aili'i uasi, xo ta aili'i a mixolu tei 'o sou ino'u mimii ulai noxou Lataua loxo anu na'u loxo lapuloto muvikala ne. ⁵ ✧ Ane'i mixolu mixaxaisou xaixai noxi'a loxo ta aili'i no nano no anu taasou lalotu no lialia 'o. Taasou lalotu no lia 'o ne anu musosovosou xe tovola'i sou taasou lalotu maninasou uxolu teitexi no opo loxotolo. Tava'u aloxo ne la sou no mine Lataua muvikalanu Mosesi sou tani alelaxu tavuna noxou Lataua la Anu mupeletotosou la muvikala aloxo 'o, "No mine nini natulusou taasou lalotu ne, la anu laixe lexe nini natulusou umomomo aloxo ene elosienixu teitexi no laxa'ilu ne, ia natulusou no anu masaxa noxine mamu." ⁶ ✧ Ia xaixai noxi'a ta aili'i mose'i. Xo anu Iesu muxali loxo itema utulu nonixi sou u'oxonu pekia'usou opo vilesisi alavua ne mua'ulixu ane mu'oxonu tei ne. Mo mimii e Lataua muxalixu opo vilesisi la musakiinu vaikala sou tano'u ne mua'ulixu mimii e muxalixu opo vilesisi la musakiinu vaivaikala noxi'a ane'i tatei lexe ino'u ne.

⁷ Xo lexe susu vile uxali no anu opo vilesisi e Lataua musakiinu tei uasi, la umomomo sou opo vilesisi alavua uxali la uasi. ⁸ ✧ Ia Lataua muxalisou susu noxi'a ta mitema la muvikala aloxo 'o, "Tila muvikala lexe, 'Ngalomu, eni esosovosou voxo vile a unene'e sou eni axalixu opo vilesisi alavua no tani noxi'a ta Isilaeli xe no tani noxi'a ta Iuta.

⁹ Opo vilesisi nexi noxi'a tesakinu ne iou loxo ane eni e'oxonu noxi'a ta 'ilusulu'ilusune'i tatei ne, no mine eni etila'a no avo'a sou elaalixa'a ne Aixiputo mine'e 'o uasi. Xo ane'i imulinu vaikala e nexi noxi'a tesakiinu sou opo vilesisi ne uasi, la sou eni Tila exiunu tumalilo noxi'a.'

¹⁰ Eni Tila avikala aloxo 'o, No anu voxo ane ne, axalixu opo vilesisi no nixine'i ta Isilaeli ne aloxo 'o.

Eni amuxaxu lapuloto noxilo uxolu no anu xavutalai'a mo akaukavunu vaikala noxilo uxolu no nano no tane'i.

Mo eni axolu loxo ane'i Latauai'a xe ane'i ixali loxo eni ta mitemaxeni.

¹¹ Mo anu voxo ane ne la umomomo sou vile la uvikalane'i xe ulosiouxu menexu vile mo vimou vile, la uvikalane'i lexe, 'Ngingi laixe lexe ngalavusou Lataua,' la uasi. Xo ane'i tavu'alo musoko noxi'a ta kitukitu'a moso 'o ne mulai muxali noxi'a ta kisokisou ta tatila ne milavusilo mukalusi,

¹² Xo ane'i milavusilo, la sou eni alulusou susu noxi'a e mi'oxonu ne la axavutalanu la uasi."

¹³ Aloxo ne la sou no anu vaikala sou muxalixu opo vilesisi alavua la ne, la anu mumaxa'u opo vilesisi ane Anu musakiinu tei ne anu teinu. Xe mii ane muxali teinu ne anu umomomo sou uxolu maxuveeni uasi, xo anu mamuxanu xe u'ui la ukalu vitanisi.

9

'Ilixo sou Lalotu no Taasou Lalotu Ane no Lia 'o

1 *Ioxe, aloxo Lataua ilo'a ta Isilaeli misakiinu opo vilesisi tei no anu 'ilixu sou ilotu ulai noxou, la Anu mulosi'a lapulotosou sou imulinu. Mo tani alelaxu noxou Lataua kalumo 'a muxolu no lia 'o. 2 No nano no tani alelaxu noxou Lataua ne mutulusou aloxo 'o, no anu kaveutu ane i'una no anu tei ne la telu tanixu sou itulusou no anu xe valovalo sou veleti. Veleti e imulaxu no anu valovolo ne, anu Lataua na'u muisalili. Kaveutu ne ilemolu lexe, "Kaveutu Tavuna." 3 *Xe kaveutu ta tameisou e mukaveutunu mutulu no tumalou ane tei ne la mililixu lavalava sou muxixotonu. Kaveutu ane ta tameisou ne. Kaveutu ane ne ilemolu lexe, "Kaveutu Tavuna Manina." 4 *No nano no anu Kaveutu ane ne la valovalo sou i'elaxu mii tuma'u lailaixu sou ia'uxuxu ulai noxou Lataua mi'oxonu no anu xoulu a mutulu no nano. Mo kesi sou opo vilesisi noxou Lataua misu'asou pa'upa'umolu no anu xoulu. No nano no anu kesi ne la lisi xoulu vile mana muai no nano no anu xe Aloni vilaxoxu malusou muleme no anu xe lavo'o alelaxu sou lapuloto noxou Lataua ta tamei a muai no nano. 5 *Xe no latanu kesi ne mipuine'i ta angelo ta tamei mitulu miialanu vivisi'a teitexi no tanixu sialu e inixi'u sou uxexeenu susu noxi'a ta mitema. Ta angelo ta tamei e mitulu miialanu vivisi'a musu'asou kesi anaxu ne misosovosou Lataua lexe Anu a muxolu no nano no anu kaveutu ne. Ia vaimomo 'o nenge tamomomo sou tasisimulinu mimii ukalusi uasi.

6 *Ioxe ilalaxiinu aloxo ne ukalu, la sou ta aili'i i'unalai no nano no anu kaveutu ane tavuna no ale sou i'oxonu xaixaii'a no voxovoxo ne. 7 *Ia kisi'a ta aili'i anusisi alaxu vilevilesi no anu tauu ie vile u'unalai no nano no anu kaveutu ta tameisou e Tavuna Manina 'ole. No mine u'unalai ne, la u'unalai vitanisi uasi, anu uno'u sialu la u'unalailixu. Sialu ne anu ulai upeipeinu no nano ne sou uxexeenu susu noxou xe uxexeenu susu noxi'a ta mitema ane i'oxonu ia ilavusou uasi kalumo. 8 No anu 'ilixu ane ne la Uleenu Tavuna mulosienge aloxo 'o. Vote'i sou ta'unalai no nano no anu Kaveutu Tavuna Manina no anu tani alelaxu noxou Lataua no lia 'o ne ulamana noxinge uasi. 9 *Anu tani ne anu loxo soxoso sou ulosienge sou mimii ane uxali no anu voxo vaimomo 'o no anu tani alelaxu sou lalotu noxou Lataua. Ane'i ino'u mimii ine'enu sou ilosou Lataua mo i'elaxu ulai noxou kalumo. Ia mimii latala ne umomomo sou i'isalilinoxu xavutalai'a uasi. 10 La sou mimii e mi'oxo'oxonu ne anu loxo mii sou 'ani'anisi xe mii sou iexuxi xe mii sou 'ulo'ulosi. Lapuloto ane ne anu sou vasimengesi, ia Lataua mulosi'a lapuloto sou imulinu aloxo ne ulai uxali no anu voxo ane anu Lataua u'oxonu mimii uxali alavua.

Iesu Munixi'u Sialuxu

11 Ia vaimomo 'o Kalisoto mune'e la muxolu loxo kisi'a ta aili'i sou mimii lailaixu ane muxali. Anu mu'unalai no nano no anu tani sou lalotu alelaxu tavuna noxou Lataua e lailaixu manina mua'ulixu tani sou lalotu alelaxu tavuna noxou Lataua ane tatei. Tani alelaxu tavuna noxou Lataua e Anu mune'e muxolu uxaxai no anu ne anu lailaixu manina, mua'ulixu ane ta mitema mitulusou no avo'a. Xo anu mii sou lialia 'o uasi. 12 Mo no mine Anu mu'unalai no nano no anu Kaveutu Tavuna Manina no tani alelaxu sou lalotu noxou Lataua ne, la uno'u sialuxu xoutu mo bulumakau mulu uasi. No mine mu'unalai no nano no anu Kaveutu Tavuna Manina ne, la muno'u sialuxu mu'isalilili ane mulai munixi'u ne. Anu mulai mu'oxonu aloxo ne lalalaaxu uasi, mu'oxonu alaxu vilesisi mo anesi. Anu mu'oxonu aloxo ne sou mulotonenge telivu sou tano'u mauli ane kaluxu uasi. 13 *Ia no anu ane

* 9:1: Mul 25:23-26:30 * 9:3: Mul 26:31-33 * 9:4: Mul 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Iti 17:8-11; Lap 10:3-5 * 9:5: Mul 25:18-22 * 9:6: Iti 18:2-6 * 9:7: Liv 16:2-34 * 9:9: Eva 10:1-2 * 9:13: Liv 16:15-16; Iti 19:9, 17-19; Eva 10:4

tei, lexe ta mitema ixali nuni'a no iou Lataua la ta aili'i ino'u sialuxu xoutu xe bulumakau mulu ilou lomuloxe bulumakau sema e mi'elaxe la ipeipeinu utelo noxi'a ta mitema sou 'u'ulosi'a no anu sou ixali malemalenga. No anu 'ilixu ane ne la sou ane'i ixali malemalenga no iou Lataua xe sosovo lexe Anu ta na'u muisalili. ¹⁴ *Ia sialuxu Kalisito mua'ulixu ane ne, mo Anu susu vile uxolu noxou uasisi manina. Mo no anu xavinu Uleenu e mumauli utotomu kaluxu uasi, la Anu mu'italonu maulixu mulai noxou Lataua loxo mii sou u'ela ulai noxou. La sou no anu sialuxu ne la u'uinu vasimengesi uxali malemalengasi uasi. Anu uiasou susu noxinge la xavutalamente uxali malemalenga no iou Lataua. La sou taxavutalanu lexe no anu 'ilixu sou tamulinu xaixai sou lapuloto tei e tano'u maui no anu uasi ne tamulinu la uasi. La sou nenge tamomomo sou ta'oxonu xaixai noxou Lataua e mumauli utotomu mo kaluxu uasi. ¹⁵ Tava'u xo Kalisito mu'oxonu aloxo ne, la sou Anu muxali loxo itema utulu nonixi sou u'oxonu pekia'u vote'i sou opo vilesisi ane alavua ne. Anu musoli ne sou mulotone'i no anu susu noxi'a no mine mixolu mimulimulinu 'ilixu sou ixalixu opo vilesisi tei ne. Aloxo ne la sou ta mitema ane milomusou 'ava noxou Lataua xe imulinu, la ino'u maui ane kaluxu uasi e Lataua musakiinu vaikalasou tatei lexe ulosi'a ta 'olu muisalili ne.

¹⁶ Anu aloxo ne, la sou anu aloxo 'o, lexe itema vile usoli ia umasaxa lexe 'olu uno'u tanixu no anu miumiu la ukaukavunu lapepa vile loxo sou uxalixu opo vilesisi sou 'olu uno'u tanixu. Ia anu umomomo sou uno'u vitanisi uasi, lexe momu usoli la sou anu umomomo sou uno'u.

¹⁷ Xo lexe itema ne umaumauli sio la mimii ne uaisi. Ia lexe anu usoli la sou nene'axu kaukavu no anu lapepa e musakiinu ne uxali manina.

¹⁸ La sou anu iouvilesisi aloxo vote'i sou ixalixu opo vilesisi tei xe i'oxo pekia'usou la ino'u sialuxu bulumakau mulu xe xoutu sou ilai inixi'u. I'oxonu aloxo ne la uxalixu nene'axu vile laixe uasi. Xo i'oxonu xe ukalu la i'oxonu la. ¹⁹ *Mo tei la Mosesi mu'oxonu aloxo, no mine mupelapela'a ta mitema mukalusi no anu lapuloto noxou Lataua sou imulinu mukalu, la muno'u sialuxu bulumakau mulu xe xoutu sialuxu la muxiunu ilou lexa. Xe mukalu la muno'u sipsip laulauoindu laxusou la musakiinu muvaxa no anu ovu isopu avolu telexu. Xe mukalu la muvolivolinu no anu sialu ilou lexa la mumuainu mupepeisou lavuku sou lapuloto xe mupepeisi'a ta mitema kalumo. ²⁰ No mine mumuainu la muvikalane'i ta mitema aloxo 'o, "Sialu ane 'o ne anu mu'oxonu pekia'usou vaikala e Lataua musakiinu noxinge sou ngamulinu." ²¹ *Anu mu'oxonu aloxo ne mukalu, la mu'oxonu iouvilesisi aloxo ne no tani alelaxu tavuna noxou Lataua, xe no anu mimii iouiou e muai no nano no tani tanu e ino'u sou ixaxaisou no anu lalotu no voxovoxo ne. ²² *Aloxo ne, la sou anu aloxo 'o, no anu 'ilixu sou lapuloto, la sialusi anu umomomo sou u'uinu mimii latala uxali malemalenga. Mo lexe sialuxu mii vile unixi uasi, la umomomo sou Lataua uxexeenu susu noxi'a ta mitema uasi.

²³ *Mimii ane no anu tani alelaxu sou lalotu noxou Lataua no lia 'o ne anu tovala'i sou mii ma'ia ane uxoxolu teitexi no opo loxotolo ane. No lia 'o la sialuxa'a ta mimii u'uinu mimii uxali malemalenga no iou Lataua. Ia maninasou teitexi no opo loxotolo la 'ilixu sou mimii uxali malemalenga ne no anu sialu ane lailaixe manina. ²⁴ Nenge telavusou lexe Kalisito u'unalai no nano no anu Kaveutu Tavuna noxou Lataua ane ta mitema mitulusou no avo'a uasi. Tani alelaxu ne anu musosovosou tani alelaxu sou lalotu noxou Lataua manina sou ane Anu mu'unalai no anu ne. Anu mu'unalai no nano no opo loxotolo muisalili. Mo vaimomo 'o Anu a

* 9:14: 1Pi 1:18-19   * 9:19: Mul 2:4-6-8   * 9:21: Liv 8:15, 19   * 9:22: Liv 17:11   * 9:23:

Eva 8:5; 10:1

uxoxolu no pa'umolu Lataua sou usovosinge no iou. ²⁵ Anu mu'unalai teitexi no opo loxotolo lalalaxu sou u'italonu maulixu noxou Lataua uasi. Loxo kisi'a ta aili'i u'oxo'oxonu utotomu no anu tauu ie vilevilesi. Anu uno'u sialuxa'a ta mimii la u'unalailixu no anu Kaveutu Tavuna Manina sou unixi'u ulai noxou Lataua. Sialu e anu ulai unixi'u ne anu na'u u'isalili uasi. ²⁶ *Lexe Anu u'oxonu lalalaxu, la Anu uno'u tu'umaxu alaxu tavu'alo manina. Usoko no mine Lataua musoko mukoinu mimii latala no lia 'o mukalusi mo une'e uxali vaimomo 'o. Ia uasi. Anu mupala'a mune'e la mu'italonu maulixu alaxu vilesisi manina. Xo voxo kalukaluxusou la sou Anu mu'unalai mu'italonu maulixu loxo mii sou i'elaxu ulai noxou Lataua. Anu mu'oxonu aloxo ne sou uxexeenu susu. ²⁷ Anu aloxo ta mitema ne isoli alaxu vilesisi, xe ili'i la ixali itulu no anu vaivaikala noxou Lataua. ²⁸ Anu aloxo Kalisito mu'italonu maulixu alaxu vilesisi sou muxexeenu susu noxi'a ta mitema latala mukalusi. Xe ili'i la anu une'e upala'alixu la. Ia no mine une'e la ne, la une'e sou utavulenu tu'utu'umaxu no anu susu la uasi. Anu une'esi sou uno'a ane'i ane mixolu mixoxomaïou sou ulivunoxa'a.

10

Kalisito Mu'italonu Maulixu Alaxu Vilesisi

¹ Lapuloto noxou Mosesi tei ne anu tovola'i sou mii ma'ia lailaixe sou uxali ili'jsi. Ia anu mii maninasou uasi. Xo no anu lapuloto la ine'enu mii iouvilesisi utotomu no anu tauu ie vilesisi sou i'elaxu ulai noxou Lataua lalalaxu. Ia no anu vote'i ane ne umomomo sou u'oxone'i ta mitema e mine'e milotu ne ixali malemalenga vile uasi. ² Ia lexe ane'i ine'enu mimii sou i'elaxu ulai noxou Lataua xe mixamuline'i lexe ane'i mixali laixe mukalu, la umomomo sou ine'e i'oxonu lalalaxu la uasi. Xo ane'i mi'oxonu alaxu vilesisi ne, anu mumomomo. ³ Ia uasi, ane'i i'elaxa'a ta mimii ulai noxou Lataua utotomu no anu tauu ie vilevilesi, la sou anu u'oxone'i ixavutalanu susu noxi'a la. ⁴ *Xo sialuxa'a ta bulumakau ta mulu xe ta xoutu umomomo sou ukalusou susu avile uasi manina.

⁵ *Aloxo ne la sou no mine Kalisito sou une'e no lia 'o, la muvicalanu Lataua aloxo 'o,

“Nini namasaxau mo taneni utulu no anu mimii e ine'e ilosine xe mimii i'elaxu ulai noxine uasi.

Ia nelalaxinusilo vasimelo vile sou axolu no anu.

⁶ Mimii e ine'e i'elaxu no navu ulai noxine mo ane i'elaxu sou uxexeenu susu ne,
nini namasaxau kalumo uasi.

⁷ La sou eni evikala aloxo 'o,
‘Lataua, eni ano 'o, sou amulinu masaxa noxine loxo mikaukavunu vaikalasilo muai no anu Lavuku Tavuna.’ ”

⁸ Tei la Anu muvicala no anu 'ilixu sou mimii i'elaxu mo ine'enu mimii noxine loxo nini na'anini mo i'elaxu sou uxexeenu susu, la nini namasaxau mo taneni utulu no anu uasi. Manina loxo ane'i mimulinu lapuloto sou mi'oxonu, ia nini namasaxau uasi. ⁹ Xe ili'i la, la Anu muvicalanu Lataua aloxo 'o, “Eni a en'e 'o sou amulinu masaxa noxine.” La sou Lataua muxexeenu 'ilixu sou i'elaxa'a ta mimii tatei ia muxalixu ane alavua sou uno'u tanixu ane tatei. ¹⁰ *Xo Iesu Kalisito mumulinu masaxa noxou Momu mo mu'italonu vasimolu alaxu vilesisi sou muxexeenu susu noxinge, la sou nenge texali ta mitema ta malemalenga manina.

11 *Mo aloxo ta aili'i vilevilesi ilavusou i'oxo'oxonu utotomu sou i'oxonu xaixai noxi'a. Ane'i itutulu ixaxai sou i'elaxu mimii ulai noxou Lataua, lalalaaxu xe iouvilesisi. Ia umomomo sou uxexeenu susu uasisi manina. 12 Ia noxou Kalisito la mu'italonu maulixu alaxu vilesisi mulai noxou Lataua sou uxexeenu susu. Mo mii ane ne anu umomomo sou ukalu uasi, uxolu utotomu. Anu mu'oxonu aloxo ne mukalu, la mutalupexa noxou Lataua pa'umolu no avolu tema. 13 *Mo Anu a uxoxomaioi voxo ane sou umalaxo'a ta uluau no tava'u. 14 Xo no anu mii e Kalisito mu'oxonu alaxu vilesisi maui noxou Lataua ne, la mu'oxone'i ane'i ane ta na'u mi'isalili mixali malemalenga manina kaluxu uasi. 15 Mo Uleenu Tavuna movikalanengexu mii ne kalumo. Tei la Anu movikala aloxo 'o,

16 * "Tila movikala aloxo 'o,
'Eni axalixu 'ilixu sou opo vilesisi
mo amomosou vaikala noxi'a no anu voxo ne aloxo 'o.
Eni amulaxu lapuloto noxilo no opone'i
xe akaukavunu uxolu no anu xavutalai'a."

17 *Xe mukalu la musolonu aloxo 'o,
'Susu noxi'a mo 'ili'ilixu masumasua e mi'oxo'oxonu ne,
maasi la eni amomomo sou axavutalanu la uasi."

18 La sou lexe Lataua tanu vulusiu susu ne la tane'enu mii vile la sou uxexeenu susu la uasi.

Tamuxaxu Tanenge Mo Tatulu Pekia'inge

19 *Aloxo ne la sou ta vivilo noxou Iesu nenge telavusou manina lexe no anu sialuxu Iesusi la sou nenge tamomomo sou ta'unalai no anu Kaveutu ane Tavuna Manina. Ia ta'ume uasi. 20 *Nenge tamomomo sou ta'unalai no anu vote'i alavua e maui no anu. Vote'i alavua ne Anu molu mukisiinu sou ta'unalai no anu. Ta'unalai la tapolo no anu lavalava tatila loxo aitenga. Xo lavalava ne anu musosovosou vasimolu. 21 Mo nenge nenge aili'i tatila a uxolu sou usaxila'a ta temanu tani noxou Lataua. 22 *La sou laixe lexe nenge tamuxaxu tanenge maninasou mo talai 'alai noxou Lataua no anu opo laixe maninasou. Xo Anu mupepeisinge no anu sialuxu sou mu'uiinu tanenge sou muxexeenu susu muxolu no anu mo mukalusou susu masumasua te'oxo'oxonu no anu xavutalamenge. Xe mu'uiinu vasimenge no anu lexa ane malemalenga manina. 23 Mo mii ma'ia nenge tepala'alixu lamana xe teloopala no anu, la anu laixe lexe nenge tatetelisu pekia'u, mo tamuxaxu tanenge no anu. Xo Anu ane musakiinu vaikalasou tei ne, uvikala la, u'oxonu maninasou vaikalau.

24 Xe anu laixe lexe nenge taxavutalane'i ta menexinge. Mo takamuli vote'i sou ta tasu'uline'i mo taavutilixa'a no anu 'ilixu sou tane'ixa'a ngatongato'o xe imulinu 'ili'ilixu lailaixesi. 25 *La sou anu laixe lexe nenge'a tatotosa no anu 'ilixu sou tapitapita mamu, loxo ane'i mose'i i'oxo'oxonu. Ia tapitapita utotomu la nenge tamomomo sou tapeletotosinge mo ta'oxonu pekia'inge ngatongato'o. Xo ngamaisou voxo noxou Tila sou ulivu une'e a 'ala'alai mukalu.

26 *Mo lexe nenge teno'u lavulavusou vaikala e manina ia ili'i xe taxiunu tumalinge no anu mo tamulinu masaxa noxinge sou ta'oxonu sususi, la mii vile la ta'elaxu sou uxexeenu susu noxinge ne uasisi manina. 27 *Ia ta'ume manina, mo taxomaioi voxo tila sou tatulu no anu vaivaikala noxou Lataua. Mo navu tatila a mulalaxii sou u'elaxa'a ta uluau Lataua. 28 *Mo

* 10:11: Mul 29:38 * 10:13: Lex 110:1 * 10:16: Iel 31:33; Eva 8:10 * 10:17: Iel 31:34
* 10:19: Eva 4:16 * 10:20: Mat 27:51 * 10:22: Liv 8:30; Ese 36:25; Ep 5:26 * 10:25: Eva 3:13 * 10:26: Eva 6:4-8 * 10:27: Ais 26:11 * 10:28: Lap 17:6; 19:15

nenge telavusou lapuloto noxou Mosesi muvikala tei aloxo 'o. Lexe itema vile umulinu lapuloto noxou Mosesi uasi xe ususu, ia ta mitema ta tamei xe tatalu milavusou xe ia'aloXu la itema ne umomomo sou tane'lixu mo imoxotalosou uasi, ivau usoli avile. ²⁹ ✧ La sou ngingi ngexavutala a loxovaa noxou itema e umaapitasou Lataua 'Olu? Itema ne uno'u tu'umaxu tatila manina. Xo no anu sialuxu Kalisitosi la uxalixu opo vilesisi. La u'uinu itema ne la uxali loxo Lataua na'u mu'isalili. Ia itema ne u'oxonu sialu ne uxali loxo mii vitanisi manina, xe upupuioU Uleenu Tavuna sou alauna. ³⁰ ✧ Nenge telavusou lexe Lataua muvikala aloxo 'o, "Ilixo sou lakoli ne eni na'axeni, eni melo akolinu susu noxi'a." Mo muvikala la aloxo 'o, "Tatila molu utulusi'a ta mitema noxou no anu vaivaikala." ³¹ Ae, manina misevile, lexe itema vile uxomaioU voxo sou Lataua e umauli utotomu ukolinu susu noxou, la anu u'ume xe tanu kalaua manina.

³² Tangengi ulivu mo ngaxavutalanu voxo tatei no mine vaikala lamana noxou Lataua muxali noXinge. No anu voxo ane ne la tu'utu'umaxu ta tatila muxali noXinge mo ngetavulenu tu'utu'umaxu, ia ngingi ngetulu pekia'inge. ³³ Mo alaxu mose'i la mitulusinge no iei' ta mitema tavu'alo la mito'oto'omenge no anu vaivaikala mose'i xe mixililiengi. Xe no mine mi'oxo masuane'i se'i la ngingi ngongi'a ngeno'u tu'umaxu mukei. ³⁴ ✧ Mo no mine mimulaxa se'i noXinge no taasou navunavu la ngigni tangengixa'a la nge'oxo laixe noxi'a. Mo no mine mine'e mi'umenu mimemimengi la ngingi nge'osasi. Xo ngingi ngelavusou lexe mimmii lailaixe noXinge maninasou e kaluxusou uasi a mulalaxii muaai.

³⁵ La sou lexe ngingi ngetulu pekia'inge mo ngaxolu se'isisi tei aloxo ne la mamu sou ngasu'anu 'ili'ilixo ane ne. Xo ili'i la ngano'u lakolisou lailaixe manina. ³⁶ Laixe lexe ngatulu pekia'inge aloxo ne. Mo sou lexe ngamulinu masaxa noxou Lataua laixe, la ngano'u mii ma'ia ane Anu musakiinu vaivaikalasou lexe ngingi ngano'u.

³⁷ ✧ "Xo maxuveeni uasi. Voxo sou Anu une'e a 'ala'alai mukalu. La une'e ne. Mii vile utaluxu uasi, une'e ne upasipaasi.

³⁸ Ia anu ane mulapu no anu muxamuxaxu tanu noxou la anu uxolu, ia anu ane usukusuku ulivu la eni a'osasou uasi."

³⁹ Ia nenge ta mitema sou tasukusuku talivu mo ta ulua avile uasi. Nenge ta mitema sou temuxaxu tanenge mo ta mitema sou tano'u maui.

11

Tava'u 'Ilixo sou Muxamuxaxu Tanenge

¹ ✧ Tava'u tamuxamuxaxu tanenge ne aloxo 'o. Mii ma'ia ane nenge teloloopalanu sou tano'u ne, nenge tano'u. Mo tamaisou no ienge uasi ne, ia nenge tano'u manina. ² Ta mitema sou tatei mimuxaxu tane'i la Lataua mu'osasi'axu.

³ ✧ Nenge temuxaxu tanenge la telavusou lexe loxotolo ilou lialia muxali no anu vaikala noxou Latauasi. Aloxo ne la sou mimmii e nenge temaisou 'o ne, Lataua mukoinu no anu mimmii e nenge tamomomosou tamaisou no ienge uasi.

⁴ ✧ Aveli mumuxaxu tanu noxou Lataua xe mu'elaxu mimmii mulai noxou Lataua, la Anu mu'osasouxu. La mumasaxu mimmii e anu mu'elaxu ne, ia u'osasou ane noxou Kaini uasi. Xo Aveli mumuxaxu tanu la sou Lataua mu'osasouxu no anu mimmii e anu mu'elaxu mulai noxou ne. La mumoxo'u

✧ 10:29: Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29 ✧ 10:30: Lap 32:35-36; Lex 135:14 ✧ 10:34: Mat 5:11-12; 6:20 ✧ 10:37: Ava 2:3-4 ✧ 11:1: 2Ko 5:7 ✧ 11:3: Tav 1:1; Lex 33:6; Ioa 1:3 ✧ 11:4: Tav 4:3-10

lexe anu itema mulapu. La sou Aveli musoli, ia vaimomo 'o no anu mumuxaxu tanu noxou ne, a ua'alomenge sio.

⁵ ✧Enoko mumuxaxu tanu noxou Lataua, la Lataua muno'u mulailixu teitexi no opo loxotolo ia usoli uasi. Ta mitema ikakamulinu, la ixalisou uasi, xo Lataua muno'u. Lavuku Tavuna teinu muvikala lexe, tei no mine Lataua uno'u Enoko uao, la anu 'ilixonu ne lailaixe manina no iou Lataua.

⁶ Ia itema e umuxaxu tanu noxou Lataua uasi la umomomo sou Lataua u'osason uasi. Xo itema ane une'e 'alai noxou ne anu laixe lexe umuxaxu tanu lexe Lataua anu a uxolu. Mo umuxaxu tanu lexe Anu ulosi'a ane'i ane ikakamulinu ului'a.

⁷ ✧Noa kalumo mumuxaxu tanu noxou Lataua la sou Lataua muvikalalanu lamana no anu mii ma'ia sou uxali ili'i e Noa umaisou no iou uao. La sou anu mulomuxu vaikala noxou Lataua la mu'oxonu lasipi vile. La anu ilee semau mo ta 'olu mi'unalai mixolu no nano no anu lasipi la mimauli ia isoisoli uasi. No anu muxamuxaxu tanu noxou Noa la anu mupala'alixu susu noxi'a ta mitema no lialia 'o mukalusi. Xo anu mumuxaxu tanu noxou Lataua la sou Lataua mu'osason la mumoxo'u lexe anu vile noxi'a ane'i ane Lataua mumoxo'a lexe ane'i milapu.

⁸ ✧Mo Avalaamu kalumo mumuxaxu tanu noxou Lataua, la sou no mine Lataua mu'avalou sou ulai no xalee lia vile e Lataua mulosou lexe anu na'u muisalili, la anu mulomuxu vaikala noxou Latauaasi. Ia anu ulavusou lexe no 'a xalee anevaa uasi, la anu mumuxaxu tanusi la mulai. ⁹ ✧Anu mumuxaxu tanu la mulai muxolu no anu lia xalenu e Lataua muvikalalanuxu tei lexe ulosou. La mutulusou tani alelaxu sou muxolu no anu loxo aasila molu no tuala vile mune'e muxolu. Mo Aisaki ilou Iakovo kalumo ane'i ilo'a mixolu no anu tani alelaxu ne sou mixomaiou tuala tatila. ¹⁰ Xo anu tanu u'oxoxu tuala tatila e Lataua molu muxavutalanu sou utulusou a loxovaa, xe mukalu la Anu molu mutulusou. Tuala tatila ne anu tava'u pumuxu manina.

¹¹ ✧Xo Avalaamu mumuxaxu tanu noxou Lataua la semau Sala kalumo mimuxaxu tane lexe ane sema tila mo ilavusou ipalaa uasi, xo ane miua'ulixu tauu ie sou ipalaa. Ane mimuxaxu tane noxou Latauaasi lexe Anu umomomo sou u'oxonu mii ma'ia musakiinu vaikalasou lexe u'oxonu ne uxali maninasou. La sou mu'oxone la sou ane imomomosou ipalaa, la mivo'onu 'ilie. ¹² ✧Mo noxou itema vilesisi nesi Avalaamu anu itema tila mo vasimolu musoisoli mo xaviinu sou upalaa la uasi. Ia anu mumomomo sou muxalixa'a ta xaixasou ilo'a ta 'ilusul'ilusunu mixali tavu'alo manina loxo ta oto teitexi no loxotolo xe io'iio'i no tasi'i e taitisou la takalason uasi.

¹³ ✧Ane'i ta mitema ane ne mimuxaxu tane'i noxou Lataua mulai no anu soli noxi'a. No mine mixoxolu no lia 'o la ino'u mimii e Lataua musakiinu vaikalasou lexe ulosi'a ne uasi. Ane'i mitulu la mimaisou mimii ne muxolu la'ala'a manina noxi'a la misexelaxusi. La muvikala lamana lexe ane'i ta asilasi mo ixolu maxuveeni uasi. ¹⁴ Ta mitema ane ivikala loxo ne, la anu mumaxa'u lexe ane'i ikakamulinu tualasi'a maninasou a uao. ¹⁵ Mo lexe ane'i ixavutala no anu tualasi'a e ane'i mi'umesou ia mine'e ane'i imomomo sou ilivu. ¹⁶ Ia uasi, ane'i xavutalai'a ututulu no anu tuala e lailaixe manina. Tuala ne a teitexi no opo loxotolo. Aloxo ne la sou Lataua umomomo sou umaela uasi no mine imoxo'u lexe Anu Lataua noxi'a. Xo Anu mulaxiinu tuala vile tatila si'a sou ilai ixolu no anu.

¹⁷⁻¹⁸ ✧Lataua muvikalalanu Avalaamu aloxo 'o, "Noxou 'iline Aisakisi la ta xaixaisine ilo'a ta 'ilul'iulusuneni ixali tavu'alo." Ia no mine Lataua

✧ **11:5:** Tav 5:21-24 ✧ **11:7:** Tav 6:13-7:1 ✧ **11:8:** Tav 12:1-5 ✧ **11:9:** Tav 35:12 ✧ **11:11:** Tav 18:11-14; 21:2; Rom 4:19 ✧ **11:12:** Tav 15:5; 22:17 ✧ **11:13:** Tav 23:4; 1A'a 29:15; Lex 39:12; 1Pi 2:11 ✧ **11:17-18:** Tav 21:12; 22:1-14

mutovonu Avalaamu lexe uvau 'olu vilesisi ne mo u'elaxu ulai noxou, la anu mu'oxonusi xo anu mumuxaxu tanu noxou Lataua. ¹⁹ *Xo Avalaamu muxavutala aloxo 'o, lexe Aisaki usoli la Lataua umomomo sou utulusou la. La sou anu loxo Avalaamu mulivunoxu 'olu no anu soli.

²⁰ *Mo Aisaki mumuxaxu tanu noxou Lataua la mualusi'a Iakovo ilou Esau sou xoluxoluxa'a ili'i. ²¹ *Mo Iakovo mumuxaxu tanu noxou Lataua, la sou 'ala'alai sou usoli la anu mualusi'a Iosepu ta 'olu. Anu muteteli telixu no anu vilaxoxu sou mulotu mulai noxou Lataua.

²² *Iosepu mumuxaxu tanu noxou Lataua kalumo, la sou no mine 'ala'alai sou usoli, la anu muvikalane'i lexe ili'i la ane'i i'umesie Aixiputo. Mo mupela'axu vasimolu sou i'oxonu a loxovaa.

²³ *Mo Mosesi nenu ilou momu mimuxaxu tane'i noxou Lataua la no mine nenu mivo'onu mukalu la mutalumeiou so'io tatalu. Xo ane'i mimaisou keakea ne loxo ta keakea mose'i uasi mo anu iou lailaixe. Mo ane'i ilou i'ume sou imamulonu lapuloto noxou tatananu tuala ne uasi.

²⁴ Mo Mosesi mumuxaxu tanu noxou Lataua, la sou no mine anu muxali tila, la anu umasaxa lexe ane'i ilemolu lexe anu Palao 'olu 'ilie uasi. ²⁵ Mo anu muxavutala lexe laixe sou uno'u tu'utu'umaxu iouvilesisi aloxo ta mitema noxou Lataua inono'u ne. Anu umasaxa umulinu 'ili'ilixu sou susu mo uxamulinu 'osa'ila ane ataxu ne uasi. ²⁶ Anu muxavutala lexe no mine ipamaelanu xo anu noxou Kalisito, la anu mii tatila mo muuliuli manina. Mua'ulixu lavuluti iouiou ne Aixiputo. Xo anu xavutalau utulu no anu mii ma'ia lailaixe e sou anu uno'u loxo 'ulu noxou ili'i. ²⁷ Anu mumuxaxu tanu noxou Lataua la sou anu Mosesi mu'ume mulaa ne Aixiputo. Mo tatananu tuala la'iaxuu ia anu u'umolu uasi. Mo anu mutulu pekia'u xo anu mumaisou Lataua e ta mitema imamaisou uasi no iou. ²⁸ *Mo anu mumuxaxu tanu noxou Lataua la muvikalane'i ta Isilaeli sou imulinu la'ilali sou Lataua mupolopepene'i ta Isilaeli laixe la mi'ou no anu voxo e Lataua iou muxaxai'a la mixolu laixe. Mo muvikalane'i la milutu sialu no aiaitengasi'a mo sou angelo sou uve'a ta 'ili'a ta lapolaxa'a une'e xe umaisou la upolopepene'i.

²⁹ *Ta Isilaeli mimuxaxu tane'i noxou Lataua la mixisa'isou luaki laolainu ne aloxo mimuamua'i no lia esisi. Ia ta Aixiputo itovo sou lexe imuline'i la mi'uo'uo la misoisoli.

³⁰ *Mo ta mitema mimuxaxu tane'i noxou Lataua. La vimelu sou tuala tila ne Ieriko mumamumamulo no mine ta mitema mimuamua'i mixixao alaxu muxatele ta tamei.

³¹ *Mo sema sou vote'i Le'evu mimuxaxu tane noxou Lataua kalumo, la misu'uline'i ta mitema ta tamei e mitalume mine'e mimaisou tuala tila ne tanu. La ta mitema e ilavusou imuxaxu tane'i noxou Lataua uasi iulua ia ane iulua uasi.

³² *Xe eni maasi la amomomo sou a'aloxa'a Xitioni mo Valaka mo Samusoni mo Ieputa mo Deviti mo Samueli xe ta palomatana uasi. Xo taiinu sou a'aloxa'a uasi. ³³ *Ane'i ta mitema ne mimuxaxu tane'i noxou Lataua la mitaloxolixa'a ta tatananu 'oto'oto la mia'ulixa'a. Ane'i mi'oxonu 'ilixu mulapu la sou mino'u mii ma'ia e Lataua musakiinu vaikalasou tei lexe ulosi'a ne. Xe mitomunoxu ta laeoni anaxa'a. ³⁴ *Mo misitanoxu navu toxotoxoxa'a, mo mi'ume la lavisu umomomo sou uto'ome'a isoli uasi. Mo

* 11:19: Rom 4:17 * 11:20: Tav 27:27-29, 39-40 * 11:21: Tav 47:31-48:20 * 11:22: Tav 50:24-25; Mul 13:19 * 11:23: Mul 1:22; 2:2 * 11:28: Mul 12:21-30 * 11:29: Mul 14:21-31 * 11:30: Ies 6:12-21 * 11:31: Ies 2:1-21; 6:21-25; Iak 2:25 * 11:32: Kis 4:6-5:31; 6:11-8:32; 11:1-12:7; 13:2-16:31; 1Sa 1:1-25:1; 16:1; 1Ta 2:11 * 11:33: Tan 6:1-27 * 11:34: Tan 3:23-27

pelepelesi'asi ia ane'i mixali xavine'i. Ia ili'i la ane'i xavine'i manina no anu 'oto'oto, la milelemuline'i ta mitema sou 'oto'oto no tuala va'ava'axu.

³⁵ ✧Xe mose'i misoisoli, ia mitulu mimauli la, la milivu mulai noxi'a ta neni'a la. Xe mose'i ne ta uluai'a mitatuxa'a no taasou navunavu mo mi'oxoo masuanu vasime'a manina mo 'ala'ala'i sou isoli. Sou itovone'i lexe ixiiunu tumali'a noxou Lataua, ia uasi, xo ane'i tane'i mutuluu voxo lailaixe sou Lataua utulusi'a no anu soli la imauli la. Ane'i milavusou lexe ane'i isoli la Lataua utulusi'a la sou ino'u mauili lailaixe manina.

³⁶ ✧Mose'i noxi'a la misukune'i mo mimolovila'isi'a mo mipuapuasi'a xe misakisakine'i la mimulaxa'a no taasou navunavu. ³⁷ ✧Mo mive'ave'a no anu kulu mo mixotosou vasime'a no anu lasoo la mautunu ta tamei. Mose'i la mive'ave'a misoisoli no anu laviso e i'oto'oto no anu. Mose'i noxi'a i'a lavalava uasi, misakiinu sipsip ilou xoutu laxusousi la mixixaoxao, mo pa'usi'a no anu mimii tavu'alo sou vasime'a manina mo milosi'a tu'utu'umaxu xe mi'oxo masuane'i manina. ³⁸ La sou mi'ume milai va'ava'axu sou mitalume. Se'i mi'ume milai mixolu no xalee lia 'esi'esi mose'i no laxalaxa'ilu mose'i no kulu taxataxanu xe se'i milai mixolu no lia taxataxanu. 'Ilixo noxi'a ne iouvilemo manina, mua'ulixu 'ilixo noxi'a ta mitema no lialia 'o mukalusi e ane'i mixolu no taine'i ne.

³⁹ Ane'i ta mitema mukalusi ne Lataua mu'itinu ualasi'a xo ane'i mimuxaxu tane'i noxou. Ia vile noxi'a ne uno'u mii ma'ia e Lataua musakiinu vaikalasou lexe ulosi'a ne uasi. ⁴⁰ Xo tei manina la Lataua mulalaxiinu mii vile lailaixe manina sou nenge latala tano'u. Ia Anu uxalixu noxi'a ane'i ane mixali tei palea uasi, xo Anu mumasaxa lexe nenge kalumo taxali laixe manina loxo ane'i.

12

Lataua Ulavusou Umomosi'a ta 'Olu

¹ ✧Ta mitema tatei latala ne milosienge no anu vote'i sou tamuxaxu tanenge mo ane'i mitulu mixalilinienge loxo tamuxala toxoxa'a. Aloxo ne la sou laixe lexe nenge tasu'anu mimii iouiou e tu'utu'umaxu xe susu iouiou e usakisakinenge la u'oxonenge taiave xavinenge uasi ne mo usu'a. Ia tatulu pekia'inge mo taiave no anu iaveiave sou uauli e Lataua musosovosinge sou taiave no anu. ² La sou laixe lexe ienge ulai noxou Iesusi, Anu tava'u muxamuxaxu tanenge, mo ili'i la Anusi ulosinge nene'axu mii e temuxaxu tanenge no anu. Mo Anu mulavusou lexe umulinu masaxa noxou Latauasi, la ili'i la u'osa xe uxolu laixe manina. No mine Anu muxavutalanu la mutavulenu tu'umaxu la musoli no ovu valautu. Anu mutavulenu maela teitexi no ovu valautu, ia Anu uxavutala no anu uasi. Ia vaimomo 'o Anu muxolu no anu puloulou no pa'umolu Lataua no avolu tema

³ Loxo ngaxavutalanu mauilixu Iesu la ngamaisou lexe ta mitema sou susu mixililiou, ia Anu mutulu pekia'u. Anu mu'oxonu aloxo ne la sou laixe lexe ngingi kalumo ngatotosa mo opongengi usalulu mamu, ngatulu pekia'inge. ⁴ Manina ngingi nge'oto xavingengi sou ngataloxolixu susu, ia no anu 'oto'oto ne la sialungenge unixi uao. ⁵ ✧La sou loxovaa tangengi vulusiu peletoto noxou Lataua sou mu'oxonu pekia'inge loxo Anu ta 'olu. La anu kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo

'o,

“Alixeni, no mine Tila u'oxonu mii vile noxine,

la namaisou lexe mii vitanisi mamu,

mo no mine umomosine la oponeni tu'umaxu mamu.

⁶ Xo Lataua ulavusou umomosi'a ane'i ane Anu tanuxa'a, mo no mine Anu uno'u itema vile xe umoxo'u lexe 'olu, la Anu ulavusou upuasou kalumo."

⁷ *Aloxo ne la sou ngatulu pekia'inge no mine ngano'u tu'umaxu mo iengi uvaxa'u Lataua umomosinge loxo Anu ta 'olu. Loxovaa itema vile ulavusou upuasi'a ta 'olu no mine isusu uasi? Uasi anu umomosi'a. ⁸ Lataua ulavusou umomosi'a ta 'olu ukalusi. Ia lexe Anu umomosinge uasi, la anu laaxu lexe ngingi ta 'olu manina uasi. Ngigni ta 'olo vote'i. ⁹ Mo loxo ngamaisou, nenge ta maminge no lia 'o ilavusou imomosinge, la sou nenge tatoxone'i. Lexe nenge tataxane'i ta maminge no lia 'o laixe, la anu laixe sou nenge tamulinu maminge sou ulenenge, la sou nenge tamauli. ¹⁰ Ta maminge no lia 'o ne imomosinge maxuveeni uasi umomomo no anu masaxa noxi'asi. Ia Lataua umomosinge ne sou usu'ulinenge manina sou nenge tano'u 'ilixu malemalenga noxou. ¹¹ *No mine maminge ulosinge tu'umaxu sou umomosinge, la nenge ta'osasou uasi. Anu navunavu, ia ili'i la nenge tano'u lavulavu no anu, la taxolu se'isisi sou tamulinu 'ili'ilixu mulapusi la tano'u neneaxu ne anu ane opo se'isisi. ¹² *Aloxo ne, la sou lexe avonge musoisoli mo ulilili vitanisi la ngaavutinoxu utelo mo ngaxaxai no anu. Mo lexe tava'inge musoisoli la ngaavutinoxu mo ngatulu. ¹³ *Mo ngamuamua'i no anu vote'i mulapu. Mo sou tava'inge e musoisoli ne usoisoli la uasi, anu uxali laixe la.

Loxo Taxiunu Tumalinge Noxou Lataua, La Tu'utu'umaxu Uxali Noxinge

¹⁴ Xavingengi sou ngatovo ngaxalixu xoluxolu laixe mo opo se'isisi noxi'a ta mitema ukalusi. Mo xavingengi sou ngamulinu 'ili'ilixu mulapu noxou Lataua, xo ta mitema ane imulinu 'ili'ilixu noxou Lataua, la imaisou Tila iou. ¹⁵ Ngalaxa'ingengi laixe, loxo 'o io se'i noxinge ine'e 'alai no anu alauna noxou Lataua si ka i'ume ilivu. Mo loxo 'o io vile noxinge uxali loxo ovu vile la uliu e masua ulu'elai no lia ne muxali no taingengi, la uxalixu tu'utu'umaxu noxinge la u'oxongengi ngaxali masua no iou Lataua. ¹⁶ *Ngalaxa'ingengi laixe mo sou vile noxinge u'oxonu 'ili'ilixu sou vote'i mo uxiunu tumalou noxou Lataua loxo Esau mu'oxonu mamu. Anu muxavutala no anu la'ilali se kitu'asi, la mulotonu no anu tanixu loxo anu lapolaxu. ¹⁷ *Ngingi ngelavusou lexe ili'i xe anu xavutalau muxiu sou uno'u alualu laixe noxou momu la umomomo uasi mo momu umasaxau uasi. Anu mutama sou lexe uno'u alualusou ia vote'i vile sou anu uxiunu opoonu sou u'isalilinoxu uasi.

¹⁸ *Ioxe, loxo ngingi la ngaxali no anu laxa'ilu mo ngakasou uao. Ia ane'i ta Isilaeli tatei mixali no laxa'ilu ne Sinai e ane'i mimomomo sou mixamulinu la mimaisou navu ilou isivoxo toxoxa'a xe la'ave. ¹⁹ *Mo milomusou xolau mutama xe milomusou itema xolinu tila muvivikalane'i, la mi'ume manina. Ane'i milomusou aloxo ne la sou milinga pekia'u noxou Mosesi lexe, ane'i imasaxa lexe ilomu la uasi. ²⁰ *Xo ane'i mimama'u no anu vaikala ne. Vaikala ne aloxo 'o, "Lexe itema vile xe ta mimemimengi ta temene ilo'a ta vova mose'i ine'e ilaisou laxa'ilu 'o, la ngave'a no anu kulu mo isoisoli." ²¹ *Ane'i mimaisou la mi'olo'olo manina mo Mosesi kalumo. La muvika lexe, "Eni e'ume xe e'olo'olo."

²² Ia ngingi ne ngalai no anu mii vile aloxo ne uasi. Ngingi ngexali no laxa'ilu ne Sioni mo ngexali ne Ielusalemu teitexi no opo loxotolo no anu tuala tila noxou Lataua e uxolu umauli utotomu. Ngigni ngelai ngexali

* 12:7: Lap 8:5 * 12:11: Jak 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3 * 12:13: Xav 4:26 * 12:16: Tav 25:29-34 * 12:17: Tav 27:30-40 * 12:18: Mul 19:16-20; Lap 4:11-12 * 12:19: Mul 20:18-21; Lap 5:22-27 * 12:20: Mul 19:12-13 * 12:21: Lap 9:19

noxi'a ta angelo tavu'alo e tavu'alo manina ixoxolu ipita sou i'osa'osa no anu. ²³ Mo ngexali no anu pita noxi'a ta laposalaxa'a e ualasi'a mikaukavunu muai teitexi no opo loxotolo. Ngingi ngexali noxou Lataua e utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala, mo ngexali noxi'a ta ulene'i ta mitema misoisoli tatei e 'ilixone'i mulapu xe mixali laixe manina. ²⁴ *Mo ngexali noxou Iesu anu itema utulu nonixi sou u'oxonu pekia'usou 'ilixi sou opo vilesisi alavua, mo no anu sialuxu e mupeinusinge. Sialuxu ne muxalixu a'alo laixe mua'ulixu sialuxu Aveli.

²⁵ *La sou ngalaxa'i laixe, mamu sou ngaxiunu tumalinge noxou Lataua e uvikala. Tatei no lialia 'o la Mosesi mulosi'a ta mitema vaikala pekia'u la ane'i imasaxa ilomusou mo imulinu uasi, la vote'i vile sou i'ume no anu lakolisou uasi. Ia Lataua muxolu teitexi no opo loxotolo mupeletotosinge ia nenge talomuxu vaikala uasi la texiunu tumalinge noxou. La sou loxovaa, nenge tamomomo sou ta'ume la tapoloxalonu 'ulusou susu noxinge ne? Uasisi manina. ²⁶ *Xo tatei xe muvivikala la xolinu mu'umu'umunu lialia. Ia vaimomo 'o Anu musakiinu vaikalasou aloxo 'o, "Alaxu vile la eni akunoxu lialia la, ia lialiasi uasi loxotolo kalumo." ²⁷ Lataua mulemolu lexe alaxu vile la Anu ukunoxu lialia ilou loxotolo la mimii e Anu mukoinu ne uxexee, ia mii ane ukunikuni uasi la anu uxolu.

²⁸ La sou laixe lexe nenge talemolu laixe noxou Lataua mo talotu noxou no anu 'ilixi ane Anu mumasaxau mo ta'itinu ualaso mo tamama'usou la taxolu no laaxu. Xo nenge telavusou lexe nenge texolu no anu saxisaxila'u noxou, la saxisaxila'u noxou ne anu pumuxu manina. ²⁹ *Xo Lataua noxinge ne anu loxo navu ialuxu manina e u'elaxu mimii la u'ela avile.

13

Vaikala sou Peletox Kaluxusou

1 Ioxe, laixe lexe ngingi utotomu ne tangengixa'a ta vivinge noxou Iesu.

² *Mo no mine ta asila me'a no tuala vile ine'e no tualasinge la iengi uvaxai'a mamu nga'avali'a ine'e no tani. Tangengi vulusi mamu, xo no anu 'ilixi ane ne, la ta mitema mose'i mi'oxonu noxi'a ta angelo ia ilavusou uasi.

³ Mo ngaxavutalane'i ane'i ane mixolu no taasou navunavu loxo ngingi kalumo 'a ngongi'a ngexolu ne. Mo ngaxavutalane'i ane'i ane mino'u tu'umaxu loxo ngingi kalumo ngano'u tu'umaxu.

⁴ *Xe ngiou no anu taula'i la ngataxanu laixe mo ngasaxila'u taula'ingenge ne laixe. Ia ngailanu 'ilixi masumasua sou vote'i no anu uasi. Xo ngingi ngelavusou lexe Lataua utulusi'a no anu vaikala ane'i ane itaxanu taula'i uasi xe i'oxonu 'ilixi sou vote'i. ⁵ *Mo mamu sou masaxa sou lamoli utila no anu maulingenge. Mii ma'ia ngeno'u ne la anu mumomomo ane. Xo Lataua muvikala aloxo 'o, "Eni amomomo sou a'umesinge mo ieli uvaxainge ngaxolu vitanisi uasi." ⁶ *La sou nenge ta'oxo pekia'inge no anu vaikala ne aloxo 'o,

"Tila anu ulavusou usu'ulileli,

la sou eni a'ume uasi.

Ta mitema i'oxonu mii ma'ia noxilo?"

⁷ *Ngaxavutalane'i ta kisokisou no anu lalotu e miulaxungenge xe mia'aloxu vaikala noxou Lataua tatei mune'e noxinge. Ngaxavutalanu mauxa'a mimuamua'i no anu xe 'ilixi sou mimuxaxu tane'i a loxovaa la ngatovosou ngamulinu. ⁸ Iesu Kalisito ne muxolu iouvilesisi tatei mo

* 12:24: Tav 4:10; Eva 8:6   * 12:25: Eva 2:1-3; 10:26-29   * 12:26: Axa 2:6   * 12:29: Lap 4:24; 9:3   * 13:2: Tav 18:1-8; 19:1-3; Rom 12:13   * 13:4: Ep 5:5   * 13:5: Lap 31:6, 8; Ies 1:5
* 13:6: Lex 118:6   * 13:7: 1Ko 4:16

vaimomo 'o xe ili'i mo kaluxu uasi. ⁹ *Aloxo ne la sou, ngalomusou potopoto iouvilemo io ngamulinu mo ulapungengi ngalai va'axu mamu. Anu laixe lexe opongengi utulu no anu alauna noxou Latauasi, xo anusi u'oxonu pekia'inge. Ia tangengi utulu no anu lapuloto iouiou sou la'ilali vitanisi uasi. Xo 'ilixu ane loxo ne umomomo sou usu'uline'i ta mitema sou imulinu uasi. ¹⁰ Nenge valovalo vile noxinge 'a uxoxolu no tani alelaxu sou lalotu noxou Lataua. Mo ta mitema e ilavusou ixaxai no nano no taasou lalotu noxi'a ta Iutaia ne ilavusou ino'u 'ani no anu uasi. ¹¹ *Kisi'a ta aili'i utavulenu ta mimii sialuxa'a la uno'u u'unalailixu no anu Kaveutu ane Tavuna Manina sou unixi'u loxo mii sou uxexeenu susu. Ia ta mimii vasime'a ne ixutuxa'a no ale no tanixu pita noxi'a ta Isilaeli tei. ¹² *Mo aloxo Iesu kalumo ne muno'u navunavu no ale no anu aitingaxu vimelusou tuala tila, sou sialuxu unixisi'a ta mitema la ixali malemalenga.

¹³ *La sou laixe lexe nenge kalumo talai noxou no ale no anu tanixu pitapita ne, mo sou nenge'a tatavulenu maela ukei. ¹⁴ *Xo no lialia 'o nenge tualasinge tatila vile ulavusou uxoxolu avile uasi. Ia nenge tanenge u'oxoxu tuala tila ane ili'i sou uxali.

¹⁵ *Aloxo ne la sou anu laixe sou nenge ta'itinu Lataua ualasonu utotomu no ualasonu Iesu, la 'ilixu ne anu uxolu loxo mii nenge ta'oxonu ulai noxou sou u'elaxu sou uxexeenu susu noxinge. Xe tavikala laixe sou ulaa no ananenge la Anu u'osasonu. ¹⁶ *Mo nga'oxonu 'ilixu laixe noxi'a ta menexinge mo ngaitixa'a xe ngaiti'a mimii. Tangengi vulusiuu 'ilixu ne sou nga'oxonu uasi. Xo 'ilixu ne anu loxo mii nge'oxonu mulai noxou Lataua. 'Ilixu ane ne Anu u'osasonu manina.

¹⁷ *Ngaxolu no laaxa'a ta tatilasinge mo ngalomuxa'a xo ane'i ilavusou isu'ulingengi xe isaxila'inge. Xe ili'i la ia'aloxo noxou Lataua no 'a xaixai noxi'a mi'oxonu. No mine ngingi nga'oxonu aloxo ne, la ane'i i'osa sou i'oxonu xaixai noxi'a laixe, ia opone'i tu'umaxu uasi. Ia lexe ngingi ngalosia'opo tu'umaxu la ane'i imomomo sou isu'ulingengi laixe uasi.

¹⁸ *La sou ngakilakasixe xo nexi telavusou lexe tanexi muxolu malemalenga manina. ¹⁹ Eni linga pekia'u noxilo ulai noxinge lexe ngakilakasilo pekia'u mo sou eni apalea ane'e noxinge.

²⁰ *Tila noxinge Iesu, Anu itema xaviinu sou usaxila'a ta sipsip, mo sialuxu mu'oxo pekia'usou opo vilesisi sou xoluxolu laixe mo kaluxu uasi. Lataua mutulusou no anu soli mo Lataua anu tava'u opo se'isisi. ²¹ Anu molusi u'oxonu pekia'u 'ili'ilixu lailaixe e muxolu no anu maulingenge umomomo sou ngamulinu masaxa noxou laixe. No anu xaixai noxou Iesu Kalisito la sou u'oxonenge latala ta'oxonu 'ili'ilixu e Anu mumasaxau. Xe ta'itinu ualasonu utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

²² Ta vivilo noxou Iesu, eni emasaxa lexe ngalomusou vaivaikala peletoto noxilo 'o laixe manina. Xo uoli voloxu e eni ekaukavunu 'o ne veveeni uasi.

²³ Mo emasaxa a'alomengi lexe vivinge Timoti 'a milulusou mo mulaa no taasou navunavu. Ia lexe anu une'e uxali noxilo palea, la nexi noxou takei tane'e sou tamaisinge.

²⁴ Ngasovanu aso laixe noxixe ulai noxi'a ta kisokisou no anu lalotu ilo'a ta mitema latala noxou Lataua ukalusi. Mo ta mitema ne Itali e mine'e mixolu 'o, misovanu aso laixe noxi'a mulai noxinge kalumo. ²⁵ Eni akilaka lexe alauna noxou Lataua uxolu noxinge latala ukalusi utotomu.

* 13:9: Rom 14:17   * 13:11: Liv 16:27   * 13:12: Ioa 19:17   * 13:13: Eva 12:2   * 13:14: Eva 11:10, 16; 12:22   * 13:15: Lex 50:14, 23   * 13:16: Pil 4:18   * 13:17: 1Te 5:12   * 13:18: Apo 24:16; 2Ko 1:12   * 13:20: Iel 32:40; Ese 37:26; 1Pi 2:25

**UOLI VOLOXU ANE
IAKOVO
MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA ISILAEI
Vaikala lamana**

Uoli voloxu noxou Iakovo 'o ne, anu mukaukavunu vaikala lailaixe tavu'alo no nano sou usu'uline'i ta mitema sou imulinu no anu mauixa'a. Anu mukakavunu vaikala tovola'i tavu'alo sou usu'uline'i ta mitema xavutalai'a mo ilavusou xe ixavutalanu vaivaikala noxou laixe.

Anu muvikala lexe itema e umuxaxu tanu noxou Iesu ne anu umomomo sou uxolu vitanisi uasi. Anu u'oxonu 'ilixu laixe noxi'a ane'i mose'i, la sou anu umaxa'u lexe itema ne mumuxaxu tanu maninasou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1

Tovotovo iouiou 1:2-18

Talumusou la ta'oxonu 1:19-27

Ngaxingengi mamu 2:1-13

Muxamuxaxu tanenge xe u'oxonu 'ilixu laixe maninasou 2:14-26

Tasaxila'u ananenge 3:1-12

Lavulavu iou ta tamei 3:13-18

Ngataloxolingenge noxou Lataua 4

Peletoto ulai noxi'a ta mitema sou lavuluti 5:1-6

Tu'utu'umaxu uxalisinge la ngaxolu se'isisi 5:7-12

Ngakilaka la ngamuxaxu tangengisi 5:13-20

¹ *Eni Iakovo, amitema sou xaixai vitanisi noxou Lataua mo noxou Tila Iesu Kalisito. Eni ekaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxinge ngingi ta Isilaeli mata mulelia tamei e ngelai ngexolu no xalexalee tuatuala mukalusi no lia 'o. Eni asova aso laixe ulai noxinge.

Tovotovo Iouiou

² *Ngingi ta vivilo ta mitema noxou Lataua, no mine tovotovo iouiou uxalisinge, la nga'osasou manina! ³ *Xo ngingi ngelavu lexe tovotovo ane ne utovonu muxamuxaxu tangengi noxou Lataua ia utaloxolingengi uasi la Anu umaxa'u lexe ngingi xavingengi sou ngatulu pekia'inge no anu. ⁴ Ia lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne utotomu, la 'ili'ilixomengi uxali laixe la. La sou ngingi ngaxali pekia'inge manina mo ngaxali laixe, ia 'ilixu vile pa'usinge no anu uasi. ⁵ *Ia lexe vile noxinge iu lavulavu laixe uasi, la anu ulinga ulai noxou Latauasi. Xo Anu u'osasou ulosiouxusi, ia ulavusou uapisou uasi. ⁶ Ia no mine anu ulinga, la anu umuxaxu tanu noxou Latauasi. Ia mamu sou anu uxavutala tapiena, xo anu ane uxavutala piena la anu loxo xasi no luaki ane sivo utausou la ulai une'e. ⁷ Itema ane loxo ne, la mamu sou anu uxavutala lexe Tila ulosou mii ma'ia ane anu mumasaxau. ⁸ Xo anu itema sou xavutala tamei mo nenge umomomo sou tamulaxu tanenge no anu mii ma'ia ane anu u'oxonu uasi.

⁹ Aloxo ne, la sou itema vile noxou Lataua ane iu mimii uasi ne, laixe lexe anu u'osa. Xo anu mumulaxu tanu noxou la anu mu'itinu ualasou.

¹⁰ *Mo laixe lexe itema sou lavuluti kalumo u'osa no mine Lataua uxexeenu lavulutiu la mutaloxolixu ualasou. Xo itema loxo ne, ukalu vitanisi loxo ia'eia'e seseenu. ¹¹ Aso utelo xe atume utavule ialuxu, la

* **1:1:** Mat 13:55; Apo 15:13; Xal 1:19; 1Pi 1:1   * **1:2:** Rom 5:3-5   * **1:3:** 1Pi 1:7   * **1:5:** Xav 2:3-6   * **1:10:** Ais 40:6-7

uxutuxu ia'eia'e seseenu. La sou ia'eia'e seseenu lailaixe ne, uxali masua mo uxalo la ulapau. Aloxo ne, la sou itema sou lavuluti kalumo ukalu vitanisi no mine anu uxaxaisou lavulutiu ne.

¹² Ia Lataua ualusou anu ane utulu pekia'u no anu tovotovo, xo no mine anu mauulixu ne la Lataua ulosou kisivalu sou mauili aloxo anu musakii vaikala tei lexe ulosi'a ane'i ane mimasaxau.

¹³ Lexe tovotovo uxali noxou itema vile, la mamu sou uvikala lexe tovotovo ane ne molu noxou Lataua. Xo evile umomomo sou utovonu Lataua, mo sou u'oxonu 'ilixu masua uasi. Mo Lataua kalumo utovonu evile sou u'oxonu 'ilixu masua uasi. ¹⁴ Ia vote'i sou tovotovo u'oxonenge vilevilesi ne aloxo 'o. Masaxa masua sou visimenge muxolu tei, la sou anu molu ulapunenge sou nenge ta'oxonu 'ili'ilixu masumasua. ¹⁵ Xe ili'i, la masaxa masua mumauli no oponenge. Xe ili'i, la anu muxali muuatu sou ta'oxonu 'ili'ilixu masumasua. La sou 'ili'ilixu masumasua ne, muxali mu'oki, la sou neneaxu ane soli ne si.

¹⁶ Ta mitema noxou Lataua e eni emasaxainge! Mamu sou ta mitema i'oxo lolongenge. ¹⁷ Xo mimii latala molu teitexi noxou Lataua ne lailaixe manina, ia mii vile masua uasi molu teitexi noxou Maminge e anu mukoinu lamana no opo loxotolo. Ia anu uxiuxiu loxo xaleenenge uasi. ¹⁸ *Anu musosovosinge lexe nenge texali ta 'olu no mine nenge temulinu vaikala manina. La sou Lataua uno'inge tei no anu mimii latala e anu mukoinu mukalusi.

Talomusou La Ta'oxonu

¹⁹ La sou ta mitema noxou Lataua e eni emasaxainge, ngingi ngaxavutalanu vaivaikala ane 'o laixe. Eni emasaxa lexe ngingi ngavikala tapiena uasi, ia ngalomungenge ngatongato'o. Mo emasaxa lexe ngingi ngaxavutala laixe tei ka sou ngavikala, ia mamu sou la'iangenge palea. ²⁰ *Xo ngingi la'iangenge ngatongato'o, la 'ilixu ane ne umomomo sou usu'ulingengi sou nga'oxonu 'ili'ilixu ane Lataua mumasaxau uasi. ²¹ *La sou ngaxiu tumalingeu 'ili'ilixu masumasua mo 'ili'ilixu ane u'oxo masuane'i ta mitema, ia nga'osa sou ngano'u vaikala noxou Lataua mo ngaxaxaisou no anu maulingenge. Vaikala noxou ne, Lataua mutounu no oponengi loxo ta mitema mitounu ovu ngiaxu no xai sou upamaulingengi.

²² *Ia ngalomusou vaikalasi uasi, ngamulinu mii ma'ia ane anu mule-molu. Ia ngamulinu uasi, la ngingi menge ngakalavoingengi. ²³ Xo vaikala ane ne manina, anu ane ulomoususi ia umulinu uasi, la anu loxo itema e mumaisou xaleexu no anu titilo. ²⁴ Ia anu mumaisou mukalu, xe mulai ia alaxu vilesisi la iou si'isou lexe anu iou a lovoxaa. ²⁵ *Ia lexe itema vile umalei lailaixe no anu lapuloto ane mululusi'a ta mitema muxali maninasou noxou Iesu mo u'oxonu aloxo ne utotomu, la anu umomomo sou anu vulusiu mii ma'ia ane anu mulomusou ne uasi, ia anu u'oxonusi. La sou itema ane loxo ne, Lataua ualusou no anu mii ma'ia ane anu u'oxonu.

²⁶ *Lexe itema vile uvikala lexe anu itema sou lalotu ia anu usaxila'u vaivaikalau laixe uasi, la anu molu mukalavoinu. No anu 'ilixu noxou ane ne, la lalotu noxou ne mii vitanisi. ²⁷ Lalotu ane Lataua Maminge u'osasou ne, anu lalotu maninasou mo kalavoi vile no anu uasi. Lexe itema vile uvikala lexe anu itema sou lalotu maninasou, la anu usaxila'a ta oloxola ilo'a ta sema ta vaalu no anu tu'utu'umaxu noxi'a. Mo anu usaxila'u no anu 'ili'ilixu masumasua noxi'a ta mitema ane ilavusou Lataua uasi, mo sou 'ili'ilixu masumasua noxi'a ne uxoo masua uasi.

* 1:18: Ioa 1:13 * 1:20: Liv 7:9 * 1:21: Kol 3:8; 1Pi 2:1 * 1:22: Mat 7:26; Rom 2:13

* 1:25: Rom 8:2; Iak 2:12 * 1:26: Lex 141:3

2

Mamu sou Ngailoinge

¹ ✧ Ta vivilo ta mitema noxou Lataua! Ngingi ngemulaxu tangengi noxou Tila noxinge Iesu Kalisito ane nenge ta'iti'iti ualasu utotomu, la sou mamu sou ngailoinge. ² Ioxe, no mine ngingi ngapita no taasou lalotu noxinge, la ta mitema tamei mi'una. Ilou mi'una, la vile noxi'a ilou mutaataa tokolomo iouiou lailaixe no vasimolu, ia tokolomo ne lamolisou toxotoxoxa'a. Ia vile noxi'a ilou ne, mutaa tokolomo masumasuasi. ³ Ngamaisi'a aloxo ne, la ngataxanu ane mutokolomo lailaixe. La ngavikalanu lexe, "Nane'e mo naxolu no anu luu laixe 'o." Ia ngavikalanu soxu e mutokolomo masumasuasi ne lexe, "Nalai natulu 'ole." Xe uasi la, "Nane'e naxolu no lia no tava'ilo." ⁴ Lexe ngingi nga'oxo 'ili'ilixo aloxo ne, la ngingi ngailoinge manina ane mo ngailevine'i manina, xo xavutala masua muxolu noxinge.

⁵ ✧ Ta vivilo ta mitema noxou Lataua e eni emasaxainge, ngalomusou vaikala noxilo aloxo 'o. Ngingi ngelavusou manina lexe Lataua musosovosi'a ta mitema ane'i ane i'a lavuluti uasi no lia 'o sou lexe ane'i ixali ta mitema sou lavuluti no iou Lataua, xo ane'i mimuxaxu tane'i noxou. Mo musosovosi'a sou i'unalai no anu saxisaxila'u noxou, xo anu musakii vaikala tei lexe anu upelemasaxane'i ane'i ane mimasaxa i'unalai. ⁶ Ia ngingisi ngepamaelanu itema e iu lavuluti uasi. Ia 'ena'ei ane mi'oxo masuangengi? Mo 'ena'ei mimasaxa sou itulusinge no anu vaivaikala? Ane'i ane ta mitema sou lavuluti. ⁷ Mo ane'i ivikala masua sou uala lailaixe noxou itema ane ngingi noxou.

⁸ ✧ Lexe ngingi ngamulinu lapuloto toxoxa'a muxolu no nano no anu Lavuku Tavuna teinu, la ngingi ngemu-linu 'ilixo laixe. Lapuloto toxoxa'a ne, mikaukavu aloxo 'o, "Ngamasaxai'a ta mitema aloxo ngingi ngemasaxainge." ⁹ ✧ Ia lexe ngingi ngeixexa'a ta mitema, la ngingi nge'oxo 'ilixo masua. Xo ngingi ngamulinu lapuloto ane Lataua muvikalangengi lexe ngamulinu uasi. ¹⁰ ✧ Vaikala ane ne, manina. Xo anu ane umulinu lapuloto noxou Lataua latala ukalusi, ia ususu no anu mii vile la anu uno'u navunavusou xo anu mumamulonou lapuloto latala mukalu ne. ¹¹ ✧ Xo anu ane muvikala lexe, "Mamu sou ngalai noxi'a ane'i ane mitautala'i." ne muvikala kalumo aloxo 'o, "Mamu sou ngavau itema usoli." Lexe ngingi ngalai noxi'a ane'i ane mitaula'i uasi, ia ngevau itema musoli la ngingi ngemamulonou lapuloto mukalu.

¹² ✧ La sou ngingi ngavikala mo nga'oxonu ma'ia, la ngaxavutala laixe. Xo Lataua utulusinge no anu vaivaikala sou lapuloto noxou ane anu ngapamaulinenge sou ngano'u navunavu uasi. ¹³ ✧ Xo lexe itema vile u'oxo alauna sou menexu vile uasi, la Lataua u'oxo alaunasou kalumo uasi. Ia itema vile u'oxo alaunasou menexu vile, la Lataua kalumo u'oxonu alaunasou no mine Lataua utulusou no anu vaivaikala.

Muxamuxaxu Tanenge Noxou Lataua ne, Uxalixu 'Ili'ilixo Lailaixe

¹⁴ Ta vivilo ta mitema noxou Lataua! Lexe itema vile uvikala lexe anu umuxamuxaxu tanu noxou Lataua ia 'ili'ilixo ne laixe uasi, la sou muxamuxaxu tanu noxou Lataua ne upamaulinu a loxovaa? Uasisi manina. Anu umomomo sou upamaulinu uasi. ¹⁵ ✧ Ioxe, eni atovola'i sou ulamanalingenge aloxo 'o. Lexe vile noxinge noxou la'ilali mo iu tokolomo

✧ 2:1: Apo 10:34; Iak 2:9 ✧ 2:5: 1Ko 1:26-28 ✧ 2:8: Mat 19:19; Xal 5:14 ✧ 2:9: Lap 1:17
 ✧ 2:10: Liv 19:37; Iti 20:7-12, 24; Mat 5:19 ✧ 2:11: Mul 20:13-14; Rom 13:9 ✧ 2:12: Xal 6:2; Iak 1:25; 1Pi 2:16 ✧ 2:13: Mat 5:7; 18:32-35 ✧ 2:15: 1Ioa 3:17

uasi, ¹⁶ ia vile noxinge uvikalanu lexe, “Lataua ualusine. Nalai na'ani laixe mo nataa tokolomomeni sou u'oxo vasimene ialuxu.” Ia ulosou mii vile sou usu'ulinu vasimolu uasi, la vaikala ne usu'ulinu a loxovaa? Uasisi manina. ¹⁷ Aloxo ne, la sou muxamuxaxu tanenge noxou Latauasi ia menexu 'ili'ilixo laixe uasi, la muxamuxaxu tanenge ne musoli loxo itema.

¹⁸ *Xe itema vile muvikala lexe, “Ta mitema mose'i imuxamuxaxu tane'i noxou Lataua xe se'i i'oxo 'ili'ilixo laixe.”

Ia eni avikalanu aloxo 'o, “Nini natovo namaxa'u loopalasi noxine noxou Lataua ia menexu 'ili'ilixo laixe uasi une'e noxilo. Ia eni, la amaxa'u loopala noxilo noxou Lataua no anu 'ili'ilixo laixe noxilo ulai noxine. La sou ta mitema imaisou.” ¹⁹ Ngingi ngemuxaxu tangengi lexe Lataua vilesisi a uxoxolu. La anu mii vile uasi. Ia ta ulee ta masumasua kalumo mimulaxu tane'i aloxo ne la i'olo'olo.

²⁰ Ngingi ngexovulaulau misevile. Muxamuxaxu tangengi noxou Latauasi ia menexu 'ili'ilixomengi laixe uasi, la muxamuxaxu tangengi ne, mii vitanisi. Ia ngingi ngamasaxa ngalavu laixe no anu? ²¹ *Tatei, la mutu'u ovunenge Avalaamu muaisou 'olu Aisaki no valovalu sou ulosou Lataua. Xe no mine anu mu'oxonu aloxo ne, la Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu. ²² *Ngingi ngelavu lexe anu umuxaxu tanu noxou Latauasi uasi, anu mumulinu vaikala noxou Lataua mo mu'oxonu. La sou 'ilixo ma'ia ane anu mu'oxonu ne, anu mumaxa'u lexe Avalaamu mumuxaxu tanu noxou Lataua manina. ²³ *La kaukavu vile no nano no Lavuku Tavuna teinu ne muxali manina. Kaukavu ne aloxo 'o, “Avalaamu mumuxaxu tanu noxou Lataua, la sou Lataua mumoxo'u lexe anu itema mulapu.” La sou ane'i mimoxo'u lexe anu Lataua menexu. ²⁴ La sou ngingi ngelavu aloxo 'o. Itema vile umuxaxu tanu noxou Latauasi uasi, ia anu u'oxo'oxonu 'ili'ilixo laixe, la Lataua umoxo'u lexe anu itema mulapu.

²⁵ *Anu aloxo noxou Avalaamu, Lataua mumoxo'e Reebeu ane sema sou vote'i kalumo lexe ane sema milapu? Xo ane misu'uline'i ta mitema e Iosua mupalusi'a la mi'ume milai no vote'i vileli. ²⁶ La sou nenge telavusou aloxo 'o. Itema vile umuxaxu tanu noxou Lataua ia u'oxonu 'ili'ilixo laixe uasi, la muxamuxaxu tanu ne anu musoli loxo itema uleenu uxolu noxou uasi.

3

Tasaxila'u Ananenge

¹ Ta vivilo ta mitema noxou Lataua! Ngingi ngelavusou aloxo ne, la sou mamu sou ngingi tavu'alo ngaxali ta mitema sou ngelosieixa'a ta mitema noxou Lataua lavulavu. Xo ngingi ngelavusou lexe nenge ta mitema ane loxo ne, la Lataua utulusinge no anu vaivaikala tapiena. Ia anu utulusi'a ta mitema vitavitanisi no anu vaivaikala tapiena uasi. ² Xo nenge latala ne, tasusu no anu 'ili'ilixo iouiou. Lexe itema vile ususu no anu vaivaikalau uasi, la anu itema lailaixe, mo umomomo sou usaxila'u no anu 'ili'ilixo iouiou.

³ Ioxe, eni atovola'i sou ulamanalingenge aloxo 'o. No mine nenge tamasaxa lexe oosi ulomunenge, la tasamali anaxu. La sou nenge tasaxila'u sou ulai a loxovaa no anu masaxa noxingesi. ⁴ Xe vile la aloxo 'o. Lasipi ne, anu mii toxoxa'a ia lavolesou e uxolu ili'i no ta'u ne isusu'a nesi. Ia no mine atume utavulenu, la itema sou uulaxunu lasipi ne usaxila'u lavole ne sou lasipi ulai a loxovaa no anu masaxa noxousi. ⁵ Anu aloxo samalisou oosi anaxu xe lavolesou lasipi, ananenge ne anu mii isusu'a no vasimenge

kalumo. Ia nenge tavivikala no anu, la anu u'iti ualasinge lexe nenge tamomomo sou ta'oxonu mii toxoxa'a. Ngaxavutalanu navu latoxonu. Anu mii kitu'asi, ia u'ani la lokoma toxoxa'a ne u'elasi. ⁶ ✧ Ananenge ne, anu kalumo loxo navu mo anu loxo tuala vile e ta mitema sou i'oxo'oxonu 'ili'ilixo masumasua. Anu muxolu no vasimenge, ia anu u'oxonu masua vasimenge latala ukalusi. Xe anu u'elaxu muamua'i noxinge no anu maulinenge loxo navu. La sou anu u'ela no anu navu ane u'ani'ani mo kaluxu uasi.

⁷ Ta mitema imomomo sou isaxila'a ta mimii ta vova iouiou mo ta ngiala mo ta mimii ane ixalaxala no lia xe ta mimii iouiou no luaki. Tei mo mune'e muxali vaimomo 'o. ⁸ ✧ Ia evile umomomo sou usaxila'u anaxu uasi. Anaxu ne, uma'ila sou ulemolu vaikala masumasua uasi loxo lamotaxu uve'a ta mitema isoisoli.

⁹ No anu ananenge ne, la nenge ta'itinu Tila noxinge mo Maminge ualaxu xe no anu ananenge ne, la nenge tameletalone'i ta mitema ane Lataua mukoine'i loxo anu. ¹⁰ No anu ananenge vilesisi, la nenge ta'itinu ualaxu Lataua xe tameletalone'i ta mitema. Ia ta mitema noxou Lataua, mamu sou nga'oxo aloxo ne. ¹¹ Loxovaa? Umomomo sou lexa laixe xe lexa sixula ilou ikei iuatu no lexa iouvilesisi? Uasisi manina. ¹² Ta vivilo ta mitema noxou Lataua! Loxovaa? Umomomo sou ovu lovo unene'a la uxalixu ovu olivu temanu? Mo umomomo sou ovu uaini unene'a la uxalixu lovo temanu? Uasisi manina. Anu aloxo lexa sixula umomomo sou uxalixu lexa laixe uasi.

Lavulavu no Lia 'o Xe Lavulavu Molu Teitexi

¹³ Mo vile no tainingengi uvikala lexe anu mulavusou 'ilixo ma'ia ane laixe xe masua sou umulinu mo anu mulavusou lexe anu umuamua'i laixe no lia 'o a loxovaa. Anu uvikala aloxo ne, la laixe lexe anu u'oxonu 'ili'ilixo laixe sou umaxa'u lavulavu noxou mo utaloxolixu no anu maulixu. ¹⁴ Ia lexe ngingi ngaxavutala masua noxi'a ta menexinge mo ngaxavutalangengisi ngemasaxu manina mii ma'ia ane'i mino'u, la mamu sou ngingi nga'iti ualasingesi. Lexe ngingi nga'oxo aloxo ne, la ngingi ngexiu tumalingeu vaikala manina noxou Lataua. ¹⁵ Lavulavu ane loxo ne, anu molu noxou Lataua ulu'e uasi. Ia anu mii sou no lia 'osi mo anu noxou Uleenu Tavuna uasi, ia anu molu noxou uleenu masua. ¹⁶ Xo no mine ngingi ngaxavutala masua noxi'a ta menexinge mo ngaxavutalangengisi xe ngemasaxu manina mii ma'ia ane'i mino'u, la ngingi ngakalikalipala no anu xoloxolungenge mo nga'oxonu 'ili'ilixo masumasua.

¹⁷ Ia itema ane uno'u lavulavu molu noxou Lataua, la anu umulinu 'ili'ilixo ane Lataua mumasaxu tei. Mo anu opo se'isisi noxi'a ta menexu, mo umasaxa sou ulomusi'a mo ane'i ilemolu ma'ia la anu ulomuxa'a mo anu itema sou alauna manina mo anu u'oxonu 'ili'ilixo laixe sou usu'uline'i ta mitema mo anu uixexa'a ta mitema uasi xe anu ukalavo'i lexe anu mulavusou uasi. ¹⁸ ✧ La sou itema vile u'oxo opo se'isisi noxi'a ta menexu la anu loxo itema utounu la'ilali ngiaxu no xai mo usu'uline'i sou i'oxo opo se'isisi ngatongato'o, la tavu'alo noxi'a imulinu 'ili'ilixo sou isu'uline'i ngatongato'o aloxo Lataua mumasaxa'i'a sou lexe i'oxonu.

4

Ng'a'italonu Maulingenge Ulai Noxou Lataua

¹ *Ia mose'i noxinge i'oxonu opo se'isisi noxi'a ta menexi'a uasi. Tava'u loxovaa la sou ngingi nga'oto'oto mo nga'oto'otosou anangenge ngatongato'o? Eni akoli aloxo 'o. Masaxa masua ane muxolu no opongingi mo u'oto'oto no anu xavutalamengi laixe ne, anu tava'u 'oto'oto no taiingengi ane. ² Ngingi ngemasaxau mii vile manina, ia ngano'u uasi. Mo ngingi ngeisuxu ta menexinge mi'ami'a la ngave'a isoisoli, ia umomomo sou ngano'u mii ma'ia ane ngingi ngemasaxau uasi. La sou ngingi nga'otosou anangenge mo nga'oto'oto. Ia ngingi umomomo sou ngano'u uasi, xo ngingi ngalinga ulai noxou Lataua uasi. ³ No mine ngingi ngalinga ulai noxou Lataua, la ngano'u uasi. Xo xavutalamengi sou mii ma'ia ane ngingi ngelingau ne, laixe uasi. Ngingi ngelingau ne sou u'oxongengi nga'osa no anusi.

⁴ *Ngingi ta mitema sou ngexiu tumalingeu Lataua! Ngingi ngalavusou mii ane 'o uasi? Anu manina lexe ngingi ngemasaxau 'ili'ilixo masumasua no lia 'o, la ngingi ngamasaxa ngamulinu 'ilixo noxou Lataua uasi. Mo 'ei ane umasaxau 'ili'ilixo no lia 'o, la anu uxali uluau Lataua.

⁵ Mo ngingi ngaxavutala lexe vaikala noxou Lataua ane 'o ne, mii vitanisi? anu muvikala aloxo 'o, "Lataua muisuxu uleenenge manina ane anu mu'italo noxinge." ⁶ *Ia anu uisuxu uleenengesi uasi. Anu mualauasinge tatila manina. La sou vaikala noxou muvikala lexe, "Lataua uxii tumaloui'a ane'i ane i'ti ualasi'a, ia anu ualaunasi'a ane'i ane mitaloxolixa'a."

⁷ *La sou eni akaitolongengi pekia'u aloxo 'o. Ngingi ngaxolu no laaxu Lataua mo ngatulu pekia'inge mo sou ngakusa'u Satani, la anu u'ume. ⁸ *Mo ngingi ngalivu ngane'e 'alai noxou Lataua, mo sou Anu kalumo une'e 'alai noxinge. Ngingi nga'ui avonge xo ngingi ta mitema sou 'ili'ilixo masumasua. Mo ngaxavutalanu Lataua, xo ngingi xavutalamengi mukalipala no anu 'ilixo sou lia xe 'ilixo noxou Lataua. ⁹ La sou laixe lexe opongingi tu'umaxu mo tangengingenge mo ngatama ngaelieli. Mo laixe lexe ngakeke uasi ia ngatama, xe nga'osa uasi ia ngalokungengi. ¹⁰ *Ngingi nga'oxo aloxo ne mo ngataloxolingenge no iou Lataua, la Anu u'itinu ualasinge.

¹¹ Ta vivilo ta mitema noxou Lataua, mamu sou ngalea anangenge noxinge ngatongato'o. Lexe vile noxinge uvikala masua noxou vimou mo utulusou no anu vaivaikala, la anu uvikala masua no anu lapuloto noxou Lataua mo muilevinu. No mine ngingi ngailevinu lapuloto noxou Lataua, la ngingi ngamulinu uasi ia ngeno'u tanixu lapuloto mo ngexolu sou ngailevine'i ta mitema. ¹² *Ia itema vilesisi Anu mulosinge lapuloto mo Anu sou uilevingesi Anu a uxoxolu. Anu umomomo sou upamaulinenge xe ukalusinge. Ia ngingi ne, ngingi 'ei sou ngailevine'i ta menexinge? Uasi.

Mamu sou Nga'itingengi

¹³ *Ioxe, ngalomu noxilo. Ngingi ane ngavikala lexe, "Maasi uasi ne'ielu, la nenge talai no tuala vile se 'ole, uasi. Talai la taxolu tauu ie vile mo ta'oxonu xaixai sou tano'u lamoli no anu." ¹⁴ *Ngingi ngavikala aloxo ne, ia ngingi ngalavusou mii ma'ia ane uxali ne'ielu uasi manina. Ia eni atovola'i maulingenge a loxovaa ane? Maulingenge ne aloxo umuumu ane uxalisi ka tasiauxu. ¹⁵ Ngingi ngavikala aloxo ne uasi, ia laixe lexe ngavikala aloxo 'o, "Lexe masaxa noxou Tila, la sou nenge taxolu mo ta'oxo'oxonu mimii ma'ia

* 4:1: Rom 7:23 * 4:4: Rom 8:7; 1Ioa 2:15 * 4:6: Xav 3:34; 1Pi 5:5 * 4:7: Ep 6:12 * 4:8: Ais 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 * 4:10: Iop 5:11; 1Pi 5:6 * 4:12: Rom 2:1; 14:4 * 4:13: Luk 12:18-20 * 4:14: Lex 39:5, 11; Xav 27:1

ane nenge temasaxau.” ¹⁶ Ngingi ngalavusou ngavikala aloxo ne uasi. Ia ngingi nga'itinu ualasinge lexe ngingi ngamomomo sou ngasaxila'u mimii ukalusi. 'Ilixo ane ne, anu masua. ¹⁷ *La sou anu ane mulavusou mii ma'ia ane laixe lexe u'oxonu la u'oxonu. Ia anu mulavusou ia u'oxonu uasi, la anu mususu.

5

Peletoto Ulai Noxi'a ta Mitema sou Lavuluti

¹ Ioxe, ta mitema sou lavuluti. Ngingi ngatama mo ngaelielisou tu'utu'umaxu ane 'ala'alaisou uxalisinge. ² *Tu'utu'umaxu ane ne, uxali noxinge manina. Lavulutimengi ne umamulo vitanisi mo tokolomomengi ne ta su'uve itotokolonu. ³ Xe lamolimengi kalumo ne ukukakuka. No mine ngamaisou lamolimengi ukukakuka, la mii ane ne anu usosovosou lexe Lataua utulusinge no anu vaivaikala ka sou uleangengi ngalai no navu. La sou ngatama, xo ngingi ngesua la'oluxu lavulutimengi no anu voxo kaluxusou. ⁴ *Ngamaisou! Ta mitema e miluvunu xai temanu noxinge ia ngingi ngamomosi'a uasi ne, ane'i ikakatu lexe ngingi ngamomosi'a. La katu noxi'a ne, Tila xaviinu musuku mulomusou. ⁵ *Ngingi ngexolu no lia 'o la xoluxolongenge laixe manina mo ngekalusou masaxa noxinge no anu mimii iouiou sou musu'ulingengisi. Ngingi aloxo ta memee e i'ani'ani xoo mole ixali totongotongolixu la ive'ave'a. ⁶ Mo ngingi ngetulusi'a ta mitema ta lailaixe no anu vaivaikala mo ngeve'ave'a misoisoli. Ia ane'i ilea anaxa'a une'e noxinge uasi.

Ngatuluxu Tu'utu'umaxu

⁷ *La sou ta vivilo ta mitema noxou Lataua, ngingi ngatulu pekia'inge ulai utalo no mine Tila ulivu une'e la. Ngaxavutalanu tatananu xai. Anu utotou la'ilali no xaixu, la anu uxomaiou voxo sou la'ilali uleme laixe ulai utalo no voxo sou la'iuu usokou. ⁸ *Ngingi kalumo ngaxomaiau mo ngamulaxu tangengi pekia'u. xo voxo sou Tila ulivu une'e ne 'alai. ⁹ Mo ta vivilo ta mitema noxou Lataua, mamu sou ngalea anangenge noxinge ngatongato'o. Ia ngingi nga'oxo aloxo ne, la Lataua utulusinge no anu vaivaikala. Itema sou utulusinge no anu vaivaikala, anu a utulu 'alai no aitenga.

¹⁰ Ta mitema noxou Lataua, ngingi ngamulinu 'ilixo aloxo ta mitema sou palomatana mi'oxonu. Ane'i mituluxu tu'utu'umaxu no mine ane'i mia'aloxu Tila ualasou. ¹¹ *Ngamaisou! Nenge telavu lexe Lataua ualusi'a ane'i ane mituluxu tu'utu'umaxu. Ngingi ngelomusou a'alosou Iopu lexe anu mutuluxu tu'utu'umaxu kalumo mo ngemaisou mii ma'ia ane Tila muxalixu noxou. No anu ane ne, la nenge telavusou lexe Tila anu itema sou tanutanunenge mo ualaunasinge manina.

¹² *Ioxe, ta vivilo ta mitema noxou Lataua, mii tila no anu vaivaikala noxilo vile la aloxo 'o. Mamu sou ngavikala lexe manina teitexi mo manina no lia 'o xe manina ne'ei ne'ei la. Mo no mine ngavikala lexe “Ani,” la vaikalamingi uxali manina loxo ngingi ngelemolu xe ngavikala lexe “Uasi,” la vaikalamingi uxali manina loxo ngingi ngelemolu la. Ia lexe nga'oxo aloxo ne uasi, la Lataua utulusinge no anu vaivaikala.

Ngakilaka La Ngamulaxu Tangengi Noxou Lataua Manina

¹³ Lexe vile noxinge utavule tu'utu'umaxu, la laixe lexe anu ukilaka. Mo lexe vile noxinge u'osa, la laixe lexe anu ulexe mo u'itinu Lataua ualasou.

* 4:17: Luk 12:47 * 5:2: Mat 6:19 * 5:4: Lap 24:14-15 * 5:5: Luk 16:25 * 5:7: Lap 11:14; Iel 5:24 * 5:8: Rom 13:11-12; 1Pi 4:7 * 5:11: Mul 34:6; Iop 1:21-22; 2:10; Lex 103:8 * 5:12: Mat 5:34-37

14 ✨Xe vile noxinge pipiena u'oxonu, la laixe lexe anu u'avali'a ta tatilasou lalotu ine'e ikilakasou mo i'ulosou no anu ueli. Ane'i i'oxonu aloxo ne no anu ualasou Tila. 15 ✨Xo itema vile umulaxu tanu noxou Lataua manina, ia ukilakasou itema e pipiena mu'oxonu, la itema ne umaui mo Tila utulusou. Lexe anu mu'oxonu 'ili'ilixo masua mose'i, la Lataua uxuu tumalouu. 16 La sou ngapala'alixu 'ili'ilixo masumasua noxinge ulai noxi'a ta menexinge ngatongato'o mo ngakilakasinge ngatongato'o. Nga'oxo aloxo ne, la Lataua upamaulingengi. Xo lakilaka noxou itema mulapu ne, uxaxai la xaviinu musuku.

17 ✨Aloxo Eliasi. Anu itema loxo nenge 'osi. Ia anu mukilaka xaviinu lexe la'iua umomomo sou usili uasi, la la'iua usili uasi no xalee ane ne no tauu ie tatalu mo so'io muxatele vile. 18 ✨Xe anu mukilaka la, la la'iua musili. La sou musilisou lialia, la la'ilali no xai muleme.

19 ✨Ta vivilo ta mitema noxou Lataua! Lexe vile no taiingengi mupolo va'axu no anu vaikala noxou Lataua, la laixe lexe vile noxinge ulivunoxu une'e. 20 ✨Ngaxavutala vaivaikala ane 'o. 'Ei ane usu'ulinu itema sou 'ili'ilixo masua xe ulivunoxu no anu xoluxolu masumasua, la Lataua upamaulinu no anu soli mo usu'asou 'ili'ilixo masumasua tavu'alo noxou.

**UOLI VOLOXU VILE ANE
PITA
MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA MITEMA NOXOU
LATAUA
Vaikala lamana**

Uoli voloxu noxou Pita 'o ne, mukaukavu sou u'oxonu pekia'a ta mitema no 'a lalotu e mimuxaxu tane'i noxou Iesu, ia mitavulenu tu'utu'umaxu toxotoxoxa'a. Anu muvikala lexe laixe sou ane'i xavutalanu a'alo laixe sou Iesu Kalisito la. A'alo ne aloxo 'o. Iesu musoli xe ili'i la mutulu la mo musakiinu vaikala lexe ili'i la Anu ulivu une'e la. La sou anu laixe lexe ane'i ixolu se'isisi sou ixomaïou.

Anu muvikala lexe tu'utu'umaxu e muxali noxi'a ne sou utovonu muxamuxaxu tane'i noxi'a. Aloxo ne, la anu laixe lexe ane'i itulu pekia'a ulai uxali no voxo ane Iesu Kalisito ulivu une'e la, la sou Anu ulosi'a 'ulusou.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Ta'itinu Lataua ualasou so alauna xe vote'i sou pamauli noxou 1:3-12

Ngaxolu va'axu no anu 'ilixu masumasua 1:13-5:11

Tava'u kaukavu ane 'o 5:12

Vaikala sou sexela kaluxusou 5:13-14

Pita ne Anu Itema sou Xaixai Noxou Iesu Kalisito

1 Eni Pita, eni aposeli noxou Iesu Kalisito, eni ekaukavunu vaivaikala ane 'o mulai noxinge ngingi ta asila noxou Lataua ane ngelongolau tani la ngelai ngexolu no xalexalee lia ta tatila ne Pontosi, mo ne Xalatia, mo ne Kaposodia, mo ne Asia, xe ne Bitinia. 2 *Lataua Maminge mulavusinge mo musosovosinge xo nenge texali malemalengainge no 'a xaixai noxou Uleenu, mo ngalomuxu Iesu Kalisito la sou Anu u'ulosinge no anu sialuxu. Eni akilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua u'ana'ana mo uxolu noxinge.

Ta'osasou Lataua sou Loopala Ane Kaluxu Uasi

3-4 *Mo nenge ta'osasou Latauamenge anu Iesu Kalisito Tila noxinge Momu, xo Anu mutulusou Iesu no anu soli, ilou tulu noxou la nenge teno'u mauli alavua, xo Anu mualaunasinge. No anu mauli ane ne u'oxo pekia'inge sou taloopala no anu mauli ane kaluxu uasi ane uai teitexi no opo loxotolo. Miiiii ane ne umomosou umamulo mo nuninuni'u mo ukalu vitanisi uasi. 5 *Ngingi ngemulaxu tangengi noxou Iesu la ngano'u mauli ane kaluxu uasi e Lataua mulalaxiinu sou ngano'u uxali manina sou no voxo kaluxusou, xo Anu usaxilainge no anu xavi noxou. 6 *Aloxo ne la sou ngingi nga'osa manina xo tu'utu'umaxu ane muxali noxinge la mu'oxongengi ngetama ne umomomo sou uxolu maxuveeni uasi. 7 *La sou tu'utu'umaxu ne sou utovonu muxamuxaxu tangengi lexe ngingi ngamuxaxu tangengi maninasou. Aloxo xoulu e i'elaxu sou mosomoso uxexee ia xoulu maninasousi uxali, anu iouvilesisi aloxo muxamuxaxu tangengi ne, la muxamuxaxu tangengi ne mua'ulixu xoulu, xo xoulu ne anu ukalu vitanisi. Lexe ngingi ngatulu pekia'inge no anu muxamuxaxu tangengi ulai uxali no voxo ane Iesu Kalisito uxali lamana la Lataua u'osasinge mo uitinu ualasinge. 8 *Ia ngingi ngamaisou Iesu Kalisito uasi ia tangengixu,

* 1:2: Rom 8:29; 2Te 2:13 * 1:3-4: Kol 1:12 * 1:5: Ioa 10:28; 17:11 * 1:6: Iak 1:2; 1Pi 5:10

* 1:7: Xav 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Iak 1:3 * 1:8: Ioa 20:29; 2Ko 5:7

mo vaimomo 'o ngingi ngamaisou uasi. Ngingi ngamuxaxu tangengi noxou la nga'osa manina, 'osa'ila ane ne umomomo sou ngaa'aloxu la ngakamuli vaikala lexe ngaa'aloxu a loxovaa. Uasisi manina. Xo 'osa'ila ane ne sou teitexi no opo loxotolo. ⁹ Ngingi nga'osa aloxo ne xo neneaxu muxamuxaxu tangengi ane lexe ngingi ngano'u mauli ane kaluxu uasi noxou Lataua. ¹⁰ *No anu mauli ane kaluxu uasi ne, la ta mitema sou palomatana mikakamuli laixe mo tali'i tavu'alo no anu, ia mipalomatana no anu lexe mauli ane kaluxu uasi ne ngingi nga'angengi. ¹¹ *Mo Uleenu Kalisito muxolu noxi'a ta mitema sou palomatana la anu muvikalane'ixu mo mupala'alixu navunavu ane uxali noxou Kalisito xe ili'i no anu la Anu uno'u uala tila. Uleenu muvikalane'ixu tei loxo ne la sou ane'i mikakamuli xe mixavuxavutala lexe itema 'ena'ei manina xe imamaanu ma'ia manina ane anu une'e. ¹² Mo muvikalane'i lamana lexe mimii ane ane'i mia'aloxu ne umomomo sou uxali no imamaa noxi'a uasi, ia anu muxali no anu imamaa noxinge. Ia vaimomo 'o Lataua mupalusou Uleenu Tavuna molu teitexi no opo loxotolo mulu'e mo no anu xavi no 'a Uleenu Tavuna, la ta mitema sou a'alo mia'aloxu a'alo laixe mulai noxinge. Mo no anu a'alo laixe ne la ta angelo iisu no imasaxa lexe imaisou kalumo.

Ngaxolu Va'axu no Anu 'Ilixo Masumasua

¹³ Ioxe, aloxo ne la sou, ngaxavutala laixe mo xavutalamengi uloo, mo ngaxolu se'isisi, mo ngaloopala manina no anu alauna noxou Lataua e no anu voxo sou Iesu Kalisito ulivu une'e la ulosinge. ¹⁴ *Xo tei ngingi ngalavu uasi, la nge'oxonu 'ili'ilixo masumasua, ia vaimomo 'o la ngingi ngelavusou aloxo ne la sou mamu sou nga'oxonu la. Ngalolomu aloxo ta molomolo ilolomu. ¹⁵ Ia ngingi ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua aloxo Anu ane mu'avalinge ne Anu tavuna. ¹⁶ *Xo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikalala aloxo 'o, "Ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua, xo eni exolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua."

¹⁷ *No mine ngingi ngavivikala ulai noxou Lataua, la ngingi ngamoxo'u lexe Mamixe, xo Anu utilovosou xaixai noxinge vilevilei ane ngingi nge'oxo'oxonu, mo no anu tilovo noxou ne la Anu utilovosou laixe manina umomomo sou u'oxonu tulatula vile no anu uasi. Aloxo ne la ngingi ngaxolu se'isi'si mo ngamama'u noxou Lataua xo tuala ane ngingi ngaxoxolu no anu no voxovoxo 'o ne anu tualasinge manina uasi. Ngingi ngaxolu loxo ta asilasi. ¹⁸ Mo ngingi ngelavusou lexe tei la ngingi ngemaisou 'ili'ilixo ane mauli no anu uasi noxi'a ta 'ilu'ilusungengi la ngemulinu la sou Lataua mulotongengi ngelivu no anu mimii ane anu ukalu vitanisi loxo siliva mo xoulu uasi, ¹⁹ *Anu mulotongengi ngelivu no anu sialuxu Kalisito ne lailaixe misevile loxo sipsip 'olu e mii vile loxo xalevi mo vuvuli u'oxonu vasimolu uasi. ²⁰ *Anu Lataua mulavusou Kalisito tei no mine ukoinu mimii latala no lia 'o uao. Ia no voxo kaluxusou la Anu muxali lamana sou usu'ulingengi. ²¹ *La sou no anu xaixai noxou Kalisito, la ngingi ngemuxaxu tangengi mo ngaloopala noxou Lataua. Xo Anu mutulusou Kalisito no lulu la mulosou uala tila. ²² *La sou ngingi vaimomo 'o ngelomoso a'alo laixe mo ngamulinu xo Anu mu'oxongengi ngexali malemalenga. Mo sou ngingi tangengixa'a ta vivinge noxou Iesu ngatongato'o no tangengi manina. ²³ Ngingi ngelolomusou a'alo laixe ane ne vaikala noxou Lataua ane kaluxusou uasi mo ngemulimulinu la Anu

* 1:10: Mat 13:16-17   * 1:11: Lex 22; Ais 53; Luk 24:26-27   * 1:14: Rom 12:2; Ep 2:3; 4:17-18

* 1:16: Liv 11:44-45; Mat 5:48   * 1:17: Rom 2:11; Pal 2:23   * 1:19: Apo 20:28; Eva 9:12-14

* 1:20: Ep 1:4; 2Ti 1:9-10   * 1:21: Ioa 14:6; Rom 5:1-2   * 1:22: Ioa 13:34; Rom 12:10

mu'oxongengi ngexali alavua. Maui alavua e ngingi ngeno'u ne aloxo ovu ngiaxu e ulapau la u'ui vitanisi uasi, ia anu aloxo ane ulapau la uleme.

²⁴ ✱Xo,

“Ta mitema tavu'alo ne aloxo ia'eia'e
mo tokolomoxa'a ne lailaixe aloxo ia'eia'e seseenu.
Mo ia'eia'e uxalo la sesenu ulapau.

²⁵ Ia vaikala noxou Tatila aloxo ne uasi.

Anu umaui utotomu mo kaluxusou uasi.”

Vaikala ne ane a'alo laixe e mia'alomengi no anu.

2

¹ ✱Aloxo ne, la sou ngasu'anu 'ili'ilixu sou ngalea anangenge ulali noxi'a ta vivinge ngatongato'o, mo ngakalakalavoi mo ngavivikala la vaikalamengi temanu uasi, mo ngaiisuusi, xe saisa'i masumasua ulaa no anangenge uasi. ² Aloxo ta keakea ipaa alavua la imasaxa lexe iixu susu noxi'a ta neni'a, la sou ngingi kalumo ngasoliu mo ngamasaxau susu ane lailaixe manina. Susu lailaixe ne ane vaikala noxou Lataua lexe ngingi ngano'u la u'oxongengi ngaleme mo ngano'u maui ane kaluxu uasi. ³ ✱La sou ngingi ngatovo nga'oxonu aloxo ne la ngamaisou alauna noxou Tila.

Lavo'o sou Maui Xe ta Mitema Ane Lataua Musosovosi'a

⁴ Ta mitema mipianu lavo'o sou maui ne, ia ngingi ngane'e noxou xo lavo'o sou maui ne Lataua musosovosou mo no iou la Anu lailaixe manina.

⁵ ✱Mo ngingi kalumo aloxo lavo'o sou maui e Lataua Uleenu utulusou taasou no anu, aloxo ne la ngingi ngaxali ta aili'i noxou Lataua manina. Xo no anu xaixai noxou Iesu Kalisito la ngingi ngelosou maulingenge mulai noxou Lataua loxo mii ma'ia ane lailaixe anu mumasaxau manina. ⁶ ✱Xo vaikala muai no nano no 'a Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o,

“Ngamaisou, eni Lataua amuxaxu lavo'o

sou tani tava'u uai ne Sioni.

Lavo'o sou tani tava'u ne eni esosovosou

xo Anu lailaixe misevile.

Lexe Anu ane umuxaxu tanu noxou

la anu umomomo sou umaela uasisi manina.”

⁷ ✱La sou Iesu muxali loxo lavo'o lailaixe sou tani tava'u noxinge ngingi ane ngemuxaxu tangengi noxou, ia ane'i ane imaxaxu tane'i uasi aloxo kaukavu muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu. Vaikala ane ne muvikala aloxo 'o,

“Ta mitema sou itulusou tani mipianu lavo'o ne,

ia lavo'o ane ne muxali lavo'o sou tani tava'u maninasou.”

⁸ ✱Mo, vaikala vile la muai no nano no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o,

“Lavo'o ane ne ta mitema itulakisou la ilapau,

mo kulu toxoxa'a utaluxa'a,”

xo ane'i ilomuxu mo imulinu vaikala noxou Lataua uasi. La sou ane'i itulaki, loxo Lataua muxavutalanu lexe ane'i i'oxo aloxo ne. ⁹ ✱Ia ngingi ne Lataua musosovosou mo mukalipalangi ngexali ta mitema noxou manina, mo mu'oxongengi ngexali loxo ta aili'i sou ngaxaxai no nano no tani noxou tatananu tuala. Anu mu'oxonu mo musosovosou aloxo ne sou lexe ngingi nga'aloxu mii ma'ia lailaixe ane Lataua mu'oxonu noxinge sou mulivulingenge no isivoxo ngeuatu no anu lamana lailaixe misevile

✱ 1:24: Ais 40:6-8 ✱ 2:1: Ep 4:22; Iak 1:21 ✱ 2:3: Lex 34:8 ✱ 2:5: Ep 2:21-22; Pal 1:6

✱ 2:6: Ais 28:16; Ep 2:20 ✱ 2:7: Lex 118:22 ✱ 2:8: Ais 8:14 ✱ 2:9: Lap 7:6; 14:2; Ais 9:2;

Apo 26:18; Ep 5:8

3

Vaikala Ulai Noxi'a ta Mulu Ilo'a ta Semasemai'a

1-2 ✧ Aloxo ne la sou ngingi ta sema ane ngetaula'i ngaxolu no laxa'a ta mulumulumengi, mo sou lexe ta mulumulumengi ane'i ilomuxu vaikala noxou Lataua uasi ixiunu maulixa'a. Ane'i ixiunu maulixa'a no anu vaivaikala noxinge uasi, ia lexe imaisinge nga'umolu Lataua xe no anu 'ili'ilixu lailaixe noxingesi la sou ane'i ixiunu maulixa'a. 3 ✧ Mo no anu tokolomomengi la, ngingi ngasakisakiinu laxusinge mo ngatokolomoxu tokolomo ane mi'oxonu no anu xoulu xe tokolomo ane lailaixe musuku sou vasimengesi uasi. 4 Ia ngatokolomonu tangengi no nano no anu 'ili'ilixu lailaixe ane umomomo sou ukalu vitanisi uasi, loxo 'ilixu sou ngaxolu no laxa'a mo 'ilixu sou ngaxolu se'isisi no anu uleengengi xo anu 'ili'ilixu ane ne anu lailaixe manina no iou Lataua. 5 Xo ta sema ta tatila taatei mimulinu 'ili'ilixu ane ne, la ane'i mimulaxu tane'i xe miloopala noxou Lataua. Ane'i mi'oxonu aloxo ne, la sou tokolomoxa'a ne lailaixe manina mo ixolu no laxa'a ta mulumului'a. 6 ✧ Aloxo Sala milomuxu mulue Avalaamu xe i'avalou lexe tila, lexe ngingi kalumo nga'oxonu 'ili'ilixu lailaixesi mo nga'ume no anu mii vile uasi, la ngingi ngexali loxo Sala ta 'ili'ilie. 7 ✧ Aloxo ne la sou ngingi ta sema ta mulumului'a kalumo ngaxavutala laixe no mine ngingi ngongi'a ngaxoxolu la ngapaipoune'i xe ngataxane'i xo ane'i vasime'a pekia'u uasi. Xo ane'i kalumo ino'u maui ane lailaixe noxou Lataua, ngingi nga'oxonu aloxo ne la sou mii vile umomomo sou utaluxu lakilaka noxinge uasi.

Tatavulenu Tu'tutu'umaxu sou 'Ilixo Laixe

8 Ioxe vaikala kaluxusou aloxo 'o ngingi latala ne xavutalamengi mo opongengi uxali vilesisi mo tangengixa'a ta vivinge noxou Iesu mo nga'oxonu 'ilixu lailaixesi ulai noxi'a ta vivinge xe ngaxolu no laxa'a. 9 Mo lexe ta mitema i'oxo masuangengi mo ivikalasinge masumasua la mamu sou ngakolinu no anu 'ilixu masua xe vaikala masua, ia ngakilakasi'a sou Lataua ualusi'a utotomu. Xo Lataua mu'avalinge lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne la sou anu ualusinge. 10 ✧ Xo Lavuku Tavuna teinu noxou Lataua muvika aloxo 'o,

“Anu ane umasaxa lexe maulixu uxolu maxuveeni
 mo umaisou aso ulai u'una,
 la usaxila'u anaxu no anu vaikala masumasua
 xe vaikala kalakalavo.

11 Mo anu uxiunu tumalou no anu 'ili'ilixu masumasua
 ia u'oxonu 'ili'ilixu lailaixesi mo opo se'isisi noxi'a ta mitema.
 Anu laixe lexe u'oxonu aloxo ne utotomu.

12 Xo Tila umaisi'a mo usaxila'a ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixu mulapu
 mo ikilaka la anu ulomuxa'a.
 Ia Anu uxiu tumaloui'a
 ane'i ane i'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasuasi.”

13 Lexe ngingi nga'oxo'oxonu 'ili'ilixu lailaixesi, la sou 'ena'ei umomomo sou u'oxonu masuangengi? 14 ✧ Xo lexe ngingi ane nga'oxo'oxonu 'ili'ilixu lailaixesi ia ngano'u tu'tutu'umaxu no anu la ngaxavutala tapiena mo nga'ume uasi xo Lataua ualusinge. 15 Ia ngamulaxu Kalisito Tila no nano no tangengi mo ngaxoxolu la ngalalaxii utotomu xo ta mitema ine'e la itali'isinge lexe loopala noxinge ne laaxu a loxovaa, la ngakoline'i laixesi. 16 ✧ Ngatoxone'i mo ngakoline'i se'isisi la ngakoline'i no anu vaikala xati

uasi, ngataloxolingenge mo ngataxane'i mo ngamulinu xavutala lailaixesi. Mo sou ta mitema imoxo'inge mo ivikalasinge masumasua ia imaisinge nga'oxo'oxonu 'ili'ilixo lailaixesi loxo ngingi noxou Kalisito la ane'i me'a ixii imaela no anu vaivaikalai'a la. ¹⁷ Xo lexe masaxa noxou Lataua lexe ngingi ngano'u navunavu no anu 'ili'ilixo lailaixesi la anu laixe, ia lexe ngingi ngano'u navunavu no anu 'ili'ilixo masumasua la anu lakolisou 'ilixo masua noxinge. ¹⁸ Xo Kalisito musoli sou susu noxinge alaxu vilesisi. Anu susu vile noxou uasi, ia musoli sou susu noxinge sou ulivulinenge talai noxou Lataua. Anu muxali itema la ta mitema mivau musoli ia Lataua mutulusou no anu Uleenu. ¹⁹ No mine Anu musoli la Uleenu mulai mua'aloxu vaikala noxou Lataua mulai noxi'a ta mitema ane misoisoli la uleene'i mulai muxolu no taasou navunavu. ²⁰ *Ta mitema ne tatei no anu voxo noxou Noa no mine anu mu'oxonu lasipi, la Lataua muxomaie'i lexe ixiiunu maulixa'a ia ilomu uasisi manina. Ane'i ilomu uasi la sou ta mitema muxatele tatalusi mimauli no anu lexa toxoxa'a. ²¹ La sou lexa ne anu sosovosou nga'ulo no anu la Lataua upamaulingengi vaimomo 'o. Ngingi nga'ulo ne sou ngaxeenu nuni no vasimenge uasi ia anu loxo ngingi ngasakiinu vaikala ulai noxou Lataua lexe ngingi nga'oxonu 'ili'ilixo lailaixesi no iou. Xo no anu soli ilou tuluxu Iesu Kalisito la sou Lataua mupamaulingengi. ²² Mo vaimomo 'o Anu mulai muxolu teitexi no opo loxotolo no avolu Momu tema xe ane'i ane xavine'i mu'oki ilomuxu la ilo'a ta angelo ixolu no laaxu.

4

Xoluxolu Laixe Noxou Lataua

¹ *Aloxo Kalisito muxamulinu navunavu no vasimolu la sou ngingi kalumo ngano'u xavutala laixe aloxo ne. Xo anu ane muno'u navunavu no vasimolu la anu susu vile noxou la uasi. ² La sou no mine ngingi ngamauli ngaxoxolu no voxovoxo no lia 'o la ngamulinu masaxa masua sou vasimenge uasi, ia ngamulinu masaxa noxou Latauaasi. ³ *Xo ngingi ngepaipalunu voxo latala mukalu la ngemulinu 'ili'ilixo masumasua ane ta mitema e imulaxu tane'i noxou Lataua uasi i'oxo'oxnu. 'Ili'ilixo masumasua ne anu aloxo 'o, 'ilixo sou vote'i, mo ngemulinu masaxa masua sou vasimenge, mo 'ilixo sou ngeixu lexa pekia'u utotomu, mo 'ilixo sou lavilelu utotomu xe ngamulinu lapuloto noxou Lataua uasi la ngelotu noxi'a ta lataua kalakalavoi. ⁴ Ta mitema ane imulaxu tane'i noxou Lataua uasi ikuluke manina mine ngingi ngamuline'i no anu 'ilixo masumasua noxi'a uasi, la ane'i ivikalasinge masumasua manina. ⁵ *Ane'i me'a imomosou vaikala ulai noxou Lataua e Anu ulalaxii sou utilovosou 'ili'ilixo noxi'a ta mitema ane imaumauli xe ane'i ane misoisoli. ⁶ Anu a'alo laixe ne mia'aloxu kalumo mulai noxi'a ane'i ane misoisoli. No anu solixa'a ne ane ta mitema anu Lataua utulusi'a no 'a vaivaikala. Ia anu a'alo laixe ne anu mia'aloxu noxi'a aloxo ne la sou ane'i imauli no 'a ulene'i aloxo Lataua umasaxai'a sou imauli. ⁷ *Xo voxo sou mimi'i latala no lia 'o 'ala'alai sou kalu. La sou ngaxolu se'isisi mo ngasaxila'u xavutalamengi laixe mo ngaloo no anu lakilaka. ⁸ *La sou tangengixa'a ta vivinge manina xo 'ilixo ane ne anu mutila no anu 'ili'ilixo latala mukalusi mo anu usu'asou susu latala manina. ⁹ *Mo ta vivinge ine'e no taasinge la ngongi'a ngasexelengenge ngatongato'o mo ngasaxila'a laixe, ia ngavivikalasi'a ili'i la uasi. ¹⁰ *Lataua mualauasinge laixe la mulosinge xaixai iouiou vilevilesi

la sou ngingi ngaxaxaisou. La sou ngingi ngaxaxaisou xaixai iou ma'ia noxinge vilevilesi ne sou ngasu'uline'i ta vivinge no nano no anu tangengi manina. ¹¹ Lexe vile noxinge uno'u xaixai sou ua'aloXu vaikala noXou Lataua si la anu ua'alo, xe vile noxinge uno'u xaixai sou usu'uline'i ta mitema la anu u'oxonu aloxo ne no anu xavi ane Lataua mulosou. Aloxo ne la sou Lataua uno'u uala utila no anu mimii latala ane nenge ta'oxonu. Xo no anu xaixai noXou Iesu Kalisito la nenge ta'oxonu aloxo ne la sou Lataua uno'u uala utila mo xavi utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

Tatavulenu Tu'utu'umaxu sou Taxali Loxo ta Mitema Noxou Kalisito

¹² Ta menexilo e eni emasaxainge misevile, navunavu mo tu'utu'umaxu uxali sou utovongengi ia mamu sou ngakuluke no anu lexe mii vilemo a uxali ne. ¹³ *Ia nga'osa lexe ngingi ngano'u navunavu loxo Kalisito muno'u, la sou no voxo ane Anu ulivu une'e ilou xavi la ngingi nga'osa manina mo ngaili'eli'e. ¹⁴ *Lexe ngingi ngamulinu Kalisito, ia ta mitema ivikalasinge masumasua la Lataua Uleenu e xavi musuku uxolu noxinge mo ualusinge. ¹⁵ Ia mamu sou vile noxinge uno'u navunavu loxo itema uvau itema usoli, mo itema sou pakali, mo itema sou u'oxo 'ili'ilixu masumasua xe loxo itema sou usaxou ta mitema mi'ami'a. ¹⁶ Ia lexe ngingi ngano'u tu'utu'umaxu loxo ta mitema imulaxu tane'i noXou Kalisito la mamu sou ngamaela, ia ngaxolu loxo itemau Lataua xo Anu uno'u tu'utu'umaxu ane ne. ¹⁷ Ioxe, xo voxo a muxali sou Lataua utilovosou 'ili'ilixu noxi'a ta mitema. Lexe anu usokou noxinge nenge ta mitema e temulaxu tanenge noXou Kalisito, la sou loxovaa noxi'a ane'i ane imulinu vaikala noXou Lataua uasi ili'i? ¹⁸ *Mo sou vaikala vile muai no anu Lavuku Tavuna teinu muvikala aloxo 'o, "Lexe anu mii pekia'u noXou Lataua sou usu'uline'i

ta mitema ane'i ane milapu,
ia anu pekia'u musuku noXou sou usu'uline'i
ane'i ta mitema ane mixiunu tumali'a noXou Lataua
la i'oxonu 'ili'ilixu masumasua."

¹⁹ La sou ane'i ane Lataua umasaxa lexe ino'u tu'utu'umaxu no anu 'ili'ilixu i'oxonu laixe mo i'italonu maulixa'a ulai noXou Lataua anu mukoinu mimii latala mo Anu usaxila'a laixe loxo Anu muvikala.

5

Ta Tatila sou Lalotu Ilo'a ta Maulu

¹ Ioxe vaikala ane 'o ulai noxi'a ta tatila sou lalotu ane mixolu no taingengi. Eni apeletoto loxo tatila vile no anu lalotu kalumo mo eni emaisou Kalisito muno'u navunavu manina no ieli la no anu voxo ane Anu ulivu une'e no 'a lamanaxu. ² *Vaikala ane 'o aloxo 'o. Ngasaxila'a ta mitema noXou Lataua mixolu no taingengi laixe loxo itema sou usaxila'a ta sipsip mo ngamaisi'a mo ngaulaxune'i laixe. Mo ngaxaxai loxo ta mitema ivikalangengi sou nga'oxonusi uasi mo ngaxaxaisi sou lamolisi uasi, ia ngaxaxai loxo ngingi ngamasaxa mo nga'osa sou nga'oxonu manina loxo Lataua umasaxainge lexe nga'oxonu. ³ *Mo ngingi nga'oxonu tilasinge noxi'a ta mitema uasi ia ngaulaxune'i loxo ta sipsip imulinu tatanane'i. ⁴ Ngingi nga'oxonu aloxo ne, xe Tila noxi'a ta mitema e usaxila'a ta sipsip ulivu une'e la ngingi ngano'u kisivalu lailaixe. Kisivalu ane ne anu umomomo sou kaluxu uasi.

⁵ *Ioxe peletoto ane 'o ulai noxinge, ngingi ta maulu kalumo aloxo 'o. Ngalomuxa'a ta tatilasinge mo ngalu'engengi no laaxa'a ta tatilasinge xo,

* 4:13: Apo 5:41; Iak 1:2; 1Pi 1:6-7 * 4:14: 1Pi 2:20 * 4:18: Xav 11:31 * 5:2: Ioa 21:15-17; Apo 20:28 * 5:3: 2Ko 1:24; Pil 3:17; Tit 2:7 * 5:5: Xav 3:34; Ep 5:21; Iak 4:6

“Lataua uxii tumaloui'a ane'i ane italoXolixa'a mo ixolu se'isisi uasi,
ia Anu uualusi'a ane'i ane ilu'ene'i.”

⁶ ✧ La sou ngataloxolinge mo ngaxolu se'isisi no laaxu Lataua anu xaviinu sou usaxila'inge, xe ili'i no anu voxo ane Lataua musosovosou uxali, la Anu uitinu ualasinge. ⁷ ✧ Aloxo ne la sou ngalosou tu'utu'umaxu ma'ia muxolu no anu xavutalamengi, xo Anu tanungenge. ⁸ ✧ Ngaxolu se'isisi mo ngaloo laixe xo uluamengi satani uxixaoxao mo ungiulefe loxo laeoni ukakamuli itema sou u'ou. ⁹ ✧ La sou ngatulu pekia'inge no anu muxamuxaxu tangengi mo nga'apixu la ngakusa'u, xo ngingi ngalavusou lexe ta vivinge no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi kalumo ino'u navunavu iouvilesisi. ¹⁰ Ia Lataua itema sou alauna tatila Anu mu'avalinge xo no anu xaixai noxou Kalisito, la sou Lataua mu'avalinge ta'unalai no anu lamana noxou ane kaluxu uasi. Aloxo ne la sou navunavu ngingi ngano'u ne umomomo sou uxolu maxuveeni uasi. Navunavu ane ne sou u'oxongengi ngaxali lailaixe manina mo Lataua ulosinge xavi sou ngatulu pekia'inge xe u'oxonu pekia'u muxamuxaxu tangengi. ¹¹ Xavi noxou Lataua uxolu mo kaluxu uasi, manina.

Vaikala sou 'Osa Kaluxusou

¹² ✧ No anu su'uli noxou Sailasi eni emaisou anu loxo vivilo manina. Eni ekaukavunu vaikala pelepeletoto ataxu se 'o ulai noxinge ne anu alauna noxou Lataua maninasou ane eni apala'alixu ulai noxinge la sou no anu alauna ne ngatulu pekia'inge. ¹³ ✧ Ta mitema sou lalotu noxou Lataua mixolu ne Vaviloni misova vaikala sou 'osa mulai noxinge mo Maluko e loxo 'alixeni musovanu aso laixe ulai noxinge kalumo. ¹⁴ Mo ngasexelaxa'a ta menexinge ngatongato'o la ngasexelaxa'a loxo ngingi ngemasaxai'a maninasou. Eni akilaka lexe opo se'isisi uxolu noxinge ngingi latala ane noxou Kalisito.

UOLI VOLOXU TAMEISOU ANE
PITA
MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA MITEMA NOXOU
LATAUA
Vaikala lamana

Uoli voloxu ta tameisou noxou Pita 'o ne, mukaukavunu mulai noxi'a ta mitema e mixali ta mitema noxou Kalisito tatei. Anu mukaukavu mulai noxi'a xo ta tisa kalakalavoi mose'i i'oxo loloxa'la no anu lavulavu kalakalavoi la u'oxonu muxamuxaxu tane'i noxi'a utaloxo xe u'oxone'i la imulinu 'ili'ilixo lailaixe la uasi. Mo movikalane'i lexe itetelisou vaikala noxi'a ta aposeli e milosi'a pekia'u. No anu vote'i ane ne la sou ane'i imomomo sou ilavusou Lataua xe Tila Iesu Kalisito maninasou. Xo ane'i ta aposeli ne mimaisou Iesu no ie'i xe milomusou lapuloto noxou.

Ta mitema mose'i mivikala lexe Iesu umomomo sou ulivu une'e la uasi. La sou anu movikalane'i lexe Iesu ne ulivu une'e manina. Ia Anu ulive une'e palea uasi ne, xo Lataua "umasaxa lexe itema vile uulua uasi, ia Anu mumasaxa lexe ta mitema ukalusi ixiunu opone'i la sou Anu uxolu se'isisi sou uxomaie'i" (3:9).

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-2

Sosovo xe 'ava noxou Lataua 1:3-21

Ta tisa kalakalavoi 2:1-22

Voxo noxou Tila 3:1-16

Nenge tasaxila'inge mo taxomaiou Tila 3:17-18

¹ Eni Saimoni Pita itema sou xaixai noxou Iesu Kalisito mo eni Aposeli, ekaukavunu vaivaikala ane 'o mo esovanu mulai noxi'a ane'i ane no anu 'ili'ilixo mulapu noxou Lataua noxinge mo Anu itema sou pamauli Iesu Kalisito mulosie'i la sou ane'i mimuxaxu tane'i kalumo iouvilesisi laixe aloxo nexi 'o. ² Xo ngingi ngelavusou Lataua mo Iesu anu Tila noxinge, la sou eni akilaka lexe alauna mo opo se'isisi noxou u'ana'ana noxinge manina.

Lataua Musosovosinge Mo Mu'avalinge

³ Aloxo nenge telavusou lexe Tila Iesu anu Lataua e no anu uala tila Anu muno'u mo 'ili'ilixo lailaxe noxou Anu mu'avalinge, la no anu xavi noxou mo Anu mulosinge mimii tavu'alo nenge temasaxau sou usu'ulinu maulinenge mo tamuamua'i no anu 'ili'ilixo noxou Lataua. ⁴ No anu 'ili'ilixo ne la sou Anu ulosinge mimii ta tatila xe lailaixe ane Anu musakiinu vaivaikalasou tei lexe ulosinge, la sou no anu mimii e Anu ulosinge ne, usu'ulingengi sou ngamulinu 'ilixo noxou Lataua, mo usu'ulingengi la ngaxolu va'axu no anu 'ilixo masumasua noxi'a ta mitema e imulinu masaxa masumasua sou vasime'la iulua mo ino'u navunavu. ⁵ Xe tava'u aloxo ne, la sou ngatovonu xavingengi sou ngamuxaxu tangengi manina sou menexu 'ilixo lailaixe ne, la sou ngingi ngalavusou Lataua. ⁶ *Mo lexe ngingi ngalavusou Lataua la sou ngingi ngamomomo sou ngamulinu masaxa sou vasimenge uasi, mo lexe ngingi ngamulinu masaxa sou vasimenge uasi, la ngingi ngamomomo sou ngatulu pekia'inge no voxo sou tu'utu'umaxu uxalisinge, mo lexe ngingi ngamomomo sou ngatulu pekia'inge la sou ngamuamua'i no anu 'ili'ilixo noxou Lataua, ⁷ mo lexe ngamuamua'i no anu 'ili'ilixo noxou Lataua la sou ngingi tangengixa'a ta

vivinge ngatongato'o, xe lexe ngingi tangengixa'a ta vivinge ngatongato'o la tangengixa'a no nano no tanengi maninasou. ⁸ Xo lexe 'ili'ilixu ane ne uxolu no nano no anu maulingenge la anu uleme mo uxali tatila, la ngingi ngalavusou Tila noxinge Iesu Kalisito la ngingi ngaxali loxo mii vitanisi mo unene'a mo ngingiaxu uasi, uasi. ⁹ Ia lexe 'ei ane 'ili'ilixu ane ne uxolu no anu maulixu uasi la anu loxo itema iou selevelenu mo umalei ulai no paxa uasi, anu ulavusou lexe 'ili'ilixu masumasua e anu mu'oxonu tei 'olele ne Lataua uxexee uasi. ¹⁰ La sou ta vivilo, ngatovonu xavingengi manina mo nga'oxonu 'ava mo soovo noxou Lataua noxinge uxali maninasou. Xo lexe ngingi nga'oxonu aloxo ne, la mivile umomomo sou utaloxolingenge uasi manina. ¹¹ Lexe ngingi ngamulinu vote'i ane ne la aitenga ukisi noxinge la ngingi nga'unalai no tuala saxisaxila'u noxou Tila noxinge mo itema sou pamauli Iesu Kalisito teitexi no opo loxotolo e kaluxu uasi.

Palomatana sou Vaikala Noxou Lataua

¹² La sou ngingi ngalavusou mimii ane ne mo ngatulu pekia'inge no anu vaikala manina ane ngingi ngeno'u vaimomo, ia eni amomomo sou axiu tumaliloinge uasi mo aavuavutilixu xavutalamengi utotomu no anu mimii ne. ¹³ Eni axavutala lexe anu laixe sou eni aavuavutilixu xavutalamengi no mine eni uao axoxolu loxo tani alelaxu noxou Lataua. ¹⁴ ✨Xo aloxo Tila noxinge Iesu Kalisito muvikalaleli lamana mo eni elavusou lexe sexasisi sou tasaxanu vasimelo ulai no lia. ¹⁵ Mo eni atovo xavileli manina sou aavuavutilixu xavutalamengi utotomu mo sou ili'i no anu soli noxilo la ngingi umomomo sou ngaxavutalanu mimii ne.

¹⁶ ✨Nexi taa'alomengi no anu a'alosou lailivuxu Tila noxinge Iesu Kalisito mo xavi noxou 'o ne, xo nexi temaisou manina no iexi, ia loxo tamulinu a'alo vitanisi mo xavutala noxi'a ta mitema uasi. ¹⁷⁻¹⁸ ✨Xo no mine nexi noxou Iesu texolu teitexi no alaele tavuna, la nexi temaisou Lataua anu Momu mutoxonu mo mulosou uala tila. Mo nexisisi telomusou xolinu Lataua mulaa no anu lamanaxu e xaviinu musuku ne molu teitexi no opo loxotolo muvikalalo aloxo 'o,

“Anu 'alixeni ane, e eni talelixu misevile mo opoleli u'osasou misevile.”

¹⁹ La sou nexi temaisou mo telavusou manina lexe vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana ne anu muxali sou, la sou anu laixe lexe ngingi kalumo ngamuxaxu no tangengi, xo anu Iesu loxo telu ukaaka no isivoxo mo ulai utalo no mine lamana ukea loxo xuae sou lamana ukaa no nano no opongengi.* ²⁰ Mo mii mutila lexe ngingi ngalavusou ne aloxo 'o, vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana e mikaukavunu muai no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua ne i'oxonu no anu xavutalai'asi uasi. ²¹ ✨Xo vaivaikala noxou Lataua uxali no anu masaxa noxou itema vile uasisi manina. Ia Lataua anusisi molu ulosi'a ta mitema sou palomatana vaivaikala la sou ane'i ivivikala no anu xavi Uleenu Tavuna.

2

Ta Mitema sou Ilosieixa'a Lavulavu Kalakalavoi

¹ ✨Ia, tatei la ta mitema sou palomatana kalakalavoi mixolu no taine'i ta Isilaeli. La sou anu iouvlesisi aloxo ta mitema sou ilosinge lavulavu kalakalavoi kalumo ixolu no taingengi. Ane'i itoke i'una la ilosiengi lavulavu kalakalavoi la ixovulaulaulingenge mo ngapolo vaaxu. La ane'i mixiunu tumali'a noxou Tila noxi'a e mulotone'i milivu. Ane'i mi'oxonu

✨ **1:14:** Ioa 21:18-19; 2Ko 5:1 ✨ **1:16:** Mat 17:1-5 ✨ **1:17-18:** Mat 17:5 * **1:19:** Ulai utalo no mine lamana ukea ne anu voxo sou ta mitema itulu no anu vaivaikala. ✨ **1:21:** 2Ti 3:16; 1Pi 1:11-12 ✨ **2:1:** Mat 24:11; Iud 1:4

aloxo ne, ia sexasisi sou iuluamulinu. ² No anu kalakalavoi noxi'a ne, la ta mitema tavu'alo imulinu 'ilixoxo masumasua no anu masaxa masumasua sou vasime'a sou imaela no anu, la sou u'oxone'i ta mitema ta ivikala masumasua no anu vote'i manina sou. ³ Xo no anu masaxa noxi'a ta mitema sou ilosinge lavulavu kalakalavoi ne iisuxu mimii tavu'alo la i'oxo vaivaikala kalakalavoi mose'i no anu xavutalai'asi sou i'oxo lolongenge la ino'u lamolimengi. Xo Lataua e Anu utulusi'a no anu vaivaikala mo u'oxo masuane'i muloo tatei mo sou ukalusi'a ne uai uasi anu 'a uxoxola.

⁴ *Xe ngingi ngelavusou lexe ta angelo mi'oxonu susu la Lataua utat- alosi'a uasi, ia mupeine'i mulu'elai no taxa e isivoxo toxoxa'a mo tuala sou navunavu sou ixomaiou voxo sou itulu no anu vaivaikala. ⁵ *Xo ta mitema tatei mi'oxo susu la Anu utatalsi'a uasi, Anu mu'oxonu alipaa toxoxa'a la mukalisi'a ta mitema e imulinu 'ili'ilixoxo noxou Lataua uasi. Ia Anu musaxila'u Noa anusisi itema sou a'alo no anu 'ili'ilixoxo mulapu noxou Lataua ilo'a ta mitema muxatele ta tameisi mimauli. ⁶ *Mo anu mu'oxonu masuanu sou mu'elaxu tuala tatila tamei ne Sodomu xe ne Xomola la muxali lomulosi. Anu mu'oxonu aloxo ne sou mumaxa'u mii ma'ia ane sou uxali ili'i no 'a maulixa'a ta mitema e imulinu 'ili'ilixoxo lailaixexoxou Lataua uasi. ⁷⁻⁸ *Mo Loti anusisi Lataua mu'umenu xo anu muxolu no taine'i ta mitema e i'oxonu 'ili'ilixoxo masumasua manina. No voxovoxo utotomu la anu mulolomusi'a xe mumaisi'a mi'oxoxoxonu 'ili'ilixoxo ne la tanu mutamasi'a manina, xo ane'i imulinu 'ilixoxo mulapu uasi. ⁹ Anu aloxo ne la sou ta mitema e imulimulinu 'ili'ilixoxo lailaixexoxou Lataua, tovtotovo uxalisi'a la Tila mulavusou vote'i anevaa sou u'umene'i, la usolonu sou ulosi'a navunavu ane'i ane imulinu 'ili'ilixoxo mulapu uasi ulai utalo no voxo ane sou ane'i itulu no anu vaivaikala. ¹⁰ *Mii ane 'o ne uxali manina noxi'a ane'i ane xavutalai'a uavutu sou imulinu masaxa masua sou vasime'a la mixiu tumaliau vaikala noxi'a ta tatilasi'a. Ta mitema ne mi'oxonu tilasi'a la i'ume uasi la mivikala masua noxi'a ane'i ane ta lailaixexoxou teitexi. ¹¹ *La sou ane'i ta angelo e ixoxolu teitexi ne xavine'i musuku muaulixa'a ta mitema ne, ia ilavusou i'otosou anaxa'a no iou Tila uasi. ¹² *Xo ta mitema ne ane'i aloxo ta mimii e Lataua mukoine'i mixolu no lia 'o imulimulinu masaxa sou vasime'asi, ia ilavusou ixavutala uasi mo ane'i loxo ta mimii e mixali mixolu no lia 'o sou ta mitema ive'ave'a la isoisolisi. Ia ta mitema ne ivikala masua no anu mii ma'ia e ane'i ilavusou uasi. Ane'i iulua kalumo aloxo ta mimii e Lataua mukoine'i.

¹³ Ane'i ino'u lakolisou navunavu ma'ia ane ane'i mi'oxonu mulai noxi'a ta mitema. Mo ane'i ixavutala lexe no anu 'ilixoxo sou ngingi ngongi'a nga'ani ngapita la anu mauli ane. Ane'i i'oxonu mimii no aso uieiei sou umomomo sou masaxa sou vasime'a, xe ane'i i'oxonu aloxo ne la imaa nunisinge mo ipamaelangengi no anu 'ilixoxo masumasua noxi'a. ¹⁴ Ane'i masaxa lexe imuline'i ta sema sou vote'isi mo masaxa tatila noxi'a sou i'oxonu 'ili'ilixoxo sou vote'i ia i'oxonu aloxo ne la ukalusou masaxa noxi'a uasi, sisixa'a sio. Mo ane'i ilapune'i ta mitema e xavutalai'a pekia'u uasi la i'oxonu 'ili'ilixoxo ne kalumo. Mo ane'i milavu manina no anu 'ilixoxo sou isuisu. Ane'i mi'oxonu aloxo ne la ane'i mixolu no laaxu tu'utu'umaxu noxou Lataua. ¹⁵ *Ane'i mi'oxonu aloxo ne, la imulinu vote'i noxou laixe uasi mipolopepeenu mo milai va'axu, mimulinu vote'i noxou Balamu anu Beori 'olu. Anu mumasaxau lamoli la mu'oxonu susu. ¹⁶ *Ia Lataua la'iaxu xo anu mu'oxonu susu sou umasaxau lamoli noxou tatananu tuala la sou

* 2:4: Iud 1:6   * 2:5: Tav 6-8; 2Pi 3:6   * 2:6: Tav 19:24; Iud 1:7   * 2:7-8: Tav 19:1-16
 * 2:10: Iud 1:7-8, 16   * 2:11: Iud 1:9   * 2:12: Iud 1:10   * 2:15: Iti 22:7; Iud 1:11; Pal 2:14
 * 2:16: Iti 22:28-35

donki anu mii vile ulavusou uvivikala uasi ne, muxiunu xolinu loxo itema mo mutaluxu xavutala noxou itema sou palomatana ne no anu susu noxou.

¹⁷ *Ta mitema ne ane'i aloxo pupulu e lexa no anu uasi mo aloxo tamuxalaxu uali e la'avexu uali une'e la utavulenu ulai. Ane'i ta mitema ne Lataua mulalaxinu tualasi'a sou ilai ixolu no anu ne isivoxo manina mo kaluxu uasi. ¹⁸ Ane'i ipulipulinu anaxa'a vitanisi mo itooxa'a no anu susu noxi'a ne. Mo i'oxonu 'ilixu masua no anu masaxa masua sou vasime'a sou itovo ilapune'i ta mitema ane itovo i'ume noxi'a ta mitema e imulimulinu vote'i mukilikalu ne. ¹⁹ Mo ane'i ivikalane'i ta mitema lexe imuline'i la ane'i ilulusi'a, ia ane'i ta mitema ne susu musakisakine'i la ilulu uasi. Ane'i mixali loxo itema sou xaixai vitanisi, xo loxo itema vile umulaxu mii vile uuli no anu maulixu la anu uxali loxo itema sou ipalupalusou no anu mii ne. ²⁰ *Xo no anu lavulavu noxi'a noxou Tila noxinge mo itema sou pamauli Iesu Kalisito, la ta mitema mi'ume no anu 'ili'ilixu masumasua noxi'a ta mitema e sou i'oxonu masuane'i. Xe ili'i la ane'i milivuu 'ili'ilixu ne la mixali masua avile, xo tei la anu masua ia ane 'o la anu masua a vile. ²¹ *La sou anu laixe lexe mamu sou ane'i ino'u lavulavu no anu vote'i sou 'ilixu mulapu ne. Xo ane'i milavusou xe mukalu la mixiunu tumali'a no anu lapuloto noxou Lataua e Anu molu mulosie'ixu. ²² *La sou ane'i mi'oxonu aloxo ne la anu mumomomo sou vaikala vile sou peletotosinge aloxo 'o, "A'aa uexi xe ukalu la ulivu ulai u'ou la." Mo aloxo, "Memee u'ulo no lexa xe ukalu la ulai umalinga no pita la."

3

Voxo sou Tila Ulivu Une'e

¹ Ta menexilo e eni amasaxaine misevile, kaukavu ta tamei sou 'o eni akaukavunu ulai noxinge la. No nano no anu kaukavu ta tamei la anu vaivaikala sou aavuavutilixu xavutalamengi mo u'oxongengi sou ngaxavutalanu vaivaikala ane laixesi. ² *Eni amasaxa lexe ngingi ngaxavutalanu vaivaikala noxi'a ta mitema sou palomatana noxou Lataua tatei mo lapuloto noxou Tila noxinge mo itema sou pamauli e ta aposeli noxou Lataua mia'alomengixu. ³ *Mii mutila laixe lexe ngingi ngalavusou tei aloxo 'o, no anu voxo kalukaluxu sou la ta mitema e imulimulinu masaxa masua sou vasime'a imolovila'isou lalotu noxinge. ⁴ *La ane'i ivikala imolovila'i lexe, "Anu musakiinu vaikala tei lexe Kalisito ulivu une'e, la ava'a? Ta 'ilusulusunenge misoisoli mukalu no musoko no mine Lataua musokou mimii mune'e muxali vaimomo 'o la mimii uxuu uasi a uxolu no tanixu 'o si." ⁵ *Ia ane'i ixavutala laixe uasi tane'i vulusi lexe tatei manina no mine Lataua musokou sou mukoinu mimii la mukoinu loxotolo mo lia muxali muatu no anu lexa. Mimii ne anu mukoinu muxali no anu vaikalasi. ⁶ *Mo no anu lexa ne kalumo la anipaa toxoxa'a mukalusi'a ta mitema no lia 'o tatei. ⁷ Ia loxotolo ilou lia e uxoxolu vaimomo 'o ne imulinu vaikala noxou Lataua, mo ixolu iloo sou navu uasi. Ane'i ixoxolu aloxo ne ulai utalo no anu voxo ane Lataua utulusi'a ta mitema e imulinu 'ili'ilixu noxou Lataua uasi itulu no anu vaivaikala mo iulua.

⁸ *La sou ta menexilo e eni amasaxainge misevile, mamu sou tangengi vulusiu mii ane 'o aloxo 'o. Voxo vile noxou Tila ne anu aloxo tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000) mo tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000) ne aloxo voxo vilesisi. ⁹ *Mo ta mitema mose'i milavusou lexe Tila

* 2:17: Iud 1:12-13 * 2:20: Mat 12:45 * 2:21: Luk 12:47-48 * 2:22: Xav 26:11 * 3:2: Iud 1:17 * 3:3: 1Ti 4:1; Iud 1:18 * 3:4: Mat 24:48 * 3:5: Tav 1:6-9 * 3:6: Tav 7:11; 2Pi 2:5 * 3:8: Lex 90:4 * 3:9: Ava 2:3; 1Ti 2:4

u'oxoo se'isisi sou u'oxonu mimii uxali loxo anu musakiinu vaikala sou tatei. Ia aloxo ne uasi, anu uxolu se'isisi mo uxomaiengi, xo umasaxa lexe itema vile noxinge uulua uasi. Anu umasaxa lexe ta mitema latala ixiunu oponenti ukalusi

Loxotolo Alavua Mo Lia Alavua.

¹⁰ *Tila uxolu se'isisi mo uxomaiengi ia voxo sou Tila ulivu une'e ne aloxo itema sou pakali. Mo no voxo ane ne la loxotolo upau la luluxu tatila loxo lele'e xe alaxu vilesisi la tasiauxu avile mo ta mimii iouiou mixolu teitexi no loxotolo mo no lia 'o mo lia ilou xaixai iouiou e ta mitema i'oxo'oxonu no lia 'o ne umamulo mo u'ela ukalusi. ¹¹ Ioxe lexe no anu vote'i anenesi la mimii latala ne ukalu, la sou ngingi ngamauli a loxovaa? Lexe ngingi ngamasaxa lexe ngamauli la, ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua mo ngamulinu 'ili'ilixu noxou Lataua. ¹² Mo ngingi ngaxolu ngaloloopalasi lexe voxo noxou Lataua ne uvoovoxo uasi uxali upasipaasi. Ia no anu voxo ane ne la loxotolo u'ela ukalusi mo ta mimii iouiou mixolu no anu mo ta mimii ane mixolu no lia 'o kalumo ne navu uieine'i la isiali vitanisi. ¹³ *Mo sou nenge taxolu taloloopalasi no anu mii ma'ia e Anu musakiinu vaikala sou tatei. Anu ane loxotolo alavua mo lia alavua mo 'ili'ilixu mulapusi u'ana'ana no anu.

¹⁴ La sou ta menexilo e eni amasaxainge misevile, lexe ngingi ngaxoxolu sou ngaxomaiou voxo ne uxali la ngatovonu xavingengi manina sou nga'oxonu susu vile mo ixalisou susu vile mo vuvuli vile uxolu noxinge uasi. Ngingi nga'oxonu aloxo ne xe no mine Anu une'e la opongengi uai se'isisi xo ngingi ngongi'a ngaxolu. ¹⁵ *Nenge'a talavusou laixe lexe Tila anu uxolu se'isisi mo uxoxomaienge ne xo Anu umasaxa lexe nenge latala tamauli ukalusi. Aloxo vingenge nenge'a Paulo e nenge temasaxau misevile, Lataua mulosou lavulavu la Anu mukaukavu mouli noxinge la mulelemolu kalumo. ¹⁶ No anu kaukavu noxou mukalusi ne la Anu muvivikala no anu mimii iouvilesisi ane. Mo no nano no anu kaukavu noxou ne la Anu muvivikala no anu mimii mose'i pekia'u sou nenge talavusou. La sou ta mitema mose'i ilavusou uasi mo xavutalai'a pekia'u uasi, itovo lexe ilulusou laaxu la ikalakalavoi no anu. Ane'i mi'oxonu no anu a'alo mose'i muai no nano no anu Lavuku Tavuna noxou Lataua kalumo. Ane'i mi'oxonu aloxo ne la iuluasi. ¹⁷ *Aloxo ne la sou ta menexilo e eni amasaxainge misevile, ngingi ngelavusou mimii ne, la sou ngasaxila'inge laixe. Loxo 'o io ngamulinu 'ili'ilixu noxi'a ta mitema e imulinu lapuloto noxou Lataua uasi la u'oxongengi ngalai va'axu. Ngingi nga'oxonu aloxo ne mamu, xo ngingi nga'oxonu aloxo ne la u'oxongengi ngalapau no anu muxamuxaxu tangengi. ¹⁸ La ngingi ngaleme no nano no anu alauna mo lavulavu noxinge noxou Tila noxinge mo itema sou pamauli Iesu Kalisito. Eni akilaka lexe ta'itinu Tila noxinge ualasu vaimomo 'o mo utotomu mo kaluxu uasi. Manina.

* 3:10: Mat 24:29, 35; Luk 12:39; 1Te 5:2

* 3:13: Ais 65:17; 66:22; Pal 21:1, 27

* 3:15: Rom

2:4 * 3:17: Mak 13:33; 1Ko 10:12

**KAUKAVU VILE ANE
IOANESI
MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA MITEMA NOXOU
LATAUA VAIKALA SOU MAULI
Vaikala lamana**

Uoli voloxu noxou Ioanesi ane mukaukavunu tei 'o ne tava'u ta tamei. Anu umasaxa lexe usu'uline'i ta mitema sou iloa Lataua ilou 'Olu Iesu Kalisito ixolu ipita utotomu. Xe mupeletotosi'a lexe ilaxaine'i noxi'a ta tisa kalakalavoi. Xo maasi la i'oxonu loloxa'a la ilai va'axu noxou Lataua. Ta tisa kalakalavoi i'oxo lexe mimii no lialia 'o ne, anu masua. Mo Iesu anu Lataua 'Olu kalumo. Xo Anu mune'e muxolu no lialia 'o la muxali itema loxo nenge ta mitema 'o si, mo mu'oxonu 'ili'ilixo loxo nenge ta mitema no lia 'o ta'oxo'oxonu 'o. Ane'i mivikala aloxo 'o lexe itema vile umasaxa ilou Lataua ixolu, la anu laixe lexe anu uxavutalanu mimii no lialia 'o uasi. 'Ilixo lailaixe xe 'ilixo sou tamasaxai'a ta menexinge ne anu mii sou lialia 'o uasi. La sou ngaxavutala sou ngamulinu 'ili'ilixo ane ne.

Ioanesi muvikala lamana lexe, ilomuxa'a sou imulinu lavulavu ane ne uasi. Anu muvikala lexe Iesu anu muxali itema maninasou. La sou ta mitema e mimuxaxu tane'i noxou Iesu ne imasaxau Lataua xe imasaxai'a ngatongato'o.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-4

'Ili'ilixo sou lamana xe isivoxo 1:5-2:27

Lataua ta 'olu xe Satani ta 'olu 2:28-4:6

Tamulinu 'ilixu noxou Lataua 4:7-5:12

Vaikala kaluxusou 5:13-21

¹ *Mii ane muxolu tatei no mine Lataua ukoinu mimii uao ne, nexi telomusou mo temaisou no iexi mo temaisou laixe manina mo tekasou. Anu vaikala sou mauli ane nexi taa'aloxu 'o.

² *Mauli ane ne muxali, la nexi temaisou. La sou nexi tavikala lamana no anu 'o, xe taa'aloxu mauli ane ukalu uasi ulai noxinge. Mauli ane kaluxu uasi ne, Anu ilou Momu Lataua mixolu mipita, ia Anu muxali noxixe.

³ Tava'u xo nexi taa'alomengixu mii ane nexi temaisou mo telomusou ne, nexi temasaxa lexe nenge nenge'a taxali vilesisi. Taxali vilesisi, la nenge tapita noxou Maminge ilou 'Olu, Iesu Kalisito. ⁴ *Nexi tekaukavunu vaivaikala ane 'o, sou lexe nenge taxali vilesisi, la nexi ta'osa manina.

Tamulinulinu 'Ilixo sou Lamana

⁵ *Lataua anu lamana, ia 'ilixu sou isivoxo vile uxolu noxou uasisi manina. Anu a'alo ane ne, nexi telo-musou noxou Iesu Kalisito, la sou nexi taa'alomengixu. ⁶ *Lexe nenge tavikala lamana lexe nenge noxou Lataua texali vilesisi, ia nenge tamuli-mulinu 'ili'ilixo sou isivoxo, la nenge tekalavoi mo tamulinu vaikala manina noxou Lataua uasi. ⁷ Ia lexe nenge tamulinulinu 'ili'ilixo sou lamana loxo anu umulinulinu, la nenge nenge'a taxolu tapita mo sialuxu 'Olu Iesu munixisinge la sou nenge noxou Lataua taxali laixe no anu 'ilixu masumasua ukalusi.

⁸ *Lexe nenge tavikala lexe nenge ta'oxonu 'ilixu vile masua uasi, la nenge xavutalamege ukalavoinenge, mo vaikala manina noxou Lataua uxolu noxinge uasi. ⁹ Ia lexe nenge tapala'alixu 'ili'ilixo masumasua

* 1:1: Ioa 1:1 * 1:2: Ioa 1:14 * 1:4: Ioa 16:24 * 1:5: 1Ti 6:16; Iak 1:17 * 1:6: 1Ioa 2:4

* 1:8: Lex 32:5; Xav 28:13

noxinge, la Lataua uxíu tumalouu 'ili'ilixó ne, mo ukalípalanenge no anu 'ili'ilixó masumasua, xo Lataua uvíkala lexe u'oxonu mii ma'ia, la umulinu vaíkala noxou, la u'oxonu mii laixesi. ¹⁰ Lexe nenge tavíkala lexe nenge ta'oxonu 'ili'ilixó masumasua uasi, la nenge tavíkala lexe Lataua anu ítema sou kalavoi. Mo vaíkala manina noxou Lataua uxolu no nano no maulinenge uasi.

2

¹ *Ta molomoloxeni e eni amasa-xaingé, ngalomu. Tava'u xo eni ekaukavu vaivaíkala ane ne, xo eni emasaxa lexe ngingi nga'oxonu 'ilixó vile masua uasi. Ia lexe evile u'oxonu susu vile, la anu mii vile uasi. Xo nenge telavusou lexe ítema vile sou utulu no pa'umenge sou usu'ulinenge, la uvívikala ulai noxou Maminge, Anu a muxolu. Ítema ane anu mulapu manina, anu Iesu Kalisito. ² *Anu mulosou maulixu sou muno'ingé mulivulivunenge no anu 'ili'ilixó masumasua noxingé. Anu mu'oxonu aloxo ne singesi uasi, sou si'a ta mitema no xalee xalee tuatuala ukalusi kalumo.

³ Lexe nenge tamulimulinu lapuloto noxou Lataua, la telavu lexe nenge telavusou Lataua. ⁴ Ítema vile uvíkala lexe anu mulavusou Lataua, ia umulinu lapuloto noxou Lataua uasi, la anu ítema sou kalavoi mo vaíkala manina noxou Lataua uxolu noxou uasi. ⁵ *Ia lexe ítema vile umulinu vaíkala manina noxou Lataua, la anu tanuxu menexu manina loxo Lataua tanuxu. 'Ilixo ane ne, uxolu noxingé, la nenge telavu lexe nenge texolu noxou. ⁶ Evile uvíkala lexe uxolu noxou Lataua, la laixe lexe anu umulinu Iesu xua'u.

⁷ *Ta menexilo e eni amasaxaingé, ngalomu. Eni akaukavunu lapuloto vile alavua ulai noxingé uasi, eni akaukavu lapuloto ane teinu e ngingi ngelomusou no mine ngemuxaxu tangengi noxou Kalisito. Lapuloto ane teinu ne, anu a'alo ane ngingi ngelomusou. ⁸ *Ia eni akaukavunu lapuloto ano o loxo lapuloto alavua ulai noxingé. 'Ilixo noxou Iesu mo 'ilixó noxingé mumaxa'u lexe lapuloto ane ne, anu manina. Xo 'ilixó sou isivoxo, anu asou ukalu, ia lamana maninasou mukaasingé mukalu.

⁹ *Ítema vile ane anu uvíkala lexe anu muxolu no anu lamana, ia tanuxu vimou uasisi, la anu a uxoxolu no isivoxo sío. ¹⁰ *Ia anu ane tanuxu vimou, la anu muxolu no anu lamana. La sou anu ususu no anu 'ilixó vile masua uasi. ¹¹ *Ia anu ane tanuxu vimou uasi, la anu muxolu no isivoxo mo uxixaoxao no isivoxo. La ulavusou lexe anu ulai ne'ei uasi, xo isivoxo la anu umalei uasi. ¹² Ta molomoloxeni e amasaxaingé, eni akaukavumengi, xo Lataua muxiu tumalouu 'ili'ilixó masumasua noxingé no anu ualásou Tila Iesu. ¹³ Mo kaukavu kalumo ulai noxi'a ta mami'a, xo ngingi ngelavusou Iesu ane muxolu tatei no mine Lataua ukoinu mimii uao. Mo kaukavu kalumo ulai noxi'a ta mauu, xo ngingi ngetaloxolixu ítema masua. ¹⁴ Mo kaukavu kalumo ulai noxi'a ta molomoloxeni e amasaxai'a la, xo ngingi ngelavusou Maminge Lataua. Mo ulai noxi'a ta mami'a la, xo ngingi ngelavusou Iesu ane muxolu tatei no mine Lataua ukoinu mimii uao. Xe ulai noxi'a ta mauu la, xo ngingi xavingengi mo vaíkala noxou Lataua mumauli noxingé, la ngetaloxolixu ítema masua.

Mamu sou Tangengixu Mimii sou Lia 'O

* 2:1: Eva 7:25-26   * 2:2: Ioa 1:29; Kol 1:20; 1Ioa 4:10   * 2:5: Ioa 14:21, 23   * 2:7: Ioa 13:34; 2Ioa 1:5-6   * 2:8: Ioa 1:9; Rom 13:12   * 2:9: 1Ioa 4:20   * 2:10: Rom 14:13   * 2:11: Ioa 12:35

15 *Mamu sou tangengixu lia xe mimii sou lia 'o uasi. Lexe itema vile tanuxu mimii sou lia 'o, la tanutanuxu noxou Maminge Lataua uxolu noxou uasi. 16 *Xo mimii latala sou lia 'o ne, anu molu noxou Maminge Lataua uasi, ia anu molu no lia 'osi. Mimii sou lia 'o ne, aloxo 'o. Masaxa sou vasimenge loxo ta mitema imasaxau lamoli mo 'ilixu sou vote'i mose'i la. Mo ta mitema iisuiisu, xe i'itinu ualasi'a no anu mii ma'ia ane itetelisu mo no anu mii ma'ia ane ane'i mi'oxonu. 17 *Mimii latala sou lia 'o mo masaxa noxi'a ta mitema sou mimii no lia 'o, ulai la ukalu. Ia itema ane anu umulinu masaxa noxou Lataua, la anu umaui no voxovoxo, ia usoli uasi.

Ngasaxila'inge Noxi'a ta Uluau Kalisito

18 *Ta molomoloxeni e amasaxainge, ngalomu. Nenge 'a sou taxali 'alal no anu voxo sou kaluxu. Ngingi ngelomusou lexe uluau Kalisito a unene'e. Ia vaimomo 'o, ane'i ta uluau Kalisito tavu'alo a mixalixali. Ane'i mixalixali, la sou telavu lexe nenge asou taxali 'alal no anu voxo sou kaluxu. 19 *Ane'i mi'umesinge mo milai, la mumaxa'u lexe ane'i ta noxinge uasi. Manina lexe ane'i ta noxinge, la ane'i ixolu mo nenge nenge'a taxolu, ia uasi.

20 *Ia ngingi, Uleenu Tavuna anu a muxolu noxinge. Mo ngingi latala ngelavusou vaikala manina noxou Lataua. 21 Eni akaukavu aloxo 'o, xo ngingi ngelavusou vaikala manina noxou Lataua e kalavoi vile uxolu no anu uasi. La lexe ngingi ngalavusou uasi, la eni amomomo sou akaukavu aloxo ne uasi. 22 *'Ei ane anu itema sou kalavoi? Anu ane uvikala lexe Iesu Kalisito ane e itemasu ulivulinenge uasi, la anu itema sou kalavoi ane. Itema ane loxo ne, anu uluau Kalisito mo uvikala lexe Maminge Lataua mo 'Olu Iesu ixolu uasi. 23 *Itema ane uvikala lexe 'Olu Iesu ne uxolu uasi, la Maminge Lataua uxolu noxou uasi. Ia itema ane mulavusou 'Olu Iesu, la Maminge Lataua muxolu noxou.

24 Ngatetelisu mii ane ngingi ngelo-musou tei no mine ngingi ngemuxaxu tangengi noxou Kalisito. Lexe anu a uxolu, la ngingi kalumo ngaxolu noxou 'Olu Iesu mo.

Maminge Lataua

25 Lexe nenge tatetelisu mii ane ne, la Kalisito musakii vaikala sou lexe ulosinge maui ane ukalu uasi.

26 Eni ekaukavumengi ne, si'a ta mitema ane ine'e sou itovo ixolulaululingenge. 27 *Ngingi ne, ngeno'u Uleenu Tavuana mo Anu a muxolu noxinge, la sou itema vile une'e sou ulosinge lavulavu la uasi. Xo Uleenu Tavuna ulosiengixu mimii latala mo Anu manina, ia Anu kalavoi uasi. Ngingi ngaxolu noxou Kalisito loxo Uleenu Tavuna anu mulosiengixu.

Lataua ta 'Olu

28 La sou, ta molomoloxeni e amasa-xainge, ngalomu. Ngaxoxolu noxou Kalisito, mo sou Anu ulivu une'e, la ngingi nga'olo'olo mo ngamaela noxou uasi.

29 *Ngingi ngelavu lexe Lataua anu itema sou mulapu, la ngingi ngelavu lexe ane'i ane imulinu 'ilixu ane mulapu ne, Lataua ta 'olu.

3

1 *Ngamaisou! Tanutanuxu noxou Lataua Maminge noxinge, Anu mutila

musuku, la sou Anu mumoxo'inge lexe nenge ta 'olu mo vaimomo 'o nenge taxolu loxo anu ta 'olu manina. Tava'u xo ta mitema no lia 'o ilavusinge uasi, xo ane'i ilavusou Lataua uasi. ² *Ta menexilo e amasaxainge, ngalomu. Nenge telavusou lexe nenge Lataua ta 'olu, ia nenge talavusou lexe ili'i, la nenge taxali a loxovaa la, uasi. Ia nenge telavu lexe ili'i no mine Kalisito ulivu une'e, la nenge taxali loxo Anu, xo nenge tamaisou loxo anu Lataua. ³ 'Ei ane anu umolo tanu no anu xali noxou Kalisito ne, anu uxolu va'axu no anu 'ili'ilixio masumasua loxo Anu.

⁴ Ane'i ane i'oxonu 'ili'ilixio masumasua ne, imulinu lapuloto noxou Lataua uasi. Xe ane'i ane i'oxonu 'ili'ilixio masumasua ne, mixiu tumali'au Lataua mo lapuloto noxou ne, mii vitanisi no maulixa'a. ⁵ *Ia ngingi ngelavusou lexe Kalisito mulu'e no lia 'o sou uxexee 'ili'ilixio masumasua noxinge. Xo Anu 'ilixio vile masua uxolu noxou uasi. ⁶ Itema ane uxolu noxou Kalisito uasi, la anu u'oxo'oxonu 'ili'ilixio masumasua uasi. Anu ane usolonu sou u'oxo'oxonu 'ili'ilixio masumasua, la anu mutongonu mo malavusou Kalisito uasi.

⁷ Ta molomoloxeni e amasaxainge. Ngalomu. Ngasaxila'inge laixe noxi'a ta mitema sou kalavoi, xo isusulingenge. Anu u'oxonu 'ilixio laixe no iou Lataua, la anu itema vile mulapu no iou Lataua loxo anu Kalisito mulapu.

⁸ *Anu ane u'oxonu 'ili'ilixio masumasua ne, anu noxou Satani, xo Satani musokou 'ilixio masumasua no mine Lataua musokou sou mukoinu mimii latala mo mune'e muxali vaimomo 'o. Tava'u aloxo ne, la sou Lataua 'Olu mulu'e no lia 'o sou ukalusou xaixai noxou Satani. ⁹ *La sou anu ane molu noxou Lataua ne, anu usolonu sou u'oxonu 'ilixio vile masua uasi, manina musuku lexe anu umomomo sou usolonu la uasi. Xo Lataua maulixu muxolu noxou. ¹⁰ No anu 'ilixio ane ne, la sou talavu lexe ta 'ei ane Lataua ta 'olu xe ta 'ei ane Satani ta 'olu. Xe ane'i ane i'oxonu 'ili'ilixio masua, la ane'i Lataua ta 'olu uasi. Mo ane'i ane imasaxai'a ta vimovimo'a noxou Lataua uasi, la ane'i kalumo aloxo ne.

Ngamasaxainge Ngatongato'o

¹¹ *Lapuloto ane ngingi ngelomusou tei no mine ngingi ngemulaxu tangengi noxou Iesu ne, aloxo 'o. Ngingi ngamasaxainge ngatongato'o.

¹² *Ia mamu sou ngamulinu 'ilixio noxou Kaini. Anu noxou Satani, la sou muvau vimou la musoli. Tava'u a lovoxaa, la sou anu muvau? Anu muvau, xo mumaisou lexe mii ma'ia ane anu mu'oxonu ne, laixe uasi, ia mii ma'ia ane anu vimou mu'oxonu ne, laixesi no iou Lataua. ¹³ *Ia, ngingi ta mitema noxou Lataua, io ta mitema sou lia 'o imasaxainge uasi, la ngakuluke mamu. ¹⁴ *Nenge telavusou lexe nenge texolu va'axu noxou Lataua la nenge loxo tesoli, ia nenge telivu noxou la nenge loxo temauli. Nenge telavu aloxo ne xo nenge temasaxainge ngatongato'o. 'Ei ane umasaxai'a ta vimovimou uasi, la anu ulavusou Iesu uasi mo anu uxolu loxo anu musoli. ¹⁵ *Anu ane umasaxai'a ta vimovimou uasi, anu itema sou uve'a ta mitema isoisoli. Mo nenge telavusou lexe itema loxo ne, umomomo sou uno'u mauli ane ukalu uasi, uasi.

¹⁶ *Iesu Kalisito mu'italonu maulixusinge, la no anu soli noxou ne, nenge telavusou 'ilixio sou tamasa-xainge ngatongato'o. La sou eni evikalangengi pekia'u lexe nenge kalumo ta'italonu maulinenge si'a ta vivinge. ¹⁷ *Ia lexe itema vile iu lavuluti tavu'alo, mumaisou vimou vile iu lavuluti uasi, la tanuxu uasi, la anu tanutanuxu noxou Lataua uxolu noxou a loxovaa?

* 3:2: 2Ko 3:18   * 3:5: Ioa 1:29; 1Pi 2:22-24; 1Ioa 2:2   * 3:8: Ioa 8:44   * 3:9: 1Ioa 5:18
 * 3:11: Ioa 13:34   * 3:12: Tav 4:8   * 3:13: Ioa 5:18-19   * 3:14: Ioa 5:24   * 3:15: Pal 21:8
 * 3:16: Ioa 13:1; Xal 1:4   * 3:17: Lap 15:7

18 ✨Ta molomoloxeni e amasaxainge, ngalomu. Tanengexa'a no anu anenenge ilou vaikalasi mamu. Lexe nenge tanengexa'a manina, la tasu'uline'i maninasou. 19-20 Ta'oxonu aloxo ne, la nenge telavu lexe vaikala manina noxou Lataua muxolu noxinge mo telavu lexe xavutalamenge uvikala lexe nenge tesusu, ia oponenge uai se'isisi no iou Lataua. Xo xavutala noxou Lataua ne, anu iouvilemo mo mulavusou 'ilixu latala mukalusi.

21 ✨Ta menexilo e amasaxainge. Ngalomu. Lexe xavutalamenge uvikala lexe nenge tasusu uasi, la tanenge lili no iou Lataua uasi. 22 Mo tano'u mii ma'ia e nenge temasaxa lexe Anu ulosinge. Xo nenge temulinu lapuloto noxou Lataua mo te'oxonu xaixai lailaixe, la Anu u'osasinge. 23 ✨Lapuloto noxou Lataua e anu muvikala pekia'u lexe nenge tamulinu ne aloxo 'o. Ngamuxamuxaxu tangengi no anu ualasou noxou Iesu Kalisito, Lataua 'Olu mo ngamasaxainge ngatongato'o. 24 ✨Ane'i ane imulinu lapuloto noxou Lataua ne, ane'i ixolu noxou Lataua xe Anu ulomu noxi'a kalumo. Nenge telavusou no anu Uleenu Tavuna ane anu Lataua mulosinge lexe Lataua uxolu noxinge.

4

Ngamaisi'a ta Uleenu Laixe

1 ✨Ta menexilo e amasaxainge, ngalomu. Mamu sou ngamuxaxu tangengi noxi'a ta uleenu ukalusi. Ngamaisi'a laixe lexe ane'i me'a noxou Lataua, uasi me'a vilemo. Xo ta mitema sou palomatana kalavoi tavu'alo milaa milu'e no lia 'o mukalu. 2 ✨Ta uleenu ane ivikala manina lexe Iesu Kalisito anu muxali itema manina, la ane'i ta uleenu ane ne me'a noxou Lataua. No anu palapala'alixu noxi'a, la ngingi ngalavusou lexe uleenu ane ne, Anu noxou Lataua manina. 3 ✨Ia ta uleenu ane ipala'alixu lexe Iesu Kalisito ane uxali itema manina uasi, la ane'i me'a noxou Lataua uasi. Anu uleenu noxou uluau Kalisito e ngingi ngelomusou lexe anu unene'e. Ia vaimomo 'o, anu muxali.

4 ✨Ngingi ta molomoloxeni e amasaxainge. Ngalomu. Ngingi noxou Lataua e Anu muxolu noxinge ne la sou xavi e mulosinge ne, muaulixu anu ane muxolu no lia 'o. La sou ngingi ngetaloxolixa'a ta uluau Kalisito mukalu. 5 ✨Ane'i sou no lia 'osi mo mii ma'ia ane ane'i ilemolu ne, sou no lia 'osi kalumo. La sou ta mitema no lia 'o, ilomuxa'a. 6 Ia nenge noxou Lataua mo 'ei ane mulavusou Lataua, la anu ulomu noxinge, ia 'ei ane noxou Lataua uasi, la anu ulomu noxinge uasi. No anu 'ilixu ane nesi, la sou nenge tatongonu uleenu ane manina xe ane sou kalavoi.

'Ilixo Noxou Lataua sou Tamulinu

7-8 Ta menexilo e amasaxainge, ngalomu. Nenge telavusou lexe 'ilixu sou tamasaxai'a ta mitema ne molu noxou Latauasi. La sou 'ei ane umasaxai'a ta menexu, la anu Lataua 'olu mo mulavusou Lataua. Ia 'ei ane umasaxai'a ta menexu uasi, la anu Lataua 'olu mo ulavusou Lataua uasi. Io, nenge telavusou Lataua mo telavusou lexe anu itema sou umasaxai'a ta mitema, la sou laixe lexe nenge kalumo tamasaxainge ngatongato'o. 9 ✨Lataua mupalusou 'Olu anu vilesisi mulu'e no lia 'o, sou mulosinge, la sou nenge temauli. No anu soli noxou 'Olu Iesu, la Anu mumaxa'u tanutanuxu singe. 10 ✨Nenge tanengexu Lataua tei uasi, ia Anusi tanunenge la sou mupalusou 'Olu Iesu mulu'e sou mulosou mauilixu singe sou muno'inge

✨ 3:18: Iak 2:15-16 ✨ 3:21: Eva 4:16 ✨ 3:23: Ioa 6:29; 13:34 ✨ 3:24: 1Ioa 4:13 ✨ 4:1: Mat 7:15; 1Te 5:21; 1Ioa 2:18; 2Ioa 1:7 ✨ 4:2: 1Ko 12:3 ✨ 4:3: 1Ioa 2:18 ✨ 4:4: Mat 12:29; 1Ioa 5:4-5 ✨ 4:5: Ioa 8:47; 15:19 ✨ 4:9: Ioa 3:16 ✨ 4:10: Rom 5:8-10; 1Ioa 2:2

mulivulivunenge no anu 'ili'ilixio masumasua noxinge. Anu mulosou mauxu singe sou uxolixolinu Lataua no anu la'ia noxou. Mii ane Lataua mu'oxonu singe ne, Anu 'ilixio manina sou umasaxai'a ta mitema. ¹¹ Ta menexilo e amasaxainge, ngalomu. Lataua mumasaxainge misevile, la sou eni avikalangengi pekia'u lexe nenge kalumo tamasaxainge ngatongato'o. ¹² *Io, itema vile umaisou Lataua iou uasi tatei mo mune'e muxali vaimomo 'o. la lexe nenge tamasaxainge ngatongato'o, la Lataua uxolu noxinge mo 'ilixio noxou Lataua sou umasaxai'a ta mitema umauli noxinge no anu maulingenge.

¹³ *Lataua mulosinge Uleenu, la sou nenge telavusou lexe nenge texolu noxou xe Anu muxolu noxinge. ¹⁴ La sou nenge temaisou lexe Maminge Lataua mupalusou 'Olu mulu'e no lia 'o sou upamauline'i ta mitema. La nenge taa'a'alo'i'a ta mitema no anu. ¹⁵ Lexe 'ei ane upala'alixu lexe Iesu anu Lataua 'Olu, la Lataua uxolu noxou xe anu uxolu noxou Lataua. ¹⁶ La sou nenge telavusou lexe Lataua umasaxainge mo tamuxamuxaxu tanenge no anu.

Lataua anu itema sou umasaxai'a ta mitema. La sou 'ei ane utetelisou 'ilixio ane ne, la anu uxolu noxou Lataua xe Lataua uxolu noxou. ¹⁷ Nenge taxolu noxou Lataua xe Lataua uxolu noxinge, la 'ilixio sou tamasaxai'a ta mitema umauli noxinge no anu maulingenge. La sou nenge ta'olo'olo no voxo sou tatulu no anu vaivaikala uasi. Xo nenge temulinu 'ilixio sou tamasaxai'a ta mitema loxo Anu mu'oxonu no lia 'o. ¹⁸ 'Ei ane ulavusou umasaxai'a ta menexu, la no voxo sou utulu no anu vaivaikala la anu u'ume uasi. Xe 'ilixio sou umasaxai'a ta menexu umauli manina noxou, la anu u'ume uasisi manina. Ia 'ei ane anu mulavu lexe umasaxai'a ta menexu uasi, la anu u'ume xo mulavusou lexe Lataua ulosou navunavu. Anu ane u'ume, la 'ilixio sou umasaxai'a ta menexu umauli noxou uasi.

¹⁹ Nenge tamasaxainge ngatongato'o xo Lataua mumasaxainge tei. ²⁰ 'Ei ane uvikala lexe umasaxau Lataua, ia umasaxai'a ta vimovimou uasi, la anu itema sou kalavoi. Mo anu ane umaisi'a ta vimovimou, ia umasaxai'a uasi, la anu umomomo sou umasaxau Lataua ane anu umaisou uasi ne, uasi. ²¹ *'Ei ane umasaxau Lataua, la eni avikalanu pekia'u lexe anu umasaxai'a ta vimovimou kalumo. Lapuloto ane ne, Lataua mulosinge.

5

Tamuxamuxaxu Tanenge Noxou Lataua 'Olu

¹ *Mo 'ei ane anu umuxamuxaxu tanu vaikala lexe Iesu anu Kalisito, la anu Lataua 'olu manina. Ia 'ei ane anu umasaxau Maminge Lataua, la anu umasaxau 'Olu Iesu kalumo. ² Lexe nenge tamulinu lapuloto noxou Lataua xo tamasaxau Lataua, la nenge telavu lexe nenge temasaxai'a Lataua ta 'olu. ³ *Lexe nenge tamasaxau Lataua, la tamulinu lapuloto noxou. Ia tamulinu, la pekia'u uasi, se'isisisi. ⁴ Xo nenge temuxaxu tanenge noxou Iesu, la tetaloxolixu xavi sou lia 'o. Xe 'ei ane anu muxali Lataua 'olu, la anu utalotaloxolixu 'ili'ilixio masumasua no lia 'o. ⁵ Anu ane umuxamuxaxu tanu lexe Iesu anu Lataua 'Olu, la anu utalotaloxolixu 'ili'ilixio masumasua sou no lia 'o.

⁶ *Iesu Kalisito anu mulu'e no lia 'o, la Anu mu'ulo no anu lexa xe musoli la sialuxu musiali. Anu mune'e, la u'ulo no lexasi uasi, Anu mu'ulo no anu lexa xe musoli la sialuxu musiali kalumo. Uleenu Tavuna anu ukalavoi uasi, ia Anu kalumo uvivikala lamana lexe Iesu anu Lataua 'Olu. ⁷ Ia Uleenu

* 4:12: Ioa 1:18 * 4:13: 2Ko 1:22; 1Ioa 3:24 * 4:21: Mak 12:29-31 * 5:1: 1Ioa 4:15

* 5:3: Ioa 14:15, 23-24 * 5:6: Ioa 1:29-34

Tavunasi uasi, mii tamei kalumo mivikala lamana aloxo ne. ⁸ ✧ Ane'i lexa xe sialu. La sou ane'i tatalu ivikalasou Iesu, la vaikalai'a vilesisi. ⁹ ✧ Nenge tamulaxu tanenge no anu vaikala noxi'a ta mitema, la manina lexe nenge tamulaxu tanenge no anu vaikala manina noxou Latauasi. Ia Anu muvikala lexe Iesu anu Lataua 'Olu. ¹⁰ ✧ Ei ane umuxamuxaxu tanu noxou Lataua 'Olu, la utetelisou vaikala lexe Iesu anu Lataua 'Olu no anu mauxixu. 'Ei ane umuxaxu tanu noxou Lataua uasi, la anu mu'oxonu Lataua muxali loxo itema sou kalavoi. Xo anu umulaxu tanu no anu vaikala noxou Lataua lexe Iesu anu Lataua 'Olu, uasi. ¹¹ Lataua muvikala lexe ulosinge maui ane ukalu uasi. Xe mauihu ane ne, muxolu noxou 'Olu Iesu. ¹² ✧ Ei ane anu uno'u 'Olu, la anu uno'u maui. Ia 'ei ane anu uno'u Lataua 'Olu uasi, la anu uno'u maui uasi.

Vaikala sou Kaluxu

¹³ ✧ Ioxe, eni ekaukavunu vaivaikala ane ne ulai noxinge ngingi e ngamuxamuxaxu tangengi noxou Lataua 'Olu, mo sou ngingi ngalavu laixe lexe ngingi ngenou maui ane ukalu uasi. ¹⁴ ✧ Nenge telavusou Lataua manina lexe mii ma'ia ane nenge talinga no anu masaxa noxou, la Anu ulomunengesi. ¹⁵ Lexe nenge telavu lexe Anu ulomunenge, la mii ma'ia ane nenge telingau ne, telavu lexe nenge teno'u mukalu.

¹⁶ ✧ Ioxe, 'ei ane anu mumaisou itema vile noxou Lataua u'oxonu 'ilixu vile masua sou u'oxonu usoli uasi, ia anu ukilakasou, la Lataua ulosou maui. Eni avivikalasi'a ane'i ane i'oxonu 'ilixu vile masua sou u'oxone'i isoli uasi. Ia 'ilixu vile masua u'oxone'i ta mitema, la isoisoli. Ia eni avikalane'i lexe ikilakasou uasi. ¹⁷ 'Ili'ilixu masumasua, anu masua no iou Lataua. Ia se'i anu u'oxone'i ta mitema isoisoli uasi.

¹⁸ ✧ Nenge telavu lexe 'ei ane muxali Lataua 'Olu, la umomomo sou usolonu 'ili'ilixu masumasua uasi. Anu usaxila'u, la sou Satani umomomo sou u'oxonu mii vile masua noxou uasi. ¹⁹ Mo nenge telavu lexe nenge kalumo Lataua ta 'olu mo telavu lexe Satani usaxila'u lia 'o mukalusi. ²⁰ Mo nenge telavu kalumo lexe Lataua 'Olu mulu'e no lia 'o sou mulosinge lavulavu, la sou nenge talavusou lexe 'ei Anu Lataua manina. La sou nenge texolu noxou Lataua mo noxou 'Olu Iesu Kalisito kalumo. Anu Lataua manina mo Anu maui ane ukalu uasi.

²¹ La sou, ta molomoloxeni e amasaxainge, ngalomu. Ngasaxila'inge laixe noxi'a ta maliava sou kalavoi.

**KAUKAVU TAMEISOU ANE
IOANESI
MUKAUKAVU MULAI NOXIE SEMA VILE
Vaikala lamana**

Uoli voloxu ane 'o ne, tila vile no anu lalotu mukaokavunu mulai noxie sema vile e anu mumasaxaie mulolutu ilo'a ta 'ilie. Ta mitema tavu'alo mi'oxo lexe vaikala ne laaxu lexe ta temanu lalotu no anu taasou lalotu vile. Anu muvikalane'i lexe imasaxai'a ngatongato'o xe ilaxaine'i noxi'a ta mitema sou kalakalavoi no anu kalakalavoi noxi'a.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1-3

Tamulinu 'ilixu sou tamasaxainge maninasou 4-6

Ngalaxa'ingenu noxi'a ta mitema sou kalakalavoi 7-11

Vaikala kaluxusou 12-13

¹⁻² Eni atatila. Akaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxine nini sema ngongi'a ta 'iline e Lataua musosovosine. Tava'u xo vaikala manina noxou Lataua mumauli noxinge mo muxolu noxinge no voxovoxo utotomu, la sou eni e'osa manina. Ia enisisi a'osa uasi, ane'i ane milavusou vaikala manina noxou Lataua kalumo mi'osasinge.

³ Nenge telavusou vaikala manina noxou Lataua mo temasaxainge ngatongato'o, la sou eni emasaxa lexe alauna mo tanutanuxu mo opo se'isisi noxou Lataua Maminge ilou 'Olu Iesu Kalisito uxolu noxinge.

⁴ *Eni emaisi'a ta 'iline se'i mimulinu vaikala manina noxou Lataua loxo anu Maminge muvikalala pekia'u lexe nenge tamulinu. Eni emaisi'a aloxo ne, la sou e'osa manina misevile. ⁵ *La sou vaimomo 'o, eni akaukavunu lapuloto vile alavua noxine nini sema uasi. Ia ekaukavunu lapuloto e Lataua mulosinge tei no mine nenge temuxaxu tanenge noxou Iesu. Lapuloto ne muvikalala pekia'u lexe tamasaxainge ngatongato'o. ⁶ Tamasaxainge ngatongato'o, la nenge tamulimulinu lapulapuloto noxou. Aloxo ngingi ngelomusou tei lexe Lataua muvikalala pekia'u lexe ngingi ngemulinu 'ilixu sou ngamasaxai'a ta mitema.

⁷ *Ngingi ngamulinu lapuloto noxou Lataua lexe ngamasaxainge ngatongato'o, xo ta mitema tavu'alo ilavusou ikalavoine'i ta mitema a milaa milu'e no lia 'o mukalu. No anu vaivaikala noxi'a, la ivikala lexe Iesu Kalisito anu uxali itema manina uasi. Ta mitema e ivikala aloxo ne ne, ane'i ikalavoine'i ta mitema xo ane'i ta ulua Kalisito. ⁸ La sou ngasaxila'inge laixe noxi'a, loxo 'o io ngaxovulaunu lakolisou xaixai laixe e nge'oxonu no lia 'o uasi. Ia ngano'u lakolisou umomomo no anu xaixai e nge'oxonu. ⁹ 'Ei ane upolopepeenu mii ane Kalisito mulosiengexu mo utetelisou uasi, la Lataua uxolu noxou uasi. Ia 'ei ane utetelisou mii ane ne, la Maminge ilou 'Olu ixolu noxou. ¹⁰ Xe lexe itema vile une'e no tani noxine, ia une'enu mii ane Kalisito ulosiengixu uasi, la na'osasou mo na'avalou ulai no tani noxine uasi. ¹¹ Ia 'ei ane u'osasou mo u'avalou ulai no tani noxou, la anu u'oxonu 'ili'ilixu masua loxo anu u'oxo'oxonu ne.

¹² Eni vaivaikala tavu'alo lexe akaukavumengixu a uxolu. Ia eni amasaxa lexe akaukavunu no anu su'i uasi. Emasaxa lexe alai noxinge mo nenge'a taxolu tapita sou tavivikala. Lexe nenge'a taxolu tapita, la nenge ta'osa manina.

¹³ Vaivaikala noxilo asenesi. Ia vivine ane 'o Lataua musosovosie ta 'ilie misovanu aso laixe ulai noxinge.

KAUKAVU TATALUSOU ANE IOANESI MUKAUKAVU Vaikala lamana

Uoli voloxu noxou Ioanesi tatalusou 'o ne, tila vile no anu lalotu mukaokavunu mulai noxou tila vile no anu lalotu ualasou lexe Xaiosi. Anu mu'osasou Xaiosi xo anu usu'uline'i ta mitema noxou Lataua laixe. Xe muvikananu lexe ulaxa'inu laixe noxou itema vile ualasou lexe Diotelepasi.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1-4

Vaikala sou 'osa'ila muai noxou Xaiosi 5-8

Diotelepasi mu'oxonu 'ilixo laixe uasi 9-10

Demeteliusi mu'oxonu 'ilixo laixe 11-12

Vaikala kalususou 13-15

¹ ✧ Eni atatila. Eni akaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxine, nini Xaiosi e eni emasaxaine misevile.

² Menexilo e eni emasaxaine. Eni alinga ulai noxou Lataua lexe mii ma'ia ane nini na'oxonu la uxali laixesi, mo maulixene uxali laixesi loxo uleeneni muxolu laixe. ³ ✧ Ta mitema noxou Lataua se'i mine'e mia'aloxene lexe nini namulimulinu vaikala manina noxou Lataua no anu maulixene, la eni e'osa misevile. ⁴ Xo eni alavusou a'osasi no mine eni alomu lexe ta mitema e imulimulileli ne imulimulinu vaikala manina noxou Lataua.

⁵ Menexilo e eni emasaxaine. Eni alomusou lexe no mine ta mitema sou xaixai noxou Lataua muxali noxine, la nini netoxone'i mo nesu'uline'i laixe. Ia ieni uvaxai'a loxo ane'i ta asila uasi. ⁶ ✧ Ane'i mia'aloi'a ta mitema noxou Lataua no anu mii ma'ia ane nini ne'oxonu noxi'a xo nini tanenixa'a. Nini napalusi'a ta mitema aloxo ne la, la na'oxonu laixe ulai noxi'a kalumo no anu 'ilixo ane Lataua mumasaxau. ⁷ ✧ Ane'i milai sou mia'aloi'a ta mitema e ilavusou Lataua uasi sou Iesu ualasou. Ia ane'i ino'u su'uli vile noxi'a uasi. ⁸ La sou eni avikala pekia'u lexe nenge tamaxa'u alauna noxinge mo su'uli noxinge ulai noxi'a ta mitema aloxo ne. Mo sou nenge nenge'a taxaxaisou vaikala manina noxou Lataua.

⁹ Eni ekaukavu mulai noxinge ta mitema noxou Lataua, ia Diotelepasi anu umasaxa lexe uuli no anu xaixai noxou Lataua. La anu ulomunenge uasi. ¹⁰ La sou lexe eni ane'e mo aa'alomengixu 'ili'ilixonu. Anu itema sou umunumununge mo u'oxonu a'alo se'i kalakalavoisinge. Anu u'oxonu aloxo nesi uasi. Anu umaisi'a ta mitema sou xaixai noxou Lataua inene'e, la u'osasi'a mo u'avali'a sou ine'e uasi. Mo anu u'apixa'a ta mitema ane i'osasi'a mo i'avali'a ta mitema sou xaixai noxou Lataua lexe ine'e. Mo ilo'a ixolu ipita uasi, ukusai'a ilai va'axu no 'a lalotu. ¹¹ ✧ Menexilo e amasaxaine. Mamu sou namulinu 'ilixo masua, ia namulinu 'ilixo laixe. 'Ei ane u'oxonu 'ilixo laixe, la anu itema vile noxou Lataua. Ia 'ei ane u'oxonu 'ilixo masua, la anu umaisou Lataua uasi. ¹² Io, Demeteliusi ne, ta mitema latala mukalusi mivikala laixesou. Xe 'ili'ilixo noxou molu uvikala lexe anu itema laixe. La sou nenge kalumo tavikala laixesou mo nini nelavusou lexe a'alo noxixesou ne manina.

✧ **1:1:** Apo 19:29; Rom 16:23   ✧ **1:3:** 2Ioa 1:4   ✧ **1:6:** Tit 3:13   ✧ **1:7:** 1Ko 9:11-12   ✧ **1:11:** 1Ioa 3:6-10

¹³ ✧Eni vaivaikala tavu'alo lexe akaukavumengixu a uxolu. Ia eni amasaxa lexe akaukavunu no anu su'i uasi. ¹⁴ Emasaxa lexe alai noxine palea mo nenge taxolu tapita sou tavivikala.

¹⁵ Vaikala noxilo asenesi. Ia emasaxa lexe opo se'isisi uxolu noxine. Mo ta menexine 'o isovanu aso laixe ulai noxine. Xe nini nasovanu aso laixe kalumo noxilo ulai noxi'a ta menexilo ne vilevilesi.

**UOLI VOLOXU ANE
IUDASI
MUKAUKAVU MULAI NOXI'A TA MITEMA NOXOU
LATAUA
Vaikala lamana**

Uoli voloxu noxou Iudasi 'o ne anu iouvilesisi loxo uoli voloxu noxou Pita ta tameisou. Anu mupelea'a lexe ilaxa'ine'i noxi'a ta tisa kalakalavoi e i'oxo lexe ane'i mimuxaxu tane'i noxou Iesu kalumo. Anu muvikalane'i lamana lexe itulu pekia'a no anu muxamuxaxu tane'i noxou Iesu e mino'u tei ne. Ia itema vile umomomo sou uxiunu vikalasou mii ane temuxaxu tanenge no anu tei ne uasi (3).

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1-2

Tava'u loxova la sou Iudasi mukaukavu 'o 3-4

Ngalaxa'ingengi noxi'a ta tisa kalakalavoi 5-16

Ngamuxaxu tangengi maninasou xe ngatulu pekia'inge 17-23

Vaikala kaluxusou 24-25

1 *Eni Iudasi, eni ekaukavunu vaivai-kala ane 'o ulai noxinge ngingi ane Lataua Maminge mu'avalinge. Anu mumasaxainge xe ngingi ngaxolu no anu saxisaxila'u noxou Iesu Kalisito. Eni amitema sou xaixai vitanisi noxou mo eni lakovo vimou.

2 Eni alinga lexe 'ili'ilixo sou alauna mo opo se'isisi xe 'ilixo sou ngamasaxainge ngatongato'o uleme no anu maulingenge.

Ta Mitema Mose'i Ilosiengixu A'alo Vilemo

3 Ta menexilo e eni emasaxainge. Eni emasaxa manina lexe apasipaa mo akaukavu ulai noxinge sou ngapamauli ane nenge nenge'a teno'u, ia eni akaukavu aloxo ne uasi, elavusou lexe eni akaukavunusi mo avikalangengi pekia'u lexe ngingi ngatulu pekia'inge no anu muxamuxaxu tangengi ane Lataua mu'italonu mulai noxi'a ta mitema noxou tei. 4 *Xo ta mitema mose'i mitalume mo mi'una mixolu no taiingengi. Ia ta mitema aloxo ne, Lavuku Tavuna muvika tatei lexe Lataua utulusi'a no anu vaivaikala, xo ane'i mixiu tumali'au mo ane'i mixiunu vaikala sou alauna noxou Lataua sou imulinu 'ili'ilixo masumasua xe misingisou Iesu Kalisito ane Anusisi usaxila'inge mo Tila noxinge.

5 *Ngingi ngelavusou mii ane 'o mukalu ne. Ia eni emasaxa lexe avikalangengi la. Tila mulaane'i ta mitema noxou ne Aixiputo, ia ili'i la anu mukalusi'a ane'i ane imulaxu tane'i noxou uasi. 6 *Mo ta angelo ane Lataua mulosi'a xaixai ne, ia mialasou pilixasou xaixai noxi'a la anu musakisakine'i no anu lamota ane umomomo sou uxoto uasi mo mitatuxa'a no isivoxo ulai utalo no voxo tila ane itulu no anu vaivaikala. 7 *Mo anu aloxo ta Sodomu ilo'a ta Xomola mo ane'i ane mixolu 'alai noxi'a. Ane'i milosou maulixa'a no anu 'ili'ilixo sou vote'i mo masaxa masua noxi'a ne mu'oxone'i la ixiiu'a la. Ta mitema aloxo ne mitovola'iniu lexe ane'i ta mitema loxo ne ino'u navunavu no anu navu ane kaluxu uasi.

8 Ia ta mitema ane mitalume mo mixolu no taiingengi ne, ane'i imulimulinu 'ili'ilixo masumasua aloxo ane'i ne. Ane'i ta mitema sou aipiepiena mo ane'i me'a i'oxo masua vasime'a mo mixiu tumali'au xavi noxou Lataua la mivikala masua noxi'a ane'i ane ta lailaixe ixoxolu teitexi.

* 1:1: Mat 13:55   * 1:4: Xal 2:4; 2Pi 2:1   * 1:5: Mul 12:51; Iti 14:29-30   * 1:6: 2Pi 2:4

* 1:7: Tav 19:1-25; 2Pi 2:6, 10

9 *Ia no mine tila noxi'a ta angelo Mikaeli ilou Satani mi'otosou anaxa'asou Mosesi vasimolu, la anu ulea vaikala vile masua noxou Satani uasi ia anu muvikala lexe, "Tila ukaitolonei!" 10 *Ia ane'i ne, ivikala masua no anu mii ma'ia ane ilavusou uasi. Ia mii ma'ia ane milavusou no mine mipaa no lia 'o ne, anu aloxo lavulavu noxi'a ta a'aa e xavutalai'a uasi. Lavulavu aloxo ne, anu molu u'oxo masuane'i.

11 *Ane'i ixalisou tu'tutu'umaxu tatila! Xo ane'i imulinu 'ili'ilixu noxou Kaini mo ane'i mimasaxau lamoli la mimulinu kalavoi noxou Balamu. Xe ane'i mixiu tumali'ai'a ta mitema ane Lataua musosovosi'a loxo Kora mu'oxonu. 12 *Xe ngingi ngemasaxainge ngatongato'o ia ngapita sou nga'ani, la ane'i itaxa uasi ine'e ixolu i'ani ulu'esi. La 'ilixu noxi'a ne, anu loxo nuni vile muxolu no anu lavalava kea. Mo ane'i me'a isaxila'asi, la sou ane'i loxo tamuxala vitanisi e atume utavutavulenu ia la'iuu uxali no anu uasi. Mo ane'i loxo ovu ane voxosou sou unene'a ia temanu uasi muxalo la miluvunu. Ta mitema ane loxo ne, isoli alaxu tamei aloxo ovu ne. 13 Mo ane'i 'ili'ilixone'i ne, imaelamulinu loxo xasi no luaki une'e upei la livilivixu. Mo ane'i aloxo ta oto ane ixolu tanixa'a vilesisi uasi, la Lataua umulaxa'a no isivoxo manina ane ukalu uasi.

14 *Adamu 'ilusunu, anu Enoko mupalomatanangengisi'a ta mitema ne aloxo 'o, "Ngamaisou, Tila unene'e ilo'a ane'i ane noxousi. Itiitisi'a ne tavu'alo tavu'alo manina. 15 Anu une'e sou utulusi'a ta mitema ukalusi no anu vaivaikala mo ulosi'a ta mitema latala ane mixiunu tumali'au noxou Lataua navunavu. Xo ane'i mi'oxonu 'ili'ilixu masumasua ane umomomo no iou Lataua uasi, mo ane'i itaxaanu uasi la ane'i milea anaxa'a noxou." 16 Ta mitema ane ne, ikaalapu utotomu mo ikamuli susu noxi'a ta mitema mo imulimulinu masaxa masua sou vasime'a. La i'itinu ualasi'a xe i'itinu ta mitema ualasi'a vitanisi sou ino'u mi'ami'a.

Ngasaxila'ixe Laixe

17 Ia ta menexilo e eni emasaxainge. Ngaxavutalanu vaivaikala ane ta mitema ane Tilasinge Iesu Kalisito mupalusi'a mitotokalasou. 18 *La ane'i mivikalangengi aloxo 'o, "No anu voxo kaluxusou, la ta mitema imolovila'isou a'alo laixe xe imulinu masaxa masua noxi'a ane Lataua u'osasou uasi. 19 Ta mitema ane ne, mo Uleenu Tavuna uxolu noxi'a uasi, ane'i sou ikalipalangengi la sou ane'i imulinu masaxa ane muxolu noxi'a no mine mipaa no lia 'o.

20 *Ia ngingi ta menexilo e eni emasaxainge. Ngingi ngamulaxu tangengi noxou Lataua anusisi mo ngasu'ulingengi mo nga'oxonu pakia'inge ngatongato'o loxo ngingi ngapita sou ngatulusou tani vile mo ngakilaka no anu xavi noxou Uleenu Tavuna. 21 La ngaxolu loxo Lataua mumasaxainge mo ngaxomaiou voxo ane Tilasinge Iesu Kalisito mualaunasinge sou ulosinge maui ane kaluxu uasi.

22 Nga'oxo alaunasi'a ane'i ane ixavutala piena 23 *Mo ngapamauline'i ane'i ane sou i'ela no navu mo nga'oxo alaunasi'a ta mitema mose'i la ngasaxila'inge laixe. Mo ngaxolu va'axu no anu 'ili'ilixu masumasua e i'oxo'oxonu loxo nga'umolu lavalava e pita muteiteisou.

Ta'itinu Lataua Ualasou

24 Nenge ta'itinu ualasou anu ane umomomo sou usaxila'inge la ngalapau uasi mo ngasusu uasi la uno'inge ngalai ngaxolu no pa'umolu ane lailaixe. Ngaxolu la nga'osa'osasi. 25 *Anu Lataua anusisi mupamaulinenge noxou

* 1:9: Tan 10:13, 21; 12:1; Sek 3:2; 2Pi 2:11; Pal 12:7 * 1:10: 2Pi 2:12 * 1:11: Tav 4:7-8; Iti 16:1-35; 2Pi 2:15; 1Ioa 3:12 * 1:12: 2Pi 2:13, 17 * 1:14: Tav 5:18, 21-24 * 1:18: 2Pi 3:3 * 1:20: Kol 2:7 * 1:23: Sek 3:2; Pal 3:4 * 1:25: Rom 16:27; 2Pi 3:18

Iesu Kalisito anu Tila noxinge. La sou nenge ta'itinu ualasu mo tataxanu mo ta'osasu saxisaxila'u mo xavi noxou musoko tatei no mine anu mukoinu mimii mo mune'e mutalo vaimomo 'o xe ili'i la mo kaluxu uasi. Manina.

**PALAPALA'ALIXU NOXOU
IOANESI
VAIKALA LAMANA
Vaikala lamana**

Palapala'alixu noxou Ioanesi 'o ne mukaukavunu no mine ta mitema mi'oxonu masuane'i ta mitema noxou Lataua, xo ane'i mimuxaxu tane'i lexe Iesu Kalisito anu Tila noxi'a. Anu umasaxa lexe u'oxonu pekia'a ta mitema noxou Lataua no anu muxamuxaxu tane'i noxi'a mo sou itulu pekia'a no anu voxo sou tu'utu'umaxu.

Lavuku ane 'o mua'aloxu mimii ane uxali ili'i. Ta mitema noxou Lataua male milamana no anu mimii ane 'o ia ane'i ane ilolotu uasi ne ilamana uasi. Laaxu vaikala tovotovola'i no nano 'o aloxo 'o. Iesu Kalisito anu Tila mo no avolu la Lataua umamulone'i ta uluau ilo'a Satani. No mine Iesu ukalusou xaixai noxou la Lataua u'itinu ualasi'a ta mitema ane mimuxaxu tane'i pekia'u xe mitulu pekia'a. La ilo'a Lataua ixolu mo tu'umaxu vile uxalisi'a la uasi. Xo Lafaua ulosi'a 'ulusou xaixai laixe noxi'a mo Anu u'oxonu mimii uxali alavua.

A'alo muai no nano aloxo 'o

Vaikala lamana 1:1-8

Malemalei noxou Ioanesi xe uoli voloxu mulai no 'a taasou lalotu muxatele tamei 1:9-3:22

Puloulou teitexi no opo loxotolo 4-5

Sakisaki muxatele tamei 6:1-8:1

Xoolau muxatele tamei 8:2-11:19

Ta mitema misosovosou mimii iou xe mii ma'ia muxali 12-14

Ta angelo muxatele tamei mo tu'utu'umaxu muxatele tamei 15-16

Vaviloni ane loxo sema sou vote'i 17:1-19:5

Sipsip 'Olu utaula'i 19:6-10

Iesu Kalisito ulivu une'e 19:11-21

Misakisakiinu Satani muxolu tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve 20:1-6

Mikalusou Satani avile 20:7-10

Voxo sou ta mitema itulu no anu vaivaikala 20:11-15

Loxotolo ilou lia xe Ielusalemu alavua 21:1-22:5

Vaikala kaluxusou 22:6-21

¹ *Vaivaikala ane 'o, Lataua mulosou Iesu Kalisito tei lexe upala'alixu noxi'a ta mitema sou xaixai vitanisi noxou sou ilavusou mii ma'ia ane 'ala'alasi sou uxali maninasou. La sou anu Iesu muavuti, la mupalusou angelo vile noxou sou mune'e mulosielixu eni itema sou xaixai vitanisi noxou, ualasilolexe Ioanesi. ² Angelo mulosielixu mimii mukalu, la eni ekaukavunu mimii latala e eni emaisou. No anu kaukavu noxilo ne, eni ea'aloxu vaivaikala manina noxou Lataua mo vaivaikala manina noxou e anu Iesu mupala'alixu. ³ *Ia Lataua ualusou 'ei ane uitisou vaivaikala e anu mutotokalasu, mo anu ualusi'a ane'i ane ilomusou mii ma'ia ane eni ekaukavunu mo imulaxu no tane'i. Xo 'ala'alaisi sesi sou mimii e eni emaisou ne, uxali manina.

Vaivaikala Noxou Lataua Ulai Noxi'a ta Mitema Noxou ne Asia

⁴ *Eni alinga lexe alauna mo opo se'isisi noxou Lataua uxolu noxinge ngingi ta mitema noxou no tuala muxatele tamei no xalee lia tila ne Asia. Ia enisisi alinga aloxo ne uasi. Anu ane muxolu tatei mo muxolu vaimomo

'o mo ili'i la anu une'e ilo'a ta uleenu muxatele tamei e ixoxolu 'alai no pa'umolu, ⁵ *mo alauna mo opo se'isisi noxou Iesu Kalisito uxolu noxinge. Anu mu'oxonu xaixai laixe sou mua'aloXu a'alo laixe noxou Lataua mo Anu mumaui tei noxi'a ta mitema e misoisoli, xe Anu usaxila'a ta tatanaanu tuatuala no lia 'o kalumo.

Iesu tanunenge, la sou musolisinge mo sialuxu munixi sou mululusinge no anu sakisaki sou 'ili'ilixu masumasua. ⁶ *No anu soli noxou ne, la Anu mu'una-lailinenge no anu saxisaxila'u noxou Lataua mo nenge texali loxo ta aili'i sou taxaxai noxou Lataua, anu Maminge. La sou nenge ta'itinu ualasonu mo Anu molu usaxila'inge no anu xavi mo lamana noxou no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi! Manina.

⁷ *Ngamaisou! Anu a unene'e no anu tamuxala, la ta mitema latala imaisou mine unene'e. Mo ane'i ane mito'omolu kalumo imasiou. La ta mitema latala no lia 'o ne, itama. Ani, mii ne, uxali manina.

⁸ *Lataua anu Tila mo xaviinu musuku misevile, muxolu tatei mo muxolu vaimomo 'o mo ili'i la Anu une'e, muvikalalexe, "Eni exolu tatei mo, mo ili'i la eni axolu."

Eni Emaisou Kalisito

⁹ Eni Ioanesi, ea'aloXu vaikala manina noxou Lataua mo eni apala'alixu vaikala noxou Iesu Kalisito, la sou ane'i mikusailo elai exolu no la'olu vile ilemo lexe Patomosi. Eni vivinge, xo nenge nenge'a tamulinu Iesu, la sou nenge taxaxamulinu navunavu, ia taxolu se'isisi mo tatulu pekia'inge no anu tu'tutu'umaxu, mo nenge taxomaiou voxo ane Lataua usaxila'inge. ¹⁰ Ia no voxo sou lalotu, la Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxilo, la elomousou 'ava tatila no tumalilo loxo itema vile mutaunu xoolau. ¹¹ La muvikalalexe 'o, "Nakaukavunu no anu mipipinu mii ma'ia ane nini namaisou mo nasova ulai noxi'a ta mitema noxou Lataua no tuala muxatele tamei ano, tuala ne Epeso mo ne Sumuna mo ne Peluxamo mo ne Tiatila mo ne Saludesi mo ne Piladelphua xe ne Laodekia."

¹² Eni elomousou aloxo ne, la exiu sou lexe amaisou 'ei ane muvikalalele ne. La emaisou mii sou itulusou telu xoulu no anu muxatele tamei, ia mulalami manina. ¹³ *Ia no taiinu, la emaisou itema vile loxo itema 'Olu mutaa tokolomo veveni molu teitexi la mulai muxali no lia no tava'u. Mo emaisou utupoko xoulu vile mulamilami no lutunu. ¹⁴ *Mo emaisou kisou laxusou ne mukea manina loxo sipsip laxusou xe loxo tamuxala mo iou ne uvaxa loxo navu lamixu. ¹⁵ Mo tava'u ne loxo barasi ulamilami e mixutu la mosomoso vile uxolu no anu uasisi. Mo xolunu ne loxo lexa utaloxo no kisou ulu. ¹⁶ *Mo utetelisi'a ta oto muxatele tamei no avolu tema, mo lavisou vile anaxu tamei ne anaxu misevile mulaa muuatu no anaxu. Xe iou ne loxo aso e ukaa lailaixe.

¹⁷ *Eni emaisou aloxo ne, la elapau loxo itema musoli mulu'e no tava'u. La sou Anu mumulaxu avolu tema noxilo, la muvikalalele lexe, "Na'ume mamu, xo eni exolu tei mo ili'i la eni axolu, ¹⁸ mo eni tava'u mauili, la sou eni esoli. Ia namaisou, eni emauli mo umomomo sou asoli la uasi. Mo eni amomomo sou atulusou itema vile musoli mo alaane'i ane'i ane mixolu no tualasi'a ta mitema misoisoli.

¹⁹ Ioxe, nini nakaukavunu mii ma'ia ane nini namaisou mo mii ma'ia ane nini namaisou vaimomo 'o mo mii ma'ia ane sou uxali ili'i. ²⁰ Ia, laaxu ta oto muxatele tamei e nini namaisi'a etetelisi'a no avolu tema mo

* 1:5: Lex 89:27; Kol 1:18 * 1:6: 1Pi 2:9; Pal 5:10; 20:6 * 1:7: Tan 7:13; Sek 12:10; Mat 24:30; Ioa 19:34-37; 1Te 4:17 * 1:8: Pal 21:6; 22:13 * 1:13: Tan 7:13; 10:5 * 1:14: Ese 43:2; Tan 7:9; 10:6; Pal 2:18; 19:12 * 1:16: Eva 4:12; Pal 2:12; 19:15 * 1:17: Ais 44:6; 48:12; Pal 2:8; 22:13

mii sou itulusou telu xoulu no anu muxatele tamei ne, aloxo 'o. Ta oto muxatele tamei ne, musosovosi'a ta angelosi'a ta mitema noxou Lataua no tuala muxatele tamei, xe mii sou itulusou telu no anu muxatele tamei ne, musosovosi'a ta mitema noxou Lataua no tuala muxatele tamei.”

2

Vaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Epeso

1* “Nini nakaukavu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Epeso. Itema e utetelisi'a ta oto muxatele tamei no avolu tema xe umuamua'i no taiinu mii sou itulusou telu xoulu no anu muxatele tamei ane mulamilami ne, uvikala aloxo 'o, 2* “Eni elavusou 'ili'ilixomengi mo xaixai tatila e ngingi nge'oxonu. Mo eni elavu lexe ngingi ngatulu pekia'inge no anu tu'utu'umaxu mo ngingi ngamomomo sou ngatulu noxi'a ta mitema ta masua la uasi. Mo eni elavusou lexe ngingi ngetovone'i ane'i ane mikalavoingengi lexe ane'i ta mitema noxou Iesu sou upalupalusi'a la ngelavusi'a lexe ane'i ta mitema sou kalakalavoisi. 3 Mo ngingi ngetulu pekia'inge mo ngexolu se'isisi no anu tu'utu'umaxu xo ngingi ngemulileli no ualasiloi ia ngingi ngatotosa uasi.

4 Ia eni akalapuusinge. Xo ngingi tei la ngemasaxailo, ia vaimomo 'o la ngemasaxailo uasi. 5* “La sou ngingi ngaxavutalanu 'ilixoi laixe ngingi ngemulinu tei. Ia vaimomo 'o ngingi ngelapau! La sou ngingi ngaxiu mo ngamulinu 'ili'ilixoi ane ngingi nge'oxo'oxo tei sou ngemasaxailo. Lexe ngingi ngaxiu uasi, la eni ane'e axexeenu mii sou itulusou telu no anu noxinge no tanixu ne asukunu ulai va'axu. 6 Ia eni a'iti ualasinge, xo ngingi ngemasaxau 'ili'ilixoi noxi'a ane'i ane mimulinu xavutala noxou Nikolasi uasi manina aloxo eni kalumo.’

7* “Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna movikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe. Xe anu ane ualulixu 'oto'oto, la eni apelemasaxanu sou u'ou ovu sou mauili ngi axu. Ovu ne, mutulu no nano no tuala laixe noxou Lataua.”

Vaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Sumuna

8 “Nini nakaukavu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema ne Sumuna. Itema e soko'u mo kaluxu xe musoli ia mumauli la ne, Anu uvikala aloxo 'o, 9* “Eni elavusou lexe ngingi ngaxamulinu navunavu mo mengi mimii uasi, ia noxou Iesu Kalisito la ngingi mengi mimii tavu'alo. Mo eni elavu lexe ta mitema ane ane'i ikalavo'i lexe ane'i ta Iutaia ne, ivikala masuasinge. Ia ane'i ta Iutaia manina uasi, ane'i ta mitema noxou Satani. 10* “Ia mamu sou nga'ume no anu navunavu e 'ala'alai sou ngingi ngaxalisou. Eni avikalangengi lexe itema masua anu Satani umulaxa'a se'i noxinge no nano no taasou navunavu sou utovongengi mo ngingi ngaxolu no anu navunavu ane ne voxo mavulovexa. Ia ngingi ngatulu pekia'inge ulai utalo no voxo ane ngingi ngasoli, la eni alosinge mauili ane kaluxu uasi loxo eni alosou itema e muuli no anu saisale kisivalu.’

11* “Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna movikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe. Xe anu ane uaulixu 'oto'oto, la anu umomomo sou uulua no anu soli tameisou uasi.”

Vaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Peluxamo.

12 “Nini nakaukavu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema ne Peluxamo. Itema e utetelisiou lavisoi anaxu tamei ia lavisoi ne anaxu

misevile ne, uvikala aloxo 'o, ¹³ 'Eni elavusou lexe ngingi ngaxoxolu no tani ane ne Satani musaxila'u. Ia ngingi ngamulumilileli kalumo. Xe no voxo ane ta mitema no tualasinge e Satani muxolu no anu ne mivau Antipasi sou musoli, la ngingi ngaxiu tumalingeilo uasi. Io anu ne, anu mu'oxonu xaixai laixe sou mua'aloxu ualasilo.

¹⁴ ✧ Ia eni akalapuusinge no anu mimii mose'i, xo ta mitema se'i no tainingengi ne mimulinu vaivaikala e Balamu mulosie'ixu. Tatei, la anu mulosiouxu Balaki sou mu'oxone'i ta Isilaeli sou misusu la mi'ou la'ilali e milosi'a ta Maliava sou kalakalavoi. Xe mi'oxonu 'ili'ilixu masumasua sou vote'i. ¹⁵ Aloxo ta mitema mose'i no tainingengi kalumo mimulinu vaivaikala e Nikolasi mulosie'ixu. ¹⁶ La sou ngaxiu. Ia lexe ngingi ngaxiu uasi, la eni 'ala'alai sou alivu ane'e noxinge. Ane'e la a'otoxa'a no anu laviso no anaxo.'

¹⁷ ✧ 'Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna muvika-lane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe. Xe anu ane ualulixu 'oto'oto, la eni aitiu la'ilali ilemo lexe mana e mitalumeu. Mo eni alosou lavo'o kea vile. No anu lavo'o kea ne, la mikau-kavunu uala vile alavua no anu, ia anu ane uno'u lavo'o ane nesi ulavusou.'

Vaivaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Tiatila

¹⁸ ✧ "Nini nakaukavu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Tiatila. Lataua 'Olu e iou loxo navu lamixu xe tava'u loxo barasi ulamilami ne, uvikala aloxo 'o, ¹⁹ 'Eni elavusou 'ili'ilixomengi mo 'ilixu sou ngemasaxau Kalisito mo muxamuxaxu tangengi noxou mo xaixai e ngingi nga'oxo'oxonu ulai noxi'a ta menexinge mo elavu lexe ngingi ngetulu pekia'inge no anu tu'utu'umaxu. Mo elavu lexe 'ili'ilixu e ngingi nga'oxo'oxonu ne muaulixu 'ilixu ane ngingi nge'oxo tei.

²⁰ ✧ Ia eni akalapuusinge, xo ngingi iengi muvaxaie sema to ne ualasio lexe Iseveli. Ane mele milemele lexe ane sema palomatana vile. Ane milosie'ixa'a ta mitema sou xaixai noxilo vitanisi sou mi'oxonu 'ili'ilixu masumasua sou vote'i mo mi'ou la'ilali ane milosi'a ta Maliava sou kalakalavoi. ²¹ Eni elosie voxo mose'i sou lexe ixii no anu 'ili'ilixoie sou vote'i ne, ai ane imasaxa uasi. ²² La sou eni alosie pipiena mo ixamuli navunavu tatila mo iailixu no luusie. Mo eni alosi'a ane'i ane mitaula'i ia milai noxie navunavu toxoxa'a lexe ane'i ixii tumali'au 'ili'ilixu noxie uasi. ²³ ✧ Mo eni ave'ave'a ane'i ane mimulimuline isoisoli. La sou ta mitema noxou Lataua ukalusi ne, ilavu lexe eni elavusou manina ta mitema tane'i ilou xavutalai'a mo eni akoli ulai noxinge no anu mii ma'ia ngingi vilevilesi nga'oxonu. ²⁴ Ia eni avikalangengi ngingi ta mitema pa'usou ne Tiatila e ngingi ngamulinu vaivaikalaie mo ngalavusou mii noxou Satani ane mutalume uasi. Eni amomomo sou alosinge tu'utu'umaxu se'i uasi. ²⁵ ✧ Ia ngatetelisu mii ma'ia ane ngingi ngeno'u ulai utalo no mine eni alivu ane'e.'

²⁶ ✧ 'Ei ane uaulixu 'oto'oto mo u'oxonu mii ma'ia ane eni emasaxau ulai utalo no anu voxo ane anu usoli ne, la eni alosou xavi sou usaxila'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi.

²⁷ 'Anu usaxila'a no anu vilaxoxu aeni ane xaviinu musuku sou umamu-lone'i ta mitema loxo latotope ane mi'oxonu no anu lia utuxusi aloxo eni eno'u xavi noxou Mamilo. ²⁸ ✧ Mo eni alosou xuae sou lamana ueka.'

✧ **2:14:** Iti 22:1-25:2; 31:16; 2Pi 2:15 ✧ **2:17:** Mul 16:4, 14-15, 33-34; Ais 62:2; Ioa 6:48-50 ✧ **2:18:** Pal 1:14-15 ✧ **2:20:** 1Ta 16:31; 2Ta 9:22 ✧ **2:23:** Lex 7:9; Iel 17:10; Pal 20:12-13 ✧ **2:25:** Pal 3:11 ✧ **2:26:** Lex 2:8-9 ✧ **2:28:** Pal 22:16

29 'Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna muvikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe."

3

Vaivaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Saludesi

1 ✧ "Nini nakaukavu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Saludesi. Itema ane mutetelisi'a ta ulee muxatele tamei noxou Lataua mo ta oto muxatele tamei uvikala aloxo 'o, 'Eni elavusou 'ili'ilixomengi. Ta mitema ivikala lexe ngingi loxo ngemauli, ia uasi to ngingi loxo ngesoisoli. 2 Ngingi ngatulu mo ngaavutunoxou mii ma'ia ane uxoxolu noxinge sio ia 'ala'alaisou ukalu. Xo eni amaisou 'ili'ilixomenge uxali laixe mo umomomo no iou Lataua noxilo uasi. 3 ✧La sou ngaxavutalanu mii ma'ia ane ngingi ngelomusou mo ngeno'u. La sou ngamulinu mo ngaxiu tumalingeu 'ili'ilixo masumasua. Ia lexe ngingi ngatulu uasi, la eni ane'e akulukengengi loxo itema sou pakali une'e. Ia ngingi ngalavusou aso iou ane eni ene'e no anu uasisi manina.

4 ✧Ia ta mitema mose'i no taiingengi ne Saludesi ne, ane'i mitaanu tokolomo nuni'u uasi. Nexi noxi'a tatokolomoxu tokolomo kea mo noxi'a tamuamua'i takei, xo ane'i mimomomo. 5 ✧Anu ane muuaxilixu 'oto'oto ne, la anu utokolomoxu tokolomo kea loxo ane'i. La sou eni umomomo sou aiasou ualaso no anu lavuku sou mauili uasisi manina. La eni amoxo'u ualaso no iou Mamilo ilo'a ta angelo noxou." 6 'Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna muvikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe."

Vaivaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Piladelupia

7 ✧ "Nini nakaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Piladelupia. Vaivaikala ane 'o ne, noxou ane noxou Lataua mo uvikala lexe u'oxonu ma'ia la Anu umulinu. Anu uteteliso xavi sou usaxila'u siliko sou aitenga. Loxo Deviti la sou Anu ukisiinu aitenga, la umomomo sou evile utatusou uasi. Xe Anu utatusou aitenga, la umomomo sou evile ukisiinu uasi. 8 ✧Eni elavusou 'ili'ilixomengi, la sou ngamaisou eni ekisiinu aitengasinge mo a ututulu no laxungengi. Aitengasinge ne, umomomosou evile utatusou uasi. Mo eni elavusou lexe ngingi xavi seville a uxoxolu, la ngingi ngemulinu vaivaikala noxilo mo ngatalume noxilo uasi. 9 ✧Ia ngamaisou, ta mitema ane ipita noxou Satani ane'i me'a imoxo'a lexe ane'i ta Iutaia ia uasi, ane'i ta mitema sou kalakalavo. La eni a'oxone'i ine'e itangatulu no tavainge mo ilavusou lexe eni emasaxainge. 10 ✧Ngingi ngemulinu vaivaikala noxilo mo tu'utu'umaxu muxalisinge la ngexolu se'isisi, la sou eni asaxila'inge no anu voxo sou tovtotovo. Voxo sou tovtotovo ne, anu 'ala'alai sou uxali no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi sou utovone'i ane'i ane mixolu no lia 'o.

11 Eni 'ala'alai sou alivu ane'e, la sou ngingi ngateteliso pekia'u mii ma'ia ane ngingi ngeno'u, mo sou evile umomomo sou u'umenu kisivalu no kisinge muxamuxaxu uasi. 12 ✧Anu ane muuaxilixu 'oto'oto ne, la eni a'oxonu loxo atulusou tani tila noxou Lataua noxilo. Anu umomomo sou uxexee uasi mo eni akaukavunu ualaso Lataua noxilo no anu. Mo eni akaukavunu ualaso tuala noxou Lataua noxilo, anu Ielusalemu alavua. Ielusalemu alavua ne, anu molu teitexi noxou Lataua noxilo ulu'e. Mo

✧ 3:1: Pal 1:4; 16 ✧ 3:3: Mat 24:43-44; 1Te 5:2; Pal 2:5; 16:15 ✧ 3:4: Iud 1:23 ✧ 3:5: Mul 32:32-33; Mat 10:32; Luk 12:8 ✧ 3:7: Ais 22:22 ✧ 3:8: 1Ko 16:9 ✧ 3:9: Ais 45:14; 49:23; 60:14; Pal 2:9 ✧ 3:10: Luk 21:19; 2Ti 2:12 ✧ 3:12: Ais 62:2; 65:15; Pal 14:1; 21:2

eni akaukavunu ualasilu alavua no anu kalumo. ¹³ 'Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna muvikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe."

Vaivaikala Ane 'o Ulai Noxi'a ta Laodekia

¹⁴ "Nini nakaukavunu vaivaikala ane 'o ulai noxou angelo noxi'a ta mitema noxou Lataua ne Laodekia. Vaivaikala ane 'o ne, noxou itemasou Manina, Anu uvikala lexe u'oxonu mii ma'ia la Anu umulinu vaikala noxou mo Anu mua'aloXu a'alo laixe noxou Lataua mo Anu usaxila'u mimii latala ane Lataua mukoinu mukalusi. ¹⁵ *Ia eni elavusou 'ili'ilixomengi. Ngingi xavingengi malaxo uasi sou ngamulinu vaivaikala noxilo loxo lexa lelemesou xe ialuxu uasi. La sou eni emasaxa lexe ngingi ngaxali loxo lexa ialuxu, xe uasi la ngaxali loxo lexa lelemesou. ¹⁶ Tava'u xo ngingi loxo lexa ialuxu mo lexa lelemesou uasi, ia ngingi loxo lexa ialuxu malaxo uasi, la eni 'ala'alai sou aexingengi uuatu no anaxo. ¹⁷ *Ia ngingi ngavikala lexe. 'Eni amitema sou lavuluti. Eni eno'u mimii iouiou mukalu, la sou eni emasaxa mii vile la uasi.' Ia ngingi ngalavusou lexe xoluxolungengi ne masumasua uasi. Ta maula moso ngalavusou lexe ngingi ngexolu vitanisi mo iengi seleveenu xe paxapaxainge uasi. ¹⁸ *La sou eni apeletotosinge lexe ngingi ngalotonu xoulu noxilo ane mielaxu no navu mo muxali alavua la sou ngingi ngaxali itema sou lavuluti, la sou ngingi ngalotonu tokolomo kea noxilo mo ngataanu sou utaluxu vasimenge e paxapaxa'u, la ngamaela uasi. Mo ngalotonu lamalasile noxilo sou iengi, mo sou ngamalei. ¹⁹ *Ane'i ane eni emasaxa'i, la eni akaitolone'i mo apuasi'a. La sou xavingengi mo ngaxiu 'ili'ilixomengi. ²⁰ *Ngamaisou! Eni a atutulu no aitenga mo apolopolo. Lexe 'ei ane ulomusilo mo ukisiinu aitenga, la eni a'unalai mo nexi noxou ta'ani tapita.

²¹ Noxou anu ane muaulixu 'oto'oto ane ne, la eni apamatolanu sou nexi noxou taxolu no xavi muxolu no anu, loxo eni euaulixu 'oto'oto ne la nexi noxou mamilo texolu no luusou. ²² 'Ei ane sangalou, la ulomusou vaikala ane Uleenu Tavuna muvikalane'i ta mitema noxou Lataua no anu laixe."

4

Luusou no Opo Loxotolo

¹ *Anu mulosilo vaivaikala ne mukalu xe eni emalei, la emaisou aitenga vile mukisi no opo loxotolo. La eni elomusou itema xolinu loxo xoolau e muvikalaleli tei muvikalalo aloxo 'o, "Natelo mo alosienixu mii ma'ia ane uxali manina ili'i no vaivaikala ane elosine." ² *Eni elomusou vaivaikala ne mukalusi ka Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxilo, la emaisou itema vile uxoxolu no luu no opo loxotolo. ³ *La vasimolu ne kaukavuxu loxo lavo'o vevesinu xe lauolauoinu. Xe muloxu lele'e kaukavuxu vevesinu muxixaonu luu ne. ⁴ *Mo no anu luu itemaxu vile mo tami'a ne ta tatila itemaxu vile mo tami'a a mixolu mixixaonu ne la ta tatila itemaxu vile mo tami'a ixoxolu no anu. Mo ane'i mitokolomo no anu tokolomo kea xe mitaanu kivalu mi'oxo no anu xoulu. ⁵ *Ia no luu ane no nixi, la lele'e ulamilami xe upaupau la luluxu uvalivalixumu. Xe no talaxu, la telu muxatele tamei ukaakaa. Anu ta ulee noxou Lataua muxatele tamei. ⁶ *Mo no talaxu, la emaisou mii vile loxo laxalasi toxoxa'a loxo luaki mulamilami. Mo no nixi no luu ne, la eni emaisi'a ta mii tami'a mitulu mixixaonu luu ne.

* 3:15: Rom 12:11   * 3:17: Luk 12:21; 1Ko 4:8   * 3:18: Ais 55:1   * 3:19: 1Ko 11:32; Eva 12:6; Pal 2:5   * 3:20: Ioa 14:23   * 4:1: Pal 1:1, 10   * 4:2: Ais 6:1   * 4:3: Ese 1:28   * 4:4: Pal 3:18   * 4:5: Ese 1:13; Sek 4:2; Pal 1:4; 8:5; 11:19; 16:18   * 4:6: Ese 1:5-10, 22; 10:14

Ia ane'i ta mitema, ne ie'i tavu'alo misevile mutaasou vasime'a, ili'i xe u'uli.
 7 Vile noxi'a ne, anu iou loxo laeoni. Tameisou ne, iou loxo bulumakau mulu. Tatalusou ne iou loxo itema xe tami'asou ne, iou loxo nenusuluvi uvavava teitexi. 8 *Ta mii tami'a ne, ane'i vilevilesi vivisi'a muxatele vile, mo ie'i tavu'alo mutaataasou mukalusi, mo mutaasou vivisi'a laalaaxu kalumo. Ia no aso xe no 'olovoxo, la ane'i ima'ilasou ivikala aloxo 'o uasi. Ivikala lexe,

“Lataua malemalenga mo malemalenga mo malemalenga.

Anu Tila mo xaviinu musuku misevile.

Anu muxolu tei mo vaimomo 'o xe ili'i la ulivu une'e.”

9 No mine ta mii ne i'itinu ualasu mo itaxaanu xe ilemo laixe noxou anu ane muxolu no luu mo umauli no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi, 10 *la ta tatila itemaxu vile mo tami'a italoxo ulu'elai no talaxu itema e uxolu no luu sou ilotu noxou ane umauli no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi. Ane'i miluvusou kisivalui'a mo mimulaxu no talaxu, la mivikala aloxo 'o.

11 “Nini Tilasixe xe Lataua noxixe,

nini umomomo sou i'itinu ualasinu mo itaxaneni,

xe i'osasinu sou xavi noxine. Xo nini nekoinu mimii latala mukalusi mo no anu masaxa noxine la ane'i mixali mo mixolu.”

5

Kaukavu Ane Mipipinu Xe Sipsip 'Olu

1 *Mo itema uxolu no luu ne ia no avo tema, la eni emaisou kaukavu vile mipipinu muai. Kaukavu ne, mikaukavunu xalee vile xe xalee vile mo misakiinu no anu sakisaki muxatele tamei. 2 Mo eni emaisou angelo vile xavi misevile mu'ava tatila aloxo 'o, “Ei umomomosou ululusou sakisaki mo uxavulalanu kaukavu ne?” 3 Ia evile uxolu teitexi no opo loxotolo mo no lia 'o xe no nano no lia umomomo sou uxavulalanu kaukavu ne mo umaisou uasi. 4 Eni atatama xo ixalisou evile umomomo sou uxavulalanu kaukavu ne mo umaisou uasi. 5 *La vile noxi'a ta tatila muavuti la muvikalaleli aloxo 'o, “Natama uasi. Namaisou! Laeoni molu no anu mata Iudasi mo Anu Deviti uli'u mauulixu Satani. La sou Anu mumomomosou ululusou sakisaki muxatele tamei xe uxavulalanu kaukavu ne.”

6 *Anu muvikalaleli mukalu, la eni emaisou Sipsip 'Olu ututulu no nixi no luu. La ta mii tami'a ilo'a ta tatila mixixaonu. Sipsip 'Olu ne, anu loxo mivau mo sikilinu muxatele tamei xe iou muxatele tamei. Iou muxatele tamei ne, anu ta ulee noxou Lataua muxatele tamei ane mipalusi'a milu'e no lia 'o mukalusi. 7 Anu muavuti la mune'e noxou itema e uxoxolu no luu ne sou muno'u kaukavu ane mipipinu muai no avolu tema. 8 *Anu muno'u mukalu, la ta mii tami'a ilo'a ta tatila itemaxu vile mo tami'a mixola'u tava'u sou milotu noxou. Ane'i vilevilesi mitetelisou susapu xe paku mi'oxo no anu xoulu ia mii i'elaxu la tuma'u lailaixe mu'ana'ana no anu. Tuma'u lailaixe ne, anu lakilaka noxi'a ta mitema noxou Lataua. 9 *La ane'i milexe lexe vile alavua aloxo 'o,

“Nini nemomomo sou nano'u kaukavu ne mo nalulusou sakisaki,

xo nini neuluasi'a mo no anu sialuxene,

la nini neno'u ulusi'a ta mitema noxou Lataua ane mata noxi'a iouiou mo vaikalai'a iouiou mo vasime'a kaukavunu iouiou no xalee xalee tuatuala mukalusi.

10 *Mo nini nesosovosi'a mo mixali ta tatanaanu tuala

* 4:8: Ais 6:2-3; Ese 1:18; 10:12   * 4:10: Pal 19:4   * 5:1: Ais 29:11; Ese 2:9-10   * 5:5: Tav 49:9; Ais 11:1, 10; Pal 22:16   * 5:6: Sek 4:10; Ioa 1:36; Pal 13:8   * 5:8: Lex 141:2; Pal 8:3-4

* 5:9: Lex 33:3; 40:3; 96:1; 98:1   * 5:10: Mul 19:6; Ais 61:6; Pal 1:6; 20:6

xe ta aili'i sou ixaxai noxou Lataua noxinge.

La sou ane'i isaxila'a ta mitema latala no lia 'o ukalusi."

¹¹ * Milexe mukalu, la emaisi'a ta angelo tavu'alo mo elomusou xoline'i. Ia itiitisi'a tavu'alo musuku mo umomomosou ta'itisi'a uasi. Ane'i mixixaonu luu ilo'a ta mii tami'a xe ta tatila. ¹² La milexe tatila manina aloxo 'o,

"Sipsip 'Olu anu muulua ne,

umomomosou uno'u xavi mo lavuluti mo lavulavu noxou Lataua xo Anu xaviinu.

Xe nenge tataxaanu mo ta'iti ualasou mo ta'osasu."

¹³ Mo elomusi'a ta mimii latala mukalusi no opo loxotolo mo no lia 'o mo no laaxu lia mo no luaki milexe. Ane'i latala mukalusi mixolu no anu ne, milexe aloxo 'o.

"Itema ane muxolu no luu mo Sipsip 'Olu ne,

nenge ta'osasi'a mo ta tataxane'i

xe ta'itinu ualasi'a no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi,

xo ane'i xavine'i sou isaxila'u mimii latala ukalusi."

¹⁴ Ane'i milexe mukalu, la ta mii tami'a mivikala lexe "Manina," xe ta tatila mixola'u tava'a sou milotu noxi'a.

6

Sakisaki

¹ * Mo eni emaisou Sipsip 'Olu mululusou sakisaki vile no anu sakisaki muxatele tamei. La eni elomusou vile noxi'a ta mii tami'a ne muvikalaleli la xolinu loxo lele'e upau la luluxu. Muvikala aloxo 'o, "Nane'e." ² * Eni emalei la oosi kea vile a ututulu no talaxo. Itema ane muxolu no oosi lataanu ne, mutetelisu pasiko mo milosou kisivalu. La anu muiave mulai loxo itema muuliuli no anu 'oto'oto.

³ Xe no mine anu mululusou sakisaki tameisou, la eni elomusou tameisou noxi'a ta mii tami'a ne muvikala aloxo, "Nane'e." ⁴ La oosi vile ane lauolauoinu loxo navu ututulu no talaxo. La itema muxolu no latanu oosi ne, ane'i milosou xavi sou uxexeenu opo se'isisi noxi'a ta mitema no lia 'o ukalusi mo sou ane'i ive'a ngatongato'o isoisoli. Ane'i milosou viso vile tatila.

⁵ Xe no mine anu mululusou sakisaki tatalusou la eni elomusou tatalu sou noxi'a ta mii tami'a ne muvikala aloxo 'o, "Nane'e." Eni emalei, la oosi vile ane muxusi a ututulu no talaxo. Itema ane muxolu no oosi latanu ne, mutetelisu mii sou itilovosou no avolu. ⁶ La eni elomusou mii vile xolinu loxo itema no taiine'i ta mii tami'a ne. La anu muvikala aloxo 'o, "Uti ngiaxu Lita vile" umomomo no anu Denalia† vile. Xe bali ngiaxu Lita tatalu umomomo no anu Denalia vile. Ia nga'oxo masuanu ueli ilou uaini uasi. Ia ngasaxila'u uulusou laixe."

⁷ Xe no mine anu mululusou sakisaki tami'asou, la eni elomusou kaluxu-sou noxi'a ta mii tami'a ne muvikala aloxo 'o, "Nane'e." ⁸ * Eni emalei, la oosi vile ane kuakuala a ututulu no talaxo. Itema ane muxolu no oosi latanu ne, ualasou lexe soli. La tualasi'a ta mitema misoisoli muxolu 'alai noxou. Ia Lataua mulosi'a xavi sou ive'ave'a ta mitema no lia 'o no xalee tami'asou. Ive'ave'a no anu viso mo kaetoto xe pipiena masumasua. Mo ta mimii ta vova no lia 'o ive'ave'a.

* 5:11: Tan 7:10; Eva 12:22   ✨ 6:1: Pal 4:6; 5:1   ✨ 6:2: Sek 1:8; 6:1-6   * 6:6: Lita vile ne loxo Kilo vile no 'a lalaisi.   † 6:6: Denalia vile noxi'a ta Romu ane anu uulu sou itema vile uno'u sou muxaxai no anu no voxo vile lololi no xai ane lingamo.   ✨ 6:8: Iel 15:1-3; Ese 5:12, 17; 14:21

⁹ Xe no mine anu mululusou sakisaki ta'uvesou, la eni emaisi'a ta mitema e mive'ave'a uleene'i no valovalo laaxu. Ane'i mive'ave'a xo ane'i mimulinu vaivaikala noxou Lataua xe mimuxamuxaxu tane'i noxou Iesu mulai mutalo no mine misoisoli. ¹⁰ La ane'i mi'ava tatila aloxo 'o, "Nini Tila e usaxilaixe mo ninisisi Lataua noxixe xe nini itema sou kalavoi uasi. Nexi taxolu voxo ta'ei, la sou nini natulusi'a ta mitema ixolu no lia no anu vaivaikala mo nakolinu sialunexe?" ¹¹ *La anu mulosi'a tokolomo kea vaivilesi mo muvikalane'i lexe, "Ngaxolu maxuvee seville 'o, mo ngaxomaie'i ta mitema sou xaixai vitanisi noxilo ane ane'i ta vivinge noxou Iesu mo ive'a isoisoli 'o loxo ane'i mi'oxonu noxinge. Lexe ititisi'a umomomo ukalu, la sou eni akolinu."

¹² *Xe no mine anu mululusou sakisaki muxatelevilesou xe eni emalei, laliua toxoxa'a muxali. La aso muxali suinu loxo tokolomo vile muximuxi mi'oxonu no anu mee laxusou mo so'io muxali lauolauoinu loxo sialu. ¹³ *Mo ta oto teitexi no loxotolo milapalapau milu'e no lia loxo atume toxoxa'a u'elesou ovu lovo ngangingangisou la ulapalapau ulai no lia. ¹⁴ *Xe loxotolo tasiauxu loxo mipipinu kaukavu, la laxalaxa'ilu ilou la'ola'olu no luaki mivulasou tanixa'a.

¹⁵ *Mimii ne muxali, la ta tatanaanu tuatuala mukalusi ilo'a ta 'ili'ili'a mo ta tatila sou xaixai noxi'a ta mitema sou 'oto'oto mo ta mitema sou lavuluti mo ta mitema xavixavine'i mo ta mitema sou xaixai vitanisi ilo'a ta mitema ane ane'i me'a isaxila'a mukalusi no lia 'o ne, milai mitalume no taxataxa mo no lavo'o laalaaxu. ¹⁶ *La ane'i mi'ava mulai no laxalaxa'ilu mo lavolavo'o lexe, "Ngalapau ulu'e mo ngatalumeiou iexi noxou ane ane muxolu no luu mo sou umaisixe uasi mo no anu la'ia noxou Sipsip 'Olu. ¹⁷ *Xo voxo toxoxa'a sou la'ia noxi'a ilou a muxali 'o la 'ei umomomo sou utuluxu?"

7

Lataua Musosovosi'a ta Isilaeli 144,000

¹ *Anu mululusou sakisaki muxatele vile mukalu, la eni emaisi'a ta angelo tami'a mitulutulu no xalee lia kusikusinou tami'a. Ane'i mitulutulu sou mitaluxu atume iou tami'a, la uilisuou lia mo luaki xe ovuovu uasi. ² Mo eni emaisou angelo vile molu no xalee ane aso utelo no anu unene'e la mutetelisuou sosovo noxou Lataua ane umaui. Anu mune'e la mu'ava toxoxa'a mulai noxi'a ta angelo tami'a e Lataua mulosi'a xavi sou i'oxo masuanu lia ilou luaki. ³ *Aloxo 'o, "Ngingi ngaxolu 'o, mo nenge nenge'a tateinu sosovo no 'alaie'i ta mitema sou xaixai vitanisi noxou Lataua noxinge tei 'o. Xe ukalu, la sou ngingi nga'oxo masuanu lia ilou luaki mo ovuovu." ⁴ *Mu'ava aloxo ne mukalu, la eni elomusou ititisi'a ane'i ane mino'u sosovo ne muxali loxo 144,000 no anu mata noxi'a ta Isilaeli mukalusi.

⁵ Mata noxou Iudasi mino'u sosovo ititisi'a muxali loxo 12,000. Mo mata noxou Lubeni 12,000 mo mata noxou Gado 12,000.

⁶ Mo mata noxou Aseli 12,000 mo mata noxou Napitali 12,000 mo mata noxou Manase 12,000

⁷ mo mata noxou Simeoni 12,000 mo mata noxou Levi 12,000 mo mata noxou Isikali 12,000

⁸ mo mata noxou Sevuloni 12,000 mo mata noxou Iosepu 12,000 xe mata noxou Beniamini 12,000.

* 6:11: Pal 7:9, 13; 19:14 * 6:12: Mat 24:29; Apo 2:20; Pal 8:12; 11:13; 16:18 * 6:13: Ais 34:4

* 6:14: Pal 16:20 * 6:15: Ais 2:10, 19, 21 * 6:16: Luk 23:30 * 6:17: Ioe 2:11; Mal 3:2

* 7:1: Iel 49:36; Tan 7:2 * 7:3: Ese 9:4, 6; Pal 9:4 * 7:4: Pal 14:1, 3

Ta Mitema Tavu'alo Mitaanu Tokolomo Kea

⁹ Eni emaisou itiitisi'a ta Isilaeli mukalu xe emalei la, emaisi'a ta mitema tavu'alo manina umomomo sou taitisi'a uasi ane mata noxi'a iouiou mo vasime'a kaukavuxu iouiou mo vaikalai'a iouiou no xalexalee tuatuala mukalusi. Ane'i mitutulu no talaxa'a itema muxolu no luu ne ilou Sipsip 'Olu, la mitaanu tokolomo kea mulalusi xe mitetelisou xoolou volovoloxu no avo'a. ¹⁰ ✧ La ane'i mi'ava tatila aloxo 'o, "Lataua noxinge ane muxolu no luu ilou Sipsip 'Olu upamaulinenge."

¹¹ Ane'i mi'ava tatila aloxo ne, la ta angelo ane mitulu mixixaone'i itema muxolu no luu ilo'a ta tatila mo ta mii tami'a milapau milu'elai no talaxo itema muxolu no luu ne sou milotu noxou Lataua. ¹² ✧ Ia mivikala aloxo 'o, "Manina lexe nenge ta'osasou Lataua noxinge mo ta'itinu ualasou mo talemolu laixe noxou xe ta taxanu no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi.

Xo anu itema sou lavulavu mo xavi noxou ne xaviinu misevile.
Manina."

¹³ La vile noxi'a ta tatila mutali'isilo aloxo 'o, "Ane'i ta 'ei e mitaanu tokolomo kea mo me'a ne'ei?" ¹⁴ ✧ La ekolinu aloxo 'o, "Tila, nini nelavusi'a." La anu muvikala lexe, "Ane'i ta mitema ne, ane'i miuaulixu tu'utu'umaxu toxotoxoxa'a la mi'uinu tokolomoi'a no anu sialuxu Sipsip 'Olu la muxali kea. ¹⁵ La sou ane'i milai mixolu no luu talaxu Lataua sou ixaxai noxou no taasou no aso xe no 'olovoxo. La itema ane muxolu no luu ne uxolu noxi'a. ¹⁶ ✧ La ane'i isolixa'a mo isoliu lexa la uasi. Mo aso umomomo sou uve'a mo ialuxa'a la uasi. ¹⁷ ✧ Xo Sipsip 'Olu e muxolu no nixi no luu ne anu usaxila'a loxo itema sou usaxila'a ta sipsip mo anu uolene'i ilai no lexa sou maui iou. Xe Lataua uiasou ie'i lexaxu."

8

Sakisaki Muxatele Tameisou

¹ Xe no mine Sipsip 'Olu mululusou sakisaki muxatele tameisou, la teitexi no opo loxotolo ne tani mukii maxuvee sevele.

² La eni emaisi'a ta angelo muxatele tamei mitulu no talaxu Lataua. Ane'i mitulu mukalu, la anu mulosi'a xoolau muxatele tamei.

³ ✧ Xe eni emalei, la angelo vile la muno'u mii e tuma'u lailaixe vexasou mi'oxo no anu xoulu mune'e mutulu no anu valovalo. La Lataua mulosou mii tuma'u lailaixe tavu'alo manina sou u'elaxu ulai noxou ilou lakilaka noxi'a ta mitema noxou no anu valovalo e mi'oxonu no anu xoulu mutulu no talaxu itema muxolu no luu. ⁴ No avolu angelo ne, la mii tuma'u lailaixe iauxuxu ilou lakilaka noxi'a ta mitema noxou Lataua mutelai noxou Lataua. ⁵ ✧ La angelo muno'u navu no valovalo ne sou mutaa mu'una no anu mii tuma'u lailaixe vexasou la mu'ana'ana. Mukalu, la anu muno'u sou muleanu mulu'e no lia 'o. La lele'e ulamilami mo luluxu uvalivalixumu xe laliua ukunikuni.

Xoolau

⁶ Angelo mu'oxonu mimii ne mukalu, la ta angelo muxatele tamei e mite-telisou xoolau muxatele tamei ne 'alai sou itaunu. ⁷ ✧ Angelo vile noxi'a mutaunu xoolau noxou, la aesi lavolavonu mo navu mupita ilou sialu muxali mulapalapau mulu'e no lia 'o. La sou ta mitema mo ovuovu no anu xalee tatalusou lia 'o mo ia'eia'e latala mukalusi mu'ela.

✧ 7:10: Pal 5:6-7 ✧ 7:12: Pal 5:12 ✧ 7:14: Tan 12:1; Mat 24:21 ✧ 7:16: Ais 49:10 ✧ 7:17: Lex 23:2; Ais 25:8; Pal 21:4 ✧ 8:3: Mul 30:1-3; Pal 5:8 ✧ 8:5: Mul 19:16-19; Liv 16:12; Pal 11:19; 16:18 ✧ 8:7: Mul 9:23-26; Ese 38:22; Ioe 2:30

8 Xe angelo tameisou noxi'a mutaunu xoolau noxou, la mii vile loxo laxa'ilu toxoxa'a u'e'ela ia meleanu mulu'elai no luaki. La xalee tatalusou luaki sialu mukalusi. 9 Mo ta mimii no luaki xalee tatalusi'a misoisoli xe xalee tatalusi'a lasipi tavu'alo ne mumamumamulo mukalu.

10 Xe angelo tatalusou noxi'a mutaunu xoolau noxou, la oto tatila vile u'e'ela loxo telu molu teitexi no loxotolo mulapau mulu'e no xalee tatalusou lexalexa mo pupupulu. 11 *Oto ne ulasou lexe sixula. La sou xalee tatalusou lexalexa ne muxali sixula mukalusi xe ta mitema tavu'alo miixeu la misoisoli.

12 *Xe angelo tami'asou noxi'a mutaunu xoolau noxou, la xalee tatalusou aso ilou so'io mo ta oto ne mivau la muxali isivoxo. La sou xalee tatalusou aso ilou 'olovoxo ne lamanasou uasi.

13 *Xe eni emalei, la emaisou suluvi nenu vile uvavava teitexi nonixi manina mo elomusou u'ava'ava tatila aloxo 'o, "Tu'utu'umaxu uxali manina noxinge ngingi ane ngaxolu no lia ne. Xo 'ala'alaisou ta angelo tatalu e itaunu xoolau noxi'a uao itaunu."

9

1 *Xe angelo ta'uvesou noxi'a mutaunu xoolau noxou, la eni emaisou oto vile molu teitexi no loxotolo mulapau mulu'e no lia. Anu mulu'e, la milosou siliko sou ukisiinu aitenga sou taxa e kaluxu uasi. 2 *Ia no mine anu mukisiinu, la navu umuxu muuatu no anu loxo itauxu saavu toxoxa'a. La umuxu isivoxoxu mutaasou aso ilou loxotolo. 3 La ta musia'e ta taula mixali no anu navu umuxu ne, la xavine'i loxo ta tanga sou milu'e no lia 'o. 4 *La mivikalane'i lexe umomomo sou i'oxo masuanu ia'eia'e ilou sesesee mo ovuovu no lia 'o uasi, ia imaisi'a ta mitema ane sosovo noxou Lataua uxolu no 'alaie'i uasi la ikasi'asi. 5 Ane'i milosi'a xavi sou ive'ave'a isoisoli uasi, ia ilosi'a navunavusi so'io ta'uve. Xe navunavu ane ane'i ixamulinu ne, anu loxo tanga uvenge la taxamulinu. 6 *No nano no voxo ane ne, la ta mitema ikakamuli solixa'a, ia isoli a loxovaa? Mo ane'i imasaxa lexe isoli, ia soli u'ume'a ulai.

7 *Ia ta taula ne, ie'i loxo ta oosi sou 'oto'oto. Mo no kisikisi'a, la mitaataa loxo kisivalu mi'oxo no anu xoulu, xe ie'i loxo ta mitema. 8 *Laxusi'a ne loxo ta sema laxusi'a xe anaxa'a loxo laeoni anaxu. 9 *Xe no anu tokolomoi'a, la mii sou siovesou lutune'i mi'oxonu no anu aeni xe vivisi'a luluxu loxo ta oosi mo karisi tavu'alo ipasipaa iiave sou ilai i'oto. 10 Xe ane'i xela'a loxo tanga e utuvanenge no anu, la xavi no anu xela'a ne umomomo sou ulosi'a ta mitema navunavu uxolu so'io ta'uve. 11 Xe ane'i tilasi'a kalumu, tila ne anu angelo sou taxa e kaluxu uasi. Ualasou no anu Evalaio la ilemolu lexe Abadoni xe no anu vaikala noxi'a ta Xiliki la ilemolu lexe Apolioni.*

12 La tu'utu'umaxu vile a mukalu ne. Ia ta tamei la a uxali uao.

13 Xe angelo muxatele vilesou noxi'a mitaunu xoolau noxou, la eni elomusou 'ava vile muxali no anu sikilinu tami'a utulu no anu valovalo ia mi'oxonu no anu xoulu no talaxu Lataua. 14 Anu muvikalanu angelo muxatele vilesou noxi'a e utetelisu xoolau ne aloxo 'o, "Nalulusi'a ta angelo tami'a e misakisakine'i mixolu no lexa tila ne ualasou lexe no anu si Iuplatesi." 15 La sou ta angelo tami'a e mixolu miloo sou aso ngiou ilou voxo mo so'io xe tauu ie ane Lataua musosovosou sou ilulusi'a. Lataua ululusi'a

* 8:11: Iel 9:15 * 8:12: Ese 32:7; Pal 6:12-13 * 8:13: Pal 9:12; 11:14 * 9:1: Pal 20:1

* 9:2: Tav 19:28; Mul 10:12-15; Ioe 2:2, 10 * 9:4: Pal 7:3 * 9:6: Iop 3:21; Iel 8:3 * 9:7: Ioe

2:4 * 9:8: Ioe 1:6 * 9:9: Ioe 2:5 * 9:11: Ualasou laaxu ne lexe itema sou umamulo mimii.

sou ilai ive'ave'a xalee tatalusi'a ta mitema isoisoli. ¹⁶ La eni elomusou ititisi'a ta mitema sou 'oto'oto mixolu no latane'i ta oosi mumomomo loxo 200 milioni.

¹⁷ Xe no malemalei noxilo loxo aipiepiena, la eni emaisi'a ta mitema sou 'oto'oto mixolu no latane'i ta oosi aloxo 'o. Ane'i tokolomoi'a ne, mii sou siovesou lutune'i vile vilesi muxolu no lutune'i. Ia mii sou siovesou lutune'i ne, kaukavuxu lauolauoinu manina loxo navu mo 'ela'ela manina xe kuakuala loxo taupea. Mo ta oosi ne, kisi'a loxo ta laeoni ia navu ilou umuxu mo taupea ialuxu ulaa no anaanaxa'a. ¹⁸ La ane'i mive'ave'a xalee tatalusi'a ta mitema no anu mii masumasua tatalu ane navu ilou umuxu mo taupea ialuxu ulaa no anaanaxa'a. ¹⁹ Ta oosi ne, xavine'i muxolu no anaxa'a ilou xela'a mo xela'a iaulu xe kisou a uxolu no anu. La ane'i 'i'oxonu masuane'i ta mitema no anu.

²⁰ *Ia ta mitema ane isoisoli no anu mii masumasua tatalu uasi ne, ixiunu tumali'a no anu mii ma'ia ane ane'i mi'oxonu no avo'a uasi. Ane'i ikalu no anu 'ilixu sou ilolotu noxi'a ta ulee masumasua sou kalakalavoi ilo'a ta mimii ane mipuine'i no anu xoulu ilou siliva mo barasi xe lavo'o ilou ovu uasi. Ane'i ta mimii ne, ilavusou imamalei mo ilolomu xe imuamua'i uasi. ²¹ Mo ane'i ixiunu tumali'a no anu 'ilixu sou ive'a ta mitema isoisoli mo 'ilixu sou saasaa iouiou mo 'ili'ilixu masumasua iouiou sou vote'i xe 'ilixu sou pakali uasi.

10

Angelo Xe Kaukavu Vile Kitu'a Mipipinu

¹ Mo eni emaisou angelo vile la xaviinu musuku molu teitexi no opo loxotolo mulu'e. Anu mulu'e la tamuxala mutaasou vasimolu mukalusi mo muloxu lele'e muxolu no kisou mo iou loxo aso xe tava'u loxo atola navu u'ani'ani no anu. ² Mo anu mutetelisu kaukavu vile kitu'a mipipinu muxavutala muai no avolu. Anu mutulusou tava'u tema no luaki xe tava'u ae mutulusou no lia. ³ Anu mutulu mukalu, la muunga toxoxa'a loxo laeoni. No mine anu muunga, la lele'e muxatele tamei mukululu sou muvikala. ⁴ *Xe no mine lele'e muxatele tamei muvikala, la eni sou lexe asoko'u akaukavunu mii ma'ia ane eni elomusou ne. La ua, eni elomusou 'ava vile molu teitexi no opo loxotolo mulu'e noxilo aloxo 'o, "Napala'alixu mo nakaukavunu vaikala ane lele'e muxatele tamei mulemolu uasi."

⁵ *La angelo e eni emaisou tava'u vile mutulu no luaki xe vile no lia mutolosou avolu tema mulai teitexi no opo loxotolo, ⁶ sou musosovo lexe manina teitexi noxou anu ane umauli utotomu mo kaluxu uasi mo mukoinu loxotolo ilou lia mo luaki ilo'a ta mimii mixolu no anu. Xe mukalu, la muvikala lexe, "Lataua uvoovoxo la uasi! ⁷ *Ia no mine angelo muxatele tameisou noxi'a utaunu xoolau noxou, la mii ma'ia noxou Lataua e mutalume ne, uxali lamana ukalusi aloxo anu muvikalane'i ta mitema sou xaixai vitansi noxou ane ta mitema sou palomatana."

⁸ Anu muvikala aloxo ne mukalu, la 'ava e eni elomusou tei molu teitexi no opo loxotolo mulu'e noxilo la muvikalaleli la aloxo 'o "Nalai mo nano'u kaukavu mipipinu ane muxavulala uai no avolu angelo e tava'u vile mutulu no luaki xe vile no lia 'ole."

⁹ *La sou eni elai noxou angelo ne sou lexe ulosilo kaukavu kitu'a ane mipipinu. La anu muvikalaleli aloxo 'o "Nano'u mo na'ou. Na'ou, la tu'axu no anaxene loxo unuxu ia sixula no oponeni." ¹⁰ La eni elai eno'u

* **9:20:** Lex 115:4-7; 135:15-18; Tan 5:23; Pal 16:9, 11 * **10:4:** Tan 12:4, 9 * **10:5:** Lap 32:40; Tan 12:7 * **10:7:** Amo 3:7 * **10:9:** Ese 2:8-3:3

kaukavu kitu'a mipipinu noxou angelo avolu la e'ou. La tu'axu no anaxo loxo unuxu ia sixula no opoleli. ¹¹ La anu muvikalaleli lexe, "Nini nalai mo napalomatane'i no anu mii ma'ia uxali ili'i noxi'a ta mitema tavu'alo ane mixolu no tuatuala mo, vaivaikalai'a iouiou xe ta tatanaanu tuala."

11

Ta Mitema Tamei Mipalomatananu

¹ *Angelo muvikalaleli aloxo ne mukalu, la milosilo lukae mautunu vile loxo vilaxo sou itilovosou mimii no anu. La mivikalaleli lexe, "Nalai mo natilovosou tani tila noxou Lataua mo valovalosou xe naitisi'a ta mitema ane ilotu no anu. ² *Ia ieni uvaxau mo natilovosou tainu ane muxolu no ale no tani tila noxou Lataua uasi, xo tainu ane ne milosi'a ta asila. La ane'i imaapitasou tuala tila noxou Lataua so'io itemaxu tamei mo tamei. ³ Ia eni apelemasaxane'i ta mitema tamei sou ipalomatana no anu vaikala noxilo voxo 1260. Ane'i ilou itokolomoxu tokolomosou tama." ⁴ *Ane'i ilou ane ovu olivu tamei xe mii sou itulusou telu no anu tamei e ututulu no talaxu. Lataua anu tila sou usaxila'a ta mitema no lia 'o mukalusi. ⁵ *Ia lexe evile utovosou u'oxo masuane'i, la navu ulaa no anaxa'a sou u'elaxa'a ta uluai'a. La sou 'ei ane umasaxa u'oxo masuane'i, la anu usolisi. ⁶ *La sou ane'i ta mitema tamei ne Lataua ulosi'a xavi sou itatusou loxotolo la la'jua usili uasi no mine ane'i ilou ipalomatana no anu vaikala noxou. Mo ulosi'a xavi sou ixiunu lexa uxali sialu xe ipuapuasi'a ta mitema no lia 'o ukalusi no anu tu'utu'umaxu iouiou alaxu tavu'alo no 'a masaxa noxi'a.

⁷ *Xe no mine ane'i ilou ipalomatana no anu vaikala noxou Lataua ukalu, la mii vova e uxolu no taxa ane kaluxu uasi ne ulaa uuxatusou ilo'a i'oto. Ilo'a i'oto la anu xaviinu musuku la uve'a ilou isoisoli. ⁸ *La vasime'a ilou usu'anu uai no vote'i no tuala tila itovola'inu lexe Sodomu ilee Aixiputo. No anu tuala tila ane ne, la ane'i mililixu Tila noxi'a ilou no ovu valautu ane. ⁹ La ta mitema ane vasime'a kaukavunu iouiou mo mata iouiou mo vaivaikalai'a iouiou no xalexalee tuatuala mukalusi ine'e imamaisou vasime'asi voxo tatalu mo pa'usou, ia imasaxa sou ino'u mo i'asixu uasi. ¹⁰ Mo ane'i ane ixoxolu no lia 'o i'osasi'a la isovai'a mimii ngatongato'o. Xo ta mitema sou palomatana tamei milosi'a tu'utu'umaxu ne misoisoli.

¹¹ *Ia voxo tatalu xe pa'usou mukalu, la tauuxu Lataua sou mauli mu'una noxi'a ilou, la ilou mitulu. Ane'i mimaisi'a ilou aloxo ne, la mimama'u manina misevile. ¹² *Ane'i ilou mitulu mukalu, la milomusou 'ava toxoxa'a molu teitexi no opo loxotolo mulu'e noxi'a ilou aloxo 'o, "Ngongou ngatelo." La ane'i ilou mitelai no anu tamuxala, ia ta uluai'a mitulu mimaisi'a ilousi.

¹³ *No mine ane'i ilou mitelaisi ka laliua toxoxa'a manina mukunikuni, la xalee mavulovexasou tuala tila ne mumamolu. Xe ta mitema ititiisi'a muxali loxo 7,000 misoisoli no anu. Ia ane'i ane isoisoli uasi ne mimama'u la mi'itinu Lataua uxolu no opo loxotolo ualasu.

¹⁴ *La tu'utu'umaxu tameisou a mukalu ne. Ia tatalusou a 'ala'alaisi sou uxali.

Xoolau Muxatele Tameisou

¹⁵ *Xe angelo muxatele tameisou noxi'a mutaunu xoolau noxou, la 'ava tavu'alo toxotoxoxa'a molu teitexi no opo loxotolo mivikala aloxo 'o, "Ta mitema no tuatuala mukalusi no lia 'o ne,

* **11:1:** Ese 40:3; Sek 2:1-2   * **11:2:** Luk 21:24; Pal 13:5   * **11:4:** Sek 4:3, 11-14   * **11:5:** 2Sa 22:9; Lex 97:3   * **11:6:** Mul 7:17-20; 1Sa 4:8; 1Ta 17:1   * **11:7:** Tan 7:21; Pal 12:17; 13:7; 17:8   * **11:8:** Luk 13:34   * **11:11:** Ese 37:5, 10   * **11:12:** 2Ta 2:11   * **11:13:** Pal 6:12; 16:18
* **11:14:** Pal 9:12   * **11:15:** Mul 15:18; Lex 10:16; Tan 2:44; 7:14

mixali Tilasinge ta na'u mo Kalisito noxou.

La Anu usaxila'a no voxovoxo utotomu mo kaluxu uasi.”

¹⁶ La ta tatila itemaxu vile mo tami'a e mixolu no luusi'a no talaxu Lataua ne, mitangatulu mulu'elai no lia sou milotu noxou, ¹⁷ ia mivikala aloxo 'o,

“Nini Tila mo Lataua xavineni musuku misevile nemaui tei mo nemaui vaimomo 'o.

Nexi talemolu laixe ulai noxine, xo nini xavineni musuku

la sou nini nasaxila'a ta mitema no lia 'o.

¹⁸ *La ane'i ta mitema no lia 'o la'iaxa'a.

Ia voxosou la'ia noxine a muxali.

La nini natulusi'a ta mitema misoisoli no anu vaivaikala

sou nalosi'a lakolisou xaixai noxi'a ane'i ane ta mitema sou xaixai vitanisi

ane mipalomatana no anu vaikala noxine ilo'a ta mitema noxine

mo ane'i ane ino'u uala tila uasi xe ane'i ane mino'u uala tila la mitoxoneni.

Mo nakalusi'a ane'i ane mi'oxo masuane'i ta mitema.”

¹⁹ *Ane'i mivikala aloxo ne mukalu, la tani tila noxou Lataua teitexi no opo loxotolo mukisi. La eni emaisou lavokisi sou vaikala noxou Lataua ane musakii no anu no nano no taasou lalotu noxou Lataua. Mo emaisou lele'e ulamilami mo upaupau la luluxu uvalivalixumu. Mo laliua ukunikuni xe aesi lavolavo'o toxotoxoxa'a ulapalapau.

12

Sema Iλου Iaulu Toxoxa'a

¹ Mo sosovo vile toxoxa'a muxali no opo loxotolo ne aloxo 'o. Sema vile mitokolomo no anu aso xe so'io no laaxu tava'e mo kisivalu xe ta oto mavulovexa mo mulelia tamei mixolu no anu kisie. ² *Ane opoone mo voxo sou lavulo'o mune'e 'alal, la miungaunga xo mixamuli navunavu toxoxa'a. ³ *Mo sosovo vile la muxali no opo loxotolo la aloxo 'o. Iaulu vile toxoxa'a ia lauolauoinu mo kisou muxatele tamei mo sikilisu mavulovexa xe kisivaluxu muxatele tamei muxolu no kisou. ⁴ *La anu muvali xela'u, la xalee tatalusi'a ta oto no loxotolo milapalapau milu'e no lia. Ia anu muavuti la mulai mutulu no talaxe sema 'alal'alai sou ivo'o sou lexe ane ivo'onu keakea ne la anu u'ou. ⁵ *Ia sema ne mivo'o, la 'ilie mulu. Anu sou usaxila'a ta mitema no lia ukalusi no anu vilaxoxu mi'oxonu no anu aeni. La no mine ane mivo'onusi ka mitokinu mulai noxou Lataua sou muxolu no luusou. ⁶ Ia sema ne, mi'ume milai mixolu no xalee lia vitanisi. Xalee lia ane ne, Lataua mulalaxiinu sou ane ilai ixolu no anu mo anu usaxila'e voxo 1,260.

⁷ *Ia teitexi no opo loxotolo, la 'oto'oto toxoxa'a muxali no taiine'i Mikaeli ilo'a ta angelo noxou xe iaulu toxoxa'a ilo'a ta angelo noxou. ⁸ Ia anu xaviinu uasi, la mi'umesou tualasi'a teitexi no opo loxotolo. ⁹ *La iaulu toxoxa'a ilo'a ta angelo noxou ne, mileane'i milu'e no lia 'o. La sou anu uxovulaululixa'a ta mitema latala mukalusi no lia 'o. Anu sinana veveni muxolu tatei ne ilemolu lexe uele masua xe Satani.

¹⁰ *La eni elomusou 'ava toxoxa'a molu teitexi no opo loxotolo aloxo 'o, “vaimomo 'o, voxo sou pamaui mo xavi mo saxisaxila'u noxou Lataua noxinge.

* **11:18:** Lex 110:5; 115:13; Rom 2:5; Pal 20:11-13 * **11:19:** Eva 9:4; Pal 8:5; 15:5; 16:21 * **12:2:** Mai 4:10 * **12:3:** Tan 7:7 * **12:4:** Tan 8:10 * **12:5:** Lex 2:9; Ais 7:14; 66:7; Pal 19:15 * **12:7:** Iud 1:9 * **12:9:** Tav 3:1, 14; Luk 10:18; 22:31; Pal 20:2 * **12:10:** Iop 1:9-11; Sek 3:1

Xe xavi noxou Kalisito noxou a muxali.

Xo itema sou ukaitolone'i ta vivinge noxou Iesu no iou Lataua no aso xe no 'olovoxo ne, mileanu mulu'e.

11 **Ia** ane'i mitaloxolixu no anu sialuxu Sipsip 'Olu mo no anu vaikala noxou Lataua ane ane'i mia'aloXu.

Mo ane'i ixavutala no anu maulixa'a malaxo uasi mo i'ume uasi ulai utalo no mine soli uxalisi'a.

12 **A**loxo ne, la sou ngingi ane ngexolu no opo loxotolo ne nga'osa!

Ia tu'umaxu ulai noxi'a ane'i ane mixolu no lia mo no luaki, xo ulee masua mulu'elai noxinge.

Anu maasi, la la'iaXu misevile xo anu mulavusou lexe voxo noxou asou ukalu."

13 **La** sou no mine anu mulavusou lexe ane'i mileanu mulu'e no lia, la anu mumulimuline sema e mivo'onu keakea mulu sou lexe uvee. 14 **Ia** sema ne, milosie suluvi nenu toxoxa'a vivisou tamei sou lexe ane ivava no anu la ilai ixolu no xalee lia vitanisi ane Lataua mulalaxiinu. Ane ilai ixolu ne no Anu usaxilae, umomomo loxo tauu ie tatalu mo so'io muxatele vilesi, mo sou ane ixolu va'axu noxou sinana veveeni ne. 15 **Ioxe** anu iaulu toxoxa'a ne muavuti la mu'exinu lexa mulaa no anaxu loxo lexa mu'ani sou lexe utavulene sema ne ulailixe. 16 **Ia** lialia musu'uline sema ne la mu'a'a sou mumalukusou lexa e iaulu toxoxa'a mu'exinu ne mu'una no lia tanu mukalusi. 17-18 **Anu** mumaisou aloxo ne la la'iaXuie sema ne misevile la sou anu muavuti la mulutu sou mulai u'oto noxie sema ne ta 'ili'ilie ilo'a ta minemine. Ane'i ane milomuxu mo mimulimulinu lapuloto noxou Lataua mo mimuxaxu tane'i no anu vaikala manina noxou Iesu. La anu iaulu toxoxa'a mulai mutulu no tasi'i.

13

Ta Mimi ta Vova Tamei

1 **Ioxe**, eni emaisou mimi ne mukalu xe emalei, la emaisou mi vova vile muxali muatu no luaki. Anu kisou muxatele ta tamei mo sikilinu mavulovexa xe kisivalu mavulovexa muxolu teitexi no anu sikiliu 'ole. Mo kaukavu muxolu no kisou vilevilesi. Kaukavu ne anu vaivaikala masumasua sou Latauasi. 2 **Mo** eni emaisou mi vova ne, iou loxo pusi vova toxoxa'a (ta mii kea ilemolu lexe leopard) mo tava'u loxo mii vile ilemolu lexe bea xe anaxu loxo laeoni. Anu muatu la iaulu toxoxa'a ne mulosou xavi mo mulosou puloulou noxou xe xavi tatila sou anu uxaxai loxo anu. 3 **No** anu kisou muxatele tamei 'ole la vile iou loxo mivau musoli mo xavaxavanu xe velavelamolusi ia muvesa. Xe ta mitema tavu'alo mimaisou aloxo ne la mikuluke, la mimulinu mukalusi. 4 **Mo** ane'i tavu'alo milotu noxou iaulu toxoxa'a ne xo anu mulosou mii vova ne xavi tatila, la ta mitema milotu noxou kalumo, la ivivikala lexe, "Ena'ei anu aloxo mii vova ne? Mo 'ena'ei umomomo sou u'oto noxou?"

5 **La** anu mii vova ne mipelemasaxanu sou utilatila anaxu mo uvivikala sou Lataua masumasua. Anu muno'u xavi ne sou uxaxai umomomo loxo so'io itemaxu ta tamei mo ta tamei (42). 6 **Aloxo** ne la sou anu utilatila anaxu mo uvivikala sou Lataua masumasua mo ualasu mo taasou e anu uxoxolu no anu xe ane'i mixolu teitexi no opo loxotolo kalumo. 7 **Mo** anu mipelemasaxanu kalumo sou u'oto noxi'a ta mitema noxou Lataua la ua'ulixa'a. Mo anu muno'u xavi sou usaxila'a ta mitema vasime'a kaukavuxunu iouiou mo matamata iouiou mo vaikalai'a iouiou

✠ **12:12:** Ais 44:23; 49:13 ✠ **12:14:** Tan 7:25; 12:7 ✠ **12:17-18:** Pal 11:7 ✠ **13:1:** Pal 12:3; 17:3; 7-12 ✠ **13:2:** Tan 7:4-6 ✠ **13:3:** Pal 17:8 ✠ **13:5:** Tan 7:8, 25; 11:36; Pal 11:2 ✠ **13:7:** Pal 11:7

xe xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi. ⁸ ✧La ta mitema tavu'alo e mixolu mimauli no lia 'o ukalusi e tei no mine Lataua musokou mukoinu mimii la, ukaukavunu ualasi'a uai uasi no nano no anu lavuku sou maui noxou Sipsip 'Olu e mivau ne ane'i ilotu noxou mii vova ne. ⁹ 'Ei ane sangalou la ulomusou vaikala ane 'o laixe. ¹⁰ ✧Lexe 'ei ane sou imulaxu no taasou navunavu, la anu umulaxu ulaisi, mo 'ei ane sou ivau usoli no anu laviso la anu ivau usoli no anu laviso. La sou lexe mimii ane 'o uxali la ta mitema noxou Lataua itulu pekia'u no anu muxamuxaxu tane'i.

¹¹ Ioxe eni emaisou mimii ane ne mukalu la emaisou mii vova vile la muxali mutelo no lia. Mii vova ne sikilinu ta tamei mutulu no kisou loxo Sipsip 'Olu mo uvivikala loxo iaulu toxoxa'a. ¹² Anu mii vova ne muxali la muno'u tanixu mii vova tei sou muxaxai no anu xavi noxou. La mu'oxonu lia mo ta mimii mixolu no lia 'o milotu noxou mii vova e iou loxo mivau musoli mo xavaxavanu xe velavelamolusi ia muvesa ne. ¹³ ✧La mu'oxonu sosovo se'i toxotoxoxa'a no ie'i ta mitema. Sosovo vile toxoxa'a mu'oxonu no ie'i ta mitema ane mu'oxonu navu molu teitexi no loxotolo mulu'e no lia 'o. ¹⁴ Xo no anu xavi anu muno'u ne, la mu'oxonu sosovo toxotoxoxa'a no anu sou muno'u tanixu mii vova ane tei. La mu'oxo loloxa'a ta mitema e mixoxolu no lia 'o. Anu muavuti la muvikalane'i lexe ipuinu mii vile iouvilesisi aloxo mii vova tei ne mo itulusou. Anu mii vova ne mivau no anu laviso la xavaxavanu xe velavelamolou mo muvesa ia usoli uasi. ¹⁵ Mo anu milosou xavi sou mutaunu tauuxu mulai no anu mii e mipuinu iou loxo mii vova tei mo sou u'oxonu uvivikala, mo sou lexe ane'i ane imasaxa sou ilotu no anu mii ne uasi, la ive'ave'a isoisoli. ¹⁶ ✧Mo anu muavuti la muvikalane'i ta mitema tavu'alo sou imulaxu sosovo vile no avo'a tema xe no 'alaie'i. Ane'i ta mitema ane ualasi'a uasi mo ane'i ane ualasi'a mo ane'i ane'i'a lavuluti xe ane'i ane'i'a lavuluti uasi mo ta mitema ixoxolusi ia mivile usakisakine'i uasi xe ta mitema sou ipalupalusi'a tavu'alo ne ino'u ukalusi. ¹⁷ Mo sou anu ane uno'u sosovo sou ualasu mii vova ne xe itiiti noxou uasi la umomomo sou ulotoloto xe usovanu mimii uasi. ¹⁸ La sou lexe 'ei ane mulavu manina la utovo uxaxaisou itiiti ne anu musosovo sou itema itiiti noxou. Anu itiiti noxou itema ne aloxo 'o itemaxu mavulovexa tatalu mo itemaxu tatalu xe muxatele vile (666).

14

Ta Mitema Noxou Sipsip 'Olu Ilexenu Lexe Alavua

¹ Ioxe eni emaisou mimii ne mukalu xe emalei la, emaisou Sipsip 'Olu mutulu teitexi no alaele ne Sioni. Anu ilo'a ta mitema e mikaukavunu Sipsip 'Olu xe Momu Lataua ualasi'a no 'alaie'i. Ane'i ta mitema ne itiitisi'a mumomomo loxo 144,000. ² ✧Xe elomusou mii vile luluxu teitexi no loxotolo luluxu loxo lexa utaloxo no kisou matala mo loxo lele'e upau la luluxu. Mo eni elomusou mii ne luluxu loxo tamaxu susapu e ta mitema mipita xe mivau la mutatama. ³ ✧La emaisi'a ta mitema itiitisi'a loxo 144,000 mitulu talaxa'a mulai no anu puloulou noxou Lataua mo noxi'a ta mimii tami'a e mimauli xe noxi'a ta tatila. Ane'i mitulu no talaxa'a ne la ilelexenu lexe vile alavua. Lexe ne ane'i ta mitema e Lataua mupamauline'i e itiitisi'a loxo 144,000 ane'isisi milavusou. ⁴ Ane'i ta mitema ne misaxila'u maulixa'a la malemalenga mo i'oxonu masuane'i no anu 'ilixo sou ilai noxi'a ta sema uasi, mo ilavu sou 'ilixo ane ne uasisi manina. Mo ane'i imulimulinu Sipsip 'Olu utotomu mo lexe anu ulai a loxovaa la ane'i

✧ **13:8:** Lex 69:28; Pal 17:8; 20:12, 15; 21:27 ✧ **13:10:** Iel 15:2; 43:11; Pal 14:12 ✧ **13:13:** 1Ta 18:24-39; Mat 24:24; Pal 19:20 ✧ **13:16:** Pal 14:9-11; 16:2; 20:4 ✧ **14:2:** Pal 1:15; 19:6 ✧ **14:3:** Ais 42:10; Pal 5:9; 7:4

imulinusi. Xo ane'i Lataua mupamauline'i no taine'i ta mitema mo loxo xai iou vile temanu lingamo tei la anu Lataua mo Sipsip 'Olu na'a. ⁵ Mo vaikala kalavoi vile ulaa no anaxa'a uasi, xo ixalisou susu vile no anu maulixa'a uasisi manina.

Vaivaikala Noxi'a ta Angelo Tatalu

⁶ Mo emalei la, la emaisou angelo vile movava teitexi no nixi manina. Anu mune'e sou ua'aloXu a'alo laixe ane kaluxu uasi noxi'a ane'i ane mixolu no lia 'o no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi mo matamata iouiou mo vaikalai'a iouiou xe ta mitema vasime'a kaukavuxu iouiou. ⁷ Anu mu'ava tatila aloxo 'o, "Nga'ume noxou Lataua mo ngaitinu ualasou xo voxo noxou Lataua a muxali sou utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala. La sou ngalotu noxou Lataua e Anu mukoinu loxotolo ilou lia mo luaki xe pupupulu sou lexa."

⁸ *Ioxe angelo ta tameisou movava mumulinu ane tei la mu'ava kalumo lexe, "Tuala tatila ne Vaviloni a mumamumamulo mukalu. Ani, anu mumamulo mukalu ne xo anu loxo sema sou vote'i e mi'oxone'i ta mitema no xalexaleenu tuatuala no lia 'o la mi'una no nano no anu 'ili'ilixo masumasua sou vote'i noxie. Anu aloxo ane milosi'a uaini pekia'u la ane'i miixeu."

⁹ *Ioxe angelo tatalusou movava mumuline'i ta angelo ta tamei tei la mu'ava ta tatila aloxo 'o, "Lexe 'ena'ei ane mulotu noxou mii vova ne mo mulotu no anu mii e mipuinu iou loxo anu ne xe muno'u sosovo noxou muxolu no 'alaidu xe uasi la no avolu, ¹⁰ *la anu kalumo uieXu uaini noxou Lataua. Anu uaini noxou Lataua ne anu la'ia noxou e loxo uaini pekia'u e Anu munixi'u no anu paku ia mii vile u'unalaxu uasi. Itema ane ne, ne uela no navu mo taupea no iei ta angelo noxou Lataua mo no iou Sipsip 'Olu. ¹¹ *La navu e i'elaxa'a no anu ne mo uto'ito'isi'a ne umuxu ne ulai teitexi mo kaluxu uasi. 'Ena'ei ane ulotu noxou mii vova mo no anu mii e mipuinu iou loxo mii vova ne xe uno'u sosovo sou ualasou la uno'u uma'ila no anu navu ne no aso xe no 'olovoxo uasi. ¹² *Lexe mimii ne uxali la ta mitema noxou Lataua e imulinu lapuloto noxou mo imuxaxu tane'i noxou Iesu itulu pekia'a."

¹³ Ioxe angelo tatalusou ne muvivilkala mukalu, la elomusou vaikala molu teitexi no loxotolo muvivilkala aloxo 'o, "Nakaukavunu vaikala ane 'o lexe, 'Usoko vaimomo 'o, ane'i ane imuxaxu tane'i noxou Tila ia isoisoli la i'osa xo Lataua ualusi'a' Angelo muvivilkala aloxo ne mukalu la Uleenu Tavuna muvivilkala kalumo aloxo 'o, 'Ani manina ane'i ima'ila no anu xaixai ane ane'i mi'oxo'oxonu xo ane'i ino'u lakoli sou xaixai lailaixe ane ane'i mi'oxo'oxonu.'"

La'ilali no Lia 'o Lingamo sou Kokoli

¹⁴ *Ioxe eni emaisou mimii ne mukalu, xe emalei la, la emaisou itema vile loxo itema 'olu muxolu no anu tamuxala kea ne anu mutaanu kisivalu mi'oxonu no anu xoulu, xe no avolu la mutetelisou lavisu vile anaxu manina. ¹⁵ Xe ieli mulai la emaisou angelo vile molu no nano no vimelu sou taasou noxou Lataua mulaa muatu la mu'ava ta tatila mulai noxou itema e muxolu no anu tamuxala aloxo 'o, "Nano'u lavisomeni mo nakokoli. Xo la'ilali no lia 'o anu lingamo mukalu xe anu voxo sou kokoli anu muxali."

* 14:8: Ais 21:9; Iel 51:7-8; Pal 17:2; 18:2-3 * 14:9: Pal 13:12-17 * 14:10: Tav 19:24; Lex 75:8; Ais 51:17, 22; Iel 25:15-16; Ese 38:22; Pal 16:19; 20:10 * 14:11: Ais 34:10 * 14:12: Pal 13:10 * 14:14: Tan 7:13

¹⁶ La sou itema e muxolu no anu tamuxala ne mutangatulu mulu'e no lia xo la'ilali tavu'alo no lia 'o ne lingamo mukalusi la sou anu muvalitusou.

¹⁷ Mo ieli mulai la emaisou angelo vile la mulaa muatu no opo loxotolo. Anu muatu la mutetelisu laviso vile anaxu manina kalumo no avolu. ¹⁸ ✧Xe emaisou angelo vile e musaxila'u valovalo sou navu no taasou Lataua muatu la mu'ava tatila mulai noxou angelo e mutetelisu laviso anaxu ne aloxo 'o, "Nano'u lavisomeni anaxu misevile ne mo navalitusou uaini kolekolesou no lia mo napitanu xo anu momoxo mukalu." ¹⁹ Angelo ne mulomusou vaivaikala ne mukalu la mutangatulu mulu'e no lia 'o sou muvalitusou uaini kolekolesou no lia mupitanu, mukalu la mulea mulai. Anu lavo'o alela sou umutanu uaini kolekolesou ne anu sosovo sou la'ia noxou Lataua manina ane. ²⁰ ✧Anu muta'olunu uaini kolekolesou ne no lavo'o alela mukalu la ta mitema mimalamalaxo'u no tava'a sou lexaxu ulai uxali uaini. Ane'i mi'oxonu aloxo ne no ale no tuala tatila, la sialu munixi muatu no anu lavo'o alela ne la musiali mulai muxali loxo kilomita itemaxu mavulovexa mo itemaxu ta'uve (300 kilomita) xe kupaxu mutelo muxali no anu samalису sou oosi anaxu. (Mita vile mo pa'usou).

15

Ta Angelo Muxatele Tamei Mo Tu'utu'umaxu Muxatele Tamei

¹ Eni emaisou mimii ne mukalu xe ieli mulai teitexi no loxotolo la, la emaisou sosovo vile tatila manina mo iouvilemo. Eni emaisi'a ta angelo muxatele tamei xe tu'utu'umaxu kaluxusou muxatele tamei. Xo anu la'ia masua manina noxou Lataua kaluxusou ane la ukalu. ² Mo ieli mulai la emaisou mii vile loxo laxalasi toxoxa'a loxo luaki ilou navu kalumo. Mo emaisi'a ane'i ane miuaxlixu mii vova ne mo no anu mii e mupuinu iou loxo anu ne xe no anu itiiti sou ualasou ne itutulu no anu luaki ne pa'umolu. Ane'i mino'u susapu noxou Lataua anu mulosi'a. ³ ✧La ane'i milixenu lexe vile noxou Mosesi anu itema sou xaixai noxou Lataua mo lexe noxou Sipsip 'Olu. Lexe ne aloxo 'o,

"Lataua Tila xaviinu musuku misevile.

Nini nalavusou na'oxonu mimii ta tatila xe lailaixе manina.

Nini itema mulapu mo navikala maninasi.

Nini tatanaanu tuala noxi'a ta mitema no lia 'o ukalusi.

⁴ ✧Ninisisi nexolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua.

La sou 'ena'ei umomomo sou u'umene Tila mo u'itinu ualasine uasi?

Tuatuala no xalexalee lia ukalusi ne ine'e ipita la ilotu noxinesi.

Xo 'ili'ilixo mulapu noxine ne muxali manina."

⁵ ✧Mo eni emaisi'a milixe mukalu xe ieli mulai teitexi no loxotolo la, la emaisou taasou lalotu anu tani alelaxu noxou Lataua sou a'alo manina mukisi. ⁶ Mo ieli mulai la emaisi'a ta angelo muxatele ta tamei ne mitokolomo no anu lavalava kea. Lavalavai'a ne maenaxu misevile mo misakiinu utupoko vile mi'oxonu no anu xoulu la ulamilami miutupokoxu no lutune'i. Ane'i miuatu la miuatu ilou tu'utu'umaxu muxatele tamei ne. ⁷ Ane'i miuatu mukalu la vile noxi'a ta mii tami'a e mimauli ne muno'u latotope xoulu muxatele tamei la mulosi'a. Latotope muxatele tamei ne mu'ana'ana no anu la'ia masua manina noxou Lataua. Anu Lataua e umauli utotomu mo kaluxu uasi. ⁸ ✧Xe ieli mulai la navu umuxu ilou lamanaxu Lataua mo xavi noxou mutaasou taasou lalotu noxou ne la umomomo sou evile u'unalai no anu taasou lalotu noxou ne uasi.

✧ **14:18:** Ioe 3:13 ✧ **14:20:** Ais 63:3; Pal 19:15 ✧ **15:3:** Mul 15:1; Lex 139:14; 145:17 ✧ **15:4:** Lex 86:9; Iel 10:6-7 ✧ **15:5:** Mul 38:21 ✧ **15:8:** 1Ta 8:10-11; 2A'a 5:13-14; Ais 6:4

Mulai muxali no mine ta angelo muxatele tamei mino'u latotope sou tu'utu'umaxu muxatele tamei noxou Lataua mukalu.

16

Tavulu sou La'ia Masua Manina Noxou Lataua Muxatele Tamei

¹ Eni emaisou aloxo ne mukalu, la elomusou 'ava vile tatila molu no taasou lalotu noxou Lataua mu'ava muatu noxi'a ta angelo muxatele tamei ne aloxo 'o, "Ngalai mo nganixi'u tavulu muxatele tamei sou la'ia masua manina noxou Lataua ne ulu'e lai no lia." ² *Ane'i ta angelo ne milomu aloxo ne mukalu, la angelo ane muuli mulai munixi'u tavulu noxou no anu latotope ne mulai no lia. Anu munixi'u tavulu ne mulu'e la xalevi toxotoxoxa'a ilou navunavu sou toxotoxoxa'a muxali no vasime'a ta mitema e mino'u sosovo noxou mii vova ne xe milotu no anu mii e mipuinu iou loxo mii vova ne. ³ *Ioxe angelo ta tameisou muavuti la mulai munixi'u tavulu noxou ne no luaki. La luaki muxiu muxali sialu. Sialu ne loxo ivau itema usoli la sialuxu, la mu'oxone'i ta mimii iouiou e mixolu no luaki tanu ne misoisoli mukalusi. ⁴ Xe angelo tatalusou ne munixi'u tavulu noxou mulu'e no lexa xe no pupupulu sou lexa ne la muxiu muxali sialu mukalusi. ⁵ Xe eni elomusou angelo e musaxila'u lexalexa ne muvikala aloxo 'o, "Lataua nini nexolu vaimomo 'o mo nexolu tei.

Nini nexolu va'axu no anu 'ili'ilixio masumasua mo natulusi'a ta mitema no anu vaivaikala la nini na'oxonu 'ilixio ulapu.

Xo nini nevikala la ane'i itulu no anu vaivaikala loxo nini nelemolu ne. ⁶ Xo ane'i mive'ave'a ta mitema ilo'a ta mitema sou palomatana noxine misoisoli. La sou nini nelosi'a sialu sou iieXu mumomomo sou 'ilixio ma'ia ane'i mi'oxonu."

⁷ *Mo elomu la, la elomusou 'ava molu no anu valovalo muatu kalumo aloxo 'o,

"Manina, Tila Lataua anu xaviinu musuku misevile, nini nevikala lexe natulusi'a ta mitema no anu vaivaikala la nini na'oxonu manina sou vaikalameni la na'oxo 'ilixio ulapu la natulusi'a no anu vaivaikala."

⁸ Xe angelo tami'asou mulai munixi'u tavulu noxou no aso iou, sou u'oxonu aso uiei xaviinu la uieisi'a ta mitema loxo navu. ⁹ *Xo no anu aso ialuxu e uto'ito'isi'a ta mitema ne la ane'i ivivikala masumasua no ualasou Lataua. Anu Lataua ne Anusisi xavi sou usaxila'u tu'utu'umaxu ne, la ane'i ixiunu opone'i mo 'i'itinu ualasou uasi.

¹⁰ *Xe angelo ta'uvesou mulai la munixi'u tavulu noxou no anu puloulou noxou mii vova e muxali muatu no luaki ne la tuala e anu musaxila'u ne isivoxo mutomu. Xe mu'oxone'i ta mitema mixolu ne mixamulinu navunavu toxoxa'a la mingangasou levexa'a. ¹¹ Mo mino'u navunavu ilou xalevi toxotoxoxa'a la imasaxa ixiunu opone'i no anu 'ili'ilixio masumasua noxi'a e mi'oxonu ne uasi. Ia ivikala masumasua noxou Lataua sou teitexi.

¹² *Xe angelo muxatele vilesou munixi'u tavulu noxou no lexa tila ne Iupulatesi. Anu munixi'u la mu'oxonu lexa tatila ne musii sou ulalaxiinu vote'isi'a ta tatanaanu tuala no aso uxali sou ine'e. ¹³ Mo eni emalei la emaisi'a ta uleenu ta masumasua tatalu ie'i loxo ta va'e milaa muatu. Vile mulaa muatu no anaxu iaulu toxoxa'a ne mo vile mulaa no anaxu mii vova

* 16:2: Mul 9:10; Pal 13:12-17 * 16:3: Mul 7:17-21 * 16:7: Lex 19:9; Pal 15:3 * 16:9: Pal 9:20-21 * 16:10: Mul 10:22; Ais 8:21-22 * 16:12: Ais 11:15

ne xe vile mulaa muatu no anaxu itema sou palomatana kalakalavoi ne. ¹⁴ *Ane'i ta uleenu masumasua manina ne ilavusou i'oxonu sosovo se'i uxali. La sou ilai itaxusi'a ta tatanaanu tuatuala no xalexalee lia ukalusi mo ine'e ipita sou i'oto no anu voxo tatila noxou Lataua e xavi musuku. ¹⁵ *"La sou ngalomu laixe, eni ane'e loxo itema sou pakali. Anu ane uxolu ulalaxii mo ulosou tokolomou laixe la anu u'osa xo Lataua ualusou. Xo umomomo sou anu umuamua'i pangapanga'u mo umaela no ie'i ta mitema uasi." ¹⁶ *La sou ane'i ta uleenu ta masumasua ne milai mipitane'i ta tatanaanu tuatuala ne no xaleenu lia vile ilemolu no anu vaikala noxi'a ta Evalaio lexe Aamaxetoni.*

¹⁷ Xe angelo muxatele tameisou muavuti la mulai munixi'u tavulu noxou mutelo teitexi no va'a vitanisi. Xe no nano no taasou lalotu noxou Lataua, la vaikala vile mu'ava ta tatila muatu no puloulou noxou Lataua aloxo. "Anu a mukalu." ¹⁸ *La lele'e lamixu mukelekelele mo luluxu muvalivalixumu xe laliua mukunikuni toxoxa'a manina. Laliua ne toxoxa'a manina xo no mine ta mitema mixolu no lia 'o la laliua vile toxoxa'a aloxo ne uxali uasi ia ane 'o ne tatila e tatila manina. ¹⁹ *Laliua toxoxa'a ne mukuni la tuala tatila ne Vaviloni muse'ise'i muxali alelaxu tatalu. Mo tuala tatila no xalexalee tuatuala no lia 'o mumamumamulo mukalusi. Lataua muxavutalane'i tuala tatila ne Vaviloni no 'ili'ilixu noxi'a la mu'oxone'i miixu paku sou uaini noxou. Paku sou uaini e ane miixu ne mu'ana'ana no anu la'ia masua manina noxou Lataua. ²⁰ *Laliua ne mukuni la mu'oxonu la'ola'olu no luaki ne tasiauxu mo lalaxa'ilu ne tasiauxu ia uxolu la uasi. ²¹ *Xe mu'oxonu la'ia tava'u toxotoxoxa'a loxo aesi lavo'o molu teitexi no loxotolo mulu'e noxi'a ta mitema. La'ia e tava'u toxotoxoxa'a loxo lavo'o ne tu'umaxu mumomomo loxo kiloxelemu itemaxu ta tamei mo ta'uve (45kg). Xo anu mu'oxonu la'ia tava'u loxo lavo'o ne mulu'e mu'oxo masuane'i manina la sou ane'i mivivikala sou Lataua masumasua.

17

Sema sou Vote'i Ilou Mii Vova

¹ *Ioxe eni emaisou tu'utu'umaxu e muxali noxi'a ta mitema ne mukalu la, emaisou angelo vile noxi'a ta angelo muxatele tamei e muno'u tavulu no anu latotepu muxatele tamei ne mune'e la muvikalaleli aloxo 'o, "Nane'e mo alosienixu tu'utu'umaxu e sema sou vote'i ino'u. Ane mixolu no lexa tavu'alo pa'umolu. ² *Ta tatanaanu tuatuala no lia 'o mi'oxonu 'ilixu sou vote'i noxie mo ta mitema e mixolu no lia 'o milai mi'oxonu 'ilixu sou vote'i noxie kalumo. Ane'i mi'una no anu 'ilixu masua sou vote'i noxie ne la mu'oxone'i mixovulaulau loxo miixu uaini." ³ *Mo Uleenu Tavuna mu'ana'ana noxiu manina la elai no anu Uleenu, la angelo vile muno'ilo noxou telai no xalee lia vitanisi. Xe nexi noxou telai texali la emaisie sema vile ixoxolu no latanu mii vova vile. Mii vova ne lauolauoinu ia kisou muxatele tamei mo sikilinu mavulovexa xe kaukavu ne mikaukavunu vaivaikala masumasua sou Lataua. ⁴ *Mo emaisie sema ne mitokolomo no anu tokolomo kaukavuxu malivololoonu xe lauo-lauoinu mo xoulu ulamilami mo lasala manina xe xapo iouiu mi'ainu no xolane. Mo no avole la mitetelisu paku vile mi'oxonu no anu xoulu, ia no nano no anu paku ne la 'ili'ilixu mu'ui e tuma'u masumasua mo 'ili'ilixu sou vote'i nuninuni'u no iou Lataua mu'ana'ana no anu. ⁵ Xe ualasio mikaukavunu

* 16:14: Pal 19:19   * 16:15: Mat 24:43-44; Pal 3:3   * 16:16: Sek 12:11   * 16:16: Aamaxetoni ne ilemolu no anu vaikala ngiala la lexe Armagedon.   * 16:18: Pal 4:5; 8:5   * 16:19: Pal 14:10
 * 16:20: Pal 6:14   * 16:21: Mul 9:23-24; Pal 11:19   * 17:1: Iel 51:12-13   * 17:2: Ais 23:17; Iel 51:7; Pal 14:8   * 17:3: Pal 13:1   * 17:4: Iel 51:7; Pal 18:16

muxolu no 'alaei ne laaxu mutalume. Ualasio ne laaxu aloxo 'o, "Tuala tatila ne Vaviloni ane neni'a ta sema sou vote'i mo 'ili'ilixo iouiou e tuma'u masumasua no lia 'o." 6 *Eni emaisie sema ne la ekuluke manina, xo ane mive'ave'a ta mitema noxou Lataua ilo'a ane'i ane mia'aloXu e alo laixe noxou Iesu misoisoli la miixu sialuxa'a. Ane miixu sialuxa'a la mu'oxone mixovulaulau loxo miixu uaini.

7 *La angelo muvikalaleli aloxo 'o, "Nini nemaisou mimii ne la nekuluke? Nini naxolu mo eni avikalanenixe sema ne xe mii vova e ane mixolu no latanu e kisou muxatele tamei xe sikiliu mavulovexa ne laaxu. Xo laaxu ne mutalume ia vaimomo 'o la eni avikalanenixu. 8 *Mii vova e nemaisou ne tei la anu muxolu ia vaimomo 'o la anu uxolu uasi. Xe ili'i la anu uxali utelo no anu taxa e mulai no lia manina ne la ulai uulua a vile. La sou ta mitema e ixoxolu no lia 'o e ualasi'a uai no nano no anu lavuku sou mauili uasi no mine Lataua usokou ukoinu mimii uao imaisou mii vova ne la ikuluke manina. Xo tei la anu muxolu ia vaimomo 'o la anu uxolu uasi xe ili'i la anu uxali. 9 La sou itema e mulavu manina la anu ulavusou laaxu. Anu laaxu aloxo 'o, mii vova kisou muxatele tamei ne musosovo sou laxa'ilu muxatele tamei e sema mixolu no anu mo musosovosi'a ta tatanaanu tuatuala muxatele tamei. 10 Ta tatanaanu tuala ta'uve a mikalukalu ia muxatele vilesi'a uxoxolu vaimomo 'o xe ili'i la muxatele tameisi'a uxali, ia anu uxali la uxolu maxuveeni uasi. 11 Xe mii vova e tei la anu muxolu xe vaimomo 'o la anu uxolu uasi, ia ili'i la anu uxali tatanaanu tuala muxatele tatalusi'a. Anu vile noxi'a ane'i ta tatanaanu tuatuala muxatele tamei ne ane e ulai la uulua avile. 12 *Mo mii vova sikilinu mavulovexa e nini nemaisou no kisou ne musosovosi'a ta tatanaanu tuatuala mavulovexa, ia ane'i ixali uao. Lexe ixali, la ane'i ino'u xavi sou ilo'a mii vova ne ixaxai aso iou maxuvee uasi. 13 Ane'i ta tatanaanu tuatuala mavulovexa ne xavutalai'a vilesisi manina sou ilosou mii vova ne xavi mo xaixai noxi'a sou anu uxaxaisou. 14 Mo ane'i ipita la ilo'a Sipsip 'Olu i'oto, la anu Sipsip 'Olu ilo'a ane'i ta mitema noxou e anu mu'avali'a mo musosovosi'a lexe anu ta na'u xe ane'i ane mimulimulinu vaikala noxou iua'ulixa'a no anu 'oto'oto ne. Xo anu Sipsip 'Olu ne anu Tila noxi'a ta tatila xe tatanaanu tuala noxi'a ta tatanaanu tuatuala." 15 Mo angelo muvikalaleli la aloxo 'o, "Lexa tavu'alo e nini nemaisie sema sou vote'i mixolu no anu ne anu musosovosi'a ta mitema vasime'a kaukavuxu iouiou mo tuatuala ta tatila no xalexalee lia 'o mukalusi xe vaivaikalai'a iouiou no lia 'o ukalusi. 16 *Mo mii vova xe sikilinu mavulovexa e nini nemaisou ne ulai la i'oxo masuane sema sou vote'i ne. Ane'i iavuti la i'oxonu masuane manina mo ikalanu tokolomoxe la ixolu pangapanga'esi mo ii'eu xiaxiesine xe i'elaxe no navu ukalusi. 17 Xo Lataua mulosi'a ne'i ta tatanaanu tuatuala xavutala sou i'oxonu mimii ne uxali manina sou umomomosou mii ma'ia Anu mulemolu tei. Ane'i xavutalai'a vilesisi sou milosou mii vova ne xavi sou Anu usaxila'a ulai uxali no mine Lataua u'oxonu maninasou vaikala noxou. 18 Xe sema e nini nemaisie ne misosovo sou tuala ta tala manina e musaxila'a ta tatanaanu tuatuala no lia 'o."

18

Tuala Tatila ne Vaviloni Mimamulo

1 Ioxe eni emaisou mimii ne mukalu xe ili'i no anu la angelo vile molu teitexi no loxotolo mulu'e. Anu xaviinu manina xe mulu'e la lamanaxu muiesou lia 'o mukalusi. 2 *Anu mu'ava tatila aloxo,

* 17:6: Pal 18:24; 19:2   * 17:7: Pal 13:1   * 17:8: Tan 12:1; Pal 11:7; 13:7   * 17:12: Tan 7:7, 24   * 17:16: Pal 18:8   * 18:2: Ais 13:21; 34:11-14; Iel 50:39; Pal 14:8

“Tuala tatila ne Vaviloni a mimamulo mukalu.

Mo ane ixali tualasi'a ta uleenu ta masumasua.

Ane'i ta molosila mo ta ngiala ta masumasua ilo'a ta ngiala ta la'ila'ia manina ixolu no anu.

3 Xo ta mitema tavu'alo milai noxie la ilo'a mi'oxonu 'ili'ilixo masumasua sou vote'i,

la mi'oxone'i mixovulaulau loxo milosi'a uaini noxie la miixu.

Mo ta tatanaanu no lia 'o mi'oxonu 'ilixo sou vote'i ne kalumo noxie.

Mo ta mitema sou isovanu mimii iouiou

la ta mitema ilotonu no lia 'o mino'u lamoli toxotoxoxa'a manina no anu 'ili'ilixo masumasua noxie ne.”

4 ✧ Mo eni elomu la, la elomusou 'ava vile la molu teitexi no loxotolo mulu'e aloxo 'o,

“Ta mitema noxilo ngongi'a ngavaitami malaxo no anu suso noxie mamu, nga'ume mo ngaxexesie mo sou umomomo sou nga'una no anu tu'utu'umaxu e sou uxali noxie uasi.

5 ✧ Xo Lataua uxavutalanu 'ili'ilixo masumasua e ane mi'oxo'oxonu ne misu'anu la'oluxu xo mole mutelo muxali teitexi no loxotolo.

6 ✧ La sou 'ili'ilixo ma'ia ane mi'oxonu mune'e noxinge

la ngakolinu ulivu noxie aloxo ne alaxu ta tamei.

Mo milosinge uaini ngeiexu la ngakolinu ulivu ulai noxie,

aloxo ne alaxu ta tamei xe ukalu la ngalosie iixu.

7 ✧ Mo ngalosie navunavu manina mo itama,

xo ane i'itinu ualasia la mivikala lexe ane mixolu laixe manina.

Mo tane uvikala lexe ane mixolu loxo sema tatila la i'itinu ualasia mo ivikala lexe,

‘Eni loxo sema valu uasi xe umomomo sou mii vile u'oxoleli atama uasi.’

8 ✧ Aloxo ne la sou tu'utu'umaxu masumasua uxali noxie no voxo vilesisi.

Tu'utu'umaxu ne soli mo tama xe kaetoto toxoxa'a

mo ane i'ela no navu xo Tila anu Lataua xaviinu musuku

mulavusou 'ili'ilixo ma'ia ane mi'oxonu la mivikala lexe anu ukalusie.

9 ✧ Mo ta tatanaanu tuatuala e mine'e ilo'a mi'oxo'oxonu 'ili'ilixo iouiou sou vote'i la ilo'a mixolu laixe manina imaisou navu umuxu sou i'ela la itama mo ielielisie. ¹⁰ Mo imaisou navunavu e muxali noxie ne la i'ume xe itulu va'axu 'olesi ia itama. Ane'i itama la ivikala lexe,

‘Maulamenge Vaviloni,

nini tuala manina mo xavineni musuku,

ia alaxu vilesisi la nini nakalu avile.’

11 ✧ Mo ta mitema sou isovanu mimii no lia 'o ukalusi kalumo itama mo ielielisie xo evile umomomo sou ulotonu mi'ami'a ilou mixamixa'a la uasi.

12 ✧ Mi'ami'a ilou mixamixa'a loxo xoulu mo siliva mo xapoxapo mo lasala mo lavalava keakea mo malivololoonu mo xalexalexu xe lauolauoynu, mo ovuovu tuma'u lailaixe mo mimii iouiou mi'oxonu no anu elepani anaxu mo ovuovu iouiou ilotonu la lamoli sou toxoxa'a mo balasi mo aeni mo kulu lailaixe toxoxa'a. ¹³ Mo mimii tuma'u lailaixe loxo maiiau sosou mo misou ielaxu la tuma'u lailaixe mo ueli mo mii tuma'u lailaixe mo uaini ilou olivu lexaxu mo palaua mo uiti mo kau mo sipsip mo oosi mo mii e oosi ulapulapunu sou utavulene'i ta mitema no anu mo isovane'i ta mitema sou ta mitema ilotone'i xe ta mitema imaumauli ne evile ulotonu la uasi.

✧ 18:4: Ais 48:20; Iel 50:8; 51:6, 45; 2Ko 6:17 ✧ 18:5: Tav 18:20-21; Iel 51:9 ✧ 18:6: Lex 137:8; Iel 50:15, 29; 2Te 1:6 ✧ 18:7: Ais 47:7-9 ✧ 18:8: Pal 17:16 ✧ 18:9: Ese 26:17; 27:30-35

✧ 18:11: Ese 27:36 ✧ 18:12: Ese 27:12-13, 22

14 Ta mitema lavuluti la ivikala lexe, mimii e ngiangiaxu nini nemasaxau sou na'ou mo lavuluti iouiou mo tokolomo e lailaixe lamoli sou toxotoxoxa'a ne ukalu avile. La umomomo sou naxalisou la uasi. ¹⁵ ✧ La ta mitema sou isovanu mimii ne misovanu mimii no nano noxie la mino'u lamoli toxoxa'a ne mimaisou navunavu noxie ne la mi'ume manina la umomomo sou ilai 'alai uasi. Mitulu va'axusi. Ane'i mitama mo mielieli manina,

¹⁶ ✧ mo mitama mi'ava'ava aloxo 'o,

'Maulamenge tuala tatila manina,

tatei la tokolomoxe ne lavulavu keakea mo lailaixe manina mo kaukavuxu iouiou manina.

Anu kaukavuxu malivololoonu mo lauolauoinu mo lasala mo xoulu xe xapo iouiou ulamilami no anu vasimele.

¹⁷ ✧ Xo alaxu vilesisi la tokolomoie ilou lamolie ne tasiauxe.'

La ta mitema e itatavulenu lasipi tavu'alo mo ane'i e iaveiave no lasipi ilai no tuala xalexalee mose'i ne mo ane'i ane ixaxai no nano no lasipi mo ane'i ane maulixa'a muxolu no luaki ne itulu va'axusi la ie'i ukaasi.

¹⁸ ✧ Ane'i itulu ia ie'i ulai no navu umuxu e u'ie ukalu la i'ava ulai lexe, 'Tuala tatila vile umomomo aloxo tuala tatila ane 'o uasi manina.' ¹⁹ La sou ane'i mi'uloxu lomulo no kisi'a xe mitama mo mielieli manina la mi'ava aloxo 'o,

'Maulamenge tuala tatila manina,

no mine nexolu la ta mousou lasipi no luaki mixali ta mitema sou lavuluti no anu lamoli noxiesi.

Ia alaxu vilesisi la ane tasiauxe avile.'

²⁰ ✧ Aloxo ne la sou nini loxotolo mo ta mitema noxou Lataua mo ta mitema sou xaixai noxou xe ta mitema sou palomatana.

Nga'osa manina xo Lataua mukolinu

la mulosie navunavu iouvilesisi aloxo ane mi'oxonu mune'e nixinge."

²¹ ✧ Xe vaivaikala ne mukalu la emaisou angelo vile xaviinu musuku mu'itinu lavo'o kulu vile toxoxa'a la muleanu mulai no luaki. La mi'ava aloxo 'o,

"Tuala tatila ne Vaviloni ne ileanu ulai no luaki aloxo ne mo umomomo sou ixalisou la uasi.

²² ✧ Mo umomomo sou ilomusou susapu mo vei

xe xoolau ta mitema i'oxonu utama no nano ne la uasi,

mo ta mitema sou xaixai iouiou umomomo sou ixaxai no nano ne la uasi,

xe umomomo sou ilomusou lavo'o sou uxiunu uiti luuxu la uasi.

²³ ✧ Mo telu ukakaa no nano ne la uasi,

mo umomomo sou vaivaikala sou taula'i ilomusou no nano ne la uasi.

Ta mitema sou isovanu mimii mixali ta mitema sou lavuluti

mo xavine'i no ie'i ta mitema no lia 'o mukalusi.

Xo no anu saa kalakalavoi noxie la ne'oxone'i ta mitema

no xalexalee tuatuala no lia 'o milai va'axu mukalusi.

²⁴ ✧ Xe no nano la ta mitema sou palomatana ilo'a ta mitema noxou Lataua xe ane'i ane mive'a misoisoli sialuxa'a munixi,

la sou Lataua mumaisou aloxo ne la mukalusie tuala tatila ne avile."

19

Ta Mitema Noxou Lataua Mi'osa Xo Vaviloni Mimamulo

✧ **18:15:** Ese 27:31, 36 ✧ **18:16:** Pal 17:4 ✧ **18:17:** Ais 23:14; Ese 27:27-29 ✧ **18:18:** Ese 27:32 ✧ **18:20:** Lap 32:43; Ais 44:23; Iel 51:48 ✧ **18:21:** Iel 51:63-64; Ese 26:21 ✧ **18:22:** Ais 24:8; Ese 26:13 ✧ **18:23:** Iel 7:34; 16:9; 25:10 ✧ **18:24:** Iel 51:49; Pal 17:6

1 Ioxe mimii ne mukalu la eni elomusou mivile luluxu toxoxa'a loxo ta mitema xulumu toxoxa'a ipita teitexi no loxotolo la mi'ava'ava aloxo 'o,
 “Ta'itinu IAUE ualasu.

Anusisi mulivulinenge mo Anu xaviinu musuku
 la taitinu ualasu Lataua, noxinge.

2 ✧ Xo vaikala noxou manina mo mulapu
 mo Anu utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala noxou
 la Anu utilovosou 'ili'ilixo noxie sema sou vote'i
 la mulosie tu'utu'umaxu sou lakolisou 'ili'ilixo masumasua noxie sou
 vote'i e
 mi'oxonu masuane'i ta mitema no anu mo sialuxa'a ta mitema sou
 xaixai noxou e
 ane mive'ave'a misoisoli.”

3 Mo ane'i mi'ava la aloxo 'o,
 “Ta'itinu IAUE ualasu.

Mo navusie mielaxe no ano ne umuxu muavuti
 la mulai teitexi e teitexi avile.”

4 La ta tatila itemaxu vile mo tami'a ilo'a ta mii tami'a e imaumauli
 milapau milu'e mo mixola'u tava'u vo'uxu sou milotu mulai noxou Lataua
 e muxolu no puloulou noxou 'ole. La mi'ava aloxo 'o,
 “Manina. Ta'itinu ualasu IAUE.”

5 Mo 'ava vile molu no puloulou noxou Lataua muatu aloxo 'o,
 “Ngingi ta mitema sou xaixai noxou Lataua

mo ngingi ane nga'ume noxi'a

ta mitema ualasi'a uasi xe ta tatila nga'itinu Lataua noxinge ualasu.”

6 ✧ Xe elomu la elomusou mii vile luluxu loxo ta mitema xulumu toxoxa'a
 xolune'i mo aloxo lexa luluxu xe aloxo lele'e upaupau la luluxu toxoxa'a
 mo uvalivalixumu mi'ava aloxo 'o,

“Ta'itinu IAUE ualasu xo anu Lataua Tila noxinge xaviinu musuku.

Anu usaxila'u mimii ukalusi.

7 ✧ Mo nenge'a ta'osa manina mo ta'itinu Lataua ualasu.
 Xo voxo sou Sipsip 'Olu utaula'i a muxali vaimomo 'o.
 Mo semau a mixolu sou ixoxomaioi.

8 Lataua mulosie tokolomo ne mukea manina mo ulamilami
 la ane mitokolomo no anu.”

[Tokolomo kea manina ne musosovo sou 'ili'ilixo mulapu noxi'a ta
 mitema noxou Lataua.]

9 ✧ Mo angelo muvikalaleli la aloxo 'o, “Nakaukavunu vaivaikala ane 'o
 aloxo 'o, ane'i ane Lataua mu'avalai'a mine'e no anu la'ilali sou taula'i
 noxou Sipsip 'Olu la ane'i i'osa xo Lataua ualusi'a.” Mo anu musolonu
 vaivaikala noxou manina la aloxo 'o, “Vaivaikala ane 'o ne anu vaivaikala
 manina noxou Lataua.” 10 ✧ Eni emaisou aloxo ne la elapau mulu'e no
 tava'u sou lexe alotu noxou, ia anu muavuti la muvikalaleli aloxo 'o.
 “Mamu nalotu noxilo uasi xo eni amitema sou xaixai noxou Lataua aloxo
 nini ne mo ta vivine e mimuxaxu tane'i no anu vaivaikala manina noxou
 Iesu. La sou nalotu noxou Lataua anusisi xo a'alo manina noxou Iesu ne
 anu Uleenu Tavuna muxalixu noxi'a ta mitema sou palomatana la ane'i
 milemolu.”

Itama Muxolu no Latanu Oosi Vile Kea

✧ 19:2: Lap 32:43; Pal 6:10 ✧ 19:6: Pal 14:2 ✧ 19:7: Ais 61:10; Pal 21:2 ✧ 19:9: Mat 22:2

✧ 19:10: Apo 10:25-26; Pal 22:8-9

11 *Mo eni emalei la emaisou loxotolo mukisi mo emaisou oosi kea vile, xe itema e muxolu no latanu ne ualasou lexe, itema sou umulimulinu vaikala noxou Lataua laixe xe itema mulapu manina. Mo utulusi'a ta mitema no anu vaivaikala mo u'oto la umulinu 'ilixo laixe. 12 *Anu iou loxo navu lamixu mo kisivalu tavu'alo muxolu no kisou xe mikaukavunu uala vile noxou. Ualasou ne Anusisi mulavusou ia evile la uasisi manina. 13 *Mo tokolomoxu veveeni e mutaanu ne sialu mutomu no anu. Mo ualasou ilemo lexe Vaikala noxou Lataua. 14 Mo ta mitema sou 'oto'oto teitexi no loxotolo kalumo ne mixolu no latane'i ta oosi ta kea la miiave mimulinu. Ane'i mitokolomoxu tokolomo ne malemalenga mo mukea manina. 15 *Mo no anaxu itema e mulaxune'i ne la Anu mualavevenu laviso vile anaxu manina e sou ukalusi'a ta mitema no xalexalee tuatuala ukalusi no anu mo usaxila'a no anu vilaxoxu aeni. Mo Anu umalamalaxo'u uaini no nano no lavo'o taxaanu sou imalamalaxo'u uaini no anu ne musosovo sou la'ia masua manina noxou Lataua e Anu xaviinu musuku. 16 *Xe no anu tokolomoxu veveeni ne mo no poxo'u la mikaukavunu uala aloxo 'o, Tatanaanu tuala noxi'a ta tatanaanu tuatuala mo tila noxi'a ta tatila.

17 *Mo ieli mulai la emaisou angelo vile mutulu no nano no aso iou la mu'ava toxoxa'a mulai noxi'a ta ngiangiala iouiou mukalusi ivavava teitexi no va'a vitanisi aloxo 'o, "Ngane'e ngapita mo ngaxomaioi la'ilali toxoxa'a noxou Lataua, 18 mo sou ngingi nga'ou xiasine'i ta tatanaanu tuatuala mo ta mitema e iulaxune'i ta mitema sou 'oto'oto mo ta mitema e xavine'i musuku mo ta oosi ilo'a ta mitema e ixolu no latane'i ta oosi ne xe nga'ou xiasine'i ta mitema no lia 'o ukalusi. Ane'i ane mixolu laixe mo mii vile usakisakine'i uasi mo ane'i ane ipalupalusi'a mo ane'i ane ualasi'a uasi xe ane'i ta mitema ta tatila."

19 Xe emalei la, la mii vova ilo'a ta tatanaanu tuatuala mo ta mitema sou 'oto'oto no lia 'o mukalusi mipita la itema uxolu no latanu oosi ilo'a ta mitema noxou sou 'oto'oto i'oto. 20 *Ia no anu 'oto'oto ne la ane'i mitetelisi'a mii vova ne ilou itema sou palomatana sosovo iouiou noxou ne la ane'i imauli la mileane'i ilou milu'e no anu kupaxu navu mo taupea. Xo anu mu'oxonu sosovo iouiou la mu'oxonu loloxa'a ta mitema sou mino'u sosovo noxou mii vova ne mo milotu no anu mii e mipuinu iou loxo mii vova ne. 21 Ia ane'i latala ne mive'ave'a misoisoli mukalusi no anu laviso e itema muiave no anu oosi kea mualavevenu 'ole. La ta ngiala iouiou mukalusi mine'e mi'ou xiasine'i xo mole mi'ana'ana manina.

20

Misakisakii Satani Muxolu Tauu Ie Itemaxu Mavulovexa Ta'uve (1,000)

1 *Toxe eni emaisou mimii ne mukalu xe emalei la, la emaisou angelo vile molu teitexi no loxotolo mulu'e. Anu mulu'e la mutetelisu siliko sou aitenga sou taxa veveeni xe lamota aeni toxoxa'a. 2 *Anu muavuti la mutetelisu iaulu toxoxa'a ne xe mukalu la musakisakiinu muxolu tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000). Anu iaulu toxoxa'a ne anu iaulu sou tatei mo ulee masua xe Satani. 3 *Angelo ne muavuti la muleanu mulu'e no anu taxa e mulai no lia manina xe mukalu la musilikonu aitenga xe musakisakiinu mo sou umomomo sou ukisiinu la utelo sou u'oxonu loloxa'a ta mitema no tuatuala no xalexalee lia 'o la uasi. Anu uxolu ne ulai uxali no mine tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve ukalu la ilulusou ia umomomo sou uxolu maxuveeni uasi.

* 19:11: Lex 96:13; Ais 11:4; Pal 1:5; 6:2 * 19:12: Tan 10:6; Pal 1:14; 2:17 * 19:13: Ais 63:1-3; Ioa 1:1, 14 * 19:15: Lex 2:9; Pal 1:16; 14:20 * 19:16: Pal 17:14 * 19:17: Ese 39:17-20 * 19:20: Pal 13:12-17; 20:10 * 20:1: Pal 9:1 * 20:2: Tav 3:1; Pal 12:9

⁴ ✧ Mo eni emaisou puloulousi'a ta tatanaanu tuatuala tavu'alo muta'olou mo ane'i ane mixolu no puloulou ne mino'u xavi sou ixaxai sou itulusi'a ta mitema no anu vaivaikala. Mo eni emaisou uleene'i ta mitema e mixotosou xolane'i la misoisoli xo mia'aloXu vaikala manina noxou Iesu mo noxou Lataua. Ane'i ane no ilotu noxou mii vova mo no anu mii e mipuinu iou loxo anu ne uasi. Xe ino'u sosovo noxou mii vova no 'ala'alaie'i mo avo'a uasi. Eni emaisi'a ta mitema ne mixolu mimaui la mo ilo'a Kalisito mixaxai loxo ta tatanaanu tuatuala mumomomo loxo tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve (1,000). ⁵ Anu voxo sou ta mitema misoisoli itulu vile ane. Ia ta mitema latala e misoisoli ne itulu uasi miainesi xo mole tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve ne mukalu. ⁶ ✧ La sou ane'i ane misoisoli ia mitulu no anu voxo sou itulu ne la, ane'i i'osa xo Lataua musosovosi'a lexe anu ta na'u mo ualusi'a la soli ta tameisou umomomo sou utaloxolixa'a la uasi. La ane'i ixali ta aili'i noxou Lataua mo Kalisito mo ilo'a Kalisito ixaxai ipita loxo ta tatanaanu tuatuala ulai uxali tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve ukalu.

Mikalusou Satani a Vile

⁷ Ioxe no anu tauu ie itemaxu mavulovexa ta'uve ukalu la ilulusou Satani no anu taasou navunavu ne. ⁸ ✧ La ulai u'oxonu loloxa'a ta mitema no xalexalee tuatuala no anu atume iou tami'a no lia 'o ukalusi. Ane'i ta mitema ne Xoxu ilou Maxoxu mipitane'i sou lexe i'oto la itiitisi'a mumomomo loxo io'i no luaki pa'umolu. ⁹ ✧ Ane'i miavuti la milutu no xalexalee no lia la mine'e mipita sou milutu milai mixoxosou tuala tatila noxou Lataua e anu mumasaxau misevile ilo'a ta mitema noxou. Ia navu molu teitexi no loxotolo mulu'e la mu'elaxa'a mukalusi. ¹⁰ ✧ Ia anu ulee masua e mu'oxonu loloxa'a ta mitema ne mileanu mulai no anu kupaxu navu mo taupea e mileane'i mii vova ilou itema sou palomatana kalakalavoi milu'e no anu tei. La ane'i tatalu ne ixolu mo ino'u navunavu no aso mo no 'olovoxo xe utotomu mo kaluxu uasi.

Voxo sou ta Mitema Itulu no Anu Vaivaikala

¹¹ Xe eni emalei la, la emaisou puloulou kea vile toxoxa'a muxolu, mo emaisou itema e muxolu no anu ne. Anu muxolu la lia ilou loxotolo mu'ume mulai tasiauxu avile. ¹² ✧ Mo eni emaisi'a ta mitema ta tatila ilo'a ta mitema e ualasi'a uasi misoisoli mine'e mipita no talaxu itema e muxolu no puloulou ne. La emaisou mixavulalanu lavuku se'i vile sou maui xe se'i sou mikaukavunu 'ili'ilixu noxi'a ta mitema no anu. La sou itema e muxolu no puloulou ne umaisou 'ilixu ma'ia muai no nano no lavuku ne la sou anu utulusi'a no anu vaivaikala la ino'u 'ulusou. ¹³ ✧ Luaki mulivulixa'a ane'i ane misoisoli mo mixolu no anu milai xe soli ilou tuala sou soli mulivulixa'a ane'i ane misoisoli la mixolu noxi'a mulai sou ane'i vilevilesi itulu no anu vaivaikala la ino'u lakolisou mii ma'ia anu mu'oxonu. ¹⁴ Xe mukalu la emaisi'a soli ilou tuala sou soli ne mileane'i ilou milu'e no anu navu kupaxu. Anu navu kupaxu ne anu soli ta tameisou ane. ¹⁵ La sou lexe anu ane imaisou ualasu ikaukavunu uai no nano no anu lavuku sou maui uasi la ileanu ulai no navu kupaxu ne.

21

Loxotolo Ilou Lia Alavua

✧ 20:4: Tan 7:9, 22, 27; 1Ko 6:2; Pal 13:17 ✧ 20:6: Pal 1:6 ✧ 20:8: Ese 38:2, 9, 15-16 ✧ 20:9: 2Ta 1:10 ✧ 20:10: Lex 11:6; Pal 19:20; 21:8 ✧ 20:12: Tan 7:9-10; Mat 25:31-46; Apo 17:31; 2Ko 5:10; Pal 13:8 ✧ 20:13: Rom 2:6; 1Pi 1:17; Pal 2:23; 22:12

1 ✨ Ioxe eni emaisou mimii ne mukalu la emaisou loxotolo ilou lia alavua. Loxotolo ilou lia tei ne tasiauxu avile mo luaki kalumo uxolu la uasi. 2 ✨ Mo emaisou tuala Tavuna tatila noxou Lataua anu Ielusalemu alavua molu noxou Lataua teitexi no loxotolo ululu'e. Anu tokolomoxu ne lailaixe manina loxo sema itokolomo no anu tokolomo lailaixe sou taula'i mo ixolu ilooxu mulue sou une'e. 3 ✨ Mo elomusou 'ava vile tatila molu no anu puloulou noxou Lataua mu'ava aloxo 'o, "Namaisou, tani alelaxu noxou Lataua a mune'e muxolu no taine'i ta mitema no lia 'o mo ilo'a ixolu. Mo ane'i ixali ta mitema noxou xe Anu uxali Lataua noxi'a. 4 ✨ Anu uiasou ie'i lexaxu mo soli ilou opo tu'utu'umaxu mo tama xe navunavu la uasi, xo anu mimii sou tei ne anu mukalu avile."

5 ✨ Mo itema e muxolu no puloulou ne muvikala aloxo 'o, "Namaisou, eni a'oxonu mimii alavua mukalusi." Xe mukalu la muvikalaleli la lexe, "Nakaukavunu vaivaikala ane 'o xo vaivaikala ane 'o ne maninasou mo umomomo sou itema umuxaxu tanu no anu." 6 ✨ Mo Anu muvikalaleli la aloxo 'o "Eni ekalusou xaixai noxilo, xo eni tei mo kaluxusou. Mo eni soko'u mimii xe eni kaluxusou mimii. La sou anu ane usoliu lexa sou uieXu la eni alosou lexa no anu pupulu sou maui la anu uieXu la ulotonu uasi. 7 ✨ La sou lexe anu ane ua'ulixu 'oto'oto la anu uno'u mimii ane 'o mo eni axali Lataua noxou xe anu uxali 'alixeni. 8 ✨ Ia ane'i ane i'umekea ilo'a ane'i ane imuxaxu tane'i uasi mo ane'i ane i'oxonu 'ili'ilixu e masumasua manina mo ane'i ane ive'a ta mitema isoli ilou i'oxonu 'ili'ilixu masumasua sou vote'i mo ane'i ane i'oxo'oxonu saa masumasua iouiou mo ane'i ilotu noxi'a ta mimii vulaulau mo ane'i ane ivikala la ikalakalavoi ne tualasi'a ane navu kupaxu e navu u'ani'ani mo taupea. Anu soli ta tameisou ane."

Ielusalemu Alavua

9 Ioxe vile noxi'a ta angelo muxatele tamei e mino'u tavulu sou tu'utu'umaxu noxou Lataua kaluxusou muxatele tamei ne mune'e la muvikalaleli aloxo 'o, "Nane'e mo alosienixe Sipsip 'Olu semau sou u'uluxe." 10 ✨ Eni e'ana'ana no anu xaviinu Uleenu Tavuna la elai no anu Uleenu la angelo ne mukasi noxilo la noxou telai no laxa'ilu tatila vile kisou teitexi. La mulosielixu Ielusalemu Tuala Tavuna tatila molu noxou Lataua teitexi no loxotolo ululu'e. 11 ✨ La lamanaxu Lataua mukakaa no tuala tatila ne la lamanaxu e uieiei ne iouvillemo manina loxo lavo'o vile lailaixe manina mo ilotonu la lamolisou toxoxa'a mo loxo lavo'o vile lailaixe ilemo lexe iasupa malemalenga xe ulamilami loxo 'o latitilo. 12 ✨ Mo vimelu toxoxa'a mo veveeni mulai teitexi muxoxosou tuala tatila ne mo aitengaxu mavulovexa mo mulu'e no lia tamei xe ta angelo vilevilesi mitulu mimomoxu aiaitenga ne. Mo mikaukavunu ualasi'a ta matamata mavulovexa mo mulu'e no lia tamei noxi'a ta Isilaeli no anu aitenga ne. 13 No xalee vimelu tele 'ole la aitengaxu tatalu mo lu'e 'ole aitengaxu tatalu mo no xaleenu to'o 'ole la aitengaxu tatalu xe no xaleenu vaxa 'ole la aitengaxu tatalu kalumo. 14 Mo mimuxaxu lavo'o kulu sou vimelu tava'u mavulovexa mo mulu'e no lia tamei sou vimelu sou tuala tatila ne uai utelo la usiatoto no anu. Lavo'o kulu mavulovexa mo mulu'e no lia tamei ne ualualasi'a ta mitema sou xaixai noxou Sipsip 'Olu mavulovexa mo mulu'e no lia tamei muxolu no anu. 15 ✨ Mo angelo e uvivikalaleli ne muno'u tilovo vile mi'oxonu no anu xoulu sou utilovosou tuala tatila ne no anu ilou aiaitengaxu mo vimelusou.

✨ 21:1: Ais 65:17; 2Pi 3:13 ✨ 21:2: Ais 52:1; 61:10; Eva 11:16; 12:22; Pal 3:12 ✨ 21:3: Liv 26:11-12; Ese 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 ✨ 21:4: Ais 35:10; 65:19; Pal 7:17 ✨ 21:5: 2Ko 5:17 ✨ 21:6: Ais 55:1; Iel 2:13; Ioa 7:37; Pal 1:8, 17; 22:17 ✨ 21:7: 2Sa 7:14; 1A'a 17:13; Lex 89:26-27 ✨ 21:8: Mat 25:41; Pal 20:15; 22:15 ✨ 21:10: Ese 40:2 ✨ 21:11: Ais 60:1-2, 19 ✨ 21:12: Ese 48:30-35 ✨ 21:15: Ese 40:3; Pal 11:1

¹⁶ Mo no anu tuala tatila ne la no xalee tami'a mo ne mitilovosou la lovaxu iouvilesisi. Veveeninu mo toxoxa'a no anu ne mo veveeni utelai teitexi ne anu mulovaxu la itiiitiso lova ne iouvilesisi mumomomo loxo lova 2,220 (kilomita). ¹⁷ Mo mulovaxu komuko no anu vimelu ne la lovaxu mumomomo loxo mita itemaxu tatalu mo ta'uve (65 mita). Angelo muno'u lova ne loxo noxi'a ta mitema inono'u sou ilovaxu mimii no anu. ¹⁸ *Vimelu ne mi'oxonu no anu lavo'o vile lailaixe ilemolu lexe iasupa xe tuala tatila ne mi'oxonu no anu xoulu la ulamilami loxo latitilo. ¹⁹ Mo no tava'u vimelu ne la mitokolomonu no anu lavo'o se'i lailaixe manina. Lavo'o ane mimuxaxu tei manina ane ilemolu lexe iasupa mo ta tameisou ne lavo'o vile 'ela'ela ilemolu lexe sapaia mo lavo'o tatalusou ilemolu lexe xalukedoni mo lavo'o tami'asou ne kaukavuxu vevesinu ilemolu lexe emeralu. ²⁰ Mo lavo'o ta'uvesou ne lavo'o kaukavuxu lauolauoinu xe kea mu'umu'unalaxu ilemolu lexe saladoni mo muxatele vilesou anu lavo'o lauolauoinu ilemolu lexe koniliani mo muxatele tameisou ne lavo'o vile poonu ilemolu lexe kulisolite mo muxatele tatalusou ne anu lavo'o vile la kaukavuxu vevesinu ilemolu lexe velili mo muxatele tami'asou ne anu lavo'o vile poonu la ilemolu lexe topasi mo mavulovexasou ne anu lavo'o vevesinu ne ilemolu lexe kulisopulasi mo mavulovexa mo mulu'e no lia vile ne lavo'o 'ela'ela ilemolu lexe aiasine xe mavulovexa mo mulu'e no lia ta tameisou ne anu lavo'o malivololoonu ilemolu lexe ametisi. ²¹ Mo aitenga mavulovexa mo mulu'e no lia tamei ne mi'oxo no anu lasala nukalusi mo vote'i sou tuala tatila ne mi'oxonu no anu xoulu e mivile u'unalaxu uasi la ulamilami mo tamalei ulai xalee vile loxo atitilo. ²² Xe eni amaisou taasou lalotu vile uxolu no nano no tuala tatila ne uasi xo taasou lalotu ane anu Tila Lataua xaviinu musuku ilou Sipsip 'Olu nesi. ²³ *Mo no nano no tuala tatila ne la umomomo sou aso ilou so'io ukaa la uasi xo lamanaxu Lataua ukakaa no anu mo Sipsip 'Olu anu telusou. ²⁴ *Ta mitema tavu'alo no xalexalee tuatuala ukalusi 'o imuamua'i no anu lamanaxu ne mo ta tanaanu tuatuala no lia 'o ino'u mimii lailaixe noxi'a la ino'u ine'enu. ²⁵ *Mo aitengaxu tuala tatila ne voxo vile utatu uasi ukisi uxoxolu aloxo ne xo 'olovoxo la uasi aso uuualesi. ²⁶ Mo tokolomo iouiou ilou lamoli noxi'a ta mitema no xalexalee tuatuala no lia 'o ukalusi ne ino'u u'unalai no anu. ²⁷ *Mo susu vile uxolu no nano ne uasi ilo'a ta mitema e i'oxo'oxonu 'ilixu sou maela loxo pakali mo 'ilixu sou vote'i mo to se'i la xe ane'i ane i'oxo'oxonu vaikala kalakalavoi ne umomomo sou i'unalai uasisi manina. Ia ane'i ane ualasi'a uai no nano no anu lavuku sou maui noxou Sipsip 'Olu ane'isisi i'unalai.

22

Lexa sou Mauli

¹ *Toxe angelo ne muavuti la mulosielixu lexa sou maui ia anu ulamilami loxo latitilo mo luuxu no laaxu puloulou noxi'a Lataua ilou Sipsip 'Olu la musiali muuatu. ² *La muiave mulai nonixi no vote'i toxoxa'a sou tuala tatila ne, xe no pa'umolu xalee vile xe xalee vile la ovu sou maui mutulutulu. Ovu ne ulavusou unene'a alaxu mavulovexa mo mulu'e no lia tamei no anu tauu ie vile momoxu so'iso'io xe voloxu ne sou u'oxone'i ta mitema no xalexaleenu lia ukalusi 'o ino'u maui no anu. ³ Mo mimii e Lataua umasaxau uasi manina mo ulevetesou lexe uxexee umomomo sou uxolu no nano ne la uasi. Mo puloulou noxou Lataua mo Sipsip 'Olu uxolu no nano no tuala tatila ne la ta mitema sou xaixai noxou ixaxai noxou.

* 21:18: Ais 54:11-12   * 21:23: Ais 60:19-20; Pal 22:5   * 21:24: Ais 60:3, 5   * 21:25: Ais 60:11   * 21:27: Ais 52:1; Ese 44:9; 1Ko 6:9-10   * 22:1: Ese 47:1   * 22:2: Tav 2:9; Ese 47:12; Ioe 3:18; Sek 14:8

4 ✨La ane'i imaisou iou xe ikaukavunu ualasou no 'alae'i. 5 ✨La 'olovoxo uasi. Xo anu tila Lataua ulosi'a lamana, la sou ane'i imomomo sou ixolu no anu lamanaxu telu mo lamanaxu aso uasi. Ane'i ixali ta tatanaunu tuala no voxovoxo mo kaluxu uasi. 6 ✨Mo angelo ne muvikalaleli aloxo 'o, "Vaivaikala ane 'o ne manina misevile umomomo sou ta mitema imuxaxu tane'i no anu. Tila anu Lataua no anu Uleenu la muavutilixa'a ta mitema sou palomatana la mia'alo no anu vaivaikala noxou. Anu mupalusi'a ta angelo noxou sou ine'e ilosie'i ta mitema sou xaixai noxou no anu mimii e 'ala'alai sou uxali."

Lailivuxu Iesu

7 ✨Mo angelo ne musolonu vaivaikala noxou la aloxo 'o, "Ngalomu, eni 'ala'alai sou alivu ane'e. La sou 'ena'ei ane'i umulinu vaivaikala palopalomatana uai no nano no anu uoli voloxu e misakii 'o, anu u'osa xo Lataua ualusou." 8 ✨Eni Ioanesi, enisii ane emaisou mimii ne xe elomusou vaivaikala ne. Ia no mine eni elomusou xe elomusou mukalu la elapau mulu'e no tava'u angelo e ulolosielixu mimii ne sou lexe alotu noxou. 9 Ia anu muavuti la muvikalaleli aloxo 'o, "Mamu, nalotu noxilo uasi, nalotu noxou Lataua anusisi. Xo eni amitema sou xaixai noxou Lataua aloxo nininesi mo ta vivine ta mitema sou palomatana xe ane'i ane imulinu vaivaikala no anu uoli voloxu e misakii 'o. Nalotu Lataua!" 10 Mo muavuti la muvikalaleli la aloxo 'o, "Mamu sou natatusou vaivaikala palopalomatana muai no nano no anu uoli voloxu e misakii 'o xo voxo a 'ala'alai ukalu. 11 ✨La sou 'ena'ei u'oxo'oxonu susu la anu laixe lexe anu ulai mo usolonu u'oxo'oxonu susu mo 'ena'ei ane u'oxo'oxonu 'ili'ilixo e iou maemaela no anu la anu laixe lexe ulai mo usolonu u'oxo'oxonu 'ili'ilixo ane ne. Mo 'ena'ei ane umulimulinu 'ili'ilixo mulapu la laixe lexe anu usolonu u'oxonu 'ilixo mulapu xe 'ena'ei ane umasaxa lexe uxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua la anu laixe lexe anu usolonu sou uxolu va'axu no anu 'ili'ilixo masumasua ne." 12 ✨"Ngalomu, eni 'ala'alai sou alivu ane'e la alosi'a ta mitema latala lakolisou 'ili'ilixo ma'ia ane'i vilevilesi mi'oxonu. 13 ✨Eni tei xe eni kaluxu mo eni soko'u mimii xe eni kaluxusou mimii." 14 ✨Ane'i ane mi'uinu tokolomo'i'a la i'osa xo Lataua ualusi'a la ane'i umomomo sou i'ani no anu ovu sou mauili mo u'unalai no aitenga no tuala tatila ne. 15 Ia ane'i ane umomomo sou i'una no tuala tatila ne uasi ane ta a'aa mo ane'i ane i'oxo'oxonu sasaa kalakalavoi mo 'ili'ilixo sou vote'i mo ane'i mive'a ta mitema misoisoli mo ilotu no anu mimii vulaulau xe ane'i latala e imasaxa i'oxo'oxonu vaikala kalakalavoisi. Ane'i ta mitema ne ixolu no ale no tuala tatila noxou Lataua ne. 16 ✨"Eni Iesu epalusou angelo noxilo sou mulu'e mua'aloxu vaivaikala manina noxilo mulai nixi'a ta mitema sou lalotu. Xo eni 'ilusuleli ane Deviti mo eni Deviti uli'u vile ane mo eni loxo xuae sou lamana ukea." 17 ✨Uleenu Tavuna ilee Sipsip 'Olu semau ivikala lexe, "Nane'e." Mo anu ane ulomusou la anu uvikala lexe, "Nane'e." 'Ena'ei ane usoliu lexa la anu une'e mo 'ena'ei ane umasaxa manina lexe uie no anu lexa sou mauili ne la anu laixe lexe anu une'e mo uie vitanisi ia ulotonu uasi.

Vaikala Peletoto Pekia'u Noxou Ioanesi

18 ✨La sou eni apeletoto aloxo 'o lexe 'ena'ei ane mulomusou vaikala palomatana muai no nano no lavuku 'o ia umuxaxu vaikala se'i utelo no

✨ 22:4: Mat 5:8; Pal 3:12 ✨ 22:5: Tan 7:18, 27; Pal 5:10; 20:6; 21:23, 25 ✨ 22:6: Pal 1:1
 ✨ 22:7: Pal 1:3 ✨ 22:8: Pal 19:10 ✨ 22:11: Tan 12:10 ✨ 22:12: Ais 40:10; Iel 17:10; Pal 2:23 ✨ 22:13: Ais 44:6; Pal 1:8, 17; 21:6 ✨ 22:14: Tav 2:9; 3:22 ✨ 22:16: Iti 24:17; Ais 11:1, 10; Rom 1:3; Pal 2:28; 5:5 ✨ 22:17: Ais 55:1; Pal 21:6 ✨ 22:18: Lap 4:2; 12:32

latanu la, la Lataua umuxaxu tu'utu'umaxu utelo no lataanu noxou. ¹⁹ Xe anu ane uxexeenu vaivaikala palomatana e muai no nano no lavuku 'o, la anu umomomo sou u'ani no anu oву sou mauili uasi, mo umomomo sou u'unalai no anu Tuala Tavuna Tatila noxou Lataua e mulemolu no anu lavuku noxou uasi. Lataua uxexeenu mimii ane ne noxou. ²⁰ ☆Mo itema e mua'alo lamana no anu mimii ane ne uvikala lexe, “Ani, Eni 'ala'alai sou alivu ane'e.” Manina. Tila Iesu, nane'e. ²¹ Eni alinga lexe alauna noxou Tila Iesu uxolu noxi'a ta mitema noxou Lataua. Manina.

☆ 22:20: Mat 24:30-31; 1Ko 16:22

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Maluko 1:1-28
16	Maluko 1:29-2:12
17	Maluko 2:13-3:6
18	Maluko 3:7-30
19	Maluko 3:31-4:25
20	Maluko 4:26-5:20
21	Maluko 5:21-43
22	Maluko 6:1-29
23	Maluko 6:30-56
24	Maluko 7:1-23
25	Maluko 7:24-8:10
26	Maluko 8:11-9:1
27	Maluko 9:2-29
28	Maluko 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maluko 10:13-31
2	Maluko 10:32-52
3	Maluko 11:1-26
4	Maluko 11:27-12:17
5	Maluko 12:18-37
6	Maluko 12:38-13:13
7	Maluko 13:14-37
8	Maluko 14:1-21
9	Maluko 14:22-52
10	Maluko 14:53-72
11	Maluko 15:1-47
12	Maluko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Ioanesi 1:1-28

date	Scripture
1	Ioanesi 1:29-51
2	Ioanesi 2:1-25
3	Ioanesi 3:1-21
4	Ioanesi 3:22-4:3
5	Ioanesi 4:4-42
6	Ioanesi 4:43-54
7	Ioanesi 5:1-23
8	Ioanesi 5:24-47
9	Ioanesi 6:1-21
10	Ioanesi 6:22-40
11	Ioanesi 6:41-71
12	Ioanesi 7:1-29
13	Ioanesi 7:30-52
14	Ioanesi 7:53-8:20
15	Ioanesi 8:21-30
16	Ioanesi 8:31-59
17	Ioanesi 9:1-41
18	Ioanesi 10:1-21
19	Ioanesi 10:22-42
20	Ioanesi 11:1-53
21	Ioanesi 11:54-12:19
22	Ioanesi 12:20-50
23	Ioanesi 13:1-30
24	Ioanesi 13:31-14:14
25	Ioanesi 14:15-31
26	Ioanesi 15:1-27
27	Ioanesi 16:1-33
28	Ioanesi 17:1-26
29	Ioanesi 18:1-24
30	Ioanesi 18:25-19:22
31	Ioanesi 19:23-42

date	Scripture
1	Ioanesi 20:1-31
2	Ioanesi 21:1-25
3	Aposeli 1:1-26
4	Aposeli 2:1-47
5	Aposeli 3:1-26
6	Aposeli 4:1-37
7	Aposeli 5:1-42
8	Aposeli 6:1-15
9	Aposeli 7:1-29
10	Aposeli 7:30-50
11	Aposeli 7:51-8:13
12	Aposeli 8:14-40
13	Aposeli 9:1-25
14	Aposeli 9:26-43
15	Aposeli 10:1-33
16	Aposeli 10:34-48
17	Aposeli 11:1-30
18	Aposeli 12:1-23
19	Aposeli 12:24-13:12
20	Aposeli 13:13-41
21	Aposeli 13:42-14:7
22	Aposeli 14:8-28
23	Aposeli 15:1-35
24	Aposeli 15:36-16:15
25	Aposeli 16:16-40
26	Aposeli 17:1-34
27	Aposeli 18:1-21
28	Aposeli 18:22-19:12
29	Aposeli 19:13-41
30	Aposeli 20:1-38

date	Scripture
1	Aposeli 21:1-16
2	Aposeli 21:17-36
3	Aposeli 21:37-22:16
4	Aposeli 22:17-23:10
5	Aposeli 23:11-35
6	Aposeli 24:1-27
7	Aposeli 25:1-27
8	Aposeli 26:1-32
9	Aposeli 27:1-20
10	Aposeli 27:21-44
11	Aposeli 28:1-31
12	Romu 1:1-17
13	Romu 1:18-32
14	Romu 2:1-24
15	Romu 2:25-3:8
16	Romu 3:9-31
17	Romu 4:1-12
18	Romu 4:13-5:5
19	Romu 5:6-21
20	Romu 6:1-23
21	Romu 7:1-14
22	Romu 7:15-8:6
23	Romu 8:7-21
24	Romu 8:22-39
25	Romu 9:1-21
26	Romu 9:22-10:13
27	Romu 10:14-11:12
28	Romu 11:13-36
29	Romu 12:1-21
30	Romu 13:1-14
31	Romu 14:1-23

date	Scripture
1	Romu 15:1-21
2	Romu 15:22-16:7
3	Romu 16:8-27
4	1 Kolinito 1:1-17
5	1 Kolinito 1:18-2:5
6	1 Kolinito 2:6-3:4
7	1 Kolinito 3:5-23
8	1 Kolinito 4:1-21
9	1 Kolinito 5:1-13
10	1 Kolinito 6:1-20
11	1 Kolinito 7:1-24
12	1 Kolinito 7:25-40
13	1 Kolinito 8:1-13
14	1 Kolinito 9:1-18
15	1 Kolinito 9:19-10:13
16	1 Kolinito 10:14-11:1
17	1 Kolinito 11:2-16
18	1 Kolinito 11:17-34
19	1 Kolinito 12:1-26
20	1 Kolinito 12:27-13:13
21	1 Kolinito 14:1-17
22	1 Kolinito 14:18-40
23	1 Kolinito 15:1-28
24	1 Kolinito 15:29-58
25	1 Kolinito 16:1-24
26	2 Kolinito 1:1-11
27	2 Kolinito 1:12-2:11
28	2 Kolinito 2:12-17
29	2 Kolinito 3:1-18
30	2 Kolinito 4:1-12
31	2 Kolinito 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kolinito 5:11-21
2	2 Kolinito 6:1-13
3	2 Kolinito 6:14-7:7
4	2 Kolinito 7:8-16
5	2 Kolinito 8:1-15
6	2 Kolinito 8:16-24
7	2 Kolinito 9:1-15
8	2 Kolinito 10:1-18
9	2 Kolinito 11:1-15
10	2 Kolinito 11:16-33
11	2 Kolinito 12:1-10
12	2 Kolinito 12:11-21
13	2 Kolinito 13:1-14
14	Xalatia 1:1-24
15	Xalatia 2:1-16
16	Xalatia 2:17-3:9
17	Xalatia 3:10-22
18	Xalatia 3:23-4:20
19	Xalatia 4:21-5:12
20	Xalatia 5:13-26
21	Xalatia 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilimoni 1:1-25
30	Evalaio 1:1-14
31	Evalaio 2:1-18

date	Scripture
1	Evalaio 3:1-19
2	Evalaio 4:1-13
3	Evalaio 4:14-5:14
4	Evalaio 6:1-20
5	Evalaio 7:1-19
6	Evalaio 7:20-28
7	Evalaio 8:1-13
8	Evalaio 9:1-10
9	Evalaio 9:11-28
10	Evalaio 10:1-18
11	Evalaio 10:19-39
12	Evalaio 11:1-16
13	Evalaio 11:17-31
14	Evalaio 11:32-12:13
15	Evalaio 12:14-29
16	Evalaio 13:1-25
17	Iakovo 1:1-18
18	Iakovo 1:19-2:17
19	Iakovo 2:18-3:18
20	Iakovo 4:1-17
21	Iakovo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Ioanesi 1:1-10

date	Scripture
1	1 Ioanesi 2:1-17
2	1 Ioanesi 2:18-3:2
3	1 Ioanesi 3:3-24
4	1 Ioanesi 4:1-21
5	1 Ioanesi 5:1-21
6	2 Ioanesi 1:1-13
7	3 Ioanesi 1:1-14
8	Iudasi 1:1-25
9	Revelesen 1:1-20
10	Revelesen 2:1-17
11	Revelesen 2:18-3:6
12	Revelesen 3:7-22
13	Revelesen 4:1-11
14	Revelesen 5:1-14
15	Revelesen 6:1-17
16	Revelesen 7:1-17
17	Revelesen 8:1-13
18	Revelesen 9:1-21
19	Revelesen 10:1-11
20	Revelesen 11:1-19
21	Revelesen 12:1-18
22	Revelesen 13:1-18
23	Revelesen 14:1-20
24	Revelesen 15:1-8
25	Revelesen 16:1-21
26	Revelesen 17:1-18
27	Revelesen 18:1-24
28	Revelesen 19:1-21
29	Revelesen 20:1-15
30	Revelesen 21:1-27
31	Revelesen 22:1-21

Ualauala laalaaxu

Aili'i — Ta aili'i ne ane'i ta mitema iouvilemo manina. Xo ane'i Lataua musosovosi'a sou itulu nonixi sou isosovosi'a ta mitema sou i'elaxu mimii ulai noxou. No voxo mine Iesu muxaxai la ane'i ta aili'i mixaxai kalumo sou i'elaxa'a ta mimii ulai noxou Lataua no nano no anu tani tatila noxou. Ta aili'i ne umomomo sou isosovosi'a va'ava'axu uasi, utotomu ne ino'a ane mixali noxou Aloni no anu mata noxou Levi.

Kisi'a ta aili'i anu tatila manina noxi'a ta aili'i. No voxou mine isosovosou aili'i vile sou uxali loxo anu kisi'a, la uxolu uxaxai umomomo loxo tauu ie vilesisi xe ukalu la isosovosou vile sou uno'u tanixu la. Anu anusisi ane ulavusou u'unalai no anu kaveutu ane tavuna manina sou unixi'u sialu ulai noxou Lataua sou uxexeenu susu noxou xe noxi'a ta mitema kalumo.

Ta aili'i mose'i kalumo ileme'a lexe kisi'a ta aili'i. Ta aili'i ane ne ane'i ta tatila manina noxi'a leviani, ilo'a ane'i ane mixaxai loxo kisi'a ta aili'i tei xe kisi'a ta aili'i ane misosovosou sou uxaxai kalumo.

Aixiputo — Aixiputo ne anu xalee lia tila vile 'alai ne Isilaeli. Ta Isilaeli milai mixolu ne la mixali ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a ta Aixiputo mumomomo loxo tauu ie itemaxu mavulovexa ta tamei (400yrs) (Apo 7:34-38).

Aleluia — No mine ta Iutaia imasaxa lexe i'itinu Lataua ualasu la ilavusou i'ava lexe "Aleluia." Vaikala aleluia ne laaxu lexe, "Ta'itinu Iaua ualasu," anu loxo ta'itinu Lataua ualasu (Pal 19:1-6).

Angelo — Ta angelo ne ane'i ilo'a Lataua ixoxolu teitexi no opo loxotolo. Mo ane'i ta mitema sou ino'u vaikala noxou Lataua ulai noxi'a ta mitema. Ane'i ta angelo ne ta mitema uasi, ane'i ta uleenu, mo umomomo sou tamaisi'a uasi, ia ane'i me'a imasaxa lexe ipala'a noxi'a ta mitema, la sou ane'i ixali. Lataua mupalusi'a sou i'oxonu xaixai noxou. Xaixai noxi'a ne sou isaxila'a ta mitema noxou Lataua (Apo 12:6-11; 27:23; Eva 1:14).

Xe voxo mose'i la Lataua upalusi'a sou ilai ivikalane'i ta mitema mose'i no anu a'alo mose'i iouvilemo manina.

Kisi'a ta angelo ne ualasu lexe Mikaeli (Iud 1:9). Xe vile ualasu lexe Xavulieli (Luk 1:19, 26).

Aposeli — Tei la Iesu musosovosi'a ta mitema mavulovexa mo mulu'e lia ta tamei sou mixali ta aposeli noxou (Mat 10:1-4; Mak 3:13-19; Luk 6:12-16). Ta mitema ne ilo'a Iesu ixoxolu utotomu, xe ulosi'a vaivaikala. No mine Anu musoli xe mutulu la ane'i mimaisou no ie'i. La sou Anu mupalusi'a milai mia'aloi'a ta mitema no anu mii ma'ia ane'i mimaisou no ie'i xe mia'aloxu a'alo laixe. Ane'i mixali kisi'a ta mitema e mimuxaxu tane'i noxou Iesu. No nano no anu lavuku sou a'alo sou xaixai noxi'a ta aposeli la Paulo ilou Valunavasi mo ta mitema mose'i la ne, imoxo'a lexe ane'i ta aposeli. Xo ane'i kalumo ne Iesu Kalisito musosovosi'a xe mupalusi'a sou i'oxonu xaixai noxou.

Dorexoni — Dorexoni ne anu mii vile masua manina. Namaisou no anu Palapala'alixu 12:3, 13:4. Ta mitema mose'i mi'oxo lexe anu loxo tuxemana vile toxoxa'a manina. Xe se'i mi'oxo lexe anu loxo iaulu toxoxa'a. Dorexoni ne anu xaviinu musuku. Anu musosovo sou Satani e anu tila noxi'a ta uleenu ta masumasua.

Elodesi — No nano no anu Lavuku Tavuna alavua la ta mitema tami'a mileme'a lexe Elodesi.

- 1) Tatananu tuala Elodesi, ilemolu lexe tatananu tuala anu tatila manina, xe kisi'a ta Iutaia no voxo mine Iesu nenu mivo'onu. Anu itema nesi ane u'oxo lexe uvau Iesu usoli no mine Anu keakeaxu (Mat 2:1-22; Luk 1:5).
- 2) No mine Iesu mua'aloxu a'alo laixe xe mu'oxonu sosovo iouiou la Elodesi Antipasi anu muxolu musaxila'u xalee lia tila ne Xalilaia. Anu itema nesi ane mu'uluxe Elodiasi, ane vimou semau, mo muxotonu Ioanesi anu itema sou u'ulosi'a ta mitema xolanu. Mo no mine mitetelisu Iesu sou ivau usoli la mino'u milailixu noxou Elodesi sou mutalitali'isou kalumo (Mak 6:14-29; Luk 23:6-12).
- 3) Tatananu tuala Elodesi Axulipa (1) tei anu mu'oxonu masuane'i ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito tatei. Mo anu muvau Iakovo e Ioanesi vimou musoli kalumo (Apo 12:1-23).
- 4) Tatananu tuala Elodesi Axulipa (2) ta tameisou anu muxolu no anu voxo noxou Paulo. No mine Paulo mutulu no anu vaivaikala la anu mulomusou mukalu, la sou mupalusou mulai ne Romu sou mutulu no iou Kaisari (Apo 25:13-26:2; 26:19, 27-32).

Evalaio — Evalaio ne laaxu iouvilesisi loxo Iutaia. Ta mitema e ileme'a lexe ta Evalaio ne Avalaamu ta 'ilu'ilusunu. Uala ne mulaa noxou mutu'u ovuxa'a vile ilemolu lexe Eveli.

Iesu — Uala Iesu ne laaxu lexe “Itema sou Pamauli” xe laaxu vile lexe “Lataua anu itema sou pamauli noxinge”. Uala mose'i la mimoxo'u Iesu no anu kalumo aloxo 'o Iesu Kalisito, Itema 'Olu, xe Deviti 'Olu.

Iosepu — No nano no anu Lavuku Tavuna, la tamaisou mikaukavunu ta mitema tavu'alo ualasi'a lexe Iosepu.

- 1) Iakovo ta 'olu mavulovexa mo mulu'e lia tamei. Vile noxi'a ane Iosepu, xe vimou ane Beniamini. Ane'i mata mavulovexa mo mulu'e lia tamei noxi'a ta Isilaeli ane (Apo 7:9-14; Ioa 4:5; Eva 1:11; Pal 7:8).
- 2) Iosepu vile la, anu Malia mulue.
- 3) Iosepu vile anu Iesu vimou vile (Mat 13:55; Mak 6:13).
- 4) Iosepu vile la, Iakovo kokope vimou (Mat 27:56; Mak 15:40, 47).
- 5) Iosepu vile ne anu sie Alimatia. Anu itema sou lavuluti, xe anu vile noxi'a ta kisokisou noxi'a ta Iutaia. Mo anu itema laixe vile e ulavusou umulimulinu Iesu Kalisito laixe (Mat 27:57-60; Mak 15:42-46; Luk 23:50-53; Ioa 19:38-42).
- 6) Iosepu Valusavasi (Apo 1:23) anu itema vile ilou Kalisito mixoxolu xe mumulimulinu. No mine ta aposeli mipita sou lexe isosovosi'a ta mitema ta tamei. Vile ane Iosepu xe Matiasi. Ia no mine mi'oxonu vila'i vile sou lexe ixalisou 'ena'ei uno'u tanixu Iudasi, la misosovosou Matiasi.
- 7) Valunavasi ne ane'i imoxo'u lexe Iosepu kalumo (Apo 4:36).

Isi — Isi ne anu mii vile ilavusou i'oxonu veleti no anu. Anu mii sou u'oxonu veleti la uxali tatila. No mine ane'i sou ixutuxu veleti, la ino'u palaua xe ipaxele isi sevile kitu'a uvaxa no anu la sou anu u'oxonu veleti usoxo la uxali tatila manina (Mat 13:33; 16:6, 12; 1Ko 5:6-8; Xal 5:9).

Isilaeli — Uala Isilaeli ne anu Iakovo ualasu vile ane. Iakovo ne anu Aisaki 'olu vile noxie semau Liveka e mivo'one'i ilou vimou mikei. Ta 'ilu'ilusunu Isilaeli ne ilemolu ualasi'a iouiou manina. Ane'i ilema'a vile lexe “ta Iutaia” xe ileme'a lexe “ta Evalaio” kalumo.

Itema sou palomatana — Itema sou palomatana ne anu itema sou ua'aloxu mii ma'ia Lataua muvikananuxu sou uvikalane'i ta mitema no anu. Anu utulu usosovosou Lataua ulai noxi'a ta mitema.

Tei manina la Lataua mupalusi'a ta mitema sou palomatana tavu'alo, loxo Samueli mo Aisaia xe Ielemia. Noxi'a ta mitema nesi la Lataua muvikalane'ixu tei. Ane'i mia'aloXu lexe Anu uxali a loxovaa, mo uxaxai a loxovaa xe mii ma'ia ta mitema i'oxonu no anu soli noxou. Mo ane'i mivivikala no anu mimii tavu'alo ane sou uxali ili'i no anu voxo kaluxusou no lialia 'o ukalusi. Mimii ane ne uxali tei no mine Iesu ulivu ulu'e sou utulusi'a ta mitema no lialia 'o ukalusi no anu vaivaikala.

Kaisari — Kaisari ne anu uala ta Romu ilavusou ilemolu tila vile xe tatananu tuala ne Romu no anu. Anu uala sou itaxanu tila vile la umomomo sou imoxo'u ualasou ulovo uasi, imoxo'u ualasou aloxo ne. No mine ta Romu mi'oto sou mino'u xalee lia ta tatila mose'i, la Kaisari anu muxolu kisi'a ta Romu ne imoxo'u lexe Kaisari.

Kalisito — Kalisito ne no anu vaikala noxi'a ta mii kea, la ilemolu vile lexe Mesaia. Uala Kalisito ne no anu vaikala Xiliki xe Mesaia ne no anu vaikala noxi'a ta Iutaia.

Vaikala ne laaxu lexe, "itema e minixi'u ueli no kisou sou uxali itema tila vile" xo taatei ne, no mine Lataua usosovosou itema vile sou uxali tatananu tuala la ane'i inixi'u ueli no kisou itema ne sou sosovo lexe anu tatananu tuala.

Kanani — Kanani ne anu ualasou lia xalenu e Lataua musakiinu vaikalasou lexe ulosi'a ta Isilaeli sou ixolu no anu. Vaimomo 'o la ilemolu lexe Isilaeli. Xe voxo mose'i la ilemolu lexe Palesutaeni.

Kesi sou opo vilesisi noxou Lataua — Kesi sou opo vilesisi noxou Lataua ne mi'oxonu no anu ovu ia mimulaxu xoulu no ale sou musu'asou ovu. No nano no anu kesi ne la mimulaxu kulu alelaxu ta tamei e Lataua mukaukavunu lapuloto mavulovexa no anu (Eva 9:4, 5). Ta Isilaeli itavulenu kesi ne utotomu no mine ane'i imuamua'i no tani vitanisi xe no nano noula. Mo kesi ne utotomu imulaxu uai no nano no anu tani sou lalotu noxou Lataua. Kesi ne xe mimii e muai no nano no anu ne Lataua na'u muisalili. Xo anu musosovosou opo vilesisi e Lataua mu'oxonu mulai noxi'a ta mitema ne Isilaeli.

Opo vilesisi Lataua musakiinu vaikalasou tei — Ta mitema ta tamei isakiinu vaikala vile pumuxu no taine'i ilou mo ilou opone'i vilesisi no anu. Loxo itema vile u'oxonu opo vilesisi vile, la anu musakiinu vaikala sou u'oxonu lexe u'oxonu xaixai noxou menexu ne. Xe anu menexu ne ukolinu la u'oxonu xaixai noxou. Lataua musakiinu vaikalasou opo vilesisi, la Anu molu muxalixu opo vilesisi noxou, la musakiinu vaikala lexe Anu uxali manina mo Tila noxi'a ta mitema noxou, lexe ane'i imulinu.

Lataua musakiinu vaikalasou opo vilesisi ta tamei Lataua mu'oxonu. Opo vilesisi Lataua musakiinu vaikalasou teinu ne Lataua mu'oxonu noxou Mosesi. Anu aloxo 'o, Lataua muvikalala lexe ta mitema ta'ei ane imulinu xe imuxaxu lapuloto no tane'i, la Anu uno'a loxo ane'i ta mitema noxou. Ia itema vile umulinu lapuloto ane tei ne ukalusi uasi, mo no anu opo vilesisi Lataua musakiinu fei ne u'oxonu itema vile uxali ulapu no iou Lataua uasi. Lataua musakiinu vaikalasou opo vilesisi ta tameisou, la Lataua muvikalala aloxo, lexe itema vile umuxaxu tanu noxou Iesu Kalisito la Anu uno'u mo umoxo'u lexe anu itema mulapu. Xo anu ususu no anu mii vile xe umamulonu lapuloto noxou ne uasi (Luk 1:72; Apo 3:25; 7:8; Xal 3:17; Eva 9:1). Lataua musakiinu vaikala sou opo vilesisi tameisou, Mat 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; Rom 11:27; 1Ko 11:25; 2Ko 3:6; Eva 7:22; 8:6-13; 9:15; 10:16, 29; 12:24; 13:20.

Lapuloto — Lapuloto noxou Lataua 'a mikaukavunu muai no nano no anu lavuku ta'uve e mikaukavunu tei no anu Lavuku Tavuna teinu. Lavuku ta'uve ne ane, Tava'u, Lataua mulivulixa'a, Itiiti, Levi,

Lapuloto. No nano no anu lavuku ta'uve ne la lapuloto noxou Lataua e mulosou Mosesi sou ta mitema imulinu ne mulemolu lamana, xe mikaukavunu muai no nano ne (Eva 7:5, 9-10; Pal 7:7).

La'ilali sou Lataua mupolopepene'i ta Isilaeli — La'ilali sou Lataua mupolopepene'i ta Isilaeli ne anu mii tatila manina noxi'a ta Iutaia. Lataua mupolopepene'i ta Isilaeli ne laaxu aloxo 'o. Taatei manina no mine ane'i mixali ta mitema sou xaixai vitanisi ne Aixiputo la Lataua musu'uline'i sou mu'umene'i la mulaane'i. Tava'u aloxo ne, la sou utotomu ane'i isosovosou voxo ne sou ixavutalanu. No voxo ane ne la Lataua mupalusou angelo noxou mulai sou muve'ave'a ta Aixiputo ta 'ili'ili'a e ta laposalaxa'a misoisoli. Ia Anu muvikalane'i ta Iutaia lexe tani vilevilesi ivau sipsip 'olu ia ino'u sialuxu la ilutunu no aitengasi'a pa'upa'umolu. Mo sou no mine angelo une'e xe umaisou sialu, la anu upolopepeenu tani ne, ia u'unalai sou uvau molomolo vile uasi (Mat 26:2, 5, 17-19).

La'ilali sou Pentikosi — La'ilali sou Pentikosi ne anu voxo vile tatila manina noxi'a ta Iutaia. Vaikala "Pentikosi" ne laaxu lexe "mavulovexa ta'uve (50)" ta Iutaia ilavusou isosovosou voxo mavulovexa ta'uve ili'i no voxo sou Lataua mupolopepene'i.

No anu voxo sou Pentikosi ne ta Iutaia ilavusou isosovosou voxo sou xai sou uiti lingamo sou imolou. Mo ane'i kalumo ixavutalanu voxo e Lataua mulosou Mosesi lapuloto mavulovexa noxou taatei no laxa'ilu ne Sinai.

Ia vaimomo 'o ta temanu lalotu noxou Kalisito isosovosou voxo sou Pentikosi ne, sou ixavutalanu voxo sou Uleenu Tavuna mulu'e muxolu noxi'a ta mitema e mimuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito. (Apo 2:1-4; 20:16; 1Ko 16:8).

Levi — Levi ne anu vile noxi'a Iakovo ta 'olu mavulovexa mo mulu'e lia tamei ane. Mo anu mata vile noxi'a ta Isilaeli mavulovexa mo mulu'e lia tamei. Mata Levi ne ane'i mikalitotone'i mixolu va'axu noxi'a mata leviani 'ole. Xo xaixai noxi'a ne sou i'oxonu xaixai noxou Latauasi no nano no taasou lalotu tatila noxou Lataua.

Aloni ne anu no anu mata noxou Levi la sou ane'i misosovosi'a la'oluxa'a noxou Aloni nesi sou ixaxai loxo ta 'aili'i.

Mo ta molomolo noxou Iesu e mavulovexa mo mulu'e lia tamei ne, vile noxi'a ualasu lexe Levi. Anu ualasu vile lexe Mataio. (Eva 7:5, 9-10; Pal 7:7; Mat 9:9-13; Mak 2:14; Luk 5:27-29).

Mana — Taatei no mine ta Isilaeli mi'ume ne Aixiputo, la mine'e mixixaxao no xalee lia vitanisi mumomomo loxo tauu ie itemaxu ta tamei (40yrs). No voxo ane ne la Lataua mulosi'a la'ilali. La'ilali ne ilemolu lexe "mana." Anu ulapau no voxovoxo utotomu molu teitexi no loxotolo ulu'e. Ia no anu voxo tavuna sou lalotu la anu ulapau uasi. A'alosou la'ilali ne a mikaukavunu muai no nano no anu a'alosi'a ta Isilaeli (Mul 16:13-36; Ioa 6:31, 49; Eva 9:4; Pal 2:17).

Masitati — Masitati ne anu ovu vile ualasu aloxo ne. Ngiaxu ne kitukitu manina. Ia no mine uleme la uxali ovu toxoxa'a. Talamana lexe ovu ne a loxovaa uasi, ia anu ovu soxu vile kitu'a (Mat 13:31-32; 17:20; Mak 4:31-32; Luk 13:19; 17:6).

Melikisateki — Nexi talavusou itema e Melikisateki 'o laixe malaxo uasi. Ia lexe naitiiti no nano no anu lavuku Evulaio mautunu 5 ulai uxali no anu mautunu 7, la a'alosou 'a muxolu ne. No nano no anu Tava'u 14:17-20, la mikaukavunu a'alosou lexe no voxo vile la ta mitema sou 'oto'oto mine'e mi'oto la mino'u Avalaamu iau Loti la ilo'a semau mo ta 'olu xe mino'u miumiu, la mino'u mulai. Avalaamu mulai mu'otoxa'a la mutaloxolixa'a, la mulivunoxu Loti ilo'a semau mo ta 'olu xe miumiu

la mulivulixa'a. Ia no mine Avalaamu ulilivu unene'e no vote'i la muxalisou Melikisateki.

Xe Melikisateki muavuti la muitixu Avalaamu veleti ilou uaini xe mukalu la mualusou. La mukilaka mulai noxou Lataua lexe, Lataua usaxila'u mo u'oxo laixe noxou utotomu. Xe Avalaamu muavuti la muvelunu mimii e anu muno'u no anu 'oto'oto ne la musu'a la'oluxu mavulovexa, ia mavulovexasou, la mulosou Melikisateki. Anu aloxo ne, la sou ta Isilaeli ilavusou imulinu sou ilosi'a ta aili'i mavulovexasou mi'ami'a. La sou Lavuku Evalaio muvikala lexe utotomu imasaxa lexe isosovoi'a ta aili'i, la isosovosi'a no anu mata noxou Levisi. Ia no anu voxo ane Melikisateki mune'e muxalisou Avalaamu ne la Levi anu 'ilusunu Avalaamu ne upaa uao. Tava'u aloxo ne, la sou vaikala muai no nano no anu uoli voloxu Evalaio muvikala lexe, no mine Avalaamu mulosou Melikisateki mavulovexasou no anu miumiu, la anu aloxo ane'i ta aili'i ukalusi no anu mata noxou Levi ne i'oxonu aloxo ne ukalusi. Xo ili'i la ane'i ixali noxou Avalaamu (Eva 5-7).

Mosesi — Taatei no mine ta Isilaeli mixali ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a ta Aixiputo, la Lataua musosovosou Mosesi sou u'umene'i noxi'a ta Aixiputo sou ilaa ilivu ilai no xalee lia e Anu mu'oxo lexe ulosi'a.

No voxo ane ne la Mosesi muxali itema tila manina noxi'a ta Isilaeli sou muulaxune'i. Lataua mu'avalou Mosesi sou xaixai ne no anu vote'i iouvilemo manina. Anu muxali noxou no anu vote'i aloxo, Mosesi mumaisou navu mu'ani no anu ovu vile la uvevelemu ia navu ne u'ou ovu ne uasi. La Mosesi mulavusou lexe Lataua a uxoxolu ne. Ia anu mulutu mulai 'alai sou lexe umaisou mii ne, la Lataua muvikalanu lexe Anu musosovosou sou uulaxune'i ta Isilaeli ilivu ilai no tualasi'a.

Osana — Vaikala "Osana" ne, anu vaikala sou sexela. No mine itema tila vile uxali, la ta mitema i'avasou aloxo ne. Anu laaxu lexe "Lataua upamaulinu," xe "Taitinu ualasou."

Olivu — Olivu ne anu ovu vile unene'a la tematemanu. Temanu ne namaisou la iouvilesisi aloxo ovu noxinge e ilemolu lexe tila (Rom 11:17, 24; Iak 3:12; Pal 11:4).

Ovu valautu — No anu 'ilixu noxi'a ta Romu, lexe itema vile u'oxonu 'ilixu vile masua manina loxo uvau itema vile usoli xe upakali menexu vile miu vile, la ane'i ilosou navunavu la ililixu no ovu valautu mo ivau usoli.

No anu ovu valautu ne ane'i i'oxonu aloxo, ane'i ino'u ovu ta tamei la ipitanu xe ukalu la sou ino'u itema la ililinu avoavolu ilou tavatava'u xe ukalu, la sou i'tinu ovu valautu ne utulu la itema ne ulilili no anu mole usoli. Itema e ulili ne, maulamenge uxamulinu navunavu tatila manina ka sou usoli. Anu mii sou maela toxoxa'a.

Palisaio — Ta Palisaio ne ane'i ta mitema xulumuxa'a mose'i no nano noxi'a ta Iutaia. Ane'i ta mitema ta tatila manina. Ane'i ta mitema sou ixaxai no anu xaixai noxou Lataua, ilo'a ta tisa sou lapuloto. Ane'i milavu laixe no anu lapuloto noxou Lataua e mulosou Mosesi. Ia ane'i mimulaxu mose'i mutelo no latanu la, xe milavu no anu 'ili'ilixu mose'i noxi'a taxaixasi'a kalumo, la miilanu ilou. Ane'i utotomu ne itooxa'a, xo ane'i i'oxo lexe ane'i ta mitema ta laixe manina noxi'a ta mitema leviani. Ia ane'i voxo mose'i la ilavusou ivikala masumasua, xe ikalavoi i'oxonu xaixai laixe no ie'i ta mitemasi. Ia uasi xavutalai'a ne masumasua manina. La sou ane'isi ane mipupuviou Iesu la mikamuli vote'i sou mivau musoli.

Romu — Romu ne anu tuala tatila sou xalee lia tila ilemolu lexe Itali. No voxo noxou Iesu la ta Romu mi'oto la mino'u tuatuala tavu'alo no lialia 'o, la misaxila'a mixolu no laxa'a. Mo mi'oto noxi'a ta Isilaeli kalumo la

mi'oxone'i mixolu no laxa'a kalumo. Tava'u aloxo ne la sou ta Isilaeli la'iaxa'a xo imasaxa ixolu no anu saxisaxila'u noxi'a ta Romu uasi. La sou ane'i i'oxo lexe ikusai'a mo ixexesi'a.

Sadukaio — Ta Sadukaio ne ane'i ta mitema ta tatila la'oluxa'a mose'i mixolu no taine'i ta Isilaeli. Ane'i ilavusou ilosieixa'a ta mitema no anu lapuloto noxou Lataua e mulosou Mosesi. Mo imasaxa lexe ta mitema imulinu laixe, ilou 'ili'ilixo noxi'a ta xaixasi'a ta Isilaeli manina. Ane'i ixaxai iouvilesisi aloxo ta Palisaio nesi. Ia ane'i voxo mose'i la ilo'a ta Palisaio ilavusou i'oto sou anaxa'a. Xo ta Palisaio imuxaxu tane'i lexe itema usoli ia ili'i la anu utulu la, ia ane'i ne uasi.

Samalia — Samalia ne anu ualasou xalee lia vile. Ta mitema no xalee ane ne, ane'i ta Iutaia maninasou uasi. Xo taatei manina la ane'i mi'uluxa'a ta sema ne ta Iutaia uasi. La sou ane'i ta Iutaia maninasou ne imolosilane'i.

Sioni — Sioni ne ualasou laxa'ilu vile ane mitulusou tuala ne Ielusalemu no anu ne. Mo mitulusou tani tatila sou lalotu noxou Lataua no anu, la sou no nano no tuala tila ne, la laxa'ilu ne anu muxali mii tatila manina mo Lataua na'u mu'isalili. Voxo leviani la Ielusalemu ne ilemolu lexe Sioni (Mat 21:5; Ioa 12:15; Rom 9:33; 11:26; 1Pi 2:6).

Sipsip 'Olu noxou Lataua — Ioanesi itema sou u'ulosi'a ta mitema mumoxo'u Iesu lexe "Sipsip 'Olu noxou Lataua" Ioa 1:29, 36. No anu 'ilixo noxi'a ta Iutaia la ilavusou ivau sipsip 'olu la i'elaxu ulai noxou Lataua sou uxexeenu susu noxi'a. Mo sialuxu sipsip 'olu ne, anu u'uine'i la ixali malemalenga no iou Lataua. La sou ane'i imoxo'u Iesu lexe Sipsip 'Olu noxou Lataua xo Anu mu'italonu maulixo loxo sipsip 'olu mi'elaxu mulai noxou Lataua sou uxexeenu susu noxinge.

Ta Iutaia — Ta mitema xulumuxa'a e ileme'a lexe ta Iutaia ne ane'i mutu'u ovuxa'a ane Avalaamu.

Uala ta Iutaia ne laaxu lexe, "ta mitema ane mixolu no xalee lia ne Iutaia." Ane'i ta mitema ane ne, mixali no anu mata noxou Iuta. Anu Iuta ne anu mata vile no anu mata mavulovexa mo mulu'e lia ta tamei noxi'a ta Isilaeli. Ia ili'i la uala Iutaia ne ileme'a ta Isilaeli ukalusi no anu.

No anu a'alo laixe sou Iesu Kalisito e Ioanesi mukaukavunu, la anu mumoxo'a ta mitema xulumuxa'a se'i lexe ta Iutaia. Ta mitema e anu mumoxo'a ne, ane ane'i ta kisokisou noxi'a ta Iutaia ne.

Ta mitema ta Iutaia uasi — Ta mitema ta Iutaia uasi no anu vaikala noxi'a ta mii kea la ilemolu lexe "Gentiles." Laaxu lexe ta mitema no xalee lia ta tatila no lialia 'o mukalusi ia ta Iutaia ane'isisi uasi. Aloxo ne la sou ta Iutaia itooxa'a xo ane'isisi Lataua musosovosi'a lexe anu ta na'u, la sou ane'i i'oxonu masuane'i ane'i leviani.

Ta molomolou Iesu — No nano no anu vaikala noxi'a ta mii kea la ileme'a ta molomolo noxou Iesu lexe disaipel. Ta mitema ane imulimulinu mo imuxaxu tane'i noxou mo ilolomusou vaivaikala noxou xe imulimulinu vaivaikala ne ane'i ta molomolo noxou Iesu ane. No nano no anu a'alo sou xaixai noxi'a ta aposeli la uala ne muxiu. La ngamaisou imuxaxu lexe ta molomolo noxou Iesu uasi, mipotongalelene'i lexe, "ane'i ane mimuxaxu tane'i noxou Iesu xe ta vivilo."

Mo alaxu mose'i no anu lavuku noxi'a Mataio, Maluko, Luka xe Ioanesi la, ileme'a lexe, "ta molomolo mavulovexa mo mulu'e lia tamei." Ane'i ta molomolo mavulovexa mo mulu'e lia tamei e Iesu musosovosi'a xe mu'avali'a sou ilo'a ixoxolu. Anu upalusi'a ilai no tuatuala loxo ta aposeli xe ta mitema sou ino'u vaivaikala noxou ilailixu. Loxo anu mulemolu muai no nano no anu lavuku noxou (Mat 10:1-4).

Tani alelaxu tavuna noxou Lataua — Taatei manina no mine ta Isilaeli mixixaoxao no xalee lia vitanisi, la Lataua muvikalanu Mosesi lexe utulusou tani alelaxu vile Anu mupela'uxu laixe sou utulusou a loxovaa. Mo muvikalanu lexe utulusou, la uno'u lavalava laixe manina, ilou ta mimii laxusi'a la ukapi no anu. Tani alelaxu ne mitulusou sou imuxaxu kesi sou opo vilesisi noxou Lataua no anu, ilou lavo'o ta tamei e Lataua mukaukavunu lapuloto mavulovexa no anu ilou mimii mose'i la noxou Lataua.

La sou ta Iutaia ilavusou ilolotu no anu xe i'elaxu mimii ulai noxou Lataua ane utotomu mulai muxali no mine Solomoni mutulusou tani tavuna toxoxa'a sou lalotu.

Taasou lalotu — No tuala ta tatila mo no tuatuala vilevilesi no xalee lia tila noxi'a ta Isilaeli ne, ane'i i'a taasou lalotu vilevilesi. Tani ne anu tani sou ipita no anu no voxo tavuna utotomu. No anu tani ane ne ane'i ilavusou iitisou vaikala noxou Lataua mo ilosie'i ta mitema lapuloto noxou Lataua no anu. Mo ikilaka no anu xe ilolotu no anu. Voxo leviani la ilavusou imomosou susu no nano ne kalumo.

Vaalu, lataua kalakalavoi — Lataua kalakalavoi ne anu ta mitema mipuinu xe mi'oxonu no avo'a la anu masua xe u'oxonu 'ili'ilixu masumasua sou vote'i. Taatei manina la ta Isilaeli milutu mine'e mixolu no xalee liaxa'a ta Isilaeli, la ta mitema ane mixoxolu no xalee lia ne ilavusou ilolotu noxou lataua kalakalavoi. Ia no voxo mose'i la ta Isilaeli kalumo ilavusou ilotu noxou Lataua uasi, ia imuline'i sou ilai ilolotu noxou lataua kalakalavoi ne (Rom 11:4).

Valaka — Valaka ne anu itema vile tila noxi'a ta Isilaeli. Anu ulavusou uulaxune'i no anu 'oto'oto la ane'i italojolixa'a ta uluai'a tavu'alo. Namaisou a'alosou a muxolu noxou Iud 1:4-5 (Eva 11:32).

Valovalo — Ta Isilaeli i'oxo'oxonu sou i'elaxa'a ta mimii no anu ulai noxou Lataua. Ane'i ive'i'a ta mimii loxo ta sipsip mo ta xoutu xe ta kau sou i'elaxa'a ulai noxou.

Valovalo ne ane'i i'oxonu no anu lavolavo'o, ita'olunu lavolavo'o utelai xe teitexi la sou anu tanixu mimii sou i'elaxu.

Vaviloni — Vaviloni ne anu ualasou tuala tila vile. Taatei manina, la ta mitema sie Vaviloni mine'e mi'oto noxi'a ta Isilaeli la mialixa'a no anu 'oto'oto ne la mitaloxolixa'a. La sou mino'a ta mitema ne Isilaeli tavu'alo milailixa'a sou mi'oxone'i mixali loxo ta mitema sou xaixai vitanisi noxi'a no tualasi'a. La sou ane'i mixolu ne tauu ie itemaxu tatalu mo mavulovexa (70) (Mat 1:11-12, 17; Apo 7:43).

No nano no anu Palapala'alixu 14:8, 17:5 xe musolonu mulai no anu mautunu mavolovexa mulu'e lia ta'uve mo muxava simi tatalu (18), la tuala tila ilemolu lexe Vaviloni a milemolu no nano ne. Ane vaivaikala muai no nano no uoli voloxu noxou 1Pi 5:13, la Vaviloni ne anu kalumo male musosovosou tuala tila ne Romu.

Velesevulu — Velesevulu ne anu uleenu vile ualasou aloxo ne. Anu uleenu sou u'oxo'oxonu 'ili'ilixu masumasua sou vote'i. Mata mose'i noxi'a ta Isilaeli ilavusou ilolotu ulai noxou. Tei manina la ualasou lexe Vaalu-sevuvu. Anu ualasou vile lexe Satani. Anu kisi'a ta uleenu ta masumasua.

Voxo tavuna — Voxo tavuna ne anu voxo vile toxoxa'a manina. No nano no anu Tava'u la mikaukavunu a'alo muai lexe, no mine Lataua musoko'u sou mukoinu mimii latala mukalusi no lialia 'o, la Anu muxaxai voxo muxatele vile ia voxo muxatele tameisou la Anu muma'ila. Xo xaixai noxou mukalu. Aloxo ne la sou Lataua muvikalaka lexe ta mitema ixaxai voxo muxatele vile, ia no anu voxo muxatele tameisou, la anu laixe lexe ane'i ima'ila mo ilotu ulai noxou Lataua.

Noxi'a ta Isilaeli, la ane'i mi'oxonu lapuloto tavu'alo mose'i la sou voxo ne. Ane'i mivikala lexe no anu voxo ne, umomomo sou ta mitema i'oxonu xaixai vile uasisi manina. Mo la'iaxa'a sou voxo ne misevile no mine itema vile umulinu uasi. Tava'u aloxo ne la sou no mine Iesu mupamaulinu itema e pipiena mu'oxonu xe ta molomolo noxou mimolo uiti sou mi'ou no voxo tavuna ne, la ane'i mi'oxo lexe ane'i mixaxai ane.

Xiliki — Xiliki ne anu ualasi'a ta mitema xulumuxa'a no anu xalee lia tila ilemolu lexe Xiliki (Greek). Namaisou no anu mepu la tuala ta tatila sou xalee lia tila ne Xiliki ne ane Atenaisi. Mo tuala tila ne Kolinito ne anu muxolu no nano no xalenu lia tatila ane ne kalumo.

Ta mitema sou xalee lia tila ne Xiliki ne lavulavu muve'a, la ta mitema itaxane'i no anu lavulavu noxi'a ne. Ta mitema tavu'alo ilavusou ivivikala no anu vaikala Xiliki. Aloxo ne la sou no mine Iesu mune'e muxaxai no lialia 'o, la ta mitema latala e mino'u lavulavu ne imomomo sou ivikala no anu vaikala Xiliki. No anu vaikala noxou Lataua alavua ne tei la mikaukavunu no anu vaikala Xiliki.

Xooxoo ungas'i'a ta molomolo — No anu 'ilixoxoo noxi'a ta Iutaia, la ta 'ili'a ta mulu no mine ta neni'a ivo'one'i ukalu xe voxo muxatele tatalu ukalu, la sou ino'a ulai sou xooxoo ungas'i'a. Xo Lataua muvikalane Avalaamu lexe ane'i i'oxonu aloxo ne. Ngamaisou a'alosou muxolu no anu Tav 17:9-14.

Lexe xooxoo ungasou itema vile la anu sosovo lexe anu itema Iutaia maninasou. La sou ane'i ilavusou ileme'a ta Iutaia lexe ane'i ane xooxoo mungasi'a. Tei no mine ta mitema misokou sou mia'aloxu a'alo laixe, la ta Iutaia mose'i ne mivikala lexe, itema e Iutaia uasi ia umasaxa sou uxali itema mulapu la anu laixe lexe xooxoo ungasou vasimolu tei 'o. Lexe anu u'oxonu aloxo ne la anu musosovosou lexe anu itema Iutaia vile. Xe ili'i la sou anu uxali itema noxou Kalisito maninasou. No anu vote'i ane ne, la Paulo u'osou uasi. La sou no mine anu mikaukavunu uoli voloxu mulai noxi'a ta Xalatia mo mulai no tuatuala mose'i la anu muvivikala tavu'alo no anu mii ane ne.

'Ulo'ulo — No nano no anu Lavuku Tavuna, la mikaukavunu a'alosou Ioanesi mu'ulosi'a ta mitema tavu'alo no lexa ne Ioridani. Anu muvikalane'i lexe ixuu no anu 'ili'ilixoxoo masumasua noxi'a mo anu u'ulosi'a, mo sou ane'i latala ilavusou lexe ane'i mixiunu mauuxa'a. Ta mitema tavu'alo mimuxaxu tane'i noxou Iesu Kalisito, ia mose'i no taine'i i'ulo la anu umaxa'u lamana noxi'a ta mitema lexe itema ne muxali itema mulapu.

Laaxu 'ulo'ulo ne aloxo 'o,

- 1) Itema 'ena'ei ane mu'ulo ne anu muxiunu opoonu no anu 'ili'ilixoxoo masumasua noxou e mu'oxo'oxonu tei.
- 2) Anu mumuxaxu tanu noxou Iesu Kalisito lexe anu musakiinu vaikala lexe anu umomomo sou uxexeenu susu noxou 'ena'ei ane umuxaxu tanu noxou.
- 3) Anu umasaxa lexe umulinu Iesu Kalisito xe ulomuxusi.